

SUB LEGE LIBERTAS

Rendészettudományi szaklexikon

Dialóg Campus

RENÉSZETTUDOMÁNYI SZAKLEXIKON

RENÉSZETTUDOMÁNYI SZAKLEXIKON

Főszerkesztő:
Boda József

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés”
című projekt keretében jelent meg.

Főszerkesztő-helyettes:

Virányi Gergely

Vezető szerkesztő:

Beregnyei József

A projekt szakmai vezetője:

Padányi József

© Kiadó, 2019

© Szerkesztők, 2019

© Szerzők, 2019

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Ajánlás

Tisztelt Olvasó!

A Rendészettudományi szaklexikon, amelyet az Olvasó a kezében tart, arra vállalkozik, hogy a múlt, a jelen és a jövő rendvédelmi és rendészeti szerveinek tevékenységével összefüggő fogalmakat összegyűjtse, rendszerezze és közkinccsé tegye.

A Szaklexikont a Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Karának oktatói és a felkért rendészeti szakemberek a Karvasy Ágoston Rendészetelméleti és Történeti Kutatóműhely keretében készítették el.

A Szaklexikon szerkesztésének előkészületei 2016 őszén kezdődtek. A háromezret meghaladó számú szócikk elkészítésében több mint száz oktató és közel hatvan rendészeti szakértő vett részt, a lektorálást pedig az adott témában elismert rendészettudományi szakintézetek vállalták.

A mű hiánypótló, ugyanis hazánkban ez idáig még hasonló kiadvány nem készült, holott már közel két és fél évtizede is fölmerült egy rendészettudományi lexikon megírásának a gondolata.

A Szaklexikont ajánlom a rendészettudomány elméleti és gyakorlati művelőinek egyaránt, valamint a Nemzeti Közszerzői Egyetem hallgatói, továbbá a rendészet iránt érdeklődő széles nagyközönség számára is.

Dr. Pintér Sándor
belügyminiszter

Köszöntő

Tisztelt Olvasó!

Hatalmas vállalkozásba kezdett az NKE Rendészettudományi Karának több mint száz oktatója, valamint a rendészeti ágazat közel hatvan szakértője, továbbá az elkészült szócikkeket lektoráló huszonkét rendészettudományi szaktekinetly, amikor hosszú, kitartó munka, számtalan egyeztetés után a magyar rendészet történetében elsőként megalkotta a Rendészettudományi szaklexikon, amely kísérletet tesz a rendészet elméletével és gyakorlatával kapcsolatos lexikális ismeretek teljes lefedésére.

A Szaklexikon mérföldkő a rendészet történetében, és egyszerre ünnepi esemény egyetemünk életében, amely a létrehozása óta eltelt rövid idő alatt – döntően a Rendészettudományi Kar állományából kikerülő alkotói közösség munkája eredményeként – egy ilyen jelentős művet hozott létre.

A Rendészettudományi szaklexikon – amelyet immár a kezükben foghatnak – több mint háromezer szócikket tartalmaz. Ez a mű jól példázza, hogy napjainkra a rendészettudomány elméleti és gyakorlati művelői a magyar tudományos élet aktív résztvevőivé váltak, és rendelkeznek mindazzal a szellemi tudással, amely egy önálló szakterület tudományos művelésére teszi képessé őket.

A Rendészettudományi szaklexikon nemcsak egy újabb kiadvány az egyre növekvő számú rendészeti szakirodalomban, hanem a rendészet történetében – a modern magyar rendészet kialakulásától napjainkig tartó – hiátust tölt be; számtalan szócikk először került lexikonba.

A Szaklexikon egyszerre mérleg, látélet a mai magyar rendészetről és egy nagyon fontos alap a továbblépéshez, az elmélet és a gyakorlat további fejlődésének megalapozásához. Biztos vagyok abban, hogy ezen írásmű – esetleges hiányosságai ellenére is – hasznos segítője lehet nemcsak a szakma művelői, egyetemünk hallgatói és az ezen a szakterületen dolgozók számára, hanem értékes információt nyújt azoknak is, akik pusztán csak érdeklődnek e nem mindennapi terület iránt.

Engedjék meg, hogy végezetül gratuláljak a szerzőknek, a lektoroknak és a szerkesztőknek a fáradtságos, de eredményes munkához, és egyben köszöntsem a kedves olvasót, akit arra kérek, forgassa nagy figyelemmel a Szaklexikont önmaga gyarapodása és amennyiben szakmabeli, úgy hivatása elmélyültebb művelése érdekében.

Dr. Koltay András
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
rektor

Előszó

Tisztelt Utókor! Kedves 21. századi Rendészeti Szakemberek!

Az, amit Önök e Rendészettudományi szaklexikonként a kezükben tartanak – bár könyvnek tűnik – valójában egy palackposta 2019-ből. Több mint száz rendészeti szakember állította össze az utánunk jövő generációknak ezt a kiadványt, amely mindenekelőtt leltár. Leltár arról, hogy a 2010-es években mit tudtunk és mit tartottunk a szakmánkról és annak társtudományairól. A munka természetesen a mai állapotokat tükrözi, de közel negyedszázada cipeltük magunkkal a feladatot, amelyet először néhai Katona Géza nyugalmazott rendőr dandártábornok vetett fel még az előző évezredben. Nemcsak felvetette, de a legelső tervezeteket is ő körvonalazta. Az elkészült mű tehát egy kései, mondhatnánk posztumusz alkotás mindannyiunk tanítómesterének, Katona Gézának.

Ez az alkotás nemcsak leltár, de egy szilárdnak szánt fundamentum is. Alapja és talán földszintje egy olyan impozánsnak szánt épületnek, amelyet a következő generációk újabb és újabb kiadásokkal bővíthetnek, szépíthetnek.

Ez a Szaklexikon ugyanakkor persze tükörkép is, egyfajta állásfoglalás, hogy a jelenkori kutatók mit tartottak fontosnak, és milyen kérdésekre, milyen válaszokra futotta képességeikből.

Amikor útnak indítjuk ezt a szándékaink szerint alapos, magas tudományos és szakmai színvonalú művet, bízunk abban, hogy képességeinknek megfelelően hozzájárultunk a magyar rendészeti szakma fejlesztéséhez.

Dr. Korinek László
az MTA rendes tagja
a Magyar Rendészettudományi Társaság elnöke

Bevezető

A Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karának (NKE RTK) oktatói már régóta tervezték egy, a rendészeti és rendészettudományi fogalmakat összefoglaló kiadvány elkészítését. Az idő és lehetőség 2016-ra érett meg ahhoz, hogy a kormányzat által a Közigazgatás- és Közszerológatás-fejlesztési Operatív Program (KÖFOP) projekt keretében és pénzügyi támogatásával megkezdődhessen az alkotómunka.

Az RTK-n Sallai János rendőr ezredes vezetésével megalakult a Karvasy Ágoston Kutatóműhely, amelynek egyik céljaként megfogalmazták, hogy 2018 végére a felkért szaktekintélyek bevonásával elkészítsenek egy olyan szaklexikont, amely kitölti az ezen a területen meglévő űrt.

A szaknyelv, a speciális fogalmak és kifejezések tisztázása nemcsak a tudomány művelői számára fontos, hanem valamennyi szakember felelőssége is, ezért a kidolgozó munkába bevontuk a széles értelemben vett rendészeti ágazat szakértőit és a rendvédelmi szervek képviselőit szerzőként, szerkesztőként, illetve lektorként egyaránt.

Természetesen voltak már ilyen irányú próbálkozások, ahogy erről az előszóban olvashattak is. A Magyar Rendészettudományi Társaság 2008-ban ki is adott egy rendészettudományi szöszedetet, amely azonban csak 2189 szócikket tartalmazott, és egy kis létszámú csoport bátor próbálkozása volt. Azonban az a kiadvány nem volt szakmailag lektorálva, egy szűkebb alkotógárda műve volt, és nem tartalmazta a szócikkek angol nyelvű megfelelőjét sem.

Már akkor megfogalmazódott az igény egy sokkal összetettebb és a kor színvonalának megfelelő szaklexikon iránt. Az akkor elkezdődött munka folytatásaként a rendészeti szakemberek, kutatók, oktatók és az érdeklődők kezükben tarthatják ma ezt a kiadványt.

Fontos, hogy elkészült a Rendészettudományi szaklexikon, mert jelenleg a szaknyelv értelmezésében, használatában különböző állásfoglalások, álláspontok és vélemények ütköznek. A fogalmi eltérések következménye a tartalmi tisztázatlanság, amely az oktatásban, a kutatásban és a gyakorlati munkában is megnehezíti az egységes értelmezést, az információk csejéjét, valamint a szakmai és tudományos vitákat.

Fontos tény az is, hogy a Szaklexikon szerzői a kiadvány összeállításakor a mindennap használt fogalmak mellett megkísérelték felhasználni a legfrissebb tudományos eredményeket és a nemzetközi tapasztalatokat is.

Tudatában vagyunk természetesen annak is, hogy a rohamosan változó és globalizálódó világunkban a Szaklexikon szócikkei rövid időn belül elavulhatnak, időszerűtlenné válhatnak, tehát folytatni kell majd a kutatói és kidolgozó tevékenységet, valamint időről időre frissíteni kell a tartalmát. Ugyanakkor a szakkiadvány hozzájárul a ma még fiatal rendészettudomány megerősödéséhez, ismertebbé válásához.

A szerkesztőbizottság bízik abban, hogy az eltelt két évben befektetett rengeteg energia meghozza a gyümölcsét, és akik kézbe veszik a Szaklexikont, hasznosan tudják majd alkalmazni.

Dr. Boda József nyá. nb. vezérőrnagy
főszerkesztő

Útmutató a Szaklexikon használatához

E Szaklexikon – elnevezésének megfelelően – a rendésztudomány és az ahhoz szorosan kapcsolódó tudományágak releváns eredményeinek tudományos igényű összegzését, egy-egy rendszerbe foglalását célozta meg. E gyűjtemény, a szerkesztők szándéka szerint, remélhetőleg hozzájárul a rendészetelmélet és a gyakorlat eredményességéhez, fejlesztéséhez, a rendésztudomány alapjainak megerősítéséhez.

Használatát az alábbi pontok tartalma segíti.

1. A címszó és tartozékai

A címszólista összeállításánál a szerkesztők főként az adott megnevezés rendésztudományi, illetve rendészeti jelentőségét tartották szem előtt.

A Szaklexikon **címszavai** (szóegyüttesei) a szócikk élén állnak félkövér betűvel kiemelten, kettősponttal (:) elválasztva a szócikktől. A címszavak igéi kijelentő módban, jelen időben, leginkább egyes szám harmadik személyben, todalék nélküli alakjukban szerepelnek.

Minden magyar nyelvű címszó angolul <in English> is szerepel a szócikk végén.

Idegen nyelvű – angol, német, latin – eredetű, rövidítésű címszó után zárójelben áll annak teljes megnevezése eredeti nyelven és magyarul is. A rövid, betű-, illetve mozaikcímszavak után zárójelben látható a teljes idegen és magyar nyelvű megnevezés is. Például: **EU** (European Union – Európai Unió).

A címszó ismétlését a szövegben a tilde, vagyis egy hullámvonal (~) helyettesíti, amelyhez közvetlenül illeszkedik a todalék vagy szó. A Szaklexikon képeket, vázlatokat nem tartalmaz.

2. A címszavak besorolása

A Szaklexikon fő részében és a Címszómutatóban lévő címszavakat a 3401:1981 számú magyar szabványnak megfelelő előírások alkalmazásával soroltuk be az ábécé betűrendjének megfelelően. A tartalom kifejtése során *A magyar helyesírás szabályai* 12. kiadása szerint jártunk el.

A Szaklexikon végén a Címszómutató a gyorsabb áttekintést, keresést szolgálja.

3. Utalások

Néhány címszó kifejtése egy másiknál szerepel. Ilyenkor nyíl mutatja a definíció helyét, például: **Helyszíni szemle:** → **Szemle**

Amennyiben egy szócikken belüli kifejezés önálló címszóként is szerepel ezt a → utáni *dőlt betűs címszó* jelzi. Az utalt szó (tehát önálló szócikkben magyarózott kifejezés) csak önálló (ragozott vagy képzős) alak lehetett, és minden szócikkben csak az első említéskor jelöltük azt annak érdekében, hogy olvasható maradjon a szöveg. Összetett szavakban nem

jelöltük azokat, amelyek szócikként is szerepelnek. (Például: az *adat* jelölt, de például az adatscsoport, amelynek nincs önálló szócikke, nem, és abban külön az adat összetételeli tag sem.)

4. A szócikkek felépítése

A szócikkek, szókapcsolatok, rendészeti szaknyelvi kifejezések szótári kifejtése a magyar nyelv általános szabályait, köznyelvi stílusát szem előtt tartó értelmezéssel történt, összefoglalva – a szerző által legfőbbnek ítélt – tartalmát, karakterisztikus jegyeit, rokonértelmű szavait. A szerkesztés a tömör, világos, lényegre törő szócikk-meghatározásokra törekedett, de ettől a szakterületek szerzői a téma jellegétől, súlyától, fontosságától függően bizonyos határok közt eltérhettek, pl. többféle nézőpont bemutatásával.

5. A szócikkek tartalma

A szakterületek jelentősebb, fontosabb szócikkei esetenként nemcsak egy, hanem több változatban is szerepelnek, amire a zárójeles számok (2) utalnak. Arra vonatkozóan, hogy nemcsak rendészeti jellegű, hanem másféle megközelítésből történt a kifejtés, a lentebb felsorolt betűk adnak eligazodást:

Á.	– általános értelemben
Áb.	– állambiztonsági értelemben
Av.	– adatvédelmi megközelítésben
Bám.	– bevándorlási és menekültügyi értelemben
Bü.	– bünyügyi értelemben
Bv.	– büntetés-végrehajtási értelemben
Drog.	– drogokkal kapcsolatos megközelítésben
Hr.	– határrendészeti értelemben
Inf.	– informatikai értelemben
J.	– jogi értelemben
Kat.	– katonai értelemben
Kép.	– képzési megközelítésben
Komm.	– kommunikációs megközelítésben
Közl.	– közlekedési megközelítésben
Kri.	– kriminalisztikai értelemben
Krim. pszich.	– kriminálpszichológiai értelemben
Krim. szoc.	– kriminálszociológiai értelemben
Kro.	– kriminológiai értelemben
Kut.	– kutatómódszertani megközelítésben
Kv.	– katasztrófavédelmi értelemben
Log.	– anyaggyártási/logisztikai értelemben
Mab.	– magánbiztonsági értelemben
Nb.	– nemzetbiztonsági értelemben
Ped.	– pedagógiai értelemben
Pszich.	– pszichológiai értelemben

Rő.	– rendőri értelemben
Rsz.	– rendészeti értelemben
Szoc.	– szociológiai értelemben
Term.	– természettudományos értelemben
Tört.	– történeti, történelmi megközelítésben
Vám.	– vámszakmai értelemben
Vez.	– vezetéselméleti értelemben.

6. Rövidítések

A kifejtések sokszor használt, általános vagy rendészeti jellegű szakmai rövidítései: ált. – általában; átv. ért. – átvitt értelemben; be. – büntetőeljárás; Btk. – Büntető törvénykönyv; c. – című; elf. – elfogás; elg. – ellenség; emü. – együttműködés; EU – Európai Unió; heza. – helyzeti adat; ill. – illetve; jőr. – járőr; kny. – köznyelvi; l. – lásd; megj. – megjegyzés; old. – oldal; pl. – például; röv. – rövidítés; stb. – és a többi; ti. – tiszt; tts. – tiszthelyettes; tv. – törvény; tvr. – törvényerejű rendelet; ún. – úgynevezett; ua. – ugyanaz; ui. – ugyanis; v. – vagy; vö. – vesd össze; zls. – zászlós.

További rövidítések:

ÁKK	– Államtudományi- és Közigazgatási Kar
BM	– Belügyminisztérium
BRFK	– Budapesti Rendőr-főkapitányság
BV IMEI	– Büntetés-végrehajtási Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet
BVI	– Büntetés-végrehajtási Intézet
BVOP	– Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
CSc	– régi tudományok kandidátusa („jelölt”) fokozat (CSc)
dr.	– tudományos fokozatot jelölő vagy foglalkozásdoktori cím
FH	– Fenntartói Hivatal
IK	– Idegennyelvi Központ
KR	– Készenléti Rendőrség
KVI	– Katasztrófavédelmi Intézet
MRFK	– Megyei Rendőr-főkapitányság
MTA	– Magyar Tudományos Akadémia
NAV KEKI	– Nemzeti Adó- és Vámhivatal Képzési, Egészségügyi és Kulturális Intézete
NAV	– Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NBI	– Nemzetbiztonsági Intézet
NEBEK	– Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ
NISZ	– Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.
NKE	– Nemzeti Közszolgálati Egyetem
NNI	– Nemzeti Nyomozóiroda
NOK	– Nemzetközi Oktatási Központ
NVSZ	– Nemzeti Védelmi Szolgálat
OIF	– Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság
OKF	– Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

ORFK	– Országos Rendőr-főkapitányság
PhD	– Doctor of Philosophy (a tudomány PhD-doktora)
PPKE	– Pázmány Péter Katolikus Egyetem
PTE	– Pécsi Tudományegyetem
RDI	– Rendészettudományi Doktori Iskola
RK	– Rendőrkapitányság
RRI	– Repülőtéri Rendőr Igazgatóság
RTK	– Rendészettudományi Kar
SZTE ÁJK	– Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
TEK	– Terror Elhárító Központ
TIBEK	– Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ

7. Források

Indokolt esetben a szócikk végén zárójel tartalmazza az egyértelműen konkrét szerzőhöz, tudóshoz kötődő forrást adatait: (SZERZŐ VEZETÉKNEVE megjelenés éve) A többi felhasznált forrást (jogszabályok, szabályzatok, parancsok, utasítások, intézkedések, egyéb rendészeti szabályozók, monográfiák, könyvek, tanulmányok és más művek) a kötet végén található „Forrás és irodalomjegyzék” tartalmazza.

8. Egyebek

A számokkal jelölt címszavak, így pl. 3D, valamint a béketeremtéshez és -fenntartáshoz szorosan kapcsolódó nemzetközi rövidítések a Z, Zs betűk után következnek.

Szerkesztők

A, Á

Abszolút sebességtúllépés: a járművek maximális haladási sebességének jogszabályban meghatározott vagy jelzőtáblával jelzett értékénél nagyobb sebességgel való haladás. <absolute overspeeding>

Absztrakt vagy potenciális veszély: J.: büntetőjogi szempontból nézve, lényegében a védett jogi tárgy veszélyeztetésén alapuló megkülönböztetés. Így lehetséges, amikor a veszély bekövetkezése nem tartozik hozzá a törvényi tényálláshoz. Belovics, Molnár és Sinku meghatározása nyomán egyes → *bűncselekmények* tényállásában „elegendő az absztrakt veszély bekövetkezése, az élet és testi épség távoli veszélyeztetése”. Más esetben a tényállásban az eredmény magának a közvetlen veszélynek az előidézése. „A közvetlen veszély az élet, a testi épség vagy az egészség sérelmének a reális lehetőségét, személyre és helyzetre konkretizált veszélyt jelent.” (BELOVICS–MOLNÁR–SINKU 2005)

Tört.: ~ről akkor beszélünk, „ha valamelyik rendészeti jognorma jogelvi szabályozásában elvontan él, vagy ha a veszély csak eshetőleg jelentkezik”. (TÓTH 1938)

<abstract risk or potential risk/threat/danger>

Acetilcholin: idegrendszeri jelátvivő anyag. Egyes ~t termelő idegsejtek a belső szervek működését szabályozzák (paraszimpatikus idegrendszer), mások a memóriafolyamatokban játszanak szerepet. A dohány pszichoak-

tív hatóanyaga, a → *nikotin* az ~ receptorok egyikén, az ún. nikotinreceptorokon keresztül hat, ugyanakkor némely → *neurodegeneratív betegség* (pl. Alzheimer-kór) egyik korai idegrendszeri tünete az agy ~t termelő idegsejtjeinek pusztulása. <acetylcholine>

Adaptáció: a → *szervezet* alkalmazkodóképessége a rendszer működésének hatékonyságát befolyásoló külső és belső hatásokra. Az ~ passzív, ha a rendszer az új környezetben hatékonyabban működik, ill. aktív, ha hatására a környezet is megváltozik. <adaptation>

Adaptációs szabadság: kényszergyógykezeléskor, ha annak elrendelésétől hat hónap eltelt, a főigazgató főorvos – bizottsági véleményre alapozott – engedélyével az Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézetben (IMEI) kezelt beteg gyógyulásáért biztosított, legfeljebb 30 napos szabadság. Csak gondozásra alkalmas személy írásbeli nyilatkozata alapján engedélyezhető, időtartama újabb 30 nappal meghosszabbítható. <adaptation leave>

Adat: Á.: (1) a valóság egy mozzanatát alkotó valaki, valami megismeréséhez, jellemzéséhez hozzásegítő (nyilvántartott) tény, részlet. (2) Valami megmagyarázására, megvilágítására, jellemzésére vagy kiegészítésére közzölt tény, részlet, adalék. (3) Elemi ismeret;

a tények, fogalmak emberi és számítástechnikai eszközökkel történő értelmezésre, feldolgozásra, továbbításra alkalmas megjelenési formája, az → *információ* alapja, amelynek több értelmezése létezik. Az információ hordozója, a tények, fogalmak vagy utasítások formalizált ábrázolása, amely az emberek vagy automatikus eszközök számára közlésre, megjelenítésre vagy feldolgozásra alkalmas.

Rsz.: a → *szervezethez* eljutott hírek, közlések attól függetlenül, hogy a szervezet működését befolyásolják-e.

J.: következtetés, megoldás eredmény, döntés, határozat létrejöttét elősegítő szükséges tények ismerete, tudása, tény mint bizonyíték.

Inf.: (1) ~nak minősül a számítógépes állományok meghatározott része (minden, ami nem program). (2) Mindaz, amivel a számítógépek működésük során foglalkoznak (ki-és bemeneti, tárolt, feldolgozott, továbbított, megsemmisített ~). A natív ~ elsődleges képződmény, eredeti forrásból származik, a létrejöttének valóságát megőrzi, és más hozzá hasonló nincs. A természetes natív ~ az élőlények, a világ, egy terep, a → *légtér* tárgyainak, objektumainak, dolgainak, jelenségeinek leírására, megkülönböztetésére, tulajdonságainak, viselkedésének megjelölésére szolgáló jellemzők gondolati, hang, írásos, kép, mozgókép, nyom, jel, jelzés, jelenség, szag, biometrikus kisugárzás/jellemző formájában való megjelenítésére, közlésére, továbbítására szolgál; objektív tényező, a tudattól függetlenül is létezik, de a tudat fogalmazza meg, önti formába. A származtatott digitális ~ a természetes natív ~ elektronikus leképezésével, annak digitalizálásával vagy a természetes, objektív jellemzők valamilyen elektromechanikus vagy teljesen elektronikus eszközzel való érzékelésével, rögzítésével, generálásával hozható létre. Az adatfajta (data style) egy-egy kategória a funkció, jelleg alapján történő elkülönítésre, megkülönböztetésre. Amíg a jogszabályok személyes,

érzékeny, közérdekű, kritikus, különleges → *rendészeti adatfajta*kat nevesítenek, addig az → *informatikában* meta-, attribútum- és téradatokat különböztetnek meg.

<data>

Adatbank: a hosszú távú → *adatkezelésre* szánt (az utókor számára megőrzendő), kiterjedt rendszerek kiszolgálását végző, nagy mennyiségű és különböző formátumú, több → *adatbázisban* vagy különleges tárolóeszközben tárolt → *adatok* halmaza, amelynek kezelése történhet digitálisan vagy egyéb adathordozókon (amelyeket később digitalizálnak).

<datbank>

Adatbázis: meghatározott munkaterület információkezeléséhez szükséges → *adatok*-nak és az azok közötti kapcsolatoknak valamilyen szempont szerint rendezett, logikailag összefüggő egységekbe (blokkokba) szervezett gyűjteménye, az adatok tárolásához szükséges adathordozó eszközzel egyetemben. Az ~ többnyire események, személyek logikailag összefüggő adatait tárolja, arra szolgál, hogy → *szervezetek*nek, felhasználóknak adjon → *információkat*. A nagyobb ~ok közé tartozik a kormányzat által üzemeltetett lakcím-, gépjármű- és cégnyilvántartás. Az adatok tárolhatók és feldolgozhatók hagyományos (manuális, analóg) vagy digitális módon. A hagyományos ~t legkifejezőbben a kartotékrendszer reprezentálja. Egy-egy kartotékon a logikailag összefüggő adatokat rögzítik a megfelelő séma szerinti adatmezők (név, születési adatok, lakhely, gépjárműrendszám stb.) kitöltésével, amely adatsortot rekordnak is neveznek. Az → *informatikában* az ~ valamely ~kezelő rendszer (Database Management System – DBMS) segítségével létrehozott és használt, számítógépen (általában háttértárakon) tárolt, logikailag összekapcsolódó elektronikus (számítógépi) adatok és azok kapcsolatainak összes-

sége. A → *digitális* ~ban az adatok logikai szerkezettel rendelkeznek, azokat általában rekordokat alkotó mezőkben tárolják. Az ~kezelő rendszer biztosítja az adatok felvételét, rögzítését, rendezését, feldolgozását, lekérdezését az ~ban. Az ~t hierarchikusan rendezett, strukturált adatállománynak, adatfajlnak is nevezik. Az adatok mező-, ill. eltérően a kartotékrendszertől, több mezőérték szerint rendezhetők, ami a könnyebb visszakeresést, ill. az összeg fokozatos feldolgozását teszi lehetővé. A hazai és a nemzetközi rendészeti elektronikus információs rendszereknek is az ~ az alapja. A rendészeti ~ok főként a → *relációs adatbázist* alkalmazzzák, amely digitális szöveg, kép, szenzorjel, → *digitális nyom* és más → *nyom* (pl. ujjnyomat) tárolására szolgál.
<database>

Adatbiztonság: az → *adatok* jogosulatlan megszerzése, módosítása és tönkretételre elleni műszaki és szervezési intézkedések és eljárások együttes rendszere. Az informatikai rendszerekben az → *adatok* kezelésének megfelelő minőségét jellemző állapot. Az ~ az informatikai biztonság részhalmaza, csupán az adatok műszaki, szervezési, technikai védelmét a középpontba állító megközelítés. Nem biztonsági, hanem védelmi kategória, nem egy elérendő cél (mint az információbiztonság és az informatikai biztonság), hanem az adatalany védelmének egy eszköze. Az ~ nem azonos az → *adatvédelemmel*, amely a személyes adatok kezelésével, védelmével kapcsolatos jogi szabályozás összessége.
<data security>

Adatfarm/adatraktár: a → *Big Data* adathalmaz tárolására szolgáló adattárház, amelyben a különböző digitális adatfajokat (szöveg, kép, képfolyam, hang, nyom stb.) a legkülönbözőbb adathordozókon tárolják. Az adattárház – eltérően a logikailag ösz-

szefüggő → *adatok*at rendszerezetten tároló → *adatbázisoktól* – egy vegyes adathalmaz, az egyes adatfajok vagy adatcsoportok közötti logikai kapcsolatok nélkülözésével.
<data farm/data warehouse>

Adatfeldolgozás: Kri.: a belső védelem, a → *bűnüldözés* különböző területein és munkafázisaiban keletkezett, adott viszonylatban relevanciával rendelkező tény, eseményt, körülményt tartalmazó információs tartalom rögzítése, bizonyos műveletek elvégzése, majd pedig célirányos, legtöbbször strukturált formában való tárolása. Korábban mindez manuális formában történt, majd az → *informatika* és az informatikai eszközök és programok megjelenésével ma már számítástechnikai eszközök és módszerek felhasználásával zajlik. A 20. század második fele óta tapasztalható jelenség az egyre növekvő adatmennyiség, adatvagyon (→ *Big Data*), amelynek feldolgozására és kezelésére különböző speciális adatbányászati és adatbázis-kezelő rendszerek és programok épülnek. Jogi és technikai szempontból különbséget kell tenni a sokszor tévedésből az ~sal összemosott fogalomtól, a tágabb kategóriának tekinthető → *adatkezeléstől*. Rendészeti viszonylatban fontos megemlíteni, hogy az akkor még manuális elven működtetett adatszolgáltatáson alapuló bűnügyi nyilvántartó rendszer ma már több mint 100 éves múltra tekint vissza, európai viszonylatban korszerűnek tekintve, a daktiloszkópiához hasonlóan elsőként lett bevezetve hazánkban.

Inf.: (1) az adatkezelési műveletekhez kapcsolódó technikai feladatok elvégzése, függetlenül a műveletek végrehajtásához alkalmazott módszertől és eszköztől, valamint az alkalmazás helyétől, feltéve, hogy a technikai feladatot az adatokon végzik. (2) Az adatok rendszerezésének, csoportosításának, valamilyen szempont (szorosabécé-, időrend, érték stb.) szerinti sorba rendezésének, összehasonlításának művelete, ill. az adatokból

az → *információ* képzésének (statisztikai eljárások, kölcsönös egyértelmű megfeleltetések, kapcsolatok feltárásának, tendenciák megállapításának, prediktív értékítéletek képzésének) tevékenysége, az adatkezelés egyik részfolyamata. Az ~ műszaki értelemben az adatkezelési műveletekhez kapcsolódó manuális és elektronikus technikai feladatok elvégzése.

<data processing>

Adatformátum: informatikai alapfogalom, amely részletesen leírja az → *adatok* betöltésének, tárolásának vagy feldolgozásának program szerinti értelmezését. Az ~ az adat egy-egy elkülönült, sajátos elemének az azt egyértelműen meghatározó, azonosító, adathordozóját befolyásoló tartalmi összetevője, kifejeződési formája, annak fizikai, alaktani, technikai megjelenése a → *kommunikáció* céljára. A → *számítástechnikában* a → *digitális adatformátum* fejezi ki az adatfaj egy-egy elkülönült, sajátos elemét.

<data format>

Adatgyűjtés: Á.: olyan folyamat, amelyben a kiválasztott módszerek és technikák segítségével a kívánt → *adatok* megszerzése történik az érintettektől, ill. a válaszadóktól. Vez.: a vezető és a segítői (törzs) általi tájékozódás, információszerzés fő mozzanata, amelynek során a releváns → *információk*, adatok beszerzése történik akár gépi úton, akár emberi észlelő, leíró, rögzítő tevékenység által.

Mab.: a törvény által a → *magánnyomozó* számára biztosított információszerzési mód, az adott ügyre vonatkozó megbízási szerződés teljesítéséhez, a hatályos jogszabályok alapján
data <collection>

Adatigénylés az Európai Unió más tagállamának bűnügyi nyilvántartásából: az → *európai bűnügyi nyilvántartási in-*

formációs rendszer keretei között történő adatszere egyik formája, amelynek keretében az egyik tagállam közvetlen hozzáféréssel rendelkező szervek általi adatátvétellel, ill. természetes személyek erre irányuló kérelme alapján, bűnügyi nyilvántartási adatokat ad át a másik államnak. Közvetlen hozzáféréssel történő adatátvitelre jogosult szerv (a bűnügyi nyilvántartó szerv útján) meghatározott körben → *adatok* igényelhet az → *Európai Unió* más tagállamának bűnügyi nyilvántartásából, amelyeket csak a kérelemben meghatározott → *büntetőeljárás* céljára használhat fel. Erre irányuló kérelem alapján pedig a bűnügyi nyilvántartó szerv a kérelmezőre vonatkozó adatok kiadása céljából megkeresheti azon tagállam központi hatóságát, amelyben a kérelmező lakóhellyel rendelkezik vagy korábban azzal rendelkezett, ill. amelynek jelenlegi vagy volt → *állampolgára*. Ha pedig a kérelmező nem annak az államnak a polgára, amelynél benyújtja az adatigénylési kérelmét, akkor kérelme alapján a bűnügyi nyilvántartó szerv a rá vonatkozó adatok kiadása céljából köteles megkeresni a kérelmező → *állampolgársága* szerinti tagállam központi hatóságát.

<access to information from the criminal records of other Member State of the EU>

Adatkérés: a rendőrség titkos információgyűjtésre felhatalmazott nyomozó szervének vezetője által, az ügyész jóváhagyásával a kétévi vagy ennél súlyosabb → *sza-badságvesztéssel* büntetendő, szándékos → *bűncselekmény* felderítése, valamint a bűncselekményből származó vagyron visszaszerzése érdekében az üggyel összefüggő → *adatok* igénylése az ilyennel rendelkező → *szervezetektől*. Ezek a szervezetek: az adó- és vámhatóság, a postai, elektronikus hírközlő szolgáltató, az egészségügyi és a hozzá kapcsolódó → *adatot* kezelő szervezet; továbbá a banktitoknak, fizetési ti-

toknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak, a biztosítási titoknak és az üzleti titoknak minősülő adatot kezelő szerv. A nyomozó szerv az adatszolgáltatás teljesítésére határidőt jelölhet meg. Az adatszolgáltatás ingyenes és nem tagadható meg. Az így kapott → *információ* csak a megjelölt célra használható fel.

<data request>

Adatkezelés: a → *személyes adatok*on vagy adatállományokon automatizált vagy nem automatizált módon végzett bármilyen műveletek – gyűjtés, rögzítés, rendszerezés, tagolás, tárolás, átalakítás vagy megváltoztatás, lekérdezés, betekintés, felhasználás, közlés, továbbítás, terjesztés, továbbá egyéb módon való hozzáférhetővé tétellel érvényesülő összehangolás vagy összekapcsolás, korlátozás, törlés ill. megsemmisítés – összessége. Az → *adatok* kezelésének célját meghatározó, ill. az ~sel kapcsolatos érdemi döntéseket meghozó és azt végrehajtó személy az adatkezelő.

<data management>

Adatvédelem: a → *személyes adatok* jogszerű kezelését, az érintett személyek védelmét és információs önrendelkezési jogának teljesülését biztosító alapelvek, szabályok, eljárások, adatkezelési eszközök és módszerek összessége.

<data protection>

Adekvát reakció: az adott helyzethez illő, megfelelő válasz, viselkedés, cselekvés az egyén részéről. Pl. amikor egy emberöléssel gyanúsított ártatlan személy a → *vádra* reakcióként félelmet vagy dühöt mutat.

<adequate reaction>

Adhézíós (kapcsolt) eljárás: a → *büntetőeljárásban* a → *vád* tárgya, a cselekmény miatti kártérítési igény, azaz a → *polgári jogi igény* elbírálása.

<adhesion procedure, enforcing a civil claim in a separate civil procedure>

Adminisztratív védelem: a → *biztonsági okmányokkal* kapcsolatos eljárásban az igazgatási folyamatba épített, az ügyintézés és ügykezelés során alkalmazandó előírások, intézkedések, továbbá az eljárást támogató informatikai rendszerben az → *adatkezelésre* vonatkozó adatvédelmi és adatbiztonsági követelmények összessége.

→ *Elektronikus biztonsági okmány* esetében az ~ körébe tartozik az informatikai rendszer védelmének az a része is, amelyben az elektronikus biztonsági okmány elektronikus funkciói működnek.

<administrative protection>

ADN (Veszélyes áruk nemzetközi belvízi szállításáról szóló európai megállapodás): a → *veszélyes áruk* belvizeken történő szállításának szabályozása, amely a közlekedésbiztonság érdekében a különböző közlekedési ágazatokhoz kapcsolódva, a szállítható áruk körére és a → *szállítás* módjára vonatkozik. Ez a nemzetközi szabályozás a folyami hajózás esetében „A veszélyes áruk nemzetközi belvízi szállításáról szóló Európai megállapodás”. A Dunán történő → *veszélyesáru-szállítás* tekintetében az ~-D, a Rajna esetében az ~-R tartalmaz többletszabályokat. Az ~hez Magyarország is csatlakozott.

<The European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Inland Waterways>

Adó: Vám.: közvetlen ellenszolgáltatással nem járó, ismétlődő kötelezettség, amelynek típusait (nemeit), mértékét és megfizetésének módját, ill. a mentesülés jogcímét az → *állam* egyoldalúan határozza meg, és biztosítja azok jogi feltételeit. Montesquieu meghatározása szerint „az állam jövedelmei

az állampolgárok vagyonának abból a részéből állnak elő, melyet az állampolgár azért enged át az államnak, hogy vagyona fennmaradó részét biztonságban tudja, és azt nyugodtan élvezhesse.” (MOTESQUIEU 1784)

Komm.: a → *kommunikáció* folyamatának mindenkori forrása, közlöje, „feladója”, az interakció kezdeményezője. A kommunikációs ~ közlést befolyásoló jellemzői: pl. kommunikációs képességei, személyisége, társadalmi háttere, iskolázottsága, igényessége, aktuális állapota.

<tax; transmitter>

Adóalany: az a személy vagy → *szervezet*, aki/amely a magyar jog alapján jogképesnek tekinthető, és saját nevében gazdasági tevékenységet folytat, tekintet nélkül annak helyére, céljára és eredményére. Abban az esetben, ha a gazdasági tevékenység közös tulajdonban és közös használatban lévő ingó dologra vagy ingatlanra irányul, akkor ~nak nem egy személy vagy szervezet, hanem a tulajdonostársak közössége minősül.

<taxpayer, taxable person>

Adóellenőrzés: az adóhatósági feladatokat ellátó szerv azon tevékenysége, amelyet az adóbevételek elmaradásának, valamint a költségvetési támogatások és adó-visszaigénylések jogosulatlan igénybevételének megakadályozása érdekében fejt ki. Az ~ célja, hogy megállapítsák az adótörvényekben és más jogszabályokban előírt kötelezettségek teljesítését vagy azok megsértését.

<tax audit>

Adófelfüggesztési eljárás: a → *jövedéki termék* vámfelfüggesztési eljárásán kívüli előállítására, tárolására vagy szállítására alkalmazott, az adófizetési kötelezettséget felfüggesztő adóeljárás, amely lényegét tekintve halasztott adófizetést eredményez.

<tax suspension, suspension of excise duty>

Adófizető: az a természetes vagy jogi személy, aki az → *adót* ténylegesen megfizeti. Az ~ és az → *adóalany* személye nem szükségszerűen azonos. A személyi jövedelemadó esetében az adóalany és az ~ személye egybeesik. A forgalmi adó esetében viszont az adóalany a termelő vagy kereskedő, míg az ~ a végső felhasználó.

<taxpayer>

Adóigazgatási eljárás: a legtágabb értelemben az emberi együttműködésből származó tevékenység, amelynek célja az → *állam* működéséhez szükséges közvagyon megteremtése. Az ~ szűkebb értelemben az → *adózó* és az állami adóhatóság közötti jogviszony szabályainak rendszere. Legsűkebb értelemben pedig az állami adóhatóság azon feladata, amely az adózó jogainak, kötelezettségeinek megállapítására, az adókötelezettségek teljesítésének és a joggyakorlás törvényességének ellenőrzésére, valamint az adózást érintő tények, adatok, körülmények nyilvántartására, ill. az → *adatok* igazolására irányul. Az ~ releváns cselekmények, metodikák és eszközök összefüggő folyamata, amelynek során az adó- és vámhatóság adó-, illeték- és/vagy vámkötelezettséget érintő, az adózónak, ill. az → *adó* megfizetésére kötelezett személynek a jogát, kötelezettségét érintő döntést hoz.

<tax procedure, taxation>

Adóvégrehajtási eljárás: releváns cselekmények, metodikák és eszközök összefüggő folyamata, amelyet az adó- és vámhatóság az adótartozás behajtása, ill. megfizetésének kikényszerítése céljából fejt ki.

<tax execution>

Adózó: az a személy, akinek adókötelezettségét (pl. adómegállapítás, adóbevallás, adólevonás, -bejelentés, adatszolgál-

tatás, könyvvezetés) és adófizetési kötelezettségét törvény határozza meg.

<taxpayer>

ADR (Veszélyes áruk nemzetközi közúti szállításáról szóló európai megállapodás): a → *veszélyes áruk* közúti szállításának, a közlekedésbiztonság érdekében a szállítható áruk körére és a → *szállítás* módjára vonatkozóan kidolgozott szabályozása.

Tekintettel arra, hogy az egyezményt két-évente felülvizsgálják, minden páratlan évben kiadják a hazánkban hatályos törvény módosított mellékleteit.

<European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road>

Adrenalin: a mellékvese által termelt hormon. Fizikai erőfeszítés, → *stressz*, erős érzelmek hatására termelése pillanatokon belül többszöröződik. Ez gyorsítja a pulzust, fokozza a vérnyomást, emeli a vércukorszintet. Rendészetiileg jelentős hatásként fokozza az agresszivitást, ami az ún. „üss vagy fuss reakcióban” nyilvánul meg, élettani befolyásának egyike, a → *kognitív képességek* ideiglenes gyengülése. Ennek a stresszhelyzetben végzett rendészeti intézkedéseknél van jelentősége. Fokozott termelése a → *poszttraumás stressz zavar* egyik élettani következménye, tüneteinek egyik valószínű mechanizmusa.

<adrenaline, epinephrine>

Aedilisek: az ókori Róma közrendfenntartói. Fő feladataik voltak: a piacok, vásárok rendszete, ünnepi játékok közrendjének fenntartása, templomok, dokumentumok őrzése, közutak forgalmának biztosítása, szabályszegők megbírságolása, megbüntetése.

<aediles>

AEPC (Európai Rendőrákadémiák Szövetsége; egyes fordítások szerint Európai Rendőrtisztai Akadémiák Szövetsége; más fordítások szerint Európai Rendőrfőiskolák Szövetsége): az Európában működő rendőrákadémiák, rendőrfőiskolák és más rendőrtisztképző intézmények 1996-ban alapított szövetsége, amelynek elsődleges célja a rendőrképzés, különösen a rendőrtisztképzés korszerű nemzetközi trendjeinek és kapcsolódási pontjainak meghatározása, a tagországok képzési központjainak, ill. a nemzetközi rendőri együttműködéseknek a szakmai támogatása. A szövetségnek a kidolgozás időszakában 54 tagintézménye van. A budapesti RTF – és jogutód intézménye az NKE – 2003 óta tagja az AEPC-nek; a BM NOK 2009-ben csatlakozott a szervezethez. Az AEPC – együttműködve az NKE-vel és a BM NOK-kal – 2015. október 4–6. között Budapesten, az NKE székhelyén szervezte meg éves igazgatótanácsi ülést és konferenciáját. A szakmai és tudományos konferencia központi témája a → *rendészeti képzés* volt.

<The Association of European Police Colleges>

AETR (Accord Européen sur les Transports Routiers – Nemzetközi közúti fuvarozást végző járművek személyzetének munkájáról szóló Európai Megállapodás):

a közúti közlekedés biztonságának növelése érdekében egyes járművek vezetőinek kötelező pihenőidőket előíró, 1970. július 1-jén, Genfben létrehozott egyezmény. Az egyezményhez Magyarország 2001-ben csatlakozott. 2007-ben megreformálták az ~ egyezményt, és az → *Európai Unió* és az → *Európai Gazdasági Térség* területén elfogadták az → *Európai Parlament* és a Tanács rendeletét a közúti szállításra vonatkozó egyes szociális jogszabályok összehangolásáról. A 28 EU-tagállam, továbbá az EGT-hez tartozó

Izland, Liechtenstein és Norvégia alkalmazza a rendeletet. Európa más államaiban és Ázsia számos országában mind a mai napig az ~ egyezmény alapján ellenőrzik a vezetési és pihenőidőket.

<European Agreement concerning the Work of Crews of Vehicles engaged in International Road Transport>

Affektív, affektivitás: Pszich.: a jelentése érzelmi, hangulati. Az affectus latin szó jelentése: érzélem, szubjektíven megélt érzés, érzelmi állapot. Az érzések és érzelmek, pl. boldogság, harag, félelem, meglepődés, düh stb. megnyilvánulásait jelöli, az ~ pedig erősebb, érzelmesebb reagálásra való hajlamot jelent.

<affective, affectivity>

Affektusszabályozás: Pszich.: érzelemszabályozás, lényegében egyéni képesség érzelmeink szabályozására, kontrollálására. Megítélése az igazságügyi pszichológusok tevékenységi köre, pl. erőszakos bűncselekménnyel gyanúsított személyek vizsgálatakor. Az ~ dinamikus tanulási folyamat az egyén környezetében lévő személyek érzelmi állapotainak értékelésére, saját érzelmei módosítására, elrejtésére, helyes kifejezésére. Már 2–6 éves gyerekek nyelvi és kognitív képességeikkel képesek eseményeket számukra elfogadhatóbbként feltüntetni, megnyugtani, bátorítani önmagukat, később képessé válnak gondolataikat elterelni, más elfoglaltságot keresni, érzelmeiket társadalmilag helyes módon kinyilvánítani. Működését befolyásolják pl. genetikai adottságok, az egyén temperamentuma, az első életév tapasztalatai az elsődleges gondozójával (édesanya). Elégtelen működése pszichopatológiai kórképek megjelenéséhez vezethet, pl. depresszió, evészavarok, szerhasználat, szorongásos zavarok.

<emotion regulation>

AFIS rendszer (Automatikus Ujjnyomat-azonosító Rendszer): (1) Bű.: a → *bűncselekmények megelőzése és kivizsgálása* céljából az EU tagállamai által létrehozott nemzeti ujjnyomatállományból származó, beérkezett → *adatok* összevetésére és a „találat”-„nincs találat” válasz visszaküldésére hivatott információtechnológiai rendszer. (2) Olyan monodaktiloszkópiai nyilvántartási rendszer, amelyben a nyilvántartásba veendő ujjnyomatlapokat és a helyszíni nyomokat digitalizált formában tárolják, és elvégzik a tárolt és a kérdéses nyomok közötti azonosítást. A ~ alkalmas továbbá a vizsgálandó és a tárolt → *nyom* összevetése alapján a bűncselekmény sorozatjellegének feltárására is. <Automated Fingerprint Identification System>

Afrikai békefenntartás: az → *Afrikai Unió* katonai és rendvédelmi szervei által végrehajtott békeművelati tevékenység. <african peacekeeping>

Afrikai Unió: afrikai regionális nemzetközi szervezet, amelyet Afrikai Egység Szervezet néven 1963-ban alapítottak. Székhelye Etiópia fővárosában, Addisz Abebában van. Az ~ fő feladatának tekinti az afrikai államok gazdasági együttműködésének megteremtését és a köztük támadt konfliktusok kezelését.

<African Union – AU>

Agresszió: Pszich.: fájdalom okozására, fizikai sérülés előidézésére, ill. az élet kioltására szolgáló viselkedés. Fogalmát kizárja a véletlen, ill. a célszemély javát szolgáló viselkedés (pl. fogászati kezelés). Alapvető formái: a megfélemlítés (fenyegető testtartások, mozdulatok, hanghordozás, verbális fenyegetés), szociális manipuláció (kiközösítés, csoport tagjainak célszemély ellen hangolása, agresszióra bírása), ill. a fizikai ~. Minden megfelelő ideg- és izomrendszerrel ren-

delkező fajban megjelenik; az állatvilágban a tág értelemben vett erőforrásokért (terület, táplálék, búvóhely, szaporodás, utódok stb.), ill. mindezek védelmében folytatott verseny egyik eszköze. Embernél egyaránt azonosítható funkciók: proszociális (pl. valaki védelmében), morálisan semleges (pl. egyes sportoknál), tolerált (szociális „játékok” a fizikai ~ kivételével), és → *antiszociális* ~ esetében. A természetes és abnormális ~ határvonalának a szociális szabályok (pl. a törvény) súlyos megsértését, ill. a → *pszichopatológiák* fennállását tekintik. Érzelmek által kiváltott formája az → *emocionális* ~; haszonszerzés érdekében végrehajtott formája az → *instrumentális* ~.
<aggression>

Agresszivitás: agresszív cselekményre való hajlam. (→ *Agresszió*, → *emocionális agresszió*, → *instrumentális agresszió*)
<aggressiveness>

Agyi képkalkító eljárások: → **Neurobiológia**

Agysérülés: az agy károsodása külső behatás következtében, → *kriminológiai* tényező; következményei nehezen jósolhatók meg a sérülés alapján. Nem vezet elkerülhetetlenül → *bűnelkövetés*hez, de sok bűneset tulajdonítható ennek. Nem azonos a → *neurodegeneratív betegségek* következtében kialakuló agykárosodással. Az agyterületek funkcióinak megfelelően (érzőmező, mozgatómező, beszédközpont stb.) egyes specifikus képességek elvesztéséhez vezet. A homloklebeny, az agy homlokcsont mögött elhelyezkedő részének sérülései a morális megfontolások háttérbe szorulását, az → *agresszió* fokozódását idézhetik elő: a kialakuló állapotot szerzett → *pszichopátiának* is nevezik. A halántéklebeny sérülése (jelentős részben az → *amygdala* károsodása miatt) az érzelmek fölötti kontroll elvesztéséhez és → *emocionális agresszió* gyakorivá válásához ve-

zet. Súlyos ~ek korlátozhatják vagy kizárhatják a → *beszámíthatóságot*.
<brain injury>

Akció: (1) a rendvédelmi szervek által, szervezett keretek között, kijelölt célok elérése érdekében folytatott rendészeti tevékenység. Az ~ irányulhat a → *határrendészettől* a → *közlekedésrendészeten* keresztül számos más rendészeti feladatra és tevékenységre, jogsértő cselekmények megelőzésére, ill. megszakítására, felszámolására, valamint meghatározott személyek elfogására, ill. ártalmatlanná tételére. (2) A → *titikos információgyűjtés* során meghatározott cél elérése érdekében adott helyen és időben tervszerűen, összehangoltan végrehajtott, → *konzpirált* műveletek és nyílt intézkedések kombinált sorozata.
<action/operation>

Akcióellenőrzés: a közúti → *forgalomellenőrzés* azon típusa, amelynek során előre meghatározott célokat megfogalmazó terv alapján, nagyobb létszámú erő igénybevételével nyílt forgalomellenőrzést hajtanak végre.
<action controlling>

Akkreditáció: Á.: (1) tevékenység hivatalos, szabványoknak megfelelő elismertetése az arra hivatott szerv által. (2) Hitelesítő bevizsgálást, kalibrálást, termék, irányítási rendszer és személy tanúsítását takaró megnevezés.

Rsz.: a légitársaság utasadatküldési kötelezettsége megfelelő elismertetésének kezdeményezése és annak lefolytatása a → *PIU* részéről. Az ~ iránti kérelmet kizárólag a légitársaság terjesztheti elő. Az ~ eredménye a *PIU* által kiállított bizonyítvány (the exhibition of a certificate), amely tanúsítja a megállapodásban foglalt → *adatfeldolgozási* követelményeknek a szállító oldali megfelelőségét. Az informatikai rendszer

technikai hitelesítése iránti kérelmet a légitársaság, ill. annak egy vagy több adatszolgáltatója terjesztheti elő. A hitelesítés bizonyítja az adatszolgáltató üzemszerű csatlakozását a → *PNR*-hez, ill. azt, hogy a *PNR*-adatküldés az előre meghatározott formátumban és protokollok szerint valósul meg. J.: (1) az ~ (hitelesítési eljárás) bizonyos tevékenység megkezdésének vagy technológia bevezetésének törvényes előfeltételeként lefolytatott hatósági eljárás. Az ~ jogi értelemben a vonatkozó törvény által létrehozott Nemzeti Akkreditáló Hatóságról (NAH) és az akkreditálási eljárásról szóló Korm. rendelet alapján lefolytatott minősítési eljárás annak megállapítására, hogy valamely → *szervezet* vagy intézmény alkalmas bizonyos tevékenységek (vizsgálat, tanúsítás, ellenőrzés) meghatározott feltételek szerinti végzésére. (2) Személy megbízása külföldi államban diplomáciai feladatok ellátására. Kép.: képzést végző intézménynek és programjának a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) vagy szakterületi szakértő által végzett szakmai ellenőrző, minősítő tevékenysége.
<accreditation>

Akkuzatórius (vádeltví vagy angolszász) eljárás: a → *büntetőeljárás* egymással szemben álló egyenlő jogú felek jogvitája a „jogi” (vagy tény-) igazság feltárására; mi állapítható meg, mi bizonyítható a tényállásból. A → *bíróság* → *vádhoz* kötött. A *vádura* a → *sértett*, aki a vádlottal az eljárás folyamán kiegyezhet, a vádat bármikor elejtheti. Az ~ tárgyalási rendszerében a → *bizonyítás* a felek dolga. A szemben álló, csatázó felekre bízott az eljárás iránya. Az általuk előadott tények, bizonyítékok, a kérésükre kihallgatott → *tanúk* vallomásai alapján dönt a bíró. Esküdtbíróági ügyekben az angolszász tárgyalási rendszerben az ítélkezési jogkör megoszlik az esküdtek és a bíró között. A bűnösség kérdésében az esküdtek ha-

tároznak, ha a döntés nem felmentő, a szankciót a bíróság állapítja meg.
<accusatorial procedure>

Aktív: a vonatkozó szabvány szerint a biztonságtechnikában használatos érzékelő állapotba veszélyhelyzet érzékelésekor.
<active>

Aktív elkövető: személy, aki megöl vagy megkísérel megölni polgári vagy hivatalos személyeket, ill. azok csoportját, általában civilek tömege által látogatott, zsúfolt területen vagy könnyű célpontnak tekinthető objektumban. Leggyakoribb eszköze a → *lőfegyver* és újabban a késes támadás.
<active offender>

Aktív időtartam: a vonatkozó szabvány szerint a biztonságtechnikában használatos azon időtartam, amely alatt riasztásjelzés áll fenn.
<active period>

Aktív lövöldöző: → *lövédék* kibocsátására alkalmas, bármilyen elven működő eszközzel egy vagy több → *lövést* leadó személy.
<active shooter>

Akut traumás stresszavar: → *trauma* (pl. természeti katasztrófák, balesetek és bűnesetek) hatására kialakuló → *mentális zavar*. Megjelenése függ az esemény súlyosságától, a trauma átélőin kívül szemtanúknál, családtagoknál és segítő foglalkozásúaknál (egészségügy, rendészet) is megjelenhet. Tüneteiben hasonlít a → *poszttraumás stresszavarhoz*, de ettől eltérően az néhány napon belül kialakul, és nagyjából egy hónapon belül megszűnik. Az ~-ban szenvedők mintegy felénél később (gyakran tünetmentes időszak után) poszttraumás stresszavar alakul ki. Bár nem köthető közvetlenül bűnelkövetéshez, tüneteik között szerepelnek az → *emocionális agresszióra* jellemző kitörések.

Rendészeti jelentősége rendfenntartók körében, az ~ kialakulásának potenciális lehetősége, ill. az ebben szenvedők speciális (kíméletes) bánásmódigénye a poszttraumás stresszszavar kialakulásának elkerülésére.

<acute stress disorder>

Alacsony biztonsági kockázatú részleg: a bv. intézet speciális része, amelyben csökkenthető az életrend meghatározottsága, és amelyben elhelyezhető az elítélt, ha a felmért → *biztonsági kockázati besorolása* és fogva tartása nem indokol magas szintű biztonsági védelmi eszközöket. Az ~ben az elítélt a → *reintegrációs programok*on kívüli szabad idejét belátása szerint használhatja fel, és a bv. intézet kijelölt területén szabadon mozoghat.

<low security risk department>

Alacsony profilú (láthatóságú) biztosítás: rendezvény résztvevőire, szervezőire partnerként tekintő → *tömegkezelési* művelési elv és eljárás a rendzavarások megelőzésére, a → *kényszerítő eszközök* bevetésének elkerülésére, a kivezényelt erők mennyiségének alacsony szinten tartására, esetleges alkalmazásukkor a tömeg rendbontó eszközként kezelésének elkerülésére. A rendezvényen és annak közelében hétköznapi egyenruhás rendőrjárőrök, ill. kisebb csoportok segítik a rendezést: tájékoztatva, a felmerülő problémákat időben felismerve, a konfliktusokat – nagyobb rendbontássá fajulásuk előtt – megoldva.

<low-profile crowd management>

Alany: a → *büntetőeljárás* célját és feladatait az eljárásban megvalósító hatóságok (→ *biróság* ügyész, → *nyomozó hatóság*) és magánszemélyek (a büntetőeljárásban részt vevő terhelt, védő, → *tanú*, szakértő stb.) közös megnevezése. A főszemélyek, a büntetőeljárás egymástól elkülönülő alapvető funkciói (→ *vád*, → *védelem*, ítélke-

zés) közül valamelyiket önállóan teljesítik, mindenki más mellékszemély. A magánszemélyekből: a résztvevőknek (→ *terhelt*, → *védő*, → *sértett*, → *magánvádoló*, → *pótmagánvádoló*, → *magánfél*, → *egyéb érdekelt*, segítők, illetőleg ezek képviselői) érdekük fűződik a büntetőügy érdemének a jogerőhatású bírói határozat általi meghatározott irányú eldöntéséhez. Más magánszemély ~ok – rendszerint érdektelen mellékszemélyek (tanú, szakértő) – a büntetőeljárás során a → *bizonyítás* lefolytatásában, a tényállás helyes megállapításában működnek közre.

<persons (in a criminal procedure of law)>

Alapos ellenőrzés: a → *harmadik országbeli állampolgárokra* vonatkozóan végrehajtott → *határforgalom-ellenőrzési* technológia és eljárás, amelynek célja annak megállapítása, hogy belépő irányban a harmadik országbeli állampolgár teljesíti-e a → *schengeni tagállamok* területére való belépés valamennyi feltételét, ill. kilépő irányban betartotta-e a schengeni térség területén történő tartózkodás szabályait.

<thorough check>

Alapvető jogok korlátozása: a rendvédelmi szerv törvényes működéséhez fűződő alkotmányos értékek biztosítása céljából a hivatásos szolgálati viszonyban állónak az Alaptörvényben meghatározott egyes alapvető jogainak szűkítése. Ehhez az Alaptörvény öt együttes feltételt szab: 1. csak törvényben, 2. más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, 3. a feltétlenül szükséges mértékben, 4. az elérni kívánt céllal arányosan, 5. az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával történhet. A hivatásos szolgálati viszonyra vonatkozó törvény az egyes nevesített alapvető jogok gyakorlására korlátozásokat és feltételeket állapít meg, így különösen az alábbiakat. A szabad mozgás és tartózkodás meg-

választása: a hivatásos a szolgálat teljesítésén (munkavégzésen) kívüli időbeni tartózkodási helyének megválasztásában korlátozható, annak bejelentésére, ill. a tartózkodási helyről szolgálati helyen való megjelenésre kötelezhető. A véleménynyilvánítás szabadsága: a szolgálati rendet és fegyelmet sértő, valamint a rendvédelmi szerv azonosítható tagjaként a szerv működésére hátrányos véleménynyilvánítás tilalma. A → *gyülekezési jog*: a szolgálati helyen, a rendvédelmi szerv létesítményeiben történő politikai és a rendvédelmi szerv működésével, céljaival ellentétes tartalmú gyülekezés, az egyéb politikai célú vagy választási rendezvényeken egyenruhás megjelenés tilalma. Az → *egyesülési jog*: a nemzetbiztonsági szolgálatoknál szakszervezeti működés, valamint rendvédelmi szerveknél, ezek működésével és céljaival ellentétes, az egyesülési jog alapján létrehozott egyéb → *szervezetben* való részvétel, sztrájkszervezés tilalma. Az anyanyelv használata: a hivatásosnak a szolgálat ellátása során munkatársaival, ill. az alkalmazott eljárásában magyar nyelven kell kommunikálnia. A választójog: az európai uniós parlamenti, az országgyűlési és az önkormányzati választásokon jelöltként indulás (passzív választójog) időtartamára a → *szolgálati jogviszonyból* származó jogok szünetelnek. Megválasztás esetén a szolgálati viszony meg kell szüntetni (→ *összeférhetetlenség*). A munka és foglalkozás szabad megválasztása: a szolgálati viszonyon kívül más kereső foglalkozás létesítésének tilalma, korlátozása az összeférhetlenségi szabályok szerint. A tulajdonjog gyakorlása: a rendvédelmi szerv illetékes vezetője a szolgálati érdek figyelembevételével a szolgálatellátás tartamára megtilthatja vagy korlátozhatja egyes, a hivatásos állományú tulajdonában vagy birtokában levő → *vagyontárgyak*, eszközök magánál tartását és használatát.
<restriction of basic/fundamental rights>

Alárendeltségi viszony: valakinek vagy valaminek függése más hatalmától, intézkedési jogától. Minden hivatásos állományban lévő rendészeti szakember előljáró-alárendelt viszonyban teljesít szolgálatot. Előljáró az, akinek a rendőr szolgálati beosztás, külön parancs vagy utasítás alapján – akár ideiglenes jelleggel is – alá van rendelve, és parancsadási jogköre van.

<relationship of subordination (between a superior officer and those under his command)>

Áldozat: Bű.: (1) az a személy, aki valamely szerencsétlenségnek, sorscsapásnak, emberi gyengeségnek, gonoszságnak nehézségét, terhét és súlyos következményét akaratan kívül, olykor méltatlanul is kénytelen elviselni. (2) Személyi sérülést, azzal való fenyegetést, erős, megrázó, negatív érzelmet kiváltó lelki, fizikai ráhatást elszenvedett személy, csoport (vagy közeli hozzátartozó), függetlenül az őt vagy őket ért cselekmény következményeinek súlyosságától.

J.: (1) a → *bűncselekmény* vagy tulajdon elleni szabálysértés közvetlen sértettje. (2) A természetes személyiségű → *sértett* életének bűncselekménnyel történő kioltása esetére, ill. a → *büntetőeljárásról* szóló törvényben meghatározott sértettre használt fogalom függetlenül attól, hogy az elkövetett bűncselekmény hatósági tudomásra jutott, vagy nem.

<victim>

Áldozatok csoportosítása: meghatározott szempontok szerinti kategorizálás. Ezek lehetnek: 1. személyi jellemzők: életkor, nem, fogyatékoság, ill. kisebbséghez tartozás, valamint depressziós, mohó, magányos, szemérmetlen, zsarnok, provokáló stb.; 2. közreműködés alapján: teljesen ártatlan, az elkövetőköz képezt kevésbé, vele azonos mértékben bűnös, bűnösebb, ill. kizárólagosan bűnös stb.; 3. érintettség szerint: közvetlen

(a → *bűncselekmény* áldozata), közvetett (hozzátartozó, barát, szomszéd stb.)

<categorisation of victims>

Áldozatvédelem: → *bűncselekmények* szempontjából veszélyeztetett természetes és jogi személyek védelmét magában foglaló eljárás- és intézkedéssorozat.

<victim protection>

Alegység-, egységkészlet: (1) közös használatú fegyverzeti, vegyvédelmi és egyéb szakanyagok összessége a szakfeladatok ellátásához, → *békeidőszakra*, ill. → *minősített időszakra*. A békeidőszaki és a minősített időszaki készleteket külön → *norma* tartalmazza. (2) A feladatellátáshoz szükséges, közös használatú fegyverzeti, vegyvédelmi és egyéb szakanyagok összessége. Ezek felszámítható mennyiségét normatáblázat (norma), az ~ szükségletet pedig az anyagnemenkénti → *eszközsükségleti táblázat (ESZT)* tartalmazza.

<subunit, unit set, supply>

ALFONZ személyleírási rendszer: a személyek és a → *holttestek*, holttestrészek szakszerű leírására, valamint az annak alapján történő hatékony személy-, ill. holttestazonosításra szervezett eszközök, módszerek és eljárások összessége, amely egy összetett, nyílt és dinamikus rendszer. Összetett, mert több → *alrendszer*t foglal magában: a definiált és illusztrált személyleírási elemek, jellemzők és ismérvek, valamint a → *személyleírás-készítés* alapelvekre épülő módszertanának strukturált alrendszereit, továbbá az elektronikus adatkezelést és ügyvitelt biztosító informatikai alrendszert. Nyílt, mert környezetével, a kidolgozásában és az alkalmazásában érintett tudomány- és szakterületekkel folyamatos és közvetlen kapcsolatban áll. Dinamikus, mert az alrendszereket az új tudományos eredményekre és a gyakorlati tapasztalatok-

ra tekintettel a rendszer működtetéséért felelős szakemberek folyamatosan fejlesztik.

<ALFONZ person description system>

Alkalmazás (app, applikáció): (1) egy feladat vagy feladatkör végrehajtására tervezett, programozó által megírt és a számítógép nyelvére lefordított, több funkcióval rendelkező → *számítógépprogram*. Az ~ lehet a → *felhasználó* tevékenységét elősegítő vagy az operációs rendszer bizonyos feladatait végző számítógépprogram (szövegszerkesztés, táblázatkészítés, multimédia-létrehozás és -lejátszás, térinformatikai tevékenység, adatbázis-kezelői feladatok, tömörítés, vírusirtás stb.). A rendszetben ilyen a → *Robotzsaru*. (2) A mobil~ az adott infokommunikációs eszközre (többnyire okostelefonra) letölthető, annak sajátosságaihoz harmonizált és optimalizált felületen keresztül, egyedi és interaktív szolgáltatások igénybevételét biztosító kiegészítő → *program*. A rendszetben ilyen ~ a RUTIN okostelefonon futó szolgáltatás, amely a közúti balesetekről, egyéb közúti eseményekről és az azokkal kapcsolatos forgalomkorlátozásokról nyújt → *információt* a felhasználók számára.

<application>

Alkalmazásba vétel: a már rendszeresített szakanyagtól kismértékben eltérő (így pl. méretben, tömegben, színben, ürtartalomban, anyagminőségben, hatásmechanizmusban, alapanyagban stb.), vagy más belügyi, ill. a – rendszeresítési szabályzat szerinti – társszervek egyikénél már alkalmazott típusváltozat szolgálati használatra történő elrendelése.

<application>

Alkalmazási terv: csapatszolgálati értelemben a tömegoszlató kötelék tevékenységét írásban és grafikusán rögzítő, előzetesen a műveletirányító parancsnok által elkészí-

tett és a parancsnoka által jóváhagyott dokumentum, a feladathoz kapcsolódó tevékenységekkel, azok időbeli sorrendjével és végrehajtási rendjével.

<deployment plan>

Alkohol, etanol: Kri.: olyan vegyület, amelyben a hidroxil (-OH) csoport mint funkciós csoport telített szénatomhoz kapcsolódik. A hétköznapiakban a szesz és ~ neveken általában az etil-alkoholt (etanolt) értjük. Az etanol egyértékű, ún. primer alkohol. Drog: vegyületcsalád, de jellemzően a két szénatomos ~t jelöli. A törvényesen fogyasztható, ún. rekreációs → *drogok* egyike. Kriminológiailag a legjelentősebb drog: az erőszakos → *bűncselekmények* több mint felét (egyreszt büntípusoknál kétharmadát) ~os befolyásoltság alatt követik el. Kis mennyiségben eufóriához és szociális felszabadultsághoz (ritkán agresszióhoz), nagy mennyiségben eszméletvesztéshez, gátolt légzéshez, a test lehűléséhez és halálhoz vezet. Mérsékeltén addiktív (→ *pszichiátriai zavart* és agyműködési rendellenességet kiváltó, l. → *drogaddikció*). Hozzászokást, ill. függést (→ *alkoholizmust*) csak jelentős mennyiség, többéves, néha évtizedes fogyasztása vált ki. Egészségkockázatai a függés kialakulásával párhuzamosan fokozódnak: károsítja a májat, tüdőt, vérszegénységet, gyomorbántalmakat okoz, növeli a száj-, gége- és nyelőcsőrák kockázatát. Mindez részben a → *DNS* károsítására vezethető vissza. Az összes elhalálozás 4%-át okozza. <alcohol, ethanol>

Alkoholizmus, alkoholfogyasztási zavar: Pszich.: az → *alkohol* rendszeres fogyasztásával kialakuló → *mentális zavar*, a → *drogaddikció* általános követelményeinek megfelelően. Kriminológiai szempontból legfontosabb tünetei az ingerlékenység és antiszocialitás, amelyek közvetlenül a → *hallucinációk*, → *tévképzetek* és → *pszichózis*, ill.

közvetve a valóság téves értékelése által vezethetnek → *bűnelkövetés*hez. Jelentős továbbá még az alkohol utáni vágy, ami pénzhiányában szintén bűnelkövetéshez vezethet. Felismerhető az arcbőr ereinek megvastagodása és elszíneződése révén. Egészségkárosító hatásai miatt jelentős halálok.

<alcoholism>

Alkoholszonda: (1) kálium-dikromáttal töltött, a kilélegzett levegő légalkohol-koncentrációjának mérésére szolgáló üvegcsé. Joghattal bíró mérésre nem alkalmas. (2) Személyek által kilélegzett levegő alkoholtartalmának kimutatására szolgáló, kémiai reagens anyaggal (krómkénsvavas szilikagél) töltött, egyszer használatos kis méretű – általában – üvegcső, amelyben a befújt levegő alkoholtartalma kémiai reakcióba lép a reagens anyaggal, és abban színváltozást idéz elő. Az elszíneződés foka függ a kilélegzett levegő alkoholtartalmától.

<breathalyzer/handheld tubular breath analyzer>

Alkoholteszter: (1) általában elektrokémiai szenzorral felszerelt, kilélegzett levegőalkohol mérésére szolgáló eszköz. Joghattal bíró mérésre nem alkalmas. (2) Személyek által kilélegzett levegő alkoholtartalmának meghatározására szolgáló kompakt kalibrált elektromos eszköz, amely a befújt levegő alkoholtartalmát mg/l mértékegységgel számszerűen kijelzi.

<alcohol tester/handheld breath analyzer>

Alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása: (1) egy ország alkotmányos rendje megváltoztatására közvetlenül irányuló szervezett, erőszakos vagy ezzel fenyegető szándékos cselekmény, előkészület. (2) A legsúlyosabb → *állam* elleni → *bűncselekmény*, külföldi és belföldi személy is elkövetheti. Közvetlenül Magyarország alkotmányos rendjének erőszakkal vagy ezzel fe-

nyezetve szervezeten, fegyveres erővel történő szándékos megváltoztatására irányul, ezért a köznyelv katonai puccsnak is nevezi. Előkészülete is büntetett. Nem büntethető viszont az ~ miatt az, akinek önkéntes elállása folytán a bűncselekmény folytatása elmarad, vagy aki a folytatást önként megakadályozza (önkéntes visszalépés).

<forcible/violent overthrow of the constitutional order>

Alkotmányvédelmi Hivatal: a → *nemzetbiztonsági szolgálatok* azon része, amelynek fő feladata a hazánk területi egységének, függetlenségének, demokratikus berendezkedésének, politikai és gazdasági érdekeit sértő cselekményeknek a felderítése és elhárítása.

További sajátos feladatát képezi a hivatalnak a központi államhatalmi és kormányzati tevékenység szempontjából fontos szervek és létesítmények biztonsági védelme, a hatáskörébe tartozó személyek nemzetbiztonsági védelme, ill. ennek ellenőrzése.

<Constitutional Protection Office>

Állam: (1) egy földrajzi terület feletti legfőbb hatalommal bíró politikai egyesülés, amely magában foglalja azt az intézményrendszert, amellyel kormányozza területének társadalmát, és amellyel birtokolja a törvénykezés jogkörét. (2) Az ~ a társadalom közügyeinek intézésére rendelt, közérdekből eljáró, a hatalmat legitim és formalizált módon gyakorló szervezetrendszer. (3) Az a → *szervezet*, amely rendelkezik a fizikai erőszak legitim használatának monopóliumával egy adott területen belül. (4) Ratzel meghatározása szerint „az ~ egy marék talaj, egy marék vér és a kettő együttélését biztosító és fenntartó szervezet”.

(RATZEL 1903)

<state>

Állam biztonsága: a külső és a belső körülmények által jogilag, politikailag, diplomáciailag, gazdaságilag, katonailag, kulturálisan meghatározott garanciákon alapuló állapot, amelyben az → *állam* zavaroktól mentesen, a teljes → *szuverenitás* alapján gyakorolhatja funkcióit.

<state security>

Állam funkciói: a rendeltetéséből fakadó működést garantáló célirányos feladatkörök és adekvát tevékenységek, amelyek meghatározásával, megvalósítási feltételeinek megteremtésével, konzekvens gyakorlásával és szükség esetén az indokolt beavatkozással az → *állam* betöltheti a rendeltetését. A mai modern ~ főként a következők: 1. jogalkotási funkció; 2. allokációs funkció; 3. újraelosztási funkció; 4. stabilizációs funkció; 5. külső (hon)védelmi funkció; 6. belső védelmi (rendészeti) funkció.

<functions of the state>

Államhatár: Á.: (1) az → *állam* területének a határa, amely ezt a → *szomszédos államok*tól vagy a nyílt tengertől, ill. a világtűrtől elválasztja. (2) Valamely állam területének másik államéval vagy jogállamú területtel közös érintkezési felülete, amelyen belül az állam (közösség) felségjogait gyakorolja.

Hr.: (1) azon képzeletbeli függőleges síkok összefüggő sorozata, amelyek az adott ország területét a szomszédos államok területétől a Föld felszínén, a → *légtérben* és a Föld mélyében egyaránt elválasztják, ill. össze is kötik. (2) Magyarország ~ a vonatkozó → *nemzetközi szerződésekben* meghatározott azon képzeletbeli függőleges síkok sorozata, amely meghatározza, elválasztja és egyben össze is köti Magyarország és a szomszédos ország területét a Föld felszínén, a légtérben és a Föld mélyében. A Föld belsejére és a légtérre való tekintettel az államhatár elvileg a Föld centrumáig, ill. a Föld légkörének felső határáig – annak is a fizikailag igénybe

vehető magasságáig – terjed. Magyarország ~át két- és többoldalú nemzetközi szerződések határozzák meg. (3) Az állam területét/felségjogát a vonatkozó nemzetközi szerződésekben meghatározottan, a szomszédos államokétól a Föld/víz felszínén, annak mélyében (a Föld centrumáig, hozzáférhető mélységéig) és a légtérben (a Föld légkörének, a fizikailag igénybe vehető magasságáig, határáig terjedő) elválasztó/összekötő képzetbeli, folytatólagos, függőleges síkok összefüggő sorozata.

<state border/state frontier>

Államhatár átlépése: → **Határátlépés**

Államhatár biztosítása: → **Határbiztosítás**

Államhatár forgalmának ellenőrzése: → **Határforgalom-ellenőrzés**

Államhatár menti tiltott repülési sáv: (1) az → *államhatártól* mért, → *nemzetközi szerződésben* vagy a szomszédos országok közötti megállapodásokban – ezek hiányában a nemzeti hatóságok által – konkrétan meghatározott szélességű területsáv, amelyben általában tilos minden repülési tevékenység, ill. az elkerülhetetlenül szükségességeket is csak külön engedéllyel szabad végezni. (2) „A → *határterület* felett, vagy az államhatártól mért, meghatározott kiterjedésű területsávon belüli, repülésre nem, vagy csak külön engedély alapján, jogszabályban meghatározott módon, előírt magasságban és sebességgel, konkrét időtartamban és menetirányban igénybe vehető légtérész.” (BEREGNYEI 2008)

<no-fly zone along the state border>

Államhatár őrzése: → **Határőrizet**

Államhatár rendje: → **Határrend**

Államhatár rendjének fenntartása: szűkebb értelemben a zavartalan határ menti viszonyok fenntartására irányuló határrendészeti szolgálati tevékenység, amely az → *államhatár őrzésével*, a → *határforgalom ellenőrzésével*, a → *határrend* fenntartásával és a jogszabályokban meghatározott egyéb feladatok végrehajtásával valósítható meg. Tágabb értelemben az → *államhatárral* kapcsolatos jogszabályokban és a nemzetközi szerződésekben meghatározott jogok és kötelezettségek érvényesítése, beleértve valamennyi érintett hatóság összehangolt tevékenységét.

<maintaining a state border order/border regime>

Államhatár rendjének védelme: → **Határvédelem**

Államhatáron történt esemény: az → *államhatárral* mint védett jogi tárggyal, a hozzá fűződő érdekekkel helyileg is összefüggő vagy azzal összefüggésbe hozható, gyakran az államhatáron is átható eset, cselekmény, történés, fejlemény, folyamat, ill. azok közvetlen vagy közvetett hatása, következménye.

<event at the state border>

Államhatárral kapcsolatos bűncselekmény: (1) minden olyan → *bűncselekmény*, amely elkövetőjének elkövetési magatartása magában foglalja az → *államhatár* meg nem engedett vagy tiltott módon való átlépését, valamint azok a bűncselekmények, amelyek közvetlenül az → *államhatárra*, ill. az → *államhatár rendjének fenntartás*át biztosító létesítményre mint elkövetés tárgyára hatnak. (2) A → *Büntető törvénykönyvben* rögzített, az → *államhatárhoz* mint védett jogi tárgyhoz kötődő, nevesített bűncselekmény. (3) A *Büntető törvénykönyv* különös részében nevesített jogelle-

nes magatartás, amely elkövetésének helye, az elkövető személy mozgása, tevékenysége az → *államhatárhoz*, a → *határvonalhoz*, a → *határterülethez* vagy a → *határátkelőhelyhez* közvetlenül vagy közvetetten kapcsolódik.

<crimes related to the state border>

Államhatárral kapcsolatos cselekmény:

az → *államhatárral* mint védett jogi tárgygal bármilyen módon összefüggésbe hozható, a → *határbiztonságot* közvetlenül vagy közvetve érintő esemény, folyamat.

<acts concerning the state border>

Államhatárral kapcsolatos szabálysértés:

az → *államhatárhoz* mint védett jogi tárgyhoz kötődő szabálysértés, amely esetében rendszerint a határrendészeti feladatot ellátó szerv, hatóság jár el.

<minor/administrative offences related to the state border>

Állami rend: a köztársasági elnök, az Országgyűlés és a kormány által fenntartott alkotmányos rend. Az alkotmányos jogállam legfontosabb ismérvei: az önkényes döntésekkel szemben a jogszabályokkal összhangban álló döntések születnek, a → *bíróságok* előtt és a törvények előtt minden ember egyenlő, az alkotmány/alaptörvény az → *emberi jogokból* származtatható, és ezek kikényszerítése a bíróságok feladata, a hatalommal felruházott emberek sem állnak a jog felett, önálló és független hatalmi ágak működnek egymás fékeiként és ellensúlyaként.

<order of a constitutional state>

Állami vagyon: a → *nemzeti vagyon* része, az → *állam* tulajdonában álló vagyon. Az ~ összetevői: az állam tulajdonában lévő dolog; dolog módjára hasznosítható természeti erő; az előbbiekre nem tartozó minden vagyon,

amelyet törvény az állam kizárólagos tulajdonjogaként nevesít; pénzügyi eszközök; tagsági jogviszonyt megtestesítő értékpapír, ill. az államot megillető egyéb társasági részesedés; jogszabály által vagyoni értékű jogként nevesített immateriális, vagyoni értékű jogosultság. A rendvédelmi költségvetési szervek mint vagyonkezelők ~nal gazdálkodnak.

<state-owned asset>

Államkincstár (Magyar ~): önálló jogi személyiségű országos hatáskörű, központi költségvetési szerv, az államháztartásért felelős miniszter szakmai és törvényességi felügyeletével. Fő feladatai: 1. a költségvetés végrehajtása; 2. pénzügyi szolgáltatások; 3. központi illetményszámfejtés; 4. pályázatos támogatások, követeléskezelés; 5. szabályszerűségi pénzügyi ellenőrzés az önkormányzati alrendszerben; 6. a törzskönyvi és egyéb nyilvántartások vezetése.

<treasury>

Állam közbátor léte: szakmatörténeti kategória, amely Karvasy szerint „a közcsend, a rend az államhatalom és hatóságok tekintélyének, a törvények uralmának fenntartása, állami kötelék és szervezés biztosítása révén”. (KARVASY 1862)

<quasi public bravery of the state (archaic name for public safety of the state)>

Állampolgár: egy adott → *államnak* a jogokkal és kötelezettségekkel felruházott tagja, polgára.

<citizen, national>

Állampolgárság: egy természetes személy és egy szuverén → *állam* közötti jogi kötelek, amely nem utal a személy etnikai származására. Az állampolgári státusból jogok és kötelezettségek erednek.

<nationality>

Állampolgárság visszavonása: (1) igazgatási intézkedés, amely valakinek korábban jogszabályok megszegésével szerzett állampolgársága megszüntetésére irányul. (2) A csalárd módon szerzett állampolgárság megszüntetése. A magyar → *állampolgárság* attól a személytől vonható vissza, aki magyar állampolgárságát a jogszabályok megszegésével, így különösen valótlan adatok közlésével, ill. adatok vagy tények elhallgatásával a hatóságot félrevezetve – jellemzően → *honosítás* eredményeként – szerezte meg. Jellemzően a csalárd módon, honosítással szerzett magyar ~nak van gyakorlata. Nincs helye a visszavonásnak a magyar állampolgárság megszerzésétől számított tíz év elteltével.
<withdrawal of nationality>

Állampolgárságtól megfosztás: adott ország → *állampolgárát* egyoldalúan sújtó jogintézmény. A magyar ~ jogintézménye 1939 és 1993 között létezett a magyar jogban, azonban 1981-ben alkalmazták utoljára. Magyar → *állampolgárságától* megfosztható volt az, aki jogellenesen távozott külföldre vagy tartózkodott külföldön, ill. vétett az állampolgári hűség ellen, vagy súlyos → *bűncselekmény* miatt elítélték.

Magyarország Alaptörvénye szerint senkit nem lehet születéssel keletkezett vagy jogszerűen szerzett magyar állampolgárságától megfosztani.
<deprivation of nationality>

Államrendőrség: szakmatörténeti kategória, törvényi rendelettel létrehozott, a → *Belügyminisztérium* irányításával működtetett rendőrség. Az első ~et Budapesten, az 1881. évi XXI. tc. alapján „fővárosi rendőrség” elnevezéssel és egységes szervezetel állították fel.
<state police>

Államterület: Á.: (1) az a térség, amelyben az adott → *állam* minden más állam kizárásával gyakorol állami (területi) főhatalmat (szuverenitást). Az állam fontos alkotóeleme, mivel enélkül állam nem létezhet. Az államoknak szárazföldi, vízi, légi és különleges területi részei lehetnek. (2) Valamely állam kizárólagos főhatalma (felségjoga) alá tartozó szárazföldi, vízi, légi és különleges terület.

Hr.: az → *államhatárok* által körülhatárolt, földrajzilag is meghatározható olyan háromdimenziós kiterjedésű térség és a légtér, amelyen, ill. amelyben adott állam minden más állam kizárásával gyakorolja az állami (területi) főhatalmat.

<state territory>

Államtitok: az → *állam* számára legfontosabb és legmagasabb szintű jogi védelmet igénylő → *információ*. Az ~ illetéktelen személyhez való eljuttatása vagy illetékes-től való visszatartása az állam biztonságos működésében súlyos, akár helyrehozhatatlan károkat eredményezhet.

<restricted/confidential/classified information>

Állandó tárolóhely: Kv.: a pirotechnikai raktárépület és a pirotechnikai raktárhelyiség együttes elnevezése.

<permanent storage>

Állandó ügyeleti szolgálat: a rendészeti tevékenység és működés folyamatosságát állandó jelleggel biztosító, a jelentési kötelezettség rendjét teljesítő, az eseményekkel és a → *rendkívüli eseményekkel* összefüggésben az elsődleges intézkedések megtételéért érdekében tevékenykedő szervezeti elem.
<permanent duty, 7/24 duty>

Állatrendészet: az állategészség fenntartására, megvédésére, javítására, az állati betegségek és járványok elfojtására szolgáló hatósági felügyelet.

<quasi animal policing, veterinary inspection>

Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten (ALR – Porosz Általános Törvénykönyv): a felvilágosult abszolutizmus mindent szabályozni kívánó törekvésének mintapéldája, amely 19 000 szakaszból állt. 1794-ben jelent meg, és elsőként jelenítette meg a → *rendészet* fogalmát. Az egyes eseteket külön-külön (kazuisztikusan) szabályozta. Közjogi, közigazgatási jogi, magánjogi, perjogi és büntetőjogi normák tömegét tartalmazta. A hatása 1900-ig, de egyes szerzők szerint az NDK jogrend-szeréig kimutatható.

<General State Laws for the Prussian States>

Álló ellenőrzés: a → *forgalomellenőrzés* azon módszere, amelynek során a közlekedési hálózat egy előre meghatározott pontján folyik a közlekedésben részt vevők ellenőrzése.

<standing controlling>

Állományilletékes parancsnok: a rendvédelmi szerv önálló állománytáblázatú szervezeti egységét vezető, általános munkáltatói jogkört gyakorló, hivatásos állományú elöljárója vagy nem hivatásos munkahelyi vezetője. Az ~ érvényesíti a munkáltatói jogokat és kötelezettségeket azok kivételével, amelyeket törvény vagy annak végrehajtási kormányrendelete más elöljáró, ill. vezető részére határoz meg.

<staff competent/responsible commander/>

Alrendszer: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer olyan része, amely a felügyelt létesítmény egyértelműen meghatározott részében behatolás- és támadásjelző rendszertől független működésre képes.

<subsystem>

ALS/FLS-megvilágítók: kifejezetten nyomkutatásra kifejlesztett speciális lámpák, amelyek elnevezése az angol Alternate Light Source (váltakozó fényforrás), ill. a Forensic Light Source (forenzikus fényforrás) kezdőbetűiből tevődik össze. Ezek a megvilágító berendezések minden esetben egy erős fényforrásból és a hozzá kapcsolódó speciális előtétzsinuszűrők rendszeréből állnak, amelyek alkalmazásával állíthatók elő a konkrét vizsgálathoz éppen szükséges hullámtartományú, egyszínű (monokromatikus) fénysugarak, az UV-tól egészen az IR-ig.

<Alternate Light Source/Forensic Light Source>

Általános ellenőrzés: közlekedési szempontból a → *forgalomellenőrzés* azon típusa, amely során előre meghatározott terv nélkül, a közlekedésben részt vevők véletlenszerű kiválasztásával kerül sor az ellenőrzésre.

<general controlling>

Általános rendeltetésű rendőrség: a → *Magyar Rendőrség* azon része, amely az alkotmányos értékek és az állampolgári jogok védelme érdekében más szervekkel szoros együttműködésben, a lakosság bevonásával a mindennapok során az → *állampolgárok* számára leginkább érzékelhető, sokszínű tevékenységeket végez, amelyeket három nagy csokorba lehet összefogni. Ezek a bűnmegelőzési, bűnüldözési, valamint az államigazgatási és rendészeti feladatkörök. Az ~ szervezeti felépítése központi, területi és helyi szervekre tagozódik. Központi szerve az → *Országos Rendőr-főkapitányság* (ORFK), területi szervei a rendőr-főkapitányságok, a helyi szervei pedig a rendőrkapitányságok és a határrendészeti kirendeltségek. A rendőr-főkapitányság és a rendőrkapitányság szervezetében rendőrség szervezhető, amely feladat- és hatásköri önállósággal nem rendelkezik. Az ~

szervezete szolgálati ágakra, szolgálatokra és szakszolgálatokra tagozódik.

<general purpose police>

Alternatív elkövetési eszköz: bármely cselekményhez felhasználható, az eredeti cél elérését alkalmas módon helyettesítő tetszőleges tárgy.

<quasi alternative instrument of a criminal offence>

Alternatív szankció: olyan büntetőjogi szankció, amely nem jár szabadságelvonással. Leggyakoribb ~ hazánkban pl. a → *közérdekű munka*, a → *sportrendezvények látogatásától való eltiltás*, ill. a → *jóvátételi munka*. Meghatározott feltételek teljesülése esetén ~ a → *pártfogó felügyelet* is. Idetartoznak a → *feltételes szabadság*, valamint a próbaidő tartamára a hazai jogunk szerint próbára bocsátás keretében előírt kötelezettségek: pl. az elítélt lakóhelye vagy munkahelye megváltozásának bejelentése, a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése, ill. az, hogy magát meghatározott gyógykezelésnek vagy gyógyító eljárásnak vesse alá. Az általában elfogadott katalogizálás szerint ~ a pénzbüntetés is. Az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* keretében azonban ennek végrehajtásának átadására és végrehajtásának átvételére elkülönült szabályozás vonatkozik. (→ *Pénzbüntetés végrehajtására irányuló jogsegély*)

<alternative sanction (international law enforcement)>

Alternatív szankciók végrehajtásának átadása: az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* egyik fajtája, amely az → *alternatív szankciók* végrehajtásának más tagállamnak való átadására irányul olyan esetben, amikor az elítélt visszatért vagy vissza kíván térni a lakóhelye vagy tartózkodási helye szerinti tagállamba. ~ más tagállamba is történhet, ha az elítélt ezt kérelmezi,

a harmadik tagállam ehhez hozzájárul, valamint – családi, kulturális vagy gazdasági kapcsolataira tekintettel – ha ez az elítélt társadalomba való beilleszkedésének elősegítését nagyban szolgálja.

<transfer of the enforcement of alternative sanctions>

Alternatív szankciók végrehajtásának átvétele: az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* egyik fajtája, amely az → *alternatív szankciók* végrehajtásának átvételére irányul. Az átvétel feltétele, hogy az elítélt lakóhelye vagy tartózkodási helye az adott tagállamban van, valamint az elítélt az adott tagállamba visszatért vagy vissza kíván térni. Átvételre akkor is lehetőség van, ha az adott tagállamban lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel nem rendelkező elítélt az alternatív szankciónak az adott tagállam hatósága által történő végrehajtását kéri, és igazolja, hogy az adott tagállamhoz – családi, kulturális vagy gazdasági kapcsolataira tekintettel – szorosan kötődik.

<receipt of the enforcement of alternative sanctions>

Altiszti tanfolyam: szakmatörténeti kategória, a két világháború között az őrszoba vezetésére és az őrszemélyzeti (osztály) parancsnoki irodai szolgálat ellátására felkészítő szaktanfolyam volt. A tanfolyam során a szakmai előadások mellett írásbeli gyakorlatok, helyszíni szemlék, rendőri intézkedések bemutatására, gyakorlására, csapatgyakorlatok, testezés, vívás, céllovászat végrehajtására került sor.

<noncommissioned police officers' training course (between the two world wars)>

Álvásárlás: színlelt vételi szándékon alapuló, jogellenes vásárlási megállapodás és annak teljesítése, amelynek célja az el-

követő elfogása és a tárgyi bizonyítási eszközök biztosítása.

<covert buying and bust operation>

Alvászavar: az alvás mennyiségének, napszakos eloszlásának és/vagy struktúrájának pszichiátriai problémát jelentő megváltozása. Legjelentősebb típusai: insomniá; elalvási és éjszakaátalvási nehézségek; apnoe (alvásközbeni légzéskimaradás) miatti ki-alvatlanság; hypersomnia (nappali álmos-ság); parasomnia (alvajárás, alvási rémület); valamint a cirkadián alvás-ébrenlét ritmuszavarok, amelyek az időzóna-eltolódás (jet-lag) vagy a több műszakos munkarend miatt alakulnak ki. Forenzikus szempontból az insomniá, az alvajárás és a hypersomnia a legfontosabb. Az alvajárás gyakran fordul elő az insomniában, a drog- és alkoholfüggésben, a hangulatzavarokban, valamint az al-tatót és antidepresszánt szedő betegek körében. Az alvajárók felénél fordul elő veszélyes vagy erőszakos viselkedés, körülbelül harmaduknál önvészélyeztetés és több mint harmaduknál partnerrel szembeni erőszak. Az ilyen cselekedetknél gyakran hiányoznak a szándékosságot sugalló tényezők. Alvajárás során automatizmussal végrehajtott cselekmények esetén a → *beszámíthatóság* megkérdőjelezhető. Igazságügyi pszichiátriai betegek körében, antiszociális személyiségzavarban szenvedőknél mind az impulzivitás, mind az agresszivitás kapcsolatba hozható az ~ral. Megjelenése az áldozattá válás során a → *poszttraumás stressz-szindróma* kialakulásával és → *trauma* elszenvedésével is összefügg.

<sleep-wake disorders>

Amfetamin: a → *pszichostimulánsok* közé tartozó → *drog*, teljesítményfokozó és gyógyszer. Eufóriát, szexuális vágyat, fizikai állóképességet, éberséget és szellemi frissességet idéz elő. Fokozza a pulzust, és emeli a vérnyomást. Hatásának cél-

pontja az adrenalin-, noradrenalin- és dopamin-jelátvitel. Gyógyszerként a → *figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar*, az elhízás, valamint az → *alvászavarok* kezelésében használják. A sport- és katonai teljesítmény fokozására is használják (törvényellenesen), egyúttal az ún. partidrogok egyike, amely szórakozóhelyeken intenzívebbé teszi az élményt és fáradhatatlanná fogyasztóját. Addikciós potenciálja drogként mérsékelt (→ *drogaddikció*). Gyógyszerként – megfelelő dózisban és ideig alkalmazva – nem okoz addikciót. Használatának legsúlyosabb következménye az ún. „hirtelen halál”, a keringési rendszer összeomlása a megerőltető testmozgás (tánc, sport, harci cselekmények) és az ~ együttes hatására.

<amphetamine>

Amnézia: emlékezetkiesés; specifikus tapasztalatok felidézésének képtelensége, miközben az érintett egyén egyéb → *kognitív* képességei érintetlenek maradnak. Háttérben leggyakrabban agysérülések, elsősorban a halántéklebény sérülése áll, de kialakulhat az agy gyulladással járó fertőzései következtében is. Felléphet alkohol és bizonyos benzodiazepinek hatására. Ekkor az ~ annak az időszaknak az eseményeire vonatkozik, amely alatt az alany a szer hatása alatt állt. A gyermekkori ~ az egyedfejlődés korai szakaszának természetes velejárója. A 3–5 éves kor előtti események nem alakulnak át tartós memórianyomná, ezért felnőttként felidézhetetlenek. Retrográd ~ az ~t előidéző esemény előtti tapasztalatok felidézési képtelensége. Lehet részleges; néha csak bizonyos emlényomok törlődnek, mások megmaradnak. Anterográd ~; az ~t létrehozó eseményt követő új emlékképek létrehozásának képtelensége. Az esetek jelentős részében a korábbi életesemények korlátlanul felidézhetők, bár nem ritka a retrográd és anterográd ~ együttes jelentkezése.

<amnesia>

Amobarbitál: a barbiturátok közé tartozó szorongásoldó és altató, amely az → *epilepszia* kezelésére is felhasználható. Addiktív potenciálja jelentős, → *drogaddikció*, az elvonása → *delírumszerű*, életveszélyes állapotot idéz elő. Az ún → *igazságszérumok* egyike. Egyes országokban engedélyezett gyógyszer.

<amobarbital>

Ámokfutó: lelki, pszichikai vagy más késztetéstől vezérelt személy, aki egymás után többször jelentős társadalmi veszélyességű, akár személyi sérülést is okozni képes vagy félelmet keltő, erős, megrázó, negatív érzelmet kiváltó lelki vagy fizikai ráhatást okozó jogsértést követ el. E célirányos → *erőszak* alkalmazásakor az egyes, azonos minőségű jogsértő cselekmények között a potenciális áldozatok számára a veszély felismeréséhez, ill. a meneküléshez nincs elég idő.

<amok/rampant>

Amygdala: az érzelmi funkciókat, többek között az agresszivitást szabályozó, agykéreg alatti idegközpontok egyike, amely a halántéklebenyben található. Az → *emocionális agressziót* az ~ fokozott működésének és/vagy méretnövekedésének tulajdonítják. Szerepet játszik a szexuális zavarok kialakulásában is, így zavart működése kriminológiai tényező.

<amygdala>

Anabolikus szteroidok: a tesztoszteron (hím nemi hormon), ill. természetes és szintetikus származékainak gyűjtőneve. Fokozzák a fehérjék szintézisét elsősorban az izmokban, ezért a sportban teljesítménynövelő szerként használják. A gyógyászatban a növekedés serkentésére, étvágyfokozásra és bizonyos szexuális zavarokban használatos. Megfelelő dózisokban veszélytelen, de túlzott fogyasztása szexuális zavarokhoz, ingerlékenységhez és → *agresszióhoz* vezet,

valamint rontja a bőr állapotát, károsítja a májat és a vesét, továbbá keringési zavarokat idéz elő.

<anabolic steroids, anabolic-androgenic steroids>

Analitikus nyilvántartás: (1) részletező nyilvántartás, amely jellemző → *adatokkal* szolgál egy-egy terület vonatkozásában (→ *előírányzatok*, kötelezettségvállalások, pénzeszközök, → *tárgyi eszközök* és → *készletek* nyilvántartása stb.). (2) Számveteli értelemben a gazdasági események részletes, elsődleges dokumentálását magában foglaló nyilvántartás. Az ~ok szerepe, hogy a gazdasági események hatásait értékben biztosítsa a szintetikus (főkönyvi) könyvelés számára. A feladás során az analitikus könyvelés adatai a főkönyvi könyvelés információigényének megfelelően csoportosítva és összesítve kerülnek a főkönyvi nyilvántartásba. Az ~ csak mennyiségben is vezethető. Mennyiségi analitikus nyilvántartás pl. a → *készletek* fajtáiról és mennyiségéről vezetett helyi szintű nyilvántartás. Az ~ok vezetésének célja, hogy: 1. biztosítsa a → *vagyon* megóvását, a tulajdon védelmét, a könyvviteli nyilvántartások megalapozását, a közpénzek felhasználásának és a köztulajdon használatának nyilvánosságát és ellenőrizhetőségét; 2. segítse a leltározási tevékenységet, a → *könyvviteli mérleg* alátámasztását; 3. nyújtson mennyiségben és értékben szintetizált → *információt* a vezetés számára.

<analytic register>

Analyst's Notebook: egy angol fejlesztésű, ma már a világ 70 országában alkalmazott információelemző szoftver. Korábban az I2 cég, néhány éve pedig az IBM konszern gyártja és forgalmazza. A bünyügyi elemzés egységes szakmai világnyelvének tekinthető. Ezt a programot használja az említett 70 ország mellett a regionális nem-

zetközi bűnüldöző és koordinációs szervezetnek tekinthető → *Europol* és a globális bűnüldöző szervezet, az ENSZ szakosított szervének minősülő → *Interpol*. Magyarországon a rendészeti és ügyészi szerveket (megyei rendőr-főkapitányságok, NNI, NAV, Legfőbb Ügyészség,) 2005-ben látták el ezzel a korszerű informatikai programmal. Tervezésekor két funkciója (Link, Case) külön működött: egyik a kapcsolatok bemutatását tette lehetővé, a másik áramlási funkciót hordozott. Ma már ez az éles elkülönülés a továbbfejlesztett programban nem található, ill. további fontos alkalmazásokkal bővült, pl. → *digitális* térképen való megjelenítés. A program kapacitása azonban a bevitt → *információk* tekintetében véges, hiszen egy-egy nagy bonyolultságú ügy feldolgozására és elemzésére alkalmas. Ezért a gyártó megalkotta a program tömeges → *adatok* feldolgozására alkalmas változatát, az iBase adatbázis-kezelő programot. <Analyst's Notebook>

Angyal Pál (Síkabonyi ~ 1873–1949): magyar jogtudós, egyetemi tanár, Corvin-koszorús, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, a Magyar Jogászegylet elnöke, a felsőház örökös tagja (1942–1945), a 20. századi hazai büntetőjog-tudomány nemzetközileg elismert, kiemelkedő képviselője, a klasszikus – tett – büntetőjogi iskola képviselője. Oktatói-professzori tevékenysége mellett – mindmáig ható – elméleti munkásságot fejtett ki. Büntetőjogi és szociálpolitikai írásaival, büntetőjogi tankönyveivel és kommentárjaival évtizedekig jelen volt az anyagi és az alaki → *büntetőjog* legkiemelkedőbb művelőinek sorában. Számos tudományos kiadvány (pl. Bűnügyi Szemle, Büntetőjog Tára, Ecclesia, Magyar Jogi Szemle) szerkesztője, ill. lexikon (pl. Révai Nagy Lexikon, Napkelet Lexikon, Gutenberg Lexikon, Katolikus Lexikon, Új Idők Lexikona)

munkatársa volt. Főbb művei: *Személyes tulajdonságok és körülmények tana: tanulmány*, Budapest, Singer és Wolfner, 1902; *A magyar büntetőjog tankönyve*, Budapest, Athenaeum, 1909; *Fiatalkorúak és büntetőnovella*, Pécs, Wessely és Horváth, 1911; *Anyagi és alaki büntetőjog I–II. Az érvényben lévő törvényekben foglalt büntetőjogi szabályok összeállítása a iudikatura fel-tüntetésével*, Pécs, Bűnügyi (sic!) Szemle, 1917; *A jogbölcsezet alaptételei*, Budapest, Politzer, 1926; *A magyar anyagi büntetőjog hatályos jogszabályai*, Budapest, Grill, 1941; *A magyar bűnvádi perrendtartás hatályos jogszabályai*, Budapest, Grill, 1942; *A XVI.–XVII. századi erdélyi büntetőjog vázlatja*, Budapest, Attila Ny., 1943. <Pál, Angyal>

Angyalpor: → **Fenciklidin**

Anómia: Á.: normavesztés, normanélküliség, az egyén viselkedését segítő normatív és morális igazodási pontok társadalmi méretű meggyengülése.

Kro.: (1) a megváltozott társadalmi viszonyok miatti értékrendválság. A korábbi társadalmi viselkedést szabályozó normarendszer leértékelődése, válsága és hanyatlása, a kollektív tudat meggyengülése vagy gyengesége. (2) Az új körülményekkel járó – a társadalom szerkezeti sajátosságaiból, főként az egyenlőtlen elosztásból eredő – értékzavar. Jellemzője a közösség által ajánlott, ill. elfogadott célok (pl. a meggazdagodás) és a társadalom megengedett viselkedés és az elérésükhez rendelkezésre álló eszközök, lehetőségek közti ellentmondás.

<anomie>

Anonymous-jelenség: az → *interneten* 2003-ban megjelent „szabad, bármi megtehető” szemlélet kifejeződése, több személy (hackerek és aktivisták) által létrehozott entitásként megnyilvánulva (de nem egység-

ges szervezetként) és névtelenség mögé rejtözve. Jelképüket, a Guy Fawkes-álarcot a *V mint Vérbosszú* c. filmből kölcsönözték. Az ~ kialakulása a 4chan hírhedt /b/board fórumához köthető, amelynek kezdetben csak gúnyolódás volt a célja (mémek, trollok révén), majd folyamatosan formálódott politikai célok (néphatalom, demokrácia kiterjesztése) elérésének eszközüvé. Az Anonymous-csoportba tartozó hacktivisták több alkalommal hajtottak végre támadást különböző országok kormányzati informatikai rendszerei ellen, de támadták már a darkweben található gyermekpornóoldalakat is. A támadások minden esetben valamilyen ügy köré szerveződtek, bizonyos, számukra elítélendő tevékenység „megtorlására”. A résztvevők egy része nem hacker, ők csupán az Anonymous-csoport által közzétett „kiberfegyvereket”, a támadáshoz használható szoftvereket indítják el saját számítógépükön, kifejezve ezzel szolidaritásukat az Anonymous-csoport által képviselt ügy iránt.

<Anonymus phenomenon>

Antiszociális személyiség: olyan személy, aki viselkedését belső késztetési felelősségérzet nélkül irányítja kizárólag a saját érdekei középpontba állításával és a közösségi szabályok figyelmen kívül hagyásával, az empátia hiányában, a mások problémáival kapcsolatos teljes érzéketlenség mellett.

<antisocial personality>

Antiszociális személyiségzavar: a → *személyiségzavarok* egyike, jellemzője az antiszociális magatartás, a társadalmi normák és elvárások jogainak, biztonságának semmibe vétele. Leggyakoribb a → *fogvatartottak* körében → *pszichiátriai* diagnosztikai kategória. Súlyosabb formája a → *pszichopátia*.

<Antisocial Personality Disorder – APD>

Antiszociális viselkedés: a társadalom elfogadott normáit, a szociális partnerek érdekeit sértő vagy semmibe vevő viselkedés. Súlyos formája az → *antiszociális személyiségzavar*. Az ~ magában foglal ettől a zavartól független vagy más pszichiátriai zavarokhoz társulva ~t eredményező viselkedéseket is (pl. → *reaktív agresszió*). Nem azonos az → *aszocialitással*.

<antisocial, antisocial behavior>

Antropológia: az ember biológiai, társadalmi és kulturális tulajdonságait tanulmányozó tudományág. Az ~i kriminológia és → *kriminálpszichológia* az ~ eredményeit használja fel a → *felderítésben* és → *bűnüldözésben* (pl. → *frenológia*, → *profilalkotás* stb.).

Kulturális ~ az ~ kultúrák tanulmányozására szakosodott ága. Kriminológiai szempontból jelentős a → *bűnelkövetés* kulturális aspektusainak tanulmányozása, megértése, a felderítés segítése. Egyik nézőpontja kiemeli a bűnelkövetés fogalmából a társadalmilag elfogadhatatlan, de az elkövető kultúrájában mélyen gyökerező cselekedeteket („ártatlan bűnelkövető”).

<anthropology, cultural anthropology>

Anyag: Á.: fizikai értelemben a testeket alkotó és a világegyetemet felépítő valóság, amelynek számtalan megjelenési formája lehet; filozófiai értelemben a tudatunktól függetlenül létező objektív valóságot jelölő bölcséleti kategória, a materialista filozófia alapkategóriája; a fizikai anyagfogalom és a filozófiai anyagfogalom szoros összefüggésben állnak, de nem azonosak egymással.

Log.: ebben az értelemben a nyersanyagok, alapanyagok, alkatrészek, gépek, berendezések, felszerelési és fogyasztási cikkek stb. gyűjtőfogalma.

Rsz.: rendészeti logisztikai értelemben a → *rendészeti szakanyagok* gyűjtőfogalma.

<material>

Anyag-, szakanyagnorma: szakanyagszükségletként felhasználói jogosultságokra fel számítható mennyiség. Az ~ a béke-, ill. minősített időszaki feladatok igényeinek megtervezéséhez, az → *Eszközsükségleti táblázat (ESZT)* kidolgozásához alapadat.
<material consumption norm>

Anyagellátás: tervezett, szervezett, komplex feladat és tevékenység, amelynek legfőbb elemei, ill. mozzanatai a következők: a szakanyagok (tárgyi eszközök, készletek) átvétele; lépcsőzése (azaz központi, területi, helyi gazdálkodási szintekre történő leosztása, készletezése, tárolása); állagmegőrzése; gazdasági vezetői döntés szerinti → *anyagok* kiadása; eljuttatása a használóhoz (kiszállítással, vételezéssel); a felhasználás normatív szabályozása; az anyagmozgások nyilván tartása. Az ~ az → *anyagi biztosítás* egyik fő folyamata a rendvédelmi szervek központi, területi és helyi szervei, valamint a rendészeti feladatok ellátási anyagszükségletének minőségi, mennyiségi, időbeni, költséghatékony biztosítása. Az alárendelt helyi szervek ellátásának megszervezése a területi szerv gazdasági igazgatójának feladata, a szakterületi végrehajtás – a műszaki osztályvezető irányításával – a műszaki (logisztikai) osztály feladata. Az ~ alapja az ellátási és felhasználási → *norma*, ill. nem normásított termékeknél az igényelt és a gazdasági szervezettel rendelkező költségvetési szerv vezetője vagy gazdasági igazgatója (vezetője) által jóváhagyott mennyiség.
<material supply>

Anyagfelelős: leltárkörzetében a kezelésére, tárolására bízott, általa használt → *rendészeti szakanyagok* megőrzéséért, megóvásáért és állapotáért közvetlenül illetékes személy.
<person in charge of material supply>

Anyagfelhasználás: a rendvédelmi szervek alapfeladatainak, állandó és ideiglenes tevékenységeinek teljesítéséhez, ill. végrehajtásához rendelkezésre álló – különböző forrásokból származó – anyagi készletek és eszközök rendeltetésszerű, tervszerű, felhasználási normáknak (vagy előírásoknak) megfelelő hasznosítása.
<use of materials>

Anyagi biztosítás: a → *logisztikai támogatás* egyik → *alrendszer*e, amely a rendészeti feladatokat ellátó központi, területi és helyi szervek, alapító okiratban és jogszabályban meghatározott feladatainak, állandó és ideiglenes tevékenységeinek ellátási és fenntartási anyagszükséglete biztosítására irányuló rendszabályok összessége. Tartalma: az anyagi készletek megalakítása, tárolása, lépcsőzése, felhasználásra előkészítése; a felhasználás normatív szabályozása; az elhasznált → *anyagok* pótlása. Folyamatai: készletképzés, ellátás, felhasználás.
<material supply>

Anyagi javak védelme: mindazon tervezési, szervezési, felkészítői, tájékoztatási, riasztási, végrehajtási és intézkedési elvek, módszerek, tevékenységek összessége, amelyeknek alapvető rendeltetése a túlélés feltételeinek megteremtése, valamint az ehhez szükséges, a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen, a nemzetgazdaság működését biztosító létfontosságú rendszerek és létesítmények, továbbá a nemzeti kulturális javak védelmének kialakítása, fenntartása.
<protection of property>

Anyagi tartalék: az anyagi készletekből központi, területi és helyi szinten képezett fedezet a rendvédelmi szerv biztonságos működéséhez, valamint a váratlan feladatok megoldásához. Az ~ nagyságát a készletnormák, a szakutasítások és a szabályzatok határozzák meg.
<financial reserve>

Anyagi-technikai támogatás: a mindenoldalú támogatás → *alrendszere*, szűkebben értelmezett → *logisztikai támogatás*. Alrendszerei: → *anyagi biztosítás*; → *technikai támogatás*.

<material and technical support>

Anyagmaradvány: a vizsgálat tárgyát képező eseményben részt vevő személyektől és tárgyaktól természetes úton vagy fizikai erőbehatás eredményeként származó legkülönbözőbb → *anyagok*, amelyek vizsgálata révén → *információt* nyerhetünk azok eredetéről és keletkezésük módjáról.

<physical evidence>

Anyagnem: gazdasági → *szervezet* szakterületi gazdálkodási körének szakutasítások és szabályzatok szerinti szakanyagalcsoportja.

<material branch>

Anyagyermek körlet: büntetés-végrehajtási intézetben belül kialakított speciális elhelyezési részleg, ahol a fogva tartott anyák a → *büntetés* ideje alatt megszült gyermekükkel meghatározott ideig együtt lehetnek. Hazánkban (Kecskeméten) ez az idő alapesetben 12 hónap. Ilyenkor a gyermek érdekei dominálnak, a büntetés jellege csak másodlagos.

<mother-child division/section>

Anyanyelvhasználat elve: az Alaptörvényben rögzített jog, amely bármely hatósági eljárásban olyan evidenciákkal jelentkezik, mint a diszkrimináció tilalma (az eljárás nyelvének nem tudása miatt senkit sem érhet hátrány) és a nyelvszabadság (miszerint bármely eljárásban mind szóban, mind írásban mindenki az anyanyelvét, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelvét vagy az általa ismertként megjelölt más nyelvet használhatja).

<use of the native language>

API (előzetes utasinformáció; alkalmazásprogramozási felület): két, egymástól eltérő szakkifejezést jelölő ugyanazon rövidítés. 1. Előzetes utasinformáció: Rsz.: a légi fuvarozók által rögzített utashelyfoglalási adatok (az utas azonosítására szolgáló útlevel adatok) és azok továbbítása az illetékes nemzeti hatóságok részére a → *határellenőrzés* javítása, a → *terrorizmus* elleni harc és az illegális bevándorlás elleni küzdelem érdekében. Az ~ adatformátum (az előzetes utasinformáció adatfaji konvenciója) egy adattovábbítási szabvány, a légi fuvarozók számára meghatározott, az előzetes utasforgalom adatainak egységesített elektronikus (→ *digitális*) felépítése a nemzeti kormányok felé történő továbbításához. 2. Alkalmazásprogramozási felület: Inf.: különböző feladatokat, szolgáltatásokat ellátó rendszerek összekötésére, a közös illesztési felület meghatározására szolgáló, programnyelvektől független, a program vagy rendszerprogram eljárásainak, szolgáltatásainak leírását tartalmazó szabványosított dokumentáció. <Advance Passenger Information/Application Programming Interface>

APT-attack (tartósan fenyegető támadás): támadássorozat, amely a célzott szerver védelmi rendszere gyengeségeinek kiismerésére törekszik. A támadók a védelmi rendszert, a felhasználót vagy mindkettőt egyszerre veszik célba. Jellemzően a védelmi rendszer ellen imitált támadást intéznek. A felhasználó irányába ez elsősorban adatahalászatot jelent. A támadássorozat utolsó fázisa az informatikai rendszer működésének megzavarása, szabotálása pl. egy terheléses támadással.

<Advanced Persistent Threat attack>

AQUAPOL (európai vízügyi rendészeti együttműködés): a szervezet célja, hogy az európai vízügyi rendészeti szervek határon átnyúló együttműködésével fokozza a vízi

közlekedés biztonságát, segítse a környezetvédelmi szabályok betartását, és hatékonyabbá tegye a → *bűnüldözést*.

<International police cooperation on the water>

Arányosság (fokozatosság) elve: az érintett alkotmányos jogai korlátozásakor alkalmazandó elv. Alkalmazásának akkor van helye, ha az eljárás célja más (kisebb korlátozással járó) cselekménnyel nem biztosítható. Követelménye a → *kényszerintézkedések* alkalmazásakor és a kényszerintézkedések szabályozása során is megjelenik. Ezek mérlegelés alapján alkalmazhatók és csak kivételes esetben kötelezők.

<principle of proportionality, principle of gradualism>

Arcfelismerés: információtechnológiai úton történő azonosítás, rögzített arcképmás és kamerán vagy fényképfelvételen megjelenő arc azonosságának megállapítása számítástechnikai szoftver alkalmazásával, amit jogszabályban erre felhatalmazott → *szervezetek* végeznek.

<face recognition>

Arcképes igazolvány (személyazonosításra alkalmas okmány): a → *személyazonosító igazolványon* túl a személy azonosságát igazoló minden olyan hatósági igazolvány, amely tartalmazza tulajdonosa nevét, születési helyét, születési idejét, → *állampolgárságát*, arcképét, saját kezű aláírását, az ~ → *okmányazonosítóját* és érvényességi idejét. Ilyen hatósági igazolványnak tekintendő különösen az érvényes → *útlevél* és az új típusú kártyaformátumú vezetői engedély.

<official document with photo (breeder document)>

Arcképes rendőri igazolvány: a → *rendőrök* igazolására 1900 óta létező, szárazbélyegzővel, arcképpel, sorszámmal, főkapitá-

nyi aláírással ellátott igazolvány. Az ~ napjainkban, követve az adatátviteli forradalom vívmányait, az arcképet és a személyi adatokat tartalmazó műanyag kártyára módosult.

<police photo ID card>

„A rend”: szakmatörténeti kategória, rendészeti, társadalompolitikai, közgazdasági folyóirat volt 1921–1927 között.

<”The Order”>

„A rendőr”: szakmatörténeti kategória, 1913–1914 között kiadott rendőri periodika, a Közbiztonság (Rendőri Lapok) kiadása.

<”The Police Officer”>

Ártatlanság vélelme: fontos alapelv, amely szerint senki sem tekinthető bűnösnek, amíg → *büntetőjogi felelősségét* jogerős bírói határozat meg nem állapította. A → *terhelt*, amíg a → *büntetőeljárás* törvényes rendjében a → *bíróság* jogerősen el nem ítéli, nem korlátozható védelmi jogai gyakorlásában, és élhet a törvény szerinti valamennyi eljárási jogosultságával, s mivel az ~ kedvező joghelyzetet teremt a terhelt számára, a → *bizonyítás* kötelezettsége (bizonyítási teher) az ügyben eljáró hatóságokra hárul.

<presumption of innocence>

Árucsempész: az a személy, aki az → *átlamhatáron* fizetőeszközöket vagy egyéb értékeket, árukat, fegyvereket stb. nem a forgalom számára megnyitott átkelőhelyen, vagy ha ott, akkor a vám- vagy más illetékes hatóság megkerülésével, megtévesztésével szállít vagy juttat át, ill. ilyen cselekmény elkövetését megkísérli.

<smuggler of goods>

Áruk vámjogi státusza: az áruk kétféle státuszára utaló szakkifejezés. Uniós áru: teljes egészében az unió vámterületén létrejött, előállított áru, nem tartalmazza az unió vámterületén kívüli országok, területek

áruít, ill. innen beszállított és szabad forgalomba bocsátott áruk.

Nem uniós áru: a fenti feltételektől eltérő minden más áru.

<customs status of goods>

ASF (automatikus keresési képesség):

az → *Interpol* által használt központi bűnügyi nyilvántartásokban a személyi beavatkozás nélküli gyors adategyezéseket feltáró lehetőség. Az → *adatbázisok* főbb tartalmi elemei: személykörözés, → *nemzetközi elfogatóparanccsal* körözött személyek, eltűnt személyek, gépjárműkörözés, okmánykörözés, lopott műkincskörözés.

<Automated Search Facility>

ASF–NOM (Személykörözések nyilván-

tartása, automatikus keresési képesség – névleges [név] adatbázis): az → *Interpol* valamennyi színkóddal ellátott körözésének (→ *Notices*), a körözés tényének és egyéb jellemzőinek elektronikus tárolását biztosító → *adatbázis* és abban az automatikus keresések végrehajtására szolgáló felhasználói programok, valamint a kommunikációs hálózat összessége.

<Automated Search Facility – Nominal Database>

Asszertivitás: egyéni képesség saját érdekek érvényesítésére, másokat nem sértő, bántó módon. Tudatosan választott viselkedésforma, saját maga képviselőre társas kapcsolataiban, → *kommunikációval*, az egyenrangúság alapelve szerint a személyt akadályozó, hátráltató helyzetekben, vagy amikor igényét, szükségletét szeretné környezete tudomására hozni, akaratát szeretné érvényesíteni, tiszteletben tartva mások érdekeit, jogait. Fontos rendőri szolgálati képesség, hiszen a törvényi előírásokat érvényesíteni kell akár az ellenérdekelt fél ettől nyilvánvalóan eltérő magatartási befolyásolási szándékával szemben is. Az asszertív kommunikáció részei:

a megváltoztatandó viselkedés ítélet nélküli leírása, saját érzések megosztása, a másik viselkedése által kiváltott hatás konkrét, pontos leírása. Pl.: „Amikor Ön (ítélettől mentes megállapítása a viselkedésnek), én úgy érzem (saját érzelmek kifejezése), mivel (a hatás leírása, amelyet a másik viselkedése eredményez).” Pl.: „Amikor Ön rendszeresen késik a jelentéssel, úgy érzem, hogy velem szúr ki, mivel engem vonnak felelősségre a határidő be nem tartása miatt.”

<assertive, assertiveness>

Aszocialitás (aszociális viselkedés): a közösségi életbe történő beilleszkedés visszautasítása, magányra törekvés. Hétköznapi formájában rendészetileg közömbös személyiségjegy; szélsőséges formái → *pszichiátriai zavar* (autizmus); ennek tünetei (szociális → *fóbia*, → *skizofrénia*). Egyes pszichiátriai zavarokkal társulva agresszív kitérősekhez (akár gyilkossághoz is) vezethet, pl. ha a magányra törekvés zavart szenved, az alanyra társas kommunikációt erőltetnek.

<asocial, asocial behavior>

Átadás a végrehajtó államtól eltérő állam-

nak: az → *európai elfogatóparancs* körében biztosított lehetőség arra, hogy a keresett személyt azon tagállam hozzájárulása nélkül, amely őt átadta, az átadása előtt elkövetett → *bűncselekmény* miatt kibocsátott európai elfogatóparancs alapján átadják a végrehajtó tagállamtól különböző tagállamnak. Erre azonban csak akkor van lehetőség, ha a keresett személy a végleges szabadon bocsátását követő negyvenöt napon belül (bár erre lehetősége lett volna) nem hagyja el az adott tagállam, így pl. Magyarország területét, vagy annak elhagyása után ide visszatér, és → *bíróság* előtt az átadásba beleegyeznek, ill. lemondott a specialitás szabályának alkalmazásáról.

<surrender to another state, other than the executing state>

Átadás-átvétel: az a tevékenység, esemény, amelynek során valami/valaki átadására-átvételére kerül sor két vagy több → *szervezet*, ill. személy között. Többféle formája lehet. 1. Beosztások, feladatok, feladatkörök, parancsnoki, vezetői teendők, szolgálatok és szolgálati helyek személyek vagy szervezetek/szervek közötti átadása, ill. átvétele. Részleteiben: 1.1. beosztás ~e: egy adott beosztás, ill. az azzal járó feladatok, kötelezettségek és jogok, élő erők és anyagi javak időszakos vagy végleges jelleggel történő átadása más, erre kijelölt személy részére, ill. a személy részéről történő átvétele; 1.2. feladatok és feladatkörök ~e: történhet beosztáshoz kötődően vagy attól függetlenül; 1.3. parancsnoki teendők ~e: az az eljárás, amelynek során a parancsnok, kapitány, kirendeltségvezető az alegység, kirendeltség, kapitányság állományát, a határszakaszt, az illetékességi területet, a pénzügyi, anyagi, technikai javakat és okmányokat ideiglenes vagy végleges jelleggel a kijelölt utódnak átadja, ill. az elődjétől átveszi; 1.4. szolgálat ~e: a rendvédelmi és magánbiztonsági szervezetek folyamatos szolgálati tevékenysége során az egymást váltó szolgálati személyek, vagy szervezetek (→ *járőrök*, csoportok, részlegek stb.) olyan tevékenysége, amelynek során – a szolgálati utasításban előírtaknak megfelelően – a régi átadja, ill. az új átveszi a szolgálatot és az azzal járó teendőket, a folyamatban lévő ügyeket, a szolgálatot terhelő anyagokat, eszközöket, felszereléseket és okmányokat; 1.5. szolgálati hely ~e: az ugyanazon a helyen – helyi váltású szolgálati helyen – történő folyamatos szolgálati tevékenység során a régi és az új → *őr*, ill. járőr között lezajló olyan tevékenység, mozzanat, amelynek végeredménye a szolgálati hely teljes felelősséggel történő átadása, ill. átvétele. 2. Személyek átadása-átvétele: 2.1. R.: az elfogott vagy eljárás alatt álló személy őrizetre, bírósági eljárásra vagy más célból történő hivatalos átadása-átvétele. 2.2. Hr.: az → *államhatáron* áttévedt vagy

azon jogellenesen átlépett és a szomszédos állam határrendészeti vagy más illetékes szervei által elfogott személyek visszaadása (átadása), ill. visszavétele (átvétele) a hatályos nemzetközi szerződés vagy a kialakult gyakorlat alapján. 2.3. Ez utóbbi eset speciális változata a rövid úton történő átadás-átvétel, amely az arra feljogosított szervek, személyek közreműködésével, az elfogott személy(ek) lehető legrövidebb időn belül, de előírászerűen megvalósuló visszaadása (átadása), ill. visszavétele (átvétele) az államhatáron. 3. → *Anyagok átadása-átvétele*: 3.1. olyan tevékenység, amelynek során egy adott szintű rendvédelmi vagy katonai szervezet más fegyveres vagy polgári szervtől akár közvetlenül, akár közvetetten (pl. művelési tevékenység során más szervezet közbeiktatásával) anyagokat vesz, ill. ad át végleges vagy időszakos használatra; 3.2. az önálló gazdálkodást folytató szervek beosztottjai által meghatározott anyagi javak ideiglenes vagy végleges jelleggel egymásnak történő átadása, ill. átvétele.

<handover (of documents), transfer/surrender (of a person)>

Átadási letartóztatás: a terhelt letartóztatásának olyan esete, amelyet a bíróság akkor rendel el, ha az → *európai elfogatóparancs* alapján való átadás feltételei fennállnak, és ezzel egyidejűleg elrendeli a → *terhelt* átadását is.

<detention for surrender>

Átcsoportosítás: Rő.: kiegészítő → *csapat-szolgálati tevékenység*, amelynek lényege a rendőri erők és eszközök tervszerű, szervezett átirányítása másik működési területre. Az ~ céljai: 1. erők, eszközök összevonása; 1. megerősítés; 2. feladathoz → *szolgálati csoportosítás* létrehozása; 3. a tevékenység fő irányainak megváltoztatása; 4. a végrehajtás kedvezőbb feltételeinek megteremtése.

Log.: a költségvetési szerv vagyonaát képező, használatra alkalmas, de feleslegessé vált szakanyagkészletek egy saját, helyi szerv vagy másik költségvetési szerv részére hasznosításra való átadása, ill. átvétele. A területi szervek közti ~ a közép fokú szakirányító szerv vezetői intézkedésére vagy engedéllyel, a vagyongazdálkodás előírásai szerint történhet. A helyi szervek közti ~ra a területi szerv vezetője és a gazdasági vezető jogosult.
<redeployment, reallocation>

Áteresztőképesség: abszolút mennyiség (érték) vagy egy relatív értéket kifejező viszonyszám, amely megmutatja, hogy egységnyi idő alatt az adott feltételek mellett a → *határátkelőhelyen* (vagy más ellenőrző ponton) mennyi személy, jármű és szállítmány léphet át az → *államhatáron* (vagy ellenőrzési helyen).
<(traffic) capacity (of a BCP)>

Átfogó biztonsági vizsgálat: büntetés-végrehajtási szervnél évente legalább egyszeri, az egész biztonsági rendszer szabályozására, működtetésére és a biztonsági feladatok végrehajtási tapasztalataira kiterjedő bizottsági ellenőrzés, elemzés, értékelés. Az ~ megállapításait, intézkedéseit jegyzőkönyv rögzíti. Az ~ végrehajtási terve és témakörei a büntetés-végrehajtási szerv biztonsági rendszerének leírása alapján készülnek.
<comprehensive safety inspection>

Átfogó ellenőrzés: Á.: egy → *szervezet*, komplett szervezeti egység, tevékenység egészének ellenőrzése, a legfontosabb feladatok egymással összefüggő vizsgálata, elemzése, értékelése a vizsgált szerv tevékenységének, helyzetének és működésének átfogó megítélésére.
Rsz.: vezetési funkció gyakorlása tervezett időközönként vagy szükség szerint soron kívül, az ellenőrzött, alárendelt szervezeti egység, elem tevékenységének egy adott

időszakot átfogó (több év), az alapfeladatokat (→ *alapító okiratban* rögzített) felölölő, a korábbi ~kor megszabottak teljesülésének vizsgálatára, értékelésére.

Közl.: a → *forgalomellenőrzés* azon típusa, amelynek során az ellenőrzés alá vont közlekedési résztvevő mindenoldalú ellenőrzése megtörténik.

Log.: a szervezeti egység vagy a szervezet egész tevékenységének ellenőrzése, pénzügyi-gazdasági, szakmai feladatok összefüggő vizsgálata, elemzése, értékelése az adott szervezeti egység, ill. tevékenység helyzetének és működésének komplex megítélésére az elrendelő vezető által meghatározott időszakra.

<comprehensive control>

Áthelyezés a szolgálati jogban: a szolgálati viszony módosításának és a jogviszony megszüntetésének egyaránt egyik formája. A jogviszony módosítását jelentő áthelyezés esetében a hivatásos állományú a rendvédelmi szervben belül más szervezeti egységhez kerül át, és az ott részére meghatározott beosztásba kinevezik. A rendvédelmi szervben kívüli szervhez, azaz más rendvédelmi szervhez, a magyar honvédséghez vagy valamely közigazgatási, közszolgálati szervhez történő áthelyezés esetében a rendvédelmi szervnél a szolgálati viszony megszűnik. A rendvédelmi szervben belüli áthelyezés esetében a jogállás és az állományviszony (pl. rendőrség, büntetés-végrehajtás stb.) nem változik, csak a szolgálati hely és esetlegesen a beosztás szerinti besorolás. A rendvédelmi szervben kívüli szervhez történő áthelyezéskor ugyan az áthelyező szerv megszűnteti a szolgálati viszonyt, azonban az új foglalkoztató szervnél a jogviszony létesítéskor, a kinevezés során úgy kell eljárni, mintha a jogviszony folyamatos lenne. A rendvédelmi szervben belüli, munkáltatói szerv által kezdeményezett, szolgálati érdekből történő áthelyezéshez nem szükséges az érintett beleegyezése, ha az nem jár a szol-

gálatteljesítés helyének (az a közigazgatási terület, ahol a szolgálatellátás történik) megváltoztatásával, vagy annak elérése nem jelent aránytalanul nagy terhet a hivatásos állományú számára, és a szolgálati beosztásának besorolása nem változik. Minden más esetben a hivatásos állományú beleegyezése kell az áthelyezéshez. A korábbi (átadó) szolgálati hely vezetője szolgálati érdekre figyelemmel az áthelyezést négy hónappal elhalaszthatja, kivéve, ha az új beosztást a hivatásos állományú pályázattal nyerte el. Mind a rendvédelmi szerven belüli, mind az azon kívüli szervekhez történő áthelyezés megvalósulhat a hivatásos állományú kérelmére is. Ennek feltétele azonban, hogy az új szolgálati hely, ill. a rendvédelmi szerven kívüli szerv a tervezett foglalkoztatásról (fogadókészségéről) előzetesen nyilatkozzon. A rendvédelmi szerven belüli áthelyezésről a szervezeti egységek vezetői, ill. a kinevezési jogkör gyakorló (állomány-illetékes parancsnokok) döntenek. A rendvédelmi szerven kívüli áthelyezésről rendfokozati állománycsoporttól függően az országos parancsnok vagy a rendvédelmi szervet irányító miniszter jogosult dönteni.

<reassignment in service law>

Áthidalási időtartam: a vonatkozó szabvány szerint a biztonságtechnikában használatos azon időtartam, ameddig a → *másodlagos tápáramforrás* képes a behatolás-és támadásjelző rendszer tápellátására.

<standby period>

Átképzés: → **Rendészeti átképzés**

Átlépési időtartama: → **Ellenőrzési idő**

Átléptetés megtagadása: személy, jármű és szállítmány → *államhatáron* való átlépésének megakadályozása, ha az a → *határátlépés* jogszabályban előírt feltételeinek nem felel meg, vagy azt jogszabály előírja.

<refusal of entry/exit>

Átmeneti részleg: Bv.: a fegyház- és börtönfokozatban szabadságvesztésüket töltők szabadulásra felkészítési, ill. a börtönártnalmak enyhítési helyszíne. Az ~be helyezés feltételeit a Büntetés-végrehajtási Kódex részletesen szabályozza. Engedélyezése az intézetparancsnok hatásköre (nem a → *büntetés-végrehajtási bíróé*). Az ~re helyezett elítéltre irányadó büntetés-végrehajtási szabályok enyhíthetők: eltávózása engedélyezhető, csökkenthető az életrend meghatározottsága, a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt területén szabadon mozoghat, és a pártfogóval rendszeresen érintkezhet.

<transitional unit>

Átmenő átszállítás: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* körében a → *büntetőeljárás jogsegély* egyik formája, amelynek keretében az igazságügyért felelős miniszter engedélyezheti, hogy adott tagállam területén a → *Magyar Rendőrség* őrizete alatt átszállítson olyan személyeket, akik nem az adott tagállam → *állampolgárai*, továbbá azokat a személyeket, akik egyúttal más → *államnak* is állampolgárai, és állandó lakóhelyük vagy szokásos tartózkodási helyük másik államban van. Ha az ~t légi úton, leszállás nélkül tervezik, és a tagállam (így pl. Magyarország) területén előre nem látott közbenő leszállás történik, az átszállítandó személyt a Magyar Rendőrség őrizetében tartják. Ha az ~ra leszállással vagy nem légi úton kerül sor, az átszállítás engedélyezésekor meghatározzák mindazokat a feltételeket, amelyek mellett az történik.

<transit through the territory (of Hungary)>

Átmenő forgalom (peage-forgalom): személyeknek és szállítmányoknak az egyik → *szomszédos állam* területéről ugyanannak a területére a másik szomszédos állam területén áthaladó közúton vagy vasúton történő átszállítása az erre vonatkozó nemzetközi egyezményben meghatározott feltételek sze-

rint. Az ilyen ~ban érvényesülő peage-jog azt jelenti, hogy az egyik szerződő fél a saját területén lévő közúti megállóhelye és vasútállomása között úgy közlekedtetni járműveit, hogy azok közben → *határellenőrzés* nélkül áthaladnak a szomszédos állam területén (pozitív szolgálat). Ha szerződés másként nem rendelkezik, akkor általános szabály, hogy a → *határátlépésre* vonatkozó előírásokat nem kell alkalmazni, de az ilyen szerelvényekre a szomszédos állam területén utas nem szállhat fel, ill. le, valamint arról árut lerakni, ill. arra felrakni tilos.

<quasi positive easement, the right allowing one state to transport people/goods from one part of the state to another across a neighbouring country without being subjected to checks>

Átrendelés a szolgálati jogban: a szolgálati viszony módosításának egyik fajtája. Szolgálati érdekből (pl. jelentős erőforrás-átcsoportosítást igénylő feladatok megoldása, speciális szakmai feladatok ellátása más szervezetnél) a hivatásos – a kinevezése szerinti beosztása változatlanul hagyása mellett – a belegyezése nélkül is kötelezhető, hogy meghatározott ideig a rendvédelmi szerv más szervezeti egységénél vagy más szervezeti eleménél (osztály, kirendeltség stb.) lássa el a szolgálatát (ideiglenes átrendelés). Ugyancsak átrendeléssel történik a munkáltató által előírt, rendészeti tárgyú képzésen való részvétel is. Az átrendelés terminológiai szempontból a vezénlyséhez hasonló jogintézmény a szolgálati jogban. A hivatásos érdekeinek védelmében, ill. az eredeti szolgálati hely szolgálati érdekeire figyelemmel a rendvédelmi szervben belüli átrendelés időtartama évenként legfeljebb négy hónap lehet, de ha a hivatásos kérelmezi, az árendelés időtartama ennél hosszabb is lehet.

<quasi rearrangement of staff in service law>

Átszálló utas: olyan légi utas, akinek közvetlen kapcsolata van két légijárat között.

<transfer passenger>

Áttévedés: az → *államhatár* tévedésből, gondatlanságból, tájékozódás, helyismeret vagy beszámítási képesség hiánya, ill. kedvezőtlen időjárási viszonyok, nemzetközi közlekedésben elalvás vagy más, nem szándékos ok miatt történő átlépése. A cselekmény minősítése a két szomszédos ország közötti, a határrendre vonatkozó nemzetközi szerződés alapján lehet → *határrend sértésnek* nem minősülő → *határrendi eset*.

<straying across the border>

Átutazás: az utazásnak azon formája, amikor a schengeni térség területére belépésre jelentkező utas – lehet magyar és nem magyar → *állampolgár* is – úti célját Magyarországon keresztül éri el. Átutazásnak tekintendő az is, amikor Magyarországon keresztül történik a belépés, és az utas az úti célját szintén Magyarországon keresztül éri el.

<transit>

Átutazó: Á.: az a személy, aki csak azért lép be Magyarországon területére, hogy úti célját Magyarországon területén keresztül elérje. Hr.: határforgalmi szempontból az a személy, aki csak azért lép be és tartózkodik az egyezményekben limitált ideig egy adott ország területén, hogy egy másik vagy további országra szóló úti célját elérje.

<transit person>

Átutazó vízum: → **Vízum**

Átvilágító fény (áteső fény): a megfigyelt tárgyon (az okmány egy oldalán) keresztülvilágító fény. A megfigyelt tárgy a fényforrás és a megfigyelő szeme (vagy a kamera) között helyezkedik el. A vizuális → *okmányellen-*

őrzés során gyakran alkalmazzák, különösen a → *vízjel* tanulmányozására.

<transmitted light>

Átviteli út: a vonatkozó szabvány szerint a biztonságtechnikában használatos kommunikációs útvonal az egyedi → *riasztó-rendszer* és a hozzá kapcsolódó → *riasztás-fogadó központ(ok)* között.

<transmission path>

Átvizsgáló csoport: rendészeti szolgálati alkalmazásban létrehozott ideiglenes vagy valamely folyamatba, eljárásba illesztett funkcionális szervezeti, tevékenységi elem. Szervezeti formációban (pl. → *ellenőrző átengedő pont; EÁP*) vagy önállóan a csapatszolgálatú rendőrök szolgálati fellépésének egyik formája. Az EÁP-on az ~ igazolhatja az ellenőrzendőket, és átvizsgálja ruházatukat, csomagjaikat, járműveiket. Felfedi a jogsértőt, → *bűncselekménnyel* alaposan gyanúsítható, a közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, a tárgyi bizonyításra alkalmas dolgot; kezdeményezi a tiltott, korlátozás alá eső dolog elvételét; a személyi szabadságot korlátozó és más rendőri rendészeti intézkedést; tájékoztatja az ez alá vont személyt az elrendelt korlátozásokról, a lezárt területre történő be/kilépés, az ott tartózkodás rendjéről.

<quasi stop and search unit operating e. g. in a state of emergency>

Autizmuspektrum-zavar: a társas kapcsolatoktól való szélsőséges elzárkózásban, sztereotip viselkedésben és a napi rutinokhoz való szigorú ragaszkodásban megnyilvánuló ismeretlen eredetű, gyakran kromoszóma-rendellenességekhez vagy az idegrendszert érintő betegségekhez kapcsolt → *pszichiátriai zavar*. Fokozatai miatt nevezik spektrumzavarnak. Jellemzői: a kommunikatív készségek zavara, az érzelmi kötődések hiánya és a sztereotip magatartási módok

(ritmusos végtag- és törzsmozgás stb.) megjelenése. Az autisták érzelmi állapota labilis, előfordulhatnak dühkitörések (férfiaknál gyakoribb). Börtönpopulációkban a fiatal felnőtt jogsértők kb. 10%-a bizonyul autistának. Az ASD-vel kezelt betegek körében elkövetett erőszakos bántalmazás kockázati tényezői: a férfi nem, a → *pszichózis*, a → *drogfüggés* és a → *személyiségzavar*. Az igazságügyi szakértői vizsgálaton átesett autisták képzettsége és foglalkoztatása jellemzően alacsony; családi hálózatuk zárt, gyakoriak az ~tól eltérő → *pszichiátriai zavarok*. Az ~ban szenvedők bűnelkövetése gyakran irányul ismerősök ellen, és hajlamosak tettük bevallására.

<autism spectrum disorder – ASD>

Autóbusz-terminál: jelentős forgalmú közúti határátkelőhelyeken az autóbuszok és utasainak biztonságos, gyors és szakszerű → *határellenőrzésére* speciálisan kialakított hely.

<bus terminal>

Autoimmun radikalizáció: az általánosan ismert társadalmi problémák hatására az adott országban született, nemzeti-ségi elutasítást vagy más jellegű hátrányos megkülönböztetést el nem szenvedő → *átlampolgár* szellemi azonosulásának kezdete a szélsőséges (radikális), a társadalmi gondok magyarázatával, ill. a problémák lehetséges megoldásával foglalkozó nézetekkel külső ideológiai ráhatás vagy azt közvetítő személy segítségével nélkül.

<autoimmune radicalization>

Autokrata (tekintélyelvű) vezetési stílus: hatalmi, tekintélyi eszközök, nyílt fenyegetés, → *büntetés* kilátásba helyezésének alkalmazása. Az ~t gyakorló vezető kevésbé, ill. egyáltalán nem támaszkodik beosztottai véleményére, tapasztalataira, javaslataira, nem igényli munkatársai segítségét, nem bontakoztatja ki alkotó munkavégzésüket,

nem segíti fejlődésüket. Döntéseit egyedül hozza, távolságot tart beosztottaival, szigorú fegyelmet követel, bizalmatlan. Mindezzel leszűkíti, korlátozza vezetése hatékonyságát. Az ilyen stílusú vezető továbbá: távolságtartó, hangsúlyos nála a reprezentáció, kedveli a simulékony, készséges, engedelmes fegyelmezett, kötelességtudó beosztottakat, meg nem értettnek, tevékenységében korlátozottnak érzi magát, többnyire feszült, kölcsönösen bizalmatlan munkatársaival.

<autocratic/authoritarian management style, autocratic/authoritarian leadership style>

Automatikus adattovábbítás az Európai

Unió más tagállamába: az → *európai bűnügyi nyilvántartási információs rendszer keretei között történő adatcsere* egyik formája, amelynek keretében a bűnügyi nyilvántartó szerv késedelem nélkül tájékoztatja az → *Európai Unió* más tagállama központi hatóságát az érintett tagállam → *állampolgáira* vonatkozó, bűnösséget megállapító jogerős ítéletben szereplő meghatározott → *adatok*ról és azok későbbi változásáról vagy módosulásáról. Az átvevő tagállamot tájékoztatni kell az adatok átadásával egyidejűleg az adatok törlésének várható időpontjáról, továbbá arról, ha az adatokat a büntettesek nyilvántartásából vagy a hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek nyilvántartásából törölték. A tájékoztatási kötelezettség nem terjed ki azok adataira, akiket az ügyész megrovásban részesített, ill. azokra sem, akik a hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek nyilvántartásába azért kerültek át, mert adataikat a büntettesek nyilvántartásából mentesítés folytán törölték.

<automatic transmission of data to other Member State of the EU>

Automatikus arcképfelismerő és -azonosító rendszer (3AR): az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv

(→ *rendőrség*) által kezelt, annak bűnüldözési tevékenységéhez kapcsolódó, az élő vagy elhunyt személyek fényképét, grafikai, ill. mozaikportréját rögzítő, tároló, azok összehasonlítását automatikusan végző → *elektronikus információs rendszer*. A ~ funkciója az ismeretlen személyről készült arcképmás, mozaikportré vagy grafikával készült ábrázolás biometrikus azonosítási elven működő összehasonlítása az → *adatbázisában* tároltakkal, és azáltal az élő vagy elhunyt személy → *személyazonosságának* megállapítása, ill. annak elősegítése. A ~ a → *Robotzsaru rendszerből* elektronikus kapcsolat útján automatikusan átveszi és tárolja a szándékos → *bűncselekmény* elkövetésének megalapozott gyanúja miatt kihallgatott személy személyazonosító adatait (név, nem, → *állampolgárság*, születési hely, idő), és szembenézeti arcképmását. Az ~ által szolgáltatott → *adatok*, → *információk* → *büntetőeljárás* során közvetlenül nem használhatók fel, az ügy iratai között nem helyezhetők el.

<Automatic Portrait Recogniser and Identifying System – APRIS>

Automatizált határforgalom-ellenőrzési rendszer:

regisztrált utas programban részt vevő, biometrikus útlevéllel rendelkező, jóhiszemű utazók → *határátlépésének* megkönnyítését lehetővé tevő komplex rendszer. A ~ben csúcstechnológiás eszközöket, többek között nagy léptékű információs rendszereket is alkalmaznak. Az → *Európai Unióban* a → *harmadik országbeli állampolgárok* számára felvázolt ~ a → *külső határt* átlépő → *uniós polgárok* és a szabad mozgás közösségi jogával rendelkező más személyek számára is előnyös, hisz az ~ az ő határátlépéseik során is ugyanazokat a funkciókat tölti be azzal a kivétellel, hogy a schengeni határellenőrzési kódex értelmében csak szűrőpróbaszerűen ellenőrzik őket

a → *Schengeni Információs Rendszerben* és a nemzeti → *adatbázisokban*.

<automatic/automated border control system>

AWF – Bűnelemzői Munkafájl: az → *Europol* egyik eszköze az EU-tagállamok illetékes hatóságai által folytatott nyomozások támogatásához, bűnügyi információk elemzése révén.

<Analysis Workfile>

Azonnal bevethető békefenntartó erők: azon személyek és szervezetek összessége, amelyeket a nemzetállamok ajánlottak fel a → *békefenntartással* foglalkozó nemzetközi szervezetek részére, és amelyek rövid időn belül (11–72 óra) útba indíthatók a → *válságövezetekbe*.

<rapid deployable peacekeeping forces>

Azonosítás: Kri.: egy, az adott ügyben releváns személy kilétének megállapítására, ill. egy kérdéses dolog mibenlétének és/vagy eredetének meghatározására irányuló vizsgálatok, eljárások és módszerek összessége.

<identification>

Azonosítatlan holttestek adatbázisa: az → *Interpol* ismeretlen → *holttestek* azonosítását szolgáló → *adatokat* tartalmazó, strukturált számítógépes nyilvántartása. Az ~ az ismeretlen holttestek azonosítását szolgáló intézkedések végrehajtásához járul hozzá, amely a fekete sarkos (→ *Notices*) körözés publikálásával veszi kezdetét. Az ismeretlen holttestek beazonosítását segíti elő az áldozat arcképe, valamint az olyan jellegzetességek, mint a fogminta, tetoválás, sebhely, a helyszínen fellelt ékszer vagy egyéb tárgy. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (→ *Rendőrség*) hazai vonatkozásban rendelkezik az ~val.

<unidentified corpses database>

B

Bakter: szakmatörténeti kategória, a magyar nyelvben a német Wächter „őr” szóból, szláv közvetítéssel meghonosodott szakkifejezés. A ~ a középkori nyugat-európai városokban a polgárok, kereskedők, mesteremberek vagyona fölött őrködött. A 18. században megváltozott a feladata, és a falu éjjeli biztonságára vigyázott. Az 1794. március 21-én kiadott 4052. sz. helytartótanácsi intímátumban (rendelet) így említik a ~eket: „Minden faluban éjjeli őrizők vagy bakterek nem gyermekekből vagy öregekből, hanem jó erős és időbeli emberekből állíttassanak.” <watchmen>

Baleset-elhárítási kötelezettség: a közlekedésben részt vevők azon kötelezettsége, amely szerint, ha bármely résztvevő közlekedési szabályszegése miatt → *veszélyhelyzet* alakult ki, valamennyi résztvevő köteles minden tőle elvárhatót megtenni annak megszüntetésére, a baleset elhárítására. Az elhárításnak késedelem nélkülinek és intenzívnek kell lennie, a teljesítés célszerűtlensége azonban nem róható fel az elhárítónak, valamint az így eljáró járművezetők sem kötelesek a jármű stabilitásvesztését eredményező vagy a jármű utasainak testi épségét veszélyeztető intenzitású manőver végrehajtására. <bond to avoid/prevent accidents>

Balesetigóc-kutatás: a → *közlekedésbiztonsági elemzés* azon része, amelynek során a bekövetkezett közlekedési balesetek

helyszíneinek időszakos nyilvántartásával és feldolgozásával megállapítják a → *baleseti gócpontokat*.

<accident focus research>

Baleseti gócpont: a közlekedési hálózat azon pontja vagy szakasza, amelyen nagyobb számú baleset következett be, mint az azonos tulajdonságokkal és forgalmi jellemzőkkel rendelkező más területen.

<accident focus>

Baleseti okkutatás: a → *közlekedésbiztonsági elemzés* azon része, amely során a bekövetkezett → *közlekedési balesetek* mélyelemzésével a baleset jogilag megfogalmazható okain felül megállapíthatók a háttérben meghúzódó, a közlekedésben részt vevő ember jellemzőire, a közlekedési környezet sajátosságaira vagy a közlekedésben részt vevő jármű jellegzetességeire visszavezethető, a baleset bekövetkezését előidéző vagy azt magyarázó körülmények.

<accident reason research>

Ballisztika: a fizika tudományán belül a mechanika részeként a hajtott és kilőtt testek mozgásával foglalkozó szakterület.

<ballistics>

Ballisztikai Információs Hálózat: az → *Interpol* nemzetközi elektronikus ballisztikus adatnyilvántartási és szolgáltatási rendszere, a ballisztikus adatok határokon átnyúló össz-

szezhasonlításának platformja, amely lehetővé teszi a különböző bűnügyi helyszíneken talált ballisztikus adatok kezelését és a tagállamok közötti megosztását.

A ~ → *adatbázisa* tartalmazza a → *bűncselekmény* elkövetéséhez használt, a nemzetközi határok 80 kilométeres körzetén belül bármely határrendészeti vagy vámszerv által bármely típusú csempészettel gyanúsított személytől lefoglalt, többes lefoglalásban (legalább 3 fegyver), terrorista tevékenységekben érintett, más → *államban lakóhellyel rendelkező személyektől lefoglalt fegyverek/hüvelyek* → *adatait*. A ~ képessé teszi az Interpol-tagállamokat arra, hogy → *digitális* ballisztikus képeket hasonlítsanak össze és megoszták azokat. Azok az Interpol-tagállamok, amelyek IBIS® lövedékeken és patronokon található egyedi mikroszkopikus jelölések digitális képeit rögzítő technológiát és berendezést birtokolnak, közvetlenül csatlakozhatnak a hálózathoz egy, a ~ban kötött megállapodás alapján, s az által az Interpol National Central Bureau (NCB Nemzeti Központi Iroda) és a központi nemzeti laboratórium közvetlen kapcsolatot építhet ki egymással. <Ballistic Information Network – BIN>

Bankkártyás csalás: átfogó fogalom olyan pénzügyi visszaélésekre, amelyek során az ügyfelek azonosítására szolgáló bankkártyák vagy a bankkártya-elfogadó rendszerek kompromittálásával érnek el illegális jövedelmet, és/vagy okoznak kárt az elkövetők. A fogalom magában foglalja az előre fizetett kártyákkal, betéti kártyákkal, hitelkártyákkal, terhelési kártyákkal, többfunkciós kártyákkal kapcsolatban elkövetett visszaéléseket is függetlenül attól, hogy azok milyen módon kapcsolódnak a fizetési rendszerhez. <bank card fraud>

Bázisalapú költségvetés-tervezés: az intézményfinanszírozást megalapozó tervezési módszer, amelynek alkalmazásával a terv-

évet megelőző év eredeti → *előirányzatából* kiindulva (bázis) → *szerkezeti változással* és → *szintre hozással* megállapítják a → *bal-eseti gócpontokat*.

Az e módszerrel kidolgozott költségvetési javaslat alap-előirányzatból és előirányzat-többletből áll. A kiadási, bevételi előirányzat-többlet a tervévi, jogszabályban előírt többlet-feladatok ellátására és fejlesztésekre szolgál. Lehet egyszeri vagy a következő év költségvetésébe beépülő. A korrigált ~ lehetővé teszi az inflációs hatások automatikus mérséklését. A rendészeti költségvetési szervek éves költségvetésének megtervezése is ~sel történik. <basic operational budgeting>

Beccaria, Cesare (1738–1794): olasz gróf, tudós, jogfilozófus, a felvilágosodás korának egyik kiemelkedő alakja. A feudális büntetőjognak és intézményeinek a felvilágosodás tanai tükrében történő rendszerezett kritikai elemzését – a racionalista filozófiára és a természetjogra alapozva – az 1764-ben megjelent „*Dei delitti e delle pene*” (A bűnökről és büntetésekről) c. művében végezte el, továbbfejlesztve ezzel Montesquieu 1748-ban kiadott „*De l’esprit des lois*” (A törvények szelleméről) című munkájában rögzített gondolatait is. A társadalmi szerződés rousseau-i felfogásából kiindulva ~ kifejtette (1887), hogy → *büntetést* kizárólag a közjó érdekében és csak a törvény állapíthat meg. Műve középpontjában a megelőzés gondolata állt. A büntetés célját a tettesi bűnisméltés megakadályozásában és másoknak → *bűncselekmény* elkövetésétől való visszatartásában határozta meg. A kínzásoktól kísért → *halálbüntetés* elleni és a → *szabadságvesztés* melletti érvek egész rendszerét foglalta össze, fellépve a tetтарыnyos büntetés kiszabása és az egyéniesítés érvényesítése mellett. A francia illuministák, enciklopedisták ~ műve által is közvetített felfogása rövid idő alatt visszhangra és követésre talált egész Európában. Két évtizeddel később

Filangieri Olaszországban, Hommel, Michalis, Quistorp Németországban, Sonnenfels Ausztriában, Bentham és Howard Angliában hirdették az új büntetőjog eszméit. A felvilágosodás és különösképpen ~ műve hatására a büntető joggyakorlat már a 18. század végétől humanizálódott, a halálbüntetések kiszabását Európa országaiban jelentősen szűkítették, általánosan uralkodóvá vált az az álláspont, hogy a halál, a testcsontkító, a megbélyegző büntetések helyett a büntetési rendszer alapjává a szabadságvesztés-büntetést kell tenni. A büntetőjog-tudomány önállóvá válása a társadalmi fejlődés meghatározott szakaszához és fokához kötött. Kialakulásában mindenekelőtt a társadalmi, gazdasági fejlődés adott szintje, a túlhaladott, túlélt feudális társadalmi viszonyok, a társadalmi-gazdasági fejlődést gátló kötöttségek, rendi kiváltságok, a feudális önkény, a parttalanná vált büntetőjogi represszió felszámolása, a polgári társadalmi viszonyok megszilárdulásával járó új követelményrendszerek megjelenése játszották a döntő szerepet. A polgári haladás feltételeinek biztosításában kiemelkedő jelentőségű volt ezek törvényes, legitim büntetőjogi eszközökkel való védelme, a 18–19. századi gyors tudományos fejlődés, a Montesquieu és ~ képviselte klasszikus iskola és tanai kialakulása, e tanok fokozatos európai térhódítása, a → *nullum crimen sine lege* és a → *nulla poena sine lege* alapjain nyugvó büntetőjogi alapelvek (törvényesség, társadalomvédelem, megelőzés, bűnfelelősség, büntetőjogi felelősség differenciálása stb.), az európai és a hazai közállapotok, valamint a bűnözés 18. század végi, 19. század eleji mennyiségi alakulása, minőségének módosulása, változó szerkezete.

<Cesare Beccaria>

Beépülés: a titkos felderítés mozzanata, amelynek során rendészeti vagy titkosszolgálati szakemberek titokban és észrevétle-

nül kép- és hangrögzítésre, valamint továbbításra alkalmas technikai eszközöket (különleges kamerákat, mikrofonokat) telepítenek helyiségekbe vagy gépjárművekbe, ill. (→ *legenda* alkalmazásával) titkos együttműködőt juttatnak az ellenérdekeltek közegbe. <infiltration>

Befejezett bűncselekmény: a → *bűncselekmény* megvalósulásának utolsó szakasza (stádiuma), amikor az elkövető a → *törvényi tényállás* valamennyi elemét megvalósítja. Azon bűncselekmények esetében, amelyek törvényi tényállása eredményt határoz meg, a bűncselekmény az eredmény bekövetkezésével válik befejezetté. Az → *immateriális bűncselekmények* pedig a → *bűncselekmény-elkövetési magatartás* valamennyi részmozzanatának kifejtésével fejeződnek be. A ~ nem azonos a bevégzett bűncselekménnyel. Amíg a bűncselekmény befejezése a törvényi tényállásban foglalt valamennyi elem megvalósítását jelenti, addig bevégzettségről akkor lehet beszélni, ha a védett jogi tárgy elleni támadás ténylegesen véget ér, megszűnik. Így pl. a személyi szabadság megsértése befejezetté válik a sértett elfogásával, bezárásával, azonban bevégzett akkor lesz, ha a sértett a fogságból kiszabadul, vagy őt az elkövető szabadon engedi. <completion of the criminal act>

Befogadás: Rö.: → *fogvatartottak* rendőrségi → *fogdában* történő elhelyezésének protokollja. Magában foglalja az előzetes orvosi vizsgálatot, a fogvatartott iratainak, → *személyazonosságának* ellenőrzését, a fogvatartott ruházatának átvizsgálását, a fogvatartottnál lévő értéktárgyak letételezését, a fogvatartott alapvető higiénés felszerelési tárgyakkal és szükség esetén megfelelő ruházattal történő ellátását, a fogvatartotti jogokról szóló szóbeli és írásos tájékoztatást, valamint a → *zárkában* történő elhelyezést.

Bv.: a szabadságelvonással járó büntetések, intézkedések, büntetőeljárású kényszerintézkedések büntetés-végrehajtási intézeti fogyanosításának első mozzanata.

A ~ folyamata: a fogva tartás alapjául szolgáló iratok ellenőrzése, a személyazonosság megállapítása, a fogva tartás szükséges adatainak (biometrikus is) nyilvántartásba vétele, fényképkészítés, alaptájékoztató, nyilatkoztató (pl. dohányzási szokásokról), okmányok, értékek, magánál nem tartható tárgyak letétele. Ezt követi az egészségügyi, reintegrációs és pszichológusi befogadás.

<reception, processing of detainees; reception in prison>

Befogadási terület: a kimenekítettek, kitelepítettek és a létfenntartáshoz szükséges javak átmeneti, biztonságos elhelyezésére kijelölt terület. Ezeket és az elszállítási útvonalakat az illetékes miniszter, vezető, parancsnok határozza meg.

<quasi safe area designated for evacuees and means for their subsistence>

Befogadó nemzeti támogatás: Magyarország részéről a honvédelemben, rendszetben részt vevő szervei által béke- és minősített időszakban, a szövetséges vagy más külföldi fegyveres erőknek az országban tartózkodásukhoz, átvonulásukhoz nyújtott polgári és katonai támogatás.

<host nation support>

Befogadó, befogadó egység: a → fogda külvilággal érintkező helyiségkomplexuma. Itt található a fogda egyetlen be-, ill. kijárata, a fogda kizárólag a ~en keresztül közelíthető meg. A ~ben történik a → fogvatartottak rendőrségi fogdába történő helyezése.

A ~ magában foglalja a fogdai őrszolgálat elhelyezésére szolgáló helyiséget, az orvosi szobát, a látogatók fogadására szolgáló

helyiségeket, az ügyvédi beszélőt, valamint a többcélú helyiségeket, a letétkezelő helyiséget, az ideiglenes őrzésre kialakított helyiséget és a WC-t.

<quasi rooms of the custody suite other than the cells>

Befogadott: speciális védelmi forma, a nemzetközi védelem ún. nem harmonizált formája, amelyet a nemzetközi jog nem szabályoz. A magyar jogban a visszaküldés tilalmának megállapítása együtt jár az ún. befogadott jogállás biztosításával (→ *viszszaküldés tilalma*). Magyarország ~ként védelemben részesíti azt a külföldit, aki nemzetközi védelmet kér, de nem felel meg a → *menekültként* vagy → *oltalmazottként* való elismerés feltételeinek. Ugyanakkor fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén faji, ill. vallási okok, nemzeti hovatartozás, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás vagy politikai meggyőződés miatt üldöztetés veszélyének lenne kitéve, vagy az a veszély fenyegeti, hogy halálra ítélik, kínozzák vagy más embertelen bánásmódnak, büntetésnek vetik alá, továbbá nincs olyan biztonságos harmadik ország, amely befogadja.

<tolerated status>

Befolyásolás: tudatos hatásgyakorlás, amelynek során az információáramlás irányát megfordítva a szolgálatok az érdekeiknek megfelelő tartalmú (részben vagy egészben hamis) → *információt* táplálnak be az ellenérdekelte közegbe (→ *dezinformáció*), vagy elérik, hogy érdekeiknek megfelelő döntés szülessen.

<influence>

Befolyásolhatóság: Krim. pszich.: az „én”-gyengesség komplex fogalma, amikor a személy akarata meghajlik, szélsőséges esetben teljesen megtörik más(ok) akarata előtt,

és saját szándékait figyelmen kívül hagyva hajlandó más(ok) akaratának megfelelően viselkedni.
<suggestibility>

Befolyásoló kérdés: Krim. pszich.: a kérdezett személy válaszát a kérdező számára kívánatos vélelmét, következtetését igazoló irányú kérdéstípus (pl. „Ugye Ön is konfliktusosnak mondaná korábbi viszonyát XY sértettel?”).
<suggestive/leading question>

Behatolásérzékelő: a vonatkozó szabvány szerint a biztonságtechnikában használatos, → *veszélyhelyzetet* jelző, rendellenes körülmények érzékelésére adott reakcióként behatolásjelzést vagy üzenetet létrehozó eszköz.
<intrusion detector>

Behatolásjelzés vagy üzenet: a vonatkozó szabvány szerint egy → *behatolásérzékelő* által létrehozott → *információ*.
<intruder signal or message>

Behatolásjelzési állapot: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer vagy egy részének azon állapota, amely a behatolás- és támadásjelző rendszer egy behatoló jelenlétére adott reakciójának eredménye.
<intruder alarm condition>

Behatolásjelző rendszer: a vonatkozó szabvány szerint → *riasztórendszer* a felügyelt létesítményben a behatoló jelenlétének, ill. az oda történő behatolásának vagy megkísérelt behatolásának érzékelésére és kijelzésére.
<intruder alarm system>

Behaviorizmus: → **Viselkedéstudomány**

Béke: az → *államok* és népek közötti kapcsolatok és állapot olyan szintje és harmóniája, amely kizárja a fegyveres erőszak alkalmazását, a katonai konfliktust és a → *háborút* mint a politikai célok elérésének legvégső eszközét.
<peace>

Békeakció: azon műveletek összessége, amelyek a nemzetközi konfliktusok békés úton történő megoldását hivatottak rendezni.
<peace action>

Békeépítés: a békekötéssel kezdődő folyamat, amely magában foglalja a háborúzó felek lefegyverzését, a közrend és közbiztonság helyreállítását, a menekültek hazatelepítését, a fegyveres erők demokratikus átalakítását, a parlamenti demokrácia kialakítását, a szabad és demokratikus választások lebonyolítását, az emberi jogok biztosítását, valamint a politikai szabadságjogok garantálását.
<peace building>

Békeérvényesítés: Szternák meghatározása szerint „olyan tevékenység, amely katonai eszközöket is alkalmaz a béke visszaállítására a → *konfliktus* térségében. A ~ lehet → *államok* közötti vagy egy államon belüli tevékenység.” (SZTERNÁK 2004)
<peace enforcement>

Békefenntartás: a → *békefenntartó* és válságkezelő → *szervezetek* által tervezett, szervezett és vezetett katonai, rendvédelmi és polgári műveletek összessége, amelyek a háborús konfliktus közvetlen befejezése után kezdődnek és a konfliktusban érintett felek egyetértésével zajlanak, továbbá a mandátumban meghatározott feladatok teljesítésével érnek véget.
<peacekeeping>

Békefenntartó: a katonai, rendvédelmi szerv azon tagja vagy olyan polgári személy, aki a → *békefenntartó műveletek*ben valamely nemzetközi szervezet megbízásából hivatalosan vesz részt.
<peacekeeper>

Békefenntartó erők: azon katonai és rendvédelmi alakulatok (csoportok, alegységek, egységek stb.) együttes elnevezése, amelyek a → *békefenntartó műveleteket* végzik.
<peacekeeping force>

Békefenntartó műveletek: azon tevékenységek összessége, amelyeket a → *békefenntartásban* részt vevő katonai és rendvédelmi szervek a kapott felhatalmazás (mandátum) alapján teljesítenek.
<peacekeeping operations>

Békefenntartó Műveletek Főosztálya: az ENSZ Titkárság alárendeltségében működő főosztály, amelynek alapvető feladata a világ → *válságövezeteiben* zajló → *békefenntartó műveletek* tervezése, szervezése, koordinálása és irányítása.
<United Nations Department of Peacekeeping Operations – UN DPKO>

Békefenntartói képzés: speciális felkészítés, amelyet a nemzeti és nemzetközi békefenntartó tanfolyamokon biztosítanak a katonák és a rendvédelmi szervek tagjai, valamint a → *békefenntartásban* részt vevő polgári személyek részére. Valamennyi békefenntartással foglalkozó → *szervezet* rendelkezik ilyen irányú kiképzési programokkal.
<peacekeeping training>

Békehadtest: John Fitzgerald Kennedy amerikai elnök által 1961-ben alapított önkéntes → *szervezet*. A ~ célja, hogy más országokba küldött önkéntesei útján segítse a társadalmi haladást és a demokratizálódás folyamatát.

Tevékenységük fő színtere az afrikai és a közép-amerikai földrész.
<Peace Corps – PC>

Békeidőszak: a társadalom és a rendészeti szervek működésének normál időszaka, amelyben a hatályos jogszabályok is korlátlanul érvényesülnek, működnek. A rendészeti szervek ekkor tökéletesítik a vezetés-irányítást; az állam- és a közbiztonság, a lakosság élete és az anyagi javak mind hatékonyabb készenléti védelme érdekében.
<peacetime>

Békekikényszerítés: „az → *államok* közötti vagy az államon belüli ellenségeskedés enyhítése vagy megszüntetése valamely nemzetközileg szervezett és irányított semleges harmadik fél katonai és polgári erőinek beavatkozásával, a konfliktusmegoldás politikai folyamatának kiegészítésére, a béke helyreállítása és fenntartása érdekében.” (SZABÓ 1995)
<peace enforcement>

Békemisszió (-művelet): a katonák és a rendvédelmi szervek tagjai, valamint a polgári személyek által végrehajtott azon műveletek összessége, amelyek az adott → *válságövezetben* a béke fenntartására és a helyzet normalizálására irányulnak.
<peace mission (operation)>

Bekerítés: → *csapatszolgálati alegységek*ből álló → *szolgálati csoportok* által körülvett helyszín lezárásának legaktívabb formája, az ismert tartózkodási helyű keresett, menekülő bűnözők, fegyveres személyek elfogására.
<surrounding>

Békés egymás mellett élés: olyan állapot, helyzet, amelyben vitás kérdéseket az ebben érintettek véleményének ütköztetése vagy

tárgyalás útján próbálnak megoldani, ill. amelyben érvényesül a lemondás a háborúról mint a vitás nemzetközi kérdések, konfliktusok megoldásának eszközéről (→ *béke*).
<peaceful coexistence>

Békeszerződés: a volt hadviselő felek és más érdekelt hatalmak között létrejött nemzetközi jogi érvényű megállapodás, amely a háborút véglegesen lezárja, és a felek között megszünteti a hadiállapotot.
<peace treaty>

Békétábor: azon különböző vallású, nemzetiségű, világnézetű személyek, csoportok, → *szervezetek* gyűjtőfogalma, akik, ill. amelyek a világban a békéért, a béke fenntartásáért és megőrzéséért, a → *háborúk* és fegyveres konfliktusok megelőzéséért, elkerüléséért, valamint az atomfegyver-kísérletek beszüntetéséért és a tömegpusztító fegyverek betiltásáért, továbbá a fegyverkezési hajszá beszüntetéséért, a teljes leszerelésért lépnek fel.
<peace camp>

Békétámogatás: azon politikai, katonai és polgári közigazgatási tevékenységek összessége, amelyek az adott békeművelet feltételeinek megteremtésére és működtetésére irányulnak.
<peace support>

Békétámogató művelet: azon összetett tevékenységsorozat, amelyet az → *ENSZ*-mandátum végrehajtásának támogatása érdekében katonai erők – a közbiztonsági, a humanitárius és a nem kormányzati szervek bevonásával – hajtanak végre a mandátumban meghatározott politikai célkitűzések vagy más feltételek megvalósítása céljából. Magában foglalhatja a következő tevékenységeket: → *konfliktusmegelőzés*, → *békefenntartás*, → *béketeremtés*, → *békekikényszerítés*, → *békeépítés*, → *humanitárius segítségnyújtás*.
<peace support operation>

Béketeremtés: azon katonai és rendvédelmi műveletek összessége, amelyet a békefenntartó alakulatok hajtanak végre a megállapodást megszegő fél (felek) ellen, a → *béke* fenntartása érdekében.
<peace implementation>

Béketerv: azon rendszabályok és egyezmények összessége, amelyeket az adott nemzetközi válság rendezése érdekében dolgoznak ki az érintett országok és nemzetközi szervezetek.
<peace plan>

Belbiztonság: (1) az ország belső biztonsága, az azért felelős (erőszak-) szervezetek, hatóságok tevékenységével és a lakosság jogkövető magatartásával megteremtett állapotának szűkebb megközelítése. A ~ a belső fenyegetettség-től való megbízható védelmén, a hatalmi rendszer belső stabilitásán, rendjén alapul. (2) A jogállami működés, fenyegetettség miatti korlátozottsága esetén a → *nemzetbiztonsággal* rokon értelemben használt kifejezés.
<internal/national security>

Belépési/kilépési útvonal: a vonatkozó szabvány szerint a felügyelt létesítménybe vagy annak egy részébe vezető útvonal, amelyen keresztül jogosult belépés vagy kilépés végezhető.
<entry/exit route>

Belépő forgalom: (1) a → *határforgalom-ellenőrzés* során a → *határátkelőhelyen* Magyarországra és ezzel együtt a schengeni térség területére történő belépésre, valamint ott-tartózkodásra jelentkező személyek, járművek és szállítmányok összessége, ill. mozgása. (2) A határforgalom-ellenőrzés során, a határátkelőhelyen egy adott ország területére történő belépésre, valamint ott-tartózkodásra jelentkező személyek, járművek és szállítmányok összessége, ill. mozgása.
<entering traffic>

Belépő oldal: a → *határátkelőhely* azon része, sávja/sávjai, ahol a belépésre jelentkező személyek, járművek és szállítmányok ellenőrzése történik az arra jogosult hatóság(ok) szolgálati személye(i) által.
<entry side/entering side>

Beléptetés: (1) Magyarország schengeni → *külső határán* hazánkba és ezzel együtt a schengeni térség területére történő belépésre jelentkező személyek, járművek és szállítmányok → *határforgalom-ellenőrzése* során az arra jogosult hatóság szolgálati személye által hozott hatósági döntés.
(2) Egy adott ország → *államhatárán* az ország területére történő belépésre jelentkező személyek, járművek és szállítmányok → *határforgalom-ellenőrzése* során az arra jogosult hatóság szolgálati személye által hozott hatósági döntés.
<clearance to enter/entry clearance>

Beléptetés megtagadása: a → *határforgalom-ellenőrzésben* alkalmazott olyan hatósági döntés, amellyel megakadályozzák a belépésre jelentkező nem magyar állampolgároknak Magyarországra és egyben a schengeni térségbe történő bejutását. Meg kell tagadni annak a → *harmadik országbeli állampolgárnak* a tagállamok területére történő beléptetését, aki nem teljesíti az → *Európai Parlament* és az → *Európai Tanács* által kiadott, a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (schengeni határellenőrzési kódex) szóló rendelet szerint meghatározott valamennyi beutazási és tartózkodási feltételt. A ~ára csak megalapozott döntés alapján kerülhet sor, a megtagadás indokainak pontos megjelölésével. A döntést a nemzeti jog által felhatalmazott hatóság hozza meg, ami azonnal végrehajtható, de jogorvoslatnak minden esetben helye van.
<refusal of entry>

Beléptető rendszer: → *biztonságtechnikai* eszközök, megoldások összehangolt komplexuma a belépés szabályozására, a jogosultak regisztrálására, az illetéktelen bejutások megakadályozására pl. különféle ipari, kereskedelmi, kulturális, sportlétesítményekbe, társasházakba, irodaházakba. Két verziója létezhet általában. – Online ~ esetén az áthaladás iránya, ideje, helye, az áthaladó személye folyamatosan nyomon követhető, rögzíthető a beléptető rendszerrel állandó kapcsolatú számítógépen. Általában több belépési ponttal rendelkező struktúrája van. – Offline (autonóm) ~ben nincs folyamatos számítógépes kapcsolat, de jellemzően e beléptetők belső memóriája is (méretétől függően) rögzíti az → *információkat*. E rendszerek egy-két belépési pont vezérlésére képesek.

A ~ek különösen a → *kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvényeknél* fontosak, a → *rendezők*, (→ *szervezők*) számára, a belépéshez szükséges azonosítók (klubkártya, bérlet) és belépőjegy értékesítésekor, ill. beléptetésnél összevethetik a néző → *személyazonosságát* a ~ adataival. Pl. a → *sportrendészeti nyilvántartásban* szereplő kizárás, eltiltás, ill. → *kitiltás* alatt állók belépését meg kell tagadni, nekik belépőjegy nem értékesíthető.
<access control system>

Belív: a könyv/könyvecske formátumú → *biztonsági okmány* meghatározó részét alkotó kötetileg összetartozó egysége, az ismétlődő belső lapoldalak összessége, amely általában a határátléptető bélyegzőlenyomatok, valamint az arra jogosult hatóságok hivatalos bejegyzéseinek elhelyezésére ad lehetőséget.
<inside page>

Belső Biztonsági Alap: az → *Európai Unió* által, a 2014–2020-as költségvetési ciklusban létrehozott új, komplex, átfogó támogatási rendszer, amely lefedi a schengeni → *külső határok* őrzését és ehhez kapcsolódó-

an az uniós vízumpolitikát, a → *bűncselekmények* és a → *terrorizmus* megelőzését, ill. a velük szemben folytatott fellépést szolgáló, ill. a szolidaritás elve alapján újraelosztásra kerülő uniós források körét.

<Internal Security Fund>

Belső ellenőrzés: Á.: független, tárgyilagos, bizonyosságot adó, tanácsadó tevékenység, az ellenőrzött → *szervezet* működésének fejlesztésére, eredményességének növelésére. Rendszerszemléletűen, módszeresen értékeli, fejleszti az ellenőrzött szervezet kockázatkezelési, ellenőrzési és irányítási hatékonyságát. A jogszabályoknak, belső szabályzóknak való megfelelést, a gazdaságosságot, hatékonyságot és eredményességet vizsgálva megállapításokat és ajánlásokat fogalmaz meg a szervezet vezetőjének. Rsz.: (1) vezetési funkció, egyben vezetői feladat és tevékenység, amelyet a vezető és az ellenőrzésre feljogosított szervek és személyek végeznek a saját szervezeten belül. (2) Minden vezetési szinten alkalmazható, a szervezethez tartozó alárendelt személyek és szervezetek funkcionális működésének ellenőrzésére.

<internal control>

Belső határ: a schengeni tagállamok közös szárazföldi határai, beleértve az álló- vagy folyóvizeken áthaladó határokat is, valamint a tagállamok belső légi járatok indítására és fogadására szolgáló repülőterei, továbbá a tagállamok tengeri, folyami és tavi kikötői, amelyek rendszeres belső kompjárat céljára szolgálnak.

<internal borders>

Belső határok átlépése: a schengeni → *belső határokon* ellenőrzés nélkül, bárhol és bármikor – időkorlát nélkül – történő be- és/vagy kilépés.

<crossing (of) internal borders>

Belső konspiráció: a felderítést végrehajtó és az abban részt vevő személyek által a munkavégzésükhöz elengedhetetlenül szükséges mértékben megismert minősített → *adatok* megóvása, arra nem jogosultakhoz jutásának megelőzése érdekében hozott, szervezeten belül érvényesülő rezszimintézkedések összessége.

<conspiration>

Belső légi járat: kizárólag a schengeni tagállamok területéről induló, és oda érkező légi járat, amely harmadik ország területén nem szakítja meg az útját.

<internal flight>

Belső védelmi terv: veszélyes anyagokkal előforduló súlyos balesetek kialakulásának megelőzésére, elhárítására, a következménymérséklési intézkedések megtételére, az értesítési, riasztási, felkészítési feladatok, üzemen és/vagy létesítményen belüli végrehajtási rendjének, feltételeinek, szabályainak megfogalmazására hivatott katasztrófavédelmi üzemeltetői okmány.

<internal emergency plan>

Belügyi közigazgatás: a közigazgatás egyik ága, azoknak a tevékenységeknek a rendszere, amelyek ellátásáért jogszabály-előkészítői, ill. saját jogalkotói felelőssége körében a jogszabályban meghatározott szervek tevékenységének szakmai, szervezeti irányítása és felügyelete útján vagy egyedi hatósági jogköreiben eljárva a belügyminiszter, ill. az irányítása alá tartozó szerv felel.

<interior public administration>

„Belügyi Szemle”, „Külföldi Figyelő”: a Belügyi Szemle szerkesztőségének a rendelkezésére álló, többé-kevésbé átfogó, időszerű külföldi szakfolyóirat-gyűjtemény felhasználásával a szakismeretek bővítésére készített kiadvány.

<Foreign Observer: publication of the editorial office of the Interior Review>

„Belügyi Szemle”, „Rendészeti Szemle”: a → *Belügyminisztérium* szakmai tudományos folyóirata 1963-tól napjainkig. Neve 1963-tól többször változott. Belügyi Szemle (1963–1990); Rendészeti Szemle (1991–1994); Belügyi Szemle (1995–2006); Rendészeti Szemle (2006).

<Interior/Law Enforcement Review: professional, scientific periodical of the Ministry of the Interior (1963–)>

Belügyminiszter: politikai vezető, a → *Belügyminisztérium* hivatalának működéséért jogilag és politikailag felelős személy, kormánytag. A kidolgozaskori szabályozás szerint a ~ felelős: a → *bűncselekmények* megelőzéséért, büntetés-végrehajtásért, e-közigazgatásért, élet- és vagyonszövetség védelméért, határrendészetért, helyi önkormányzatokért, idegenrendészetért és menekültügyért, katasztrófák elleni védekezésért, → *közbiztonság*ért, közfoglalkoztatásért, közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért, köziratok kezelésének szakmai irányításáért, közlekedésrendészetért, közszolgálati életpálya kidolgozásáért, közterület-felügyelet szabályozásáért, külföldiek társadalmi beilleszkedésének elősegítéséért, külföldre utazás szabályozásáért, → *minősített adatok* védelmének szakmai felügyeletéért, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért, rendészetért, szabálysértési szabályozásért, személyi adat- és lakcímnnyilvántartásért, → *terrorizmus* elleni küzdelemért, településüzemeltetésért, kémmenyseprőipari tevékenységért, vízgazdálkodásért, vízügyi igazgatási szervek irányításáért, vízvédlemért.

<minister of the interior>

Belügyminisztérium: a belügyi igazgatási tevékenységet végző → *szervezet* elnevezése. Feladatrendszere korszakonként változott. A kidolgozaskori szabályozás szerint a következő fő feladatai vannak: a → *közbiztonsággal* és a belső rend védelmével kapcsolatos rendőri és rendészeti tevékenységek, ideértve az országhatár biztonságának szavatolását, a polgári titkosszolgálatok, így különösen az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Terrorelhárítási Központ és a Nemzetbiztonsági Szolgálat felügyelete, igazgatásrendészeti, szabálysértési, lakás-, helyiség- és településgazdálkodási kérdések, tűzvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem felügyelete, állampolgársági és menekültügyek, egyes országos személyi alapnyilvántartások (kivéve a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalához tartozó nyilvántartások), a → *minősített adatok* védelmének felügyelete, a helyi önkormányzatokkal kapcsolatos kormányzati feladatok összehangolása, pl. a jogi, fejlesztési és koordinációs feladatok, az államháztartást érintő kérdések stb., a helyi önkormányzatoknak juttatott összkormányzati támogatások koordinálása.

<Ministry of the Interior>

Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság (BM NYHÁT): a → *Belügyminisztérium* jogszabályban meghatározott adatkezelési és hatósági feladatait ellátó szerve, a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEK KH) jogutódja, 2017. január 1-jétől. Tevékenységét a Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkár irányítja. A ~ a nyilvántartási szakterületeknek megfelelően főosztály-jogállású szervekre tagozódik: N.SIS II Hivatal; Személyi Nyilvántartási és Igazgatási Főosztály; Közlekedési Igazgatási és Nyilvántartási Főosztály; Bűnügyi Nyilvántartó

Hatóság: Okmányfelügyeleti Főosztály; Okmánytári Főosztály; Személyes Ügyfélszolgálati és Okmányügyeleti Főosztály; Jogszultságkezelési és Felhasználó-támogatási Főosztály; Dokumentumkezelési és Ügyviteltámogató Főosztály. A ~ gondoskodik a nyilvántartásokkal kapcsolatos adatkezelői tevékenység megszervezéséről, irányításáról, ellenőrzéséről. A ~ a belügyminisztériumi nyilvántartások kezelése mellett ellátja az alábbi feladatokat is: 1. az → *Európai Unió* rendszereivel való információcserét lebonyolító nemzeti kapcsolattartó pont (EU-CARIS, RESPER – Réseau permis de conduire – Drivers License Network – Vezetői Engedély Hálózat) feladatait; 2. központi hatóság (→ *ECRIS*) hatáskörébe utalt, a publikus kulcsú infrastruktúra (PKI) koordinátora, az úti okmányok szentitív adatainak vizsgálatához kapcsolódó (SPOC) rendszer, valamint a → *Schengeni Információs Rendszer második generációja* (SIS II) keretében megvalósuló információcserével kapcsolatos, jogszabályban meghatározott feladatokat. A ~ ellátja a szolgálati löfegyverek központi nyilvántartását, a jogszabályban a nyilvántartó szerv részére meghatározott adatkezelési és hatósági feladatok keretében az → *Integrált portálapú lekérdező rendszer* kezelését.

<Ministry of Interior Assistant Secretariat of State responsible for registers>

Bélyegzőlenyomat hamisítása: hamisítási módszer, ill. tevékenység, amelynek során a hamisító, a hitelesség látszatát keltve, a bélyegző jogos tulajdonosának tudta, ill. beleegyezése nélkül bélyegzőlenyomatot készít azzal a céllal, hogy az ellenőrzésre jogosult hatóságok szolgálati személyeit megtévesse.

<falsification/counterfeiting of a border crossing stamp>

Benzodiazepinek: altató és szorongásoldó gyógyszerek csoportja, közülük néhány → *drogként* is használatos, ill. → *igazságszérumként* is kipróbált. A receptre felírható ~ → *drogaddikciós* potenciálja csekély, de nem nulla. A gyógyszerekből előállítható nimetazepam és temazepam széles körben használatos drogok.

<benzodiazepines>

Beosztáshoz, technikai eszközhöz rendelt felszerelés: a személyi alapfelszerelésen túli vagy technikai eszközhöz járó fegyverzeti szakanyag. A felszámítható mennyiségét jogcímenként a → *normatáblázat* tartalmazza, a szükségletet (összesített mennyiséget) pedig az anyagnemenkénti → *eszközszükségleti táblázat* (ESZT) rögzíti.

<equipment assigned to post and technical device>

Beruházási terv: (1) a beruházás megvalósításának legfontosabb dokumentuma, a beruházás alapokmánya. (2) A ~ olyan, a beruházás megvalósítását engedélyező alapidokumentum, amely a beruházási feladatok lényeges műszaki, pénzügyi beruházásszervezési, időütemezési adatainak összefoglalását tartalmazza. A ~et (beruházási alapokmányt) a rendvédelmi szerveknek a teljes beruházási feladatra kell elkészíteni. Több évet érintő beruházás esetén aktualizálni kell minden megvalósítást érintő évre. A ~elkészítésének az a célja, hogy meghatározza a beruházás tartalmát és kereteit, valamint megerősítse a döntéshozókat a tervezett beruházás jövedelmezőségéről vagy hasznosságáról.

<investment plan>

Beszállókápu: a kiinduló repülőtéren a légi járműbe történő bejutásra létrehozott – a schengeni → *külső határ* esetében a → *határforgalom-ellenőrzés* és a vámvizsgálat után található – utasfelvételi hely, ahol

a légitársaság alkalmazottai vagy megbízottai ellenőrzik az utas → *úti okmányait*, kezelik a beszállókártyát, és engedélyt adnak a légi járműbe történő beszállásra.

<boarding gate>

Beszámíthatóság: olyan mentális és pszichés állapot, amelyben az elkövető képes cselekményének következményeit felismerni, ennek megfelelően cselekedni. Másként megfogalmazva a ~ a → *kóros elmeállapot* teljes hiánya. A beszámítható elkövető bünyösen elkövetett büntetendő cselekménye → büncselekmény.

<imputability>

Beszámíthatóság teljes hiánya: a → *kóros elmeállapot*, amely képtelenné teszi az elkövetőt cselekménye következményeinek felismerésére, az ennek megfelelő cselekvésre. Ebben az esetben az elkövető nem beszámítható, bünyösége hiányzik, ezért a Btk. büntetlenséget biztosít számára, az általa elkövetett büntetendő cselekmény esetére is.

<total lack of accountability>

Beszámíthatósági képesség: a → *bünyösség* megállapításának előfeltétele, amely az ember kétirányú képességeként jellemezhető, és ennek megfelelően két összetevőből áll: a felismerési és az akarati képességből. A felismerési képesség adott, ha valaki előre látja cselekménye társadalomra veszélyes következményeit vagy ezek lehetőségét. Az akarati képessége annak adott, aki egyúttal képes e helyes felismerésnek megfelelő akarat kialakítására és tanúsítására. Bármelyik összetevő hiánya kizárja a ~ meglétét. Akinek hiányzik a ~e, büntetőjogi értelemben nem válhat elkövetővé, továbbá a beszámíthatatlan személy jogilag sem szándékosan, sem gondatlanságból nem cselekedhet, ez okból hiányzik a bünyösség, a → *büncselekmény* szubjektív, tartalmi összetevője.

Akinek a ~e legalább korlátozott mértékben fennáll, elkövetője lehet a büncselekménynek, bünyösége vizsgálható. A ~ korlátozottságának a büntetéskiszabás körében van jelentősége. A ~ konkrét személy vonatkozásában való meglétének (érintetlenségének), korlátozott voltának vagy kizártságának eldöntése nem jog-, hanem orvosszakértői kérdés.

<responsibility, accountability (of the offender), criminal capacity>

Beszervezés: a titkos kapcsolat létesítésének döntő mozzanata, amelynek során a → *titkosszolgálatok* vagy rendészeti szervek egyértelműsítik a velük együttműködő személlyel, hogy az együttműködés új minőségben, a szolgálat vagy a rendvédelmi szerv közvetlen és konkrét irányításával, azonnali és távlati céljai elérése érdekében, főként titkosan folytatódik.

<recruitment>

Beszerezés: az ellátási lánc fő folyamata, a rendészeti feladatokat ellátó szervek rendeltetésszerű működéséhez szükséges → *anyagok*, eszközök, szolgáltatások megrendelésétől az átvételig (a szolgáltatás megkezdéséig) tartó folyamat. Olyan folyamat, amely magában foglalja a beszerzés tervezését, a beszerzési stratégia kialakítását és a beszerzési eljárások lefolytatását. A ~ek fajtái (eljárásai): 1. közbeszerzési értékhatár alatti beszerzés; 2. közbeszerzés; 3. központosított közbeszerzés; 4. minősített beszerzés, valamint 5. védelmi és biztonsági célú beszerzés.

<procurement>

Betörtablek-elmélet: a → *bünyözés*, a zűrzavar, a rendetlenség elkerülhetetlen következménye. Ennek szemléletes példája, hogy ha betörnek egy ablakot, és az kijavítatlanul marad, az arra járók azt gondolják, hogy senki nem törődik a házzal, és egyre

jobban megrongálják. A ~ James Q. Wilson (1931. május 27. – 2012. március 2.), amerikai társadalomtudós nevéhez fűződik, aki kutatásaiban elsősorban a rendőrök és a bűnözők viselkedését vizsgálta. 1982-ben dolgozta ki az ún. „broken windows theory”-t, amely szerint, ha egy épületen betörnek egy ablak, és azt nem javítják ki, hamarosan a többi ablakot is be fogják törni. Valójában a ki nem javított ablak jelzi, hogy nem törődnek azzal, ezért semmi kockázattal sem jár újabbakat betörni. Ez a koncepció sokak számára vonzó volt pl. New Yorkban, ahol William J. Bratton rendőrkapitány és Rudolf W. Giuliani polgármester átvették, alkalmazták ezt, és a tapasztalatok figyelembevételével átszervezték a New York-i rendőrséget. Gyakorlati megvalósítása a → *zéró tolerancia*. Az a feltételezés, hogy a kisebb vétségek szigorú büntetése elrettent a nagyobbak elkövetésétől, téves, és semmilyen empirikus bizonyíték nem támasztja alá, viszont megnő a rendőri erőszak valószínűsége és lehetősége.

<broken windows theory>

Beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló személy: harmadik ország olyan → *állampolgára*, aki a → *Schengeni Információs Rendszer* (SIS) második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletben foglaltaknak megfelelően és az abban meghatározott célok érdekében figyelmeztető jelzés hatálya alatt áll a SIS-ben.

<person subject to the prohibition of entry and residence>

Beutazási feltételek: (1) a tagállamok területén történő, bármely 180 napos időszakban 90 napot meg nem haladó tervezett tartózkodás esetén, figyelembe véve a megelőző 180 napos időszak minden egyes tartózkodási napját, a → *harmadik országbeli állam-*

polgáira vonatkozó követelmények, szabályok, elvárások összessége. Ezek a ~ minden olyan, érvényes határátlépésre feljogosító → *úti okmányra*, ill. utasra vonatkoznak, amely, ill. aki megfelel a következő kritériumoknak: 1. érvényessége legalább három hónappal meghaladja a tagállamok területéről történő tervezett távozás időpontját. Sürgős és indokolt esetben azonban e kötelezettségtől el lehet tekinteni; 2. a megelőző tíz éven belül bocsátották ki; 3. érvényes vízummal rendelkeznek, amennyiben az szükséges az 539/2001/EK tanácsi rendelet értelmében, kivéve, ha érvényes tartózkodási engedéllyel vagy érvényes hosszú távú tartózkodásra jogosító vízumuk van; 4. igazolják a tervezett tartózkodás célját és körülményeit, és megfelelő anyagi fedezettel rendelkeznek mind a tervezett tartózkodás időtartamára, mind pedig a származási országba való visszatéréshez vagy egy olyan harmadik országba történő átutazáshoz, ahová őket biztosan beengedik, ill. képesek ezt a fedezetet jogszerűen biztosítani; 5. nem állnak beutazási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzés hatálya alatt a SIS-ben; 6. nem jelentenek veszélyt a tagállamok közrendjére, belső biztonságára, közegészségügyére vagy nemzetközi kapcsolataira, különösen nem állnak a tagállamok nemzeti adatbázisaiban szereplő ugyanezen okok miatt beutazási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzés hatálya alatt. (2) Azok a követelmények, szabályok, elvárások, amelyeket a belépésre jelentkező külföldinek teljesítenie kell a határátlépés engedélyezéséhez. Minden → *államnak* szuverén döntése, hogy a külföldieket milyen feltételek alapján engedi belépni a területére. A feltételek a beutazó szempontjából két csoportba oszthatók. Az egyik (aktív) csoport, amikor a beutazónak kell bemutatnia valamilyen dokumentumot a feltételek meglétének igazolására. A másik (passzív) csoport, amikor a határforgalmat ellenőrző tisztviselő ellenőrzi, hogy van-e a beutazóval szemben valamilyen tilalom, ami

kizárja a belépés lehetőségét, ill. hogy a személy beutazása, tartózkodása jelent-e valamilyen veszélyt az ország közrendjére, biztonságára vagy közegészségügyére. A ~ több szempontból eltérhetnek. A személyi kategóriák vonatkozásában a beutazás feltételeinek különbsége abból adódik, hogy az adott állam egyes személyi kategóriák beutazásához kedvezményeket biztosíthat. Az → *Európai Unió* vonatkozásában ilyen csoport a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezők köre, hiszen ez a jog szinte korlátozás nélkül gyakorolható a tagállamok területére történő belépés és tartózkodás esetében. A tagállamoknak úgy kell gondoskodniuk a területükön élők biztonságáról, hogy közben nem sérülhetnek a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezők jogai. Az általános feltételek az alapján is eltérhetnek, hogy a beutazás célja rövid vagy huzamos idejű tartózkodás. Egy állam a több évre szóló tartózkodási jogosultság megadását szigorúbb feltételekhez kötheti, hiszen sok esetben az ilyen személyek szinte a saját → *állampolgárokéval* megegyező jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek majd. A schengeni térség vonatkozásában a schengeni tagállamok területén történő rövid idejű (bármely 180 napon belül 90 napot meg nem haladó) tartózkodási cél esetén a harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó beutazási feltételeket a schengeni határellenőrzési kódex határozza meg, mert a beutazás és a rövid idejű tartózkodás közösségi kompetenciába tartozik, ezért a tagállamokra nézve kötelező e szabályok alkalmazása. Ezzel szemben a 90 napot meghaladó tartózkodás céljából történő beutazás feltételei tagállami kompetenciába tartoznak, ezért a nemzeti jogszabályok tartalmazzák ezeket a feltételeket. A schengeni határellenőrzési kódex alapján az „aktív” beutazási feltételek: rendelkeznie kell a harmadik országbeli állampolgárnak érvényes, → *határátlépésre* feljogosító úti okmánnyal, érvényes vízummal (amennyiben vízumkö-

telezett), igazolnia kell a tervezett tartózkodás célját, körülményeit és a megfelelő anyagi fedezetet. A „passzív” beutazási feltételek: a harmadik országbeli állampolgár nem áll beutazási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzés hatálya alatt a → *Schengeni Információs Rendszerben* (SIS), és nem jelent veszélyt a (schengeni) tagállamok közrendjére, belső biztonságára, közegészségügyére vagy nemzetközi kapcsolataira.

<entry conditions>

Bevetés-, műveletirányító: feladatsor operatív végrehajtását koordináló, egyszemélyi felelősséggel és parancskiadási joggal felruházott személy. A ~ a → *műveleti feladat* eredményes végrehajtásáért felelős vezetőként a végrehajtók összehangolt tevékenységét irányítja, ill. a részt vevő → *műveleti egységek* feladatteljesítését koordinálja, valamint az esetleges kérő szerv összekötőivel kapcsolatot tart.

<operation officer>

Bevonulási hely: értesítés elrendelésekor az érintettek saját vagy kijelölt szolgálatteljesítési, ill. munkahelye.

<quasi designated service location for called-up/summoned staff>

Biankó okmány: biztonságtechnikailag eredeti okmány, amelyet nem az arra jogosult hatóság tölt ki. Az okmány legyártását követően a kitöltetlen okmányt illetéktelen személyek illegálisan szerzik meg (lopás útján), és azt jogellenesen töltik ki, amely kitöltés nem felel meg az arra jogosult hatóság által meghatározott formai és tartalmi követelményeknek – mivel nem a jogosult hatóság tölti ki –, így készítenek tartalmilag hamisított okmányt. Az okmány minden más eleme – a kitöltés és érvényesítés/hitelesítés kivételével – eredeti.

<blank document>

Big Data (Nagy Adat): a digitalizáció, az → *internet* és a közösségi háló elterjedésével a magánszemélyek, cégek, számítástechnikai eszközök, intelligens rendszerek, okos-eszközök által világszerte és naponta generált különböző formátumú óriási mennyiségű (több exabit) → *digitális* adathalmaz és ezen adathalmazt kezelő technológia. A ~t a nemzetközileg használatos 3V jellemző – mennyiség (volume), sebesség (velocity) és változatosság (variety) –, és ezáltal olyan információtechnológiát igényel, amely képes a számítógép-hálózaton keresztül elérhető összes adathordozón keresést, elemzést végrehajtani, a különböző adatformátumú adathalmazok közötti kapcsolatokat, összefüggéseket feltárni. A rendszetben a ~ egy → *bűncselekmény* elkövetőjének felfedéséhez jelentős segítséget ad a közösségi webhelyek kapcsolati hálóinak feltérképezése, az interneten rendelt különböző anyagok, meglátogatott webhelyek felderítése, valamint a kamerafelvételek kiértékelése alapján, így nő az elkövető valószínűsíthetősége.

<Big Data>

Biodiverzitás: biológiai sokféleség. Az élet megjelenési formáinak gazdagságát, az élővilág változatosságát, változékonyságát fejezi ki, amely összetettségénél fogva a ~ a biológiai szerveződés valamennyi szintjén értelmezhető. Három fő szintje: a genetikai, a taxon- és az ökológiai diverzitás.

<biodiversity>

Biometria: (1) az élőlények, azok testrészei, valamint életfolyamataik kvantitatív vizsgálata, ill. statisztikai összehasonlítása, tudományos feldolgozása során keletkező → *adat*. (2) Az ember egy vagy több egyedi fizikai vagy viselkedési jellemzőjének mérésén alapuló → *azonosítása*. (3) Mérhető testi, ill. viselkedésszerű jellemvonások, amelyek mérése alkalmas arra, hogy egy személy azonosságát ellenőriz-

ni lehessen. (4) Az ember valamilyen olyan jellemzőjének, adottságának a felhasználása az azonosítás során, amely személyenként egyedi, ugyanakkor elektronikus úton is jól feldolgozható, és a biometrikus azonosítás során ezekkel az emberi jellemzőkkel történik a személy azonosítása.

<biometrics>

Biometrikus adat: olyan → *adat*, amely az ember mérhető testi adatait képezi le.

<biometric data>

Biometrikus alapú személyazonosítás:

a tudás-, valamint a birtokalapú azonosítás mellett a személyek → *azonosításának* harmadik alapvető módszere, amelynek alkalmazása során az ellenőrzés és azonosítás az adott személy valamely fizikai vagy biológiai jellemzőjének a nyilvántartási → *adattáris*ban tárolt → *adatokkal* történő összehasonlításával történik.

<biometric personal identification>

Biometrikus azonosítás: (1) az ember valódi, tőle elválaszthatatlan azonosságán alapuló, fizikai és viselkedésszerű karaktervonásait, hitelesítő céllal mérő, elemző és azonosító számítógépes, információtechnológiai eljárás. (2) A személyazonosítás egyik fajtája, amelynek során az ember egyénenként eltérő, mérhető biológiai jegyein, élettani vagy viselkedési jellemzőin, a → *biometrián* alapul az azonosítási eljárás. A ~ során a felhasználó fenti egyedi jegyei alapján regisztrálja magát. Ennek → *információit* egy algoritmussal a rendszer feldolgozza, elkészítve a rögzített minták → *digitális* reprezentációját, és → *adattáris*ba rendezi. ~kor szenzoros adatfelvétel minden használatnál történik. E bemenő információkat a rendszer újra digitalizálja, összehasonlítva az adattárisával, megállapítva az egyezést/eltérést. Azonosító fizikai jegyek pl. ujjnyomat, kéz-, tenyérlenyomat, írisz-, retina-, arc-,

vénadiagnosztika. Azonosító viselkedésgyakorlatok pl. hang-, testtartás-, testmozgás-, aláírás-elemzés, ill. egyéb kombinált eljárások. Az elektronikus ~ során a helyszíni automatizált adatrögzítő eszköz által képzett digitális biometrikus → *bitmintát* töltik fel az adatfeldolgozó rendszerbe, amely elvégzi a beküldött bitminta alapján a keresést az adatbázisban. Ha a rendszer azonosságot talál a beküldött és egy tárolt bitminta között, akkor a kiértékelő protokoll alapján meghatározza a végrehajtandó tevékenységeket is (feltartóztatás, figyelőztetés stb.) Mivel a beküldött bitminta és a visszaküldött válasz sem hosszú, nem igényel nagy sávszélességet, és jól kódolható, titkosítható, ezért akár a terepen végzett munka esetén is megfelelő időn belül visszajuttatható a találat, vagy adott esetben a nemleges találat ténye, valamint a végrehajtandó tevékenységek listája. A → *sportrendezvényeken* a belépő → *személyazonossága* biometrikus sablonnal is ellenőrizhető. E → *személyes adatok* kizárólag a sporteseményvel kapcsolatban indított büntető-, ill. → *szabálysértési eljárás*hoz vagy a sportrendezvényekről való kizáráshoz használhatók csupán. Magyarországon a Groupama Aréna → *beléptető rendszerének* szenzora húszmillió ponton azonosító vénatérképet rögzít. A biometrikus azonosító egy PIN-kódként funkcionáló, titkosított Hash-kód, amely személyazonosításra nem alkalmas. <biometric identification>

Biometrikus azonosító rendszer: olyan eszközök és eljárások összessége, amelyek az ember mérhető testi tulajdonságait használják fel az azonosításra, a → *személyazonosság* megállapítására. <biometric identification system>

Bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés: a leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv által, bírói enge-

déllyel végrehajtott megismerő, átkutató, megfigyelő, ellenőrző, rögzítő tevékenységek végzésének összefoglaló megnevezése. Az ilyen jellegű tevékenységek az alábbi területekre terjedhetnek ki: 1. az információs rendszerben kezelt → *adatok* megismerésére, rögzítésére, elhelyezésére; 2. nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely, ill. a közösségi közlekedési eszköz kivételével lakás, egyéb helyiség, bekerített hely, jármű, ill. az érintett személy használatában lévő tárgy titokban történő átkutatására; 3. a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely, ill. a közösségi közlekedési eszköz kivételével lakásban, egyéb helyiségben, bekerített helyen, járművön történetek technikai eszközzel való megfigyelésére és rögzítésére; 4. postai küldemény, zárt küldemény felbontására, tartalmának megismerésére, ellenőrzésére, rögzítésére; 5. elektronikus hírközlési szolgáltatás keretében, elektronikus hírközlő hálózat vagy eszköz útján, ill. információs rendszeren folytatott → *kommunikáció* tartalmának megismerésére és rögzítésére.

<secret collection of information subject to judicial authorization>

Bíróság: a → *büntetőeljárás* alanyaként az ítélezés funkcióját ellátó főszemély, egyben ügydöntő hatóság. Feladata az igazságszolgáltatás (iuris dictio). A → *terhelt* felelősségéről csak büntetőeljárásban és kizárólag a törvény által felállított, független és pártatlan ~ dönthet. Köteles dönten: a → *vádról*, a terhelt büntetőjogi felelősségéről. → *Bűnösséget* állapít meg, és → *büntetést* szab ki, szankciót alkalmaz (bűnösséget megállapító ítélet), vagy a → *vádlottat* felmenti (felmentő ítélet), ill. megszünteti a büntetőeljárást (eljárást megszüntető végzés). Ítélete jogi aktus, egyben társadalmi és erkölcsi értékítélet. Dönt a szabadságelvonással, ill. szabadságkorlátozással járó → *kényszerintézkedés*ről, határozatai végrehajtásának módjáról. Fel-

adatait a → *vádirat* benyújtása előtt a nyomozási bíró látja el. Magyarországon négy szintű a ~i rendszer, a rendes perorvoslat pedig kétszintű. A ~i hierarchia csúcsán a Kúria (ítélkező és jogegységi tanácsok; büntető, polgári és közigazgatási kollégiumok) áll, alatta az ítéletábrák (tanácsok; büntető és polgári kollégiumok, a Fővárosi Ítéletábrán közigazgatási kollégium is), ezek alatt a törvényszékek (tanácsok; csoportok; büntető, polgári, gazdasági, közigazgatási kollégiumok, összevontan is), a szervezeti hierarchiát a járásbíróságok (meghatározott jellegű ügyek intézésére csoportok létesíthetők) zárják.

<court>

Bíróság elé állítás: a → *büntetőeljárás* jog eljárást egyszerűsítő, gyorsító, időszzerűségét és hatékonyságát elősegítő formái közül az egyik leggyakrabban alkalmazott ügytípus. Elrendelése diszpozitív szabályozás alá esik; az ügyész dönthet úgy, hogy e külön eljárási formát választva a hagyományos → *vádirattal* szemben inkább szóban emel vádat. Elrendelésének konjunktív (összekapcsolódó) feltételei: a → *bűncselekmény* elkövetésétől a → *gyanúsított* első kihallgatásáig legfeljebb harminc nap teljen el; a bűncselekményre a Btk. nyolcvévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb → *büntetést* rendeljen; az ügy megítélése egyszerű legyen; a bizonyítékok álljanak rendelkezésre; ill. a → *terhelt* a bűncselekmény elkövetését beismerje. Létezik azonban kógens (kötelező) szabály az alkalmazására → *tettenérés* esetén, ha a beismerésen kívül a többi konjunktív feltétel fennáll. Az eljárás gyorsítása e külön eljárási formában leginkább az ügyész tevékenységét érinti, előnyei főleg a bírósági szakaszban jelentkeznek, mivel a → *nyomozás* szabályai a határidő-szűkítést leszámítva nem egyszerűsödnek.

<arraignment (of the defendant to court within thirty days from the first questioning)>

Bírósági eljárási formák: a bírósági eljárások lehetséges formáinak összefoglaló megnevezése. Ezek: a nyilvános ülés, az ülés vagy tanácsülés. Targyalást tart a → *bíróság*, ha a → *vádlott* büntetőjogi felelősségének megállapítására → *bizonyítást* vesznek fel. A nyilvános ülés szabályai ehhez hasonlóak, de a bíróság nem vesz fel bizonyítást. Az ülésen a bíróság tagjai (egyesbíró, ill. bírók, bizonyos esetben ülnökök), a jegyzőkönyvvezető, a vádló (ügyész, → *magánvádló* vagy → *pótmagánvádló*), továbbá a → *vádlott* és a → *védő* vesz részt, ill. akit a bíróság az ülésre idézett, vagy arról értesített. A tanácsülés esetében pedig kizárólag a bíróság tagjai és a jegyzőkönyvvezető.

<forms of judicial proceedings, forms of court procedure>

Bitcoin (bitérme): az → *interneten* használatos, nyílt forráskódú, bárki által szabadon használható decentralizált → *digitális* fizetőeszköz. A ~on kívül számos más ún. → *kriptoaluta* is létezik, ám jelenleg a ~ a legelterjedtebb. A ~ a peer-to-peer technológiát használva központi hatóság nélkül működik: a tranzakciókezelést és a pénzkibocsátást a hálózat közösen hajtja végre. A ~ digitális, virtuális pénznem, amelynek biztonságát az ún. blokklánc (Blockchain), valamint a P2P (Peer-to-Peer) technológia garantálja. A teljes blokklánc kivétel nélkül magában foglalja az adott kriptoaluta-rendszerben valaha is végrehajtott összes tranzakciót annak az indulása óta, a P2P technológia pedig biztosítja, hogy minden fizetési tranzakciót (beillesztve abba a teljes blokkláncot) szétsugározzanak a hálózatban, így a mellékelt ~okat nem lehet többször felhasználni. A ~ mögött nincs fedezet áruban, aranyban vagy bármilyen más nyersanyagban; a ~ fedezetét a → *hamisítást* és a többszöri felhasználást megakadályozó mintegy harmincegyezer sornyi forráskódból álló szá-

mítógépprogram biztosítja. A ~t 2009. január 3-án egy ismeretlen (fórumos nevén Satoshi Nakamoto, aki mögött egy ausztrál személyt sejtene) bocsátotta ki, közvetlenül a 2008-as amerikai bankválság kirobbanása után. Egyes informatikai biztonsági szakértők szerint igen, mások szerint nem követhető az interneten a ~ mozgása. A ~nak ISO-kódja nincs, de általánosan használt megjelölése a BTC. A ~ kiejtve: bitkoin, a bit – digitális számjegy és a coin – pénzerme szavak összevonásából származik.

<bitcoin>

Bitminta: valamely objektum, tárgy, nyom, biometrikus jellemző, esemény digitális módon, szabvány alapján, kódolási eljárás során leképzett sajátos, csak rá jellemző bitfolyama (így pl. digitalizált ujjnyom, egy ismert számítógépvírus kódja, arcképmásprofil).

<bit sample/template/pattern>

Bizalmas adat: az a → *minősített adat*, amelynek nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele károsítja a minősítéssel védhető közérdeket.

<confidential data>

Bizalmi személy: írásos együttműködési megállapodás alapján, anyagi ellenszolgáltatásért vagy anélkül, ill. más törvényesen biztosítható előny fejében a felderítésben részt vevő és irányított bűnügyi/rendészeti hírszerzést folytató titkosan együttműködő személy.

<confidential informant>

Bizalmi vásárlás: a → *fedett nyomozó* jogellenes kereskedelmi ügyletként megjelenő olyan leplezett tevékenysége, amelynek során a → *bűncselekmény* tárgyi bizonyítási eszközt képező dolgot vásárol az eladó bi-

zalmának erősítése, a későbbi álvásárlás elősegítése érdekében.

<credibility purchase>

Bizonyítás: a → *büntetőeljárás* során a jogilag releváns múltbéli tények megismerése, ill. ezek igazolása és rögzítése a törvényes ~i eszközökkel és módszerekkel. Az igazság feltárásának, a múltban lezajlott események előírt módon és eszközökkel történő rekonstruálásának eszköze. A büntetőeljárásban hatósági cselekmények láncolata, de az eljárás más résztvevői is közreműködnek jogukat gyakorolva, kötelezettségeiket teljesítve. Az ügyre vonatkozó objektív igazság megismerési folyamatának célja a → *hatóságok* megalapozott állásfoglalása a → *bűncselekmény* megtörténte, meg nem történte és a → *terhelt* büntetőjogi felelőssége kérdésében. Míg a → *felderítés* a magántudomás, a sejtés szintjén marad, a ~ már köztudomású, mások számára is megérthető, belátható igazság kimondásához vezet. Lehet közvetlen vagy közvetett. Közvetlen esetén a ~i eszköz egyenes, egyértelmű következtetést enged a releváns tény(ek)re vonatkozóan. Közvetettkor a ~i eszköz olyan más tényre vonatkozik, amelyre a logika szabályai, tudományos tételek, gyakorlati ismeretek és tapasztalatok alapján, ill. az ügy egyéb bizonyítékai felhasználásával lehet következtetni. A közvetett ~ általában megerősíti a közvetlen ~t.

<taking of evidence>

Bizonyítékokon alapuló rendészet: Lawrence W. Sherman amerikai kriminológus által újtára indított irányzat, amely a rendőrségi munka hatékonyabbá tételét célozza empirikus kutatási eredmények és azok értékelése alapján. Alapelvei: 1. a rendőrségnek jó kutatási módszereket kell alkalmaznia annak érdekében, hogy a szűkös erőforrásokot a rendzavaró magatartásokból és → *bűncselekmények*ből származó, előre kiszámítható károk gócpontjaira koncentrálja

(targeting); 2. miután kiválasztotta a legfontosabb prioritásokat, tesztelni kell a rendőrségi módszereket, hogy kiválaszthassák, melyek a legalkalmasabbak a károk csökkentésére (testing); 3. a rendőrségnek belső bizonyítékokat kell generálnia és használnia a kiválasztott módszerek napi kivitelezésének nyomon követésére és hatásainak mérésére, a rendőrség társadalom általi elfogadottságát is beleértve (tracking). <evidence-based policing>

Bizonylat: a gazdasági esemény megtörténtét hitelesen igazoló, a könyveléshez és → *ellenőrzés*hez kiállított irat, → *okmány*, feljegyzés, kimutatás stb. vagy bármilyen technikai adathordozó (pl. CD). A gazdálkodó szervek ~ainak körét a számviteli törvény rögzíti. Az alkalmazott ~okat bizonylati szabályzatban kell megadni, azok kiállítási módjával, aláírás-jogosultságával, alaki és tartalmi követelményeivel, megőrzésük helyével, idejével együtt. <voucher>

Bizonylati fegyelem: jogszabályban és a → *bizonylati rend*ben előírt kötelezettség; minden, a gazdálkodónál bekövetkezett, az eszközök és források állományát, összetételét megváltoztató eseményről hiteles → *bizonylatot* kell készíteni annak megtörténtekor, ill. a gazdasági intézkedés esetén, értékével, mennyiségi és minőségi adataival. A gazdasági események bizonylatadatait a könyvviteli nyilvántartásokban kell rögzíteni. A ~ érdekében a gazdasági eseményekről rögtön, az előírt példányszámú bizonylatot ki kell állítani, ezeket rendszerezni, feldolgozáskor teljességüket, → *adataik* hiánytalan könyvelését ellenőrizni, majd a bizonylatokat szabályosan, zárt rendben őrizni, irattározni, selejtezni. <accounting discipline>

Bizonylati rend: a gazdálkodóknál a számviteli → *bizonylatok* kiállításának, bejegyzésének, ellenőrzésének, továbbításának, felhasználásának, kezelésének és megőrzésének elveire és módszertanára vonatkozó szabályok. <the ordering system of accounting>

Biztonság: (1) a ~ többtényezős, komplex fogalom, amely az → *állam* és társadalom érdekeinek, értékeinek, az ország területének és lakosságának külső és belső veszélyektől, fenyegetéstől mentes állapotát fejezi ki. (2) A létezés és a működés káros befolyásoló hatásaitól és a veszélytényezőktől kellően mentesített, védett állapot. A kellően szükséges → *védelem* azt jelenti, hogy a fenyegetéseknek megfelelően ki lettek dolgozva az adminisztratív védelem követelményei és protokolljai, amelyek alapján a rezsimitézkedéseket kiadták, az emberi erőforrásokat felkészítették, rendelkezésre állnak és hatékonyan működnek a szükséges védelmi technológiák és eszközök. A kellő védelem megteremtéséhez szükséges folyamatos környezeti adatgyűjtéssel és → *kockázatelemzéssel* a → *fenyegetéseket*, veszélyforrásokat azonosítani, a megelőzéshez, a fenyegetés időbeni felismeréséhez és elhárításához, a bekövetkezett → *biztonsági esemény* kezeléséhez a szükséges ismereteket és tapasztalatokat begyűjteni. A ~ fogalmához szorosan kapcsolódó, azzal együtt értelmezendő és kezelendő bűnelemzési fogalmak az alábbiak: → *Fenyegetettség* (threat): valamilyen kockázati tényező, a jövőben adott valószínűséggel bekövetkezhető nem kívánt esemény, amely a tevékenység megvalósulását negatívan befolyásolhatja, ill. a lények, dolgok, tárgyak épségére veszélyt jelenthet. → *Kockázat* (risk): a bizonytalanság kifejezője, valamely kedvezőtlen esemény, ill. annak következménye megvalósulási valószínűségének és súlyosságának együttes mértéke. Kockázatelemző (risk analyser): az a természetes személy, aki a megfelelő technikák és technológiák alkal-

mazásával folyamatosan gyűjti és feldolgozza a releváns → *adatok*at a természeti, technológiai és emberi veszélytényezők, a különböző jogsértő cselekmények várható előfordulási helyére, időpontjára, elkövetőjére, módszerére való következtetés céljából. → *Vészhelyzet* (state of emergency): ember, állat, műszaki hiba, elemi erő, természeti esemény, baleset, betegség vagy élettani körülmény okozta olyan helyzet, amely az életben, testi épségben, anyagi javakban okozott kárral, ill. a természetes és mesterséges környezet fokozott megromlásával vagy ezek veszélyeztetésével jár, és amelyet a segílyt kérő természetes személy, ill. a környezetében lévők a készenléti szervek helyszíni segítségével nélkül önállóan megoldani nem képesek. <security>

Biztonságba helyezés: dekonspiráció esetén a → *felderítés*ben részt vevő személy és az ő személye révén közvetlen fenyegetettségnek kitett személyek nyílt és titkos módon megvalósított védelme. <security measure>

Biztonsági deficit: az → *Európai Unió* belső határain megszűnt → *határellenőrzés* nyomán keletkezett – egyrészt a korábban is ismert, másrészt az új veszélyek által okozott – biztonságcsökkenés, más elnevezéssel relatív biztonságihiány. Az → *államok*nak joguk van arra, hogy → *államhatáraik*on a személyek, járművek és szállítmányok → *határátlépésének* feltételeit meghatározzák, s azok meglétének ellenőrzését az arra feljogosított hatóságai konkrét gyanú nélkül is ellenőrizzék. Az Európai Unión belüli szabad mozgás térsége létrejöttének egyik alapfeltétele az volt, hogy a tagállamok hajlandók voltak lemondani erről a szuverén jogukról a más tagállamokkal közös (az unió szempontjából belső) államhatáraikon. Habár ez az → *állampolgárok* szabadsághoz való jogának kiteljesedését jelentette, sokan úgy

értékelték, hogy a → *belső határokon* folyó határellenőrzés megszüntetése veszélyezteti a → *biztonsághoz* való jogukat. Különösen veszélyesnek ítélték azt, hogy a nemkívánatos személyek felfedése és visszairányításának lehetősége megszűnik. A körözött személyek is akadály nélkül léphetik át az eddig jól őrzött nemzeti államhatárokat, azokon ellenőrzés nélkül szállíthatják át a → *kábítószereket*, fegyvereket és más tiltott eszközöket. Érvelésük szerint ezzel a nemzeti rendészeti hatóságok számára egy stratégiai lehetőség szűnt meg és ennek következtében ~ keletkezett. (→ *Biztonsági deficit kompenzálása*) <security deficit>

Biztonsági deficit kompenzálása: a → *schengeni egyezmények* eredményeként a → *belső határokon* megszüntetett → *határellenőrzés* nyomán keletkezett új → *veszélyek* ellensúlyozása olyan közösségi elgondolások és gyakorlati megoldások bevezetésével és alkalmazásával, amelyekkel a keletkezett → *biztonsági deficit* kiegyenlíthető. A kompenzációs (az elvesztett biztonságot kiegyenlítő) intézkedések közül a legfontosabb az uniós → *külső határok* egységes elveken nyugvó ellenőrzése volt. A schengeni tagállamok további intézkedéseket tettek az egységes vízumrendszer és vízumkiadási gyakorlat kialakítására. Okmánytanácsadókat vezényeltek a → *migrációt* kibocsátó és a tranzitállamokba. Tisztázták, pontosan megállapították és számonkérték a szállító vállalatok felelősségét az általuk szállított személyek, járműveik és szállítmányuk → *határátlépésével* kapcsolatban. Létrehozták a → *Schengeni Információs Rendszert*. Bevezették az egyes tagállamok teljes területére kiterjedő mélységi ellenőrzés rendszerét. Kidolgozták a tagállamok hatóságai közötti rendőri együttműködés új, hatékony formáit és módszereit, amelyek közül kiemelésre érdemes: az információcsere; a közös

→ *járőrszolgálat*; a kapcsolattartási szolgálati helyek üzemeltetése a belső határokon; a határon átnyúló megfigyelés; a határon átnyúló üldözés; az összekötő tisztviselők alkalmazása; az ellenőrzött szállítás; a közös nyomozócsoport felállítása; a → *fedett nyomozó* alkalmazása másik → *állam* területén; a tanúvédelmi intézkedések. A kompenzációs intézkedések teljes köre uniós → *norma*ként vagy nemzeti jogszabályként nem jelenik meg, azok gyakran új formákban, intézkedésekben valósulnak meg, s azokat a határrendészeti helyzetben beállt változásokra reagálva alkalmazzák.

<compensation for security deficit>

Biztonsági dokumentáció: a → *veszélyes anyagokkal* kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel foglalkozó jogi szabályozás előírásainak megfelelő üzemeltetői dokumentáció, amelynek részét képezi a biztonsági jelentés, a biztonsági elemzés, a → *belső védelmi terv* és a súlyos káresemény-elhárítási terv.

<safety documentation>

Biztonsági elkülönítés: az elítélt helyzetének megváltoztatása, ha az intézet rendjét, biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteti, ha csoportos ellenszegülésben vesz részt, az utasítás végrehajtását vagy a munkavégzést megtagadja, ill. ön- és közveszélyes magatartást tanúsít. A ~ elrendelésére és megszüntetésére a parancsnok vagy a személyi állomány általa megbízott tagja jogosult; a ~ az elrendelésre okot adó körülmény megszűnéséig, de legfeljebb tíz napig tarthat, ezt egy alkalommal legfeljebb tíz nappal a parancsnok meghosszabbíthatja. Az elítélt az e célra szolgáló helyiségben is elkülöníthető. Nem kell az elhelyezést megváltoztatni, ha az elítélt egyszemélyes elhelyezésben van, és → *zárkában* hagyása a ~ célját nem veszélyezteti. A ~ ideje alatt a → *fogvatartott* állandó felügyelet alatt áll; az intézet területén enge-

déllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani; látogatójával biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet; az elítéltek öntevékeny szervezeteiben nem vehet részt; az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidő eltöltésének lehetőségeit nem veheti igénybe. Önképzést folytathat, de saját ruhát nem viselhet; a magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható. A meghatározott korlátozások együttesen vagy külön-külön alkalmazhatók; erről az elrendelőnek írásban kell határoznia. A ~ szükségességét – az ön- és közveszélyes magatartást tanúsító fogvatartottól eltekintve – a parancsnoknak három napként felül kell vizsgálnia. Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt az erre a célra kialakított helyiségben (→ *dühöngő*) kell elhelyezni, és haladéktalanul intézkedni kell orvosi vizsgálatára. Az elkülönítés legfeljebb hat óra időtartamú lehet, a szükségességét azonban két óránként felül kell vizsgálni.

<security separation>

Biztonsági ellenőrzés: → *magánnyomozói* megbízásfajta, a gazdasági társaságok és más → *szervezetek* vezető tisztségviselőinek, alkalmazottainak a megbízó érdekei szerinti átvilágítása megbízhatósági szempontból.

<security check>

Biztonsági esemény: a nem kívánt vagy nem várt olyan egyedi esemény vagy eseménysorozat, amely az → *elektronikus információs rendszerben* kedvezőtlen változást vagy egy előzőleg ismeretlen helyzetet idéz elő, és amelynek hatására az elektronikus információs rendszer által hordozott → *információ* bizalmassága, sértetlensége, hitelessége, funkcionalitása vagy rendelkezésre állása elvész, ill. megsérül.

<security event>

Biztonsági esemény kezelése: az → *elektronikus információs rendszerben* bekövetkezett → *biztonsági esemény* dokumentálása, következményeinek felszámolása, a bekövetkezés okainak és felelőseinek megállapítása és a hasonló biztonsági események jövőbeni előfordulásának megakadályozása érdekében végzett tervszerű tevékenység.
<security event management>

Biztonsági felügyelet: a → *fogvatartott* személyes kapcsolattartásának (látogatófogadás) ideje alatt biztosított olyan → *ellenőrzés*, amelynek célja annak megakadályozása, hogy a kapcsolattartás a → *fogda* rendjét, biztonságát, ill. büntető eljárásjogi érdeket sértsen vagy veszélyeztessen. A ~ történhet élőerővel, képfelvételt közvetítő eszközzel vagy e kettő kombinációjával.

<quasi security supervision (of detainees during visits)>

Biztonsági gépjármű: Mab.: a → *személyvédelmi biztosítás* során a → *védett személy* közötti közlekedése során alkalmazott olyan gépjármű, amely megfelel az egyes meghatározott védelmi fokozatok általi követelményeknek.
<safety vehicle>

Biztonsági intézkedés: a fogva tartás rendjét és biztonságát sértő, veszélyeztető cselekmények megelőzésének, megszüntetésének szabályai, alkalmazott eljárásai (módszerei) és eszközeinek összessége.

Fajtái: → *biztonsági elkülönítés*, biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés, → *mozgáskorlátozó eszközök* alkalmazása, → *elektronikus távfelügyeleti eszköz* alkalmazása, → *elektronikus megfigyelési eszköz* alkalmazása, motozás, → *biztonsági ellenőrzés*, biztonsági vizsgálat és biztonsági szemle, az ajtók zárva tartásának elrendelése, egyes jogok gyakorlásának felfüg-

gesztése. Indokolt esetben több ~ együtt is alkalmazható.

<security measures>

Biztonsági kockázati besorolás: a → *fogvatartottak* biztonsági szempontú felmérése. Ezt elítéltenként – a kockázatelemzés és -értékelés részeként – el kell végezni, lehet magas, közepes vagy alacsony szintű. Elkészítéséhez az elítéltről a fogvatartotti nyilvántartásban szereplő korábbi fogva tartásakori biztonsági besorolására, fegyelemsértéseire és fenyegetésekre vonatkozó adatok is felhasználhatók. Magas szintű biztonsági kockázat: az elítélt, → *bűncselekménye* jellege, → *büntetésének* tartama, bünszervezetben vagy a fogvatartotti szubkultúrában betöltött szerepe, a büntetés-végrehajtási intézet rendjéhez és biztonságához való viszonya, korábbi fogva tartása során tanúsított magatartása vagy más személyi körülményei miatt megalapozottan feltehető, hogy alkalmasnak vélt helyzetben a büntetés-végrehajtási intézet rendjét súlyosan sértő cselekményt tanúsítana, ezért a biztonságos fogva tartása csak őrzéssel biztosítható. Ilyen cselekmények pl. szökés, a saját vagy mások életét, testi épességét sértő vagy veszélyeztető magatartás. Közepes szintű biztonsági kockázat: az elítéltről megalapozottan feltehető, ill. magatartása alapján megállapítható, hogy a büntetés-végrehajtási intézet rendjével tudatosan szembehelyezkedik, az azzal kapcsolatos magatartási szabályokat megszegi, és így a biztonságos fogva tartása csak felügyelettel vagy őrzéssel biztosítható. Alacsony szintű biztonsági kockázat: az elítélt a büntetés-végrehajtási intézet rendjét várhatóan betartja, szökésétől, más bűncselekmény elkövetésétől nem kell tartani, így a biztonságos fogva tartása általában → *ellenőrzéssel* is biztosítható.

<security group/security risk classification>

Biztonsági kockázatok fölmérése: azon összetett védelmi munkafolyamat, amelynek végső célja és eredménye a biztonsági követelmények meghatározása, a lehetséges → *kockázatok* minimalizálása. Ezt az állandó vagy az esetlegesen fellépő, prognosztizálható → *veszélyek*, veszélyeztetések felderítése, majd azok súlyozott és módszeres értékelését követően tudják nagy biztonsággal megtenni. A kockázatok fölmérése koncentrálnak a → *szervezet*, az objektum, a működés, a szolgáltatás, az informatikai rendszer egészére vagy annak egyes részeire, elemeire. A ~, elemzése akkor hatékony, ha az alábbi három fontos kérdésre választ ad. Ezek: 1. Mi az adott → *kár*, → *veszély*, havária bekövetkezésének valószínűsége? 2. Milyen nagyságrendű kár keletkezhet? 3. Milyen ár-érték arányos védelmi intézkedések szükségesek? A kérdésekre adott válaszok segíthetik a → *menedzsmentet*, hogy melyek azok a megelőző intézkedések a vezetés részéről, amelyek minimalizálhatják a lehetséges kockázatokat. Napjainkban egyre inkább teret hódít az IT-kockázat-elemzés, hiszen a → *bűnözés* is egyre nagyobb jövedelemre tesz szert a jelzett területen keresztül, különösen a bankszektorban. A → *kockázatelemzést* minden tervezett vagy bekövetkezett változás – környezeti, szervezeti, tevékenységi – esetén frissíteni szükséges.

<survey of security risks>

Biztonsági kultúra: azon szervezeti és egyéni jellemzők, valamint magatartásformák összessége, amelyek a → *biztonságot* (pl. személy-, vagyoni-, nukleáris biztonság stb.) mint minden egyéb előtti elsőbbséget élvező tényezőt fontosságának megfelelő hangsúllyal kezelik. A ~ függ az egyes országok társadalmi berendezkedésétől, kultúrájától, csak lassan változtatható, nem mérhető, mivel sok egyén viselkedéséből adódik össze.

<security culture>

Biztonsági minősítés: → *sportrendezvények* biztonsági → *kockázat* szerinti besorolásának értékelési, döntési folyamata, jogszabályok által előírt feltételek, előírások és normarendszer alapján, a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályai szerint. Végzi az → *Országos Rendőr-főkapitányság* (ORFK) keretein belül működő → *Minősítő Bizottság*. Egy sportrendezvény ~e normál, fokozott vagy kiemelt biztonsági kockázatú lehet. Normál és fokozott biztonsági kockázat esetén a sportlétesítményen belüli biztonságért a → *szervező* felel. A fokozott biztonsági kockázatúnál e rend fenntartásában térítés ellenében az illetékes helyi rendőrkapitányság is közreműködhet. Kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény biztosítását a sporttörvény – a szervező, ill. rendező mellett – a rendőrségre bízta. Ezt a rendőrség a rendőrségi törvény alapján közfeladatként köteles ellátni. Ilyen kockázatú sporteseményeknél a szervező köteles a belépőjegy-eladást, a beléptetést, a szurkolótáborok elhelyezését és magatartásának folyamatos figyelemmel kísérését a rendőrség által meghatározottak szerint a szurkolótáborok elkülönítésével kell megszervezni.

<security classification>

Biztonsági okmány: (1) a természetes és jogi személyekkel, tárgyakkal, objektumokkal közvetlen vagy közvetett kapcsolatban lévő, speciális technológiával készült, védelemmel ellátott irat, amely tulajdonosának (birtokosának) személyét hitelesen igazolja, vagy jogosultságok gyakorlását, ill. kötelezettségek teljesítését teszi lehetővé, továbbá az irat jogszerűtlen, ill. rendeltetésellenes használata nemzetbiztonsági, közbiztonsági, bűnügyi, igazgatási vagy nemzetgazdasági érdekeket súlyosan sérthet. (2) A természetes és jogi személyekkel, tárgyakkal, objektumokkal közvetlen vagy közvetett kapcsolatban lévő olyan irat, amely hitelesen igazolja tulajdonosá-

nak (birtokosának) személyét. A ~ lehetővé teszi adekvát jogosultságok gyakorlását, ill. kötelezettségek teljesítését. A ~ jogszerűtlen, ill. rendeltetésellenes használata súlyosan sérthet nemzetbiztonsági, közbiztonsági, bűnügyi, igazgatási, gazdasági vagy más nemzeti, ill. meghatározott szövetségi érdekeket. A ~ok körét a biztonsági okmányok védelmének rendjéről szóló rendelet tételesen meghatározza.

<protected/security document>

Biztonsági okmányként rendszeresített új okmány:

olyan újfajta → *okmány*, amely még nem szerepel a → *biztonsági okmányok* körét meghatározó jogszabályi felsorolásban, és a kibocsátó az új biztonsági okmányt még az előtt kívánja kibocsátani, hogy az bekerült volna ezen felsorolásba.

<quasi new document issued as a security document before it is listed in the relevant legislation>

Biztonsági osztály: a → *biztonsági esemény* bekövetkezése esetén okozott kár alapján meghatározott besorolási rendszer, amely meghatározza az → *elektronikus információs rendszer* védelmének elvárt erősségét. Az állami és önkormányzati szervek elektronikusinformáció-biztonságáról szóló jogszabályok hatálya alá tartozó elektronikus biztonsági rendszereket ~okba sorolják.

<security classification level>

Biztonsági őr: a vonatkozó törvény alapján az a személy, aki egyéni vállalkozóként, ill. társas vállalkozás keretében végez → *személy- és vagyonvédelmi tevékenységet*, ha egyébként a törvényi feltételeknek megfelel. E törvény alkalmazásában személy- és vagyonvédelmi tevékenységnek minősül: 1. a természetes személyek életének és testi épségének védelme; 2. az ingatlan, ill. ingóság őrzése; 3. a → *szállítmány*

kísérése, pénz és érték szállítása; 4. a → *rendezvény biztosítása* és az előbbi tevékenységek szervezése és irányítása.

<security guard>

Biztonsági rendészet: szakmatörténeti kategória, mely Tomcsányi meghatározása szerint „az igazságügyi és általános közbiztonsági rendészet, amelynek célja bűnösök kézre kerítése, elfogása és bíróság elé állítása, az állam, a személy és vagyon biztonságának garantálása”. (TOMCSÁNYI 1933)

<safety policing>

Biztonsági rendőrség: szakmatörténeti kategória, Concha meghatározása szerint „a jog uralma, amelyet végső esetben a bíróság működése tart fenn, adja az egyesnek, valamint az államhatalomnak azt az érzést, amelyet biztonságnak nevezünk. Ezért neveztetik a jognak, a bírói működésnek előfeltételeit megteremtő rendőrség biztonsági rendőrségnek.” (CONCHA 1905)

<security police>

Biztonsági stratégia: (1) a lehetséges → *kockázatok*, kihívások és veszélyforrások vizsgálatán alapuló, megelőző kormányzati dokumentum elvi-politikai útmutatásokkal a → *biztonság* fenntartására. (2) Követendő út, kitűzött állapot a biztonság eléréséhez, az idevezető tennivalókkal, stratégiai döntésekkel. (3) A ~ egy másik stratégia részeként a rendszerműködés biztonsági feltételeinek garantálására szolgál.

<security strategy>

Biztonsági szabályzat: a → *sportrendezvények* biztonságos lebonyolításával kapcsolatos jogszabályi és a sportági szakszövetségek belső szabályzatai által előírt feladatokat, feltételeket, előírásokat tartalmazó dokumentum, amely rendelkezik az ehhez szükséges költségek forrásáról is.

<security rules>

Biztonsági szektor: a társadalmi szektorok egyike, amely magában foglalja az → *állam* fegyveres és rendvédelmi szerveit, valamint a civil (magán) biztonsági szférát, továbbá a mindezek felett demokratikus → *ellenőrzést* folytató intézményeket, eljárásokat és eszközöket.

<security sector>

Biztonsági szint: az a biztonsági állapot, amely megmutatja egy-egy → *szervezet* felkészültségét a releváns jogszabályokban meghatározott biztonsági feladatok teljesítésére, kezelésére.

<safety level>

Biztonsági Tanács: az → *ENSZ* egyetlen szerve, amely az alapokmány értelmében olyan döntéseket hozhat, amelyek megvalósítása kötelező a tagállamok számára. A ~ az ENSZ tizenöt tagjából áll. A Kínai Köztársaság (ma Kínai Népköztársaság), Franciaország, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége (ma Oroszországi Föderáció), Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága és az Amerikai Egyesült Államok a Biztonsági Tanács állandó tagjai. Az ENSZ Alapokmánya szerint a szervezet tíz további tagját a közgyűlés a ~ nem állandó tagjává választja meg, különös tekintettel elsősorban az Egyesült Nemzetek tagjainak a nemzetközi béke és biztonság fenntartása és a szervezet egyéb céljai tekintetében nyújtott hozzájárulására, valamint a méltányos földrajzi elosztásra is.

<Security Council>

Biztonsági tudatosság: tudatállapot és magatartási forma, amelynek keretei között az egyén tisztában van a potenciálisan rá irányuló, titkos felderítési eszközök és módszerek alkalmazásával járó leplezett fenyegetésekkel. Ezért magatartását, kapcsolatrendszerét tudatosan, ezek lehetőségét csökkent-

ve alakítja, ezzel támogatva az → *elhárítás* munkájának eredményességét.

<security awareness>

Biztonságos harmadik ország: menekültügyi jellegű és nem a „biztonságosság” általános, hétköznapi felfogásán alapuló kifejezés, jogintézmény. A hétköznapi, fizikai biztonságosság csupán szükséges, de nem elégséges feltétele e jogintézmény alkalmazásának, ahhoz az is kell, hogy az adott ország képes és hajlandó is legyen → *nemzetközi védelmet* biztosítani az azt megalapozottan igénylő személyeknek, valamint a kérelmezőnek legyen is jogszerű lehetősége oda eljutni. A nemzeti szinten biztonságosnak nyilvánított származási országokat és a ~okat a vonatkozó kormányrendelet határozza meg. A nemzetközi védelmet kérők esetében a kérelem elfogadhatatlanságának leggyakrabban alkalmazott esetköre az, ha a → *védelem* nyújtásának lehetősége korábban fennállt, azaz az adott személy korábban átutazott az ebbe a kategóriába tartozó olyan országon, ahol megfelelő nemzetközi védelmet kaphatott volna.

<safe third country>

Biztonságos származási ország: a menekültügyi eljárásban ~ok azok az → *államok*, amelyekkel kapcsolatban érvényesül az a jogszabályi vélelem, miszerint az adott származási ország képes és hajlandó megfelelő nemzeti védelmet biztosítani → *állampolgárai* számára súlyos jogsérelmekkel szemben. A magyar menedékjogi törvény szerint hazánkban, illetőleg az ország egy részében általában és következetesen nem tapasztalható üldöztetés, nem fenyeget általános erőszak, sem nemzetközi, sem belső fegyveres konfliktushelyzetekben nem alkalmaznak kínzást, sem kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy → *büntetést*, és hazánk ezen jogok és szabadságok megsértése ellen hatékony jogorvoslati rendszert biztosít. A biztonságosnak te-

kintett származási országból való érkezés az adott nemzetközi védelmet kérő külföldi esetben nem jelenti szükségszerűen a kérelem elutasítását, csupán azt, hogy a kérelmezőnek kell megdöntenie az adott származási ország biztonságosságához fűződő védelmet. <safe country of origin>

Biztonságtechnikai ellenőrzés: versenyrendszer versenyeire alkalmas sportlétesítmények sporttörvény szerinti biztonsági ellenőrzése az első verseny előtt legalább 30 nappal, de évente legalább egyszer. A ~t a rendőrség, a → *katasztrófavédelem*, az Országos Mentőszolgálat, az egészségügyi államigazgatási szerv, a sportszövetség, a létesítményt használó sportszervezet, a tulajdonos, az üzemeltető, a → *sportrendezvény* szervező és az azzal szerződéses viszonyban álló egészségügyi szolgáltató, a rendező szerv és a sportrendezvényeket biztonsági szempontból minősítő bizottság képviselői végzik. Kiterjed pl. a külső kerítés állapotára, a külön pénztárakra a vendégszurkolóknak, a parkolási lehetőségre, a bejáratok szűkítő folyosóinak meglétére, állapotára, a → *beléptető rendszer* működőképességére, a bejáratoknál és a létesítmény területén a nézői magatartási figyelmeztető tábláinak meglétére, azok előírásos tartalmára. A ~ hiányában, a szakszövetség és a rendőrség a sportrendezvény megtartását vagy ennek nézők részvételével való megrendezését megtiltja, ill. a nézők részvételét a sportlétesítmény meghatározott részére korlátozhatja. <security control>

Biztonságtudatosság: azon tanult képesség, amely a biztonsági kockázatok feltárt eredményei ismeretében azok előkészületi, kezdeti fázisában megfigyelhető jellemzők tudatos felismerésére és megelőzésére teszi képessé az egyént. <security mentality/awareness>

Biztonságvédelem: (1) mindazoknak az intézkedéseknek és tevékenységeknek az összessége, amelyek az egyénnel, csoporttal, társadalommal összefüggésben keletkező → *veszélyek* megelőzését vagy bántódástól mentes, zavartalan állapotot, → *biztonságot*, működőképességet, stabilitást és zavartalanságot hivatottak biztosítani. (2) A vállalkozás keretein belül, ill. kívül végzett, jogszabályi kötelezettségből eredő, alapvetően a közszolgálat – elsősorban a hatósági jogviszonyok – körébe már nem illeszkedő személy- és vagyonvédelmi tevékenységi formák összessége. <safety protection>

Biztosítás: a biztonsági szolgálatok, rendőri, nemzetbiztonsági szervezetek olyan komplex, esetenként együttműködésben megszervezett, végrehajtott intézkedéssorozata, amelyen keresztül megóvják a → *védett személyek* és hozzátartozóik testi épségét, emberi méltóságát, ellátják kijelölt objektumok, rendezvények, helyszínek védelmét. Kiterjeszhető a katonai, közegészségügyi, tűzszerezési stb. területekre is. <personal protection>

Biztosítás parancsnoka: a → *biztosító szolgálat* vezetője, döntési joggal és hatáskörrel. <Commander of Securing Operations>

Biztosítási alapelvek: Mab.: a → *személyvédelmi biztosítás* gyakorlati és elméleti hátterére vonatkozó olyan irányelvek, amelyek – összhangban a → *személyvédelem* alapvető céljával és társadalmi rendeltetésével – meghatározzák a tevékenység főbb követelményeit. Ezek közé tartozik a perszonalitás, az anonimitás és a prevenció. Perszonalitás: a személyvédelmi biztosítás azon alapelve, amely alapján a → *biztosítás* minden esetben – jogszabály, hatósági döntés vagy szerződés alapján – meghatározott személy közvetlen fizikai és egyéb védelme érdekében

történik, és az érintett személyes és egyéb körülményeihez igazodik. Anonimitás: feltételes alapelv, amelynek lényege a biztosítás egyes elemeinek oly módon történő operatív végrehajtása (a prevenció elvével összhangban), amelynek eredményeképpen a → *védett személy* kiléte és a személyvédelmi biztosítás ténye kívülálló számára csak korlátozott formában ismerhető fel. Prevenció: lényege abban áll, hogy a személyvédelmi intézkedések esetében a veszélyeztetettség szint értékelése során beszerzett → *adatok*nak, valamint az ezekhez kapcsolódó elemző-értékelő tevékenységnek köszönhetően a biztosításban részt vevő és azzal együttműködő személyek alapvetően az egyes → *veszélyek* és → *fenyegetések* megelőzése révén építik fel a biztosítást.

<fundamentals of protection (personality, anonymity, prevention)>

Biztosítási fokozatok: (1) büntetés-végrehajtási jogi értelemben a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának eltérő módjai. Az eltérő ~ kialakítása a szabadságvesztés-büntetés differenciálását szolgálja. A szabadságvesztés-büntetést a törvényi rendelkezések figyelembevételével a → *bíróság* által meghatározott végrehajtási fokozatban: → *fegyházban*, → *börtönben* vagy → *fogházban* kell letölteni. A fegyház a börtönnél, a börtön a fogháznál szigorúbb végrehajtási mód. Ezekben eltérő az elítéltek életrendje, a részükre biztosított jogok és kedvezmények mértéke. A büntetés-végrehajtás az elítélteket az egyes végrehajtási fokozatokon belül is eltérő biztonsági és rezsimesorolású csoportokba sorolja. (2) A köznyelvben a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának eltérő szigorúságú változatai.

<inmate security classification>

Biztosítási intézkedést elrendelő tagállami határozat végrehajtásának átadása: az → *Európai Unió belüli büntügyi együttműkö-*

dés keretében a → *büntetőeljárás jogsegély* azon fajtája, amely a → *lefoglalás*, a zár alá vétel vagy az → *információs rendszerben tárolt* → *adatok* megőrzésére kötelezés végrehajtásával kapcsolatos, amennyiben a bizonyítási eszköz, az → *elkobzás* alá eső dolog, ill. a → *vagyonelkobzás* alá eső → *vagyon* egy másik tagállam területén található. A → *magyar igazságügyi hatóság* a ~ során kérheti a tagállami igazságügyi hatóságtól, hogy a határozatot a magyar jogszabályokban foglaltak szerint hajtsa végre.

<surrendering the enforcement of the decision about a precautionary measure of a Member State>

Biztosítási intézkedést elrendelő tagállami határozat végrehajtásának átvétele: → *az Európai Unió belüli büntügyi együttműködés* keretében a → *büntetőeljárás jogsegély* azon fajtája, amely a → *lefoglalás*, a zár alá vétel vagy az → *információs rendszerben tárolt* → *adatok* megőrzésére kötelezés végrehajtásával kapcsolatos, ha a bizonyítási eszköz, az → *elkobzás* alá eső dolog, ill. a → *vagyonelkobzás* alá eső → *vagyon* Magyarországon területén található. A biztosítási intézkedést elrendelő tagállami → *határozat* elismerése és végrehajtása csak meghatározott esetekben tagadható meg, így amikor a fogadó állam joga szerint a határozat alapjául szolgáló → *bűncselekmény* büntethetősége elévült, ill. a végrehajtást magyar törvény kizárja. A biztosítási intézkedést elrendelő tagállami határozatot a magyar igazságügyi hatóság a tagállami igazságügyi hatóság által kifejezetten kért és megjelölt szabályok szerint hajtja végre, ha ez nem összeegyeztethetetlen a magyar jogrendszer elveivel. A biztosítási intézkedést elrendelő más tagállami határozat a magyar igazságügyi hatóság előtt a magyar jogszabályok szerinti jogorvoslattal nem támadható. Azonban az érintettek a biztosítási intézkedést elrendelő más tagállam határozata ellen, annak joga szerint jogorvoslatot

terjeszhetnek elő, aminek lehetőségéről őket a hazai hatóságnak tájékoztatni kell.

<surrendering the enforcement of the decision about a precautionary measure of a Member State>

Biztosítási szakasz: a → *biztosított útvonal* megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság illetékességi területére eső része.

<secured segment>

Biztosítási terv: a biztosítási feladatra a → *biztosítás parancsnoka*, ill. a → *törzs* által elkészített és a parancsnok által jóváhagyott dokumentum a teljesítéshez kapcsolódó tevékenységek taktikájával, módszerével, időbeli sorrendjükkel.

<security plan>

Biztosító szolgálat: adott terület vagy útvonal rendjének fenntartására, valamint a személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztető jogellenes cselekmények elkövetésének, események bekövetkezésének megelőzésére, megakadályozására és megszakítására, illetőleg azok következményeinek elhárítására tett rendőri intézkedések összessége. Tartalmát jellemzően tervezési tevékenység, → *kockázatelemzés*, információgyűjtés, fokozott ellenőrzés, bűnügyi, rendészeti, közlekedésrendészeti, személy- és létesítménybiztosítási intézkedések, valamint a közreműködők tevékenységével kapcsolatos koordinációs tevékenység képezhetik.

<securing operation>

Biztosított útvonal: az → *utazás-* (szállítmány-) *biztosításkor* az indulási helytől a célállomásig tartó közúti, vízi, vasúti vagy légi útvonal a közlekedési ágazat kiszolgáló létesítményeivel együtt.

<secured route>

Borderline személyiségzavar: a személyes kapcsolatok, önértékelés és érzelmek

bizonytalansága okozta pszichiátriai zavar. Nőknél sokkal gyakoribb, mint férfiaknál. Előfordulhat büntetőjogi, polgári és munkajogi viták résztvevőinél is. Jellemzői: szociális kapcsolatok elvesztésétől való félelem; szociális partnerek idealizálása/leértékelése; impulzivitás, ez önkárosító lehet (anyagi visszaélés, gondatlan vezetés, drogfogyasztás); ingerlékenység, dühkitörések, és átmeneti stressz indukálta → *paranoia* vagy → *disszociatív* tünetek. Bűnelkövetési kockázatai mellett a → *börtönökben* és az áldozattá válásban is megjelenhet.

<Borderline Personality Disorder – BPD>

BORDERPOL (World Border Organization – Határok Világszervezete): az → *átlamhatárok* és az utazás biztonságával foglalkozó → *szervezeteket* összefogó és számukra fórumot biztosító, nem profitorientált és nem kormányzati világszervezet. A ~ létrehozására az első konkrét javaslat (Borderpol Project elnevezéssel) Budapesten 1999-ben, a VII. Nemzetközi Határrendészeti Konferencián hangzott el a magyar fél részéről. A javaslat jelentőségét jól kifejezi, hogy habár a feladatok bonyolultsága és az érdekek sokrétűsége miatt nem vált valósággá, évekig napirenden maradt. A 2001. szeptember 11-i → *terrortámadásra* való reagálás folyamatában a Nemzetközi Határrendészeti Konferencia titkársága ismét konkrét javaslatot dolgozott ki a Nemzetközi Határrendészeti Szervezetre (International Border Police Organization – IBPO) való átalakulásra. A javaslat célja egy olyan állandó központ létrehozása volt, amely a biztonsági szektoron belül az átlamhatár biztonságához kötődő feladatok végrehajtását → *információkkal*, módszertani segítséggel, ajánlásokkal, tanácsadással szolgálja. Hozzájárul a határrendészeti szervek jogi alapjainak, szervezétének, működési rendjének, technikai követelményeinek kidolgozásához, valamint

az egymással fenntartott együttműködés fejlesztéséhez. A konferencián elvetett magvakból meg is fogant egy, a határok őrzésével, rendszetével foglalkozó új világ-szervezet, majd 2003. március 15-én Ottawában hivatalosan is bejegyezték a ~t. Tevékenységének középpontjában a nemzetközi határbiztonság, valamint az utazással és a → *migráció* kezelésével kapcsolatos kérdések állnak. Szakértői csoportjával hálózati és konzultációs szolgáltatásokat nyújt a repülőterek biztonsága, az emberkereskedelem, a → *terrorizmus* elleni küzdelem, a vámügyek, a bevándorlás és a tengeri biztonság területén. A ~ főtitkárságának ma is a kanadai főváros ad otthont. A földrészeken kiépített regionális titkárságai közül az amerikai Washingtonban, az ázsiai Chennaiban (India), az európai Budapesten működik, s 2018-ban született megállapodás a középkeleti titkárság létrehozására Dohában (Qatar). Az Európai Titkárság működéséhez a → *Magyar Rendőrség* biztosítja a feltételeket. A ~ évente rendez meg konferenciáját BORDERPOL Global Forum néven, a regionális titkárságok pedig – ugyancsak évente – workshopokat és munkacsoport-találkozókat tartanak.

<BORDERPOL>

Botnet: különféle kártékony kódokkal megfertőzött, informatikai hálózatra kapcsolt eszközök (számítógép, mobiltelefon, IoT-berendezés stb.), amelyek jellemzően a használójuk tudomása nélkül hajtanak végre olyan feladatokat, amelyeket a ~ üzemeltetője határoz meg számukra. (DDoS-támadásban, spam küldésében, kriptovaluták bányászatában stb. vesznek részt).

<Botnet>

Bőrellenállás: a bőrfelület nedvességétől, az izzadástól, a pszichés feszültség élettani jelének mértékétől függő elektromos ellenállása a bőrfelületnek. A → *kriminalisztika*

és galvanikus bőrreflexet a hazugság detektálására használja a modern → *poligráfok* egyik mért változójaként. Alkalmazható pl. lőfegyverhasználattal kapcsolatos munkakörökben a szakmai alkalmasság (nyugalom megőrzésére való képesség) vizsgálatára, de egyetlen alkalmasságvizsgálati protokollnak sem része.

<skin conductance, galvanic skin response, electrodermal activity>

Börtön: a szabadságvesztés-büntetés egyik végrehajtási fokozata. A szabadságvesztés-büntetésnek Magyarországon három végrehajtási fokozata van: a → *fegyház* a ~nél, a ~ a → *fogháznál* szigorúbb végrehajtási mód. A ~ben az elítélre speciális szabályok vonatkoznak, azaz életrendje meghatározott, irányítás és → *ellenőrzés* alatt áll. A ~fokozatú elítélt eltávozása kivételesen engedélyezhető, amelynek időtartama a szabadságvesztésbe beszámít, továbbá külső munkáltatásban részt vehet. A bv. intézeten belül a számára kijelölt területen biztonsági és rezsimesorolása alapján szervezett programokon szabadon mozoghat. A ~fokozatú elítélt → *zárkája* vagy lakóhelyisége ajtaját éjszaka zárva kell tartani, kivéve, ha a tisztálkodáshoz szükséges folyó vizet, ill. illemhelyet részlegenként biztosítják, nappal engedélyezhető a teljes vagy az időszakos nyitva tartás, valamint számára a rezsimszabályokhoz igazodóan engedélyezhető, hogy részt vegyen az elítéltek csoportos kulturális és sportprogramjainak eltöltésében, ill. a bv. intézet által szervezett, bv. intézeten belüli programokon. Ebben a végrehajtási fokozatban elhelyezett elítélt magánál tartható tárgyainak köre korlátozott, ami a rezsimszabályokhoz igazodóan bővíthető, azonban a korlátozás nem terjedhet ki a könyvtári és tankönyvekre, tanszerekre, valamint az engedélyezett kegytárgyakra, családi fényképekre. Ugyanakkor kapcsolattartásának gyakorisága, ill. tartama a rezsimszabályok szerint bővíthető, és a szemé-

lyes szükségleteire fordítható összeg mértéke a rezsimszabályokhoz igazodóan változik. A végrehajtási fokozatot a bíróság ítéletében határozza meg, a fokozat végrehajtására szolgáló intézetet pedig a → *Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP)* illetékes szervezeti egysége jelöli ki.
<prison>

Börtönadaptáció: a → *börtön* társas környezetéhez való alkalmazkodás. Megmutatja a viszonyulást az egyszerű szabályokon nyugvó börtönhöz.
<adaptation to imprisonment>

Börtönpasztoráció: az egyházak büntetés-végrehajtási intézetekben végzett tevékenységének összefoglaló teológiai megnevezése. Céljai: a → fogvatartottak vallásgyakorlásának lehetővé tétele; a vallási értékrend közvetítésével a társadalomba sikeres visszailleszkedés elősegítése; egyéni és csoportos vallási alkalmakkal a börtönártalmak csökkentése.
<pastoral activity in prison>

Budapesti Magyar Államrendőrség hivatalos lapja: 1918–1919 között kiadott rendőri periodika (→ *Rendőrségi folyóiratok*).
<Official periodical of the Hungarian State Police of Budapest (1918–1919)>

Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség hivatalos lapja: 1903–1913 között kiadott rendőri periodika (→ *Rendőrségi folyóiratok*).
<Official periodical of the Royal Hungarian State Police of Budapest (1903–1913)>

Bűnbanda: bűnelkövetésre szakosodott barátok és/vagy családtagok csoportja, azonosítható vezetővel, belső struktúrával. Az USA-ban jelenleg több tíz-, világszerte néhány százezer ~ van, pl. utcai (fiatalokból álló), börtön-, motoros, köztörvényes bűnelkövetői és terrorista ~k. Etnikai alapon is szerveződhetnek; polgárháborúkban kato-

napolitikai tényezővé válhatnak. Jellemzik azonosító jegyeik (jellegzetes ruházat, tetoválás, kommunikációs módok stb.), és specializálódásuk bűnelkövetési célpontokra, módszerekre. Az internet fontos kommunikációs eszközévé vált.
<gang>

Bűncselekmény: az a szándékosan vagy gondatlanságból (bűnösen) elkövetett emberi cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény → *büntetés kiszabását* rendeli. Fogalma a büntetőjog-tudomány fejlődése során változott. A jelenkori jogirodalom a ~ törvényi fogalmának elemei szerint megkülönbözteti a büntetendőséget, a → *társadalomra veszélyességet* és a → *bűnösséget*. A büntetendőség a ~ fogalmának objektív formai eleme. Lényegét tekintve a cselekmény tényállásszerűségét (diszpozíciószerűségét) jelenti, tekintettel arra, hogy az egyes emberi magatartások büntetendővé nyilvánítása → *törvényi tényállás* megalkotásával történik. Azt is kifejezi, hogy a törvény a ~ek elkövetése esetén → *büntetések*et helyez kilátásba. Így a büntetendőség nem csupán fogalmi eleme a ~nek, hanem garanciális jelentősége van, ugyanis kifejezi a → *nullum crimen sine lege* és a → *nulla poena sine lege* elvét, így csak olyan cselekmény miatt lehet bárkinek a → *büntetőjogi felelősségét* megállapítani, amelyet a törvény megfogalmaz, és csak olyan büntetést lehet vele szemben alkalmazni, amelyet a törvény tartalmaz. A → *társadalomra veszélyesség* ugyancsak objektív tartalmi elem, ez a cselekmény ~nyé nyilvánításának materiális oka: az, hogy a kérdéses tevékenység vagy mulasztás, mások személyét vagy jogait, ill. társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti. A ~ fogalmának harmadik, szubjektív tartalmi eleme a → *bűnösség*, amelyben kifejezésre jut a → *bűnösségen* alapuló felelősség (nullum crimen sine culpa) alapelve. ~t elkövetni csak bűnösen

(szándékosan vagy – ha a Btk. a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból) lehet, a vétlen elkövetés nem valószínű ~t.

<criminal offense>

Bűncselekmény-elkövetés eszköze: bármely arra alkalmas dolog, amelynek felhasználásával a büntető törvénykönyvben foglalt deliktum megvalósítható.

<instrument(s) of perpetration>

Bűncselekmény-elkövetés jellemzői: azon ismérvek, amelyek behatárolják valamely cselekmény létrejöttét. Megismerhetők a → *bűncselekmény elkövetési tárgyának*, a → *bűncselekmény-elkövetés eszközének*, a → *bűncselekmény-elkövetés módszereinek* és helyszínének vizsgálatával, amely elemek együttesen jellemeznék egy-egy delictumot.

<characteristics of perpetration>

Bűncselekmény-elkövetési magatartás:

az a tevés vagy mulasztás, amellyel az elkövető a → *bűncselekmény* → *törvényi tényállását* megvalósítja. A bűncselekmény emberi cselekmény, emberi magatartás következtében valósul meg. E magatartás megnyilvánulhat akár tevésben, akár mulasztásban. A cselekmény, ill. a magatartás kifejezések büntetőjogi jelentéstartalma eltérő a köznap életbeli értelmezésüktől. A büntetőjog-tudomány az életben mint szubjektív és objektív egységeként megnyilvánuló cselekményt, magatartást mesterségesen kettéválasztja. Ennek eredményeként a cselekvést, magatartást irányító belső (tudati, érzelmi) összetevőket – mint szubjektív elemeket – bűnösségként, célzatként, ill. motívumként vizsgálja. A Btk. Különös Részében meghatározott törvényi tényállások döntő többségénél a ~ tanúsítása nem általában, hanem csak bizonyos feltételek megléte esetén valószínűsíti meg bűncselekményt. A ~ büntetőjogi értelemben csak és kizárólag a magatartás-

nak a külvilágban megjelenő, más számára is érzékelhető, objektív összetevője. Az így felfogott, szubjektív elemektől megfosztott cselekményfogalom neve: redukált cselekményfogalom. A büntetőjog a ~sal szemben két konjunktív feltételt támaszt. Ezek:

1. a cselekmény objektív hatóképessége és 2. a cselekmény szubjektív akaratlagossága. Objektív hatóképes az a cselekmény, amely a társadalomban (büntetőjogi relevanciájú) tényleges következményt idéz elő (pl. valakinek az ököllel történő arculütése, vagy más dolganak elvétele), vagy ilyen következmény előidézésére alkalmas (pl. valakinek a reggeli teájába ölési szándékkal méreg öntése, de a tea – mielőtt bárki is meginná – kiborul a szőnyegre). A cselekmény objektív hatóképességének a hiánya az elkövető rosszhiszemősége esetén sem eredményezi az adott törvényi tényállás kimerítését. A cselekmény szubjektív akaratlagossága nem jelent mást, mint pusztán a cselekvés, mozdulat, mozgás „akarását”, amely akaratlagosság büntetőjogilag semleges. Nem tekinthető – az emberi tudat által vezérelt – szubjektív akaratlagos mozgásnak a fiziológiai módon kiváltható reflexmozgás, ill. az öntudatlan állapotban végzett mozgás. <actus reus quasi (prohibited) conduct (as an element of a criminal offence)>

Bűncselekmény-elkövetés módszerei:

a modus operandi az elkövetés módjaként azokat a jellegzetességeket jelenti, amelyek az elkövetett → *bűncselekményt*, egyúttal az elkövető szokásait jellemzik. A ~ nem azonos kategória a büntetőjogban használt, az elkövetés szituációjához tartozó egyik ismérvvvel, nevezetesen: az elkövetés módjával. A perszeverancia elve szerint az elkövető kitartóan ragaszkodik a bevált elkövetési módhoz.

<methods of perpetration, modus operandi>

Bűncselekmény elkövetési tárgya: fizikai értelemben vett dolog, amire vagy akire nézve a → *bűncselekmény* elkövetője az elkövetési magatartást megvalósítja, vagyis az a dolog, amin a bűncselekmény megvalósul. Az ~ lehet tehát az a dolog, amelyre a bűncselekmény elkövetése irányul (pl. a → *közokirat-hamisítás* bűncselekményének elkövetési tárgya a → *közokirat*, a lopás bűncselekményének elkövetési tárgya az idegen ingó dolog). ~ azonban az a személy is lehet, akire a bűncselekmény elkövetése irányul, vagyis az a személy, akin a bűncselekmény megvalósul. E személyt a szakirodalom a bűncselekmény passzív alanyának nevezi (pl. az emberölésnek sértettje, de egyúttal passzív alanya is a megölt személy). Azonban a passzív alany és a bűncselekmény sértettje kifejezések nem minden esetben jelölik ugyanazt a személyt.

<object (or subject) of a criminal offence>

Bűncselekmény-elkövetői taktikák: lépések és intézkedések az eltervezett → *bűncselekmény* sikeres végrehajtására, a részfeladatok megoldására.

<tactics of perpetrators, tactics of criminals>

Bűncselekmény-orientált stratégia: a → *kriminálstratégia* egyik fajtája, amely a → *bűnözés* kriminológiailag meghatározható egyes területeire koncentrál, mint pl. a kábítószer- vagy a fehérgalléros bűnözés. Ilyen típusú stratégiai fejlesztési igény akkor keletkezhet, ha pl. a társadalom részéről fokozott fellépési (beavatkozási) várakozás tapasztalható bizonyos → *bűncselekmények*kel szemben, vagy azt új kriminológiai ismeretek és eredmények indokolják a statisztikai elemzések alapján.

<crime-oriented strategy>

Bűncselekményből eredő vagyon: a bűnös úton elért → *vagyon*. Az ilyen vagyon vonatkozásában a bűnösség formái közül

csak a szándékosság bír jelentőséggel. A ~ (vagyongyarapodás) elvonása a → *vagyonelkobzás* (büntetőjogi intézkedés) alkalmazásával történik. Ki kell emelni, hogy vagyonelkobzást jogszerűen szerzett vagyon tekintetében nem lehet elrendelni. A vagyon fogalmát a → *Büntető törvénykönyv* nem határozza meg. E vonatkozásban a polgári jogban – mint büntetőjogon kívüli jogforrásban – bevett kategóriára támaszkodik. A vagyon mint *universitas iuris* a dologi és kötelmi jogviszonyok egyetemlegessége. Így nem más, mint: 1. egy adott jogalany értékben meghatározott javainak, vagyis 2. dolgokra vonatkozó, valamint más személyekkel szemben fennálló jogainak, ill. 3. kötelezettségeinek az összessége. A polgári jog kizárja ebből a körből a nem vagyoni, azaz pénzben ki nem fejezhető javakat (pl. a személyiséghez kötődőeket). Azonban a Btk.-ban adott értelmező rendelkezés kiegészíti a ~ kategóriáját annak meghatározásával, hogy: „vagyonon annak hasznát, a vagyoni értékű jogot, követelést, továbbá bármely, pénzben kifejezhető értékkel bíró előnyt is érteni kell.” A vagyonelkobzással érintett vagyon körét – egyben ezen intézkedés alkalmazásának kötelező eseteit – a Btk. meghatározza.

<criminal assets, proceeds of crime, crime-related proceeds>

Bűncselekményt elkövetők: dogmatikai értelemben mindazon személyek, akik a → *bűncselekmény* megvalósításában a magyar büntetőjog szerint közreműködhetnek. A ~ körén belül → *tettességről* és → *bűnrészességről*, röviden részességről beszélhetünk. A tettesség gyűjtőfogalma alatt a Btk. megkülönbözteti az → *önálló tettességet*, a → *társtettességet* és a → *közvetett tettességet*, a bűnrészesség gyűjtőfogalma alatt pedig a → *felbujtás* és a → *bűnsegély* kategóriákat mint elkövetői minőségeket.

Valamennyi elkövetőnek rendelkeznie kell az általános alannya válás feltételeivel a bűncselekmény elkövetésekor, azaz főszabályként 14. életévét betöltött, legalább korlátozott beszámítási képességgel rendelkező, természetes személynek kell lennie. A hatályos Btk. újszerű megközelítése alapján kivételesen 12. életévét betöltött személy is alanya lehet a → *büntetőjogi felelősségre* vonásnak bizonyos súlyos, személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetése esetén. A Btk. valamennyi elkövetőre nézve azonos → *büntetési tételt* rendel alkalmazni, a → *büntetés kiszabása* során azonban helye van a → *büntetőjogi felelősség* differenciálásának a bűncselekményben való közreműködés mértéke, minősége alapján.
<perpetrators>

Bűnelemzés: bűnügyi és más, potenciálisan érdemleges → *adatok*, vagyis a bűnügyileg releváns → *információk* közötti kapcsolat felismerésére, azonosítására és azok értékelésére folytatott rendszeres, célirányos, összehangolt tevékenység, amelynek több változata van. Ezek a következők. Operatív ~: az egyes → *bűncselekmények* adatainak, a bűnügyi hírszerzés információinak és egyes ügyek adattartalmának vizsgálatával foglalkozó tevékenység, amely segítséget nyújthat az ismeretlen elkövetők → *felderítéséhez*, a nyomozási cselekmények tervezéséhez, a bűnöző személyek, csoportok ellen folytatott bűnüldöző munka során a feladatok meghatározásához, végső soron az eredményes bizonyításhoz. Módszerei: ügyelemzés, összehasonlító ügyelemzés, elkövetői csoportelemzés, nyomozáselemzés, specifikus → *profilalkotás*, telekommunikációs elemzés. Stratégiai ~: a hosszabb távon érvényesülő tendenciák megállapításaival, a távolabbi célok kitűzéseivel, a → *bűnözés* egészének vagy egyes bűncselekmények jellemzőinek, a bűncselekmények elterjedtségének és növekedési arányainak meghatározásával foglalkozik. Cél-

ja: a bűnözés terjedelmének, dinamikájának struktúrájának, tendenciájának, a viktimológiai jellemzők bemutatásával, a bűnelkövetők jellemzőinek feltárásával, a bűnüldözés pozícióinak, erőforrásainak, hatékonyságának ismertetésével nem ügyhöz kötött bűnüldözési feladatok meghatározását tartalmazó vezetői döntések előkészítése. Módszerei: bűncselekményi mintaelemzés, általános profilelemzés, felderítési módszerek elemzése, fenyegetettség értékelés, → *kockázatelemzés*. Általános profilelemzés: képet ad arról, hogy milyen a „bűnöző”; az egyes bűncselekmények elkövetője, ill. kik, milyen okból válnak bűncselekmény áldozataivá. Specifikus profilelemzés: konkrét bűncselekmény(ek) elkövetőjéről hipotetikus kép kialakítása. Célja a beszerzett információk alapján az elkövető tulajdonságainak a leírása.

<crime analysis>

Bűnelemzési munkafájl: az → *Europol* szakértői által elemzési célból összeállított, részletes → *információkat* tartalmazó dokumentum, amelyben a legnagyobb fenyegetést jelentő bűnözési területek jellemzőit tárolják (pl. bűnesetek, elkövetők, gyanúsítottak, tanúvallomások). Ez egyben a műveleti együttműködés és az információfeldolgozás keretét adó szakmai platform. A ~okban kezelik az Europol hatáskörébe tartozó, tagállami nyomozások legfrissebb nyílt és operatív (→ *titkos információgyűjtés* keretében keletkezett) információit. Egy ~ létrehozását ún. nyitási utasítás (opening order) előzi meg, amelyben összefoglalják a munkafájl célját, a résztvevőket, a feldolgozandó → *adatok* körét stb. A nyitási utasítást az Europol Közös Ellenőrző Hatósága is véleményezi, majd az Europol Igazgatótanácsa hagyja jóvá. A ~okba adatot bevinni csak az Europol elemzői, ill. azokból lekérdezni az AWF-ben részt vevő tagországok is jogosultak.

<Analysis Work File – AWF>

Bűnelkövetés: törvény vagy hatóság által szankcionált és büntethető cselekedet végrehajtása. A ~t a törvények és szabályok keretei határozzák meg, fogalma országonként, földrajzi régióként és koronként változik, és függ a helyzettől is (pl. az emberölés nem ~ háborúban). A nemzetközi jogi törvényesítés szintén ~ (pl. → *népirtás*, apartheid, kalózkodás stb.), de a fellépés ellenük többnyire nem a rendészet feladata. A ~ tudományos tanulmányozása segíti a rendvédelmi erők optimális csoportosítását, a bűnfelderítést és a ~sel kapcsolatos szociális munka megszervezését és a kriminológiai elméletek fontos forrásait jelentő mintázatok felismerését. E tudományos vizsgálat területei pl. a ~ földrajza, ami a gyakoriság földrajzi régiók szerinti nyilvántartása. Tárgya lehet a ~ általában, vagy valamilyen egyedi módzata (pl. droggereskedelem). A ~ demográfija vizsgálja a ~ kapcsolatát az elkövetők életkorával, nemével, rasszhoz vagy nemzetiséghez tartozásával, ill. szociális helyzetével. A ~ infrastruktúrája tanulmányozza a bűnelkövetők használt infrastruktúráit az eredményes ellenintézkedések végett (pl. illegális fegyverkereskedelem infrastruktúrája), a társadalmi infrastruktúrát mint a ~ célpontját (pl. számítógépes bűnözés célpontjait és azok védettségét), ill. szerepét a ~ben (pl. szórakoztatóipari infrastruktúra és drogbűnözés kapcsolatát).
<committing crime>

Bűnelkövetői csoport: valamely cselekmény elkövetésére kapcsolatba került, azt fenntartó személyek csoportja.
<quasi criminal gang, criminal group>

Bűnelkövetői vonzáskörzet: egy térelem (általában város) körül modellezett (határolt) olyan térség, amelyben a bűnelkövetők mozgása konkrét (bűnelkövetési) céllal az adott térelemre irányul.
<criminal agglomeration>

Bűnfelderítés: a rendészeti → *titkos információgyűjtés* fő területe, amely elsősorban a súlyos és szervezett bűnözés elleni fellépésben és a bűnözés színterein való jelenlétben valósul meg, az európai hírszerzési modell (ECIM), valamint a → *felderítés* eszközszerkeivel és módszereivel.
<crime detection>

Bűnfelderítési célú hírszerzés: Á.: → *információkhoz jutás egy eseményről, történésről, ami (lehetőleg) tényszerűen elmondja, hogy kivel vagy kikkel, mi és mikor történt vagy történik.*

Bü.: (1) a → *rendőrség* és a → *Nemzeti Adó- és Vámhivatal* hatáskörébe utalt látens → *bűncselekmények megismerhetősége* érdekében, valamint a → *bűnözés* színterén a bűncselekmények megelőzése érdekében folytatott, humán és technikai úton megvalósított hírszerző-elemző tevékenység. (2) Olyan előjelről való értesülés, amely egy bűnügyileg releváns esemény, történéis közeli bekövetkezésére mutat, utal, a bűnügyi helyzet folyamatos figyelemmel kísérésével feltárja a bűncselekmények elkövetésének → *kockázatait*, a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvéseket, és ezek értékelésével és elemzésével meghatározza a bűnüldözési célú hírszerzés konkrét feladatait.
<criminal intelligence>

Bűnhalmazat: akkor létesül, amikor az elkövető egy vagy több cselekményével több → *bűncselekményt* valósít meg, amelyeket egy → *büntetőeljárá*sban bírálják el. Ebben az esetben a → *terhelte* → *halmazati bűntetést* kell kiszabni. A Btk. nem részletezi a ~ eseteit, hanem a megfogalmazás anyagi és eljárásjogi feltételeit rögzíti. Ezek szerint anyagi jogi feltétele a több bűncselekmény elkövetése, tehát a bűncselekményi többség, eljárásjogi feltétele pedig az, hogy ezeket egy eljárásban bírálják el. A ~ és a bűncselekményi többség fogalma eszerint nem azonos. Több

bűncselekmény elkövetése azáltal válik ~tá, hogy egy büntetőeljárásban nyer elbírálást. A honi büntetőjog-tudomány a ~okat egyrészt aszerint rendezi, hogy az elkövető egy vagy több cselekménye valósította-e meg a több bűncselekményt, illetőleg hogy az elkövető által megvalósított bűncselekmények ugyanolyan vagy különböző → *törvényi tényállások*at merítették-e ki. Ezek alapján megkülönböztethető az alaki és anyagi ~, továbbá az egynemű (homogén) és a többnemű (heterogén) ~. Amennyiben az elkövető egyetlen magatartása valósít meg több bűncselekményt, akkor alaki ~, ha pedig több magatartása valósít meg több bűncselekményt, akkor anyagi ~ jön létre. Homogén ~ esetén az elkövető ugyanazt a bűncselekményt valósítja meg többször, míg heterogén ~ esetén az elkövető magatartása több törvényi tényállásba ütközik. Amennyiben az elkövető több bűncselekményt követ el, lehetséges a cselekmények külön-külön eljárásban történő elbírálása is, azonban ebben az esetben ~ről már nem beszélhetünk. A több bűncselekményt éppen az együttes elbírálás teszi ~tá, és így válik lehetővé a halmazati büntetés kiszabása.
<plurality of offenses>

Bűnismétlés: bűnelkövetői viselkedés fennmaradása a negatív megerősítés (pl. jogi következmények) ellenére. Nagyon gyakori az erős belső késztetésen alapuló bűnelkövetési módoknál. Pl. a → *droggal* kapcsolatos, a szexuális és a → *pszichózis*ből fakadó bűncselekmények. Okai a bűnözői társadalomba való integrálódás gyermekkorban vagy → *börtönök*ben, ill. a társadalmi helyzetből fakadó, ill. a büntetőintézményekből történő szabadulás utáni egzisztenciális problémák. Ez utóbbiak vezetnek a bűnözői karrier kialakulásához, így vele szemben több országban bevezették a „három csapás” törvényt.
<re-offending>

Bűnkapcsolatok: (1) köznyelvben egymással szoros kapcsolatban álló → *bűncselekmények*, ill. ezek elkövetőinek megjelölésére használt fogalom. (2) A büntetőjogban olyan magatartások, amelyek más alaphűncselekményhez kapcsolódnak az abból származó előny biztosítására vagy a miatta való felelősségre vonás (meg)akadályozására. Amennyiben tettesük erről előzetesen nem állapodott meg az alaphűncselekmény elkövetőjével, → *bűnrészesség*nek nem tekinthetők, csak sajátképi bűncselekményként pőnalizálhatók. Ilyenek pl. → *orgazdaság*, → *bűnpártolás*. A bűnkapcsolati magatartások az alaphűncselekmény elkövetői szemszögéből általában – ha csak külön büntető jogszabály másként nem rendelkezik, mint pl. a pénzmosás esetében – büntetlen utó-cselekmények, és mint ilyenek, látszólagos bűnhalmazati viszonyban vannak az alaphűncselekménnyel.
<crime links>

Bűnmegelőzés (prevenció): (1) a 20. század második fele óta működő gyakorlat. Fogalmilag felöleli a → *bűnözés* mint társadalmi tömegjelenség létrejöttének, valamint a → *bűnelkövetés* mint egyéni tett vagy társas bűnelkövetési alakzat realizálásának megakadályozását. Beszélhetünk primer, szekunder és terciar prevenőról. (2) Minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése és az → *állampolgárok* biztonságérzetének javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést gerjesztő okok hatásának mérséklésével vagy az áldozattá válás megelőzésével.
<crime prevention>

Bűnösség: az elméletben legáltalánosabban elfogadott álláspont szerint az elkövető tadata és társadalomra veszélyes cselekménye között szándékosság vagy gondatlanság formájában megnyilvánuló, aktuális pszichikai

viszony. Az anyagi jogi ~ a bűncselekmény-fogalom egyik (szubjektív, tartalmi) eleme. A büntetőjog-tudomány egyébként a ~ kifejezést több értelemben használja. Így pl. a → *büntetőeljárás* lefolytatásának záróaktusaként – az eljárásban megvizsgált bizonyítékokra alapozva – a → *bíróság* arra a meggyőződésre juthat, hogy a → *vádlott* bűnös, és ezt ítéletében ki is mondja. A büntetőeljárás eredményeként → *ítéletben* történő bűnösnek kimondást ún. perjogi ~nek nevezik. A perjogi ~ tágabb fogalom, mint annak csupán az egyik összetevőjét képező anyagi jogi ~. A modern büntető törvénykönyvek a → *büntetőjogi felelősség* alapjául – szabályként – nem ismerik el az objektív felelősséget. Kifejezésre juttatják rendelkezéseikben a nullum crimen sine culpa elvét, amelynek értelmében nincs → *bűncselekmény* ~ nélkül. Pszich.: a → *beszámítási képességgel* rendelkező ember akaratának meghatározott minőségét jelenti. A ~et a Btk. nem definiálja, de két fajtáját, úgymint → *szándékosság*, ill. → *gondatlanság*, meghatározza. Eszerint: „Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.” Ill.: „Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.” A büntetőjog-tudományban ma sincs egységes, mindenki által elfogadott ~ fogalom.
<guilt, culpability>

Bűnözés: időegység alatt elkövetett → *bűncselekmények* és az → *elkövetők* összessége. Történelmi, társadalmi, gazdasági jellemzőkkel rendelkező, térben és időben változó társadalmi tömegjelenség. A társadalomra legmagasabb veszélyességű beilleszkedé-

si zavar. A → *deviancia* legsúlyosabb változata. Az össz-bűnözés az ismert (hatósági tudomásra jutott), ennek megfelelően mérhető, az ismeretlenül maradt (látens) pedig becsülhető részből áll.
<crime>

Bűnözés alaktana: a → *kriminológiának* a → *bűnözés* alakulását leíró és kifejező összetevője, amely a bűnözés és egyes különös szintű jelenségcsoportjainak mennyiségi, területi jellemzőivel, térbeli megoszlásával, minőségével, szerkezetével, tárgyával, helyével, idejével, eszköztárával és módjával foglalkozik. Részei: 1. volumen (terjedelem), az ismertté vált → *bűncselekmények* és → *elkövetők* száma; 2. dinamika (fejlődés, csökkenés, növekedés), a bűnözés időbeli változása; 3. struktúra (szerkezeti összetétel), az egyes bűncselekménytípusok aránya az ismertté vált bűnözés egészében.
<morphology of crime>

Bűnözés dinamikája: az ismertté vált → *bűncselekmények*, valamint a bűnelkövetők és a sértettek számának változása éves bontásban, abszolút számokban, ill. százalékosan, valamint ezek 10 000, ill. a 100 000 lakosra vetített gyakorisági mutatójának alakulása, mozgása.
<dynamic of crime>

Bűnözés oksága: a → *kriminológia* egyik fő része, amely a konkrét → *bűnelkövetés* egyéni cselekvéséről, ill a → *bűnözés* mint társadalmi jelenség összetett folyamataival, kiváltó körülményeivel kapcsolatos szabályszerűségekről szól. Vizsgálja az okokat és feltételeket. A → *bűnözésnek* nincs univerzális magyarázata, alakulását nem egy ok, hanem többdimenziós tényezőcsoport határozza meg, amely soha nem lehet teljes; egyebek közt a mikro környezeti ártalmak, a makro környezeti hatások, a szocializációs folyamat zavarai, a szomatikus és pszichés

tünetek is befolyásolják. A konkrét okok végső eredője többnyire szükségletkielégítő, ill. konfliktusfeloldó természetű.

<causation of crime>

Bűnözés szerkezete (struktúrája): időegység (többnyire egy év) alatt az országban (meghatározott részében) a → *bűncselekmények* és a bűnelkövetők (nem, kor, előélet alapján), továbbá a → *sértettek* (nem, kor szerinti) számának százalékos megoszlása, az összes bűncselekményhez, ill. bűnelkövetőhöz, valamint sértetthez viszonyítása.

<structure of crime>

Bűnözés volumene: adott évben az országban (meghatározott részében) ismertté vált → *bűncselekmények* és → *sértettek* összessége abszolút számban, vagy ennek a 10 000, ill. a 100 000 lakosra vetített viszonyzáma.

<crime volume>

Bűnözésföldrajz: több tudományterület közös metszete, a → *kriminológia*, a → *kriminálisztika* és a földrajztudomány (→ *szociálgeográfia*) között lévő társadalomtudományi ágazat, amely a társadalmi és a gazdasági tényezők ismeretében a → *bűnözés* (→ *bűncselekmények*, bűnelkövetők, → *sértettek*) térbeliségét és térbeli eloszlását vizsgálja, és választ kíván adni a bűnözés lehetséges jövőbeli térbeli változásaira, segítve ezzel a hatékony → *bűnüldözést*. A tudományterület további szinonim elnevezései: kriminálgeográfia, kriminál földrajz.

<criminal geography>

Bűnözési térkép: a tematikus térképeknek azon fajtája, amely a → *bűnözés* (→ *bűncselekmények*, → *sértettek*, bűnelkövetők) egy vagy több mennyiségi vagy minőségi jellemzőjét ábrázolja. A ~ típusa alapján lehet kvalitatív, kvantitatív, statikus vagy di-

namikus, az ábrázolt témák száma és kapcsolata alapján pedig analitikus, komplex-analitikus és szintetikus. A ~ek napjainkban már szinte kizárólag térinformatikai programokkal készülnek.

<crime map>

Bűnözési térképezés: a → *bűnözési térkép* készítésével (térképi ábrázolás), a térkép nyújtotta kriminális összefüggések felismerésével, azok értékelésével és elemzésével, ill. felhasználásával kapcsolatos – a → *bűnfelderítésre* és → *bűnmegelőzésre* irányuló – tevékenység összefoglaló megnevezése.

<crime mapping>

Bűnöző személyiség: meghonosodott, de bizonyítottság hiányában téves szakkifejezés. A tudomány jelen állása szerint nem sikerült olyan személyiségjegyeket azonosítani, amelyek a születéskor genetikai meghatározottság alapján még a → *szocializációs* folyamat megkezdése előtt a → *bűnözés* irányába terelnék az egyént. Ennek megfelelően született bűnöző nincs! A → *bűnelkövetés* jelentős részben tanult viselkedés, és noha létezésében a genetikai adottságoknak is szerepe van, a külső tényezők a meghatározók, pl. a neveltetés, a kulturális környezet, az esetleges érzelmi sérülések stb. Így akkor sem lehet szó ~ről, ha antiszociális tulajdonsága bűncselekmények elkövetésével párosul.

<criminal personality>

Bűnözői profilalkotás: → **Profilalkotás**

Bűnözői szociológia: a → *kriminológia* és a → *szociológia* közös határterülete, amely a → *bűnelkövetés* társadalmi okaival és következményeivel foglalkozik, és amely több, egymást kiegészítő, ill. egymással ellentétes nézetű iskolára oszlik. Ezek a szociális → *normák* egyéni integrációs nehéz-

ségeit (pl. a hiányos neveltetést), a szociális feszültségeket (pl. a társadalmi egyenlőtlenségeket), a társadalom belső struktúrájának lazulását (pl. a rendészeti tevékenység elégtelenségét) vagy éppen a → *stigmatizációt* (a → *deviancia* kriminalizálását) jelölik meg a bűnelkövetés okaként.

<criminal sociology>

Bűnpártolás: az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények egyike. A ~t a hatályos Btk. büntetni rendeli az alábbiak szerint. "Aki anélkül, hogy a bűncselekmény elkövetőjével az elkövetés előtt megegyezett volna, a) segítséget nyújt ahhoz, hogy az elkövető a hatóság üldözése elől meneküljön, b) a büntetőeljárás sikerét meghíúsítani törekszik, vagy c) közreműködik a bűncselekményből származó előny biztosításában", ~t követ el. A ~ tényállása egy már elkövetett bűncselekménnyel – úgynevezett alapcselekménnyel – vagy annak elkövetőjével kapcsolatosan kifejtett, utólagos → *bűnsegély* jellegű magatartástípusokat szankcionál. Erre a kapcsolatra tekintettel a ~sal érintett tényállásokat a büntetőjogi dogmatika → *bűnkapcsolatok*nak tekinti. Személyi ~ről beszélünk az a) és b), tárgyi ~ről a c) pont alatti magatartás esetén. Ezen magatartások miatt az alapbűncselekmény bűnsegédjeként felelhet az elkövető abban az esetben, ha a segítségnyújtást előzetesen megígéri. A hozzátartozó érdekében megvalósított a) pont szerinti ~t a törvény bizonyos esetekben nem bünteti.

<harboring a criminal>

Bűnrészesség: a → *bűncselekmény* megvalósításában közreműködő személyek, azaz → *elkövetők* gyűjtőkategóriája alá tartozó alcsoport, a → *felbujtás* és a → *bűnsegély* gyűjtőfogalma. A ~ szemben a → *tetteséggel* olyan ún. járulékos magatartásokat jelent, amelyek a bűncselekmény → *törvényi tényállásán* kívüliek, és nem szükségképpe-

ni feltételei a bűncselekmény megvalósulásának. A részesek szerepe tehát a bűncselekmény létrejöttében másodlagos, ezért általában ők képezik a kisebb → *társadalomra veszélyességű* elkövetői kört. Cselekményük szankcionálásakor a → *tettesekre* megállapított → *büntetési tételből* kiindulva határozza meg a konkrét büntetést a → *bíróság*. Magatartásuk legalább → *kísérleti szakig* eljuttatott tettesi alapcselekményhez kapcsolódhat.

Bűnsegély: a → *bűncselekmény* megvalósításában közreműködő személyek, azaz az → *elkövetők* gyűjtőkategóriáján belül a → *bűnrészesség* egyik formája. A bűncselekményben ~lyel közreműködő személyt a Btk. bűnsegédnek nevezi. A ~ szándékos bűncselekmény elkövetéséhez történő szándékos segítségnyújtást jelent a bűncselekmény elkövetése előtt, alatt vagy előzetes ígéret alapján a bűncselekmény befejezése után. A segítségnyújtás megvalósulhat akár fizikai, akár pszichikai úton, általában aktív, kivételesen passzív magatartás formájában. A bűnsegéd tudattartama saját bűnsegédi minőségén túl átfogja, hogy magatartása a bűncselekmény → *tettesére* szándékerősítő hatással van. Amennyiben a Btk. önálló → *bűncselekmény-elkövetési magatartásként* nevesít ~ jellegű magatartásokat bizonyos bűncselekmények megfogalmazása során, akkor ún. sui generis bűnsegédi tényállásról beszélünk.

<abetting/accomplice>

Bűnszervezetbe beépülés: bűnszervezet felszámolása és a résztvevők felelősségre vonása érdekében a → *fedett nyomozó* bűnszervezetben (ügyészi engedéllyel) történő alkalmazása, amelynek során a bűnszervezet tagjaként maga is bűncselekményeket – kivéve a más ember életének szándékos kioltásával járó bűncselekményeket – követ el.

<infiltration into a criminal organization>

Bűnszervezetben elkövetés: legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett és konspiratíván működő csoport által, ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése. A büntetőjog társas bűnelkövetési alakzatok gyűjtőfogalom alatt nevesíti azokat a helyzeteket, amelyekben a bűnelkövetők számánál és/vagy bűnözői tevékenységük szervezettségénél fogva magasabb az általuk elkövetett bűncselekmények → *társadalomra veszélyessége*. A bűnszervezet a társas bűnelkövetési alakzatok legsúlyosabb formája. A szervezett bűnözéssel szembeni szigorúbb fellépés igénye a magyar büntetőjogban az 1990-es években jelent meg. A ~ esetén alkalmazható súlyosabb jogkövetkezményeket – eltérően az enyhébb társas bűnelkövetési alakzatoktól – a Btk. Általános Része tartalmazza, ilyen pl. a bűnszervezetben elkövetett bűncselekmény büntetési tétele felső határának a kétszeresére emelése. A bűnszervezetben részvétel című bűncselekménnyel a Btk. a szervezett bűnözéshez kapcsolódó → *előkészület*, illetve → *bűnsegély* jellegű magatartásokat szankcionálja.

<committing crime in criminal organization>

Bűnszövetségben elkövetés: két vagy több személy által – de bűnszervezet létrehozása nélkül – bűncselekmények szervezett elkövetése vagy ebben történt megállapodásuk alapján legalább egy bűncselekmény elkövetésének megkísérlése. A büntetőjog társas bűnelkövetési alakzatok gyűjtőfogalom alatt nevesíti azokat a helyzeteket, amelyekben a bűnelkövetők számánál és/vagy bűnözői tevékenységük szervezettségénél fogva magasabb az általuk elkövetett bűncselekmények → *társadalomra veszélyessége*. A ~ a társas bűnelkövetési alakzatok egyik formája, a → *csoportos elkövetés*nél magasabb fokú szervezettséget követel meg,

amely azonban nem teljesíti a → *bűnszervezetben elkövetés* megállapíthatóságának kritériumait. A Btk. számos bűncselekmény esetén minősített eseteként nevesíti a ~t, súlyosabb büntetéssel fenyegetve a bűnszövetség résztvevőit.

<committing crime in criminal association>

Büntetés: Á.: a köznyelvben tilalmak megsértése miatt hátrányok okozása.

J.: (1) a jogellenes magatartások (köztük a szabálysértések, fegyelmi vétségek) elkövetőivel szemben alkalmazható joghátrányok összefoglaló megnevezése. (2) Anyagi büntetőjogi értelemben a büntetőjogi tilalom megszegése miatt az → *állam* részéről a → *bíróság* útján a → *bűncselekmény* elkövetése miatt elkövetőjével szemben alkalmazható, törvényben meghatározott, a társadalom rosszállását kifejező joghátrányok gyűjtőneve. A ~ az elítéltet valamely jogosultságától fosztja meg. Szabadságelvonással járó ~ pl. a → *szabadságvesztés* vagy az → *elzárás*. Vagyoni ~ pl. a → *pénzbüntetés*, „munkabüntetés” (a → *közérdekű munka*). Vannak továbbá az elítélt jogainak meghatározott körét érintő jogkorlátozó ~ek: a tág értelemben vett politikai jogokat korlátozó → *közügyektől eltiltás*, a tartózkodási hely szabad megválasztását korlátozó kitiltás, → *kiutasítás*, valamint a → *sportrendezvények látogatásától való eltiltás* jogintézményei; ill. akár egy konkrét jogosultság gyakorlását korlátozó, pl. → *járművezetéstől eltiltás* vagy → *foglalkozástól eltiltás*. Az egyes ~ek alkalmazása nyomán bekövetkező joghátrány rendszerint összetett, pl. a szabadságvesztés alkalmazása számos egyéb jogot is korlátoz. Krim. pszich.: nemkívánatos → *viselkedés* előfordulása esetén a cselekvőnek adott kellemetlen, a büntetett viselkedés jövőbeli előfordulását csökkentő inger. A büntetett viselkedés és a ~ közötti oksági összefüggés felismerése/felismertetése nélkül al-

kalmazott ~ hatékonysága az idő múlásával arányosan csökken, majd megszűnik, mert a tiltást magában foglaló szabály, → *norma* nem válik belsővé. Az intenzív (fájdalmas, megalázó, kegyetlen stb.) ~ gátolja az oksági kapcsolat felismerését, ezért a hatékony ~ egyik kritériuma annak viszonylagosan gyenge intenzitása.

<punishment>

Büntetés enyhítése: a → *bíróság*nak az a törvényben részletezett joga, hogy az elbírált → *bűncselekményre* a törvényben megállapított büntetési minimumnál („speciális minimum”) enyhébb büntetést rójon ki. A törvényhozó a → *büntetési tételt* elvileg úgy állapítja meg, hogy az tegye lehetővé az adott bűncselekmény tipikusan előforduló legsúlyosabb és legenyhébb változatának megfelelő megbüntetését is, ez azonban minden esetre vonatkozóan megvalósíthatatlan. Ha azonban a bíróság a cselekmény körülményeit vagy az elkövető személyét a konkrét ügyben úgy ítéli meg, hogy a büntetési tételben előírt speciális minimum túl szigorú, joga van enyhébb büntetést alkalmazni. A büntetési tétel alsó határa szerint tízévi → *szabadságvesztés* helyett legkevesebb ötévi szabadságvesztést, ötévi szabadságvesztés helyett legkevesebb kétévi szabadságvesztést, kétévi szabadságvesztés helyett legkevesebb egyévi szabadságvesztést, egyévi szabadságvesztés helyett rövidebb tartamú szabadságvesztést, elzárást, közérdekű munkát vagy pénzbüntetést – ezek közül akár többet is – ki lehet szabni. A → *kísérlet* és a → *bűnsegély* esetén alkalmazható az ún. „kétfokú enyhítés”, amelynek határa a következő szankciócsoport speciális minimuma. Az ún. „korlátlan enyhítés” keretében – ennek feltételeit a törvény tüzetesen meghatározza – a legenyhébb büntetési nem legkisebb mértékéig elmehet (pl. az ún. „alkalmatlan kísérlet” esetén).

<sentence mitigation>

Büntetés félbeszakítása: büntetés-végrehajtási kedvezmény, amelynek keretében a → *szabadságvesztést* töltő → *elítélt* engedélyt kap a büntetés-végrehajtási intézet ideiglenes elhagyására. Szabályait főbb vonásaiban a büntetőeljárás, részleteiben a → *büntetés-végrehajtási jog* állapítja meg. A ~ történhet hivatalból vagy kérelemre, fontos okból – pl. az → *elítélt* várandóssága, súlyos betegsége, közeli hozzátartozójának halála – és meghatározott időtartamra engedélyezhető. Az engedélyezésről – időtartamától függően – az intézmény parancsnoka, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka vagy a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter dönthet. A félbeszakítás időtartama a büntetés végrehajtásának időtartamába nem számít bele. Amennyiben a büntetőügyben hozott jogerős ügydöntő → *határozat* ellen alkotmányjogi panaszt nyújtanak be, az ügyben elsőfokon eljáró → *bíróság* a kiszabott → *büntetés* végrehajtását az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig félbeszakíthatja. Az igazságügyi miniszter jogosult ~t engedélyezni akkor is, ha a köztársasági elnök érdemben foglalkozik a szabadságvesztés-büntetését töltő elítélt kegyelmi kérelmének elbírálásával. Ilyenkor a ~ a köztársasági elnök döntéséig tart.

<intermittent punishment>

Büntetés kiszabása: bírói tevékenység, amelyben a → *bíróság* a törvényhozó által kijelölt határok között meghatározza fajta és mérték szerint az → *elítélttel* szemben alkalmazandó konkrét joghátrányt. A törvényhozó a bűncselekménytípus reálisan várható legsúlyosabb és legenyhébb változatainak megfelelően állapítja meg a → *büntetési tételt*. A bíróság az elbírálásra váró egyedi eset sajátosságainak figyelembevételével ítéli meg a tett tényleges tárgyi súlyát (társadalomra veszélyességét), a → *vádolt* szubjektív bűnösségének formáját, mértékét, személyiségének azokat a vonásait, amelyeket

a büntetési célok elérésének szemszögéből relevánsnak tart, és mindezeket súlyosító vagy enyhítő körülményként számításba véve és mérlegelve választ a büntetési nemek közül, és határozza meg az alkalmazandó → *büntetés* mértékét. Fontos jogállamisági követelmény, hogy valamennyi bíróság azonos szempontok figyelembevételével hasonlóan ítélje meg a hasonló ügyeket, és ne legyenek – különösen magyarázat nélküli vagy kirívó – különbségek a ~ gyakorlatában.

<sentencing>

Büntetés végrehajtásának felfüggesztése: → *szabadságvesztés* kiszabása esetén megengedett bírósági rendelkezés. Ez a joghátrány tényleges érvényesítését („végrehajthatóságát”) meghatározott időtartamig (a „*probaideig*”) függőben tartja azzal, hogy a próbaidő sikeres letöltése a végrehajtást szükségtelenné teszi. A ~ büntető anyagi jogi jogintézmény, a → *feltételes elítélés* olyan változata, amelynek során a → *bíróság* az elkövető büntetőjogi felelősségének megállapítását követően ténylegesen kiszabja a → *büntetést*, amely így konkrétan fenyegető, de a próbaidő sikeres letöltése révén elkerülhető. Az elítélt úgy kerül a büntetés hatálya alá, hogy nem kell elviselnie a büntetés tényleges végrehajtásából adódó negatívumokat. A Btk. legfeljebb a két évig terjedő szabadságvesztés esetén, a határozással kapcsolatos bűncselekményeknél pedig öt évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén ad lehetőséget a bíróság számára a ~ére. Ennek tartama nem lehet rövidebb a kiszabott büntetésnél, a próbaidő egy évtől öt évig, → *határozással* kapcsolatos bűncselekmények esetén két évtől tíz évig terjedhet.

<suspension of sentence>

Büntetési elméletek: az állami büntetőhatalom (ius puniendi) gyakorlásának legfontosabb elméleti alapkérdéseivel foglalkozó

tudományos nézetek rendszere. A ~ többek között arra keresik a választ, hogy milyen morális érvekkel igazolható az → *államnak* a bűnelkövetővel szembeni fellépése, milyen megfontolások vagy célok – és milyen – büntetéseket legitimálhatnak. A válaszok kultúránként, történelmi koronként és helyenként a természet- és társadalomtudományok fejlettségi szintjéhez, az állam és a jog társadalmi rendeltetéséről kialakult elképzelésekhez, valamint az emberre és a deviáns emberi magatartások mibenlétére vonatkozó elképzelésekhez igazodva változtak.

<theories of punishment>

Büntetési nemek: a büntetőjogi következmények egyik csoportjának, a → *büntetéseknek*, a bennük meghatározóan érvényesülő joghátrány természete szerinti felosztásából létrejött – és önálló névvel megkülönböztetett – típusai. Egyes ~ fő-, mások mellékbüntetések, azaz önállóan vagy kizárólag más büntetés mellett alkalmazhatók. Önállóan alkalmazható büntetések (főbüntetések) a → *szabadságvesztés*, az → *elzárás*, a → *közérdekű munka*, a pénzbüntetés, a → *foglalkozástól eltiltás*, a → *járművezetéstől eltiltás*, a → *kitiltás*, a → *sportrendezvények látogatásától eltiltás* és a → *kiutasítás*. Kizárólag más büntetés mellett alkalmazható (mellékbüntetés) a → *közügyektől eltiltás*. Az egyes ~ közötti eltérést alapvetően az általuk okozott joghátrány tartalma, valamint alkalmazásuk jogpolitikai célja határozza meg.

<types of punishment>

Büntetési tétel: a → *bűncselekmény* diszpozícióját megfogalmazó jogi szabály részeként kilátásba helyezett jogi következmények összefoglaló megnevezése. A ~ek a tett elkövetése miatt kiszabható → *szabadságvesztés*-büntetés minimális és maximális mértékét (speciális minimum, speciális ma-

ximum) a büntetési nem általános alkalmazási szabályaiban megszabott keretek között korlátozzák. A hazai büntetőjogban hagyományos relatíve határozott szankciórendszer esetén a ~ minimumának és maximumának meghatározása a jogalkotó feladata. Meghatározva a „tipikus elkövető” által elkövetett „tipikus cselekmény” társadalomra veszélyességének mérlegelése alapján, szabályozva, milyen atipikus esetekben, milyen irányban és mértékben kell a maximumot többnek tekinteni. A → *bíróság* a konkrét ügy egyedi körülményeinek ismeretében a ~ keretei között – a ~ középértékéhez igazodva – állapítja meg a → *büntetés* mértékét, ill. a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén dönt a → *büntetés enyhítéséről*; a büntetési tétel minimumának átlépéséről. <sentencing tariff>

Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP): a → *Büntetés-végrehajtási Szervezet* 1952-ben létrehozott országos illetékességű, központi államigazgatási és vezető szerve. Önálló jogi személyiségű, gazdálkodó → *szervezettel* rendelkező költségvetési szerv. Működése felett az irányítási jogkört a → *belügyminiszter* gyakorolja. Vezetője a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoka (BVOPK), a személyi állomány felettese és szolgálati előljárója. <Hungarian Prison Service Headquarters>

Büntetés-végrehajtási bíró: a törvényszéki (megyei-fővárosi) bírósági szervhez tartozó bíró, aki a büntetés-végrehajtásra vonatkozó speciális eljárásokban dönt, pl.: → *feltételes szabadságra bocsátás*, végrehajtási fokozat utólagos megállapítása, enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának engedélyezése vagy a → *magánelzárás* mint fegyelmi büntetés elleni fellebbezés elbírálása, ahol a büntetés-végrehajtási bíró másodfokon jár el. <correctional judge>

Büntetés-végrehajtási jog: a büntető anyagi és -eljárásjog mellett a bűnügyi jogokban a harmadik fő pillér, amelynek szabályai meghatározzák a büntetés-végrehajtást ellátó szervek működését, a végrehajtás felteleteit és módjait, a → *fogvatartottak*, ill. a büntetés-végrehajtást ellátó intézmények jogait, kötelezettségeit. A hatályos ~ legszorosabb kapcsolatban van a → *büntetőjoggal*, ennek megfelelően felöleli valamennyi, a → *büntető törvénykönyvben* meghatározott büntetés és intézkedés végrehajtásának szabályait. Szabályozza a fő-, a mellékbüntetés, az intézkedések végrehajtását, a szabadultak utógondozását, valamint a személyes szabadságot érintő büntető eljárásjogi intézkedések végrehajtását, továbbá a büntető felelősségre vonáson kívül eső jogkorlátozások végrehajtását. <Penalty law>

Büntetés-végrehajtási rezsim: végrehajtási környezet az egyéniesítés alapelveéhez, az elítélt reintegrációjához, a rendelkezésre álló elhelyezési formákkal, visszailleszkedést elősegítő programokkal és a → *napirend* kombinációjával, a jogszabályok alapján. <correctional regime category >

Büntetés-végrehajtási Szervezet: az igazságszolgáltatás rendszeréhez kapcsolódó olyan végrehajtó állami és fegyveres rendvédelmi → *szervezet*, amely alapvetően a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetések, intézkedések, büntetőeljárásai kényszerintézkedések megvalósítására, a → *szabadságvesztésből* szabadultak utógondozására, valamint a büntetés-végrehajtási → *pártfogó felügyelői* feladatok végrehajtására hivatott. <Penalty Enforcement Organization>

Büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti ügyész: a fogva tartás körülményeit, a → *fogvatartottak* jogainak biztosítását,

kötelességeik megtartását, valamint a végrehajtás rendje körébe tartozó egyéb törvényességi kérdéseket vizsgáló, a (megyei-fővárosi) főügyészhez tartozó ügyész.

<correctional prosecutor>

Büntethetőséget kizáró okok: olyan tényezők, körülmények, amelyek a Btk. szerint büntetendő cselekmény megvalósításának időpontjában fennálltak, és kizárják az azt elkövető személy → *büntetőjogi felelősségre* vonását. Ezekben az esetekben már a cselekmény elkövetése pillanatában hiányzik a → *bűncselekmény* fogalmi elemeinek egyike, így nem is jön létre bűncselekmény. A ~ több csoportba sorolhatók, így megkülönböztetjük: 1. az alannyá válást (beszámítást) kizáró okokat; 2. a cselekmény jogellenességét (büntetendőségét) kizáró okokat; 3. a bűnösöket – ezen belül a szándékosságot – kizáró okokat; 4. és egyéb, a törvényben meghatározott okokat. Az alannyá válást (beszámítást) kizáró okok olyan körülmények, amelyek az elkövetőben rejlenek. Ezek a gyermekkor, a kóros elmeállapot, ill. a kényszer vagy fenyegetés. A gyermekkor felső határának meghatározása a büntetőjogban jogpolitikai döntés. A → *Csemegi-kódex* idején, az 1950. évi II. törvény (Btá.) hatálybalépéséig hazánkban a 12. életév volt a büntethetőség alsó korhatára, ezt követően a 14. életévben határozták meg generálisan. A jelenleg hatályos Btk. szerint a büntetőjogi felelősségre vonás általános életkori határa a 14. életév, azonban a törvényben taxatív felsorolt bűncselekmények elkövetése esetén – emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, halált és életveszélyt okozó testi sértés, terrorcselekmény, rablás, kifosztás – a 12. életévét betöltött személy is felelősségre vonható, ha rendelkezik a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. A → *kóros elmeállapot* kizárhatja vagy korlátozhatja az elkövető → *beszámítási képessé-*

gét. A büntetőjog általában megkülönbözteti az elmebetegséget, gyengeelméjűséget, → *személyiségzavart*, tudatzavart és a szellemi leépülést. Arról, hogy az elkövető a bűncselekmény elkövetésének idején kóros elmeállapotú volt, vagy sem, ill. hogy a kóros elmeállapota kizárta-e, vagy csak korlátozta a beszámítási képességét, a → *bíróság* orvosszakértő bevonásával dönt. A → *kényszer* és → *fenyegetés* szintén kizárhatja vagy korlátozhatja az elkövető beszámítási képességét, annak akarati oldalát. Aki kényszer vagy fenyegetés hatása alatt cselekszik, nem a saját akaratának megfelelő magatartást tanúsít, így nem vagy csak részben tartozik felelősséggel az általa elkövetett bűncselekményért. A cselekmény jogellenességét (büntetendőségét) kizáró okok között a Btk. nevesíti a jogos védelmet, a végszükséget és a jogszabály engedélyét. A → *jogos védelem* esetében a jog áll szemben a jogtalansággal, így a saját vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett vagy azt közvetlenül fenyegető jogtalan támadást elhárító személy cselekményének büntetendőségét zárja ki a törvény. A védekezés mértékét a jogtalan támadás elhárításának szükségessége határozza meg, azonban ha a védekező személy az elhárítás szükséges mértékét ijedségből vagy menthető felindulásból nem képes felismerni, és így aránytalanul nagyobb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett, szintén nem büntethető. Nem büntetendő a végszükség esetében kifejtett elhárító cselekmény. A végszükség személyeket, javakat vagy a közérdeket közvetlenül fenyegető → *veszélyhelyzet*, amely másként nem hárítható el, csak valamely bűncselekmény → *törvényi tényállásának* kimerítésével. A végszükségben kifejtett elhárító cselekménynek is arányosnak kell lennie, így nem okozhat nagyobb sérelmet az elkövető, mint amelynek elhárítására törekedett. Azonban ha az arányosságot ijedségből vagy menthető felindulásból lépi túl, nem büntethető érte. A jogszabály engedélye szintén

a cselekmény büntetendőségét zárja ki, amely jogszabályban foglalt engedély lehet általános vagy egyedi. Így általános engedélyt ad pl. a büntetőeljárásról szóló törvény bárkinnek arra, hogy a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt elfogja, köteles azonban őt a → *nyomozó hatóságnak* haladéktalanul átadni, ha pedig erre nincs módja, a rendőrséget értesíteni. Egyedi engedélyt jelent, ha pl. az állapotos nő a magzati élet védelméről szóló törvény szerint a terhesség megszakítására engedélyt kap. A Btk.-ban nevesített jogellenességet kizáró okokon túl a jogalkalmazói gyakorlat elismer néhány nem nevesített – a cselekmény társadalomra veszélyességét – kizáró okot is, így a sértett beleegyezését, a megengedett kockázatvállalást, ill. a házi fegyelmi jog gyakorlását, de ezen okok megállapítása gondos mérlegelést igényel.

Az elkövető → *bűnösségét*, ezen belül a → *szándékosságot* zárja ki a → *tévedés*. A tévedésnek két fajtáját különbözteti meg a büntetőjog, a ténybeli és a társadalomra veszélyességben való tévedést. A törvény az egyes bűncselekményeknél előírhat olyan egyedi rendelkezéseket, amelyek kizárhatják az elkövető büntethetőségét. Így többek között nem büntethető → *bűnpártolás* miatt vagy az → *állam* elleni bűncselekmény feljelentésének elmulasztása miatt, aki az alapbűncselekményt elkövető személy közvetlen hozzátartozója. Rágalmazás, becsületsértés vagy kegyeletsértés miatt nem büntethető az elkövető, ha a becsület csorbítására alkalmas tény valónak bizonyul. Vérfertőzés miatt nem büntethető a leszármazó, ha a cselekmény elkövetésekor tizennyolcadik életévét nem töltötte be.

<grounds for total exemption from criminal responsibility>

Büntethetőséget megszüntető okok: olyan körülmények, amelyek a → *bűncselekmény* elkövetése után következnek be, és megszüntetik az elkövető → *büntetőjogi felelősségre*

vonását. A ~ a büntetőjogi felelősségre vonás akadályainak második nagy csoportját alkotják. Ezek: 1. az elkövető halála; 2. elévülés; 3. kegyelem; 4. tevékeny megbánás; 5. törvényben meghatározott egyéb okok. Amennyiben a → *bűncselekmény* elkövetője a büntetőjogi felelősségre vonás előtt meghal, értelemszerűen megszűnik a büntethetőség és a → *büntetőeljárást* meg kell szüntetni. Az elévülés az idő múlásához fűzött kedvezmény. Ha a bűncselekmény elkövetése és az elkövető felelősségre vonása között hosszabb idő telik el, a büntetőeljárás eredményes lefolytatása és a bizonyítás egyre nehezebbé válik, a → *büntetés* pedig nem éri el a kívánt hatását. A törvény az elévülés idejét a bűncselekmény büntetési tételének felső határához igazítja, azonban minimálisan legalább öt évnek kell eltelnie ahhoz, hogy a bűncselekmény elkövetőjének büntethetősége megszűnjön. Vannak olyan bűncselekmények, amelyek elévülése kizárt: nem évülnek el a háborús és az emberiség elleni bűncselekmények, továbbá azok a bűncselekmények, amelyek életfogytig tartó → *szabadságvesztéssel* is büntethetők, ill. a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni, ötévi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő bűncselekmények, ha azok sértettje a bűncselekmény elkövetésekor a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. A kegyelem olyan aktus, amelynek alkalmazásakor az → *állam* lemond a büntetőjogi igényének érvényesíthetőségéről. Fajtáit tekintve megkülönböztethető az eljárási (abolíció), a végrehajtási (adgradáció), valamint a mentesítési kegyelem. A kegyelem mint ~ eljárási kegyelmet jelent, így a bűncselekményt elkövető személlyel szemben a büntetőeljárást megszüntetik. A kegyelem lehet általános jellegű, amelynek során az Országgyűlés törvényt alkot, amelyben közkegyelmet (amnesztiát) gyakorol. A kegyelem másik esete az egyéni kegyelem, amelyet a köztársasági elnök méltányossá-

gi alapon, a kegyelmi kérelemben megjelölt okokra figyelemmel gyakorol. A kegyelem megszűnteti a büntethetőséget, azonban nem mentesít pl. a cselekménnyel okozott károk megtérítésének kötelezettsége alól. A → *tevékeny megbánás* a törvényben meghatározott bűncselekmények esetén akkor alkalmazható ~ vagy korlátozó ok, ha az elkövető a bűncselekmény elkövetését a vádemelésig beismerte, és közvetítői eljárás keretében vagy azt megelőzően, de a közvetítői eljárás keretében született megállapodásban jóváhagyva, a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette. A törvény az előzőekben felsorolt, nevesített ~ okokon túl meghatároz olyan eseteket, amelyek utóbb megszüntetik az elkövető büntethetőségét. Így az → *előkészület* és a → *kísérlet* esetén az → *önkéntes visszalépés*, ill. pl. a gyermektartás elmulasztása esetén a vádemelésig az elmaradt tartásdíj megfizetése vagy a kábítószer birtoklása esetén az elterelés sikeres alkalmazása. <grounds for exemption from criminal responsibility>

Büntetlen előélet: a → *bűncselekmény* elkövetésével gyanúsított/vádolt személy addigi életútjának büntetőjogi minősítése. Természetes személy esetében ~ről alapvetően az alábbi esetekben szólhatunk: 1. Előfordulhat, hogy valaki eddigi életvitele során elkerülte, hogy a büntetőügyekben eljáró hatóságok → *terheltként* bevonják a → *büntetőeljárásba*. 2. Előfordulhat, hogy valakit a büntetőügyekben eljáró hatóság terheltként bevont ugyan a büntetőeljárásba, azonban a → *nyomozást* vele szemben bűncselekmény vagy bizonyítottság hiányában megszüntették. 3. Előfordulhat, hogy büntetőügyben az eljáró → *bíróság* bűncselekmény vagy bizonyítottság hiányában jogerős felmentő ítélettel határoz. 4. Előfordulhat, hogy valamely terhelt

büntetőügyében az eljáró bíróság a bűnöségét kimondta, → *büntetést* is kiszabott, azonban az elítélt már mentesült a büntetett előélethez fűződő joghátrányok alól. A mentesülés beálltakor a Btk. rendelkezése szerint: „A mentesített személy büntetlen előéletűnek tekintendő, és – törvény eltérő rendelkezése hiányában – nem tartozik számon adni olyan elítéltetésről, amelyre nézve mentesítésben részesült.” 5. Előfordulhat, hogy az eljáró bíróság bűnösséget megállapító jogerős ítéletet hozott (pl. → *intézkedéseket* alkalmazott), az ítélet jogerőre emelkedésének napján az elítélt mentesült az elítéléshez fűződő hátrányok alól. <clean record, having no criminal record>

Büntető Igazságszolgáltatási Együttműködés Európai Ügynöksége: → EUROJUST

Büntető joghatóság: (1) az → *állam* jogosultsága büntető jogszabályok kibocsátására, → *büntetőeljárások* lefolytatására, → *büntetések* (és más büntetőjogi szankciók) végrehajtására. A ~ gyakorlásának feltételeit a nemzeti jogok határozzák meg (a büntetőtörvény területi, tárgyi és személyi hatálya), ill. a nemzetközi jog szabályai korlátozhatják. (2) Az államnak az a jogosultsága, hogy büntető jogszabályokat alkothasson, és ezeket alkalmazhatja is. A büntetőtörvény hatálya azt fejezi ki, hogy a jogszabályt mikor, hol és mely személyek által elkövetett → *bűncselekmények* esetén kell alkalmazni. Annak megfelelően, hogy a magyar büntetőtörvények mikor (mely időpontban) elkövetett bűncselekményekre, hol (mely területen elkövetett bűncselekményekre) és kire (milyen állampolgárságú személy által elkövetett bűncselekményekre) alkalmazhatók, különbséget tehetünk a büntető jogszabály időbeli, területi és személyi hatálya között. Az időbeli hatály az a meghatározott időtartam, amely alatt a büntetőtörvény alkalmazandó. (Leginkább az elkövetés idején

hatályban lévő büntetőtörvény szerint történik az ügy elbírálása.) A területi hatály meghatározza, hogy az adott állam büntető törvénykönyve mely földrajzi területen elkövetett bűncselekmények esetén alkalmazható, a személyi hatály pedig azt mutatja meg, hogy mely személyek által elkövetett bűncselekményekre terjed ki egy állam büntető hatalma. A területi és személyi hatály kapcsán négy elvet ismer a jogirodalom. Ezeknek megfelelően a Btk. kimondja, hogy a magyar törvényt kell alkalmazni a beföldön elkövetett bűncselekményekre (függetlenül az elkövető → *állampolgárságától* és saját jogától – területi elv), valamint a magyar → *állampolgár* által külföldön elkövetett olyan cselekményekre is, amelyek a magyar törvény szerint bűncselekménynek minősülnek (függetlenül attól, hogy az elkövetés helyén ezt büntetni rendelik-e – személyi elv). A magyar törvény ismeri a kvázi területi elvet is, hiszen a Magyarország területén kívül tartózkodó magyar úszólétesítményen vagy magyar légi járművön elkövetett cselekmények is úgy minősülnek, mintha azokat beföldön követték volna el.

<criminal jurisdiction>

Büntető joghatóság gyakorlásával kapcsolatos összeütközések kezelése: az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* körében a → *büntetőeljárás jogsegély* egyik fajtája, amelynek keretében → *tagállamok közötti információcsere*, ill. konzultációs eljárás zajlik.

<treatment of conflicts relating to the practice of criminal jurisdiction>

Büntető tárgyalási rendszer: az ügydöntő bírósági határozathozatal megelőzően, a tárgyaláson a → *bíróság* és a felek által az eljárási alapelveknek megfelelően végzett, a törvényben előírt, ajánlott vagy megengedett alapvető és sajátos eljárási cselekmények összessége. A ~t meghatározó ismér-

vek, a tárgyalás vezetése, az eljárás résztvevőinek jelenléte, megnyitása, megkezdése és folytonossága, a → *vád* előterjesztése, a → *vádlott* kihallgatása (nyilatkozata), a bizonyításfelvétel, a vád módosítása vagy elejtése, a perbeszéd, a határozathozatal. A tárgyalási rendszerek a fenti ismérvek tartalmában, gyakorlati megvalósításában lényegesen eltérnek egymástól.

<criminal trial system>

Büntető törvénykönyv (Btk.): a hatályos anyagi büntetőjog szabályait – adott → *államban*, adott időszakban – meghatározott szempontok szerint egységes szerkezetbe, rendszerbe foglaló törvény, a ~ (kódex). A hazánkban jelenleg (2017-ben) hatályban lévő ~ 2013. július 1-jén lépett hatályba. A jogalkotó a kódex létrehozásával arra törekszik, hogy a társadalom büntetőjogi oldalmat igénylő viszonyai, funkcionálási feltételei megfelelően tükröződjenek a ~ben. A törvényhozás honi hagyományainkat követve egy törvényben (egységes szabályozással és szerkezetben) hirdette ki a ~t. A ~ mintegy két évszázados európai jogi hagyományt követve – alapvetően – két fő szerkezeti egységre tagozódik. Úgy mint Általános Részre, ill. Különös Részre. A ~ Általános Részének rendelkezései a → *bűncselekmény* fogalma mellett a → *büntetőjogi felelősség* feltételeire, módozataira és a büntetőjogi jogkövetkezményekre vonatkozó általános szabályokat fogalmazzák meg. E szabályok meghatározó jelleggel bírnak. Jelentős részük valamennyi Különös Részben leírt magatartási szabályt érinti, egy részük meghatározott bűncselekményekre vonatkozik. A jogalkotó e Részben nemcsak fogalmakat határoz meg (pl. a → *bűncselekmény*, a → *kísérlet*, az → *előkészület*, az → *elkövetők*, a → *szándékosság*), hanem olyan jogintézményeket is, amelyek nem konkretizálhatók csupán egy-egy ma-

gatartástípusra (pl. → *büntetések*, → *intézkedések*, → *büntetés kiszabása*).

A ~ Különös Részének rendelkezései határozzák meg az egyes különös → *törvényi tényállások*at és azt, hogy az elkövetőkkel szemben e törvényi tényállások kimerítése esetén milyen jogkövetkezmények alkalmazhatók. Kivételként említést érdemel, hogy a szabályozás tárgyára tekintettel (a jogi személyekkel szemben alkalmazható intézkedésekről) szóló rendelkezések nem a ~ben kaptak helyet.

<Criminal Code, Penal Code>

Büntetőeljárás: az államhatalmi tevékenység büntető igazságszolgáltatásának megnyilvánulása, a büntetőjogi felelősségre vonás törvényes rendje; a törvény által feljogosított → *hatóságok* és más személyek cselekményeinek sora. Rendelhetése, megállapítani, történt-e bűncselekmény, ki az elkövetője, és vele szemben a büntető anyagi jogot kell-e alkalmazni.

<criminal procedure, criminal proceedings>

Büntetőeljárás átadása: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* egyik formája. A → *büntetőeljárás* akkor adható át, ha célszerű, hogy azt más → *állam* hatósága folytassa le. A ~ általában akkor történik, ha a tagállamban tartózkodó → *terhelt* annak az államnak az → *állampolgára*, amelynek részére az eljárás átadása történik, vagy abban az államban van az állandó lakóhelye, ill. a szokásos tartózkodási helye. Szintén ~ára kerülhet sor, ha a terhelt az eljárás során külföldön tartózkodik, viszont a kiadatásának külföldi államból nincs helye, vagy kiadatását megtagadták, és akkor is, ha a kiadási kérelem előterjesztésére nem kerül sor. Magyarország viszonylatában kötelező a ~, ha a magyar büntető joghatóság alá tartozó ügyben a külföldi által belföldön, valamint Magyarország határain kívül tartózkodó magyar hajón vagy ma-

gyar légi járművön elkövetett → *bűncselekmény* üldözéséről Magyarország törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződésben lemondott. A ~ esetén a tagállamban Magyarországon az eljárást megszüntetik, a továbbiakban a külföldi állam hatósága jár el az ügyben.

<surrender of criminal proceedings>

Büntetőeljárás átvétele: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* egyik formája. A más → *állam* igazságügyi hatósága előtt folyó → *büntetőeljárás* e hatóság megkeresésére akkor vehető át, ha a → *terhelt* az átvevő tagállam → *állampolgára*, vagy a tagállamba Magyarországra bevándorolt, ott letelepedett, ill. a tagállam által menekültként elismert külföldi nem magyar állampolgár. A büntetőeljárás átvételéről Magyarországon a legfőbb ügyész dönt függetlenül attól, hogy nyomozási vagy bírósági fázisban van a büntetőügy. ~ esetén a külföldön folytatott büntetőeljárás a magyar hatóságokhoz kerül, Magyarországon folytatják le a nyomozást, ill. a bírósági eljárást attól függően, hogy a más államban milyen szakaszban volt az ügy.

<acceptance/receipt of criminal proceedings>

Büntetőeljárás garanciái: a → *büntetőeljárás*ban az eljárás törvényes lefolytatását szavatoló biztosítékok. Az eljárási célok és feladatok realizálásához megállapítják a → *hatóságok* és a résztvevők → *eljárási cselekménye*it, meghatározzák az ügyfélrésztvevők (vádló, → *terhelt*, védő) jogosítványait és kötelezettségeit, a → *bizonyítás* elveit, eszközeit, módjait, a → *határozatok* hibáit és azok orvoslásának rendjét.

<procedural guarantees>

Büntetőeljárás megindítása: a → *büntetőeljárás* és a → *nyomozás* megindításának pozitív, általános feltétele a → *bűncselekmény* megtörténteire irányuló (egyszerű) → *gyanú*. A büntetőeljárási törvény szerint

büntetőeljárás csak bűncselekmény gyanúja alapján, és csak az ellen indítható, akit bűncselekmény → *megalapozott gyanúja* terhel. A nyomozás az → *ügyésznek* vagy a → *nyomozó hatóságnak* hivatali hatáskörében, valamint a nyomozó hatóság tagjának hivatali minőségében tudomására (más eljárás során) jutott adatok alapján, ill. bejelentésre vagy → *feljelentésre* indul meg. A → *büntetőeljárásnak* negatív feltételei a → *büntetőeljárás akadályok*, fennállásukkor nincs helye eljárásnak.

<initiation of criminal proceedings>

Büntetőeljárás akadályok: a ~ fennállása esetén → *büntetőeljárás* nem indítható, nem folytatható annak törvényes akadályai miatt. Ezek lefedik a büntető anyagi jogból ismert elsődleges (pl. jogos védelem) és másodlagos (pl. elévülés) büntetési akadályokat, részint pl. a többszörös eljárás tilalmából fakadnak.

<criminal procedural barriers>

Büntetőeljárás alapelvek: a → *büntetőeljárás* vezérlő elvi tételek. Kifejezik a büntetőeljárás sajátosságait, meghatározzák az eljárás rendszerét, a → *hatóságok* és az eljárás résztvevőinek joghelyzetét, az eljárási cselekményeik általános rendjét, a büntetőeljárás lefolytatásának és a → *büntetőjogi felelősség* eldöntésének alapvető szabályait. Tárgyuk szerint megkülönböztetünk szervezeti (a hatóságok – elsősorban a → *bíróságok* strukturális felépítésének, összetételének, továbbá a bírói állás elnyerése – kérdéseit érintik) és működési (a bűnüldözési, igazságszolgáltatási tevékenység feltételeit, alapvető feladatait, eszközeit és módját meghatározó) ~eket.

<basic principles of criminal procedure>

Büntetőeljárás cselekmények: a ~ → *büntetőeljárás*ban részt vevők olyan magatartásainak összessége, amelyek a → *terhelt* →

büntetőjogi felelősségének eldöntésére irányulnak. A → *vád* (bűnüldözés), a védelem és az ítékezés alanyai (főszemélyek), ill. az eljárás más alanyai (mellékszemélyek) által az eljárási feladatok körében és érdekében gyakorolt jogok és teljesített kötelezettségek külső megnyilvánulásai (ténykedések, aktusok stb.), amelyek idejét, helyét, módzatait, alakszerűségeit a büntetőeljárás törvény szabályozza joghatásokkal.

<procedural actions (of the subjects of the criminal procedure)>

Büntetőeljárás jog: jogszabályok foglalta meghatározni, milyen szerveknek, milyen eljárás keretében kell a → *bűncselekményeket* elbírálni. Ez alapján járnak el a törvényben feljogosított → *hatóságok* a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személlyel szemben, a büntető igazságszolgáltatás teljesítésére. Rögzíti a → *büntetőeljárás*ban részt vevő hatóságok és magánszemélyek jogait, kötelezéseit és az eljárás törvényes rendje szerinti → *büntetőeljárás cselekmények* alakításait és sorrendjét.

<criminal procedure law>

Büntetőeljárás jogsegély: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*, ill. az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* egyik alkategóriája. A → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* körében ennek formái, különösen: a fogva tartott személy ideiglenes átadása az eljárási jogsegély iránti megkeresést előterjesztő → *államba*; a fogva tartott személy ideiglenes átadása az eljárási jogsegély iránti megkeresést teljesítő államba; kihallgatás zárt célú távközlő hálózat útján; kihallgatás távbeszélő-készülék útján; ellenőrzött szállítás; → *fedett nyomozó* alkalmazása; → *közös nyomozócsoporthoz* létrehozása. Az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* körében ennek legfontosabb kerete az → *európai nyomozási határozat*, de lehetőség van

~re az európai nyomozási határozatot nem alkalmazó tagállamokkal is.

<procedural legal assistance>

Büntetőeljárású rendszerek: az eljárás jogelvek szerinti felépítése az abban érvényesülő szervezeti és működési elvek alapján. Az eljárású funkciók (→ *bűnüldözés*, → *vád*, védelem és az ítélezés) megoszlása alanyai között, az őket megillető jogosultságok és kötelezettségek, az eljárású szakaszok és ezek egymáshoz való viszonya alapján: → *akkuzatórius* (vádeltű), → *inkvizitórius* (nyomozóelvtű) és a kettő kombinációja, a → *komplex* (*vegyes*) rendszer.

<criminal procedure systems>

Büntetőeljárású tevékenység: a → *büntetőeljárás alanyai* által kifejtett → *büntetőeljárású cselekmények* egy-egy csoportja, összefüggő sorozata (pl. nyomozású, bizonyítású, védői tevékenység).

<quasi procedural activities, series of procedural actions of the subjects of the criminal procedure>

Büntetőjog: a jogszabályok jellegéből – valamint az igazságszolgáltatású szervek funkcióinak a történelmi fejlődés során kialakult elkülönüléséből – adódóan kialakult, összefüggő jogág. Tágabb értelemben a ~ magában foglalja az anyagi büntetőjogot, a büntető eljárásjogot és a → *büntetés-végrehajtású jogot*, szűkebb értelemben pedig ~on a büntető anyagi jog értendő.

A ~ azoknak a jogszabályoknak az összessége, amelyek meghatározzák a büntetendő emberi magatartásokat, a büntetőjogi felelősségre vonás feltételeit és azt, hogy a → *bűncselekmények* elkövetőivel szemben milyen feltételek megléte esetén milyen jogkövetkezményeket lehet alkalmazni.

<criminal law, penal law>

Büntetőjogi felelősség: leginkább filozófiai kategória, adott személyt terhelő olyan következmény, ami akkor áll elő, ha az érintett szabad akarata alapján nem a jogszabály által helyesnek ítélt cselekvést, hanem a jogsértést választja. J.: felelősségről többféle (pl. polgári jogi, munkajogi) értelemben lehet szólni. Csak az a természetes személy tartozik ~gel, aki a cselekmény tanúsításakor meghatározott életkort betöltött, és beszámítási képességgel rendelkezik. A ~ azzal szemben érvényesíthető, aki az adott → *állam* büntető törvénykönyvébe ütköző vagy más büntetőjogi büntetés terhével tiltott magatartást tanúsít, és fennállnak a ~re vonás feltételei. Nevezetesen: megálapítható a → *bűncselekmény* fogalmi elemeinek megléte, és nem állnak fenn büntethetőségi akadályok, azaz → *büntethetőséget kizáró okok* vagy → *büntethetőséget megszüntető okok*. A ~ érvényesítése a büntető hatalmat (*ius puniendi*) egy meghatározott területen élő népesség feletti főhatalmat (állami főhatalom) gyakorló állam joga.

<criminal liability>

Büntetőparancs: szakmatörténelmi kategória, a magyar → *büntetőeljárásban* az 1896-os bűnvádi perrendtartásban megjelent jogintézmény, a kihágások, ill. a kizárólag pénzbüntetéssel büntetendő cselekmények gyorsabb, egyszerűbb elbírálására. Lényege megegyezett a mostani tárgyalás mellőzésével. A → *bíróság* kizárólag az iratok alapján, → *tárgyalás* nélkül hozta meg döntését, csak a törvényben meghatározott jogkövetkezmények alkalmazásával. Jelenleg kisebb jelentőségű és egyszerűbb megítélésű ügyeknél, amikor a bíróság nem tart tárgyalást, hanem az eljárás korábbi szakaszaiban szerzett bizonyítékokból (iratokból) végzéssel dönt a → *terhelt* büntetőjogi felelősségről. Ilyenkor csak bizonyos (enyhébb) jogkövetkezmények szabhatók ki a szabadlábon védekező → *terhelttel* szemben. A gyakran

használt jogintézménynél folyamatosan bővült a bíróság által alkalmazható jogkövetkezmények köre. Elrendelése a törvény objektív és szubjektív feltételeinek meglétekor történhet A → végzéssel szemben a → jogorvoslat specialitása, hogy a → vádlott tárgyalás tartását kérheti.
<order of punishment>

Büntetőper: a → büntetőeljárás → bíróságok előtt lefolytatott szakasza.
<criminal action, criminal trial>

Büntett: a → bűncselekmény súlyosabb kategóriája. A büntetőjog az ún. bichotomikus rendszerben a bűncselekményeket súlyuk szerint két csoportba sorolja, megkülönböztetve ~eket és → vétségeket.

A ~ek az olyan szándékosan elkövetett bűncselekmények, amelyekre a törvény kétévi → szabadságvesztésnél súlyosabb → büntetés kiszabását rendeli. Minden más bűncselekmény vétség. A ~ek és vétségek elhatárolásában egyrészt a → bűnösség formája, másrészt a törvényben kilátásba helyezett szabadságvesztés-büntetés legkisebb mértéke az irányadó. ~nek csak a szándékos bűnösséggel megvalósított bűncselekmények minősülnek, de csak abban az esetben, ha az adott bűncselekményre a törvényben meghatározott büntetési tétel a kétévi szabadságvesztést meghaladja.
<felony>

Bűnügyi (nyomozási) terv: a bűnüldözési tevékenység szakszerű és hatékony végrehajtásának elengedhetetlen feltétele, az elvégzendő feladatok szükséges részletességű dokumentuma. A tervezés igénye megjelenik a bűnüldözési munka teljes folyamatában és az egyes erők, eszközök és módszerek alkalmazása során is. Ebből fakadóan a konkrét bűnüldözési munka során általános és speciális tervet különböztetünk meg. Az általános terv nagyobb, átfogó, időben elhúzódó operatív bűnüldözési

munkafolyamatok dokumentuma, míg a speciális terv egy-egy bűnüldözési lehetőség (erő, eszköz, módszer) alkalmazásának taktikai, metodikai elemeit tartalmazza.

<investigative plan>

Bűnügyi (operatív) helyzet: valamely terület, bűnügyi vonal, objektum vagy közigazgatási terület, egy adott időben meglévő és bűnügyi szempontból vizsgált és értékelt viszonyainak összessége.
<criminal situation>

Bűnügyi költség: az eljárás megindításától a büntetés végrehajtásának befejezéséig, ill. a → rendkívüli jogorvoslati eljárás, valamint a → különleges eljárásokkor az → állam által előlegezett költség (pl. a szakértő, ill. a szaktanácsadó, valamint a tolmács munkadíja és költségtérítése, a lefoglalt dolog szállításának és őrzésének, ill. a tanú megjelenésének költsége stb.), a → terheltnek, a → védőnek, a → magánfélnek, a → pótmagánvádlónak és a → magánvádlónak, a terhelt és a → sértett törvényes képviselőjének az ügyben felmerült, valamint a kirendelt védőnek és a sértett, a magánfél, valamint a pótmagánvádló képviselőjének készletadásai és díjai akkor is, ha azt az állam nem előlegezte meg. A terhelt vagy védője kérelmére a bíróság, ill. az ügyész a terhelt részére költségmentességet engedélyez, ha igazolt jövedelmi és vagyoni viszonyai miatt a bűnügyi költséget előreláthatólag nem tudja megfizetni. Ilyenkor a terhelt kérelmére védőt kell kirendelni, akinek díját és költségét az állam viseli. A személyes költségmentességről hozott → határozat és a költség viselésére vonatkozó rendelkezés elleni jogorvoslat halasztó hatályú.

<costs of criminal proceedings>

Bűnügyi múzeum: a → bíróságok által elkobzott tárgyak gyűjtőhelye. A múzeum gyűjteményi anyagát a → *bűnözés* és → *bűnmegelőzés*, → *felderítés* eszközei képezik.

<crime museum>

Bűnügyi őrizet: főszabály szerint a → *nyomozási szakaszban* elrendelt, a → *terhelt* személyi szabadságának átmeneti elvonása, legfeljebb 72 óráig alkalmazható → *kényszerintézkedés*. Indoka: a → *nyomozó hatóság*, ill. az ügyész törvényi felhatalmazásának szükségessége, ha hosszabb tartamú szabadságelvonással járó kényszerintézkedés bírói elrendelése vagy közvetlen → *bíróság elé állítása* valószínűsíthető, a → *gyanúsítottat* lehessen a hatóság őrizetében tartani, ezek tartalmi és formai előkészítéséig. Elrendelése az általános törvényi feltételek megléte esetén belátás szerinti hatósági döntéshez kötött, alkalmazásának indokoltságát tettenéréskor hangsúlyozza a törvény. Csak az elfogatóparancs alapján elfogottal szemben kötelező. Bíróság is elrendelheti a terhelt (vádlott) rendzavarásakor a tárgyaláson. A körülmények változatlansága esetén a ~ ismételtelen nem rendelhető el.

<custody, detention>

Bűnügyi statisztika: a → *bűnügyi tudományok* segédtudománya, az igazságügyi statisztikának a → *bűnözésre* mint társadalmi tömegjelenségre és a bűnözéssel foglalkozó állami szervekre vonatkozó adatok gyűjtésével, rendszerezésével, feldolgozásával és elemzésével foglalkozó ága. A bűnözés mérésére a hatósági tudomásra jutott bűncselekményi körben van lehetőség. A → *látens bűnözést* kutatási mérések alapján csak becsülni lehet.

<crime statistics>

Bűnügyi technika: a rendőrség egyes eljárási cselekményeinél alkalmazott krimináltechnikai eszközök megnevezése.

<criminal techniques>

Bűnügyi tudományok: a → *bűnözés* mint vizsgálati tárgy azonossága alapján kialakult tudománycsoport. Körébe tartoznak azok az egymással szoros kapcsolatban lévő, egymást feltételező, kiegészítő tudományágak, amelyek a bűnözéssel, egyes különös szintű jelenségcsoportjaival és egyedi jelenséggel – mint a → *bűncselekménnyel*, a bűnelkövetővel, a → *sértettel* és a → *büntetéssel* –, valamint a bűnözés és a bűncselekmény jogi és más következményeivel valamilyen szempontból foglalkoznak. A ~ csoportja a → *büntetőjogból*, a → *kriminalisztikából*, a → *kriminológiából*, a kriminálstatistikából, a → *kriminálpszichológiából*, a kriminálpszociológiából, a kriminálpedagógiából, büntetés-tanból (pönológia) és a sértett-tanból (→ *viktimológia*) áll.

<criminal science(s), crime science>

Bűnügyi tudományok rendszere: főként a normatív jellegű → *büntetőjog*, → a *büntetőeljárás jog* és → a *büntetés-végrehajtási jog* tudománya, valamint az empirikus → *kriminológia* és → *kriminalisztika* alkotja, de szerepelnek benne többek között a kriminálpolitika, ill. a bűnügyi tudományok egyes segédtudományai, pl. az → *igazságügyi orvostan*, az igazságügyi elmekörtan, a → *bűnügyi statisztika*.

<criminal sciences system>

Bűnüldözés: a → *bűnüldöző hatóságok* (→ *Rendőrség* és a → *Nemzeti Adó- és Vámhivatal*) Alaptörvényben meghatározott és ágazati törvényekben részletesen szabályozott feladatainak ellátása.

<crime fighting>

Bűnüldözési célú felderítés: az Alaptörvényben megjelenített bűnüldözési célok érdekében, a bűnüldözési ágazati törvényekben megjelenített feladatszabás alapján végrehajtott, a magán- és családi élet, a magánlakás és levelezés tiszteletben tartásához és ehhez szorosan kapcsolódó információs önrendelkezéshez, az információáramlás szabadságához és a → *személyes adatok* védelméhez fűződő jogot is korlátozható, proaktív információszerző tevékenység. A ~ a → *rendőrség* és a → *Nemzeti Adó- és Vámhivatal* hatáskörébe utalt → *bűncselekmények* felderítésére, megakadályozására, a → *közbiztonság* és az → *államhatár* rendjének védelmére, a → *terrorizmus* elleni küzdelem, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésére és megakadályozására, belső bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzésre, valamint a → *bűncselekményből eredő vagyont* visszaszerzésére irányul.
<crime detection>

Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége: → Europol

Bűnüldöző hatóság: bűnüldözési feladatokat ellátó, törvény által kijelölt hatóságok összefoglaló megnevezése.
<law enforcement/investigative authority>

Bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködése: a nemzetközi rendészeti együttműködés egyik alrendszere, amelynek keretében a → *bűnmegelőzést* és → *bűnüldözést* folytató nemzeti bűnüldöző szervek együttműködnek a külföldi partnerszervekkel. Ennek formái: a közvetlen információcsere; az → *Európai Unió* tagállamának bűnüldöző szervével történő információcsere; az ellenőrzött szállítás; a közös bűnfelderítő-csoport létrehozása, a bűnüldöző szervvel együttműködő személy igénybevétele; a → *fedett nyomozó* alkalmazása; a határon

átnyúló megfigyelés, ill. a forrónyomon üldözés; az összekötő tisztviselő alkalmazása; a → *titkos információgyűjtés* nemzetközi együttműködés alapján; a tanúvédelmi program alkalmazása nemzetközi együttműködés alapján, valamint az Európai Unió tagállamának különleges intervenciók egységével való együttműködés. Hasonló jogintézményeket ismerünk a nemzetközi bünyügyi jogsegély körében (pl. az eljárási jogsegély körében), ill. az Európai Unió belüli bünyügyi együttműködés körében (pl. → *közös nyomozócsoport*), de ott az együttműködés igazságügyi szervek között történik.
<international co-operation of law enforcement authorities>

Bűnüldöző szervvel együttműködő személy igénybevétele: a bűnüldöző szervek által folytatott nemzetközi együttműködés egyik formája, amelynek keretében pl. a Magyarország területén működő közös bűnfelderítő-csoportban részt vevő kihelyezett tag külföldi bűnüldöző szervvel együttműködő személyt Magyarország területén igénybe vehet. Ugyanígy lehetőség van arra, hogy a külföldi államban működő közös bűnfelderítő-csoportban részt vevő kihelyezett magyar tag magyar bűnüldöző szervvel együttműködő személyt vegyen igénybe, ha ezt a személyt, ill. az általa szolgáltatott → *adatot* a külföldi → *állam* legalább olyan védelemben részesíti, mint amilyent a magyar jogszabály előír.
<indent a person in order to co-operate with law enforcement authorities>

C

Cannabis: → **Marihuána**

CBRNC (Kémiai, biológiai, radiológiai és nukleáris ellenintézkedés): a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris események bekövetkezése vagy azok veszélye esetén végrehajtandó feladatok összessége a bekövetkezett vagy várható károk elkerülésére, csökkentésére. Tartalmazza egy adott CBRN (Chemical, Biological, Radiological and Nuclear) veszélyforrás meghatározását, előzetes felderítését, szennyezés kialakulása esetén a szennyezett terület határainak kijelölését, a mintavételi és mentesítési eljárásokat, eljárásrendeket, az egészségügyi ellátási megelőzési lépéseket, módszereket, technikákat.

Magyar terminológiában a CBRN-kifejezés használható ABV (atom, biológiai és vegyi) kifejezésként is.

<Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Countermeasures>

Céginformációk gyűjtése: magánnyomozói megbízásfajta, a megbízó által meghatározott gazdasági társaság(ok)ra vonatkozó, nyilvános adatbázisokban fellelhető információk kiválogatása, rendszerezése és rögzítése.

<collection of company information>

Céllisztika: a → *ballisztika* része, amely a → *lövedék* becsapódásakor a lövedék biológiai és mechanikai hatásaival, a céltárgy-

ban lezajló eseménysorral és az ott bekövetkező elváltozásokkal foglalkozik.

<target ballistics>

Célcsoport: olyan személyek, → *szervezetek*, lakossági rétegek, esetleg országok összessége, amelyek valamilyen → *veszélyeztetettség* vagy éppen az általuk végrehajtott veszélyeztetés, ill. tevékenység miatt – különbözőségük ellenére is – azonos vagy hasonló megközelítést, kezelést, eljárást igényelnek a környezetüktől.

Kibővített értelemben ma már használatos a társadalmi élet szinte valamennyi területén. Így bűnelkövetői, etnikai, fiatalokú, kábítószer-fogyasztó, marketing-, olvasói, választói stb. csoportok is lehetnek.

<target group>

Céllenőrzés: Vez.: egy szerv, szervezeti egység, szervezett munkacsoport, személy, konkrét eset, tárgykör meghatározott szempontok szerinti vizsgálata, ill. szolgálati feladat megvalósításának ellenőrzése.

Közl.: a → *forgalomellenőrzés* azon típusa, amely során a közlekedési résztvevők egy előre meghatározott csoportját vagy meghatározott közlekedési szabályok betartását ellenőrzik.

<goal verification; target controlling>

Célirányosság: a bűnüldöző munka egyik alapelve. A bűnüldöző munka fő irányait, súlypontjait minden esetben a bűnügyi

operatív helyzet folyamatos elemzésével és értékelésével – a korábbi bűnüldözési tapasztalatokat is figyelembe véve – úgy kell meghatározni, hogy azok rugalmasan igazodjanak a → *bűnözés* jellegéhez, változásaihoz és előre látható tendenciáihoz, továbbá alkalmasak legyenek a → *szervezett bűnözés* elleni, valamint a nemzetközi bűnüldözéssel kapcsolatos kötelezettségek teljesítésére.
<diminished/targeting>

Célkitűzés: (1) a rendvédelmi szervezet/szerv rendeltetésének (missziójának) és abból eredő alap- (fő) feladatainak kijelölése, meghatározása. A rendvédelmi szervezet/szerv egésze, valamint a vezetők és a munkatársaik birtokában lévő humán és tárgyi értékek figyelembevételével a stratégiai ~eket a magasabb vezető (előljáró), ill. a taktikai konkrét ~eket rendszerint az adott vezető önmaga határozza meg. (2) A → *szervezet* missziójának megértése, felülvizsgálata, konkrét formája. A vezetők birtokában lévő értékek – működési mód, társadalmi, etikai vagy akár praktikus jellegűek, pl. a vezetők számára kívánatos szervezeti méret, előállítandó termék, szolgáltatás – határozzák meg a célok kiválasztását. (3) A tervezés része, a megvalósításra váró elképzelések összessége.
<objective, setting objectives, setting targets, target setting>

Cellakutyaprogram: a kutyák képzésében megvalósuló jóvátételi tevékenység mellett az elítéltek szociális fejlődését segítő, a kommunikációs képességüket fejlesztő, speciális (első gyakorlati megvalósításban 12 hetes) kiképzési szakaszból álló program. Menhelyi kutyákat szakemberek közreműködésével és → *fogvatartottak* segítségével engedelmisségi alapszintre képeznek ki, javítva a kiképzett kutyák gazdára találási esélyeit is. A foglalkozássorozat célja fiatalok fogvatartottakban a gondoskodás révén normakö-

vető társadalmi beilleszkedésüket is elősegítő képességek fejlődésének előmozdítása. A gazdátlan, csellengő, menhelyi kutyákra építő módszer tudatosan törekszik rávilágítani a fiatalok fogvatartottak életében e területen jelentkező párhuzamokra. A kutya gazdára találásával a fiatalok meggyőződhet arról, hogy van reális esély a társadalomba való hasznos visszatérésre. A képzés tudatosan erőszakmentes tanítási és megerősítési folyamatokra épít. A kezelésbe vont célcsoportok a victim (áldozat) típusú fiatalok, a szokásos pedagógiai módszerekkel szinte kezelhetetlen, kiemelkedően agresszív magatartásúak, deviáns szocializációs problémákkal küzdők. A kutyák kiválasztásának elsődleges szempontja, hogy az állat több generációs keverék, jámbor természetű kutya legyen, ne hasonlítsanak a büntetés-végrehajtási szerveknél alkalmazott szolgálati kutyákra. A program megvalósítása először Szirmabesenyőn történt.
<cell dog program>

Célszállítás: (1) → *fogvatartott* szállítása egyedi feladatként, szervezett és engedélyezett formában, járművel az útba indító és a célintézet között. (2) A fogvatartott meghatározott helyre (többnyire egy másik bv. intézetbe) való, → *körszállítás*nak nem minősülő átszállítása.
<detainee movement operation; form of delivery to destination>

Célszemély: (1) természetes személy, akire a → *művelet* irányul. (2) Az az ismert vagy ismeretlen természetes személy, akivel szemben a → *titkos információgyűjtés* (felderítés) folyamatban van. (3) Az a természetes személy, akire a nemzetbiztonsági vagy bünyügyi célú titkos felderítés komplex folyamata (pl. feldolgozás, tanulmányozás) vagy meghatározott részmozzanata (pl. helyiségellenőrzés, figyelés) irányul.

A ~ analógiájára használatos a céllakás vagy célhelyiség kifejezés is.

<target person>

Célzatos bűncselekmény (*dolus specialis*): olyan, szándékosan elkövetett → *bűncselekmény*, amelynek törvényi tényállása célzatot tartalmaz. A büntetőjog-tudomány az életben mint szubjektív és objektív egységekként megnyilvánuló cselekményt, magatartást mesterségesen kettéválasztja. Ennek eredményeként a cselekvést, magatartást irányító belső (tudati, érzelmi) összetevőket, így a célzatot is – mint szubjektív elemeket – vizsgálja.

Minden emberi cselekedet valamilyen cél megvalósítására irányul. A szándékos bűncselekmények jelentős részénél közömbös, hogy az elkövetőt milyen cél irányította. Egyes szándékosan elkövetett bűncselekmények tényállásaiban a törvényalkotó célzatként értékeli azt az elkövető által kedvezőnek tartott következményt, amelynek elérése érdekében végrehajtja a → *bűncselekményt*. A célzat túlmutat a szándékon, egyben összefügg a motívummal, mert a cél képzete elhatározást kiváltó (motiváló) hatású. Mondhatjuk, hogy a motívum a szándék innensős, a célzat a túlsó oldalán helyezkedik el, túlmutat a szándékon.

Amennyiben a célzat értékelése már az alaptényállásban megtörténik, úgy a bűncselekmény csak akkor valósulhat meg, ha az elkövető a tényállásban megfogalmazott cél elérése érdekében cselekszik. E bűncselekményeket ~nek nevezzük (pl. a kifosztás alapeseti tényállási eleme a jogtalan eltulajdonítási célzat, amely nélkül sem az alapeseti, sem a minősített eseti tényállás nem valósulhat meg). Amennyiben a célzat valamely bűncselekmény minősítő körülményei között szerepel, akkor a bűncselekmény megvalósulása – kivéve a célzatot megfogalmazó minősített eset létrejöttét – nem függ az elkövető céljától. Abban az esetben, ha a törvényalkotó a mo-

tívumot és a célzatot nem teszi az adott bűncselekmény tényállási elemévé, de az elkövetés során a → *bűnösséget* érintő körülményként jelentkezik, a → *bíróság* e tényt a → *büntetés* kiszabása során értékelheti.

<criminal offence committed with a direct intent (*dolus directus*)>

Centralizált vezetés elve: a vezetés azon jellemzője, hogy a hatalom egyetlen kézben, pontban, → *szervezetben* összpontosul, érvényesítése alá-fölé rendeltségi viszonyban történik. A központ (irányító szervezet) közvetlenül kezel minden → *információt*, észlel minden változást, és valamennyi válasz a központi irányítótól érkezik valamennyi végrehajtó szervhez. Az alárendelt szervezeti egységek végrehajtása közvetlenül a központ döntése szerint történik. A feladatok elosztása mereven, a hatásköri szintek szerinti, ill. megfelelően bevett szokás és gyakorlat. <principle of centralised management, principle of centralised leadership>

CEO (Chief Executive Officer) csalás: e-maillal történő támadási praktika, amelynek lényege a munkavállalók segítőkészségének kihasználása. A támadó mint külső → *hatóság*, → *szervezet* vagy főnök „érdeklődik” a munkavállaló(k)tól egyes személyek → *adatai* (→ *phishing*) vagy az érintett, vagy más vállalkozás, intézmény adatai iránt. <CEO fraud>

CEPOL: eredetileg Collège Européen de Police, Európai Rendőrákadémia, amely 2016. július 1-től European Union Agency for Law Enforcement Training, magyarul Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége néven működik, de megőrizte korábbi neve rövidítését. Egy olyan európai ügynökség, amely az uniós tagországok vezető beosztású tisztjei részére együttműködési lehetőséget biztosít, továbbá a rendvédelmi oktatók, szakértők, vezetők képzésével támogatja az európai

és nemzetközi bűnüldözési együttműködést. A képzés kiterjed a polgári válságkezelésben részt vevő szakértők felkészítésére is.

A ~ hálózatként működik, amelynek tevékenységeit – tanfolyamok, szemináriumok, konferenciák és találkozók – a tagállamok bonyolítják le a területükön, főként a nemzeti rendőrtisztképző intézményekben.

Célja, hogy ösztönözze a határokon átvéelő kooperációt a → *bűnözés* elleni harc, ill. a → *közbiztonság* és → *közrend* fenntartására irányuló tevékenységek terén. Az intézményt 2005-ben hozta létre az → *Európai Unió Tanácsa*. A ~ igazgatójának megbízatása négy évre szól, aki az uniós tagállamok képviselőiből – rendszerint a tagállami rendőrtisztai főiskolák vezetőiből – álló igazgatótanácsnak tartozik felelősséggel. Az igazgatótanács elnöke az Európai Unió elnökségét adó ország képviselője.

A ~ évente 100–150 tanfolyamot, szemináriumot, konferenciát, csereprogramot szervez. Az ügynökség által kezdeményezett tevékenységeket, amelyek számos területet fellelelnek, a tagállamok rendőrtisztai főiskoláinak, egyetemeinek segítségével hajtják végre. A szervezet székhelye a kidolgozás időszakában Magyarországon, Budapesten található. <European Union Agency for Law Enforcement Training>

Certifikáció: valaminek a hitelességét, jogszabályi és minőségi megfelelését tanúsító hivatalos eljárás eredményeképpen kiállított okirat, az e célra akkreditációval rendelkező hatóság által. Alapváltozatai: 1. fuvarozásban a releváns hatóságtól a származási bizonyítványok (Certificate of Origin) igénylése folytán a származási bizonyítvány elkészítésének és kiadásának tevékenysége; 2. a tanúsítványkiállításnál és a nyilvános kulcsú titkosítási eljárások használatakor az informatikai rendszer megbízhatóságát bizonyító hitelesítési eljárás manuális és elektronikus tevékenysége.

Chicagói Iskola: az Egyesült Államokban (Chicagói Egyetem) a 20. század elején kialakult társadalomtudományi kutatóműhely, amely sokak szerint a legnagyobb hatású eredményeit a városszerkezet-kutatás területén érte el.

A ~ kutatói voltak a településszociológia mint tudomány első művelői. A kutatások mozgatórugója a város jelentős mértékű népességgyarapodása volt, amely számos szociológiai aspektusú problémát gerjesztett (bűnözés, prostitúció, alkohol, etnikai konfliktusok stb.). A ~ egyes kutatási eredményeit kezdettől fogva számos bíráló érte, ennek ellenére az iskola jelentősége megkérdőjelezhetetlen, hatása pedig mind a mai napig jelentős. A ~ legnagyobb hatású kutatói: Robert E. Park, Ernest W. Burgess, Roderick D. McKenzie, Louis Wirth és Clifford R. Shaw voltak.

<Chicago School>

Chiffre (ábra): a konspiráció érdekében alkalmazott kódrendszer, leggyakoribb alkalmazási területe a hírközlési rendszerek útján megvalósított rádióforgalmazások rejtjelezett védelme.

<chiffre>

CIRAM (Európai Unió Közös Integrált Kockázatelemzési Modell): az → *Európai Unió* által meghatározott egységes módszertan alapján végrehajtandó határrendészeti kockázatelemzési eljárásrend, munkamódszer.

A ~ célja, hogy egy olyan világos és átlátható kockázatelemzési módszertant hozzon létre, amely referenciaértékként szolgálhat az elemzési tevékenységekhez, elősegítve ezáltal a → *határok* védelme területén a hatékony információcserét és együttműködést. A ~ elveinek megfelelően a → *fenyvegetettség* és az erőforrások viszonyrendszere alapján állapítják meg a képességeket, a fokozott terhelés esetén a saját erőfeszítések növelé-

sének lehetőségeit, ezek kimerülése esetén a külső segítség igénybevételének módját, szükségletét. Az elemzés végzéséhez, műveletek irányításához műholdas légi felvételek vehetők igénybe, amihez az Országos Rendőr-főkapitányság ügyeletén 24 órás szolgálat biztosítja a kérelmezők igényeinek teljesítését. Ha a légi felvétel érinti valamely más EU-tagállam területét, akkor attól az országtól engedélyt kell kérni a használathoz. Idekapcsolható még a ~-térkép is, amely lényegében az aktuális határrendészeti és migrációs helyzetet bemutató → *digitális térkép*.
<Common Integrated Risk Analysis Model>

Clickjacking: kattintás kikényszerítése megtévesztéssel, hamis hírek közlésével, „szenzációs videók” ígéretével stb. A weboldal reklámértékét a kattintások száma meghatározhatja.
<clickjacking>

Cloud computing (felhőalapú számítástechnika): külső, elsősorban virtuális-internetes háttértáron elhelyezett → *adatok*at kezelő eljárás gyűjtőfogalma. A ~ technológia többek között lehetőséget nyújt az egyes internetfelhasználóknak arra, hogy bizonyos tartalmakat, érzékeny adatokat tárolás céljából feltöltsenek egy távoli, akár az Egyesült Államokból működtetett szerverre. Az ide felhelyezett anyagokat – egy hálózaton keresztül – mindenki megoszthatja akár a teljes világgal vagy egy jól körülhatárolt belső társasággal.
<Cloud computing>

Cloudszolgáltatás (felhőszolgáltatás): → *adatok* tárolására kialakított szolgáltatás. A szerverek a világ különböző pontjain működnek, amelyek folyamatosan kommunikálnak és adatcserét folytatnak egymással azért, hogy a felhasználók elérhessék az oda feltöltött adatállományaikat.
<cloud-service>

CNP-tranzakciók: a bankkártyák jelenléte nélkül végrehajtott tranzakciók, amelyek során a bankkártyába épített elektronikus eszközök (NFC-csip, mágnessík, EMV-csip stb.) a hitelesítésben jellemzően nem vesznek részt. Tipikusan interneten vagy telefonon közölt kártyaadatok segítségével valósul meg az azonosítás. A visszaélések visszaszorítása érdekében új fejlesztések valósultak meg, amelyek célja a kártyáról leolvasható → *adatokon* kívül más azonosítás alkalmazása (pl. Chip Authentication Program, Dynamic Passcode Authentication stb).
<Card Not Present transactions>

COMINT (távközlési hírszerzés): a → *kommunikáció*hoz kötődő adatszerzés összes válfaját lefedő tevékenység, amely magában foglalja a hagyományos rádiófeldelelőt, a telefonlehallgatást, a számítógépeken át folytatott üzenetváltások tartalmának megszerzését egyaránt.
<COMmunications INTelligence>

Community policing (közösségi rendőrség): egyszerre filozófia és szervezeti → *stratégia*, amely lehetővé teszi, hogy az adott település → *biztonsága* nemcsak a → *rendőrség* működésén, hanem a közösséghez tartozó helyi lakosok partnerként történő együtt munkálkodásán alapuljon. A ~ előzményei a decentralizált járőrözés (team policing) és a rendőr és a közösség közti viszony fejlesztése, valamint a → *bűnmegelőzés* voltak. Ezekből alakult ki az a társadalmi szerepfelfogás, amelyben a rendőrség a közösségek részévé vált. Először kanadai kriminológusok, André Normandeau, Maurice Cusson, Jean-Paul Brodeur fogalmazták meg ennek lényegét. A cél az, hogy a rendőrségnek meg kell változtatnia a viszonyát a közösségekkel, kapcsolatot kell keresnie és találnia az emberekkel, vissza kell őket vezetnie a társadalomba. Ekkor alakították ki a kanadai közösségi rendőrségi modellt

alapelveit, amelyeket 12 pontban foglaltak össze. A modell lényege, hogy a rendőrségnek be kellett látnia, egyedül, a lakosság segítségével nélkül képtelen fenntartani a társadalmi békét. A problémák az egész közösség problémái, a rendőr szerepet vállal azok megoldásában, maga is a közösség aktív tagja. A → *rendőrt* a közösség olyan tagjának tekintik, aki szolgáltatást nyújt azáltal, hogy a problémák megoldására speciális eszközrendszerrel rendelkezik. A rendőrség ebben a modellben a bizottság katalizátora. Segítséget nyújt a helyi társadalmak problémáinak feltárásában, megértésében és kezelésében. Nem vár a következményekre (reaktív rendészet), megpróbál eléjük menni (→ *proaktív rendészet*), ezért a tevékenységében minden korábbinál fontosabbá vált a bűnmegelőzés. Középpontjában a bizalom kiépítése áll. Kialakításának lépései: 1. a teljesítménybeli hiányosságok megállapítása; 2. a változtatás szükségességének felismerése; 3. a változtatáshoz szükséges megfelelő szervezeti légkör igénylése; 3. a probléma megállapítása; 4. az alternatív stratégiák azonosítása; 5. stratégiaválasztás; 6. a stratégia meghatározása és működtetése; 7. a stratégia értékelése és módosítása.

<Community policing>

Computer-related crime (számítógépes bűncselekmény): minden olyan → *bűncselekmény*, amelynek elkövetéséhez számítógépet használtak, vagy számítástechnikai környezetben történt a bűncselekmények megvalósítása.

<Computer-related crime>

COSI (A Belső Biztonságra Vonatkozó Operatív Együttműködéssel Foglalkozó Állandó Bizottság): az EU Tanács előkészítő szerve. Fő feladatai: 1. gondoskodik az EU belső biztonságát érintő ügyekben a hatékony operatív együttműködésről, többek között a → *bűnüldözés*, a → *határellenőrzés*,

valamint a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén; 2. értékeli az operatív együttműködés általános irányát és eredményességét; 3. segítséget nyújt a Tanácsnak a terrormerényletekre vagy a természeti, ill. az ember okozta katasztrófákra való reagálásban.

<Standing Committee on Operational Cooperation on Internal Security>

COTIF (Nemzetközi vasúti fuvarozási egyezmény): Bernben 1980. május 9-én kelt nemzetközi vasúti fuvarozási egyezmény, amelyet Magyarországon 1986-ban törvényerejű rendelettel hirdettek ki.

<Convention concerning International Carriage by Rail>

CPT (Kínzásmegelőzési bizottság): emberjogvédő → *szervezet*, az Európa Tanács kínzás megelőzésére létrehozott bizottsága. 1983. szeptember 28-án az Európa Tanács Közgyűlése elfogadta a 971. (1983) számú ajánlást a → *fogvatartottak* elleni kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód visszaszorítására. Ez lett az alapja az 1984. december 10-én aláírt, ratifikált és csatlakozásra megnyitott „Egyezmény a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód ellen” dokumentumnak. Ennek eredményeként hozták létre a bizottságot az emberi jogok területén szaktekintélynek számító és erkölcsi szempontból magas szinten elismert szakértőkből, az egyezményben részes államok polgáraiból egy-egy jelöltet tartalmazó jegyzékből titkos szavazással. A bizottsági tagság négy évre szól, a tagok – ismételt jelölés alapján – két ízben újraválaszthatók. A bizottság rendszeres és ad hoc vagy eseti látogatásokat tesz a tagországok bv. intézeteiben, rendőrségi fogdáiban, elmeógyógyintézeteiben. Állandó párbeszédet tart fenn a látogatási jelentései, valamint a vizsgált → *állam* részéről érkezett válaszjelentések útján. A bizottságba

beválasztottak nem a jelölő ország képviselőjeként tevékenykednek, hanem önálló, pártatlan szakemberként képviselik a saját álláspontjukat; a bizottság hazájukban tett látogatásakor nem vesznek részt a munkában, a jelentés elkészítésében.

<Committee for the Prevention of Torture>

Crack: pszichostimuláns, a → *kokain* cigarettában való elszívásra és injekciószerűen alkalmas formája. A kokain és szódabikarbóna, ammónium-karbonát vagy ammónium-bikarbonát reakciója során jön létre. Hőfehér kristályos tömb, porítható, de kristályos jellegét megőrzi. A dopamin-jelátvitelre hatva néhány tíz percen keresztül eufóriát, az energiatartalékok mobilizálását, éberséget, néha → *paranoiát*, majd lecsengési fázisában depressziószerű állapotot idéz elő. A rendszeres használat jellegzetes tünete a testi paraziták megjelenésének téveszméje, vakarózás. A cigarettában való elszívások specifikus következménye a „~tűdő”, tüdőbetegségekre emlékeztető tünetekkel. Túladagolása a keringési rendszer összeomlásához vezet.

<crack>

Cronbach-alfa együttható: pszichológiai mérőskála megbízhatóságát mutató → *statistikai* szám, 0 és 1 közötti értékben. Egy ~n alapuló megbízhatósági vizsgálat általánosan elfogadott értékhatár-minimuma 0,7. Ez alatt az adott skála megbízhatósága nem elfogadható.

<Cronbach's alpha>

Cyberbullying: a konkrét személyek ellen irányuló internetes → *zaklatások*, rágalmazások, befeketítések gyűjtőneve. A ~ kifejezés előtagja a cybernetics, magyarul kibernetika, a → *számítástechnika* alak rövidített formája, az utótagja pedig a magyar nyelv számára teljesen ismeretlen angol bully ige, amelynek a jelentése „erőszakoskodik, megfélemlít, terrorizál, zsarnokoskodik, kínoz”.

Az összetétel jelentése tehát „internetes zaklatás, internetes erőszakoskodás”.

<cyberbullying>

Cybercrime: a → *kibertérben* elkövethető → *bűncselekmények* összefoglaló neve.

Cybermobbing: egyén vagy közösség által infokommunikációs eszközön vagy interneten megvalósított, gyakran ismétlődő pszichológiai terrorcselekedetek sorozata, amely egy vagy több személy ellen irányulva az érintetteknek mentális és/vagy fizikális kórtani jelenségeket idézhet elő.

<cybermobbing>

Cs

Családi erőszak: hozzátartozók ellen megvalósuló olyan magatartás, amely a másik fél feletti kontrollban és/vagy egyéb bántalmazásban fejeződik ki. A kérdéskör számos aspektusból közelíthető meg: kriminológiai, feminista, szociológiai és jogi nézőpontból. A kriminálpszichológiai aspektusra az individuális jegyek hangsúlyozása jellemző. A bántalmazó (offender) és bántalmazott (→ *áldozat*) kontextusában nemcsak az egyedi jellegzetességeket emeli ki, hanem tipológiákat is használ, amelyeket a prevenció során, ill. a terápiás kezeléseknél alkalmaznak. A → *kutatások* egyik legnagyobb problémája a látencia, mert az esetek többnyire rejtve maradnak, ami jelentős mértékben megnehezíti a → *hatóságok* beavatkozási lehetőségeit. Különböző bántalmazási formákat különítünk el, amelyek között a határvonalak elmosódtak. Megkülönböztetünk fizikai bántalmazást, → *pszichikai bántalmazást*, szexuális bántalmazást, ill. elhanyagolást. Ezeket jellemzően a súlyossági fokuk, gyakoriságuk, ismétlődésük, krónikus fennállásuk, valamint egyéb gátló és serkentő tényezők előfordulása alapján lehet meghatározni. <domestic violence, domestic abuse, family violence>

Családon belüli erőszak: hozzátartozók elleni, a másik fél feletti kontrollban és/vagy egyéb bántalmazásban kifejeződő magatartás. Kriminálpszichológiai aspektusa az individuális jegyek hangsúlyozása. A bántal-

mazó (offender) és bántalmazott (→ *áldozat*) kontextusában az egyedi jellegzetességek kiemelése mellett a prevencióban, ill. a terápiás kezeléseknél alkalmazott tipológiákat is használ. A → *kutatások* egyik legnagyobb problémája a látencia. Megkülönböztetünk fizikai bántalmazást, → *pszichikai bántalmazást*, szexuális bántalmazást, ill. elhanyagolást, amelyek a súlyossági fokuk, gyakoriságuk, ismétlődésük, krónikus fennállásuk, valamint egyéb gátló és serkentő tényezők előfordulásával jellemezhetők.

<domestic violence, family violence>

<member of teams>

Csapatpróba (próbahasználat): a rendszeresítendő szakanyag korlátozott számú mintadarabjainak, kollekciónak vagy speciális igényekre fejlesztett új terméknek, eszköznek szolgálati körülmények közti tesztelése, a belügyi szerv vezetőjének írásos elrendelésére. Rendszeresítés előtt az egységes megjelenésű egyenruházat és a rendészeti egyéni védőeszköz alkalmasságáról ~val, a többi szakanyagnál próbahasználattal kell meggyőződni. A ~t a szakanyag és az azzal megoldandó feladatok sajátosságaira figyelemmel kell megtervezni, kivitelezni. A rendszeresítés kizárólag sikeres próbahasználat, ~ után engedélyezett.

<service test>

Csapat szolgálat: a rendőrségi feladatokhoz → *csapat szolgálati erőbe* szervezett

→ *rendőrök* alkalmazásának összessége. A ~ alkotórészei: a → *csapatszolgálati feladat*, a → *csapatszolgálati erő* és a → *csapatszolgálati tevékenység*.

<public order service>

Csapatszolgálati alegység: a → *csapatszolgálati egység* parancsnokának alárendelt, állandó vagy ideiglenes állományú és felszereltségű → *kötélék*, amely képes a különlegesen kiképzett és felszerelt állományával a várható feladatok és megfelelő taktikák (formák és módok) sikeres végrehajtására a rendszeresített kényszerítő és más technikai eszközök felhasználásával. A ~ feladatait a → *csapatszolgálati egység* parancsnoka határozza meg. ~nek tekintjük: a → *csapatszolgálati zászlóalj*t, a → *csapatszolgálati századot*, a → *csapatszolgálati szakaszt*, a → *csapatszolgálati rajt* és a → *csapatszolgálati bevetési csoportot*.

<police sub-unit>

Csapatszolgálati bevetési csoport: speciálisan képzett és felszerelt gyorsreagáló alegység, 10–12 → *rendőrrel* és egy vagy több gépjárművel. A → *csapatszolgálati erő* tekintetében két-két ~ egy-egy → *csapatszolgálati szakaszként* működik.

<public order deployment team>

Csapatszolgálati egység: → *kötélék* – a rendőri feladat jellege, időtartama, a → *közrend* és → *közbiztonság* veszélyeztetettsége szerinti – gyors bevethetőségre, amely a létszáma, kiképzettsége és felszerelése alapján önálló műveletre képes. A ~ alapját a területi szervek csapatszolgálati és a rendőrség speciálisan e tevékenységre létrehozott szervének bevetési századai alkotják. A várható feladat jellege, időtartama szerint kiegészíthető logisztikai és támogató (szállító, egészségügyi, műszaki, híradó, informatikai, dokumentációs, lovas és ku-

tyás szolgálati stb.) elemekkel. A ~ a feladat végrehajtása után megszűnik. ~nek tekintjük a → *csapatszolgálati ezredet* és az → *önálló csapatszolgálati zászlóalj*t.

<public order unit>

Csapatszolgálati erő: → *csapatszolgálati feladatok* végrehajtására a rendőrség állományából és eszközeiből összevont, → *kötélékbe* szervezett, parancsnok alá rendelt → *csapatszolgálati egységek* és alegységek összessége. A ~ egységei: a → *csapatszolgálati ezred* és az → *önálló csapatszolgálati zászlóalj*. A ~ alegységei: a → *csapatszolgálati zászlóalj*; a → *csapatszolgálati század*; a → *csapatszolgálati szakasz*; a → *csapatszolgálati raj*; a → *csapatszolgálati bevetési csoport*. A ~t a szakzsargonban gyakran csapaterő elnevezéssel illetik.

<public order force>

Csapatszolgálati erő alegységparancsnoka: a → *csapatszolgálati alegységek* vezetőinek elnevezése; ~ valamennyi, a küszöbönálló feladat teljesítését tervező és szervező parancsnok, az alegysége létszámától, nagyságától függetlenül. A ~ céltudatos tevékenysége átfogja az alegység kötéllétképességei fenntartását, az állomány felkészítését és vezetését a megvalósítás előkészítése, majd végrehajtása során.

<public order sub-unit commander>

Csapatszolgálati erő vezetése: a parancsnok és törzsének összehangolt tevékenysége a rendőri kötéllétképességek létrehozására, magas fokú fenntartására és a → *csapatszolgálati erő* eredményes alkalmazására. A ~ tágabb értelemben magában foglalja: 1. a csapatszolgálati erő egészének, valamint a → *csapatszolgálati egységek* és alegységek (a továbbiakban: szervezetek) rendeltetésének, célkitűzéseinek és feladatainak meghatározását; 2. a konkrét szervezetek létrehozását,

szervezeti felépítését, mindenoldalú biztosítását; 3. a szervezetek humán biztosítását, azaz a személyi állomány kiválasztását, felkészítését, rendszeres továbbképzését, készenlétbe helyezését és készenlétben tartását; 4. a szervezetek logisztikai biztosítását, azaz műszaki-technikai berendezésekkel és anyagokkal, valamint gépjárművel, híradó-, informatikai és más technikai eszközökkel történő ellátását, ill. felszerelését és azok folyamatos működőképességének biztosítását.

A ~ szűkebb értelemben magában foglalja:

1. a várható → *csapatszolgálati feladatok* és → *csapatszolgálati tevékenységek* előkészítését, azaz megtervezését, megszervezését és végrehajtásának begyakorlását; 2. a valóságos („éles”) helyzetekben a tényleges csapatszolgálati feladatok és tevékenységek konkrét megtervezését, megszervezését, végrehajtásuk irányítását, ellenőrzését, segítését; 3. a szükséges kiegészítő → *döntések* meghozatalát, → *intézkedések* kiadását és halaszthatatlan beavatkozások megtételét; 4. a végrehajtás vezetése során szerzett tapasztalatok elemzését, értékelését, majd hasznosítását a későbbi vezetői és a törzsmunkában.

<commanding of public order operation>

Csapatszolgálati ezred: a → *csapatszolgálati erő* egység szintű → *köteléke*, amely felkészült – a rendőri feladat jellege, a művelet országos vagy regionális kiterjedése, elhúzódó időtartama, valamint a → *közrend* és → *közbiztonság* veszélyeztetettsége által determinált – gyors bevetetőségre. A ~ több → *csapatszolgálati zászlóalj* ből tevődik össze.
<public order/police regiment>

Csapatszolgálati feladat: a → *csapatszolgálati erő* → *csapatszolgálati tevékenység* gel megoldandó rendőrségi teendője.
<public order task>

Csapatszolgálati művelet: a → *csapatszolgálati erő* összefüggő, tervszerűen teljesített tevékenységsorozata.

<public order operation>

Csapatszolgálati raj: → *csapatszolgálati alegység*, amely rajparancsnokból és 5–7 → *rendőrből* áll.

<public order/police squadron>

Csapatszolgálati szakasz: → *csapatszolgálati alegység*, amelynek szervezetében a szakaszparancsnok és a helyettese, valamint három → *csapatszolgálati raj* vagy két → *csapatszolgálati bevetési csoport* található.

<public order/police platoon>

Csapatszolgálati század: → *csapatszolgálati alegység*, amelyben a századparancsnok és a helyettese, valamint 3–4 → *csapatszolgálati szakasz*, ill. 8 → *csapatszolgálati bevetési csoport* található. A ~ beosztotti létszáma – a hatékony végrehajtás érdekében – a 6–10 alegységparancsnok (a századparancsnok, a helyettese és a szakaszparancsnokok) mellett legalább 88 fő. A ~ állandó létszáma mellett további 40 fős tartalékot kell létrehozni, kiképezni és védőeszközökkel felszerelni.

<public order/police company>

Csapatszolgálati taktikai eljárás: a → *csapatszolgálati művelet* meghatározott részfeladatai megoldásának, ill. az azt végrehajtó → *csapatszolgálati erők*, eszközök alkalmazásának módja.

<public order tactical options>

Csapatszolgálati tevékenység: a → *csapatszolgálati erő* rendőreinek feladatellátása.

<public order activity>

Csapatszolgálati zászlóalj: a → *csapatszolgálati ezred* szervezetében és alárendeltségében létrehozott alegységszintű → *kötelék*, amely felkészült – a rendőri feladat jellege, a művelet országos vagy regionális kiterjedése, elhúzódó időtartama, valamint a → *közrend* és → *közbiztonság* veszélyeztetettsége által determinált – gyors bevetetőségre. A ~ 2–4 → *csapatszolgálati századból* tevődik össze.

<public order/police battalion>

Csapda, ill. leshely: (1) külső engedélyhez nem kötött → *titkos információgyűjtési* eszköz és egyben módszer. Célja az alapgyanú igazolása, a → *célszemély* személyazonosságának megállapítása. (2) A → *bűncselekmény* elkövetőjének leleplezésére vagy a → *bizonyítás* érdekében sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó fizikai és kémiai eszköz, eljárás vagy → *intézkedés*, amely alkalmazása elősegíti a bűncselekmény(ek) és azok elkövetőinek felderítését, valamint a bűnösségük bizonyítását.

<trap, ambush/lurking-place>

CsDCs (Családi döntéshozó csoport):

a resztoratív (helyreállító) eljárások egyike. Konferenciaalapú, egyedülálló magatartásszabályozás a családközösség összetartó erejével. Ebben a család és a közeli hozzátartozók segítségével a bv., a pártfogók és a → *fogvatartott* közösen hozzák meg, dolgozzák ki a fogvatartott és/vagy az érintett családtagok szükségleteit, elvárásait legjobban kielégítő → *döntéseket*, cselekvési tervet. A megbeszélések a beszélgetésben a feleket támogató faciátor (megoldást segítő) közreműködésével történnek.

<family decision-making group conference>

Cselédügyi rendészet: szakmatörténeti kategória, a gazdák és a cselédek kölcsönös jogait, a cselédség nyilvántartását, ellenőrzé-

sét és a cselédtrendőri kihágásokat magában foglaló egykori összefoglaló megnevezés.

<policing of domestic servants' affairs>

Cselekvőképesség: jogi kategória, amely a → *büntetőeljárásban* arra ad választ, hogy az eljárás alanyai milyen esetben gyakorolhatják jogaikat, teljesíthetik kötelezettségeiket személyesen, saját cselekményeikkel.

<legal capacity>

Csemegi-kódex: szakmatörténeti kategória, az első magyar büntető törvénykönyv (1878. évi V. tc. – a magyar büntető törvénykönyv a büntettekről és a vétségekről). A kodifikátor Csemegi Károly (1826–1899) ügyvéd, államtitkár, országgyűlési képviselő, kúriai bíró, a Jogász Egylet elnöke, jogtudós. Csemegi mint jogász és mint politikus a Deák-párt híve volt. A német, francia és belga mintákat alapul vevő ~ a 19. századi Magyarország kiegyezést követő évtizedeinek kiemelkedő szellemi terméke, amely alapvetően hozzájárult az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való elválasztásához, a független bírósági ítélezés lehetőségének megteremtéséhez. Az 1880. szeptember 1-jén hatályba lépő ~ megteremtette a lehetőségét az addig fennálló bírósági gyakorlat felszámolásának, amely nem a törvényeken, hanem a bírók saját eszméik szerinti ítélezésén alapult, a → *bűncselekményeket* saját erkölcsi mércéjükhöz mérten döntve el, hogy mi számít bűncselekménynek, és mi nem. A ~ a klasszikus tett-büntetőjogi iskola eszmeiségét alapul véve Magyarország történetében először deklarálta a → *nullum crimen sine lege* és a → *nulla poena sine lege* alapelveket. A cselekmények súly szerinti megkülönböztetésének hármas tagolása (→ *büntett*, → *vétség*, → *kihágás*) következtében a kihágások külön kódexbe – 1879. évi XL. tc. (a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról) – kerültek. A ~ több módo-

sítással ugyan, de időtállóan bizonyult. Általános Része 1950-ig, Különös Része 1961-ig volt hatályban.

<Csemegi Code>

Csendbiztos (commissarius): szakmatörténeti intézmény, amely a 18. század első évében honosodott meg. Az 1701. május 17-én kelt királyi rendelet arról intézkedett, hogy a → *bűncselekmények* megakadályozásáról a földesurak gondoskodjanak. A 18. század végén ezen változtatott az 1794. március 21-én kiadott 4052. sz. helytartótanácsi intimátum (rendelet), ugyanis kötelezte a megyéket külön bűnüldöző „rendőri” szervezet, ~ felállítására. A megyei ~ok általában az alispán – néha főispán – főnöksége alatt dolgoztak. A járási ~ok felettesei a főszolgabírók voltak. A vármegyei rendfenntartók elnevezései között a legáltalánosabb a → *pandúr* és a perzekutor lett. Ebből adódóan a ~ok lényegében a vármegyei rendfenntartást végző katonák, majd pandúrok vezetői voltak. Általános közbiztonság-védelmi feladatot láttak el, nyomoztak, vallattak, és részt vettek a → *büntetések* végrehajtásában is. Mindkét intézmény célja a köz → *biztonsága* feletti őrökés, a lakosság állandó szemmel tartása volt.

<leader of the local guards called persecutors of the county/castle district>

„Csendőrségi Lapok”: szakmatörténeti kategória, a csendőrség 1906-tól önállóan megjelenő szakmai folyóirata.

<Gendarmerie Papers: professional periodical of the Gendarmerie>

Csoport: két vagy több ember interaktív együttese közös hiedelmekkel, akik magukat egyazon közösség tagjának tekintik. A ~ fókuszálja a társas élet jelenségeit. A tagok interakciója feltételezi a közös beállítódottságot, egymás észlelését, a személyközi → *kommunikációt* és kapcsolatokat, valamint

a kialakult státuszokat, szerepeket, működési szabályokat, továbbá a közös feladatok elvégzésekor tanúsított együttműködést.

<group (work)>

Csoportos elkövetés: legalább három személy részvétele egyazon bűncselekmény elkövetésében. A büntetőjog társas bűnelkövetési alakzatok gyűjtőfogalom alatt nevesíti azokat a helyzeteket, amelyekben a bűnelkövetők számánál és/vagy bűnözői tevékenységük szervezettségénél fogva magasabb az általuk elkövetett bűncselekmények → *társadalomra veszélyessége*. A ~ a társas bűnelkövetési alakzatok legenyhébb formája. A Btk. számos bűncselekmény esetén minősített eseteként nevesíti a ~t, súlyosabb büntetéssel fenyegetve a csoport résztvevőit.

<committing crime in a gang>

Csoportos lakosságvédelem: több személynek, egész településnek a veszélyeztető hatás következményeitől történő védelmét szolgáló rendszabályok, → *intézkedések*, tevékenységek összessége mind a helyi, mind a távolsági → *védelem* esetén.

<quasi civil protection of the population of settlements>

Csoportosulás: Rsz.: rendbontás céljából személyek összejövetele. A ~ célja lehet „zenebona”, lázadás, forradalom.

<grouping>

Csőtorkolati energia: a csőtorkolaton kirepülő → *lövedék* mozgási energiáját kifejező → *adat*, amelyet a lövedék tömegéből (m) és csőtorkolati sebességéből (v) lehet kiszámítani.

<muzzle energy>

D

Daktiloszkópia: (1) a → *személyazonosság* megállapítására alkalmazott, ujjnyomatvételesen alapuló módszer. (2) Az ujjak és a tenyér bőrfelületén található bőrfodorszájrajzolatok → *nyomainak* és lenyomatainak személyazonosítás céljából történő vizsgálatával foglalkozó krimináltechnikai szakterület. A ~ kifejezés két görög eredetű szó összetételéből adódik: daktülosz = ujj, szkopein = nézni, szemlélni. A ~ szó etimológiailag tehát az ujjak szemlélését jelenti.

Magyarországon történő meghonosítása 1902–1904 közé tehető. A ~ról szóló első magyar nyelvű összefoglaló munka: Gábor Béla – Arányi Taksony (1905): *Dactyloscopia. A személy kilétének megállapítása az ujjak lenyomatai alapján*. Budapest, Országos Központi Községi Nyomda.

<dactyloscopy>

DDoS-támadás: elosztott szolgáltatásmegtagadással járó támadás, a szerverek informatikai támadása, amelynek célja, hogy a szerver a támadóktól érkezőkön kívüli kéréseket ne tudja kiszolgálni leterheltsége miatt. Az elosztás lényege, hogy nem egy hálózati pontból érkeznek az igények a szerver irányába, hanem jellemzően a támadók által üzemeltetett nagyszámú pontból, tipikusan zombihálózatból (→ *botnet*ből).

<distributed denial of service>

Decentrálás: Pszich.: képesség a tárgyak több tulajdonságának együttes figyelembe-

vételére, ill. a jelenségek értékelésére mások szempontjából is. 6–7 éves korban a gyermeki egocentrizmust felváltja a társak iránti érzékenység, fogékonyág. Ez teszi lehetővé, hogy az egyén többféle nézőpontot is egybevessen. Megértsen másokat, helyükbe képzelje magát, képes legyen reakcióikat előre látni, együttműködni, megértse és betartsa a közös szabályokat, valamint tisztában legyen azzal is, hogy mások nem feltétlenül gondolkodnak úgy, mint ő. A ~ hiánya esetén az egyén csak saját magával van elfoglalva, nem tud túllépni saját nézőpontján, nem érdeklí és nem akarja megérteni, mit érez, gondol a másik.

<decentration>

Defacing: honlap tartalmának cseréje, felülírása. Különböző üzenetek, feliratok elhelyezése megtévesztő, fenyegető, gúnyolódási vagy más célból. → *Háború* idején a manipulált, hazug hírek a megtámadott ország lakosságának dezinformálására különösen alkalmasak. → *Terrorszervezetek* saját propagandájuk terjesztésére is alkalmazzák.

<defacing>

Defenzív: az → *elhárítás* tevékenységének jelzője. Arra utal, hogy az arra jogosult → *szervezet* a titkos felderítés eszközrendszerét védelmi céllal, elhárító jelleggel alkalmazza.

A szóhasználat a két világháború közti Magyarországra is jellemző.

<defensive>

Defenzív vezetés: a járművezetés során tanúsított olyan magatartásforma, amelynek tanúsítása esetén a járművezető a más által létrehozott → *veszélyhelyzetekre* is felkészülve képes azok elhárításra, és a → *dynomenhelyzetek* felismerésére.
<defensive driving>

Dekspiráció: (1) a titkos → *felderítés* tényének, mozzanatainak, résztvevőinek és eszközeinek, ill. a felderített → *információknak* illetéktelen személyek tudomásra jutása. Ellentéte a → *konspiráció* (leplezés). (2) A → *minősített adat* védelmét, valamint a bűnüldöző tevékenységek leplezett és konspirált végrehajtását biztosító intézkedések sérelme. A titok sérülése, valamely, a konspiráció megtartása érdekében hozott intézkedés érvényesülésének teljes hiánya vagy részleges megvalósulása, amely a felderítésben súlyos, az esetek döntő többségében visszafordíthatatlan károkat okoz.
<deconspiration>

Delegálás: az egyik legfontosabb vezetői készség, amelynek során a vezető a saját feladatkörébe tartozó egyes teendőket tehermentesítés – vagy más okból – adott (vezető) munkatárs részére átad. Azaz a saját felelősséggel járó feladat átadását jelenti. Nem egyenlő a feladat kiadásával.
<delegation (of tasks and responsibilities), assigning tasks (to subordinates)>

Delimitáció: → **Határmegállapítás**

Delirium: nyugtalanságban, téveszmékben, összefüggéstelen gondolkodásban, viselkedésben megnyilvánuló akut (viszonylag rövid ideig tartó) állapot. Kiválthatja alkoholféregzés és -megvonás, egyes → *drogok*, agyi oxigénellátás zavarra, → *epilepszia*, láz, heveny belső fertőzés (pl. szepszis). ~ban az egyén magatartása erőszakos, gyakran ön- és közveszélyes lehet, ezért felügyeletet és orvosi ellátást igényel. A rendészeti intézkedés körütekintést és megfontoltságot igényel, ugyanis a kényszerítő intézkedések életveszélyessé válhatnak.
<delirium>

Délkelet-európai Bűnüldöző Központ: rendészeti tevékenysége során → *adatok*at kezelni, → *adatbázist* létrehozni jogosult, nemzetközi jogalanyiségű, önálló nemzetközi → *szervezet*. A ~ot megalapító SELEC-egyezmény széles lehetőséget biztosít pl. közös vám-, rendőri, határrendészeti és más operatív műveletekre (→ *közös nyomozócsoportok* felállítására), együttműködésre egyéb nemzetközi rendészeti szervezetekkel (→ *Europol*, → *Interpol*).
<Southeast European Law Enforcement Center – SELEC>

Demarkáció: → **Határmegállapítás**

Demencia: többnyire idős korban jelentkező értelmi képesség hanyatlás. Hátterében néha erőszakos viselkedéshez vezető, betegség eredetű agyi károsodás áll. Súlyos ~ képtelen né teheti elszenvédőjét az önálló életvitelre. A ~ban szenvedő betegek könnyen áldozatává válhatnak → *bűncselekmények*nek. Kezdeti stádiumában a betegek képesek önélet-rajzi emlékek, érzelmek és → *információk* felidézésére. Előrehaladott állapotában a ~ kizárja a beszámíthatóságot és a tanúvallomások értékelhetőségét.
<dementia>

Demográfiai nyomás: adott országon belüli, már elviselhetetlen nagyságú elsődleges vagy másodlagos generációs többletmennyiség. Elsődleges a ~, ha a társadalmon belül az országba érkezett, leginkább más nemzetiségű, eltérő kultúrájú első generációs népcsoport(ok) országos létszámának növekedése

megközelíti, meghaladja a rendelkezésre álló szociális, kulturális, egészségügyi és gazdasági ellátó hálózat kapacitását. A másodlagos ~ esetén a fent leírt jelenséghez hozzáadódik a második generációs népességnövekedési ütem, megközelítve vagy meghaladva az ország őshonos lakossága demográfiai növekedésének ütemét.
<demographic pressure>

Deperszonalizációs zavar: mentális rendellenesség. Elszenvedője önmagától különállónak érzi magát: testét, gondolatait és viselkedését kívülről szemléli, úgy érzi, elvesztette fölöttük az ellenőrzését. ~ban előfordulhat a környezet irreálisként érzékelése: a beteg a körülötte levő világot szürreálisnak, ködösnek és torzultnak érzékeli. Együtt járhat félelemrohamokkal, nem valós testi fájdalmak érzetével és öncsonkítással. Az én és a valóság téves észlelése → *agresszióhoz* vezethet. A → *disszociatív zavarok*nak szerepe van a beszámíthatóság, valamint a tanúvallomások megítélésében.
<depersonalization disorder>

Depriváció: valamitől való megfosztottság, hiányállapot. Az érzelmi ~kor az egyén alapvető érzelmi szükségletei (szeretet, törődés, gondoskodás, testi érintések) kielégíthetetlenek, ezért pszichopatológiai kórképek alakulhatnak ki, pl. → *antiszociális személyiségzavar* vagy → *psichoaktív szerek* okozta zavarok. A szenzoros ~ többnyire vizsgálati helyzet, amelyben egy vagy több érzéketlen inger (látási, hallási, tapintási, hőérzékelési, szaglási, ízérzékelési inger) megvonnak az egyéntől. Ma már terápiás céllal is alkalmazzák, pl. autizmus, → *alkoholizmus* vagy → *alvászavar* esetében. A szociológiai ~ a megfelelő neveltetési és életkörülmények hiánya. Többnyire ebből a csoportból kerülnek ki a megélhetési bűnözők is.
<deprivation>

Detektív: szakmatörténeti kategória, a II. világháború előtt a rendőri állomány azon tagja volt, aki a törvényekben és a rendeletekben rögzítettek szerint megelőző és felfedező szolgálatot látott el.
<detective>

Detektív- és detektívfelügyelői tanfolyam: szakmatörténeti kategória, a két világháború között a → *detektívek* szakszerű elméleti és gyakorlati kiképzését és a → *detektívvizsgára* való előkészítését biztosító szaktanfolyam elnevezése.
<detectives' and detective inspectors' course between the two world wars>

„Detektív Szemle”: szakmatörténeti kategória, 1926 és 1934 között a Magyar Kir. Államrendőrség Detektívtestülete Nyugdíjpótoló és Segélyező Egyesületének gondozásában havi két alkalommal megjelenő szaklap.
<Detectives' Review>

Detektívvizsga: szakmatörténeti kategória, a detektívfelügyelői tanfolyam végén elméleti és gyakorlat részből álló vizsga.
<detectives' examination>

Detrimentalizáció: személyiségromlás. Az egyik legalapvetőbb immanens börtönártalomra (a → *börtön* belső adottságaiból, struktúrájából következő, negatív kimenetelű pszichológiai jelenségekre) utaló börtönpszichológiai szakkifejezés. A bezártságtól, a társak brutalitásától, a monotonitástól, az elhanyagoltságtól, a rossz higiéniai lehetőségektől, valamint a személyes kapcsolatoktól való megfosztottság élménye következtében alakul ki a → *fogvatartottakban*. Ebben a megközelítésben a börtönt mint szisztematikus énelépítő rendszert értelmezhetjük.
<personality disintegration>

Deviancia: (1) a mikro- vagy makroközöség szabályainak a közösségre káros, hátrányos következménnyel járó megszegése. Az átlagostól eltérő magatartás pozitív irányú is lehet, ami → *kriminológiai* értelemben nem tekinthető ~nak. A ~ legsúlyosabb változata a → *bűnözés*. (2) A közösség vagy a társadalom által elfogadott normákat megszegő magatartás, a társadalmi normáktól eltérés. Pozitív formája a társadalmi haladást szolgálja. A serdülőkori ~ életkori sajátosság, a személyi identitás kialakításának velejárója. A kamaszok egy részénél ezek felnőttkorban is fennmaradnak és bűnelkövetői magatartássá alakulhatnak át.

<deviance>

Devianciaelméletek: Krim. pszich.: a → *deviancia* szociális vonatkozásait értékelő gondolati konstrukció. A jelenleg legelfogadottabbak szerint a deviancia a szociális szerveződés szükséges velejárója, a negatív hatásai mellett pozitív következményei a szociális kohézió erősítésétől a (társadalmi) innovációig húzódnak. A deviancia kialakulásával és bűnelkövetési aspektusaival a → *kriminológiai elméletek* foglalkoznak.

<theories of deviance>

Deviancia és bűnözés: Krim. pszich.: a szociális, ill. a törvényi normáktól való eltérés (→ *deviancia*) összefüggéseit vizsgáló tudományos kutatási terület. Viszonya magában foglalja a → *mentális zavarok* miatti → *bűnelkövetést*. A deviancia a bűnelkövetésnél tágabb fogalom.

<deviance and criminal offense>

Deviancia kriminalizálása: a → *devianciát* a → *bűnelkövetéssel* összefüggésbe hozó politikai/társadalmi gondolkodási forma. Jelentős kérdései pl. a → *mentális zavarok* (pl. → *parafiliák*), a drogfogyasztás (pl. → *marihuána*). Tárgykörébe tartozik az egyes devianciákhoz való viszonyulás, a „kezelés

vagy büntetés” dilemmája. Az → *előítéletek* által a ~ rendészeti tényezővé válhat olyan nem kriminális tulajdonságoknál, mint pl. a borszín. A ~ társadalmi megítélése időben változó; pl. a homoszexualitás kriminalizálása a 20. században megszűnt, ugyanez figyelhető meg ma néhány országban a marihuánafogyasztással kapcsolatban is.

<criminalization of deviance>

Deviáns karrier: az egyes devianciaformákhoz tartozó viselkedésmódnak az egyéni első megjelenésétől az életvezetésre jellemző, tartós jelenlétéig ívelő folyamata. Az → *antiszociális viselkedéssel* összefüggő ~ értelmezését a → *másodlagos deviancia* elmélete nyújtja. A ~ gyakran együtt jár a megbélyegzéseméletek által leírtak szerint a deviáns személy társadalmi elszigetelődésével, kirekesztésével, megbélyegzésével. Ezek hatására az érintettben kialakul és megszilárdul az a deviáns énkép és szerep, amellyel azonosul.

<deviant career>

Deviáns szubkultúra: a társadalmi normáktól eltérő (deviáns) normákat létrehozó, e normák szerint életüket megszervező csoport. A hozzájuk csatlakozás – a szubkultúra elfogadását is jelentve – egyéni deviancia kialakulásához vezet.

Rendészeti szempontból figyelmet igénylő ~t hozhatnak létre szexuális preferenciák, fiatalok, bűnelkövetők (→ *bűnbandák*), egyes vallási irányzatok stb. De nem feltétlenül járnak → *bűnelkövetéssel* (pl. testépítő szubkultúra), viszont működhetnek a legalitás határán vagy azt túllépve (pl. egyes motoros bandák).

<deviant subcultures>

Dezinformáció: az ellenérdekelt fél tudatos és tervszerű megtévesztése félrevezető → *információkkal* abból a célból, hogy a figyelmét, erőit és eszközeit téves irányba

kösse le. A ~ irányulhat politikai, gazdasági, katonai kérdésekre, műveleti célokra, helyzetekre és más, stratégiaileg és taktikailag fontos kérdésekre.

<disinformation>

Differenciált ellenőrzés: a → *határforgalom-ellenőrzés* végrehajtásáért felelős → *szervezet* olyan tevékenysége, amelynek során az → *államhatáron* átlépésre jelentkező személy, jármű, szállítmány ellenőrzését, felügyeletét a meghatározott irányban, időben, valamint az utas- és járműkategóriák, továbbá általánosított ismérvek, → *információk*, gyanúkok figyelembevételével, az adott cél, feladat elérését legjobban biztosító ellenőrzési, felügyeleti módszer, eszköz és körülmény megválasztásával – a mindenkori követelmények függvényében – különböző tartalommal hajtja végre.

<differentiated border check>

Digital Interpol Alert Library Document (Dial-Doc – Digitális Interpol-riadó Könyvtár): a tagállamok által felfedett új → *hamisítási* módszerek globális szinten való gyors közzétételét, az utazási dokumentumok valódiságának ellenőrzését, hamisított → *okmányokról* készült képekkel való összevetését biztosító informatikai alkalmazás.

<Digital Interpol Alert Library Document>

Digitális: számokkal való munkavégzési, érték- és állapotmegjelenítési mód. A ~ mód az → *adatok* rögzítésére, tárolására, megjelenítésére és feldolgozására szolgáló diszkrét (nem folytonos) értékeket (számokat) használó technológiát, valamint az ezt alkalmazó gépek, eljárások, szerveződések, munkafolyamatok elnevezését (pl. digitális óra, digitális fényképezőgép, digitális társadalom stb.) fejezi ki. A ~ adat egy-egy adatfaj (szám, szöveg, hang, kép, képfolyam, → *nyom* stb.) meghatározott kódolási eljárás és szabvány alapján képzett bitsorozata,

a kettes számrendszerbeli 0-k és 1-k sorozata. A ~ adat létrehozható digitális adatfolyamot generáló eszközzel (pl. számítógéppel, digitális kamerával) vagy digitalizálással. A digitalizálás a papíralapú és más analóg adathordozókon tárolt natív (természetes) adattartalmak átalakítása digitális adattá. Így pl. egy nyomtatott könyv digitalizálását, elektronikus könyvvé történő átalakítását szkenneléssel (azaz a lapok tartalmát karakterfelismerő programmal való átalakításával) végzik. A kép, képfolyam, hang, biometrikus jellemző, → *nyom*, jel stb. digitalizálása is hasonló módon történik, ám egyéb fontos jellemzők (pl. színek, árnyalatok és más) kódolásával. A ~ megnevezés jelzőként a társadalmi programokban, koncepciókban, stratégiákban egy korszerű állapotra, működésmódra utal, amely alapvetően az elektronikus (e-) technológiákat jelenti. A ~ koncepció egyik legkifejezőbb dokumentuma az infokommunikációs szektor 2014–2020 közötti fejlesztési irányairól szóló ún. Zöld könyv. Számptalan más kormányzati törekvés is a ~ állapot, működésmód irányát fejezi ki (pl. ~ menetrend, ~ szakadék csökkentése, ~ írástudatlanság javítása, ~ műveltség, Magyary Program, ~ szolidaritás, intelligens város [smart city], intelligens út – önműködő autó, okosváros, okosút). A ~ kifejezés a latin digitus, emberi ujj szóból ered.

<digital>

Digitális adatformátum: a → *digitális* adatoknak egy-egy számítógépprogram számára az → *adatok* betöltéséhez, tárolásához vagy feldolgozásához kialakított felépítése, sajátosan létrehozott bitfolyama. A szövegszerkesztő programok számára karakterkódolással leképezett bitfolyamot, a képfeldolgozó programok számára a képpontokat, azok színeit, árnyalatait, kontrasztját kifejező kódok alapján leképezett bitfolyamot, a térinformatikai programok számá-

ra a kódolt téradatokat kifejező bitfolyamot stb. kell létrehozni. A ~ egy-egy adatfajon belül is elkülönülhet, pl. többféle szöveg- vagy videó- vagy képfájlformátum is létezik. A ~ot a digitális adatrögzítő vagy tömörítő eljárás által meghatározott fájlnevkiterjesztés szimbolizálja, jelzi. A ~ lehet: dokumentumfájl (pl. szöveg – doc, docx, táblázat – xls, xlsx, bemutató – ppt, pptx), hangfájl (pl. wav, mp3), kép (pl. jpg), képfolyam (pl. videó, animáció – aw, mov, mp4), → *nyom*, → *adatbázis*, téradat, számítógépprogram, szenzorjel, más biometrikus jellemzőket tartalmazó bitsorozat. A ~ felosztható: strukturált (adatbázis), strukturálatlan szekvenciális (szöveg, hang, kép, képfolyam, e-mail, blog, közösségi bejegyzés), félstrukturált (szenzorjel, számítógépprogram, táblázatkezelő, vírus stb.) és digitálisnyom-adatszerkezetekre. Az interoperabilitás érdekében törekvés van olyan fájlformátumok létrehozására, amelyeket minden számítógépprogram megért és kezelni tud. Ilyen univerzális fájlformátum az XML (Extensible Markup Language – Kiterjesztett Jelölő/Leíró Nyelv). Az → *Európai Unió* az UMF–3 projekt (Universal/Uniform Message Format 3 projekt – Egységes Üzenetformátum 3 projekt) során törekszik a Uniform Message Format (UMF – Egységes Üzenet Formátum) kialakítására az általa üzemeltetett elektronikus információs rendszerekben tárolt adatok formájának, típusának szabvány alapján történő egységes digitális kódolással történő előállítására, a határon átnyúló kommunikáció egységes strukturált jellegének biztosítása érdekében.

<digital data format>

Digitális aláírás: számítógépes program által generált aláírás, amely az elektronikus dokumentumokban a hagyományos kézi aláírást helyettesítő, elektronikus formájú hitelesítési mód, lényegében egy nyílt kulcsú titkosító módszer használatával generált digi-

tális kódsorozat (bitfolyam). A nyílt kulcsú titkosító rendszerek egy lehetősége, amelylyel a hagyományos aláírást tudják helyettesíteni az informatika világában. A ~ az → *elektronikus aláírások* legfejlettebb és legbiztonságosabb típusa. A ~ igazolja az aláíró személyt, valamint azt, hogy az elektronikus dokumentum az aláírás óta nem változott meg. A ~ok a hitelesítésszolgáltató (CA) vagy bizalmi szolgáltató (TSP) által kibocsájtott tanúsítványalapú digitális azonosítót használnak, az aláírás csak egy emberhez köthető, a dokumentumhoz titkosítással kapcsolódik, és minden ellenőrizhető a nyilvános kulcsú infrastruktúra (PKI) néven ismert technológiával. Az eredetiséget a ~ a dokumentum jellemzőiből egy, az ún. hash függvénnyel összeállított ellenőrző összeg képzésével biztosítja, ehhez fűzik hozzá az aláíró nevét, azonosítóját, az aláírás idejét, a hash függvény verzióját és esetleg más fontos adatot. Ezt követően az aláíró a titkos kulcsával kódolja az összeállított stringet (alfanumerikus karaktersorozatot). Ezt a kódot csatolják a küldendő elektronikus dokumentumhoz, amely a címzett részéről a küldő nyilvános kulcsával olvasható el. Ha a címzett meg akar győződni a hitelességről, akkor ugyanazzal az algoritmussal, amelyet a feladó használt, készítenie kell egy ellenőrző összeget a dokumentumról, majd ezen ellenőrző összeget össze kell hasonlítani a dokumentummal érkezett ellenőrző összeggel.

Hazánkban 2016-tól lépett hatályba a ~t szabályozó törvény, amely az → *Európai Parlament* és a Tanács vonatkozó irányelvein alapszik.

<digital signature>

Digitális bűnözés: a → *bűnözés* részét alkotó azon → *bűncselekmények* összessége, amelyek esetén információtechnológiai rendszereket, elemeket, tárgyakat használnak a bűncselekmények elkövetésének

eszközéül. Más megfogalmazások szerint: azon bűncselekmények összessége, amelyek információtechnológiai eszközök, rendszerek, ill. rendszerelemek ellen irányulnak vagy információtechnológiai eszközöket, rendszereket használnak a bűncselekmény elkövetéséhez.

<digital crime, cybercrime>

Digitális nyom: a felhasználó tevékenysége (online jelenléte) vagy az informatikai eszköz működése által létrehozott elektronikus jel, → *nyom*, amelyet a szakirodalom digitális lábnyomnak, internetlábnyomnak, kiber- vagy digitális árnyéknak is nevez. A ~ az infokommunikációs eszköz használata során keletkező → *bitminta*, amelyet vagy maga az eszköz generál és rögzít, vagy valamely más infokommunikációs berendezés fog fel és tárol. Ilyen ~ok pl. a mobiltelefon használata során keletkező cellaadatok, a bankkártya- és vásárlói kártya-, csiphasználati → *adatok*, az interneten a szörfözés, a közösségi oldalak felkeresésének adatai, a biztonsági kamera és műhold felvételei, a beléptetőrendszerek, automatikus határátléptető rendszer, GPS, lépés- és mozgásérzékelő, infrakapu, szenzor, mágneses érzékelő, sebességmérő berendezés, okoseszköz által képzett digitális jelek. A ~ képződése azon alapul, hogy az infokommunikációs rendszerek nagyon sok eseményt naplóznak, eltárolnak, vagy éppen a kezelt digitális adatokat → *adattárban* vagy más módon, az adattároló eszközökön megőrzik. A ~nak a kriminalisztikában egyre nő a jelentősége. A ~ megnevezés Nicholas Negroponte „Digitális létezés” (Being digital) című, 1996-ban megjelent könyvében használt kifejezésből származik. <digital track/print>

Digitális térkép: az eredeti papíralapú térkép digitalizált → *adatainak* vagy a terepről valamilyen digitális adatgyűjtő berende-

zéssel (terepi mérésekből, fotogrammetriai felvételekből stb.) szerzett téradatainak hal-maza, amely valamely → *GIS* programmal az infokommunikációs eszköz kijelzőjén grafikus megjelenítéssel a terep síkfelületű vagy háromdimenziós hű mását adja vissza. Tartalmazza az ábrázolni kívánt területen található természetes és mesterséges tereptárgyak jellemző térbeli és kiegészítő adatait is. Az egyes elemeket rétegekbe csoportosítják, amely rétegek ki- és bekapcsolhatók. A ~nek alapvetően a vektoros és raszteres faja használatos.

<digital map>

Digitális védelem: az informatikai rendszerek biztonsága érdekében hozott, jól megválasztott azon védelmi intézkedések összessége, amelyek segítenek a károk megelőzésében, csökkentésében és a kárfelszámolás meggyorsításában. Az → *elektronikus információs rendszerek* biztonsága „csak” az elektronikus információs rendszerekben kezelt adatok és az azt kezelő rendszer védelmét jelenti. Az elektronikus információs rendszer biztonsága a rendszer olyan – az érintett számára kielégítő mértékű – állapota, amelyben annak védelme az elektronikus információs rendszerben kezelt adatok bizalmassága, sértetlensége és rendelkezésre állása, valamint az elektronikus információs rendszer elemeinek sértetlensége és rendelkezésre állása szempontjából zárt, teljes körű, folytonos és a → *kockázatokkal* arányos.

<digital protection>

Dinamikus nyom: a mechanikai → *nyomok* azon formája, amely esetében a → *nyomképző* és a → *nyomhordozó* érintkező felületének síkja/síkjai a nyom keletkezésének utolsó fázisában is elmozdulnak egymáshoz képest, ilyenkor a sajátosságok tükröződése vonalszerű, a szakértői azonosítás alapjául

a keletkező traszvonalak szolgálnak, amelyek a nyomképző felületi egyenetlenségei hoznak létre.

<dynamic print>

Diplomáciai jog: a nemzetközi jog része, annak egyik legrégebb intézménye. A diplomáciai kapcsolatokat az 1961. évi bécsi egyezmény szabályozza, amely rögzíti, hogy a jogalkotók elsődleges célja az országok közötti baráti kapcsolatok fejlesztése, a diplomáciai kapcsolatok elősegítése, a nemzetközi béke és biztonság fenntartása. A diplomáciai képviselőt közigazgatási szerv, a fogadó → *állam* területén dolgozik, de a fogadó államban megkötött jogi aktusokból származó jogok, ill. kötelezettségek nem a képviselőt, hanem a küldő államot illetik meg. A fogadó állam köteles biztosítani a szükséges helyiségeket, a megfelelő lakást, a szabad mozgást és közlekedést, valamint megvédeni a képviselőt helyiségeit, poggyászait. Ha két állam között a diplomáciai kapcsolatok megszakadnak, ill. ha a képviselőt véglegesen vagy ideiglenesen visszahívták:

1. a fogadó állam köteles tiszteletben tartani és megvédeni a képviselőt helyiségeit;
2. a küldő állam a képviselőt helyiségei, az ott lévő → *vagyontárgyak*, valamint az irattár őrzésével megbízhat a fogadó állam részéről elfogadható harmadik államot;
3. a küldő állam → *állampolgárai* érdekeinek védelmét a fogadó állam számára is elfogadható harmadik államra bízhatja.

<diplomatic law>

Diplomáciai menedékjog: elsősorban Latin-Amerikában kialakult és egyfajta szokásjoggal is jellemezhető védelmi forma, amelyet regionális egyezmények szabályoznak (így különösen az 1928. február 20-án megkötött havannai, az 1933. december 26-án megkötött montevideói, ill. az 1954. március 28-án megkötött caracasi egyezmények), ugyanak-

kor az egyetemes nemzetközi jog nem ismer el, univerzális egyezmény erre vonatkozóan nincs. A ~ általában egy külképviselet nyújtotta védelmet jelent az oda menekülő személyek számára, amely a diplomáciai képviselőt sérthetlenségének egyik gyakorlati kifejeződését is jelenti, ill. hasonlatos a → *menedékjog* archaikus formájaként ismert templomok által nyújtott menedékhez. Egyes történeti események kapcsán Magyarországon is nagy jelentősége volt a ~nak: 1956 novemberében Nagy Imre miniszterelnök és társai a jugoszláv követségre, míg Mindszenty József bíboros az amerikai követségre menekült, ahol később 15 évet tartózkodott.

<diplomatic asylum>

Diplomáciai mentesség: (1) azon könnyítések, tiszteleti és egyéb előjogok → *nemzetközi szerződésben* rögzített összessége, amelyek a diplomáciai képviselő feladatának végzését megkönnyítik. A nemzetközi jog, ill. a kialakult gyakorlat szerint ~ illeti meg: a diplomáciai személyzetet, saját és külföldi állam- és kormányfőket és kíséretüket, a speciális diplomáciai missziók vezetőit, valamint diplomatabeosztású tagjait és azok családtagjait, a nemzetközi szervezetek által meghatározott tisztviselőket, az → *ENSZ* és más nemzetközi szervezetek mellé küldött állandó képviselők vezetőit, beosztott diplomatáit és családtagjaikat, nemzetközi szervezetek közgyűlésére vagy más szervei ülésére, továbbá a nemzetközi konferenciákra küldött delegációk diplomáciai funkciókkal megbízott tagjait, a → *Nemzetközi Bíróság* tagjait és a diplomáciai futárokat. (2) A diplomatákat – részben családtagjaikat és a diplomáciai képviselőt tagjait is – megillető azon jog, amely széles körű kiváltságot, sérthetlenséget, valamint mentességet biztosít a diplomáciai minőségben tevékenykedő személy részére, ami azt

jelenti, hogy reá nem vonatkozik a fogadó → *állam* büntető-, polgári és államigazgatási joghatósága. Ennek megfelelően tilos letartóztatni, őrizetbe venni és vele szemben → *büntetőeljárást* foganatosítani, a képviselő járműveiből erőszakkal kiszállítani. A diplomáciai képviselő személye sérthetetlen, a fogadó állam pedig minden intézkedést megtesz személye, szabadsága és méltósága bármely sérelmének megakadályozására. A diplomatákat sérthetlenség és egyéb mentesség csak abban az országban illeti meg, ahová akkreditálták őket, valamint azon országokban, amelyekben átutaznak annak érdekében, hogy a képviselőt ellássák, ill. hogy a képviselőre, ill. saját országukba visszatérjenek. Ez nem érvényes arra az esetre, ha magáncélból utaznak. Nemzetközi szervezetek azon tagjai, akik meghatározott nemzetközi szervezetek által kiadott → *okmányokkal* rendelkeznek, és feladataik ellátásával kapcsolatban utaznak, a → *határforgalom-ellenőrzés* során lehetőség szerint kedvező elbánásban részesülhetnek, és főszabály szerint nem kell bizonyítaniuk, hogy rendelkeznek megfelelő anyagi fedezettel. A ~et élvező személyek elleni jogsértések megelőzéséről és megbüntetéséről 1973 decemberében New Yorkban általános egyezményt írtak alá, amely 1977-ben lépett hatályba.
<diplomatic immunity>

Diplomáciai védelem: (1) olyan tevékenység, amelyet egy ország egy másik országgal szemben fejt ki saját → *állampolgárának* személye vagy vagyona sérelme miatt, amelyet nemzetközi jogot sértő magatartással vagy mulasztással követett el a másik ország. (2) A ~ intézménye a külföldiek speciális jogi státusának biztosítását szolgálja. Amennyiben ugyanis alapvető jogaikat a fogadó → *állam* megsérti, vagy a nemzetközi egyezményben előírt jogosítványokat közülük megtagadja, úgy saját hazájuk külképví-

seletének védelmét kérhetik. Ilyen védelmet azonban a külföldi csak akkor igényelhet, ha a jogsértést vele szemben a fogadó állam hatóságai követik el, és ha a külföldi a mindenkori részére nyilvánvaló jogorvoslati lehetőségeket már kimerítette, vagy azok igénybevételét számára megtagadták. A ~ nyújtása a nemzetközi felelősségi igény érvényesítését jelenti a jogsértő állammal szemben.
<diplomatic protection>

Diplomata: (1) az a hivatalos személy, aki a kormány vagy nemzetközi szervezet megbízásából külpolitikai ügyeket intéz. (2) A diplomáciai képviselő vezetőjére, továbbá az érdemi ügyintéző munkát végző beosztottakra alkalmazott megnevezés. (3) Azon személyek, akik nem állnak a fogadó → *állam* joghatósága alatt.
<diplomat>

Direkt kérdés: a kérdeztet azonnali átlásfoglalásra készítő kérdéstípus, amellyel a kérdező közvetlenül rákérdez a megtudni kívánt → *információra*. Ilyenek pl. az eldöntendő kérdések (pl.: „Ön ölte meg XY sértettet?”), ill. a rákérdezés a különféle személyes adatokra (pl.: „Mi az édesanyja neve?”).
<direct/closed question>

Distressz: intenzíven fenyegető, megjósolhatatlan és befolyásolhatatlan helyzetekben jelentkező kellemetlen, emberre ártalmas → *stressz*. Ekkor a szervezet tartósan kitett a fizikai és pszichikai energiáit pusztító stresszforrásnak (stresszornak). Az ezekhez való alkalmazkodás meghaladja az egyének megküzdési képességeit; az állandósult stressz nagymértékben megterheli a szervezetet, és súlyos betegségeket okoz.
<distress>

Diszkrecionális/Discrecionarius jog: Rő.: a rendőri működés sajátos eszköze, amely-

nek határait törvények biztosítják. Ezen határokon belül a → *rendőrség* (rendőr) saját belátása szerint cselekedhet.

Tört.: Magyary meghatározása szerint „a rendészet feladatának sajátossága miatt a törvényhozás kénytelen a teendőik részletes szabályozásától tartózkodni, és azok mérlegelését és megválasztását a felmerült vagy fenyegető rendzavarás előre nem látható körülményeit jobban ismerő hatóságokra bízni, és csak az eredményes működést nem veszélyeztető jogi korlátok felállítására szorítkozni.” (MAGYARY 1942)
<discretionary right>

Díszőri szolgálat: az őrszolgálatnak az a formája, amelynek célja a protokolláris, ill. kegyeleti rendezvényeken szükséges díszelgési feladatok ellátása.
<honour guard duty>

Disszimuláció: az egyén betegsége tüneteit letagadó, eltitkoló, rejtegető mechanizmus. Gyakori pszichopatológiai kórképekben, amikor az adott betegséggel élők félnek betegségük vagy annak tünete kiderülésétől és attól, hogy emiatt a társadalom, ill. egy csoport hátrányos megkülönböztetésben vagy → *büntetés*ben részesíti. Pl. az alkoholfüggősége tüneteit rejtegető → *sértett*, nehogy a kihallgatást végző → *rendőr* komolytalannak tartsa a tanúvallomást egy súlyos → *bűncselekmény* esetén.
<dissimulation>

Disszociatív zavar: a pszichológiai funkciók átfogó működési zavara, a tudat, memória, érzelmek, érzékelés, mozgás, viselkedés stb. közötti kapcsolat megszakadása. Főbb típusai a → *többszörös személyiségzavar*, disszociatív amnézia (fontos személyes → *információk* felidézésének képtelensége) és a → *deperszonalizációs zavar*.
<dissociative disorders>

Disszonancia: összhang hiánya csoporton belül a csoporttagok, ill. a vezető és a beosztottak között.
<dissonance, disunity>

Divizionális szervezet: a polgári szférában is használt szervezeti forma, amely a latin *divisio* (hadosztály, osztály) kifejezésből eredeztethető. A hetvenes évek végére a fejlett ipari országok nagyvállalatainak többségében általánossá vált, nagy önállóságú (kvázi autonóm) → *szervezeteket* nevezik ~nek. Vezetési funkcióit a szervezeti célok és feladatok érvényesítésére központi szervezeti egységek (→ *funkcionális szervezetek*) látják el. Felső vezetésének alárendeltségében működnek az elsődleges munkamegosztás – vállalatok esetében – tárgyi vagy regionális elvű divíziói (osztályai). Ezek termékek, termékcsoportok, vevők vagy földrajzi piaci régiók szerint különülnek el. A divízióvezetők (osztályvezetők) nemcsak operatív és adminisztratív, hanem saját területükön stratégiai döntéseket is hoznak. A divíziók működését is saját, funkcionális szervezeti apparátusok segítik.
<divisional organisation>

DNS-profil: a dezoxiribonukleinsav-molekula meghatározott szakaszainak vizsgálata alapján képezett alfanumerikus adatsor.
<DNA profile>

DNS-adatbázis és -adatcsereplatform: → *DNS-profilok* néven szerepel az → *Interpol* → *adatbázisai* között a bűnelkövetőkről, elítéltekről, bűnügyi helyszínekről, eltűnt személyekről és azonosítatlan → *holttestek*ről alkotott DNS-profilokat tároló és azokban keresést lehetővé tevő → *elektronikus információs rendszer*, amely nem tárol olyan névleges/személyes adatokat, amelyek bármilyen egyénnel összekapcsolnának egy DNS-profilot. A ~ elektronikus adatbázisa a rendelkezésre álló → *adatokat* strukturált formában

tárolja, amelyhez a tagállamok az → *I-24/7* hálózatán keresztül férhetnek hozzá a keresés, összehasonlítás és adatcsere céljából.
<DNA database and data exchange platform>

DNS-adatok cseréje: a prümi szerződés tagállamainak azon tevékenysége, amelynek során a DNS-vonatkozású → *információkat* átadják egymásnak a → *TESTA NG kommunikációs hálózat* használatával. A ~t a DNS-adatcsereplatform (DNA data exchange platform) biztosítja, amely az → *Európai Unió* kifejezetten bűnüldözési, bünyügyi nyomozási és igazságügyi együttműködési célból kidolgozott információcserére szolgáló decentralizált elektronikus eszközrendszere, nevezetesen a DNS-profilok, az → *ujjnyomatok* és a gépjármű-nyilvántartási adatok cseréjére szolgáló prümi keret (informatikai, intézményi és tevékenységrendszer).
<DNA data exchange>

Dokumentációkészítés: az a tevékenység, amelynek során az elektronikus okmány-nyilvántartó rendszerek – → *FADO, iFADO, PRADO, NEKOR* – feltöltése, valamint az állomány → *okmányhamisításokra* vonatkozó ismereteinek javítása, ill. az ezzel összefüggő elemzések-értékelések végrehajtása érdekében a rendészeti és bünyügyi tevékenység keretében felfedett egyes jogellenes cselekményeket → *digitálisan rögzítik*.
<electronic documentation of cases involving the falsification of documents>

Dokumentációs csoport: csapatszolgálati értelemben a művelet, az intézkedés lényeges tényeit, a jogsértést, annak elkövetőjét, sértettjeit, az elkövető elfogásának rendőri intézkedését, valamint az elfogottat kép- és hangrögzítő eszközökkel, bizonyításhoz dokumentáló rendőrök → *szolgálati csoportja*, ill. az eseményeket → *esemény-*

naplóba feljegyző, a → *törzs* részeként tevékenykedő személy/ek.
<Evidence Gathering Team – EGT>

Dokumentálás: latin eredetű kifejezés, amely korábban valaminek a lejegyzését foglalta magában, majd később kibővült ezen jegyzetek (→ *okmányok*, → *okiratok*) gyűjtésével. Ma már együtt értelmezhető az információ- és adatfeldolgozással, adatkezeléssel, ami feltételezi a korábbi fázist, a ~t. Egyrésztől igazgatásrendészeti, másrészt kriminalisztikai szempontból van különös jelentősége, beleértve a nyílt és titkos felderítő tevékenységet. A büntető eljárásjog megköveteli a bűncselekménnyel összefüggő helyszínen, események, eljárási cselekmények pontos, tényszerű, jogszerű és szakszerű ~át, ami a nyomozati és a későbbi igazságügyi szolgáltatási szak (→ *vád*, → *védelem*, → *bíróság*) számára is meghatározó jelentőségű.
<documentation>

Dopamin: az → *impulzuskontroll* zavarai-ban, a → *drogok* élvezeti hatásának kialakításában, az → *agresszióban* szerepet játszó idegrendszeri jelátvivő → *anyag*. A jutalmazási mechanizmusok útján szerepet játszik a függőségek kialakulásában is.
<dopamine>

DoS-támadás: terheléses, szolgáltatás megtagadásával járó támadás. Egyetlen szerver támadja a célzott szervert. Az óvatlan, felkészületlen felhasználók számítógépeire olyan malware-t telepítettek, amely több továbbival hálózatot alkot a támadás idejére, és ezt a hálózatot a támadó egyszerre, egyidőben vezérli a célzott szerverrel való kapcsolatra. A célzott szerver jellemzően nem képes kiszolgálni, válaszolni kérésekre.
<Denial of Service attack>

Döntés: Á.: (1) valamely küzdelem, folyamat sorsfordító szakasza, reagálás a helyzetre. (2) A vezetői munka sajátos feladata. Minden → *ítélet*, választás két alternatíva a „majdnem jó” és az „alighanem rossz” között, de jellemzően két cselekvési irány között, amelyek egyike sem áll bizonyíthatóan közelebb a jóhoz, mint a másik.

Rsz.: (1) vezetési funkció; a vezető a vizsgált cselekvési változatok közül egyet kiválaszt a cél elérésére. (2) A vezetői funkciók egyik lényeges mozzanata a célkitűzés megvalósítása érdekében. (3) Tudatos választás a reális alternatívák között. (4) A parancsnok általános, átfogó tevékenysége a feladat sikeres teljesítésére, mérlegelve a rendelkezésére álló erők, eszközök alkalmazásának sorrendjét, csoportosítását, manővereit, idő- és térbeni paramétereit. Jellemzői pl. megfontoltság, gyorsaság, következetesség, felelősségteljeség, nyilvánosság, bátorság hibás ~ megváltoztatására, a → *kockázat* a vezetőé; a nyilvánosan hozott ~ek elfogadhatóbbak, mint a titokban meghozottak.

J.: cselekvés, ítélethozatal, ill. ennek joga, valamely jogvita megoldása. Tárgyai, eredményei: elhatározás, állásfoglalás; → *határozat*, → *végzés*, → *ítélet*. Szinonimái: elhatározás, választás, ill. bírói döntés, judícium, végzés, határozat, ítélet, verdikt.

<decision (making)>

Döntéstámogatás: a vezetői és a rendszertí operatív munka (ebben az értelemben nem a titkosszolgálati) során hozandó → *döntések* és azok továbbításának elősegítő tevékenysége és technológiája különböző (manuális és elektronikus) eszközökkel. A ~ megvalósul a klasszikus vezetési funkciónak, a döntésnek az előkészítésében és meghozatalában, kommunikálásában, valamint a tevékenységirányítás során. A ~ fontos elemét képezi a statisztikai adatfeldolgozás, a → *kockázatelemzés*, a szakértői rendszer a tudásbázissal, annak online és valós idejű használata, a kiala-

kult helyzet és változásainak térinformatikai bemutatása, nyomon követése és a helyfüggő → *információk* szolgáltatása. A döntéstámogató rendszer funkciói az adatgyűjtés és -tárolás, az → *adatok* feldolgozása (információképzés), az adatfeldolgozás eredményeinek megjelenítése (vizualizálás), döntési alternatívák kidolgozása és a döntés eredményének eljuttatása a releváns szervek számára. Az adatok feldolgozását a manuális módszerek mellett a számítógépi algoritmusok, algoritmikus elemzés, prediktív értékelés és a → *mesterséges intelligencia* támogatja.

<decision support>

Drive-by-Downloads: az a helyzet, ill. ennek káros következménye, amikor tipikusan illegális szerencsejáték, pornográf vagy más, a felhasználókat vonzó, a legalitás-illegalitás határán mozgó, erkölcsileg vitatható tartalmat megjelenítő weboldalakra kattintva a felhasználó egy → *malware*-t tölt le a saját számítógépére.

<Drive-by-Downloads>

Drog: Á.: pszichoaktív szer, köznapi értelemben kábítószer, a gyógyszergyártásban száritott növényi vagy állati eredetű → *anyag*, esetleg olyan oldat, amely hatóanyagot tartalmaz.

Krim. pszich.: az agyműködés befolyásolásával kellemes vagy euforikus lelki állapotot előidéző vegyi anyag. Az eufória megkülönböztető jegy a → *pszichoaktív szerek*en belül, részben ez felel a → *drogfüggés* kialakulásáért. Hatása a ~molekula, ill. az idegsejtek közötti kommunikációt lebonyolító vegyi anyagok kémiai hasonlóságának tulajdonítható. Hatásuk kulcseleme az idegrendszer jutalmazó idegpályájának közvetlen vagy közvetett ingerlése, ami előidézi a drogfogyasztást kísérő kellemes, ill. euforikus hangulatot (→ *drogok mechanizmusa*). Idegrendszeri támadáspontjuk, pszichikai hatásai alapján megkülönböztetünk kábítószereket (pl. → *opioidok*),

→ *pszichostimulánsokat*, → *hallucinogéneket*, *cannabinoidokat* (pl. → *marihuána*) és → *inhalánsokat*. A ~ok közé tartozik néhány törvényesen használható hangulatbefolyásoló szer (→ *alkohol*, → *nikotin*, → *koffein*), egyes gyógyszerek (barbiturát és benzodiazepin szorongásoldók) és a → *tervezett drogok*. Az euforikus vagy ahhoz hasonló érzés kialakítása mellett az egyes osztályokhoz tartozó ~oknak specifikus hatásai is vannak.
<drug>

Drogaddikció: kényszeres drogfogyasztásban megnyilvánuló → *pszichiátriai zavar* és agyműködési rendellenesség, noha elszenvedője tisztában van a fogyasztás → *kockázataival*. A → *drog* hiányában a szervezetet életképtelenné tevő krónikus idegrendszeri és testi elváltozásokat előidézve (→ *drogok mechanizmusa*) bizonyos drogok (pl. → *ópium*, → *heroin*) elvonása életveszélyes lehet. Az elváltozásokat sikeres elvonókúra sem szüntetheti meg teljesen. Bűnelkövetési ok, miután kényszeres jellege miatt alanya mindent alárendel a drogfogyasztásnak, a bűnelkövetéstől sem riad vissza a szükséges erőforrások megszerzéséért. A → *mentális zavarok rendszerei* az → *alkohol*, altató, → *cannabis* (marihuána), dohányzás (nikotin), hallucinogén, → *koffein*, nyugtató, opioid, stimuláns és szorongásoldó élvezeti zavarok diagnosztikai kritériumait írják le, de ~t előidézhet más, a → *drog* általános leírásának megfelelő és → *drogfüggést* előidéző → *anyag*.
<drug addiction>

Drogfüggés: pszichikai állapot, fő jelei a drogtolerancia és a drogelvonási tünetek. A tolerancia (hozzászokás) ismételt használat után a → *drog* hatásának csökkenését jelenti (→ *drogok mechanizmusa*). A hatáserősség fenntartásához a drog mennyiségének növelése vagy a fogyasztás módjának megváltoztatása szükséges. Pl. az áttérés az orron át történő beszippantásra (vagy beinjekció-

zásra) csökkenti a metabolikus drogvészteséget, és gyorsítja a drog agyba jutását, így ideiglenesen kiválthatja a dózis növelését. A drogelvonási tünetek a fogyasztás felfüggesztése következtében kialakuló pszichikai és testi reakciók. Pl. ingerlékenység, álmatlanság, drog utáni vágy, hányás, izomfájdalmak, erős szívdobogás. A tünetek tartóssága a drogtól függ, de még a → *koffein* esetében is meghaladja a 10 napot. Az elvonás kevesebb kockázattal jár, mint az addikció esetében. A ~ jelentősen megnöveli a → *drogaddikció* kockázatát.
<drug dependence>

Drogok dekriminalizálása: társadalmi mozgalom és törvényhozási aktus a → *drogok* használatának és kereskedelmének kiemelésére a büntetendő cselekedetek közül, pl. a drog elleni küzdelem eredménytelensége, ill. az illegális droghasználat negatív társadalmi hatása okán (az ellenőrizetlenség miatt kialakuló egészségügyi kockázatok, adókieésés és bűnbandák fennmaradása világszerte.), ami nem egyenértékű a legalizálással. Sok országban a drogfogyasztás és -kereskedelem illegális, de nem von maga után büntetőeljárást, míg a ~ célzott (pl. egészségügyi) felhasználást tesz lehetővé. A ~ elleni legfontosabb érv a drogok káros hatása az egészségre, pszichére és társadalomra. A mozgalom a → *marihuána* legalizálásához vezetett Hollandiában, Spanyolországban, néhány dél-amerikai, afrikai és ázsiai országban, ill. az Egyesült Államok tagállamainak egy részében. A marihuána ugyanakkor a világ sok országában tolerált, bár nem legális drog, ill. részlegesen vagy teljesen dekriminalizáltak néhány más drogot is (→ *metamfetamin*, meszkalin, kokacserje-kivonat).
<drug decriminalization>

Drogok mechanizmusai: a → *drog* pszichikai hatásaiért, a drogfüggésért és -addikció-

óért, valamint az elvonási tünetekért felelős idegrendszeri folyamatok. Minden drogmolekula hasonlít az idegsejtek által használt kommunikációs anyagok valamelyikéhez, így ilyet szimulál. Az euforikus hatás kiváltásáért a → *dopaminnal* kommunikáló, „jutalmazó” idegpálya felelős, amelyre minden drog hat. Ez különbözteti meg a drogot a többi → *pszihoaktív anyagtól*. Az agy toleranciával védekezik a nagy volumenű kommunikációs hatás ellen a jelet felfogó idegrendszeri receptorok mennyiségét csökkentve. Mivel kevesebb a jelfogó receptor, több „jelre” (drogra) van szükség, hogy a hatás ne csökkenjen. A kevesebb receptor elvonási tünetekhez is vezet, mert drog hiányában az idegsejtek már nem képesek megfelelő módon kommunikálni a receptorok gyérülése miatt. A tartós drogfogyasztás – módosítva a gének működését (epigenetika) – visszafordíthatatlan változásokat idéz elő az idegrendszerben, és kialakítja a → *drogaddikciót*. De az idegsejtek a test többi részével (pl. izmokkal) is kommunikálnak, így megjelennek a fizikai tünetek is.
<mechanisms of drug action>

Drogprevenációs részleg: bv. intézetben kialakított speciális részleg, az önként jelentkező → *fogvatartottaknak* kábítószerfogyasztás és -terjesztés megelőzésére pl. rendszeres csoportos – és igény esetén egyéni – foglalkozásokkal, terápiás ülésekkel. Emiatt a kábítószer-mentesség ellenőrzésére a fogvatartott rendszeres vizsgálatoknak veti alá magát, azokhoz vizsgálati anyagot (testvadátkot) szolgáltat.
<drug prevention unit>

Drón: vezeték nélküli összeköttetéssel vezérelt, valós idejű, esetleg kép- és hangtovábbításra, valamint műveleti feladatok elvégzésére alkalmassá tehető kis méretű repülőeszköz.
<drone>

Dühöngő: az ön- vagy közveszélyes magatartású → *fogvatartott* elkülönítésére szolgáló, előtérrel, kamerával, füstérzékelővel ellátott helyiség. Speciális kialakítása miatt nem lehet abban kitámasztással mászni, burkolata (oldalfal, padozat) megakadályozza az önkárosító sérülést. A helyiségben nincs berendezési és felszerelési tárgy, használatkor állandó és folyamatos a megvilágítása. A fogvatartottat az önfojtás lehetőségét kizáró ruházatban kell behelyezni.
<raving cell>

Dynomenhelyzet: a közlekedés körében létrejött olyan szituáció, amely a → *veszélyhelyzet* kialakulását hordozza magában.
<dynomen situation>

E, É

Ebrendészet: a → *rendészet* fogalomkörének egyik – a közigazgatással és az állategészségüggyel szoros kapcsolatban lévő – eleme, amely a társadalmi rend egészéhez kapcsolódó állattartással, állatvédelemmel, ezeknek nyilvántartásával kapcsolatos szabályok, előírások meghatározásával, valamint mindezek érvényesítését végzők (állattartók és illetékes hatóságok) tevékenységeivel, lehetőségeivel és kötelezettségeivel foglalkozik.

Állatot tartani csak a vonatkozó törvény végrehajtására kiadott jogszabályban előírtaknak megfelelő helyen és módon szabad, továbbá az állatok tartása nem veszélyeztetheti az emberek és állatok egészségét, jólétét, nem károsíthatja a környezetet. Ugyanakkor az állatok tartása csak állategészségügyi, közegészségügyi, állatjóléti, környezetvédelmi, ill. természetvédelmi indokból korlátozható. Az állattartással kapcsolatos feladat- és hatáskörök (a kidolgozás időszakában) legnagyobb részében a fővárosi és megyei kormányhivatal, illetőleg annak járási (fővárosi kerületi) hivatala, kisebb részében pedig az illetékes önkormányzat járhat el. Az érintett állatok használatok vagy kedvtelésből tartott állatok lehetnek. A használatokkal kapcsolatos szabályozás, → *ellenőrzés* a járási hivatalok hatásköre, a kedvtelésből tartottak esetében a helyi önkormányzat az illetékes. Kötelezően ellátandó önkormányzati feladat az állati eredetű melléktermékek – így különösen az elhullott állatok tetemének – elszállításáról és ártalmatlanná tételéről való gondosko-

dás. Ugyancsak kötelezően ellátandó önkormányzati feladat legalább háromévente az eb-összeírás elvégzése. Nem kötelező – de vállalható – az ebrendészeti hozzájárulás megállapítása, valamint az állatvédelmi őrszolgálat ellátása.

<policing of dogs>

EC3 (Számítástechnikai bűnözés elleni európai központ): az EU számítástechnikai bűnözés elleni küzdelmének központi → *szervezete*, amely az → *Europol* keretében 2013. év óta működik. Feladata a → *kibertérben* megvalósuló → *kibertámadások* felfedése, az ellenük való hatékony védekezés elősegítése, az EU tagállamainak és intézményeinek támogatása a → *nyomozásokhoz* szükséges operatív és elemzői kapacitás kiépítésében, valamint a nemzetközi partnerekkel való együttműködés az európai számítástechnikai bűnözés felszámolása érdekében. Tevékenységeinek köre magában foglalja a rosszindulatú szoftverek, rendszerfeltörések, adathalászat, rendszerekbe történő illetéktelen behatolások, manipuláció, személyazonosság-lopások és fizetőeszközökkel összefüggő csalások, valamint a gyermekek elcsábítása és online szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet. Az ~ a kibertérrel összefüggő → *bűncselekmények*, a gyermekek szexuális kizsákmányolásának online megjelenése, valamint a fizetési csalások elleni küzdelemre fókuszál.

<European Cybercrime Centre>

ECRIS (Európai bűnügyi nyilvántartási információs rendszer): a nemzeti bűnügyi nyilvántartási → *információk* cseréjét szolgáló elektronikus számítógép-hálózati alkalmazás, szolgáltatás. Lehetővé teszi, hogy biztonságos hálózaton keresztül információkat cseréljenek az → *Európai Unió* büntetőbíróságai által konkrét személyekkel szemben meghozott korábbi → *ítéletekről*. A megkeresések általában alfanumerikus azonosító adatokon alapulnak, bár biometrikus adatok cseréjére is lehetőség van. Az ECRIS-TCN az ~ kiterjesztése a harmadik országbeli (Third-Country Nationals) állampolgárokra és hontalan személyekre. <European Criminal Records Information System>

Ecstasy: pszichostimuláns → *drog*, amfetaminszármazék, az eufórián túl szociálisan nyitottá tevő, az élmények intenzitását növelő, népszerű partidrogok egyike. Fokozza a dopamin-, szerotonin- és noradrenalin-jelátvitelt; hatása kb. fél órától 5 órán át tart. Addikciós potenciálja mérsékelt (→ *drogadikció*). Elvonási tünetek csak a használók egy részénél alakulnak ki, és enyhék. Káros mellékhatásai is csak hosszas és nagy dózisu használat után jelennek meg (szerotonin-jelátvitel károsodása, agykéreg vékonyodása, valamint figyelem-, tanulás- és memóriaproblémák). Legfontosabb akut mellékhatása a kedvező pszichikai hatás lecsengése utáni szorongás- és depressziószerű lelkiállapot. Legnagyobb kockázata a test túlmelegedése és a dehidratálódás, más pszichostimulánsokhoz képest kevésbé valószínű az ún. „hirtelen halál”, a keringési rendszer összeomlása. <ecstasy>

EDR Prio rendszer: az Egységes Digitális Rádiótávközlő (EDR) azon szolgáltatása, amely biztosítja a közrendvédelmi, a → *közlekedésrendészeti* és a → *határrendészeti*

szolgálatot ellátók számára, hogy az → *igazololás* során az EDR-rádiójukkal ellenőrizni tudják, hogy az intézkedés alá vont személy szerepel-e a közérzési nyilvántartásban. <system of search and ordering from the person is wanted by the police register>

EES (Határregisztrációs rendszer): az → *Európai Unió* külső határain ki- és belépő → *harmadik országbeli állampolgárok* belépésére és kilépésére, valamint beléptetésének megtagadására vonatkozó → *adatok* rögzítésére szolgáló határregisztrációs rendszer. Az alfanumerikus és biometrikus adatok rögzítését végző és kezelő elektronikus → *adatbázis* és adatbázis-kezelő rendszer koncepciója alapján 2017. június 30-án az EU-nagykövetek megerősítették az ~ létrehozásának szükségességét. Az ~t az eu-LISA ügynökség építi ki és működteti. Az ~ célja: 1. a → *külső határok* igazgatásának javítása; 2. az irreguláris → *migráció* csökkentése azáltal, hogy kezelik az engedélyezett tartózkodási idő túllépésének jelenségét; 3. a → *terrorizmus* és a súlyos bűnözés elleni küzdelemhez történő hozzájárulás, és azáltal a magas szintű belső → *biztonság* garantálásának elősegítése. <Entry/Exit System>

Efedrin: elsősorban a → *pszichostimulánsok* testi hatásait kiváltó, gyógyszerként is használatos vegyület, a metamfetamin előállításának nyersanyaga, sportolóknak tiltott teljesítménynövelő szer. <ephedrine>

Égéskeleltető: olyan védőszer, amely a vele hatékonyan kezelt – bevont, átitatott, telített – éghető anyag kedvezőbb tűzvédelmi besorolását meghatározott időtartamig, újrakezelési időig biztosítja. Lényege, hogy az ~ hő hatására a kezelt felületen szigetelőréteget vagy olvadátkot alkot. Fontos követelmény a ~vel szemben, hogy sem a használat, sem

pedig az égés során nem fejthet ki káros hatást az emberi szervezetre. További kívánatos hatás lehet, hogy megváltoztatja a fának az égési, bomlási folyamatát, ill. az égéskor felszabaduló bomlástermékeket. Technológiai szempontból lényeges, hogy a kezelt faanyaggal érintkező egyéb anyagon ne okozzon számba vehető korróziót, továbbá ne legyen nedvszívó, ami pl. a faanyagoknál kifejezetten káros. Az ~ alkalmazása akkor válik szükségessé, ha „D” tűzvédelmi osztálynál szigorúbb követelménynek kell megfelelni. <flame retardant/combustion delay material>

Egész életen át tartó tanulás: a fejlett társadalmakban korán megjelent/megerősödött szemlélet, direktíva, amely szerint a tanulás az iskolai előkészítéstől a → *nyugdíj* utáni korig tartó, az emberi lét szerves részét képező, azon szándékos tevékenység, amelynek célja, hogy naprakészen tartsa, fejlessze az ebben részt venni kívánó egyén tudását, készségeit, képességeit, kompetenciáját, az egyéni érdeken túl ezzel is hozzájárulva a tudásalapú társadalom megteremtéséhez, megerősödéséhez. Magában foglalja a formális keretek közötti képzéseket, az iskolai felsőfokú képzést, felnőttképzést, de az informális és nonformális keretek között folyó egyéni és szociális fejlődést egyaránt. Az ~ az egyéni és szervezeti fejlődés valamennyi formáját felöleli függetlenül attól, hogy az milyen környezetben, milyen módon és helyzetekben, szándékoltan vagy esetleg az érintett által észrevétlenül is történik. A → *bűnüldözés* eredményességének, a → *biztonság* permanens megtartásának, a jogvégrehajtói rendeltetés megvalósításának a korszerű eszközökön túl fontos feltétele a naprakész szakmai tudású és felkészültségű személyi állomány. A folyamatos technológiai fejlődés, az alkalmazott eszközök, eljárások frissülése szükségszerűvé

teszi a – valamilyen jellegű – képzésbe történő bekapcsolódást, a rendszeres ön- és továbbképzést, megújulást, amelyhez a munkáltatónak is hozzá kell járulnia.

<Life Long Learning – LLL>

Egészségrendészet: a → *rendészet* fogalomkörének egyik – a közigazgatással és az egészségpolitikával szoros kapcsolatban lévő – eleme, adekvát intézkedések és eljárások összessége, amelyek azon → *veszélyek*, jogsértések, negatív tényezők bekövetkezésének megelőzését, elhárítását szolgálják, amelyek a közegészségügyet, a lakosság egészségügyi helyzetét, az → *állampolgárok* testi, szellemi és szociális jólétét veszélyeztetik, ill. zavarják. Az ~be – a társadalmi rend részeként – beletartozik: az állampolgárok, a lakosság egészségügyi helyzete, a testi, szellemi és szociális jólét állapotaival kapcsolatos szabályok, előírások és lehetőségek, az állami, közösségi és egyéni teendők meghatározása, az ezekhez szükséges feltételek biztosítása, valamint legfőképpen mindezeknek különféle intézkedésekkel történő érvényre juttatása.

<health policing>

Egészségügyi csoport: a rendészeti tevékenységet végrehajtó erők és eszközök körében a sérültek ellátására létrehozott, felkészített, felszerelt és alkalmazott állandó vagy ideiglenes szervezeti elem, amely a saját egészségügyi állományból, ill. a jogszabályi lehetőségek mértékéig az állami egészségügyi szolgálatból, valamint önkéntesekből áll.

<medical team>

Egy útlevel egy személy elve: az → *Európai Unió* okmánykiállításának elve, amely arra irányul, hogy minden személynek, aki a határátlépési jogát gyakorolni szeretné, rendelkeznie kell saját → *útlevelemmel* vagy → *úti ok-*

mánnyal, és nem szerepelhet hozzátartozója útleveleiben, úti okmányában.

<one passport, one person concept>

Egyéb adatszerző tevékenység: a → *büntetőeljárásban* gyűjtőfogalom, amely több, egymással nem összefüggő adatszerzési megoldást foglal magában. Olyanokat, amelyek specialitásuk miatt kívül esnek a → *gyanú* megállapítása céljából végzett hagyományos kriminalisztikai → *adatgyűjtés* és a megkeresésekkel és a nyilvántartásokból történő lekérdezések adatkérési keretein. Többek között ~nek tekinthető a személy, tárgy, → *holttest* azonosítása és feltalálása érdekében végzett körözés elrendelése, a biometrikus → *adatok* lekérdezése a nyilvántartásból, az arcképelemző szolgáltatás kérése és a → *Schengeni Információs Rendszerben* rejtett ellenőrzés céljából figyelmeztetés elhelyezése, és nem utolsósorban a szaktanácsadó igénybevétele.

<other data collecting activities (carried out in the framework of a supplement to a complaint)>

Egyéb érdekelt: büntető eljárásjogi értelemben mellékszemély, akinek jogára, jogos érdekére a → *büntetőeljárás* → *határozata* közvetlen hatással lehet. Az őt érintő körben indítványokat és észrevételeket tehet, a határozat reá vonatkozó rendelkezése ellen → *jogorvoslattal* élhet, és a → *tárgyaláson* megjelenhet.

<other interested party>

Egyéb idő: a → *határrendészeti*, határőrizeti tevékenység során a jogellenes cselekményt elkövetők aktivitása alapján a → *valószínű mozgási időn* kívül eső időintervallum.

<quasi other time>

Egyéb irány: a → *határrendészeti*, határőrizeti tevékenység során a jogellenes cse-

lekményt elkövetők aktivitása alapján a → *valószínű mozgási irányon* kívül eső irány.

<quasi other direction>

Egyéb jogcímen fogvatartott: a kényszer- gyógykezelt, a → *kényszerintézkedés* hatálya alatt álló, a rendbíróság helyébe lépő vagy más törvényes okból elzárásra kötelezett elkövető összefoglaló megnevezése.

<detainee on other grounds>

Egyéb törvényes útra utasítás: a büntetőügyben érvényesített → *polgári jogi igény* nem érdemi elbírálásáról hozott → *határozat*.

<referring the enforcement of a civil claim to other legal means>

Egyedi azonosító számmal ellátott szolgálati jelvény: a → *rendészeti feladatokat ellátó személy* azonosítására a rendőrség által kiadott jelvény.

<service badge with single identification number>

Egyediség és különbözőség viszonylagossága a kriminalisztikai azonosítás elméletében: az azonosság viszonylagossága az egyediség és a különbözőség relativitását jelenti, miszerint az azonosság nem időtálló tényező, hanem csak adott időszakra és egyes sajátosságokra áll fenn. A vizsgált objektumok maradandóságának különböző fokozatai lehetnek. Minél nagyobb fokú az objektum maradandósága, és minél rövidebb idő áll rendelkezésre a tárgy sajátosságainak megváltoztatására, annál könnyebben dönthető el az azonosság kérdése. Ha azonban valamely objektumnak adott körülmények között vagy általában nincs kellő maradandósága, sajátosságai időközben megváltoznak, az azonosság kérdése nehézségekbe ütközhet.

<the relativity of uniqueness and difference in theory of forensic identification>

Egyediség törvénye a kriminalisztikai azonosítás elméletében: az egyediség törvénye (amely kísérletileg nem bizonyítható ismeretelméleti sarokigazság) szerint minden objektum (személy vagy tárgy) egyedi, az adott objektumot alkotó lényeges és nem lényeges, stabil vagy instabil sajátosságok, mennyiségi és minőségi tulajdonságok a maguk összességében nem ismétlődnek. A végtelen számú tulajdonságok vagy a külső, alakbeli (morfológiai) sajátosságok közül kiemelendők a méret, súly vagy felület, míg a belső anyagbeli sajátosságok közül élőlény esetében az élettani folyamatok következményei, míg tárgyaknál a gyártás, használat, viselés vagy javítás során keletkezett sajátosságok.
<the principle of uniqueness in theory of forensic identification>

Egyéni és szervezeti továbbképzési terv: a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagjainak, ill. szervezetének tárgyévre előírt, kreditpontos saját, ill. összesített éves továbbképzési dokumentuma a képzési kötelezettségek és egyéni fejlesztési igények biztosítására, a szakmai tudás, képesség megőrzésére és fejlesztésére. Az egyéni terv az előző év teljesítményértékelési eredményének, valamint az utolsó minősítés további előmenetelre vonatkozó javaslatainak figyelembevételével készül. A szervezeti továbbképzési tervek a tanulmányi kötelezettség teljesítésének alapjául szolgáló továbbképzési programokat határozzák meg. A rendvédelmi → *szervezet* az előkészített ~ek alapján meghirdeti és megszervezi a saját szervezetén belüli – meghatározott kreditpontokat érő – továbbképzéseket, amelyek teljesüléséről éves összefoglaló jelentést készít. A központosított továbbképzésekre pedig biztosítja az abban érintett munkatársak részvételét.
<individual and organisational training scheme>

Egyéni fejlesztés: a képességfejlesztés új dimenziója; tudatosan megtervezett program, tevékenységterv és folyamat, amelyben fontos szerepet játszanak motivációs elemek, képességek és egyéb emocionális tényezők, valamint amelyben – a pszichológiai-pedagógiai szempontok mellett – megjelennek a társadalmi-gazdasági igények is.
<individual development>

Egyéni lakosságvédelem: az országos és csoportos lakosságvédelmi rendszer helyspecifikus alrendszere (pl.: légzés-, bőr- és szükségvédő eszközök, jódprofilaxis segítségével).
<quasi civil protection of the local population>

Egyéni teljesítményértékelés: (1) az adott → *szervezet* által foglalkoztatott munkavállaló adott időszaki munkája eredményeinek felmérése és megítélése. (2) A közszolgálatban meglévő, különböző HR-rendszerekkel kapcsolatban lévő motivációs eszköz, a vonatkozó rendeletben meghatározott olyan vezetői tevékenység, amikor értékelő megbeszélés keretében az illetékes vezető részletesen ismerteti és indokolja az értékelt személlyel az általa kialakított teljesítménymérési, teljesítményértékelési és kompetenciamérési eredményeket, a fejlődési célok megvalósulását. Minderre vonatkozóan az értékelt személy észrevételt, javaslatot tehet. (3) A felügyelő miniszter által meghatározott rendben és szempontok alapján, általában évente ismétlődő olyan megbeszélés a közvetlen vezető és a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja között, amelynek keretében az utóbi személy szolgáltatellátásának, magatartásának és a vele szemben támasztott követelményeknek való megfelelését értékeli, aminek végeredménye kivételes, jó, megfelelő, átlag alatti vagy elfogadhatatlan teljesítményfokozat lehet. Abban az esetben, ha a hivatásos állomány tagjának szolgálati beosztása év közben megváltozik, vagy szolgálatra való alkalmatlansága merül fel, akkor

év közben is sor kerülhet ~re. A tárgyévét lezáró ~ bizonyos szöveges indokolással kiegészítve adja az értékelt tárgyévre szülő → *minősítését*. Az ~ egyes elemeire is kiterjedően a hivatásos állomány tagja szolgálati panasszal élhet.

<individual performance assessment>

Egyéni teljesítményértékelés folyamata: évente ismétlődő (ciklikus) tevékenység, amely az értékelő vezető és az értékelt munkatárs között az előírt jogi és módszertani keretek mentén zajlik. Az ~ának működtetését az alábbi résztvékenységek meghatározott, egymást követő sorrendben történő ismétlésével lehet biztosítani: 1. a mérések és/vagy az értékelések megtervezésével; 2. a kiemelt céloknak a szervezet szintjéről az egyén szintjére történő lebontásával és a teljesítménykövetelmények, ill. elvárások meghatározásával; 3. a teljesítmény folyamatos nyomon követésével, azonnali visszajelzésével, a teljesítmény év közbeni „edzésével”; 4. az elért teljesítmény mérésével és/vagy értékelésével, 5. az elért teljesítmény elismerésével vagy szankcionálásával; 6. az → *egyéni teljesítményértékelési rendszer értékelésével*, szükséges fejlesztésével. <the process of individual performance assessment>

Egyesülési jog: (1) alapvető emberi szabadságjog, amely lehetővé teszi az egyének számára társadalmi szervezetek szabad alapítását és működtetését. Az ~ alkotmányjogi fogalom. Alapvető emberi-állampolgári szabadságjogot jelent társadalmi szervezetek (egyesületek, pártok, szakszervezetek, klubok, körök, érdekvédelmi szervezetek, társaságok) létrehozására és működtetésére. Az ~ szabályait törvény állapítja meg, és garantálja a magánszemélyek önkéntes társulásainak a civil társadalomban való szabad megjelenését és háborítatlan működését. (2) Az → *állampolgárok egyesülési szabálya*,

amelynek értelmében bizonyos célok elérése érdekében a polgárok társulhatnak, egyesületeket alakíthatnak.

<law on associations>

Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ):

a legtekintélyesebb, legszélesebb körű, a Föld országainak döntő többségét tömörítő nemzetközi szervezet. Alapvető célja: fenntartani a nemzetközi békét és biztonságot, hathatós együttes intézkedéseket tenni a békét fenyegető → *bűncselekmények* megelőzésére és megszüntetésére, békés eszközökkel megoldani a nemzetközi viszályokat, fejleszteni a nemzetek közötti kapcsolatokat, a gazdasági, szociális, kulturális és más együttműködést. Az ~ 1945. október 24-én jött létre, amikor az alapokmányt ratifikálta Kína, Franciaország, Szovjetunió, Nagy-Britannia, az Amerikai Egyesült Államok és a többi aláíró ország többsége. E történelmi jelentőségű esemény emlékére minden év október 24-én ünneplik az Egyesült Nemzetek Napját. Az ~ céljait az alapokmány a következőkben határozta meg: 1. a nemzetközi → *béke* és → *biztonság* fenntartása; 2. a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatok kifejlesztése; 3. nemzetközi együttműködés létesítése a nemzetközi gazdasági, szociális, kulturális és humanitárius problémák megoldására; 4. az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásának előmozdítása érdekében az ~ legyen az egyes nemzetek által e közös célok elérése érdekében kifejtett tevékenység összehangolásának központja.

<United Nations – UN>

Egymegállásos határforgalom-ellenőrzés: olyan összehangolt ellenőrzési tevékenység, amelynek során a vámellenőrzésre és a → *határforgalom-ellenőrzésre* hivatott magyar szervezetek szolgálati személyei

a → *határátkelőhely* rendjében rögzítetteknek megfelelően szoros egymásutániságban végzik a honi vagy túloldali területen lévő → *határátkelőhelyen* az → *ellenőrzést*.
<one-stop border check>

Egyoldalú ellenőrzés: a szomszédos országok → *határforgalom-ellenőrzésre* hivatott szolgálati személyei által végzett, a vonatkozó nemzetközi egyezményekben meghatározott, → *állampolgárságtól* függő utaskategóriák ellenőrzése során csak a be- vagy csak a kiléptetés végrehajtása, amelynek során kölcsönösen érvényesítik egymás ellenőrzési előírásait is.

<unilateral border check>

Egységes környezethasználati engedély (EKHE): az eljárás lefolytatását követően kiadott keretszabályozás az egyes környezeti elemekre vonatkozó környezetvédelmi követelmények integrálására.

<Intergovernmental Panel on Climate Change – IPPC permit>

Egységes moduláris alapú képzési rendszer: (1) a rendészetért felelős miniszter felügyelete alatt álló → *szervezetek* hivatásos állományának utánpótlását biztosító, közép- és felsőfokú intézmények által alkalmazott, moduláris rendszerű képzési felépítés, amelynek első szakasza, eleme (követelménymodul) azonos tartalommal rendelkezik, és amelynek teljesítése kötelező minden érintett résztvevő számára a továbblépése érdekében. Az ~ további célja, hogy az érintett rendvédelmi szervek jövőbeni hivatásosai az első egységes, közös követelménymodul tartalmán túl is hasonló ütemű és felépítésű szakmai képzésben részesüljenek. (2) Egységes követelményeken alapuló, a meghatározó rendvédelmi jellegű alapismertetek, kezdeti jártasságok, készségek, attitűdök – kompetenciák – kialakítására, megerősítésére irányuló képzés. A közös köve-

telménymodul feldolgozása által a résztvevők képessé válhatnak a rendészeti, rendvédelmi munkaterületen érvényes, a hivatásos jogviszonnyal, a fegyveres (egyenruhás) állapottal, életrenddel, szolgálattal, a rendszeresített alapvető eszközök kezelésével, a fizikai erőnléttel, kommunikációval kapcsolatos legáltalánosabb közös, minimum-tudnivalók megszerzésére, elsajátítására, a vonatkozó alapvető rendszabályok betartására.

<uniform modular training system of internal affairs law enforcement agencies>

Egyszemélyi vezetés: Á.: az államigazgatásnak a hierarchikus felépítésből adódó általános jellemzője, kapcsolódó egyszemélyi felelősséggel.

Rsz.: egyszemélyi vezetői, döntéshozatali felelősségi forma. Nem zárja ki javaslatok figyelembevételét. Előnye a gyorsaság, hátránya, hogy a döntésekben csak a vezető szakmai tudása, intelligenciája, tapasztalata, vezetési gyakorlata, jellemvonásai, személye a meghatározó. Megfelelő vezető esetén rendkívül hatékony az így vezetett csoport. Az ~ elve szerint a rábízott → *szervezet* tevékenységéért, működéséért a parancsnok, vezető teljes és oszthatatlan felelősséggel tartozik.

<personal leadership, management>

Egyszerűsített átadás: a → *terhelt* átadásának azon fajtája, amelyre akkor kerülhet sor, ha a Fővárosi Törvényszék által az → *európai elfogatóparancs* végrehajtása kérdésében tartott tárgyaláson a terhelt úgy nyilatkozik, hogy beleegyezik az átadásba. ~ esetén a terheltet legkésőbb az európai elfogatóparancs végrehajtásáról és az átadásról szóló → *határozat* jogerőre emelkedésétől számított 10 napon belül átadják az európai elfogatóparancsot kibocsátó tagállam illetékes → *hatóságának*, amely határidő – elháríthatatlan akadály esetén – a bíróság által 10 nappal meghosszabbítható.

<simplified surrender>

Egyszerűsített határátlépés: két szomszédos → *állam* között a nemzetközi egyezményekben, a közösségi és a hazai jogszabályokban rögzített általános szabályoktól eltérő → *határátlépés*. Alkalmazását elősegítik a jószomszédi viszonyok, a határ menti lakosság túloldali családi és rokoni kapcsolata, valamint a gazdasági érdekek. Az ~ jellemzően a pontosan behatárolt határ menti területeken állandó lakhellyel rendelkező személyek részére kiadott engedéllyel történik, az erre a célra kijelölt → *határátkelőhelyeken* (→ *kishatárforgalmi határátkelőhely*).

<facilitated border crossing>

Egyszerűsített honosítási eljárás: a → *honosítás* egyik kedvezményes esete, amely jogszabályban ugyan nem meghatározott fogalom, azonban a jogalkalmazó szervek által rendszeresen használt kifejezés, és mára teret nyert a köznyelvben és a médiában is. A magyar állampolgárságról szóló törvény határozza meg e kedvezményes állampolgárság-szerzés feltételeit. Ezek egyike, hogy a kérelmező vagy felmenője volt egykor magyar → *állampolgár*. A honosítási kedvezmény kiterjed arra a személyre is, aki legalább tíz éve érvényes házasságban él olyan személlyel, aki az → *állampolgársági* kérelem benyújtásának időpontjában magyar állampolgár, vagy öt éve érvényes házasságban él olyan személlyel, aki az állampolgársági kérelem benyújtásának időpontjában magyar állampolgár, és közös gyermekük született. Valamennyi személyi kategóriánál további feltétel, hogy büntetlen előéletű legyen, és ne legyen folyamatban vele szemben → *büntetőeljárás*, továbbá honosításuk ne sértse Magyarország köz- és nemzetbiztonságát. A kérelmezők magyar nyelvtudását a kérelem átvevője ellenőrzi. Az egyszerűsített honosításnak nem feltétele, hogy a kérelmező magyarországi lakóhellyel rendel-

kezzen. A kérelem átvételére jogosult belföldön a járási (kerületi) hivatal és a kormányablak, külföldön pedig a hivatásos konzuli tisztviselő.

<simplified naturalization procedure>

Egyszerűsített kiadatási eljárás: a kiadatási eljárás azon fajtája, amelynek esetén a kiadni kért személy hozzájárul a → *kiadatáshoz*, és azzal meggyorsítja az eljárást.

<simplified extradition procedure>

Együttes fellépés: az → *Európai Unióról* szóló szerződés eredetileg hatályos változata alapján az olyan aktusok egyike volt, amelyek a bel- és igazságügyi harmonizációját szolgálták. Elfogadásához a tagállamok egyhangú döntésére volt szükség. Az ~ funkcióját az amszterdami szerződés hatálybalépését követően a kerethatározat, majd a lisszaboni szerződés hatálybalépését követően az irányelv váltotta fel.

<joint action>

Együttműködés: olyan tevékenység, amelynek során két vagy több személy vagy → *szervezet* a tevékenységét cél, feladat, hely, idő és a tevékenység végrehajtásának módja szerint összehangolja.

<cooperation>

Együttműködés megszervezése: azon vezetői feladat és tevékenység, amely a saját és más szervek tevékenységének cél, feladat, hely, idő, valamint a tevékenység végrehajtásának módja szerinti összehangolását célozza és eredményezi.

<organising cooperation>

Együttműködő személy: → *büntetőeljárás*sal érintett azon személy, akivel az eljárás sikerét szolgáló hatósági együttműködéshez fűződő → *bűnüldözési* vagy → *nemzetbiztonsági érdek* jelentősebb, mint

a vele szemben fennálló büntetőjogi igény érvényesítéséhez fűződik. (Kivétel a más életének szándékos kioltásával járó → *bűncselekmény* elkövetése.) Amennyiben az eljárásban ~ vesz részt, úgy „ellenszolgáltatásként” lehetséges vele szemben a → *feljelentés* elutasítása vagy a → *nyomozás* megszüntetése. Ezt a törvény speciális feltételként diszpozitív (megengedett eltérés) jelleggel szabályozza, és kizárólagosan ügyészi hatáskörbe utalja.

<cooperating person>

E-HR (elektronikus humán erőforrás):

az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (→ *rendőrség*) olyan elektronikus rendszerszolgáltatása, amely a személyi állomány számára egyes személyügyi kérdések (pl. előmenetel, rendfokozat, szabadság, juttatások stb.) kezelését teszi lehetővé az ebben érintett munkatársak számára.

<Electronic Human Resource>

EIXM (európai információcsere-modell):

az → *Európai Bizottság* 2012. évben elfogadott irányelve az európai információcsere egységesítésére és hatékonyságának növelésére, valamint az együttműködési eszközök interoperabilitásának növelésére, amely javaslatokat fogalmazott meg a hatékonyság növelése és a meglévő együttműködési eszközök alkalmazásának javítása érdekében teendő konkrét lépésekre. Az ~ által lefedett legfontosabb jogi eszközök az ún. prümi határozat (2008/615/IB) a különösen a → *terrorizmus* és a → *határokon átnyúló bűnözés* elleni küzdelemre irányuló, határokon átnyúló együttműködés megerősítéséről, valamint az ún. svéd kezdeményezés (2006/960/IB) az információk és bűnüldözési operatív információk → *Európai Unió* tagállamainak bűnüldöző hatóságai közötti cseréjének leegyszerűsítéséről.

<European Information Exchange Model>

EKÜR/KÉR (egységes kormányzati ügyiratkezelő rendszer/kormányzati érkeztető rendszer): az államigazgatási szervek részére beérkező papíralapú iratokat digitalizáló és továbbító rendszer. A KÉR-ből érkeztetett elektronikus küldeményeket a hivatali kapun keresztül az iratképző szerv (→ *Robotzsaru rendszer*) elektronikus érkeztető könyvébe is automatikusan átadják. Az iratátadás során a küldeményt minden esetben a KRX fájlformátumban továbbítják, amely tartalmazza a feldolgozás során szükséges metaadatokat is.

<Unified/Standard Governmental Document Handler System/Governmental Arriving System>

Elaboráció: társadalmilag megbecsült cselekvésmód, az ént (egót) érő negatív ingerek pozitív feldolgozása, az alkalmazkodás előnyös, pozitív elhárító mechanizmusa, amely az egyén képességeinek magasabb szintre emelkedésével elősegíti a személyiség fejlődését.

<elaboration>

Elbocsátás: a → *rendőrségi fogva tartás* ideiglenes vagy végleges megszüntetése. Az ~ ideiglenes abban az esetben, ha a fogva tartás – eljárási cselekmény, egészségügyi ellátás, beteg hozzátartozó meglátogatása, kapcsolattartás, temetés, választójog gyakorlásának idejére – átmenetileg megszűnik. Végleges az ~, ha a fogva tartás ideje teljesen, ill. ügyészi vagy bírói döntés alapján → *fogdában* letölthető részének ideje letelt, vagy a fogvatartás hátralévő idejét más fogva tartási helyen kell eltölteni.

<release, setting a detainee free>

Elégséges biztonság: a → *kockázatok*, a veszélyeztetés és a → *fenygetés* komplex értékelése alapján a → *biztonságot* minimális erőfelfejtással garantáló szint.

<sufficient safety>

Elégészes védelmi szint: tervezési, szervezési, irányítási és beavatkozási tevékenység eredménye az élet- és a létfenntartáshoz szükséges javak → *veszélyeztetettség* mértékétől függő – védelmére.

<sufficient level of protection>

Elektromos jelzőrendszer (EJR): Á.: valamely → *terepszakasz*on, elhatárolt terület határain, → *államhatáron* vagy annak közelében, objektumok körül kialakított létesítmény – rendszerint kerítés –, amely a folytonosság megszakadását, fizikai behatást (nyomást, törést) jelző érzékelő berendezés.

Tört.: a határország által 1965 és 1989 között alkalmazott SZ-100 típusú akadályrendszer jelzőkerítése és a hozzá tartozó berendezések összefoglaló neve. Az ~ a műszaki-technikai berendezések egyik fajtája volt, amelyet nyugati viszonylatban az őrzött határszakaszok védelmére, az illegálisan áthaladni szándékozók mozgásának időben és térben történő jelzésére, valamint az előrehaladásuk nehezítése céljából működtettek. Az ~ az élőlényekre veszélyt nem jelentő, gyenge erősségű villamos árammal telített, az aláásás ellen betonlábazattal megerősített, az átmászást is megnehezítő, (több) → *nyomsávv*al is rendelkező, jelzést adó és egyúttal akadályt képező drótkerítés, amelyen való legális áthaladás csak az erre szolgáló járőr- vagy gazdasági kapukon, megszakításokon keresztül volt lehetséges.

<electric signalling system>

Elektromos sokkoló eszköz: rendszeresített → *kényszerítő* eszköz az életet, testi épséget, a személyi szabadságot, ill. vagyónbiztonságot közvetlenül sértő vagy veszélyeztető támadás elhárítására, az intézkedéssel szembeni aktív ellenszegülés megtörésére.

<electric shock device>

Elektronikai védelem: saját objektum vagy egyéb, oltalmazásra szoruló komplexum,

elem megbízható üzemeltetése érdekében kialakított – technikai eszközökön alapuló, működési szabályokkal, intézkedésekkel vezérelt, felügyelt – biztonsági rendszer. Az ~ aktív és passzív elemeket tartalmaz, amelyek aránya és működtetése a → *biztonság* a → *védelem* megvalósításának szerves része. Ellenőrzése biztonsági vezetői feladat, amelyet saját vagy piaci szereplők saját vagy bérelt eszközök segítségével végezhetnek el.

<electronic protection>

Elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele: büntetőjogi szankció, amelyet az elektronikus hírközlő hálózaton közzétett olyan → *adatok* vonatkozásában kell elrendelni, amelyeknek hozzáférhetővé tételre vagy közzététele → *bűncselekményt* valószínűsít meg, amelyeket a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy amelyek bűncselekmény elkövetése útján jöttek létre.

<rendering electronic data irreversibly inaccessible >

Elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele végrehajtásának átadása: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* körében a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája. Elektronikus adat magyarországi → *bíróság* által jogerősen elrendelt végleges hozzáférhetlenné tételének végrehajtása átadható azon → *állam* részére, amelynek területén a tárhelyszolgáltató székhelye vagy telephelye van. A megkeresést az igazságügyért felelős miniszter útján megküldik az érintett államnak. A bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tételére irányuló megkeresésben tájékoztatja a megkeresett államot, hogy amennyiben 30 napon belül nem tud eleget tenni a megkeresésnek, akkor elrendeli az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tételének az elektronikus adathoz való hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtását. Az igazságügyért felelős miniszter a bíróságot haladéktalanul

tájékoztatja a megkeresés eredményéről, ill. arról, ha a megkeresett államtól a megkeresésre 30 napon belül nem érkezett válasz.
<surrender of the enforcement of rendering electronic data irreversibly inaccessible>

Elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának átvétele:

a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* körében a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája. A külföldi → *bíróság* által elrendelt elektronikus → *adat* végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtását erre vonatkozó megkeresés esetén át lehet venni, amiről a Fővárosi Törvényszék dönt. Ha a megkeresés teljesítésének feltételei fennállnak, és a megkeresés az elektronikus adat forrásának azonosítására szolgáló adatokat tartalmazza, a bíróság rendelkezik az → *elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére* vonatkozó külföldi → *ítélet* elismeréséről és végrehajtásának átvételéről, továbbá elrendeli az elektronikus adat eltávolításával összefüggő végrehajtást. A bíróság a jogerős, indokolással ellátott → *határozatot* a külföldi bíróság értesítése végett megküldi az igazságügyért felelős miniszternek, aki a határozatról haladéktalanul értesíti a megkereső külföldi államot.

<surrender of the enforcement of rendering electronic data irreversibly inaccessible>

Elektronikus aláírás: olyan kriptográfiai eljárás, amelynek segítségével joghatás kiváltására alkalmas, akár a kézzel írott vagy a közjegyző előtt tett aláírással egyenértékű bizonyító erejű dokumentum hozható létre. Az ~ a → *digitális aláírás*hoz hasonló fogalom, de míg a digitális aláírás elsősorban a technológiát, az elektronikus aláírás a technológia mellett jogi fogalmat is jelent. Az ~ nem a beszkenntel kézzel írott aláírást jelenti, hanem a kódolás egy speciális változatát. Ha egy dokumentumot elektronikusan írunk alá, akkor olyan módon kódoljuk,

hogy a létrejött kódolt dokumentum hitelességét annak szerkezete biztosítja. Az ~ hitelességét jogszabály is elismeri.
<electronic signature>

Elektronikus biztonsági okmány: informatikai adathordozót tartalmazó → *biztonsági okmány*, amely adathordozón tárolják azokat a személyes és → *biometrikus adatokat*, amelyek biztosítják a közvetlen kapcsolatot a → *biztonsági okmány* és annak tulajdonosa között, valamint hozzájárul/elősegíti a kétséget kizáró → *személyazonosság* megállapítását.

<electronic security document>

Elektronikus információs rendszer: a → *szervezet* dedikált tevékenységsorozatának (funkció, feladat) végrehajtásához szükséges digitalizált → *adatok*, → *információk* és azok kezelésére használt eszközök (környezeti infrastruktúra, hardver, hálózat és adathordozók), eljárások (szabályozás, szoftver és kapcsolódó folyamatok), valamint az ezeket kezelő személyek szervezett, hierarchikus együttese.

<electronic information system>

Elektronikus megfigyelési eszköz: zárt rendszerű biztonságtechnikai berendezés elektronikus kép, hang vagy ezek együttes felvételére, továbbítására és rögzítésére. Az ~ az elítéltek intézetben belüli mozgásának megfigyelésére, a bv. rendjének biztosítására a büntetés-végrehajtási intézet elítélteknek fenntartott, közös használatú helyiségeiben, udvarán, folyosóin, valamint a területét határoló külső falakon és kapujánál helyezhető el.

<electronic surveillance tool>

Elektronikus modus operandi nyilvántartás: a kriminalisztikai jellemzőknek az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (→ *rendőrség*) által az →

elektronikus információs rendszer adatbázisában tárolt változata. Az ~t az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztály kezeli. Az ~ adatainak forrása a → *Robotzsa-ru rendszer*, amelyből a két rendszer között kialakított elektronikus kapcsolaton keresztül az ~ a leválogatás után automatikusan átveszi a lezárt ügyek strukturált → *adatait* és a hozzájuk kapcsolódó egyes kriminalisztikai szempontból jelentős dokumentumok hivatkozásait, valamint a releváns adatokat. Az ~ az eModus alkalmazáson keresztül érhető el a rendőrség országos zárt, belső intranetes hálózatán.

<eModus operandi register/monitor>

Elektronikus okmánynyilvántartó rendszer: az eredeti, a hamis és hamisított úti, személyazonosító és egyéb jogosultságot igazoló → *okmányok* biztonsági elemeinek, valamint a → *közokirat-hamisítások* kal kapcsolatos → *információk* leírására és képi megjelenítésére szolgáló elektronikus → *adatbázis* a személyazonosítás végrehajtására jogosult személy részére.

<electronic documents database>

Elektronikus távfelügyeleti eszköz: büntetés-végrehajtási intézetben az elítélt, ill. az egyéb jogcímen fogva tartott személy mozgását nyomon követő technikai eszköz.

<electronic remote monitoring tool>

Elektronikus út: az eljárási cselekmények elektronikus → *adatfeldolgozást*, tárolást, illetőleg továbbítást végző vezetékes, rádió-technikai, optikai vagy más elektromágneses eszközök útján történő végzése.

<electronic route>

Elektronikus úton történő ellenőrzés: információtechnológiai, számítógépes ügyviteli programba vagy informatikai → *adatbázisba* történő betekintés, → *adatgyűjtés*

az ellenőrizendő tevékenység jog- és szakszerűségének megállapításához.

<electronic check(s), checking, verification, cross-check(s), control, audit, supervision>

Elektronikus ügyintézés: (1) a közigazgatási hatósági ügyek elektronikus úton történő el- látása, az eközben felmerülő tartalmi és formai kezelési munkamozzanatok összessége.

(2) A vonatkozó kormányrendelet szerint működtetett, kormányzatiportál-alapú elektronikus szolgáltatás. Az ~ az eljárások gyorsítása és az adminisztratív terhek csökkentése, a magánjogi jogviszonyok, valamint az → *állam* és polgár közötti jogviszonyok szélesebb körű elektronizálása, az ~t biztosító szervek együttműködésének biztosítása, továbbá a lakosság számára a korszerűbb és hatékonyabb közszolgáltatások elérése érdekében alakították ki. Az elektronikus ügyintézés az ügyfelek számára azt jelenti, hogy hivatalos ügyeik intézéséhez nem szükséges befáradniuk a hivatalba, hanem otthonról, ill. a világ bármely pontjáról, interneten keresztül elintézhetik azokat. A közigazgatási szervekkel való kapcsolattartás így nemcsak egyre gyorsabbá és kényelmesebbé, de hatékonyabbá, olcsóbbá és átláthatóbbá is válik. Az ügyfélkapun keresztül több mint 400 szolgáltatás érhető el, így pl. adóbevallást lehet beküldeni, valamint a földhivatali és a tajnyilvántartásból lehet adatokat lekérni, továbbá a rendőrségi hatáskörbe tartozó egyes közigazgatási hatósági ügyeket is lehet elektronikus úton kezdeményezni az ügyfélkapun keresztül.

<electronic administration>

Élelmezési norma: a → *normaélelmezés* keretében egy adag elkészítéséhez felszámítható nyersanyag értékének napi nettó összege. (Részétkezés esetében ennek reggeli-, ebéd- és vacsorahányada.) Az ~t az önálló belügyi szervek vezetői határozzák meg, és évente elvégzik ezek karbantartását.

<food standards>

Élelmezési szakterület: gazdasági szak-
szolgálati terület, amely minőségbiztosítás
alapján gondoskodik a rendvédelmi szervek
állománya, a → *fogvatartottak* és az egyéb
jogosultak élelmezéséről, ilyen járandóságá-
gairól, a területi, helyi szervek, szerveze-
tek élelmezési anyagokkal, felszereléssel
történő ellátásáról.

<food supply specialization>

Elemi csapás: természeti elemek, jelen-
ségek, más pusztító tényezők okozta nem
mindennapi, az emberi életet, vagyoni
dolgokat veszélyeztető baj, rombolás, kár-
tétel, pusztulás.

<natural disaster>

Elemi költségvetés: a → *költségvetési
szervek* gazdálkodási alapidokumentuma.
E szerv feladatait, tevékenységét ismer-
tető, a bevételeket és kiadásokat részletes
jogcímenként (közgazdasági tartalom sze-
rint) és tevékenységenként (funkcióként)
tartalmazó, az állomány létszámára, össze-
tételére és a költségvetési feladatmutókra
is kiterjedő, előirányzataiban teljes részle-
tezettességű előszámítás.

<primary budget of governmental organi-
zations>

Elemzési munkafájlok indexrendszere:
a → *bűnelemzési munkafájlok*ban találha-
tó → *adatok* címszómutatóját foglalja ma-
gában. Az ~ében személyre, kommuni-
kációs formára (telefonszám, e-mail-cím
stb.), közlekedési eszközre, helyszínre, →
szervezetre lehet keresni. Válaszként vagy
a „nincs találat”, vagy a „találat az XXX
AWF-ben” felirat jelenik meg. Ezt követő-
en további egyeztetés céljából vagy az ösz-
szekőtő keresi meg az adott AWF koordi-
nátorát, vagy az AWF-koordinátor az ösz-
szekőtőt.

<Analysis Work File Index System>

Elemzési projekt: a művelleti együttmű-
ködés és az információfeldolgozás keretét
adó, a két bűnelemzési munkafájlból tema-
tikusan betagozódó szakmai platform az →
Europol mandátumterületéhez tartozó egy-
egy specifikus bűnügyi területen, így pl.
emberkereskedelem, sportkorrupció stb.
(Az → *elemzési munkafájlok* korábban Focal
Points – Fókuszpont néven voltak ismere-
tesek.) A 2017. szeptember 22-i állapot sze-
rint az alábbi 29 ~et kezelik, ill. alkalmaz-
zák. (1) AP Apaté – a tömeges levélküldéssel
és tömeges forgalmazással elkövetett csal-
ások, valamint a piramiscsalás, befektetési
csalás és még számos csalásfajta gyűjté-
se, elemzése, értékelése. (2) AP Asset Re-
covery – → *bűncselekményekből* származó
bevételek nyomon követése és azonosítása,
befagyasztásának és elkobzásának elősegíté-
se, vagyonvisszaszerzéssel kapcsolatos
tevékenység. (3) AP Cannabis – jogellenes
kannabiszkereskedelem és -gyártás, vala-
mint más kapcsolódó bűncselekmények aka-
dályozására folytatott tevékenység. (4) AP
Check-the-Web – az online eszközök terro-
ristacélú visszaélése előrejelzésére és meg-
előzésére vonatkozó tevékenység. (5) AP
CIC – a nemzetközi bűncselekmények, pl.
a → *népirtás*, az emberiség elleni bűncse-
lekmények és a → *háborús bűncselekmé-
nyek* megelőzése és leküzdése érdekében lét-
rehozott projekt. (6) AP Cola – → *kokaint*
és annak elővegyületeit, valamint vágósze-
reit előállító, feldolgozó vagy azokkal keres-
kedő bünszervezetek és hálózatok elleni te-
vékenység segítése. (7) AP Copper – albán
bűnözői csoportok és a kapcsolódó szerve-
zett bűnözői csoportok és a hozzájuk kap-
csolódó bűncselekmények elleni küzdelem
segítése. (8) AP Copy – szellemi tulajdonjog
védelmének és a hamisítások elleni küz-
delemnek a segítése. (9) AP Cyborg – az EU
létfonosságú információs infrastruktúrá-
it érintő → *kiberbűnözéssel* kapcsolatos →
nyomozások, így pl. malware (kód létreho-

zása és terjesztése), zsarolóprogramok, hackelés, adathalászat, behatolás, a személyazonosság-lopás és az internethez kapcsolódó csalások elleni küzdelem támogatása. (10) AP Dolphin – → *terrorizmus*, nem iszlám irányban. (11) AP EEOC – kelet-európai szervezett bűnözői csoportok és hálózatok elleni fellépés elősegítése. (12) AP Furtum – vagyoni bűncselekmények elleni küzdelem elősegítése az EMPACT prioritások egyikeként. (13) AP Heroin – heroinkereskedelem és -termelés megelőzésének és leküzdésének támogatása. (14) AP Hydra – terrorizmushoz kapcsolódó bűncselekmények megelőzésének és leküzdésének elősegítése. (15) AP ITOC – maffiastrukturált szervezett bűnözői csoportok elemzése. (16) AP Migrant Smuggling – → *embercsempészt* támogató szervezett bűnözői hálózatok felderítése. (17) AP Monitor – motoros bűnbandák és az általuk elkövetett bűncselekmények felfedésének elősegítése. (18) AP MTIC – a határokon átnyúló általános forgalmi adó (áfa) elcsalására szakosodott szervezett bűnözői hálózatok azonosításában és megszüntetésében való részvétel. (19) AP Phoenix – különböző emberi kizsákmányolással foglalkozó elemzési projekt, amelynek kiemelt területei a szexuális kizsákmányolás, bűnözésre kényszerítés és a koldulás, kényszerházasság, gyermekkereskedelem és az emberiszerv-kereskedelem. (20) AP Smoke – dohány és cigaretta jogellenes gyártása és -csempészet akadályozása. (21) AP Soya – az illegális devizanyomdák és valutahamisítás felderítése, akadályozása. (22) AP Sports Corruption – korrupció elleni küzdelem segítése a sport területén. (23) AP Sustrans – pénzmosás felderítése. (24) AP Synergy – szintetikus → *kábítószer* előállítása és kereskedelme elleni küzdelem elősegítése. (25) AP Terminal – nemzetközi elektronikus és online fizetési csalások felfedése. (26) AP TFTP – terrorizmus finanszírozásának felderítése. (27) AP Tra-

vellers – külföldi terrorista harcosok felderítése, mozgásuk nyomon követése. (28) AP Twins – szexuális kizsákmányolás és visszaélés, valamint a gyermekbántalmazás akadályozásának, felfedésének elősegítése. (29) AP Weapons and Explosives – fegyverek és robbanóanyagok illegális gyártásával, birtoklásával és kereskedelmével foglalkozó bünszervezetek felderítése. A vegyi, biológiai, radiológia és nukleáris (CBRN) anyagokkal kapcsolatos időszzerű és releváns → *információk*, valamint bünyügyi operatív információk megosztására szolgál.

Az Europolhoz tartozó operatív központoknak az elemzési munkafájlok közötti kapcsolatok feltárására irányuló tevékenysége a keresztellenőrzés (cross-validation), amelynek során az Europol elemzési projektjeinek újonnan megküldött, ill. az Europol Információs Rendszerbe újonnan feltöltött személyes és egyéb adatoknak (pl. forgalmi rendszám, telefonszám, bankszámlaszám) a már meglévő adatállománnyal történő összevetésére kerül sor. Ha az ellenőrzés során azonosítást fednek fel, annak kimutatására a keresztellenőrzés pozitív eredményéről szóló írásos dokumentum szolgál.

<analysis project>

Elemző-értékelő: a tevékenységre és a tevékenységet folytató személyekre egyaránt utaló fogalom. Hazai és nemzetközi szakmai fórumokon vitáznak az információelemzés és értékelés egymáshoz való viszonyáról. A hazai bünyügyi szakma – az információelemzés ciklusának nemzetközileg elfogadott rendszerét figyelembe véve – az → *információk*, → *adatok* értékelésfázisát tekintti korábbinak, erre épül a meglévő tudásanyag és az új értesülés szintetizálása, az elemzés, amelynek terméke az elemzett információ vagy adat, amely jelentős többlettérrel rendelkezik a nyers értesülésnél (intelligence).

A rendészet körében feltétlen említést érdemel az Interpol 1992-es Hágában tartott kongresszusán bemutatott Bűnelemzési Kézikönyv, amely a bűnügyi célú értékelő-elemző tevékenység nemzetközi standardját alapozta meg. Magyarországon – mint a legtöbb európai országban – ezt követően váltotta fel vagy egészítette ki a korábbi bűnügyi adatfeldolgozó tevékenységet a bűnügyi elemzés módszere és rendszere. Az Interpol által kiadott kézikönyvben rögzített metodikai elveket, a magyar bűnügyi adatkezelő és adatfeldolgozó tevékenységét és azt meghatározó jogi és szervezeti kereteket a vonatkozó ORFK Utasítás mellékleteként kibocsájtott szakmai norma, a Rendőrség Bűnelemzési Szabályzata tartalmazza. <analysing and evaluating (crime analysis, crime analysis and evaluation, law enforcement analysis and evaluation)>

Elemző-értékelő munka: Á.: (1) a probléma felismerésével, a feladat megfogalmazásával kezdődő, az → *adatok*, → *információk* gyűjtésén, komplex feldolgozásán át, a döntés-előkészítést, a döntést, a megoldási, döntési alternatívák kidolgozását, azok megfelelésének menet közbeni vagy utólagos vizsgálatát támogató folyamatos, ciklikus, tudatos szellemi és/vagy manuális tevékenység. (2) Vezető(k)/parancsnok(ok) és munkatársaik folyamatos és tudatos tevékenysége a rendelkezésre álló információk lényegének, összefüggéseinek megismerésére, feltárására, valamint a helyzet várható alakulására és a további teendőkre vonatkozó következtetések levonására. (3) A → *szervezet* előtt álló feladatok, a megtörtént események és körülményeik vezetői, valamint munkatársi megismerése, feldolgozása, lehetővé téve a reális elhatározások meghozatalát, a további feladatok kijelölését, a tervszerű munkát és az alárendeltek hatékony irányítási feltételeit.

Rsz.: komplex tevékenységi rendszer. Az összegyűjtött információkat szervezetten, meghatározott hatáskörökkel, megfelelő tudományos és szakmai ismereteken alapuló eljárásokkal feldolgozó ~át végző személyek és szervek az eredményekből következtetéseket, értékeléseket és előrejelzéseket fogalmaznak meg.

Vez.: a vezetési funkciók mindegyikének gyakorlása során folyamatosan jelen lévő és egyben ciklikusan is ismétlődő tudatos szellemi és/vagy manuális tevékenység. Az ~ a probléma felismerésével és megfogalmazásával kezdődik. Az elemzés során a problémamegoldással kapcsolatos adatok, információk gyűjtése és komplex feldolgozása történik. Az értékelés során a megismerés céljából vizsgálni kívánt tényeket részre (elemeire) bontják, az egyes részeket külön-külön és összefüggésükben, kölcsönhatásukban vizsgálják, és feltárják a történések, jelenségek ok-okozati összefüggéseit. Az ~ során levont következtetések alapozzák meg a problémamegoldási, döntési alternatívák kidolgozását, a vezetői és szakmai döntéseket, ill. azok megfelelésének ellenőrzését vagy a bevalás utólagos vizsgálatát. A döntés végrehajtása során a folyamatos ~ megteremti az alapot a szervezeti működésben és rendszeti helyzetben beállt változásokra való gyors, szakszerű és hatékony reagálásra.

<analytical evaluation work>

Elemző-értékelő tevékenység: Nb.: a szakmai és politikai felső vezetésnek az együttműködő hazai és külföldi → *szervezetek* tájékoztatását megalapozó, folyamatos kötelezettsége.

Célja a megszerzett → *adatok* rendszerezése; a szervezet állandó és időszakos feladatrendszere egyes elemeivel való megfeleltetés; a multiplikációk kiszűrése; az adathiányok azonosítása; rejtett összefüggések feltárása; az ellenérdekelt tevékenység egészé-

nek rekonstrukciója. Az ~ támogatja a szakmai vezetést, és orientálja az adatszerzést. Feltétele, hogy – az adatszerzés munkafolyamataitól eltérően – az adatok lehető legteljesebb köre rendszerezhető és újrendszerezhető módon az azt végző szakemberek rendelkezésére álljon papíralapú vagy számítógépes nyilvántartások formájában. A tevékenység ugrásszerű fejlődésen megy keresztül, amelynek központi elemei az intelligens keresőprogram, a → *mesterséges intelligencia* (AI), az alapadatok és az elemzett ismeretek információs felhőkben történő tárolása, amely széles kör számára elérhető.
<analytical evaluation activity>

Elérhető legjobb technológia: az a legjobb dolog, eljárás, amelynek fejlesztési szintje elfogadható műszaki és gazdasági feltételek mellett – figyelembe véve a költségeket és előnyöket – lehetővé teszi a védelmi, rendvédelmi ágazatban történő alkalmazást a környezete egészének magas szintű védelme mellett.

<best available technology>

Élesített: a vonatkozó szabvány szerint a → *riasztórendszer* vagy egy részének azon állapota, amelyben a behatolás- vagy támadásjelzési állapotról értesítést küld.

<armed alarm system>

Élet- és vagyonbiztonság: (1) a → *biztonság* két legfontosabb összetevője, amelyeket az egyén és a közösség (társadalom) szintjén lehet tetten érni. Részleteiben: 1. az egyén szintjén: a szociális faktorok (társadalmi kapcsolatok, gazdasági jellemzők) szabadon fejtik ki hatásukat, közvetlen veszély nincs; 2. a társadalmon belül: ennek egyes alrendszerei funkcióik szerint, szabályozottan működnek, ezt belső → *veszély* nem zavarja. 3. a társadalom külső oldaláról: működését más → *állam*, → *szervezet*, csoportosulás nem veszélyezteti. (2) Az az optimális

helyzet, amikor az emberi életet és vagyoni javakat veszély nem fenyegeti, ill. ez biztonságosan elhárítható. Az ~ nem következik a nemzeti biztonságból, ezek rendszeréből, hanem lehetőségfüggő. (A biztonság nem állami monopólium.) Kerete az állami szabályozás érvényesülése, a közvetlen környezet, de személyfüggő is. Az ~ a személyhez, szűkebb környezetéhez kötődő veszély- és fenyegetéskezelés állami, közösségi és egyéni eredménye, tolerálható módon biztosítva a személyes védettséget, a létfenntartás anyagi javait, a rendelkezést velük.
<safety of life and property>

Élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás: természeti eredetű esemény (árvíz, belvíz, intenzív hóesés, hófúvás, szélsőséges időjárás, földtani veszélyforrás), amelynek közvetlen fizikai hatásai, járulékos következményei – megelőző védelmi intézkedések ellenére – reális → *veszélyt* jelentenek a hatóterületén az emberek életére, testi épségére, az ottani magán-, ill. köztulajdonú anyagi javakra.

<quasi natural disaster posing a threat to the safety of life and property>

Életmentés: a közvetett vagy a közvetlen életveszélyben lévő személyek veszélyeztetett helyről történő mentése.

<lifesaving>

Életvédelmi létesítmény: az emberi élet (testi épség) védelmére szolgáló műszaki alkotás. Kialakítása és funkciója szerint óvóhely, szükségóvóhely, ill. kettős rendeltetésű létesítmény. Az óvóhely: kiépített vagy átalakítható, meghatározott védelmet nyújtó műszaki alkotás a támadófegyverek és katasztrófák hatásai ellen, határoló szerkezete, berendezése, felszerelése és műtárgyai révén. A szükségóvóhely: fegyveres összeütközés idején a hagyományos fegyverek hatásai ellen korlátozott védelmet nyújtó épít

mény, ill. megfelelően átalakított természetű képződmény. Kettős rendeltetésű létesítmény: békében főként polgári felhasználású, fegyveres összeütközés és → *katasztrófa* esetén pedig életvédelmi építmény.

<quasi safety-of-life facility, facility to protect human life and safety>

Elfogás: személyes szabadságot korlátozó intézkedés, amelyet a → *rendőr* törvényben meghatározott cselekmény elkövetőjével szemben alkalmaz abból a célból, hogy őt további eljárás lefolytatása érdekében a → *hatóság* elé állítsa. Valamennyi ~t további rendészeti, ill. eljárási cselekmények lefolytatása érdekében a hatóság elé állítás követi. A két intézkedés közötti különbségtétel jogalkotási technika eredménye.

<capture, apprehension>

Elgondolás: Á.: elképzelés, felfogás, nézet valamiről.

Rsz.: (1) a vezetői/parancsnoki munka része, a döntés (→ *elhatározás*) egyik előzetes alapeleme, a végrehajtandó tevékenység, feladat, folyamat céljának, elérési módjának, sorrendjének és általános lefolyásának megfogalmazása. (2) A végrehajtandó tevékenység, feladat, folyamat koncepcionális vázlat. (3) A vezetőnek a feladatok teljesítésére vonatkozó nagybani elképzelése az előljáró utasításai, a helyzetértékelés következtetései és a rendelkezésre álló → *információk* alapján.

<plan, idea, concept, conception, notion>

Elhárítás: a titkosszolgálati tevékenység egyik alapvető, → *defenzív* formája, amely az → *állam*, a nemzet biztonságát fenyegető, veszélyeztető, leplezett törekvések megelőzésére, felderítésére, megszüntetésére irányul. A megelőzés biztonsági korlátozó természetű szabály- és eljárásrendekből áll, ezek gyakran önálló intézményekké válnak. A → *felderítés* a → *titkos információgyűjtés* eszkö-

zeivel és módszereivel történik. A megszüntetés megvalósulhat → *büntetőeljárás*ban vagy más állami intézkedés (pl. jogszabálymódosítás) formájában. Az ~ további lényegi része az → *elemző-értékelő tevékenység*.

<counter intelligence>

Elhatározás: a → *csapatszolgálati erő al egységparancsnoka* előkészítő, tervező munkájának eleme, a parancsnok végleges döntése a rendőri művelet végrehajtására. Az ~ tartalmazza: 1. a tevékenység elgondolását; 2. az alárendeltek feladatait; 3. az együttműködés és a mindenoldalú biztosítás fő feladatait; 4. a vezetés általános kérdéseit.

<decision>

ELINT (elektronikus hírszerzés): a → *hírszerzés* egyik ága, amely nem távközlési jellegű elektromágneses jelek elfogásával és elemzésével foglalkozik. Az → *információkat* elektronikai szenzorok segítségével gyűjtik be. A befogott jel paramétereinek azonosításával megállapítható az adás jellege, és vagy egy már létező típusú adáshoz rendelhető hozzá, vagy pedig új adásként kerül be a katalógusba. Az ELINT-adatok általában az ellenség védelmi rendszerével kapcsolatosak, különös tekintettel az olyan elektronikai rendszerekre, mint pl. a rádiólokátor, a légvédelmi rendszerek, repülőgépek. Ez a fajta hírszerzés foglalkozik az ellenség rakétarendszerei által kibocsátott telemetriai → *adatok* gyűjtése révén a radarok beazonosításával is.

<Electronic Intelligence>

Elítélt: a → *bíróság* által → *bűncselekmény* elkövetése miatt jogerősen elmarasztalt személy. A büntetés-végrehajtásban elítéltnek minősül minden olyan személy, akit a magyar bíróság jogerősen a → *büntető törvénykönyv*ben megjelölt büntetések valamelyikére ítél.

<convicted>

Elkobzás: a társadalom védelmét szolgáló, anyagi büntetőjogi jogintézmény, intézkedés. Önállóan vagy akár más → *büntetés* vagy intézkedés mellett alkalmazható. Az elkobzott dolgok tulajdonjoga az → *államra* száll, azokat – ha a törvény nem zárja ki – értékesíteni kell. El kell kobozni a dolgot tulajdonosától, amennyiben azt a → *bűncselekmény* elkövetésénél eszközül használta, vagy arra szánta, esetleg a dolog bűncselekmény elkövetése útján jött létre, továbbá a → *bűncselekmény elkövetési tárgyát*, annak szállítására használt dolgot, az olyan dolgot is, amelynek birtoklása jogszabályba ütközik, közbiztonságra veszélyes, valamint olyan sajtóterméket, amelyben bűncselekmény valósult meg. A társadalomvédelmi jellegére utal, hogy gyermekkorú, kóros elmeállapotú vagy egyéb, büntethetőséget megszüntető ok miatt felelősségre nem vonható személlyel szemben is alkalmazható. Mellőzhető, ha a dolgot a dolog birtokosa a tulajdonos előzetes tudomása nélkül használta eszközül a bűncselekmény elkövetése során, vagy valósította meg a bűncselekményt az elkövetési tárgyon, ill. a dolgot nem a tulajdonos előzetes tudomása alapján használta az elkövetési tárgy szállítására. Nemzetközi jogi kötelezettség kizárhatja az ~ mellőzését. Az ~ nem rendelhető el olyan dologra, amelyre a → *vagyonelkobzás* kiterjed.

<confiscation>

Elkülönítés: az elítélt egyedüli vagy csoportos elhelyezése meghatározott okból. El kell különíteni a különböző végrehajtási fokozatba tartozókat, a férfiakat a nőktől, a fiatalokat a felnőttektől, az előzetesen letartóztatottakat az elítéltektől, a fekvőbetegeket az egészségesektől, a fertőző betegeket a nem fertőzőktől, a HIV-fertőzötteket a többi → *fogvatartottól*, a dohányzókat a nem dohányzóktól.

<isolation>

Elkülönített helyen történő ellenőrzés:

(1) a megkezdett → *határforgalom-ellenőrzés* folytatása valamennyi ellenőrzött személy ellenőrzésének helyétől elkülönítetten. (2) A megkezdett határforgalom-ellenőrzés folytatása, ahol a → *határforgalom* zavartalanlásának biztosítása érdekében a gyanúok kizárására vagy igazolására/bizonyítására irányuló ellenőrzés történik. (3) Az → *ellenőrzési ponton* megkezdett határforgalom-ellenőrzés során felmerült gyanúok kizárására vagy igazolására/bizonyítására irányuló, az → *ellenőrzési helyen* végrehajtott → *ellenőrzés*.

<second-line check/check in isolation>

Ellátás: az → *anyagi támogatás* egyik folyamata, olyan rendszabályok és tevékenységek összessége, amelyek biztosítják a rendészeti szervek alaptevékenységei ellátására felhasznált anyagoknak a felhasználás mértékéhez és üteméhez igazodó pótlását, valamint az előírt készlet szint folyamatos fenntartását. Az ~ alapja az ellátási és felhasználási → *norma*, ill. nem normásított termékek esetében az előjáró által jóváhagyott (engedélyezett) anyagmennyiség (szükséglet). Az ellátás szervezett és ütemezett végrehajtása érdekében a gazdálkodási szinten ellátási tervet kell készíteni, amelyet gazdasági vezető hagy jóvá. Az alárendeltek (helyi szervek) ellátásának megszervezése a területi szerv gazdasági igazgatójának (vezetőjének) a felelőssége az ellátási és felhasználási normák, ill. nem normásított termékek esetében a felterjesztett és jóváhagyott igényeknek megfelelően.

<supply>

Ellenkező-kihívó viselkedészavar: többnyire gyermekeknél diagnosztizált pszichiatríai zavar; ingerlékenység, a tekintéllyel (gyerekeknél felnőttekkel) szembeni kihívó, ellenkező magatartás, ill. rosszindulatra és bosszúállásra való hajlam jellemzi. Nem

jár együtt olyan mértékű antiszocialitással, mint a → *viselkedési zavar*, de rendészeti-leg problémás viselkedésekben nyilvánul meg. A diagnózishoz a tüneteknek legalább 6 hónapon keresztül fenn kell állnia.

<oppositional-defiant disorder>

Ellenőrizhetőség: a → *rendőrséggel* és más rendészeti szervekkel kapcsolatos egyik olyan alapelv, amelynek lényege, hogy visszacsatolás legyen az adott munkafolyamat eredményessége és a munkafolyamattal elérendő cél között. Jelentős alapelv abból a szempontból, hogy ezáltal egyfelől ellenőrizhető a rendészeti tevékenység valamennyi alapelvének érvényesülése, másfelől lehetőséget teremt a folyamatba való beavatkozásra, ha a tevékenység nem a kívánt cél irányában hat.

Az ~ fontos eleme a dokumentáltság is.

<auditability, controllability>

Ellenőrzés: Á.: tényfeltáró tevékenység a rendszer céljainak és feladatainak minél hatékonyabb megvalósítására.

Rsz.: (1) ténymegállapító, összehasonlító, értékelő javaslattevő megoldás, a vizsgált terület, ill. tevékenység helyzetének feltárására, működési gyakorlata hiteles megismerésére, mindezek jogszabályokhoz, egyéb normákhoz, belső rendelkezésekhez, a rendelkezésre álló erőforrásokhoz viszonyítására, valamint a rendszerezett megállapítások alapján a vezetői döntésekhez javaslatok készítése. (2) Vezetési funkció, a vezetési folyamat eleme a szervezeti tevékenység minőségi jegyeinek, célszerű működésének vizsgálatára. Az irányítást és a vezetést, a rendszer követelményeihez viszonyított, intézkedésre alkalmas állásfoglalások és javaslatok kialakításával szolgálja. Alapelvei: a törvényesség, szak-, cél- és tervszerűség, objektivitás, komplexitás, hitelesség, átláthatóság, együttműködés. (3) Ténymegállapító, összehasonlító, értékelő és javaslattevő

tevékenység. A tények, a valós helyzet megismerése és követelményekhez viszonyítása, az esetleges eltérés okainak feltárása az információszerzés, a követelmények betartásának kikényszerítése érdekében. ~ révén lehet meggyőződni a célszerűségről, jogszerűségről, a szabályszerűségről, és ez irányul a szervezeti funkciók követelményeinek teljesítésére, teljesülésére, a szakszerű és hatékony erőforrás-gazdálkodásra. Többféle szempont szerint, többféle fajtája lehet. Időpontja szerint: előzetes ~, egyidejű ~, utólagos ~. Terjedelme szerint: cél~, téma~, átfogó/komplex ~, szak~. Részletessége szerint: tétéles (teljes körű) szűrőpróbaszerű, mintavételes ~. Az ~sel megbízott pozíciója szerint: külső ~, belső ~. Gyakorisága szerint: egyszeri ~, időszakos ~, folyamatos ~. Típusai szerint: belső, külső, társadalmi ~. A belső ~ lehet: munkafolyamatba épített ön~, vezetési folyamatokba épített ~, függetlenített belső ~, belső testületi (bizottsági) ~, tulajdonosi ~, könyvvizsgálati kontroll.

<control>

Ellenőrzés célja: az érintett rendvédelmi → *szervezet* jogszabályokban, valamint közjogi szervezetszabályozó eszközökben és más belső normákban meghatározott, továbbá az európai uniós tagságból eredő feladatainak törvényes, szakszerű, eredményes és hatékony végrehajtásának előmozdítása. Az → *ellenőrzés* az ebben érintett szervezet működésében tapasztalható erősségek és gyengeségek, valamint kockázati tényezők és lehetőségek feltárásával segíti az irányítói-vezetői tevékenységet, támogatja a legjobb gyakorlat kialakítását, a szervezeti kultúra fejlődését, és mindezek révén hozzájárul a személyi állomány szolgálati tevékenységének sikerességéhez és társadalmi elfogadottságának javításához, a szervezet hatékony működéséhez.

<purpose of audit/checking/monitoring>

Ellenőrzés feladata: a vezetési funkcióhoz kapcsolódóan az összevetés, megfigyelés, dokumentumtanulmányozás módszerével az alárendeltek tevékenysége naprakész ismeretének elérése, egyéni és csoportos fejlesztésük támogatása, a szervezeti kultúra erősítése, fejlesztése és nem utolsósorban a vezetői önkontroll szolgálata. Az ~ tehát a tanítás, a segítség, ha kell, az értelmezés, továbbá a vezetőknek, a döntéshozóknak olyan visszacsatolás, amely kellően megalapozhatja korábbi döntéseik megváltoztatását, módosítását, vagy éppen igazolja annak helytállóságát. Az ellenőrzésnek – megállapításai alapján – szolgálnia kell a feltárt fogyatékok megszüntetésére hivatott legjobb megoldások kimunkálását is.
<task of checking/control/monitoring>

Ellenőrzés tervezése: az ellenőrzési célkitűzések, feladatok, az abban részt vevők, az alkalmazott módszerek, eszközök, valamint az ellenőrzési jelentés elkészítésével összefüggő → *adatok* tisztázása, rendszerezése és mindezek → *ellenőrzési terv*ben történő rögzítése. Az ellenőrzéseket az ellenőrzési terv alapján kell végrehajtani, amit az → *ellenőrzést* végző szerv vezetője hagy jóvá. Nem kötelező ellenőrzési tervet készíteni cél-ellenőrzés és a mobil ellenőrzés végrehajtására, ill. a vezetői és a munkafolyamatba épített ellenőrzésekhez. A vezetői ellenőrzéseket ellenőrzési ütemtervben kell meghatározni. Az ellenőrzési terv tartalmazza: 1. az ellenőrzést végző szerv megnevezését; 2. az iktatószámot; 3. az ellenőrzést elrendelő vezető nevét, aláírását, „Jóváhagyom” záradékkal; 4. az „Ellenőrzési terv” megnevezését; 5. az ellenőrizendő szerv megnevezését, az ellenőrzés tárgyát; 6. az ellenőrzés tényére való utalást; 7. az ellenőrzés célját; 8. az ellenőrzés módszereit, a vizsgált időszakot; 9. az ellenőrzés főbb szempontjait szakterületenkénti bontásban; 10. az ellenőrzés időtartamát; 11. az ellenőrzésben részt vevők névsorát;

12. az ellenőrzési részjelentés, valamint az összefoglaló ellenőrzési jelentés elkészítésének határidejét; 13. az ellenőrzés végrehajtásáért felelős személy nevét, rendfokozatát; 14. az ellenőrzési terv elkészítésének kelte, készítőjének nevét, rendfokozatát, beosztását, aláírását.

<planning of audit/planning of inspections>

Ellenőrzés vonala: → **Ellenőrzési pont**

Ellenőrzési hely: azon elkülönített, kijelölt hely, ahol a → *határforgalom* zavartalanságának biztosítása érdekében a gyanúok kizárására vagy igazolására/bizonyítására irányuló → *ellenőrzés* történik.

<special location for second-line checks/inspection site>

Ellenőrzési idő: a → *határforgalom-ellenőrzés* folyamatában az adott személy esetében, az ellenőrzés végrehajtására fordított idő.
<time needed to perform a border check>

Ellenőrzési pont: a → *határátkelőhely* rendjében meghatározott és rögzített azon pont, ahol a → *határátlépésre* jelentkező személyek – járművek és szállítmányok – ellenőrzése megkezdődik. Az egymás mellett elhelyezett ~ok alkotják az ellenőrzés vonalát.
<location of first-line checks/checkpoint>

Ellenőrzési terv: olyan dokumentum, amely tartalmazza azokat a szempontokat, amelyek alapján, a vizsgált téma a célnak megfelelően, objektíven értékelhető.

<audit plan/control plan/verification plan>

Ellenőrzési ütemterv: dokumentum, amelyben a vezetők meghatározott időszakra ütemezve megtervezik a vonatkozó jogszabályokban és belső normákban előírt, valamint egyéb ellenőrzési kötelezettségeik végrehajtását.

<auditing schedule/inspection schedule>

Ellenőrző-átengedő pont (EÁP): meghatározott szolgálati helyen önállóan vagy más szolgálati csoportosítás részeként működtetett → *szolgálati csoport* az áthaladó személy- és járműforgalom szabályozására, ellenőrzésére, valamint korlátozó rendszabályok betartatására.

<checkpoint>

Ellenőrzött szállítás: (1) a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* és azon belül a → *büntetőeljárás jogsegély* egyik formája; olyan leplezett tevékenység, amelynek során a megfigyelés alatt álló elkövetőt a → *hatóságok* nem akadályozzák abban, hogy az általa birtokolt, a → *bűncselekménye* tárgyi bizonyítási eszközt képező dolgot a tagállam területére behozza, más ország területére kivigye, ill. a tagállam területén átszállítsa. Az ~ azt a célt szolgálja, hogy a bűncselekmény elkövetői a lehető legszélesebb körben felderíthetők legyenek, ill. a nemzetközi bűncselekmény tényállása megállapíthatóvá váljék. A → *büntetőeljárás* megindítását követően az ~ a tagállami hatóság megkeresése alapján – az ügyész vagy a → *nyomozó hatóság* és a tagállami hatóság eseti megállapodása szerint – Magyarország területén hajtható végre. (2) Olyan térbeli tárgynak, amely bűncselekmény elkövetésének tárgyi bizonyítási eszköze, és Magyarországra történő behozatala is önálló bűncselekményt valósít meg, nemzetközi megállapodás keretében bűnüldöző hatóság vagy nemzetbiztonsági szolgálat által megfigyelt → *államhatáron* a → *célszemély* vagy → *fedett nyomozó* által ügyészi engedéllyel történő behozatala, ill. az országon történő átszállítása.

<controlled delivery>

Előállítás: (1) a → *rendészeti feladatokat el látó személy* törvényi felhatalmazású, személyes szabadságot korlátozó intézkedése a feladatkörébe utalt → *bűncselekmény* elkövetésén tetten érttel szemben. (2) Személyes

szabadságot korlátozó intézkedés, amelynek célja az intézkedés alá vont személlyel szembeni további rendőri, ill. közigazgatási, szabálysértési vagy büntető eljárásjogi cselekmények lefolytatása. Az ~ a személyi szabadságot csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozhatja. Ha az ~ célja még nem valósult meg, indokolt esetben ezt az időtartamot a rendőri szerv vezetője egy alkalommal 4 órával meghosszabbíthatja. Az ~ időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani.

<short-time arrest>

Előállító egység: az → *előállító helyiséget*, annak előterét, valamint a WC helyiséget magában foglaló helyiségcsoport.

<prisoner reception area>

Előállító helyiség: az → *előállító egység* azon helyisége, ahol a → *fogvatartottat* ténylegesen fogva tartják.

<cell in the prisoner reception area>

Előélet alapulvételével történő tipizálás: valamely erkölcsi szempontból vizsgált személyről végzett nyilvántartásiadat-gyűjtés, amely lehetővé teszi az objektív kategorizálhatóságot. Alapját a releváns → *adatok* tartalmazó bűnügyi nyilvántartások adják, így pl.: 1. a büntettesek nyilvántartása; 2. a hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek nyilvántartása; 3. a külföldre utazási korlátozás hatálya alatt állók nyilvántartása.

<standardization/characterization based on record>

Élőerős védelem: a → *vagyonvédelem* egyik meghatározó ága a → *mechanikai védelem* és az → *elektronikai védelem* mellett. Lényegében a jogi és szakmai szabályokon alapuló tevékenységek összessége, amelynek célja a rend és biztonság fenntartása, a mechanikai és az elektronikai védel-

mi eszközök, rendszerek felügyelete. Lényeges feladata jogellenes cselekmények megakadályozása, személyek, rendezvények, objektumok, → *vagyontárgyak*, szolgáltató rendszerek, a → *kritikus infrastruktúrák* elemeinek védelme. A mechanikai és az elektronikai vagyónvédelmi eszközök létesítésével, telepítésével az ~ aránya csökkenthető, de a magas szintű biztonságot csak a jelzett vagyónvédelmi ágak optimális arányával lehet elérni. Előnye a beavatkozó képesség, az emberi döntés lehetősége, a gyors és rugalmas alkalmazás. Hátránya a magasabb költség, a képzés, a munkaerőpiaci változások kezelése és a munkajogi szabályok folyamatos figyelemmel kísérése.

<human protection>

Előirányzat: az államháztartás rendszerében a tervezéshez használt fogalom. Az ~ok a költségvetési gazdálkodás kereteit jelölő, a közfeladat ellátásához feltüntetett tervszámok. Ehhez a → *költségvetés* a különféle államháztartási szinteken különböző bevételi és kiadási előirányzatú keretösszegeket jelöl. Az eredeti ~ az éves költségvetés várható bevételeiről, kiadásairól szól, a módosított ~ az intézményre megállapított kiadási és/vagy bevételi ~ok változásáról.

<budget appropriations>

Előirányzat-átcsoportosítás: az → *előirányzattal* rendelkező (cím, alcím stb.) költségvetése kiadási előirányzati főösszegének változatlansága mellett, a kiadási előirányzatok egyidejű csökkentésével és növelésével végrehajtott módosítás.

<transfer of budget appropriation>

Előirányzat-gazdálkodás: a költségvetési szerv engedélyezett mozgásterét a bevételi és kiadási → *előirányzatokkal*. Általános szabály: a költségvetési támogatás csak alaptevékenységre (közfeladat-ellátásra), a fejezeti kezelésű előirányzatok kizárólag a költség-

vetési törvényben rögzített célra fordíthatók, az előirányzatok felhasználására terv készül. A jóváhagyott kiemelt előirányzatok nem léphetők túl (a törvényben engedélyezett kivételekkel), és nem teljesülésükkor sem csökkenthetők a költségvetési szerv hatáskörében. <appropriation management>

Előirányzat-módosítás: a megállapított kiadási → *előirányzat* növelése vagy csökkentése a bevételi előirányzatok egyidejű (azonos összegű) növelése vagy csökkentése mellett. ~ a központi költségvetési szervek esetében az országgyűlés, a kormány, az irányító és költségvetési szerv hatáskörében történhet. <modification of appropriation>

Előítélet: egy csoporttal, közösséggel vagy ezekhez tartozóval kapcsolatos hibás és rugalmatlan általánosításon alapuló ellenszenv, elfogultság, → *sztereotípiá*, amely túlzáson alapuló leegyszerűsített gondolkodásra, általános érvényűnek tartott feltételezésekre épül.

<prejudice>

Előkészület: a → *bűncselekmény* megvalósulásának első olyan szakasza, amelyet a → *büntetőjog* értekel. Mivel e szakaszban a cselekmény a társadalomra csak távoli veszélyt jelent, a törvény csak akkor rendeli büntetni az előkészületi cselekményeket, ha azok bizonyos bűncselekményi körhöz (pl. emberölés, emberrablás, → *terrorcselekmény* stb.) kapcsolódnak. A → *kísérlethez* képest az előkészületi cselekmények még a → *törvényi tényállás*ban meghatározott elkövetési magatartások körén kívül esnek. Megkülönböztethetők egyrészt a tettekben megnyilvánuló ~i cselekmények, amelyek a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges vagy azt megkönnyítő feltételeknek a biztosításában realizálódnak. Ilyen pl. a bűncselekmény eszközének beszerzése, a helyszín vagy a sértett megfigyelése.

Másrészt ~i cselekménynek minősülnek a gondolatközlésben megnyilvánuló előkészületi magatartások, a felhívás, az ajánlközás, a vállalkozás vagy a közös elkövetésben megállapodás. Az ~i cselekmények közös jellemzője a célzatosság, hiszen ezeket a magatartásokat a bűncselekmény elkövetésének céljából fejtik ki, és emiatt tekintendők ~nek. Kezdetének azt az időpillanatot lehet tekinteni, amikor az elkövető a fentiek szerinti magatartások valamelyikét konkrétan megkezdi kifejteni, végpontja pedig a tényállásszerű magatartás, tehát a bűncselekmény elkövetésének megkezdése (→ *kísérlet*).

<preparation>

Előljáró parancsnok: az → *állományilletékes parancsnok* közvetlen szolgálati előljárója, a rendvédelmi szerv országos parancsnoka vagy országos főigazgatója esetén a miniszter.

<commanding officer>

Előltöltő fegyver: egylövetű vagy ismétlő → *lőfegyver*, amelynél a lőport és a → *lövedéket* kizárólag a csőtorkolat irányából lehet a csőbe vagy a forgódobba betölteni. Az ~ rendelteszerűen feketelőporral vagy annak kiváltására gyárilag készült lőporral és hozzávaló csappantyúval működtethető. Az ~ → *muzeális fegyver*nek minősül, amelynek tartása nem engedélyköteles, de használatához a rendőrség engedélye szükséges.

<muzzler>

Előszűrés: a légi → *határátkelőhelyen* a schengeni külső légi járatokról kiszállított utasok előzetes ellenőrzése az illegális → *migráció* és a jogellenes cselekmények megakadályozása érdekében, amelynek során az érvényes → *úti okmányok*, szükség szerint a → *vízumok* meglétét, valamint a → *személyazonosság*ot kell vizsgálni, és amely nem helyettesíti a szabad mozgás uniós joggal rendelkező személyek → *határforgalom-*

ellenőrzését vagy a → *harmadik országbeli állampolgárok* → *alapos ellenőrzését*, és nem azonos az → *elkülönített helyen történő ellenőrzéssel*.

<quasi pre-screening of passengers leaving Schengen external flights at an air BCP>

Elővezetés: az a → *határozaton* alapuló, személyes szabadságot korlátozó intézkedés, amelynek célja a → *bíróság*, az ügyészség, illetőleg a → *nyomozó hatóság* elé állítás, szakértői vizsgálaton való részvétel, valamely eljárási cselekményen való jelenlét biztosítása, vagy a kiszabott, de meg nem kezdett → *büntetés* vagy meghatározott büntetőjogi intézkedés foganatba vétele. Az elővezetést olyan → *tanúval*, szabálysértési eljárás alá vonttal, → *terhelttel* szemben lehet elrendelni, aki a szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg a hatóság, ügyészség, bíróság előtt, vagy a szakértői vizsgálat alól magát kivonja, vagy a személyes szabadság elvonásával járó büntetést, büntetőjogi intézkedést felhívás ellenére nem kezdi meg.

<bench warrant>

Előzékoldal: könyvek, füzetek borítójának belső oldalára ragasztott „első” vagy „hátsó”, de nem mindig számozott lapoldal, amely összeköti a könyvtáblát a könyvtesttel. Egyik fele a könyv borítójának belső felére van ragasztva, másik fele a könyv első, ill. utolsó lapjához. Az előzékpapír általában vastagabb, mint a könyv belső lapjai, színe harmonizálni szokott a könyvborítóval. Az útlevelek esetében az előzékoldali megoldások eltérhetnek a hagyományos könyvkötészeti eljárástól, így az ~ lehet maga az adathordozó lapoldal, vagy jellemzően a → *hamisítás*, ill. utánzás megakadályozására tipográfiai-
lag nagyon szépen kidolgozott, különlegesen részlet- és motívumgazdag, díszes oldal. Az ~ vizsgálata az → *úti okmányok* ellenőrzésének fontos mozzanata.

<inside front cover/inside back cover>

Előzetes elhatározás: a parancsnok vezetői tevékenysége, amelynek lényege, hogy elgondolásának megfelelően, elhatározásának jóváhagyását megelőzően dönt a feladat végrehajtásának előkészítéséről, meghatározza a feladatról szóló tájékoztató és a szemrevételezés megtartásához, az előzetes intézkedés kiadásához a feladatokat.

<preliminary decision/prior decision>

Előzetes intézkedési terv (EIT): Á.: a kitűzött feladatokra helyzetértékelés alapján készített vezetési → *okmány* előzetes → *információkkal*.

R.: a közrend-közbiztonsági helyzet értékelése során levont következtetések alapján készített vezetési okmány, amely a bekövetkező rendkívüli helyzetekben megalapozza a személyi állomány gyors, szakszerű és szervezett tevékenységét, továbbá megteremti a kedvező feltételeket a hirtelen kialakult helyzetek tervszerű, önálló – vagy együttműködő szervekkel összehangolt – kezelésére.

Hr.: szöveges és vázlatos részekből álló vezetési okmány, amelynek alkalmazásával a végrehajtó szolgálatban váratlanul bekövetkező helyzetekben is biztosítható a szükséges intézkedések gyors, szakszerű és hatékony megtétele. A határrendészeti tevékenység során az → *államhatárral*, a → *határőrizettel*, a → *határforgalom-ellenőrzéssel* közvetlenül összefüggő helyzeti → *adat* esetén szabályozza az ügyeleti szolgálat és a parancsnok (vezető) tevékenységét, valamint meghatározza az intézkedések sorrendjét és tartalmát.

<preliminary action plan>

Elrettentés: a → *bűnelkövetés* csökkentésének elsődleges módját a → *felderítés* valószínűségének és a → *büntetés* mértékének növelésében látó pszichológiai elmélet. Célja nem a büntetés, hanem a → *megelőzés*, ami csökkenti a bűnelkövetési, ill. vissz-

szaesési hajlandóságot, így korlátozva ezek → *kockázatát*. Társadalomelméleti szempontból az ~ része a gyermek- és ifjúkori szocializáció, amit a rendészeti és jogi apparátus csak kiegészít vagy hiányos szocializáció esetén helyettesít. Az ~ pszichoszociális elméletei a büntetés mértékének növelésekor figyelembe veszik a társadalmi toleranciát (pl. a → *halálbüntetés* rossz társadalmi elfogadottságát), ill. a felderítés esélyének növelésekor a társadalmi szereplők (pl. → *polgárőrség*), valamint a szocializációs lehetőségek tárházát tovább bővítő család-, gyermek- és ifjúságsegítő szervezetek hozzájárulását is.

<deterrence>

Elsődleges (halasztást nem tűrő) intézkedések és nyomozási cselekmények: azon gyors, → *felderítést* elősegítő azonnali cselekmények, amelyeket hatáskör és illetékeség hiányában is végre kell hajtani.

<primary (pressing) police operation and investigative act>

Elsődleges deviancia: a társadalmi értéktételel még nem párosuló, jellemzően gyerekkorban megjelenő, rendkívül gyakori → *deviancia* első megnyilvánulása.

A szocializációban elsajátított morális és törvényi normák általában háttérbe szorítják (→ *másodlagos deviancia*).

<primary deviance>

Elsődleges illegális migráció: olyan, a → *hatóságok* által felfedett jogellenes cselekmény, amely az illegális migrációs folyamatban (kiindulási ország – tranzitország – célország) Magyarország területén első alkalommal történik, és a schengeni külső határszakasz engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépésével valósul meg.

<primary illegal migration>

Elsődleges tápáramforrás: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint az a tápáramforrás, amelyet a behatolás- és támadásjelző rendszer rendeltetésszerű működési állapotában annak tápellátására használnak.

<prime power source>

Elsőtétítés: a lakosság és a → *szervezetek* védelmére a mesterséges világítást, fényki-bocsátást minimális szintre csökkentő, ill. megszüntető rendszabályok, technikai és intézkedési rendszerek működtetése.

<blackout>

Elszállítási útvonal: minősített helyzetben a veszélyeztetett területről a honvédelmi, nemzetgazdasági és más szempontból fontos → *vagyontárgyak* biztonságba helyezésére előre tervezetten bejárt, kijelölt útszakasz.

<quasi route for the transportation of important assets>

Eltávozás (jutalom):Bv.: az elítélt szigorú feltételekhez kötött, korlátozott időtartamú, engedélyezett távolléte a bv. intézetből. Engedélyezhető, ha az elítélt a szabadságvesztés-büntetés egyharmadát → *fegyházban* legalább egy, → *börtönben* legalább fél-, → *fogházban* legalább negyedévet – kitöltött. Időtartama fegyházban évente legfeljebb 5, börtönben 10, fogházban és átmeneti csoportban 15 nap, beszámít a → *szabadságvesztés* idejébe.

<reward leave>

Elterelés: Drog: olyan jogintézmény, amely bizonyos feltételek fennállása esetén (csekély mennyiségű kábítószer, saját használat, bűncselekmény beismerése) mentesítheti a kábítószer-fogyasztót a büntetőjogi felelősségre vonás alól; a büntetés egy alternatívája. Az ~ legalább 6 hónapon keresztül tart, amelynek sikeres teljesítését követően iga-

zolás kiállítására kerül sor, amit a büntető-eljárást folytató hatóságnak kell bemutatni. Közl.: a közlekedési résztvevők haladási útvonalának ideiglenes intézkedéssel történő kényszerű megváltoztatása.

< rehabilitation/diversion>

Eltulajdonított és elveszett úti okmányok adatbázisa (ASF-SLTD): az → *Interpol* automatikus kereséseket (→ *ASF*) is biztosító, okmányadatokat tartalmazó, strukturált számítógépes nyilvántartása. Az ~ a tagállamok/kibocsátó → *hatóságok* által az elveszett, eltulajdonított és visszavont/érvénytelenített utazási dokumentumok (útlevelek/utazásra jogosító egyéb személyazonosító okmányok/vízumok/ENSZ utazási okmányok) és az eltulajdonított hivatalos dokumentumok (Stolen Administrative Documents – SAD), úgymint: import/export és jármű hivatalos okmányok stb. vonatkozásában szolgáltatott → *adatokat* tárolja. Az ~ az → *Interpol* elektronikus információs rendszerének egyik eleme. Az ~t kezelő rendszer felhasználói felülete (vékonykliens alkalmazói számítógép programja) az Interpol biztonságos globális kommunikációs hálózatán keresztül biztosítja a tagállamok jogosult felhasználói számára az → *adatbázisba* az adatfelvitelt és abban az → *ellenőrzést*, valamint az automatikus (számítógépi) okmányazonosítást.

<Automated Search Facility for Stolen and Lost Travel Documents database>

Eltulajdonított gépjárművek adatbázisa (SMV): az → *Interpol* automatikus kereséseket (→ *ASF*) is biztosító, járműadatokat tartalmazó strukturált számítógépes nyilvántartása, amely a tagállamok által eltulajdonított gépjárművek vonatkozásában szolgáltatott → *információkat* tárolja. Az ~ az Interpol elektronikus információrendszerének egyik eleme. Az ~ az → *I-24/7* háló-

zatán keresztül biztosítja a tagállamok jogosult felhasználói számára az → *adatbázis*-ba az adatfelvitelt és abban az automatikus (számítógépi) keresést.

<Stolen Motor Vehicles database>

Eltulajdonított műkincsek adatbázisa:

az → *Interpol*nak a saját portálján közzétett elektronikus nyilvántartása a világon ellopott műkincsek listájáról, amely a tagállamok, az UNESCO, valamint a Múzeumok Nemzetközi Tanácsa által az eltulajdonított műkincsekről szolgáltatott → *információkat* tartalmazza. Magánadatbázisként pl. a londoni székhelyű Art Lost Register érhető el, amely mintegy 300 000 eltűnt műtárgyat tart nyilván. Magyarországon a Miniszterelnökség Műtárgyfelügyelete működteti az eltulajdonított műkincsek nyilvántartási rendszerét.

<Database of stolen works of art>

Elzárkózás: helyben megvalósuló → *lakosságvédelem*. A lakosság a veszélyeztető hatások elől épületekbe zárkózik, nem hagyva el azokat a → *veszély* elhárultáig.

Feltétele a helyiség lecsökkentett légcseréje. <quasi lock-in of the population to be protected from risks>

Embargó: (1) meghatározott árucikkek kivitelének tilalma bizonyos → *államba* vagy államokba. (2) A Hadtudományi Lexikon meghatározása szerint „állam, államcsoport, szövetség, nemzetközi szervezet intézkedése, amellyel megtiltja javak szállítását, kivitelét, átadását más államnak, államcsoportnak, szövetségnek, ill. megtiltja javaknak onnan való behozatalát.” (SZABÓ 1995) <embargo>

Embercsempész: az a természetes személy, aki önállóan, csoport, bünszervezet vagy bünszövetség tagjaként, bármely → *állam-*

*határ*nak a vonatkozó jogszabályi előírások megszegésével – engedély nélküli vagy meg nem engedett módon – történő átlépéséhez – ellenszolgáltatásért vagy anélkül – aktív közvetlen vagy közvetett segítséget nyújt. <people smuggler, facilitator>

Embercsempészés: az a büntettség → *bűncselekmény*, amelyet az → *embercsempész* követ el.

<people smuggling>

Emberierőforrás-menedzsment: korszerű vezetői tevékenységek és vezetési módszerek összessége, amely az emberi erőforrás kiválasztására, fejlesztésére, hatékony működtetésére, teljesítményének mérésére, a karriermenedzsmentre, valamint a szervezeti és egyéni célok megvalósítására irányul. Az ~ az emberierőforrás-gazdálkodás harmadik fejlődési szakasza, amely a személyzeti adminisztráció, valamint a személyzeti menedzsment korszakát követi. Az ~ a 20. század 80-as éveinek végétől terjedt el, amikor a → *szervezetek* felső vezetői a munkaerőre már nem mint költség-tényezőre, hanem mint a versenyképesség szervezeti erőforrására tekintettek, és ahhoz alakították az emberierőforrás-gazdálkodás rendszerét, gyakorlatát. A személyzeti menedzsment időszakának elkülönült feladatellátását felváltotta az integrált, rendszer-szemléletű munkaszervezés, benne a „hard” és „soft” humán funkciókkal. A „hard” humán funkciókhoz sorolandók pl. a humán stratégia, a humán kontrolling, a munkavégzéshez igazodó bérezési és ösztönzési struktúra és a teljes ~et kiszolgáló integrált humán informatikai rendszerek. A „soft” funkciók közé tartozik pl. a szervezet és a szervezeti kultúra fejlesztése. A magyar rendszert emberierőforrás-gazdálkodása jórészt az ~re jellemző jegyek alapján működik.

<Human Resource Management/HRM>

Emberi jogok: azon jogok összessége, amelyek az embert minden → *államban* az → *állampolgárságára* tekintet nélkül, vele született és elidegeníthetetlen jogon megilletik. <human rights>

Emisszió: valamilyen szennyező vagy mérgező, általában légnemű vagy illékony → *anyag* kibocsátása a környezetbe, függetlenül attól, hogy ez szándékos, üzemszerű vagy véletlen cselekmény, esetleg üzemi hávária következménye. Az ~ mértékegysége: mikrogramm/Nm³, ill. ennek egész számú többszöröse, ahol az „N” – az → *adatok* összehasonlíthatósága érdekében – 101,325 KPa légnyomáson és 273,17 K hőmérsékleten való mérést jelent, amit akkreditált mérőeszközökkel vagy mérőkocsival teljesítenek.

<emission>

Emlékezet: múltbéli események, tudás, képesség elsajátítása, megőrzése és visszaidézése. Szakaszai: kódolás (a környezetből jövő ingerek, → *információk* jelentéssel való felruházása és tárolása), tárolás (a jelentéssel bíró információ időleges megőrzése), előhívás (a memóriában tárolt információk visszaidézése). Különösen jelentős a tanúvallomások értékelésekor, főleg a perdöntő szubjektív beszámolókor.

<memory>

Emocionális agresszió: az → *agresszió* érzelmi formája. Nem tervezett viselkedés; vélt, valós provokációra adott válasz, erős élettani → *stresszreakcióval*, felfokozott érzelmekkel (harag, félelem stb.). Kiváltó tényezői az élettani és érzelmi reakciók. Előidézhetheti az agressziót. Az → *instrumentális agressziótól* a tervezés hiánya, a → *pszichózisban* jelentkező agressziótól a valósággal való kapcsolat fennmaradása különbözteti meg. A „hirtelen felindulásból” elkövetett

erőszakos → *bűncselekmények* prototípusa. Egyes → *pszichopatológiák* kísérő tünete (pl. dühkitörések → *hangulatzavarban*) vagy központi eleme (→ *intermittáló explozív zavar*). Kialakulhat → *agysérülések* következtében, → *drogok* hatására. Az emocionális felajzottság állapotában nehezen kezelhető, de csillapulása után általában bűntudat és beismerési hajlandóság kíséri. Terápiákkal jól kezelhető.

<emotional aggression>

Empirikus kutatás: a tudást tapasztalati úton megszerző, megfigyeléseken, kísérleteken, méréseken alapuló feltárás. Egy kérdés, kutatási probléma feltevésével kezdődő, ciklikus folyamat. Ez vezet a → *hipotézis* megalkotásához, majd a legfőbb, gyakorlati lépéséhez, a hipotézis kísérleti teszteléséhez. A végső fázis az eredmények értékelése, ami újabb kérdéshez vezethet, indítva az ~ következő ciklusát. Az ~ lépései függhetnek az alkalmazott → *kvalitatív*, → *kvantitatív* módszertől, ill. kombinációjuktól.

<empirical research>

EMV-csip: az Europay, MasterCard és Visa vállalatok által kifejlesztett szabvány szerint a bankkártyákba épített integrált áramkörök, amelyek segítségével magas szintű azonosítás megvalósítása lehetséges.

<EMV chip>

Endokrinológia: a hormonok termelésével és hatásaival foglalkozó tudományág. Kriminológiai és rendészeti szempontból jelentős ~i jelenségek, a bizonyos bűnelkövetési módok esetében kockázati tényezőként szereplő → *stressz*, ill., a nemi működések ~ja, (pl. → *emocionális agresszió*; → *szexuális bűncselekmények*). A → *stresszhormonok* a → *mentális zavarok* kialakulásában is szerepet játszanak.

<endocrinology>

Engedélyezett gazdálkodó: az → *Európai Unió* területén letelepedett gazdasági szereplő; megfelel a vámjogszabályokban meghatározott feltételeknek, rendelkezik vámhatósági engedéllyel, és ezek teljesítéséért bizonyos előnyöket élvez a többi gazdálkodóval szemben. A „vámügyi egyszerűsítések” típusú ~ bizonyos egyszerűsítéseket élvezhet; a „biztonság és védelem” módosítatú ~ pedig biztonsági és védelmi könnyítéseket kaphat. Egy gazdasági szereplő akár mindkét tanúsítvánnyal rendelkezhet. Az előnyök az unió vámterületén kívüli országokban letelepedetteknek is biztosíthatók, ha a gazdálkodók teljesítik az unió vámterületén letelepedett ~kra megállapított feltételekkel és kötelezettségekkel egyenértékűket, és azt az unió a kölcsönösség elvével elismeri.

<Authorised Economic Operator – AEO>

Engedélyező bíró: a felderítő szerv székhelye szerint illetékes járásbíróság – törvényszék elnöke által kijelölt – bírója, aki a különleges eszköz alkalmazásának engedélyezéséről végzés meghozatalával dönt, amely folyamatból a nyomozási bíró és az ügyben eljáró bíró ki van zárva.

<authorising judge>

Énkép: az egyén magával kapcsolatos nézetei, érzései. A személyiség fontos összetevője, önmaga részeként elismert tulajdonságokkal, sajátosságokkal, képességekkel. Az aktuális ~ fogja össze az egyén jelen pillanatban önmagáról gondolt jegyeit. Az ideális ~ a példaként választott személyek tulajdonságait tartalmazza. Az önmegvalósítás során ez a kettő közeledik vagy távolodik egymástól, a társas környezet ~ről alkotott értéktételeitől függően. Az ~ és a környezet véleménye közti konfliktus szorongást válthat ki, alacsony önértékeléshez vezethet. Rendészeti szempontból az ~ fontos

szerepet játszhat a kriminalizálásban, ill. a börtönbüntetést követő, társadalmi beilleszkedésben.

<self-image>

ENSZ-békefenntartás: az → *Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)* által tervezett, szervezett és vezetett olyan katonai, rendvédelmi és polgári műveletek összessége, amelyek a háborús konfliktus közvetlen befejezése után kezdődnek, és a konfliktusban érintett felek egyetértésével zajlanak, továbbá a mandátumban meghatározott feladatok teljesítésével érnek véget.

<UN peacekeeping>

ENSZ Egyetem: az → *ENSZ* és a japán kormány egyezménye alapján Tokióban alapított oktatási intézmény. Az ~ fő tevékenysége az ENSZ működésével kapcsolatos továbbképzési és kutatási feladatok végzése.

<UN University>

ENSZ-katonaság: a tagállamok által egy-egy béketámogató misszióba vezényelt azon katonai alakulatok és szakértők összessége, amelyek, ill. akik az → *ENSZ* felkérésére a különböző békeműveletekben vesznek részt.

<UN Military Force>

ENSZ-Közgyűlés: az Egyesült Nemzetek összes tagjából összetevődő grémium, amely elsősorban a nemzetközi kérdések megtárgyalásának központja, vitafóruma.

<UN Assembly>

ENSZ Menekültügyi Főbiztosság: globális szinten kiemelkedően a legnagyobb és legfontosabb, kifejezetten a → *menekültekkel* foglalkozó nemzetközi szervezet. Az → *ENSZ Közgyűlése* 1950-ben hozta létre a II. világháború után otthonaik elhagyására kényszerült európaiak megsegítésére,

majd tevékenységét fokozatosan terjesztette ki a világ többi részére, ill. a később bekövetkező események miatt menekülni kényszerülő személyekre. Megbízataa eredetileg 3 évre szólt, de a menekültproblémák előtérbe kerülése következtében azt 5 évenként megújították. A főbiztosság elsődleges feladata a menekültek jogainak és jólétének védelme. Célja annak biztosítása, hogy mindenki szabadon élhessen azon jogával, hogy más országban menedéket vagy menekültstátuszt kérhet, onnan bármikor, önként hazatérhet, beilleszkedhet a helyi közösségbe, vagy továbbutazhat egy harmadik országba. Az ~ mandátuma a hontalanok támogatására is kiterjed. Anyagiilag és más szervezett formában támogatja a menekültek és a hontalan személyek letelepedését, képzését vagy másik fogadó országba való áttelepülését. Segítséget nyújt a menekültek visszatelepüléséhez, ha az őket fenyegető → *veszély* megszűnik. Székhelye Genf. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának Hivatala 1989 óta működik Magyarországon.

<United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR>

ENSZ politikai és békeépítő misszió: a → *szervezet* politikai főosztálya által irányított olyan komplex tevékenység, amely a → *béke* helyreállítása után kezdődik, és az adott ország állami, gazdasági, katonai, politikai és rendvédelmi szerveinek demokratikus alapokon való újjáépítésére irányul.

<UN political and peacebuilding mission>

ENSZ-rendőr (UN Police): rendvédelmi szakember, akit a főtitkár felkérésére, valamint kormánya jóváhagyó → *határozata* alapján rendőri/rendvédelmi békefenntartási feladatok ellátására a saját országából az Egyesült Nemzetekhez vezényelnek határozott idejű szolgálat ellátására.

<UN Police Officer>

ENSZ-rendőrség: az → *ENSZ* béketámogató műveleteiben alkalmazott rendőri → *szervezet*, amelynek alapvető feladata a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek felügyelete, esetenként a helyi rendőrség helyettesítése.

<UN Police or UN Civilian Police>

ENSZ Továbbképző és Kutató Intézet:

New Yorkban 1965-ben alapított, az → *ENSZ* által támogatott továbbképzési központ. Fő feladata a békeműveletekben részt vevő katonai, rendvédelmi és polgári szakértők – tanfolyamok és távoktatás formájában történő – felkészítése a feladataik szakszerű végrehajtására.

<United Nations Institute for Training and Research – UNITAR>

Entitás: valakinek vagy valaminek a létezősége, konkrét mibenléte, tulajdonságainak összessége. Az ~ azon értelmezési platform, amelyen alapulva a lények, dolgok, tárgyak, objektumok, intézmények – a tulajdonságok és a tulajdonságjegyek, azaz a tulajdonságok összessége segítségével – meghatározhatók önmagukban létezőkként (aminek lényege a létezés maga, és nem az, hogy mi létezik), valamint olyan egyetlen egységként értelmeződnek, amelyet az adott alkalmazási környezetben nem bontanak tovább (olyan rendszer, amelynek az alrendszerei nem érdekesek). Az ~ a térinformatikában a → *digitális térkép* legkisebb, önmagában is lényegyet kifejező eleme, amely egy-egy mesterséges vagy természetes tereptárgy (hid, vasútvonal, útvonal, épület, folyó, erdő stb.) meghatározására és a digitális térképi ábrázolására szolgál, ahol azok önálló, egy egységnyi értelmezést kapnak a részletek feltüntetése nélkül. Az ~ az adott bűnügyi kutatás céljegysége, egy adott személy vagy dolog, amelyet a nyílt információhalmazokból kinyert → *adat*okkal ruháznak fel és azonosítanak.

Az ~ok típusokba sorolhatók, jellemzőjük a közöttük fennálló kapcsolatok rendszere.
<entity>

Enyhébb végrehajtási szabályok (EVSZ):

a → *fogház* fokozatánál is enyhébb végrehajtási forma. A büntetés-végrehajtási bíró engedélyezheti, ha a → *fogvatartott* az → *ítélet* alapján fogház-, ill. börtönfokozatban tölti büntetését. És akinél – személyisége, előélete, életvitele, családi körülményei, bűnözői kapcsolatai, a → *szabadságvesztés* idején tanúsított magatartása, az elkövetett → *bűncselekményre* és a kiszabott → *büntetés* időtartamára tekintettel – a büntetés célja enyhébb végrehajtási szabályokkal is elérhető. Kezdeményezésére – előterjesztéssel – a bv. intézet, az elítélt, ill. védője jogosult.

<mitigating an inmate's security classification>

Epidemiológiai vizsgálat:

régen egészségi állapotok és betegségek gyakoriságát feltáró vizsgálatok elnevezése volt. Mai szélesebb értelmezésben bármilyen (pl. → *kriminológiai*) jelenség gyakoriságát kutató tevékenység. A leíró (deskriptív) ~ a jelenségek (pl. → *bűnelkövetés*) gyakoriságát tárja fel a → *populáción* belül. Analitikus, összefüggéseket vizsgál, pl. a bűnelkövetés és körülményei (pl. szociális viszonyok) között. E megközelítések tovább bonthatók kísérletes, kvázi-kísérletes és megfigyeléses módszerekre. Kísérletes pl. a → *kontrollált kísérletek*, megfigyeléses pl. a → *kohorszvizsgálatok*.

<epidemiological study>

Epigenetika:

az egyedfejlődés hajtóereje, a → *szervezet* genetikai állományát változtató molekuláris folyamat. Egyes környezeti események hatására génhibával vagy rosszul működő génavariánsokkal felérő káros ~i változások indulhatnak el a szervezetben. Pl. ~i

jelenségek állnak a korai stressz hosszú távú (bűnelkövetéssel kapcsolatos) következményei háttérben, ill. részben az ~nak tulajdonítható a → *drogaddikció* is.

<epigenetics>

Epilepszia:

az agy kóros izgalmi állapota. Rohamszerű következményei a külső szemlélő számára az alig észlelhető tudatvesztéstől az egész testre kiterjedő rángatózásig terjedhetnek. A roham néhány percig tart, de különösen a súlyosabb rohamokat hosszabb ideig, akár órákig tartó zavart állapot követi. A nem kezelt ~ hosszú távon az agy súlyos károsodásához vezet. Ritkán súlyos agresszív megnyilvánulásokat idéz elő. Ezek gyakran a roham utáni zavart állapot következményei (pl. a beteg félreértelmezheti a környezete eseményeit). Az agy károsodásának előrehaladásával párhuzamosan az → *agresszió* megjelenhet a rohamok közötti (hosszabb) periódusokban is. Az ~s automatizmusok miatt kérdéses a beteg elkövetők → *beszámíthatósága*.

<epilepsy>

Építészeti bűnmegelőzés:

„olyan építészeti, településfejlesztési, táj- és kertépítési, forgalomtechnikai, fénytechnikai, pszichológiai és kommunikációs módszerek összessége, ill. ezek együttes alkalmazása, amelyek az épített környezet utólagos átalakításával, valamint a kialakítandó környezet tudatos tervezésével és megvalósításával a → *bűnelkövetés* lehetőségeit csökkentik, ill. megszüntetik.” (DALLOS 2011)

<architectural design for crime prevention>

Építményszerkezet (épület- vagy műtárgyszerkezet):

az építmény építési termékekből meghatározott céllal összeépített olyan eleme, amellyel szemben tűzvédelmi követelmény létezik.

<building structure>

Érdemek elismerése a szolgálati jogban: munkáltatói intézkedés a hivatásosnak a szolgálatellátása, a szolgálati viszonyral összefüggő, átlag feletti munkája, teljesítménye vagy valamilyen szolgálati ügyben tanúsított kiemelkedő helytállása, a szolgálat iránti elkötelezettsége, a hosszabb szolgálatvállalás egyedi jutalmazására. Nem ebbe a körbe tartozik a hivatásos illetménye részét képező, az éves → *egyéni teljesítményértékelés* eredményétől függő teljesítményjutatás és a közszolgálatban töltött jogviszony alapján alanyi jogon járó jubileumi jutalom. A szolgálati jogon kívüli elismerés az állami kitüntetés vagy rendvédelmi szervben, ill. az irányító minisztériumon kívüli vezetőtől (pl. más állami, közigazgatási szervtől, társadalmi szervezettől) kapott elismerés, ha a szolgálati viszonyral kapcsolatos tevékenységért adományozták is. Az elismerés lehet egyszeri, egyedi tartalmú aktus, pl. írásos dicséret, ajándék-, ill. emléktárgy, díszes fegyver (tőr, kard), pénzjutalom, miniszteri díj, érem és jel(vény). Ugyancsak lehet a szolgálati előmenetelre ható pl. a rövidebb várakozási idővel vagy soron kívül történő előléptetés rendfokozatban, előre-sorolás fizetési fokozatban, ill. a havi illetménnyel folyósítandó többletdíjazással járó miniszteri tanácsosi és főtanácsosi cím adományozása. Az egyes elismerések adományozása – mintegy „értéksorrendet” képezve – meghatározott munkáltatói szintekhez, ill. a miniszter jogkörébe tartozik.
<rewarding on the basis of merit in service law>

Erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja: → *rendészeti feladatokat ellátó személy*, e hatóság illetékességi területén erdővédelmi feladatok ellátására.
<member of the forestry authority performing law enforcement duties>

Erdőrendészet: az erdő fennmaradását, őrzését és fejlődését veszélyeztető tényezők felszámolását megvalósító tevékenységet ellátó → *hatóság*.
<policing of forests>

Eredendő kockázat: a szabálytalanságok vagy a megvalósítás során fellépő hibák előfordulásának → *kockázata*. A költségvetési szerv feladatköréből és működési sajátosságaiából adódóan a környezeti hatások vagy az erőforrások elégtelensége miatt olyan hibák fordulhatnak elő, amelyek csak a költségvetési szerv által nem befolyásolhatók.
<inherent risk>

Eredeti előirányzat: a rendészeti költségvetési szervek jóváhagyott → *költségvetésében* szereplő – forintban meghatározott mértékű – kiadási és bevételi előirányzatlehetőség. Év közben ezek az → *előirányzatok* módosulhatnak, növekedhetnek és csökkenhetnek. A jóváhagyott kiadási és bevételi előirányzatokat és azok módosításait a főkönyvi könyvelésben az elemi költségvetés felépítésének megfelelően közgazdasági és funkcionális tagolásban kell nyilvántartani.
<initial appropriation>

Eredetiségvizsgálat (okmány): olyan vizsgálati eljárás, amelynek célja annak megállapítása, hogy az → *okmányban* nem hajtottak-e végre jogellenes beavatkozásokat, és amely eredetiség megállapítását technikai eszközök alkalmazása is támogathatja.
<checking the authenticity of documents>

Érintési nyomok: a genetikus szakértők szóhasználata szerint azok a szabad szemmel nem látható biológiai anyagmaradvány-lerakódások, amelyek fogás, rátámaszkodás, sűrűlódás stb. során kerülnek az emberi test felszínéről a különféle tárgyakra.
<touch DNA evidence>

Érintett: a → *titkos információgyűjtés* → *célszemélye* és kapcsolatai mellett minden olyan természetes személy, akiről a titkos információgyűjtés során → *adatok* keletkeztek.

<concerned/target person>

Erkölcrendészet: a → *prostitúció* felszámolásával kapcsolatos rendészeti tevékenység.

<quasi morals policing, the anti-prostitution activities of the police>

Erő alkalmazása: a katonai alakulatok béketeremtő akciók során alkalmazott erőki-fejtése a békemegállapodásban foglaltak kikényszerítésére.

<force employment>

Erőszak: az → *elkövető* által célja eléréséhez eszközzel vagy anélküli kényszerítés, ill. azzal való → *fenygetés*, amellyel fizikai, lelki, pszichológiai sérülést is kiváltani képes kényszerhelyzetet teremteni, és személyiségében vagy fizikailag, lelkileg, ill. pszichikailag maga alá rendeli a cselekményt elszennvedni kényszerülő személyt, személyeket, csoportokat.

<violence>

Erőszakindex: objektív mérőeszköz a televízióban megjelenített → *erőszak* mérésére, hogy a tévével kapcsolatos viták ne érzelmen, hanem tényeken alapuljanak. A tévében látható → *agresszió* a fizikai erőszak nyílt kifejezéseként értelmezhető: a néző a film szereplőihöz hasonlóan magát is áldozatnak érzi. Az ~ alapján a tévéműsorok mintegy fele minősül erőszakosnak.

<violence index>

Erőszakos bűnözés:

Kro.: a → *bűnözés* társadalomra legmagasabb veszélyességű, különös szintű jelenségcsoportja. Az élet, a testi épség, a személyi

és nemi szabadság stb. elleni szándékos → *bűncselekmények* elkövetésére alkalmazott gyűjtőfogalom. Az e körbe tartozó, a Btk. különböző fejezeteibe felvett bűncselekményeket nem a jogi tárgy, hanem az elkövetési mód azonossága kapcsolja össze.

Krim. pszich.: → *agresszió*n alapuló bűnözés. Az agresszió lehet a → *bűnelkövetés* öncélú tárgya (→ *emocionális agresszió*) vagy eszköz, amely által az elkövető egyéb céljait éri el (→ *instrumentális agresszió*).

<violent crime>

Értékelés: az a vezetési funkció, amely során a vezető megerősíti az alárendeltet abban, hogy a feladatot hogyan hajtották végre, mekkora volt a bekövetkezett siker vagy a hiba. A célok és az eredmények összevetése, az eredmények vizsgálata abból a szempontból, hogy céljaik szerint minek kellett volna eredményként létrejönnie. Meghatározott célok elérésének szintjét vizsgáló szisztematikus, periodikus vizsgálat. Általában évente történik, és részét képezi a stratégiai tervezési folyamatnak.

<evaluation>

Értékelő vélemény: vizsgálati összefoglaló az elítéltről. A bv. intézet készíti a jogszabályban meghatározott bv. ügyeknél, pl. feltételes szabadságra bocsátás előterjesztésekor, szabadságvesztési fokozat megváltoztatásakor és meghatározott részlegre helyezéskor (gyógyító-terápiás, átmeneti stb.). ~t kell készíteni különösen a bíróság, a hatóság indokolt megkeresésekor. Elkészítése főként a reintegrációs tiszt és a bv. → *pártfogó felügyelő* feladata. Vázlatát a befogadó beszélgetés során felvett, előlétre és alapadatokra vonatkozó → *információk* és a bv. jogviszony során keletkezett → *adatok*, feljegyzések adják.

<evaluation opinion>

Értekezletek rendje: a belső tájékoztatást, munkaszervezést, végrehajtást és ellenőrzését, a problémák minőségéhez és mennyiségéhez igazodó szintek kialakítását, e szintek működtetését szolgáló kommunikációs struktúra.

<meetings procedure>

Értelmi fogyatékoság: az értelmi képességek jelentős elmaradása az átlagos szinttől. Fő tulajdonságai: alacsony intelligenciahányados (IQ); deficités önellátási képesség (igények megfogalmazása, szabálykövetés, együttműködési képesség zavart); már gyermekkorban kimutatható korai kezdete. Magyarországon súlyosság szerinti csoportjai: tanulásban akadályozottak (enyhe ~; IQ 55–70 között); értelmileg akadályozottak (közepes súlyos ~; IQ 25–55) és súlyos ~ot (IQ 25 alatt). Az értelmi fogyatékosok, veszélyeztetett csoportot jelentenek áldozati és elkövetői oldalról, alacsony belátási képességük és magas befolyásolhatóságuk miatt.

<intellectual disability>

Értelmi, gyakorlati, valamint érzelmi intelligencia és kompetencia a rendészetben: egymást kiegészítő, egymásra ható alkotóelemekből építkező, az egyéni és a szervezeti szintű teljesítményt, versenyképességet, hatékonyságot, eredményességet, a szakmai professziót, a szervezeti kultúra fejlettségét, az irányítás gyakorlatát és számos más tényezőt befolyásoló rendszer. Az értelmi intelligencia az elme – környezet-höz való adekvát alkalmazkodását, a helyzetek megfelelő értelmezését, a jól strukturált gondolkodást, a viselkedés megszervezését, kivitelezését lehetővé tevő – elemző és megkülönböztető képessége. A hozzá kapcsolódó kompetenciák a verbális és nem verbális, matematikai, téri, nyelvi, emlékezeti funkciók és a megszerzett tudás. Genetikai meghatározottságú, a szociális környezet fejleszthető, ronthatja. Az értelmi intelligencia, a meg-

szerzett tudás alapkövetelménye valamennyi szakterület, ill. munkakör betöltésének, de csak együtt a gyakorlati és az érzelmi intelligenciával vezetnek kiemelkedő teljesítményekhez. A gyakorlati intelligencia a szakértelem (mint alapvető gyakorlati kompetencia) és a tapasztalat sajátos kombinációja. A szakértelem a feladatellátás során elsajátított, a józan ész, a speciális tudás és a gyakorlati tapasztalatra épülő készségek összessége. Az érzelmi intelligencia emberi tanult képesség kifejeződése, önmaguk és mások érzései, érzelmei felismerésében, ezek helyes kezelésében, alkalmazásában, önmaguk motiválásában. Az érzelmi intelligencia szintjétől függ – az éntudatosságon, az önszabályzáson, a motiváción, az empátián nyugvó – társas gyakorlati készségek elsajátítása. Az érzelmi kompetencia mindezek munkaköri felhasználási szintjét, mértékét jelöli.

<emotional intelligence and competence in law enforcement>

Értesítés: (1) a rendvédelmi szerv vezetőjének döntése, ill. előzetes intézkedési terv szerinti intézkedéseggyüttes az állomány szolgálaton kívüli tagjainak elérésére, tájékoztatására, a meghatározott helyen és időbeni szolgálatba, ill. rendelkezésre állásra vonatkozóan. (2) A → *hatóság* rendelkezése arról, hogy a megnevezett személy – meghatározott helyen és időben – a → *büntetőeljárás cselekmények*nél jogosult megjelenni, de személyes közreműködésre nem kötelezett.

Mab.: a vonatkozó szabvány szerint riasztási, szabotázs- vagy hibaállapot továbbítása figyelemfelhívó eszközökhöz és/vagy riasztásátviteli rendszerekhez.

<notification; call-up/summons>

Értesítési gyakorlat: az → *értesítés* gyakoroltatására és ellenőrzésére jogosult vezető által jóváhagyott terv próbája.

<notification practice/call-up/summons drill/exercise>

Értesítési kártya: az → *értesítési körzet* szerinti lap a személyi állomány tagjának általános adataival a kommunikációs eszközök működésképtelensége esetén történő alkalmazáshoz.

<notification/call-up/summons card>

Értesítési körzet: a rendvédelmi szerv vezetőjének jóváhagyásával kijelölt, az állomány tagjainak értesítési helyét magában foglaló terület a közlekedési lehetőségek szerinti, különféle bevonulási normaidővel.

<notification area/call-up/summons district>

Értesítési megbízott: a személyi állomány kijelölt tagja, akinek aktivizálására a berendelendők személyes értesítésére vonatkozóan külön utasításra vagy a kommunikációs eszközök működésképtelensége esetén kerül sor.

<notification agent/quasi call-up/summons commissioner>

Értesítési névjegyzék: az → *értesítési terv* melléklete, az értesítendő személyek adatainak névjegyzékével. Az ~ naprakészségéért a szerv vezetője felel.

<notification/call-up/summons register>

Értesítési normaidő: a szabályzókbán, tettekben rögzített módon végrehajtott kiértesítés, értesítés esetén az elrendelés és a kiértesített személy által az értesítés tartalmának vétele között eltelni engedett időnorma.

<notification norm time/quasi call-up/summons time norm>

Értesítési terv: vezetési-riasztási → *okmány* a bekövetkezett eseményekről és a teendőkről az állomány leggyorsabb informálására. A rendvédelmi szerv az → *értesítésre* ~et, mellékletként → *értesítési névjegyzéket* készít, a szerv vezetője által jóváhagyva, az elrendelésre jogosultak beosztásával, a jogosultság ellenőrzési módjával,

az elrendelés céljával. Tartalmazza továbbá az értesítés szövegével, vétele utáni teendőkkel, az → *értesítési megbízott* feladataival, az → *értesítési normaidővel*, a kapcsolattartás rendjével az irányító és együttműködő szervekkel, a berendelt munkavégzési és munkarendi szabályaival, az eseményekről való tájékoztatás, jelentéstétel rendjével, az állomány értesítési szabályaival, az értesítési névjegyzékkel az állományról, az illetékes ügyelet elérhetőségével (BM/városi/mobil/faxszám, e-mail-cím) kapcsolatos adatokat, előírásokat.

<notification/call-up/summons plan>

Értesülés (tudomásra jutás) forrásai:

a saját észlelés és mindazon személyek szervek, → *szervezetek* tényközlései, amelyek által a → *nyomozó hatóság* → *bűncselekményre* vonatkozó → *információ* birtokába jut. Így többek között különböző személyektől, szervektől származó feljelentés, bejelentés, tettenérés, → *hatóság* észlelése (ideértve, ha más ügyben folytat eljárást), a → *sértett* általi → *feljelentés*, magánindítvány előterjesztésére jogosult személyesen vagy írásban, egészségügyi intézmény, mentőszolgálat, kórház orvosa, dolgozója, más hatóságok, szervek, szervezetek, ill. azok dolgozói (oktatás, környezetvédelem, TB, munkaügy, érdekvédelem stb.), nem sértett magánszemély, valamint TIGY keretében.

<sources of information>

Érvényes úti okmány: olyan → *okmány*, amelyet egy adott ország → *úti okmányként* elismer, és megfelel az alábbi követelményeknek: 1. azt az adott ország által elismert → *állam* arra jogosult → *hatósága* adta ki; 2. megfelel a kibocsátó hatóság által meghatározott formai és tartalmi követelményeknek; 3. azt az arra jogosult hatóság nem vonta vissza; 4. alkalmas a → *személyazonosság* megállapítására; 5. az okmány felmutatója azonos azzal,

aki részére az okmányt kiállították; 6. az okmány nem hamis vagy hamisított; 7. a területi érvényességének megfelelő államba történik az utazás; 8. az úti okmány időbeli érvényessége megfelelő vagy megfelel az Európa Tanács tagállamai között a személyek szabad mozgásának szabályairól szóló, 1957. december 13-án Párizsban aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről szóló 2013. évi LXI-II. törvény vonatkozó rendelkezéseinek; 9. a korlátozott számú utazásra jogosító okmányt az azon feltüntetett → *határátlépések* számáig használják fel.

<valid travel document>

Érvényesítés: a → *kötelezettségvállalás* szerint teljesített gazdasági esemény → *okmány*ának, a ki/befizetés jogosságát megállapító, előzetes, egyidejű vizsgálata, a gazdasági esemény valós bekövetkezésének igazolására. A → *szakmai teljesítésigazolás* alapján az érvényesítőnek ellenőriznie kell az összeget, a fedezetét és a jogszerűséget, szabályosságot. ~t a gazdasági szervezet vezetője által írásban megbízott, legalább középfokú iskolai végzettségű és pénzügyi-számviteli képeztetésű dolgozó végezhet.

<verification>

Érvényesség: ha a jogszabályalkotásra hivatott szerv az előírt formában jogszabályt alkot, és azt az előírásoknak megfelelően kihirdeti, a közzétett jogszabály érvényes.

<validity>

Érvényességi vizsgálat (okmány): olyan okmányvizsgálati eljárás, amelynek célja annak megállapítása, hogy az → *okmány* területileg és időben érvényes-e, megfelel-e a kiállító → *hatóság* által meghatározott formai és tartalmi követelményeknek, és érvényesülnek-e az érvényes okmánnyal szemben támasztott egyéb követelmények.

<checking the validity of documents>

Érzékelési tartomány jelentős csökkenése:

a vonatkozó szabvány szerint egy mozgásérzékelő érzékelési tartományának az érzékelő központi tengelyében mért olyan csökkenése, amely meghaladja a rendszertervezési javaslatok szerint meghatározott érzékelési tartomány 50%-át.

<significant reduction of range>

Érzékelőelem: a vonatkozó szabvány szerint egy érzékelőnek azon része, amely érzékeli a körülmények változását.

<sensor>

Érzelmi beszámíthatatlanság: alkalmatlanság felismerni, értelmezni mások érzelmeit, igazítani viselkedését a szociális partnerek érzelmeihez, szándékaihoz. Az ~ bűnelkövetési ok lehet; kialakulhat inadekvát (elégtelen) szocializáció vagy pszichikai zavarok eredményeképp (pl. autizmus, → *intermittáló explozív zavar*), de átmenetileg erős → *stressz* is kiválthatja. Az érzelmek és szándékok felismerése fontos eleme az erőszakosság csökkentését szolgáló ún. kognitív viselkedésterápiáknak.

<emotional disability, emotional impairment>

Érzelmi kompetencia: az érzelmek felismerésének, kifejezésének, ezek használatának képessége a szociális viszonyokban, annak felismerése, mikor kell/lehet kifejezni vagy elrejtteni az érzelmeket. Nem rendészeti tényező.

<emotional competence>

Esemény: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer működése – pl. élesítés/hatástalanítás vagy a rendszer működtetése – során létrejövő állapot, pl. riasztási jelzés vagy üzenet.

<event>

Eseménynapló: (1) hitelesített → *okirat* fontos tevékenységek, intézkedések rögzítésére. (2) Nyilvántartott, szabályosan vezetett, tájékoztató, dokumentáló → *okmány* a rendészeti alkalmazás helyzetei, feladatai, intézkedései rögzítésére. (3) Törzsdokumentum előírt követelményekkel, a jelentések, tájékoztatások, intézkedések módjának, a parancsok érkezési, továbbítási idejének, tartalmának bejegyzésére digitálisan, ill. papíron.

<logbook; operation log>

Eseménynaplózás: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer működése – pl. élesítés/hatástalanítás vagy a rendszer működtetése – során létrejövő események tárolása későbbi elemzés céljára.

<event logging>

Eseti bűnöző: napi rutintevékenysége során az adódó alkalmat kihasználó bűnelkövető. Pl. gazdátlanul hagyott pénztárca eltulajdonítása alapvetően nem tolvaj részéről. Az elkövetést nem tervezi, végrehajtásában óvatlan, bűnismétlési esélye kicsi. De tágabb értelemben ~ a foglalkozásszerű bűnelkövető is, ha egy adódó más jellegű bűnalkalmat használ ki (pl. rablásra szakosodottként, nemi erőszakot követ el). Egyik fontos mozgatórugója az → *impulzivitás*.

<occasional criminal, accidental criminal>

Eseti helyzetkép: olyan konkrét eseményhez – esetleg több, valamiben azonos eseményhez – kapcsolódó értékelés, amely annak széles körű elemzésén alapul.

Feltárja az események és azok következményei között fennálló ok-okozati összefüggéseket. Értékeli a rendészeti tevékenység végrehajtása során megtett intézkedéseket, bemutatja azok szakszerű vagy hibás elemeit. Elrendelt, igényelt vagy önállóan kezdemé-

nyezett, egy-egy esettel, egy szervezeti elem rövidebb időszakát értékelő jelenséggel vagy tendenciával összefüggő kérdések megválaszolására irányuló elemzés. Egy adott eseményre vonatkozó, a kivizsgálást követő részletes, fényképekkel, vázlatokkal, térképekkel kiegészített elemzés, amely a tapasztalatok átadásával, jelenségekre történő figyelemfelhívással a gyakorlati végrehajtást kívánja segíteni.

<situational picture>

Eseti szakértő: az eljárásban megállapítandó vagy megítélendő jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez megfelelő szakértelemmel rendelkező természetes vagy jogi személy, aki nem igazságügyi szakértő, valamint olyan igazságügyi szakértő, aki az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló rendeletben meg nem határozott szakterületen ad szakvéleményt. Azon különleges szakértelemmel rendelkező személy, akinek kirendelése (bevonása) akkor megengedett a bűnügyekben, ha a felmerülő szakkérdés egyfelől nem tartozik a külön jogszabályban kiemelt szakterületek közé, másfelől pedig a szóban forgó szakkérdésnek nincs elérhető, igénybe vehető igazságügyi szakértője.

<ad hoc expert>

Esettanulmány: a társadalomtudományok egyik tudományos kutatási módszere, amely egy adott kutatási egység – lehet személy, csoport, → *szervezet*, történes – vizsgálatát valósítja meg előzetesen meghatározott szempontok alapján. Az ~ idiografikus, ebből fakadóan megismételhetetlen. A tudományosság kritériumai úgy teljesülnek az ~ mint kutatási módszer alkalmazása során, hogy az egyedi jellegzetességekből kiindulva általános megállapításokat és tanulságokat

von le a kutató. Pozitívuma, hogy életszerű példákon keresztül valósul meg a minőség → *adatgyűjtés*, amely a mennyiségi → *adatok*at kiegészítheti, de önmagában is értékes tapasztalatokkal szolgál. Két típusa különíthető el: a retrospektív és a longitudinális ~. A retrospektív ~ során a meglévő adatokat gyűjtik össze, a longitudinális ~ esetében pedig egy adott időponttól kezdve hosszú időn keresztül (évekig, akár évtizedekig) szisztematikusan és visszatérően történik az adatgyűjtés, amely ugyanarra a vizsgálati tárgyra vonatkozik.

<case study>

Eskü: Á.: hagyományosan szakrális elem, Istenre vagy valamilyen szent dologra hivatkozással tett ünnepélyes kijelentés, ígéret. Lehet állító (pl. tanúvallomás megerősítésére tett ~) vagy ígérő (pl. hivatali ~). Amennyiben az ~tétel nem szent dologra történik, akkor erre a fogadalom megnevezés is használható.

Rsz.: a → *szolgálati jogviszony* létesítéséhez, a hivatásos szolgálatba állításához kötelező jogi lépés. Az „Isten engem úgy segítjen!” szövegrész az ~t tevő meggyőződése szerint elhagyható. Amennyiben a hivatásos az ~ letételét megtagadja, akkor a szolgálati jogviszonyára az érvénytelenség szabályait kell alkalmazni.

<oath>

ESN (Európai biztonságos hálózat): az → *Europol* által fenntartott, az *Europol*, a tagállamok, valamint az *Europol*lal együttműködési megállapodást kötött harmadik felek közötti biztonságos kapcsolattartást és információcserét lehetővé tevő, titkosított informatikai rendszer. Az ~ alkalmazásai: *Ix-F* – Informatikailag indexelt adatállomány a bűnelemzői munkafájlok → *adattáza*iban; → *EIS* – *Europol* *Információs Rendszer*; → *SIENA* – *Biztonságos Információcserét Elősegítő Hálózati Alkalmazás*;

IP Phone – belső telefonos hálózat; videokonferencia hálózati alkalmazása; *EBDS* – Európai Bomba-adat Rendszer; *Check the Web* – internetfigyelő; *IRIS* – Integrált Erőforrás Információs Rendszer; *IAM* – az *Europol* adattázaiban és alkalmazásokhoz való hozzáférések jogosultságait beállító rendszer; *ELMO* – az *Europol* üléseinek és előkészítő munkacsoportjai üléseinek dokumentumtára; *EPE* – *Europol* Szakértői Felületek/Platform.

<Europol Security Network>

ESR-112 (Egységes Segélyhívó Rendszer a 112-es ingyenesen hívható nemzetközi telefonszámmal): a → *készenléti szervek*

felé irányuló elsősorban lakossági bejelentések megtételére és azok fogadására, valamint a bejelentések kezelésére kialakított szervezeti, személyzeti és technikai infrastruktúra összefoglaló elnevezése. Ennek keretében az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (→ *rendőrség*) Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Ügyeleti Főosztálya által irányított, segélyhívószámmal kezdeményezett segélyhívások fogadására és feldolgozására hivatott rendszer. Az ~ olyan infokommunikációs rendszer, amely lehetővé teszi a segélykérések fogadásától a kapcsolódó készenléti szervek által indított intézkedések lezárásáig tartó folyamat minden szükséges → *információjának* elektronikus adatszerzését. Célja, hogy az → *Európai Unió*ban használt 112-es segélyhívó szám mögött meghívódó segélynyújtás, a segélykérések fogadása egységes rendszerben valósuljon meg, a készenléti szervek segítségnyújtására szoruló egyénnek az élethez, testi épséghez és egészséghez fűződő jogai érvényesüljenek, a készenléti szervek együttműködése és reagálóképességének összessége javuljon. Az ~ keretében kiépült a mentők, a rendőrség és a katasztrófavédelem/tűzoltóság segélyhívás-fogadási tevékenységét biztosító

közös, a segélykérések előszűrésére alkalmas hívásfogadó központ (HIK, Szombathely és Miskolc), ill. az azt támogató informatikai rendszer, valamint a → *Belügyminisztérium*-hoz tartozó rendőrségi és katasztrófavédelmi/tűzoltósági tevékenységirányítási rendszer, amely 2014. május 19-én kezdte meg tevékenységét. Az ~ fő feladatai a segélyhívások intelligens adatlapon történő rögzítése, a beérkező térképi információknak a monitorok → *digitális térképén* való megjelenítése, valamint a készenléti szervekkel és a Tevékenységirányító Központokkal történő kapcsolattartás. Az ~ alkalmas a hívásfogadó központ és a három készenléti szerv illetékes ügyeleteinek hívásátadás és konferenciabeszélgetés keretében történő összekapcsolására.
<Unified Help Caller System, Emergency Telephone Number>

ESTA (beutazási engedély az Egyesült Államokba): az USA által 2009 óta működtetett elektronikus utazóazonosítási rendszer (kérelmező rendszer), amely minden vízummentes országból (köztük Magyarországról) érkező beutazó számára úgy könnyíti meg az Egyesült Államokba történő beutazást, hogy egyetlen követelménye egy gépi beolvasásra alkalmas útlevél. Az ~ azt a célt szolgálja, hogy a Belbiztonsági Minisztérium minden vízummentes beutazót átvilágíthasson, mielőtt még elhagynák saját országukat. A jóváhagyott beutazási engedély nem garancia az országba történő beléptetésre, de előfeltétele az USA-ba légi vagy vízi úton történő beutazásnak.

<Electronic System for Travel Authorisation>

Eszköznyom: olyan elváltozás, amely a nyomhordozó tárgyon az eszközzel történő fizikai érintkezése következtében keletkezik. A → *nyomok* sajátosságaiból következtetni lehet a nyomképző eszközre, valamint az eszközhasználat egyéb körülményeire.

<device trace/trace of instrument>

Eszközök és források leltározása: az a tevékenység, amely során a → *költségvetési szerv* a tulajdonában, a kezelésében lévő és a tartós használatába adott befektetett és forgóeszközöket, valamint azok → *forrásait* számba veszi, és megállapítja a valóságban meglévő állományt. A leltározás kiterjed az intézmény birtokában levő idegen eszközökre is. A leltározási tevékenység része a nyilvántartások szerinti állomány és a tényleges állomány közötti különbözet – hiányok, többletek – megállapítása és rendezése. A rendvédelmi költségvetési szervek a leltározás szabályszerű és szervezett végrehajtására évente leltározási utasítást (intézkedést) és ütemtervet készítenek, amelyet a költségvetési szerv vezetője hagy jóvá. A leltározási ütemterv és utasítás elkészítése, valamint a leltározási feladatok megszervezése a gazdasági szervek (gazdasági igazgatóságok) feladata. A leltározási ütemtervet tárgyév május 31-ig, az utasítást és a megbízóleveleket a leltározás megkezdése előtt 15 nappal kell kiadni.

<inventory of assets and resources>

Eszközsükségleti táblázat (ESZT): a felszámítási jogcíme (normatáblázat szerinti szakanyag-felhasználói jogosultság, ellátandói kör – személy, szervezet, jármű stb.) és a hozzájuk rendelt → *normák* alapján kiszámított anyag- és eszközsükséglet, valamint az előírt → *tartalékokat* anyagnemenként tartalmazó táblázat. Az állománytáblázat → *adataiból* a felszámítási jogcíme és normák szerinti mennyiségek alapján a fegyverzeti és vegyi-védelmi szakanyagokra (önálló belügyi szerv vezetője döntése alapján más szakanyagokra is) ~kat kell készíteni a helyi, területi szervekre és az igényjogosult szervezetekre vonatkozóan. Az összesített ~ot az igényjogosult → *szervezet* vezetője hagyja jóvá, felterjesztője e szerv gazdasági vezetője.

<quasi summary table of necessary equipment and supplies>

E-tanulás: (1) a képzésnek nem hagyományos, hanem korszerű és komplex (tanítási/tanulási, szervezeti/szervezési) formája. A résztvevők felkészítése – a felhasználó igényei szerint – nem a jelenléti oktatás, hanem különféle IKT (információs és kommunikációs technológiák), adathordozók, eszközök felhasználásával, a számítógép interaktivitására építve és konzultációkkal kiegészítve történik. (2) Sajátos távtanulás, amely az irányítási és felkészülési rendszerével a meghatározott követelmények teljesítésére, a munka melletti tanuláshoz előírt, felépített ismeretek, valamint gondolkodási és – kevésbé a – cselekvési műveletek elsajátítására szerveződik. Az ~ feszes távirányítással közben tartja a jártasságok, készségek kifejlesztését, és a visszacsatolás-értékelés rendszerével megteremti az önellenőrzés és ellenőrzés – ezzel pedig a tervszerű, eredményes továbbhaladás – optimális feltételeit. Jellemzője, hogy a tanárt a speciális módon megírt e-(tan)könyv, segédanyag vagy oktató szoftver helyettesíti. A tanulni vágyó személy az ~t a nap, hét bármely szakában és bármely, arra alkalmas helyen folytathatja; probléma esetén konzultálhat a segítő tanárral (tutorral), aki nem tanít, „csupán” rávezet a megoldásra, ösztönöz, biztat, esetleg helyesbíti a tévedéseket. (3) A → *felnötképzés* egyik lehetséges módzata, amikor ennek résztvevője a képzési idő több mint felében önállóan, a távoktatási tananyagba épített iránymutatással, ill. konzultációkon, a kontaktórákkal kombinált változatban, hagyományos tanórákon tanul. A tananyagcsomagot, felmérővel és útmutatóval a képző intézmény adja. A ~ tágabb elnevezés, mint az elektronikus távoktatás, nem szinonimája a teljes online képzésnek. Jelenti a „számítógéppel segített tanulást”, a távoktatást IKT-eszközökkel, a nyitott, vegyes képzést (blended learning), a webes előadást/szemináriumot, a televíziós oktatást, a számítógépes multi-

médiával, webtartalmakkal támogatott önálló tanulást, a multimédiás oktatóprogramokat, a mobilinformatikával ezek kombinációját nyomtatott, írott tananyaggal, személyes jelenléttel.

<e-learning>

ETDS (Robbanóeszközt azonosító rendszer): a robbanótestek robbanótöltetéből származó, azokból felszabaduló, rájuk jellemző gázmolekulák összetevőinek vagy egészének felismerésére, az ilyen anyagokat tartalmazó tárgyak azonosítására alkalmas eszköz.

<Explosive Taste Detection System>

Etikus (legális) hekkelés: az informatikai rendszerek gyengeségének, fenyegetettségének, sérülékenységének vizsgálata esetén a cégek, vállalatok által igénybe vehető szakember, aki elvégzi a meghatározott feladatot, és a gyengeségeket feltárva készít jelentést a megbízója számára.

<ethical hacking>

Etnikai csoport: adott országban vagy területen kisebbségben levő emberi közösség, amelyet a közös nyelv, a közös eredet és a közös hagyományok fűznek össze.

<ethnic groups>

Etnikai konfliktus: különböző népek vagy rasszok közötti etnikai alapú ellentétek, viszályok. Oka lehet gazdasági, kulturális, politikai, szociális vagy vallási. Nem feltétlenül erőszakos, de polgárháborús helyzeté súlyosbodhat, erős motivációkkal és békes megoldás hiányában.

<ethnic conflicts>

Etnikai tisztogatás: egy adott országban, területen élő → *etnikai csoport* ellen irányuló fizikai, politikai és lelki támadás, amely tulajdonuk kifosztásával, megsemmisítésével, letartóztatásokkal, kivégzé-

sekkel, általában emberiség ellenes → *bűncselekmények* elkövetésével jár.

<ethnic cleansing>

Etnocentrikusság: etnikai alapú éles különbségtétel a saját és más csoportok megítélésében. Ez a szindróma, beállítódás az → *előítéletes* viszonyulások (pl. a → *rasszizmus, fajgyűlölet*) megjelenését segíti elő. Önmaga felé az összetartozás élménye, gyakorlata, a vezető vagy vezérek feltétel nélküli tisztelete, a saját értékek más csoportok fölé helyezése a jellemző. Más csoportok felé gyanakvással fordul (→ *xenofóbia*), erkölcsileg leértékeli azokat.

<ethnocentrism>

Etológia: → **Viselkedéstudomány**

E-TRACE (elektronikus nyomon követés):

az iARMS-rendszerben az Amerikai Egyesült Államokból mint forrásországból származó fegyverek → *adatait* tartalmazó elektronikus nyilvántartás (→ *adatbázis* és lekérdező alkalmazás).

<electronic tracing>

E-ügyintézés a szolgálati jogban: a szolgálati viszonytal kapcsolatos jognyilatkozatok közlésének újabban elfogadott és elterjedt rendje. A munkajogban a foglalkoztatási jogviszony alatti jognyilatkozatok érvényességi feltétele az írásba foglalás és meghatározott feltételek szerinti közlés. Az írásbeliség megvalósulhat papíron és elektronikusan. Az elektronikus irat érvényességének feltétele az elkészültét követő megmásíthatatlansága és archiválása, az előírt biztonsági szintnek megfelelő elektronikus aláírása, a közlési útvonal biztonsága és elérhetősége, valamint a közlés tényének (küldemény megnyitásának) dokumentálása az informatikai rendszerben. A rendvédelmi szerv – munkáltatóként – az általa használt ügyviteli rendszerben készíti el és archiválja az elektroni-

kus iratot, majd alkalmazottjának az ügyfélkapun át kézbesíti azt. A rendvédelmi szerv alkalmazottja szintén az ügyfélkapu használatával teheti meg a saját jognyilatkozatát.

<e-administration>

eu-LISA (a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagy méretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai ügynökség): az ~ megnevezés ezen ügynökség fantázianeve. Szerepe, hogy a nagy méretű IT-rendszerek igazgatásával segítse az EU bel- és igazságügyi politikájának végrehajtását. Az ~ alapítási éve: 2011, a működésének kezdete: 2012. december 1. Székhelye:

Tallinn (Észtország), működési központja: Strasbourg (Franciaország), tartalék központja: Sankt Johann im Pongau (Ausztria).

Az ~ igazgatja a schengeni övezet biztonságának megőrzése érdekében a → *vízumokkal*, a → *menedékjog* iránti kérelmekkel és az információcserével foglalkozó fő IT-rendszereket: → *VIS*; → *SIS II*; Eurodac, → *TESTA-NG kommunikációs hálózat*, *VISION*, *DubliNET*.

<European Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice>

EUROJUST (Európai Unió büntető igazságszolgálati együttműködési ügynöksége): az → *Európai Unió* által létrehozott szervezet, amely ösztönzi és javítja a tagállamok illetékes igazságügyi hatóságai közötti koordinációt a súlyos, határokon átnyúló és szervezett formában elkövetett → *bűncselekményekre* irányuló → *nyomozások* és → *büntetőeljárások* terén.

Célja a nemzeti → *hatóságok* közötti koordináció ösztönzése és javítása a két vagy több uniós tagállamot érintő nyomozati és büntetőeljárások esetében, különösen a kölcsönös nemzetközi jogsegély és az → *európai elfogatóparancs* révén. Munkája során figye-

lembe veszi a tagállamok illetékes hatóságaitól érkező kéréseket és az arra felhatalmazott testületektől (a büntetőügyekben illetékes Európai Igazságügyi Hálózattól, ill. az → *Europol*tól és az OLAF-tól) kapott → *információkat*. Alapítva: 2002-ben, székhelye: Hága, Hollandia, tagállamainak száma a kidolgozás időszakában 28.

<The European Union's Judicial Cooperation Unit>

Európai Bizottság: az → *Európai Unió* (EU) egyik legfontosabb, a tényleges végrehajtó hatalmat gyakorló szerve. Székhelye Brüsszel (Belgium) és Luxembourg (Luxemburg). A Bizottság kifejezéssel egyaránt jelölik az irányító testületet, valamint annak hatalmas apparátusát. Valamennyi tagállam egy-egy biztossal rendelkezik. Az ~ fontos szerepet játszik a döntéshozatalban: állásfoglalásokat és javaslatokat dolgoz ki, az → *Európai Tanács* felhatalmazása alapján és saját hatáskörében jogszabályokat bocsát ki, valamint örökdik a szerződések végrehajtásán.

<European Commission>

Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ): az európai biztonság és együttműködés elősegítésére hivatott páneurópai biztonsági szervezet. Regionális szervezetnek számít az → *ENSZ* Alapokmányának VIII. fejezete szerint. Az ~ elemi feladatai közé a korai előrejelzés, a válságok megelőzése, a → *válságkezelés* és a konfliktusok utáni újjáépítésben való közreműködés tartozik.

<Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE>

Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Stratégiai Rendőri Ügyek Osztálya: az → *EBESZ* központi szerveinek egyike, amely felelős a rendvédelem területén az EBESZ-tagországok közötti bizalom

fenntartásáért, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni hatékony fellépésért és a rendvédelmi szakemberek, szervezetek közötti operatív és oktatási együttműködésért.

<OSCE Strategic Matters Unit>

Európai börtön szabályok: az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a bv. több szakterületét szabályozó ajánlásai a tagállamoknak, egyfajta zsinórmértékül a jogalkotónak és jogalkalmazónak.

<European prison rules>

Európai bűnügyi nyilvántartási információs rendszer keretei között történő adatcsere: a → *bűnügyi nyilvántartáshoz* kapcsolódóan szabályozott, de az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködéshez* is kapcsolódó eljárások gyűjtőfogalma. Idetartozik az automatikus adattovábbítás Európai Unió más tagállamának; adatigénylés az Európai Unió más tagállamának bűnügyi nyilvántartásából; kérelemre történő adattovábbítás az Európai Unió más tagállamának.

<exchange of data in (the framework of) the European Criminal Records Information System – ECRIS>

Európai csendőri erő: nemzetközi rendészeti szervezet, amelynek a létrehozásáról az → *Európai Unió* tagállamainak védelmi miniszterei 2004 szeptemberében, a hollandiai Noordwijkben megtartott tanácskozásukon döntöttek. A dokumentumot mind a 25 ország képviselője aláírta, de csak öt európai tagállam (Franciaország, Hollandia, Olaszország, Portugália, Spanyolország) határozott úgy, hogy kontingenst ajánl fel egy 3000 fős ~ felállításához a békefenntartói feladatok végrehajtására.

<European Gendarmerie Force – EGF>

Európai elfogatóparancs: a Magyarország területén tartózkodó személy a tagállam igazságügyi hatósága által kibocsátott ~ alapján

→ *büntetőeljárás* lefolytatása, szabadságvesztés-büntetés, ill. szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából elfogható és átadható más tagállamnak. Amennyiben Magyarország területén olyan személyt fognak el, akivel szemben ~ot bocsátottak ki, legfeljebb 72 órára őrizetbe veszik, és a Fővárosi Törvényszék elé állítják, amely az ügyében tárgyalást tart. Ha az átadás feltételei fennállnak, a → *bíróság* elrendeli a → *terhelt* átadási letartóztatását és átadását. Erről az igazságügyért felelős miniszter tájékoztatja a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóságot. A terhelttel szemben – ha ezt a bűncselekmény tárgyi súlya indokolja – a bíróság ~ot bocsáthat ki az → *Európai Unió* valamely tagállamában történő elfogása és átadása érdekében büntetőeljárás lefolytatása, ill. szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából. <issuance of the European Arrest Warrant>

Európai Gazdasági Térség (EGT): (1) az → *Európai Unió* tagállama és az ~ről szóló megállapodásban részes más → *állam*, továbbá az az állam, amelynek → *állampolgára* az Európai Közösség és tagállamai, valamint az ~ről szóló megállapodásban nem részes állam között létrejött nemzetközi szerződés alapján a szabad mozgás és tartózkodás joga tekintetében az ~ről szóló megállapodásban részes állam állampolgárával azonos jogállást élvez. (2) Az ~ egy szabadkereskedelmi övezet, amelyet a Portóban 1992. május 2-án aláírt szerződés hozott létre. Az ~ szerződés a római szerződés 310. cikke értelmében egy társulási megállapodás. Nagyon kevés kivételtől eltekintve az ~szerződés elsőbbséget élvez más bilaterális vagy multilaterális egyezményekkel szemben, amelyeknek az aláíró államok részesei.

<European Economic Area – EEA>

Európai Gépjármű és Vezetői Engedély Információs Rendszer (EUCARIS): az → *Európai Unió* → *elektronikus információs rendszere*, a tagországok hatóságainak gépjárművekre vonatkozó → *adatokat* tartalmazó elektronikus → *adatbázisainak* elérését, az azokban történő keresést és adatcserét biztosító szolgáltatás. Az ~ a jogosultak számára biztosítja a gépjárművek, vezetői engedélyek és más, közlekedéssel kapcsolatos adatok megosztását, így pl. alkalmazható az importált gépjárművek forgalomba helyezését megelőző ellenőrzésére is. Az ~t a 2000. év június 29-én Luxemburgban aláírt szerződéssel hozták létre.

<European CAR and driving license Information System – EUCARIS>

Európai Határ- és Parti őréség: az → *Európai Parlament* és a Tanács 2016/1624 számú rendeletével 2016. szeptember 14-én létrehozott uniós → *szervezet*, amelynek rendeltetése, hogy elősegítse a → *külső határokon* az → *európai integrált határigazgatást* a külső határok átlépésének hatékony felügyelete érdekében. Idetartozik a külső határokon jelentkező → *migrációs kihívások* és potenciális jövőbeli → *fenyegetések* kezelése is, ezáltal hozzájárulva a határokon átnyúló, súlyos → *bűncselekmények* elleni fellépéshez, valamint az unión belüli magas szintű belső biztonság megteremtéséhez és fenntartásához az alapvető jogok teljes tiszteletben tartása mellett, ugyanakkor megőrizve az unión belül a személyek szabad mozgását. Az ~et az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX)* és a tagállamok határigazgatásért felelős hatóságai alkotják határellenőrzési feladataiknak megfelelő mértékben, ideértve a parti őréségeket is.

<European Border and Coast Guard Agency>

Európai határ- és partvédelmi csapatok:

a részt vevő tagállamokból származó → *határőrökből* és más releváns szakemberekből – ideértve a tagállamok által az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséghez* nemzeti szakértőként kirendelt határőröket és más releváns szakembereket – álló csapatok, amelyeket a közös műveletek és a → *gyorsreagálású határvédelmi intervenciók* során, valamint a migrációkezelést támogató csapatok keretében vetnek be.

<European Border and Coast Guard Teams>

Európai határ- és partvédelmi csapatok

összetétele és bevetése: az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX)*

az → *európai határ- és partvédelmi csapatok* tagjaiként elsősorban határőröket és más releváns szakembereket (köztük rendőröket, migrációs és menekültügyi szakértőket, orvosokat, járványügyi szakértőket, alapjogi tisztakat és másokat) vet be a közös műveletek és a → *gyorsreagálású határvédelmi intervenciók* során, valamint a migrációkezelést támogató csapatok keretében, de ezek mellett saját személyzetéhez tartozó szakértőket is kiküldhet. Az ügyvezető igazgató javaslatára az igazgatótanács szavazati joggal rendelkező tagjai abszolút többséggel határoznak a rendelkezésre bocsátandó határőrök és más releváns szakemberek profiljáról és összlétszámáról. A tagállamok részéről a határőreiknek a következő évi konkrét közös műveletekben való részvételére tett hozzájárulásokat a FRONTEX és a tagállamok között létrejött évenkénti kétoldalú tárgyalások és megállapodások alapján tervezik meg. A gyorsreagálású állomány a FRONTEX számára azonnal rendelkezésre álló készenléti alakulat, amely az ügyvezető igazgató és a fogadó tagállam által kidolgozott műveleti terv elfogadását követő 5 munkanapon belül bevethető az egyes tagállamokból. A tagállamok által rendelkezésre bocsátott teljes személyzet összlétszáma

legalább 1500 (azaz egyezeröttszáz) határőr vagy más releváns szakember. A FRONTEX ellenőrizheti, hogy a tagállamok által javasolt határőrök megfelelnek-e a meghatározott profiloknak, s felkérheti a tagállamot, hogy kötelelességszegés vagy az alkalmazandó szabályok megsértése esetén vonja ki a határőrt az állományból. A kiküldés időtartamát – amely nem lehet 30 napnál rövidebb, kivéve, ha annak a műveletnek az időtartama, amelynek a kiküldés részét képezi, 30 napnál rövidebb – a küldő tagállam határozza meg.

<composition and deployment of European Border and Coast Guard teams>

Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX):

2004-ben alapított uniós ügynökség, amely segíti az uniós tagállamok és a schengeni társult országok külső határigazgatás terén végzett munkáját, valamint a → *határellenőrzés* uniós szintű harmonizációját. Az ~ technikai segítséget és szakértői támogatást biztosítva megkönnyíti az egyes uniós országokban működő határigazgatási hatóságok közötti együttműködést. Székhelye Varsóban (Lengyelország) van.

<European Border and Coast Guard Agency – FRONTEX>

Európai határőrizeti helyzetkép:

az → *európai határőrizeti rendszer* grafikus felülete, amelynek segítségével az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX)* hatékony, pontos, időszerű → *információkat* és elemzéseket biztosít a nemzeti koordinációs központok számára. Az ~ a következő forrásokból gyűjtött információkat tartalmazza: a nemzeti helyzetképek, a FRONTEX, a bizottság, amely stratégiai információt nyújt a határellenőrzésről, többek között a külső határellenőrzés végrehajtásában tapasztalt hiányosságokról is, az uniós küldöttségei és hivatalai, más érintett uniós

szervek, hivatalok és ügynökségek, valamint nemzetközi szervezetek és egyéb releváns források. Az ~ eseményrétege releváns információkat tartalmaz a nemzeti helyzetkép eseményrétegében szereplő rendkívüli eseményekre és egyéb eseményekre a → *határok* előtti területekről alkotott közös hírszerzési képben szereplő rendkívüli eseményekre és egyéb eseményekre, a FRONTEX által koordinált közös műveletek, kísérleti projektek vagy gyorsreagálású műveletek műveleti területén bekövetkező rendkívüli eseményekre vonatkozóan. Az ~ műveleti rétege több alrétgeből áll. A saját eszközökkel foglalkozó alrétég a FRONTEX közös műveleteiben, kísérleti projektjeiben vagy gyorsreagálású műveleteiben részt vevő vagy azokban a FRONTEX rendelkezésére álló eszközök helyzetére, idejére, állapotára és típusára, valamint a bevetési tervre vonatkozó információkat tartalmaz, beleértve a műveleti területet, a járőrözés időrendi beosztását és a kommunikációs kódokat. A műveletekkel foglalkozó alrétég a FRONTEX által koordinált közös műveletekre, kísérleti projektekre vagy gyorsreagálású műveletekre vonatkozó információkat tartalmaz, beleértve a megbízatást, a helyszínt, az állapotot, az időtartamot, a tagállamokra és egyéb érintett szereplőkre vonatkozó információkat, napi és heti helyzetjelentéseket, statisztikai → *adatokat* és a média számára készült tájékoztatósi csomagokat. A környezeti információkkal foglalkozó alrétég a → *külső határok* terepfeltételeire és időjárási viszonyaira vonatkozó információkat tartalmazza.

<european border surveillance situational picture>

Európai határőrizeti rendszer: az → *Európai Unió* tagállamainak nemzeti → *hatóságai* között, ill. az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynök-

séggel folytatott információcsere és operatív együttműködés megerősítésére létrehozott tevékenység- és szervezetrendszer. Elemeit a nemzeti koordinációs központok, a nemzeti helyzetképek, a kommunikációs hálózat, az → *európai határőrizeti helyzetkép*, a határok előtti területekről alkotott közös hírszerzési kép és a megfigyelési eszközök közös alkalmazása képezi. Az ~ biztosítja a nemzeti hatóságok és a FRONTEX számára azon infrastruktúrát és eszközöket, amelyekre szükségük van a helyzetismeretük és reagálási képességük javításához az unió tagállamainak → *külső határain* az illegális bevándorlás és a határokon átnyúló → *bűnözés* felderítése, megelőzése és az ellene való küzdelem, valamint a → *migránsok* életének védelme és megmentése biztosításához való hozzájárulás érdekében. Az ~ a légi határok őrizetére és a → *határátkelőhelyeken* történő ellenőrzésekre is alkalmazható, ha a tagállamok önkéntesen erre vonatkozó információkat adnak az ~nek.

<European Border Surveillance System – Eurosur>

Európai integrált határigazgatás: az → *Európai Parlament* és az → *Európa Tanács* által 2016-ban, az → *Európai Unió*ba irányuló tömeges méretű → *migráció* során kialakult drámai helyzetnek megfelelően aktualizált tevékenységi modell. Rögzítette, hogy az ~ a következő elemeket foglalja magában: 1. a → *határelőőrzés*, beleértve a jogszerű → *határátlépések* elősegítésével és adott esetben a határokon átnyúló → *bűncselekmények* (így pl. a → *migránsok* csempészete, az emberkereskedelem, a → *terrorizmus*) megelőzésével és → *felderítésével* kapcsolatos intézkedéseket, valamint a → *nemzetközi védelemre* szoruló vagy azt kérelmezni szándékozó személyek továbbírányításával kapcsolatos intézkedéseket; 2. a tengeren bajba jutott emberek felkutatására és mentésére irányuló, az európai uniós

és nemzetközi joggal összhangban indított és végrehajtott műveletek; 3. a belső biztonságot fenyegető → *kockázatok* és a → *külső határok* működését vagy biztonságát esetlegesen érintő → *fenyegetések* elemzése; 4. az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség* által támogatott és koordinált tagállami együttműködés; 5. ügynökségek közötti együttműködés a határellenőrzésért vagy a határoknál végzett egyéb feladatokért felelős nemzeti hatóságok között az egyes tagállamokban és az érintett uniós intézmények, szervek, hivatalok és ügynökségek között. Ideértendő a rendszeres információcsera az erre szolgáló, meglévő eszközökön keresztül, pl. az → *európai határőrizeti rendszer* alkalmazásával; 6. a harmadik országokkal való együttműködés, különös figyelmet fordítva a szomszédos országokra és azon harmadik országokra, amelyek a → *kockázatelemzés* szerint az illegális bevándorlás származási és/vagy tranzitor-szágai; 7. az illegális bevándorlás kezelését és a határokon átnyúló bűncselekmények elleni küzdelem hatékonyságának javítását szolgáló technikai és műveleti intézkedések; 8. azon → *harmadik országbeli állampolgárok* visszaküldése, akikkel szemben valamely tagállam kiutasítási határozatot hozott; 9. csúcstechnológiás eszközök, többek között nagy léptékű információs rendszerek alkalmazása; 10. a határigazgatásra vonatkozó uniós jog végrehajtását biztosító minőségellenőrzési mechanizmus, különösen a schengeni értékelési mechanizmus és az esetleges nemzeti mechanizmusok; 11. a szolidaritási mechanizmusok, különösen az ezek alkalmazását lehetővé tevő uniós pénzügyi támogatások.

<European Integrated Border Management>

Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (EASO): az → *Európai Unió* kifejezetten a menekültügygel foglalkozó → *szervezete*, amelyet az → *Európai Parlament*

és a Tanács 439/2010/EK rendelete alapján hoztak létre, és amely ténylegesen 2011 óta működik; központja Máltán van. Célja, hogy megerősítse a menekültügy terén folytatott tagállami együttműködést, segítse a → *Közös Európai Menekültügyi Rendszer (KEMR)* végrehajtását, operatív támogatást nyújtson a különösen nagy terhelésnek kitett tagállamoknak, ill. tudományos és technikai segítséget nyújtson az Európai Unió jogalkotásához és stratégiatervezéséhez. Tevékenysége szélesebb körben elsősorban az ún. hotspotokkal kapcsolatban vált ismertté. Ezekben a helyszíneken az ~ támogatást nyújt a → *menedékkérők* beazonosításához annak érdekében, hogy az érintettek minél hamarabb bekerüljenek a normál menekültügyi eljárásba vagy a relokációs mechanizmusba.

<European Asylum Support Office>

Európai nyomozási határozat: az arra jogosult → *magyar igazságügyi hatóság* vagy más → *tagállami igazságügyi hatóság* által → *büntetőeljárásban* kibocsátott bizonyíték megszerzése céljából egy vagy több eljárási cselekmény végrehajtására, ill. a végrehajtó tagállam illetékes hatósága számára már rendelkezésre álló bizonyítási eszköz átadására irányuló jogsegélykérelem. ~nak minősül az olyan → *határozat* is, amelyet más → *hatóság* bocsátott ki, de azt a magyar igazságügyi hatóság vagy más tagállami igazságügyi hatóság jóváhagyta. Az ~ban megjelölhető eljárási cselekmény különösen: a bizonyítási eszközt biztosító ideiglenes intézkedés, a pénzügyi intézmény által vezetett számláról és számlaforgalmi adatokról való adatszolgáltatás, a fogva tartott személy ideiglenes átadása az ~ot kibocsátó tagállamba, fogva tartott személy ideiglenes átadása az ~ot végrehajtó tagállamba, valamint a kihallgatás telekommunikációs eszköz útján.

<european investigation order>

Európai Parlament: jogalkotási, felügyeleti és költségvetési hatáskörrel rendelkező, közvetlenül választott uniós intézmény. A képviselőket a tagállamokban a nemzeti jogrendszernek megfelelően, közvetlenül választják 5 évre. A képviselők politikai frakciókba tömörülve képviselik érdekeiket. Az → *Európai Unió*ban a legfőbb döntéshozó és jogalkotó szerv az → *Európa Tanács*, így az ~ a nemzeti parlamentektől eltérő hatáskörrel rendelkezik. Ennek ellenére az ~ a döntéshozatalban fontos szerepet játszik. A havonta tartott plenáris üléseinek székhelye Strasbourg. Az ~ bizottságai viszont többnyire Brüsszelben működnek. A belga fővárosban vannak az európai képviselők irodái is. Az ~ titkársága Luxembourgban található. Az → *Európai Bizottsághoz* és a Tanácshoz képest az ~ befolyása korlátozott, de a maastrichti, az amszterdami és a lisszaboni szerződés rendelkezései nyomán a jogosítványai folyamatosan bővülnek. <European Parliament – EP>

Európai Rendőri Charta: az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése által 1979. május 8-án elfogadott 1979. évi 690. számú nyilatkozat a rendőrségről elnevezésű → *határozat*. 1992. november 6-án, Strasbourgban a Rendőrszakszervezetek Európa Tanácsa (CESP) II. kongresszusán elfogadott és közzétett dokumentum. Ebben azt fogalmazták meg, hogy a rendőrség a társadalom számára közszolgálati funkciókat lát el, ezért biztosítandó a rendőri intézkedések politikamentessége, a rendőri szolgálat minden szempontból való demilitarizálása, az alapvető személyi és állampolgári jogok teljes tisztelete, a tevékenység áttekinthetősége és a tevékenységek, valamint igazgatási központok törvényhozói és jogi oldalról történő ellenőrzése, a rendőrség tevékenységének a bűnüldözésre való korlátozása. <European Police Charter>

Európai Rendőrségi Hivatal: → *Europol*, uniós ügynökség, amelynek feladata, hogy segítséget nyújtson a tagállamok bűnüldöző hatóságainak a súlyos → *nemzetközi bűncselekmények* és a → *terrorizmus* elleni fellépésben. Székhelye Hágában (Hollandia) van. Az ~ központi szerepet játszik az EU biztonságával foglalkozó intézmények között. Ennek köszönhetően az ügynökség egyedülálló szolgáltatásokat tud nyújtani. Az ~ helyszíni támogatást nyújt a bűnüldözési műveletekhez, emellett → *bűncselekményekkel* kapcsolatos információs platformként működik, valamint betölti a bűnüldözési szakismeretek uniós központjának a szerepét. <European Union Agency for Law Enforcement Cooperation – Europol>

Európai Tanács: az → *Európai Unió* tagállamai állam- és kormányfőinek évente legalább kétszer ülésező testülete. A csúcsertekezletre minden elnökségi időszak végén kerül sor, rendkívüli üléseket egy-egy konkrét kérdés megvitatása céljából hívnak össze. Az ~ nem rendelkezik formális jogosítványokkal, mégis ez a testület hozza a legfontosabb politikai és stratégiai döntéseket. Az állam- és kormányfők egyetértéssel (konszenzus) határoznak, minden tagállamnak egy szavazata van. A rendes üléseken hozott döntéseket az ülést követően kiadott ún. elnökségi következtetések foglalják össze. Az ~ az Európai Unió jogszabályalkotó és döntéshozó szerve. Összetétele változó: az általános kérdéseket a külügyminiszterekből álló ún. Általános Ügyek Tanácsa (General Affairs Council) tárgyalja, a speciális kérdésekben (pl. mezőgazdasági, közlekedési) a szakminiszterekből álló Miniszterek Tanácsa dönt. Kiemelkedő jelentőségű ügyek kapcsán az ~ munkájában mind a külügyminiszterek, mind az érintett szakminiszterek részt vesznek. Ezt nevezik öszszevont (jumbo) tanácsnak. <European Council – EC>

Európai Terrorizmusellenes Központ (Terrorizmus Elleni Küzdelem Európai Központja): az → *Europol* keretében működő, 2016 januárjában megalapított központi szerv, amelynek rendeltetése a → *terrorizmus* elleni bűnüldözési kapacitások egyesítésének elősegítése. Fő tevékenységi területei, az uniós tagállamok kérésére: a → *nyomozások* támogatása, idegen harcosok elleni küzdelem, a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos → *információk* és szakértelem megosztása a terrorizmus finanszírozásának felderítését célzó EU–USA-program (TFTP) révén, online terrorista propaganda és szélsőséges felderítése, illegális fegyverkereskedelem elleni küzdelem, a terrorizmusellenes hatóságok közötti nemzetközi együttműködés.

<EUROPOL's Counter Terrorism Centre – ECTC>

Európai Unió (EU): Európa és a világ egyik legfontosabb gazdasági és politikai közössége. Első elődjét, az Európai Gazdasági Közösséget 1957-ben alapították a római szerződéssel, majd egy szervezeti összevonás után Európai Közösségnek vagy Közös Piacnak is hívták. Mai nevét a maastrichti szerződés 1992-es aláírásakor kapta. E közösségnek 2004 óta Magyarország is tagja. Az ~ 2003 óta részt vesz a nemzetközi → *válságkezelésben*, békeműveletekben.

<European Union – EU>

Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége: → *CEPOL*

Európai Unió informatikai rendszere: az → *Európai Unió* működéséhez szükséges adatok/információk és azok számítógépi kezelésének, központi rendszereinek, végponti eszközeinek, felhasználói alkalmazásainak, elektronikus megfigyelő és azonosító eljárásainak, kommunikációs hálózatának, üzemeltetőjének, felhasználóinak, szabályo-

zórendszerének az online szolgáltatások biztosítására hivatott szervezett együttese.

Az → *adatok* körébe tartoznak mindazon személyes, különleges, titkos, körözési és közigazgatási adatok, amelyek kezelését a jogszabályok előírják, ill. megengedik. Az adatok számítógépi kezelésének alapját a központilag telepített → *adattárisok* és adattáris-kezelő rendszerek (többnyire a MS SQL) biztosítják, amelyek lehetővé teszik az adattárisok létrehozását, az adatok tárolását és feldolgozását. Ezeket központi rendszereknek nevezik (CS SIS II, CS VIS stb.), és az → *eu-LISA* ügynökség üzemelteti őket. A felhasználói alkalmazások (→ *NOVA mobil eszköz* alkalmazás, → *Frontex One-Stop-Shop FOSS*, → *SIS*, Eurodac, → *PNR* adat- és VIS vékonykliens-program, → *SIE-NA* levelező rendszer stb.), az Európai Unió tisztviselőinek munkáját támogató ama számítógépprogramok, amelyeket az infokommunikációs eszközeiken (számítógépeiken, tabletjeiken, okostelefonjaikon) futtatni tudnak az adatok lekérdezésére, feldolgozására (elemzésekre, összefüggések feltárására, statisztikák kérésére, információk képzésére) és továbbítására. Az ~ üzemeltetője közösségi szinten az → *eu-LISA*, a → *24/7 operatív központ*; a nemzeti részek üzemeltetéséért az egyes tagállamok felelnek. Magyarországon ezt a feladatot a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkársága és a → *NISZ Zrt.* látja el. Az egyes elektronikus információs rendszereknek külön kezelői és felhasználói vannak (→ *N. SIS II Hivatal*, → *SIRENE* Iroda, → *PIU*, Nemzeti Szakértői és Kutató Központ Daktiloszkópiai Szakértői Intézet stb., valamint az arra jogosult tisztviselők).

<European Union information system>

Európai Unió tagállamainak bírósági által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartása: a → *bűnügyi nyilvántartáshoz* kapcsolódóan szabá-

lyozott, de → *Európai Unió belüli bünygyi együttműködéshez is kapcsolódó nyilvántartás, amely az → Európai Unió más tagállamában magyar → állampolgárral szemben hozott bünösséget megállapító jogerős ítéletekben rögzített → adatait tartalmazza. Az adatokat a tagállami ítéletről szóló tájékoztatásban meghatározott → mentesítés beálltának idejéig kell nyilvántartani. Ha e tájékoztatásban nem szerepel mentesítésre vonatkozó adat, az adatokat akkor kell törölni, amikor a tagállam kijelölt központi hatóságának tájékoztatása szerint azt az érintett tagállam bünygyi nyilvántartásából törölték.*
<registry of judgments against Hungarian citizens passed by the courts of the Member States>

Európai Unió belüli bünygyi együttműködés: az → *Európai Unió tagállamai igazságügyi hatóságainak → büntetőeljárások lefolytatásával, ill. büntetőjogi szankciók végrehajtásával kapcsolatos együttműködése. Formái az → európai elfogatóparancs és az átadás, eljárási jogsegély, a végrehajtási jogsegély, ill. az → Europol és az → Eurojust keretében való együttműködés (pl. közös nyomozócsoport keretében vagy → nyomozásokról való tájékoztatás révén).*
<EU Judicial Cooperation in Criminal Matters>

Európai uniós forrás: az → *Európai Unió, az → Európai Gazdasági Térség unión kívüli tagállamának (Norvég Alap) költségvetéséből, valamint a Svájci Hozzájárulás programból származó támogatás.*
<European Union resource>

Európai védelmi határozat: → *büntetőeljárásban hozott, a távöltartásról, felfüggesztett szabadságvesztésről, → feltételes szabadságra bocsátásról, → próbára bocsátásról, jóvátételi munkáról rendelkező → határozat, amelyben a → tagállami ha-*

tóság a veszélyeztető személyre előírt, a védett személy védelmét biztosító kötelezettséget vagy tilalmat fogalmaz meg, és gondoskodik annak végrehajtásáról.

<European Protection Order – EPO>

Európai visszaküldési intervenció csapatok: a → *FRONTEX által a → kitoloncolás végrehajtásának felügyeletét ellátó személyekből, a kitoloncolást végrehajtó hatóság kísérőkből és visszaküldési szakértőkből összeállított szervek elnevezése.*

Tagjait a tagállamok bocsátják rendelkezésre, és őket a visszaküldési műveletekben az adott helyzetnek megfelelően vetik be az európai határ- és partvédelmi csapatoknak szóló utasításoknak megfelelően (→ *Európai határ- és partvédelmi csapatok összetétele és bevetése*).

<european return intervention teams>

Europol (Európai Rendőrségi Hivatal, 2017-től új elnevezéssel Európai Unió Bünűldözési Együttműködési Ügynöksége, de megőrizte ugyanazon rövidítést): az → *Európai Unió belüli rendőrségi együttműködés legfontosabb intézménye, az EU bünűldöző → hatósága. Az ~ célja, hogy javítsa a tagállamok bünűldöző hatóságainak eredményességét és együttműködését, főleg a nemzetközi bünűzés súlyos formái, a → szervezett bünűzés és a → terrorizmus megelőzésében, leküzdésében. Az ~ alapvető feladata stratégiai elemzések és fenyegetettségértékelések készítésével az → Európa Tanács és a Bizottság támogatása a → bünűzés elleni küzdelem uniós stratégiai és operatív prioritásainak a meghatározásában, e prioritások operatív megvalósításában, valamint az EU-tagjelölt országok értékelésében. A ~ helyszíni támogatást nyújt a bünűldözési műveletekhez, → bünűcselekményekkel kapcsolatos információ platformként működik, valamint a bünűldözési szakismeretek uniós központjának*

a szerepét is betölti. Az ~ a legkorszerűbb → *adatbázis*okat és kommunikációs csatornákat működteti, amelyek gyors és biztonságos eszközöket kínálnak a kulcsfontosságú → *információk* tárolására, keresésére, megjelenítésére és összekapcsolására.

Az ~ fontos szervezeti eleme az OI – Information Hub, amely fogadja a tagállamok megkereséseit, végzi a találatok kimutatását, az információk osztályozását és elosztását a munkafájlokba (AWF SOC, AWF CT).

Az ~ több eszközt és szervezetet is működtet a súlyos és szervezett bűnözés, a terrorizmus elleni küzdelem érdekében, a Modus Operandi Monitor (Modus Operandi Nyilvántartás) az elkövetési módok elemeit tartalmazza, a First Response Network (Első Válasz Hálózat) a tagállamok terrorelhárító szakértőiből álló mobil munkacsoport, a robbanóanyagok elhárításával és az ezzel kapcsolatos képzések szervezésével az European Explosive Ordinance Disposal Network (Európai Tűzserész Egységek Hálózata) foglalkozik. A robbanó- és gyújtóanyagokkal, vegyi, radioaktív és biológiai fegyverekkel kapcsolatos információkat az EU Bomb Data System (Európai Unió Bomba-adat Rendszere) tartalmazza. Az ~ a terrorizmus elleni küzdelmet TE–SAT elemzésekkel, információcserével és helyszíni segítségnyújtással teszi eredményesebbé. Az ~ a terroristák csoportjába sorolja a tengeri kalózkodat is, akik elleni szerepvállalása a fő elkövetők azonosításában, a logisztikai eszközök és a pénzmozgások felderítésében nyilvánul meg. Alapítva: 1995-ben. Székhelye: Hága, Hollandia, tagállamainak száma a kidolgozás időszakában: 28.

<European Police Office/European Union Agency for Law Enforcement Cooperation>

Europol elemzési rendszer: az analitikai képességek lehető leghatékonyabb módszereit biztosító operatív, intelligens információs rendszer, amely adatokkal látja el az →

Europol által az érdekelt feleket. Megalapozza az → *Európai Unió* alábbi alapjelentéseit: 1. SOCTA (Serious and Organised Crime Threat Assessment – Súlyos és szervezett → *bűnözéssel* kapcsolatos fenyegetésértékelés); 2. IOCTA (Internet Organised Crime Threat Assessment – Internetes → *szervezett bűnözéssel* kapcsolatos fenyegetésértékelés); 3. TE-SAT (Terrorism Situation and Trend Report – Terrorizmushelyzet és -Trendjelentés). <EUROPOL Analysis System – EAS>

Europol Információs Rendszer: az → *Europol* által létrehozott központi bünyügyi, bűnüldözési, információs és hírszerzési → *adatbázis*, amely lefedi az Europol hatáskörébe tartozó összes bűnözési területet. Az ~ adatbázisa tartalmazza a tagállamok által a mandátumterülethez tartozó → *bűncselekmények*, → *célszemélyek*, → *gyanúsítottak*, elítéltek, szervezett bűnözői csoportok és az általuk a bűnelkövetéshez használt eszközök (gépjárművek, telefonszámok, e-mail-címek, bankszámlaszámok stb.) adatait. Mindezt egy folyamatosan működő operatív központ tartja fenn, amely emellett, hogy az Europolnak a tagállamok és harmadik felek közötti adatcserére szolgáló kapcsolat-tartó pontjaként funkcionál, ellátja a központosított keresztellenőrzését, az Europol feladatai szempontjából releváns személyi adatok meghatározását, valamint elemzési támogatást is nyújt tematikus ügyekben. <Europol Information System – EIS>

Europol kiberbűnözési platform: az → *Europol* kiberbűnözés elleni egységes eszközszerkezete, amely három részből áll: 1. az internetes → *bűncselekmények* bejelentésére szolgáló online rendszer (Internet Crime Reporting Online System, I–CROS), amelyre a világhálón észlelt bűntettekkel kapcsolatos → *információkat* lehet feltölteni; 2. kiberbűnözési munkafájl (AWF); 3. technikai szakismeret bővítését ellátó internetes kri-

minalisztikai szakértői platform (Internet Forensic Expertise platform, I-FOREX).

<EUROPOL cybercrime platform>

Europol Magyar Összekötői Iroda (EMÖI): az → *Europol* központi szervezeti egységei/szakosított intézményei/elemzési projektjei, valamint a magyarországi rendvédelmi szervek közötti rugalmas és biztonságos információáramlás elősegítését, valamint a műveleti együttműködés koordinációját szolgáló szerv az ügynökség hágai székházában.

<EUROPOL Hungarian Liaison Office>

Europol Nemzeti Iroda: az Europol-csatornán érkező megkeresések magyarországi központi koordinációját végző egység a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ szervezetében.

<EUROPOL National Office>

Europol összekötő tiszt: az → *Europol* központjába, Hágába vezényelt, összekötői feladatokat teljesítő személyek megnevezése. Kiválasztásukat és kiküldésüket a nemzeti központok hajtják végre. A magyar ~ feladata, hogy támogassa, előmozdítsa és koordinálja az Europol és Magyarország közötti kapcsolatokat, információcserét és együttműködést.

<Europol liaison officer – ELO>

Europol tevékenységének számítógépes támogatása: az → *Europol Információs Rendszeréhez* és az → *elemzési munkafájlok indexrendszeréhez*, a küldő állam nemzeti egységével való kapcsolattartást biztosító alkalmazáshoz (→ *SIENA*) való hozzáférést, továbbá az → *Europol* szakértőivel és a többi tagország összekötő tisztjeivel folytatott, hálózaton belüli információcserét lehetővé tevő szolgáltatás. A nemzeti egységekhez telepített végpontok egy önállóan működő, máshová nem csatlakoztatható számítógép-

ből és a hozzá tartozó vonali titkosító eszközökből állnak. Ezen keresztül zajlik a tagország és összekötője közötti kommunikáció. Magyarországon a → *Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK)* ügyeletén helyezték el ezt a végpontot. Amennyiben az összekötő a küldő ország valamelyik → *adatbázisát* kívánja elérni, azt csak külön számítógépen tudja megtenni.

<computer support for EUROPOL activity>

Eustressz: az „élet sója”, a feladatot megoldhatóknak, leküzdhetőnek érzékelő döntést, a szervezet működését megerősítő, jótékony hatású → *stressz*. Az ilyen kihívások az egyén megküzdési lehetőségeit nem haladják meg, benne fizikai, pszichikai aktivitást keltenek, ezek pozitív értékelését váltják ki. Az élet ~, küzdelmek, megoldandó helyzetek nélkül igen unalmas, színtelen lenne, a → *személyiség* nem fejlődne.

<eustress>

Evakuálás: (1) → *veszélyhelyzetben* lévő személy vagy csoport szervezett kivonása a közvetlen veszélyzónából. (2) A polgári lakosság, esetenként a műveleti, ill. reguláris egységek szervezett, logisztikai eszközökkel támogatott, kellő nagyságú szállítókapa-
citású végrehajtott visszavonása, kivonása nyilvánvaló veszélyhelyzetből, ütközőzónából, műveleti területől, harcérintkezés, fegyveres szembenállás vagy tűzharc, ill. annak esetleges helyszínéről. A közvetlen életveszély elhárítására, a polgári lakosság, ill. a műveletben részt vevő vagy más okból ott tartózkodó élőerő életének, testi épségének megóvására, személyi biztonságuk szavatolására végrehajtott művelet.

<evacuation>

Éves helyzetkép: olyan → *értékelés*, amely egy teljes év rendszeti tevékenységét elemzi, értékeli. Az év során bekövetkezett események tapasztalataiból következtetéseket

von le, és ez alapján hosszú távú prognózist készít, valamint feladatokat határoz meg az elkövetkező időszakra.

<annual situational picture>

Éves költségvetési beszámoló: a költségvetési évről a könyvek zárása után bizonylatokkal, szabályos könyvvezetéssel, aktuális részletes nyilvántartásokkal, a könyvviteli zárlatkor készített főkönyvi kivonattal, leltárral alátámasztott éves összegzés. Időtartama a költségvetési év kezdetétől a mérleg fordulónapjáig tart. A rendvédelmi szerveknél ~ készül költségvetési szervenként az elemi költségvetés alakulásáról és a mérlegben kimutatható → *vagyonról*. Az éves költségvetési beszámoló részei: 1. költségvetési jelentés; 2. maradványkimutatás; adatszolgáltatások; 3. mérleg; 4. eredménykimutatás; 5. költségekről és megtérült költségekről szóló kimutatás; 6. a kiegészítő melléklet. <annual budgetary report>

Evofinder: automatizált → *lőszert* és → *lőfegyver* azonosítására szolgáló számítógépes vizsgáló, összehasonlító és adattároló rendszer (ScannBI Technology Europe GmbH Lübeck, Germany), amely a → *lövedékek* és a töltényhüvelyek automatizált → *ballisztikai* összehasonlító vizsgálatainak elvégzésére alkalmas. A számítógépes rendszer → *adatbázisa* tartalmazza a korábban elkövetett → *bűncselekmények* ballisztikai nyomait is, így egy ismeretlen fegyverrel elkövetett bűncselekmény esetén lehetőség van annak a kérdésnek a megválaszolására is, hogy a kérdéses fegyverrel követtek-e el már korábban is bűncselekményt.

<Evofinder® Ballistic Identification System>

Exhibicionizmus: az Amerikai Pszichiátriai Társaság által összeállított Mentális Zavarok Kézikönyve (DSM-5) alapján regisztrált → *mentális zavar*, amelyet a → *parafiliák* (szexuális devianciák) közé sorolnak. → *Krimi-*

nálpszichológiai szempontból ~nak tekintjük azokat a szexuális jellegű magamutogató vágyakat és cselekedeteket, amelyek alapvetően férfiak felől nők irányába mutatkoznak meg, a másik félben ijedelmet kiváltva. Az exhibicionista férfiak nem szokványos fantáziával rendelkeznek, és olyan vágygal, hogy főként fiatal nők előtt – akár nyílt tereken – mutogassák nemi szervüket, és közben önkielégítést végezzenek.

<exhibitionism>

Extrémizmus: egy társadalom jogi és erkölcsi normáinak, szokásainak, értékrendjének, politikai, társadalmi, kulturális eszmerendszerének és gyakorlatának alapvetően ellentmondó nézetek, eszmék és eszmerendszerek összefoglaló megnevezése, az ezekkel való szellemi, erkölcsi véleményalkotásban és magatartásban megnyilvánuló azonosulás, az ilyen eszmék képviselője, terjesztése, továbbá esetleg konkrét cselekedetekben is megnyilvánuló, esetenként a jogsértés határát áthágó fellépés. Bármely politikai, vallási-társadalmi, vallási-kulturális, társadalomfilozófiai eszmerendszernek más eszmerendszerek sérelmére, terhére, kárára, ill. ezek követőinek fizikai, lelki, gazdasági kényszer okozásával, esetleg életük veszélyeztetésével vagy életüktől való megfosztással, vagy ezekkel fenyegetve, a saját eszmerendszer vezetővé vagy uralkodó eszmévé tétele, terjesztése, és elterjesztése érdekében elkövetendő erőszakos ráhatásokat a saját eszmerendszerbe beépítő eszmeáramlat. Meghatározott társadalmi, erkölcsi, politikai és gazdasági feltételek együttes fennállása esetén az ~ súlyos, a társadalom több csoportjára és az egyénekre is különösen nagy → *veszélyt* jelentő, erőszakos → *bűncselekmények*hez szolgálhat alapul.

<extremism>

F

FADO (hamis és eredeti okmányok online rendszere): olyan európai uniós rendszer, amely eredeti, hamis és hamisított úti, személyazonosító és egyéb jogosultságot igazoló → *okmányok* biztonsági elemeinek leírásait, valamint → *közokirat-hamisításokkal* kapcsolatos → *információkat* tartalmazza azok képi megjelenítéseivel együtt. Az → *adatbázisban* tárolt → *adatok* nagy része minősített, ezért a tagállamok hozzáférése korlátozott.
<False and Authentic Documents Online>

Fajgyűlölet: a történelmet „fajok” egymás elleni küzdelmeként felfogó, az emberi rasszok között értékkülönbséget tevő, ehhez erős érzelmeket, gyűlöletet társító ideológia. Tágabb értelemben megnyilvánulhat azonos rasszhoz tartozó, de valamilyen szempontból alacsonyabb rendűnek vagy ellenségnek tekintett társadalmi, ill. népcsoporttal szemben is (pl. antiszemitizmus). A történelmi diszkreditálódás miatt a ~ nyílt megnyilvánulásai manapság ritkák, helyét az → *előítéletes* és etnocentrikus viszonyulás vette át. Rendészetileg jelentős következménye a → *gyűlöletbeszéd*.
<racism>

Fájlmegosztás: szerzői alkotások internetre történő fel- és letöltését lehetővé tevő szolgáltatás. A kiszolgált programokkal centralizált (egy forrásból le- vagy feltöltésre) vagy decentralizált (több forrásból le- és feltöltésre

szolgáltató) fájlmosztó hálózatok hozhatók létre. A fájlmosztó programok újabban a felhasználók anonimizálására, IP-címük elrejtésére vagy összekeverésére is képesek.
<file-sharing>

Fajvédelem: társadalmi törekvés az államalkotó nemzetnek vagy rassznak a vele együtt élőkkel, másokkal szembeni előjogainak biztosítására. Jogi formája (pl. apartheid), politikai kifejeződései a szélsőjobboldali nézetek, ill. a társadalmi gyakorlatban a diszkrimináció.
<racialism>

Faktoranalízis: többváltozós statisztikai eljárás az egymással összefüggő változók csoportosítására, számuk csökkentésére, rendszertudományi (és társadalomtudományi) kutatásokban a közvetlenül nem megfigyelhető változók feltárására. Megmutatja, hogy egy mérésen (pl. agresszióteszten) belül a változók hogyan, mennyire kapcsolódnak egymáshoz, ill. melyek mérik ugyanazt a látens változót (pl. a harag megnyilvánulásait). A feltáró ~ előfeltevések nélküli adatvezérelt eljárás. A megerősítő ~ hipotézisvezérelt megközelítés. Pl. egy angol kérdőív hazai környezetű alkalmazásakor a megerősítő ~ igazolhatja (vagy cáfolhatja), hogy az eredeti szerzők által feltárt összefüggések érvényesek-e hazai mintán.
<factor analysis>

Farmakoterápia: → *mentális zavarok* gyógyszeres gyógyítása (szemben a → *pszichoterápiával* vagy pszichosebészettel). Rendszereti jelentősége a → *bűnelkövetéssel* kapcsolatba hozható zavarokat gyógyító ~knak van. E zavarok vezető tünete ugyan nem a bűnelkövetés, de gyógyításával együtt a bűnelkövetési → *kockázat* is csökken vagy megszűnik. A ~ megszüntetheti a → *pszichózist* is, lehetővé téve a → *gyanúsítottak* vagy → *tanúk* kihallgatását. Alkalmazott gyógyszerei a → *drogokkal* (néhány közülük a ~ban is használatos) ellentétben eufóriát elő nem idéző pszichoaktív anyagok közé tartoznak. Különböző mechanizmusokon keresztül az agyműködésre hatnak, egyes folyamatait serkentve, ill. gátolva, viszonylag jó vagy inkább kis hatékonysággal.

<pharmacotherapy>

Favor defensionis elve: a → *védelem* számára kedvező bizonyítási szabályok érvényesülése (pl. súlyosítási tilalom).

<principle of favor defensionis>

Feddés (fegyelmezés): Bv.: a → *fegyelmi vétség* következményeként a reintegrációs tiszt által is kiszabható legenyhébb fegyelmi fenyítési mód, jóindulatúan bíráló, javító szándékú figyelmeztetés.

A rendvédeli szervek hivatásos állományát illetően e témában a → *Fenyítés, fenyítési nemek* címszó alatt olvashatók a vonatkozó ismeretek.

<reprimand (disciplinary)>

Fedés: titkos felderítő tevékenység, amely az azt végző rejtésére, álcázására és más, → *gyanút* nem keltő, veszélytelen összefüggésbe helyezésére irányuló intézkedések összessége. Tipikus eleme pl. a fedőnév, a fedőfoglalkozás.

<cover>

Fedett kapcsolattartás: egyénnel, ill. csoportokkal való folyamatos, rendszeres vagy esetleges találkozások → *kommunikáció*, → *adatok*, ill. → *információk* megszerzése, továbbítása céljából. Ezt az abban részt vevő személyek mint információforrások védelme érdekében megtévesztő, leplező, figyelemelterelő vagy a kapcsolattartást legalizáló módszerekkel védeni szükséges.

<covert contact>

Fedett művelet: terrorelhárítási, nemzetbiztonsági vagy más rendvédelmi érdekből összehangolt, előre eltervezett feladatsor végrehajtása, amelyet a végrehajtás sikere érdekében megtévesztő, leplező vagy figyelemelterelő módszerekkel védeni szükséges.

<covert operation>

Fedett nyomozó: (1) az a → *felderítő*, aki mesterséges személyi és szervezeti identitással felruházva, titkosan végzi a jogszabályokban meghatározott bűnüldözési tevékenységét. (2) A nemzeti nyomozó hatóság azon tagja, aki a → *büntetőeljárás jogsegély* keretében → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*, ill. az → *Európai Unió belüli bűnügyi együttműködés* keretében is alkalmazható, és annak során a nyomozói minőségét leplezve, a bírói engedélyhez nem kötött → *titkos információgyűjtés* keretében olyan cselekményeket is végez(het), amelyek egyébként → *bűncselekménynek* minősülnének.

A nemzetközi bűnügyi jogsegély keretében a külföldi → *állam* vagy tagállam ~jának Magyarország területén, valamint magyar ~nak Magyarország vagy valamely külföldi állam területén történő alkalmazása iránt előterjesztett eljárási jogsegély iránti megkeresés teljesítésére főszabály szerint a ~ alkalmazásának engedélyezésére feljogosított ügyész rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel. ~ alkalmazására a külföldi (tagállami) igazságügyi hatósággal kötött eseti meg-

állapodás alapján kerülhet sor. Magyar ~nak a megkeresett állam területén, ill. külföldi ~nak Magyarország vagy valamely külföldi állam területén történő alkalmazása végett az eljárási jogsegély iránti megkeresést főszabály szerint az ügyész terjeszti elő. A magyar vagy a külföldi állami (tagállami) ~nak Magyarország területén történő alkalmazása során a magyar jogszabályok irányadók. A magyar vagy a külföldi ~nak külföldi állam területén történő alkalmazása során az adott állam jogszabályai irányadók azzal, hogy a magyar ~ a tevékenysége során köteles megtartani a magyar jogszabályokban előírt kötelezettségeket is. Hasonló szabályok vonatkoznak a → *Európai Unió* belüli bűnügyi együttműködés keretében a magyar ~ más tagállamban való alkalmazására, ill. más tagállami fedett nyomozó Magyarország vagy valamely külföldi állam területén történő alkalmazására. A → *bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködése* keretében is lehetőség van arra, hogy a Magyarországon folytatott bűnüldözés eredményessége érdekében külföldi állam területén magyar ~t, ill. Magyarországon külföldi ~t alkalmazzanak. Ha pedig külföldi állam bűnüldöző szerve által folytatott → *bűnüldözés* eredményessége érdekében külföldi ~ magyarországi, ill. magyar fedett nyomozó külföldi alkalmazása szükséges, a külföldi hatóság kérésére – esetenként az ügyész engedélyével – külföldi ~ Magyarországon, ill. magyar ~ külföldön alkalmazható.
<undercover officer/agent/operative>

Fedett tiszt: a → *fedett műveletben* vagy → *fedett kapcsolattartásban* foglalkoztatott, a rendvédelmi szervek, a NAV vagy a → *titkosszolgálatok* hivatásos állományába tartozó, ebbeli mivoltát megfelelő módszerekkel és eszközökkel eltitkoló vagy leplező személy.
<covert officer>

Fedőintézmény: a bűncselekmény felderítése, illetve bizonyítása érdekében létrehozott szervezet, amelynek alapítási céljai nem felelnek meg az adott szervezetre vonatkozó törvényi céloknak. A ~ lehet jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, gazdasági társaság vagy nonprofit szervezet. ~ként költségvetési szerv nem hozható létre.
<covert enterprise>

Fedőokirat: a felderítő szerv által a saját személyi állománya, valamint a vele együttműködő személyek és a felderítő szervhez (nyomozó hatósághoz) való tartozás leplezésére, védelmére kiállított, fiktív → *adatok* tartalmazó → *okirat*.
<cover document>

Fegyelemsértés: Rsz.: a hivatásos állományú – szolgálati feladatai teljesítésének, a szolgálati viszonyra vonatkozó, ill. a rendvédelmi szerv működésével összefüggő – kötelezettségeinek vétkes megszegése tevőlegesen vagy mulasztással. A vétkekesség szándékosságban vagy gondatlanságban nyilvánul meg, tartalma és alakzatai a büntető anyagi jogban meghatározottakkal egyezők. A ~t megvalósító cselekmény egyidejűleg megalapozhatja más jogágak, pl. a büntető-, a szabálysértési és a polgári jog meghatározott felelősségi alakzatait, amelyek külön-külön érvényesíthetők. A katonai → *vétség* miatti → *büntetőjogi felelősség* – meghatározott feltételek mellett – → *fegyelmi eljárásban* is elbírálnak, a → *fegyelmi felelősség* beolvad a büntetőjogi felelősségbe. A szolgálattal összefüggésbe hozható szabálysértést fegyelmi eljárásban kell elbírálni.

Mab.: az a magatartás vagy cselekmény, amellyel a rendészeti feladatot ellátó → *személy- és vagyoniőr* gondatlanul vagy szándékosan megszegi a munka végzésével, a szol-

gálat ellátásával kapcsolatos normákat, utasításokat, szabályokat. A ~t elkövető munkavállaló a munka törvénykönyve alapján felelősségre vonható az ott meghatározott eljárási rendben.

<insubordination, breach of discipline>

Fegyelmi eljárás: speciális intézkedések szigorúan szabályozott folyamata, amely a hivatásos állományúnak a szolgálati viszonyához, szolgálatteljesítéséhez kapcsolódó valamilyen → *fegyelemsértés* (ideértve a szolgálat során elkövetett és közigazgatási bírsággal sújtható szabályszegéseket is), valamint szabálysértés, továbbá az → *ügyészség* által fegyelmi hatáskörbe utalt katonai → *vétség* → *gyanúja* miatt indul az ezzel kapcsolatos tények egyértelmű tisztázása érdekében. Elrendelésére, a vizsgáló kijelölésére a fegyelemsértés megalapozott gyanújának megállapítását követően haladéktalanul, de legfeljebb 15 napon belül kerülhet sor. A parancsnoki (tényfeltáró) vizsgálat nem irányulhat a ~ megkerülésére, a fegyelemsértéssel gyanúsítható hivatásos állományú jogainak csorbítására. Lefolytatásához szükséges tárgyi és személyi feltételekről, valamint költségek biztosításáról a fegyelmi jogkör gyakorlójának kell gondoskodnia. A ~ az alakszerűség szerint lehet: alakszerű eljárás, egyszerűsített eljárás vagy az eljárás mellőzésével alkalmazott figyelmeztetés.

<disciplinary proceedings/procedure>

Fegyelmi felelősség: a hivatásos állományút terhelő számonkérhetőség, ha az általa elkövetett kötelezettségszegés tekintetében vétékenység terheli. A hivatásos állományú ~ét meg kell állapítani, és dönteni kell az alkalmazandó joghátrány (figyelmeztetés vagy → *fenyítés*) meghatározásáról. A fegyelmi jogkör gyakorlója nem mellőzheti a ~ megállapítását, ha annak feltételei fennállnak. A ~ megállapíthatóságának feltétele: 1. a kötelezettségszegés ténybeli és jogi megalapo-

zottsága; 2. az elkövető vétkenessége a kötelezettségszegésben. A ~ megállapíthatóságának korlátai azok a körülmények, amelyek a ténybeli és jogi megalapozottság esetén sem vezethetnek a ~ megállapításához. Ezek két csoportra oszthatók: 1. az idő múlásával bekövetkező elévülés, 2. a felróhatóság hiánya, amikor cselekmény és az elkövető tudata közötti kapcsolat hiánya vagy az akaratképzés korlátai miatt a vétkenesség nem vizsgálható. Az elévülés a szolgálati jogban objektív és szubjektív határidő elteltekor következik be. Az objektív elévülés beáll, ha a → *fegyelemsértés* elkövetése óta három év eltelt. A határidő elteltevel már nincs lehetőség a ~ megállapítására és fenyítés kiszabására. A szubjektív elévülési határidő eltelte a → *fegyelmi eljárás* megindításának akadálya. Nem lehet fegyelmi eljárást indítani és így a ~et megállapítani, ha a fegyelemsértés elkövetéséről a fegyelmi jogkör gyakorlójának tudomásszerzése óta már három hónap eltelt. Az elévülési határidő, ha a cselekmény egyben → *bűncselekményt* vagy szabálysértést is megvalósít, a bűncselekmény vagy szabálysértés elévülési idejéhez igazodik. A felróhatóság hiánya körében a → *büntetőjogban* is ismert felelősséget kizáró okok (→ *kóros elmeállapot*, → *kényszer* vagy → *fenyegetés* hatása, tévedés jogos védelmi helyzetben vagy végszükség) mellett a szolgálati viszony sajátos felelősséget kizáró oka a → *parancsra végrehajtott kötelezettségszegés*, feltéve, hogy a hivatásos állományú a parancs jogellenességére – ha arról tudott – a parancs kiadójának előzetesen felhívta a figyelmét.

<disciplinary liability, responsibility for discipline>

Fegyelmi jogkör: a rendvédelmi szerv jogszabályban meghatározott vezetőinek, ill. a miniszternek biztosított jogok és kötelezettségek összessége, amelyek a → *fegyelemsértés* elkövetésének vagy hiányának

megállapítására, a fegyelemsértést elkövető hivatásos felelősségének értékelésére és a → *fenyítés* kiszabására, valamint a jogorvoslati kérelmek elbírálására irányulnak. Magában foglalja: 1. a fegyelmi eljárás megindítását, lefolytatását; 2. a fegyelmi eljárás alá vont szolgálati jogainak felfüggesztését; 3. az ügyben érdemi → *határozat* meghozatalát (megszüntetés vagy fenyítés kiszabása); 4. a jogorvoslat elbírálását; 5. a jogerőssé vált fenyítés végrehajtásához szükséges intézkedéseket. A ~ általános gyakorlója az állományilletékes parancsnok; alacsonyabb szintű vezető csak az ő jogkörében eljárva és jogszabályban meghatározott feltételekkel járhat el. Egyes magasabb rendfokozatokat viselőkkel és/vagy beosztást betöltőkkel szemben, ill. meghatározott fenyítések kiszabására a rendvédelmi szerv vezetője vagy a miniszter jogosult. Tábournoknál a fenyítés érvényességéhez a köztársasági elnök jogi aktusa szükséges. A rendvédelmi szerv vezetője az alárendelt → *szervezettől* a fegyelmi jogkört magához vonhatja, vagy azzal másik állományilletékes parancsnokot bízhat meg.

<disciplinary powers/authority>

Fegyelmi vétség: Bv.: a → *fogvatartott* szabályszegése, aki a bv. rendjét vétkeesen megszegi, más fogvatartottat ~re szándékosan rábír, ill. másnak ilyen vétség elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt.

<disciplinary offense>

Fegyelmi zárka: egyszerű, rögzített berendezési tárgyakkal rendelkező → *zárka*, súlyos → *fegyelmi vétséget* elkövető → *fogvatartott* → *magánelzárására*.

<disciplinary cell>

Fegyház: a → *szabadságvesztés* legszigorúbb végrehajtási fokozata. A szabadságvesztés-büntetésnek Magyarországon három végrehajtási fokozata van: a ~ a börtönnél,

a → *börtön* a → *fogháznál* szigorúbb végrehajtási mód. A ~ban az elítélt életrendje részleteiben is meghatározott, állandó irányítás és ellenőrzés alatt áll, → *eltávozása* – a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték kivételével – kivételesen engedélyezhető, amelynek időtartama a szabadságvesztésbe beszámít. A ~as elítélt a bv. intézetben belül a számára kijelölt területen biztonsági és rezsimesorolása alapján mozoghat, zárkája ajtaját éjszaka zárva kell tartani, de nappal engedélyezhető a rezsimszabályokhoz igazodó időszakos nyitva tartás. A ~as elítélt számára a rezsimszabályokhoz igazodóan engedélyezhető, hogy részt vegyen az elítéltek csoportos kulturális és sportprogramjainak eltöltésében, ill. a bv. intézet által szervezett, bv. intézetben belüli programokon. Az ebbe a végrehajtási fokozatba elhelyezett elítélt magánál tartható tárgyainak köre korlátozott, ami a rezsimszabályokhoz igazodóan bővíthető, azonban a korlátozás a könyvtári és tankönyvekre, tanszerekre, valamint az engedélyezett kegytárgyakra, családi fényképekre nem terjedhet ki, ugyanakkor kapcsolattartásának gyakorisága, ill. tartama a rezsimszabályok szerint bővíthető, és a személyes szükségleteire fordítható összeg mértéke a rezsimszabályokhoz igazodóan is változik. A ~fokozatú elítélt külső munkáltatásban kivételesen részt vehet, de csak akkor, ha a külvilágtól a munkavégzés alatt is elkülöníthető. A végrehajtási fokozatot a → *biróság* ítéletében határozza meg, a fokozat végrehajtására szolgáló intézetet pedig a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (→ BVOP) illetékes szervezeti egysége jelöli ki.

<maximum security prison>

Fegyver: ember alkotta minden olyan eszköz, amellyel a használója képes – saját testi korlátain túlmenően – támadást kezdeményezni vagy védekezni, ill. az ezzel összefüggő cselekmények hatásfokát és ható-

távolságát megnövelni. A ~ létrehozásának célja elsődlegesen az élet kioltására, sérülés, kár okozására irányuló cselekmény végrehajtása, valamint az élet kioltására irányuló támadó cselekmény végrehajtásának a megakadályozása.

<weapon>

Fegyver átadása: kétoldalú aktus, amelynek során a tartásra jogosító hatósági engedélyben megjelölt eszköz a tartására jogosult felügyelete alól kikerülve más személy felügyelete alá kerül.

<transfer of weapons>

Fegyver átengedése: kétoldalú aktus, amelynek során a tartásra jogosító hatósági engedélyben megjelölt eszközt a tartására jogosult felügyelete alatt más személy használja vagy birtokolja.

<transfer of weapons under owner's supervision>

Fegyveres agresszió: (1) az állami szinten szervezett erőszak fegyveres – általában haderő általi – megnyilvánulási formája valamely → *államnak* másik állam vagy államok függetlensége és területi épsége ellen irányuló, rendszerint fegyveres erővel megvalósuló támadó tevékenysége, amelyre a nemzetközi hadi jogi szerződések, továbbá az → *ENSZ Közgyűlés* ajánlásai, ill. alapokmánya a meghatározók. (2) Olyan szándékos viselkedés, amely másoknak (egyén, csoport, közösség, társadalom) → *fegyver* alkalmazásával szervezett és előkészített végrehajtás mellett fizikai vagy lelki szenvedést okoz.

<armed aggression>

Fegyveres biztonsági őr (FBŐ): a vonatkozó törvényben, valamint más jogszabály alapján megkötött együttműködési megállapodásban meghatározott őrzési feladatokat ellátó, szolgálati fegyverrel és más →

kényszerítő eszközzel rendelkező, sajátos jogokkal felruházott biztonsági szervezet, amelynek tagjai a létesítő, illetőleg a működtető állami, önkormányzati vagy egyéb intézménnyel, gazdálkodó szervezettel munkaviszonyban, ill. közalkalmazotti jogviszonyban állnak.

<armed security guard>

Fegyveres konfliktus: (1) a → *háború* szintje alatti harci cselekmények. Erőszakos összeütközések, amelyeknél a háború definíciójának kritériumai nem teljes mértékben teljesülnek. (2) Vita tárgyát képező olyan ellentét, amely érinthet kormányokat, területeket vagy mindkettőt, és amelyben a fegyveres erő alkalmazása a két fél között legalább 25, harcban bekövetkezett halálos áldozattal jár. Ezen két fél közül legalább az egyik kormány vagy állam.

<armed conflict>

Fegyverhasználat: a → *rendőr*nek a rendőrségi törvényben foglalt feltételek szerinti rendszeresített lőfegyver-alkalmazása.

<use of weapons, use of firearms>

Fegyvernilyántartások: központi és helyi → *adatbázisok*, amelyek alapján pontosan és megbízhatóan megállapíthatók a fegyvertartási engedéllyel rendelkezők és a kiadott engedélyek, valamint a ~ tárgyat képező → *lőfegyverek* és → *lőszer*ek releváns → *adatai*. A ~ csoportosítása: 1. Országos Polgári Lőfegyver Nyilvántartás (OPLNY): olyan központi – a természetes személyazonosító adatok kivételével – közhiteles nyilvántartás, amely a hatályos jogszabályok által meghatározott adattartalommal és határideig tartja nyilván a kiadott engedélyek, az engedéllyel rendelkezők és a nyilvántartásba vett lőfegyverek adatait, valamint a lőszer azonosítását lehetővé tevő, a lőfegyver-kereskedők készletmozgásait tartalmazó és a hatástalanított fegyverek

hatástalanítását igazoló tanúsítványban szereplő adatokat; 2. Helyi fegyvernyilvántartás: az első fokú engedélyezési feladatokat ellátó rendőri szervek által vezetett, a helyi számítástechnikai eszközökön tárolt lokális fegyvernyilvántartás, amely az adott rendőri szerv által kiadott engedélykés és az engedéllyel rendelkezők adatait tartalmazza; 3. Központi fegyvernyilvántartás: a helyi fegyvernyilvántartás adatainak összesítésén alapuló központi nyilvántartás, amely az összes rendőri szerv által kiadott engedély és az engedéllyel rendelkezők heti gyakorisággal országosan összesített adatait tartalmazza.

<weapon registers>

Fegyverrendészet: olyan közigazgatási tevékenység, amely a jogszerűen birtokolt → *lőfegyverek*, → *lőszerek* és egyéb → *fegyverek* közigazgatási hatósági eljárásával kapcsolatos rendőrhatalósági feladatok – engedélyeztetés, ellenőrzés, felügyelet – végrehajtására irányul.

<weapon policing>

Fegyverzet: Tört.: a rendvédelmi fegyveres szervek azon hideg- és tűzfegyverei, amelyek használatát a fegyverhasználati jog szabályozta (→ *fegyverhasználat*).

Hidegfegyverek: szolgálati kard, gumibot. Tűzfegyverek: maroklőfegyverek (forgópisztoly, majd öntöltő pisztoly), karabély, puska, géppisztoly.

<weaponry, arms>

Fegyverzeti-technikai szakanyag: a → *fegyverzeti-technikai szakterület* gazdálkodási körébe tartozó, alábbiakban felsorolt anyagcsoportok összesített elnevezése: 1. fegyverzeti; 2. vegyvédelmi; 3. általános és hadiműszaki; 4. fotó-, optikai, elektrooptikai; 5. rendészeti-technikai; 6. védő; 7. kényszerítő; 8. oktatástechnikai; 9. ügyvitel-technikai; 10. videotechnikai, kinotechnikai

és kultúrtechnikai; 11. hőkamerás és egyéb felderítő szakanyagok; 12. vízi járművek hajónavigációs berendezései; 13. technikai őrzés-védelmi rendszerek; 14. elektromos hangszerek; 15. az eddigi pontokban szereplő szakanyagok hordtokjai, hordtáskái; 16. a göngyölegek.

<armament technical special material>

Fegyverzeti-technikai szakterület: a gazdasági szakszolgálat → *szervezetben és/vagy feladatrendszerben elkülönült része*, a → *fegyverzeti-technikai szakanyaggal* kapcsolatos gazdálkodás és az → *anyagitechnikai támogatás* ellátására, valamint az alkalmazási technológiák és szakmai szabályozók kidolgozására.

<armament technical specialization/service>

Fehérgalléros bűnözés: Krim. pszich.: többnyire magasan képzett gazdasági szakemberek, ill. menedzserek által elkövetett gazdasági → *bűncselekmények* összefoglaló megnevezése. Bár kapcsolódhat erőszakos → *bűnelkövetéshez*, e kifejezés a bűnelkövetés nem erőszakos oldalára vonatkozik. A szakképzettség és intellektuális bűnelkövetési mód nem zárja ki → *mentális zavarok* (pl. → *antiszociális személyiségzavar*) vagy a bűnelkövetés háttérében álló egyéb pszichológiai tényezők jelenlétét.

<white-collar crime>

Fejlesztési logisztika: a kutatással, fejlesztéssel, tervezéssel, gyártással, a különböző eljárások végigvitelével foglalkozó rendészeti logisztika. Feladata az előállítás, szabványosítás, a rendszeresítés és beszerzés elrendezése, valamint a minőségbiztosítás és a hibaelemzés. Ezek zöme fejezeti, ill. középírányítói hatáskörű.

<developmental logistics>

Fejlesztő-értékelő központ: a → *kiválasztási, értékelő központnak* (Assessment

Center/AC) nevezett, összetett módszer-együttes egyik változata, amely a rendvédelmi szervezet munkatársainak és vezetőinek hatékony belső kiválasztását, fejlesztését, a munkakörök és a feladatok eredményes teljesítéséhez szükséges kompetenciák azonosítását, értékelését célozza és eredményezi. Szakértők – az egyéni, páros és csoportos feladatok megoldása során – azt vizsgálják, majd megállapítják, hogy az érintett miként és mennyire képes a kompetenciáihoz tartozó viselkedési szabályok – elvárásszintű – gyakorlati átültetésére. A ~ felhasználható pl. a karrierdöntések meghozatalához (vezetőkiválasztáshoz), a tehetségek és belső tartalékok feltárásához, a karrierfejlesztéshez, a képzési, továbbképzési, vezetőképzési szükségletek megállapításához és a képzési tartalmak kialakításához, valamint segítséget nyújt az egyéni fejlesztési tervek elkészítéséhez és a szervezetfejlesztési döntések előkészítéséhez.

<Developer Evaluation Center/DC>

Fékintenzitás: a közlekedésben részt vevő mozgó jármű, vezető által vezérelt lassulásának mértéke. Az intenzitás az adott helyen és időben, az adott körülmények között a járművel elérhető legnagyobb intenzitású fékezéshez viszonyított, annak százalékában megközelítőleg kifejezve: maximális intenzitású vészfékezés (100%), vészfékezés (80% <), intenzív fékezés (70% <), normál fékezés (50% <), lassító fékezés (< 50%).

<brake intensity>

Fékkészlet: a járművezetés során a lehetséges → *veszélyhelyzetre* való felkészülés érdekében a járművezető lábának fékpedál fölé helyezett állapota, amellyel a fékezés megkezdésére a lehető legrövidebb időn belül képes.

<braking alert>

Feladat: Á.: kötelességszerűen elvégzendő teendő.

Rsz.: jogszabályban, → *parancsban*, intézkedésben meghatározott elvégzendő teendő. Ezek közül a → *szervezet* rendeltetését legmeghatározóbban szolgáltól alapfeladatnak nevezzük.

<task, responsibility, duty, assignment, mission>

Feladatok strukturálása: vezetői magatartás a feladatok és struktúrájuk célszerű meghatározására. Az alárendelt feladatait eggyel alacsonyabb vezetési szint számára kell kijelölni.

<structuring tasks>

Feladatszabás: (1) a vezetési folyamat szervezési szakaszának első, talán legfontosabb eleme; az arra jogosult vezető, parancsnok rendelkezése az alárendelt(ek) felé. Ez megtehető szóban és írásban, a szóbeli intézkedést, → *parancsot* célszerű írásban is rögzíteni. (2) Vezetői tevékenység, a parancsnok felszólító módban közli a teendőket, a teljesítés követelményeit és az elvárásokat a beosztottakkal. A ~ követelményei: legyen az világos, egyértelmű, pontos, a körülményekhez képest a lehető legteljesebb.

<assigning a task, tasking, instructions, order>

Feladattisztázás: az elöljárótól kapott → *parancsok*, utasítások, teendő intézkedések megértése, a megoldandó tennivalók áttekintéséhez a szerzett → *információk*, az általános operatív, bünyügyi, közbiztonsági, háttárbiztonsági helyzet elemzése, értékelése.

<clarification of tasks, clarification of duties (and responsibilities)>

Felállítási hely: az → *őr* számára a → *mozgási körzeten* belül pontszerűen kijelölt olyan terület, amelyen az őr a részére meghatározott időben látja el szolgálati felada-

taít. A ~et úgy kell meghatározni, hogy onnan a mozgási körzet folyamatosan ellenőrizhető legyen.

<observation post>

Felbujtás, felbujtó: a → *bűncselekmény* megvalósításában közreműködő személyek, azaz elkövetők gyűjtőkategóriáján belül a → *bűnrészesség* egyik formája. A bűncselekményben ~sal közreműködő személyt a Btk. felbujtónak nevezi. A felbujtó a tettest eredményesen rábírra, ráveszi szándékos bűncselekmény elkövetésére. A felbujtó tudattartama saját felbujtói minőségén túl átfogja, hogy magatartása a bűncselekmény tettesére szándékkeletkeztető hatással van. Szándékkialakító hatása miatt a felbujtó a tettesnél magasabb → *társadalomra veszélyességű* elkövetőnek tekinthető. Amennyiben a Btk. önálló → *bűncselekmény-elkövetési magatartásként* nevesít ~jellegű magatartásokat bizonyos bűncselekmények megfogalmazása során, akkor ún. sui generis felbujtói tényállásról beszélünk.

<abettor>

Felderítés: Á.: a ~ során alaposan átvizsgálják egy helyet, értesüléseket szereznek egy ismeretlen területen, hogy többet megtudjanak róla (kutató-felfedező utat tesznek). Bü.: (1) eltitkolt vagy más okból látens, bűnügyileg releváns cselekmények, események megismerése, ismeretlen körülmények, részletek tisztázása, mások számára további eljárások és intézkedések érdekében is ismertté tétele. (2) Az ellenérdekelt féllel kapcsolatos, általuk megőrizni, eltitkolni kívánt, saját erőink számára fontos, korábban megismert → *adatok*, → *információk* részletes feltárása, azonosítása, ellenőrzése leplezett vagy titkos tevékenységgel.

Kri.: (1) elvek, intézkedések, tevékenységek, módszerek (eljárások) és eszközök összessége, amely rivális → *entitások*, leplezett tevé-

kenységű személyek és csoportok, valamint bűnözők szándékainak, céljainak, összetételének, elhelyezkedésének, továbbá tevékenységének kifürkészését célozza és eredményezi. Formáját tekintve lehet nyílt vagy titkos ~. (2) A → *nyomozáson* belül a történeti tényállás megismerésére és a nyomozási feladatok elvégzéséhez szükséges feltételek biztosítására irányuló adatgyűjtő és adatfeldolgozó tevékenység.

J.: a → *nyomozó hatóság* által folytatott, az előkészítő eljárás megindulásától a vádemelési javaslatig tartó büntetőeljárás tevékenység.

<reconnaissance>

Felderítő: → *titkos információgyűjtésben* és a → *leplezett eszközök* alkalmazása során eljáró hivatásos → *rendőr*, pénzügyőr vagy kormánytisztviselő.

<detective/police intelligence officer>

Felderítőszervek nemzetközi együttműködése: Bü.: felderítő szervek külföldön, ill. külföldi felderítőszervek Magyarországon abban az esetben folytathatnak titkos információgyűjtő tevékenységet, ha ezt → *nemzetközi szerződés* vagy az → *Európai Unió* kötelező jogi aktusa lehetővé teszi, ezek hiányában a felderítő szervek külföldön, ill. külföldi felderítő szervek Magyarországon abban az esetben végezhetnek → *felderítőtevékenységet*, ha a feladat-végrehajtásra feljogosított szervek vezetői viszonyosság alapján eseti megállapodást kötnek.

<international cooperation of police intelligence organizations>

Felelősség: az egyén vagy a közösségek társadalmi együttélési normáknak való alárendeltsége és az, hogy e normák sértése esetén szankciók fenyegetik őket. A ~nek több különös fajtája van. A legfontosabb csoportosítást alapul véve, ilyen a nem jogi (pl. erkölcsi) ~, ill. a jogi (és ezen belül pl.

büntetőjogi ~, polgári jogi ~). A ~i elvek és intézményrendszereik egy nagyon hosszú, bonyolult, több ezer éves folyamatban alakultak ki. A szokás-, a normasértő magatartásra való egyéni és közösségi reakciók módjai, a megtorlás elveinek létrejötte, kialakulásuknak, változásainak folyamata objektív társadalmi szükségszerűség által befolyásolt. A természeti viszonyok között élő népeknél a közösség (család, nemzetiség, törzs) szokásait, lételemeit, békéjét sértő vagy veszélyeztető magatartások – attól függően, hogy a sérelem a csoportot kívülről vagy belülről érte – már a legrégebbi időkben rendkívül súlyos következményekkel jártak. Az → állammá szerveződött emberi közösségekben – kezdve az ókori társadalmaktól – történelmileg egymásra épülő ~i, megtorlási elvek alakultak ki. → *Büntetőjogról* az állam és jog létrejöttétől, az állam és intézményei megszilárdításától beszélhetünk. Csak a már megszilárdult központi hatalom képes ugyanis a szokásjogi alapon kialakult, a bosszútól, a magán-igazságszolgáltatástól áthatott, évszázadokon át alkalmazott ~i elveket és intézményeket felváltani, az állami büntetőjogi akaratot – büntetőjogi ~et – érvényesíteni. Ezzel egyetemben a sértett egyént és/vagy a közösséget pedig rákényszeríteni a bosszú alkalmazásáról való lemondásra. A büntetőjog az állam kialakulását követően, a régi ~i elvek, a magán-igazságszolgáltatás fokozatos háttérbe szorításával, a közhatalom intézményei kiépítésével egy, a korai sajátos történelmi, társadalmi-gazdasági viszonyok által meghatározott folyamatban formálódott, fejlődött. A jog, így a büntetőjog fejlődését is meghatározta az osztály nélküli társadalomból az osztálytársadalomba való átmenet folyamata, a korai történelmi, társadalmi-gazdasági viszonyok jellege, a társadalmi munkamegosztás új formái, egyes társadalmi,

hatalmi csoportok vagyonosodása, az uralkodó és az elnyomott osztályok létrejötte. Az állam és a jog kialakulásával a korábban jog előtti, természetes → *bűncselekmény* jogi kategóriává vált. A társadalom rendjét és az egyén érdekeit (életét, javait) sértő vagy veszélyeztető legsúlyosabb cselekményeket és jogi következményeiket (szankcióikat) jogszabályban fogalmazták meg. E jogszabályok betartását már a közhatalom és intézményei törekedtek biztosítani. <responsibility, liability>

Felfedő rendőrszolgálat: az elkövetett → *bűncselekmények* kinyomozását, tettesek elfogását, bizonyítékok összegyűjtését végző → *rendőrök*. <investigative police service>

Felfüggesztés: a → *büntetőeljárás* nyomozási szakában és a bírósági eljárásban is előfordulható jogintézmény. Ezek az eljárás menetét akadályozó körülmények, amelyek miatt az eljáró → *hatóság* az eljárást nem tudja folytatni és az eljárást lezáró érdemi döntést meghozni. A ~ célja az akadály elhárításának vagy megszűnésének bevétele. A ~ tartama alatt az elévülés nyugszik. Kivéve, ha az elkövető kiléte a → *nyomozás*ban nem volt megállapítható, ismeretlen helyen tartózkodik, vagy → *kóros elmeállapotú* lett. A nyomozás ~e a nyomozás időleges és részleges megszakítása a büntetőeljárás törvényben meghatározott ténybeli vagy jogi okból. Időleges, mert a nyomozás még nem fejeződik be végleg. A szünetelés csak addig tart, amíg a ~ oka fennáll. Részleges, mivel a ~ alatt továbbra is lehet nyomozást folytatni, kivéve a → *gyanúsított személyét* közvetlenül érintő nyomozási cselekményeket. Időtartama nem számít bele a nyomozás határidejébe, ami ilyenkor nyugszik, és a büntethetőség ez okból nem évülhet el. Kivétel: ha a gyanúsított ismeretlen helyen

tartózkodik, vagy a → *bűncselekmény* elkövetése után elmebeteggé vált. Ilyenkor a nyomozást meg kell szüntetni. A büntetőeljárás törvény tételesen meghatározza a → *bíróság* által elrendelt ~ okait is. Különbséget tesz a kötelező és mérlegelésen alapuló okok, valamint a hivatalból, ill. indítványra történő eljárás között. Differenciál továbbá a jogorvoslattal támadható és nem támadható döntések között is.

<suspension>

Felhalmozási költségvetés: költségvetési jogcím vagy előirányzat-csoport, amely általában olyan egyszeri, ill. ismétlődő tételeket (→ *előirányzatokat*) tartalmaz, amelyek a tevékenység végzéséhez szükséges eszközök létesítésével, beszerzésével, működőképességük biztosításával kapcsolatosak. Főbb kiemelt előirányzatai – a költségvetési törvényben meghatározott – beruházási, felújítási és egyéb felhalmozási célú kiadások előirányzatai.

<accumulation budget>

Felhasználás: a → *titkos információgyűjtés* és a → *leplezett eszközök* alkalmazása során beszerzett → *adatok* és a felderítő szerv birtokába került tárgyak büntető-, polgári, szabálysértési vagy más hatósági eljárásban a bizonyítás eszközeként való felhasználása.

<uses>

Felhasználó: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer kezelésére feljogosított személy.

<user>

Felhasználói interfész: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint olyan eszköz, amellyel a → *felhasználó* a behatolás- és támadásjelző rendszert kezeli.

<user interface>

Felhasználói logisztika: a rendészeti logisztika alrendszere, amelynek feladata az anyagi készletek és eszközök átvétele, elosztása, szállítása, karbantartása, a technikai eszközök és az infrastruktúra üzemeltetése és üzemben tartása, valamint az → *anyagok* használatból való kivonása. A ~i feladathoz, feladatrendszerhez tartozik a humán erőforrás biztosítása és a feladatrendszerhez igazodó képzés, felkészítés is.

<user logistics>

Félig nyitott alakzat: a → *tömegosztatási taktikák* egyike, amely a gyors, folyamatos előrehaladás, térnyerés tömegosztatási módszere. A ~ az erők farkasfogszerű elhelyezésével nyitott látóteret ad a kiemelő csoportoknak, a sorfalat közvetlenül támadókra pedig hatásos rendőri választ.

<semi-open order>

Felismerésre bemutatás: büntető eljárási jogi szabályokhoz kötött nyomozási cselekmény, a büntetőeljárás törvény szerint önálló bizonyítási eljárás, amelynek során az eljáró → *hatóság* által bemutatott objektum(ok) azonosítása emléknymok alapján történik.

<recognition display/lineup, identity parade>

Feljebbvaló: az a hivatásos állományú személy, akinek magasabb rendfokozata van, és az alacsonyabb rendfokozatúval nem áll szolgálati előljárói viszonyban.

<supervisor/quasi senior officer>

Feljegyzés: az ügyész vagy a → *nyomozó hatóság* tagja az intézkedéséről ~t is készíthet. A ~ tartalmazza az eljáró hatóságot, az intézkedés számát, az intézkedésen részt vevő ügyész vagy nyomozó hatóság tagja nevét, az intézkedés helyét és idejét, ill. az intézkedésen jelen levők adatait, továbbá azt, hogy ők milyen minőségben voltak jelen,

az intézkedés rövid menetének összefoglalását úgy, hogy az eljárási szabályok betartását is ellenőrizni lehessen. Továbbá utalást arra, hogy a ~t az intézkedéssel egyidejűleg készítették-e, elmaradásának esetén, a készítés időpontját és körülményeit. A ~t annak készítője írja alá. A ~ről folyamatos hangfelvétel vagy hang- és képfelvétel készíthető. Az eljárási cselekményekről is készíthető ~, amennyiben a → *terhelt*, védő, → *tanú* vagy vagyoni érdekelt nem volt jelen.
<recording>

Feljelentés: minden, formához nem kötött a → *büntetőeljárás megindítására* vagy lefolytatására jogosult szerv vagy más → *hatóság*, ill. a → *bíróság* tudomására hozott, meghatározott vagy ismeretlen személy által elkövetett → *bűncselekmény* → *gyanújára* utaló tényállítást, ill. → *adatot* tartalmazó közlés. Rendszerint a → *nyomozó hatóságnál* vagy az ügyésznél kell megtenni, gyakorlása elé a törvény nem állít korlátot, érvényesítése formához nem kötött, tehető írásban, szóban, távbeszélőn vagy pl. elektronikus úton is (e-mailben). A feljelentő szóbeli ~ét írásba (→ *jegyzőkönyvbe*) kell foglalni. Az ügyész és a nyomozó hatóság akkor is köteles felvenni, ha nem rendelkezik → *hatáskörrel* vagy → *illetékességgel*. Ilyenkor a ~t meg kell küldenie az eljárásra jogosult hatóságnak.
<complaint, denunciation, report>

Feljelentés elmulasztása: bűnkapcsolati → *bűncselekmény*, létrejöttéhez egy másik bűncselekmény előzetes megvalósulása vagy annak előkészülete szükséges. Bűncselekmény észlelése esetén általában nem kötelező → *feljelentést* tenni, azonban a feljelentés kötelező, ha annak elmulasztását a Btk. büntetni rendeli. Feljelentési kötelezettség a legsúlyosabb bűncselekményekhez kapcsolódik, így pl. emberrablás, → *állam*

elleni bűncselekmény, → *terrorcselekmény* feljelentésének elmulasztása.
<failure to report>

Felkészülési terv: kiemelt fontosságú feladatok, → *katasztrófa*, → *vészhelyzet* esete a → *kockázatok* elemzése után írásba foglalt tevékenységrend.
<preparation plan>

Felmentés a szolgálati jogban: a szolgálati viszony megszüntetésének leggyakrabban alkalmazott jogcíme, amely a munkáltatói jogkör gyakorlójának szándékából fakadó, egyoldalú intézkedés a → *szolgálati jogviszony megszüntetésére*. Általános munkajogi értelmezés szerint a munkáltatói felmondásnak felel meg. A felmentés mint jogcím számos, a törvényben meghatározott felmentési okot foglal össze, amelyek különböző szempontok szerint csoportosíthatók. Ilyen csoportosítás lehet: a felmentés kötelező és nem kötelező esetei szerinti csoportosítás, vagy a munkáltató, ill. hivatásos állományú érdekkörében felmerülő okok szerinti. A munkáltatói érdekkörbe tartozó felmentési okok a létszámleépítés, valamint az átszervezés, ami a betöltött beosztás megszüntetését eredményezi. A jogviszony megszüntetése azonban elkerülhető, ha a munkáltatónak szándékában áll és lehetőség van másik betöltetlen beosztásban történő továbbfoglalkoztatására. Átszervezés esetén másik beosztás felajánlása kötelező, feltéve, hogy van üres és a hivatásos állományú képzettségének megfelelő beosztás a szervezetnél. A hivatásos állományú érdekkörében felmerülő felmentési okok fennállása esetén a jogviszony megszüntetése kötelező. A hivatásos állományú érdekkörébe tartozó felmentési okok is megkülönböztethetők aszerint, hogy a személy tevékenységével (minősítés alapján alkalmatlanná válás, kifogásolható életvitel,

nemzetbiztonsági kockázati tényező megállapítása, hivatásos szolgálatra méltatlanná válás), állapotával (egészségi, pszichikai, fizikai alkalmatlanság, nők kedvezményes nyugállományára jogosultság elérése) vagy a szolgálati körülményekben bekövetkező változással (vezetői megbízás, → *rendelkezési állomány* megszűnését követően felajánlott beosztás elutasítása) összefüggő okról van szó. Egyes esetekben az állomány védelme és megtartása érdekében a felmentést megelőzően meg kell kísérelni a továbbfoglalkoztatást más szolgálati beosztásban, ennek hiányában nem hivatásos állományúként történő foglalkoztatás felajánlásával. Ilyen az egészségi, pszichikai, fizikai alkalmatlanná válás, ha az nem a hivatásos állományúnak felróható okból következett be. Az általános munkajogi elvekhez igazodva a felmentési ok fennállása esetén sem lehet a felmentést közölni, ha a hivatásos állományú a törvényben meghatározott méltányolható okok miatt aránytalan hátrányt szenvedne, jogainak érvényesítésében korlátozott lenne, vagy a közlés a társadalmi célokkal ellentétes lenne. Ilyen ok pl. a keresőképtelenség tartama, beteg gyermek ápolásának idejére szóló illetmény nélküli szabadság és általános jelleggel a gyermek hároméves koráig terjedő időszak is. A felmentési okok és feltételek pontos törvényi meghatározása összefügg azzal a szintén általános munkajogi alapelvvel, amely a munkáltatói felmondást (felmentést) indokolási kötelezettséghez köti. Az indokolási kötelezettség teljesítése három tartalmi elemből áll: 1. a felmentési indok (jogcím) pontos megjelölése; 2. a felmentési ok ténybeli megalapozása, bemutatása; 3. a hivatkozott tényeknek a felmentési okkal fennálló ok-okozati kapcsolatának alátámasztása. Mindezen feltételek teljesülése esetén is az indokolás csak akkor felel meg a törvényesség követelményének, ha világossága biztosított, azaz a felmentett által is érthető

tartalmú, a hivatkozott tények számára beazonosíthatók, ismertek.

<termination of employment in service law>

Felmentési idő a szolgálati jogban: a felmentés közlésének napjától a szolgálati viszony megszüntetésének napjáig tartó időtartam, annak elősegítése, hogy a hivatásos állományú felkészülhessen a jogviszony megszűnését követő időszakra. Ezért hosszabb idejű szolgálati jogviszony után értelemszerűen hosszabb felmentési idő indokolt. További, a felmentett felkészülését, esetleges álláskeresését segítő elem, hogy ennek az időnek legalább a felére mentesíteni kell őt a szolgálat alól, valamint hogy a felmentési idő tartamára – jogszabály erejénél fogva – → *tartalékállományba* kerül. A felmentési idő legalább 2 hónap, amely ötévi szolgálat után ötvenként egy-egy hónappal emelkedik, és legfeljebb 8 hónap tartamot érhet el. A felek ennél rövidebb felmentési időben is megállapodhatnak, akár annak teljes mellőzéséről is. Felmentési idő nélkül szűnik meg a szolgálati viszony a szakmai alkalmatlanság, ill. a méltatlanná válás esetén. A nyugdíjjogosultság miatti felmentéskor sincs helye felmentési időnek. <release time, month's/months' notice of termination of employment in service law>

Felnőttképzés: tankötelezett koron túliak részére, hatósági engedéllyel rendelkező intézmények által szervezett és előzetesen minősített saját képzési program alapján végzett, négy képzési körre vonatkozó → *iskolarendszeren kívüli képzés*, amelynek során annak résztvevői a képző intézménnyel nincsenek tanulói vagy hallgatói jogviszonyban, munkakapcsolatuk alapja a két fél közötti ~i szerződés. Célja szerint a ~ lehet általános, nyelvi vagy szakmai jellegű. Jogi szabályozás szempontjából ~nek számít a ~t segítő szolgáltatás is.

<adult training>

Felszámolás: a → *műveleti egységek* által, speciális eszközök és taktikák alkalmazásával a feladat-végrehajtásra okot adó emberi magatartás, helyzet, körülmény, cselekmény, ill. folyamatban lévő → *bűncselekmény* megszakítása az elkövető(k) elfogásával vagy szükséges és indokolt esetben semlegesítésével. Szakmai szleng a magyarországi műveleti egységek körében.

<quasi clearing operation>

Feltáró kérdés: Krim. pszich.: olyan kérdéstípus, amelyben a kérdező egy adott történet, cselekmény minél több részletét, sajátosságát igyekszik megtudni a kérdezett személytől (pl.: „Hogyan bántalmazta a kalapács használatával a sértettet?”)

<exploratory question>

Felterjesztés: iratnak a → *döntésre*, kiadmányozásra jogosult vezetőhöz közvetlenül, ill. megfelelő eljárási rendhez és alakisághoz kötött, szolgálati úton történő megküldése. Ezzel az aktussal a felterjesztésre jogosult vezető szavatolja az irat alkalmasságát alakilag és tartalmilag az aláírásra és kiadmányozásra.

<submission (of a document), presentation (of a document)>

Feltételes elítélés: (1) köznyelvi értelemben a → *vádlott* → *büntetőjogi felelősségének* bírósági kimondása végrehajtható → *büntetés* kiszabása nélkül. (2) Büntető anyagi jogi jogintézmények összefoglaló, az elítélt számára csak elméleti → *fenyegetettséget* hordozó elnevezése. Tényleges joghátrányt csak akkor keletkeztet, amennyiben a ~t követően az elítélt további jogsértő magatartást tanúsít. Célja a büntetéssel való fenyegetettséggel, de a büntetés végrehajtásához kapcsolódó negatív hatások elkerülésével biztosítani a büntetési célok elérését. A magyar büntetőjogban két alapvető változata létezik:

1. az önálló intézkedési nemként szabályozott → *próbára bocsátás*, amikor a → *bíróság* a büntetés kiszabását halasztja el próbaidőre; 2. a büntetés végrehajtása felfüggesztésének járulékos ítéleti rendelkezésével a bíróság a kiszabott büntetés-végrehajtás megkezdését halasztja el próbaidőre.

Feltételes szabadság: szabadságvesztés-büntetést felfüggesztő szabadulási lehetőség. A bv. bíró dönt a határozott ideig, ill. az életfogytig → *szabadságvesztésre* ítélt ~ra bocsátásáról, ha ezt nem zárta ki az ítélet, és – a bv. alatt tanúsított kifogástalan magatartására tekintettel, és arra a készségre, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni – alappal feltehető, hogy a → *büntetés* célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető. Legkorábbi időpontja – főszabály szerint – a büntetés kétharmad, visszaeső büntetett esetén háromnegyed részének, de legalább három hónapnak a kitöltése utáni nap. Különös méltánylást érdemlő esetben az 5 évet meg nem haladó → *szabadságvesztéskor* a → *bíróság* rendelkezhet a nem többszörös visszaesőnél a büntetés felének letöltése utáni ~ra bocsátásról.

<conditional leave>

Feltételes szabadságra bocsátás: a → *szabadságvesztést* töltő elítélt számára anyagi büntetőjogi feltételektől függően adható kedvezmény a büntetés-végrehajtási bíró döntésével, az elítéltnak a büntetés-végrehajtás időtartama alatt tanúsított magatartására figyelemmel. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásakor az elítéltek jutalmazásának, fegyelmezésének leghatékonyabb eszköze. Alkalmazható mind a határozott ideig tartó, mind az életfogytig tartó szabadságvesztés esetén. A ~ időtartama alatt az elítélt szabad emberként él, de továbbra is érvényes rá a szabadságvesztés-büntetés, ha

tékonyágát növeli a feltételes szabadságra bocsátott elítélt → *pártfogó felügyelet* alá helyezésének lehetősége.

<conditional release>

Felújítás: az elhasználódott tárgyi eszköz eredeti állaga (kapacitása, pontossága) helyreállítását szolgáló, időszakosan visszatérő, jövőbeni gazdasági előnyöket hozó tevékenység: élettartam-növelésre, eredeti műszaki állapot, teljesítőképesség megközelítő vagy teljes visszaállítására. ~ a korszerűsítés is, hisz az egyes alkotóelemek az eredetitől eltérő, új technológiai megoldásával, kicserélésével növelik az üzembiztonságot, teljesítőképességet, használhatóságot, gazdaságosságot. A ~ esedékes, ha a rendszeres karbantartás mellett az eszköz annyira elhasználódott, előregedett, hogy az már a rendeltetészerű használatot veszélyezteti.

<restoration>

Felügyelet: Á.: gondoskodás, ill. hivatalos → *ellenőrzés* valaki, valami felett.

Rsz.: (1) a felsőbb közigazgatási → *hatóság* joga és kötelessége az alájuk rendelt hatóságok (hivatalok, intézetek) felé azok működésének folyamatos ellenőrzésére, figyelemmel kísérésére, a szükség szerinti beavatkozásra. (2) „Korlátozott irányítás” a szervezetek megfeleltetésére a jogszabályi előírásoknak, ill. saját szervezeti és működési szabályaiknak. A szabályozás és a konkrét utasítás kivételével az irányítás eszközeit használja.

(3) Az állami irányítás sajátos eszköze az elvárt tevékenység, folyamat fenntartására; igazgatási tevékenység, cselekvés, folyamat, eljárás, ill. az ezek eredményekénti állapot. Szükség szerint, meghatározott jogosultsági beavatkozása alapján valósul meg. <supervision, control>

Felügyeleti intézkedés végrehajtásának átadása: → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*

egyik formája, amelynek révén a Magyarországon elrendelt és a végrehajtásában megkezdődő → *kényszerintézkedés* egy másik tagállamban folytatódik. A ~ céljából a magyar → *bíróság* megkeresheti a tagállami → *hatóságot*. A bíróság a ~ során a bűnügyi felügyelet végrehajtásának ellenőrzését kérheti a tagállami hatóságtól.

<surrender of the execution of supervision measures>

Felügyeleti intézkedés végrehajtásának átvétele: → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*

egyik formája, amelynek révén az egyik tagállamban elrendelt és a végrehajtásában megkezdődő → *kényszerintézkedés* Magyarországon folytatódik. A ~ körében a → *bíróság* elismeri és végrehajtja a tagállami → *hatóság* felügyeleti intézkedést elrendelő → *határozatát*, ha azt magyar nyelven a bíróságnak megküldték, és a → *terhelt* lakóhelye vagy tartózkodási helye Magyarországon van, ill. a terhelt a felügyeleti intézkedésről való tájékoztatást követően Magyarországra történő visszatéréséhez hozzájárult.

<acceptance of the execution of supervision measures>

Felügyeleti szolgálat: jellemzően az egyes számú vezető közvetlen alárendeltségébe tartozó a → *felügyeletre*, koordinálására rendszeresített önálló vagy feladatát csatolt → *munkakörként* ellátó → *szervezeti egység*, elem.

<supervisory service>

Felügyelő, főfelügyelő: a → *végrehajtó rendőrség* állományában, a főparancsnok irányítása alatt szolgálatot teljesítő csapat-tisztek (felügyelői kar) két rendfokozatának elnevezése volt 1944-ig. A ~k jellemzően a korábban katonai tiszti rendfokozattal rendelkezők köréből kerültek a → *rendőrséghez*, feladatuk a közrendvédelmi állomány

irányítása és ellenőrzése volt. Beosztásuk szerint megkülönböztettek gyalogos, lovas és oktató felügyelőt. A végrehajtó rendőrségen belül 1885-ben létrehozott detektívtesületnél rendszeresített beosztás formájában létezett detektív-főfelügyelői, felügyelői és detektívfelügyelő-helyettesi állás is.
<inspector, chief inspector>

Felügyelt létesítmény: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint egy épület és/vagy egy terület része, amelyen a behatolás, a behatolási kísérlet vagy a támadásjelző eszköz jelzése adása behatolás- és támadásjelző rendszerrel érzékelhető.

<supervised premises>

Felülbírálás: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a felhasználó beavatkozása az élesítés lehetővé tételére olyan esetben, amikor a behatolás- és támadásjelző rendszer nincs nyugalmi állapotban (valamilyen → *hibaállapot* fennállása esetén).

<override>

Felülvizsgálat: rendkívüli perorvoslati lehetőség a jogerős ügydöntő → *határozat* érdemi jogi tévedéseinek a kiküszöbölésére. Ennek eredményeként megállapított törvénysértő, jogerős ítélet vagy más ügydöntő határozat semmis. A ~tal megtámadott határozat már meghozatalakor hibás. ~i ok a büntető anyagi jog szabályainak megsértése, a törvénysértő → *büntetés* vagy intézkedés, ill. a büntetés végrehajtásának a Btk.-ban foglalt kizáró ok ellenére való felfüggesztése, az eljárási szabálysértéssel, ill. a súlyosítási tilalom megsértésével hozott bírósági határozat és végül az Alkotmánybíróság határozata alapján büntetőjogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítása. A → *terhelt* javára szóló ~i indít-

vány benyújtása nincs → *határidő*höz kötve. A terhelt terhére a jogerős ügydöntő határozat közlésétől számított 6 hónapon belül lehet ~i indítványt benyújtani, a ~ okának és céljának megjelölésével, az alapügyben eljárási elsőfokú bíróságnál. Ez köteles 30 napon belül az iratokat az alapügyével együtt felterjeszteni a Kúriához. Az indítványt a Kúria háromtagú tanácsa (a Kúria határozatának megtámadása esetén: öttagú tanácsa) bírálja el. Az eljárás során a megtámadott határozatban megállapított tényállás az irányadó. A Kúria reformatórius jogkörében a megtámadott határozatot megváltoztatja és a törvénynek megfelelő határozatot hoz, vagy kasszációs jogkörben hatályon kívül helyezi, és a → *hatáskörrel* és → *illetékességgel* rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja. A Kúria a büntetőeljárás törvényben meghatározott feltételek esetén dönthet úgy, hogy a ~tal megtámadott határozatot hatályában fenntartja, amennyiben nem tartja alaposnak az indítványt.

<judicial review>

Fémellenőrzés: a vámhatóság hatáskörébe tartozó szakhatósági feladat, rendészeti tevékenység, amelynek célja az infrastruktúra-hálózatok biztonságát, ill. az élet- és vagyonbiztonságot fenyegető fémlopások és az ahhoz kapcsolódó illegális fémkereskedelem visszaszorítása, valamint egyes köztéri kulturális javak védelme.

<metal inspection>

Fémkereskedelmi engedélyköteles anyag: fémek, ill. azok ötvözetei, amelyek kereskedelme, szállítása, ill. a fémhulladékok hasznosítása szigorú ellenőrzés alá esik. ~nak minősülnek a következő fémek: az alumínium, antimon, bizmut, cink, cirkónium, kadmium, kobalt, króm, magnézium, mangán, molibdén, nikkel, ólom, ón, réz, tantál, titán, vanádium, vas, wolfram.

<trade licensed metals>

Fémkereskedelmi telephely: Magyarország területén található, fizikailag körülhatárolt, helyrajzi számmal beazonosítható hely, ahol fémkereskedelmi engedély birtokában → *fémkereskedelmi engedélyköteles anyagok* átvételét, raktározását, tárolását végzik.

<metal trading site>

Fémkereskedelmi tevékenység: a → *fémkereskedelmi engedélyköteles anyagokkal* végzett, jogszabályban meghatározott tevékenység, amelyet az arra feljogosított személy vagy → *szervezet* csak fémkereskedelmi engedély birtokában végezhet.

<metal trading>

Fenciklidin: a glutamát idegrendszeri jelátvitelre ható hallucinogén → *drog*. Kristályos, ill. oldott formában forgalmazzák, többnyire cigarettába fecskendezve szívják el. Lassan bomlik el, ezért akár egy hónapra keresztül is kimutatható. Az eufórián túl a disszociatív (éntől elszakadó) hallucinációk és az én határainak kitágulása miatt fogyasztják. Gyakran pszichózis-, sőt skizofréniaszerű állapotot idéz elő, ezért a laboratóriumi kutatásban a → *skizofrénia* tüneteit modellezzik vele. Skizofréniaspektrum-zavarban szenvedőknél növeli a pszichotikus rohamok gyakoriságát. Agressziófokozó hatásának gyakorisága már kérdéses. Túladagolása görcsöket, lehülést és légzési/kerिंगési zavarokat okoz. Krónikus fogyasztása idegrendszeri károsodást, tanulási és memóriaproblémákat okoz. Addikciós potenciálja jelentős (→ *drogaddikció*).

<phencyclidine>

Fenomenológiai hagyomány: a → *kommunikáció* egymás felé forduláson és személyes tapasztalaton alapuló dialógusként való felfogása. Kulcsfogalmai a → *kongruencia*, a feltétel nélküli pozitív odaforulás és az empatikus megértés. Terápiás

megközelítések alapja; a rendszetben a kihallgatási technikákban lehet szerepe, különösen szexuális → *bűncselekmény* vagy → *családon belüli erőszak* áldozatának kihallgatásakor.

<phenomenological tradition>

Fenotípusos nem: Term.: a külső nemi jelek (testalkat, szőrzet, nemi szervek) alapján azonosítható nem. Nem mindig esik egybe a → *genetikai nemmel*.

<phenotypic gender>

Fenyegetés: a pszichikumra gyakorolt el-lenséges célzatú ráhatás, amely alkalmas az ember akaratának befolyásolására. Fogalmát a büntetőjog pontosan meghatározza, így ~nek tekintendő az olyan súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. Megvalósulhat akár szóban, írásban, de tettekben is, valamint ráutaló magatartással is kifejezésre juttatható. Megkülönböztethető a hatása szerint egyszerű vagy minősített (kvalifikált) ~, amely az élet, testi épség ellen irányul és közvetlen. Élet vagy testi épség ellen irányul a ~, ha a súlyos hátrány, amelyet az elkövető kilátásba helyez, a → *sértett* életének kioltása vagy sérülés okozása. A minősített ~ közvetlensége azt jelenti, hogy a hátrány bekövetkezését az elkövető azonnalra ígéri, és beváltására lehetősége is van.

<threat>

Fenyegetettség (veszélyeztetettség, sebezhetőség): Rsz.: az a többféle módon előálló jelenség, amely során egyének, csoportok, intézmények, helyszínek a társadalmi, politikai, kulturális, gazdasági, idegenforgalmi, oktatási, vallási vagy más jelentőségük miatt → *terrorcselekmények* célpontjává válhatnak. ~ akkor áll fenn, ha potenciális célponthoz hasonló, vagy konkrétan azzal

kapcsolatban valamely → *szervezet*, csoport vagy egyén erőszakos fellépésre utaló magatartást tanúsít, ill. azt kilátásba helyezi. → *Veszélyeztetettség* akkor állhat fenn, amikor a potenciális célpont jellegéből adódóan létezhetnek olyan személyek, szervezetek vagy csoportok, amelyek terrorcselekmény végrehajtásában lehetnek érdekelték. → *Sebezhetőség*ről akkor beszélünk, ha a potenciális célpont nem rendelkezik a lehetséges terrorcselekmény végrehajtását késleltető, akadályozó eszközökkel, taktikai megoldásokkal, személyi felkészültséggel, intézményi irányítással, továbbá mindezt szabályozó, szakemberek által kidolgozott vészhelyzeti protokollal → *terrorátadás* esetére.

Hr.: a → *külső határon* jelentkező nyomás vagy erő, amelyet ennek mértéke és valószínűsége jellemez.

Bü.: a bűnügyi helyzet értékelése során, ahol a → *bűncselekmények* elkövetését kiváltó okok és lehetővé tevő körülmények együttesen megvannak, ill. kialakulásuk várható, de a → *bűnözés* mértéke még nem ennek megfelelő. A bűnügyi elemzés a nemzetközi szakirodalom (benne az → *Interpol* bűnelemzési kézikönyve 1992) alapján két nagy területre osztható, úgymint stratégiai, valamint operatív (egy-egy országokban taktikai) elemzés. A stratégiai elemzés bűnügyi és bűnügyileg releváns statisztikai jellegű → *adatok* felhasználásával, speciális módszertani elvek és technikai eszközök, programok alkalmazásával vizsgálja a bűnözésben és → *bűnüldözésben* bekövetkezett vagy várható változásokat, tendenciákat. Hosszú időn keresztül ezek a stratégiai elemzések reaktív szemléletet tükröztek, egy-egy szervezet adott közigazgatási területre kiterjedő, korábbi időszakban végzett munkáját, terhelését, eredményességét vizsgálták. A reaktív szemlélet terjedésével mind nagyobb igény merült fel a trendek, tendenciák, prognózisok készítésére, így a bűnügyi helyzetértékelés módszertana mellé új vizsgálati tema-

tikák is csatlakoztak. Rendészeti viszonylatban az → *Europol* munkacsoportja által kidolgozott, majd a hágai programja által 2006-ban bevezetett OCTA Organised Crime Threat Assessment (ma már SOCTA) ajánlotta alkalmazni a fenyegettségelemzést a szervezett bűnözés vizsgálatára. A fenyegettségelemzés módszertanának alapja a meglévő → *információk* olyan szemléletű elemzése, amely lehetőséget ad a rendészeti-belügyi-igazságügyi vezetés számára megelőző jellegű, aktív intézkedések meghozatalára, stratégiák, akciótervek kidolgozására és eredményes megvalósítására. Az Europol ezt a módszertant a későbbiekben folyamatosan terjesztette ki más bűnügyi jelenségek (etnikai bűnözés [ROCTA], informatikai bűnözés [IOCTA]) vizsgálatára. Ezen tapasztalatok alapján az OCTA fenyegettségelemzési metodikát a súlyos és szervezett bűnözésfenyegettség értékelésére váltották fel (SOCTA).

<threat, vulnerability>

Fenyítés, fenytíési nemek: (1) alkalmazható szankció, a → *fegyelmi eljárásban*, a felelősség megállapításakor, a szolgálati rend és fegyelem védelmére, az eljárás alá vont és mások → *fegyelemsértéstől* való visszatartására. (2) A fegyelmi eljárással megállapított fegyelemsértés elkövetőjével szemben alkalmazott munkáltatói intézkedés. Az alkalmazható ~eket törvény határozza meg, egyéb joghátrány nem alkalmazható. A ~ek sorrendje kifejezi a súlyosságuk közötti különbségeket, alkalmazásuk a fegyelemsértés súlyával arányos. A ~ek a jogkövetkezmények szerint az alábbiak: 1. A munkáltató rosszállása egyéb közvetlen joghátrány alkalmazása nélkül (feddés, megrovás); 2. Pénzbírság kiszabása (csak fegyelmi jogkörben elbírált szabálysértéskor); 3. Az előmenetelre és beosztásra kiható joghátrány alkalmazása; 3.1. fizetési fokozattal egy évre való visszavetés; 3.2. a fizetési fokozatban való elő-

lépés várakozási idejének meghosszabbítása hat hónaptól két évig; 3.3. egyvel alacsonyabb rendfokozatba való visszavetés hat hónaptól két évig; 3.4. alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés, egy évtől két évig. 4. A szolgálati viszony megszüntetése.
<disciplinary action, punishment>

Fényképbiztosítás: az → *úti okmányok* védelmi rendszerének fontos eleme, mert a fénykép az az alkotóelem, amely az → *adatokkal* együtt az → *okmány* tulajdonosának hiteles megállapítására, azonosítására szolgál. A hamisítók gyakran döntenek egy-egy eredeti úti okmány megszerzése és az abban végrehajtott → *fényképcseré* mellett. Számos biztonsági elem alakult ki az évek során, amelyek megnehezítik a hamisítók munkáját, és egyre biztonságosabbá teszik az adatok védelmét. Ezeket a biztonsági elemeket a tervezők akár kombinálhatják is, vagy más ország hatóságai által nem használt biztonsági elemeket is alkalmaznak. A legfontosabb védelmi elemek a következők: 1. fényképmatrica alkalmazása; 2. ragasztással való rögzítés; 3. fóliás biztosítás biztonsági jelekkel vagy azok nélkül; 4. filmborítás; 5. szárazbélyegző; 6. nedves bélyegző; 7. színes nyomatú bélyegző; 8. tűzőkapcsos rögzítés; 9. gyűrűskapcsos (ringlis) rögzítés; 10. dombornyomás; 11. rádli; 12. → *ujjnyomat*; 13. integrált fényképek; 14. másodlagos fényképek; 15. aláírások alkalmazása a fényképeken; 16. a fényképbiztosítás elemeinek, módszereinek kombinálása.
<securing the image of the holder>

Fényképcseré: az → *okmányok* tartalmi hamisításának egyik módja, amelynek során az okmány eredeti alkatrészének megtartása mellett az eredeti tulajdonos fényképét – az ellenőrző személyek félrevezetése céljából – a jogellenes cselekményt elkövetni szándékozó személy fényképére cserélik ki. Mivel a ~ az → *úti okmányok* tartalmi → *hamisításának* egyik leggyakoribb módszere,

a visszaélések megakadályozása érdekében fontos a fénykép korszerű biztosítása a kicserélése ellen (→ *fényképbiztosítás*).
<photograph substitution/replacement>

Fényűzőrendészet: a középkorban és a „rendőrállam” idején a fényűző szokások visszaszorítását szolgáló szabályok, rendelkezések összessége, és ezek betartatása volt. Így pl. a 17. századi lőcsei rendőri szabályzat csak hat főt engedélyezett meghívni az eljegyzésre, és megtiltotta a drága pamut, selyem anyagokból készült ruhák viseletét.
<quasi luxury policing>

Ferde (súrló) fény: sajátos felületvizsgálati módszer alapja, amelynek során oldalról, alacsony szögben beeső fény segítségével, a fény és az árnyék kontrasztján keresztül látatják egy adott tárgy felületi struktúráját.
Az → *úti okmány* ellenőrzése, vizsgálata során a ~t különösen a szárazbélyegzők, a metsetmélynyomtatás, a látens képek és a mechanikus törlesek vizsgálatára használják.
<oblique light>

Fertőzöttség: a bűnügyi helyzet értékelése, elemzése során az elkövetett → *bűncselekmények* számát, jellegét és az ott jelen lévő bűnözők számát és minőségét jelenti. A bűnügyi elemzés a nemzetközi szakirodalom (benne az → *Interpol* bűnelemzési kézikönyve, 1992) szerint két nagy területre osztható: stratégiai, valamint operatív (egyes országokban taktikai) elemzés. Különböző viszonyszámokkal mutathatják be egy-egy közigazgatási egység, esetleg bűnügyileg fontos objektum bűnözési terheltségét, az adott területre, egységre mért bűnözési nyomást. Ezek a viszonyszámok lehetnek az egy területi egységre vagy lakosságszámra eső → *bűnözés* mértékének és ezzel párhuzamosan a rendőri létszámmal, rendőri szervezetre eső bűnözési terhelés mutatói.
<infection>

Fiatalkorú: a büntető anyagi jogban, aki a → *bűncselekmény* elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem haladta meg. A gyermekkorúra vonatkozó rendelkezések összevetésével azonban egyértelmű, hogy a ~ elkövető általánosan csak a tizennegyedik életévének betöltése után kerülhet a → *terhelt* eljárásjogi helyzetébe. A tizenkettedik életév betöltése csupán bizonyos, tételesen felsorolt bűncselekmények (pl. emberölés, testi sértés, rablás) esetén jár a büntetőjogi vétőképesség korhatárának leszállításával, csak akkor, ha az elkövető az elkövetés időpontjában képes volt belátni a bűncselekmény következményeit. A ~val szemben az eljárást az életkori sajátosságainak figyelembevételével úgy kell lefolytatni, hogy az elősegítse a ~ törvények iránti tiszteletét. Szükség esetén kezdeményezni kell gyámhatósági intézkedések elrendelését, valamint a ~ nevelését, gondozását, felügyeletét elmulasztó személlyel szembeni intézkedést. A büntetőeljárás törvény fejezete külön eljárásként, az általánostól eltérően szabályozza a → *büntetőeljárásokat*, ahol terhelti minőségben ~ vesz részt. A specifikumok az eljáró → *hatóságoknál*, a résztvevő személyek körében, továbbá a bizonyítási eszközökben és a bírósági eljárás sajátosságaiban vannak.
<juvenile>

Fiatalkorú bűnözés: a legtöbb országban 18 évnél fiatalabbak által elkövetett, törvénybe ütköző cselekedetek összefoglaló megnevezése. Az életkor általános, a → *fiatalkorúak* jelentős részére kiterjedő tulajdonsága. Jellemzően néhány, többnyire jelentéktelen eseményre korlátozódik. Az újabb kutatások szerint már nem ritka a kamasz korban kezdődő bűnözői karrier.
<juvenile delinquency>

Fiatalkorúak büntetőjoga: nem terminus technicus, hanem a köznyelvben használatos kifejezés; szűkebb értelemben az anyagi büntetőjognak a → *fiatalkorúakra* vonatkozó speciális tételes jogi rendelkezések összességét, tágabb értelemben ezen felül tudományaiknak a fiatal-, sőt gyermekkorúakkal kapcsolatos, sajátos elméleti tételei összességét is jelöli. A → *büntetőjogi felelősségre* vonás korhatárának meghatározása a → *büntetőjogban* jogpolitikai döntés. A → *Csemegi-kódex* idején, az 1950. évi II. törvény (Bt.) hatálybalépéséig hazánkban a 12. életév volt a büntethetőség alsó korhatára, ezt követően a 14. életévben határozták meg általánosan. A jelenleg hatályos Btk. szerint a büntetőjogi felelősségre vonás általános életkori határa a 14. életév, azonban a törvényben taxatív felsorolt → *bűncselekmények* elkövetése esetén – emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, halált és életveszélyt okozó testi sértés, → *terrorcselekmény*, rablás, kifosztás – a 12. életévét betöltött személy is felelősségre vonható, ha rendelkezik a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. Ezért a 12. életévét betöltött személyek a büntetőjogban fiatalkorúnak számítanak. A fiatalkor felső határa a 18. életév. A fiatalkorúakkal szemben a felnőttekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni a Btk. külön fejezetében található eltérő, speciális rendelkezések figyelembevételével. Eltérő szabályok a szankciók körében találhatóak, mind az egyes → *büntetések* és → *intézkedések*, mind pedig a szankciók alkalmazása területén. A büntetések és intézkedések körében kiemelendő, hogy fiatalkorúval szemben nincs helye életfogytig tartó → *szabadságvesztés* alkalmazásának, a szabadságvesztés leghosszabb időtartama a 16. életévét betöltött fiatalkorú esetében is csak tizenöt év, végrehajtási fokozata pedig csak → *börtön* és → *fogház* lehet. Az intézkedések

körében speciális intézkedés a → *javítóintézetesi nevelés*. A szankciók kiszabása körében kiemelendő, hogy a magyar szabályozás igazodik a nemzetközi követelményekhez, így a Btk. rendelkezése szerint a fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon. Erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani. Fiatalkorúval szemben büntetés akkor szabható ki, ha az intézkedés alkalmazása nem célravezető. Olyan elkövető esetén, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható. A fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.
<provisions relating to juvenile offender>

Figyelemfelhívó eszköz: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint olyan eszköz, amely a fogadott értesítés reakciójaként hallható riasztást ad. Egy ~ figyelmeztető jelzést is adhat, de a figyelmeztető jelzésnek a riasztási jelzéstől könnyen megkülönböztethetőnek kell lennie.
<warning device>

Figyelés: a titkos felderítés egyik központi eleme. Ennek során a rendészeti, nemzetbiztonsági vagy magánbiztonsági szerv felkészített munkatársai az érintett személyt, a vele kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt megfigyelik, és az észlelteket technikai eszközzel rögzítik.
<surveillance>

Figyelmeztető jelzés: a → *Schengeni Információs Rendszerbe* (SIS II-be) bevitt egyedi → *adatok* olyan halmaza, amely az illetékes → *hatóságok* számára lehetővé teszi, hogy egy foganatosítandó egyedi intézkedés céljából valamely személyt azonosítsanak.
<alert (in the SIS)>

Figyelmeztető jelzést adó készülék: a járműre szerelt rögzített vagy mozgatható üzemmódú (mobil), villogó sárga fényjelzést adó berendezés.
<warning signal device>

Figyelmeztető kijelzés: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint egy, a hatástalanított behatolás- és támadásjelző rendszerben az 1. → *hozzáférési szinten* elérhető hallható vagy látható kijelzés, figyelmeztetés arra, hogy a 2., 3. vagy 4. hozzáférési szintű felhasználóknak további kijelzések állnak rendelkezésükre.
<alert indication>

Figyelőszolgálat: → *csapatszolgálati erő* nagy területű felderítő tevékenysége, megbízható és pontos → *információk* hiányában, de nagy biztonsággal behatárolt várható elkövetési idő és hely ismeretében.
<monitoring service>

Fiktív: nem valós → *adatokkal* cél- és élet-szerűvé tett, ill. kiegészített → *legenda*. Pl. → *személyazonosság* legalizálására használt, ellenőrizhető adat. ~ kapcsolattartás az áruállással gyanúsítható hálózati személylyel valósul meg, ügyének pontos kiderítéseig, gyanakvásának elaltatására. A kapcsolatban kapott látszólag fontos feladatok eredményei már közömbösek az őt foglalkoztatóknak.
<fictitious, fictional>

Fiktív úti okmány: olyan hivatalos → *okmány* látszatát keltő, eredetiben nem létező → *úti okmányok*, igazolványok és iratok, amelyeket az ellenőrző szervek, személyek félrevezetése céljából készítenek, és amelyek egyik → *állam* hivatalos okmányával sem azonosak, és nemzetközileg nem elfogadottak.

<pseudo travel documents>

Finanszírozás: az államháztartás központi alrendszerébe tartozó → *költségvetési szerv* részére a működési és felhalmozási költségvetésre jutó központi támogatás időarányos részének megfelelő összegű előirányzat-felhasználási keretek megnyitása havonta. A Magyar Államkincstár (Kincstár) az időarányos előirányzat-felhasználási keretet havonta megállapítja és átvezeti a költségvetési szervek fizetési számlájára. A felhalmozási → *előirányzatok* teljesítésarányos ~a a fejezet irányító szerve által a Kincstár részére elektronikusan megküldött előirányzat-finanszírozási terv alapján történik.

<financing>

Finanszírozási/pénzellátási terv: az intézmények reális finanszírozási igénye alapján a → *költségvetési szerv* által a zavartalan működéshez szükséges támogatás megállapításához készített terv.

<financial policy/plan>

Finkey Ferenc (1870–1949): jogász, egyetemi tanár, koronaügyész, 1908-tól az MTA tagja. Jogi tanulmányok után 1893-ról a sárospataki jogakadémián tanár (büntetőjog, jogbölcselet). 1912-től a kolozsvári egyetem büntető eljárásjog, 1915-től a pozsonyi egyetem büntetőjog, 1921–1923 között a szegedi egyetem büntetőjog tanára, 1923–1930 között koronaügyész-helyettes, 1930-tól kúriai tanácselnök, 1935-től 1940-ig, nyugalomba vonulásáig koronaügyész.

1939-ben a felsőház tagja. 1940–1942-ben kinevezték a Fiatalkorúak Budapesti Felügyelő Hatóságának tisztjére. Az egységes bírói és ügyvédi vizsgabizottság elnöke. Az anyagi büntetőjogban dogmatikai téren Karl Binding, kriminálpolitikai kérdésekben Franz von Liszt követője, a büntető eljárásjogban a liberális, humánus irányzatot képviselte. A börtönügy és a bv. jog önállóságának hirdetője volt. Művei: *Az egység és többség tana a büntetőjogban*, Sárospatak, 1895.; *A magyar büntetőeljárás tankönyve*, Budapest, 1899.; *A börtönügy jelen állapota és reformkérdései*, Budapest, 1904.; *A tételes jog alapelvei és vezéreszméi*, Budapest, 1908.; *A magyar büntetőper jog tankönyve*, Budapest, 1916.; *A magyar anyagi büntetőjog jelen állapota*, Budapest, 1923.; *Büntetéstan problémák*, Budapest, 1933.; *Emlékképek és élmények*, Sárospatak, 1944.

<Ferenc, Finkey>

Finn módszer: Közl.: az → *ittasság-ellenőrzés* azon sajátos formája, amely során a közlekedési hálózat egy meghatározott pontján egyidejűleg több járművezető ittasság-ellenőrzése történik meg rendkívül rövid idő alatt, tekintettel arra, hogy negatív eredmény esetén további információszerzés, adategyeztetés vagy más ellenőrzési tevékenység nem következik. Az elnevezés a finn → *rendőrségnél* bevezetett gyakorlatból ered.

<Finnish method>

Fiumei államrendőrség: Tört.: Magyarország harmadik, 1917–1918 között működő államrendőrsége volt a budapesti m. kir. államrendőrség és a m. kir. határrendőrség mellett.

<State Police of Fiume>

Fizetési osztályok (díjosztályok): adott rendvédelmi szerv hivatásos állományú tag-

ja rendfokozatához „valóságos” vagy „címetes” minőségben társult fizetési kategória.
<payment classes/level>

Fizikai védelem: a nukleáris védetség részeként a vonatkozó belső szabályozás, a technikai eszköztár és az élőerős elhárítás összessége, amely a → *nukleáris létesítményekkel*, valamint a nukleáris és más radioaktív → *anyagokkal* szemben elkövethető jogtalan eltulajdonítás és szabotázs elrettentésére, észlelésére, késleltetésére és elhárítására irányul.

<physical protection>

Fizikai védelmi terv: a nukleáris védetség részeként a → *nukleáris létesítményekkel*, valamint a nukleáris és más radioaktív → *anyagokkal* összefüggő fizikai védelmi rendszer működését, az elrettentés, észlelés, késleltetés és elhárítás mint fizikai védelmi funkciók konkrét megvalósulását leíró terv.

<physical protection plan>

Fiziognómia: a külső megjelenésből, elsősorban az arcból a jellemre, ill. a bűnelkövetői hajlandóságra következtető, inkább áltudománynak tekintett pszichológiai, ill. kriminológiai irányzat, bár a szakirodalom máig nem vetette el teljesen az inkább → *előítéleteket* tápláló, semmint a → *bűnüldözést* szolgáló törekvést.

<physiognomy>

Flóbert rövid lőfegyver: peremgyújtású egylövetű rövid → *tűzfegyver*, amelynek teljes hossza 28 cm-nél rövidebb, kizárólag flóberttöltény működtetésére alkalmas, valamint – az Európai Közösségek Tanácsának a fegyverek megszerzésének és tartásának ellenőrzéséről szóló hatályos irányelve szerint – a „B” engedélyköteles kategóriába tartozik.

<flobert short firearm/gun>

Fluktuáció: a szó eredeti jelentését (ingadozás, hullámzás) adaptálój, az adott szolgálati helyről önként vagy kényszer hatására távozott munkatársak pótlására felvetteknek a személyi állomány összlétszámához viszonyított, egyéves időintervallumra vetített százalékos arányát kifejező mutató. Optimális szinten tartását szolgáló vizsgálata választ adhat a ~ okaira, hátterére és a szükséges intézkedésekre. Ehhez elemzik (többek között) a távozás megjelölt okait és módját, a teljesítményt, az életkort és a nemi hovatartozást, az ágazati, a foglalkozás- és a munkacsoport-jellemzőket, a → *munkaköröket*, a vezető(k) személyét, a bérezést és a besorolást, a → *munkaerőpiac* aktuális belső, azaz adott rendvédelmi szerven belüli, valamint külső, vagyis a más rendvédelmi szervezetben, a magyar honvédségnél vagy a civil szférában kialakult helyzetét. Számításánál jellemzően a munkaerő ki- és belépési forgalmát, a munkaerőváltást és ennek intenzitását veszik figyelembe.

<fluctuation>

Fóbia: indokolatlan rettegés, viszolygás vagy félelem egy meghatározott tárgytól (pl. állatoktól, gombtól), helyzettől (pl. nyílt terektől [agora~], zárt terektől [klausztró~]) vagy személytől (pl. homoszexuálisoktól [homo~], idegenektől [xeno~]). A félelem indokolatlanságát a személy felismeri, de nem tud szabadulni tőle. Az intenzív ~t → *mentális zavarnak* tekintik. A ~ intenzív szorongással is társulhat. A pszichológián belül három csoportra osztják a ~kat: 1. szociális ~k; 2. → *pánikzavar*; 3. speciális ~k, amelyeket a különböző (pl. pszichodinamikus, behaviorista, kognitív) nézőpontokat képviselő pszichoterápiák eltérő módon közelítenek meg és kezelnek.

<phobia>

Fogadó tagállam: Hr.: az a schengeni tagállam, amelyben közös határőrizeti művelet, → *gyorsreagálású határvédelmi intervenció*, visszaküldési művelet vagy visszaküldési intervenció végrehajtására vagy az említettek bármelyikének elindítására kerül sor, ill. ahol migrációkezelést támogató csapatot vetnek be.

<host member state>

Fogalmazó: szakmatörténeti megnevezés, amely szerint a ~ az intéző → *rendőrség* állományában, a rendőrtisztviselők legnagyobb csoportját alkotó fogalmazói karban rendszeresített rendfokozat volt 1944-ig.

<quasi administrative policing officer>

Fogatanbba vétel: eljárás a büntetőeljárás, bv. iratok alapján a → *szabadságvesztés* kezdő és utolsó napjának megállapítására.

<receiving procedure>

Fogda: a → *fogvatartottak* elhelyezésére, biztonságos őrzésére szolgáló, huzamos emberi tartózkodásra alkalmas épület vagy épületrész.

<detention>

Fogdaőr: az a tiszthelyettes vagy zászlós, aki az → *őrparancsnok* beosztottjaként a vonatkozó rendelkezések alapján fogdán belüli személyőrzési feladatokat lát el.

<custody guard>

Fogdaőri szolgálat: az őrszolgálatnak az a formája, amelynek célja a fogva tartott személyek rendőrségi fogdában történő biztonságos őrzése és alapvető jogainak biztosítása.

<quasi custody guard duty>

Fogdaparancsnok: az a rendőrtiszt, aki közvetlenül vezeti a → *fogdaszolgálatot*, és ebbéli minőségében mint a teljes fogdaszolgálati állomány közvetlen előljárója tervezi,

szervezi, ellenőrzi a fogdaszolgálatot, és közvetlenül biztosítja a fogvatartotti jogok érvényesülését.

<commander of detention center>

Fogdaszolgálat: az a szolgálati forma, amelynek során a → *fogda* személyzete a → *fogvatartottak* rendőrségi fogdán belüli biztonságos őrzését látja el a fogvatartotti jogok teljes körű biztosítása mellett. A ~ végrehajtása nem egyoldalúan passzív őrzési feladatok végrehajtását jelenti, hanem a tevékenység aktív oldaláról folyamatos jogérvényesítő – mégpedig fogvatartotti jogérvényesítő – tevékenységet tételez fel. A ~ aktív jogérvényesítő oldalának fajsúlyos jellegét az indokolja, hogy a fogva tartott személyek, személyes szabadságuktól megfosztva, a külvilágtól lényegileg távol tartva kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek. Ezen kiszolgáltatott helyzettel a hatóságok nem élhetnek vissza, hanem olyan helyzetet kell teremteniük, amelyben a szabadságjogok korlátozása tényleges módon arányban áll a fogva tartás indokaival és a fogda rendjéhez, biztonságához fűződő társadalmi érdekekkel.

<custody duty>

Fogház: a szabadságvesztés-büntetés legenyhébb végrehajtási fokozata. A szabadságvesztés-büntetésnek Magyarországon három végrehajtási fokozata van: a → *fegyház* a → *börtönnél*, a börtön a ~nál szigorúbb végrehajtási mód. A ~ban az elítélt életrendje részben meghatározott, a → *reintegrációs programok*on kívüli szabad idejét belátása szerint használhatja fel. Eltávozása engedélyezhető, amelynek időtartama a → *szabadságvesztés*-be számítt, valamint külső munkáltatásban is részt vehet. A bv. intézetben belül a számára kijelölt területen biztonsági és rezsimesorolása alapján felügyelettel, ellenőrzéssel vagy akár szabadon járhat. A fogházas elítélt zárkája vagy lakóhelyisége ajtaja éjszaka zárva van, kivéve, ha a tisztálkodáshoz szükséges

folyó vizet, ill. illemhelyet részlegenként biztosítják, nappal nyitva kell tartani, valamint számára a rezsimszabályokhoz igazodóan engedélyezhető, hogy részt vegyen az elítéltek csoportos kulturális és sportprogramjainak eltöltésében, ill. a bv. intézet által szervezett, bv. intézeten belüli programokon. A ~as elítélt magánál tartható tárgyainak köre korlátozott, de a rezsimszabályokhoz igazodóan bővíthető, azonban a korlátozás a könyvtári és tankönyvekre, tanszerekre, valamint az engedélyezett kegytárgyakra, családi fényképekre nem terjedhet ki, kapcsolattartásának gyakorisága, ill. tartama a rezsimszabályok szerint bővíthető, és a személyes szükségleteire fordítható összeg mértéke a rezsimszabályokhoz igazodóan változik. A végrehajtási fokozatot a → *bíróság* ítéletében határozza meg, a fokozat végrehajtására szolgáló intézetet pedig a → *Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP)* illetékes szervezeti egysége jelöli ki.
<jail/prison>

Foglalkozás-egészségügyi ellátás és vizsgálat: a munkavállaló egészségének védelmét szolgáló, a társadalombiztosítási gyógyító-megelőző alapellátástól elkülönülő egészségügyi ellátórendszer. A foglalkozás-egészségügyi ellátás magában foglalja a munkavállalók adott foglalkozásra, ill. → *munkakörre* való alkalmasságának vizsgálatát, a foglalkozással összefüggő betegségek feltárását és vizsgálatát, valamint az egyes foglalkozások, munkakörök ellátásával összefüggő egészségi kockázatok (expozíciók) beazonosítását. A foglalkozás-egészségügyi ellátás működésének elvi alapja a → *munkavédelem* rendszerében meghatározott, egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeiből következik. Ezek: 1. munkavállaló csak olyan munkával bízható meg, amelynek ellátására egészségi, életkori szempontból alkalmas; 2. a foglalkoztatása sem a saját, sem mások egészségét, testi

épségét nem veszélyeztetheti; 3. a munkára való alkalmasságról jogszabályban meghatározott orvosi vizsgálat alapján kell dönteni. A foglalkozás-egészségügyi ellátás megfelelő szakorvosi, ill. szakegészségügyi képeztést igénylő tevékenység. A rendvédelmi szerveknél működő egészségügyi szolgálatok esetében azonban a szolgálat sajátos körülményei miatt a gyógyító-megelőző alapellátás és a foglalkozás-egészségügyi ellátás szervezete nem válik el egymástól.

<occupational health care provision and examination>

Foglalkozási titoktartási kötelezettség:

Rsz.: minden munkavállalóra – így a rendvédelmi szervek hivatásos állományára is – vonatkozó azon kötelezettség, amely szerint a munkavállaló, szolgálati jogviszonnyal bíró jogosulatlanul nem hozhat senki tudomására az általa birtokolt → *minősített adatot*, szolgálati titkot.

Mb.: a vonatkozó törvény alapján a → *magánnyomozót* terhelő kötelezettség, aki az ilyen tevékenysége során és az után is minden, a megbízási szerződés teljesítése során tudomására jutott tény, → *adatot* köteles titokban tartani.

<private investigator confidentiality/obligation of occupational secrecy>

Foglalkozástól eltiltás: önállóan, ill. más → *büntetés*, → *intézkedés* mellett, egy év és legfeljebb tíz év közötti határozott időtartamban vagy véglegesen kiszabható büntetési nem. Utóbbi azzal szemben foganatosítható, aki szakképzettséget igénylő foglalkozás szabályainak megszegésével követett el → *bűncselekményt*, mert a foglalkozási szabályokat nem képes vagy nem hajlandó betartani, ill. aki a foglalkozását szándékos bűncselekmény elkövetésére használta fel. Véglegesen kiszabott ~ járhat azért is, hogy a tetteit visszatartsák újabb bűncselekmény elkövetésétől, vagy hogy távol tartsák a bűn-

elkövetési lehetőségektől. Azzal szemben is alkalmazható, aki a kérdéses tevékenységet az elkövetéskor nem foglalkozásként gyakorolta, de egyébként a szükséges szakképesítéssel rendelkezik. Kimondható gazdasági társaságban, civil szervezetben végzett vezető tisztségviselői vagy fajta szerint meghatározott egyéni vállalkozói tevékenységre is. Akit kiskorú sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága, nemi erkölcs elleni bűncselekmény vagy kiskorú veszélyeztetése miatt ítélnék el, az kötelezően és végleges hatállyal eltiltandó minden olyan → *munkakör*-től, amelyben kiskorú nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végezne, ill. kiskorúval szemben egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyba kerülne. Járművezetéssel járó foglalkozás folytatójával szemben e mellékbüntetés akkor alkalmazandó, ha az → *ítélet* alapjául szolgáló bűncselekmény nem a közlekedési szabályok, hanem járművezetés keretében szolgáló foglalkozás szabályainak megsértésével valósult meg, ill. az elkövető a járművezetési situációt használja fel valamely bűncselekmény elkövetésére.

<prohibition to exercise professional activity>

Fogva tartott személy ideiglenes átszállítása: → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* egyik formája, amely biztosítja, hogy a megkereső tagállami igazságügyi hatóság Magyarország területén végezzen → *büntetőeljárás cselekmény* olyan személy részvételével, aki a megkereső tagállam területén fogva (pl. letartóztatva) van. A megkereső tagállammal megkötött eseti megállapodás alapján ez teljesíthető, a személyt Magyarország területére ideiglenesen át lehet szállítani, azonban biztosítani kell a fogva tartását.

<temporary transfer of a detained person>

Fogva tartásért felelős személy: annak a megyei rendőr-főkapitányságnak a vezetője, amelynek szervezetén belül a → *fogda* ta-

lálható, valamint a → *Készenléti Rendőrség* (KR) szervezetében kialakított fogda vonatkozásában a KR parancsnoka.

<quasi the responsible person for the detention, in Hungary the Chief Constable of the county police headquarters>

Fogva tartással összefüggő rendkívüli esemény: azok az események, jelenségek, amelyek a → *fogda* rendjét, az őrzés biztonságát, a → *fogvatartottak*, ill. a fogda személyzetének vagy a fogdát ellenőrző és látogató személyeknek az életét, testi épségét sérti, vagy súlyosan veszélyezteti.

<quasi emergency related to custody/extraordinary events related to detention>

Fogvatartott: szűkebb értelemben véve ~nak minősül a jogerős bírósági vagy más hatósági → *határozat* alapján személyes szabadságától eljárásjogi érdekek alapján ideiglenesen megfosztott személy. A ~ak köre szűkebb értelemben felsorolásszerűen: szabálysértési őrizetben, közbiztonsági őrizetben, → *bűnügyi őrizetben*, büntetés-végrehajtási őrizetben, → *európai elfogatóparancs* alapján őrizetbe vett, → *nemzetközi elfogatóparancs* alapján őrizetbe vett, előzetes letartóztatásban lévő személy. Tágabb értelemben ~ a jogerős és végrehajtható bírói határozat alapján személyes szabadságtól való megfosztást eredményező büntetés hatálya alatt álló személy is. Ezenfelül idevehető a szabálysértési elzárás, a szabadságvesztés-büntetést töltő, → *javítóintézeti nevelés* hatálya alatt álló személy, amennyiben → *bíróság* rendőrségi fogdában történő végrehajtását rendeli el.

<detainee, detained person>

Fogyasztási cikkek készletezése: a nemzetgazdaság védelmi felkészítésének kormánytevékenysége fogyasztási cikkek állami tartalékolásával a gazdaságmozgósítási igények azonnali, biztonságos kielégítésére.

<stockpiling of consumer goods>

Fokozatos (progresszív) rezsím: lényegében végrehajtási szabály- és osztályozási rendszer. Angliában alakult ki, kezdetben a → *szabadságvesztésre* ítélték a gyarmatokra történő elszállításukat megelőző 18 hónapig → *magánzárkában* voltak. 1857-ben Anglia megszüntette a transzportációt, és elfogadták a szabadságvesztés háromfokozatú végrehajtási elvét: 1. → *magánelzárás* (9 hónap); 2. éjjeli elkülönítés, nappali közös munkáltatás; 3. → *feltételes szabadságra bocsátás* (ticket of leave) jó magaviselet esetén, ha büntetésük háromnegyedét már kitöltötték. Ma a hazai büntetés-végrehajtásban a ~rendszer alapja az öntevékenység és az önsegítés útján történő javulás. E tevékenység- és teljesítményalapú osztályozási rendszer az elítélt együttműködési hajlandósága és → *motivációja* folyamatos fenntartásával, fejlesztésével hozzájárul a reintegrációs tevékenység hatékonyabbá tételéhez az elítélt reintegrációs folyamatban történő aktivitásának elérése által.
<progressive regime>

Fokozatváltás: a szabadságvesztés-büntetés fokozatának (→ *fegyház*, → *börtön*, → *fogház*) utólagos megállapítása. A bv. bíró rendelkezhet úgy – kifogástalan magatartás esetén – hogy a → *büntetés* hátralévő része eggyel enyhébb fokozatban tölthető le, ill. ha az elítélt a bv. rendjét ismételtelen és súlyosan megzavarja, a bv. bíró a büntetés hátralévő részét eggyel szigorúbb fokozatba emelheti. A törvény csak egyszeri módosításra ad lehetőséget.
<grade shift>

Fokozott készenlét: önálló belügyi rendvédelmi szerv készenlétbe helyezésekor elrendelhető három fokozat közül a második.
<increased, alert>

Fokozott őrzés: kiemelt őrzési tevékenység. Ha a rendelkezési jogkör gyakorlója ezt ren-

delte el az előzetesen letartóztatottnál, akkor az érintettet magas biztonsági kockázati szintre sorolják. Ehhez a bv. szerv vezetője egyedi utasítást készít, meghatározva a → *fogvatartott* jogainak, kötelezettségeinek teljesítésére, elhelyezésére, ellenőrzésére, a bv. szerveken belüli és azon kívüli mozgására, kapcsolattartására vonatkozó szabályokat.
<enhanced guarding>

Folyamatoptimalizálás: a folyamat hibáinak szüntelen javítása az alaplogikája megváltoztatása nélkül. A folyamatok rendszeres felülvizsgálata az érintettekkel a paramétereiben történő állandó javulásért.
<process optimisation>

Folyamatos polgári védelmi szolgálat: törvény alapján időbeli korlátozás nélkül előírható → *polgári védelmi kötelezettség* a magyarországi lakhelyű, nagykorú magyar → *állampolgároknak* honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatokra rendkívüli állapot és → *szükségállapot* idejére.
<quasi (continuous) civil protection service>

Folyamrendészet: a ~ magában foglalja a jövedéki szolgálat kivételével azokat a teendőket, amelyek az ország vízi útjain a fennálló törvényes szabályok érvényesítését, a rend fenntartását, valamint a közlekedés akadálytalan lebonyolítását biztosítják.
<river policing>

Folytatólagosan elkövetett bűncselekmény: a törvény által létrehozott bűncselekményi egység egyik fajtája, amely lehetővé teszi a → *bűnhalmazati* értékelés mellőzését. A korábbi ítélezési gyakorlatban eredetileg „bírói egység” néven kialakított jogi megoldást az 1978. évi IV. törvény törvényesítette, és ezt a hatályos jog is átvette. Eszerint: „Nem bűnhalmazat, hanem folytatólagosan elkövetett bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással,

azonos sértett sérelmére, rövid időközönként többször követ el.” Az ugyanolyan → *bűncselekmény* az azonos → *törvényi tényállás* kimerítését jelenti, azonban nem képezi akadályát a folytatálagosságnak, ha az egyik részselekmény a bűncselekmény alapesetét, míg a másik a minősített esetet valósítja meg. Folytatálagos egységbe csak – akár eltérő stádiumban lévő – bűncselekmények foglalhatók; az ugyanazon bűncselekmény esetleg szintén megvalósított szabálysértési alakzatai azonban nem. A többszöri elkövetés legalább két, önmagában is tényállászerű cselekmény kifejtését jelenti. A ~ csak azonos → *sértett* sérelmére elkövetett bűncselekmények vonatkozásában állapítható meg függetlenül attól, hogy a sértett természetes vagy jogi személy. A bűncselekmények elkövetése közötti rövid időköz relatív feltétel, önmagában nem állapítható meg, csak az elkövetett bűncselekményre tekintettel. A törvény nem határozza meg rövid időköz tartamát, a bírói gyakorlat szerint több hónap is lehet. A ~ megállapításának alanyi feltétele az egységes elhatározás, ami azt jelenti, hogy folytatálagos egységbe csak szándékos részselekmények foglalhatók, és csak abban az esetben, ha az elkövetőt ugyanaz az indíték vagy cél készítette a további elkövetésére, mint ami az első részselekmény megvalósításakor. Az ítélezési gyakorlat szerint nem állapítható meg a ~, amikor az elkövető a részselekményeket kifejezetten alkalomszerűen vagy pillanatnyi indulatból fakadóan valósítja meg.
<cumulative offense>

Forenzikus: olyan hatékony és szakszerű bűnüldözés-tudomány, amely alapoz a technikai fejlődésből hasznosítható eredmények felhasználására és hasznosíthatóságára. A „forensic” szó eredete a latin „forensis” alapját képező „forum”-ra vezethető vissza. Arra a római helyre, intézményre, ahol a közvélemény előtt, a fórum előtt, a fórumra tar-

tozón meg lehetett és kellett vitatni a fontos életkérdéseket, ahol a törvénykezés is folyt. Jelen felfogásban hozzátehetjük, a fontos bűnügyi ténykérdéseket.

<forensic>

Forenzikus pszichológia: → Igazságügyi pszichológia

Forenzikus tudományok: meghatározása definíciószerűen nem adható meg, mivel nem önálló tudományágakról van szó. Az összefoglaló → *forenzikus* elnevezés alatt a legkülönbözőbb tudományok és tudományterületek ismeretanyagának igazságügyi célú alkalmazását értik. A „forensic sciences” kifejezés utal a → *kriminalisztika* mint tudományterület sokirányúságára. Fordítható olyképpen, hogy bűnügyi tudomány vagy törvényszéki tudomány, netán igazságügyi tudomány, amelynek – álláspontunk szerint – nem kell keresni a magyar fordítását, hiszen a „forenzikus” jelzővel megoldható és nemzetközileg is elfogadhatóvá válik.

<forensic sciences>

Forgalmi zavar: a forgalomnak – a közlekedési hálózat jellemzőihez és a forgalom nagyságához igazodó – a → *forgalomszervezés*nek megfelelő normál lebonyolódását megnehezítő vagy megakadályozó körülmény. A ~ lehet előre látható (pl. útkarbantartás, rendezvény) és előre nem látható (pl. baleset, természeti csapás).

<traffic disorder>

Forgalom-ellenőrzés: a közlekedésben részt vevő személyekre, járművekre és a közlekedés környezetére irányuló olyan tevékenység, amelynek célja az → *ellenőrzés* alá vontakkal kapcsolatos ténymegállapítás, információszerzés, abból következtetések levonása, a szabályszegő, jogellenes és veszélyes helyzet feltárását követő – annak megszüntetését és a megfelelő szankció kiszabását célzó –

eljárás megindítása, valamint következtetések levonása az okokra és a jövőbeni tendenciákra nézve. A ~ nyílt, ha az ellenőrzésre jogosult jelenléte az ellenőrzés alá esők részéről felismerhető, és rejtett, ha az ellenőrzésre jogosult jelenléte nem felismerhető.
<traffic control>

Forgalom-ellenőrző Pont (FEP): Tört.: a → *határőrségnek* a → *határforgalom* ellenőrzését ellátó, egy vagy több → *határátkelőhelyet* magában foglaló, helyi szintű al egységtípusának a megnevezése volt 1991-ig, amelynek szolgálati személyei a határátkelőhelyen ellenőrizték a → *határátlépésre* jelentkező személyeket, járműveket és szállítmányokat.
<traffic checkpoint>

Forgalomfelügyelet: az arra feljogosított szerv azon tevékenysége, amely során a közlekedésben részt vevő személyek, járművek vagy a közlekedési környezet kapcsán a közlekedésbiztonságot hátrányosan érintő helyzetet tapasztalva intézkedéseket tehet a megfelelő magatartás kikényszerítése érdekében. A közlekedésben a felügyelet legfontosabb eszköze a → *forgalom-ellenőrzés*.
<traffic supervising>

Forgalomirányítás: a közlekedésben kialakult, előre látható és előre nem látható → *forgalmi zavarok* kezelésére alkalmazott intézkedések összessége. ~ra akkor van szükség, ha a → *forgalomszabályozás* eszköztára nem képes a különleges helyzet miatt kialakult forgalom kezelésére.
<traffic command>

Forgalomirányítási terv: a → *forgalmi zavarok* megjelenésekor a forgalom kezeléséhez szükséges intézkedések előzetesen írásba foglalt összessége.
<traffic control plan>

Forgalomirányító (határátkelőhelyen): szolgálati személy, aki a közúti → *határátkelőhelyre* érkező személyeket, járműveket és szállítmányokat fogadja és a határátkelőhely rendjében meghatározott, ill. a → *határforgalom-ellenőrzés* technológiai folyamatainak megfelelő helyre (forgalmi vagy ellenőrzési sáv, terminál, várakozási hely stb.) irányítja. Ezek mellett feladata lehet az utasok tájékoztatása, a nem → *határátlépés* céljából érkezett, ill. visszairányított utasok és járművek mozgásának segítése, → *taktikai kockázatelemzés*, valamint a határforgalom-ellenőrzés biztonságos, gyors és kulturált végrehajtásával összefüggő más feladatok végrehajtása. A ~ alkalmazása rendszeres volt a kis áteresztőképességű, forgalmi jelzésekkel nem kellően ellátott közúti határátkelőhelyeken. Magyarországon az európai uniós és schengeni csatlakozás folyamatában korszerűsített és újonnan megépített határátkelőhelyek normál időszakban már nem teszik szükségessé a ~k alkalmazását, de csúcsgforgalmi időszakokban, rendkívüli időjárási viszonyok között és a határforgalom-ellenőrzés során bekövetkező váratlan helyzetekben a szolgálatba vezénylésük továbbra is indokolt lehet.
<traffic controller>

Forgalomirányító őrhely: az útkereszteződésnek vagy útnak az a területe, amelyre a → *forgalomirányításra* jogosult karjelzéseinek hatálya kiterjed.
<traffic control watchpost>

Forgalomirányító pont: az útkereszteződés területének az a pontja, ahonnan a → *forgalomirányításra* jogosult a karjelzéseket adja.
<traffic control point>

Forgalomsegítés: a → *forgalomirányítás* egyik módja, amely során a forgalomirányításra jogosult jelzései a → *forgalomszerve-*

zésből fakadó, valamint a közlekedési szabályokba foglalt elvárt közlekedői magatartásra hívják fel a közlekedésben részt vevők figyelmét.

<traffic support>

Forgalomszabályozás: → **Forgalomszervezés**

Forgalomszervezés: a rendelkezésre álló közúti infrastruktúra lehető legnagyobb kapacitásának kihasználásával, de a forgalom-biztonsági szempontok és környezetvédelmi törekvések figyelembevételével a közúti forgalom folyamatosságának biztosítására szolgáló jogi intézkedések és technikai eszközök összessége. A ~ legfontosabb technikai eszközei: közúti jelzések (jelzőtáblák és útburkolati jelek), forgalomirányító berendezések (jelzőlámpák), intelligens telematikai rendszerek (változtatható jelzéseképek), sebességcsökkentő eszközök (a vonalvezetés megtörése), parkolásszabályozási és -irányítási eszközök, behajtást korlátozó berendezések stb.

<traffic organising>

Formális csoport: konkrét feladat(ok)ra létrejött szervezeti csapat a → *szervezet* vezetőinek döntései, a szervezeti struktúra megtervezése a strukturális koordinációs eszközök alkalmazása eredményeként. Tagjait, feladatait, hatáskörét a vezetők határozzák meg, működésüket írott szabályokban rögzítik. Lehet funkcionális, ill. feladatcsoport.

<formal group>

Formális és materiális rendészeti fogalom: szakmatörténeti kategória, Tóth meghatározása szerint „a → *rendészet* a közigazgatás előfeltételeinek az arra jogosított és kötelezett orgánusok által, közhatalom útján, s esetleges kényszeralkalmazás és szabad-

ságkorlátozás révén való megteremtése”. (TÓTH 1939)

<the formal and material concepts of policing>

Formális gondolkodás: Pszich.: pszichológiai értelemben, az emberi problémamegoldás serdülőkortól jellemző formája; logikai struktúrába illeszthető, ilyen műveletekre épülő gondolkodás, mentális cselekvéssor. Probléma megoldásakor az egyén – számba véve az elemek és lehetőségek összes kombinációját – összefüggéseket tár fel, stratégiát alakít ki, mérlegelve a lehetséges következményeket az ismert valószínűségek és törvényszerűségek fényében. A gondolkodás vizsgálatának akkor van rendészeti vetülete, ha kérdéses, hogy a → *gyanúsított* képes-e egy → *bűncselekményt* precízen, körültekintően megtervezni.

<formal thinking>

Forrás: a → *gazdálkodó* rendelkezésére álló erőforrások, vagyis az eszközök származása. Eredet szerint megkülönböztetünk saját és idegen ~okat.

A mérleg jobb oldalán szerepelnek az eszközök ~ai. Minden eszköznek van ~a. Gyakorlatilag ez úgy jelenik meg a mérlegben, hogy az eszköz értéke megegyezik a ~ok értékével.

A mérlegben ~ként a saját tőkét, a céltartalékokat, a kötelezettségeket és a passzív időbeli elhatárolásokat kell szerepeltetni.

<resource>

Forró pont: olyan, viszonylag kis kiterjedésű területet értünk alatta (pl. háztömb, bevásárlóközpont, utca), amelynek a bűnözési → *fertőzőtsége* hosszabb időn keresztül magasabb a környezete átlagánál. A ~ területének kiterjedésére, az átlag feletti fertőzőtség időtartamára és a környezeti átlaghoz való különbség mértékére nincsen egzakt kitétel. A ~ a → *hideg pont* ellentéte.

Megnevezésére időnként a „gócpont” elnevezést is használják.

<hot spot>

Forró pontos rendészet: a → *forró pontok* felismerését követően kialakított olyan rendészeti → *stratégia*, amely az érintett terület bűnözési → *fertőzöttségének* proaktív módon történő csökkentésére irányul. A stratégia egyik kiemelt eleme a megemelt létszámú, demonstratív rendőri jelenlét biztosítása.

<hot spots policing>

„Főiskolai Figyelő”, „Új Rendészeti Tanulmányok”, „Magyar Rendészet”: a jogelőd Rendőrtisztai Főiskolán a Főiskolai Figyelő és az Új Rendészeti Tanulmányok összeolvadásából 2000-től megjelent a → *Magyar Rendészet*, amely napjainkban a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának tudományos lapja. Mind magyar, mind esetenként angol nyelven megjelenő számaiban a rendészettudomány történetével, elméletével és gyakorlatával foglalkozó írásoknak biztosít megjelenési terepet. <Hungarian Law Enforcement and its predecessors, the College Observer and New Studies in Law Enforcement>

Főkapitány, főkapitányság: Tört.: 1881-től a fővárosi államrendőrség, ill. annak központi hivatala (főkapitányság) élén álló vezető tisztviselő. 1919 után az országot rendőri kerületekre osztották, és vármegyecsoportonként egy-egy kerületi rendőr-főkapitányságot hoztak létre Budapesten, Debrecenben, Miskolcon, Pécsen, Szegeden, Székesfehérváron és Szombathelyen. 1931-ben ezeket a vidéki főkapitányságokat megszüntették, és valamennyi vidéki városi rendőrséget közös vezetés, az újonnan létrehozott vidéki főkapitányság alá helyezték.

<chief constable/police commissioner, police headquarters>

Földhasználó: a helyi önkormányzat közigazgatási területéhez tartozó termőföld – az erdő és halastó kivételével – földhasználati nyilvántartás szerinti használója, a → *mezőőri járulék* fizetési kötelezettség alanya.

<land user>

Főnix rendszer: a → *Büntetés-végrehajtási Szervezet* jogszabályban meghatározott alaptevékenységét támogató, webalapú, több modulból álló informatikai rendszer, amelyben a → *szervezet* nyilvántartja a → *fogvatartottakkal* kapcsolatos → *adatokat*, tevékenységeket. Nyilvántartja az összes korábbi és jelenlegi büntetés-végrehajtási jogviszonyban levő egyén személyazonosító adatait, fogva tartással kapcsolatos körülményeit, ezen belül az érintett által elkövetett → *bűncselekmény*, jogerős ítélet és/vagy előzetes → *letartóztatás*, befogadás, zárkába helyezés, számított szabadulás adatait, a dohányzási szokásait, kapcsolattartóit, megjelent látogatóit és csomagjait. A rendszerből kinyerhető adatok közhiteles büntetés-végrehajtási nyilvántartásból származnak, hiteles adatforrásként használhatók fel. Főbb moduljai a Fogvatartotti Alapnyilvántartás (FANY), valamint az egészségügyi modul és az élelmezési modul, de valamennyi rendszer alapját a fogvatartotti alapadatok nyilvántartása jelenti. A FANY főbb elemei: bűnügyi nyilvántartás, nevelés, biztonság, befogadási biztonsági feladatok, elhelyezés, egyéb szakterületi feladatok. A FANY-online a Fogvatartotti Alapnyilvántartás külsős szervek részére kialakított lekérdező rendszere.

<FÖNIX system>

Franchise-terrorizmus: → *terrorcselekmények* elkövetése olyan terrorista csoport által, amely korábban nem állt kapcsolatban egyetlen más, nagyobb és ismert → *terrorszerve-*

zettel sem, de annak ideológiáját és módszereit alkalmazva cselekszik.

<franchise terrorism>

FRC (arc- és személyazonosító rendszer):

az → *Interpol* elektronikus → *adatbázis* és szolgáltatása, amely segít azonosítani a szökevényeket, keresett és valamilyen célból az érdeklődés középpontjába került személyeket, tárolja és összehasonlítja arcképeket, valamint segíti a nyilvános médiaképek témáinak azonosítását.

<face recognition system>

Frenológia (koponyatan): Franz Joseph Gall (1758–1828) osztrák orvos által kidolgozott tudományág, amelynek megjelenését 1796-ra datáljuk. Az elnevezés Johann Spurzheim-től (1776–1832) származik, aki nagymértékben hozzájárult a koponyadudorok tanának elterjedéséhez, ami a 19. század első felében volt jelentős. A ~ alaptézise, hogy az emberek szellemi képességeire és jellemvonásaira következtethetünk a koponyán megjelenő dudorokból, amelyeknek egyedi mintázatuk van. A 27 dudor vizsgálatából következtetéseket vontak le pl. a gyilkosságra való hajlamra, az önvédelemi képességre vagy éppen a költői tehetségre vonatkozóan. Az 1800-as évek közepétől kezdve azonban már áltudományként, „vásári látványosságként” tartották számon, mert egyre több cáfolat érte létjogosultságát. Hatása azért rendkívüli, mert kodifikálta azt az elképzelést, hogy a szürkeállomány bizonyos területeihez lelki jelenségek kapcsolódnak. A lokalizációs elképzelés gondolata – miszerint az agykéreg egy-egy része egy-egy képesség működéséért felel – tovább él napjainkban is pl. Jerry Fodor munkásságában, az információfeldolgozás modularista felfogásában. <phrenology>

FRONTEX (Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség): 2004–2016 között az → *Európai Unió* határőrizeti ügynökségének megnevezése. Az → *integrált határigazgatás* elveinek gyakorlati megvalósítását jelentős mértékben erősítette a 2004. október 26-i 2007/2004/EK tanácsi rendelettel létrehozott ~. Működésének első időszakában a ~ koordinálta a tagállamok közötti operatív szintű együttműködést a → *külső határonkon*; támogatást nyújtott a tagállamok részére a nemzeti → *határőrök* kiképzésében, ill. a közös képzési szabványok kialakításában; kockázatelemzést végzett; figyelemmel kísérte a külső határok ellenőrzésével és felügyeletével összefüggő kutatási tevékenységet; segítette a tagállamokat a külső határokon felmerülő jelentős technikai és operatív támogatást igénylő helyzetekben; biztosította a tagállamok számára a szükséges támogatást a közös visszatérítési műveletek során. Támogató tevékenységével segítette az → *illegális migráció* fő irányibaiban létrehozott fókuszponti hivatalok állományának toborzását, felkészítését és szolgálatellátását. A tagállamok kérésére sürgős helyzetekben szervezte az európai határőrcsapatok bevetését. A rövid távú alkalmazásra is műveleti terveket dolgozott ki. Varsói székhelyén szituációs központot működtetett, amely folyamatosan figyelemmel kísérte a külső → *határellenőrzés* helyzetét. A ~ kulcsszerepet kapott az → *európai határőrizeti rendszer* működtetésében, s a nemzeti és az uniós koordinációs központok felállításával mind a helyzettudatosság, mind a reagálóképesség uniós szintre emelkedett. A ~et 2016-ban olyan ügynökséggé fejlesztették, amelynek megosztott felelőssége van a külső határok igazgatásában. Feladatköre kibővült, a neve → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökségre* változott, de a továbbiakban is gyakran hivatkoznak rá ~ néven. Megtartotta jogi

személyiségét, valamint teljes mértékben továbbfolytatja tevékenységét és eljárásait. Az integrált határigazgatásban betöltött helyét illetően az ügynökség elszámolási kötelezettséggel tartozik az → *Európai Parlamentnek* és az → *Európai Tanácsnak*.

<European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of Member States of European Union>

Frotteurizmus: szexuális → *parafília*, érintettjének a nemi szervek nőkhöz dörgölése nemi kielégülést okoz. Tömeges helyzetekben, pl. járműveken utazva nyilvánul meg. Gyakran együtt jár más parafiliákkal, pl. → *exhibicionizmussal* és *voyeurizmussal* (kukkolás). Általában nem vezet nemi erőszakhoz, de önmagában is → *szexuális zaklatásnak* minősül.

<frotteurism>

Frusztráció: szükségletek kielégítésének akadályoztatása következtében kialakuló érzelmi állapot, düh, harag vagy zavartság.

<frustration>

Frusztráció-agresszió elmélet: ezen elmélet szerint minden → *frusztrációs* helyzet → *agressziót* vált ki; különösen az alacsony → *frusztrációs toleranciájú* személyeknél várható az → *emocionális agresszió*, az antiszociális válaszreakció megjelenése. A módosított ~ az agresszív reakciók alternatívájaként a regresszív viselkedésformák (→ *regresszió*) megjelenését is bizonyította.

<frustration-aggression hypothesis>

Frusztrációs tolerancia: az egyéntől függő képesség a → *frusztráció* elviselésére. Alacsony ~ájú személy nem képes késleltetni negatív érzelmét, dühét, ami könnyebben viszi át agresszív cselekedetbe, míg a magas ~ájú egyén nagy pszichikai megterhelé-

sű helyzetekben is képes megfelelő teljesítményt nyújtani – pl. mesterlövészek.

<frustration tolerance>

Fundamentalizmus: Pszich.: megkérdőjelezhetetlennek hitt ideológia iránti feltétel nélküli elkötelezettség. Lehet pl. vallási, politikai, környezetvédelmi, ateista. A vélemények és nézőpontok sokféleségének elvetése és a társadalom uniformizálására való törekvés jellemzi.

<fundamentalism>

Funkcionális szervezet: az elsődleges munkamegosztás funkciói szerint alakuló szervezeti forma. Hatáskörét főként a döntési jogkörök centralizációja jellemzi. A parancsnokoknak megteremti az állandó szakmai tanácsadás feltételeit, leveszi vállukról az egyes ágazatok közvetlen vezetésének gondját, elősegíti a vezetés és a végrehajtás szakszerűségét. A ~ekben az alárendeltek több személytől kaphatnak utasítást. Alaptípusai a → *törzskari szervezet* és a → *lineáris törzskari szervezet*.

<functional organisation>

Futball-, sporthuliganizmus: bizonyos sporteseményekhez kapcsolódó (nézőtérén, ill. a nézőtérén kívül megjelenő) agresszív megnyilvánulások összessége. A ~ esetében a normálistól eltérő futbalszeretet jelenik meg, erőteljes törekvés az ellenfél szurkolójának devalválására, ill. a kívülállók személyi és dologi sérelmére. A látszólag normálistól eltérő futbalszeretet deviáns, klánszerű, egymással „leszámoló” csoportokat tömörít, pl. drukkolóbandák közti, rejtett helyszínű „háborúkkal” (ustawka). Hátterében deviáns normarendszer, néha politikai polarizáltság áll. A ~ deviáns csoportokat tömörít, amelyek meghatározott keretek között és szabályok szerint működnek. A ~ alapvető ismérvei: a szervezett szurkolás, a szurkolói csoportok látványos koreográfiájának

megjelenítése (pl. görögtűz, drapéria, zászlók), kötelező érvényű az idegenbeli és hazai mérkőzésekre járás, valamint a szélsőséges szurkolók (ultrák) esetében kötelező kiállni a rivális bandák ellen. Angliában az 1970-es években bontakozott ki a ~, majd szervezett huligáncsoportok jelentek meg, amelyek főként Európában (pl. Olaszországban, Oroszországban) működnek. A szurkolói csoportok között és a csoportokon belül is eltérő a normarendszer, amelyet a politikai nézetek, a motivációk, a moralitás fejlettségi foka és a szocializáltság határoz meg.
<football hooliganism, sport hooliganism>

Független Rendészeti Panasztestület:

az Országgyűlés által választott tagokból álló független testület, amelynek feladata a → *rendőrség* működése körében bekövetkező alapjogsérelmek kivizsgálása. A testület 2008-ban kezdte meg működését; öt tagból áll, elnököt a tagok maguk választanak. A ~ fontos részét képezi a rendőrség társadalmi kontrolljának. A lefolytatott vizsgálat eredményeképpen meghozott érdemi döntéseit állásfoglalás formájában bocsájtja ki. Jelleget tekintve nem rendelkezik kötelező jogi erővel. Az állásfoglalásokat a ~ eljuttatja a jogszabályban meghatározott rendőri szerv vezetőjének, ill. → *személyes adatoktól* megfosztott formában közzéteszi a honlapján, ezzel lehetővé téve a rendőrség működésének minél szélesebb körű átláthatóságát.

<Independent Law Enforcement Body for Complaints>

Fűzés: könyvkötési eljárás, amely az önálló lapok könyvvé, könyvecskévé vagy broszúrává való összefűzését jelenti. A → *biztonsági okmányok* esetében leggyakrabban használt ~i módszerek a cérnavarrás (gerincben vagy oldalt varrva), a drótfűzés, bevarrt fólia, a pánt alkalmazása, a ragasztás vagy ezek kombinációja. A varrócérna állhat egy

vagy több egyszerű vagy egymással összefont szálból (amelyek különböző módokon, eltérő színekkel reagálhatnak az UV-fényre).
<binding>

G

Galvanikus bőrreflex: → **Bőrellenállás**

Garantált védelem: a → *biztonság* olyan ideális, elérendő állapota, amikor a külső → *veszélyeztetettség* teljes hiányával számolhatunk. Jellemzője, hogy a veszélyeztetett fél vagy → *szervezet* olyan védelmi potenciállal, válaszcspással képes reagálni, amely elrettentí a támadó, agresszív magatartást már a szándék megjelenésekor.

Objektum esetében a → *védelem* minősége a behatolás → *kockázatát* olyan magasra emeli, ami nem áll arányban a támadó, behatoló várható eredményével.

<guaranteed protection>

Gátrendészet: az árvíz elleni védekezés adminisztratív rendszere.

<policing of dams>

Gazdálkodás irányítása: azon jogosultságok és eszközök összessége, amelyek lehetővé teszik, hogy az alárendelt szervek a költségvetési, pénzügyi és logisztikai tevékenységeiket a → *szervezet* alapfeladata ellátásának érdekében hatékonyan, összehangoltan, a jogszabályi előírásoknak megfelelően, egységes elvek mentén végezzék. Az irányítási jogviszony tartalmát valamennyi → *költségvetési szervre* kiterjedően a hatályos államháztartási törvény állapítja meg, tekintet nélkül a költségvetési szerv által ellátott közfeladatra.

<economic control of management>

Gazdálkodási terv: (1) a rendészeti feladatokat ellátó → *költségvetési szervek* folyó évi → *költségvetési gazdálkodását* megalapozó tervezési → *okmány*. (2) A ~ célok, feltételek és módszerek összehangolt rendszerre a közfeladatok hatékony végrehajtására. A ~ magában foglalja a gazdálkodási időszak gazdasági célkitűzéseit, költségvetési és logisztikai forrásait; a végrehajtást megalapozó alapvető terveket, számvetéseket és elemzéseket, valamint a → *költségvetés-végrehajtás* rendjét és szabályait – az irányító szerv vezetője, ill. a költségvetési szerv vezetője által meghatározott – a folyó évi prioritások figyelembevételével.

<economic management plan>

Gazdálkodó, gazdálkodó szerv: a hatályos számviteli törvény szerint a vállalkozó, az államháztartás szervezetei, az egyéb → *szervezet*, a Magyar Nemzeti Bank, továbbá az általuk, ill. a természetes személy által alapított egészségügyi, szociális és oktatási intézmény.

<economic managing body>

Gazdaságbiztonsági tartalék: árukészlet és pénzeszközök összessége a lakosság, a mozgósított fegyveres erők, rendvédelmi szervek alapellátására, minősített időszakban.

<economic reserves>

Gazdaságbiztonsági válsághelyzet: az állam-, a társadalom-, ill. a gazdaságműködés kivételes esete. Kezeléséhez szükséges az Alaptörvény különleges jogrendjének bevezetése vagy kormányzati erőforrások mozgósítása.

<economic security crisis>

Gazdaságfelkészítés: békeidejű, tervszerű, folyamatos, tervezési, szolgáltatási, szabályozási tevékenység a gazdaság biztonsága és védelme érdekében; az érintett központi államigazgatási szervek, szolgáltatók felkészítik a nemzetgazdaságot az erőforrások védelmi felszabadítására, az elrendelhető → *gazdaságmozgósítási* feladatokra.

<preparation of the economy>

Gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség: azon kötelezettségek összessége, amelyek hozzájárulnak a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok sikeres ellátásához. A honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – magán- és jogi személy gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető. Ez kiterjedhet: szolgáltatás teljesítésére, igénybevételének tűrésére, az igénybevételéhez szükséges előkészületre, az ehhez szükséges adatok közlésére, valamely tevékenységtől tartózkodásra. A veszélyelhárítási terv végrehajthatóságának biztosítása érdekében a gazdasági-anyagi szolgáltatási kötelezettség alá vont vagyonelemet – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének javaslata alapján – az ingatlan fekvése, a szolgáltatásra kötelezett székhelye (telephelye, fióktelepe, ill. lakóhelye) szerinti illetékes polgármester hatósági határozattal jelöli ki.

<economical and financial service commitment>

Gazdasági esemény: minden olyan esemény, amely a → *gazdálkodó* vagyoni vagy vagyoni és jövedelmi helyzetére hatást gyakorol. A ~ek lehetnek alapvető vagy összetett ~ek. Az alapvető ~ek hatására csak a vagyoni helyzet (a → *vagyon* összetétele, értéke) változik meg, és ezek csak a mérlegben (eszközökben és/vagy forrásokban) idéznek elő változást. Az összetett ~ek hatására a gazdálkodónak mind a vagyoni helyzete, mind a jövedelmi helyzete (eredménye) megváltozik. Az összetett gazdasági események érintik a mérleget és az eredménykimutatást is.

<economic event>

Gazdasági hírszerzés: hírszerző → *szervezetek* által irányított, → *nyílt információgyűjtéssel* és titkos → *felderítéssel* folytatott tevékenység, amelynek célja a gazdasági vonatkozású minősített vagy kizárólagos → *információkhoz* való hozzáférés, valamint a gazdasági előnyszerzés.

<economic intelligence>

Gazdasági információs rendszer: a gazdasági tevékenységek végrehajtását (költségvetés-tervezést, végrehajtást, beszámolást, előirányzat-gazdálkodást, illetmény- és bérszámfejtést, számvitelt stb.) támogató → *információs rendszer*.

<economic information system>

Gazdasági migráns: nem politikai, hanem elsősorban megélhetési, gazdasági okok miatt hazáját vagy állandó lakóhelyét elhagyó személy, személyek csoportja.

<economic migrant>

Gazdasági rendszer (rendvédelmi szerv ~e): a feladatok megvalósításának gazdasági feltételeit, funkcióit, folyamatait, → *szervezeteit*, eszközeit és → *információit* magában foglaló funkcionális alrendszer.

<the economic system in law enforcement>

Gazdasági szervezet (rendvédelmi szerv ~e): a → *költségvetés* tervezéséért, az előirányzatok módosításáért, átcsoportosításáért, felhasználásáért, a finanszírozási, adat-szolgáltatási, beszámolási és a pénzügyi, számviteli rendéért, a → *költségvetési szerv* és a hozzá rendelt ilyen szervek működtetéséért, a → *vagyon* használatáért, védelméért felelős szervezeti egység.
<economic organization>

Gazdaságmozgósítás: a nemzetgazdasági erőforrások igénybevételét szabályozó intézkedés rendszere a ~i helyzet kezelésére.
<economic mobilisation, mobilisation of the economy>

Gazdaságmozgósítási feladat: honvédelmi vagyoni szolgáltatás, munkakötelezettség alapján elrendelt munkateljesítés.
<task related to the mobilisation of the economy>

Gazdaságvédelem: állami irányítási tevékenység, rendszabályok összessége a nemzetgazdaság alapvető érdekeinek, értékeinek védelmére a káros külső és belső hatásokkal szemben.
<protection of the economy>

Gáz- és riasztófegyver: olyan eszköz, amely rendeltetésszerűen csak gáz- és riasztótöltény működtetésére alkalmas.
<gas pistol and blank cartridge pistol>

GDPR (Általános adatvédelmi rendelet): az → *Európai Unió* 2016. évben elfogadott átfogó, új adatvédelmi szabályozása, amelynek a rendelkezéseit 2018 májusától kezdődően kell alkalmazni nemzeti szinten.
<General Data Protection Regulation>

Generációmenedzsment: a stratégiai alapú, integrált emberierőforrás-gazdálkodás humán folyamatainak és humánfunkcióinak

jelentős hányadára hatást gyakorló, a munkahelyeken együtt foglalkoztatott, de más életkorú munkavállalók tevékenységének összehangolására, együttműködésük erősítésére, az életkorukból adódó különbségek áthidalására, eltérő céljaik, motivációik egyeztetésére, a munkavégzésük során mutatott erősségeik tudatos kiaknázására, a szervezeti tudás megtartására, az innovativitás, a kreativitás, a flexibilitás növelésére, a minőségi munkavégzés és a versenyképesség fokozására törekvő menedzsmenttechnika. A ~ az eltérő munkaértékekkel, a preferenciákkal, a technológiához való viszonytal, a motivációval, az ösztönző erővel, a hatalomhoz való viszonytal, a fejlesztések elfogadásával, a karrierigényekkel és az elkötelezettséggel foglalkozik. A ~ által érintett korcsoportok: a veteránok, a babyboom, az X, az Y, a Z és az alfa generációk.
<generation management, management of various generations>

Genetika: az öröklődés törvényszerűségeinek tudománya. Rendészeti jelentőségű a pszichikai tulajdonságok, → *mentális zavarok*, ill. a → *bűnelkövetés* genetikai hátterével foglalkozó ága. Egyes → *génhibák* vagy a → *génpolimorfizmus*, a bűnelkövetés → *kockázatát* növelő pszichikai tulajdonságok megjelenéséhez vezethetnek. Ugyanis ezek genetikailag meghatározott molekuláris folyamatai az egyén pszichikai jellegzetességeire hatva megváltoztatják az idegrendszer működését.
<genetics>

Genetikai deviancia: a → *deviancia* öröklött tulajdonságokra visszavezethető formája. Pl. a MAOA-gén hibája deviáns agresszivitás megjelenéséhez vezethet, a dopamin-metabolizmus génjeinek polimorfizmusa fogékonnyá teheti a → *drogok* élvezetére.
<genetic deviance>

Genetikai nem: a kromoszómák jellegéből azonosítható nem. A nők két, ún. X-, míg a férfiak egy X- és egy Y-kromoszómával rendelkeznek. Nem mindig esik egybe a → *fenotípusos nemmel*.

<genetic gender>

Genetikai ujjnyomat: egyénre jellemző DNS-struktúra. A → *génpolimorfizmus* és a → *génhibák* következtében a DNS nukleotidbázisainak sorrendje sok génszakasz esetében egyedi, ezért a genetikai minta alkalmas az bünelkövető azonosítására. Minél hosszabb a DNS-szakasz a mintában, annál precízebb az azonosítás.

<DNA fingerprint>

Genetikai vizsgálat környezet és természet elleni bűncselekmény esetén: a → *védett/fokozottan védett faj* egyedeinek – a természetkárosítás egyes elkövetési módjai esetében (pl. madármérgezés, falopás) alkalmazható – azonosítási módszere.

<genetic testing>

Génhiba: Term.: öröklött vagy a sejtek, ill. ivarsejtek osztódásakor keletkező hibás gén, amely mutáció következtében jön létre. Szélsőséges formája a nullmutáns működésképtelen gén, míg más ~k csak zavarják működést. A ~k száma nagyon magas, ezek elsősorban többségének nincsenek következményei. Néhány ~ enyhén javíthatja a gén működését. A ~k növelik a → *genetikai ujjnyomat* egyedi azonosító értékét.

<genetic defect, mutation>

Génpolimorfizmus: Term., krim. pszich.: ugyanazon gén különböző változatai a populációban, pl. a szem vagy a haj színvariánsai. A gének elsősorban többsége polimorf, ennek tulajdoníthatók az egyén tulajdonságait meghatározó egyedi különbségek, a külső megjelenéstől az idegrendszer molekuláris felépítéséig. A környezeti befolyásoló fel-

tételekkel együtt hat a pszichikum (bünelkövetési kockázatot is rejtő) kialakulására.

<genetic polymorphism>

Geoblocking (földrajzi vagy geoblockolás): bankkártyákkal kapcsolatban a kibocsátó → *pénzintézetek* azon védelmi eljárása, amikor a nem megbízhatónak ítélt régiókban a megkísérelt kártyahasználat esetén fedezet nélküliséget jeleznek vissza. Tipikusan az EU területén kibocsátott és EMV-csippel ellátott bankkártyákra lépnek életbe annak érdekében, hogy ne legyen mód tranzakciót kezdeményezni kizárólag a mágnescsík adattartalma és a hozzá tartozó PIN-kód segítségével. Oka, hogy az EU területén minden ATM- és POS-terminál az EMV-csippet is használja azonosításra, ami lényegesen nagyobb biztonsági szintet valósít meg. A szabály bevezetésével szinte teljesen megakadályozható az illegálisan megszerzett mágnescsíkadatokkal és PIN-kóddal történő visszaélés.

<geoblocking>

Geokódolás: térképi azonosítási művelet, a → *térinformatikában* az az eljárás, amelynek során a különböző → *entitásokhoz*, azaz térbeli objektumokhoz valamilyen → *adat* (területegységet, címadatot) rendelnek úgy, hogy meghatározzák annak földrajzi koordinátáit, és azokat rögzítik az entitásoknak a → *digitális térképen* történő megjeleníthetősége érdekében a ~i adatbázisban. A rendszerben pl. a ~ lehetővé teszi a → *hívásfogadó rendszerben* vagy a → *tevékenységirányítási rendszerben* a rendszerek által automatikusan, ill. a hívásfogadó operátor vagy a tevékenységirányító által a segélyhívás során rögzített események helyszínének digitális térképi megjelenítését és azonosítását.

<geocoding>

Gépjármű-regisztrációs adatok cseréjének platformja: a prümi szerződés alapján meghatározott gépjármű-regisztrációs → *adatok* csere- és összevetési egységeinek, intézményeinek, eszközeinek, kommunikációs rendjének és a mindezeket támogató számítógépi felhasználói programnak (informatikai felületnek) az összefüggő rendszere. A tagállamok nemzeti kapcsolattartó pontok hálózatát működtetik annak érdekében, hogy automatizált kereséseket hajtsanak végre saját gépjármű-nyilvántartási adatbázisaikban, megszervezik saját nemzeti kapcsolattartó pontjaik működési rendjét. A gépjármű-nyilvántartási adatok elektronikus cseréjéhez a → *TESTA NG kommunikációs hálózatot*, az EUCARIS szoftvert használják.

<car registration data exchange platform>

Gépjármű-szakterület: a gazdasági szakszolgálat → *szervezetben és/vagy feladatrendszerben elkülönült része* a gépjármű-technikai szakanyag gazdálkodási, személy- és anyagszállítási feladatainak ellátására, valamint az alkalmazási technológiák és szabályok kidolgozására. A ~ ellátja a járművek fenntartását, üzemeltetését, nyilvántartását, szervezi forgalmazásukat, feladatkörében a személy- és anyagszállításokat, ellenőrzi az igénybevételek jogosságát, a rendeltetésszerű használatot.

<vehicle specialization>

Gépkocsi-navigációs rendszer (GPS): a gépjárművezetőt az úti céljának elérésében segítő, műholdas helymeghatározás alapján működő → *térinformatikai szolgáltatás* központi és helyi eszközeinek, ill. mindezek szoftvereinek az együttese (legelterjedtebb GPS: Global Positioning System – Globális Helymeghatározó Rendszer készülék). A ~ központi elemét a műholdak és az általuk sugárzott rádiójelek, ill. helyi elemét a felhasználó gépjárművébe telepített, a navigá-

ciós műholdak vételére alkalmas infokommunikációs eszközök alkotják. Ez utóbbiak veszik a műholdak (legalább három vagy négy) rádiófrekvenciás jeleit, azokból megállapítják a vevőkészülék földrajzi koordinátáit, és azt → *digitális térképen* megjelenítik. A ~ főbb funkciói: az útvonal megtervezése, az útvonal követésének szóbeli és digitális térképi irányítása, útvonal-információk (fizetős útszakasz, megengedett haladási sebesség, → *VÉDA* rendszer fix kameráinak és a közérdekű intézmények pozícióadatainak stb.) szolgáltatása. A ~t felhasználják a → *TIR*-ekben a szolgálati gépjárművek aktuális helyének digitális térképen történő megjelenítéséhez is.

<vehicle navigation system, global positioning system>

GIS (földrajzi információs rendszer):

a földfelszín, a mesterséges és természetes tereptárgyak számítógép képernyőjén történő térképi kezelésének rendszere, térbeli vagy földrajzi koordinátákkal dolgozó → *információs rendszer*, amely a → *térinformatika* eszközeivel a földrajzi helyhez kapcsolódó → *adatok* gyűjtésére, tárolására, kezelésére, elemzésére, a földrajzi jelenségek megfigyelésére, modellezésére és mindezek eredményeinek megjelenítésére szolgál. A földrajzi helyhez kapcsolódó adatok tárolása téradatbázisban történik, amelyből a földrajzi térrel kapcsolatos különböző → *információk* nyerhetők ki.

A rendszertben a ~ jelentős szerepet tölt be a szervezeti elemek állandó diszlokációjának és terepi alkalmazási egységeinek grafikus szemléltetésében, a feladatok végrehajtásának megtervezésében, megszervezésében, a tevékenységek irányításában. A gyors és egyszerű aktualizálhatóság miatt a ~ben lévő → *digitális térképen* bemutatathatók a naprakész információkat tartalmazó tevékenységi mutatók (rendészeti, bűnügyi, különös tekintettel a határrendészeti és migrá-

ciós helyzetképekre), tevékenységek helyszínei, a saját erők és eszközök elhelyezkedése, mozgásuk követése.

<geographical information system>

Golyós lőfegyverek kalibere: a huzagolás ormózatai közé írható kör átmérőjének megfelelő ürméreti adat, amelynek mértékegysége az adott fegyvert gyártó országban hagyományosan alkalmazott rendszertől függ. Európában általában a metrikus rendszert alkalmazzák, a fegyvercsövet jellemző értéket milliméterben fejezik ki (leggyakoribb kaliberek: 6,35 mm, 7,62 mm, 7,65 mm, 9 mm).

<calibre of firearms>

Gondatlanság: a büntetőjogi → *bűnösség* enyhébb fajtája. A ~nak két alakzata van: tudatos ~ (luxuria) és hanyagság (negligencia). Tudatos ~ esetén az elkövető előre látja cselekménye lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában. Az elkövető tudatában tehát megjelennek a negatív, jogellenes következmények, de csak eshetőségeként számol velük. Érzelmi oldalon különbözik a → *szándékosság*-tól, mert tudatos ~ esetén az elkövető nem kívánja és nem is nyugszik bele magatartása következményeibe, hanem bizakodik, hogy azok elmaradnak. Könnyelmű bizakodás akkor állapítható meg, ha az elkövető e bizakodását valamire alapozni tudta, pl. saját képességére, ügyességére, mások elhárító magatartására. A szerencsében való alapatlan bizakodás nem tudatos ~nak, hanem a következményekbe való belenyugvásnak, így eshetőlegesen → *szándékosságnak* minősül. A hanyag ~ esetén az elkövető nem látja előre cselekményének lehetséges következményeit, mert elmulasztotta a tőle elvárható körültekintést, ill. figyelmet. A hanyag ~ esetén hiányzik a tudati oldalon a következmények előrelátása, és így a cselekményhez kapcsolódó érzelmi elem is, a → *büntetőjogi*

felelősség megállapíthatóságának a feltétele egyrészt az, hogy objektíve lehetséges lett volna-e a cselekmény lehetséges következményeinek az előrelátása (objektív gondossági köteleesség), másrészt pedig, hogy az elkövető tanúsította-e a tőle elvárható figyelmet, ill. körültekintést. Az objektív gondossági kötelezettség azt az általánosan elvárható magatartást jelenti, amelyet egy meghatározott feladatot ellátó személytől ebben a körben a társadalom elvár. Ha az elkövető valamely hivatás vagy foglalkozás hatálya alatt áll, az objektív gondossági köteleesség tartalmát az adott hivatásra vagy foglalkozásra fennálló írott vagy íratlan szabályok alkotják. A külön szabályok alá nem tartozó magatartások esetében az objektív gondossági köteleesség tartalmát az adott élet helyzetben gondosan eljáró személy figyelve, körültekintése jelenti, mércéje pedig az átlaggal szemben támasztott társadalmi követelmény. A tőle elvárhatóság mint a hanyagság szubjektív eleme nem azonos az általában elvárhatósággal, azaz minden esetben figyelemmel kell lenni a → *terhelt* fizikai és szellemi adottságaira, sajátos képességeire és esetleges szaktudására is, hanem arra a kérdésre ad választ, hogy az elkövető személyes képességeinél fogva képes volt-e az objektív gondossági köteleesség teljesítésére. A gondatlanságból elkövetett cselekmény csak akkor büntetendő, ha a törvény az adott → *törvényi tényállás* gondatlan alakzatát is büntetni rendeli. A gondatlan → *bűncselekmények* mindig → *vétségnek* minősülnek.

<negligence>

Gondnokoltak nyilvántartása: a gondnokoltak → *adatairól* vezetett elektronikus nyilvántartás, amelynek célja a gondnokság alá helyezés tényének igazolása, a gondnokság alá helyezett személy jogai gyakorlásának elősegítése, ill. harmadik személyek jogainak védelme. A nyilvántartások vezetésé-

ért és üzemeltetéséért és abból az adatszolgáltatás teljesítéséért az Országos Bírósági Hivatal elnöke felel. A rendőrség a fegyverengedélyügyi, a személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység végzésével összefüggő hatósági engedélyezési feladatok ellátása céljából, a vonatkozó törvényben szereplő adatokat a gondnokoltak nyilvántartásában, az érintettre vonatkozóan adatokat a cselekvőképesség fennállásának vizsgálata céljából konkrét ügyben közvetlen hozzáféréssel jogosult megismerni és kezelni.

<register for guardianship>

vesz fel, és ezen jelennek meg a szöveges feliratok, esetleg ábrák, különböző alakzatok.

<graphical representation>

Grafikus megjelenítés: Á.: a mondanivaló, közölnivaló, átadandó → *információ* képekben, képfolyamokban, szimbólumokban, rajzokban, ráutaló figurákban történő közlésének módja a szöveges leírás helyett.

Rsz.: a rendészeti és bűnügyi adatok látványos szemléltetésére és összehasonlítására szolgáló, adatelemző módszerek használatával végzett kifejezési tevékenység, amely leggyakrabban grafikonok, diagramok segítségével, de egyes → *adatok* akár térképen történő megjelenítésével is történhet. A diagramok fontos részét képezhetik a rendőri tevékenységről történő írásos beszámolóknak, prezentációknak, szerepük lehet a vezetői döntés-előkészítésben és prognózisok készítésében.

Inf.: a kimenő adat → *digitális* rajz, ábra, kép, képfolyam, animáció formájában való közlésének módja, ill. a → *felhasználó* utasításainak érzékelésére, fogadására szolgáló (aktív pont) szimbólum, kép, ikon, ráutaló figura megjelenítése a → *kijelzőn*. A ~ elemei létrehozhatók rajzolással vagy valamely digitális kép, képfolyam és → *térinformációs* modell felhasználásával. A ~ során az egész kijelzőt kitöltik egy teljes képernyős képet alkotva, szemben a szöveges megjelenítéssel, ahol a kijelző teljes területe egy alapszínt

Gy

Gyakorlat: a parancsnokok, törzsek, rendőri szervek felkészítésének, kiképzésének legfőbb formája, módszere terepen, tانتeremben, térkép alapján, ill. terepasztalon. Tartalma és módszere szerint lehet: vezetési örs- vagy csapat-, szervezésében pedig: egy- és kétoldalú, egy-, két- és többfokozatú.
<exercise>

Gyakorlat elgondolása: a → *gyakorlat* megszerzésének, végrehajtásának fő elemeit, mozzanatait meghatározó szellemi tevékenység. Térképen dolgozzák ki, hozzá magyarázatot, felkészítést írnak. Tartalmazza a gyakorlat tárgykörét, kezdetét, idejét, mozzanatait, oktatási kérdéseit, alap- és kiinduló helyzetét, méreteit, anyagi szükségleteit a kiképzési célokat, a lehetséges tevékenységek jellegét, lejátsszási körzeteit, a részt vevő erőket és eszközöket.

<exercise planning, scenario development (for an exercise), conception of an exercise>

Gyakorlat levezetési terve: szöveges formájú, térkép- és vázlatmelléletekkel kiegészített, az előljáró által jóváhagyott, a → *gyakorlatot* tervező és vezető törzs kidolgozta tervokmány. Tartalmazza a gyakorlat lefolytatásának idejét, mozzanatait, módját, egyéb kapcsolódó elemeit, az oktatási kérdéseket, feldolgozásuk idejét, a tevékenységek sorrendjét és a gyakorló parancsnokok, döntőnkök munkáját.

<drill/exercise execution plan>

Gyakorlat terve: → *okmány* a gyakorlat kidolgozásának időrendi ütemezéséről, menetéről. Felöleli a kiinduló → *adatokat*, az elgondolás és a → *gyakorlat* levezetéséhez szükséges okmányok kidolgozását, terepen történő azonosítását, a gyakorlat imitációjának a gyakorlatvezetőség híradásának előkészítését, a gyakorlatvezetőség, a döntőnői állomány és a szervek felkészítését.

<drill/exercise plan>

Gyakorlatvezető: a → *gyakorlat* tervezési és megvalósítási fázisaiban a végrehajtó állománya részére utasítás- (parancs-) adási jogosultsággal, ideiglenes vagy általános illetékességgel rendelkező, az előljáró által írásban kijelölt, a gyakorlat tervezési okmányaiban szereplő személy.

<drill/exercise leader>

Gyakorló-kábítószer: a rendvédelmi szerv kiképző központjában a kábítószer-kereső kutyák kiképzéséhez, továbbképzéséhez, szintfelméréséhez (a továbbiakban: kiképzés) beszerzett, tárolt, használt, továbbá a kutyavezetők részére – kiképzésüket követően – a kábítószer-kereső kutyák szolgálati helyükön történő gyakoroltatása céljából kiadott → *anyag*, amely a hatályos jogszabály alapján → *kábítószernek* minősül.

<practicing drugs>

Gyanú, megalapozott gyanú: a → *nyomozás* elrendelését megelőzően felmerült →

adatok és tények alapján a → *hatóság* elképzelése arra nézve, hogy egy vagy több emberi magatartás a Btk. bármely különös → *törvényi tényállását* kimerítette-e, vagy sem. Megalapozott ~ áll fenn, ha a konkrét személy által elkövetett magatartás feltételezhetően kimerítette a Btk. egyik különös törvényi tényállását, ahol annak objektív és szubjektív elemeire nézve már → *bizonyítási* lehetőségekkel is rendelkezik a hatóság. A nyomozás elrendelésének feltétele a ~, míg az ismert személy elleni nyomozás megindításának feltétele már a megalapozott ~. A megalapozott ~ a ~-nak magasabb valószínűségi szintje, vagyis a nyomozás elrendeléséhez kisebb, a konkrét személy → *gyanúsítottként* történő kihallgatásához már magasabb valószínűségi értékelés szükséges a nyomozó hatóság, illetőleg az ügyész részéről.

<suspicion and well-founded/reasonable suspicion>

Gyanúsított: a → *nyomozás* során ~-nak nevezük a → *terheltet*. A gyanúsítást az első → *kihallgatás*kor közlik vele. Ha nincs lehetőség a → *megalapozott gyanú* (gyanúsítás) közlésére, mivel a keresett személy tartózkodási helyét a felkutatására tett intézkedésekkel nem sikerült megállapítani, vagy távollétében folyik a nyomozás, már ekkor is megilletik a ~i jogok. Ilyenkor a megalapozottan gyanúsítható személy a gyanúsítás közlése nélkül válik ~-tá. Ha a ~-tal ismertetett megalapozott gyanú az eljárás későbbi szakaszában beszerzett bizonyítékokra figyelemmel megváltozik, azt a következő kihallgatásakor közölni kell vele. A ~ jogait az első kihallgatás időpontjától, addig a → *védelem*hez való jogát pedig már az első kihallgatásra szóló idézés kiadásától, ill. a személyi szabadságát korlátozó → *kényszerintézkedés*, ellene kiadott körözés, elfogatóparancs elrendelésének időpontjától gyakorolhatja. A terhelti jogok közül a nyomozás sajátos-

ságaira tekintettel a ~-at az ügymegismerési és az ügyelőbbreviteli jogok illetik meg. <suspect>

Gyepü: Á.: e kifejezés alatt általában olyan lakatlan vagy gyéren lakott nehezen járható területsávot értünk, amely a szomszédos népeket, országokat egymástól elválasztotta. Tört.: (1) a középkori határvédelem 13. század második feléig meglévő, az uralkodó által fenntartott meghatározó eleme, amely elválasztó, távolságtartó funkciójával a fizikai érintkezésből adódó → *konfliktusok* megelőzését, a veszélyeztetés esetén történő reagálási lehetőséget, a határvédelmi felkészülést biztosította. Továbbá az állami érdekérvényesítés kiterjedését jelölő, rendszerint lakatlan, megműveletlen, természetes és mesterséges akadályokkal megerősített, kikülönített csoportok által felügyelt, változó szélességű területsáv volt, amely funkcionális megfelelésének teljesítését követően megszűnt. (2) A magyar honfoglalás korában kialakult és a 10–11. században létezett, az ország szélein mesterségesen kialakított, az ország védelmét, a külső ellenség távoltartását, mozgásának előrejelzését, akadályozását szolgáló olyan kvázi határsáv, amelynek őrzését, védelmét az idetelepített határvédő népek végezték.

<border zone (in Medieval Hungary)>

Gyermekek szexuális kizsákmányolásának nemzetközi képi adatbázisa: az → *Interpol* számítógépes grafikus nyilvántartása, a szexuális visszaélések gyermekkorú áldozatait nyíltan szeméremsertő helyzetben ábrázoló képi fájlok összessége, amely kifinomult kép- és videó-összehasonlító szoftvert használ az áldozatok, az elkövetők és a helyszínek azonosítására. A ~ intelligens módon működő → *alkalmazás*, amely lehetővé teszi a tagállamok közötti adatmegosztást a speciális nyomozási tevékenység során az →

I-24/7 hálózatán keresztül. A ~ harmadik verzióját 2016 februárjában adták ki.

<International Child Sexual Exploitation image database – ICSE>

Gyógyító-terápiás részleg: a → *fogvatartott*knak kialakított speciális egészségügyi blokk. Azok elhelyezésére, akikről az → *Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (IMEI)* megállapították, hogy → *kóros elmeállapotúak*. Vagy → *szabadságvesztés* idején – kóros elmeállapot miatt – ott kezelték, és állapotuk annyira javult, hogy a szabadságvesztés folytatását nem akadályozza, ill. aki → *személyiségzavarának* jellege, súlyossága miatt ~en való elhelyezése indokolt. Ilyen és a jogszabály által rögzített esetekben a bv. orvos javaslatára is, de legfeljebb 30 + 30 napra elhelyezhető ide a fogvatartott. Inneni kihelyezéséről – orvosi javaslatra – a Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt, kivéve, akit csak az IMEI írásbeli engedélyével lehet a ~ről kitenni. Az ideutalt elítélt számára komplex terápiás programmal egészül ki a reintegrációs tevékenység.

<healing-therapeutic unit>

Gyógytartam: → *sérülés*, egészségkárosodás súlyosságának a gyógyulási idő figyelembevételével történő meghatározása. Kriminális sérülés, ill. a betegség súlyossága a ~ alapján különíthető el. A büntetőjogi minősítés során kétféle ~ jöhet szóba: a tényleges, ill. a vélelmezett. Az orvostudomány is kétféle ~ot különböztet meg: az anatómiait és a funkcionálist.

<therapeutic duration>

Gyorsreagálású alakulatok: a békeműveletekre felkészített és rövid idő (24–48 óra) alatt bevethető katonai és rendvédelmi egységek, valamint → *polgári válságkezelő missziók* együttes megnevezése.

<rapid response forces>

Gyorsreagálású határvédelmi intervenciók: a → *külső határoknál* jelentkező sajátos és aránytalan kihívás esetén a → *FRONTEX*-nek (egy tagállam kérésére vagy saját kezdeményezésére) ~at kell szerveznie és koordinálnia, valamint be kell vetnie mind a gyorsreagálású állomány tagjaiból álló európai határ- és partvédelmi csapatokat, mind a műszaki eszközöket. A ~nak meghatározott ideig megerősítést kell biztosítaniuk az azonnali reakciót igénylő olyan helyzetekben, amikor az ilyen intervenciók eredményes választ jelentenének. Az intervenciók eredményes végrehajtásának biztosítása érdekében a tagállamoknak → *határőröket* és más releváns szakembereket kell rendelkezésre bocsátaniuk a gyorsreagálású állományba, valamint gondoskodniuk kell a szükséges műszaki eszközökről. A *FRONTEX*-nek és az érintett tagállamnak közösen → *műveleti tervet* kell készíteniük a végrehajtásra.

<rapid border interventions>

Gyorstelepítésű drótkadály: acéloszlop alapokon, különböző formák szerint egymáshoz rendezett pengés drót felhasználásával telepített fizikai akadály.

<rapid deployment razor wire barrier>

Gyorsteszt: olyan eszköz, amelynek használatával egyes → *kábítószerek* (hatóanyagok) kimutathatók. Előnye a helyszíni alkalmazhatóság és a gyorsaság. Kábítószer-gyanús → *anyag* és humán biológiai minta (vizelet) vizsgálatára egyaránt alkalmas.

<drug rapid test>

Gyülekezési jog: az → *állampolgároknak* az a joga, amelynek alapján véleményük, óhajuk vagy akaratuk kinyilvánítása céljából egybegyűlhetnek, tanácskozhatnak, határozhatnak.

<right/freedom of assembly>

Gyűlöletbeszéd: azon szóbeli vagy írásbeli megnyilvánulás, amelynek célja valamely társadalmi (nép) csoport megalázása, megfélemlítése vagy a csoport tagjai elleni erőszak, előítéletes fellépés kiváltása. A ~et a nemzetközi jog a faji, nemzeti vagy etnikai származás szerinti és valós intolerancián alapuló megközelítés egyik megnyilvánulási formájaként kezeli.

<hate speech>

Gyűlölet-bűncselekmény: Krim. pszich.: → *előítéletből* elkövetett → *bűncselekmény*. A bűncselekmény → *áldozatának*, helyszínének vagy tárgyának kiválasztása háttérében azok vélt vagy valós közös tulajdonsága áll, pl. faji hovatartozás, nemzeti vagy etnikai származás, nyelv, bőrszín, vallás, nem, kor, értelmi vagy testi → *fogyatékoság*, → *szexuális irányultság* stb. A ~ nemcsak a → *sértettet* traumatizálja, hanem az egész közösséget is, amelyhez (akár vélt) tartozás kiváltotta a támadást. Az ilyen támadás az egész társadalom békéjét is fenyegeti, fokozva az etnikai, vallási stb. feszültségeket.

<hate crime>

H

Háború: (1) klasszikus értelemben ~ról akkor beszélünk, ha egy konfliktusban részt vevő felek mindegyike katonai erőt alkalmaz az érdekek érvényesítése céljából. (2) Clausewitz meghatározása szerint „a ~ politikai eszköz, azaz a felek közötti politikai érintkezés folytatása, a politikai érintkezés végrehajtása, sajátlagos eszközökkel”. (CLAUSEWITZ 1999) (3) Singer megítélése szerint „nemzetközi, vagy nemzeti → *entitás*ok közötti katonai konfliktus, amelyben legalább az egyik fél egy állam, és amely legalább 1000 halálos áldozattal jár a katonai állomány soraiból”. (SINGER 1982)

<war>

Háborús bűncselekmények: a → *háború* jogának vagy szokásainak a megsértése, különösen a megszállt területen élő vagy tartózkodó polgári lakosság tagjainak megölése, bántalmazása, rabszolgamunkára kényszerítése vagy bármilyen más célból történő áttelepítése, a hadifoglyok vagy tengeren tartózkodó személyek megölése vagy bántalmazása, tűzok kivégzése, köz- és magántulajdon fosztogatása, ill. városok, falvak katonai szükséglet által nem indokolt önkényes elpusztítása vagy lerombolása.

<war crimes>

Háborús bűnök nyomozása: nemzetközi vagy nemzeti → *bíróság* (→ *ügyészség*) által elrendelt rendészeti tevékenység, amely

a háborús bűnösök felderítésére, elfogására és bíróság elé állítására irányul.

<investigation of war crimes>

Háborús veszély: idegen hatalom katonai erővel történő fegyveres támadásának közvetlen → *veszélye*.

<danger/threat of war, war threat>

Hadiállapot: a → *háború* jogi állapota, különleges államközi viszony két vagy több → *állam* között. A ~ beáll hadüzenettel, ultimátum lejártával, fegyveres összeütközés tényleges megkezdésével, és megszűnik → *békeszerződéssel*, belső törvénynyel. A ~ számos jogi és politikai következménnyel jár, pl. a hadviselők közt megszakadnak a diplomáciai, konzuli, más hivatalos kapcsolatok. Ezek csak közvetítő szerv (pl. Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, védőhatalmak) útján tarthatók fenn; megszűnik a légi, vasúti és hajózási forgalom, életbe lépnek a hadijog szabályai, az ellenséges állam polgárai internálhatók, vagyonuk zár alá kerülhet. A háborúban részt nem vevő államok a semlegesség jogi állapotába kerülnek.

<state of war>

Hadiállapot kinyilvánítása: a → *háború* bekövetkeztének törvényes megállapítása. Az Országgyűlés a ~ vagy idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye (→ *háborús veszély*) esetén kihirdeti a →

rendkívüli állapotot, és → Honvédelmi Tanácsot hoz létre.

<declaration of a state of war>

Hadifogoly: a Hadtudományi Lexikon meghatározása szerint, „a szemben álló fél hatalmába került, fogságba esett katona, harcos, akit ezen időszak alatt bizonyos jogok illetik meg illetve bizonyos kötelezettségek terhelik egészen a végleges szabadulásáig, hazajutásáig”. (SZABÓ 1995)

<Prisoner of War – POW>

Hadviselés: különféle stratégiai tervek alapján több fél, esetleg szövetségi rendszerek, országcsoportok által vívott, rendszerint huzamosabb idejű, a reguláris fegyveres erők valamennyi fegyverneme mellett más erők bevonásával, alternatív, aszimmetrikus, ill. hibrid módokat is alkalmazó fegyveres harc.

<warfare>

Hajó: belvízi utakon közlekedő vízi jármű, beleértve a kishajót, a kompot, továbbá az úszó munkagépet és a tengeri hajót.

<ship>

Hajós nyilatkozat: a → *hajó* kapitánya vagy annak megbízottja által kitöltött nyilatkozat, amely szerint a hajón illetéktelen személy nem tartózkodik, → *fegyver*, → *lőszer*, robbanóanyag, → *kábítószer* nem található.

<seaman's declaration>

Hajózó személyzet: (1) a lajstromba felvett, gazdasági célú légiközlekedési tevékenység céljából üzemben tartott légi jármű fedélzetén munkavállalóként szolgálatot teljesítő légijármű-vezető, fedélzeti navigátor, fedélzeti mérnök. Nem tartozik ebbe a kategóriába a légiutas-kísérő. (2) A légitársaság által a légi járművön a repülés ideje alatti szolgálatellátásra kijelölt személy(ek).

<flight crew>

Halálbüntetés: a bűnelkövető életének bírósági döntés alapján történő kioltása. A ~ alkalmazása végigkíséri az emberiség fejlődéstörténetét. Alkalmazták az ősközösségi társadalomban, majd az → *állammá* fejlődött társadalmi formációkban egyaránt. A ~ napjaikban is több országban alkalmazott → *büntetési nem*. A természeti viszonyok között élő népeknél a közösség (család, nemzetség, törzs) szokásait, lételemeit, békéjét sértő vagy veszélyeztető magatartások – attól függően, hogy a sérelem a csoportot kívülről vagy belülről érte – már a legrégebbi időkben rendkívül súlyos következménnyel – halálra ítélettel jártak. A kívülről, más csoport részéről érkező támadást – nemzetségi, törzsi → *határsértést*, közbékerontást, legelő, szálláshely, élelem-, vízlelőhely elfoglalását, lerombolását, nőrablást, emberölést stb. – azonnali, vérboszszú útján történő megtorlás követte. A csoporton belüli árulás, a saját vallás parancsainak megszegése, az emberölés, a testi sértés stb. már a társadalmi fejlődés korai szakaszában heves reakciót (feláldozás, elűzés, kiközösítés, → *öngyilkosságra* kényszerítés) váltott ki. Általánosan a 10–11. századtól elterjedő elrettentési elvek, büntetési nemek között már nagyon gyakran szerepel a ~, ill. a minősített ~. A legkülönbözőbb kis és nagy, valós és vélt hatalom elleni, köztörvényi és vallási → *bűncselekményekre* egyaránt kínzásokkal, tortúrákkal (fizikai bántalmazás, kivégzés előtti csonkítás, vesztőhelyre vonzás stb.) súlyosbított, minősített ~eket rendeltek el. A felvilágosodás és különösképpen Beccaria műve hatására a büntető joggyakorlat már a 18. század végétől humanizálódott, a ~ek kiszabását Európa országaiban jelentősen szűkítették; általában uralkodóvá vált az az álláspont, hogy a halál, a testcsonkító, a megbélyegző büntetések helyett a büntetési rendszer alapjává a szabadságvesztés-büntetést kell tenni. A klasszikus büntetőjog alapelveit

először az 1791. évi francia Code Pénal emeli törvényerőre. A kódex kimondja a törvény előtti egyenlőséget, rögzíti a → *nullum crimen sine lege*, a → *nulla poena sine lege* és a nulla poena sine crimine elvét, kizárja az önkényes bűncselekménnyé nyilvánítás lehetőségét, eltörli a vallási bűncselekményeket, garanciális szabályok felvételével védi a polgárok szabadságjogait, korlátozza és négy esetre szűkíti a ~ kiszabását, a büntetési rendszer alapjává pedig a határozott tartamú → *szabadságvesztést* teszi. A felvilágosodás eszmei hatásai a 18. század közepétől a Habsburg Birodalom büntetőjogalkotásában és jogalkalmazási joggyakorlatában is jelentkeztek. Fokozatosan humanizálódtak a hazánkra kényszerített osztrák büntetőtörvényi rendelkezések és a jogalkalmazás is. Szelídültek a büntetési nemek. A joggyakorlatban általában szűkült a ~ek, különösen pedig a minősített ~ek, továbbá a testcsontkító és megbélyegző → *büntetések* kiszabása. Az igazságszolgáltatás viszonylagos humanizálódását jelzi, hogy II. József 1787. évi büntetőtörvényében, a Sanctio Criminalis Josephinában a ~t csak a katonákra tartja fenn. A → *Csemegi-kódex* a főbüntetések három változatát szabályozza: a halál-, a szabadságvesztés- és a pénzbüntetést. A ~ kiszabását kizárólag az uralkodó meggyilkolása és a gyilkosság esetére szűkíti. A ~t korábbi büntető törvénykönyveink fenntartották a legsúlyosabb állam, ill. élet elleni, valamint katonai bűncselekményekre. Hazai büntetőjogunkból a 23/1990. (X. 31.) alkotmánybírósági → *határozat* „száműzte” a ~t a vonatkozó büntető törvénykönyvbeli rendelkezések megsemmisítésével. Részlet a szóban forgó AB-határozatból: „Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a ~ alkotmányellenes.”

<death penalty, capital punishment>

Halászati őr: halgazdálkodásra jogosult által foglalkoztatott, → *rendészeti feladatokat*

ellátó személy. Feladata a nyilvántartott halgazdálkodási vízterület halállományának, annak élőhelyének őrzése.

<fishing guard>

Halasztás: a → *szabadságvesztés*, ill. a szabálysértési elzárás megkezdésére későbbi időpont előírása kérelemre vagy hivatalból. A ~ról a bírósági tanács elnöke az ügydöntő → *határozat* kihirdetése után dönt.

<postponement>

Halasztást nem tűrő nyomozási cselekmény: olyan, a büntetőeljárásban szabályozott halaszthatatlan nyomozási cselekmények, amelyeknél a késedelmes végrehajtás a → *nyomozás* eredményességét veszélyezteti. Ilyen → *intézkedés* foganatosítására – pl. ház, lakás, egyéb helyiség vagy azokhoz tartozó bekerített hely, továbbá az ott elhelyezett jármű átkutatása, illetőleg számítástechnikai rendszer vagy ilyen rendszer útján rögzített → *adatok* tartalmazó adathordozó átvizsgálásánál – indokolt és halasztást nem tűrő esetben → *határozat* nélkül is nyomban sor kerülhet az ügyész és a → *nyomozó hatóság* által. A határozatot utóbb kötelezően pótolni kell, a → *jegyzőkönyvben* feltüntetve a halaszthatatlanság tényét és az azt megalapozó körülményeket. A határozat nélküli eljárás feltételeit az eljárás alanya nem vitathatja.

<primary investigative acts>

Halgazdálkodási vízterület: a vízfolyás, állóvíz – a haltermelési létesítmény kivételével –, amely jellegének megváltoztatása nélkül időszakosan vagy állandóan megfelel a halak életfeltételeinek. A → *halászati őr* működési területe.

<fish farming water area>

Hallucináció: inger nélküli, ill. nem létező dolgok érzékelése. Képzelt inger bármilyen érzékelési modalitáshoz kapcsolódhat,

és lehet összetett. A vizuális ~k során egész jelenetsorokat, akusztikus ~k során akár hosszú üzeneteket is érzékelhet az alany. ~t idézhet elő az → *alkohol* és droghasználat (pl. → *alkoholizmus*, → *hallucinogének*), egyes pszichiátriai zavarok (pl. → *skizofrénia*) vagy testi betegségek (pl. agydaganaatok vagy cukorbetegség). Az alany a ~t reálisnak érzékeli, létét meggyőződéssel hiszi, ezért megtévesztheti környezetét pl. egy kihallgatás esetén is.

<hallucination>

Hallucinogének: érzékszervi (pl. színek, formák, hangok megjelenése a képzeletben), gondolati (pl. „belső beszéd”), ill. érzelmi (absztrakt érzelmek megjelenése) → *hallucinációkat* keltő → *drogok* csoportja. A klaszszikus ~, a szerotonin-jelátvitelre ható → *LSD*, meszkalin és pszilocibin, és idetartoznak a disszociatív hallucinogének, → *fenciklidin*, sok → *tervezett drog*, ill. a delírium-szerű állapotot kialakító, droként kevésbé használatos deliránsok (pl. atropin).

<hallucinogens>

Halmazati büntetés: az ugyanabban a → *büntetőeljárá*sban elbírált több → *bűncselekmény*, → *bűnhalmazat* esetén kiszabott büntetés. A büntetőjogi szabályozás fejlődése során a ~ mértékének meghatározásánál több elvet is kidolgoztak. Legkorábban a kumuláció elve érvényesült, amikor a bűnhalmazatban álló bűncselekmények mindegyikére kiszabott → *bünteté*seket egyszerűen összeadták, és egymást követően végrehajtották azokat. Ennek az elvnek az alkalmazása rendkívüli és igazságtalan szigor eredményezett, végrehajtása pedig sok esetben lehetetlenné vált, tekintettel az emberi élet véges tartamára. Ezt követően dolgozták ki az abszorpció elvét, amelynek lényege, hogy az elkövető által megvalósított több bűncselekmény közül csak a legsúlyosabbra vonatkozó → *büntetés*i tételt vették figyelem-

be, tehát a legsúlyosabb bűncselekményre megállapított büntetési tétel abszorbeálta (elnyelte) a többi bűncselekmény büntetési tételét. Ennek az elvnek az érvényesülése azonban méltánytalan kedvezményt biztosított a több bűncselekményt elkövető személyeknek. A kumuláció és az abszorpció ellentmondásainak kiküszöbölésére jött létre az aszperációs rendszer, amelynek a lényege, hogy a több bűncselekmény elkövetése miatt egy eljárásban felelősségre vont elkövető esetében a büntetést a bűncselekmények közül a legsúlyosabb büntetési tétele alapulvételével kell kiszabni, de úgy, hogy mértéke korlátozottan meghaladja azt, ugyanakkor nem érheti el valamennyi bűncselekmény büntetéseinek együttes tartamát. A magyar büntetőjogban a ~ kiszabása során az abszorpció és az aszperáció elve érvényesül a kumuláció tilalma mellett. Így a hatályos büntetőjogi szabályozás kimondja, hogy bűnhalmazat esetén egy büntetést kell kiszabni. Általánosan a ~t a bűnhalmazatban lévő bűncselekményekre megállapított büntetési nemek, ill. büntetési tételek közül a legsúlyosabbnak az alapulvételével kell kiszabni. Ha a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül legalább kettő határozott ideig tartó → *szabadságveszté*ssel büntetendő, a büntetési tétel felső határa a legmagasabb büntetési tétel felével emelkedik, de nem érheti el az egyes bűncselekményekre megállapított büntetési tételek felső határának együttes tartamát.

<cumulative sentences>

Hálós tervezés: bonyolult folyamatok egyes eseményei, összetett tevékenységei időbeli kapcsolatait grafikusán ábrázoló módszer, amelynek révén nagy méretű tervek szerteágazó összefüggései is áttekinthetők.

<activity-on-node planning method>

Hálózat: nemzetbiztonsági és más felderítő szervek titkos segítőtársainak összessége.

Tagjai e szervek vezetésével és irányításával szervezett titkos együttműködés keretében vesznek részt az adott ország biztonságának erősítéséhez szükséges → *információk* megszerzésében, titkos műveletekben, a külső és a belső ellenség aknamunkájának felderítésében, megelőzésében és megszakításában. Tagjait a nemzetbiztonsági szervekhez fűződő munkakapcsolatuk alapján minősítik.

<network>

Hálózati személy: a → *fedett műveletekben*, a nemzetbiztonsági szolgálatok, egyéb rendvédelmi szervek, a NAV által foglalkoztatott, változó módon motivált, a megfelelő → *ellenőrzésen* rendszeresen átesett személy, aki helyzete, kapcsolatai vagy tevékenysége miatt alkalmas eseti, rendszeres vagy folyamatos információ- és/vagy adatszolgáltatásra.

<informant>

Hamis úti vagy személyazonossági okmány: bármely úti vagy személyazonossági → *okmány*, 1. amelyet az → *állam* részéről úti vagy személyazonossági okmányok előállítására vagy kibocsátására jogszerűen felhatalmazott személyen vagy szerven kívüli személy hamisan készített vagy fizikai módon megváltoztatott; 2. amelyet szabálytalanul állítottak ki, vagy amelyet megtévesztés, korrupció vagy kényszerítés útján vagy bármilyen más törvénytelen módon szereztek meg; 3. amelyet nem a jogos birtokosa használ.

<false/forged/counterfeited travel or identity document>

Hamisítás: (1) valamely dolognak (pl. biztonsági okmány) olyan módon való megjelölése, megjelenítése vagy szövegezése, amely a valóságnak nem felel meg. (2) Olyan eljárás, folyamat, illegális tevékenység, amelynek során valamely dolgot, jelenséget, tárgyat, eredeti, hiteles → *okmányt*, → *vízumot*, → *tartózkodási engedélyt*, átléptető bélyegzőlenyo-

matot, ill. ezek lényeges tulajdonságait jogszerűtlen módon megtévesztő szándékkal valódi vagy eredeti gyanánt tüntetnek fel, utánoznak, ill. ilyenek jelölnek meg.

<forgery>

Hamisítvány: megtévesztő szándékkal valódinak vagy eredeti gyanánt feltüntetett utánzat, hamisított dolog, tárgy, így pl. → *úti okmány*.

<forgery/falsification/counterfeit>

Hangulatszabályozási zavar: főként gyerekeknél kialakuló, rendkívüli ingerlékenységgel, haraggal és gyakori, tárgyra, ill. emberre irányuló, verbális vagy fizikai → *agresszió* formájában kifejeződő, dühkitöréssel járó lelkiállapot. A családon belüli, elsősorban a szülőket megcélzó → *erőszak* oka lehet.

<Disruptive mood dysregulation disorder>

Hangulatzavarok: lehangoltság, kedvezőtlen önértékelés, sötét jövőkép meghatározta lelkiállapot-csoport. Ezek a tünetek a depressziót jellemzik, a bipoláris zavar kiegészül rövid mániás, egzaltált (heves, szenvedélyes) idegállapotú szakaszokkal. A potenciális öngyilkosok többsége ~ban szenved. Egyes ~ befolyásolhatják a → *beszámíthatóságot*, főként a cselekvőképesség, végrendelkezési képesség megítélésénél. A bipoláris zavar mániás szakaszaiban előfordulhatnak rendészeti következményekkel járó dühkitörések. A szülés környékén, ill. után megjelenő ~ a → *pszichózis* tüneteivel társulva a gyermekgyilkosság kockázati tényezői.

<mood disorders, depression>

Harcparancs: az előljáró parancsnok által személyesen szóban vagy írásban (vázlaton, fényképen, térképen, hangtechnikai eszközökön) az alárendeltnek kiadott harcfeladatokat megszabó intézkedési forma.

<operation order, field order>

Harmadik országbeli állampolgár: (1) bármely olyan személy, aki az → *Európai Unió* működéséről szóló szerződés 20. cikkének bekezdése szerint („Uniós polgár mindenki, aki valamely tagállam állampolgára.”) nem → *uniós polgár*, és akire a szabad mozgás jogával rendelkező személyi kitételei nem vonatkoznak. (2) ~ nak kell tekinteni az ellenkező bizonyításáig azt a személyt, aki → *állampolgársága* igazolására harmadik ország által kiállított érvényes → *úti okmányt* használ fel, vagy azt a személyt, aki nem valószínűsíti, hogy külön törvényben meghatározottak szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezik.
<third-country national>

Hasis: → **Marihuána**

Használatbavétel: a feladatellátáshoz szükséges, a piacon, forgalomba hozatali engedéllyel rendelkező és a közbeszerzésre vonatkozó jogszabályok betartása mellett beszerezhető, rendszeresítési eljárásra nem kötelezett tárgyi eszköz és → *készlet* (szakanyagok) használatának elrendelése az érintett belügyi szerv vezetője, a minisztérium hivatali szerveinél a közigazgatási államtitkár által.
<application>

Használatból való kivonás: a feleslegessé vált → *vagyontárgyak* kivonása a rendszerből, a költségvetési szerv vezetőjének célirányos intézkedése értékesítési, továbbhasznosítási, selejtezési célból.

Felesleges vagyontárgy, ami: 1. a belügyi szerv tevékenységéhez, működéséhez már nem szükséges; 2. eredeti rendeltetésének már nem felel meg; 3. feladatváltozás, átszervezés, megszűnés vagy más ok miatt felesleges; 4. a normakészlet mennyiségét lényegesen meghaladja; 5. rongálás, természetes elhasználódás, erkölcsi avulás miatt a → *szervezet*nél már alkalmatlan a rendeltetés-

szerű használatra, ill. felújítása gazdaságtalan, nem kivitelezhető; 6. lejárt szavatosságú; 7. a feladata ellátására alkalmatlanná vált szolgálati állapot.

<withdrawal from use>

Hasznos élettartam: Á.: időszak, amely alatt a gazdálkodó idő- vagy teljesítményarányosan, eredménye terhére elszámolja az amortizálható eszközt. A gazdálkodó a bekerülési költséget értékcsökkenéssel leírja, ami azt jelenti, hogy a ~ időszakában amortizáció miatt az eszköz értékét az amortizációs kulcsnak megfelelő mértékben költségként leírják, így az eszköz értéke a ~ lejártakor 0-ra csökken (amortizálódik).

Log.: az az időszak, amelyben az eszközt a rendvédelmi szerv az erkölcsi avulás, a várható fizikai elhasználódás, a használat jogi és egyéb korlátozó tényezői miatt várhatóan alkalmazza függetlenül attól, hogy van-e még könyv szerinti értéke, vagy már amortizálódott.

<effective lifetime>

Hatalom: (1) adott társadalmi kapcsolaton belül meglévő olyan lehetőség, melynek birtokában valaki – mások ellenállásával szemben is – megvalósíthatja, végigviheti saját akaratát, elképzelését függetlenül attól, hogy min alapul ez az esély. (2) A ~ nem más, mint személyek közötti befolyás, dominancia. (3) Annak elérése, hogy mások olyat és úgy tegyenek, amit és ahogyan azt a ~mal bíró rendelkező akarja. (4) A társadalom alapvető energiaforrása, nélküle az emberiség, mint társas lények együttese nem tudja megszervezni önmagát.

<authority/power>

Hatályosság: a → *büntetőeljárás*i jog normáinak konkrét egyedi esetre való alkalmazhatósága. A területi hatály megmutatja, hogy az adott törvény melyik → *állam* területén alkalmazható, a személyi hatály

elve szerint a jogszabály adott ország → *álmopolgáira* terjed ki függetlenül az elkövetés helyétől. Az időbeli hatály a → *norma* alkalmazhatóságának időtartama. A → *büntetőeljárást* főszabály szerint a cselekmény elbírálásakor hatályos törvény alapján kell lefolytatni.

<effectiveness, being in (legal) force>

Határ: → **Államhatár**

Határállomás: (1) tágabb értelemben minden → *határátkelőhely*, mert több idegen nyelven a ~ tükörfordítása használatos mind a köznyelvben, mind a határrendészeti szaknyelvben. (2) Szűkebb értelemben az a vasúti ~, ahol a vonatkozó nemzetközi megállapodásnak megfelelően a hazai vagy a túloldali területen → *határellenőrzés* történik. Ezek gyakran nem az → *álmamhatár*hoz legközelebbi vasútállomások, hanem attól nagy távolságra helyezkednek el, adott esetekben pl. a fővárosok nagy vasúti pályaudvarai. (3) Néhány, a → *határforgalom-ellenőrzés*ben részt vevő → *hatóság* szaknyelvében is használatos megnevezés (pl. állat- és növényegészségügyi ~). <border station>

Határátkelőhely: (1) a közúti, vasúti → *határállomás*, a nemzetközi forgalom számára megnyitott repülőtér és kikötő (kikötőhely) – ideiglenes határnyitás esetén egyéb helyszín – azon területe, ahol a → *határforgalomban* a személyek, járművek, → *okmányok* és szállítmányok ellenőrzése, továbbá a határon való átléptetése történik. (2) Az illetékes hatóságok által a → *külső határok* átlépése céljára engedélyezett átkelőhely. (3) A közútnak, a vasúti határállomásnak, kikötőnek és a repülőtérnek az a része (területe), ahol a határforgalomban részt vevő személyek, járművek, szállítmányok államhatáron való ellenőrzése, átléptetése történik.

<border crossing point, BCP>

Határátkelőhely rendje: a → *határrend* része, amely a → *határforgalomra*, a → *határátkelőhelyen* történő tartózkodásra vonatkozó előírások, korlátozások vagy tilalmak révén biztosítja: 1. a személyek, járművek és szállítmányok ellenőrzés melletti → *határátléptetését*; 2. a határforgalom és a közlekedés biztonságát; 3. a → *nemzetközi szerződésekben* foglalt feladatok végrehajtását; 4. a határforgalmi ellenőrzésben részt vevő szervekkel a folyamatos együttműködést. A ~ tartalmazza: 1. a személyek és a járművek ellenőrzése és áthaladása biztosításának rendjét; 2. az ellenőrzésre kijelölt helyeket; 3. az át nem léptethető személyek és járművek feltartóztatásának és visszairányításának módját; 4. a személyek és a járművek mozgására, tartózkodására kijelölt helyeket; 5. a veszélyes szállítmányok ellenőrzésére szolgáló helyeket; 6. a szállítmányok fertőtlenítésére, ill. megsemmisítésére kijelölt helyeket; 7. a baleset-megelőzési és -elhárítási szabályokat; 8. visszairányítás esetén a visszairányított személy határátkelőhelyen való tartózkodási helyét; 9. az előállított, elfogott személy határátkelőhelyen történő biztonságos őrzésére kijelölt helyet; 10. a → *soron kívüli határforgalom-ellenőrzés* rendjét; 11. a nemzetközi szerződésben foglalt feladatok végrehajtásának szabályait; 12. a → *határforgalom-ellenőrzésében* részt vevő szervek folyamatos együttműködésének szabályait.

<order of a border crossing point>

Határátkelőhely üzemeltetője: jogszabály eltérő rendelkezése hiányában a → *határátkelőhely* ingatlantulajdonosa, ill. szerződés vagy más jogcím alapján a határátkelőhely üzemeltetője. A ~ köteles biztosítani a határátkelőhely működéséhez szükséges feltételeket a forgalom jellegének, ill. a határátkelőhelyen folytatott tevékenységeknek megfelelően. Ennek fontos részét képezi a személy- és áruforgalom zavartalan és kulturált →

*határelőőr*zésének feltételeiről való folyamatos gondoskodás. Az üzemeltetési költségeket az érintett → *hatóságok* az üzemeltetőnek – külön megállapodás szerint – megtérítik.

<operator of the border crossing point – BCP>

Határátlépés: (1) az → *államhatáron* történő jogszerű vagy jogszerűtlen áthaladás, átjutás. (2) Az államhatáron történő jogszerű (előírászerű) vagy jogszerűtlen (szabálytalan) áthaladás szárazföldön, vízen és a levegőben; egy adott ország területének elhagyása vagy az oda történő visszaérkezés. A jogszerű ~ a → *határforgalom*, a jogszerűtlen pedig a → *tiltott határátlépés*, esetleg a → *határrendsértésnek* nem minősülő → *áttévedés*. (3) Az → *államhatárt* csak – a → *nemzetközi szerződésekben*, valamint törvényekben meghatározott feltételekkel – az erre feljogosító érvényes úti okmánnyal, a hatályos rendelkezés szerint szükséges egyéb → *okmány* és engedély birtokában, elsődlegesen a határforgalom számára megnyitott közúti, vasúti, vízi vagy légi → *határátkelőhelyen*, annak nyitvatartási idejében, a → *határátkelőhely rendjében* meghatározottak szerint, a → *határelőőrzést* végző szerv illetékes szervei és más erre feljogosított → *hatóság* általi előőrzés mellett lehet átlépni.

<crossing (of) the border>

Határátlépési igazolvány: a → *határátlépésre* jogosító → *okmányok* egyike, amelynek kiállítására akkor kerülhet sor, ha a → *szomszédos államokkal* kötött → *nemzetközi szerződésekben* meghatározott határ menti feladatok végrehajtása érdekében az → *államhatár* átlépése szükséges. Ilyen esetekben a feladatot ellátó személyek részére a nemzetközi szerződés rendelkezéseinek megfelelően ~ állítható ki. A ~nyal rendelkező személy a megjelölt határszakaszon vagy → *határátkelőhelyen* a feladata végrehajtása céljából külön engedély nélkül jogosult az államha-

tár átlépésére. A ~ érvényességi ideje – nemzetközi szerződés eltérő rendelkezésének hiányában – 5 év.

<permission/permit to cross the border>

Határátlépési pont: a személyforgalmat lebonyolító, → *határátkelőhelynek* nem minősülő hely, amelyen az → *államhatáron* átnyúló vagy annak közvetlen közelében levő területen található műemlék, természeti érték vagy más turisztikai látványosság megtekintése vagy rendezvény látogatása céljából lehet az államhatárt átlépni.

<border crossing checkpoint>

Határátléptető bélyegző: a → *határforgalom-ellenőrzés* során a → *harmadik országbeli állampolgár* útlevelét, → *úti okmányát* határátléptetőbélyegző-lenyomattal kell ellátni annak érdekében, hogy a → *határátlépés* helye, iránya és ideje egyértelműen megállapítható legyen, amely biztosítja a schengeni térség területén történő tartózkodás pontos meghatározását. Ennek a bélyegző-lenyomatnak az elhelyezésére szolgál a ~.

<border crossing stamp>

Határbizottság: a → *szomszédos államokkal* kötött → *határegyezményekben* meghatározott → *szervezetek* gyűjtőneve, amelyek az → *államhatár* kijelölt szakaszán, meghatározott ügyrend alapján végzik a határrendi ügyek rendezését. A ~ konkrét megnevezése függ a → *viszonylattól*, amelynek alapján lehet bizottság, közös bizottság, fő- vagy vegyes bizottság.

<border committees>

Határbiztonság: (1) a → *nemzetbiztonság* egyik legrégebbi és legfontosabb eleme, amely biztosítja a területi integritást, és garantálja, hogy a határok védelmet biztosítsanak a veszélyeztető hatásoktól, az ellenséges erőktől, amelyek a lakosság és/vagy az → *állam* számára → *veszélyt* jelentenek.

(2) Olyan megelőző, visszatartó, szabályozó és ellenőrző jellegű, nem csak az → *államhatár*hoz köthető koordinált, komplex tevékenységek, → *intézkedések* és magatartások által létrejövő, létező állapot, helyzet, amely az érintett országra, ill. a közösségre nézve potenciális veszélyt jelentő vagy nemkívánatos személyek, tárgyak, technológiák be(át-) jutási esélyének szintjét mutatja.

<border security>

Határbiztonsági infrastruktúra: az → *államhatár* mentén telepített fizikai határvédelmi elemek (→ *gyorstelepítésű drótakadály*, → *ideiglenes biztonsági határvár*, → *magasfigyelő*, → *manőverút*, → *tranzitzóna*), valamint annak megerősítését és támogatását biztosító technikai rendszerek (→ *komplex határvédelmi rendszer*, → *szabotázs elleni intelligens jelzőrendszer*, → *határrendészeti távfelügyeleti irányító központ*, stabil hőkamerarendszer, mobil hőkamerás gépjármű) összessége, ill. ezek alkalmazása.

<border security infrastructure>

Határbiztonsági zóna: az → *ideiglenes biztonsági határvár* első és második védelmi szakasza által határolt, közforgalom elől kapukkal elzárt olyan műveleti terület, amely egyben a határőrizeti rendszer első vonalát jelenti, és ahova csak külön engedély alapján lehet belépni.

<border security zone>

Határbiztosítás: (1) a → *határőrzés*re hivatott és adott esetben más szervek olyan ideiglenes harc- és szolgálati tevékenysége, amelyet saját erejével önállóan vagy más rendészeti szervekkel, valamint a honvédség kijelölt csapataival együttműködve hajt végre az → *államhatár* rendjének fenntartása, fokozott ellenőrzése, a katonai jellegű ~, → *határvédelem* előkészítése érdekében. (2) Az → *agresszió* bekövetkezésének

→ *veszélye* esetén az államhatár közvetlen védelmét ellátó, határőrizetre hivatott szervek és területvédelmi (vagy e célra kijelölt) erők védelmi csoportosítása az agresszió elhárításának, a haderő mozgósításának, a lakosság és anyagi javak menekítésének biztosítása céljából. (Megjegyzés: nem azonos a rendészeti [rendvédelmi célú] ~sal.) (3) Jogszabályban meghatározott esetekre és helyzetekre vonatkozó rendszabályoknak és koordinált intézkedéseknek az összessége, amely a → *határbiztonság* fenntartását és az ország szuverenitásának biztosítása érdekében katonai, rendvédelmi és a kivételes helyzetekre jellemző igazgatási tevékenységet is magában foglalja.

<securing the border>

Határegyezmény: az → *államhatárra* vonatkozó vagy azzal kapcsolatos jogviszonyokat szabályozó → *nemzetközi szerződés*, megállapodás. Lehet: 1. határmegállapító egyezmény; 2. demarkációs egyezmény; 3. redemarkációs egyezmény; 4. az államhatár rendjével és a → *határrenddel* kapcsolatos szerződés; 5. határmegbízottak működését szabályozó egyezmény; 6. → *határforgalom* ellenőrzésével kapcsolatos megállapodás; 7. határőrizeti/határrendészeti együttműködést szabályozó megállapodás; 8. egyéb szerződés.

<border convention>

Határellenőrzés: az → *államhatáron*, a közösségi „schengeni → *norma*” és az azon kívüli nemzeti norma előírásainak megfelelően és azok alkalmazásában végzett, a → *határforgalom-ellenőrzés*ből és → *határőrizet*ből álló, valamint az ezeket támogató és kiegészítő tevékenységeket magában foglaló komplex folyamat.

Tört.: a régi értelemben használt → *határőrizet*, pontosabban a terepen megvalósuló határőrizeti szolgálat, a határforgalom-ellenőrzés, a bűnügyi felderítő tevékenység

és az elemző-értékelő munka összefoglaló megnevezése volt az integráció előtt.

<border control>

Határellenőrzés ideiglenes visszaállítása: olyan tevékenység, amelynek során a → *belső határokon* történő → *határellenőrzés* nélküli térségben, ha az egyik tagállamban a → *közrendet* vagy a *belső* → *biztonságot* fenyegető komoly → *veszély* áll fenn, akkor a szóban forgó tagállam kivételesen visszaállíthatja a → *határellenőrzést* *belső határainak* egészén vagy azok meghatározott részein korlátozott, legfeljebb 30 napos időtartamra, ill. a komoly veszély várható időtartamára, ha az meghaladja a 30 napos időszakot. A *belső határokon* történő ~ának alkalmazási köre és időtartama nem lépheti túl a komoly veszély elhárításához feltétlenül szükséges mértéket.

<temporary reintroduction of border control>

Határesemény: az → *államhatáron* vagy annak közvetlen közelében, a → *határterületen* vagy a *határőrizetre/ellenőrzésre* hivatott szerv illetékességi területén bekövetkezett, a szabályozottól eltérő olyan normasértő cselekmények, események összefoglaló elnevezése, amelyek sértik vagy veszélyeztetik az adott ország jogos érdekeit, a → *határrendjét*, esetleg az adott → *állam* felségjogát.

<quasi border event (related to illegal activities in the jurisdiction of the organisation conducting border control)>

Határfolyó: (1) a → *határvizek* kategóriájába tartozó olyan folyó, amelyen → *határvonal* halad át, vagy amelyet a → *határvonal* metsz. Ilyen helyen a *határvonal* a → *nemzetközi szerződés* előírásának megfelelően lehet a → *sodorrivalfolyóban*, a hajózási vagy a meder középvonalával egyezően. (2) Mederrel rendelkező, természetes vagy mester-

ségesen kialakított vízfolyás, amelyen a *határvonal* áthalad, vagy amelyet metsz, illetőleg amelyet nemzetközi egyezmény annak minősít. A ~ a → *határvíz* egyik fajtája.

<border river>

Határforgalmi kirendeltség: szakmatörténeti kategória, a → *határőrség* olyan helyi – elsőfokú hatósági jogkört gyakorló – szervének volt a megnevezése, amely a → *határforgalomban* részt vevő személyek, járművek, szállítmányok ellenőrzését hajtotta végre. Elsőfokú idegenrendészeti, szabálysértési és államigazgatási eljárásokat fogantatosított a *határ- és illetékességi területen*, a *határforgalom* számára megnyitott állandó vagy ideiglenes → *határátkelőhelyen*. <border traffic office (before Hungary's accession to the EU)>

Határforgalmi prognózis: → **Prognózis**

Határforgalmi statisztikai adat: a → *határforgalom-ellenőrzés* során az → *államhatáron* átléptetett személyek → *állampolgárságára* és → *vízummal* történő átléptetésére, valamint a járművek számára, honosságára és jellegére vonatkozó → *adat*.

<statistics related to border traffic>

Határforgalom: (1) a vonatkozó jogszabályokban előírt átlépési feltételeknek megfelelő személyek, járművek, szállítmányok ellenőrzött áthaladása a → *határvonal* adott pontján (az állandó vagy ideiglenes → *határátkelőhelyen*). A ~ a nemzetközi idegenforgalomban, hivatalos utazásokban, kereskedelemben és szállításokban ölt testet. (2) A kijelölt és megnyitott *határátkelőhelyen* a jogszabályokban meghatározott átlépési feltételeknek megfelelő személy, jármű és szállítmány áthaladása → *ellenőrzés* mellett. (3) A nemzetközi és *belső jog* által szabályozott olyan forgalom, amelynek lényege szerint az utasok ki-, be-, átutazása,

az áruk szállítása, valamint a járművek közlekedésének ellenőrzése a határon a forgalom számára megnyitott határátkelőhelyen. Nem minősül ~nak – bár engedélyezett határátlépés – a magyar légtérben történő áthaladása a területén le nem szálló légi jármű, ill. utasai átmenete az államhatáron, továbbá a nemzetközi egyezményekben meghatározott államhatáron átvezető utak belföldi forgalma, valamint az ún. speciális áthaladás a határon.

<border traffic>

Határforgalom-ellenőrzés: (1) a → *határátkelőhelyeken* vagy a tevékenységre kijelölt más helyen végzett ellenőrzés annak megállapítására, hogy a személyek, beleértve az azok birtokában lévő közlekedési eszközöket és tárgyakat, beléptethetők-e a tagállamok területére, ill. elhagyhatják-e azt. (2) A ~ olyan szolgálati tevékenység, amely személyek, járművek és szállítmányok ellenőrzésére, jogszerű átléptetésére, továbbá az → *államhatár* jogellenes átlépésének megakadályozására és a hatáskörébe tartozó más jogsértő cselekményeknek a megelőzésére, felderítésére és megszakítására irányul. (3) Az erre hivatott → *szervezetek* szolgálati személyei által a → *határforgalom* számára megnyitott határátkelőhelyen vagy az ellenőrzésre kijelölt más helyen folytatott olyan szolgálati tevékenység, amely személyek, járművek és szállítmányok ellenőrzésére, jogszerű átléptetésére, továbbá az államhatár jogellenes átlépésének megakadályozására és a → *hatáskörébe* tartozó más jogsértő cselekményeknek a megelőzésére, felderítésére és megszakítására irányul. A ~ lehet: önálló vagy közös, továbbá egyoldalú és kétoldalú. Önálló a ~, amikor a szomszédos országok ~re hivatott szervezeteinek szolgálati személyei a honi területükön a szomszédos ország ~t végző szervezetének szolgálati személyeivel való közvetlen együttműködés nélkül végzik mindennapi tevékenységüket.

Közös a ~, amikor a szomszédos országok ~re hivatott szervezeteinek szolgálati személyei a nemzetközi egyezményben előírtaknak megfelelően együttesen a → *kézből kézbe történő* ~ módszerével, vagy szoros egymásutániségben az → *egymegállásos* ~ módszerével végzik a honi vagy túloldali területen lévő közös határátkelőhelyen. Egyoldalú a ~, amikor a szomszédos országok ~re hivatott szervezeteinek szolgálati személyei a vonatkozó nemzetközi egyezményekben meghatározott, → *állampolgárságtól* függő utaskategóriák ellenőrzésekor vagy csak a be-, vagy csak a kiléptetést hajtják végre, és ezek során érvényesítik egymás ellenőrzési előírásait is. Kétoldalú a ~, amikor nem az egyoldalú ~re vonatkozóan történik az átléptetés, vagyis a ~re hivatott szervezet szolgálati személyei mind a be-, mind a kiléptetést a saját előírásaik szerint hajtják végre.

<border check(s)/border traffic control>

Határforgalom-ellenőrzés kapacitása:

az adott → *határátkelőhely* rendeltetésszerű működésének egy olyan fontos, minőség-re/mennyiségre vonatkozó mutatója, amely az → *államhatár* átlépésére jelentkező személyek, járművek és szállítmányok meghatározott szempontok alapján végrehajtott → *határforgalom-ellenőrzése* mellett az ellenőrzésre fordított idő nagyságát, a tömegkihasználás (átléptetés) ütemét jelzi.

<capacity of a BCP to carry out border checks>

Határforgalom-ellenőrzés könnyítése:

a → *külső határon* végzett → *határforgalom-ellenőrzés* tartalmilag egyszerűsített változata/módozata, amikor az előre nem látható körülmények a forgalom olyan mértékű megnövekedéséhez vezetnek, hogy annak következtében a → *határátkelőhelyeken* a várakozási idő túl hosszúvá válik, már valamennyi személyzeti, létesítménybeli és szervezeti erőforrás kimerült, és a határ-

forgalom-ellenőrzés egyes részelemeinek teljesítését egyes utas- és járműkategória vonatkozásában időlegesen felfüggesztik.
<relaxation of border checks>

Határforgalom intenzitása: számszerű mutató, amely azt jelzi, hogy egy bizonyos időegységet, időintervallumot figyelembe véve mennyi személy, jármű, szállítmány jelentkezik határátléptetésre adott → *határátlékelőhelyen*. Ez a határátlékelőhelyek kategorizálásának, osztályba sorolásának egyik meghatározó, fontos mutatója.
<intensity of border traffic>

Határidő: a → *büntetőeljárásban* részt vevő → *hatóságok* és magánszemélyek számára szóló időtartam, amely alatt valamely → *büntetőeljárás cselekmény*t el lehet vagy kell végezni. A ~t a törvény vagy a hatóság állapítja meg órákban, napokban, hónapokban vagy években. Óráknál minden megkezdett egésznek számít, napoknál az eljárási cselekményre okot adóval nem számolunk. A hónapokban vagy években megadott ~ utolsó napja az, amelynek száma, ill. elnevezése a kezdőnapnak megfelel (ha ilyen az adott hónapban nincs, a hónap utolsó napja). Ha az utolsó napja munkaszüneti napra esik (kivételezéstől eltekintve vétel és előzetes letartóztatás), úgy a ~ az e napot követő munkanapon jár le. A postára adás a ~ utolsó napján még megtehető.
<term, time limit>

Határigazgatásért felelős nemzeti hatóság: a schengeni tagállamok által – saját nemzeti joguknak megfelelően – a → *külső határok* igazgatására kijelölt → *hatóság*; hazánkban a → *Magyar Rendőrség*. Amennyiben a határigazgatásért ugyanabban a tagállamban egynél több → *hatóság* felelős – pl. Olaszországban a parti őrség, a pénzügyőrség és a nemzeti rendőrség –, közöttük szoros és állandó együttműködésnek kell lennie.

A minden tagállam területét érintő → *ellenőrzéseket* a schengeni határőrizeti kódex előírásai szerint, de nemzeti hatáskörben és a nemzeti jogszabályoknak megfelelően, az összes tagállam érdekeinek figyelembevételével végzik. A → *határelőellenőrzést* is magában foglaló → *integrált határigazgatás* megvalósítása érdekében a határigazgatásért felelős nemzeti hatóságoknak (a határelőellenőrzési feladataiknak megfelelő mértékben, ideértve a parti őrségeket is) ki kell dolgozniuk az integrált határigazgatásra vonatkozó saját nemzeti stratégiáikat. Az → *Európai Határ- és Parti Őrség* létrejöttével a határigazgatásért felelős nemzeti hatóságok szerepe és felelőssége megváltozott, hiszen az Európai Határ- és Parti Őrséget az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség*, valamint a határigazgatásért felelős nemzeti hatóságok együtt alkotják. Az → *európai integrált határigazgatás* megvalósítása során az ügynökséget és a határigazgatásért felelős nemzeti hatóságokat → *megosztott felelősség* elve terheli.
<national authority of border management>

Határjel: *Á.*: a → *határvonalat* a természetben ~ek jelölik, amelyek közül a magyar → *állam* tulajdonát képezik a Magyarország területén elhelyezett ~ek.

Hr.: a → *határvonal* húzódását érzékeltető, → *határokmányokban* rögzített helyeken – a határvonalon vagy azzal párhuzamosan – elhelyezett, előírt formájú, anyagú és feliratú mesterséges tárgy. A ~ek lehetnek egy- és kétoldalú, valamint hármastoldalú, továbbá határtáblák, oszlopok és fémcsapok. Készülhetnek kőből, betonból, fémből, esetleg fából (utóbbi határfa).
Egyoldalú ~: olyan ~ek, amelyek a két → *szomszédos állam* között lévő folyó, patak, csatorna, út mentén, annak mindkét oldalán, ill. mindazonokon a szakaszokon vannak elhelyezve, ahol kétoldalú ~ nem alkalmazható. Páros vagy váltakozó határmegjelölési rend-

szerben alkalmazzák. Kétoldalú ~: olyan ~, amely pontosan a határvonalon egy sorban van elhelyezve, két oldalán mindkét érintett állam betűjelzése fel van tüntetve. Három ~: három állam határának találkozási pontján (csomópontján) elhelyezett, mindhárom oldalon felirattal, számmal ellátott, sajátos (gúla) formájú ~.
<border mark>

Határjelrongálás: (1) olyan szándékos vagy gondatlan tevékenység, amely a → *határjelek* megsemmisülését, eltűnését, károsodással járó megrongálását vagy jelzéseinek és anyagának megváltoztatását eredményezi. (2) A határjel helyzetének, helyének, állagának, fizikai állapotának szándékos vagy gondatlan megváltoztatása, ill. ennek kísérlete.
<border marker damage>

Határkörözés: a külön jogszabályokban meghatározott nyilvántartásban szereplő (körözött) személyek, járművek, útlevelek, valamint más → *okmányok* és tárgyak → *határellenőrzés* során történő felfedésére irányuló, nyílt szolgálati tevékenység.
<border warrant>

Határmegállapítás: (1) két vagy több → *szomszédos állam* közötti → *határvonal* megállapítására, kijelölésére és helyszíni megjelenésére irányuló nemzetközi jogi aktus. (2) Az adott terület – béke- vagy egyéb szerződésekben történő – politikai hovatartozásának eldöntését és a határvonal → *nemzetközi szerződésben* való megállapítását jelenti. Első mozzanata a → *delimitáció*, amikor a vonatkozó nemzetközi szerződésekben leírják az → *államhatár* menetét, és a csatolt térképen (vázlaton) berajzolják a határvonalat. A → *demarkáció* (határkitűzés, határjelölés) során az érdekelt → *államok* – az e célra kinevezett egyes bizottságok közreműködésével – földmérési úton pontosan kitűzik a delimitált határvonalat, és azt a terepen

→ *határjelekkel* jelölik meg. Lényegében megtörténik a határ térben való megjelenítése, amelynek eredménye a határ távollról is jól felismerhető láthatósága. A ~i eljárás-hoz szorosan kapcsolódik a → *redemarkáció* (újrajelölés) művelete, amelyre akkor kerül sor, ha a határjelölés → *ellenőrzése*, felülvizsgálata alkalmával szükségessé válik új határjelzések elhelyezése, ill. a korábbiak megváltoztatása, kicserélése.
<border indication>

Határmegbízott: a → *szomszédos államok* kal kötött → *határegyezményekben* meghatározott, egyedi → *okiratban* kinevezett hivatalos személy, aki az → *államhatár* kijelölt szakaszán ügyrend alapján végzi a határrendi ügyek rendezését, és képviseli adott témában az őt kinevező → *államot*. A személyek megnevezése szlovák, ukrán és román viszonylatban ~, más viszonylatokban a konkrétan megnevezett határbizottságok elnöke. Magyarországon a ~at, ill. a → *határbizottság* elnökét a határrendészetért felelős miniszter, a határbizottság tagját – a feladatkörnek megfelelően – a határrendészetért felelős miniszter vagy a térképészetért felelős miniszter egyedi okirattal nevezi ki.
<border commissioner>

Határnap: a → *büntetőeljárás cselekmények* elvégzésére → *hatóság* által megállapított, naptárilag meghatározott időpont.
<deadline>

Határnyiladék: (1) a → *határvonal* láthatóságának biztosítására, egyértelmű jelölésének elősegítése érdekében nemzetközi egyezményben meghatározott szélességű, a növényzettől megtisztított, azzal párhuzamos területsáv. (2) A → *határvonal*, a rajta elhelyezett → *határjelek* szárazföldön történő láthatóvá tételét biztosító legfeljebb 5 m széles látászavaró növényzettől, tereptárgyaktól megtisztított területsáv, amelynek pontos

szélességét viszonylatonként határszerződések határozzák meg.

<border clearance>

Határok előtti területek: az → *Európai Unió* → *külső határain túl* elhelyezkedő azon földrajzi területek, amelyeken az → *európai határőrizeti rendszer (EUROSUR)* biztosítja a jogellenes → *határátlépések* monitoringját, felderítését, azonosítását, nyom követését és megakadályozását. Ezen a területeken már lehetőség van a tengeri migrációs útvonalakon bajba jutott személyek mentésére, valamint a → *nemzetközi védelemmel* kapcsolatos kötelezettségeknek a teljesítésére is.

<pre-frontier area>

Határok előtti területekről alkotott közös hírszerzési kép: a → *FRONTEX* által az → *európai határőrizeti rendszer (EUROSUR)* keretében az → *Európai Unió* → *külső határain túli földrajzi területekről* alkotott grafikus felület, amelynek rendeltetése, hogy a → *határok előtti területekről* hatékony, pontos és időszerű → *információkat* és elemzéseket biztosítson a → *nemzeti koordinációs központok* számára. A ~ a következő források által szolgáltatott információkból tevődik össze: 1. a nemzeti koordinációs központok (beleértve a tagállamok → *összekötő tisztviselőitől* az illetékes tagállami hatóságokon keresztül kapott információkat és jelentéseket); 2. az unió küldöttségei és hivatalai; 3. a *FRONTEX* (beleértve az összekötő tisztviselőitől kapott információkat és jelentéseket); 4. az érintett más uniós szervek, hivatalok és ügynökségek, valamint nemzetközi → *szervezetek*; 5. a harmadik országok hatóságai; 6. egyéb források. A határok előtti területekről alkotott közös hírszerzési kép tartalmazhat a légi határok őrizete és a külsőhatár-átkelőhelyeken történő → *ellenőrzések* szempontjából lényeges információ-

kat is. A ~ pontossága érdekében a *FRONTEX* felhasználja az európai szinten más forrásokból rendelkezésre álló → *adatokat*, képességeket és rendszereket – pl. az európai Föld-megfigyelési programot – is. Széles körű információcserét és együttműködést folytat más uniós szervekkel, hivatalokkal és ügynökségekkel, különösen az Európai Tengerbiztonsági Ügynökséggel és az Európai Unió Műholdközpontjával.

<common pre-frontier intelligence picture>

Határokmányok: az → *államhatár* ki- és megjelölésére, fenntartására irányuló nemzetközi jogi aktus során keletkezett, az államhatárral összefüggő, kölcsönösen hitelesített hivatalos iratok összessége, amelyek tartalmazza a → *határvonal* terepen, helyszínen, földmérés útján történő pontosításának, ki- és megjelölésének → *adatait*. A ~ tartalmazza, vagy azokhoz külön csatolják a következő adatokat is: 1. a → *határjelek* alakját, műszaki adatait, a rajtuk lévő feliratok alakját és tartalmát rögzítő leírást; 2. a → *határvonal* megjelölése céljából elhelyezett határjelek számáról és elhelyezésének módjáról szóló kimutatást; 3. a → *határfolyók* szigeteinek jegyzékét az állami hovatartozás feltüntetésével; 4. a határjelek – sokszögpontok – és a határvonal kitűzése szempontjából fontos egyéb pontok koordinátáinak jegyzékét.

<border documents>

Határokon átnyúló bűncselekmény: az → *államhatárokon*, azok mentén vagy azokhoz kapcsolódóan elkövetett minden, az államhatárokon átnyúló dimenzióval rendelkező → *bűncselekmény*.

<cross-border crime>

Határokon átnyúló bűnözés: az → *államhatárokon*, azok mentén vagy azok közelében elkövetett minden, az államhatárokon átnyúló vonatkozású, súlyos → *bűncselekmény*. A ~ elleni fellépést nehezíti, hogy az →

állam a területi főhatalmat saját államhatáráig gyakorolhatja, mert azon túl már a → *szomszédos állam* területi főhatalma érvényesül, ugyanakkor a bűnözők a szabad mozgás schengeni térségében akadály nélkül léphetik át a → *belső határokat*. A → *Schengeni végrehajtási egyezmény* rendelkezései szerint a biztonsági deficit kompenzálása érdekében a szomszédos tagállamok között megkötött kétoldalú egyezmények alapján ezen a területen is létrejöttek a szomszédos államok közötti hatékony együttműködés feltételei.

<cross-border crime>

Határon átnyúló fémkereskedelmi tevékenység: bármely önálló és üzletszerűen – rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági → *kockázatvállalás* mellett – végzett nemzetközi → *fémkereskedelmi tevékenység*.

<cross-border metal trading>

Határon átnyúló megfigyelés: a → *schengeni államok* közös szárazföldi határain megszüntetett → *határellenőrzés* miatt keletkezett → *biztonsági deficit kompenzálása* érdekében bevezetett → *intézkedések* egyike, amelynek alapját a → *Schengeni végrehajtási egyezmény* teremtette meg, s a kedvező tapasztalatok alapján más külföldi → *hatóságokra* is kiterjedhet. A ~ végrehajtásának konkrét szabályait a tagállamok nemzeti joga és az érintett → *államokkal* kötött megállapodások tartalmazzák. A magyar szabályozás szerint külföldi hatóság – az → *Európai Unió* tagállamának bűnüldöző szerve, valamint az Európai Unió tagállamán kívül más külföldi államnak a → *bűnüldözésben* való nemzetközi kapcsolattartásra és együttműködésre feljogosított szerve – az általa a saját területén folytatott bűnüldöző tevékenysége során a → *bűncselekmény* elkövetésével gyanúsítható, ill. a vele kapcsolatban lévő személy megfigyelését Magyarország területén

is folytathatja, ha ahhoz az illetékes magyar hatóság – → *határidő* tűzésével – előzetesen hozzájárul. Ha a megkeresésben a külföldi hatóság ezt kéri, a Magyarország területén alkalmazott megfigyeléshez a megfigyelésre feljogosított magyar szerv segítséget nyújthat. A magyar bűnüldöző szerv a Magyarország területén megkezdett megfigyelést külföldi állam területén → *nemzetközi szerződésben* meghatározott feltételek szerint folytathatja. Ha a késelem veszéllyel jár, vagy a bűnüldözés érdekeit egyébként sértené, a külföldi hatóság megfigyelést folytató tagja a megfigyelést az illetékes magyar hatóság előzetes hozzájárulása nélkül is folytathatja, ha az → *államhatár* átlépésével egyidejűleg annak átlépéséről, valamint az előzetes hozzájárulást nélkülöző határátlépés szükségességét alátámasztó indokokról a nemzetközi szerződésben megjelölt magyar hatóságot értesíti. A megfigyelést azonban haladéktalanul abba kell hagyni, ha az értesítést követően az illetékes magyar bűnüldöző szerv azt kéri, ill. ha a megkeresés megküldését követő 5 órán belül a hozzájárulást nem adja meg.

<cross-border surveillance>

Határozat: (1) a → *nyomozó hatóság* és az ügyész a büntetőeljárás törvényben taxatívve felsorolt esetekben döntéseiről ~ot hoz, írásba foglalása kötelező. Az írásbeli ~ fő részei: bevezető, rendelkező, indokoló rész és a keltezés. Előfordulhat „csonka”~ is az → *együttműködő személy*nél, amikor a → *feljelentést* elutasító ~nak hiányzik az indokolási része. A → *jegyzőkönyv*be foglaltaknak csak rendelkező része és indokolása van. A → *bíróság* döntéseit magában foglaló ~ok lehetnek: elnevezésükben → *ítéletek* és → *végzések*, tartalmukban ügydöntők és nem ügydöntők. (2) A közigazgatási hatóságnak az ügy érdemi eldöntését előkészítő, közbeszóló intézkedése.

<decision>

Határőr: olyan tisztviselő, aki a nemzeti joggal összhangban a → *határátkelőhelyen*, az → *államhatáron* vagy az államhatár közvetlen közelében teljesít szolgálatot, és aki a schengeni határellenőrzési kódexszel és a nemzeti joggal összhangban határellenőrzési feladatokat végez.

Tört.: a határőrségnél, ill. annak elődszervezeteinél – pl. katonai határőrvidéken – önkéntes alapon szolgálatot teljesített (hivatásos és sorállományú) egyenruhás, felfegyverzett (sok esetben sajátos jogállású) személyek összefoglaló megnevezése.

<border guard>

Határőr-felderítés: a → *határőrség* bünyügyi és felderítő szervezeti egységeinek a vonatkozó törvény adott bekezdésében megjelölt célok – az → *államhatár rendje*, a közrend-közbiztonság, a nemzetbiztonság védelméhez való hozzájárulás – érdekében folytatott titkos, leplezett és nyílt tevékenységének megnevezése volt, amely valamely a múltban történt vagy adott jelenben zajlott, ill. a jövőre tervezett, bünyügyi szempontból releváns tény, esemény vagy körülmény megismerésére, elemzésére, egyeztetésére irányult az akkor érvényes jogszabályban és határőrségi belső szabályzóknak meghatározott módon.

<border guard reconnaissance, criminal intelligence carried out by certain units of the former Border Guard>

Határőr-igazgatóság: a volt → *határőrség* területi szintű, részben önálló költségvetésgazdálkodást folytató szerve, jogi személyisége, amely Magyarország → *államhatárának* adott szakaszán, a → *belügyminiszter* által meghatározott illetékességi területen határőrizeti, határforgalmi kirendeltségeivel és határvadász századaival hajtotta végre az → *államhatár* őrizetét, a → *határforgalom* ellenőrzését, a → *határrend* fenntartását, valamint a → *hatáskörébe* utalt egyéb

rendvédelmi, honvédelmi jellegű feladatokat. A ~ az irányítási, hatósági, bünyügyi és a biztosítói, őrzés-biztonsági, kiszolgálói funkcióknak megfelelően elkülönült szervezeti egységekre tagozódott. Ennek megfelelően magában foglalta az első- ill. a második fokú hatósági jogkört gyakorló irányító-vezető funkciót ellátó igazgatósági vezetést, valamint a határ őrizetét, a határforgalom ellenőrzését és a határrend fenntartását közvetlenül ellátó határőrizeti és határforgalmi kirendeltségeket, a határvadász alegységeket, a közösségi szállásokat, a felderítő-bünyügyi csoportokat, akciószolgálatokat, továbbá a működés zavartalanságát szolgáló biztosító, őrzésbiztonsági, kiszolgáló szerveket, alegységeket.

<Border Guard Regional Directorate (before Hungary's accession to the EU)>

Határőrizet: (1) a határok őrizete a → *határátkelőhelyek* között, valamint a határátkelőhelyeknek a hivatalos nyitvatartási időn túli őrizete a → *határforgalom-ellenőrzés* megkerülésének megakadályozása érdekében. A ~ fő célja a jogellenes → *határátlépések* megakadályozása, a → *határokon átnyúló bűnözés* elleni küzdelem, valamint a határt illegálisan átlépő személyek elleni → *intézkedések* meghozatala. (2) A ~ keretében az arra feljogosított személy a → *határterületen* az → *államhatár* rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekményeket megelőzi, felderíti, valamint megszakítja. A ~-et a határterületen folytatott folyamatos szolgálati tevékenységgel kell megvalósítani. (3) Az ország államhatára sérthetlenségének biztosítására hivatott olyan összetett, célirányos, szervezett tevékenység megnevezése, amely többféle cselekményt foglal magában az államhatár jogellenes átlépésének megakadályozása, annak rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmény megelőzése, illetőleg megakadályozása céljából.

Tört.: (1) tágabb értelemben a határőrségnek a → *határterületen* (illetékességi területén) folytatott olyan szolgálati tevékenysége, amely az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzésére, felderítésére és megszakítására, lényegében hazánk államhatára sérthetlenségére irányuló folyamatos, célirányos tevékenység. (2) A korábbi határőrség béketevékenységének a határbiztosítási részéhez kapcsolódó olyan elmélete és gyakorlata, amely magában foglalta a határőralegységek (egységek) állam- és közbiztonság védelme érdekében végrehajtott valamennyi határőrizeti tevékenysége tervezését, szervezését, irányítását (vezetését), ellenőrzését és mindenoldalú biztosítását.

<border surveillance (before the implementation of the Schengen Borders Code: border guarding)>

Határőrizet elvei: a határőrizeti → *szervezetek* tevékenységét meghatározó törvényszerűségekből levezetett fontos tételek, amelyek bár jobbára szakmatörténeti kategóriáká váltak, egyben fontos összetevői a modern → *határrendészeti elveknek* is. A határőrizet megszervezése során különösen a következők érvényesítésére helyeztek nagy hangsúlyt: 1. az időben és térben folyamatos határőrizet elve; 2. az erők és eszközök összpontosításának elve; 3. az aktivitás elve; 4. a meglepetésszerűség elve; 5. a mélységi tagoltság elve. A ~ a határőrizeti szervezetek határrendészeti szervezetekké való átalakulása során nem veszítették érvényüket, s a megváltozott körülmények között új minőségben érvényesülnek a → *határrendészeti elvek* között.

<border surveillance principles>

Határőrizeti akció: a → *határterületen* a → *határőr-igazgatóság* erőinek központi (igazgatósági vagy országos parancsnoksági) vezetésével végrehajtott, egyidejű, összehangolt, ideiglenes szolgálati tevékenysége, amely az → *államhatár* rendjét veszélyeztető

vagy sértő → *bűncselekmény* elkövetőjének, fegyveres személynek az elfogására és az államhatáron történő átlépésének megakadályozására irányult.

<border surveillance operation>

Határőrizeti helyzetismeret: a határokon átnyúló illegális tevékenységek → *határőrizeti monitoringjának*, felderítésének, azonosításának, nyomon követésének és megértésének egyik alapfeltétele. A ~ rendeltetése, hogy az új → *információk* és a már meglévő tudás egyesítésével, alapos indokokkal és megbízhatóan támasszák alá a reagálási → *intézkedéseket*, valamint fokozottabban tudják csökkenteni a → *tiltott határátlépést* megkísérlő személyek körében a → *külső határokon*, ill. az azok mentén vagy közelében bekövetkező halálesetek számát.

<border surveillance situational awareness>

Határőrizeti helyzetkép: az → *európai határőrizeti rendszer* grafikus felülete, amely a különböző → *hatóságok*, érzékelő eszközök, platformok és egyéb források által biztosított, közel valós idejű → *adatok* és → *információk* megjelenítésére szolgál, amelyeket más hatóságokkal megosztanak a kommunikációs és információs csatornákon keresztül a → *külső határookra* és a határok előtti területekre vonatkozó helyzetismeret kialakítása és a reagálási képesség támogatása érdekében.

<border surveillance situational picture>

Határőrizeti kirendeltség: a → *határőrség* olyan helyi – elsőfokú hatósági jogkört gyakorló – szervének volt a megnevezése, amely a → *határátkelőhelyek* közötti határszakasz őrizetét hajtotta végre, és megelőzte, megszakította és felderítette az → *államhatárral* kapcsolatos jogellenes cselekményeket.

<border guard office (before Hungary's accession to the EU)>

Határőrizeti monitoring: a → *határőrizeti helyzetismeret* biztosítása érdekében végrehajtott tevékenységek egyike; olyan megfigyelő, ellenőrző tevékenység, amely a határokon átnyúló illegális tevékenységek felderítésére, jelzésére, nyomon követésére irányul. Az egyes területrészek és migrációs útvonalak ~ja (a → *kockázatelemzések* alapján) végrehajtható folyamatosan, időszakosan és szelektíven. Eszközei lehetnek űrtávközlési eszközök, felderítő repülőgépek, helikopterek, drónok, bármilyen szárazföldi járműre, hajóra és egyéb járműre felszerelt érzékelő eszközök, ill. a tengerpartokra, a külső szárazföldi határok térségében telepített stabil optikai eszközök és hőkamerák. <border surveillance monitoring>

Határőrizeti nap: a → *határórség* helyi szervezeti elemeinél a → *határőrizeti kirendeltségen*, a → *határforgalmi kirendeltségen* és a → *határőr őrsön* alkalmazott olyan egy vagy két naptári napon belüli 0–24 óra, amelynek kezdetét és végét az illetékes országos vezető a → *valószínű mozgási időre* figyelemmel, belső jogi szabályozás eszközével határozta meg.

<quasi a 24-hour period defined as a border guarding day before Hungary's accession to the EU>

Határőrizeti tevékenység: Hr.: (1) az → *államhatár* → *határátkelőhelyek* közötti, valamint a határátkelőhelyeknek a hivatalos nyitvatartási időn túli őrzése érdekében végzett azon eljárások, szolgálati formák összessége, amelyekkel a → *határrendészetért* felelős → *szervezet*, szerv, → *hatóság* végrehajtó szervezetei, elemei jogszabályokban előírt feladataikat megvalósítják. (2) Azon eljárások, szolgálati formák összessége, amelyekkel a határrendészeti tevékenység ellátására hivatott funkcionális szervezetek a jogszabályokban előírt feladataikat realizálják.

Tört.: a → *határórség* által az → *államhatár őrzése* során alkalmazott szolgálati tevékenység. Egy adott időszakban való konkrét megjelenési formáit (így pl. → *üldözés*, → *razzia*, fegyveres csoportok felszámolása stb.) befolyásolták a határőrizetben ható törvényszerűségek és a → *határőrizeti elvek*. <border protection/guarding activity (before Hungary's accession to the EU)>

Határőr őrs: a → *határórség* helyi szervének, a → *határőrizeti kirendeltségnek* megfelelő, annak létrehozása előtt alkalmazott helyi szintű végrehajtó → *szervezet* megnevezése volt. A ~ a határőrizeti kirendeltségtől eltérően még alapvetően sorállományal hajtotta végre feladatát a meghatározott működési területén, korlátozott rendészeti → *hatáskörrel* és sajátos tevékenységekkel. A ~ tevékenykedhetett a határőrizet első vagy második lépcsőjében, ez utóbbit mélységi (tartalék) őrsnek nevezték.

<border guard station before Hungary's accession to the EU>

Határórség: (1) a honfoglalástól, az államalapítástól valamilyen megnevezéssel, formában és módon létezett funkcionális szervezetek olyan összefoglaló megnevezése, amelynek rendeltetése kezdettől fogva leginkább az ország határainak a védelme volt. (2) Korábban a fegyveres erők részét képező, kettős rendeltetésű, alapvetően az → *államhatár* őrizetére, a → *határforgalom* ellenőrzésére, a → *határrend* fenntartására, kis részben az államhatár korlátozott mértékű katonai védelmére hivatott sajátos jogállású, szervezeti és felkészültségű fegyveres szerv volt, amely 2005. január 1-től már alapvetően rendészeti jellegű feladatokat ellátó országos hatáskörű fegyveres rendvédelmi szervként funkcionált.

<Border Guard>

Határőrzés: → **Határőrizet**

Határregisztrációs rendszer: → **HERR**

Határrend: (1) rendezett határ menti viszony, amelynek fenntartása – → *nemzetközi szerződés* vagy jogszabály alapján – a → *szomszédos államok*at egymással szemben megillető jogok és kötelezettségek kölcsönös tiszteletben tartásán alapszik. (2) Olyan állapot, amelyben két vagy több szomszédos állam közös határán és annak közelében a kölcsönösen elismert, elfogadott, két- vagy többoldalú szerződésekben rögzített, ún. rendezett viszonyok uralkodnak. (3) Azoknak a kötelezettségeknek és jogoknak az összessége, amelyek a szomszédos államokat a normális határ menti viszonyok fenntartása érdekében egymással szemben terhelik és megilletik. Magában foglalja: a → *határvonal* jelölését és a → *határjelek* karbantartását, a határvizeknek, a határvonalat keresztező vasútvonalaknak, utaknak és hidaknak a használatát, a határvonal közelében a halászatnak, a vadászatnak és az egyéb munkálatok végzésének a szabályait, azokat a magatartási szabályokat, amelyek az → *államhatár* sérthetetlenségét, a személyek és javak biztonságát, a jogos érdekek tiszteletben tartását biztosítják az államhatár mentén.

<regulated/ordered conditions at the border, border regime>

Határrendész: (1) az Országos Képzési Jegyzékben korábban nevesített szakmai végzettséggel rendelkező, határrendészeti feladatok ellátására felkészített szakember. (2) A határrendészeti feladatok ellátására kinevezett hivatásos állományú természetes személy. (A megnevezés a határőrség hivatásos → *szervezetre* való áttéréséhez kapcsolódik.)

<border policing officer>

Határrendészjárőr: az a hivatásos állományú személy, aki rendőri alapképzettséggel rendelkezik, speciálisan felkészített, leginkább határrendészeti feladatokat lát el integrált rendészeti szervezeti keretek között.

<border police patrol>

Határrendészet: (1) rendészeti eszközökkel és módszerekkel megvalósított olyan hatósági tevékenység, amely a rendelkezésre álló emberi erőforrások, eszközök, technológiák, ismeretek és kapcsolatrendszer felhasználásával, a közösségi és nemzeti szabályok egyetemes és következetes alkalmazásával a magas szintű → *határbiztonság* megteremtésére, fenntartására és fejlesztésére irányul. (2) A rendészet egyik olyan funkcionális alkotórésze, amely az → *államhatár* rendje előfeltételei létrehozására és fenntartására irányuló állami tevékenység. Magában foglalja az államhatár rendjének fenntartása érdekében azokat a teendőket, amelyeket a jogszabályok lehetővé tesznek. (3) A → *határrend* előfeltételei létrehozására, fenntartására a → *határrendsértések*, az államhatár rendje megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart, kívánatos → *rend* helyreállítására irányuló a rendészet részét képező tevékenység az erre szolgáló erővel és eszközökkel. (4) A határrenddel összefüggő azon eljárási cselekmények összessége, amelyeket az erre feljogosított → *szervezet* szolgálati személyei a jogellenes cselekmény elkövetőivel szemben hatáskörükben – illetékességi területükön – kezdeményeznek vagy lefolytatnak, ill. államigazgatási aktussal tiltanak, korlátoznak vagy engedélyeznek. (5) Az államhatár őrizetét, a → *határforgalom-ellenőrzést*, a határrend fenntartását és egyéb más jogszabályban meghatározott feladatot végző szervezetek ilyen irányú működésük, megnyilvánulásuk általános megnevezése.

<border policing>

Határrendészeti akció: szakmatörténeti kategória, a → *határőrség* által 1992-től alkalmazott határőrizeti tevékenységek egyike, amely a → *razzia* elméletének a megváltozott körülmények közötti alkalmazására épült. A ~ az → *államhatár rendjét*, a → *határforgalom* ellenőrzését súlyosan veszélyeztető szabálysértéssel, bűncselekménnyel vagy más súlyos bűncselekménnyel gyanúsítható személyek felkutatására, elfogására, fegyveres csoport államhatáron történő átjutásának megakadályozására, felszámolására, továbbá tömeges meneküléssel kapcsolatos határrendészeti feladatok végrehajtása érdekében elrendelhető tevékenység volt. Alkalmazhatták a → *határterületen* kialakult katasztrófhelyzet, elemi csapás, továbbá tömeges meneküléssel kapcsolatos határrendészeti feladatok végrehajtása érdekében is.

<border policing operation (before Hungary's accession to the EU)>

Határrendészeti elvek: a határrendészeti → *szervezetek* tevékenységében tartósan jelen lévő, objektív, folyamatosan ható, tendencijelleggel érvényesülő, egymással kölcsönös kapcsolatban lévő fontos tételek. Megfogalmazásukra és adaptálásukra – formálisan is – 1992 után került sor. Tartalmuk részben egybeesik a → *határőrizet elveivel*, ami a folytonosságot jelzi. A ~ lehetnek alap-, általános és specifikus elvek, amelyek összehangolt alkalmazása – a vezetői munkában és a szakmai megvalósításban egyaránt – szinergiákat eredményez. A legfőbb határrendészeti alapelveknek tekintjük a törvényesség, az információgyűjtés és -feldolgozás, valamint a komplexitás és kompetencia, továbbá az integráció elvét. A legfontosabb határrendészeti általános elvek: 1. a mindenkori határrendészeti helyzet és az erők, eszközök alkalmazása összhangjának elve; 2. a határrendészeti erők

és eszközök összpontosításának elve; 3. az időben és térben folyamatos szolgálati tevékenység elve; 4. a határrendészeti szervezet és a szolgálati tevékenység mély felépítésének elve; 5. az aktivitás elve; 6. a meglepés elve; 7. a manőverezés elve; 8. az együttműködés elve; 9. a személyi állomány magas szintű erkölcsi, tudati, pszichikai felkészítésének elve; 10. a határrendészeti szervezet szolgáltató jellege biztosításának elve; 11. a határrendészeti szolgálati tevékenység magas fokú logisztikai biztosítása és az észszerű takarékoság közötti összhang megteremtésének elve. A határrendészeti specifikus elvek az egyes határrendészeti szolgálati tevékenységek során érvényesülő sajátos és különleges elvek, mint pl. az uniós belső határokon vagy pl. a nemzetközi légi kikötőkben, vagy pl. a rendkívüli időjárási viszonyok közepette érvényesülő sajátos és különleges elvek.

<border policing principles>

Határrendészeti, igazgatásrendészeti, idegenrendészeti, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti (HIIKK) egységes rendészeti statisztikai rendszer: a rendészeti szakterület egyik meghatározó, több szolgálati ág legfőbb statisztikai → *adatait* tartalmazó statisztikai rendszere. A ~ 2013. július 1-jétől működik, elődje a manuálisan gyűjtött adatokat tartalmazó KREND statisztikai rendszer volt. A ~ a → *Robotzsaru*-ban rögzített iratok, → *intézkedések* adatai alapján automatikusan generálja a statisztikai adatokat, amelyek megtekintésére a Robotzsaru részét képező Netzsaru rendszerben van lehetőség. Minden statisztikai adat visszakövethető a forrásáig. Az adatok hitelességét az ötszintű hitelesítési és ellenőrzési rendszer biztosítja.

<Border policing, division of administration, alien policing authority, public order, traffic department uniform policing statistical system>

Határrendészeti igazgatóság: Tört.: a → *határőrség* 1992–2007 között érvényes szervezetében működött regionális szervezeti elem volt, amely az akkori Magyar Köztársaság → *államhatárának* meghatározott szakaszán az államhatár őrizetének feladatát a törvények, törvényerejű rendeletek, belügyminiszteri, belügyi államtitkári, országos parancsnoki és helyettesi utasítások, intézkedések, valamint a szabályzatok, továbbá a → *nemzetközi szerződések* (egyezmények) előírásai alapján látta el.

<Border Policing Regional Directorate before Hungary's accession to the EU>

Határrendészeti kirendeltség: a területi szintű rendészeti szervezeti egység (megyei rendőr-főkapitányság, 2008. január 1. előtt a határőr-igazgatóság) közvetlen alárendeltségében működő, önálló feladatkörrel rendelkező helyi szintű végrehajtó szerv, amely illetékességi területén végzi az → *államhatár* őrizetével, a → *határforgalom-ellenőrzéssel* és az államhatár rendje fenntartásával kapcsolatos feladatait különféle eljárások, szolgálati fellépések és intézkedések keretében.
<border policing office>

Határrendészeti nyilvántartás: a Rendőrségről szóló törvény (Rtv.) határrendészeti adatkezelésében megfogalmazott nyilvántartások.
<border policing register>

Határrendészeti Operatív Törzs: a magyar határőrizeti/határrendészeti szervezetek tevékenységük során gyakran alkalmaztak ideiglenes szervezeti elemeket. Ilyen a ~ is, amelyet az → *illegális migrációhoz* kapcsolódó szolgálati feladatok Magyarország területén való eredményes végrehajtása, a határrendészeti szervek és az együttműködő hatóságok közötti koordináció, valamint a tevékenység mindenoldalú biztosítása érdekében az országos rendőrfőkapitány által hoztak létre

részleges országos hatáskörrel rendelkező vezetési szervezeti elemként. Feladatai közé tartozik az előállított, őrizetbe vett illegális migránsok szállításával, elhelyezésével, főröhelyekkel kapcsolatos → *adatok* nyilván tartása, a logisztikai feladatok koordinálása, eszköztartalék-képzés, kiesett eszközök, járművek pótlása, nagyszámú előállítás esetén az előállítottak átcsoportosításának koordinálása, őrizetbe vételt követően az őrizeti helyek kijelölése, szükség esetén javaslat tételre ideiglenes őrzött szállás nyitására, szükség esetén az országos lista alapján segítségnyújtás a tolmácsok biztosításában, folyamatos kapcsolattartás a rendőri szervek kijelölt koordinátoraival.

<border policing operative staff>

Határrendészeti rendszer: a → *határrendet* sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzésével, felderítésével és megszakításával, az → *államhatár* átlépésének feltételeivel nem rendelkező személyek be-, át- és kiutazásának megakadályozásával, a Magyarországon és a schengeni térségben jogellenesen tartózkodó személyek kiszűrésével kapcsolatos határrendészeti tevékenységek, intézkedések és eljárások összessége. A ~ elemei a schengeni → *külső határszakaszokon*: a → *határellenőrzés*, a határrend fenntartása, a → *mélylégi ellenőrzés*, az idegenrendészeti intézkedések és eljárások, a szakmai irányítás és felügyelet. A ~ elemei a schengeni belső határszakaszokon: a kompenzációs intézkedések, a határrend fenntartása, a → *mélylégi ellenőrzés*, az idegenrendészeti intézkedések és eljárások, a szakmai irányítás és felügyelet. A schengeni elveknek megfelelő ~ fontos jellemzője, hogy a belső határszakaszokon végzett rendészeti tevékenységek nem irányulnak a → *határforgalom* ellenőrzésére, ugyanakkor az általános rendőrségi → *hatáskörökben* végzett ellenőrzések teljeskörűen végrehajthatók.

<border policing system>

Határrendészeti sebezhetőségértékelési hálózat: az → *Európai Parlament* és a Tanács vonatkozó rendeletében meghatározott határrendészeti sebezhetőségi értékelés lefolytatása érdekében 2016-ban alapított hálózat, amelynek fő feladata a → *határelenőrzés*hez szükséges tagállami műszaki eszközök, rendszerek, kapacitások, erőforrások, infrastruktúra, megfelelően képezett és képzett személyzet rendelkezésre állásának nyomon követése, értékelése, az értékeléshez szükséges kritériumok és módszertan kidolgozása, valamint szükség esetén azok módosítása. A sebezhetőség értékelésének a célja, hogy felmérje a tagállamok kapacitását és felkészültségét a közelgő kihívásokkal szemben, beleértve a jelenlegi és a jövőbeli fenyegetéseket és nyomást a → *külső határok*on, azonosítsa ezen tényezők lehetséges következményeit és azok hatását a schengeni térségben.

<Vulnerability Assesment Network>

Határrendészeti stratégia: a határrendészeti rendeltetés, cél-, követelmény- és feladatrendszer, valamint a határrendészeti szolgálati tevékenységek, eljárások, módszerek, továbbá a → *határrendészeti szervek*, erők, eszközök felépítésének és alkalmazásának gondosan megtervezett rendje (menete, hogyanja) és egyben mindezek átfogó dokumentuma. Módszertani oldalról megközelítve olyan határrendészeti szakmai koncepció és annak realizálási kerete, amely helyzetértékelő, prognosztizáló, cél-, prioritás- és komplex feladatrendszerre vonatkozó elgondolásokat és cselekvési sávokat meghatározó részekből áll össze. A magyar ~ meghatározó elemei a következők: a határbiztonság, a schengeni határbiztonsági feladatok koordinálása, az integrált határigazgatás, a határbiztonsággal, határrendészettel összefüggő nemzetközi kapcsolatok és kötelezettségek, a határrendészeti tevékenység és a biztonságsszolgáltatás minő-

sége. A stratégiához akcióterv is tartozik. A magyar ~ összhangban van az → *európai integrált határigazgatással*, támogatja annak végrehajtását.

<border policing strategy>

Határrendészeti szervek: a határrendészeti feladatok irányítására és végrehajtására létrehozott → *szervezetek*, szervezeti alrendszerek és elemek összessége, amelyek konkrét megnevezése rendszerint tükrözte e szervek államigazgatásban/közigazgatásban elfoglalt helyét és szerepét is. A 2017. december 31-i állapot szerint a jellemzően hierarchikus felépítés és a területi munkamegosztás szerint a központi szinten működő határrendészeti szerv az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztálya. A területi szervezetek részben különböznek egymástól attól függően, hogy a területi szerv rendelkezik-e határszakasszal, s ha igen, akkor az külső vagy belső → *határszakasz-e?* A külső határszakasszal rendelkező megyei rendőr-főkapitányságok szervezetében határrendészeti szolgálat, a belső határszakasszal rendelkező megyei rendőr-főkapitányságok szervezetében közrendvédelmi és határrendészeti osztály működik. Az → *államhatár rendjének* fenntartását, a szomszédos országok rendészeti szerveivel való közös → *járőrszolgálatot* általában a városi rendőrkapitányságok közrendvédelmi és határrendészeti alosztályai végzik. A sem belső, sem külső határszakasszal nem rendelkező megyei rendőr-főkapitányság szervezetében nem található sem önálló határrendészeti szervezet, sem idegenrendészeti osztály. A mélységi ellenőrzésekkel kapcsolatos koordinációs tevékenységet a közrendvédelmi osztály végzi. A Repülőtéri Rendőr Igazgatóságon a rendészeti szolgálat részeként, szakirányító és felügyeleti szervként működik a Határ- és Idegenrendészeti Osztály. Az Őrzött Szállítás és Objektumbiztonsági

Szolgálat ugyancsak egy szervezeti elem képez. A rendőrség helyi szervezetei között a határrendészeti végrehajtó szolgálati feladatokat ukrán, román és szerb viszonylatban a határrendészeti kirendeltségek, horvát viszonylatban a határszakasszal rendelkező városi rendőrkapitányságok határrendészeti osztályai, valamint a légi határellenőrzés terén a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság Rendészeti Igazgatóság alárendeltségébe tartozó Rendészeti Főosztály Határrendészeti Osztálya és a közvetlen alárendeltségű Szakértői Alosztály végzi. A Készenléti Rendőrség szervezetében határrendészeti igazgatóságok vannak, amelyek a → *határőrzéssel* és a → *határrend* fenntartásával kapcsolatos – elsősorban az → *ideiglenes biztonsági határzár* megfigyelésével, megsértésének megelőzésével, felderítésével és megakadályozásával összefüggő – feladatokat látják el.

Határrendészeti szervek együttműködése: az → *államhatár rendje* és a → *határrend* fenntartásában részt vevő valamennyi erő és eszköz alkalmazásának cél, idő, módszer és terep (hely) szerinti összehangolása a feladatok eredményes végrehajtása érdekében. Az együttműködés eredményessége biztosítható: 1. a saját feladatok pontos meghatározásával, az együttműködő szervek feladatainak ismeretével, valamint a két fél feladatainak összehangolásával; 2. a rendszeres és kellő időben történő kölcsönös tájékoztatással; 3. a megbízható összeköttetés megszervezésével és folyamatos fenntartásával; 4. az egységes együttműködési jelek, jelzések meghatározásával; 5. az együttműködési feladatok gyakorlásával.

Határrendészeti szolgálat: a → *rendőrség* → *külső határral* rendelkező megyei rendőr-főkapitányságainak szervezetében a ren-

dészeti igazgatónak közvetlenül alárendelt szervezeti elem, amely a határrendészeti szakterületen szakmai irányítói, felügyeleti jogkört gyakorol a megyei rendőr-főkapitányság illetékességi területén működő határrendészeti kirendeltségek (horvát viszonylatban a városi rendőrkapitányságok határrendészeti osztályai) tekintetében. A határrendészeti szakterületen vezetői döntéseket készít elő. Szorosan együttműködik a bűnügyi igazgatónak alárendelt migrációs osztállyal.

<border policing service>

Határrendészeti szolgálati ág: 2001-től a → *határőrség*, majd – a határőrség és a → *rendőrség* integrációja után – 2008-tól a rendőrség szakmai feladatainak végrehajtását biztosító szolgálati ágak egyike. A rendőrség feladatainak végrehajtása során speciális szakmai feladatkörében eljárva őrzi az → *államhatárt*, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését, ellátja a → *hatáskörébe* utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat, ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat – ide nem értve a vámellenőrzést –, valamint végzi a határátléptetést, továbbá biztosítja a → *határátkelőhelyek* rendjét, továbbá végzi a közúti határátkelőhelyek üzemeltetését, a fenntartásukra és fejlesztésükre vonatkozó feladatok végrehajtását, irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a → *határjelek* felújításával kapcsolatos munkák végzését, megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű → *migráció* kezeléséhez szükséges intézkedéseket, továbbá elhárítja az → *államhatár rendje* ellen irányuló erőszakos cselekményeket.

<border policing branch of the (police) service>

„**Határrendészeti Tanulmányok**”: tudományos periodika, amely az 1992-től megjelenő *Határőrségi Tanulmányokból* fejlődött ki, és 2004-től ~ néven jelenik meg. Korábban a → *határőrségnél* folyó tudományos munka eredményeként alkotott tanulmányok megjelenését biztosította. Napjainkban a → *határrendészet* művelőinek biztosít elektronikus publikálási lehetőséget.

<Border Policing Studies: electronic periodical for those cultivating border policing>

Határrendészeti távfelügyeleti irányító központ: a → *szabotázs elleni intelligens jelzőrendszer* és a → *komplex határvédelmi rendszer* által generált riasztások kezelését, archiválását biztosító, valamint azok alapján a határőrizeti feladatot ellátó erők irányítását támogató központ.

<border policing remote monitoring control centre>

Határrendi eset: a → *határrend* kisebb súlyú megsértése, amelyet a két → *szomszédos állam* → *nemzetközi szerződése* még nem minősít → *határrendsértés*nek. Ilyen eset pl., ha valaki helyi ismeret hiányában ittasan vagy gondatlanul áttéved az → *államhatáron*, vagy ilyen pl. a háziállatok határon való átkóborlása, valamint a vízi jármű átsodródása is. Rendezésük a jószomszédi viszonyok keretében egyszerűsített módon történik. Az államhatáron átkóborolt háziállat, valamint az államhatáron elháríthatatlan ok következtében átkerült tárgy elhelyezéséről, tartásáról, ill. tárolásáról annak visszaadásáig az illetékes települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.

<case concerning regulated/ordered conditions at the border>

Határrendsértés: (1) két → *szomszédos állam* közös határán, egyiknek a területéről kiinduló olyan cselekmény vagy esemény, amely sérti, károsítja, veszélyezteti a másik

→ *államot*, annak területét vagy az ott tartózkodó személyeket, ill. mindezek jogos érdekeit. A ~ eseteit konkrétan a két szomszédos állam közötti → *nemzetközi szerződés* határozza meg. Nemzetközi szerződés eltérő rendelkezésének hiányában ~nek minősül különösen: a területsértés, az átkényszerítés, a határőrizeti berendezések megromlása, a → *határjelromlás*, a véletlen átlövés, a határon átható robbantás, a tűzátterjedés vagy tűzokozás, a személyek átszalogatására vagy a társadalmi rendszer megsértésére irányuló átbeszélés, a határon más jellegű meg nem engedett átbeszélés, az iratok vagy egyéb tárgyak illegális átjuttatása az → *államhatáron*, a → *járőrök* vagy katonai objektumok megvilágítása, az átfényképezés, átfilmezés, a sértő feliratok, rajzok járművön való továbbítása a határon át, ill. a határon túlról látható módon való elhelyezése, a → *határfolyók* vagy a határt átszelő folyók mederviszonyainak jogtalan megváltoztatása, a víz természetes folyásának jogtalan korlátozása, megakadályozása, a víz nagymérvű szennyezése, a határfolyókon robbanó, kábító, ill. mérgező anyagok jogtalan alkalmazása. Minden ~ bekövetkezése esetén, akár a szomszédos állam részéről, akár magyar részről történt, kivizsgálást kell lefolytatni. A → *határrend* kisebb súlyú megszegését nem minden határszerződés tekinti ~nek, s csupán → *határrendi eset*ként kezelik. A ~ – annak jellegétől függetlenül – minősülhet határincidensnek, súlyosabb esetben határprovokációnak is, amikor a sértett fél részéről ellenintézkedésekre is sor kerülhet. (2) A határrend megsértésének minősül minden olyan, az egyik állam területén az államhatáron, vagy annak közelében bekövetkezett cselekmény, amely kárt okoz a szomszédos állam területén, sérti vagy veszélyezteti annak érdekeit, valamint a területén tartózkodó személyeket.

<violation of the regulated/ordered conditions at the border>

Határsértés: a → *tiltott határátlépés* szinonim fogalma a szakzsargonban.

<border violation>

Határsértő: Tört.: (1) az a személy, aki → *tiltott határátlépést* követett el, erre kísérletet tesz, vagy tiltott határátlépésre irányuló bizonyított előkészületi cselekményt hajt végre. (2) Az a személy, aki tiltott határátlépést követett el, vagy erre irányuló kísérleti, ill. előkészületi cselekményt hajtott végre, s aki ellen ezért az illetékes nyomozó szerv a → *büntetőeljárást* megindította.

<border violator>

Határsértő-segítő: Tört.: az a személy, aki szándékosan segítséget nyújtott a → *határsértés* vagy → *tiltott határátlépés* elkövetéséhez.

<border violator's accomplice>

Határterület: (1) a meghatározott települések közigazgatási területe, a → *határátkelőhely*, az → *államhatár* ideiglenes megnyitásának időtartamára az ideiglenes → *határátkelőhely*. (2) Az a → *határvonaltól* számított területsáv, amelyet a kormány rendeletében meghatározott települések közigazgatási területe alkotott, továbbá a nemzetközi forgalom számára megnyitott repülőtér, vasútállomás és kikötő (kikötőhely) külön-külön meghatározott területe, a nemzetközi forgalomban közlekedő, menet közbeni → *határforgalom-ellenőrzésre* kijelölt jármű.

Tört.: a határvonallal általában párhuzamosan a honi oldalon húzódó, a vonatkozó jogszabályokban meghatározott szélességű területsáv, továbbá az a terület, ahol az akkori → *határőrség* és beosztottai, szolgálati személyei eljárásra jogosultak voltak, előírt feladataikat a vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően ellátták.

<border area/region>

Határút: (1) az → *államhatár* közvetlen közelében lévő (azzal érintkező) olyan út, amelynek tengelye megegyezik a → *határvonallal*, vagy párhuzamos vele. (2) Azon különleges helyzetű út, amelynél a határvonal menete megegyezik az adott út hossztengegyével, és ezáltal a rajta történő közlekedés sajátosan valósul meg.

<border road>

Határvármegye: szakmatörténeti kategória, az Árpád-korban a király közvetlen alárendeltségében, a határispán irányításával működő, az ország legveszélyeztetettebb határszakaszain létrehozott, a várispánságok területével esetenként átfedésben lévő, katonai, határvédelmi feladatokat ellátó közigazgatási szervezeti egység – a történészek által nem egységesen értelmezett – megnevezése.

<quasi border county>

Határvédelem: (1) az ország elleni katonai támadás esetén a → *határterületen* megvalósított katonai védelmi tevékenység. (2) Alapvetően a magyar → *honvédség* csapatainak, továbbá az arra kijelölt (feladatrendszerében meghatározott) → *szervezet* erői és eszközei bevonásával végrehajtott olyan védelmi harctevékenység, amely egységes elgondolás és irányítás alapján az agresszor támadásának megállítására, megsemmisítésére, majd az eredeti helyzet visszaállítására irányul.

<border defence (military protection of the state border)>

Határvíz: mindazon természetes vagy mesterséges, felszíni vagy felszín alatti álló- vagy folyóvíz, amelyet a → *határvonal* keresztez, vagy amelyen halad. A tavaknak és a határt alkotó folyóknak a határvonaltól a magyar partig terjedő része teljes szélességében ~nek minősül.

<border waters>

Határvonal: (1) az → *államhatár* és a Föld felszínének metszészvonala. Pontos kijelölését → *határokmányok* tartalmazzák, amelyeket → *nemzetközi szerződés*ként törvényben kell kihirdetni. (2) Az államhatár és a föld (víz) felszínének metszési vonala, amelyet a nemzetközi szerződések alapján kitűzött → *határjelek* jelölnek. (3) A ~ a földön, vízen megállapított (kitűzött) egyenes, tört vagy görbe vonal, minthogy geometriai értelemben a vonalnak csak hosszúsági kiterjedése van, így szélességi és mélységi nincs. (4) Az államhatár és a föld- (víz) felszín metszészvonala, amely az adott → *állam szárazföldi (vízi) területe vízszintes kiterjedését* határozza meg.

<border line (line of intersection of the state border with the surface of the Earth)>

Határzár: a → *határforgalom* számára megnyitott → *határátkelőhelyeken* személyek, járművek és szállítmányok átléptetésének részleges vagy teljes szüneteltetése, kivételes esetben az → *államhatár* egy meghatározott szakaszán összefüggő ellenőrzés alá vonása, a határőrizeti tevékenység intenzitásának fokozása. A kialakult helyzettől függően elrendelhető → *részleges határzár* vagy → *teljes határzár*. A ~ schengeni belső határ esetében nem alkalmazható.

<closure of the border>

Hatáskör: (1) azoknak az ügyeknek a tárgyak szerint csoportosított összessége, amelyek intézésére valamely → *hatóság* jogosult és köteles. Az adott ügyben az a közigazgatási szerv rendelkezik ~rel, amelyet a jogszabály az adott típusú ügy intézésére feljogosít és egyben kötelez. A ~ a különböző szintű hatóságok közötti ügyek elosztását jelenti, jól elkülönítve az → *illetékességtől*, amely az azonos szintű hatóságok közötti területi ügymegosztás rendjét határozza meg. (2) A különböző szinten szervezett → *hatóságok*

közötti ügyelosztás, egyben a szerv vagy személy intézkedési jogainak köre is. (A „Milyen hatóság járjon el?” kérdésre ad választ.) Fajtaikat tekintve a → *bíróságok*nál megkülönböztetünk általános és kiemelt elsőfokú ~t. Általános ~ szerint első fokon a járásbírószékekhez tartoznak a törvény által a törvényszékek vagy a katonai → *büntetőeljárás* hatálya alá nem utalt → *bűncselekmények*. Kiemelt elsőfokú ~ szerint a törvényszékek, ill. a katonai büntetőeljárásban eljáró hatóságok járnak el a hatályuk alá utalt bűncselekményekben. A bíróság és az ügyész ~ét törvény állapítja meg. Az → *ügyészség* ~ét és illetékességét – a jogszabályban vagy a legfőbb ügyész normatív utasításában meghatározott esetek kivételével – annak a bíróságnak a ~e határozza meg, amely mellett működik. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal nyomozására vonatkozó ~i szabályt a törvény tartalmazza. A → *rendőrség* nyomozó hatóságainak ~ét és illetékességét a rendészetért felelős miniszter – az igazságügyért felelős miniszterrel egyetértésben kiadott – rendelete határozza meg.

<jurisdiction, sphere of authority, powers>

Hatáskörmegosztás: a → *szervezet*en belül a munkamegosztási elvek alapján tagolt szervezeti egységek vezetői kompetenciáinak kialakítása. Kiemelt jelentőségű a döntési és utasítási → *hatáskörök* felosztása a felső vezetés és az alárendelt hierarchikus szintek vezetői között.

<division of powers>

Hatásméret: Kut.: egy különbség nagyságát általában a szórás függvényében jelző mutató. Leggyakrabban egy mutatószám; megmutatja, hogy két átlag különbsége hányszor nagyobb a csoportok szórásánál (pl. ha a kontrollcsoport és a kísérleti csoport különbsége 10, a szórás szintén 10, akkor a ~ 1, vagyis nincs hatás; ha az átlagok közötti

különbség ugyanakkora, de a szórás 1, akkor a ~ 10, vagyis igen jelentős). A ~ több a statisztikai összehasonlításnál; megmutatja, mennyire fontos/nagy a különbség, és nem azzal foglalkozik, hogy az statisztikailag szignifikáns-e, vagy sem.

<effect size>

Hatástalanított: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer vagy annak egy részének olyan állapota, amelyben az eszköz behatolás- vagy támadásjelzési riasztási állapotról nem küld értesítést.

<unset/disarmed>

Hatóság: a → *büntetőeljárásban* egy hierarchikus jogviszony keretében az → *állam* büntetőigényét magánszemélyekkel szemben érvényesítő szerv. Büntetőeljárásban ~ a → *nyomozó hatóság*, az ügyész és a → *bíróság*. Ezek az ügy nyomozási, közbenső vagy a bírósági szakaszától függetlenül más-más jogkörökkel rendelkeznek. A → *nyomozásban* döntően a nyomozó hatóság és az ügyész kap szerepet, a bíróság kevésbé, míg a bírósági eljárásban már csak az ügyész és a bíró lát el ~i feladatokat. A → *kontradiktórium* elve döntően meghatározza az ügyész és a bíróság mint eljáró ~ok büntetőeljárás szerepét és funkcióját.

<authority>

Hatósági állatorvos: hatósági feladatok elvégzésére feljogosított állatorvos.

<official veterinarian>

Hatósági tanú: a → *büntetőeljárás* speciális laikus, hatóságon kívüli szereplője. Ő igazolja, hogy a jelenléte mellett az ügyész és a → *nyomozó hatóság* által lefolytatott eljárási cselekmény eredménye valóban azonos a → *jegyzőkönyvben*, ill. a → *feljegyzésben* szereplővel.

<official witness>

Hazáért/Határőr újság: a → *határőrség* képes folyóirata volt, a szervezet felszámolásáig.

<Border Guard: magazine of the Hungarian Border Guard>

Hazatérő (visszatérő) harcos: terrorszervezet(ek)hez csatlakozott, ideológiai alapon vagy anyagi haszon reményében → *terrorcselekményekben*, ill. a → *terror szervezet* által vívott harci cselekményekben részt vett, majd korábbi állandó lakóhelyére vagy hazájába visszatérő személy. A terrorszervezethez való kötődése, → *válságövezeti*, harci tapasztalata, kiképzettsége miatt különösen nagy a társadalmi veszélyessége, nemzetbiztonsági → *kockázata*.

<returning foreign terrorist fighters (FTF-s), returnees from jihadist terrorist groups>

Házilagos lőszerszerelés és lőszerújratöltés: → *lőszer* saját felhasználás céljára történő házilagos gyártása, → *lőszer elemekből* és egyéb alkatrészekből történő összeszerelése, amire a lőszergyártástól eltérő szabályok vonatkoznak.

<home-made manufacture and reloading of ammunition>

Házkutatás: a → *büntetőeljárásban* a → *kutatás* megnevezése alatt szereplő olyan → *kényszerintézkedés*, amelynek célja a → *bűncselekmény* elkövetőjének felkutatása, elfogása, tárgyi bizonyítási eszközök beszerzése. Jellemzően → *magánlakás*, ill. gépjármű tételes, módszeres átkutatását jelenti. Egyes speciális helyekre a büntetőeljárás törvény külön garanciális szabályokat, a krimináltaktika pedig speciális elveket, ajánlásokat fogalmaz meg.

<quasi house searches/perquisition>

Hazugság detektálása: Krim. pszich.: a szándékos tényellentétes állítások azonosítását megkísérlő módszerek, eljárások, technikák

gyűjtőfogalma. Különös jelentőségű a vallo-
mások értékelésében. Kutatása elemzi a ha-
zugságot kísérő fiziológiai változásokat, mimi-
kai gesztikuláris megnyilvánulásokat, a hang-
szín, hangerő, hangmagasság alakulását, a be-
szédidő jellemzőiben bekövetkező változaso-
kat, valamint az elbeszélte tartalom jelentésbe-
li sajátosságait.

<lie detection>

Hegyőr: a → *rendészeti feladatokat ellátó személy* a hegyközség működéséhez tartozó szőlők őrzésére.

<hill/mountain guard>

Hegyrendészet: szőlőhegyi gazdasági tulajdon védelmét illető preventív és megtorló szabályok összessége.

<policing of vineyards>

Hekker: magas szintű informatikai ismeretekkel rendelkező személy, aki különféle → *információs rendszerek*, eszközök, szoftverek, hálózatok gyengeségeit, sérülékenységeit kutatja fel, ill. használja ki. Lehetséges típusai: „black hat hacker”, vagyis fekete kalapos hekker, az ő tevékenységének célja a károkozás. Vele szemben a „white hat hacker”, vagyis fehér kalapos hekker tevékenységének célja nem a károkozás. Az ún. etikus hekker jellemzően a vizsgált információs rendszer vagy szoftver tulajdonosa, üzemeltetője által megbízott személy, aki a feltárt gyengeségeket, támadhatóságokat, sérülékenységeket csak megbízója számára ismerteti.

<hacker>

Helicon Life: a parlagi sasok védelmére 2012–2016 között zajlott európai uniós fajvédelmi projekt. Folytatása 2021-ig a „Parlagi sasok védelme a Pannon-régióban az ember okozta halálozás visszaszorításával”.

<Helicon Life>

Helybenhagyólag történő lefoglalás: a → *lefoglalás* olyan speciális esete, amikor a lefoglalt dolog nem szállítható a → *hatóság* hivatali helyiségében annak mérete, jellemzői miatt (pl. munkagép), vagy állag- és érték-megóvás érdekében azt a lefoglalás elszenvédőjének kezelésében kell hagyni (pl. állat). A helybenhagyólag lefoglalt dolog meglétét a hatóság ellenőrzi.

<confiscation in approval>

Helyfüggő szolgáltatás: → *térinformatikai szolgáltatás/alkalmazás*, amellyel lekérdezhető és megjeleníthető a → *digitális térkép* a felhasználó tartózkodási helye, annak bizonyos távolságú körzetében lévő releváns objektumok elhelyezkedése, mint pl. gyógyszertárak, vasútállomások, éttermek, színházak stb. A rendészet terén pl. az adott háttérkörnyezetében bekövetkezett → *határesetemények*, a város bizonyos pontja körzetében elkövetett → *bűncselekmények* stb. kérdezhetők le a ~sal.

<location based services – LBS>

Helyi erők: békefenntartási értelemben a → *válságövezetben* megtalálható, az adott ország fegyveres erőihez tartozó katonai és rendvédelmi alakulatok összessége.

<local forces>

Helyi jelentőségű védett természeti terület: a helyi önkormányzat által → *önkormányzati rendeletben* védetté nyilvánított térség, az → *önkormányzati természetvédelmi őr* működési területe.

<protected nature area of local importance>

Helyi rendőrség: békefenntartási értelemben a → *válságövezet* helyszínén a rendészeti feladatokat ellátó, az adott ország törvényei és → *közrendje* betartatásáért felelős rendvédelmi szerv.

<local police>

Helyi védelmi bizottság: járás, fővárosi kerület illetékességi területén működő testületi szerv a katasztrófák elleni védekezésben közreműködők feladatellátására, felkészülésük összehangolására.

<Local Defence Committee>

Helyszínbiztosítás: (1) leginkább rendőri vagy más biztonsági erővel végrehajtott olyan művelet, amikor → *bűncselekmény* után, katasztrófhelyzetben vagy közlekedési tömegszerencsétlenség esetén a → *rendet*, → *közbiztonságot* fenntartják, a helyszínen fellelhető fontos → *nyomokat*, bizonyítékokat a szakértők beérkezéséig megőrzik, továbbá segítik a helyszínre érkező élet- és vagyontmentők (mentők, műszaki mentőegység) munkáját, szükség és lehetőség szerint közre is működnek abban. (2) Az a személyvédelmi résztevékenység, amelynek célja a → *védtett személy* vagy delegáció hivatalos vagy magánprogramjához kapcsolódó, biztosítás alá vont programhely, esemény vagy rendezvény helyszínének ellenőrzése az esetleges → *fenyegetések* vagy → *veszélyek* felderítése, elhárítása érdekében.

<location protection; safety>

Helyszíni bírságolás: a → *rendészeti feladatokat ellátó személy* szabálysértés észlelésekor törvényi felhatalmazással a helyszínen megállapított pénzfizetési szankciója. Első fokon jogerős → *döntés*, amellyel szemben jogorvoslati lehetőség nincs. Meg nem fizetés következménye elzárás vagy közmunka lehet.

<on-the-spot fining>

Helyszíni kihallgatás: a büntető eljárásjogban szabályozott bizonyítási eljárás, amelynek keretében a vallomástevő személy a helyszínen önkéntesen vallomást tesz, eseményeket, cselekményeket rekonstruál, tárgyi bizonyítási eszközök hollétét mutatja meg.

Rögzítése → *jegyzőkönyvben* történik, amelynek mellélete lehet kép- és hangfelvétel is.

<on-site interviews>

Helyszíni műveletirányító: (1) rendészeti tevékenység, beavatkozás, kár helyszínén, mentőszervezet alkalmazásakor teendőket irányító, döntési jogkörrel felhatalmazott személy. (2) A kárhelyszínen a beavatkozást vezető, döntési jogkörrel felhatalmazott személy. (3) A → *csapatszolgálati feladat* ellátása során, annak részeként végrehajtott rendőri művelet vezetését, irányítását végző személy.

<incident officer; on-site control officer; on-site operation controller>

Helyszíni válságkezelő, vezetésirányítási parancsnokság (HVP): a rendkívüli esemény bekövetkezését követően a helyszínen megalakított – és a → *válsághelyzet* elhárításáig működő ideiglenes szervezeti elem. A → *szervezeten* belüli önálló és a rendkívüli esemény szempontjából releváns egységek által delegált összekötőkből, valamint az irányító parancsnokból áll. Fő feladata a parancsnok és közvetve a felszámolással megbízott műveleti egységek munkájának támogatása, továbbá koordinálja és irányítja a feladatok végrehajtását az adott műveleti helyszínen, kapcsolatot tart a társszervezetekkel, és megszervezi a szükséges utánpótlást, váltást.

<Local Crisis Management Center>

Helyzetértékelés: (1) a rendelkezésre álló → *adatok*, → *információk* meghatározott szempontú csoportosítása, összevetése, ellenőrzése, feldolgozása statisztikai és elemzési módszerekkel a megtörtént események és a várható folyamatok, történések összefüggéseinek tisztázására. (2) A → *csapatszolgálati erő aleggységparancsnoka* előkészítő, tervező munkájának eleme, az →

elhatározás kialakításának fő része. A küszöbön álló tevékenység körülményeinek teljes körű tanulmányozása, értékelése és következtetések levonása. A ~ tényezői különösen a → *közbiztonság*, a saját alegységek állapota, a szomszédok helyzete, a terep jellemzői, a lakosság, valamint a napszak, évszak és időjárás.

<situation assessment, estimate of the situation>

Helyzeti adat: (1) → *szervezet* tevékenységére ható, azzal, ill. a működésével kapcsolatos, releváns és ezért figyelembe veendő → *információk* és → *adatok* köre. (2) Adatok a szervezet számára szükséges információkkal. (3) Időponthoz, helyszínhez, állapothoz, élőlényekhez, tárgyakhoz, folyamatokhoz, tevékenységekhez, eredményekhez, változásokhoz köthető információtartalom. <situational data, relevant data>

Helyzetjelentés: az előjáró tájékoztatásának egyik formája. Olyan közlés, amely a saját erők tevékenységéről szól, és azokéről, akikkel szemben tevékenységet folytatnak egy bizonyos időpontban, s a parancsnok elhatározását, közelebbi szándékát tartalmazza.

<status report>

HERMON Körözési nyilvántartási rendszer (KÖNYIR): az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (→ *rendőrség*) körözési információs rendszerre (KÖNYIR), az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) központi számítógéprendszerén a hét valamennyi napján 24 órás üzemmódban működő, az országos zárt, belső intranetes távadatátviteli hálózaton keresztül folyamatosan elérhető körözési nyilvántartási rendszer. Ennek szolgáltatásait az arra feljogosított központi, területi és helyi szervek vehetik igénybe. Az adatkezelői feladatokat a → *NEBEK* Körözé-

si Nyilvántartó és Szakirányító Főosztálya látja el. A ~ biztosítja a hatályos jogszabályok rendelkezése szerint elrendelt körözés → *adatainak* – ismert → *személyi adatok*kal rendelkező személyek, az egyedi azonosításra alkalmas tárgyak, illetőleg ismeretlen személyek és → *holttestek* adatai és fényképe – tárolását, kezelését, az eljárás adatainak, ill. a bűnügyi szempontból releváns esemény történeti tényállásának, a → *bűnelkövetés* módszereinek ismertetésének, továbbá az egyéb, a → *felderítés*hez, illetőleg az azonosításhoz szükséges → *információk* megosztását, valamint a konkrét körözési feladat végrehajtására illetékes rendőri szervek kijelölését. A ~ interfész kapcsolatban keresztül más rendszerekkel (központi nyilvántartások, így pl. → *IPL*, → *PNR*, → *SIS II*, → *HERR* stb.) is összeköttetésben áll, a körözési adatokat a → *Robotzsaru rendszer* a bűnügyi, szabálysértési vagy az általános moduljából továbbítja a ~ba. A rendőrség hivatalos honlapján a nyilvános körözéseket közzéteszi. A ~be az adatokat az arra illetékes szervek a KÖNYIR-adatlap kitöltésével a → *KÉR*-en keresztül juttathatják el. A magyar körözési információs rendszert egy szökött rabszolgáról nevezték el. Hermon i. e. 145-ben tűnt el, és a keresésére kiadott szöveg, amely a legrégebbi fennmaradt ilyen típusú anyag, jó → *személyleírást* tartalmaz.

<Wanted List System>

Heroin: fájdalomcsillapítónak fejlesztett szintetikus anyag. → *Morfium*ból, az → *ópium* természetes összetevőjéből előállítható, az → *opioidok* közé tartozó, kábítószert jellegű → *drog*. Erős (pl. rákos) fájdalom csillapítására jelenleg is használják. Többnyire beinjekciózzák, de bármilyen úton (élelemmel, elszíva) bejuttatható a szervezetbe. Bódult eufóriát és varázslatosnak érzékelt álmokat idéz elő. A hatás percek alatt kialakul és óráig tart, bár a ~

hamar eltűnik a vérből. A ~nal szemben nagyon gyorsan kialakul a tolerancia (hozzászokás) és a függőség (→ *drogaddikció*), túladagolása fulladásos halált okoz. Az egyik legaddiktívabb drogok egyike. Az elvonási tünetek rendkívül súlyosak (verejtékezés, izomrángások, nemi szervek érzékenysége, csont- és izomfájdalmak, hányás, hasmenés stb.), és már egy nappal az utolsó dózis után bekövetkeznek. Súlyos ~addikció esetén az elvonókúra kockázatos, ezért egyes országokban gyógyszerként írható fel ún. állapotfenntartó terápiaként.

<heroin>

HERR (Határellenőrző és Regisztrációs Rendszer): a → *rendőrség* informatikai rendszere – segédprogram –, amely a → *határforgalom-ellenőrzési* feladatok végrehajtását támogatja, és biztosítja az → *államhatáron* átlépő személyek nemzeti és európai uniós → *adatbázisokban* történő ellenőrzését, beleértve a → *vízumokat* és a → *tartózkodási engedélyeket* is. A nemzeti jogszabálynak megfelelően tárolja a → *harmadik országbeli állampolgárok* → *határátlépési* → *adatait*.

<border control and registration system>

Hibaállapot: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a → *riasztórendszer* olyan állapota, amely gátolja a behatolás- és támadásjelző rendszer vagy részei rendeltetésszerű működését.

<fault condition>

Hibamentesség: a → *szakanyagnak* az a tulajdonsága, hogy folyamatosan megtartja működőképes állapotát valamely időtartam vagy a tényleges működés (használat) során.

<exempt from failure>

Hideg pont: olyan terület, amelynek a környezete átlagánál kisebb a bűnözési → *fertő-*

zöttsége. Térképi megjelenítés esetén rendszerint kék színnel szokták jelölni.

<cold spot>

Hierarchiakultúra: leginkább az ellenőrző és a koordináló vezetői szerepeket támogató viszony. Főbb jellemzői: 1. ellenőrző: figyel a személyes teljesítményre, a csoport teljesítményére, képes hatni a szervezeti teljesítményre; 2. koordináló: képes projekteket létrehozni és vezetni, hatékonyan alakítja ki a munkafolyamatokat, képes kapcsolatot teremteni a különböző funkciók között.

<hierarchy culture>

Hipotézis: Kut.: korábbi → *adatok* alapján, tételként megfogalmazható feltételezés. A ~ igazolására vagy elvetésére induló → *kutatás* kiindulópontja, ezért úgy kell meghatározni, hogy azt a kutatási folyamatban megbízhatóan lehessen tesztelni. Nem azonos a tudományos elmélettel, amely a kutatás által már igazolt ~.

<hypothesis>

Híradó és informatikai csoport: a készenléti fokozatban önálló belügyi szerv megalkotója vezetésbiztosítási szervezeti elem az összeköttetésre, híradásra.

<communications and IT unit>

Hírközlés: olyan tevékenység, amely bármely értelmezhető formában előállított jel, jelzés, írás, kép, hang vagy bármely természetű egyéb közlemény egy vagy több felhasználóhoz történő eljuttatását szolgálja elektronikus hírközlő hálózaton keresztül, így különösen az elektronikus hírközlési szolgáltatás nyújtása, elektronikus hírközlő hálózat vagy berendezés üzemeltetése, végberendezések forgalmazása és a kapcsolódó szolgáltatások.

<communication>

Hirsch-index: a kutató produktivitását és munkája hatását (idézettség) együttesen jelző, tartósan nagy hatású publikálási tevékenység mérőszáma. Egy kutató ~e a szakirodalomban *h* alkalommal idézett *h* számú publikáció. Pl. ha a kutató 4 cikke mindegyikét minimum 4 alkalommal idézték, akkor ~e 4. A ~ sem a *h* számnál kisebb idézettségű cikkek idézettségét, sem a *h* számnál nagyobb idézettséget nem veszi figyelembe, tehát különbözik az idézettség teljes mutatójától. Ha pl. egy kutató 10 cikket írt, amelyek közül egyre 10-szer hivatkoztak, a többire viszont egyszer sem, akkor teljes idézettsége 10, ~e viszont csak 1.

<Hirsch-index>

Hírszerzés: (1) politikai, katonai, gazdasági és más fontos → *információk* tervszerű gyűjtése nyílt és titkos eszközökkel, valamint módszerekkel. A ~ az → *állam* speciális funkciója, amelyet az e feladatra létrehozott speciális → *szervezetek* (szolgálatok, hivatalok) látnak el. (2) Leplezett vagy titkos tevékenység, az ellenérdekelt félre vonatkozó, korábban saját erőink által nem ismert → *adatok* és *információk* megszerzésére. (3) A katonai felderítő szerveknek békében és háborúban, megszakítás nélkül, minden lehetőség felhasználásával folytatott tevékenysége az ellenséges vagy várhatóan ellenséges ország katonapolitikai helyzetére, hadigazdasági potenciáljára, fegyveres erőire, valamint a hadszínterekre vonatkozó *adatok* megszerzése és tanulmányozása céljából. <intelligence>

Hitelesítés: Á.: mérésügyi hatósági tevékenység, amelyet csak feljogosított hitelesítő végezhet. Joghatással járó mérés csak a mérési feladat elvégzésére alkalmas hiteles mérőeszközzel (hiteles anyagmintával) vagy használati etalonnal ellenőrzött mérőeszközzel végezhető. Magyarországon a kö-

telező hitelesítésű eszközöket kormányrendelet sorolja fel.

Inf.: (1) dokumentumok ~ét az igénylő azonosításával, tanúsítvány kibocsátásával, ezek nyilvántartásával, valamint az aláírásellenőrző → *adatok* és a tanúsítvány aktuális állapotára vonatkozó → *információk* nyilvánosságra hozatalával a hitelesítésszolgáltató végzi. Magyarországon az → *elektronikus információs rendszerekkel* kapcsolatos ~i eljárást a tanúsítványszolgáltatás keretében a Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. által üzemeltetett GovCA (Governmental Certification Authority – Kormányzati Hitelesítésszolgáltató) rendszer végzi. (2) Felhasználó ~e során megtörténik annak megállapítása, hogy az azonosított felhasználó tényleg az-e, akinek állítja magát. Sikeres ~t követően történik meg jogainak érvényesítése az informatikai rendszerben. <authentication>

Hitelesített légalkoholmérő: személyek szervezetében lévő etilalkohol mennyiségének meghatározására a megfelelő mérés-technikai és jogi eljárással hitelesített műszer, amely a befűjt levegő alkoholtartalmát mg/l mértékegységgel számszerűen kijelzi és rögzíti.

<verified breath alcohol measure tester>

Hívásfogadó központ: → a *készenléti szervezetek* felé irányuló, elsősorban lakossági bejelentések fogadására kialakított szervezeti egység.

<incoming call center>

Hivatali bűncselekmény: a → *hivatalos személyek* mint speciális tettesek által megvalósítható → *bűncselekmények*. Idetartoznak szűkebb értelemben azok a bűncselekmények, amelyeket a Btk. a ~ fejezetcím alatt tartalmaz. A klasszikusnak mondható ~eken – így a bántalmazás hivatalos

eljárásban, a → *kényszervallatás*, a → *jogellenes fogva tartás*, a → *hivatali visszaélés* – kívül a hatályos Btk. a következő tényállásokkal bővítette a ~ fejezetét: a bántalmazás közfeladatot ellátó személy eljárásában, a közfeladati helyzettel visszaélés, a jogosulatlan → *titkos információgyűjtés* vagy adatszerzés, valamint a jogosulatlan megbízhatósági vizsgálat végzése.

Tágabb értelemben ~nek tekinthetők azok a bűncselekmények is, amelyek speciális alanya hivatalos személy, ám azokat a Btk. egyéb fejezeteiben helyezte el a jogalkotó. Ilyen pl. a hivatali vesztegetés elfogadása. A hivatalos személy ezen túl bizonyos bűncselekmények minősített esetének speciális alanyaként is megjelenhet, mint pl. a → *közokirat-hamisítás* vagy a zsarolás esetén. <malfeasance in office/official offence>

Hivatali titok: minden olyan adat, amit jogszabály, fennálló gyakorlat, szolgálati szabályzat, ügyrend, a hivatali felsőbbség utasítása annak nyilvánít, vagy e nélkül is mindaz, amiről a cselekmény elkövetője tudta vagy tudhatta, hogy annak megszerzésével, közlésével vagy felhasználásával közérdeket vagy jogos magánérdeket sért. <official secret, classified information>

Hivatali visszaélés: a → *hivatali bűncselekmények* körébe tartozó ún. generális hivatali → *bűncselekmény*. E jellegénél fogva megállapítására akkor kerülhet sor, ha egyéb → *hivatalos személy* által megvalósítható bűncselekmény nem tényállásszerű. A ~ tényállása tilalmazza a hivatalos személy mindenemű visszaélésszerű magatartását, amelyet akár hivatalos, akár magánszemély minőségében tanúsít. A tettes célja a jogtalan előny szerzés vagy jogtalan hátrányokozás. Célzatlanság hiányában a visszaélésszerű magatartások fegyelmi jogsértés megállapításához szolgáltathatnak alapot. <abuse of authority>

„Hivatalos Rendőri Közlöny”: 1884–1896 között kiadott rendőri periodika, a → *Belügyminisztérium* kiadványa. (→ *Rendőrségi folyóiratok*)

<Official Police Gazette>

Hivatalos személy: a → *büntetőjog* bizonyos esetekben elkövetőként, más esetekben → *sértett*ként kezeli kiemelten a ~eket az ún. civil személyekhez képest. A ~ a → *hivatali bűncselekmények* speciális tetteként fokozott büntetőjogi felelősséggel tartozik munkájáért, míg a → *hivatalos személy elleni bűncselekmények* speciális passzív alanyaként fokozott büntetőjogi védelmet élvez feladatának ellátása kapcsán. A Btk. az Értelmező Rendelkezések körében rögzíti a ~ fogalmát. Közéjük tartoznak azok a normaszövegben tételesen felsorolt, választással vagy kinevezéssel betölthető közjogi tisztségeket viselő személyek, akik a közhivatali funkció betöltése folytán minősülnek ~nek, így pl. a köztársasági elnök, az országgyűlési képviselő. Ide tartoznak továbbá azok a személyek, akik kiemelt állami szerveknél, önkormányzati igazgatási intézményeknél vagy köztestületeknél közhatalmi feladatot látnak el, illetőleg tevékenységük e szervek rendeltetészerű működéséhez tartozik, mint pl. rendvédelmi szervek vagy az Országgyűlés Hivatalának munkatársai.

<public official>

Hivatalos személy elleni bűncselekmény: a → *büntetőjog* a ~ körében kiemelt büntetőjogi védelmet biztosít a → *hivatalos személyek*nek az ún. civil személyekhez képest közfeladataik, hivatalos eljárásaik zavartalan ellátásának biztosítása érdekében, ill. ezzel összefüggésben. Idetartoznak szűkebb értelemben azok a → *bűncselekmények*, amelyeket a Btk. a ~ fejezetcím alatt tartalmaz. Klasszikusnak mondható ~ a → *hivatalos személy elleni erőszak*

tényállása, a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak, a → *hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak*, valamint a nemzetközileg védett személy elleni erőszak. Tágabb értelemben ~nek tekinthetők azok a bűncselekmények is, amelyek speciális → *sértettje* vagy érintettje → *hivatalos személy* ám azokat a Btk. egyéb fejezeteiben helyezte el a jogalkotó. Ilyen pl. a hivatali vesztegetés. A hivatalos személy ezen túl bizonyos bűncselekmények minősített esetének speciális sértettjeként is megjelenhet, mint pl. az emberölés vagy az emberrablás esetén.

<offenses against public officials>

Hivatalos személy elleni erőszak: a → *hivatalos személy elleni bűncselekmények* körébe tartozó ~ tényállása kiemelt védelemben részesíti a magyar és a külföldi → *hivatalos személyek* jogszerű eljárását, ill. a hivatalos személyek emberi méltóságát, becsületét. A tényállás tilalmazza a formai értelemben jogszerű hivatalos eljárás során az eljárással szembeni erőszakos szembeszegülést, valamint a → *hivatalos személy* intézkedésre kényszerítését. A hivatalos személy emellett feltétlen, kiemelt védelmet élvez bármilyen bántalmazással szemben akár eljárása keretein kívül, akár a hivatalos személyi minőségének megszűnésén túl. A jogalkotó már az → *előkészület* létszakszában szankcionálja a ~ot, tilalmazza a ~ elkövetésére irányuló csoportosulásban való bármilyen közreműködést.

<assault on a public official>

Hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak: a → *hivatalos személy elleni bűncselekmények* körébe tartozó ~ tényállása kiemelt büntetőjogi védelemben részesíti azokat a civil személyeket, akik → *hivatalos személy elleni erőszak*, ill. → *közfeladatot ellátó személy elleni erőszak* bűncselekmények lefo-

lyása alatt a → *sértetteket* támogatva avatkoznak be a jogsértésbe.

<assault on a person aiding a public official or a person entrusted with public functions>

Hivatalos tevékenység: a → *részleges tilalom alá eső célszemély* feladatellátása, amelyre nem irányulhat a → *magánnyomozó* tevékenysége. Az → *adatgyűjtés* kizárt a hivatali időben, kivéve, ha az alatt egyértelműen nem hivatali tevékenységet lát el a célszemély (pl. ebédszünetben tartott magánmegbeszélés). A kötetlen munkaidő esetén ez nem egyszerű → *döntés*.

<official duties>

Hivatásos állományú besorolása: a munkáltató intézkedése, amellyel meghatározza a hivatásos állományú illetménye és a szervezetben elfoglalt helye szempontjából legfontosabb tényezőket. Nem jelenik meg önálló munkáltatói intézkedésként, mindig kapcsolódik a beosztásba kinevezéshez. Az új beosztásba kinevezésről szóló munkáltatói intézkedés részeként a kinevezési jogkörrel rendelkező → *vezető* közli a tervezett beosztás jogszabály szerinti besorolását, és az elért szolgálati ideje alapján megállapítja a fizetési fokozatát, valamint a rendfokozatát. A három tényező együttesen adja a hivatásos állományú besorolását. Ha beosztás besorolásának megváltoztatása nélkül csak a fizetési fokozatban történik változás (előresorolás), a besorolás módosításáról és nem új besorolásról van szó.

<classification of regular officers/professional classification>

Hivatásos állományú előmenetele: a hierarchikus rendszert alkotó beosztásokban és → *rendfokozatokban*, valamint az ezekhez kapcsolódó illetményrendszerben történő előre tartó vertikális változások a teljes életút során. Manapság a szolgálati viszony keretei között is egyre inkább elfogadottabbá

válk a horizontális vagy szakértői előmenetel fogalma. A szakértői vagy horizontális előmenetel nem a magasabb szintű – és ezért magasabb díjazású, magasabb rendfokozat elérését lehetővé tevő – beosztás elérésében jelenik meg, hanem az azonos szintű és szakterületű beosztásokat betöltők között szakmai kvalifikáltság és magasabb és/vagy speciális képzettség alapján történő különbségtételben. Az előmenetelt a szolgálati jog feltételekhez köti, amelyek teljesülésétől függ a magasabb beosztásba, rendfokozatba, ill. a magasabb fizetési fokozatba kerülés. A hatályos előmeneteli rendszer ezzel szemben teljesítményorientált, amelyben az idő múlásának csak részben van szerepe. A hatályos szolgálati jog az előmenetelhez öt területen tartalmaz elvárásokat, feltételeket: 1. az előírt képzési és továbbképzési kötelezettség teljesítése; 2. a jogszabályban meghatározott, elvárt teljesítményértékelési szint elérése; 3. a magasabb (vezetői) beosztáshoz előírt egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasság megléte; 4. az előírt fizetési várakozási idő kitöltése; 5. a magasabb szolgálati beosztás ellátásához szükséges gyakorlati tapasztalatok, készségek és → *kompetenciák*. A beosztásban történő előmenetel megvalósulhat besorolási osztályon belül magasabb besorolású (vezetői/beosztotti) beosztásba kerüléssel, valamint a besorolási osztályok közötti (tiszthelyettesiből tiszti besorolási osztályba, ill. tisztiből vezetői besorolási osztályba) előmenetellel. A rendfokozatban történő előmenetel és annak feltételrendszere a hatályos szolgálati törvénnyel lényegesen megváltozott. A korábbi rendszer is élt azzal a lehetőséggel, hogy az egyes beosztási kategóriákhoz meghatározta az elérhető maximális rendfokozatot, és annak eléréséig a hivatásos állományú az egyes rendfokozatok várakozási idejének leteltével automatikusan (soron) előlépett a következő rendfokozatba; az elért rendfokozatot ugyanakkor szerzett jogként kezelte, így alacsonyabb beosztásba

kerüléskor sem veszítette el a már elért rendfokozatát a hivatásos állományú. Az új előmeneteli rendszer szorosan összekapcsolja a beosztás szintjét, besorolási kategóriáját és az annak betöltése alatt viselhető rendfokozatot. Az idő múlására alapozott rendfokozati előmenetel csak a beosztási kategóriához rendelt rendfokozatok között lehetséges, ha az egyéb feltételek is teljesültek. Ugyanakkor alacsonyabb beosztásba kerülés esetén, ha a viselt rendfokozatnál csak alacsonyabb rendfokozatra lenne csak jogosult a hivatásos állományú, akkor a viselhető alacsonyabb rendfokozatot kell részére megállapítani. A fizetési fokozat a szolgálati viszonyban eltöltött idő és a betöltött beosztás besorolási szintjének függvényében megállapított illetmény szintet jelöli, azaz a magasabb szintű beosztásban ugyanahhoz a fizetési fokozathoz magasabb illetmény szorzó járul. Az egyes fizetési fokozatok közötti várakozási idők összességében lefedik a várható életpályát, ami biztosítja, hogy a beosztásban való előmenetel nélkül is növekedhessen az illetmény az életpálya késői szakaszában is. Az egyes fizetési fokozatok közötti várakozási idő 4 év. Ha a fizetési fokozatban előresorolás egyidejűleg rendfokozati előléptetéssel is jár, a követelmények tekintetében a rendfokozati előmenetel feltételeit kell alkalmazni. A beosztások és rendfokozatok tekintetében az előmeneteli rendszerbe épített „negatív” irányú változás, az alacsonyabb beosztásba és rendfokozatba kerülés az elért szolgálati idő alapján megállapított fizetési fokozatot nem érinti, azonban az ahhoz rendelt illetmény szorzószám értelemszerűen csökken.

<promotion of professional staff>

Hivatásos állományú érdemeinek elismerése a szolgálati jogban: munkáltatói jogkörben hozott intézkedés, amelynek célja a hivatásos állományúnak a szolgálat ellátása során vagy a szolgálati viszonyával

összefüggésben nyújtott, átlag feletti munkájának, teljesítményének vagy valamilyen szolgálati ügyben tanúsított kiemelkedő helyállásának egyedi jutalmazása. Az elismerés irányulhat a szolgálat iránti elkötelezettség, a hosszabb szolgálatvállalás jutalmazására is. Tartalmi hasonlósága ellenére nem sorolható az elismerések körébe a hivatásos állományú illetményének részét képező teljesítményjuttatás, amelynek mértéke kizárólag az éves → *egyéni teljesítményértékelés* eredményétől függ, s nem tartozik ebbe a körbe a jubileumi jutalom sem, amely hivatásos állományú tevékenységének értékelésétől függetlenül a közszolgalatban töltött jogviszony alapján, alanyi jogon jár a hivatásos állományú számára. Szolgálati jogon kívüli elismerés az állami kitüntetés vagy a rendvédelmi szerveken, ill. az irányító minisztériumon kívüli vezetőtől (pl. más állami, közigazgatási szervtől, társadalmi szervezettől) kapott elismerés, akkor is, ha azt a szolgálati viszonyában kifejtett tevékenységére tekintettel adományozták. Az elismerés tartalmában lehet egyszeri alkalomra szóló, egyedi tartalmú aktus, mint pl. írásban kinyilvánított dicséret, ajándéktárgy, emléktárgy, díszes fegyver (általában tör vagy kard) adományozása, egyszeri pénzjutalom vagy miniszter által alapított díj, érem és jel(vény). A másik csoportba sorolhatók azok az elismerések, amelyek adományozása kihat a szolgálati előmenetelre, mint pl. a várakozási idő nélküli vagy rövidebb várakozási idővel történő, ún. soron kívüli rendfokozatban előléptetés vagy fizetési fokozatban történő előresorolás, ill. azok, amelyek kihatnak a javadalmazásra, mint a miniszteri tanácsosi, főtanácsosi cím adományozása, amelyekhez kapcsolódóan a havi illetménnyel folyósítandó többletdíjazás jár. A szolgálati jog az egyes elismerések adományozását meghatározott munkáltatói szintekhez rendeli, ill. a miniszter jogkörébe utalja, ezzel

mintegy értéksorrendet állítva fel az egyes elismerési formák között.

<acknowledging the excellence of regular officers in service law>

Hivatásos katasztrófavédelmi szerv: a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter irányítása alá tartozó, a → *katasztrófavédelem* megvalósításában részt vevő, szervezetszerű erő összefoglaló megnevezése. A ~ államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv, amelynek tagjai hivatásos állományúak, közszolgalati tisztviselők, közalkalmazottak, munkavállalók és tisztjelöltek. A ~ az országos illetékességgel működő központi szerve, a megyei, fővárosi illetékességgel működő területi szervekre, valamint helyi szervekre, katasztrófavédelmi kirendeltségekre és azok szervezeti egységét képező hivatásos tűzoltóságokra tagozódik. <professional disaster management organisation>

Hivatásos szolgálati beosztások besorolása: a hivatásos szolgálati beosztások jogszabályban meghatározott rendező elv szerint kialakított szintekhez és csoportokhoz rendelése a szervezeti hierarchiában elfoglalt hely és a hozzárendelhető illetmény, valamint viselhető rendfokozat meghatározása érdekében. A szolgálati beosztás besorolását meghatározó szempontok: 1. a szervezeti hierarchiában és munkamegosztásban elfoglalt hely (pl. vezető, beosztott, központi, területi, helyi szerv); 2. a → *munkakör* tartalma és jellemzői (pl. igénybevétel szintje, → *kockázatok*, felelősség, speciális kompetenciák); 3. a munkakörhöz kapcsolódó képzettségi követelmények (iskolai végzettség, szakképzettség). A rendező elvek két típusát alkalmazták Magyarországon az elmúlt évtizedekben. Az egyik szerint valamennyi beosztás egységes rendszert alkot, és általános „értékszinteket” (fizetési kategóriákat) ál-

lapít meg, s ugyanazon kategóriában beosztotti és vezetői munkakörök is megjelenhetnek. Ilyen volt a belügyi szerveknél az 1971. évi 10. tvr. felhatalmazása alapján kialakított rendszer. A másik típusú besorolási rendszer kiemeli és külön csoportba rendezi a vezetői beosztásokat, a beosztotti beosztásokat pedig iskolai végzettségi követelmény alapján csoportosítja (osztályba sorolási rendszer). Az egyes besorolási osztályokon belül pedig munkaköri érték alapján kialakított besorolási kategóriák/vezetői szintek alkalmazása teszi lehetővé a további differenciálást. A hatályos szolgálati jog az osztályba sorolási rendszert alkalmazza. A szolgálati beosztások munkaköri elnevezését és besorolási kategóriáját miniszteri rendelet állapítja meg. A szolgálati beosztás besorolása és az illetmény közötti kapcsolatot a beosztási kategóriákhoz rendelt fizetési fokozatok szintje és a fizetési fokozathoz rendelt, a beosztási illetmény megállapításának alapjául szolgáló szorzószám teremti meg.

<grading of service jobs/positions>

Hivatásos tűzoltóság: a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve, a tűzoltási és műszaki mentési, tűz megelőzési feladatok elvégzésére létrehozott, önálló működési területtel rendelkező, szervezetszerű erő hivatásos állományú tagjainak összefoglaló megnevezése.

<professional fire department>

Hivatásos vadász: vadászatra jogosult alkalmazásában álló, jogszabályi előírásoknak megfelelő, szakszerű vadgazdálkodó → *rendészeti feladatokat ellátó személy.*

<professional hunter>

Hoax: átverések, álhírek, rémhírek, hazugságok, lánclevelek megjelenítése különböző kommunikációs platformokon, clickjacking e-mailekben, chaten, közösségi ol-

dalakon, sms-ekben, mms-ben stb., anyagi haszonszerzés, → *fenyegetés*, félelemkeltés vagy politikai manipuláció céljával.

<hoax>

Hologram: dokumentumok → *hamisítása* és utánzása elleni védelmére is alkalmazott eljárás. A legelterjedtebb hagyományos típusú DOVID (diffraktív optikailag változó elem), amelyet az → *okmányok* biztonsági elemeként használnak. Különböző hatású ~ok léteznek, így pl. szerkezet- és színváltó 2D-s ~ok, képeket ábrázoló 3D-s ~ok, kinematikai hatású ~ok stb. Vékony fémfóliára nyomott, számítógéppel számított és készített mikrorelief, amelyen a nézőszög szerint változik az esetenként két-háromféle grafika láthatósága. Jellemzője, hogy a mikrorelief révén a fényfelbontás szivárványos hatású csíkozást eredményez. A ~ vizsgálata oldalt billentve normál vagy → *ferde súrlófényben* célszerű.

<hologram>

Holttest: olyan nem élő személy, akinél a (külön jogszabályban meghatározott) biológiai halál beállt. A halál beálltának biztos jelei a hullajelenségek.

<corpse>

Homloklebeny: → **Prefrontális kéreg**

Honi és szövetséges légvédelmi repülőkézsültség: a kormány külső fegyveres csoportok betörésekor azonnal intézkedik a támadás elhárítására azzal arányos, felkészített erővel, az ország oltalmazására a ~i képességgel, a törvényes rend, az élet- és vagyonbiztonság, a → *közrend* és → *közbiztonság* védelmére akár a köztársasági elnök jóváhagyta fegyveres védelmi terv szerint a szükség-, ill. a rendkívüli állapot kihirdetéséig.

<domestic and allied emergency air defence and aviation forces>

Honosítás: az az eljárás, amelynek eredményeként más → *állam* → *állampolgárra* vagy → *hontalan személy* – kérelmére – magyar → *állampolgárságot* szerez. Feltétele, hogy a kérelmező magyarországi lakóhellyel rendelkezzen, azaz adatait a polgárok személyi adat- és lakcímnnyilvántartása tartalmazza. További feltétel a magyarországi lakhatás és megélhetés biztosítottasága, a büntetlen előélet, ill. a kérelmező ellen nem folyhat → *büntetőeljárás*, a ~ nem sértheti Magyarország köz- és nemzetbiztonságát, valamint a kérelmezőnek alkotmányos alapismeretekből magyar nyelven vizsgát kell tennie, ha ez alól a törvény nem mentesíti. A kérelem benyújtását megelőzően a → *külföldinek* 8, 5 vagy 3 évig kell Magyarországon élnie attól függően, hogy melyik kedvezményezett személyi kategóriába tartozik. A honosítási kérelmet belföldön a járási (kerületi) hivatalnál és a kormányablaknál, külföldön a hivatásos magyar → *konzuli tisztviselő*nél lehet benyújtani. A törvényi feltételek fennállását az állampolgársági ügyekben eljáró szerv – 2017. január 1-jétől Budapest Főváros Kormányhivatala – ellenőrzi. A ~ kérdésében a → *döntést* – az illetékes miniszter előterjesztésére és ellenjegyzésével – a köztársasági elnök hozza meg. A honosított személy a magyar állampolgárságot az állampolgársági → *eskü* vagy fogadalom letételének napján szerzi meg. <naturalization>

Hontalan: (1) olyan személy, aki → *háború* vagy → *etnikai konfliktus* miatt elvesztette otthonát, és a hazájába nem térhet vissza. (2) Az a természetes személy, akit egy → *állam* sem tart saját joga alapján → *állampolgár*ának. <stateless; displaced>

Hontalanság eseteinek csökkentése: azon rendelkezések összessége, amelyek

hagyományos jogelveinknek megfelelően – és a nemzetközi egyezmények előírásaira is figyelemmel – szolgálják a hontalanság megelőzését és a hontalanság eseteinek csökkentését. A Magyarországon élő → *hontalan* szülők Magyarországon született gyermekét magyar → *állampolgárnak* kell tekinteni (*ius soli*). Ha más → *állam* → *állampolgárságával* rendelkező szülők Magyarországon született gyermeke nem szerzi meg szülei állampolgárságát, nyilatkozattal elnyerheti a magyar állampolgárságot. A hontalanok kedvezményes honosítással, háromévi itt lakást követően magyar állampolgárságot szerezhetnek. A magyar állampolgárságról való lemondás feltétele, hogy a kérelmező már rendelkezzen más állam állampolgárságával, vagy erre ún. ígérvénye legyen. Ha nem nyeri el a kilátásba helyezett állampolgárságot, az állampolgárságról lemondott személy 3 éven belül visszaállíthatja a magyar állampolgárságát. <reduction of statelessness>

Honvédelmi és Rendészeti Bizottság: országgyűlési képviselőkkel álló, a házszabály szerinti véleményező, javaslattevő és ellenőrző állandó parlamenti bizottság. Figyelemmel kíséri a → *honvédség* és a rendvédelmi szervek feladatmegvalósítását, felkészültségét, felszereltségét, a kapott anyagi források felhasználását. <National Defence and Law Enforcement Committee>

Honvédelmi intézkedési terv: adott rendvédelmi szerv vezetési → *okmánya* a különleges jogrend idejére a honvédelmi feladatok rendkívüli körülmények közti ellátására, személyi és anyagi erőforrásokra is kiterjedő működési szabályokkal. <National Defence Contingency Plan>

Honvédelmi Tanács: Magyarország rendkívüli állapotban létrehozandó állami szerve

az országgyűlés által ráruházott, köztársasági elnöki és kormányjogosultságokkal.

<National Defence Council>

Horizontális kritérium: azon szempontok, elvárások, továbbá az ezekhez tartozó küszöbértékek, műszaki vagy funkcionális tulajdonságok összessége, amelyek egy eszköz vagy létesítmény rendszerelemének kiesése által előállt hatásra vonatkoznak, és amelyek teljesülése esetén – figyelemmel a bekövetkező emberiélet-vesztésekre, az egészségre gyakorolt hatásra, a gazdasági és társadalmi hatásokra, a természetre és az épített környezetre gyakorolt hatásra – az eszköz, létesítmény, rendszer vagy azok része létfontosságú rendszerelemmé jelölhető ki attól függetlenül, hogy mely ágazatba tartozik.

<horizontal criterion>

Hormonális nem: a hormonok által kialakított nemi jelleg. A születés előtt, ill. alatt termelt tesztoszteron befolyásolja a fejlődést, ezért zavarai megváltoztatják a nemi jelleg fejlődését is. Az így kialakult nemi jelleg különbözhet a → *genetikai nem* által létrehozottól, és inkább a → *fenotípusos nem*-mel esik egybe.

<hormonal gender>

Hospitalizáció: intézményfüggőség. Bv.: a totális intézmény funkcióiból és diszfunkcióiból eredően a → *fogvatartott* elveszti önállóságát. A mindenre kiterjedő intézményi ellátás – jól vagy rosszul – kezeli, kielégíti a fogvatartott alapvető szükségleteit, amiért nem kell tenni semmit. Ennek leg súlyosabb következményeként a fogvatartott a szabadságot is deprivációnak – a gondoskodástól megfosztásnak – fogja megélni.

<hospitalization>

Hosszú időspeciális részleg (HSR): az életfogytig tartó vagy legalább 15 évi szabadság-

vesztés-büntetését töltő elítélteknek kialakított részleg, ahová helyezésről, az ott-tartás megszüntetéséről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt. ~be kerül, akinek a büntetéstartama mellett a magatartása, a → *szabadságvesztés* végrehajtásakor együttműködési készsége, viszonya az intézet rendjéhez, biztonságához, ill. egyéni biztonsághoz, kockázat-elemzése alapján is indokolt a különleges kezelése és elhelyezése, felkészítése a közösségbe kerülésre, majd visszahelyezésre. A ~ben való elhelyezés indokoltságát háromhavonta felül kell vizsgálni, és megszüntetni, ha feltételei már nem állnak fenn. Alkalmazásáról való → *döntés* előtt, ill. az elhelyezés felülvizsgálatakor az elítéltet meg kell hallgatni, a döntésről írásban tájékoztatva. A ~ben az elítélt állandó → *őrzés* és → *felügyelet* alatt áll, a bv. intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani, ahol indokolt esetben belső biztonsági rács is alkalmazható. Munkát a ~en belül, ill. a parancsnok által kijelölt helyen végezhet. Önképzést folytathat, az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidős lehetőségeit csak a ~en belül, ill. parancsnoki engedéllyel veheti igénybe. Lelkeszi gondozásban egyénileg, közösségi lelki gondozásban szintén parancsnoki engedéllyel részesülhet. Magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható, a biztosított kapcsolattartás gyakorisága növelhető.

<Long Term Special Unit>

Hozzáadott érték a pedagógiában: (1) az adott szintű rendészeti oktatási intézmény iskolai munkája minőségének, hatékonyságának, pedagógiai színvonalának egyféle, nehezen megragadható mutatója, amely arra világít rá, hogy az iskola egy adott képzési időszakban ténylegesen mennyivel járul hozzá a tanulók, hallgatók, érintett résztvevők személyiségéhez, szakmai, személyes, társas és módszerkompetenciáihoz.

(2) Többoldalú indikátorokon nyugvó – nehezen megfogható, legtöbbször csak becslésen alapuló – → *adatok* elemzett összessége, amely rávilágíthat a bemeneti és a kimeneti szint közötti különbség alapján arra, ami leginkább az adott iskola tantestületének és tanulóinak közös erőfeszítéseire, produkcióira, értékközvetítésére, ill. mind ezek eredményességére vezethető vissza. A ~ rendeltetése a további közösségi és egyéni felkészítési/fejlesztési lehetőségek megragadása, megvalósítása a rendészeti szakképzésben. Lehet vizsgálni egyének, osztályok és intézmény szintjén. Számítására legalább két módszer alkalmas. Ezek között a leginkább alkalmazott változat a két mérési ponttal történő számítás. Ennek lényege, hogy egy adott oktatási folyamat elején és végén is elvégzik az erre szolgáló eszközök segítségével a kompetenciákkal kapcsolatos mérést, és az ezek közötti különbség adja ki a hozzáadott értéket. A → *rendészeti szakgimnáziumok* esetében a folyamat alakulását befolyásolhatja a bevérlésvizsgálatok tapasztalata is. A másik lehetőség az egy mérési ponttal és a háttértényezők bevonásának módszerével – a mérési eredmények és a háttértényezők hatásának összevetésével – történő számítás. Az utóbbi akkor lehet ajánlott, ha mód van körülhatárolni, hogy a tudásnak mely hányada az, amely feltehetőleg nem az iskolai értékközvetítés során, ill. annak hatásaként jött létre. Az érintett értékek leginkább az adott intézmény nevelési céljainak felelnek meg. Az értéket a pedagógiának fel kell ismernie, majd a bipoláris tevékenység valamennyi résztvevőjével közösen alakítania és a körülményekre tekintettel fejleszteni kell.

Ennek a folyamatnak szerves részét képezi az érték motiváló, magatartást, viselkedést és cselekedést ösztönző szerepe. Az egyén működése, a főbb viselkedési variációk megválasztása az értékek szelektálásával

is jár. A tudatos személyiségformálás útján el kell érni, hogy az ideális értékek szubjektív értékekké váljanak. A tanulás/tanítás legfontosabb célja, hogy minden egyes tanuló, hallgató, résztvevő leginkább a saját korábbi teljesítményéhez képest fejlődjön, lépjen előre, gazdagodjon.

<added value in pedagogy>

Hozzáférsi szint: biztonságtechnikai megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer egyes funkcióihoz való hozzáférés szintje. <access level>

Hozzájárulás: Á.: egy bizonyos engedélyezési tevékenység, vagy valaminek az elősegítése.

Av.: az érintett akaratának önkéntes, konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló és egyértelmű kinyilvánítása, amellyel az érintett nyilatkozat vagy a megerősítést félreérthetetlenül kifejező cselekedet útján jelzi, hogy beleegyezését adja az őt érintő → *személyes adatok* kezeléséhez.

<contribution>

Hozzá tartozó (büntetőjog): a ~ fogalmának alapvetően a polgári életviszonyokban van különös jelentősége. A ~i érintettség vizsgálata a → *büntetőjogi felelősségre* vonás folyamatában több aspektusokból is releváns. Számos → *bűncselekmény* – bizonyos nemi, gyermek-, ill. családvédelmi, ill. az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni jogsértések – valósulhatnak meg ~k között. Máskor a Btk. feljelentési kötelezettséget ír elő bizonyos súlyos bűncselekmények észlelői számára, legyenek akár az elkövető ~i. Emellett bizonyos bűncselekmények üldözése ~i viszony esetén magánindítványhoz kötött. A polgári jog megkülönbözteti a ~ és a közeli ~ fogalmát. A → *büntetőjogban* használatos ~ fogalma előbbi interpretálja azzal, hogy kiterjeszti a fogalmat

az élettárs kapcsán annak egyenes ági rokonára és testvérére, míg szűkíti a mostoha- és mostohagyermek tekintetében az együtt élő ilyen személyekre.

<family member>

HR-kód: az összehangolt áruleíró és kódrendszeren (HR) alapuló hat számjegyű → *vámtarifa*számok elnevezése.

<HS code>

Hulladék: → *anyag* vagy tárgy, amelyetől birtokosa megválnik, megválni szándékozik vagy megválni köteles.

<waste>

Humán feladatkörök: az emberierőforrás-gazdálkodással összefüggő, funkciójuk, tevékenységük, → *hatáskörük*, illetékességük, tudástartalmuk és mélységük, valamint felelősségi körük alapján jól elhatárolható, különböző típusú tevékenységek összessége. A ~et ellátó munkatársak által betöltött → *munkakörök*, ill. pozíciók – az esetek többségében – igazodnak ezekhez a feladatkörökhöz. A → *rendészetben* leggyakrabban alkalmazott ~ a következők. Az emberierőforrás-gazdálkodás humán folyamatainak és humán funkcióinak működtetéséhez, a jogszabályi előírások teljesítéséhez kapcsolódó adminisztratív, nyilvántartási, adatkezelési, szervezési, ügyintézési és ügykezelési jellegű személyzeti, munkaügyi, valamint humán igazgatási részfeladatok teljesítésére létrehozott humán asszisztensi és humán koordinátori feladatkör. A rendészet valamennyi területén és szintjén – viszonylag magas arányban – foglalkoztatnak humán asszisztenseket és humán koordinátorokat. Az e feladatköröket ellátó szakemberek a szükséges gyakorlati tapasztalat, valamint az előírt szakirányú végzettség megszerzését követően léphetnek előre humán generalista és humán specialista munkakörbe. Humán generalista: az emberierő-

forrás-gazdálkodással összefüggő feladatok jelentős hányadának megoldására – elméleti és gyakorlati szinten – felkészült, nagy szakmai tapasztalattal rendelkező szakember. A humán generalista átlátja az emberierőforrás-gazdálkodás szempontjából meghatározónak számító humán funkciók lényegét, kapcsolatrendszerét, egymásra gyakorolt hatásukat. Naprakészen ismeri a személyi állomány foglalkoztatására vonatkozó törvényi és egyéb szabályozási környezetet. Kompetenciakészlete és annak gyakorlatban bizonyított szintje alkalmassá teszi az emberierőforrás-gazdálkodással kapcsolatos résztvékenységek teljesítésére, és kisebb szakmai csoportok munkájának irányítására is. A humán generalistát általában a rendészet helyi és területi besorolású rendvédelmi szervezeteinél foglalkoztatják. Humán specialista (humán szakértő): az emberierőforrás-gazdálkodás egy-egy humán folyamatának és a humán funkciók meghatározott körének működtetésére felkészült és ezeken a szakterületeken nagy gyakorlatot szerzett szakember. A humán specialisták – a szakosodásuk révén – alkalmasak lehetnek szakirányítási és szakfelügyeleti feladatok ellátására is. Többségüket a → *Belügyminisztériumban* és a központi besorolású rendvédelmi szerveknél alkalmazzák. Kiemelt humán specialisták (kiemelt humán szakértők): humán tervezők, humán fejlesztők, humán folyamat-tanácsadók és az emberierőforrás-gazdálkodás jogalkotási kérdéseivel foglalkozó humán kodifikátorok, akik összetett és nagy jelentőségű feladatokat látnak el. A humán tervezők a szakterület stratégiai terveinek, humánpolitikájának kialakításában működnek közre, valamint a humán fejlesztőkkel együttműködve kidolgozzák a rendészetben alkalmazott humán folyamatok és humán funkciók elméleti, módszertani, rendszertani alapjait, a működtetés elveit és azok gyakorlatát. A humánfolyamat-tanácsadóknak elsődlegesen az emberierőfor-

rás-gazdálkodási rendszer működtetését kell támogatniuk, nyomon követniük, valamint a minőségbiztosítást szolgáló humán monitoring eredményeit felhasználva kell javaslatot tenniük a fejlesztés irányaira. A humán kodifikátoroknak – az elkészült módszertanok, szakanyagok, hatásvizsgálatok alapján – az emberierőforrás-gazdálkodásra vonatkozó szabályozás kereteit kell megalkotniuk, valamint szükség esetén annak módosítására javaslatot kidolgozniuk.

<human resource responsibilities>

Humanitárius katasztrófa: az emberek életét, életfeltételeit, ill. az ehhez szükséges javakat és feltételeket jelentős mértékben csökkentő, károsító olyan rendkívüli esemény, amely lakóházak lerombolásával, a lakók elűzésével, tömeges menekülésével, az ipari és mezőgazdasági termelés csökkentésével, leállásával, megsemmisülésével, az élelmiszer-ellátás és ivóvíz-lehetőség korlátozódásával, valamint a társadalmi és családi kapcsolatok szétesésével, ellenségessé válásával, országos vérbosszúállapot kialakulásával jár együtt, amelynek utolsó fázisa lehet a békeállapot erővel történő kikényszerítése, fenntartása.

<humanitarian disaster>

Humanitárius műveletek: emberbaráti okokból indított nemzetközi akciók, amelyeket rendkívüli helyzetekben, így különösen éhínség, járványok és katasztrófák esetén hajtanak végre.

<humanitarian operations>

Humanitárius segítségnyújtás: (1) Boutros-Ghali meghatározása alapján a ~ „az alapvető szükségletek kielégítését vagy az ehhez szükséges feltételek megteremtését szolgáló tevékenység. Általában a tartós megoldás kialakításában segít az olyan emberek esetében, akiket természeti (ipari) katasztrófa vagy konfliktus következménye

sújtott.” (BOUTROS-GHALI 1992) (2) Nem háborús katonai és rendészeti szervezett művelet az alapvető szükségletek kielégítésére, feltételei megteremtésére. A tartós megoldás kialakításában segíti a katasztrófa, konfliktus által sújtottakat.

<humanitarian assistance/aid>

Humán kontrollig: a → *stratégiai emberierőforrás-menedzsment* olyan eszköze, amely a → *szervezet* szintjén segíti elérni a racionális és költségérzékeny működtetést. A tervezés, az elemzés, az értékelés, a beszámolás, a koordináció és az információkezelés integráltan alkalmazott funkcióival, valamint a kialakított mérőszámrendszer felhasználásával a ~ az emberierőforrás-gazdálkodás, ennél fogva a szervezeti működés egyik kiemelt alrendszere. Eszközrendszerével a szakemberek képesek mérni a humán tőkével kapcsolatos vezetői döntések költségeit, a ráfordítások és a bevételek, ill. a remélt hasznok egymáshoz való viszonyát, a döntések stratégiai, középtávú és operatív következményeit. A ~ eredményesen felhasználható a közszolgálati életpálya működtetését biztosító, stratégiai alapú, integrált emberierőforrás-gazdálkodás rendszermodelljét alkotó valamennyi humán folyamat és számos humán funkció hatékony működtetéséhez.

<human resource controlling>

Humán monitoring: a → *stratégiai emberierőforrás-menedzsment* minőségének, hatékonyságának, eredményességének, hozzáadott értékteremtésének, versenyképességének, proaktivitásának, innovatív jellegének, integráltsági fokának, stratégiai szemléletének, elfogadottsági szintjének megállapításához segítséget nyújtó módszer- és eszközrendszer. A ~ alkalmaz ún. „lágy” (értékeléseken, önértékelésen alapuló) és „kemény”, azaz mérésekhez köthető minőségbiztosítási megoldásokat. A ~ megfelelő

módszerkínálattal szolgál valamennyi – a rendvédelmi szerveknél is alkalmazott – humán folyamat, ill. a legtöbb humán funkció időszakos elemzéséhez vagy a jellemzőnek nevezhető tendenciák beazonosításához és méréséhez is.

<human resource monitoring>

Humán szervezet: a rendvédelmi szervezetek működésének részeként végzett emberierőforrás-gazdálkodással szemben támasztott elvárások teljesítésére felállított, önálló és belső struktúrával is rendelkező szervezeti egység. A ~ nagyságának, feladatrendszerének, személyi összetételének igazodnia kell az érintett rendvédelmi szervezetre általánosan jellemző jegyekhez. A korábbi időszakokban a humán szervezetek általában személyügyi, munkaügyi, valamint szociális részlegekre tagozódtak, és jórészt egymástól elkülönülve működtek. Az emberierőforrás-gazdálkodás stratégiai szintre emelésével párhuzamosan a kiemelt tevékenységi területek fokozatosan bővültek, nőtt a specifikációk száma és köre, ugyanakkor a humán szervezeti működés integráltsága egyre erősödő tendenciát mutat. A ~ek megnevezése és ehhez igazodóan a funkciójuk, tevékenységük köre és tartalma a rendvédelmi szervezeteken belül folyamatosan változó, ill. átalakuló képet mutat.

<human resources organisation/unit>

Humán szolgáltató központ: (1) a multinacionális cégek és a globalizáció fokozatos térnyerésével a költséghatékony, versenyképes működés elérése érdekében az integrált emberierőforrás-gazdálkodás megvalósításának szándékával felállított szervezetek. A ~ elsősorban az emberierőforrás-gazdálkodás adminisztratív terheit kívánja egységes módszertan és eljárásrend alapján, az → *informatika* kínálta lehetőséget kiaknázva, gyors és pontos működést biztosítva, központosítottan megoldani. A ~

tevékenysége kiegészülhet az emberierőforrás-gazdálkodás minőségét, hatékonyságát, fenntarthatóságát növelő módszertani és szakmai támogatással is. Az elmúlt évtizedek kedvező és kedvezőtlen tapasztalatait felhasználva fokozatosan formálódnak, fejlődnek, felhasználóbaráttá válnak ezek a központok, és a közszolgálati szektorban is egyre nagyobb számban jelennek meg. (2) A ~ok osztott szolgáltatási modellt megvalósító, a magasabb hozzáadott értékű tevékenység elérését támogató olyan központosított → *szervezetek*, szervezeti egységek, amelyek általában a létrehozó szervezeten túl egyéb felhasználóknak is nyújthatnak egységes módszertanon alapuló, informatikai és egyéb technikai háttértámogatás biztosításával megoldott, különböző típusú szolgáltatásokat. Napjainkra három típusa alakult ki ezeknek a központoknak. Az első csoportba a tradicionálisnak nevezhetők tartoznak, amelyek a pénzügyi, számviteli és az emberierőforrás-gazdálkodással összefüggő tevékenységek meghatározott körét látják el. A másodikba az ügyféltámogató callcenterek, a harmadikba pedig a szervezeti működést komplex formában támogató központok sorolhatók. A három típus a gyakorlatban gyakran keveredik. A magyar közszolgálatban, ill. a rendvédelmi szervezeteknél a 21. század első évtizedében hozták létre az első ilyen jellegű központot, mégpedig a személyügyi szolgáltató funkció betöltésére hivatott szervezeti egységet.

<Human Services Center – SSC>

HUMINT (élőerős hírszerzés): információszerezés humán források segítségével. A humán források köre az alkalmi adatszolgáltatóktól a szervezetszerű együttműködésig terjed.

<Human Intelligence>

I, Í

IBIS rendszer (Integrált ballisztikai azonosító rendszer): először az USA-ban állították fel 1990-ben a ballisztikai bizonyítékok szakértői vizsgálatának megkönnyítése és hatékonyabbá tétele érdekében.

<Integrated Ballistics Identification Systems>

Idegengyűlölet: a → *külföldiekkel* vagy *külföldiek meghatározott csoportjával* szemben megnyilvánuló negatív érzelem, bizalmatlanság, szélsőséges esetben fizikai → *agresszió*.

<xenophobia>

Idegenjog: tágabb értelemben a → *külföldiekkel* kapcsolatos olyan jogszabályok összessége, amelyek az adott → *állam* jogszabályban rögzített állásfoglalását fejezik ki a vele → *állampolgársági* kötelékben nem álló, de különböző társadalmi viszonyokban vele kapcsolatba került természetes vagy jogi személyek helyzetével (jogaival és kötelességeivel) kapcsolatban. Szűkebb értelemben a *külföldiekkel* kapcsolatos igazgatási és rendészeti előírások összessége, amelyek a *külföldiek* beutazásával, tartózkodásával vagy letelepedésével, a → *menedékjog* kérelmezésével és elbírálásával, a hontalannokkal összefüggő eljárással, ill. az *állampolgárság* megszerzésével, valamint a nem jogszerűen tartózkodó *külföldiekkel* szembeni eljárással foglalkoznak.

<aliens law>

Idegenrendészet (külföldiek rendszete):

(1) a *külföldi* → *állampolgárok* beutazásával és tartózkodásával összefüggő jogszabályok összessége. (2) A tartózkodás helye szerinti ország területére engedély nélkül, ill. meg nem engedett módon beutazó vagy Magyarország területén jogszerűtlenül tartózkodó *külföldivel* (a tartózkodás helye szerinti → *állampolgársággal* nem rendelkező személlyel) szemben indított → *hatósági* jogalkalmazói tevékenység, feltéve, hogy nincs helye menedékjogi eljárásnak.

<aliens policing>

Idegenrendészeti hatóság: a → *külföldiek* beutazása engedélyezésével, országon belüli tartózkodása → *ellenőrzésével*, ill. a beutazás vagy tartózkodás megsértése esetén alkalmazható → *kényszerintézkedések* foganatosításával összefüggő hatósági jogalkalmazói tevékenységet végző → *szervezet*.

<aliens policing authority>

Idegenrendészeti hatósági ügy: minden olyan ügy, amelyben az → *idegenrendészeti hatóság* jogszabály felhatalmazása erejénél fogva jogot, köteleességet vagy jogsértést állapít meg, → *adatot*, tényt vagy állapotot igazol, hatósági nyilvántartást vezet.

<immigration case; aliens policing case>

Idegenrendészeti kényszerintézkedés:

az → *idegenrendészeti hatóság* által az → *idegenrendészeti hatósági ügy* eredményes

eldöntése és végrehajtása érdekében jogszabály alapján foganatosítható, végső soron kényszerintézkedés → *intézkedés*, amely szükségszerűen az alapvető emberi jogok különböző mértékű korlátozásával jár.

<alien police coercive measures; coercive measures taken by alien policing authorities>

Idegenrendészeti őrizet: személyi szabadságot korlátozó, ill. elvonó → *idegenrendészeti kényszerintézkedés*, amelyet az → *idegenrendészeti hatóság* a → *kitoloncolás* végrehajtásának biztosítása érdekében azzal a → *külföldivel* (rendszerint → *harmadik országbeli állampolgárral*) szemben rendel el: 1. aki a hatóság elől elrejtőzött, vagy a kitoloncolás végrehajtását más módon akadályozza; 2. aki a távozást megtagadja, vagy más alapos ok miatt feltehető, hogy a → *kiutasítás* végrehajtását késlelteti, megghiúsítja, ill. szökésének veszélye áll fenn; 3. a kötelező tartózkodásra kijelölt helyen előírt magatartási szabályokat súlyosan vagy ismételten megsértette; 4. a számára előírt → *hatóság* előtti megjelenési kötelezettséget felszólításra sem teljesítette, és ezzel akadályozza az idegenrendészeti eljárás lefolytatását, vagy; 5. szándékos → *bűncselekmény* elkövetése miatt kiszabott szabadságvesztésbüntetésből szabadult. Az ~ 72 órára rendelhető el, amelyet az őrizet helye szerinti járásbíróság a kitoloncolás végrehajtásáig, alkalmanként 60 nappal, további törvényi feltételek esetén legfeljebb az elrendeléstől számított 12 hónapig hosszabbíthat meg. <detention for aliens policing purpose; immigration detention>

Ideiglenes átadási házi őrizet: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* egyik olyan formája volt, amely a legfeljebb 72 óráig tartó őrizetet váltotta fel, ha a → *bíróság* az → *ideiglenes átadási letartóztatás* helyett alkalmazta. Az ~ legfeljebb a → *terhelt* → *átadási letartóztatásának* elrendeléséig tartott. Az ~

alatt a terhelt a kijelölt lakást nem hagyhatta el engedély nélkül. Az ~et az ideiglenes átadási bűnügyi felügyelet intézménye váltotta fel 2018. július 1-jétől, amely magában foglalja az ~ és az → *ideiglenes átadási lakhelyelhagyási tilalom* szabályait is.

<temporary home arrest for surrender>

Ideiglenes átadási lakhelyelhagyási tilalom: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* egyik formája volt, amely a legfeljebb 72 óráig tartó őrizetbe vételt váltotta fel, ha a → *bíróság* az → *ideiglenes átadási letartóztatás* helyett alkalmazta. Az ~ legfeljebb a → *terhelt* átadási letartóztatásának elrendeléséig tartott. Az ~ alatt a terhelt a kijelölt területet, körzetet nem hagyhatta el engedély nélkül. Az ~et az ideiglenes átadási bűnügyi felügyelet intézménye váltotta fel 2018. július 1-jétől, amely magában foglalja az ~ és az → *ideiglenes átadási házi őrizet* szabályait is.

<provisional home detention order for surrender>

Ideiglenes átadási letartóztatás: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* egyik formája, amely a legfeljebb 72 óráig tartó őrizetet váltja fel, és legfeljebb a → *terhelt* → *átadási letartóztatásának* elrendeléséig tart. Az ~t a → *bíróság* az → *európai elfogatóparancs* végrehajtásának biztosítása céljából akkor rendeli el, ha megállapítja, hogy nem áll fenn az európai elfogatóparancs megtagadási okainak valamelyike, és a rendelkezésre álló → *adatok* alapján a terhelt átadásáról nem lehet dönteni. Az ~t meg kell szüntetni, ha annak elrendelésétől számított 40 napon belül az európai elfogatóparancs nem érkezik meg.

<provisional arrest for surrender>

Ideiglenes biztonsági határzár (IBH): az → *államhatár* honi terület felőli oldalán acéloszlop, drótfonat, pengés drót felhasználással

nálásával készített, beton acélhálóval megerősített, egy vagy két sorban telepített fizikai akadály.

<temporary security border barrier>

Ideiglenes hatályú elhelyezés: az az eset, amikor a 18. életévét be nem töltött fiatalok szabadításakor a törvényes képviselő nem jelenik meg átvételére a bv. intézetnél, és nem járult hozzá a fiatalokú kísérő nélküli eltávozásához, a bv. intézet haladéktalanul megkeresi a fiatalokú ideiglenes elhelyezésére a gyermekek védelméről szóló törvényben feljogosított szervet, gondoskodva a fiatalokú ~éről és a gondozás helyére szállításáról.

<temporary placement>

Ideiglenes határátkelőhely: a → *határforgalom* számára ideiglenesen kijelölt hely, ahol a helyi önkormányzatok, állami, gazdasági, társadalmi, egyházi, civil → *szervezetek* indokolt kérelme alapján, költségterítés ellenében a magyar és a szomszédos ország határrendészeti és vámszerveinek közös engedélyével történik az → *államhatár* átlépése meghatározott időtartamban és utaskategóriában.

<temporary border crossing point>

Ideiglenes tárolóhely: a pirotechnikai termék év végi forgalmazásához kapcsolódó, az év végi forgalmazás helyén maximum két hónap időtartamra engedélyezhető tárolóhely.

<temporary storage>

Ideiglenes ügyeleti szolgálat: → *állandó ügyeleti szolgálat* hiányában, meghatározott célra és időtartamra létrehozott ügyeleti szolgálat.

<temporary duty>

Ideiglenes védelem: a → *menedékest* megillető jogok és az őt terhelő kötelezettségek

összessége. Az átmeneti vagy ~ jogintézményének szükségessége Európában a délszláv, valamint a koszovói háborúk tapasztalatai alapján vetődött fel, amelynek jogi alapját az ún. tömeges beáramlási irányelv teremtette meg, reagálva egy olyan élethelyzetre, amelyben a → *nemzetközi védelemre* egyértelműen rászoruló személyek kérelmeinek egyedi feldolgozására sem lehetőség, sem szükség nincs. A magyar kormányzat 1991 nyarától 1996 januárjáig több tízezer, főleg bosnyák nemzetiségű, a háború elől hazánkba menekülő személyt részesített ~ben. Ezen nemzetközi védelmi forma alkalmazására ezt követően a gyakorlatban nem került sor.

<temporary protection>

Identitáslopás (személyiséglopás): amikor egy magánszemély vagy gazdasági társaság → *adatait* – így → *személyes adatokat*, bankszámlaadatokat, hozzáférési kódokat – illegálisan megszerzik abból a célból, hogy máshol anyagi haszonszerzési vagy károkozási céllal felhasználják.

<identity theft>

Idézés: a → *hatóság* rendelkezése arról, hogy az abban megnevezett személy – a közölt minőségben, meghatározott helyen és időpontban – a → *büntetőeljárás cselekménynél* kötelezően jelenjen meg. Távolmaradása a törvény szerint következményekkel (rendbírság, elővezetés stb.) járhat.

<summons/warrant>

Idézettség: Kut.: adott cikkekre forrásmunkaként hivatkozó cikkek száma. Kiszámolható egy publikációra, ill. egy kutató, intézet, akár ország összes publikációira. Az ~et nemzetközi → *adatbázisok* tartják nyilván, amelyekből kikerülnek a nemzeti nyilvántartások (pl. a Magyar Tudományos Művek Tára). Megkülönböztetik az önhivatkozást („független hivatkozás”), ha a kutató saját korábbi publikációjára hivatkozik, és a szerző(k)től

független hivatkozást, amikor a hivatkozott és hivatkozó cikk szerzői között nincs átfedés.

<citation>

Időköz: eljárási megközelítésben az az időtartam, amelynek két eljárási cselekmény között kell eltelnie, ezen belül eljárási cselekmény nem végezhető.

<time interval>

Időszakosan korlátozott légtér: a → *légtérnek* az a része, amelyben állami légi járművel olyan tevékenység zajlik, amely → *veszélyt* jelenthet más légi járművek számára.

<intermittently restricted area>

Időszámvetés: (1) parancsnoki munka időterve az előljáró által meghatározott időpontok alapján. (2) A rendelkezésre álló idő legcélszerűbb felosztása a → *vezető* (vezető szerv, parancsnok) és a végrehajtók között a kapott feladatok eredményes végrehajtása érdekében.

<time schedule>

IFADO: (Intranet hamis és eredeti okmányok online rendszere): a → *FADO* második szintje, amely korlátozott tartalmú → *információt* biztosít az eredeti, hamis és hamisított úti, személyazonosító és egyéb jogosultságot igazoló → *okmányok* biztonsági elemeinek leírásairól, valamint a → *közokirat-hamisításokkal* kapcsolatos információkról, azok képi megjelenítéseivel együtt. Az → *adatbázisban* tárolt → *adatok* nagy része szolgálatellátás során alkalmazható, így a tagállamok hozzáférése szélesebb körű.

<intranet false and authentic documents online>

IFRT (Interpol lőfegyverek hivatkozási azonosítási táblázata): az → *Interpol* inter-

aktív online eszköze, amely szabványosított módszertan alapján lehetővé teszi a jogosult felhasználók számára a → *lőfegyverek* leírását és azonosítását (gyártmány, modell, kaliber, gyártó ország és sorozatszám), valamint azok nyomon követését. Nem adatmegosztásra szolgál, hanem az azonosítást, a referenciát biztosítja a → *nyomozásokhoz*. Az → *információkat* a lőfegyverszakértőkkel való rendszeres megbeszélés alapján az Interpol frissíti. A tagállamok önállóan nem vihetnek fel → *adatokat*, de ha egy ismert fegyverfajta nem található az → *adatbázisban*, arról minden adatot fénykép kíséretében megküldenek az Interpolnak. Az ~ közvetlen kapcsolatba hozható az Interpol iARMS-alkalmazásával.

<Interpol firearms reference table>

Igazgatás: (1) az emberi együttműködéshez kapcsolódó céltudatos, szabályozott tevékenység a közös cél eléréséhez szükséges személyi, tárgyi feltételek és a munka összhangjának biztosítására. (2) Az emberi együttműködéskor keletkező, kiegészítő tudatos tevékenység a közös cél elérése, az ehhez szükséges személyi-tárgyi feltételek megteremtése érdekében, a mindezekkel kapcsolatos munka összhangjához, fenntartásához. Kulcsfontosságú szerepet játszik benne a célkitűzés és a koordináció. Az ~ lehetséges fajtái: állami, magán-, társadalmi és ön~.

<administration>

Igazgatásrendészet: → *állampolgársági, szabálysértési, fegyverengedélyezési* ügyekkel kapcsolatos tevékenységet szabályozó rendőrségi szolgálati ág.

<administrative policing>

Igazolás: a véletlenül elmulasztott → *határidő* vagy határnap hátrányos jogkövetkezményeinek végleges elhárítására szolgáló → *jogorvoslat*. Önhibán kívüli mulasz-

tás (vétlenség) esetén ~ benyújtására jogosultak: a határidő, határnap elmulasztásakor a → *terhelt*, a → *védő*, a → *sértett*, a → *magánvádoló*, a magánfél, a → *pótmagánvádoló*, a → *tanú* vagy a szakértő. Továbbá a bírósági eljárásban az ügyész (törvényes képviselő, eseti gondnok, egyéb érdekeltek nem, csak ha tanúként megidézük őket) a jogorvoslati határidő elmulasztása esetén a jogorvoslatra jogosult.

<justification>

Igazoltatás: az erre felhatalmazott → *rendészeti feladatokat ellátó személy* jogszerű intézkedése az érintett → *személyazonosságának* hiteles megállapítására.

<identity check>

Igazságszérum: a vallomástételt elvileg megkönnyítő vagy kikényszerítő vegyületek, használatuk nemzetközi egyezmények által tiltott. A legegyszerűbb ~ az alkohol, ebbe az osztályba tartoznak acetilkolinreceptor-blokkolók (pl. szkopolamin), az altató, ill. szorongásoldó → *benzodiazepinek* (pl. rohypnol) és barbiturátok, ill. az → *LSD*. Hatásuk feltételezett alapja a szellemi ellenálló képesség és akarat meggyöngülése. A 20. század második felében több országban kísérleteztek ~okkal, de a vegyi úton kicsikart → *vallomások* megbízhatatlannak (gyakran valótlannak) bizonyultak, mert az akarat gyöngülésével a gondolatok fölötti kontroll is gyöngült.

<truth serum>

Igazságügyi lőfegyvertan: a → *lőfegyverek* és → *lőszerek* fizikai használatával kapcsolatos bűnügyi vonatkozású kérdésekkel foglalkozó, különös szakértelmet igénylő ismeretek összessége, amelynek célja valamennyi lőfegyverrel elkövetett → *bűncselekmény* körülményeinek tisztázása.

<study of forensic firearm examination>

Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet (IMEI): → *kényszergyógykezelés*

és ideiglenes kényszergyógykezelés intézménye. Jogelődje, a Letartóztatottak és Elítéltek Országos Megfigyelő és Elmegyógyító Intézete, Budapesten 70 ágygal, modern kórtermi zárkákkal, foglalkoztató helyiségekkel és laboratóriummal 1896. november 1-jén kezdte meg működését dr. Moravcsik Ernő Emil vezetésével. 1906-ban újjászervezték Igazságügyi Országos Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetté dr. Moravcsik tanítványa, Németh Ödön vezetésével. Az elmekörtan fejlődésével az intézmény feladata a megőrzésről a kezelés, gyógyítás felé tolódott. Az 1950-es években az Elmebetegek Biztonsági Intézete neve utalt a biztonsági őrizeti alapfeladatra. 1961-ben a → *fogvatartottak* őrzése mellett megjelent a határozatlan tartamú kényszergyógykezelés, amivel megnőtt a betegek létszáma, így szükség volt egy új kihelyezett munkaterápiás osztályra, ami Márianosztrán állt fel. Az 1978-as Btk.-val kapta az intézet a mai nevét, majd 1982-ben a márianosztrai (kihelyezett) osztály megszűnt. Az intézet speciális egészségügyi feladataiban ötvöződik a klasszikus pszichiátriai gyógykezelés és a bv. tevékenység. Az ~ a Budapesti Fegyház és Börtön területén van, három épületből áll, befogadóképessége 311 fő. Az I. épület három pszichiátriai rehabilitációs osztályán a kényszergyógykezelésre, ideiglenes kényszergyógykezelésre utalt férfi és női betegek, valamint a → *kóros elmeállapotú* elítéltek gyógykezelése zajlik. A II.-ban történik a bv. intézetekben fogva tartottak pszichiátriai és neurológiai kivizsgálása, ellátása, az előzetes letartóztatottak elmeállapotának megfigyelése, a korlátozottan beszámítható, valamint a → *személyiségzavarban* szenvedő fogvatartottak kivizsgálása és gyógyítása. A III.-ban kizárólag a kényszergyógykezelésre utalt betegeket helyezik el.

<Forensic Psychiatric and Mental Institution>

Igazságügyi orvostan: az orvostudomány által megállapított tények, a kidolgozott módszerek és technikák igazságszolgáltatási célból történő alkalmazásával foglalkozó tudományterület.

<forensic medicine>

Igazságügyi pszichiátria: a pszichiátria része, feladata a különböző pszichiátriai betegségek és patológiás állapotok kutatása, rendszerezése, véleményezése büntető- és polgári jogi tudományos megalapozottsággal. Tevékenysége kiterjed a → *bíróság* által elrendelt elmeállapot-megfigyelésre, szakértői vélemények készítésére, pl. hogy egy életelhenes → *bűncselekmény* elkövetője beszámítható volt-e.

<forensic psychiatry>

Igazságügyi pszichológia: a pszichológia része, elméleti és diagnosztikai ismereteivel segíti a polgári és büntetőügyekben, ill. a gyámhivatali eljárásokban az igazságszolgáltatás gyakorlatát. Tevékenységi formája a → *nyomozást* orientáló szaktanácsadás, ill. bizonyítékerejű igazságügyi szakértői vélemény készítése. A → *bíróság* is elrendelheti pszichológus szakértő bevonását jogi folyamatokba, szakértői vizsgálatok elvégzését, szakértői vélemények készítését.

<forensic psychology>

Igazságügyi szakértő: az a jogszabály által megjelölt szakterületre kinevezett, a szükséges különleges ismeretekkel rendelkező személy, akinek feladata, hogy a → *hatóság* kirendelése vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleményrel, a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával döntse el a szóban forgó szakkérdést, és segítse a tényállás megállapítását.

<forensic scientist>

Igazságügyi tűzszerészet: a → *krimináltechnika* önálló szakága, amely a robbanóanyag, ill. robbantószerrel, ill. ezek felhasználására szolgáló készülékkel, továbbá a robbanóképes pirotechnikai → *anyag* vagy eszköz birtoklásával, felhasználásával szándékosan elkövetett → *bűncselekményekkel* összefüggő kérdéseket vizsgálja. Ennek érdekében olyan speciális eljárási módszereket dolgoz ki, ill. alkalmaz, amelyek egyrészt különböző tárgyak, eszközök, anyagok robbanó jellegének megállapításánál, másrészt a robbanóanyag, robbantószer, ill. ezek felhasználására szolgáló készülék, továbbá a robbanóképes pirotechnikai anyag vagy eszköz felhasználása folytán keletkezett elváltozások bűnügyi szempontból történő vizsgálatánál szükségesek. Az ~ vizsgálatainak tárgya mindig valamilyen robbanásra képes anyag.

<quasi forensic EOD (Explosive Ordinance Disposal)>

Igénybevétel: jogszabályban rögzített bizton-sági, honvédelmi, rendészeti érdekből kijelölt ingatlan, technikai eszköz, más ingóság birtokba, ill. szolgáltatás használatba vétele.

<appropriation>

Iktatás: hivatalos ügyiratok keletkezésének első lépése, az iratkezelésnek az érkeztetés és az ezt követő postabontás utáni fázisa. Alapvető célja az iratok nyilvántartása, visszakereshetősége, az iratok nyilvántartásának ellenőrzése, a gyors és pontos irodai munkát elősegítő tevékenység.

<registration (of official documents)>

Illegális drogkereskedelem: az → *illegális drogok* forgalmazása. Az ~ a termelők, nagykereskedők, helyi forgalmazók és pénzoszó cégek nemzetközi munkamegosztásában zajlik. A több kontinensen is átívelő hálózatokat százmilliárd dolláros nagyság-

rendű forgalmuk tartja fenn. A legfontosabb termelőhelyek: Délkelet-Ázsia, a Közel-Kelet (→ *mákgubó*), Közép- és Dél-Amerika (→ *kokacserje*), ill. Kelet-Európa (→ *benzodiazepinek*). A nyersanyagok feldolgozása a szállítási útvonalak mellett történik. Az → *amfetamin*, → *metamfetamin* és → *marihuána* egyszerű előállítására többnyire helyben történik. Társadalmi hatása pl. a kényszer-migráció (menekülés a ~ félháborús viszonyai közül), erőszakos → *bűnözés* (a termelőhelyeken a legmagasabb a gyilkosságok száma világszerte), és a ~ jövedelmének beforgatása egyéb bűnözői tevékenységbe. Szociológiai szempontból belső kapcsolat-rendszere, ill. társadalmi hatásai jelentősek. <drug trafficking>

Illegális drogok: olyan szerek, amelyek használatát törvény tiltja. A legális → *drogok* közé tartozik a kávé, → *alkohol*, cigaretta. Több országban tolerált vagy dekriminálizált a bétel, → *marihuána*, a → *kokacserje* kivonata, → *metamfetamin* és meszkalin (→ *drogok dekriminálizálása*). Nem tartoznak az ~ kategóriájába megjelenésükkor még a → *tervezett drogok* sem. <illicit drugs>

Illegális fegyverek nyilvántartására és nyomon követésükre szolgáló adatbázis és együttműködési platform: az → *Interpol* illegális fegyverkereskedelem elleni elektronikus (számítógépi) támogatású tevékenységi rendszere, a tevékenységi körbe tartozó illegális fegyverek nyilvántartásának és nyomonkövetésének elektronikus menedzselési módja. Az ~ az *Interpol* fegyveradatokat tartalmazó, strukturált számítógépes nyilvántartása, amely a tagállamok által az illegális fegyverek és a legálisan tartott, de → *bűncselekmény* elkövetéséhez használt fegyverek vonatkozásában szolgáltatott → *információkat* tárolja. Az ~ adatbázis-kezelő rendszer felhasználói felülete az → *I-24/7*

hálózatán keresztül biztosítja az információk cseréjét, és segítséget nyújt a lefoglalt fegyverek esetleges bűnügyi előtörténetének feltáráshoz, ill. a fegyverek útjainak nyomon követéséhez, hozzájárul a → *lőfegyver* bűncselekményekkel kapcsolatos kereskedési és szállítási útvonalak felderítéséhez, a lőfegyverek azonosításán keresztül a lőfegyverrel kapcsolatos bűnelkövetések eleni eredményesebb fellépéshez. <Illegal arms records and tracing management system>

Illegális migráció: az emberi vándorlással kapcsolatos, engedély nélkül vagy megengedett módon megvalósult magatartás (beutazás, tartózkodás, kiutazás elmulasztása), feltéve, ha az nem tartalmaz méltányolható okból engedélyezhető tartózkodási jogcímet vagy annak lehetőségét (pl. → *menedékkérelem* elbírálása). <illegal migration>

Illegális migrációs szűrőháló: az ország teljes területét lefedő rendszer, amely a rendőri szervek, valamint az → *illegális migráció* visszaszorításában érintett társszervek → *kockázatelemzés* alapján történő, térben és időben összehangolt határellenőrzési és mélységi ellenőrzési tevékenységén alapul. <quasi check-net for combatting illegal migration>

Illeték: az → *állam* által önállóan megállapított összeg, amelyet a közkiadás fedezésére fordítanak. <(stamp) duty, fee>

Illetékes: (1) az ügyben intézkedni vagy nyilatkozni jogosult személy/hatóság. (2) Valamire alkalmas, hozzáértő. <competent, responsible (e.g. authority), authorised (to do sg), competent person>

Illetékesség: (1) a → *hatóságok* jogkörének terület szerint való elhatárolódása és megállapítása. (2) Az azonos szinten szervezett hatóságok közti ügyelosztás. (Melyik hatóság járjon el? – kérdésre ad választ.) Az elsőfokú hatóság ~ének fajtái. Általános ~i ok: a → *bűncselekmény* elkövetésének helye szerinti hatóság (forum delicti commissi), ill. – feltételekkel – a → *terhelt* lakóhelye szerinti hatóság (forum domicilii). Különös ~, az általános ~ kiegészítő szabálya: ha az alapján nem lenne meghatározható az ~, vagy egyidejűleg több hatóság is eljárhatna. A kizárólagos ~ szerint csak az ügyben meghatározott és nevesített hatóság az illetékes. Ilyen kizárólagos ~e van a Fővárosi Törvényszék területén a PKKB-nak (Pesti Központi Kerületi Bíróság), ill. kizárólagos ~e lehet a megyei → *bíróság* székhelyén lévő járásbíróságnak (székhelyi bíróság).
<territorial competence/jurisdiction>

Immateriális bűncselekmény: olyan → *bűncselekmény*, amelynél a tiltott magatartás véghezvitele vagy a köteleességszerű tevékenység elmulasztása eredmény bekövetkezése nélkül is büntetendő. A Btk. a tényállások egy részében eredményt is megfogalmaz. E bűncselekményeket eredmény (materiális) bűncselekményeknek nevezünk, szemben azokkal a tényállásokkal, amelyek nem tartalmaznak eredményt. Ez utóbbi bűncselekményeket alaki, vagyis ~eknek nevezünk. Az eredményt a következőképpen definiáljuk: a bűncselekmény elkövetési magatartásával okozati összefüggésben a külvilágban bekövetkező olyan változás, amelyet a → *törvényi tényállás* leír. Valamennyi magatartás létrehoz ugyanis a külvilágban valamilyen változást, de e külvilági változás – a törvényalkotó akaratától függően – csak akkor válik eredménnyé, ha azt a törvényi tényállás leírja. Az eredmény alapvető dogmatikai jelentősége az, hogy

a materiális bűncselekmény csak az eredmény- bekövetkezésével válik befejezetté, így ez okból az eredmény bizonyításra is szorul, míg az ~ az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik.
<conduct crime>

Impakt faktor: tudományos folyóiratok → *idézettségét* jelző mutató. Értéke (évről évre változó) a folyóirat két egymást követő évfolyamában közölt cikkeinek átlagos idézettsége a következő évben. Minél magasabb az adott tudományos folyóirat ~a, annál többet idézik a publikációit. Ezért a kutatók minél magasabb ~ú folyóiratban igyekeznek közölni alkotásaikat.
<impact factor>

Improvizált robbanótestek, eszközök: az expanziós hatás mellett repesz- és/vagy gyújtóhatást is kiváltani képes robbanótest. Korábban szétszerelt vagy hatástalanított, iparilag előállított robbanótestek alkatrészeiből vagy kereskedelmi forgalomban kapható alkatrészekből és összetevőkből egyéni tervezés és kivitelezés révén hozzák létre. Különösen elterjedt → *válságövezetekben* (pl. Afganisztán, Pakisztán), ahol járművek és azok személyzete ellen alkalmazzák a leggyakrabban. Házi készítésű a robbanóeszköz, ha nem katonai vagy ipari robbanóanyagot, hanem egyéb vegyi anyagokat tartalmaz.
<Improvised Explosive Device – IED>

Impulzivitás: pszichológiai kategória, jelentése lobbanékony személyiségvonás. Lényege szerint a → *viselkedést* az aktuálisan megjelenő külső vagy belső inger közvetlenül váltja ki és vezérli anélkül, hogy a személy figyelembe venné a hasonló helyzetekben szerzett múltbeli tapasztalatait és/vagy viselkedése lehetséges következményeit. Az impulzív viselkedéskor a cselek-

vő nincs tekintettel másokra, nő az aszociális vagy → *antiszociális* viselkedés valószínűsége.
<impulsivity>

Impulzuskontroll: az egyén uralma az ösztönei, késztetései felett. Ha ez zavart szenved, az adott személy képtelen lesz ellenállni saját késztetéseinek, még ha → *viselkedésével* veszélyezteti is mások vagy saját → *biztonságát*. Cselekvését arra ösztönző belső feszültség, izgalom ösztönzi, ami után megkönnyebbülést, örömet vagy büntudatot, megbánást érez. Az ~-zavar megjelenhet pl. piromániában (érdek nélküli gyűjtogatás), kleptomániában (szükség nélküli lopási kényszer), időszakos expozív zavarban (indokolatlan dühkitörések). Rendészeti vetülete a pirománia és a szándékos gyűjtogatás, ill. a kleptománia és szándékos lopás vagy a súlyos testi sértés és az expozív zavar (pl. családon belüli erőszak) elkülönítésekor van.
<impulse control>

Inadekvát: az adott helyzethez nem megfelelő, nem illő egyéni reakció. Pl. az emberöléssel gyanúsított ártatlan személy a → *vádra* megkönnyebbül.
<inadequate reaction>

In dubio pro reo elv: az → *ártatlanság vélelméből* fakadó → *bizonyítási szabály*, amely szerint a kétségeket mindig a → *terhelt* javára kell értékelni. Ezt a követelményt fejezi ki, hogy → *büntetőeljárást* nem lehet megindítani, a már megindult eljárást meg kell szüntetni, ill. felmentő → *ítéletet* kell hozni, ha nem állapítható meg → *bűncselekmény* elkövetése, vagy hogy a bűncselekményt a terhelt (feljelentett személy) követte el. Az ~ kizárólag ténykérdésekre alkalmazható, az összes törvényes bizonyítási lehetőség kimerítése után, és csak a jog-

erőképes ügydöntő → *határozat* meghozatalakor irányadó.

<principle of in dubio pro reo>

Infantilis: fejlődésében gyermeki szinten rekedt és ezt a testalkatán, szexuális, ill. értelmi képességein, reakcióin, viselkedésén tükröző személy.
<infantile>

Információ: Á.: (1) olyan hír, → *adat*, közlemény, amely az adott → *vezetőben* vagy az érintett más személyekben bizonytalanságot, határozatlanságot szüntet meg, és döntésre készítet. (2) Valamely személyre, ügyre vagy dologra vonatkozó olyan tájékoztatás, felvilágosítás, értesülés, hír, amely a címzetet választásra, döntésre, meghatározott cselekvésre, magatartásra, gondolkodásra készíteti. (3) A vezető részére ~ minden olyan hír, adat, jelzés, amely a környezet, a → *szervezet*, az objektív valóság folyamatairól, változásairól tudomására jut, és olyan hírtartalma van, amely közvetve vagy közvetlenül felhasználható, alkalmazható a szervezet, a vezetés számára annak eredményes működtetése érdekében. Az ~ hírtartalma alapján válik a vezető számára relevánssá, ill. irrelevánssá attól függően, hogy milyen mértékben vált ki cselekvést, mennyire ösztönzi őt döntésre.

Rsz.: a vezető, parancsnok feladatkörébe tartozó, részterületére vonatkozó, a vezetői döntéseket meghatározó és befolyásoló közlemény, adat vagy hír. Az ~k kezelésére szolgál az információmenedzsment, amely a szervezeten belüli és a szervezet környezetét érintő ~s folyamatok meghatározására, koordinálására, irányítására, vezetésére, szervezésére, ellenőrzésére vonatkozó, azok teljes útvonalat végigkísérő tevékenység. Az információmenedzsment a rendszetben az ~k jogszabályi előírások alapján egy vagy több forrásból történő megszerzését, feldol-

gozását, az arra hivatottak számára az elosztását, archiválását, az információbiztonsági képesség fenntartását, a jogszabályban meghatározott határidő lejártával az ~ megsemmisítését jelentő szabályozott, → *hatóság* által felügyelt tevékenység.

Inf.: értesülés, hír, üzenet, tájékoztatás, amely egyben az informatika alapfogalma. Általánosságban az az adat, hír, amely számunkra releváns, és ismerethiányt csökkent. Más megfogalmazás szerint az ~ nem más, mint a valóság (vagy egy részének) visszatükröződése. A szó latin eredetű, ami alátámasztja azt a tudományos megközelítést, amely szerint – a közfelfogással ellentétben – a fogalom nem az informatika megjelenéséhez, hanem az érzékelés-értelmezés logikai folyamatahoz, majd pedig ~ átviteléhez kötődik. Az információelmélet kutatási területei: keletkezés, tartalom, megszerzés, tárolás, elérés, továbbítás, megosztás, vizsgálat és felhasználás. Mai modern megközelítésben az ~t igen széles spektrumon értelmezzük. Ebbe a kategóriába soroljuk a megformáltságot nélkülöző adathalmazt, az olyan szimbólumsort, amely hírértékkel rendelkezik, valamilyen hiányzó tudást pótol.

Bü.: bűnügyileg azt az értesülést tekintjük bűnügyi ~nak, amely két kritériummal rendelkezik: bűnügyi relevanciája van, és a felhasználó hiriényéhez igazodó hiányzó tudás pótlására alkalmas. A bűnügyi információelemzés elméleti módszertana, ill. az erre épülő informatikai programok, számítógépes elemző és adatbázis-kezelő rendszerek az ömlesztett, stukturálatlan információhalmazból információs objektumokat azonosít és hoz létre, amelyek segítségével lehetőség adódik az ~k és adatok közötti kapcsolatok észlelésére, feltárására, manuális és grafikus megjelenítésére.

<information>

Információk csoportosítása: a rendvédelmi szervek nyílt/titkos információgyűjtéséből származó → *adatok*, tények, értesülések valamilyen szempontrendszer szerinti csoportosítása a hatékony → *ellenőrzés* és felhasználás céljából. Az ~ többféle szempont alapján történhet. Az információkat lehetséges tartalmuk (releváns és értéktelen), területi jelentőségük (helyi, területi, regionális, országos, nemzetközi), titoktartalmuk (nyílt, minősített), felhasználási sürgősségük (sürgős, hivatali rendben felhasználható), ellenőrzöttségük (ellenőrzött, részben ellenőrzött, nem ellenőrzött), a megbízhatóságuk (megbízható, nem megbízható) szerint lehet csoportosítani.

<grouping of information>

Információ elemzése és értékelése: a rendvédelmi szervek nyílt/titkos információgyűjtő tevékenységének eleme. Ennek során a megszerzett egyedi, ill. azonos tárgykorú információtömeg vizsgálata, okozati feltárása, elemzése történik a rendészeti, rendvédelmi szempontból fontos ismeretek megítéléséhez. A vezetői és döntéshozói igények szerinti mérlegelő megítélés adja az értékelést. Kiterjed minden érintett szakterületre, megállapításai, következtetései a döntés-előkészítés, a döntési alternatívák kidolgozásának feltételei.

<analysis and evaluation of information>

Információ ellenőrzése: a rendvédelmi szervek nyílt/titkos információgyűjtő munkájának eleme. Az → *információkat*, forrásukat mihamarabb ellenőrizni kell valóságtartalmuk megállapítása, a dezinformáló hírforrások kiszűrése, az adatgyűjtőmunka törvényes, szakszerű végzése érdekében.

<checking/verification of information>

Információs ciklus: a döntés-előkészítés nélkülözhetetlen része. A korábbi → *információs igény* alapján a → *hírszerzés* által

megszerzett → *információk* feldolgozásán, értékelésén, felhasználásán (→ *döntés*, ill. annak végrehajtása) és az elért eredményről való visszacsatoláson alapuló, egyszerű vagy korlátlan számban ismétlődő, gyakorlati rendszer. Jellegzetessége, hogy a visszacsatolási fázis önmaga is képes újabb információs igényt generálni e ciklus következő körére vonatkozóan.

<information circle>

Információs Hivatal: polgári stratégiai hírszerző szolgálat, főként az országon kívüli tevékenységre, a külföldre vonatkozó vagy külföldi eredetű bizalmas → *információk* megszerzésével segíti elő a magyar nemzeti érdekek érvényesítését, működik közre az ország függetlenségének, törvényes rendjének védelmében. A vonatkozó nemzetbiztonsági tv. alapján, e törvényben meghatározott feladatok elvégzésével, a nyílt és a titkos információgyűjtés eszközrendszerével elősegíti Magyarország nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítését, ezáltal közreműködik az ország szuverenitásának biztosításában és alkotmányos rendjének védelmében.
<Information Office>

Információs igény: a döntés-előkészítési folyamatban szükségszerűen megjelenő, a → *döntés* meghozatalára esetlegesen befolyással lévő egyedi vagy komplex → *adatok*, tények, összefüggések és lehetséges következmények, az adatok alapján valószínűsíthető további folyamatok megismerésének szüksége.

<request for information>

Információs rendszer: (1) az → *adatok* automatikus feldolgozását, kezelését, tárolását, továbbítását biztosító berendezés vagy az egymással kapcsolatban lévő ilyen speciális eszközök, nyilvántartások összessége. (2) Bemenetként adatokat és → *információk*at fogadó, majd azok feldolgozása után, an-

nak eredményeként információkat szolgáltató rendszer. Fő célja az információ-előállítás, vagyis olyan célorientált üzenetek létrehozása, amelyek a címzett számára újdonságot jelentenek, bizonytalanságot szüntetnek meg, és feladataik, döntéseik teljesítésében segítséget nyújtanak. Az ~ részei lehetnek az adatgyűjtő és -feldolgozó, vezetői, döntéstámogatási, végrehajtói szervek funkciói alapján elkülönülő végrehajtás-támogatási, személyügyi, gazdasági, egészségügyi és képzési alrendszerek. Az ~ az adatoknak (információknak), a velük kapcsolatos információs eseményeknek, a rajtuk végrehajtott információs tevékenységeknek, az előzőekkel kapcsolatos erőforrásoknak, az információk felhasználóinak, a fentieket szabályzó szabványoknak és eljárásoknak a szervezett együttese. Általában a → *szervezet* egy bizonyos, jól elhatárolt feladatrendszerének információkezelési mechanizmusa. Az informatikai rendszer → *elektronikus információs rendszer*.

<information system>

Információtechnológiai védelem: a komplex → *biztonság* garantálására bevezetett rezsimintézkedések, fizikai-mechanikai, elektronikai, minőségbiztosítási tevékenységek rendszere, ezek eredménye. Magukban foglalják az → *információk* szabályozott kezelését, teljes körű, az erre alkalmazott technológiára is kiterjedő védelmét, a kapcsolódó infrastruktúra körülhatárolását, a felhasználó személyek felkészítését, ellenőrzését, a hozzáférésre jogosultak azonosítását, a jogosultsági szintek megállapítását, a technológiai folyamatok fenntartóinak azonosítását, felügyeletét, a folyamatok minőségügyi szabályozását.

<technological protection of information>

Információvédelem: a magánszemélyek, gazdasági társaságok, jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok → *információs*

rendszerekben tárolt → *adatainak*, pénzügyi, üzleti titkokkal összefüggő → *információinak* olyan védelme, amely során az információs rendszer sértetlensége, bizalmassága és rendelkezésre állása folyamatosan fennáll. (Nem egyenlő az informatikai védelemmel!)

<information security>

Informális csoport: közös érdek alapján spontán szerveződött, három vagy ennél több főből álló csoport. Az alkalmazottak saját elhatározásukból, szabadon hozhatnak ilyet létre, esetleg spontán módon szerveződnek. Az ~ok céljai nem feltétlenül esnek egybe azon → *szervezetével*, ahol létrejöttek.

<informal group>

Informált beleegyezés: emberen végzett → *kutatás* alanyának írásbeli nyilatkozata, hogy ebben szabad akaratából vesz részt, és ennek körülményeiről teljes körű tájékoztatásban részesült. Az ~ megszerzése a kutatásetikai engedély kiadásának feltétele. Ennek be nem tartása súlyos kutatásetikai kihágásnak, akár törvénysértésnek minősülhet. Kivételes esetben az alanyok félretájékoztatása a kísérleti protokoll része lehet, de ezt a kutatási engedély kérelmében indokolni kell. Az ~ nem ró kötelezettségeket az alanyra, aki a folyamat bármely pontján megtagadhatja a további részvételt, ill. a vizsgálat során reá vonatkozó, ott keletkezett → *adatok* felhasználását.

<informed consent>

Informatika: az → *információ* keletkezésével, tudatos megszerzésével, átalakításával, tárolásával, feldolgozásával, sokszorosításával, továbbításával, felhasználásával, hasznosításával, valamint az ezekhez szükséges eszközökkel és módszerekkel foglalkozó interdiszciplináris tudományág. Az ~

felhasználja az eredményeit, de nem azonos a számítástechnikával, számítógéptudománnyal, számítástudománnyal, kibernetikával, információelmélettel, informatívtudománnyal.

<informatics>

Informatikai adathordozó (okmány):

az → *okmányba* integrált vagy azon megjelenő → *adat* tárolására alkalmas elem, amely lehet ccip, vonalkód, optikai adattároló elem, mágneses adattároló elem.

<data carrier (in a document)>

Informátor: (1) tájékoztatást nyújtó, → *információt* adó személy, aki vállalja, hogy a birtokában lévő vagy hírszerző felhasználásával megszerezhető információkat a → *titkos információgyűjtést* végző nemzetbiztonsági vagy más felderítő szerv rendelkezésére bocsátja. Titkos ~t valamennyi ország hírszerző és elhárító szerve alkalmaz. (2) A titkos információgyűjtés során önkéntesen, ellenszolgáltatás nélkül hírszerző tevékenységet folytató, titkosan együttműködő azon személy, aki a bizalmasság garantálása ellenében olyan információkat, belső tudást ad át, vagy nyújt segítséget az illetékes bűnüldöző hatóságnak, felderítő szervnek, ill. nemzetbiztonsági szolgálatoknak, amelyekkel elsősorban → *bűncselekmények* felderítését, → *nyomozását* és → *terrorcselekmények* felderítését segítik elő.

<informer, informant>

Ingtalngazdálkodás: a tárgyi eszközök speciális csoportjával való gazdálkodás. Az ~ célja a rendvédelmi szervek elhelyezési igényeinek megtervezése, a → *beruházások* és felújítások lebonyolítása, ill. a szükséges ingatlanok megvásárlása, bérlése, valamint az ingatlanok rendeltetésszerű használatának megszervezése, üzemeltetésük biztosítása, az energiagazdálkodás racionalizálá-

sa, továbbá a felesleges ingatlanok hasznosítása. Az ~ terén a fő hangsúlyt az alapfeladat ellátásához szükséges, optimális méretű és jellegű (felszereltségű) ingatlanállomány kialakítására kell helyezni.
<real estate management>

Ingatlangazdálkodási szakterület: gazdasági szakszolgálat szervezetében és/vagy feladatrendszerében található azon elkülönült részlem, amely az építési- és elhelyezésiszakanyag-gazdálkodás, az ingatlan- és lakásgazdálkodás teljesítésére, valamint e szakterületi szabályzók kidolgozására hivatott.

Az ~ rendeltetése: a rendvédelmi szervek elhelyezéséhez szükséges ingatlanok, lakások, épületfelszerelések juttatása, valamint a meglévő ingatlanokkal, lakásokkal, elhelyezési anyagokkal történő szakszerű gazdálkodás.

<real estate management>

Ingatlan, ill. ingóság őrzése: azon célirányos, tudatos őrzési tevékenység, amelynek során ingó- vagy ingatlan dolog mechanikai, elektronikus, élőerős vagy kombinált védelme valósul meg, és amelynek során a dologhoz kapcsolódó jogok sérelmével járó (pl. lopás), ill. más, a dolog állagát veszélyeztető vagy értékét sértő → *bűncselekmény* (pl. rongálás) megelőzése vagy a már bekövetkezett bűncselekmények káros következményeinek elhárítása történik.

<guarding property, and personal estate>

Ingerlékenység: pszichológiai szempontból a külső ingerekre adott aránytalanul erős élettani, pszichikai reakció, főként harag. Több, az erőszakos → *bűncselekmény* elkövetési → *kockázatát* növelő pszichikai zavar tünetei közt szerepel (pl. → *hangulat-zavarok*, → *poszttraumás stressz zavar*, → *viselkedési zavar*, → *drogaddikció* és drog-

elvonás, → *antiszociális személyiségzavar* stb.). Az ~ reaktív → *agressziót* válthat ki, és összefüggésben áll a szokásosnál erősebb stresszreakcióval.

<irritability>

Inhalánsok: Drog.: pszichikai hatást párujuk belégzésekor előidéző vegyületsaládok → *drogjai*, pl. oldószerek, ragasztók, légfrissítők, dezodorok, propán- és bután- (öngyújtó) gáz. Hatásuk nagyon gyors és intenzív, de hamar meg is szűnik. Az előidézett pszichikai állapotok tünetei – vegyületsoporttól függetlenül – széles skálán mozognak, pl. alkoholos részegség, → *hallucinációk*. Legnagyobb azonnali → *kockázatuk* a szív működés leállása és a fulladás (inhaláns hirtelen halál). Hosszú távon tönkretehetik a szívet, tüdőt, gyomrot és az agyat. Egyes ~ként használható vegyületek forgalmazását törvény tiltja.
<inhalants>

Inkapacitáció: a → *fogvatartottak* bezártaságából, ingerszegény állapotából fakadó munka- és programnélküliséget, passzivitást, inaktivitást jelentő börtönpszichológiai szakkifejezés. A fogvatartottat a fogva tartás idején passzívva tevő, az önálló döntéshozásról és kezdeményezésről „leszoktató” börtönártaalom. Előállhat ilyen akkor is, amikor a hosszú idejű fogva tartásából szabaduló személy egy passzív, a börtönviselteteket elutasító, a visszailleszkedésük lehetőségeit nem biztosító társadalommal találkozik. Az ilyen tapasztalatok ismét a → *bűnözés* felé sodorhatják őt.

<incapacitation>

Inkarceráció: bebörtönzés. Első megfogalmazója Thomas Mott Osborne (1859–1926), aki 1914-ben a New York állambeli Sing Sing börtön parancsnoka volt.

<incarceration>

Inkvizitórius (nyomozóelvű vagy kontinentális) büntetőeljárás: a → *büntetőeljárás* speciális, ún. nyomozóelvű vagy kontinentális verziója. A → *bűnüldöző hatóság* nincs kötve a felek indítványaihoz, ebben az eljárásban nincsenek felek, eljárásjogi értelemben → *kontradiktórius elv* nem érvényesül, az eljáró → *hatóság* egyesíti a → *bűnüldözés*, a védekezés és az ítékezés funkcióit. Célja az anyagi (tárgyi) igazság feltárása (mi történt?), ez azonban eltorzulhat, és a vélt vagy „célserűnek” tartott „igazság” megállapításához vezethet. A bírósági szakasz „álper”, amely a bűnösség vélelmére épül, a → *terhelt* nem alanya, hanem csak tárgya az eljárásnak, perbeli jogai nincsenek, védekezésre rendszerint csak annyiban van lehetősége, amennyiben ezt számára a → *bíróság* megengedi. A bíró általi kihallgatás → *tárgyalási rendszerében* a bíró aktívan részt vesz az eljárásban, annak irányát és módját ő határozza meg, a bíróság a bizonyítási eljárás lefolytatásának letéteményese. A nyomozóelvű eljárás bizonyítási rendszere formális, kötött: a törvény határozza meg, hogy milyen → *bizonyítási eszközökkel* lehet élni, ezeket hogyan, milyen formai követelmények betartásával lehet használni, és a szabályok betartásának eredményeként mit szabad bizonyítéknak tekinteni és felhasználni.

<inquisitorial or continental criminal procedure>

INSARAG-minősítés: ez a fajta → *minősítés* két kulcsfontosságú összetevő értékelését és besorolását foglalja magában, mégpedig a reagálást és a nemzetközi városi kutató-mentő műveletek műszaki kapacitását a reagálási kapacitás és a műszaki kapacitás vonatkozásában. Az INSARAG (The International Search and Rescue Advisory Group – Nemzetközi Kutatás és Mentési Tanácsadó Csoport) az ENSZ irányítása alatt működő kormányközi humanitárius háló-

zat, amely megbízatása keretében hozzájárul a Nemzetközi Katasztrófamegelőzési Stratégia végrehajtásához. A nemzetközi segítségnyújtásban csak azok az USAR (Urban Search and Rescue – Városi Kutatás és Mentés) csapatok vehetnek részt, amelyek az INSARAG-irányelvben meghatározott minősítési követelményeket teljesítették. A USAR-csapatok minősítését nem az adott → *állam*, hanem az INSARAG által delegált szakértők bírálják el. A sikeres minősítést 5 éves időtartamra állapítják meg. Amennyiben a USAR-csapat meghatározott időközönkénti gyakorlaton nem vesz részt, elveszíti a minősítését. Újraminősítés szükséges, amennyiben az USAR-csapat felépítése, minősítési szintje megváltozik, ill. nem megfelelő a nemzetközi reagálás.

<INSARAG classification>

Instrumentális agresszió: az a tervezetten kivitelezett → *agresszió*, amelyet elkövetője eszközként (instrumentumként) használ anyagi erőforrás megszerzése (pénz, javak), státusz növelése vagy megőrzése, ill. élvezetszerzés céljából (pl. *ustawka*, l. → *futballhulliganizmus*). Az → *emocionális agressziótól* az enyhe élettani stresszreakció és a mérsékelt érzelmek különböztetik meg. Elkövetőit nyugalmi állapotban is alacsony vérnyomás, csökkent stresszhormon-termelés és homloklebeny-deficit jellemez. Mindezek felszabadítják az ~ elkövetését korlátozó belső gátakat. Az ~ az „előre eltervezett szándékkal” végrehajtott erőszakos → *bűncselekmény* prototípusa. Jellemző bizonyos pszichopatológiákban (→ *antiszociális személyiségzavar*, → *pszichopátia*), és kialakulhat a homloklebeny sérülései következtében (l. → *agysérülés*); a drogbűnözéshez mint kísérőjelenség kapcsolódik. Az ~t a bűnbánat hiánya, a felderítésnek való ellenállás jellemzi, → *farmakoterápiával* és → *pszichoterápiával* egyaránt nehezen kezelhető.

<instrumental aggression>

Integrált határellenőrzési rendszer: a → *határellenőrzés*hez kapcsolódó valamennyi tevékenységet és feladatot magában foglaló, ill. az ahhoz kapcsolódó tevékenységet folytató szervek közötti hatékony együttműködésen alapuló, többlépcsős, az integráció elveit minden szinten érvényesítő ellenőrzési rendszer.

<integrated border control system>

Integrált határigazgatás: (1) az → *Európai Unió* tagállamai határellenőrző szervei állományának, felszerelésének és technológiájának harmonizált alkalmazása a határok → *biztonsága* érdekében. Az → *európai integrált határigazgatás* alapját a → *négylépcsős belépés-ellenőrzési modell* képezi. Az ~ modelljének magyarországi alkalmazása során a → *határrendészeti stratégia* a következő horizontális szinteket határozza meg: politikai, gazdasági és egyéb tájékoztató eszközök a → *migráció* kezelésében; egységes vízumrendszer alkalmazása; → *összekötő tisztviselők* alkalmazása; kihelyezett okmányszakértők, okmánytanácsadók alkalmazása; szállítóvállalatok felelőssége; az illegális migrációban érintett tranzitállamok → *határellenőrzési rendszere*; biztonságos harmadik országok; a → *külső határok* ellenőrzése során szigorú → *határőrizet* és egységes → *határforgalom-ellenőrzés*, → *kiutasítás* és visszafogadás; kiegyenlítő (kompenzációs) intézkedések a mélységben; a → *belső határok* térségében végzett rendészeti tevékenységek. (2) „A (nemzeti) ~ (menedzsment) az adott tagállam kompetens → *hatósága(i)*, → *szervezetei* által történő, olyan egységes koncepció, szabályozáson, koordináción és forrás/feltétel biztosításon alapuló folyamatos, tervszerű és koordinatív működési, fenntartási, fejlesztési tevékenysége, amely a meglévő emberi erőforrások, anyagi eszközök, technológia és ismeretek/szaktudás felhasználásával, a nemzetközi, az EU/Schengeni szabályok/elvek/

ajánlások egységes és következetes alkalmazásával, az irányítási, szervezési, megvalósítási, forrásbiztosítási és ellenőrzési/felügyeleti/monitoring feladatok realizálásával a magas szintű → *határbiztonság* megteremtésére irányul.” (TEKE 2006)

<Integrated Border Management, IBM>

Integrált hatósági koordinációs tevékenység: a vezetői döntések előkészítését, belső szabályozók kidolgozását, gondozását, a közigazgatási → *hatósági* eljárásjogi és a szakmai előírások hatósági eljárásokban történő érvényre juttatását magában foglaló komplex tevékenység. Továbbá javaslatétel a működési hatékonyság növelésére, hatósági feladatkörrel kapcsolatos tájékoztatók, útmutatók és mintadokumentumok előkészítése, hatósági tevékenységekkel kapcsolatos tendenciák elemzése, értékelése, az előírt hatósági nyilvántartási és tájékoztatói kötelezettségek teljesülésének felügyelete, az országos hatósági ellenőrzési terv összeállítása, az országos és területi szervek közti hatósági információáramlás folyamatos biztosítása, a hatósági munkát végzők továbbképzésének tervezése, szervezése, statisztikai → *adatgyűjtés*.

<integrated and coordinated action(s) of the authorities>

Integrált portálapú lekérdező rendszer (IPL): a → *Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság* kezelésében lévő, a → *NISZ Zrt.* által üzemeltetett központi kormányzati nyilvántartás felhasználók általi elérhetőségét biztosító szolgáltatás, amellyel az alábbi nyilvántartásokból lehet lekérdezéseket kezdeményezni: 1. a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás; 2. a központi címregiszter; 3. az Összerendelési Nyilvántartás; 4. az elektronikus ügyintézés igénybe vevő → *külföldiek* személyi nyilvántartása (3NYT); 5. a Központi Ügyfél-regisztrációs Nyilvántartás

(KÜNY); 6. a → *személyazonosság* igazolására alkalmas hatósági igazolványok nyilvántartása; 7. a Magyar igazolvány és Magyar hozzátartozói igazolvány nyilvántartása; 8. a központi útiokmány-nyilvántartás; 9. a közúti közlekedési nyilvántartás; 10. a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási kötvénynyilvántartás; 11. a → *Schengeni Információs Rendszer* nemzeti alrendszere (N.SIS); 12. az egyéni vállalkozók nyilvántartása; 13. a bünyügyi nyilvántartási rendszer; 14. a szabálysértési nyilvántartási rendszer; 15. az → *Európai Unió* bíróságai által magyar → *állampolgárokkal szemben hozott* → *ítéletek* nyilvántartása; 16. a miniszter irányítása alá tartozó szervek és az ezek által működtetett fegyveres biztonsági őrsek kezelésében lévő → *fegyverek* hatósági fegyvernyilvántartása; 17. az arcképelemzési nyilvántartás; 18. a NEK központi nyilvántartás. Az ~ egy része csak a rendvédelmi szervek által → *Robotzsarú rendszeren* keresztül, míg más személyek, intézmények számára a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás a <https://magyarorszag.hu/> URL-en keresztül érhető el.

<Integrated searching system with a portal basis>

Integrált tevékenység: tartós, szervezeti és tevékenységi, technológiai szinten is teljesen összehangolt, folyamat-, rendszer- és hálózatszemléletű komplex cselekvéssorozat. Benne érvényesül a stratégiailag megalapozott szakpolitika; a → *koordináció*, a → *kooperáció* és a → *kommunikáció* általános érvényű, a konszenzuson alapuló döntésmechanizmus pedig garantálja az egyenszilárd megvalósítást, forrásbiztosítást, a folyamat- és rendszerfelügyeletet és ellenőrzést, ill. a folyamatos fejlesztést.

<integrated action>

Integrált Vezetési Központ: az → *illegális migráció* elleni hatékony nemzeti fellépésre

2002-től az érintett minisztériumok, rendvédelmi szervek és más (munkabiztonsági és munkaügyi felügyeleti) → *hatóságok* bevonásával az ország teljes területére kiterjedő, központi és területi szinten döntés-előkészítő, koordinációt egyeztető, forrásbiztosító, helyben végrehajtási koordinációs és kooperációs jogkörrel létrehozott informális szerv. 2007. december 31-éig a → *határőrség*, 2008. január 1-jétől a → *rendőrség* koordinálásával, összekötő tiszti rendszerre idegenrendészeti-migrációs helyzetelemzésekre építve, a párhuzamosságok és átfedések kiküszöbölésére törekedve a → *schengeni szűrő rendszerrel* kompatibilis, komplex mélységi szűrőhálózat tart fenn. Központilag az Integrált Vezetői Tanács az érintett szervek vezetőinek, helyetteseinek részvételével, az Integrált Vezetési Csoport operatív háttértámogatásával, területi szinten pedig az összekötő tiszti-képviselői munkacsoport működik, irányítva a helyi szervek bevonását, koordinált tevékenységét. <Centre for Integrative Leadership/Integrated Management Center>

Intellektuális közokirat-hamisítás: valótlan → *adat*, tény vagy nyilatkozat → *közokirat*ba foglalásában való közreműködés. Az ~ veszélyes és nehezen felfedhető változata a valótlan adat → *útlevél*be foglalásában történő közreműködés. Ennek során az elkövető a saját fényképével ellátott útlevéligénylő lapon más személy valós adatait tünteti fel, ill. a saját fényképével ellátott, más nevére kiállított személyazonosító igazolvánnyal igazolja → *személyazonosságát* az útlevelet kiállító → *hatóság* előtt. Az → *embercsempészek* által is alkalmazott speciális módszer a csempészett személyek → *Európai Unió*ba való bejuttatására. Leleplezésük hatásos módja az útlevél kiállításakor, ill. a → *határátkelőhelyen* → *gyanú* esetén a központi nyilvántartásban szereplő → *személyazonosító igazolvány*

fényképének összevetése az útlevélkérelmet benyújtó személyével.

<making intentionally false statements (concerning data entered in an official document)>

Intelligence-led Policing (hírszerzésre épülő bűnüldözés): a rendőrségi-rendvédelmi modell egységes magyar terminológiája, amely még nem honosodott meg hazánkban. Hívhatjuk műveleti információalapú rendszeti modellnek, hírszerzésalapú bűnüldözési mechanizmusnak, adatfeldolgozás által vezérelt rendőrségnek, felderítési információon alapuló rendvédelemnek vagy akár hírszerzésen és elemzésen alapuló bűnüldözési tevékenységnek. A modellben rendőri munka alapvető, meghatározó elemévé az → *információk* gyűjtése, szisztematikusan feldolgozása és a közbiztonság-védelmi tevékenység végzése során történő felhasználása vált. Az ~ kidolgozásának szükségességére és halaszthatatlanságára az Egyesült Államok ellen 2001. szeptember 11-én elkövetett terrorista támadás, illetőleg az azzal összefüggő rendvédelmi hiányosságok hívták fel a figyelmet. A kialakított rendőrségi modell olyan, együttműködésen alapuló feladatellátás, amely az → *adatok* szisztematikusan gyűjtését és értékelését összekapcsolja a közösségi → *rendőrség* és a problémaorientált rendőrség hosszú évek óta bevált gyakorlatával. Az → *adatgyűjtésnek* és -feldolgozásnak a közösségi problémák kezelését kell szolgálnia. Az adatok cseréje az egyes szervek között kivételből főszabállyá kell hogy váljék, az elemzés minőségét pedig képzéssel és egyéb módon is javítani kell. A tevékenység során keletkezett adatok – és ez vonatkozik a → *titkos információgyűjtés* eredményeire is – nem maradnak valamiféle titokvédelmi falakkal körülvett „rendvédelmi” adatkezelés körén belül, hanem ezeket a → *bűnüldözés* és a → *bűnmegelőzés* érdekében használják fel.

Az → *Európai Unióban* a 2004-ben elfogadott hágai program is célul tűzte ki ennek a modellnek az uniós szintű megvalósítását. <intelligence-led policing>

Intelligens tér: a fizikai tér olyan szegmense, amelyben a nagyszámú információkibocsátó és információfogadó eszköz számítógépi vezérlésével, valamint azok egymással való összekötésével megteremtett információkezelés eredményeként a mozgó egységek mindig pontosan ismerik a térben betöltött helyüket és szerepüket, az érzékelőkből (kamerák, mikrofonok, érzékelő kesztyűk) egyidejűleg több csatornán keresztül megkapott → *információkból* folyamatosan rekonstruálni tudják az őket körülvevő teret, így az ~ben képesek együttműködni az emberek és a mozgó egységek (robotok). Az ~ kialakulása a DIND-en (Distributed Intelligent Network Device – Elosztott Intelligenciájú Hálózati Eszközön) alapul, amelynek fontos elemei a virtuális tér, a 3D-modell és az → *IoT*. Az ~ rendszeti alkalmazásának kezdetét jelenti a határőrizeti célú Command Center szolgáltatásokat biztosító → *ideiglenes biztonsági határzár (IBH)*.

<intelligent space>

Interakció: Á.: kommunikációs alapelv. Az emberi érintkezés kölcsönösségre épülő viszonyrendszerében lehet azonosulás-elutasítás, együttműködés, → *kooperáció*, → *koordináció*, csere-versengés, dominancia-alávetés, nyíltság-leplezés, konfliktus-összhang. Rsz.: bizonyos helyzetekben, szituációkban – okmányellenőrzés, személyazonosítás – lezajló kölcsönös, egymáshoz viszonyított viselkedés.

<interaction>

Interdiszciplináris: Term.: két vagy több tudományterület közötti kapcsolatok determináns jellemzője. A történetileg kialakult, hagyományos tudományos diszciplínák tagoló-

dási folyamaton mentek keresztül, amelyek ~ tudományterületek kialakulását eredményezték (pl. biofizika, biokémia, megismeréstudomány). A megismerési területek viszonylagos önállósággal, stabilitással és homogenitással rendelkeznek, azonban a horizontok tágulásával változatos kutatási területek és aspektusok jelentek/jelennek meg. Az ~ megközelítésben az érintett tudományok fogalmainak és módszereinek összekapcsolásával történik egy adott jelenség leírása. Az ~ kutatásokból származó → *adatokat* az érintett tudományterületek mindegyike alkalmazza, ezáltal szélesebb körben hasznosítható eredmények születnek. Ilyen pl. a rendészeti magatartástudomány, amely a lelki jelenségeket több tudomány segítségével közelíti meg és magyarázza, mert a rendészeti magatartástudomány a → *rendészettudomány*, a magatartástudomány, a pedagógia, a → *kommunikáció*, a filozófia és a pszichológia határterületein helyezkedik el.

Kut.: több tudományág módszereit és koncepcióit felhasználó tudományos munka a jelenségek sokoldalú, tudományterületek határain átívelő megismerésére. A rendészeti magatartástudomány pl. ötvözi a biológia, pszichológia és szociológia módszereit és elgondolásait.

<interdiscipline; interdisciplinary>

Interdiszciplinaritás (tudományköziség):

két vagy több tudományterület között megvalósuló interakció, amely komplex problémák, kutatási kérdések érintőleges kapcsolatát eredményezi. Az ~nak három megvalósulási módja ismert: 1. integratív szintetikus mód: a tudományterületek szintézise valósul meg; 2. alárendelődi-kiszolgálási mód: a tudományterületek egymással alá-fölé rendeltviszonyban állnak; 3. agonisztikus-antagonisztikus mód: az ~ a hagyományos tudományos megismeréssel ellentétben áll. Az ~t tudománymetriai eszközökkel vizsgálják. Kutatások szerint az utóbbi két évtizedben

egyértelmű és jelentős növekedést mutatnak az → *interdiszciplinaris* kutatások.

<interdisciplinarity>

Interjú: irányított beszélgetés, amely kérdések és az azokra adott válaszok egymásutánjából épül fel. Az ~ két vagy több ember között egyidejűleg zajló folyamat, amelynek célja, hogy az ~ készítői annak alanyától → *információkat* kapjanak egy előre meghatározott témakört érintően. Az ~ lehet strukturálatlan, félig vagy teljesen mértékben strukturált. A strukturálatlan ~ alanya közvetlenül és szabadon kifejtheti nézeteit az ~ készítői által megadott témakörben. A félig strukturált ~ során előre meghatározott kérdéseket használnak. Ezekről az interjúztató – belátása és az adott helyzet kínálta lehetőségek mérlegelése alapján – eltérhet. A strukturált ~ alanyának az előre kialakított, meghatározott kérdésekre kell válaszolnia. Ezeket a kérdéseket az interjúztató nem változtathatja meg, nem egészítheti ki. A félig strukturált és a strukturált ~k lehetővé teszik az interjúalanyok válaszáinak összehasonlítását, közös szempontok szerinti értékelését.

<interview>

Intermittáló explozív zavar: indokolatlan dühkitörésekben megnyilvánuló pszichikai zavar, a reaktív → *agresszió* kóros megnyilvánulása. A lakosság kb. 1%-át érinti, jellemzően → *büntetőjogi felelősségre* vonást eredményez. Diagnosztizálható, ha verbális dühkitörések hetente átlagosan legalább kétszer, összesen legalább három hónapon át jelentkeznek, vagy ha egy év alatt legalább háromszor tárgyak összetörése, állatok vagy ember megtámadása történik. Az esetleges provokációval szembeni aránytalan reakció, ill. a viselkedés konkrét (pl. anyagi) céljának hiánya szintén diagnosztikai kritérium. Gyakran társul → *hangulatzavarok*hoz, ill. más pszichikai zavarokhoz. Gyakori a viselkedési eseményeket követő büntu-

dat. Viszonylag jól kezelhető, bár a visszaesés esélye nagy.

<intermittent explosive disorder>

Internet: az amerikai ARPANET-hálózatból kinőtt, egymással TCP/IP-szabvány szerint kommunikáló helyi hálózatokból és önálló számítógépekből álló, világméretű számítógépes hálózat. Az ~ jelenleg a világ legjelentősebb nagy területű, nyilvános hálózata. Az ~ a szolgáltatások széles skáláját nyújtja felhasználóinak (FTP, Gopher, IRC, e-mail, telnet, UUCP, WWW stb.) A → *rendészeti informatikai rendszerekben* is jelentős szerepet játszik a szupergyors internet biztosítása. <internet>

Internetaddikció: internetjáték-zavar, kényszeres internethasználat. Rendészeti jelentőségét a pornográfiahoz és részben a → *parafilákhoz* való kapcsolódása adja. A pszichikai zavarok rendszereiben még nem szereplő addiktív állapot. Az online játékokhoz köthető változata, az internetjáték-zavar (nem azonos a → *szerepjáték-zavarral*), már a DSM-5 által tanulmányozásra ajánlott, és potenciálisan bevezethető pszichikai zavarként szerepel.

<internet addiction>

Interoperabilitás: különböző rendszerek együttműködési képessége egymás erőforrásainak felhasználására. Az informatikában az ~ az → *elektronikus információs rendszereknek* az adatcserére és az → *információk* megosztásának lehetővé tételére vonatkozó képessége, amely az infokommunikációs rendszerek és az általuk támogatott üzleti folyamatok adatcserélő képessége folytán az információ és a tudás megosztását teszi lehetővé. Az ~ biztosítja a közigazgatási szervek részére, hogy az összes fél számára érthető módon, elektronikus úton cseréljék ki egymás között, ill. a polgárokkal és a vállalkozásokkal

folytatott eljárásaik során az érdemi információkat. Az → *Európai Unió* hivatalos dokumentumai a rendészet terén az ~ alábbi négy dimenzióját különítik el: 1. egységes keresési interfész, amely arra szolgál, hogy egyidejűleg több információs rendszerben végezzenek keresést, és az összeített eredményeket egyetlen képernyőn jelenítsék meg; 2. az információs rendszerek összekapcsolhatósága, amelynek révén az egyik rendszerben regisztrált → *adatok*at automatikusan lekérdezik egy másik rendszerben; 3. közös biometrikus megfeleltetési szolgáltatás létrehozása a különféle információs rendszerek támogatása érdekében; 4. közös adatraktár (központi modul) a különböző információs rendszerek számára.

Az ~ igénye a globalitásból, a nemzetközi → *szervezett bűnözés* elleni eredményes küzdelem igényéből fakad. Az → *Európai Unió* számos elektronikus információs rendszert (utasadat-nyilvántartást, vízum-, ujjnyom-, arcképmás-, bűnügyi adatok kezelését, körözési rendszert, fegyvernilyvántartást stb.) üzemeltet, amelyek egy-egy funkcionális területet fednek le, ám az összefüggések feltárására szükség van (az elemzések során, az egyes bűnesetek kezelésekor, a → *nyomozások* lefolytatásakor, összességében) a → *biztonság* fenntartásához. Az ~t a → *TES-TA-NG kommunikációs hálózat* szolgáltatásán futtatható SSI (Single-search Interface – egyszerű keresési interfész) valósítja meg az Európai Unió törvényvégrehajtási (law enforcement) szervei számára. Az Európai Unió az ~t az ADEP (Automated Data Exchange Platform – automatizált adatcsereplatform) új információmenedzsment implementálásával, a HLEG (EU High Level Expert Group on Information Systems and Interoperability – EU-s informatikai rendszerekkel és az ~sal foglalkozó magas szintű szakértői csoport) tevékenységével és a tagállamok közötti szemantikus ~ (SEMIC Promoting Semantic Interoperability amongst

the EU Member States) megteremtésével akarja fokozni.

<interoperability>

Interperszonális megtévesztés elmélete:

a személyközi → *kommunikáció* egyik megközelítése. Arra keres magyarázatot, hogy az egymással kommunikáló emberek külső jelekkel miként kezelik a valós vagy vélt, az → *adótól* erőfeszítést igénylő hazugságot (→ *hazugság detektálása*) a valóság meghamisításakor, a részletek elhallgatásakor, ill. mellébeszéléskor. Ezek a → *vevő* megfigyelése in és gondolata in keresztül hatnak a kommunikációra. Az ~nek több, a kihallgatásakor tesztelhető, hasznosítható hipotézise van (pl. az adó nagyobb stratégiai erőfeszítést fektet a hamis, mint a valós → *információ* közlésébe).

<interpersonal deception theory>

Interpol (Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Szervezet):

a világ legnagyobb, 192 tagállammal rendelkező nemzetközi rendőrségi szervezete, amelynek alapvető feladata, hogy biztosítsa és elősegítse a rendőri szervek közötti minél szélesebb körű együttműködést, valamint megelőzze és üldözzé a köztörvényes → *bűncselekményeket*. Az ~t 1923-ban alapították. Az ~ fő funkciói: az államok bűnüldöző szervei számára → *adatok* elemzése, megkeresések továbbítása, → *adattal* bázisok működtetése, különböző jelentések készítése. A → *szervezet* a főtitkárságból és a tagállamok nemzeti központi irodáiból (National Central Bureau – NCB) áll. Az ~ főtitkársága (General Secretariat) a központi igazgatás szerve, amely Lyonban (Franciaország) székel. Az ~ nyomozati jogkörrel nem rendelkezik, tagjai a tagországok rendőrségei, amelyek saját nemzeti jogszabályaiknak megfelelően végzik az együttműködéssel kapcsolatos teendőiket.

<International Criminal Police Organization>

Interpol Mind/Find Rendszer – Interpol

Mobil/Fix Hálózati Adattal bázis: a meghatározott Interpol-adattal bázisokhoz (személykörözésekhez, eltulajdonított és elveszett → *úti okmányok*, valamint eltulajdonított gépjárművek nyilvántartásaihoz) való hozzáférés kiterjesztését biztosító informatikai rendszer. Az ~ bűnmegelőzési, bűnüldözési, valamint határrendészeti tevékenységi körben az → *Interpol* nak a tagállamok által elérhető → *adattal* bázisait és azok elérésének kommunikációs módjait foglalja magában. A Find az Interpol központjában telepített, folyamatosan aktualizált adattal bázisokat jelent, amelyeket a tagállamok online módon érnek el. A Mind a Findnak egy adattal hordozóra letöltött és periodikusan aktualizált, offline változata. Magyarország vonatkozásában → *HERMON körözési nyilvántartási rendszer*, a Robotzsaru, valamint az ~ közötti közvetlen interfészkapcsolat kialakítására került sor a körözött → *okmányok*, tárgyak és személyek gyors lekérdezése érdekében.

<Mobile/Fixed Interpol Network Database (MIND/FIND)>

Intervenciós vizsgálat: az alany rutinszerű életvitelébe avatkozó, elsősorban emberen végzett → *kutatás*. Jelentős beavatkozással szemben (pl. az alanyok vizsgálata, → *stresszel* járó szimulált rendészeti akcióban) az egyszerű beavatkozás (pl. pszichológiai kérdőívek kitöltetése) nem minősül ~nak. A leggyakrabban alkalmazott kísérleti elrendezés a → *randomizált kontroll vizsgálat*.

<interventional study>

Intézkedés: (1) alakszerűséget nem igénylő hatósági akaratnyilvánítás. (2) A szolgálati fellépés (hatósági eljárás) során realizálandó tevékenységek, megnyilvánulások, eljárások bizonyos köre. (3) Azon tevékenységek összessége, amelyeket a rend-

őrség a → *hatásköréből* és → *illetékességéből* adódóan bizonyos szituációkban megtenni köteles.

<measure>

Intézkedések: a → *bűncselekmény* elkövetőjével szemben alkalmazható joghátrányok megtorló céltól mentes csoportja. A Btk. szankciórendszere dualista jellegű: → *büntetések* és ~eket tartalmaz. A kettősség elsősorban a büntetések és az ~ eltérő tartalmi sajátosságaiban, alkalmazási elveiben nyilvánul meg. A bűncselekmények büntetőjogi következményeinek külön csoportját alkotó ~ tehát úgy céljaikban, mint alkalmazási elveikben eltérnek a büntetésektől. Az ~ tartalmi oldalról nem képeznek egynemű rendszert. Közös sajátosságuk, hogy elsősorban az elkövető személyére tekintettel kerül sor az alkalmazásukra, az → *elkövetők* speciális személyi vonásainak értékelésére szolgálnak. Megkülönböztethetők: nevelő, gyógyító és a társadalom védelmét szolgáló ~. Az ~ alkalmazását – ellentétben a büntetésekkel – speciálprevenációs célok alapozzák meg. A generális prevenció követelményei csak áttételesen és alárendelten érvényesülhetnek. Az ~ alkalmazásakor – ellentétben a büntetékiszabással – nem a cselekmény társadalomra veszélyességének vagy a → *bűnösség* fokának van jelentősége, hanem elsősorban az elkövető személyi sajátosságainak. Ennek következtében a → *bíróság* intézkedést bűnösség hiányában is elrendelhet, ill. alkalmazásakor nem veheti figyelembe a büntetékiszabás általános szabályait sem. További sajátossága az ~nek az is, hogy amíg a büntetésekhez → *büntetett előéletet* jelentő hátrányos jogkövetkezmények kapcsolódnak, addig az ~eknek nincs ilyen hatásuk. Az ~ a Btk. szerint: a megrovás, a → *próba-ira bocsátás*, a jótételési munka, a → *pártfogó felügyelet*, az → *elkobzás*, a → *vagyonekobzás*, az → *elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele*, a → *kényszer-*

gyógykezelés. A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről külön törvény rendelkezik.

<measures, provisions>

Intéző rendőrség: az 1881-es rendőrségi törvény nevesítette így a → *rendőrség* egyik részét. Az ~ a főkapitányságból és a kerületi kapitányságokból állt. Ide a tisztii személyzet és hivatal munkáját segítő szakemberek, ill. a szakszolgálatok (pl. rendőrorvosok) tartoztak.

<quasi managing police>

Intimszoba: a látogatófogadás speciális formája. A → *fogvatartott* és látogatója → *ellenőrzés* nélkül, egy erre kialakított helyiségben töltheti el a látogatási időt. Hazánkban nincs alkalmazásban. Létrehozatalát szakmailag az emberi kapcsolatoknak a hosszúidős fogvatartottaknál gyakrabban jelentkező meglazulása, elvesztése és a szexuális depriváció káros hatásainak megelőzése indokolja.

<intimate room>

IoT (tárgyak/dolgok internete): minden olyan dolog és használati tárgy, amely egy hálózaton (általában az → *interneten*) keresztül más gépekhez csatlakozva, általában kétirányú → *kommunikációval*, emberi beavatkozás nélkül működik. A működés közben keletkező → *adatokat*, → *információkat* képesek más berendezésekre eljuttatni, és valamilyen technológia segítségével, akár netes → *adatbázisok*, felhőalapú rendszerek révén a világ bármely pontján megosztani. Az IoT-berendezéseket sokszor nevezik „okos”-nak, vagy „smart”-nak is. A ~ egyik gyakorlati alkalmazása az okoseszközök, -utak, -városok kialakítása során történik. Egyes becslések szerint 2020-ra 50 milliárd eszköz lesz az internetre kötve.

<internet of things>

IoT-támadások: az ~ egyfelől az IoT-eszközökkel végrehajtott, másfelől az IoT-eszközök elleni jogtalan hozzáférés, zavarás, vírusfertőzés és ellehetetlenítés együttes elnevezése. Az ~nak két alapvető fajtája ismeretes. IoT-eszközökkel végrehajtott, → *elektronikus információs rendszerek* elleni támadások. Jellemző példája az → *internetre* kötött eszközök működésének ellehetetlenítése IoT-eszközökkel megvalósított → *DDoS-támadással*. Egyik ilyen, kifejezetten IoT-eszközöket felhasználó támadóeszköz az ún. Mirai, amely a gyárilag beállított jelszavakat használó eszközökből épített ún. botnethálózatot hajtja végre a támadásokat. A DDoS-támadásokon kívül rosszindulatú szoftverek (vírusok és más malware-programok) terjesztésére is használhatják az IoT-eszközöket. IoT-eszközök ellen irányuló támadások. Maguk az IoT-eszközök is támadások célpontjai, így pl. hekkertámadás célja lehet IoT-kamerák képeihez való hozzáférés, de az önvezető autók vagy a beépített egészségügyi eszközök normál működésének megzavarása is.

<IoT attack>

Iparbiztonság: mindazon veszélyes tevékenység (veszélyes üzem) specifikus jogintézmény és feladatrendszer, eljárás- és eszközrendszer, ill. módszertan, amely a → *veszélyes anyagokkal* kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel, a → *veszélyes áru-szállítással*, a nukleáris balesetek elhárításával, valamint a létfontosságú rendszerek és létesítmények biztonságával kapcsolatos üzemeltetői, hatósági és önkormányzati feladatok teljesítése útján a lakosság életének, egészségének, a környezetnek és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javaknak, valamint szolgáltatásoknak a magas szintű védelmét szolgálja.

<industrial safety>

Iparbiztonsági célú veszélyeztetettség:

az → *iparbiztonsági* szakterület által felügyelt veszélyes tevékenységek által okozott → *veszélyeztetettség*, pontosabban a → *veszélyes anyaggal* foglalkozó, a küszöbérték alatti üzemek, a nukleáris létesítmények nem tervezett eseményei, a létfontosságú rendszerek és létesítmények kiesése általi veszélyeztetés.

<risk of industrial safety>

Iparbiztonsági jogi szabályozás: a katasztrófavédelmi szabályozás azon speciális része, amely különösen a felkészülési és baleset-elhárítási intézkedések vonatkozásában magában ötvözi a → *tűzvédelem* és a → *polgári védelem* feladatrendszerének legfontosabb elemeit, és amely a súlyos balesetek, üzemzavarok, létfontosságú rendszerelemek kiesésével járó események bekövetkezésének megelőzését és a lehetséges következmények csökkentését, elhárítását szolgálja.

<legislation of industrial safety>

Ipari kémkedés: olyan illegális tevékenység, amely során a magánszektor szereplői saját érdekeik vagy anyagi haszonszerzés céljából titkos (kényszerítő) eszközöket alkalmaznak ahhoz, hogy → *információkat* szerezzenek, gyűjtsenek. A szereplők jellemzően egymás konkurensei, versenytársai vagy más érdekük fűződik ahhoz, hogy a kémkedéssel érintett cégtől információkat szerezzenek meg.

<industrial espionage>

Iparrendészet: korábbi rendészettörténeti fogalom, amely a nagy közönség érdekében működött, bizonyos engedélyezett iparágaknál örködött afelett, hogy különösen a legszükségesebb fogyasztási cikkekért ne követelhessenek túlhajtott árat, és ugyanazért hatóságilag megállapította az időköznapos napi árakat, vagy kötelezte az iparosokat, hogy azok a közönségnek nyitva álló

helyeken az árszabályt vagy árjegyzéket ki-függesztve tartásuk. Ezen árszabály áthágóit érzékeny pénzbüntetéssel marasztalták el. <policing of industry>

Irányítás: (1) olyan → *művelet*, amely valamely folyamatot elindít, fenntart, megváltoztat, megállít. Az ~i művelet során általában kisebb energiájú hatásokkal befolyásolunk nagyobb energiájú folyamatokat. (2) A → *szervezetek* közti hatalmi viszony, vezetői funkció, az irányító meghatározó befolyása az irányított felé. A hatalomgyakorlás formája és eszköze, befolyás-gyakorlás a szervezetek között, az irányító akaratának érvényesülése. Az ~ eszközei lehetnek: a szabályozási jog (jogszabályalkotás, az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek alkalmazása) gyakorlása, konkrét utasítás adása, adott ügyekben való döntés (előzetes hozzájárulás, utólagos jóváhagyás, javaslatétel, véleményezés), jogi kötelező erővel nem bíró ajánlások, instrukciók (pl. módszertani útmutatók), javaslatok (pl. mintaszabályzatok), aktus-felülvizsgálat, → *ellenőrzés*. (3) Amikor közszolgálati feladatot ellátó szervek-szervezetek között jogilag determinált viszonyban az irányító – a hierarchiában felsőbb fokon lévő (előljáró) szervezet – a számára biztosított jogosítványokkal befolyásolja, felügyeli, igazgatja az irányított alsóbb szintű (alarendelt) szervezet funkcionálását, akkor ~ről beszélhetünk. A közigazgatási alrendszerek, ágazatok rendszeres, folyamatos irányítását az illetékes miniszterek végzik. <management, governance>

Irányítási cél: adott → *szervezet* esetében bizonyos időpontra, időtartamra meghatározott cselekvéssel elérendő, megközelítendő, kívánt jövőbeli állapot, kitűzött mérhető értékekkel, → *adatokkal*. <management goal>

Írás álcázása: az írott szöveg jellemző és fontos tartalmi elemeinek célirányos megváltoztatását jelenti, mivel az álcázás célja a szöveget író személy kilétének elfedése. Ennek érdekében pl. egy férfi úgy próbál meg írni, olyan szófordulatokat használ, mintha nő lenne, vagy egy tanult ember szándékosan primitíven fogalmaz, durva helyesírási hibákat vét. <forged handwriting>

Írás torzítása: a kézírásos szöveg formai jegyeinek tudatos megváltoztatását jelenti. Mivel az elérni kívánt cél az író személy kilétének elfedése, ezért az író személy megpróbál a szokásostól eltérő módon írni, hogy a kézírása ne legyen felismerhető. <counterfeited handwriting>

Írásbeli együttműködési megállapodás: az önkormányzati rendészeti szerv törvényi kötelezettsége, a rendészeti feladatokat ellátó személy munkáltatójaként köti a területén illetékes rendőr-főkapitánysággal e személyek tevékenységének ellenőrzésére, felügyeletére, a feladatellátás összehangolására. <coordination agreement in written form>

Iratismertetés: önálló eljárási cselekmény a → *nyomozás* elvégzése után az arra vonatkozó iratok megismerésére. Az ügyész, ill. a → *nyomozó hatóság* a zártan kezelt iratok kivételével a → *gyanúsított*nak és a → *védő*nek átadja az vádemelés alapjául szolgáló összes iratot. Erről a gyanúsítottat és a védőt értesíteni kell, és → *jegyzőkönyvet* kell felvenni. Ők az átvett iratokról feljegyzéseket készíthetnek, másolatot kérhetnek, a → *nyomozás* irataira vonatkozóan észrevételeket és indítványokat tehetnek, pl. a nyomozás kiegészítésére. Az ~ alapján teljessé válhat a → *védelem* álláspontjának (a védekezési taktikának) a kialakítása és az ügyési döntés befolyásolására is alkalmas álláspont kifejtése. <document presentation>

Iratkezelés: az iratokkal kapcsolatos tevékenységek (tárolást, továbbítást, selejtezést stb.) összefoglaló megnevezése. A bünyügyi iratokat keletkezésük, ill. a → *hatóságok*tól érkezésük sorrendjében számozni (a → *nyomozás* során ettől eltérések lehetnek), összefűzni kell, továbbá a hatóság bélyegzőjével ellátni. Ha az irat elveszett vagy megsemmisült, az észlelést követő munkanap végéig jelenteni kell a → *bíróság* elnökének, az → *ügyészség*, ill. a → *nyomozó hatóság* vezetőjének és az illetékes ügyésznek, akik rendelkeznek a felkutatásról, pótlásról.
<document management>

Iratmásolat: az eljárás során keletkezett irat – köztük a → *hatóság* által beszerzett, ill. az eljárásban részt vevő személyek által benyújtott – másolati példánya. Ezt az eljárásban részt vevő személyek kérelmére az előterjesztéstől számított 8 napon belül az eljárást lefolytató → *bíróság*, ügyész, ill. → *nyomozó hatóság* köteles kiadni. A kiadás megtagadásakor külön jogorvoslatnak van helye.
<copy of a document>

Irodalomkutatás: publikált → *adatok*, elméleti megfontolások összegyűjtése, vizsgálata. Ezzel átfogó kép nyerhető a kutatási terület elméleti feltevéseiről, az azokat megerősítő, cáfoló empirikus bizonyítékokról. Az ~ alapot nyújthat a kutató saját kutatási kérdésének és → *hipotéziseinek* megfogalmazásához.
<literature review>

Irregularis migráció: (1) az emberi vándorlás ellenőrizetlen (nem dokumentált) formában megvalósuló formája tekintet nélkül arra, hogy a → *migráns* tartózkodása méltányolható okból engedélyezhető-e (pl. → *menedékjog* elbírálása). (2) A jogszerűség oldaláról megközelítve az a változat, amikor adott személy a vonatkozó

jogszabályokba ütköző módon, a fogadó → *állam* szabályait nem figyelembe véve – lényegében illegális módon, dokumentálatlanul – kívánja lakhelyét az egyik országból a másikba áthelyezni.
<irregular migration>

Irritabilitás: → **Ingerlékenység**

Iskolai erőszak: iskolai kortárscsoporthozon belül – a felnőttek (pedagógusok, szülők) tudomása nélkül – megjelenő, ismétlődő, szándékos bántalmazások megvalósulása. Az iskolatárs(ak) direkt és indirekt formában valósíthatják meg kortársuk zaklatását. Formái szerteágazók, lehet pl. ki-közösítés, kirablás, megfélemlítés, → *fizikai bántalmazás*, megszegyenyítés, → *szexuális bántalmazás* stb. A zaklatók sajátos karakterisztikával rendelkeznek, általában előre megfontolt és begyakorlott forgatókönyvek szerint valósítják meg bántalmazói cselekvéseiket, amelyek örömet okoznak számukra. Az áldozatok általában az átlagtól eltérő fizikai (pl. kisebb termet, bőrszín, hajszín), pszichés (pl. alárendelődő, visszahúzódo magatartás) és mentális (pl. csekélyebb értelmi képesség) jegyekkel rendelkeznek. A bántalmazásnak egyértelmű pszichés következményei vannak, amelyek nagyon szélsőséges formában (pl. → *öngyilkosság*, iskolai mészárlás) juthatnak érvényre. Az ~ visszaszorítása érdekében számos programot dolgoztak ki szerte a világon. Az egyik hatékonynak bizonyult módszert, a KiVa Programot 2016-ban hazánkban is bevezették, amely az esetek kezelését és a prevenciót tűzte ki célul.
<bullying; school violence>

Iskolai rendszerű képzés: (1) iskolai → *végzettség* megszerzésére irányuló felkészítés/felkészülés, amelynek résztvevői államilag nevesített köznevelési vagy felsőoktatási intézményben (általános iskolában, középis-

kolákban, főiskolán vagy egyetemen) tanulnak, és ott közoktatás esetén tanulói, felsőoktatásban pedig hallgatói jogviszonnyal rendelkeznek. (2) Képző intézmény szerinti csoportosítás esetén használatos megnevezés, amely az adott tanév rendjének megfelelő ütemezésben, hagyományos módon, államilag nevesített hazai – esetleg külföldi – államilag elismert, közoktatási vagy felsőoktatási intézményekben történő ún. formális képzést takar, és a célja az általános, közép- vagy felsőfokú végzettség és/vagy szakmai → *képesítés* megszerzésére való felkészítés. Minden, ami ezen kívülre esik, az → *iskolarendszeren kívüli képzés*.

<formal education, training within the school system>

Iskolarendészet: a tankötelezettségi és az iskolai rendszabályok betartásával foglalkozó rendészeti ág.

<policing of schools>

Iskolarendszeren kívüli képzés: elsősorban azoknak a már nem tanköteles személyeknek, ill. a személyi állomány azon tagjainak rendelkezésére álló képzési lehetőség, akik a → *felntőtképzés* és az OKJ-s szakképzés vagy az → *egész életen át tartó tanulás* jegyében folyó nem iskolai rendszerű felkészítésekben kívánnak részt venni. Az ~ történhet formális, pl. OKJ-s szakképzésen folyó felkészítésen, vagy informális, azaz különböző helyszíneken, pl. a rendvédelmi szerveknél megtartott vizsgához, számonkéréshez nem kötött tanfolyami képzésen, továbbképzésen, valamint ugyancsak informális, azaz előre nem tervezett, véletlenszerűen, spontán módon, intézményrendszerhez nem köthető formában megvalósuló tanulással. Az ~ résztvevőivel a képző intézmények, → *szervezetek* nem létesítenek tanulói, ill. hallgatói jogviszonyt, ezért az iskolai rendszerű képzésben részt vevőket megillető kedvezmények (pl. diákigazolvány, családi pótlék, árvaellá-

tás) számukra nem biztosítottak. Az ~ek jelentős hányada – az iskolai rendszerű képzésekhez viszonyítva – rövidebb képzési idővel valósul meg. Az ~ résztvevőinek általában képzési költséget kell fizetniük a felkészítésen való részvételért.

<non-formal education, training outside the school system>

Ismeretlen tettes: → *bűncselekmény* és/vagy szabálysértés elkövetője, akinek személyazonosító → *adatai* nem ismertek a → *hatóság* előtt.

<unknown offender, UNSUB>

Ismeretterjesztő cikk: a nagyközönség számára írt, jelentős mértékben egyszerűsítő leírás, amelynek célja a tudományos ismeretek népszerűsítése. Többféle változata létezik: Szakmai ~, amely szakembereknek szóló, általában összefoglaló jellegű, a → *kutatás* folyamatát és technikai részleteit nem vagy csak futólagosan érintő cikk. Célja a kutatási eredmények gyakorlati felhasználásának előmozdítása. Kutatási ~ a tudományos közösségnek szóló olyan írás, amely kívülálló által nem vagy csak részlegesen érthető. Új kutatási eredményről számol be olyan technikai részletességgel, amely a szakmabeliek számára akár a kutatás pontos megismétlése is lehetővé teszi. Célja a kutatók információcseréje. → *Esettanulmány* egyetlen vagy kisszámú konkrét eset tudományos feldolgozása szakmabeliek számára. Bár az eset egyedi és megismételhetetlen, olyan tanulságok vonhatók le belőle, amelyekre a szokványos, statisztikai eljárásokon alapuló kutatási ~ nem nyújt lehetőséget.

Elméleti ~ egy új koncepció mellett érvelő olyan írás, amely korábban publikált → *adatokon* alapul. A tudományos ~ a közönségnek szól; gyakran fogalmaz meg tesztelhető → *hipotéziseket*. Összefoglaló ~ megnevezés alatt olyan mű értendő, amely publikált kutatási eredményeket elemez, érté-

kel és foglal egységes keretbe. Megkönynyíti a tájékozódást olyan kutatók számára, akik más területen dolgoznak, de munkájukhoz szükség van a társterületek részleges ismeretére is.

<educational/scientific publication>

Ismertté vált bűnözés: az össz-bűnözésnek a bűnüldöző és igazságszolgáltató szervek tudomására jutott, regisztrált része.

<registered crime>

Ismételhetőség: az a lehetőség a → *kutatásban*, amely egyező körülmények között reprodukálva azonos eredményhez vezetve igazolja a kutatási eredmények megbízhatóságát. Amennyiben nem biztosított, a kutatás eredménye műterméknek minősül. Az ~ hiánya a véletlennek, a mérőeszközök hibájának stb. tulajdonítható.

<repeatability>

Ítélet: büntetőjogi főkérdésben → *döntést* tartalmazó, önálló fellebbezéssel támadható bírósági ügydöntő → *határozat*. Lehet pl. → *bűnösséget* megállapító ~, felmentés a → *vád* alól, másod- vagy harmadfokon az ~ megváltoztatása, a törvényesség érdekében emelt jogorvoslat, tárgyalásról lemondás vagy össz-büntetésbe foglalás.

<verdict>

Ítélezési funkció: a → *bíróság* kizárólagos feladata, → *törvényes vád* alapján határoz a → *vádlott* → *büntetőjogi felelősség* és ennek következményei felől.

<judicial/sentencing function>

Ittasság büntetőjogi értékelése: az ~nek általában az elkövető oldalán van relevanciája a → *büntetőjogi felelősség* megállapítása szempontjából. Az ittas állapot élettanilag tudatzavarként vehető figyelembe. A tudatzavart a Btk.-ban büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okként kezelt → *kó-*

ros elmeállapot egyik altípusaként ismerjük. Az ittas állapotban elkövetett → *bűncselekmények*ért való felelősség attól függetlenül alakul, hogy az elkövető eseti ittassága önhibájából következett-e be, vagy sem, ill. ittassága valamely betegszerű formát ölt-e. Az önhibájából az eseti részegség állapotába került személy felelősséggel tartozik az általa elkövetett bűncselekményért. A Btk. a közlekedési bűncselekmények tekintetében irányadó értelmező szabályában határozza meg az emberi szervezetben kimutatható alkoholkoncentráció azon mértékét, amely esetén büntetőjogi értelemben ittas állapotról beszélhetünk (0,50 gramm/liter véralkohol-, ill. 0,25 milligramm/liter levegőalkohol-koncentrációnál nagyobb érték). Ezen értékhatárokat el nem érő mértékű ittasság esetén a személy felelősségre vonása a szabálysértési jog rendszerében képzelhető el. A betegszerű ittas állapotban – mint a patológiás részegség, abortív patológiás részegség –, valamint a nem önhibából kialakult eseti részegség állapotában elkövetett bűncselekményért való felelősség elbírálásakor a kóros elmeállapotúakra vonatkozó rendelkezések alkalmazása merül fel. A nem szeszes ital fogyasztásából eredő bódult állapotban elkövetett bűncselekményekért való felelősség megítélése az ~vel azonos.

<alcohol influence in criminal law>

Ittasság-ellenőrzés: a → *forgalom-ellenőrzés* egyik eleme, amely során a közlekedésben részt vevő személyek kerülnek → *ellenőrzés* alá abból a szempontból, hogy szervezetükben van-e szeszes ital fogyasztásából származó → *alkohol*, pozitív eredmény esetén pedig a szankcionáló eljárás megindítására kerül sor a jogkövető magatartás kikényszerítése céljából.

<drunkenness control>

Izolálás: az a jelenség, amikor az irányító → *szervezet* védi az irányított szervezetet a zavaró hatásoktól, ezért különféle rendszabályokat fogantatosít.

<isolation>

I-24/7: az → *Interpol* biztonságos → *internetre* épülő, folyamatos üzemben működő virtuális globális informatikai magánhálózata, amely az I-linken keresztül érhető el. Az I-link egy dinamikus internetes alkalmazás a közvetlen → *adatkezelésre* vagy a szabványosított adatcsere-formátum alkalmazására. Az ~ az Interpol főtitkárságának szervei és a tagállamok közötti, valamint az utóbbiak egymás közötti biztonságos → *kommunikációjára* szolgál. A megfelelő jogosultságokkal rendelkező felhasználók számára lehetővé teszi az érzékeny és sürgős rendőrségi → *információk* cseréjét, valamint biztosítja az Interpol bünygyi → *adattáza*sainak elérését, továbbá különböző riasztások kiadását (→ *Notices*).

<I-link internet portal>

J

Jackpotting: a bankkártyás visszaélések egyik típusa, amelynek során az ATM-ek belső vezérlésének manipulálása révén a berendezés az összes tárolt bankjegyet kiadja azonosítás és fedezetellenőrzés nélkül.
<jackpotting>

Jármű: a közúti forgalomban való használatra szánt, legalább négy keréssel rendelkező, 25 km/h-t meghaladó legnagyobb tervezési sebességű gépjármű, valamint pótkocsija, kivéve a síneken futó járművet, a mozgó munkagépet, valamint a → *veszélyes áru* szállításakor legfeljebb 40 km/h sebességgel közlekedő mezőgazdasági és erdészeti vontatót.
<vehicle>

Járműfenntartó szerv: a szolgálati, hivatali feladatokhoz járművet üzemeltető belügyi szerv, függetlenül a fajta- és típusösszetételtől, tulajdonjogtól, darabszámtól és a nyilvántartási jegyzékkészítési kötelezettségtől.
<organization of vehicle maintenance>

Járműmegszemlélés: a → *határátkelőhelyen*, közúti közlekedésben részt vevő járművek forgalombiztonságára, valamint az esetleges járműlopásra utaló jelek keresésére irányuló, technikai eszközök igénybevétele nélküli, vizuálisan végrehajtott külső ellenőrzése.
<visual inspection of vehicles>

Járműnyilvántartási jegyzék (JNYJ): a közúti, vízi és légi szolgálati járművekről kategóriájuk és mennyiségük szerinti kimutatás, rendelkezésre állásuktól függetlenül. A ~ vezetésére kötelezett szervek sorát a BM gépjárműszabályzata rögzíti. A közép-irányító önálló belügyi szervek járműveinek mennyiségét címenként a műszaki főosztályok központi ~e tartalmazza.
<vehicle register>

Járművezetéstől eltiltás: önállóan, vagy akár más → *büntetés* vagy → *intézkedés* mellett alkalmazható büntetési nem. Kiszabható 1 hónap és 10 év közötti határozott időtartamban vagy véglegesen azzal szemben, aki az engedélyhez kötött jármű vezetése szabályainak megszegésével követett el → *bűncselekményt*, vagy aki bűncselekmény elkövetéséhez akár eszközként, akár más módon – pl. a helyszín megközelítésére vagy a zsákmány szállítására – járművet használ. Az elítélt a büntetés tartamára elveszíti az → *ítéletben* meghatározott fajtájú járművek vezetésére vonatkozó jogát. A járművezetés ittas és a járművezetés bódult állapotban elnevezésű bűncselekmények tettesét – különös méltánylást érdemlő körülmények hiányában – a járművezetéstől el kell tiltani.
<prohibition from driving>

Járművezető távollétében kiszabott helyszíni bírság: a → *közterület-felügyelő* által törvényi felhatalmazással a szabálysértés észlelésekor a helyszínen a jármű vezetőjének távollétében az üzemben tartóval szemben kiszabott pénzfizetési szankció. Befizetéssel emelkedik jogerőre.
<on-the-spot fining in absence of driver>

Járőr: (1) járőrszolgálati szempontból a → *járőrszolgálatot* teljesítő → *rendőr*, függetlenül az általa betöltött beosztástól. Járőrfeladatokat nem kizárólag ~beosztású rendőr láthat el. A feladatellátás során az a rendőr minősül ~nek, aki → *közterületen* vagy nyilvános helyen nyílt rendőri szolgálatellátást végez. (2) Feladatellátás szempontjából a járőrszolgálatba beosztott és járőrszolgálati tevékenységet ellátó egyfős rendőri erő, járőrpár vagy → *járőr-csoportba*, ill. megerősített járőr-csoportba szervezett szolgálati csoport. Magánbiztonsági szempontból olyan egy- vagy kétfős, jól felszerelt ~ szolgálat, amely vagy előre tervezett módon, útvonalon és időbeosztás szerint járja a védett objektumokat, vagy az ügyfél vagy az objektum riasztásának jelzésére kivonulva a helyszínre végzi el annak ellenőrzését, adott esetben intézkedik, és szükség szerint biztosítja a helyszínt. A járőrszolgálat és a kivonuló szolgálat több jellemzőben is eltérést mutat. Humánigazgatási értelemben a ~beosztásba kinevezett rendőr, függetlenül az általa ellátott szolgálati feladatoktól. A ~ egy tiszt-helyettesi állománycsoportba tartozó beosztás, amely esetben e kifejezés a → *munkakörre* utal.
<patrol>

Járőr-csoport: az a → *járőrszolgálati* típus, amelybe beosztott → *rendőrök*, ill. a velük közösen járőrszolgálatot teljesítők létszáma 3–7 fő közötti. ~ot elsősorban akkor kell szervezni, ha megerősített ~ alkalmazásá-

nak feltételei nem állnak fenn, de járőrpárral a meghatározott szolgálati feladat nem vagy csak korlátozott mértékben hajtható végre.
<patrol group/team>

Járőrkörzet: a → *járőrszolgálat* ellátásának területe, amelynek meghatározása a körzethatárok megjelölésével történik. E határok között nincs a → *járőr* számára kötött út-irány kijelölve.
<patrol precinct/patrol district>

Járőr-körzetesítés térképe: a rendőri szerv illetékességi területe leírásának melléklete, amely térképen megjelenített módon tartalmazza a rendőri szerv székhelyét, a saját és alárendelt szerveit (rendőr-őrs, körzeti megbízott), illetékességi területének határát, az illetékességi területén működő → *határátkelőhelyeket*, az illetékességi területen belüli közigazgatási határokat és az → *államhatárt*, a gépkocsizó és a gyalogos → *járőrkörzeteket*, a mozgó-örkörzeteket, a → *rendőr* által fegyveres biztonsági őrséggel vagy fegyveres szolgálattal őrzött objektumokat, valamint a határrendészeti kirendeltségek és a horvát viszonylatú határ menti rendőrkapitányságok esetén a tájékoztatósi pontokat.
<quasi map of patrol precincts/patrol divisions>

Járőr-kutya-vezető: rendvédelmi szervezeti egység személyi állományába tartozó hivatásos állományú személy, aki őrző-védő munkára kiképzett szolgálati kutyával lát el kutyavezetői és/vagy -kiképzői feladatokat.
<patrol dogs leader>

Járőrszolgálat: → *közterületeken*, ill. nyilvános helyeken történő nyílt rendőri szolgálatellátás, amelynek célja a → *közrend* állapotának megóvása, a → *határrend* fenntartása, a szolgálatellátás területének ellenőrzése,

a lakossággal való kapcsolattartás, a lakosság szubjektív biztonságérzetének javítása, ill. a rendőrség intézkedési kötelezettségének körébe tartozó eseményekre történő reagálás. A ~ típusai különböző szempontok szerint: 1. A feladatok szempontjából: közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, határrendészeti, bűnügyi ~; 2. A járőrállomány összetétele szempontjából: rendőrijárőr, → *vegyes összetételű járőr*; 3. A járőrállomány létszáma és felszereltsége szempontjából: egyfős → *járőr*, járőrpár, → *járőr-csoport*, megerősített járőr-csoport; 4. A szolgálatellátás módja és eszközei szempontjából: gyalogos, kerékpáros, segédmotor-kerékpáros, motorkerékpáros, gépkocsizó, kutyás ~, lovas járőr, valamint ~ légi járművel, ~ különleges járművel, ~ vízi járművel, ~ vonaton, ~ mobil hőkamerás gépjárművel, továbbá mindezek kombinációja.

<patrol duty>

Járőrtárs: a járőrpár és azt meghaladó erejű → *járőr* beosztott rendőr (együttműködő szerv) tagja. A ~ feladata a járőr intézkedéseinek rendőri biztosítása. Ennek célja az intézkedés alá vont személy szökésének, ill. támadásának, valamint az intézkedést zavaró más emberi magatartás megelőzése, elhárítása.

<patrol member, quasi subaltern patrol>

Járőrútirány: a → *járőrszolgálat* ellátásának a területe, amelynek meghatározása a → *járőr* mozgása által kötelező jelleggel érintett, pontszerűen meghatározott ellenőrizendő területek és ezek sorrendjének kijelölésével történik.

<patrol route>

Járőrvezető: járőrszolgálati értelemben a → *járőrszolgálat* teljesítése során parancsnokként kijelölt → *rendőr*. Humánigazgatási értelemben a szolgálati jogviszony szempontjából a ~beosztásba kinevezett rendőr,

függetlenül az általa ellátott szolgálati feladatokról. A ~ egy tiszthelyettesi állomány-csoportba tartozó beosztás, amely esetben e kifejezés a → *munkakör*re utal.

<patrol leader>

Javítás: az → *üzemben tartás* (fenntartás) része, az eszközök helyreállítási folyamata. A hiba mértékétől függően lehet kis, közepes és nagy javítás.

<repair>

Javítóintézeti nevelés: a még nevelési korú személy részére elrendelhető, 1 évtől 4 évig hatóságilag alkalmazott ún. kényszernevelés sajátos formája a → *bűncselekményt* elkövetett fiatal közösségbe való be- és visszailleszkedését segítő pedagógiai programú intézményben. Így elkerülhető az újabb bűncselekmények elkövetése, javul a fiatalok társadalmi beilleszkedésének az esélye, amit a kényszernevelési program elemei is szolgálnak: a beilleszkedési zavarok enyhítése, pszichés állapot rendezése, iskolázás, szakmai képzés, az alapvető erkölcsi normák elfogadtatása, az egészséges életmódra való felkészítés. A ~ nem von maga után büntetett előéletet.

<judicial reformatory education>

Jegy- vagy utalványrendszer: különleges jogrendben rendelettel bevezethető rendkívüli gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség a lakosság alapvető élelmiszereivel, ruházattal, ipar- és más közszükségleti cikkek történő ellátására vonatkozóan.

<(system of) rationing>

Jegyzőkönyv: a → *büntetőeljárásban* a → *büntetőeljárás cselekményekkel* együtt készítendő írásos rögzítés. A → *bizonyítás*kor bizonyítási eszközként használható. → *Közokirat*ként kettős bizonyító erejű, ellenkező bizonyításig hitelt érdemlően bizonyítja az eljárási cselekmény megtörtén-

tét, lefolyását, a jogszabály által megkövetelt alakszerűségek megtartását, az ott tett nyilatkozatokat és eseményeket, ill. fontos közokirat a jogorvoslati és a → *rendkívüli jogorvoslati* eljárásban a → *határozatok* felülvizsgálatakor is. A → *nyomozás* során annak cselekményeiről, az ügyész, valamint a → *nyomozó hatóság* intézkedéseiről az ügyész és a nyomozó hatóság tagja, a → *bírósági* eljárásban a ~vezető készíti. A ~ esetleges hibáira a felek részéről történő figyelemfelhívás a bírósági eljárásban alapvető garanciális jog.

<protocol, minutes>

Jelenléti jog: a → *büntetőeljárásban* az eljárás alanyainak jelenléti joga a → *büntetőeljárás cselekménye*ken; az ügyészen, a → *nyomozó hatóság* tagján és a jegyzőkönyvvezetőn kívül csak a büntetőeljárás törvényben engedélyezettnek lehetséges. A → *nyomozásnál* a → *gyanúsított* és a → *védő* ~a a legszélesebb. Pl. a → *gyanúsított* jelen lehet a szemlén, a bizonyítási → *kísérleten*, → *felismerésre bemutatáson*, a szakértő meghallgatásán. Kivételesen mellőzhető az → *értesítés*, ha az adott eljárási cselekmény sürgőssége ezt indokolja, ill. olyan → *tanú* kihallgatásán, akinek életét közvetlen veszély fenyegeti, vagy megalapozottan feltehető, hogy a → *tárgyaláson* nem jelenhet meg. A bírósági eljárásban az eljárás formái, a → *tárgyalás*, a nyilvános ülés, az ülés és a tanácsülés határozzák meg a ~ érvényesülését. Pl. ülésen a → *bíróság* tagjai, a jegyzőkönyvvezető, a vádló és ha a Be. törvény megengedi, a → *vádlott* és védő is részt vehet, ill. akit az ülésre idéztek vagy értesítettek.

<right to be present>

Jelentés: szóbeli, írásbeli beszámoló a helyzetről, a tervezett tevékenységről, a feladat végrehajtásáról. Az alárendeltek terjesztik fel az előjárónak az esemény helyének, ide-

jének pontos megjelölésével. Lehetnek határidősek, ill. alkalmyszerűek.

<report>

Jelzésadás: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint egy → *támadásjelző eszköz* szándékos működtetése.

<triggering>

Jogállami büntetőeljárás elve: az igazságszolgáltatás egyik önálló, Alaptörvényben rögzített alapelve. Összetevőinek meghatározása a német jogirodalomból ered: a törvényhozói, végrehajtási és igazságszolgáltatási hatalom szétválasztása, az államhatalom kötése a törvényhez és a joghoz, a polgárok alapjogai az államhatalmat korlátozzák, jogsérelemmel a független és pártatlan → *bíróságokhoz* lehet fordulni. A → *büntetőeljárás* fő princípiuma a → *legalitás* elve. A ~énél a közhatalom korlátai az elsődlegesek. Alapja, hogy a jogrend ellenőrzi az államhatalom gyakorlását a kötelezettségek és tilalmak konkretizálása, a jogállam alapvető alkotórészei és a jogbiztonság garantálása mellett. A jogállamiság lényeges eleme az igazságosság: aki → *bűncselekményt* követ el, annak a → *büntetőjogi felelősségét* meg kell állapítani, és a hatályos törvények szerinti szankciót, → *büntetést* kell vele szemben alkalmazni. A másik alkotórész a tisztességes eljárás elvének követelménye, amely pl. a büntetőeljárásban a „fegyverek” egyenlőségében konkretizálódik.

<principle of the rule of law in criminal procedure>

Jogellenes belépés: az → *államhatár* befelé irányuló átlépése valamely természetes személy által anélkül, hogy az illető eleget tenne az adott → *államba* történő jogszerű belépéshez szükséges követelményeknek.

<illegal entry>

Jogellenes belföldi tartózkodás (beutazási és tartózkodási tilalom megsértése):

az ország területéről kiutasított külföldi által megvalósított aktív vagy passzív magatartás, amellyel a kiutasítási → *határozatnak* vagy a beutazási és tartózkodási tilalomnak azáltal nem tesz eleget, hogy önként vállalt kiutazási kötelezettségét megszegi, vagy a → *kiutasítását* vagy → *kitoloncolását* követően az elrendelt beutazási és tartózkodási tilalom ideje alatt külön engedély nélkül tér oda vissza.

<illegal residence>

Jogellenes határátlépés: az → *államhatár*

→ *határátkelőhelyen* vagy azon kívül történő átlépése olyan módon, amely nem felel meg a schengeni határellenőrzési kódexben meghatározott → *határátlépési szabályoknak*.

<illegal border crossing>

Jogerő: a bírói → *határozatnak* rendes perorvoslattal meg nem támadhatósága. Jogerősnek, jogerőre emelkedettnek számít az a bírói határozat, amely ellen rendes perorvoslatot egyáltalán v. többé használni nem lehet. A ~ beállhat a → *bíróság* első-, másod- és harmadfokú határozata (→ *ítélet*, → *végzés*) esetén is. Első és másodfokon akkor, ha a kihirdetett határozattal szemben nem fellebbeztek, vagy ezt visszavonták. Az elsőfokú ítélet ~re emelkedésének további esete, ha a másodfokú bíróság a fellebbezést elutasítja, vagy az elsőfokú ítéletet helyben hagyja, és nincs helye harmadfokú eljárásnak. A harmadfokú bíróság határozata ~s, vele szemben nincs helye fellebbezésnek. A ~s határozat megváltoztathatatlan és a büntetőjogi főkérdésekben mindenki-re nézve kötelező. Ítélt dolgot (res iudicata) eredményez, vagyis nincs helye többszöri eljárásnak. A ~s ítélet végrehajthatóvá válik, és teljes bizonyító erejű → *közokiratnak* minősül. Beállta után a bírósági határozattal

szemben már csak → *rendkívüli jogorvoslatnak* (perújítási indítvány, felülvizsgálati indítvány, alkotmányjogi panasz, a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat, jogegységi határozat) van helye.

<legal/binding force, finality (of a judgement)>

Joghatóság: nemzetközi értelemben a bűnügyek megosztása a különböző → *államok* között (pl. nemzetközi bűnügyi jogsegélyszerződések alapján); nemzeti értelemben pedig valamely → *bíróság* vagy más → *hatóság* jogosult, ill. kötelezett eljárni az adott ügyben.

<jurisdiction, legal authority>

Jogi rend: a különböző élet- és/vagy társadalmi viszonyoknak a jog általi szabályozottsága, ennek az eszmei állapota. (Nem azonos a jogrenddel.)

<legal order>

Jogi személlyel szemben alkalmazható

büntetőjogi intézkedések: jogszabályban meghatározott feltételek esetén alkalmazott joghátrányok (pl. jogi személy tevékenységének korlátozása).

<applicable (criminal) measures against legal persons>

Jogképeség: arra ad választ, milyen feltételekkel, mikortól kezdve lehetnek valakinek (v. valamely → *hatóságnak*) eljárási jogai és kötelességei. Az általános büntetőeljárás ~ általában határozza meg az eljárás alanyává (pl. a bíróvá) válás feltételeit, erről a szervezeti törvények vagy a büntetőeljárás törvény fogalmi előírásai rendelkeznek. Eljárásban így a ~ az érintett személy jogállására vonatkozó jogszabályokon (pl. ügyvédi törvény) vagy a törvényben rögzített fogalom meghatározáson (pl. → *tanú*) alapul. A konkrét büntetőeljárás ~ egy adott konkrét ügyben vizsgálja, ki válhat az eljárás alanyává

(pl. nem tárgyalhatja le a bíró a házastársa büntetőügyét, vagyis az adott ügyben nincs ~e). A konkrét ~ kérdését a büntetőeljárás törvényben a → *hatáskörre*, → *illetékességre*, ill. a → *kizárásra* vonatkozó rendelkezések szabályozzák.

<legal status/qualification/capacity>

Jogorvoslat a szolgálati jogban: a sérelmes munkáltatói intézkedés felülvizsgálatának kezdeményezését lehetővé tevő, a hivatásos állományú munkavállalót megillető jogkör. A szolgálati jog lényeges tartalmi eleme a panaszhoz való jog. A szigorú alá-fölé rendeltség, a → *parancs* mint az irányítás eszköze iránti feltétlen engedelmesség a parancsnoki hatalom ellensúlyaként és a törvényesség egyik biztosítékaként a szolgálati jog lehetőséget biztosít a hivatásos állományú részére, hogy a vele szemben hozott munkáltatói intézkedéssel szemben, ha azt sérelmesnek tartja, jogorvoslattal élhessen a → *döntést* hozó előljáró szolgálati felettesénél. Ugyancsak a munkavállalói jogok érvényesülését szolgálja a törvényben is rögzített tilalom, amely tiltja a panasztevővel szembeni indokolatlan hátrányozást, ill. a panaszjog gyakorlásának akadályozását. Ha a hivatásos állományú a szolgálati felettes jogorvoslati döntését is sérelmesnek tartja, → *bíróság* előtti jogvitát kezdeményezhet. Ennek megfelelően a szolgálati jog jogorvoslati rendszere kétszintű: a szervezet rendszerén, ill. irányítási rendszeren belüli jogorvoslatok és a bíróság előtti jogorvoslatok különböztethetők meg. A szervezeten, ill. az irányítási rendszeren belüli jogorvoslatoknak két típusa van: a fellebbezés és a szolgálati panasz. Fellebbezés: a törvényben és/vagy végrehajtási rendeletben meghatározott külön eljárási rendek (pl. → *fegyelmi eljárás*, kártérítési eljárás, baleset, ill. betegség minősítése) keretében biztosított jogorvoslati forma. Ezekben az eljárásokban a döntés mindig indokolt → *határo-*

zat formájában születik, és az egyes eljárási szabályok határozzák meg a fellebbezés benyújtásának, ill. elbírálásának határidejét, továbbá az elbírálás terjedelmét (hatályon kívül helyezés, megváltoztatás). A fellebbezési határidő általában halasztó hatályú a döntés végrehajtására. A fellebbezéssel megtámadott döntéshez a döntéshozó kötve van, azon akkor sem változtathat, ha a fellebbezéssel egyébként egyetért. Szolgálati panasz: a külön szabályozott eljárásokon kívül hozott egyedi munkáltatói intézkedésekkel szembeni, vagy a munkáltatói intézkedés elmulasztása miatti általános jogorvoslati forma. Címzettje a sérelmezett döntést hozó vezető szolgálati felettese. Ha a sérelmezett döntést a miniszter hozta, értelemszerűen nincs helye szolgálati panasznak. A szolgálati panasznak, szemben a fellebbezéssel, nincs a munkáltatói intézkedés végrehajtására halasztó hatálya, és a sérelmezett döntést hozó parancsnok sincs kötve a saját döntéséhez, a panasznak saját hatáskörében is helyt adhat. A szolgálati panaszt elbíráló szolgálati felettes teljes felülvizsgálati jogkörrel rendelkezik, a döntést részben vagy egészben megváltoztathatja, ill. hatályon kívül helyezheti, és új intézkedés meghozatalára kötelezheti a sérelmezett döntést hozó vezetőt. A szolgálati panasz tárgyában hozott döntéssel szemben, vagy ha a sérelmezett munkáltatói intézkedést a miniszter hozta, a hivatásos állományú a bíróság előtt jogvitát kezdeményezhet. A bíróság előtti jogvita feltétele tehát a szolgálati jog keretében szabályozott jogorvoslat kimerítése, ill. annak kizártsága. A bíróság kizárólag a munkáltatói intézkedés törvényességét vizsgálja felül, a mérlegelési jogkörben hozott, egyébként törvényes intézkedést nem változtathatja meg. A bíróság előtti eljárásra a polgári perrendtartás – 2018. január 1-jétől – az általános közigazgatási perrendtartás szabályaival együtt kell alkalmazni. A bíróság jogszabálysértés

észlelése esetén az eredeti állapot helyreállítására és az okozott sérelem ellentételezésére törekszik. Az eredeti állapot helyreállítása sok esetben – különösen jogviszony-megszüntetés, beosztás megváltoztatása esetén – akadályba ütközik, vagy valamelyik fél méltányolható okból kérheti annak mellőzését. A törvény ilyen helyzetekben megfelelő anyagi kompenzációra ad lehetőséget a hivatásos állományú számára.

<legal remedy in service law>

Jogorvoslat a törvényesség érdekében:

rendkívüli perorvoslati fajta. A legfőbb ügyész a → *bíróság* törvénysértő és jogerős → *határozata* ellen a Kúriánál a törvényesség érdekében jogorvoslatot jelenthet be, feltéve, ha a jogerős határozat más jogorvoslattal nem támadható meg. E jogorvoslat alapján hozott határozatban (ítéleti formában) történik a törvénysértés megállapítása vagy (végzéssel) a jogorvoslat elutasítása.

<appeal on legal grounds>

Jogorvoslati jogosultság elve:

az eljárásban részt vevő alanyoknak az eljáró → *hatóság* tevékenysége ellenőrzésének, illetőleg felülvizsgálatának a kezdeményezését teszi lehetővé a → *büntetőeljárás* mindkét szakaszában: a jogorvoslat kezdeményezése a → *nyomozási szakaszban* főszabály szerint a panaszjog, a bírósági szakaszban pedig a fellebbezési jogosultság.

<principle of the right to legal remedy>

Jogos védelem: a Btk. szerinti büntethetőséget kizáró ok. Nem büntetendő a saját, ill. más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges cselekmény, ill. aki az → *elhárítás* szükséges mértékét ijedségből vagy menthető felindulásból lépi túl.

<justifiable defense>

Jogosultság: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint egy behatolás- és támadásjelző rendszer különböző vezérlőfunkcióihoz való hozzáférésre szóló engedély.

<authorization>

Jogosultsági kódok: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint mechanikai vagy logikai kulcsok, amelyek a behatolás- és támadásjelző rendszer funkcióihoz való hozzáférést engedélyezik.

<authorization codes>

Jóléti bűnözés: a 20. század második felében az életszínvonal látványos emelkedésével együtt kialakult bűnözési forma, amely főként az akkori nyugati világban terjedt el. Háttérében a szociális problémák fokozatos felszámolása, a fogyasztói társadalom kialakulásával párhuzamos, gyakori, indokolatlan extraszükségletek megjelenése, a felnövekvő nemzedék érzelmi fejlődésének elhanyagolása áll.

<welfare crime>

Jövedéki ellenőrzés: hazánkban az állami adó- és vámhatóság hatáskörébe tartozó jövedéki igazgatási hatósági tevékenység, amelynek célja a jövedéki szabályok megtartásának ellenőrzése, ezáltal a központi költségvetés feladatainak ellátásához szükséges bevételek biztosítása és a jövedéki termékek piacán a versenysemlegesség megteremtése. A ~t az állami adó- és vámhatóság – a jövedéki szabályok teljes körű ellenőrizhetősége érdekében – a → *jövedéki termékeken* túl az azok előállítására alkalmas termékekre, berendezésekre, valamint az azokat előállítókra és forgalmazókra is kiterjeszti.

<excise inspection>

Jövedéki igazgatási eljárás: az állami adó- és vámhatóság eljárási cselekményeinek azon összessége, amelyben a közigazgatá-

si → *hatóság* az ügyfelet érintően a jövedéki adóról szóló törvényben, valamint annak végrehajtási rendeletében meghatározott jogot vagy kötelezettséget állapít meg, → *adatot*, tényt vagy jogosultságot igazol, hatósági nyilvántartást vezet, vagy hatósági ellenőrzést végez.

<excise tax procedure>

Jövedéki termék: olyan speciális termék, amelynek gyártását, forgalmazását az → *állandam* szigorú szabályok alapján engedélyezi, s amelyhez jövedéki adó megfizetését köti. A ~ek körét a jogalkotó nemzeti jogszabályban (törvényben) határozza meg, a közösségi normák figyelembevételével.

<excise goods>

Jövedéki termék szabad forgalomba bocsátása: a → *jövedéki termék* jogszerű vagy jogszerűtlen módon történő kereskedelmi forgalomba kerülése, ill. adófelfüggesztés alóli kivonása, ami adófizetési kötelezettséget keletkeztet. Eseteit a jövedéki adóról szóló törvény részletesen meghatározza.

<release for free circulation>

Jövedéki ügy: a jövedéki adóról szóló törvényben, valamint annak végrehajtási rendeletében meghatározottakkal kapcsolatos közigazgatási hatósági ügy, beleértve az engedélyezési, nyilvántartásba vételi, bejelentési kötelezettséget, valamint a hatósági ellenőrzést.

<excise-related matters, an excise case>

Jövőkép (vízió): a → *szervezet* lehetséges és kívánatos jövőbeni állapota, pozíciója, működési köre, innovációs céljai. Új szükségletek felismerésén alapuló innovatív célok.

<vision>

K

Kábítószerek: jelentős élettani hatása → *anyagok*, amelyekről általánosságban elmondható, hogy az emberi szervezetbe jutva euforikus állapotot vagy → *hallucinációkat* váltanak ki, a központi idegrendszerre serkentő vagy nyugtató hatással vannak, és rendszeres szedésük függőség kialakulásához vezethet. A „kábitószer” egyben büntetőjogi kategória is, amelybe csak azok a központi idegrendszert befolyásoló anyagok értendők, amelyeket az elfogadott nemzetközi egyezmények alapján az egyes országok jogszabályai annak nyilvánítanak.
<narcotics and drugs>

KAFIR (Közlekedésbiztonsági Automatizált Feldolgozó és Információs Rendszer): a → *komplex közlekedési ellenőrzési pont* → *adatait feldolgozó és rendszerező*, a partnerszervezetek informatikai rendszereivel történő kapcsolattartásra kialakított informatikai rendszer, a → *VÉDA* kiemelt központi eleme. Feladata a különböző rendszerelemek összekapcsolása, a működésükhöz szükséges beállítási adatok, → *információk* átadása, az általuk küldött információk feldolgozása és továbbítása más rendszerkomponensek, ill. rendőrségi, valamint külső informatikai szakrendszerek felé, különböző kimutatások összeállítása és továbbítása. A ~ biztosítja a komplex közlekedési ellenőrzési pontok által felügyelt területeken felismert járműelhaladások és a vélelmezett szabályszegések adatainak külső adatforrá-

sokból történő kiegészítését, az így kiegészített dokumentációk továbbítását a → *rendőrség* ügyfeldolgozó szakrendszere számára, ill. a partnerszervezetek felé.

<Traffic safety Automatic Processing and Information System>

Kaliber: (1) a → *lőfegyverek* és a → *lőszer*ek nagyon fontos közös jellemzője, amely a lőfegyverek csőfuratának átmérőjét jelenti, és egyben a fegyverbe illő lőszer egyik jellemző adata is. (2) A fegyvercsövek jellemző adata, amely a huzagolt furatú csövek esetében az egymással szemben elhelyezkedő ormózatok közötti távolságot, ill. a páratlan számú ormózat esetén az ormózatok által határolt kör átmérőjét, azaz a csőfurat belső átmérőjét fejezi ki. Simafuratú (sörétes) fegyvereknél jelentése a következő: 1 font tömegű ólomból hány darab, a párhuzamos csőfurat átmérőjével azonos méretű golyót lehetett önteni.

<calibre>

Kamerával történő megfigyelés: szervező, rendező alkalmazásakor a → *rendező* képviselője által elrendelt, a normál és fokozott biztonsági kockázatú → *sportrendezvény* ideje alatt a helyszínen, a beléptetésre váró szurkolók által elfoglalt közterületen és a nézőknek kijelölt parkolóknak a résztvevők előzetes tájékoztatásával, személyi és vagyonbiztonságuk érdekében végzett figyelés, képrögzés.

E képviselő a fokozott és valamennyi kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény ideje alatt köteles a → *rendőrség* által meghatározott számban és helyszínekre elhelyezett, a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas minőségű felvételt adó kamerával megfigyelni és a felvételt rögzíteni. A rendőrség felszólíthatja a → *szervezőt* a rögzített adatok 30 napos tárolására, ennek hiányában azokat meg kell semmisíteni.

<camera surveillance>

Kapcsolat: (1) a → *felderítés* célszeméllyel vagy célobjektumával közvetlen, ill. közvetett módon összefügsbe hozható, bűnös kapcsolatú természetes személy. (2) A felderítés során beszerzett → *adatok* közötti összefügsre rámutató bűnügyi elemzés, értékelés eredménye.

<connection>

Kapcsolati háló: hírszerzési, elhárítási, bűnügyi, terrorelhárítási vagy más céllal több személy elkülönített bevonása révén leplezetten vagy fedéssel létrehozott, esetleg konspiratív módszerekkel fenntartott hálózat, amelyben az ahhoz tartozó személyek nem ismerik egymást, vagy a hálózathoz való tartozásuk egymás előtt titokban van. A hálózathoz tartozó személyek a kapcsolati rendszeren belül csak csekély számú személlyel tartanak fenn kapcsolatot. A hálózat jellegétől függően alkalmazhatók különböző hálózati-vezetési struktúrák is.

<personal network>

Kapcsolattartás: az elítéltek szabadulás utáni reintegrációjához és jogkövető magatartásához célszerű a személyes kapcsolatrendszerük fenntartásának támogatása, elsősorban a meglévő családi kapcsolatok megőrzése, ápolása többek között levelezés, látogatófogadás, csomag, telefon, egyes → *államokban* internetalapú kapcsolattartási formák (skype, e-mail) útján. A szemé-

lyes ~ előfeltétele, hogy az érintett hozzájáruljon ehhez, beleértve → *adatai* kezelését is. A külvilág eseményei a rádióból, televízióból, írott és elektronikus sajtóból is megismerhetők.

<contact elements>

Kapunyító drog: → **Marihuána**

Kár: váratlan vagy prognosztizálható nemkívánatos esemény, amikor egy adott személy, → *szervezet* vagy objektum vonatkozásában pótolható vagy pótolhatatlan veszteség keletkezik. Leginkább jellemző ~ vagyoni jellegű, de szélesebb értelemben is használatos, mint pl. tűzkár, vízkár, jégkár, fagykár stb. A bekövetkezés helyét → *kárterületnek*, a bekövetkezést pedig káreseménynek nevezik.

<harm>

Karbantartás: olyan fenntartási tevékenység, amelyet a → *tárgyi eszköz* üzemképessége és rendeltetésszerű használati állapotának megőrzése érdekében végeznek. ~nak minősül a tárgyi eszköz folyamatos, zavartalan, biztonságos üzemeltetését szolgáló javítási tevékenység is, ideértve a tervszerű megelőző ~t is. Nem ~nak, hanem → *felújításnak* minősül az elhasználdott tárgyi eszköz eredeti állaga (kapacitása, pontossága) helyreállítását szolgáló, időszakonként visszatérő olyan tevékenység, amelynek hatására az adott eszköz élettartama megnövekszik, eredeti műszaki állapota, teljesítőképessége megközelítően vagy teljesen visszaáll, az előállított termékek minősége vagy az adott eszköz használata jelentősen javul. A ~ célja, hogy a tárgyi eszközök a lehető leghosszabb ideig legyenek képesek a feladataikat ellátni, működőképességüket megőrizni optimális élettartamköltség mellett. Szűkebb értelemben mind a tárgyi eszközök, mind a → *készletek* esetében az ápolás-gondozás, →

ellenőrzés és a kis javítások elvégzését magában foglaló helyi vagy kezelőszintű feladatrendszer megvalósítása.
<maintenance>

Kárelhárítás: mindazon műszaki és kapcsolódó feladatok összessége, amelyek magukban foglalják a természeti csapás, bal eset, káreset, rendellenes technológiai folyamat miatti műszaki meghibásodás, → *veszélyes anyag* szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett → *veszélyhelyzet* során az emberélet, a testi épség és az → *anyagi javak védelme* érdekében végzett műszaki beavatkozó tevékenységeket, amelyek az alábbiak lehetnek: 1. → *felderítés*, megközelítési útvonalak megállapítása; 2. tűzoltás, emberek kimentése; 3. mentőerők által használt utak, átjárók, hidak megnyitása, biztosítása, ideiglenes létesítése; 4. beomlott épületek, létesítmények, lakóépületek, pincék, egyéb helyiségek, életvédelmi létesítmények felnyitása, feltárása, az esetleges sérültek felkutatása a romok alatt, és kimentésük; 5. árvizeknél, áradásoknál vízi mentési feladatok teljesítése; 6. szükség esetén karantén létrehozása, → *kárterület* körülkerítése; 7. közművekhez kapcsolódó azonnali munkák elvégzése (sérült közművek felderítése, el-, kizárás, ideiglenes közműellátás kiépítése); 8. omlásveszélyes szerkezetek felülvizsgálata, megtámasztása, leomlástása, bontása; 9. nem műszaki jellegű feladatként az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében végzett egészségügyi, járványügyi, élelmezési, humánellátási feladatok, amelyek a kimenekített lakosságra, ill. a mentőerőre irányulnak.
<damage control>

Karhatalom: a hatósági intézkedések leginkább → *kötelékben* történő végrehajtásához szükséges fegyveres erő.
<quasi armed force used to enforce official measures>

Karos forgalomirányítás: a → *forgalomirányítás* azon eszköze, módja, amely során az irányításra jogosult a → *forgalomirányító pontból*, a → *forgalomirányító őrhely* útvonalain haladó járművek és gyalogosok tekintetében a forgalom lebonyolódását a jogszabályban meghatározott karjelzések alkalmazásával szabályozza.
<police arm signalled traffic control>

Karriermenedzsment: életpálya-menedzsmentnek is nevezett olyan tevékenység, amelynek során – a kölcsönös előnyök reményében – a személyi állomány tagja sikercéljai megvalósításához a rendvédelmi → *szervezet* beruházási célzattal anyagi és nem anyagi támogatást, segítséget nyújt. A ~ feladata egyensúlyt teremteni a személyi állomány karrierigénye (motivációi) és a szervezeti elvárások, ill. lehetőségek között. Ez esetben két karriermenedzselési dilemmával lehet számolni: milyen típusú karrierutak állnak rendelkezésre, mit tud a szervezet felajánlani a személyi állomány tagjai számára, milyen gyors lehet az előmenetelük. Az egyén szempontjából a ~nek a foglalkozásválasztással, a munkahelyválasztással és a karrierválasztással összefüggő kérdésekkel kell foglalkoznia. A ~ átfogja az emberierőforrás-áramlás és -fejlesztés, valamint az ösztönzés-menedzsment humán folyamataihoz tartozó humán funkciók jelentős hányadát a felvételtől a szervezetből történő kiáramlásig.
<career management>

Kártérítés a szolgálati jogban: a szolgálati viszony alanyainak a szolgálati viszonyral összefüggésben a másik fél által okozott vagy neki felróható okból keletkezett → *kárának* megtérítése iránti igény érvényesítése. A másik fél által okozott kár lehet dologban, eszközben keletkezett (megsemmisülés, rongálódás), nem dologi (immateriális) javak és jogok használatával és birtoklásával

összefüggésben keletkezett vagyoni sérelem, az elmaradt jövedelem, a kár elhárításával vagy az eredeti állapot helyreállításával, valamint az igény érvényesítésével összefüggésben felmerült költség. A kárt a munkáltató rendvédelmi szerv a hivatásos állományúval szemben kártérítési eljárás keretében, a hivatásos állományú a munkáltatói szervhez címzett kárigény benyújtásával érvényesítheti. Mindkét esetben akkor van helye a kár megtérítésének, ha a kár és az azzal összefüggésben felmerülő, előzőleg ismertetett költségek mértékét megállapították, a károkozó felelősségét jogi tényekkel alátámasztották. A károkozó magatartás és a kár keletkezése időben és térben elválhat egymástól, ill. annak mértéke idővel megváltozhat, ezért a nem dologban keletkezett károk esetében lehetőség van a kárigény későbbi benyújtására, ill. a már megítélt kártérítés módosítására. Jellemzően a szolgálati balesettel, betegséggel összefüggő egészségkárosodás esetén fordul elő a kárigény módosítása. A kártérítés megvalósulhat a felmerült költségek egyösszegű megtérítésével vagy járadék folyósításával, különösen az egészségkárosodással összefüggő, jövőben keletkező elmaradt jövedelmek esetében. A kártérítés alanya a károsult hivatásos állományú közeli hozzátartozója is lehet, amennyiben a hivatásos állományú nem képes az igény érvényesítésére. A kártérítés fontos rendező elve a bizonyítási teher. A munkavállalóval szembeni kárigény érvényesítésekor a munkáltatónak kell bizonyítania a kár keletkezését és azt, hogy az a munkavállaló szolgálati viszonyával összefüggő tevékenységével okozati kapcsolatban van, vétkes károkozás esetén a vétkesség tartalmát is. A munkáltatóval szembeni kárigény érvényesítéskor pedig a munkavállalónak kell bizonyítania a kárát és azt, hogy az a szolgálati viszonyával összefüggésben keletkezett. A polgári jog szabályai változásának következményeként a korábban ismert jogfogalom,

a nem vagyoni kár helyébe a sérelemdíj intézménye lépett. Ennek megfelelően – a többi foglalkoztatási jogviszonyhoz hasonlóan – a szolgálati jog is kiemelte a kártérítés szabályaiból a személyiségi jog sérelmével összefüggő igényeket, és sérelemdíjként külön szabályozza azokat.

<damages/compensation in service law>

Kártérítési felelősség a szolgálati jogban:

a szolgálati viszony alanyainak (munkáltatói szerv, hivatásos állományú) egymással szemben fennálló helytállási kötelezettsége a másik félnek jogellenesen okozott → *kárért*. A kártérítési felelősség vétkességi alapú vagy objektív lehet. A vétkességi alapú kártérítési felelősség minden esetben valamely szolgálati viszonyra vonatkozó szabály, kötelezettség megsértését eredményező magatartás (tevékenység vagy mulasztás) következtében keletkezett kárhoz köthető. A vétkes magatartás lehet szándékos vagy gondatlan. A vétkesség formájának és súlyának a kártérítés mértékének megállapítása szempontjából van jelentősége. Szándékos károkozás esetében a teljes kár megtérítése követelhető, gondatlan károkozás esetén a törvényi szabályozás maximálja az érvényesíthető kárigény mértékét. Az objektív kártérítési felelősség esetében a törvény erejénél fogva áll be a kártérítési felelősség. Nincs jelentősége annak, hogy a kártérítésre kötelezettnek vagy valaki másnak vétkes magatartása okozta-e a kárt. Általános jogelv, hogy az objektív kártérítési felelősség alól a jogszabály kimentési lehetőséget biztosít (pl. károsult felróható magatartása, elháríthatatlan külső ok – *vis maior*). Az objektív kártérítési felelősség minden esetben a teljes kár megtérítési igényére ad alapot. A vétkességi alapú kártérítési felelősség csak akkor állapítható meg, ha a jogellenes magatartást a szolgálati viszony keretében tanúsították, továbbá a jogellenes magatartás és kár keletkezése között ok-okozati kapcsolat áll

fenn. A törvényi szabályozás különbséget tesz a munkavállalói és a munkáltatói kártérítési felelősség között. A munkavállalói jellemzően vétkességi alapú kárfelelősség. Kivételesen előfordul objektív alapú kártérítési felelősség is: kizárólagos használatra kiadott eszközök elszámolása, pénztáros felelőssége, leltárfelelősség. Mindezek esetében is a felelősség megállapítása csak akkor lehetséges, ha a munkáltató biztosította a törvényben meghatározott feltételeket, jellemzően a biztonságos őrzést és kizárólagos használatot. A munkáltatói kártérítési felelősség alapvetően az objektív felelősségen nyugszik, és csak kivételesen ad lehetőséget a jog a felelősség alóli kimentésre. Ennek elvi alapja egyfelől az, hogy a munkáltatói szervnek kötelessége a munkavégzés feltételeit úgy alakítani, hogy a munkavállaló egészsége és vagyona, dolgai ne károsodhassanak, másfelől az a körülmény, hogy a munkáltató mint szervezet vétkessége önmagában nem értelmezhető, csak az intézkedésre jogosult alkalmazottjai magatartása lenne értékelhető, kártérítési jogviszony ugyanakkor csak a munkáltatói szerv és a munkavállaló között jöhet létre.

<liability for damages in service law>

Kárterület: (1) a → *kár* bekövetkezésének körbehatarolható helye, amit okozhat természeti vagy civilizációs katasztrófa, ideértve a → *terrorcselekményeket* és a fegyveres küszöb alatti hadicselekményeket is. Általában sérültek, → *áldozatok*, műszaki és tűzkárok jellemzik. Speciális ~eken találkozhattunk fertőző, radioaktív stb. szennyeződésekkel is. (2) Kv.: egy jól behatarolható mentési terület, ahol az életmentésre, a bekövetkezett károk felszámolására komplexen összeállított szakalegység van kikülönítve, és ahol ennek felelőssége jogilag körülhatárolt. Tűzoltói beavatkozás során pedig a ~ határát az irányításért

felelős személy (mentésvezető, tűzoltásvezető) jelöli ki.

<scene of incident; damage area>

Kaszárnya: rendőri, csendőri, katonai állomány elhelyezésére szolgáló objektum.

<barracks>

Katasztrófa: Á.: a természetben lejátszódó, bekövetkező, ill. az emberi tevékenységhez kapcsolható olyan folyamat vagy esemény, amely nagymértékű pusztító hatással jár.

Kv.: (1) az emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti értékeket, környezetet károsító, → *veszélyhelyzet* kihirdetését megközelítő állapot. A → *kár* megelőzése, elhárítása, a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt → *szervezetek* közös védekezési lehetőségeit, így különleges → *intézkedéseket*, az önkormányzatok, állami szervek folyamatos, szigorúan összehangolt együttműködését, nemzetközi segítséget igényel. (2) A veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, ill. e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt tevékenységét, ill. nemzetközi segítséget tesz szükségessé. A ~ felszámolása megköveteli a felszámolására létrehozott szervezetek és más kormányzati és nem kormányzati szervek együttműködését.

<disaster>

Katasztrófa-egészségügy: a várható vagy a bekövetkezett → *katasztrófákhoz* kapcsolódó, jogszabály által meghatározott általános egészségügyi ellátástól eltérő, a katasztrófával érintett területen megvalósuló speciális egészségügyi ellátási forma. A ~ magában foglalja a katasztrófa következtében sérült, egészségügyi ellátást igénylő személyek csoportosítását, elsődleges ellátását.
<disaster medical support>

Katasztrófák elleni védekezés irányítása: az a tudatos tevékenység, amelynek keretében a kormány megszervezi a ~t és a végrehajtás összehangolását, a tervezés kormány szintű feladatainak teljesítését, a → *katasztrófák* következményeinek felszámolására való felkészülést, a megelőzést, a végrehajtás és a helyreállítás feladatainak tárcák közötti koordinációját. A kormány a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter útján irányítja a katasztrófavédelmet, valamint a megyei védelmi bizottságok munkáját.
<control/management of the protection against disasters>

Katasztrófariadó: (1) atomenergia technológiája használatkor létesítményben, berendezésben bekövetkező, a biztonságot fenyegető, emberek akaratlan sugárterhelését, a → *veszélyes anyag* környezetbe való váratlan kibocsátását eredményező esemény esetén elrendelhető riadónem. (2) Már bekövetkezett → *katasztrófa* vagy → *veszély* észlelése esetén elrendelt riasztás.
<disaster alert>

Katasztrófavédelem: (1) azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a → *katasztrófa* kialakulásának megelőzését, a közvetlen → *veszélyek* elhárítását, az előidéző okok meg-

szüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakosság életének és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják. (2) Alapvetően közigazgatási, szervezési feladat, amelybe a megelőzés, az elhárítás, a következmények felszámolása és a rehabilitáció – vagyis a létrejött kár helyreállítása – egyaránt beletartozik. (3) Olyan államigazgatási-rendvédelmi szerv, amely a tüzeset során és baleseteknél, katasztrófa- és más, korunkat jellemző veszélyhelyzetekben az → *állampolgárok* és javaik védelme érdekében lép fel.
<disaster management>

Katasztrófavédelmi igazgatás: a közigazgatási feladatrendszer részét képező, a védelmi igazgatás körébe tartozó feladatok összessége, amely egyrészt a katasztrófák elleni védekezés szabályait, másrészt a ~i feladatokat foglalja magában. A ~ a különleges jogrendi időszak részét képező → *veszélyhelyzet* időszakában – hatályos törvényi felhatalmazás rendelkezései szerint – az igazgatási feladatok és a címzettek köre módosítható az emberi élet, az egészség, a tulajdon és a környezet védelme érdekében.
<disaster management administration>

Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság: (1) a kormány javaslattevő, véleményező, tanácsadó szerve. (2) A kormány katasztrófavédelmi döntések előkészítésére, a felkészülési, megelőzési, védekezési és helyreállítási feladatok összehangolt megoldására működtetett koordinációs szerve. Feladatát a → *belügyminiszter* irányításával, az ágazati miniszterek kijelölt és a központi államigazgatás állandó vezetőivel látja el.
<National Disaster Management Coordination Committee>

Katasztrófavédelmi műveletek elemzése: elemző, értékelő, modellező tevékenység, a megelőző és mentő katasztrófavédelmi tevékenység hatékonyságának növelésére, a bekövetkezett események, eseménysorozatok feldolgozásával a következtetések, tanulságok levonására, valamint a megszerzett tapasztalatokkal további vezetői → *döntések* kezdeményezésére, megalapozására. (A fogalom együtt értendő a komplex veszélyhelyzeti prognózissal, valamint a bevélszűzsgálat készítésével.)
<analysis of disaster management operations>

Katasztrófavédelmi osztály: az adott település vonatkozásában elvégzett, a kockázatbecslés eredményei alapján meghatározott veszélyeztetettségi szintnek megfelelően azonosított, a veszélyeztető hatások és a bekövetkezési gyakoriság, valamint a korrekciós tényező alapján kialakított elégséges védelmi szinteket jelölő besorolás.
<disaster management classification>

Katasztrófavédelmi őrs: a → *hivatásos tűzoltóság* elsődleges tűzoltási és műszaki mentési, tűzmegeelőzési feladatok elvégzésére létrehozott helyi szintű szervezeti egysége.
<disaster management post>

Katasztrófaveszély: olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként ok-szerűen lehet számolni a → *katasztrófa* bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot. A ~ nem minősül → *különleges jogrendi időszak*nak. A ~ esetén a hivatásos → *katasztrófavédelem* központi szervének vezetője a katasztrófavédelmi feladatok ellátása keretében – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által előzetesen jóváhagyott központi veszélyelhárítási terv szerint – azonnal intézkedik az emberi élet, va-

lamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak és a → *kritikus infrastruktúrák* védelmére, a lakosság alapvető ellátásának biztosítására, továbbá a katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentése (minimalizálása) érdekében.
<risk of disaster>

Katonai hírszerzés: a katonai felderítő szervek szüntelen, minden lehetőség felhasználásával folytatott tevékenysége az ellenséges vagy várhatóan ellenséges ország (államkoalíció) katonapolitikai helyzetére, hadigazdasági potenciáljára, fegyveres erőire, valamint a hadszínterekre vonatkozó → *adatok* megszerzésére és tanulmányozására.
<military intelligence>

Katonai rendészet: általános meghatározása és értelmezése szerint leginkább a → *rendvédelem* – adott ország jogszabályi keretei által határolt – katonai leképezése. Minden jogállam katonai szervezetében megtalálható rendészeti tevékenységet ellátó alakulat. A feladatrendszer alapján megkülönböztetünk csendőrségi és klasszikus katonai jellegű rendészeti tevékenységeket. Az alapvető különbséget a két típus között a civil → *állampolgárokkal szembeni* intézkedési jogosultság jelenti. A ~ célja egy speciális képességű alegységgel történő egyes harctámogató feladatok ellátása. Nemzetközi katonai alkalmazása öt pilléren nyugszik: 1. mozgás-, manőverszabadság biztosítása; 2. biztonsági (fizikai, személyi, információs) intézkedések, amelyek tartalmazzák a személyvédelmet, a területzárást, rendezvények esetén a biztosítási és a tömegkezelési eljárásokat; 3. hadifoglyok fogva tartása, → *menekültek* kezelése és közigazgatás hiányában egyéb eljárás alá vont személyek elzárása; 4. katonai rendőri (közrend és közbiztonsági/járőrőzési, bűnmegeelőzési, bűnügyi felderítési) feladatok; 5. működő közigazgatás hiányá-

ban stabilizációs és újjáépítési feladatok ellátása. (NATO Allied Tactical Publication 3.7.2, NATO Military Police Guidance and Procedures, NSA, 2014). Beszélhetünk külső és belső ~ről is. Külső ~: egy → *állam* reguláris katonai erejének vagy → *szervezetének* meghatározott jogszabályi feltételek vagy meghatározott – általában különös – jogrend szerinti alkalmazása rendészeti feladatok ellátására. A ~ meghatározható szervezeti értelemben is: katonai szerv saját szervezeti struktúráján belül megvalósuló ellenőrző, kiszolgáló (ellátó-biztosító), fegyelmi vagy büntetőeljárás feladatok ellátása, amire számos ország saját szervezeti egységet, katonai → *rendőrséget* vagy csendőrséget hozott létre, ezt belső ~nek hívjuk. A külső ~ esetében maga a katonaság közvetlenül járul hozzá rendészeti, ezzel összefüggésben a → *közrend* és → *közbiztonság* fenntartása és védelme érdekében végzett feladatok ellátásához, addig a belső ~i feladatok ellátására a katonaságon belül egy konkrét végrehajtó szerv vagy szolgálat (katonai rendőrség) kapcsolódik. A ~ magyarországi viszonylatban jelenleg nem fedi le a katonai rendőrség fentiekben ismertetett feladatrendszerének teljes spektrumát, de szövetségi szintű elvárás a nemzetközi normákhoz való igazodás. Az ehhez szükséges jogszabály-harmonizáció a Magyar Honvédség fejlesztési folyamatának része. Békében és különleges jogrend időszakában (az Alaptörvény által meghatározott esetek kivételével) a ~i jogkörök nem helyettesíthetik a rendőrségi feladatok ellátását, azonban együttműködés részeként összehangolt tevékenység keretében támogathatja és kiegészítheti azokat. <military policing>

Kauzalitás: Kut.: ok-okozati összefüggés két jelenség között, amely alapján feltételezzük, hogy az egyik jelenség az ok, a másik a következmény, de a feltételezéshez

nem elég az egyszerű → *korrelációelemzés*. A jelenségek közötti összefüggésen túl igazolni kell azt is, hogy az oknak tekintett jelenség hiányában a következmény nem áll-e elő. A részleges ~ esetében a következmény az oknak tekintett jelenség hiányában is fennáll, de mennyiségileg és/vagy minőségileg eltér attól, amikor az ok jelen van. <causality>

KBKR (Közlekedési Biztonsági Kiszolgáló Rendszer): a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala által a → *VÉDA* kiszolgálására fejlesztett, a Belügyminisztérium Nyilvántartásokért felelős Helyettes Államtitkárság által üzemeltetett országos járműnyilvántartáson alapuló, azzal szinkronizált, de csak a járművekre vonatkozó → *adatokat* tartalmazó → *adattáza*, nagy sebességű hardver- és szoftver-infrastruktúra. <Traffic Safety Service System>

Kegyeleti gondoskodás: a rendvédelmi szerv állományáról való szociális gondoskodás része, amelynek során a rendvédelmi szerv a hivatásos állomány (vagy nyugállományba helyezett) elhunyt tagja méltó eltemetetéséhez hozzájárul. A rendvédelmi szervet irányító miniszter a szolgálatteljesítés során nem valamely betegséggel okozati összefüggésben elhunyt hivatásos állományút szolgálati, a kimagasló helytállás vagy önfeláldozó szolgálati tevékenység következtében elhunytat pedig hősi halottá nyilváníthatja. A hősi és a szolgálati halott eltemetetéséről és síremlék állításáról a rendvédelmi szerv gondoskodik, valamint jogszabályban meghatározott pénz- és természetbeni támogatásban részesítheti az elhunyt közvetlen hozzátartozóit. <quasi care/provision for the deceased law enforcement officers and their families>

„**Kékhatar**”: (1) a tengeri határnak az angol köznyelvi szóhasználatból átvett, ritkán az európai uniós hivatalos nyelvben is használt megnevezése. (2) Az → *államhatar* azon szakaszának megnevezése, amely → *határvízen* halad át, ill. húzódik.

<blue border>

Kém: az ellenérdekelt, idegen hírszerző → *szervezetekkel* titkos kapcsolatban álló személy, aki e szervezet megbízásából és irányításával, lehetőleg észrevétlenül, környezetét félrevezetve végzi a meghatározott, megbízói számára fontos ismeretek megszerzését és továbbítását. A ~ tevékenysége a titkok megszerzése mellett kiterjedhet más leplezett tevékenységre (pl. → *befolyásolásra*) is.

<spy>

Kémelhárítás: elvek, → *intézkedések*, tevékenységek, módszerek (eljárások) és eszközök összessége, amely az ellenérdekelt hírszerző szolgálatok, együttműködők, → *kémek* felfedésére irányul. Főszabályként a ~ a leplezett hírszerző tevékenység korlátozására, a vele kapcsolatban álló kém ismételt beszervezésére, visszafordítására, az ellenfélhez való hűség látszatának fenntartása mellett lojalitásának magunk számára történő biztosítására (kettős ügynök – counterman) törekszik. A ~ mindezzel lehetővé teszi az ellenérdekelt fél tevékenységének, hírigényének és szándékainak megismerését és dokumentálását, valamint a hírszerző tiszt leplezését és adott esetben kiutasítását.

<counter-espionage>

Kényszer: a → *beszámítási képességre*, ezen belül is az akaratnak megfelelő magatartás tanúsítására való képességre gyakorolt hatás. Amennyiben valaki ~ hatására követ el → *bűncselekményt*, a ~ nek a beszámítási képességre gyakorolt hatásától függően büntethetősége kizárt vagy korlátozott. A Btk. a ~ fo-

galmát nem határozza meg, az ítélkezési gyakorlat szerint a ~ alatt az emberi testre gyakorolt ellenséges célzatú fizikai, pszichikai ráhatást, tehát lényegében → *erőszakot* kell érteni, amely az érintett személy akaratának befolyásolására alkalmas. A → *büntetőjog*-ban az erőszak két fajtája ismert, így a jogirodalom megkülönbözteti az akaratot megtörő (vis absoluta), ill. az akaratot hajlító (vis compulsiva) erőszakot. Az akaratot megtörő erőszak esetében a fizikai ráhatás lehetetlené teszi az akaratnak megfelelő magatartást, az akaratot hajlító erőszak esetén az ellenállás lehetséges.

<coercion>

Kényszerbetegség: (1) a → *szorongás* spektrumán elhelyezkedő → *mentális zavar*, amely kényszergondolatokkal és/vagy kényszercselekvésekkel kísért, a beteg mindennapjait megnehezítő krónikus állapot. A ~ az Amerikai Pszichiátriai Társaság által összeállított Mentális Zavarok Kézikönyve (DSM-5) alapján a lakosság 3%-át érinti. A kényszergondolatok énidegenek és az akaratától függetlenül jelennek meg, a kényszercselekvések (rituálék) végrehajtása pedig a szorongás pillanatnyi enyhülését eredményezi. (2) Kényszergondolatokkal és/vagy cselekvésekkel kísért, a beteg mindennapjait megnehezítő mentális zavar. Megnyilvánulhat kényszeres, akár órákon keresztül tartó, ismételt tisztálkodásban, biztonsági ellenőrzésekben (pl. a gáz, villany, ajtó ismételt, hosszú ideig tartó ellenőrzésében) stb. A kényszercselekvések meghatározott, precíz rituálé szerint következnek be.

<obsessive compulsive disorder>

Kényszergyógykezelés (KGYK): (1) büntetőjogi → *intézkedés*, gyógyító célú kezelés olyan elkövetővel szemben, aki személy elleni erőszakos vagy → *közveszélyt* okozó büntetendő cselekményt követett el, de →

kóros elmeállapota miatt nem büntethető. A cél az egészség lehetséges mértékű javítása, a bűnisméltés megakadályozása. (2) Büntetőjogi intézkedés személy elleni erőszakos vagy közveszéllyel járó, büntetendő cselekmény elkövetőjével szemben, amely miatt – büntethetősége esetén – a → *bíróság* legalább egy évet meghaladó → *szabadságvesztést* alkalmazna, de az elkövető elméműködésének kóros állapota miatt hiányzik a beszámítási képessége, ezért nem büntethető, feltéve, hogy részéről – állapota miatt – továbbra is fennáll hasonló cselekmények elkövetésének a veszélye, és ez indokolja zárt intézetben történő elkülönítését. A ~ határozatlan ideig is tarthat, amelyet az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben kell letölteni. Indokoltságát hathavonta hivatalból – de a jogszabályban meghatározott személyek kérelmére más időpontban is – a bíróságnak tárgyaláson felül kell vizsgálnia, és az intézkedést meg kell szüntetnie, ha elrendelésének feltételei már nem állnak fenn.

<forced psychiatric treatment of the convict; psychiatric medication>

Kényszerintézkedés: a büntetőügyekben eljáró → *hatóságoknak* az eljárási célok elérésére konjunktív (összekapcsoló) vagy vagylagos törvényi feltételek fennállásához kötött, és a → *büntetőeljárás garanciáival* biztosított → *büntetőeljárás cselekményei*. Ezek a személyes szabadságot és más → *állampolgári* jogokat a szükséges mértékben korlátozhatják.

<coercive measure>

Kényszerítő eszköz: (1) az erre feljogosított → *szervezetek* szolgálati személyei rendelkezésre álló, az → *intézkedés* során fellépő akadályok elhárítására a törvényben meghatározott intézkedés eredményességét szolgáló speciális eszközök összefoglaló megnevezése. A ~ök lehetnek egyéniek és csoportosak.

Az egyéniek között leggyakrabban alkalmazott a testi erő, vegyi eszköz, bilincs és a rendőrbot. (2) A bv. szervezet hivatásos tagjának a hivatalos eljáráskor törvényben meghatározott eszköze, amelyet ha más intézkedés nem vezet eredményre, jogszerűen és kötelezően alkalmazhat. A ~ alkalmazására az érintettet – ha az eset körülményei lehetővé teszik – előzetesen figyelmeztetni kell. Rendszeresített ~ hiányában, ill. ha annak használatára nincs lehetőség, viszont alkalmazási feltételei fennállnak, más eszköz is igénybe vehető, ha alkalmas az intézkedés céljának elérésére. Ilyenekkel ellátni csak az alkalmazására kiképzett személyt szabad. <coercive instrument/constraint tools>

Kényszerítő eszköz alkalmazása: (1) a köz-, határrend, → *közbiztonság* fenntartása érdekében eljáró rendvédelmi szervek által jogszabályban meghatározott módon alkalmazható olyan hatósági aktus, amely szükségszerűen az alapvető emberi jogok (így különösen az emberi méltóság, személyes szabadság, testi épség, végső esetben az élethez fűződő jogok) korlátozásával, ill. sérelmével jár, az → *intézkedés* törvényes céljának megvalósulása érdekében. (2) A → *rendészeti feladatokat ellátó személy* törvényben rögzített esetben és módon történő → *kényszerintézkedése* önvédelemből, mások életének testi épségének védelmében, támadás elhárítására, szökés megakadályozására, a jogszerűség, szakszerűség, arányosság figyelembevételével. → *Kényszerítő eszköz*ként leggyakrabban a testi erő, vegyi eszköz, kézbilincs, rendőrbot, → *szolgálati kutya* alkalmazására kerül sor.

<application of coercive means>

Kényszervallatás: a → *hivatali bűncselekmények* körében szankcionálja a Btk. E tényállás azáltal szolgálja az államapparátus jogszerű működésébe vetett bizalom, ill. az igazságszolgáltatás rendjének, sérthe-

tetlenségének megőrzését, hogy tilalmazza az eljárással érintettel szemben → *erőszak*, → *fenygetés* vagy más hasonló módszer alkalmazását. E magatartást a → *hivatalos személy* abból a célból valósítja meg, hogy az eljárás érintettje vallomást vagy nyilatkozatot tegyen, ill. ne tegyen. A fenti célnak hiányában alkalmazott erőszak a bántalmazás hivatalos eljárásban tényállás kimerítésére lehet alkalmas.

<third degree, forced interrogation>

Képesítés: bizonyítványhoz, oklevélhez, diplomához kapcsolódó „jogosítvány”, amelynek birtokában ennek tulajdonosa bizonyos → *munkakör* betöltésére, tevékenység folytatására, további tanulmányok megkezdésére jogosult. Munkavállalás esetén adott állás elnyeréséhez a pályázónak be kell mutatnia azt a dokumentumot, amely alapján elvileg munkát vállalhat bizonyos munkakörben. A → *képzettség* nem azonos a ~-sel! Míg az előbbi meghatározott életpályára, hivatásra, szakmára, foglalkozás gyakorlására való felkészültség, az utóbbi viszont a képzettséghez fűződő – valamely foglalkozás folytatására, munkakör betöltésére lehetővé adó – joghatály (szakmai képzettség, szakképesítés).

<qualification>

Képesítési követelmény: (1) a munkáltatói felügyeletet gyakorló miniszter által – az érintett munkaköri → *kompetenciák* alapján – jogszabályban meghatározott elvárások összegzése, amely tartalmazza azokat a kapcsolódó ismereteket, jártasságokat, készségeket és kívánatos tulajdonságokat, kompetenciákat, amelyek nagy valószínűséggel szükségesek adott → *munkakör* betöltéséhez. (2) A rendvédelmi szerveknél rendszeresített beosztásoknak, a betöltésükhöz szükséges további követelményeknek (állami, szakmai iskolai végzettség, speciális ren-

dészeti végzettség), a beosztásokban elérhető legmagasabb → *rendfokozatok*nak, valamint a beosztásokhoz tartozó fizetési fokozatoknak a rendészetet felügyelő miniszter által kiadott jogszabályban rögzített leírása. A ~ek meghatározásának célja, hogy adott munkaköri kompetenciák alapján úgy jelöljék ki az elvárt képesítések körét, hogy az összhangban legyen az adott munkakör főbb jellemzőivel, és segítse elő a szóba jöhető személyek megfelelő kiválasztását. A munkaköri alkalmasság főbb elemei – nem fontossági sorrendben – a következők lehetnek: jogi, egészségügyi, szakmai, pszichológiai, vezetői alkalmasság. A jogi alkalmasság keretében szerepel a ~eknek való megfelelés, mivel a ~eket jogszabályokban rögzítik.

<qualification requirement>

Képfeltevő berendezés: → *közterület-felügyelet* által *közterületen* közbiztonsági és bűnmegelőzési célból bárki által észlelhetően elhelyezett, működtetett térfigyelő kamera. Továbbá az a berendezés, amelylyel a *közterület-felügyelő* az intézkedésével érintett személyről, intézkedése, eljárása szempontjából lényeges környezetről, körülményről, tárgyról felvételt készíthet.

<video recording device>

Képviselő: a → *sértett*, a → *magánvádló* és az → *egyéb érdekelt* a jogait ~je útján is gyakorolhatja, ha a törvény nem ír elő személyes közreműködési kötelezettséget. ~ként meghatalmazás alapján ügyvéd, nagykorú hozzátartozó vagy külön törvényben erre feljogosított személy járhat el.

<representatives (of the plaintiff, private accuser or the other interested party)>

Képzettség: a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagjának a szolgálati beosztásához, továbbá szolgálati feladatai ellátásához kapcsolódó közoktatási, felsőoktatási

és/vagy rendészeti oktatási intézményben megszerzett szakmai és egyéb kompetenciái, tudása, valamint képességei, összességében felkészültsége, amely a rendvédelmi szerveknél → *végzettséggel* is párosul.
<qualification>

Kérdezési sajátosságok: a kérdésés és a → *kihallgatás* információgyűjtő célzott beszélgetés a kérdező(k) és a kérdezett személy között. A kérdező magatartásán keresztül a kérdezett személlyel kialakított pszichikai kapcsolata alapján, ill. attól függően, hogy milyen kérdéseket tesz fel, a kérdezési szituáció minőségileg lehet konfliktusos, befolyásoló, semleges. Így az összegyűjtött → *információ* mennyisége, minősége és megbízhatósága is erősen változhat (pl. → *befolyásoló kérdés*).

<features of interrogations>

Kérdőív: személyekről, társadalmi jelenségekről való empirikus → *adatgyűjtésre* lehetővé adó mérőeszköz strukturált és előre meghatározott kérdéssorokkal. A kérdések, válaszok megfogalmazása, értelmezése sok szubjektív elemet tartalmaz, ezért ~et olyankor alkalmaznak, amikor a vizsgált jelenség nem tisztázható objektív mérésekkel, pl. a társadalomtudományokban, a rendészettudományban. A szubjektivitás minimalizálására a ~et – széles körű használata előtt – nagyszámú alanyon tesztelik, vizsgálva megbízhatóságát (→ *Cronbach-alfa együttható*), → *ismételhetőségét* stb. Egy ~ kifejtése több évig eltarthat, más nyelvre fordítása (pl. angolról magyarra) nem rutinszerű, csaknem ugyanolyan alapos vizsgálatot igényel, mint a ~ megalkotása.

<questionnaire, inventory>

Kerékbilincs: járműhasználatot korlátozó mobil, technikai eszköz.

<wheel clamp>

Kerékbilincs-alkalmazás: → *közterület-felügyelő* jogszabályban rögzített esetben és módon közigazgatási eljárási díj megfizetéséhez kötött, a járműhasználatot korlátozó → *intézkedése* a jármű elszállításáig, további intézkedésig.
<wheel clamping>

Keresett nyom: az a személyi szagot megkötött területsáv, amelyet az a személy hozott létre, aki a → *szimatkatlant* is létrehozta, ill. valamely tárgyon vagy eszközön rögzült személy szaga, amelyet a nyomkövető kutyának – friss → *nyom* esetén – mélyen lent tartott orral követnie kell.

<tracking wanted>

Kereskedelempolitikai intézkedés: a közös kereskedelempolitika részeként az áruk nemzetközi kereskedelmére irányadó uniós rendelkezésekkel megállapított, nem → *vámtarifához* köthető cselekmények az áru beléptetéséhez, behozatalához, → *szabad forgalomba bocsátásához* a jogszabályi kötelezettségek érvényesítésére. Ez jelenthet korlátozást, tilalmat vagy pl. szakhatósági engedélyeztetést, monitoringrendszer alkalmazását.

<commercial policy measures>

Kereső kutya: a → *kábítószert*, robbanóanyag, tetem, készpénz, cigaretta, veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok keresésére kiképzett, levizsgázott → *szolgálati kutya*, amelyet a rendvédelmi szerv épületek, helyiségek, közúti, vízi, légi, vasúti járművek, csomagok, rakományok, kézipoggyász, úti holmi, meghatározott külterület átkutatására alkalmaz.

<detection/search dog>

Keresztmetszeti vizsgálat: → *kutatás* egyetlen vagy egymáshoz közeli időpontokban történő → *adatgyűjtéssel*, a külön-

böző tulajdonságú csoportok összehasonlítására. Gyorsan kivitelezhető, de folyamat vizsgálatára nem alkalmas, így a → *kauzalitás* felismerését is nehezíti.

<cross-sectional study>

Kereszttabuláció: Kut.: → *statisztikai* eljárás, ún. kategorikus változók (csak kevés értékű, pl. az alanyok neme), ill. valami osztályokra bontott gyakorisága (pl. valami előfordulhat gyakran, néha, ritkán vagy soha) összehasonlítására. A ~ összehasonlítja a → *kutatás* során mért eloszlást a véletlenszerűvel, és a kettő közti eltérésekből következtet a statisztikai → *szignifikanciára*. A → *rendőrök* körében mért férfi-nő arány pl. összehasonlítható a véletlenszerű 50–50%-os eloszlással, és megállapítható, hogy az eltérés szignifikáns-e, vagy sem. A véletlenszerű gyakoriság nem állapítható meg minden esetben ilyen könnyen; függ az összehasonlításra kiválasztott csoportok és értékek azon számától, amelyet a kategorikus változó felvehet.

<cross-tabulation>

Készenlét: (1) a → *békefenntartásban* részt vevő erők olyan állapota, amely biztosítja a feladatok gyors és hatékony megkezdését, végrehajtását. (2) A rendvédelmi szervek állapota békében a különleges jogrend feladatteljesítésének megkezdésére, majd pedig – a személyi, anyagi-technikai feltételek létrejöttével – folyamatos végrehajtására. (3) A → *csapatszolgálati erő* alkalmazásra kész állapota, tagjainak gyors összevonási, bevetési lehetőségével. (4) Bv.: a büntetés-végrehajtási egységek, ill. személyi állományuk és technikai eszközeik készenléti állapotba helyezése. A büntetés-végrehajtási ~ rövid időn belül biztosítja a várható esemény megelőzését, a bekövetkezett esemény megszakítását, megszüntetését, következményei felszámolását. Elrendelhető ké-

szlenléti fokozatok: megelőző, fokozott, ill. teljes készenlét.

<readiness; alert; standby>

Készenlét fokozása: a különleges jogrendi feladatokra vonatkozó rendvédelmi felkészülési rendszabályok bevezetése, teljesítése.

<increasing levels of alert>

Készenlétbe helyezés: az a helyzet, folyamat, amikor az önálló belügyi szervet az ágazatért felelős miniszter terv szerint, a veszélyeztetettség szintjével arányos módon megelőző, fokozott vagy teljes készenlétbe helyezi.

<establishing alert>

Készenlétbe helyezési és értesítési gyakorlat: az állomány hatékony és gyors értesítésének, készenlétbe helyezésének és a készenléti előírásoknak a próbája, begyakorlása.

<readiness and call-up/summons drill/exercise>

Készenlétbe helyezési terv: a rendvédelmi szervek ~beni és a különleges jogrendi feladatainak hatékony, gyors és szakszerű végrehajtásához rendelt, a felkészüléskor készített vezetési → *okmány*.

<readiness/stand-by plan>

Készenléti erők: békefenntartási értelemben azon katonai és rendvédelmi alakulatok összessége, amelyek rövid határidőn belül képesek megkezdni a részükre meghatározott feladatok teljesítését.

<stand-by forces>

Készenléti fokozat: bizonyos szervek alaptörvényben rögzített különleges jogrendi felkészülése az önálló belügyi szervek besorolási rendszerének megfelelő – megelőző, fo-

kozott és teljes készenlét – készenlétbe helyezési feladatai tervezésére, szervezésére, teljesítésére és az állomány értesítésére vonatkozóan.

<state of alert>

Készenléti rendőrség: a → *rendőrség* egyik speciális szervezeti egysége, általában → *kötelékek*be szervezett, külön elhelyezett, sajátosan kiképzett és felszerelt rendőrségi egység, amelynek feladata a nagyobb élőerőt és különleges felszerelést, eljárást igénylő feladatok teljesítése. Ilyenek lehetnek: ipari és természeti katasztrófák következményeinek felszámolása, tömegrendezvények biztosítása, objektumok és személyek őrizete, védelme, fegyveres bűnözők elfogása, antiterrorista bevetés, tűzserésszolgálat ellátása, minősített időszaki feladatok, nemzetközi békefenntartás, más rendőri erők megerősítése.
<Rapid Reaction Police Force>

Készenléti szervek: a mentőszolgálat, a katasztrófavédelmi szervezet és a → *rendőrség* általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervének összefoglaló elnevezése.

<quasi standby serices>

Készlet: (1) köznapi értelemben a ~ valamely dologból felhalmozott, összegyűjtött mennyiség, amely dolog a meghatározott időpontban és helyen található. (2) Számveteli értelemben a ~ olyan, a → *gazdálkodó* tevékenységét közvetlenül szolgáló anyagi eszköz, amelyet egy éven belül értékesítenek vagy felhasználnak. (3) Log.: olyan anyagi javak, amelyeket egy → *szervezet* (intézmény) azért halmoz fel, hogy a jövőben (alkalmas időpontban) azokat a feladatellátásához az igényelt intenzitásoknak megfelelően felhasználja (mozgásba hozza).
<stock>

Készletgazdálkodás: mindazon tevékenységek összessége, amelyek a szükségletek folyamatos kielégítését, a → *készletek* előírt szinten tartását, a szavatossági idők megtartását, a → *szakanyagok* ellenőrizhetőségét, továbbá a tartalékolási szintek kialakítását biztosítják.

<inventory management>

Készletképzés: mindazon komplex rendszabályok összessége, amelyek a rendszert feladatok ellátó szerv tevékenységeihez szükséges → *anyagok* felhalmozására, lépésőzésére, valamint a várható felhasználáshoz igazodó csoportosítására irányulnak.

<leasing for stock>

Készültség: (1) az érintett szervezeti egységnek (személyeknek) egy bizonyos várható helyzet – elvárható szintű – kezelésére való készenléte. (2) A → *csapatszolgálati erő* alkalmazásra kész állapota, azonnali bevetési lehetőséggel.

<preparedness>

Kettős könyvvitel: olyan könyvelési technika, amely a → *gazdálkodó* egység eszközeiről és azok forrásairól, valamint a bekövetkezett változásokról vezet nyilvántartást. A ~ vezetése esetén a → *szervezet* kezelésében, használatában vagy tulajdonában lévő eszközökről és azok forrásairól, továbbá a gazdasági műveletekről olyan nyilvántartás vezetése történik, amely az eszközökben és a forrásokban bekövetkezett változásokat a valóságnak megfelelően, folyamatosan, zárt rendszerben, áttekinthetően mutatja. A ~ rendszerében a rendvédelmi szerveknél is a teljesítményelv alapján kell a gazdasági eseményeket rögzíteni, függetlenül annak pénzügyi rendezésétől. A ~ szerinti könyvvitelés ma már kizárólag gépi programokkal történik.

<book-keeping by double entry>

Kézbesítés: a → *hatóság* hivatalos iratainak átadása az érintett személy részére. Módjai szerint személyesen, a posta vagy a hatóság kézbesítője útján, hirdetményben, nemzetközi jogsegély keretében, külön jogszabály alapján történhet. A címzett az iratot a küldőnél is átveheti. Az iratot – az → *idézés* kivételével –, ha a → *sértettnek* vagy az → *egyéb érdekeltnek* ~i megbízottja van, annak kell kézbesíteni. A ~ szabályszerű, ha a címzett vagy helyette külön jogszabály szerint átvételre jogosult személy a küldeményt átvette.

<delivery>

Kezelő: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint egy feljogosított személy (felhasználó), aki a behatolás- és támadásjelző rendszert rendeltetésének megfelelően használja.

<operator>

Kézi tárolóhely: a pirotechnikai termékekkel kapcsolatos felhasználási, ill. forgalmazási tevékenységhez kapcsolódó tárolóhely.

<hand storage>

Kézírás hamisítása: az írás készítője szándékosan, megtévesztés céljából egy másik, konkrét személy nevében, annak kézírását utánozva, az eredeti látszatát keltve hamis iratot készít, vagy más személy nevében, annak utánzott aláírását feltüntetve egy iratot aláír.

<handwriting forgery>

KFOR (Kosovói Nemzetközi Biztonsági Erő): a Kosovóban állomásozó, a NATO alárendeltségében működő, többnemzetiségű nemzetközi békefenntartó katonai alakulatok együttes megnevezése.

<Kosovo Force>

Khi-négyzet-teszt: Kut.: → *statisztikai* eljárás az ún. normálistól eltérő eloszlású →

adatok összehasonlítására. A normális eloszlásnak több kritériuma van: az eloszlást a legtöbb statisztikai szoftver becsüli, így segítséget nyújt a megfelelő eljárás alkalmazásában. Általában véve nem normális eloszlásúak a nem folytonos adatok. Folytonos változó pl. a testmagasság, amely bizonyos határok között bármilyen értéket felvehet; nem folytonos változó viszont egy → *kérdőív*re adott válaszok pontszáma, amely csak egész értékeket vehet fel. Az ilyen jellegű adatok statisztikai összehasonlításának egyik elfogadható módja a ~ első sorban akkor, ha a változó által felvehető értékek száma nagyon kicsi (→ *kereszttabuláció*). Alternatívaként alkalmazhatók a → *nem paraméteres tesztek*.

<chi-squared test>

Kiadatás: (1) klasszikus bűnügyi jogsegély – az az eljárás, amelynek eredményeként az → *állam* a területén tartózkodó, → *bűnelkövetéssel* gyanúsítható, más nemzetközi egyezmény hatálya alá eső személyt vagy elítéltet egy másik állam kérésére, annak → *büntetőeljárás* lefolytatása vagy → *büntetés* végrehajtása céljából átad. (2) A → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* egyik formája, amely bűncselekménnyel gyanúsított vagy → *bűncselekményért* elítélt személy másik államnak való átadására irányul. Ilyenre nemzetközi egyezmény és hazai törvény alapján kerülhet sor. ~ra külföldi államból Magyarországra, ill. Magyarországról másik államba is lehetőség van. Büntetőeljárás lefolytatása céljából akkor van helye a ~nak, ha az a cselekmény, amely miatt a ~t kérik, mind a magyar törvény, mind a megkereső állam törvénye szerint legalább egy évi → *szabadságvesztéssel* büntetendő. Ha a ~t a megkereső ország szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó → *intézkedés* végrehajtása céljából kéri, a kiadási kérelem akkor teljesíthető, ha a ki-

szabott szabadságvesztés vagy az alkalmazott intézkedés még végrehajtható része a 6 hónapot meghaladja. Főszabály szerint magyar → *állampolgár* kiadásának csak akkor van helye, ha a kiadni kért személy egyidejűleg más állam állampolgára is, és Magyarország területén nem rendelkezik lakóhellyel. A ~ iránti megkereséseket az igazságügyért felelős miniszter fogadja. Ha a → *közrendi klauzula* nem zárja ki a kiadási kérelem teljesítését, haladéktalanul megküldi azt a Fővárosi Törvényszéknek, amely egyesbíróként eljárva megvizsgálja, hogy a kért személy kiadható-e, vagy a ~nak törvényi akadálya van. A ~ akadálya, ha az a bűncselekmény, ill. az a büntetés, amely miatt a ~t kérik, akár a megkereső államban, akár Magyarországon elévült, nem áll fenn. A ~ kérdésében az igazságügyért felelős miniszter dönt. Ha a külföldön tartózkodó olyan → *terhelt* ellen kell büntetőeljárást lefolytatni, ill. szabadságvesztés-büntetést vagy szabadságelvonással járó intézkedést végrehajtani, akivel szemben ~nak van helye, és a bűncselekmény tárgyi súlya ezt indokolja, a bíróságnak lehetősége van → *nemzetközi elfogatóparancs* kibocsátására. A kiadási kérelem előterjesztéséről az igazságügyért felelős miniszter dönt, és döntéséről értesíti a nemzetközi elfogatóparancsot kibocsátó bíróságot. Ha a miniszter a kiadási kérelmet nem terjeszti elő, a nemzetközi elfogatóparancsot a bíróságnak haladéktalanul vissza kell vonnia.
<extradition>

Kiberbiztonság: a → *kibertérben* létező → *kockázatok* kezelésére alkalmazható politikai, jogi, gazdasági, oktatási ismeretek, tudatosságnövelés, valamint a technikai eszközök folyamatos és tervszerű alkalmazása, amelyek a létező kockázatok elfogadható szintjét biztosítva megbízható

környezetté alakítják a kibernetet, és akként tartják fenn a társadalmi és gazdasági folyamatok zavartalan működéséhez és működtetéséhez.

<cybersecurity>

Kiberbűnözés: a számítógépek és számítógépes rendszerek segítségével vagy számítógépek és → *hálózatok* kárára elkövetett → *bűncselekmények* gyűjtőfogalma, olyan jogellenes tevékenység, amelyben számítógép vagy más, hálózatba kötött eszköz – pl. mobiltelefon – érintett. A ~ három kategóriába sorolható: 1. olyan bűncselekmények, amelyekben a számítástechnikai eszköz a célpont, pl. hálózati hozzáférés megszerzése; 2. olyan bűncselekmények, amelyekben a számítógépet → *fegyverként* használják, pl. DoS (denial of service) támadás elindítására; 3. olyan bűncselekmények, amelyekben a számítógépet bűncselekményhez eszközként használják, pl. számítógéppel illegálisan szerzett → *adatok* tárolására. A ~ körébe tartozik a számítógépes csalás, a számítógépes → *hamisítás*, a számítógépes adatokban és programokban történő károkozás, a számítógépes → *szabotázs*, a jogellenes behatolás, a jogellenes titokszerzés, a védett számítógépes programok jogellenes másolása, a félvezető topográfiák jogellenes másolása, a számítógépes adatok és programok megváltoztatása, a számítógépes kémkedés, a számítógép, valamint a védett programok jogellenes használata.

<cybercrime>

Kibernetikai hagyomány: a → *kommunikáció* megközelítése az információfeldolgozás oldaláról. Matematikai modellekkel dolgozik: pl. → *visszacsatolás*, interaktivitás, erőviszonyok kiegyenlítetttsége, a reakció érzelmi töltete.

<cybernetic tradition>

Kibertámadás: azon számítógép-hálózati támadások, amelyek alapvetően kettős célt szolgálnak: egyrészt a → *hálózatok* felderítését és az → *adatokhoz* való hozzáférést, másrészt pedig az adatok, → *információk* befolyásolását, tönkretételét, a hálózatok működésének tényleges akadályozását, megbontását.
<computer network attack – CNA>

Kibertér: globálisan összekapcsolt, decentralizált, egyre növekvő elektronikus → *információs rendszerek*, valamint az e rendszereken keresztül – → *adatok* és → *információk* formájában – megjelenő társadalmi és gazdasági folyamatok együttesét jelenti. A ~ egy globális tartomány az informatikai környezetben belül, amely tartalmazza az egymással összefüggő informatikai → *hálózatok* infrastruktúráit, beleértve az → *internetet*, a távközlési hálózatokat, számítógépes rendszereket, beágyazott processzorokat és vezérlőket, a rajtuk áramló → *digitális* információkat, valamint az ezen információkkal, információs rendszerekkel kölcsönhatásba lépő felhasználókat. (A ~ szót [kibernetika + tér] William Gibson tudományos-fantasztikus [sci-fi] szerző alkotta meg az 1982-ben megjelent *Burning Chrome* c. novellájában és az 1984-es *Neuromancer* c. regényében.)
<cyberspace>

Kiberterrorizmus: (1) → *terroristák* által céljaik megvalósítására a hibrid hadviselés legújabb elemének alkalmazása. A terrorista szervezet a világhálón a legfejlettebb informatikai eszközök, módszerek, valamint hardver- és szoftverfejlesztések felhasználásával helytől és időtől függetlenül támad. Az informatikai eszközök alkalmazásának nincs körülhatárolható műveleti területe, az elkövető/támadó bázisa, holléte és kiléte nehezen azonosítható, a konkrét támadás megelőzésének esélye csekély, csak az általános és folyamatosan fejlesztett védelmi programok, vala-

mint protokollok, ill. a biztonságtudatos magatartás csökkentheti a ~ veszélyét és az általa okozott vagy okozható → *károk* mértékét.
(2) Számítógép-hálózatok (jellemzően az internet) felhasználása terrorizmus céljára, amely rendszerint a kormányzat vagy a lakosság erőszakos befolyásolása a támadó szervezet egyéni politikai, társadalmi vagy ideológiai törekvései megvalósításához. Ezek lehetnek ún. „soft” típusú (kapcsolattartás, saját weboldal üzemeltetése propagandacélokra, toborzás, célpontok feltérképezése, pénzmosás, bombakészítési leírások megosztása stb.) és ún. „hard” típusú felhasználási formák (így pl. információs rendszerekbe való behatolás, → *adatbázisok* tönkretétele, egy → *állam* → *kritikus infrastruktúrája* [jogszabályokban: létfontosságú létesítménye] elleni támadás, az infrastruktúra számítástechnikai elemeiben jelentős károkozás vagy működésképtelenség elérése, nem halálos információs → *fegyverekkel* [rádiófrekvenciás fegyverekkel, nagy energiájú impulzusokkal] különböző információs rendszerek működésképtelenné tétele).
<cyberterrorism>

Kibervédelem: a → *kibertámadások* megakadályozására, elhárítására szolgáló, a → *kiberbiztonság* megteremtése és fenntartása érdekében végzett kockázat- és fenyegetettségvizsgálat alapján kidolgozott rezsimitézkedések, létrehozott biztonsági eszközök folyamatos, tervszerű, szervezett működtetése, valamint rendszeres → *ellenőrzése*. A ~ a → *kibertérből* jelentkező → *fenyegetések* időbeni felfedezésére, elhárítására, valamint a saját kibertérképességek megőrzésére szolgál.
<cyber defence>

Kiegészítés: tartós érzelmi nyomásra kialakult emocionális és mentális kimerülés a reményvesztettség és inkompetencia érzésével, a célok elvesztésével, amit a személy önma-

gára, munkájára, ill. környezetére vonatkozó negatív attitűdökkel él meg. A ~ kialakulásának fázisai: 1. idealizmus (túlzott lelkesedés, irreális elvárások a munkával, a munkatársakkal és önmagunkkal szemben); 2. stagnálás (kudarcélmények, elvárásoknak való megfelelés képtelensége); 3. frusztráció (szakmai visszahúzódság, társas izoláció); 4. apátia (akár nyílt ellenségesség, cinizmus, elutasítás). Főként segítő foglalkozású személyeket érint, így rendészeti jelentősége van. Jellegzetes megnyilvánulásai: az emocionális kimerülés (szorongás, érzelmek átélésének képtelensége), a deperszonalizáció (elszemélytelenedés, a másik ember szükségleteire nyitottság csökkenése) és a személyes hatékonyság elvesztése (saját munka eredményességének megkérdőjelezése, szakmai inkompetencia érzése). Következmenyei: társas izoláció, belső kiüresedés, gyakori munkahelyváltás, krónikus betegségek számának növekedése, krónikus fáradtság, kimerülés, depresszív vagy szorongásos tünetek, önértékelési problémák, kóros megküzdési stratégiák alkalmazása (drog- és alkoholfogyasztás), akár fokozódó öngyilkosságveszély.
<burnout>

Kiegészítő elsődleges tápáramforrás:

Mab.: a vonatkozó szabvány szerint olyan, az → *elsődleges tápáramforrástól* független energiaforrás, amely képes a behatolás- és támadásjelző rendszer huzamos időn keresztül való tápellátására anélkül, hogy befolyásolná a → *másodlagos tápáramforrás* áthidalási időtartamát.

<supplementary prime power source>

Kiegészítő védelem: az → *oltalmazót* megillető jogok és az őt terhelő kötelezettségek összessége, amelynek lehetőségét az → *Európai Unió* jogfejlődése, azon belül a kvalifikációs irányelv meg-

alkotása teremtette meg. Miután a klaszszikus menekültügyi → *rezsim* nem alkalmas arra, hogy segítséget nyújtson azoknak a lényegében „menekülthelyzetben” lévő személyeknek, akik nem az 1951. évi genfi egyezményben foglalt ún. öt genfi ok valamelyikén alapuló üldöztetésnek, hanem azoktól eltérő → *fenyegetettség*nek vannak kitéve, szükségessé vált egy pótlólagos jellegű, ún. ~ nyújtása.

<subsidiary protection>

Kiemelt készenlét: a → *csapatszolgálati erő* – szolgálati hely közigazgatási határán kívüli tartózkodásakor is – alkalmazásra kész állapota, tagjainak gyors összevonási, bevetési lehetőségével.

<priority stand-by>

Kiértesítési terv: váratlan szolgálati esemény vezetési tervdokumentuma az állomány gyors, hatékony tájékoztatására, berendelésére.

<call-up/summons/notifying plan>

Kiértesítő személy: a → *kiértesítési terv* alapján a szolgálaton kívüli állomány informálását, kiértesítését közvetlenül, kommunikációs eszközzel, ütemezés és → *normaidő* szerint teljesítő, erre kijelölt és felkészített személy. A → *készenlét* fokozásának egyik alapfeltétele az érintettek tervezett, hatékony, gyors kiértesítése, szolgálatba berendelésük megvalósítása.

<call-up/summons/notifying officer>

Kifogástalan életvitel: a rendvédelmi szervezet hivatásos állományú tagjaival szembeni egyik fontos követelmény, amely szerint az érintett megfelel a szolgálat törvényes és befolyástól mentes ellátására, valamint a szolgálaton kívüli magatartása, a családi és lakókörnyezeti kapcsolatai, az anyagi, jövedelmi viszonyai rendezettek és a jogvégrehajtói szerepkörhöz viszonyítva is el-

fogadhatók. A ~nek folyamatosan fenn kell állnia, és ennek érvényesüléséről az erre jogosult szerv a hivatásos állományba vétel előtt, valamint a rendvédelmi oktatási intézmény ösztöndíjas hallgatójának, tanulójának a hallgatói, tanulói jogviszony létesítése előtt, továbbá a miniszter által meghatározott gyakorisággal, de legfeljebb évente egy alkalommal a jogviszony fennállása alatt is meggyőződik. A védett szerv vezetőjének felkérésére az → *ellenőrzés* más esetben is bekövetkezhet az erre felhatalmazott → *szervezet* által.

<impeccable lifestyle>

Kihágás: 1955 előtti jogi terminus, az 1879. évi kihágási büntető törvénykönyvben kodifikált → *bűncselekmények* gyűjtőneve volt az 1955. évi 17. törvényerejű rendelet hatálybalépéséig. 1955 után a → *szabálysértés* köznyelvi, nem terminologikus szinonimájaként szerepelt. Magyarországon az 1878-ban elfogadott büntető kódex és a kihágási büntető törvénykönyv alapján évtizedekig a bűncselekményeken belül 3 kategóriát különböztettek meg (→ *büntett*, → *vétség*, ~). 1950-ben kétkategóriás rendszert (büntett és ~) vezettek be, majd 1955-ben a ~ok egy részét átminősítették büntetté, túlnyomó többségüket pedig ugyan büntetendő cselekménynek tartották továbbra is, ám mégsem a bűncselekmények közé sorolták őket. Ezt az utóbbi kategóriát nevezték el szabálysértésnek, s az ilyen jellegű ügyek lefolytatását nem a büntető, hanem az államigazgatási szervek → *hatáskörébe* utalták.

<transgression; misdemeanour, minor offence (1878–1955)>

Kihallgatás: Krim. pszich.: nyomozati cselekmény személyi bizonyítékok beszerzésére. Csoportosítható a kihallgatott személy eljárásbeli helyzete (→ *terhelt*, → *tanú*, → *sértett*), az eljárás szakasza (nyomozati, ügyészi, bírói szak), a kihallgatott életkora

(felnőtt, fiatalkorú, gyermekkorú), a kihallgatási helyzet (konfliktusmentes, konfliktusos, bizonytalan) szerint. Gyermek esetén tekintettel kell lenni fejlettségére, szóhasználatára, fáradékonyágára, esetleges büntudatára, hazánkban ~a szülő(k) és pszichológus jelenlétében történik. A kognitív ~, ill. interjú, célja minél teljesebb kép összeállítása a történekről. Ezért kihallgatáskor a visszaemlékezést segítő technikákat alkalmazzák (pl. az eseményeket kísérő érzelmek, benyomások felidéztetése, az eseménysor mozzanatainak időrendben és fordított időrendbeli rekonstrukciója, a megjelent más megfigyelő nézőpontjából történő eseményleírás). A ~ mint „szélhámos játszma” a → *gyanúsított* felmérése, „megdolgozása”, „csőbehúzása”, majd megnyugtatósa, lehiggasztása.

<interrogation>

Kijárási tilalom: a lakosság utcán, más nyilvános helyen tartózkodásának időszakos, teljes korlátozása jogszabályi feltételek alapján.

<curfew>

Kijelölés: a bíróságok közti hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetén, az eljáró bíróság, → *ügyész* indítványára történő kijelölése. A hatásköri, ill. illetékességi összeütközés lehet pozitív – több bíróság is le akarja folytatni az eljárást – és negatív, ha egy sem. A járásbíróságok közti hatásköri vagy illetékességi összeütközéskor a törvényszék másodfokú tanácsa, a törvényszék és a járásbíróság közötti összeütközéskor az ítéltábla, az ezen kívüli esetekben a Kúria határoz.

<selection>

Kijelzés: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint olyan → *információ* (hallható, látható vagy bármely más formájú), amely a felhasználót egy behatolás- és támadásjelző rendszer üzemeltetésében támogatja.

<indication>

Kikötői rendészet: korábbi rendészettörténeti kategória, a folyami vagy tengeri kikötőkben a → *közrend*, → *közbiztonság* fenntartása érdekében létrehozott → *szervezet*.
<policing of ports and harbours>

Kimaradás (jutalomként): az elítélt 24 órát meg nem haladó korlátozott időre vonatkozó eltávozási engedélye a bv. intézetből a → *szabadságvesztés* töltése idején. Elsősorban az elítélt családi és társadalmi kapcsolatainak fenntartása, az oktatásban, képzésben való részvétele, szabadulása idejére munkahelyről, lakásról való gondoskodás céljából. Alkalmazható, ha az elítélt a szabadságvesztés-büntetése 1/3-át – ezenbelül → *fegyházban* legalább egy évet, → *börtönben* legalább 6 hónapot, → *fogházban* legalább 3 hónapot – letöltött, vagy akit → *átmeneti részlegbe* helyeztek. A bv. intézet parancsnoka – az elítélt letétben lévő pénze terhére – zsebpénzt is engedélyezhet. Indokolt esetben a ~ lehet csoportos is, kísérvél vagy anélkül.

<temporary release>

Kimenekítés: közvetlen életveszélykor a lakosság azonnali → *kivonása* a veszélyes területről, ha a → *kitelepítés* → *kockázattal* jár.

<extraction, evacuation>

Kinegram: számítógéppel generált → *hologram* (diffraktív optikailag változó elem), amely nagy felbontású, összetett képek megjelenítésére alkalmas. A különleges típusú, számítógéppel generált diffraktív optikai jelek különböző módokon készülhetnek attól függően, hogy kinematikus, színváltó, kontrasztváltó vagy egyéb speciális hatás elérése-e a cél. Az → *okmányt* megdöntve a ~ mozgó hatást kelt, lineáris, sugárirányú, forgó mozgást érzékeltet, és felépítésére különleges mikroszerkezet jellemző.

<kinegram>

Kinevezés hivatásos szolgálati jogviszonyba: a szolgálati jog legfontosabb aktusa, amely létrehozza a → *szolgálati jogviszonyt*, meghatározza az első szolgálati beosztást és illetményt, annak elfogadásával pedig a hivatásos állományú aláveti magát a jogviszonyból eredő kötelezettségeknek és lehetséges jogkövetkezményeknek, ugyanakkor megnyílik számára a jogviszonyban biztosított jogok gyakorlásának, valamint a kedvezmények és támogatások igénybevételének lehetősége. A szolgálati jogviszony a kinevezéssel és annak elfogadásával jön létre. Az aktus érvényességének feltétele, hogy: 1. a kinevezésre tervezett személy feleljen meg a hivatásos jogviszonyba kinevezés jogszabályban meghatározott feltételeinek; 2. a kinevezésről szóló → *okirat* feleljen meg a törvényesség követelményeinek (tartalmazza a törvényben meghatározott rendelkezéseket és a rendelkezések tartalma ne vezessen a semmisség megállapításához); 3. a kinevezési → *okmányt* a kinevezésre jogosult → *vezető* jogszabályban előírt módon kiadmányozza; 4. a hivatásos állományba kinevezett az okiratot átvegye, és azt aláírásával jogszabályban előírt módon igazolja; 5. a hivatásos állományba kinevezett az → *esküt* letegye, és annak írásos változatát kézírásával ellássa. Bármelyik feltétel hiánya a kinevezés érvénytelenségéhez vezet. A kinevezés jogszabályi feltételeinek előzetes teljesülése alól a rendvédelmi → *képzettség* megszerzése tekintetében el lehet térni azzal, hogy annak megszerzését → *határidő* kitűzésével elő kell írni. Nem teljesülés esetén a jogviszony a törvény erejénél fogva megszűnik. A kinevezési okiratnak a → *személyes adatokon* túl tartalmaznia kell a hivatásos szolgálati jogviszonyra és a szolgálati beosztásra vonatkozó minden lényeges → *információt* (pl. állományviszonyt és → *rendfokozatot*, szolgálati hely és beosztás megnevezését, besorolás és illetmény, törvény szerint beszámítható →

szolgálati idők kezdő időpontjainak meghatározását), valamint jogorvoslati záradékot. Egyes esetekben a kinevezési aktus két külön munkáltatói → *intézkedés*ben realizálódik. Ilyen az első tiszti kinevezés, azaz az első tiszti rendfokozattal történő szolgálati viszony létesítése, amikor is az állományba vételről és rendfokozat megállapításáról a miniszter rendelkezik, a beosztás és az illetmény, valamint az egyéb szükséges rendelkezések megállapítása pedig az állományilletékes parancsnok → *hatáskörébe* tartozik. Általában a kinevezés tárgykörébe sorolják a → *munkaköri* leírás átadását, a szolgálat ellátásához szükséges tájékoztatások megadását a munkáltatói szerv részéről, ez a kötelezettség azonban minden új beosztásba helyezéskor fennáll, így természetesen a jogviszony létesítéséhez kapcsolódó első beosztásba helyezés során is, azonban nem tekinthető a kinevezés érvényességi feltételének.
<appointment on entering the service>

Kioktatás: az → *eljárás* cselekménnyel érintett személyek tájékoztatása arról, hogy az őket megillető jogokat gyakorolhassák, ill. a terhelő kötelezettségeiket teljesíteni tudják. A cselekménnyel érintett személyek a → *büntetőeljárás*ban, ill. a bizonyításban részt vevők lehetnek. A ~i kötelezettség azt a → *hatóságot* terheli, amely előtt éppen az eljárás folyamatban van. A figyelmeztetés elmaradásával felvett → *bizonyíték* a későbbiekben bizonyítékként nem vehető figyelembe, ill. súlyos eljárási szabálysértésként az ügydöntő → *határozat* hatályon kívül helyezését vonja maga után.
<quasi instructing the persons concerned by the procedural actions on how to exercise their rights and fulfil their obligations>

Kísérés: hasonlóan az őrizethez, az → *állam* területének elhagyását szolgáló végrehajtási jellegű → *kényszerintézkedés*. A → *vissza-*

irányítást, a visszautasítást vagy a → *kiutasítást* elrendelő bírósági, szabálysértési, menekültügyi vagy idegenrendészeti hatósági → *határozatot* a → *külföldi* → *kitoloncolásával* kell végrehajtani, ha: 1. a kiutasított külföldi szándékosan elkövetett → *bűncselekmény* miatt kiszabott szabadságvesztés-büntetésből szabadult; 2. a külföldi idegenrendészeti vagy visszautasítási őrizet alatt áll; 3. kiutazásának → *ellenőrzése* a → *nemzetbiztonság*, → *nemzetközi szerződés*ben vállalt kötelezettség érvényesítése, illetőleg a → *közbiztonság* védelme érdekében szükséges.
<deportation/monitoring>

Kísérelt: J.: a → *bűncselekmény* megvalósulási szakaszai közül a második, a → *büntetőjog* által értékelt stádium. A bűncselekmény megvalósítása a ~tel veszi kezdetét azáltal, hogy az elkövető a → *törvényi tényállás*ban megfogalmazott elkövetési magatartást megkezdi. A ~ fajtái között a jogi tárgy veszélyeztetése és a befejezettséghez való távolsága alapján megkülönböztethető a távoli, ill. a közeli ~, az elkövetési magatartás kifejtése szerint pedig a teljes és a nem teljes ~. Ez utóbbi osztályozás a gyakoribb. A teljes ~ esetén az elkövető teljesen kifejti a tényállásszerű elkövetési magatartást, azonban az eredmény valamilyen oknál fogva nem következik be, így a cselekmény a ~ stádiumában reked. Teljes ~e csak az olyan bűncselekményeknek van, amelyek törvényi tényállása eredményt fogalmaz meg (materiális bűncselekmények). A nem teljes ~ során az elkövető az elkövetési magatartást sem fejeje ki teljesen. Kísérelti stádiumról csak szándékos bűncselekmények esetében lehet beszélni, azonban ezek között is találhatók olyan deliktumok, amelyeknél fogalmilag kizárt a ~. Ilyenek pl. a kizárólag mulasztással elkövethető → *immateriális bűncselekmények*, mint a segítségnyújtás elmulasztása vagy a verbálisan megvalósítható immateriális deliktumok, mint a szóbeli becsmérlés. A ~ vonatkozásában a Btk.

nem tartalmaz külön → *büntetési tételt*, hanem általános szabályként kimondja, hogy a ~re a → *befejezett bűncselekmény* büntetési tételét kell alkalmazni. Az ítélezési gyakorlatban azonban a ~ általános jellegű enyhítő körülmény, jelentősége annál nagyobb, minél távolabb van a cselekmény a befejezettségtől, ill. a cselekmény következményei a befejezettséghez megkívánt eredménytől.

Kut.: az → *empirikus kutatás* egyik fontos eszköze, amely egy jelenséget, kontrollált, kutatási célból létrehozott körülmények között, akár csoportokkal is vizsgál. Valós élethelyzetet (pl. rendészeti intézkedés) szimulál egy tényezője (pl. → *stressz* hatásai) laboratóriumi vizsgálatára. A csoportokra ható tényezők minden szempontból azonosak, kivéve a vizsgálni kívántat (pl. az egyik csoport ki van téve stressznek, a másik nincs). Vizsgálhat egy még ismeretlen tudományos jelenséget, tesztelhet → *hipotézist*, vagy ellenőrizheti egy kutatási eredmény → *ismételhetőségét*. A vizsgálatban részt vevő a ~i alany, a ~ i minta pedig az ebben részt vevő alanyok, csoportok lehetnek. A ~i terv alatt pedig az előre definiált és leírt folyamatot értjük a ~ elrendezésére, megvalósítási módjára vonatkozóan.

<attempt; experiment>

Kísérő őri szolgálat: az → *őrszolgálatnak* az a formája, amelynek célja a fogva tartott személy meghatározott helyre történő → *kísérése*. Helye szerint beszélhetünk belső vagy külső kísérről. A belső kísérés esetén a kísérés útvonala nem hagyja el a fogva tartás helyszíneként szolgáló rendőrségi objektumot. Külső kísérés esetén a kísérés útvonala elhagyja a fogva tartás helyszíneként szolgáló rendőrségi objektumot. A kísérés a módja szerint lehet rendes, ill. megerősített kísérés. Rendes a kísérés, ha előzetesen nem merül fel → *információ* arra nézve, hogy kísérést bármely rendkívüli esemény, így különösen szökés vagy támadás megakadályozná.

Megerősített a kísérés módja, ha az előzetes információk alapján lehetséges, hogy a kísérést bármely rendkívüli esemény, így különösen szökés vagy támadás akadályozza, vagy a kísérés nehéz körülmények között történik, és erre való tekintettel a kísérést elrendelő ezt a változatot határozta meg.

<escort guard duty>

Kishatárforgalmi engedély: különleges → *okmány*, amely feljogosítja a határ menti lakosokat, hogy a kishatárforgalmi rendszer alapján átlépjék a schengeni külső szárazföldi határt. Az európai uniós jog biztosítja a határ menti lakosok számára a kishatárforgalomban a → *külső határ* rendszeres átlépését, pl. a → *határterületen* való szociális, kulturális vagy megalapozott gazdasági, ill. családi indokú tartózkodás céljából, de a folyamatos tartózkodás ideje nem haladhatja meg a 3 hónapot. A ~ben egyértelműen fel kell tüntetni, hogy a jogosultja nem hagyhatja el a határ menti területet, valamint hogy a visszaélés bármilyen formája szankciókkal jár. A ~ érvényességi ideje legkevesebb egy év és legfeljebb öt év.

<local border traffic permit>

Kishatárforgalmi határátkelőhely: olyan (egyszerűsített) → *határátkelőhely*, ahol a szomszédos országokkal kötött → *nemzetközi szerződésekben* rögzített határ menti települések lakói az általános szabályoktól eltérően léphetik át az → *államhatárt*, és tartózkodhatnak a másik ország meghatározott területén. (→ *Egyszerűsített határátlépés*)

<border crossing point for local border traffic>

Kitakart: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint olyan állapot, amelyben egy mozgásérzékelő látótere el van takarva.

<masked>

Kitelepítés: veszélyeztetett területről a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi

javak → *kivonása*, átmeneti elhelyezése befogadó helyen, a vonatkozó veszélyelhárítási terv szerint.

<resettlement, removal>

Kitelepülés: a rendszert felügyelő miniszter alá tartozó valamely önálló szerv áthelyezése központi működési helyéről, objektumaiból a → *készletbe helyezési terv* szerint másik helyre.

<relocation>

Kiterjesztett valóság: a valóság virtuális kibővítése, amely abban nyilvánul meg, hogy egy valós objektum, helyzet tanulmányozásakor valamely infokommunikációs vagy okos-eszköz kijelzőjén megjelenik a valós objektumhoz, helyzethez tartozó, manuálisan, analóg módon nem érzékelhető virtuális háttér-információ. A ~ gyakorlati alkalmazását jelenti pl. az okossemüvegen keresztül megtekintett utca, bolt, gyógyszerár nem érzékelhető → *információinak* (nyitvatartási időpont, árukészlet, megnevezés, tulajdonos stb.) az okossemüveg kijelzőjén való megjelenítése vagy pl. a televíziós közvetítésben a futballpályára kiegészítő információk rajzolása. A rendszerben a ~ egy → *akció* során az elfoglalandó épület belső tereinek 3D-s megtekintésével, körbejárásával, a benne lévő élőlények helyzetének, mozgásának hőszenszorok általi közvetítésével, a felderítő robotok élőkép-továbbításával manifesztálódik. <Augmented Reality – AR>

Kítiltás: → *sportrendezvények* rendezároival szemben alkalmazott büntető szankció. A garázdaság és a rendbontás → *bűncselekmények* elkövetőjével szemben mellékbüntetésként 1–5 évig, míg szabálysértésnél – 2001. január óta önálló vagy másodlagos → *intézkedésként* – 6 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetik az elkövetőket. A jogintézmény 2011-ben módosult, kiterjesztve e szabálysértések el-

követési helyét a sportrendezvényre történő utazásra és a helyszínről való távozásra. <prohibition (from the sport event)>

Kitoloncolás: → *kényszerintézkedés*, amelynek során a → *visszairányítást*, ill. a → *kiutasítást* elrendelő bírósági, idegenrendészeti vagy menekültügyi hatósági döntést hatósági kísérettel hajtják végre. A ~ a → *közrend*, a → *közbiztonság* és a → *nemzetbiztonság* védelmét szolgálja. <deportation>

Kiutasítás: (1) az idegenrendészeti → *hatóság* által elrendelt korlátozó → *intézkedés* az ország területén tartózkodási jogosultsággal nem vagy már nem rendelkező személlyel szemben. A ~ t → *bíróság* is alkalmazhatja, → *büntetésként* szabhatja ki nem magyar → *állampolgárokkal* szemben. A kiutasított köteles az adott ország területét elhagyni, és oda a ~ tartama alatt nem térhet vissza. Az idegenrendészeti ~ elrendelésének esetei eltérnek a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezők és a → *harmadik országbeli állampolgárok* vonatkozásában, azonban az elrendelés fő szempontjai mindkét személyi körnél a ki- és beutazás, ill. a tartózkodás szabályai megsértésének szankcionálása, valamint a → *közrend*, a → *közbiztonság* és a → *nemzetbiztonság* védelme. (2) Büntetési nem, kizárólag nem magyar → *állampolgárságú* olyan elkövetővel szemben alkalmazható önállóan vagy más → *büntetés* mellett, 1–10 év közötti határozott időtartamban, de legalább tízévi szabadságvesztés mellett akár véglegesen, aki nem → *menedékes*, és akinek az országban tartózkodása nem kívánatos. Az érintett magyarországi tartózkodási jogát vonja el, amelynek következtében a kiutasított köteles az országot elhagyni, és oda a ~ időtartama alatt nem térhet vissza. Menedékes nem utasítható ki. A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy végleges

hatállyal nem utasítható ki, hiszen ez sértene az → *uniós polgárság* alappilléret, az unió polgárainak EU-n belüli szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát.

<expulsion>

Kiürítés: a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, kijelölt intézmények és ingóságok, a kulturális örökség elemeinek → *kivonása* a veszélyeztetett területről.

<evacuation>

Kiürítési és menekítési terv: csapatszolgálati értelemben a → *biztosítási terv* mellékletéül készített, a személyeket és az anyagi javakat közvetlenül fenyegető → *veszélyhelyzet*kor a biztosított létesítmény, ill. terület → *kiürítésével* és az ott tartózkodó személyek menekítésével összefüggő → *biztonsági intézkedéseket*, feladatokat, útvonalakat, menekítési helyeket és más fontos → *adatokat* tartalmazó dokumentum

<evacuation and escape plan>

Kiürítési terv: vezetési → *okmány*, amely a létfenntartáshoz és a funkcionális működéshez szükséges anyagi javak, a kijelölt intézmények és azok ingóságai, valamint a kulturális örökség elemeinek a veszélyeztetett területről történő → *kivonásának* részletes dokumentációja, amelyben cél, hely, idő szerinti összehangolt és végrehajtható feladatmeghatározás történik. (A személyekre vonatkozóan külön → *intézkedés* történik.)

<evacuation plan>

Kiválasztás: az a módszer, amely a felkínált → *munkakör* vagy feladat követelményeinek és a pályázó tulajdonságainak, ill. elvárásainak megfelelését vizsgálva nagy valószínűséggel képes megbízható eredményt adni a jelölt alkalmasságáról.

<selection>

Kiválasztási eljárás: (1) jogszabályban rögzített módszerek alkalmazásával és eljárásrend szerinti céltudatos tevékenység a szervezeti egységnél betölthető beosztás ellátására, az előírt követelményeknek megfelelő, alkalmas személy megkeresésére.

(2) Az a folyamat, amelynek során a rendvédelmi → *szervezet* illetékes eldönti, hogy kit alkalmaz a jelentkezők közül. Felméri, hogy a munkakörre vagy feladatra jelentkezők közül melyik jelölt rendelkezik a rendészeti életpályához szükséges → *kompetenciák* többségével és azt, hogy milyen valószínűséggel lesz képes a munkakör megfelelő betöltésére, ill. a feladat ellátására.

<selection procedure>

Kiválasztási értékelő központ: a → *szervezetbe* felvételét kérő új munkaerő vagy a szervezeten belül új pozícióra jelölt, ill. pályázó munkatárs kiválasztásának egyik eredményesen alkalmazható, minőségi módszere. A ~ alkalmazására minden vonatkozásban felkészített értékelők integrált formában, több képesség- és személyiségvizsgáló eszköz (pl. tesztek, helyzetgyakorlatok, egyéni, páros, csoportos feladatok) együttes, összevont alkalmazásával, előre kidolgozott, standardizált értékelési skálával mérik, ill. végzik el az adott → *munkakör*, pozíció betöltésére pályázók közül a legalkalmasabbnak mutatózó, megfelelő összetételű és szintű kompetenciakészlettel rendelkező jelölt kiválasztását vagy az értékelés alapján a jelöltek rangsorba állítását. Mivel a ~ alkalmazása – a feladat céljától és jellegétől függően – akár több napot is igénybe vehet, ezért ezt a módszert – szakember-, költség- és időigény miatt – általában a kiemelt, ill. a vezetői pozíciók betöltésére alkalmas jelöltek kiválasztásánál veszik igénybe. Ilyen megoldást alkalmaznak a rendészeti vezetők kiválasztásánál is.

<Assessment Centre>

Kivándorlás (emigráció): az a cselekmény, amelynek során egy országot vagy területet azzal a szándékkal hagy el a lakosa, hogy tartósan máshol éljen. A nemzetközi → *migráció* tipizálásakor – annak iránya szerint – megkülönböztethetünk kifelé vagy befelé történő vándorlást. Az országok döntő többsége különösebb megkötés nélkül lehetővé teszi polgárai számára a ~t, (házánkban alkotmányos alapjog), viszont a befelé történő vándorlást erőteljesen szabályozza. A ~ mértékének → *statisztikai* becslése általában pontatlan. Az irányadó statisztikák általában az egy éven túl → *állampolgárságuk* szerinti országukon kívül tartózkodókat tekintik kivándorlóknak.

<emigration>

Kivezetéses mélységi ellenőrzés: az autópálya egy meghatározott szakaszán végrehajtott → *mélységi ellenőrzés* jellemző módszere olyan helyen, ahol a két fordulópont között kisorolásra és → *ellenőrzésre* alkalmas hely – benzinkút, pihenőhely – található. Az ún. kisoroló gépjárművekben vagy motorkerékpárokon szolgálatot teljesítő → *rendőrök* → *kockázatelemzés* alapján kiválasztják az ellenőrizendő járművet, és kivezetik az ellenőrzés helyére, ahol biztonságos körülmények között online adattári ellenőrzéssel együtt végrehajthatók a szükséges → *intézkedések*. <quasi inland check conducted by selecting vehicles on a motorway>

Kivonás: Mab.: a személyvédelmi biztosítás során alkalmazott → *intézkedés*. A ~ a → *védett személy* meghatározott területről vagy rendezvényről történő fizikai eltávolítása olyan esemény vagy történés hatására, amely a védett menekítését egyébként nem teszi szükségessé, de későbbi biztonsági kockázatot jelenthet.

<subtraction>

Kizárás: J.: mindenki ügyében független és pártatlan → *hatóságok* eljárásának szabálya, az ügyek elintézésének tárgyilagosságára, elfogulatlanságára, ill. a személyes befolyástól mentes eljáráshoz, továbbá az eljárási funkciók megoszlása garanciáinak érvényesítésére. A ~i okok azok az életbeli viszonyok, körülmények, amelyek a konkrét bűnyűgyben a hatóság → *döntéseit* befolyásolhatják, ill. alkalmasak arra, hogy a közvéleményben kialakuló meggyőződést formálják. Az általános ~i okok mindenféle hatóságra, ill. annak tagjára (bíró, ügyész, nyomozó) vonatkozhatnak; a különös ~i okok pedig az egyes hatóságokra nézve külön tartalmazznak ~i okokat. Mab.: → *magánbiztonsági* megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint egy → *riasztórendszer* valamely részének olyan állapota, amelyben annak riasztási állapotáról nem küldhető értesítés, s amely állapot mindaddig fennáll, amíg a felhasználó azt meg nem szünteti.

<exclusion; isolation>

Klaszteranalízis: Kut.: feltáró → *statisztikai* eljárás → *változók* csoportosítására, a köztük fennálló kapcsolatok alapján (pl. mert mennyiségileg együtt változnak). A ~ feltevése szerint egy klaszter (csoport) változói között szoros a kapcsolat. Ezért a köztük fennálló kapcsolatok felismerhetők, e változók egyésként kezelhetők.

A rendészettudományban pl. alkalmas a különböző (biológiai, pszichikai stb.) bűnelkövetési → *kockázatok* közti összefüggések felismerésére.

<cluster analysis>

Klorál: korábban → *drogként* is alkalmazott, forgalomból nagyrészt kivont altató és szorongásoldó.

<chloral hydrate>

KN-kód: a → *Kombinált Nomenklatúrában* meghatározott, nyolc számjegyű → *vámtarifaszám*.

<CN-code>

Kockázat: Á.: (1) új szükségletet, → *kárt*, veszteséget, hátrányt, nemkívánatos állapotot okozó, véletlen, egyedileg nem látható és nem kívánt jövőbeni esemény lehetősége. (2) Bizonytalan bekövetkezésű negatív hatású következmény.

Hr.: a → *külső határok* igazgatása szempontjából ~ a külső határokon esetlegesen jelentkező → *fenyegetettség* nagyságának és bekövetkezésének valószínűsége.

Kv.: (1) bizonytalan bekövetkezésű negatív értékelt következmény, a → *veszély* realizálódásának valószínűsége. (2) Egy adott területen, adott időtartamon belül vagy meghatározott körülmények között jelentkező egészség-, ill. környezetkárosító hatás valószínűsége.

Vez.: (1) nem kívánt esemény bekövetkezési valószínűségének és az esemény következményeinek az együttese, amely lényegi befolyással lehet/van a → *szervezet* célkitűzéseire. A ~ bekövetkezhet véletlenszerű esemény, hiányos ismeret vagy konkrét → *információ* miatt. A nem ismert negatív hatású vagy valószínűségű esemény maga a veszély. Negatív hatás (kellemetlenség, rossz, baj, kár, → *katasztrófa*) a kitűzött célok megghiúsulása, valamint a tervezett erőforrások, ill. időtartam túllépése. (2) Véletlen, egyedileg nem látható és nem akart jövőbeni esemény lehetősége, valószínűsége, amely új szükségletet, kárt, veszteséget, hátrányt, nemkívánatos állapotot okoz.

<risk>

Kockázatazonosítás: az az eljárás, amely meghatározza az adott területen lehetséges → *kockázatokat* és azok hatásait, valamint magában foglalja a veszélyeztető hatások forrásának beazonosítását. Az eljárás el-

végzése során figyelembe kell venni a vizsgált területre vonatkozó statisztikai, történeti → *adatokat*, tapasztalati tényeket, valamint a rendelkezésre álló → *kockázatelemzések* eredményeit.

<risk identification>

Kockázatbecslés: a → *kockázatazonosítást*, a → *kockázatelemzést* és a → *kockázatértékelést* magában foglaló folyamat.

<risk assessment>

Kockázatelemzés: Á.: olyan eljárás, amely az adott területre vonatkozó azonosított lehetséges → *kockázatok* csoportosítását és értékelését foglalja magában.

Rsz.: (1) körültekintő módon realizált, tudományos alapokon nyugvó vizsgálatok, amelyek hatására nagy valószínűséggel, jól behatárolhatóan felvázolhatók a → *közrendet*, → *közbiztonságot*, → *határrendészetet* veszélyeztető tényezők, ezek ellensúlyozási lehetőségei. (2) „Rendszeres, célirányos, összehangolt tevékenység, a rendészeti vonatkozású → *adatok*, ill. e feladatokhoz fűződő → *információk* közti összefüggések feltárására, azonosítására, értékelésére, a rendészeti elvárásokat teljesítő erők, eszközök, mennyiségi, minőségi mutatóinak, módszereinek és hiányosságainak, a külső, biztonságra ható → *fenyegetettségnek*, → *veszélynek* az elemzésével.” (BEREGNYEI 2008) (3)

A rendszettel összefüggő és más releváns adatok, ill. a rendészeti feladatokhoz kapcsolódó információk közötti összefüggések feltárását, azonosítását és azok értékelését végző rendszeres, célirányos, összehangolt tevékenység, amely magában foglalja a rendészeti elvárások teljesítésére irányuló erők, eszközök mennyiségi, minőségi mutatóinak, módszereinek és hiányosságainak, ill. a külső, a biztonságra ható fenyegetettségek, veszélyek elemzését is.

Krim. pszich.: a → *bűnelkövetés*, visszaesés, ill. elítéltek szabadon bocsátási kockázatá-

nak felmérése, a bűnmegelőző → *kockázatkezelés* elősegítésére, ill. a → *proaktív rendészet* támogatására. Készíthető bizonyos bűnelkövetési módra specifikus szociológiai ~ bizonyos területek vagy csoportok bűnelkövetői kockázatai felmérésére. Az egyén ~e során figyelembe veszik demográfiai jellegzetességeit (pl. képzettség, anyagi helyzet), pszichológiai sajátosságait (→ *mentális zavarok*) és az előéleti tényezőket. Bizonyos → *bűncselekmények*nél jelentősé válnak az orvosi vonatkozások (szexuális bűncselekményeknél pl. hormonális tényezők, → *droggal* való visszaélésnél szervezeti és idegrendszeri elváltozások). A → *kockázati tényezők* egymást erősítő hatásúak. A ~be sok országban bevonják a lakosságot is.

<risk assessment, risk analysis>

Kockázatelemzési és -kezelési rendszer: szakmai protokollrendszer az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázatának felmérésére, értékelésére és kezelésére.

<risk and need assesment system>

Kockázattértékelés: (1) a → *kockázatok* azonosításának, a → *kockázatelemzésnek* az átfogó → *kockázatkezelési* képesség részét képező folyamata. A hazai ~ az életvédelem és egészség, a természet és környezet, a pénzügyi és gazdasági, a társadalmi stabilitás, valamint a kormányzóképeség és területi igazgatás kritériumai alapján 12 kockázattípust azonosított. (2) Az az eljárás, amely a kockázatelemzés eredményeit felhasználva meghatározza az adott veszélyeztető hatás kockázati szintjét.

<risk assessment, risk evaluation>

Kockázati tényezők: a bizonytalanságot előidéző körülmények.

<risk factor>

Kockázatkezelés: kármegelőzéssel, a várható negatív esemény bekövetkezési valószínűségének csökkentésével (prevenció), ill. kár csökkentéssel, a kárhatás horderejének ellensúlyozásával (korrekció) a kockázatpotenciál csökkentése, a → *kockázatmenedzsment* része.

<risk management>

Kockázatmenedzsment: (1) vezetési funkció a → *kockázati tényezők* hatásának kiküszöbölésére, csökkentésére, megelőzésére, a bizonytalansági tényezők szisztematikus feltárásával, azonosításával, a bemeneti, transzformációs és kimeneti → *adatok* elemzésével, a folyamatok figyelemmel kísérésével, az elvárások, képességek és lehetőségek összhangjának vizsgálatával, a rendszer és környezet kapcsolatának racionális értelmezésével, a folyamatszabályozás naprakészségével. (2) A vezetési elvek, tapasztalatok és eljárások rendszeres alkalmazása a → *kockázatok* azonosítására, megfigyelésére, elemzésére, felmérésére és csökkentésére.

<risk management>

Kockázatos viselkedés: Pszich.: ön-, ill. sérülésveszélyes, testi épséget, egészséget veszélyeztető cselekedetek iránti vonzódás. Pl. extrém sportok, kockázatos nemi élet (pl. betegségkockázatok hanyagolása), alkohol- és drogfogyasztás, dohányzás, kockázatos étkezési szokások (pl. zsíros ételek fogyasztása), ill. fizikai eltunyulás. A ~re való hajlam jelentős mértékben genetikai meghatározottságú, jellemzően egyéni sajátosság. A bűnelkövetők jó része hajlik a ~re. A ~ → *mentális zavarok* tünete is lehet (pl. → *antiszociális személyiségzavar*). Rendészetileg jelentős ~ek a közlekedési szabályok semmibevétele (kockázatkereső vezetői stílus), ill. egyes bűnelkövetői magatartások (drogfogyasztás, verekedési alkalmak keresése).

<risk-taking behavior>

Kockázatvállalás: Bü.: a felderítő szerv → *intézkedést* előkészítő, megtervező, végrehajtó tagja kellően számol → *döntés*-nek – a rendelkezésre álló → *adatok* alapján belátható – következményeivel és az esetlegesen e döntése miatt kialakuló → *veszélyhelyzetek* előállásának lehetőségével.
<risk-taking>

Kód: Komm.: jelekből és szabályaiból álló jelrendszer. Segítségével kódolja az → *adó* az → *üzenetet* a → *vevő*nek. Ha a vevő ismeri a ~ot (közös ~), akkor képes dekódolni, értelmezni. A kidolgozott ~ jellemzői a pontos grammatikai rend és szintaxis, összetett mondatok mellé- és alárendeléssel, időbeli és logikai jellegű viszonzások, többféle tudatosan kiválasztott melléknév és határozó alkalmazása, összetett fogalmi hierarchia. A korlátozott nyelvi ~ legfőbb sajátosságai a rövid, grammatikailag egyszerű, rendszerint befejezetlen, szintaktikai szempontból szegényes mondatok, kötőszavak egyszerű és ritka alkalmazása, kevés alárendelés, az ismeretek zavaros bemutatása, a melléknevek és határozók merev és korlátozott használata, az okok és következmények összetévesztése. A rendészeti munkában kiemelten fontos, hogy rendelkezünk kidolgozott közös kóddal, hiszen ennek hiányában fontos félreértelmezések, kommunikációs nehézségek jöhetnek létre.
<code>

Koffein: a kávé hatóanyaga, enyhe fizikai és pszichikai élénkítő alkaloida. Hatása enyhe, de rendelkezik a → *drogok* minden jellegzetes sajátosságával: tolerancia, függőség, elvonási tünetek. Túlzott használata → *szorongást*, álmatlanságot idézhet elő. Az ICD-10 (→ *mentális zavarok rendszerei*) a koffeinadikciót mint → *mentális zavart* tartja nyilván, a DSM-5 csak a ~mérgezés és ~elvonást sorolja a mentális zavarok közé.
<caffeine>

Kognitív interjú: → **Kihallgatás**

Kognitív viselkedésterápia: → **Pszichoterápia**

Kognitív zavar: a gondolkodási képesség sérülése, amelyet előidézhetnek korán kialakuló ~t eredményező idegrendszeri fejlődési rendellenességek és különböző felnőtt-, ill. többnyire időskori → *neurodegeneratív betegségek*. → *Drogok* is kiválthatják; a → *drogadikció* végső stádiumában a ~ hosszabb időszakokra kiterjedhet vagy állandósulhat. A ~ok leggyakoribb okai az agyterületek, az idegrendszer sorvadására visszavezethető Alzheimer- és Parkinson-kór, valamint a vaszkuláris eredetű agyi vérellátás zavara.
<cognitive disorder>

Koherencia: a → *kommunikáció* különböző elemeinek összetartozósága, összeegyeztethetősége, a nyelvi jelek, jelentések és a kontextus (kommunikációs környezet) kapcsolata. Segíti az értelmezést, összetartja a szöveget, annak megszerkesztettségére utal. A szintaktikai szinten túl a ~ jelentősége a rendészetben a kontextus elemzésével válik értelmezhetővé bizonyos helyzetek teljes megértésekor.
<coherence>

Kohorszvizsgálat: → *longitudinális* kutatási eljárás, valamilyen tulajdonságukban megegyező alanyokkal, pl. azonos életkorúak, azonos társadalmi körülmények között felnőttek, erőszakos → *bűncselekményt* elkövetők stb. Az ilyen egyének csoportja a kohorsz („sereg”). A ~ célja nyomon követni az időbeli fejlődést (→ *bűnözés* esetében pl. a visszaesést), és ezzel párhuzamosan azonosítani a fejlődési útvonal meghatározó tényezőit (pl. a szakképesítés megszerzése). Alkalmas a → *kísérlet*, ill. a → *keresztmetszeti vizsgálat* lehetőségein túl

mutató bonyolult társadalmi összefüggések vizsgálatára.

<cohort study>

Kokain: pszichostimuláns, a második legnépszerűbb → *drog* a → *marihuána* után. A Dél-Amerikában termesztett kokacserjéből ered, de szintetikusán is előállítható. Kloridsója fehér, vízben oldódó (beinjektálható), orron át beszívható por, bázikus formája vízben oldhatatlan, gyakran kompakt tömegként jelentkezik, és többnyire elszívják. Másodperceken belül mintegy fél órán át tartó → *pszichózist*, intenzív boldogságérzést és fizikai izgatottságot idéz elő. A vérből és vizeletből a ~anyagcsere termékei hosszú időn keresztül kimutathatók. Rendkívül megterheli a szívet, elszívható formája a tüdőt károsítja (hosszú használata tüdővérzést okozhat). Legnagyobb akut → *kockázata* a keringési rendszer összeomlása miatt bekövetkező ún. hirtelen halál. A → *drogaddikció* már néhány alkalmazás után kialakulhat. Elvonási tünetei súlyosak.

<cocaine>

Kollektív biztonság: megállapodáson alapuló viszonyrendszer, amelynek alapja, hogy a közösség tagjai lemondanak az → *erőszak* alkalmazásáról, de bármelyiküket ért támadás esetén kölcsönös segítséget, támogatást helyeznek kilátásba. A ~ a nemzetközi rendszer tagjainak azon felfogásán alapul, hogy az → *államok* közötti konfliktusokat békés eszközökkel kezelje, és kerülje el a → *háborúk* létrejöttét. A ~ kiemelkedő szerepet tulajdonít a nemzetközi jognak és az államok közötti egyetértés kialakításának, fenntartásának.

<collective security>

Kóma: öntudatlan állapot, amelyben az egyén nem válaszol a fájdalomra, és nem kezdeményez tudatos cselekedeteket.

Létrejöhethet természetes úton, de orvosi célból is előidézhető, de ebből fel is ébreszthető az egyén.

<coma>

Kombinált Nómenklatúra (KN): az EU közös vámtarifájának alapját képező vám- és statisztikai nómenklatúra. Kódszámai az → *összehangolt áruleíró- és kódrendszer*en alapulnak. Ezeket köteles alkalmazni minden EU-tagállam a → *vámeljárisaiban*. Magába ötvözi a közös → *vámtarifát*, az EU külkereskedelmi statisztikái, továbbá az áruk importjára és exportjára vonatkozó egyéb uniós szakpolitikák követelményeit.

<Combined Nomenclature>

Kommunális ellenőrzés: a → *forgalomellenőrzés* önkormányzati rendészeti hatáskörbe utalt területe.

<communal controlling>

Kommunikáció: Á.: a legáltalánosabb értelemben, a köznyelvben információátvitel, információcsere valamilyen jelrendszer (pl. a nyelv) segítségével, szűkebb értelemben (és az eredetéhez közelebb állóan) az emberi gondolatok cseréje is.

Inf.: az adat- és információcsere célzott folyamata az → *adó* és → *vevő* (kibocsátó és felfogó) között natív (beszéd, mimika, karjel stb.) vagy kódolt (morzejel stb.), ill. → *digitális* közös jelrendszer és protokoll alapján.

Komm.: az adó és a vevő közti dinamikus információcsere. Szinonimái pl. a „közöl”, „eszmét cserél”, „beszélget”, „tárgyal” szavak. A ~ az emberi társadalom egyik legfontosabb jelensége, az emberi lét szükségszerű velejárója. A társadalmi ~ két ember kapcsolatától, a tömegkommunikáción át, a társadalmi információcsereig a szociális jelenségek egész hierarchiájára vonatkozik.

Mab.: a vonatkozó szabvány szerint az → *üzenetek* és/vagy jelzések átvitele a behatolás- és támadásjelző rendszer részegységei kö-

zött. A jelzésátvitel lehet folytonos villamos áram átbocsátása egy kapcsolón vagy jelfogón, amely a behatolás- és támadásjelző rendszer részei közötti interfészt képezi. Ehhez nem szükséges az ilyen kapcsoló vagy jelfogó állapotának megváltozása. Az adatátvitel természetéből következően az üzenetátvitelnek lehet kiváltó oka, pl. válasz egy lekérdezésre vagy egy meghatározott időtartam eltelte. Ez akár meg is változtathatja a kapcsoló vagy jelfogó állapotát.

<communication>

Kommunikációs kultúra: egy közösség tagjai által együtt, közösen birtokolt jelentések. Ők egy kifejezés alatt ugyanazt értik, a → *kód* közös, értelmezése is azonos.

Rsz.: az egyének megfelelő megértéséhez, árnyalatnyi különbségek felfedezéséhez szükséges a ~ ismerete, ami eltérő értelmezést is adhat a → *kommunikációnak*.

<communications culture>

Kommunikációs zavarok: (1) a nyelvi készség azon zavarainak gyűjtőfogalma, amelyek általában kihatnak a teljesítményre és a szociális kapcsolatokra. Idetartozik a beszédfejlődési zavar, a fonológiai zavar, a dadogás, valamint a szociális kommunikáció zavara.

(2) A nyelvi kifejezési hibák gyűjtőfogalma. Pl. afázia (érthető beszéd képzésének zavara), az olvasási képesség zavara (diszlexia) és a hangképzési zavarok (pl. dadogás, hardarás stb). A nyelvi készség zavarai általában kihatnak a teljesítményre és a szociális kommunikációra is.

<communication disorder>

Komorbiditás: betegségtársulás, különböző betegségek, rendellenességek együttes előfordulása. Legalább kettő, de sokszor több rendellenesség (→ *mentális zavar*) egy időben történő előfordulása. Ezekben az esetekben a differenciáldiagnózisnak hangsúlyos sze-

repe van, amelynek célja az egyénre jellemző kórfolyamatok közti átfedések feltárása.

<comorbidity>

Kompenzálás: Á.: valamely különbség kiegyenlítése, valamely hatás, erő ellensúlyozása.

Log.: a leltározást követően egyidejűleg mutatkozó hiány és többlet esetén a leltárkülönbözlet kiegyenlítése. A ~ szabályai szerint csak az a leltárkülönbözlet kompenzálható, amelynél a többlet, ill. a hiány azonos cikkcsoportba tartozó, megközelítően hasonló értékű, minőségű, rendeltetésű és emiatt egymással összetéveszthető, felcserélhető és helyettesíthető. A ~t a leltáreltérés okairól készült → *jegyzőkönyvek* alapján a → *költségvetési szerv* gazdasági vezetője engedélyezi.

<compensation>

Kompetencia: Á.: (1) hétköznapi értelemben a MÉSZ szerint: alkalmasság, ügyesség, illetékesség, jogosultság, szakértelem, szakavatottság, felkészültség. (2) A pszichikus képződmények olyan rendszere, amely felöleli az egyénnek egy adott területre vonatkozó ismereteit, nézeteit, motívumait, gyakorlati készségeit, s ezáltal lehetővé teszi az eredményes tevékenységet. (3) Olyan általános képesség, amely a tudáson, a tapasztalaton, az értékeken és a diszpozíciókon alapszik, amelyet egy adott személy tanulás során fejleszt ki magában.

Kép.: (1) az egyén azon képessége és hajlandósága, hogy tudását (ismereteit, képességeit és attitűdbeli jellemzőit) sikeres problémamegoldó cselekvéssé alakítsa és alkalmazni tudja a gyakorlatban. (2) Ismeretek, jártasságok, készségek, képességek és személyiségjegyek (attitűdök), tulajdonságok olyan sajátos elegye, amely a munkáját végző személy erőfeszítéseinek értékét, sikerességének bizonyos feltételét adja, amely szükséges egy adott szerep- és → *munkakör*ben elvárt teljesítményszint eléréséhez. (3) A felnőttképzés-

ben részt vevő személy ismereteinek, készségeinek, képességeinek, magatartási, viselkedési jegyeinek azon összessége, amely által a személy képes lehet egy munkakörhöz tartozó, meghatározott feladatok eredményes teljesítésére. A ~ elsajátítható, fejleszthető.

Pszich.: személyes adottság, amellyel az egyén a környezetében, világában, a változásokat követve újabb és újabb élethelyzetekben válik képessé bizonyos feladatokat alkotón, adekvátan megoldani. Összetevői a tudás, a képességek, az attitűdök és egyéb adottságok. Ezek velünk született, öröklött tulajdonságok, ill. a tanulás, tapasztalás során szerzettek. A ~ tevékenységben nyilvánul meg, közvetlen kapcsolatban áll a hatékonysággal. A kompetens személy az (éppen keresett) ~ birtokában van.

Vez.: (1) a → *döntést* szolgáló motívumok (szükségletek, igények, érdeklődések, magatartási szokások, attitűdök, kötődések, előítéletek, meggyőződések, hitek és hozzájuk tartozó ismeretek), a jelző és készítő érzelmek, valamint a viselkedést és a tevékenységet lehetővé tevő, szervező képességek (a hozzájuk tartozó cselekvési szokások, készségek és ismeretek) összefüggő rendszere. (2) A személy alapvető, meghatározó jellemzői, amelyek okozati összefüggésben állnak az adott munkakör ellátásához szükséges kritériumszintnek megfelelő, hatékony és/vagy kiváló teljesítménnyel.

<competence>

Kompetenciadeficit: a → *kompetenciamegfelelés* hiányát jelző mutató, amely a → *szervezet* által elvárt kompetenciaszint és a munkavállaló kompetenciakészletének tényleges szintje közötti különbség beazonosítására alkalmas.

<competence gaps>

Kompetenciamegfelelés: azon minőségi mutató, amely arra ad választ, hogy a kérdéses → *munkakör* betöltése szempontjából

releváns → *kompetenciák* által támasztott elvárásoknak a munkavállaló milyen mértékben, milyen szinten képes megfelelni. Az egyes munkakörökben jelentős kompetenciák által közvetített kompetenciakövetelményeket a kompetenciaprofilban határozzák meg. A kompetenciaprofilokban szereplő kompetenciákat a → *kompetencia-terkép* foglalja egységes rendszerbe. A rendvédelmi szervezetek célja, hogy az egyes munkakörökbe olyan személyeket vegyenek fel, akiknek a kompetenciakészlete a legnagyobb mértékben illeszkedik az adott kompetenciaprofilban meghatározott munkaköri elvárásokhoz. A ~ megállapításának kiemelt jelentősége van pl. a kiválasztásnál, a teljesítményértékelésnél, az ösztönzésnél és a személyi állomány fejlesztésénél.

<compliance to competence>

Kompetenciamodell: a rendvédelmi → *szervezet*, a rendészeti → *munkakört* (a betöltött pozíciót) és a rendészeti személyi állomány tagját összekötő olyan sajátos keretrendszer, amely elősegíti, hogy az egyes munkakörökhez köthető kompetenciaelvárásokat összevethessék az érintett munkatárs személyes kompetenciakészletével. A ~ alkalmazása segít beazonosítani a → *kompetenciadeficit* mértékét és területét, ezáltal olyan dinamikus eszközt kínál a felhasználók számára, amellyel az optimális összetételű személyi állományt folyamatosan biztosíthatják a szervezetek számára. Az egyik legismertebb ~ a hatékony szervezeti működés kialakításához szükséges speciális kompetenciákból, az információfeldolgozást támogató kognitív kompetenciákból, a munkavégzéshez szükséges általános vagy szociális kompetenciákból, a munkavégzés minőségét, a kivitelezést meghatározó személyes vagy perszonális kompetenciákból és a kiemelkedő teljesítményhez vezető funkcionális kompetenciákból tevődik össze.

<competence model>

Kompetenciaterkép: a korszerűen végzett emberierőforrás-gazdálkodás nélkülözhetetlen keretrendszere, egyben eszköze. A ~ az érintett → *szervezet*en belül működtetett → *munkakörök*hez kapcsolódó egyes kompetenciaprofilok szervezeti szintű, egységes rendszerbe foglalt kompetenciaprofil-készletét tartalmazza, azoknak a kompetenciáknak a felhasználásával, amelyek a szervezet stratégiai céljainak elérése szempontjából meghatározó jelentőségűek. Adott szervezet a különböző munkakörjellemzők és teljesítményszint-elvárások kialakításánál az összeállított ~re támaszkodhat, mert az teljeskörűen tartalmazza a releváns kompetenciák körét, azok definícióját és – a kérdéses munkakörre vonatkoztatva – az elvárt kompetenciaszinteket is. A ~ eredményesen alkalmazható a felvételi követelmények kialakításánál, valamint – a → *kompetenciadeficit*re támaszkodva – a teljesítményértékelésnél, a munkatársak egyénre szabott kompetenciafejlesztésénél és a karrierjük tervezésénél is.
<competence map>

Kompetenciátípusok: a stratégiai alapú, integrált emberierőforrás-gazdálkodás során általánosan használt, összetett → *kompetenciát* alkotó elemek meghatározott mutatók szerinti csoportosítása/osztályba sorolása. A személyes tulajdonságokat egyesítő kompetenciát alkotó öt kompetenciátípus tudatossági és megismerhetőségi szintjétől függően – az ismert jéghegymodell felhasználva – két csoportba osztható. A jéghegy víz feletti részén található a legtudatosabb, a megfigyelők számára jól látható, ezért viszonylag könnyen beazonosítható ~, mint az ismeret, a tudás, a jártasságok, a készségek (fizikai, szellemi, analitikus, koncepcionális gondolkodás) és a képességek. A jéghegy víz alatti részét a kevésbé tudatos, nehezebben látható és megfigyelhető ~ alkotják, mint az érintett személy által fontosnak ítélt szociális szerepek vagy értékek, az énkép, amely arra vonat-

kozik, hogy a személy milyennek látja/képzeli magát, a fizikai jellemzőkre, a helyzetekre, → *információ*kra adott válaszok, a személyiségvonások, valamint a viselkedést befolyásoló, szelektáló, irányító → *motiváció*ók. Ezeket a ~at alkalmazzák a rendészeti → *egyéni teljesítményértékelés*, a vezető kiválasztás, valamint a → *munkakörelemzés és munkakörértékelés* során.

<types of competences, competence types>

Komplementer rendészet: a → *rendészet* küldetésének teljesítése, a → *biztonság* megteremtése, a társadalmi → *kooperáció* és kollektív munka eredményeként előálló, egymás munkáját kiegészítő célirányos tevékenységekkel. Ebben a tevékenységegyüttesben a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a → *magánbiztonsági vállalkozások*, a civil önvédelmi szervezetek is, mivel az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.
<complementary law enforcement>

Komplex (vegyes) büntetőeljárás rendszer: az a büntetőeljárás rendszer, amely az → *akkuzatórius eljárást* és az → *inkvizitórius büntetőeljárást* egyesítve mindkettőből átvette, majd optimalizálta a megfelelőnek tartott elemeket, a közérdek (állami érdek) és magánérdek (egyéni szabadságjogok) egyensúlyának fenntartására. Nyomozati szakban inkább az inkvizitórius, a tárgyalás során – a fokozott jogvédelem biztosítására – inkább az akkuzatórius elemeket építi be.
<mixed system of criminal procedure>

Komplex határvédelmi rendszer: az → *ideiglenes biztonsági határzár* első védelmi vonalán telepített – hőkamerával, lézerekamerával, reflektorral, hangszóróval és passzív optikai kábellel rendelkező – megfigyelő, tájékoztató és riasztórendszer.

<complex border protection system>

Komplex közlekedési ellenőrzési pont: a közlekedő járművek haladási sebességének joghatásos mérésére, automatikus rendszámfelismerésre, forgalomszámlálásra, torlódások észlelésére, továbbá a forgalomirányító fényjelző készülékek jelzéseire, valamint a vasúti átjárón történő áthaladásra, az autóbusz forgalmi sávjának a használatára, a leállósáv igénybevételére, a behajtási tilalomra, a záróvonal átlépésére, ill. a kötelező haladási irányra vonatkozó előírások, valamint a biztonsági öv használatára vonatkozó szabályok ellenőrzésére szolgáló technikai eszköz az úthálózat adott pontján. Az eszköz képes észlelni a közúton közlekedő, → *veszélyes árut* szállító járműveket is. Az eszköz része a → *VÉDA* rendszernek. A közúti közlekedési ellenőrzési pont lehet fixen telepített vagy változtatható helyű.
<Complex Traffic control Checkpoint>

Komplex szakmai vizsga: (1) olyan állami vizsga, amely a szakmai elméleti és gyakorlati jellegű felkészítés során megszerzett a → *szakmai és vizsgakövetelményben*, iskolai rendszerű → *szakképzésben* pedig a szakképzési kerettantervben szereplő, iskolarendszeren kívüli szakképzésben a → *képzési program* szerinti tudástartalom elsajátításának vizsgabizottság általi, a vonatkozó vizsgaszabályzat alapján és egységes eljárás keretében történő megítélése, értékelése. (2) Az iskolai rendszerű szakképzésben részt vevő tanuló és az iskolarendszeren kívüli szakképzésben részt vevő felnőtt részére az OKJ-ban meghatározott szakképesítés megszerzéséhez szükséges, a szakképesítéshez tartozó feladatprofil szerinti tevékenységek ellátásához tartozó szakmai elméleti és gyakorlati jellegű komplex tudás, teljesítmény ezzel megbízott vizsgabizottság általi, egységes elvek alapján történő mérésére, értékelésére, továbbá a megfelelőséget tanúsító, jogszabályban meghatározott bi-

zonyítvány kiadására/megtagadására irányuló eljárás.

<comprehensive professional examination>

Koncentrikus körök elmélete: a → *Chicagói Iskola* egyik kutatójának, Ernest Burgessnek a nevéhez köthető a ~nek a kidolgozása, amely zónaelméletként is ismeretes. Burgess megállapította, hogy Chicagó városa koncentrikus körökből épül fel, az egyes zónákban pedig eltérő társadalmi státuszú emberek laknak, akik eltérő típusú szociológiai problémákkal rendelkeznek. Egyik legfontosabb, rendészettudományi szempontból is releváns megállapítása, hogy a városközponttól való távolság és a bűncselekmények száma között fordított arányosság figyelhető meg. Burgess modellje szerint (1926) Chicagó városa az alábbi öt zónából épül fel: 1. belváros (city, CBD [central business district], Loop [Chicagó belvárosának helyi elnevezése]); 2. átmeneti övezet; 3. ipari munkások övezete (kékgallérosok övezete); 4. a jobb módúak lakóövezete; 5. az ingázók övezete. A zónaelméletet számos kritika érte, többek között az, hogy csak a régebbi típusú városok esetében alkalmazható. Ennek ellenére az elmélet újszerűsége és későbbi hatása a településszociológiában és a társadalomtudományokban megkérdőjelezhetetlen.

<concentric zone model>

Konfabuláció: neuropszichológiai értelemben főként a prefrontális kéreg károsodása következtében megjelenő tünet, amelynek során a beteg a valótlan emlék felidézését valószínűsítő emlékezőként éli meg. Jellemzően a Korsakov-szindróma egyik tünete.

A ~ az emlékek felidézése során megjelenő emlékek kiegészítését, esetleg cseréjét eredményező folyamat, amelynek során az emlékek nem valós (a fantázia által kiegészített) elemekkel bővülnek. Rendészettudományi szempontból e jelenséget főként a → *tanúvallomások* megbízhatósága kapcsán vizsgál-

ják. Gyermekek kihallgatásakor speciális felkészültséget igényel az óvodáskorra jellemző gyermeki ~ kezelése.

<confabulation>

Konfiguráció: (1) egy → *szervezet* vertikális és horizontális összetételét meghatározó folyamat, tevékenység. Vertikális elemei az alárendelt szervezeti elemek (vagy beosztott személyek), a horizontális elemei pedig az azonos szintű, jogállású (partner) szervezetek. (2) Beállítás, beszabályozás. Egy gyakorlat kapcsán a levezetési tervben megtestesülő ~ tartalmazza a célt, helyszínt, időt, a bevont erőket, eszközöket.

<configuration>

Konfliktus: (1) a Hadtudományi lexikon meghatározása szerint a ~ „a társadalmi életre jellemző olyan szituáció, amelyben a részt vevő felek (emberek, csoportok, → *államok*) saját – valódi vagy vélt – érdekeik alapján mások háttérbe szorítására, esetleg megsemmisítésére törekednek”. (SZABÓ 1995) (2) Az egyének vagy társadalmi csoportok közötti olyan ütközés, amely mögött igények, szándékok, vágyak, törekvések, érdekek, szükségletek, nézetek, vélemények, értékek szembenállása húzódik meg. Harcra, összeütközésre akkor kerül sor, amikor a felek viselkedése akadályozza saját igényeik érvényesítését, vagy értékrendjük gyökeresen különböző.

<conflict>

Konfliktushelyzet: A.: (1) két vagy több fél között előáll nemkívánatos helyzet, viszony megnevezése. (2) Adott → *állampolgár*, utas, ügyfél és adott szolgálati személy, ügyintéző között időszakosan előálló nemkívánatos pszichikus állapot. (3) A → *konfliktus*nak a szereplők és a környezet általi tudatosulása.

Hr.: (1) egy adott → *szomszédos állam* közvetlenül a → *határvonalhoz* közel eső terü-

letén kialakult olyan fegyveres cselekmény, amely közvetlenül veszélyezteti az → *állam* rendjét, ezen belül a határ közelében lakók életét, testi épségét, vagyonát és más ingóságait. (2) Egy vagy több állam területén a határvonal közelében kialakult olyan fegyveres cselekmény, amely közvetlenül veszélyezteti az államhatár rendjét. Kezelése speciális, ideiglenes → *kötélékek* általi ún. rendvédelmi célú → *határbiztosítás* formájában történik.

<conflict situation>

Konfliktuskezelés: (1) a globalizáció hatására a konfliktuskutatásban előtérbe került jelenség, amely a → *konfliktusok* dinamikájának, összetevőinek elemzésén keresztül kívánja kidolgozni azok rendezési lehetőségeit. (2) A konfliktus tényének, jelentőségének és valós természetének felismerésén alapuló, az összefüggések feltárására irányuló tudatos, komplex tevékenység, amely a konfliktust kiváltó vagy az általa előidézett diszfunkciók megszüntetésére, hatásuk csökkentésére, újabb előidéző okok megelőzésére irányul.

<conflict management>

Konfliktusmegelőzés: bizalom- és biztonságerősítő → *intézkedések* összessége, amely arra irányul, hogy megakadályozza a háborús állapotok vagy polgári → *válsághelyzetek* kialakulását.

<conflict prevention>

Kongruencia: hitelesség, amikor a kommunikációs folyamatban a verbális és nonverbális kommunikációs csatornákon keresztül közvetített jelzéseink között összhang van.

<congruence>

Konspiráció: (1) a titkos → *felderítés* tényének, mozzanatainak, résztvevőinek és eszközeinek, ill. a felderített ismereteknek a titokban tartására irányuló, folyamatos

és tudatos magatartás. Ellentéte a → *dekonspiráció* (lelepleződés). (2) A szakmai és közéleti nyilvánosság elől rejtett, titkos vagy leplezett tevékenység. Része a jogszabályokban titkos adatszerzésre, információgyűjtésre, ill. → *műveletek* végrehajtására feljogosított → *szervezetek*, ill. szolgálatok munkájának az ellenérdekelt szolgálatok és szervezetek, továbbá rendvédelmi területen az egyénileg, csoportosan vagy a szervezeten elkövetett vagy elkövetendő → *bűncselekmények* felderítésére, megakadályozására, megszakítására, az elkövetők felelősségre vonására vonatkozó komplex tevékenységnek. A ~ során maga a → *kapcsolat*, az egymással kapcsolatban állók, a kapcsolattartás módjai, ideje, helyszínei is titkosak, illetéktelen általi megismerésük hátráltathatja vagy meg is akadályozhatja a konspiratív tevékenység céljának elérését.

<keeping secrecy, conspiracy>

Konspirált: a bűnüldöző tevékenységek végrehajtásának egyik módja, amelynek során az eljáró személy kilétét és tevékenységének a célját is titkolja.

<secret, concealed, undercover>

Konstábler, konstábleri intézmény: angol eredetű rendőri intézmény. Hazánkban rövid ideig először 1848-ban, majd 1861-ben állt fel. Polgárőri funkciót ellátó tagjait, a konstáblereket magyarul békebiztosoknak vagy békeintézőknek nevezték. Megkülönböztető jelzésként pálca, ill. buzogány alakú, ún. konstáblerbotot tartottak maguknál. A ~ szó ezután hivatalos formájában a rendőrlegénységet irányító rendőrtiszteket (rendbiztosokat) jelölte, később a köznyelvi általánosságban a → *rendőr* szinonimájaként használták.

<constable(s' institution)>

Kontamináció: a → *nyomok* és anyagmaradványok nemkívánatos beszennyezését, ill. összekeveredését jelenti, amely bekövetkezhet külső, objektív tényezők által, valamint emberi (célirányos vagy mulasztásos) tevékenységek következményeként is.

<contamination>

Konténer: a híryanag, titkos eszköz, utasítás, pénz stb. rejtésére szolgáló, alkalmazásának környezetébe beolvadó mesterséges tárgy. A ~ a → *hírszerzés* ügynökeivel a személytelen kapcsolattartás hagyományos eszköze.

<container>

Kontradiktórius elv: az eljárásban érvényesülő funkciómegosztás a büntetőeljárás törvény szerint. Az eljárás → *alanyai* (ügyfelek) által végzett három alapvető → *büntetőeljárás* tevékenység (→ *vád*, → *védelem*, ítélezés) önállóságát, elkülönülését jelenti.

<adversarial principle, the principle of the division of the tasks related to the proceedings>

Kontrollált kísérlet: Kut.: minimum két csoportot, egy kísérletit és egy kontrollcsoportot vizsgáló tudományos → *kísérlet* ellenőrzött feltételekkel, csak kisszámú változó manipulálásával. A kísérleti csoport tagjainak független változóit manipulálják, míg a kontrollcsoporté állandó marad. Az egyetlen különbség a két csoport között a vizsgálat tárgyát képező változó.

<controlled study>

Konzul: (1) a konzuli képviselőnél szolgálatot teljesítő állami tisztviselő, aki a küldő → *állam* megbízásából a fogadó állam területén közigazgatási, gazdasági feladatokat, valamint az ott élő saját → *állampolgárok* érdekvédelmét látja el. (2) Diplomáciai státuszt nem élvező olyan külügyi tisztviselő, akit saját állama valamely külföldi állománynál

máshelyre rendel azzal a céllal, hogy ott saját országa állampolgárainak kereskedelmi ügyleteit támogassa, állampolgárait bizonyos ügyekben segítse és más (vízumkiadás, → *útlevél* meghosszabbítása stb.) rutinfeladatokat lásson el.

<consul>

Konzuli jog: a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben 1961. április 18-án aláírt → *nemzetközi szerződés*ben, a konzuli kapcsolatokról Bécsben 1963. április 24-én elfogadott egyezményben, valamint a kétoldalú konzuli egyezményekben, a nemzetközi szokásjogban, továbbá a nemzeti jogszabályokban megnyilvánuló normák és jogelvek összessége.

<consular law>

Konzuli tisztviselő: a konzuli kapcsolatokról szóló vonatkozó egyezmény alapján minden olyan személy – ideértve a konzuli képviselő vezetőjét is –, akit e minőségében megbíztak konzuli feladatok végzésével. Magyarország ~je a diplomáciai vagy konzuli képviselőt a miniszter megbízása alapján konzuli feladatot ellátó személy. Ilyennek minősül a hivatásos konzuli tisztviselőn túl a tiszteletbeli konzuli tisztviselő is.

<consul>

Konzuli védelem: az → *állam* kötelezettsége az adott ország → *állampolgárainak* és azok érdekeinek külföldön megvalósuló sajátos védelmére. Ez a védelmi szolgáltatás a magyar állampolgárok számára az alábbi teendőket fedi le: 1. tanácsadás és segítségnyújtás; 2. bájba jutott magyar állampolgárok védelme; 3. segítségnyújtás baleset vagy → *bűncselekmény* → *áldozatainak*, ill. súlyos, sürgős ellátást igénylő betegnek; 4. segítségnyújtás → *katasztrófa*, → *háború* vagy fegyveres összeütközés esetén;

5. személyes szabadságukban külföldön korlátozott magyar állampolgárok védelme; 6. intézkedés haláleset történésekor; 7. kiskorú vagy cselekvőképességében korlátozott magyar állampolgár védelme; 8. intézkedés, ügyeinek vitelében akadályozott személy érdekében. Magyarország Alaptörvénye alapján minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy külföldi tartózkodásának ideje alatt Magyarország védelmét élvezze.

<consular protection>

Kooperáció: → Együttműködés

Koordináció: Á.: egyeztetés, valamihez rendelés. Rsz.: (1) egyes szervezeti egységek céljainak és tevékenységének összehangolása, bevonása a szervezeti célok hatékony és eredményes megvalósításába. A ~ igénye annál nagyobb és komplexebb, minél inkább függ az egyes szervezeti egységek tevékenysége a másiktól, és ez minél kölcsönösebb. (2) Változatlan célok, tervek, szervezeti és folyamatstruktúra mellett a felmerülő problémákra, ellentmondásokra különböző eszközökkel és módszerekkel új megoldásokat találó → *vezetői tevékenység*.

<coordination>

Koordinációs eszközök: azon speciális – leginkább szervezési – eszközök, amelyek által a részelemek, résztvevő egységek egymás mellé rendelése, összehangolása, „megfelelő viszonyba hozása” történik. A szervezeti egységek differenciálódása a munka- és hatáskörmegosztásból adódó természetes következmény, ezért a részek szervezeti célokért történő összefogására kell törekedni, nem a különbségek felszámolására.

<coordination tools>

Koordinációs tisztviselő: az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség* ügyve-

zető igazgatója által a közös → *műveletek*, kísérleti projektek és → *gyorsreagálású határvédelmi intervenciók* szervezése és operatív összehangolása céljából kinevezett → *szakértő*. A ~ feladata a fogadó és részt vevő tagállamok közötti együttműködés és koordináció elősegítése. Ennek során: 1. az ügynökség, a fogadó tagállam és az európai határ- és partvédelmi csapatok tagjai közötti összekötőként tevékenykedik; 2. nyomon követi a → *műveleti terv* helyes végrehajtását, ideértve az alapvető jogok védelmét is, és erről jelentést tesz az ügynökségnek; 3. az európai határ- és partvédelmi csapatok bevetésének minden vonatkozásában az ügynökség nevében tevékenykedik, és e vonatkozásokról jelentést is tesz; 4. jelentést tesz az ügyvezető igazgatónak arról is, ha a fogadó tagállam a műveleti tervnek nem megfelelő utasításokat ad az európai határ- és partvédelmi csapatoknak.

<coordinating officer>

Koordinált ellenőrzés: olyan típusú → *forgalom-ellenőrzés*, amikor azonos cél elérése érdekében a szomszédos területi és helyi rendőri szervek egymással együttműködve, egymás tevékenységéről tudva összehangoltan végeznek ilyen jellegű tevékenységet.

<coordinated controlling>

Kordon: láncszerű fizikai akadály emberekből, járművekből, ill. tárgyakból, terek leválasztására, közlekedési útvonalak kialakítására.

<cordon>

Kordonszolgálat: kordonalakzatot kialakító és abban feladataikat teljesítő → *rendőrök*.

<cordon service>

Korhatár előtti ellátás: a társadalombiztosítási nyugdíjkorhatár elérése előtt, a szolgálati jog szabályai alapján 2012. január 1. előtt

nyugállományba helyezettek részére folyósított szolgálati nyugdíj helyébe lépő nyugdíjszerű ellátás, szolgálati járandóság. A 2012-ben hatályba lépett törvények megszüntették a hivatásos állomány tagjainak korábban biztosított szolgálati nyugdíj intézményét. Az érintettek az öregségi nyugdíjkorhatár eléréséig a korábbi szolgálati nyugdíj összegének megfelelő szolgálati járandóságra váltak jogosulttá az öregségi nyugdíjkorhatár eléréséig. A szolgálati járandóság emelésére és a folyósítás melletti kereseti korlátozásokra a nyugdíjakra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

<financial support before the age of retirement/financial support in the early retirement age>

Korlátozott légtér: a → *légtérnek* az a része, amelyen belül a repüléseket bizonyos feltételekkel korlátozzák, a korlátozásra általában környezetvédelmi, biztonsági okokból kerülhet sor.

<restricted airspace>

Korlátozott terjesztésű adat: a vonatkozó magyar törvény által meghatározott legalacsonyabb minősítési szint, az ilyen minősítésű → *adat* illetéktelen általi megismerése vagy érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala hátrányosan érinti a védendő közérdeket.

<restricted data>

Kóros elmeállapot: a vonatkozó törvény alapján az elkövető büntethetőségét kizáró vagy korlátozó, szubjektív ok egyike. Az elmeműködés kóros állapotának fennállását és mértékét két orvossal kell állapítani meg, akik közül az egyik elmeorvos. A ~ vagy teljesen megakadályozza, vagy korlátozza az elkövetőt abban, hogy cselekményének következményeit felismerje, és annak megfelelően cselekedjen, így a Btk. különbséget tesz a büntethetőséget kizáró

~ (→ *beszámíthatóság* teljes hiánya), a → *büntetés* korlátlan enyhítését lehetővé tevő
 ~ (korlátozott *beszámíthatóság*), továbbá
 a ~ teljes hiánya (*beszámíthatóság*) fogalmai között.

<abnormal state of mind, psychopathology>

Korrekcións pszichológia: a pszichológiának javító- és bv. végrehajtási intézményekben alkalmazott területe, főként a → *fogvatartottak* → *mentális zavarainak* terápiájára, a → *krízishelyzetek* előrejelzésére, kezelésére, a személyzet képzésére, szakértői tanácsadásra, rehabilitációs programokra.

<correctional psychology>

Korrelációelemzés: → *statisztikai* eljárás két változó közti kapcsolat kimutatására. Mérőszáma a -1 és +1 közé eső korrelációs együttható. A pozitív előjelű együttható jelzi a két változó közti azonos irányú kapcsolatot (ha az egyik növekszik, a másik is), a negatív pedig fordított irányú kapcsolatot jelez (amikor az egyik nő, a másik csökken). A két változó közti kapcsolat nem feltétlenül oksági (→ *kauszalitás*).

<correlation analysis>

Kortizol, kortizon: fő → *stresszhormonok*, amelyeket a mellékvesék termelnek szoros idegrendszeri szabályozás alatt. Az energetikai folyamatok mobilizálásában (pl. a glükózanyagcsere szabályozása), ill. a kritikus helyzetek kezeléséhez szükséges lelkiállapot kialakításában játszik szerepet. A ~ termelésének zavarai (pl. hosszú ideig tartó csökkent, ill. fokozott termelés) → *mentális zavarok*hoz vezet. E hatások háttérben epigenetikai jelenségek állnak.

<cortisol>

Kölcsönhatás visszatükröződésének elve: a változás vagy visszatükröződés törvénye az egyes objektumok kölcsönhatásának és e

kölcsönhatás visszatükröződésének elvét fogalmazza meg. Minden bűnügyben felhasználható bizonyítási eszköz tulajdonképpen két materiális rendszer találkozásának, kölcsönhatásának a függvénye. Ezen alapul a változás, ill. annak visszatükröződése. Míg a személyi jellegű bizonyítékoknál pszichikai, tudati visszatükröződésről van szó, addig a → *tárgyi bizonyítékok* esetében más (fizikai, kémiai, biológiai), ún. elementáris jellegű tükröződés következik be. Az egyes objektumok kölcsönhatásának szemléletes példái a kölcsönös nyomképződések vagy nyomkereszteződések, a kölcsönös anyagátvitel vagy a kölcsönös elváltozások.

<the principle of interaction of reflection>

Költséggazdálkodás: az adott évre elfogadott, Magyarország → *költségvetéséről* szóló törvény által biztosított speciális működési költségek fedezésére rendelkezésre álló pénzügyi keret felhasználásának tervezése és annak évközi intézése, amelynek során a központi keret kezelője előleg és pótelőleg folyósításával előfinanszírozza a területi szervek költségeit.

<management of costs>

Költségvetés: (1) pénzalap, pénzügyi terv és jogszabály összetett fogalmaként szereplő megnevezés. (2) Közgazdasági megközelítésben ~ egyrészt konkrét pénzalap, amely meghatározott célok finanszírozását szolgálja, és amelyen keresztül a költségvetési finanszírozás ténylegesen megvalósul, másrészt pénzügyi terv, amely a jövőben várható bevételeket és kiadásokat tartalmazza, valamint meghatározza a → *költségvetési gazdálkodás* kereteit. (3) Jogi szempontból a ~ jogszabály, törvényi formában elfogadott dokumentum, amely számba veszi az ellátandó közfeladatokat, és sajátos eljárási rendben hagyják jóvá.

<budget>

Költségvetési beszámoló: szabályszerű könyvvezetés zárása után főkönyvi kivonattal és → *leltárral* alátámasztott éves jelentés, amelyet magyar nyelven, forintosított módon kell készíteni. A ~ részei: 1. → *költségvetési számvitel* alapján: költségvetési jelentés, maradványkimutatás, adatszolgáltatás (pl. személyi juttatásokról, foglalkoztattokról); 2. → *pénzügyi számvitel* alapján: vagyonmérleg, eredménykimutatás, kiegészítő melléklet.

<budgetary report>

Költségvetési cím: költségvetési értelemben szervezeti és szabályozási szempontból összetartozó, továbbbrazetezett → *előirányzatok* összessége. A központi költségvetésről szóló törvényben szereplő ~ek címrendet képeznek. ~et alkotnak a területileg széttagoltan működő, de azonos alaptevékenységet végző → *költségvetési szervek*, ill. ezek csoportja. A címen belüli alcímek a címhez tartozó területi költségvetési szervek. (Alcímet képeznek a rendészeti feladatokat ellátó területi költségvetési szervek is.) Az alcímek → *költségvetése* az alcím kiadási és bevételi előirányzatait tartalmazza.

<budget title>

Költségvetési gazdálkodás: a bevételi → *előirányzatok* teljesítése kötelezettségének és a kiadási előirányzatok felhasználása jogosultságának összessége és folyamata. A ~ során biztosítani kell, hogy a bevételeket és kiadásokat a tervezés során megállapított célhoz kötötten használják fel.

<budgetary management>

Költségvetési számvitel: az államháztartás számvitelének alrendszere, amely biztosítja a bevételi és kiadási → *előirányzatok* alakulásának, a követelések, a → *kötelezettségvállalások* és ezek teljesítésének, továbbá a központi költségvetéstől származó támogatások felhasználásának a valóságnak megfelelő, fo-

lyamatos, zárt rendszerű, áttekinthető nyilvántartását, továbbá a → *költségvetési beszámoló* elkészítését.

<budget accounting>

Költségvetés-tervezés: (1) olyan folyamat, amelynek során a → *tervezést* végzők ki-munkálják a közfeladat-ellátás alapjául szolgáló bevételi és kiadási → *előirányzatokat*.

A tervezés alapját az ellátandó feladat felmérése és a gazdasági helyzet elemzése (gazdasági fejlődés mutatói, életszínvonal-mutatók elemzése) adja. A ~ célja, hogy tervezett bevételeket közzgazdaságilag megalapozottan, a tervezett kiadásokat pedig kizárólag a közfeladatok megfelelő szintű ellátásához szükséges mértékben hagyják jóvá. A ~ általános alapelveit az Alaptörvény fogalmazza meg. (2) A → *költségvetési szerveknél* a ~ az alapfeladat-ellátás alapját képező bevételi és kiadási előirányzatok számvetésekkel alátámasztott kimunkálása.

A rendvédelmi szervek éves költségvetés-tervezetét és annak alapján az éves → *költségvetést* úgy kell elkészíteni, hogy teljes összhangot mutasson a költségvetési szerv adott évre vonatkozó feladatellátásával, szervezeti felépítésével, személyi és tárgyi feltételeivel, valamint költségvetési-pénzügyi feltételeivel, így különösen a működés során felhasználható forrásaival. A költségvetési szerv – a keretszámok alapján – a költségvetésben tervezi meg mindazokat a bevételeket és kiadásokat, amelyek: 1. az ellátott közfeladataival kapcsolatosak; 2. jogszabályon, szerződéses, ill. megállapodási kötelezettségen alapulnak; vagy 3. a tapasztalatok alapján rendszeresen előfordulnak, vagy eseti jelleggel várhatók; ill. 4. az eszközök hasznosításával függenek össze.

<budget planning>

Költségvetés-végrehajtás: a → *költségvetési szerv* alapfeladatai megvalósítását, az azok fedezetét képező bevételek besze-

dése és a kiadási → *előirányzatok* teljesítése. A ~ (előirányzat-felhasználás) folyamata vertikális (egymásra épülő) és horizontális (egymás melletti) gazdasági eseményekre tagozódik. A vertikális folyamat a → *kötelezettségvállalás*, az ellenjegyzés, a → *szakmai teljesítésigazolás* (záradékolás), az → *érvényesítés*, az → *utalványozás* és a fizetési kötelezettség teljesítése. Horizontális folyamat a munkaerővel és személyi juttatásokkal való gazdálkodás, valamint a → *vagyongazdálkodás*.

<budget execution>

Költségvetési szerv: jogszabályban vagy alapító → *okirat*ban meghatározott közfeladat ellátására létrejött, szakmailag, szervezetenként önálló, államkincstári nyilvántartású, jogi személyiségű → *szervezet*.

<budgetary authority, financial entity>

Költségvetési szerv alapító okirata: → *költségvetési szerv* alapításáról rendelkező → *okirat*. A ~ tartalmazza a költségvetési szerv: 1. megnevezését magyar nyelven; 2. székhelyét, telephelyeit; 3. alapításáról rendelkező jogszabály teljes megjelölését, ha az alapításról jogszabály rendelkezett; 4. irányító szervének vagy felügyeleti szervének megnevezését, székhelyét; 5. illetékességét, működési területét; 6. közfeladát, alaptevékenységét, ezek kormányzati funkció szerinti megjelölését és főtevékenységének államháztartási szakágazati besorolását; 7. vezetőjének megbízási rendjét; és 8. alkalmazásában álló személyek jogviszonyának megjelölését.

<status of budgetary authority/body>

Költségvetési szerv belső kontrollrendszere: integrált → *kockázatkezelés* és tárgyilagos bizonyosság megszerzése érdekében kialakított folyamatrendszer. A ~ működtetésének célja: 1. a működés és → *gazdálkodás* törvényes, gazdaságos, hatékony

és eredményes megvalósítása; 2. az elszámolási kötelezettségek törvényes, jogszerű teljesítése; 3. az erőforrások és a vagyon megóvása, a rendeltetésszerű használat biztosítása. A → *költségvetési szerv* vezetője felelős azért, hogy az általa irányított, felügyelt → *szervezet*nél kialakuljon a megfelelő kontrollkörnyezet, működjön az integrált kockázatkezelési rendszer, folyamatos legyen a kontrolltevékenység, rendelkezésre álljon az információs és kommunikációs rendszer, valamint lehetőség legyen a nyomkövetési rendszer, monitoringrendszer működtetésére.

<internal regulatory system of a budgetary authority/body>

Könyvített szolgálat: a szolgálati viszony módosításának egyik esete, a szolgálati viszony rendszerében 2012-től bevezetett új intézmény, amely szerint a rendvédelmi szervet irányító miniszter által meghatározott szolgálati beosztásokban lehetővé válik a könnyített feltételek melletti szolgálatellátás. Ezek a könnyített feltételek: heti 35 órás munkaidőkeret, túlszolgálat tilalma, csak beleegyezéssel megvalósítható éjszakai szolgálat. A ~ra beosztott legfeljebb az ellátott szolgálati beosztásra megállapítható illetmény 90%-ára válik jogosulttá. A ~ra a hivatásos állományú a kérelmére osztható be. Kérelmet az a hivatásos állományú adhat be, akinek az öregségi nyugdíjkorhatár eléréséig kevesebb, mint 10 éve van hátra, és rendelkezik legalább 25 év tényleges hivatásos állományban töltött szolgálati viszonnal. A ~ra történő beosztásról az állományilletékes parancsok mérlegelés alapján dönt, aminek során figyelembe veszi a kérelem benyújtásakor betöltött szolgálati beosztással járó nehézségeket és a hivatásos állományú egészségi, fizikai állapotát is.

<light duty/employment in light duty>

Könyvviteli mérleg: a → *költségvetési szerv* rendelkezésére álló → *vagy*on egy meghatározott napra (fordulónap) összevontan, értékben történő bemutatása, egyrészt megjelenési formája (eszközök), másrészt eredete (források) szerinti rendszerezésben.

<balance sheet of accounting>

Körlet/részleg: a bv. intézet egyéb részeitől elhatárolt zárcák, lakóhelyiségek területe.

<unit/division/section>

Környezeti jog: természetes és mesterséges környezet, valamint a környezeti elemek védelmére született jogszabályok összessége.

<environmental law>

Környezetkárosodás: a környezetben, ill. valamely környezeti elemben közvetlenül vagy közvetve bekövetkező, mérhető, jelentős kedvezőtlen változás, ill. valamely környezeti elem által nyújtott szolgáltatás közvetlen vagy közvetett, mérhető, jelentős romlása.

<environmental damage>

Környezettanulmány: Nb.: (1) nemzetbiztonsági és/vagy bűnüldözési célból az érdeklődési körbe került személy vagy → *célszemély* lakókörnyezetében az életkörülményeire, általános emberi magatartására, személyi tulajdonságaira, kapcsolataira és más, releváns → *adataira* irányuló, leplezett információgyűjtés.

(2) Hivatalos, iktatott dokumentum, amelyben a rendvédelmi, hírszerző, elhárító és terrorelhárító szolgálatok a feladatellátásuk során a jogosultságaik keretei között felmérik és rögzítik a célszemély vagy célcsoport, célobjektum fizikai környezetét, életvitelének, mozgásának jellemzőit, kapcsolati rendszerét, személyes ismertetőjegyeit, jellemvonását, viselkedési és magatartási jellegzetességeit, szokásait. Objektum esetén rögzítik az oda bejáratos és ott rendszeresen tartózkodó személyek kö-

rét, az objektum fizikai védelmét, az esetleges személy- és vagyónvédelmi rendszer üzemeltetési jellegzetességeit, az objektum közművi hálózatát, az elektronikai rendszereket, az üzemeltetés általános sajátosságait.

Mb.: a ~ a → *magánnyomozó* által a célszemélyről a megbízó számára készített átfogó jellemzés. Kitér a kérdéses személy életmódjára, családi állapotára, rokoni kapcsolataira, lakhatási körülményeire, anyagi helyzetére, iskolai végzettségére, napirendjére, munkájára, szabadidős tevékenységére, társasági kapcsolataira, esetleges káros szenvedélyeire.

<assessment report; quasi (covert) social inquiry report; wetting>

Környezettudatosság: a társadalom és tagjai számára legmegfelelőbb, hosszú távú környezeti érdekeket céltudatosan ötvöző, tudományosan megalapozott gondolkodás és az azon alapuló magatartásforma, amelynek gyakorlati célja az ember és környezete közötti viszony harmóniájának a megteremtése, hosszú távú fenntartása.

<environmental awareness>

Környezetvédelmi igazgatás: a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi → *hatóság* és igazgatási szervek szakigazgatási feladatainak összessége.

<environmental management>

Környezetvédelmi szabálysértés: olyan, a → *bűncselekmény* tárgyi súlyát el nem érő jogsértés, amelynek elkövetése miatt egyes esetekben az erdészeti → *hatóság* arra felhatalmazott ügyintézője, a → *halászati őr*, valamint a → *mezőőr*, a természeti, védett természeti és → *Natura 2000 területeken* a → *természetvédelmi őr*, helyi jelentőségű védett természeti területen az önkormányzati természetvédelmi őr is szabhat ki helyszíni bírságot (pl.: köztisztasági szabálysértés).

<environmental offence>

Körszállítás: olyan rendszeresen végrehajtott, központilag szervezett és központi újraosztáson alapuló fogvatartotti → *szállítás*, amelynek során az egyes bv. intézetek szállítójárművei útba indítóként a bv. intézet és a központi elosztóhely, majd célintézetként a központi elosztóhely és a bv. intézet között hajtják végre egy vagy több → *fogvatartott* mozgását.

<round haul/transport, form of delivery to destination>

Körutazást végző hajó: olyan hajó, amely egy előre rögzített útiterv szerinti utazást tesz, az útiterve különböző kikötőkben turisztikai tevékenységeket is tartalmaz, és az utazás során alapvetően nem kerül sor utasok fel- és leszállására.

<cruise ship>

Körzeti megbízott: az a közrendvédelmi → *rendőr*, aki rátermettsége, nagy fokú önállósága és felelősségtudata, konfliktuskezelő képessége, magas fokú szakértelme, szakmai sokoldalúsága, hosszabb szolgálati ideje, példamutató teljesítménye, rendezett magánélete alapján alkalmas arra, hogy körzetében a lakosság felé közvetlenül képviselje a → *rendőrséget*, és ellássa a ~i szolgálatot jellemző sokoldalú teendőket. A ~nak az a 8 év szolgálati viszonytal rendelkező rendőr nevezhető ki, aki középiskolai végzettséggel és rendőrtiszthelyettesi szakképzettséggel, valamint ~i szakképzéssel rendelkezik, továbbá a rendőri munkában legalább 2 éves tényleges közterületi szakmai gyakorlatot szerzett, a kinevezést megelőzően 6 hónapos átmeneti jellegű ~i megbízását eredményesen teljesítette. Nem bízható meg ~i feladatokra, valamint nem nevezhető ki ~nak az, akivel szemben → *büntetőeljárás* van folyamatban, vagy aki egy fizetési fokozattal való visszavetés, a fizetési fokozatban való előlépés várakozási idejének meghosszabbítása, egygel alacsonyabb rendfokozatba visszavetés vagy alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés → *fenyítésének* hatálya alatt áll.

<local deputy policeman, quasi sheriff/ neighbourhood police officer>

Körzeti megbízotti szolgálat: a → *rendőrség* közrendvédelmi szolgálati ágának az a szolgálati formája, amelynek alapvető célja a körzeti megbízotti → *működési körzetben* található településeken a rendőrség állandó, közvetlen kapcsolatának kialakítása és fenntartása a lakossággal, a települési önkormányzatokkal, a helyi lakossági, civil és gazdálkodó → *szervezetekkel*, a rendőri jelenlét biztosítása, valamint a rendőrség → *hatáskörébe* tartozó – jogszabályban, valamint közjogi szervezetszabályozó eszközben meghatározott – helyi bűnmegelőzési, bűnüldözési és rendészeti feladatok folyamatos ellátása. A ~ot ellátó személy a rendőrség különböző szolgálati ágainak és szolgálatainak feladatkörébe tartozó tevékenységet végez. Így feladatai között megjelennek a közrendvédelmi, a közlekedésrendészeti, a bűnügyi, az igazgatásrendészeti, eseti jelleggel a csapatszolgálati területeket jellemző tevékenységek. A ~ elsőként kísérleti jelleggel szovjet mintára 1954-ben Várpalotán, ill. a Kecskeméti járásban alakult meg. A kedvező tapasztalatok megalapozták a szolgálat általános bevezetését, így a rendőrség közrendvédelmi szolgálatának fejlesztése tárgyában kiadott parancs elrendelte, hogy 1955. július 1-től fokozatosan át kell térni a ~i rendszerre, ennek köszönhetően 1956 júliusára már az ország területének 60 %-án működött ilyen → *szolgálati forma*.

<local/neighbourhood police officers' service>

Kötélék: a → *csapatszolgálati egységek*, → *csapatszolgálati alegységek*, → *szolgálati csoportok* és → *szolgálati csoportosítások* együttes elnevezése.

<formation>

Kötelezettségvállalás: a jóváhagyott kiadási → *előirányzatok* terhére foganatosított olyan jognyilatkozat, → *intézkedés*, amely jövőbeni fizetési kötelezettséggel jár.

A kötelezettség akkor vállalható, ha a szakmai feladat ellátását szolgáló szükségesség és jogszerűség fennáll, a teljesítéshez szükséges pénzügyi fedezet, a megoldási lehetőségek közül a célszerűséget, a hatékonyságot és gazdaságosságot segítő változat rendelkezésre áll. A → *költségvetési szerv* nevében a feladatok ellátása (végrehajtása) során fizetési vagy más teljesítési kötelezettséget vállalni a költségvetési szerv → *vezetője* vagy az általa írásban megbízott személy jogosult.
<commitment>

Kötelező kegyelmi eljárás: a → *feltételes szabadságra bocsátás* lehetőségéből kizárt, életfogytig tartó → *szabadságvesztésre* ítélnél hivatalból indított kegyelmi eljárás, ha az elítélt a szabadságvesztésből 40 évet kitöltött. Ekkor az elítéltet fogva tartó bv. intézet értesíti az igazságügyért felelős minisztert. Ha a ~ az elítélt kegyelemben részesítése nélkül zárult le, és az elítélt továbbra is életfogytig tartó szabadságvesztését tölti, a ~ lezárultát követően 2 év elteltével a ~t ismét le kell folytatni.
<mandatory grace procedure>

Követés: Mab.: a → *magánnyomozói* → *adatgyűjtő* tevékenység során közterületen, közönség számára nyitva álló helye(k) en mozgó → *célszemély* útvonalának, úti céljának és tevékenységének megismerése.
<following/stalking>

Közbátorlét: rendészettörténeti kategória, Karvasy általi megközelítésben nem más, mint „a közcsend és → *rend*, továbbá az államhatalom és → *hatóságok* tekintélyének, valamint a törvények uralmának fenntartá-

sa, az állami kötelék és szervezés biztosítása”. (KARVASY 1862)

<quasi public bravery (archaic name for public safety)>

Közbenső (ügyészi) szakasz: → *vád* alá helyezési és vádemelési szakasz. Ebben tradicionálisan az ügyész a → *vádemelés* kérdésében dönt, ill. arról, van-e helye pl. → *közvetítői eljárásnak*, ill. feltételes ügyészi felüggesztésnek. Amikor még az ügyész → *vádirata* beérkezik a vádtanácsshoz, az megvizsgálja a vádat, ennek alapján eldönti, hogy van-e helye főtárgyalásnak (pl. törvényes-e a vád). Ha úgy ítélte meg, hogy kitűzhető a főtárgyalás, → *végzéssel* a → *terheltet* vád alá helyezi. Az utóbbi eljárás a bírósági szakasz része volt, amely később a → *nyomozás* és bírósági eljárás közé ékelődött, majd a nyomozás részeként elvesztette önálló eljárási szakasz voltát.

<intermediate/interim (indictment) stage>

Közbeszerzés: Á.: olyan beszerzési eljárás, amelyet az ajánlatkérőként meghatározott → *szervezetek* visszerthes szerződés megkötése céljából kötelesek lefolytatni megadott tárgyú és értékű beszerzések megvalósítása érdekében.

Log.: a közszolgáltató tevékenységgel közvetlenül összefüggő árubeszerzések, építési beruházások és szolgáltatásmegrendelések külön törvényben szabályozott köre, amelynek értékhatárát az éves költségvetési törvény határozza meg.
<public procurement>

Közbiztonság: (1) alapvetően olyan közállapot, amelyben az egyes személyek és közösségek élete, működése és javai a jogellenes támadásoktól nincsenek veszélyeztetve. (2) A társadalmi együttélés jogilag és a rendvédelmi szervek által fizikailag is oltalmazott állapota. (3) Az → *állampolgárok* élet- és vagyonbiztonságát jogilag szabályozott

valamilyen – bizonyos mértékben még elfogadható szintű – közállapot. (4) Az adott társadalom tagjai személy- és vagyónbiztonságának a vonatkozó szabályozás szerinti megvalósulásának → *állam* általi garantálása.
<public safety>

„Közbiztonság” (Rendőri lap): (1) 1869–1870 között kiadott rendőri periodika, az első rendőri szaklap, rendészeti elméleti és tapasztalati ismereteket terjesztő heti szakközlöny. (2) 1907–1939 között kiadott rendőri periodika, a magyarországi közbiztonsági → *hatóságok* hivatalos közlönye.
<Public Safety, Police Papers: periodicals>

Közbiztonság elleni bűncselekmények: a ~et tartalmazó fejezetben olyan → *bűncselekményeket* szankcionál a Btk., amelyek a sérelemmel közvetlenül érintett egyének, közösségek érdekein, ill. javain túl közösségi érdekeket is veszélyeztetnek. A ~ körébe jelenleg a terrorista jellegű cselekmények, egyes → *veszélyes anyagokra* elkövetett visszaélésszerű magatartások, a bűnszervezetben részvétel, a közveszélyokozás, ill. a közérdekű üzem működésének megzavarása mint bűncselekmények tartoznak.
<offences against public security>

Közbiztonsági csoport, bizottság: helyi önkormányzati képviselő-testületi bizottság, amely a település → *közbiztonságát* érintő önkormányzati ügyekben javaslatételre, döntés-előkészítésre, felhatalmazással döntéshozatalra jogosult.
<public security group, committee for public safety>

Közbiztonsági engedély: az atomenergiáról szóló hatályos törvényben meghatározott létesítményekben, ill. → *munkakörök* betöltéséhez szükséges, a → *rendőrség* által adott engedély.
<public security authorisation>

Közbiztonsági tanácsnok: a helyi képviselő-testület döntése alapján a → *közbiztonságot* érintő önkormányzati feladatok teljesítését, ezek felügyeletét megbízással végző, az ezekkel kapcsolatos témakörben javaslatot tevő, kezdeményező helyi önkormányzati képviselő.
<councillor for public safety>

Közegészségügyi veszély: bármely olyan betegség, amely az Egészségügyi Világszervezet Nemzetközi Egészségügyi Szabályzata szerint járvány lehetőségét rejt magában, valamint más fertőző betegségek vagy ragályos parazitás megbetegedések, ha a tagállamok → *állampolgáira* vonatkozó védelmi rendelkezések hatálya alá tartoznak.
<threat to public health>

Középirányító szerv: az alárendelt, rendészeti feladatokat ellátó → *költségvetési* szervek vonatkozásában a → *belügyminiszter* által leadott felügyeleti jogkörrel rendelkező országos → *hatáskörű* önálló belügyi szerv.
<middle management authority>

Közérdekű adat: az állami/önkormányzati feladatot, ill. egyéb közfeladatot ellátó szerv kezelésében lévő, tevékenységére vonatkozó, továbbá közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett, a → *személyes adat* fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített → *információ* vagy ismeret, függetlenül a kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől. E körbe tartoznak különösen a → *hatáskörre*, → *illetékességre*, szervezeti felépítésre, szakmai tevékenységre, annak milyenségét jelző értékelésre, a birtokolt adatfajtákra és a működést szabályozó jogszabályokra, valamint a gazdálkodásra, a megkötött szerződésekre vonatkozó adatok.
<public data>

Közérdekű bejelentés: a → *hatóság* felé történő információközlés, amely olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség vagy az egész társadalom érdekét szolgálja. A ~ javaslatot is tartalmazhat.
<report/proposal of public interest>

Közérdekű munka: J.: önálló büntetési nem. → *Szabadságvesztés* és → *kiutasítás* kivételével egyéb → *büntetések* mellett is alkalmazható 48 és 312 óra közti időtartamban.

Bv.: díjazás nélküli munkavégzési kötelezettség büntetés-végrehajtási jogviszony keretében, heti egy-egy alkalommal, szabadidőben vagy heti pihenőnapon, amelyet 4–12 órás részletekben köteles az elítélt leírni. Végrehajtásáról a → *pártfogó felügyelői* szolgálat gondoskodik, és ellenőrzi azt. A munkahely kijelölésekor figyelembe kell venni az elítélt egészségi állapotát, szakképzettségét, szakképzését és a munkára való alkalmasságát, valamint az elkövetett → *bűncselekmény* jellegét. Ha az elítélt a számára kijelölt munkát önhibájából nem végzi el, azt vagy annak hátralévő részét → *fogházban* végrehajtandó szabadságvesztésre kell átváltoztatni.

<community service>

Közérdekű üzem: a közmű, a közösségi közlekedési üzem, az elektronikus hírközlő hálózat, az egyetemes postai szolgáltató közérdekű feladatainak teljesítésére működő logisztikai, pénzforgalmi, informatikai központok és egységek, a hadianyagot, haditechnikai eszközt, energiát vagy ipari felhasználású alapanyagot termelő üzemek, létesítmények.

<public utility works>

Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak: a → *hivatalos személy elleni bűncselekmények* körébe tartozó ~ tényállása

kiemelt büntetőjogi védelemben részesíti a közfeladatot ellátó személyek jogszerű eljárását, ill. emberi méltóságát, becsületét.

A ~ tényállását szerkezetileg egy rövid tényállásban, ún. utaló diszpozícióban fogalmazták meg, tulajdonképpen a → *hivatalos személy elleni erőszak* tényállásában meghatározott magatartástípusokat szankcionálja közfeladatot ellátó személyek sérelmére elkövetve.

<assault on a person entrusted with public functions>

Közforgalom elől el nem zárt magánút: olyan → *magánút*, amelyre való behajtás bárki számára megengedett, így a közúti közlekedés szabályaira vonatkozó jogszabályi rendelkezések hatálya e területre is kiterjed.

<private road not excluding public traffic>

Közforgalom elől elzárt magánút: olyan → *magánút*, amelyre való behajtás csak az arra jogosult engedélyével lehetséges, így a közúti közlekedés szabályaira vonatkozó jogszabályi rendelkezések hatálya e területre nem terjed ki.

<private road excluding public traffic>

Közhasznú munka: gyűjtőfogalom nem a büntető-, hanem a szociális jog területére tartozó és a tartósan munkanélküli személyek munkajövedelemhez juttatását célzó munkavégzési formák – közcélú munka, közmunkaprogram keretében végzett munka – megjelölésére. A közbeszédben a ~t gyakran – és tévesen – a → *közérdekű munka* elnevezésű → *büntetéssel* vagy a → *jóvátételi munka* elnevezésű → *intézkedés* sel azonosítják.

<work of social utility>

Közigazgatás: „a végrehajtó hatalom elkülönült szervezetrendszerének és személyi állományának a jog által meghatározott

tevékenysége, amellyel a társadalom tagjai és szervezetei magatartását a közhatalom birtokában befolyásolja. Az állami akarat gyakorlati végrehajtásának megszervezését hivatásos apparátussal látja el.” (HORVÁTH-SZALAI-TÉMESI 2014)
<public administration>

Közigazgatási bírság: a → *közterület-felügyelő* szabályszegéskor a helyszínen törvényi felhatalmazással alkalmazható pénzfizetési szankciója. Határozathozatal nélkül, első fokon jogerőre emelkedett közigazgatási → *döntés*, amellyel szemben jogorvoslatnak helye nincs, és végrehajtása adók módjára történik.
<public administration fine>

Közigazgatási büntetőjog: a közigazgatási szervek → *hatáskörébe* adott → *büntető* (represszív) szankciók alkalmazásának feltételeit meghatározó normák összessége. A közigazgatási szankciórendszerek a → *büntetőjogon* és az igazságszolgáltatáson kívüli represszió területként alakultak ki. Processzuális megközelítésben a ~ a bírói útról a közigazgatásba elterelt „szankcionáló igazságszolgáltatást” jelenti. A közigazgatás büntetőhatalmának erősödése és expanziója európai tendencia. A Verwaltungsstrafrecht (Administrative Penal Law, la répression administrative) terjedését történetileg a büntetőbírói igazságszolgáltatás tehermentesítését szolgáló dekriminalizáció motiválta. Döntőbb ok azonban a büntetőjoggal párhuzamos vagy annak alternatívájaként megjelenő gyorsabb és egyszerűbb közigazgatási szankcionálás eszközeinek megteremtésére irányuló igény volt. A közigazgatás büntetőhatalmának lényege, hogy a közigazgatási szerv jogsértésre reagálva, azzal arányos módon és mértékben, hatósági eljárásban szabja ki a büntetést. → *Angyal Pál* e sajátos büntetőhatalomnak a tárgyaként a közigazgatás-ellenességet, a közigazgatás-vé-

delmet jelölte meg. A rendszertanilag elfogadott és egyre inkább elterjedt nézet szerint a közigazgatás büntetőhatalma a közigazgatási jog érvényesítésének egy olyan nagy halmaza, amelyet angolszász szóhasználatlalt law enforcementnek neveznek. A magyar rendszert komplex megközelítéssel vizsgálva megállapítható, hogy a közigazgatási jogérvényesítésnek három alkotórésze van. Az egyik az ún. szabálysértési jognak a rendészeti/rendőrségi része. A másikat a kormányhivatalok adják, amelyek magukba integrálják a szakigazgatási szerveket, és összefogják a szabálysértési hatásköröket. A harmadik elem, a legjelentősebb mértékű összetevő pedig az ágazati büntetések köre. A közigazgatási jogérvényesítés trendjének három főbb vonulata: a szabálysértési jog szűkülése és regressziója, az ágazati büntetési rendszerek expanziója, valamint az → *Európai Unió* adminisztratív büntetési rendszerének fejlődése, harmonikus beépülése a magyar jogrendszerbe.
<Administrative Criminal Law, Administrative Penal Law>

Közigazgatási rendészet: a → *rendészet* része, az a rendészeti tevékenység, amelyet a rájuk vonatkozó normák alapján az erre felhatalmazott közigazgatási szervek végeznek.
<administrative law enforcement>

Közigazgatási rendőrség: szakmatörténeti kategória; Concha szerint „a ~ működését magától a közigazgatástól az különbözteti meg, hogy a míg a közigazgatás valami állapotot (folyópartot, medret, erdőt) vagy intézményt (várat, utat, vasutat, iskolát) vagy → *műveletet* (katonait, adószedést, mozgósítást) létesít, és folyamatot (közlekedést, vasúti szállítást, állatállomány-szaporodást és javítást) tervez, addig a közigazgatási rendőrség mindezen állapotok, intézmények, műveletek, folyamatok előfeltételeit

nyújtja, név szerinti örökődése az emberi szabadságnak, világos kötelességek vagy valószínűség alapján, esetleg karhatalmi megszorítása által is”. (CONCHA 1905)

<public administration police>

Közlekedésbiztonsági elemzés: a → *közlekedési balesetek* megelőzése érdekében végzett olyan értékelő-elemző tevékenység, amely során a bekövetkezett balesetek többszemponútú mélyelemzésével, az → *adatok* feldolgozásával megalapozott következtetés vonható le a → *biztonság* fokozására alkalmas beavatkozások megtervezésére.

<traffic safety analysis>

Közlekedési baleset: a közúti, a vasúti, a vízi vagy a légi közlekedés körében bekövetkezett, általában a közlekedési szabályok megszegéséből eredő, esetleg más külső körülmény által előidézett olyan – a járművek mozgásához kapcsolódó – váratlan forgalmi esemény, amely során anyagi → *kár* keletkezik, személyi sérülés vagy haláleset történik.

<traffic accident>

Közlekedési útvonal: a vasúti, a vízi, a légi vagy a közúti közlekedés tekintetében minden olyan hely, terület, ahol a közlekedés lehetséges, ill. szokásos.

<traffic route>

Közlekedésrendészet: (1) a → *rendészet* egyik területe, a közlekedés szabályozása, valamint a közúti közlekedés biztonsága és a → *közrend*, továbbá a balesetmentes közlekedés fenntartása érdekében végzett tevékenység. (2) A biztonságos, a személy- és vagyónbiztonság sérelmét elkerülő közlekedés állami, adminisztratív igazgatási tevékenységgel való biztosítása, amelyhez – mint minden rendészeti tevékenységhez – kapcsolódik a kikényszeríthetőség, amely akár → *erőszak* alkalmazásával is

társulhat. A ~ – fenti cél biztosítására szolgáló – alapfeladatai a közlekedési hatósági és rendészeti feladatellátás, a közlekedési feltételek figyelemmel kísérése, a közlekedésbiztonság felügyelete és fenntartása.

<traffic policing>

Közlés: az elektronikus hírközlő hálózaton elektronikus hírközlő eszközökkel az elektronikus hírközlési tevékenység során, ill. azzal összefüggésben keletkezett, továbbított → *információk*, → *adatok*.

<communication>

Közokirat: a ~ alapvetően a polgári jogi jogviszonyokhoz kötődő fogalom, olyan papíralapú vagy elektronikus → *okirat*, amelyet → *bíróság*, közjegyző vagy hatósági feladatokat ellátó szerv ügykörén belül a megszabott alakban állított ki, valamint az olyan okirat, amelyet külön jogszabály ~tá nyilvánít. A ~ a Btk.-ban alapvetően több közbizalom elleni → *bűncselekmény* – így a → *közokirat-hamisítás* és az okirattal visszaélés – elkövetési tárgyaként szerepel.

<official document; administrative document>

Közokirat-hamisítás: olyan jogellenes magatartás, tevékenység, eljárás, amelynek során valaki hamis → *közokiratot* készít, vagy közokirat tartalmát meghamisítja, továbbá hamis, hamisított, illetőleg más nevére szóló valódi közokiratot erre a célra használ fel, valamint közreműködik abban, hogy jog vagy kötelezettség létezésére, megváltozására vagy megszűnésére vonatkozó valótlan → *adatot*, tényt vagy nyilatkozatot foglaljanak közokiratba.

<forgery of official documents>

Közös ellenőrzés: Hr.: (1) a → *határforgalom-ellenőrzés* azon módja, amelynek során a szomszédos országok határforga-

lom-ellenőrzésre hivatott → *szervezeteinek* szolgálati személyei, a nemzetközi egyezményben előírtaknak megfelelően együttesen a kézből kézbe történő határforgalom-ellenőrzés módszerével vagy szoros egymásutániségben az → *egymegállásos határforgalom-ellenőrzés* módszerével végzik ellenőrző tevékenységüket a honi vagy túloldali területen lévő közös → *határátkelőhelyen*. (2) Azok a schengeni tagállamok, amelyek a közös szárazföldi határaikon nem alkalmazzák, hogy a → *belső határokat* bármely ponton át lehet lépni anélkül, hogy személyellenőrzésre kerülne sor – függetlenül az adott személy → *állampolgárságától* –, a közös határaikon olyan ~t végezhetnek, amelyek során egy személy csak egy alkalommal állítható meg határforgalom-ellenőrzés céljából.
<joint border checks>

Közös európai menekültügyi rendszer: az → *Európai Unió* tagállamaiban működő menekültügyi rendszerek egységesítésére irányuló szabályozók és intézmények összessége, amelynek célja a tisztességes és hatékony közös menekültügyi eljárás és egyenlő befogadási feltételek megteremtése minden tagállamban. Elveinek többsége humanitárius jellegű, és a nemzetközi védelmet élvezőkkel való állami bánásmódra vonatkozik. A rendszer alapját négy jogi dokumentum képezi: a menekültügyi eljárásokról, a befogadási feltételekről szóló irányelv, a kvalifikációs irányelv, valamint a dublini rendelet.
<Common European Asylum System – CEAS>

Közös határátkelőhely: minden olyan, schengeni tagállam vagy harmadik ország területén található → *határátkelőhely*, ahol a tagállamok és harmadik országok → *határőrei* a nemzeti joguknak és valamely kétoldali megállapodásnak megfelelően egy-

más után ki- és beléptetési → *ellenőrzéseket* végeznek.
<joint/shared border crossing point>

Közös kapcsolattartási szolgálati hely: a schengeni tagállamok közös szárazföldi határain megszüntetett → *határellenőrzés* miatt keletkezett → *biztonsági deficit kompenzálása* érdekében, a szomszédos tagállamok rendészeti → *szervezeteinek* hatékonyabb együttműködése érdekében létrehozott közös szolgálati hely. Az első ~ a francia–német → *belső határok* mentén, a Kehl–Strasbourg → *határátkelőhelyen* kezdte meg működését. A ~ek létrehozásának jogi alapjait a → *Schengeni végrehajtási egyezmény* teremtette meg, de a működés konkrét körülményeit és feladatait a ~et létrehozó → *szomszédos államok* külön megállapodása tartalmazza. A széles körű együttműködés általában kiterjed az információcserére, a körözési tevékenység támogatására, különösen a körözésekhez kapcsolódó kiegészítő → *információk* megadására, → *nemzetközi szerződések* és egyezmények alapján személyek és tárgyak átadására, átvételére, a határon átnyúló → *bűncselekmények* elleni fellépés koordinálására. A kedvező tapasztalatok nyomán a schengeni tagállamok széleskörűen alkalmazták, sőt a → *külső határ* mentén, a szomszédos harmadik országokkal is létrehozták a nemzetközi rendészeti együttműködés e fontos színterét, amelyet gyakran rendészeti együttműködési központoknak is neveznek. Magyarország az első ~ét 2006-ban Ausztriával közösen a Hegyeshalom–Nickelsdorf határátkelőhelyen hozta létre. Szlovák viszonylatban 2007 óta három ~en folyamatos az együttműködés: Rajka–Čunovo; Balasagyarmat–Slovenské Ďarmoty, Sátoraljaújhely–Slovenká Nové Mesto. A Rédics–Dolga Vas ~en a magyar, a szlovén, az osztrák és a horvát rendőrök 2011 óta együttműködnek. A szomszédos országokkal közös további ~ek: román viszonylatban Ártánd–Bors

(2005), Kiszombor–Cenad (2010), horvát viszonylatban Mohács (2013), szerb viszonylatban Rösztke–Horgos (2014), ukrán viszonylatban Záhony–Csop (2016).

<common/joint contact point>

Közös kül- és biztonságpolitika: az EU által fokozatosan kialakított közös elvek, feladatok és tevékenységek gyakorlata. A → *liszaboni szerződéssel* a tagállamok létrehozták az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviseletének posztját, valamint az Európai Külügyi Szolgálatot (EKSZ), az EU diplomáciai testületét. Kül- és biztonságpolitikája révén az EU arra törekszik, hogy óvja a békét, és világszerte erősítse a → *biztonságot*, ösztönözze a → *nemzetközi együttműködést*, valamint hogy elősegítse a demokratikus viszonyok meghonosodását, a jogállamiság megszilárdulását, továbbá az emberi és alapvető szabadságjogok érvényre jutását.

<Common Foreign and Security Policy – CFSP>

Közös műveletek tervezése: az → *Európai Unió* → *külső határainak* igazgatása során felmerülő kihívások kezelésére az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség* által indított közös → *műveletek* előkészítésének kezdeti szakasza. Bármely schengeni tagállam kérheti, hogy az ügynökség indítson közös műveleteket a felmerülő kihívások – többek között az illegális bevándorlás, a külső határokon jelentkező jelenlegi vagy jövőbeni → *fenyegetések* vagy a határokon átnyúló → *bűncselekmények* – kezelése érdekében, vagy azért, hogy fokozott technikai és műveleti segítségnyújtást biztosítson a külső határok védelmére vonatkozó kötelezettségek végrehajtásához. Az ügyvezető igazgató értékeli, jóváhagyja és koordinálja a közös műveletekre irányuló tagállami javaslatokat, de a → *sebezhetőségi értékelés* eredményei alapján, valamint figyelembe véve a saját → *kockázat-*

elemzését és a → *nemzeti határőrizeti helyzetkép* elemzési rétegét, maga is tehet közös műveletek indítására és végrehajtására irányuló ajánlást az érintett tagállam számára. A közös művelet előkészítése során a fogadó tagállammal együttműködve meghatározza a szükséges műszaki eszközök és személyzet jegyzékét, figyelembe véve a fogadó tagállam rendelkezésre álló erőforrásait. Ezen elemek alapján az ügynökség meghatározza, hogy a → *műveleti terv* milyen technikai és műveleti megerősítési csomagot, valamint kapacitásépítő tevékenységeket foglaljon magában. Az ügyvezető igazgató kidolgozza a külső határoknál végrehajtandó közös műveletek műveleti tervét, amelyet a fogadó tagállammal és a részt vevő tagállamokkal való egyeztetés és pontosítás után véglegesít. Bármilyen módosításához vagy kiigazításához az ügyvezető igazgató és a fogadó tagállam egyetértése szükséges, és azt meg kell előznie a részt vevő tagállamokkal folytatott konzultációnak is. A módosított vagy kiigazított műveleti terv egy példányát az ügynökség haladéktalanul megküldi a részt vevő tagállamoknak. <operational planing for joint operations>

Közös nyomozócsoport: a → *büntetőeljárási jogsegély*, ill. az → *Európai Unió belüli bűnügyi együttműködés* egyik formája, amelynek létrehozására akkor van lehetőség, ha a → *nyomozás* során a több külföldi államra kiterjedő → *bűncselekmény* felderítése különösen bonyolult, ill. a bűncselekmény miatt több → *állam* folytat → *büntetőeljárást*, ezért a nyomozások összehangolása nélkülözhetetlen. A ~ a legfőbb ügyész vagy az általa kijelölt ügyész és az arra jogosult külföldi állami → *hatóság* közötti eseti megállapodással jön létre. Ebben a megállapodásban rendelkezni kell különösen a bűncselekmény leírásáról, amellyel kapcsolatban a ~ot létrehozzák, a ~ működési területéről, összetételéről, vezetőjéről vagy veze-

tőről, működésének időtartamáról. A ~ működése során – a megállapodásban foglaltaknak megfelelően – a ~ magyar vagy külföldi tagja által Magyarországon vagy egy másik államban beszerzett, ill. átadott bizonyítási eszközt vagy elvégzett eljárási cselekményt úgy kell tekinteni, mintha azt a bizonyítási eszköz beszerzésére, átadására vagy az eljárási cselekmény elvégzésére irányuló eljárási jogsegély keretei között végezték volna. A ~ működése során főszabály szerint azon állam joga alapján jár el, amelynek területén az eljárási cselekményt végzik.

<joint investigation team>

Közös önkormányzati hivatal: két vagy több helyi önkormányzat képviselő-testülete által az önkormányzat működésével, a polgármester, ill. a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntés-előkészítésére, teljesítésére alapított → *költségvetési szerv*.
<joint local governmental office>

Központi ellátás: Log.: az irányító szerv – országos hatáskörű önálló belügyi szerv – központi tervezési és beszerzési körébe tartozó szükségletek – jellemzően természetben történő – biztosítása az irányító szerv vagy az ellátott szerv költségvetési → *előirányzatai* terhére.

Bv.: jogszabályban előírt, központi költségvetési szervek felé fennálló, a → *fogvatartottak* kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékek és szolgáltatások körére kiterjedő ellátási kötelezettség, amely a → *központi ellátó szerv*en keresztül valósul meg.

<central supply>

Központi ellátó szerv: Rsz.: a rendészeti feladatok ellátását felügyelő fejezet vagy a → *középirányító szerv* gazdasági vezetője szolgálati és szakirányításával működő olyan szerv (vagy szervezeti egység), amely végzi a → *központi ellátásba* bevont közpon-

tosított beszerzési, értékesítési, nyilvántartási, tárolási, állagmegóvási, használatba helyezési, elosztási, beüzemelési, használatból való kivonási, ellenőrzési és egyéb – részükre meghatározott – tevékenységeket az eljárási körbe bevontak részére. A ~ a részére előírt tevékenységek folytatásával segíti az igényjogosult szervek alapfeladatai teljesülését, vezeti a fejezet, ill. a középirányító szerv központi – külön szabályzókból meghatározott – szakanyag-nyilvántartást.

Bv.: a kormány által a → *fogvatartottak* kötelező foglalkoztatása keretében előállított, jogszabályban meghatározott termékek és szolgáltatások körére előírt ellátási kötelezettséggel kapcsolatos feladatrendszer koordinálására kijelölt szerv (a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága).

<central supply body>

Központi készenlétbe helyezési terv: a készenlét fokozatok rendszere szerint a rendvédelmi szervek egészére, jogszabályban előírt szervezeti egység, elem készítette vezetési → *okmány*.

<central alert plan>

Központi készlet: az irányító szerv központi tervezési és beszerzési körébe tartozó → *szakanyagokból* az alárendelt szervek ellátására képzett → *készlet* és → *tartalék*, valamint egyéb szakanyagok esetében – az előre nem látható feladatokra képzett – az irányító szerv gazdasági vezetője kiutalási (utalványozási) körébe tartozó, a központi ellátó szervnél vagy a területi szervnél tárolt szakanyagmennyiség.

<central stock>

Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (KKMI): → *fogvatartottakkal* kapcsolatos → *döntéseket*, valamint → *kockázatelemzést* elősegítő vizsgálati bv. szerv. A bv. kódex a 18 hónapot meghaladó tartamú → *szabadságvesztésre* ítélték esetében

(ha várható szabadulásáig több mint egy év van hátra) ~be történő elhelyezést javasolja, ahol a kivizsgálás 30 napig tarthat, és ez további 30 nappal meghosszabbítható. A kivizsgálás végén összefoglaló jelentést, a szabadulás előtt 6 hónappal pedig záró → *közzéadásértékelést* kell készíteni.

<Central Institute for Analytical Examination and Methodology>

Központi költségvetés szerkezeti rendje:

a költségvetési bevételek és kiadások kötelező jellegű csoportosítása. Elemei: fejezet, cím, alcím, jogcímcsoport, jogcím, előirányzat-csoport, kiemelt → *előirányzat*.

<structural order of the central budget>

Központi szintű logisztikai szervezet: (1)

a középírányító → *költségvetési szerv* vezetője (gazdasági vezetője) közvetlen alárendeltségébe tartozó, logisztikai feladatrendszert ellátó → *szervezet*. (2) A középírányító belügyi szerv (irányító szerv) → *hatáskörébe* vont logisztikai feladatok (központi beszerzés, ellátás, javítás, nyilvántartás, használatból való kivonás stb.) országos hatáskörrel való ellátására kijelölt területi szerv gazdasági (logisztikai) szervezete, a középírányító szerv vezetője által leadott feladatok tekintetében.

<central-level logistics organization>

Központilag irányított szervezett terrorizmus:

a 20. századi és a 21. század eleji → *terrorizmus* legjellemzőbb vonása. A → *terror-szervezetek*hez köthető elkövetők, e → *szervezet* által megszervezve, logisztikai támogatásával nagy anyagi-pénzügyi és humán erőforrásokat igénylő → *akciókat* hajtottak végre, amiért leginkább publikusan is felelősséget vállaltak.

<organised and centralised terrorism>

Központosított közbeszerzés: olyan jogszabályban előírt beszerzési rend, amely-

ben az ajánlatkérők a központi beszerző → *szervezeten* keresztül bonyolítják eljárásukat, és ezáltal központosítottan szereznek be meghatározott termékeket és szolgáltatásokat, ill. a központi beszerző szervezet által megkötött konkrét keretmegállapodás vagy keretszerződés alapján valósítják meg egyedi beszerzéseiket. A ~i eljárás lefolytatására kötelezett szervezetet, intézményeket és a ~i eljárás alá tartozó termékek körét kormányrendelet határozza meg.

<centralized public procurement>

Központosított őrzés-védelmi rendszer:

biztonsági → *szervezet* vagy szolgáltatás kialakítása, fenntartása, amely az → *élőerős védelem*, a biztonságtechnika, a rezsimintézkedések kialakításával együtt teljes körű védelmet nyújt a vagyon-, a tűz-, katasztrófa-, munka- és információvédelem területén egyaránt.

<centralized guard system>

Közrend: (1) elvileg olyan állapot, amely a törvény által meghatározott, ezért leírható úgy is, hogy viszonylag objektív, elvárt állapot, amely kicsivel több, átfogóbb, mint a → *közbiztonság*, mert tartalmazza a jogilag szabályozott állami, társadalmi, gazdasági rendet, továbbá mert jogtárgyvédő és veszélyelhárító általános funkciója van.

Fő része az → *állami rend* és a → *társadalmi rend*. Nem azonos a teljes jogrenddel, mert minden jogellenes magatartás sérti vagy veszélyezteti a jogrendet, de nem mind irányul egyben a ~ ellen is. Ugyanakkor a ~ bármilyen megzavarása egyben sérti a jogrendet is. (Nyilvánvalóan ezek zavartalanságának biztosítására nem magánszervek és személyek hivatottak, ők maximum segítenek benne.) A → *rendészet* védendő értéke, tárgya leginkább a → *rend*, ezen belül is a ~, a társadalmi együttélés rendjének, a közállapotoknak elfogadott, jogilag szabályozott rendje, amelynek eredménye a jogi és tár-

gyi → *biztonság* lehet. (2) Az alkotmányos rendnek és az erre épülő jogrendnek megfelelő működés, amely akkor biztosított, ha az → *állam* és társadalom szervei, szervezetei a vonatkozó normák alapján rendben, zökkenőmentesen végzik alapfeladataikat az állam és polgárai érdekében. Feltételezi a társadalom érdekeit kifejező társadalmi rendet és az ennek részét képező → *jogi rend* meglétét. A ~ lényegében a jogi rend tényleges megvalósulása, ugyanis csak ezen belül biztosítható az érvényesülése. Szükséges hozzá – sok más mellett – leginkább a közbizalom, köznyugalom, közegészség és a → *közbiztonság*.

Tört.: Concha Győző 1905-ös meghatározása szerint, „a ~t a nemzeti, és az egyéni társadalmi lét összes tényezőinek működése, a különböző javaknak e tényezők közötti megosztása, továbbá pozitív hatásaik elvezése alkotja”. (CONCHA 1905)

<public order>

Közrendészeti és kihágási főosztály: a dualizmus időszaka alatt a → *belügyminisztérium* egyik főosztálya volt, amely alá a következő feladatok tartoztak: 1. a rendőri szabályrendeletek; 2. erkölcsrendészet; 3. rendőri körözvénnyek; 4. mutatóványi, előadási engedélyek; 5. cseléldügy; 6. építészeti rendészet, községi tűzrendészet; 7. vadászati és fegyveradóügyek; 8. könyöradománygyűjtési engedélyek; 9. az erdőtörvényből keletkező és a → *belügyminiszter* → *hatáskörébe* tartozó ügyek; 10. italmérési és vásárrendészeti ügyek; 11. kihágási ügyek.

<Department of Public Policing and Misdemeanours (1867–1918)>

Közrendészeti hatóság: szakmatörténeti kategória, Karvasy Ágoston 1862-es meghatározása szerint a ~ „azon hivatalos szervezet, melynek hivatása a sértések és háborítások célszerű intézkedések által történő megelőzése, és a közösség fino-

mabb szükségleteiről való gondoskodás”. (KARVASY 1862)

<public policing authority>

„Közrendészeti Lap”: 1870–1875 között kiadott rendőri periodika, közlöny a → *rendőrség* és rendőri büntető-igazságszolgáltatás tárgyait illető törvényhozás és → *közigazgatás* köréből.

<Public Policing Paper (1870–1875)>

Közrendészeti tudomány: szakmatörténeti kategória, Karvasy Ágoston meghatározása alapján a ~ (Polizeiwissenschaft) „azon elvek összessége, melyeknek alkalmazása által az államot fenyegető veszélyek és háborítások közvetlenül elhárulhatnak, azoknak káros következményei megszűnhetnek vagy enyhülhetnek, és az emberek finomabb szükségletei – melyeket a magasabb szükséglet kíván – kielégülhetnek”. (KARVASY 1862)

<science of public policing>

Közrendészeti tudomány fő elvei: Karvasy meghatározása szerint ezek a következők: 1. „A → *rendőrség*nek csak ott kell közbelépni, ahol a polgárok tevékenysége nem járt sikerrel. 2. Az → *intézkedések*nek erkölcsi leg is meg kell felelni. 3. Az intézkedéseknek jogszerűnek kell lenni. 4. A polgárokat jogaikban csak addig szabad korlátozni, amíg ezt a közjó megengedi. 5. Az eszközök közül azt lehet alkalmazni, amely a jog határain belül e legrövidebb úton vezet a célhoz.” (KARVASY 1862)

<the main principles of the science of public policing>

Közrendi klauzula: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* iránti megkeresés megtagadásának egyik kötelező oka, amikor a megkeresés teljesítése sértené Magyarország → *közrendjét*, ill. alapvető → *nemzetbiztonsági érdekét*. Ennek az akadálynak az esetleges fennállását az igazságügyért felelős mi-

niszter, ill. a legfőbb ügyész vizsgálja. A ~ra tekintettel tagadható meg pl. a → *kiadatás*, ha a kiadni kért személlyel szemben kínzásnak minősül → *büntetést* szabhatnak ki, ill. a → *nullum crimen sine lege* elve a megkereső → *államban* nem teljesül, vagy a külföldi → *büntetőeljárás* során hazánk → *nemzetbiztonságára* veszélyes → *adatok* szivároghatnak ki vagy kerülhetnek illetéktelen kezekbe. <public order clause>

Községi rendőrség: Tört.: a helyi (kistelepülési) rendészeti feladatok ellátására hivatott rendőri → *szervezet*. Fő feladata a → *közrend*, → *közbiztonság*, közlekedés rendjének fenntartása, tűzrendészeti szabályok betartatása, közegészségügyi rendelkezések betartásának ellenőrzése, mezőrendőrségi feladatok ellátása. <township/municipal police>

Községrendészet: Tört.: a kiegészítést követően a községekről szóló törvény az ő feladatai körébe sorolta a rendészeti feladatokat. E törvény szerint a községekben a helyi → *közrend*, → *közbiztonság* fenntartása, → veszélyek elhárítása, felszámolása tartozott ebbe a körbe. <township/municipal policing>

Közterület: rendeltetésének megfelelően bárki által igénybe vehető, közhasználatra szolgáló állami vagy önkormányzati terület, ideértve a ~ közütként szolgáló és a magánterület közforgalom számára a tulajdonos (használó) által megnyitott és kijelölt részét, továbbá az azonos feltételekkel bárki által használható magánterületet. <public area>

Közterület-felügyelet: → *önkormányzati rendészeti szerv*, a → *közbiztonság* helyi megteremtésében és fenntartásában való közreműködésre, elsősorban a közterületi → *rend* és tisztaság védelmére, a tömegközle-

kedési eszközök használati rendjének fenntartására, az önkormányzati → *vagyon* védelmére hozza létre, működteti és irányítja a helyi önkormányzat képviselő-testülete. <public area inspectorate>

Közterület-felügyelő: (1) → *rendészeti feladatok*at ellátó személy. A ~t a → *polgármesteri hivatal*, a → *közös önkormányzati hivatal*, az → *önkormányzati rendészeti szerv*, társulás a → *közterület-felügyelet* feladatainak ellátására alkalmazza. (2) Olyan büntetlen előéletű magyar → *állampolgár*, aki legalább érettségivel, a vonatkozó képesítési követelményekben előírt OKJ-s szakképesítéssel rendelkezik, továbbá megfelel a vonatkozó jogszabályban szereplő egészségügyi követelményeknek. <public area inspector>

Közterület-használati engedély: a helyi önkormányzat képviselő-testülete felhatalmazása alapján, ennek bizonyos → *önkormányzati intézménye* által kiadott hatósági, tulajdonosi hozzájárulás a → *közterület* használatához. <licence for using public area>

Köztisztviselő: a helyi önkormányzat képviselő-testülete által alapított → *polgármesteri hivatal*, → *közterület-felügyelet*, → *közös önkormányzati hivatal*, valamint jogszabály szerinti más → *költségvetési szerv* feladat- és hatáskörében eljáró → *vezető*, ügyintéző, a közigazgatási ügyek döntéselőkészítésére, teljesítésére, ill. felhatalmazással a közigazgatási → *döntést* kiadmányozó személy. <civil servant/public administration officer>

Közút: közúti járművek, járműnek nem minősülő közúti közlekedési eszközök és gyalogosok közlekedése céljára kialakított vagy arra szolgáló → *közterület*. <public road>

Közúti határátkelőhely területe: az átkelőhely területe és objektumai, valamint a közútnak az → *államhatár* és az átkelőhely közötti szakasza.

<territory of the road border crossing point>

Közúti közlekedési előéleti pontrendszer:

a közúti közlekedésben részt vevő gépjárművezetők önkéntes jogkövető magatartásának erősítése és ezzel a közúti közlekedés biztonságának javítása érdekében kialakított olyan rendszer, amely jogszabályban meghatározott közlekedési szabályszegés elkövetése esetén adott számú előéleti pont kiszabását írja elő, és meghatározott pontszám elérése esetén a vezetési jogosultság ideiglenes szüneteltetését teszi lehetővé, továbbá a vezetési jogosultság visszaszerzését feltételek teljesítéséhez kötheti.

<road traffic antecedent point system>

Közügyektől eltiltás: végrehajtandó → *szabadságvesztés* mellett alkalmazható (mellékbüntetés) büntetési nem, ha a → *bíróság* az elkövetőt a közügyekben való részvételre méltatlannak tartja, amelynek időtartama 1–10 évig tarthat. A ~ az elítéltnak a közügyek gyakorlásában való részvételi jogát a törvényben részletesen meghatározott területeken korlátozza. Az ítélezési gyakorlat szerint, aki olyan súlyú szándékos → *bűncselekményt* követ el, amelyre egy évet meghaladó szabadságvesztés-büntetés kiszabása indokolt, általában méltatlan a közügyekben való részvételre is. Az eltiltás korlátozza az elítéltnak a társadalmi, politikai életben való részvételi jogát. Az eltiltás folytán annak időtartamára az elítélt elveszíti aktív és passzív választójogát, így nem vehet részt népszavazásban és népi kezdeményezésben. Nem lehet hivatalos személy, nem érhet el katonai → *rendfokozatot*, nem kaphat belső katonai kitüntetés és külföldi kitüntetés elfogadására engedélyt, továbbá hatósági eljárásban nem lehet védő vagy jogi képviselő,

nem viselhet tisztséget köztisztületben, közalapítványban, és nem lehet civil → *szervezetnél* a vonatkozó törvényben megjelölt vezető tisztségviselő. Az elítélt az ítélet jogerőre emelkedésével elveszti minden ilyen esetleg meglévő tagságát, állását, tisztségét, katonai rendfokozatát, megbízatását és kitüntetését. Az eltiltás időtartamába nem számít bele az az időtartam, amíg az elítélt szabadságvesztés-büntetését tölti.

<prohibition from public affairs>

Közveszély: a jogalkotó esetenként a tényállásban megfogalmazott eredményelem létrejöttéhez köti bizonyos → *bűncselekmények* → *befejezettségét*. A → *büntetőjogban* sértő és veszélyeztető típusú eredmények ismertek. A ~ rendszertanilag a veszélyeztető eredmények egy különleges, a ~ okozása bűncselekményének leírásában szereplő típusa. ~ alatt az állandósult bírói gyakorlatot alapul véve alapvetően olyan emberi magatartás következtében kialakult objektív helyzetet értünk, amely előre meg nem határozható személyek vagy fel nem becsülhető értékű anyagi javak közvetlen sérülésével, megrongálódásával, megsemmisülésével fenyeget.

<collective danger>

Közvetett tettesség: a → *bűncselekmény* elkövetői dogmatikai értelemben mindazon személyek, akik a bűncselekmény megvalósításában a magyar → *büntetőjog* szerint közreműködhetnek. Az elkövetők körén belül → *tettességről* és → *bűnrészességről* beszélhetünk. A tág értelemben vett tettesség gyűjtőfogalma alatt a Btk. megkülönbözteti a szűk értelemben vett → *tettesség*, a → *társtettesség* és a ~ kategóriáit. A ~ elméleti értelemben a bűncselekmény végrehajtásához más, → *büntetőjogi felelősség* alá nem eső személyt használ fel. Ugyan a hazai büntetőjogi gondolkodás már a 20. század elején elismerte ezt az elkövetői minőséget, a Btk.

azonban csak 2009 óta definiálja. Eszerint közvetett tettes az, aki a szándékos bűncselekmény → *törvényi tényállását* gyermekkor, → *kóros elmeállapot*, → *kényszer* vagy → *fenyegetés*, ill. tévedés miatt nem büntethető személy felhasználásával, igénybevételelével valósítja meg. Magatartása → *felbujtásszerű* azzal a többlettel, hogy a közvetett tettes tudatának át kell fognia a felhasznált személy büntetőjogi értelemben felelősségre vonhatóságának akadályát.

<indirect pertrate>

Közvetítői eljárás: kárenyhítő, helyreállító eljárás a → *sértett* olyan helyzetbe hozására, mintha a → *bűncselekmény* meg sem történt volna. Célja a bűncselekmény következményeinek jóvátétele és a → *gyanúsított* jövőbeni jogkövető magatartásának elősegítése. Az ügyész a büntetőeljárás törvényben meghatározott feltételekkel az ügyet ~ra is utalhatja. Ennek konfliktuskezelő eljárásában – optimális esetben – a → *terhelt* és a sértett megegyezik, a bűncselekménnyel okozott → *károk* megtérítésében. Eredményes ~ esetén a → *büntetőeljárás* megszüntetésére kerül sor.

<mediation procedure>

Közvetlenség elve: a → *bíróság* → *határozatát* kizárólag a → *tárgyaláson* megvizsgált bizonyítékokra alapozhatja. Következetes érvényesülésére a bírósági tárgyaláson van mód. Ezt több részletszabály is alátámasztja (pl. a tárgyalás folytonosságára, a → *bizonyítás* felvételére vonatkozó), azonban a ~ alól a törvény meghatározott esetekben kivételt is enged.

<principle of immediacy>

Krecsányi Kálmán dr. (1858–1936): Budapesti rendőrfőkapitány-helyettes. A magyar detektívtestület kiemelkedő vezetője, aki a hazai bűnügyi nyomozástant tudományos alapokra helyezte. 1879-ben lé-

pett rendőrségi szolgálatba. 1901-ig kerületi rendőrkapitány, ezt követően a detektívtestület főnöke, majd 1912-től főkapitány-helyettes volt. 1913 nyarán megvált detektív-főnöki állásától, s a toloncház vezetője lett. 1917-ben visszahívták a detektívtestület élére. Az 1918-as októberi forradalmat követően nyugdíjba vonult.

<Kálmán, Krecsányi>

Krekker: magas szintű informatikai ismeretekkel rendelkező személy, aki tudását jellemzően szoftverek illetéktelen személyek általi használata érdekében alkalmazza. (Limitált verziók feltörésével, másolásvédelem kiiktatásával stb).

Másik jelentésében olyan → *hekker*, akinek fő célja informatikai eszközökkel véghezvitt rombolás.

<cracker>

KRESZ: a Közúti Rendelkezések Egységes Szabályozása – azaz a közúti közlekedés szabályait meghatározó jogszabályt jelölő mozaikszó. A mozaikszó eredete az alábbi jogszabályhoz köthető, amely Magyarország második ilyen tárgyú jogszabályának tekinthető: m. kir. belügyminiszternek és m. kir. kereskedelemügyi miniszternek 1929. évi 250.000. B. M. számú rendelete a közúti közlekedés rendjének és a közutakon a közrend fenntartásának egységes szabályozásáról.

<mosaic word for the legal regulation on public road traffic, Highway Code>

Kriminálantropológia: a 19. század utolsó harmadában kialakult, a → *kriminológia* fejlődését, önálló tudománnyá válását jelentős mértékben elősegítő, sok vitát kiváltó irányzat. A bűnözői magatartás magyarázatát az elkövetőben rejlő biológiai és pszichológiai sajátosságokban vélte megtalálni. A → *bűnözés* okságát főként örökletes tulajdonságokkal, született bűnözői mivolttal, külső (testi, alkati stb.) jegyekben is tükrö-

ződő jellegzetességekkel magyarázza. A → *pozitívizmus* talaján álló irányzat képviselői a bűnös emberi magatartás biológiai tényezők általi meghatározottságát hirdették. Ennek megfelelően a → *bűnözés okságát*, a → *bűnözés megelőzésének lehetőségét* a megtorló célú, tetterányos → *büntetés* helyett a preventív célú, differenciált és individualizált, tettesközpontú szankciókban látták. <criminal anthropology>

Kriminalisztika: multidiszciplináris bűnügyi tudomány, amely a hatályos jogi szabályozásnak megfelelően tudományosan megalapozott eszközöket, módszereket és eljárásokat dolgoz ki a → *felderítés* és a → *bizonyítás*, valamint a → *bűncselekmények megelőzése* érdekében. <criminalistics>

Kriminalisztikai alapkérdések: a múltbeli esemény megismerésében kiemelkedő jelentőségű kérdések csoportja. Ezek a következőkre keresik a választ: mit, hol, mikor, hogyan, ki, kivel, miért. Indokolás: a német (kontinentális) irodalom sieben golden Fragen kifejezéssel, azaz hét arany kérdéssel illeti a valóban fő kérdéseket. Az angolszások, amerikaiak Seven Main Questions vagy 7 Basic Questions kifejezéssel élnek, a magyar szakirodalmak (l. erről: Kertész, Katona, Bócz, Finszter, Tremmel, Fenyvesi műveit) is a hét alapkérdést emelik ki. (Az oroszok korábban a szócikkalkotó szerinti bővítéssel próbálkoztak, és a kérdések számát tizenkettőre emelték, de belátható, hogy ilyen nagyságnál nem beszélhetünk alapkérdésekről.) <basic questions of forensics>

Kriminalisztikai azonosítás: tekintve, hogy a bűnügyi → *nyomozás* során számos, a befejezett vagy megkísérelt bűncselekménnyel összefüggésbe hozható kérdésre kell válaszolni, a ~ tágabb fogalmába so-

rolható minden olyan vizsgálat vagy eljárás, amelynek célja a → *hatóság* előtt ismeretlen személy vagy tárgy konkrét meghatározása. A ~ célja ennél fogva, hogy a keresett és ellenőrzendő tárgy vagy személy azonosságát megállapítsa vagy kizárja. A ~ objektív törvényszerűségekre épülő elvi kategória, amely a tárgyak egyediségének és viszonylagos maradandóságának elvén, ill. a dolgok (tárgyak) kölcsönhatásának és a kölcsönhatás több-kevesebb visszatükröződésének törvényén (elementáris tükröződésen) alapul. <theory of forensic identificaton>

Kriminalisztikai ballisztika: komplex szakterület, amely az általános ballisztikai ismeretek mellett elsősorban kriminalisztikai és kisebb mértékben igazságügyi orvostani ismereteket is tartalmaz. Vizsgálja a lövőeszközt, a tőltényeket, a → *lövés* folyamatát, a lövésleadás helyét, körülményeit, a lövés okozta elváltozásokat és a → *lőfegyver* használatára utaló → *nyomokat*, valamint → *anyagmaradványokat*. Azonosítja a lövéshez használt → *fegyvert*, megállapítja, hogy az adott lövést milyen típusú és konkrétan melyik fegyverből (pisztolyból, puskából stb.) adták le. A ~ fő területei: 1. belballisztika (lövedék a fegyvercsőben); 2. külballisztika (lövedék a röppályán); 3. célballisztika (a lövedék becsapódása). <forensic ballistics>

Kriminalisztikai gondolkodás: a kriminalisztikai megismerési módszerek egyike, egyúttal a nyomozási problémák megoldásának sajátos formája is. <reasoning in criminalistics>

Kriminálmetodika: „a → *kriminalisztika* nyílt nyomozási módszertanával foglalkozó ága, amely integrálja a különféle ügytípusok feldolgozásához szükséges elméleti ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat, tudományosan megalapozott elveket és ajánlásokat

dolgoz ki az egyedi ügyek hatékony feldekészése, a bizonyítás, illetőleg megelőzése érdekében.” (NAGY 2007)
<criminalistics method>

Kriminálpszichiátria: a → *mentális zavarok* és a → *bűnelkövetés* közti viszonyt, kapcsolatot vizsgáló újabb tudományág. Alapvető kérdései: mely zavarok, és milyen mértékben vezethetnek bűnelkövetéshez, ill. a bűnelkövetés mely formái mentális zavar következményei, ezekhez a zavarokhoz társíthatók-e specifikus bűnelkövetői viselkedések; ill. a pszichiátriai → *profilalkotás*.
<criminal psychiatry>

Kriminálpszichológia: az elkövetővé válással, az elkövetőkkel, a → *bűncselekményekkel*, a → *bűnüldözéssel*, a büntető igazságszolgáltatással, képviselőivel, a → *bűnmegelőzés*, az → *áldozattá* válás kérdéseivel összefüggő pszichológiai folyamatokkal és tényezőkkel foglalkozó alkalmazott pszichológiai szakág. Ezen belül megkülönböztethető a kriminológiai pszichológia (az elkövetővé válás és az elkövetők pszichológiája) és a kriminalisztikai pszichológia (a bűncselekmények, a bűnüldözés, a büntető igazságszolgáltatás és ezek képviselőinek pszichológiája).
<criminal psychology>

Kriminálstratégia: a → *kriminalisztika* azon része, amely a → *bűnözés* objektív → *adataira* és a lakosság szubjektív biztonságérzetére alapozva a bűnözés elleni küzdelmet szolgáló → *intézkedések* összességének tervezésével és szervezésével foglalkozik. Ennek során tekintetbe veszi a szervezeti célt meghatározó jogi, gazdasági, kulturális, politikai és szociális keretfeltételeket.
<criminal/policing strategy>

Krimináltaktika: „a → *kriminalisztika* nyílt nyomozási módszerekkel foglalkozó ága, amely a hatályos jogi rendelkezésekre figyelemmel tudományosan megalapozott elveket és ajánlásokat dolgoz ki a → *nyomozás* lefolytatására, a nyomozási cselekmények, intézkedések végrehajtására, az → *adatok*, bizonyítási eszközök beszerzésére és felhasználására.” (LAKATOS 2005)
<criminalistics tactics>

Krimináltechnika: a kriminalisztika általános részének azon szakterülete, amelyik összegyűjti, rendszerezi vagy önállóan kidolgozza és alkalmazza azokat az ismereteket, tudományos, technikai és műszaki eljárásokat, valamint módszereket, amelyek – a jogalkalmazási célú ténymegállapítás érdekében – a vizsgált esemény vagy cselekmény körülményeinek tisztázásához és a felmerülő kérdések megválaszolásához szükségesek.
<criminal techniques>

Kriminológia: a latin *crimen* (→ *bűncselekmény*) és a görög *logosz* (*tan*) szavak összetételéből származó szakkifejezés, a → *bűnözés*re mint társadalmi jelenségre vonatkozó tudásanyag. Tárgyköre felöleli a jogképződésének, megsértésének folyamatát, ill. a jogsértésekre adott reakciókat.
<criminology>

Kriminológia helye a tudományok rendszerében: a hagyományos felosztás szerint a társadalomtudományon (tudományterület), ill. az ennek körébe tartozó jogtudományon (tudományág) belül a bűnügyi tudományok egyik összetevője. A → *kriminológiát* meghatározó kapcsolat fűzi a → *büntetőjoghoz*.
<criminology in the system of sciences>

Kriminológia tárgya: a → *bűnözés*nek mint társadalmi tömegjelenségnek és a →

bűncselekménynek mint egyedi jelenségnek, továbbá ezek különös szintű jelenségcsoportjainak, elkövetőinek és sértettjeinek vizsgálata.

<subject of criminology>

Kriminológiai kutatás: a → *bűnözéssel* összefüggő tényezők feltárása és hatásuk mértékének megállapítása. Célja szerint lehet: 1. felderítő ~: elsősorban egy ismeretlen kutatási terület megismerésére; 2. leíró ~: az események és helyzetek oksági összefüggés nélküli pontos bemutatására; 3. magyarázó ~: a feltárt kutatási terület ok-okozati összefüggéseinek felfedezésére; 4. értékelő ~: egy megvalósult program vagy projekt eredményeinek vizsgálatára irányuló. A ~ folyamata: a vizsgálat tárgyának meghatározása; a kutatási probléma meghatározása; a probléma konkretizálása; kutatási hipotézisek megfogalmazása; a kutatás módszerének megválasztása; a választott módszer operacionalizálása és ellenőrzése; az adatok kiértékelése. A ~ osztályozása: alkalmazott vagy gyakorlatorientált kutatás, a megszerzett tudás és ismeretanyag felhasználása a gyakorlati problémák megoldásához. Az alap- vagy elméletorientált kutatással pedig javítják, ill. bővítik a már meglévő tudást egy adott témában.

<criminological research>

Kritikus (létfontosságú) infrastruktúrák:

(1) egy országon belül a lakosság szellemi és tárgyi életfeltételeit megteremtő, a gazdaságot működtető → *szervezetek*, létesítmények, ilyen rendszerek, → *hálózatok*, valamint ezek részei. Megsemmisülésük, szolgáltatásaik, elérhetőségük csökkenése egy felhasználói kör létre, lét- és működési feltételeire negatívan hat. (2) Azok a fizikai és információs-technológiai berendezések, hálózatok, szolgáltatások és eszközök, amelyek összeomlása vagy megsemmisítése

súlyos következményekkel járhat a polgárok egészsége, védelme, biztonsága és gazdasági jóléte, ill. a tagállamok kormányainak hatékony működése szempontjából.

<critical infrastructure>

Krízishelyzet: a normál működéstől eltérő → *válsághelyzet*, amelyet külső vagy belső, sokszor váratlan → *veszélyhelyzet* idéz elő.
<crisis situation>

Krízisintervenció: specifikus beavatkozás a krízisben lévő személy megsegítésére. Eszközei az érzelmi ráhangolódás, a negatív vagy ambivalens érzelmek csökkentése, a kiutak megkeresése, felvázolása és egy cselekvési terv kidolgozása, a krízisben lévő személy szükség szerinti gyakorlati segítése. Az érintettel a kontaktusteremtést követően feltérképezik a támogató környezetet, felveszik velük is a kapcsolatot, és lehetőség szerint igénybe veszik segítségüket. A ~t végző szakember elsősorban pszichiáter vagy pszichológus, de mások is elsajátíthatják a ~hoz szükséges kompetenciákat (pl. szociális munkások, szociálpedagógusok, mentálhigiénés szakemberek stb.).

<crisis intervention>

Kríziskommunikáció: olyan kommunikációs szaktevékenység, amely válsághelyzetben a → *szervezet* működési zavarainak leküzdését szolgálja, és amelynek során hírek és → *információk* továbbítása történik. Katasztrófák esetén a ~ kulcsfontosságú tényező.

<crisis communication>

Kultivációs differenciál: a tévézési szokások különbözőségéből adódó reakciókülönbség a tévében megnyilvánuló → *erőszakra* (→ *erőszakindex*). Alaptétele, hogy a megszállott tévézőkben erősebb rémületet kelt, és életvitelükre erősebb hatást gyakorol a tévében látott erőszak. A ~ kihathat a →

rendőrségről alkotott képre is: a megszállott tévénezők úgy vélik, hogy a → rendőrök a fegyverüket minden nap használják. A ~hoz kapcsolódó „zord világ” szindróma azt jelenti, hogy a megszállott tévénezőkben szélsőséges(ebb)en negatív kép alakul ki az őket körülvevő világról.
<cultivation differential>

Kultúraközi kommunikáció: különböző háttérű csoportok, ill. azonos nyelvet beszélő, de eltérő kultúrájú honfitársak közti párbeszéd, ill. maga a → *kommunikáció*, ha a kommunikálók között jelentős különbség van. Ilyen különbségek lehetnek kulturális és etnikai csoportok, ill. társadalmi csoportok között, pl. a rendészeti dolgozók és a → *gyanúsítottak* egy része. A ~ hatékonysága erősen függ a résztvevők kölcsönös ismereteitől, a másik oldal kultúrájának ismeretétől, asszimilációs fokától.
<cross cultural communication>

Kulturális szignálok: a → *nem verbális kommunikáció* általában tudatosan vállalt, az egy közösséghez tartozást szimbolizáló jelzései, kulturális jelentőségű eszközei, pl. a ruha-, a hajviselet, a test különböző díszei, jelvények, jelvényértékű tárgyak összefoglaló elnevezése. Kulturális konszenzus fogadja el, hogy ezeket ki lehet-e nyilvánítani. Segítenek az → *interakciók* értelmezésében, a → *kommunikáció* kontextuális keretéhez e folyamat egyfajta „útjelzőiként” funkcionálnak.
<cultural signs>

Kutatás: Rő.: az a rendőri csapatszolgálati tevékenység, amely meghatározott területen (körzetben) a következőkre irányul: 1. súlyos → *bűncselekményt* elkövető, szökésben lévő fegyveres személy felkutatására, elfogására; 2. eltűnt személy vagy tárgy felkutatására; 3. bűncselekmény elkövetésével kapcsola-

tos tárgyi bizonyítási eszköz felkutatására; 4. → *védett személy*, veszélyes szállítmány vagy az → *állam* működése a lakosság ellátása szempontjából kiemelten fontos létesítmény biztonságát veszélyeztető körülmények felderítésére; 5. → *katasztrófa*, elemi csapás áldozatainak felkutatására. A rendőri tevékenység során megkülönböztethető a nyílt és a titkos ~. A nyílt ~ az eljárási célok eredményességének előmozdítása érdekében kidolgozott azon eljárások összefoglaló megnevezése, amelyeket a → *hatóság* személyek, valamint dolgok előkerítése és megtalálása céljából a különböző objektumok átvizsgálása során végez. Fajtáit tekintve a → *büntetőeljárásban* → *házkutatás* és a motozás; a szabálysértési eljárásban a ruházat, csomag és jármű átvizsgálása, körözési törvény aspektusából terepkutatás; fokozott ellenőrzés tekintetében ruházat, csomag, jármű átkutatása. Rendőrségi törvény értelmében motozás; a → *titkos információgyűjtésben* bírói engedélyhez kötött titkos ~ként értelmezett. A titkos ~ az arra jogosult szerv olyan tervszerű, célirányos és konspirált tevékenysége, amelynek során a bűncselekmény elkövetésével összefüggésbe hozható vagy gyanúsítható személy, csoport tulajdonában vagy használatában lévő → *magánlakást*, egyéb helyiséget, magánlakás fogalma alá eső helyet átvizsgál az érintett tudta nélkül.

Kut.: a világ jelenségei, törvényszerűségei felfedezésének, megismerésének és értelmezésének tevékenysége. Eredményeinek birtokában megbecsülhetők, módosíthatók a jelenségek következményei. A ~ lefolytatásához és a ~i kérdések válaszaihoz szükséges módszerek, elrendezések adják a ~i modellt, amely meghatározza a ~ típusát (pl. leíró, kísérletes, metaanalitikus), altípusát (pl. leíró → *longitudinális vizsgálat*, → *esettanulmány*), ill. az adatfelvétel és a → *statistikai* elemzés típusát. Azok a módszerek

és megközelítések, amelyek a tudományos ~ végzéséhez tartoznak, nevezhetők a ~ módszerének. Két nagyobb csoportjuk a → *kvantitatív módszerek*, valamint a → *kvalitatív módszerek*.

Tört.: a → *határőrség* által korábban alkalmazott határőrizeti tevékenységek egyike, amelynek során a → *határőrök* konkrét → *adatok* alapján a keresett személy(ek) valószínű tartózkodási körzetét, menetvonalát kutatták át a keresett személyek és → *tárgyi bizonyítékok* megtalálása érdekében.

<search>

Kutyakiképző: a kutyakiképzésben meghatározott időtartamú szakmai és képzési tapasztalatot szerzett személy, aki a rendvédelmi szerv személyi állományába tartozik, és aki elméleti ismeretekből, valamint gyakorlati tudásból meghatározott időszakonként minősítő vizsgát tesz, továbbá – szükség esetén – szolgálatkutyá-vezetői → *munkakörbe* tartozó feladatokat is végez.

<service dog trainer>

Kutyavezetői alappfelszerelés: a → *szolgálati kutya* szolgálatba állításához, a szolgálati feladatok megkezdéséhez, ill. ellátásához szükséges eszközök összessége. Ezek: vezető, kereső és nyomkövető póráz; nyakörv; hájm; fojtólánc; etető- és itatótál, ürülékgyűjtő zacskó, kutyakefe, gumikesztyű.

<standard equipment of dog handler>

Küldő tagállam: Hr.: az a schengeni tagállam, amelynek → *határőre* vagy más releváns szakembere az → *európai határ- és partvédelmi csapatok* tagja, és akinek a bevetésére bármely másik schengeni tagállam területén (fogadó állam) közös határőrizeti művelet, → *gyorsreakálású határvédelmi intervenció*, visszaküldési → *művelet* vagy → *visszaküldési intervenció* végrehajtása céljából kerülhet sor.

<home member state>

Külföldi: (1) hazai vonatkozásban minden olyan személy, aki nem magyar és nem ketős → *állampolgárságú*. (2) Olyan személy, aki adott időpontban nem annak az → *államnak* a területén tartózkodik, amelynek → *állampolgára*, vagy → *hontalan* személy. (3) Az a természetes személy, aki nem állampolgársága szerinti országban tartózkodik, tekintet nélkül arra, hogy beutazása vagy tartózkodása jogszerű-e.

<foreigner (alien)>

Külföldi fogva tartás beszámítása: a külföldön végrehajtott → *büntetésnek*, előzetes fogva tartásnak, valamint bünygyi → *felügyeletnek* a magyar → *bíróság* által kiszabott büntetésbe való beszámítása. Erre általában akkor kerül sor, ha Magyarországra való → *kiadatásra*, ill. → *büntetőeljárás* átvételére vagy a → *büntetés végrehajtásának átvételére* került sor. A ~ára akkor is sor kerülhet, ha Magyarországon annak ellenére indul → *büntetőeljárás*, hogy a magyar joghatóság alá tartozó személy cselekményét külföldi bíróság már elbírálta.

<deduction of the period of detention served in a foreign state>

Külföldi harcos: születési, származási vagy életvitelszerű tartózkodási helyén kívül → *terror szervezetben* tevékenykedő, céljaival és ideológiájával azonosuló, vallási tanításait magáénak elfogadó, gyakran fegyveres harci cselekményekben is részt vevő személy, aki a → *szervezete* megbízásából korábbi tartózkodási vagy lakóhelyére visszatérve is → *terrorcselekményeket* követhet el.

<foreign fighter>

Külföldi ítélet érvényének elismerése: a → *nemzetközi bünygyi jogsegély* egyik fajtája. A külföldi → *ítélet* a magyar → *bíróság* ítéletével azonos érvényű, ha a külföldi ítéletet magyar bíróság elismerte. A külföldi bíróság jogerős ítélete a magyar

bíróság ítéletével azonos érvényű, ha az elkövetővel szemben külföldön folyamatban volt eljárás, valamint a kiszabott → *büntetés*, ill. alkalmazott → *intézkedés* nem ellentétes a magyar jogrenddel. Ha a külföldi bíróság ítéletében kiszabott büntetés vagy intézkedés nem teljes mértékben egyeztethető össze a magyar törvénnyel, a bíróság → *határozatában* a magyar törvény szerint úgy állapítja meg az alkalmazandó büntetést vagy intézkedést, hogy az a lehető legnagyobb mértékben megfeleljen annak a büntetésnek vagy intézkedésnek, amelyet a külföldi bíróság kiszabott. Ha a külföldi bíróság által kiszabott → *szabadságvesztés* végrehajtási módját vagy tartamát illetően nem egyeztethető össze a magyar törvénnyel, a bíróság a magyar törvény szerint az ítélet alapjául szolgáló tényállás szerinti → *bűncselekményre* a magyar Btk. által előírt → *büntetési tétel* keretein belül, a büntetés kiszabására vonatkozó szabályok figyelembevételével állapítja meg a büntetést, ill. annak tartamát. Ettől eltérő szabályok érvényesülnek az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* keretében a tagállami ítélet érvénye tekintetében. <quasi recognition of the validity of a foreign judgement>

Külön eljárás: speciális körülmény fennállása miatt a rendes → *büntetőeljárás* szabályaitól eltérő szabályok alkalmazása. E körülmények pl. az → *eljárásban részt vevő személyek* speciális joghelyzetében (pl. fiatakorúak elleni eljárás, katonai büntetőeljárás, ahol a → *terhelt* szerepe sajátosságos, vagy magánvádas eljárás, amelyben a → *vád* képviselője különleges joghelyzetű), esetenként pedig az eljárás lerövidítése, egyszerűsítése kívánja meg a gyorsító rendelkezések alkalmazását (pl. → *bíróság* elé állítás, lemondás a tárgyalásról, tárgyalás mellőzése). Célja – csakúgy, mint a rendes eljárásoské – a büntetőjogi főkérdések (a → *büntetőjogi felelősség* és a büntetőjogi jogkövetkezmények) eldöntése, de az eljárás menete a törvényben meghatározott külön szabályok és kivételek szerint folyik. A rendes eljárás általános szabályai háttéranyagként szolgálnak ott, ahol nincs eltérő ~os rendelkezés. Garanciális szabály, ha az adott ~ feltételei megszűnnek, vissza kell térni a törvény rendes eljárási rendelkezéseire. <distinct/separate procedure>

Különbözőség elve: a kriminalisztikai azonosítás elméletében az egyediség elvéből következő sarokigazság. Egy objektum (személy vagy tárgy) tulajdonságainak összessége eltér minden más objektumtól. E különbezőség ugyanakkor nem jelenti azt, hogy személyek vagy tárgyak bizonyos tulajdonságai vagy sajátosságai ne lennének hasonlóak, amely miatt csoportazonosság meghatározható lehet. <the principle of differentness >

Különleges bánásmódot igénylő személy: (1) a kísérő nélküli kiskorú vagy olyan kiszolgáltatott személy – különösen a kiskorú, az idős, a fogyatékkal élő, a várandós nő, a kiskorú gyermeket egyedül nevelő szülő, valamint a kínzást, nemi erőszakot vagy a pszichikai, fizikai vagy szexuális → *erőszak* más súlyos formáját elszenvedett személy –, akiről helyzetének egyedi értékelését követően megállapítható, hogy sajátos szükségletekkel rendelkezik. (2) Sérülékenyebb csoportjába tartozó azon személy, aki korából, helyzetéből vagy állapotából adódó érdekérvényesítési korlátaira is tekintettel jogainak és érdekeinek védelmére teljes mértékben nem képes. A ~nek a helyzetének legmegfelelőbb bánásmódban kell részesülnie. <person in need of specific treatment; persons with special needs>

Különleges eljárás: J.: nem a büntetőjogi főkérdésről döntő ún. „csonka eljárások” (általában nem tartalmaznak nyomozási szakaszt, és gyakran tárgyalás sincs), járulékos, a jogerős → *határozatot* követően felmerülő kiegészítő kérdések eldöntésére szolgál. Ilyen eljárás jellemzően a → *feltételes szabadságra bocsátás* legkorábbi időpontjának elhalasztása életfogytig tartó → *szabadságvesztés* esetén, az összbüntetési eljárás, eljárás → *próbára bocsátás* vagy jóvátételi munka esetén, halasztás vagy részletfizetés engedélyezése az → *államot* illető → *bűnügyi költség* megtérítésében.

Vám.: vámhatósági engedéllyel végezhető közvetett → *vámfelügyelet*. Az uniós vámjog → *vámeljárá*sai közül az árutovábbítás, a tárolás, a különleges felhasználás és a feldolgozás tartozik ebbe a csoportba.

<special procedures>

Különleges eszközök és módszerek: (1) külső engedélyhez kötött információszerzési eszközök és módszerek, amelyeket az érintett személy tudta nélkül alkalmaznak, és amelyek használata az információs önrendelkezéshez fűződő alkotmányos alapjogok korlátozásával járhat. (2) A → *titkos információgyűjtés* során a kijelölt → *engedélyező bíró* végzésének keretei között: 1. végrehajtott titkos → *kutatás*; 2. → *magánlakásban történő* technikai eszközök segítségével történő megfigyelése és rögzítése; 3. postai küldemény, valamint beazonosítható személyhez kötött zárt küldemény felbontása, ellenőrzése, és azok tartalmának technikai eszközzel való rögzítése; 4. elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított → *kommunikáció* tartalmának a megismerése, az észlelt technikai eszközzel történő rögzítése; 5. számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított vagy azon tárolt → *adatok* megismerése, rögzítése és felhasználása.

<special means/tools and methods of secret service>

Különleges foglalkoztatási (senior) állomány: a rendvédelmi szervnél létező speciális jogviszony, amikor az a hivatásos állományú személy, aki még a nyugdíjkorhatár elérése előtt jogosult a szolgálati járandóságra, és kérelme alapján megfelelő a vonatkozó alkalmassági követelményeknek szolgálati beosztást nem, de valamilyen → *fegyver* nélküli → *könnyített szolgálati* feladatot teljesít maximum az öregségnyugdíjkorhatár betöltéséig az erről szóló korlátozott idejű szerződés alapján. Az ilyen hivatásos állományú személy szolgálatteljesítési ideje heti 35 óra lehet, részére túlszolgálat, beleegyezése nélkül éjszakai szolgálat nem rendelhető el.

<special employment (senior) staff>

Különleges jogrendi időszak: az a helyzet, időszak, amikor az alaptörvény meghatározott feltételei esetén átmenetileg kivételes → *hatalom* bevezetésére, rendeleti kormányzásra kerül sor. Ezen időszak → *rendkívüli intézkedései* összpontosítják az ország erőit a katonai védelemre, az alkotmányos rend megóvására, a katasztrófák leküzdésére, az → *állampolgárok* élet- és vagyonbiztonságának fenntartására, az ország állami irányítása a lakosság védelme és alapvető élet-szükségletei kielégítése mellett.

<special legal period>

Külső határ: a schengeni tagállamok szárazföldi határai, beleértve az áll- vagy folyóvizeken áthaladó határokat, tengeri határokat és repülőtereket, folyami, tengeri és tavi kikötőket, amennyiben ezek nem → *belső határok*.

<external border>

Külső határszakasz: adott schengeni tagállam külső szárazföldi vagy tengeri határának egésze, ill. annak egy része, a nemzeti jog szerint, vagy az → *európai határőrizeti rendszer* nemzeti koordinációs központjának

vagy más illetékes nemzeti → *hatóságnak* a meghatározása alapján.

<external border section>

Külső konspiráció: a konspirált → *felderítés* tényének, valamint a felderítés erőinek, eszközeinek és módszereinek → *szervezet*en kívüli védelme a nyilvános megismerhetőséget korlátozó rezszimintézkedések biztosításával. A → *bűnüldöző hatóságok*, felderítő szervek konkrét titkos információgyűjtő tevékenysége és leplezett eszközeinek alkalmazása a végrehajtó és ellenőrző szervezeteken, személyeken kívül – illetéktelen személyek előtt – meghatározott ideig titokban marad.

<confidentiality (external conspiracy)>

Külső légi járat: a schengeni térségbe harmadik országból érkező, ill. a schengeni térségből harmadik országba tartó légi járat. A légi járatok esetében nem az utasok → *állampolgársága*, hanem a légi járat típusa határozza meg az → *ellenőrzés* rendjét és tartalmát. Amíg a szabad mozgás térségében közlekedő → *belső légi járat* utasai esetében nem kell végrehajtani → *határ-ellenőrzést*, addig a ~ utasait minden esetben határellenőrzés alá kell vonni az érkezési, ill. az indulási repülőtereken. Ugyanez vonatkozik azokra az utasokra is, akik a schengeni térséget ugyan nem kívánják elhagyni, de utazásukhoz olyan ~ot vesznek igénybe, amely a schengeni térségben többször leszáll.

<external flight>

Külső védelmi terv: a → *veszélyes anyagokkal* foglalkozó üzem, küszöbérték alatti üzem környezetében élő lakosság mentése, ill. az anyagi javakban és a környezetben bekövetkező → *károk* enyhítése érdekében végrehajtandó rendszabályok bevezetésére, a végrehajtó → *szervezetre*, a vezetésre és az adatszolgáltatásra vonatkozó

terv, amely a települési veszélyelhárítási terv része.

<external emergency plan>

Kvalitatív módszer: minőségek vizsgálatán és összehasonlításán alapuló → *kutatási* eljárás, nem számszerűsíthető, pl. a szociális minőség vizsgálatára. Gyakran ötvözik a → *kvantitatív módszerekkel*, annak ellenére, hogy pl. egy életfelfogás nem számszerűsíthető. Azok szerint akik mégis azt vallják, hogy ez működőképes, elfogadják azt, hogy ezáltal felmérhető ennek vagy más hasonló jelenségnek a társadalmi súlya.

<qualitative methods>

Kvantitatív módszer: a valóságot mennyiségi mérésekkel feltáró → *kutatási* eljárás. A → *kvalitatív módszerekkel* ellentétben hangsúly a statisztikailag kimutatható összefüggéseken van.

<quantitative methods>

L

Lábbelinyom: lábbelivel a természetes talajtakarón vagy bármilyen mesterséges felületen létrehozott → *nyom*.

<shoeprint>

Lábnyom: a természetes talajtakarón vagy bármilyen mesterséges felületen mezítláb létrehozott → *nyom*.

<footprint>

Lakásbiztosítás: a → *védett személy* lakásának, rezidenciájának védelmét szolgáló, biztonságtechnikai eszközökkel és/vagy rendőrökkel végrehajtott speciális védelmi feladat.

<residence protection>

Lakásügyi szerv: a lakásgazdálkodási feladatok ellátására kijelölt szervezeti egység. A lakásgazdálkodás célja a meglévő lakásalap fenntartása, fejlesztése és bővítése, valamint a lakásszükségletek kielégítésére irányuló feladatok ellátása, továbbá a személyi állomány saját tulajdonú lakáshoz jutásának elősegítése. A → *Belügyminisztérium* központi ~e a Belügyminisztérium Műszaki Főosztály, helyi ~ei a vonatkozó hatályos BM-rendeletben felsorolt szervezetek. A ~ munkája során a következő típusú belügyi rendelkezésű lakásokkal gazdálkodhat: 1. a Magyar Állam tulajdonában és a belügyi szervek vagyonkezelésében lévő lakás, nem lakás céljára szolgáló helyiség; 2. önkormányzati tulajdonban lévő lakás és nem

lakás céljára szolgáló olyan helyiség, amelyre a belügyi szervnek bérlőkiválasztási vagy bérlőkijelölési joga áll fenn, vagy azt megállapodás útján megszerzi; 3. más szerv, → *szervezet* vagy személy tulajdonában álló lakás és nem lakás céljára szolgáló helyiség, amelyre a belügyi szervet megállapodás útján bérlőkiválasztási jog illeti meg; 4. az önkormányzat tulajdonát képező, a rendőrség körzeti megbízottjának elhelyezésére szolgáló lakás.

<housing bodies>

Lakosságfelkészítés: az a tudatos tevékenység, amely általánosságban magában foglalja a különböző típusú → *katasztrófák* esetére vonatkozó helyes veszélyhelyzeti magatartást, az önmentést, a veszélyek csökkentését, az egyéni védőeszközök használatát, valamint a különböző katasztrófák megelőzését, továbbá a védekezés rendszerének, feladatainak elsajátíttatását, gyakoroltatását. A ~ feladatainak elsődleges felelőse a település polgármestere.

<preparation of population>

Lakossági riasztórendszer: funkcionális rendészeti szerv által kezelt lakossági riasztó-tájékoztató, viharjelző struktúrák és működésükkel közvetlenül összefüggő eszközök, berendezések telepített és mobil hálózata.

<public alarm system>

Lakosságvédelem: komplex, tervszerű és koordinált intézkedések összessége, amelynek célja egy várható vagy bekövetkezett → *katasztrófa* esetén az adott területen élő lakosság életének, biztonságának megteremtése, ami magában foglalja a lakosság riasztását, egyéni védőeszközzel történő ellátását, a → *kitelepítés*, a → *kiemenkítés*, a → *befogadás* és a → *visszatelepítés* feladatrendszerét, valamint ezek teljesítését.

<protection of population>

Lapcsere: az → *okmányok* tartalmi → *hamisításának* egyik módja, amikor egy eredeti okmányból egy vagy több lapot kiemelnek, s azokat egy másik, ugyancsak eredeti okmány lapjaival kicserélik. Gyakori a személyi → *adatok* és a fényképet tartalmazó oldalak kicserélése az új identitás megteremtése érdekében.

<(passport with) page substitution>

Laphiány: az → *okmányok* tartalmi → *hamisításának* egyik módja, amikor a hamisító egy eredeti okmányból egy vagy több lapot kiemel abból a célból, hogy valamilyen, kedvezőtlen bejegyzést eltávolítson.

<(passport with a) missing page>

Látens bűnözés: a latin „latentia”, lappangás szóból kialakult megnevezés, amely a teljes és az ismert bűnözés különbségét adja. Lényegében az össz-bűnözésnek a bűnüldöző és igazságszolgáltató szervek tudomására nem jutó, számukra ismeretlenül maradt része.

<latent crime>

Látva repülés: olyan repülés, amikor a légi jármű vezetője a tájékozódáshoz nem használ navigációs műszereket, a repülőgépből látható földi viszonyítási pontokhoz képest hajtja végre a repülési feladatot.

<visual flight rules>

LEDS (Liquid Explosive Detection System – légiközlekedés-védelem): a légi közlekedés, az abban részt vevő személyek, hajózók, kísérők, utasok, földi kiszolgáló személyzet, légi irányítók, fizikai és személyi biztonságát, valamint a légi szállítással foglalkozó kereskedelmi vállalkozások, a légi járművek, a földi telepítésű, ill. műholdas irányítórendszerek, továbbá kommunikációjuk fizikai és elektronikai biztonságát, a szolgáltatások zökkenőmentes és maradéktalan teljesítését szavatoló eljárások, jogszabályban vagy más eljárási szabályzatban rögzített cselekmények, intézkedések összessége.

<air traffic defense>

Lefoglalás: a törvényben meghatározott ingókra irányuló → *kényszerintézkedés*, amelyvel a bizonyítás érdekében vagy az → *elkobzás* (→ *vagyonekobzás*) biztosítására a lefoglalt dolgokat a birtokosától ideiglenesen elvonják, és azokat a → *hatóság* őrizetébe helyezik.

<seizure>

Legalitás elve: anyagi jogilag a törvényesség elve (→ *nullum crimen sine lege*, nulla poena sine lege elvek). Eljárásjogi értelemben a bűnüldöző hatóságok, elsősorban az ügyész kötelezettsége a büntető igény érvényesítésére, a büntetőtörvények alkalmazásakor nem lehet mérlegelés tárgya az → *állam* büntető igényének érvényesítése. Az európai kontinentális jogrendszerekben ez az elv a meghatározó, azonban kivételként alkalmazzák az → *opportunitás elvét* is.

<principle of legality>

Legenda: Nb.: (1) a konspiráció biztosítása érdekében kitalált történet. A ~ kitalált név, esemény, cselekmény, körülmény valósként történő megjelenítése a → *felderítés* célszemélye vagy környezete előtt azért, hogy a célszemély környezetében való jelenlétet, tevékenységet leplezze, az egyes felderítési

feladatok konspirált végrehajtását elősegítse. (2) A titkos felderítés egyes mozzanataira adott, az alkalmazó nemzetbiztonsági vagy más felderítő szervet rejtő, hihető és ellenőrizhető elterelő fiktív magyarázat. A ~ a valóság elemeire épül, szükség szerint dokumentálható, valamint → *dekonspiráció* esetén is ragaszkodni kell ahhoz. Mab.: a → *magánnyomozó* megbízása szerint → *adatgyűjtések*or használt fiktív → *személyazonosság* és fedőtörténet. A magánnyomozó ~ használatával → *magánlakás*ba nem léphet be, és hivatalos eljárást nem színlelhet.
<legend; cover>

Légfegyver: a 7,5 joule vagy annál kisebb csőtorkolati energiájú sűrített levegővel vagy egyéb sűrített gáz felhasználásával üzemeltetett, szilárd anyagú lövedék kilövésére alkalmas fegyver.
<airgun>

Légi határátkelőhely: a nemzetközi repülőterülete és objektumai.
<territory of the airport>

Légi rendészet: a rendészet része, a légi közlekedés biztonsága fenntartására hivatott rendészeti és egyes hatósági feladatok ellátása az erre vonatkozó szabályok betartásán keresztül.
<air policing>

Légiriasztás: légitámadás bekövetkezésének lehetőségekor, a légi erő ügyeletes parancsnoka által elrendelt jelzés az egész országban vagy ennek kijelölt részén, az állami, helyi önkormányzati szervek, más → *szervezetek* és a lakosság riasztására.
<air raid alert>

Legitim erőszak: a törvény által biztosított fizikai erőszak alkalmazása az intézkedésnek ellenálló vagy támadó személlyel szem-

ben, a jogszerűen fogantatott rendészeti intézkedés megvalósításának kikényszerítése a támadás elhárítása érdekében.
<legitimate violence>

Légtér: az atmoszféra meghatározott része, amely egy adott → *állam* ellenőrzése és irányítása alá tartozik, és ahol a légi járművek meghatározott szabályok szerint közlekedhetnek. A magyar ~ Magyarország → *államhatára* által körbezárt terület feletti, a légi közlekedés számára igénybe vehető magasságig terjedő tér.
<airspace>

Légtérsértés: (1) a → *határrendszértés* egyik esete, az → *államhatár* engedély nélküli átrepülése. (2) Az államhatár engedély nélküli átrepülése függetlenül attól, hogy katonai, polgári, motoros vagy vitorlázó repülőgép, ill. léggömb vagy másfajta, emberi vagy automata, ill. távirányítással a légkörben való mozgásra, haladásra, tartózkodásra alkalmas eszközzel történik.
<airspace violation>

Lehallgatás: (1) a leplezett eszközök csoportjába tartozó bírói engedélyhez kötött tevékenység, amelynek során a büntetőeljárás törvényben feljogosított → *szervezet* távközlési rendszer útján továbbított közlést ismer meg és rögzít. (2) Információszerzési módszer, amely a beszéd, telefonbeszélgetés, rádióforgalom, valamint a mechanikus hangok titkos úton, technikai eszközökkel történő rögzítése, feldolgozása.
<interception; wire tapping>

Leíró statisztika: egy adatsor általános tulajdonságait (pl. átlagérték, medián, szórás) összegző → *statisztikai* eljárás. Az átlagérték pl. az adatsor értékeinek számtani középátlaga, a medián a leggyakoribb érték, a szórás azt mutatja meg, hogy az egyedi → *adatok* milyen mértékben különbözhetnek

az átlagértéktől. Az 1, 1, 1, és 2 számokból álló adatsornak pl. az átlagértéke 1,25, mediánja 1, becslt szórása (standard deviációként kifejezve) 0,5. Az összehasonlító statisztikától eltérően nem alkalmas két csoport összehasonlítására.

<descriptive statistics>

Leltár: olyan kimutatás, amely tételesen és ellenőrizhető módon tartalmazza a → *költségvetési szerv* eszközeit mennyiségben és értékben, forrásait értékben, egy meghatározott időpontra vonatkozóan. A ~nak lehetővé kell tenni: 1. az éves beszámoló tételeinek alátámasztását, a mérleg valóságának biztosítását; 2. a főkönyvi könyvelés és az → *analitikus nyilvántartások* pontosságának, egyezőségének ellenőrzését, a → *bizonylati fegyelem* megszilárdításának elősegítését; 3. az eltérések kimutatását, a nyilvántartások tényleges vagyoni helyzetnek megfelelő rendezését; 4. a → *vagyon* védelmét, az anyagi felelősök elszámoltatását. A ~ral szemben támasztott követelmény a teljesség, a valódi állapot bemutatása és az áttekinthetőség.

<inventory>

Leplezett: a bűnüldöző tevékenységek végrehajtásának egyik módja, amelynek során az eljáró személy kilétét nem, csak tevékenységének célját titkolja.

<covert/discreet>

Leplezett eszközök: a büntetőeljárás törvényben meghatározott olyan speciális erők, eszközök, módszerek összessége, amelyeket az előkészítő eljárásban, a → *nyomozás*, ill. a vizsgálat során akár a → *magánlakás* sérthetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a → *személyes adatok* védelméhez fűződő alapvető jogok korlátozásával, a (célszemély) → *terhelt* és környezetének tudta nélkül alkalmaz az arra feljogosított → *szervezet*.

<covert/disguised devices/tools>

Leplezett művelet: a valós célt leplező, azaz összefüggésbe nem hozható módon megvalósított feladat.

<covert operation>

Letartóztatás: a legsúlyosabb személyi szabadságot korlátozó → *kényszerintézkedés*, a → *terhelt* személyi szabadságának bírói elvonását jelenti a jogerős ügydöntő → *határozat* meghozatala előtt. A → *bíróság* elrendelheti (nyomozás során nyomozási bíró) pl. szökés, elrejtőzés esetén vagy ezek veszélyére tekintettel, ill. az eljárás meghiúsításának, megnehezítésének vagy veszélyeztetésének eseteiben (különös elrendelési feltételek). A ~ általános feltételeinek együttesen kell fennállniuk, hogy elrendelhető legyen a ~. Ezek: szabadságvesztés-büntetéssel fenyegetett → *bűncselekmény* miatt folyik az eljárás; → *megalapozott gyanú* a bűncselekmény elkövetésére; fennáll a személyre vonatkozó megalapozott gyanú; nincs eljárási akadály. A → *letartóztatás* végrehajtása büntetés-végrehajtási intézetben történik.

<arrest>

Letelepedés: az ideiglenes ~ kivételével határozatlan idejű magyarországi tartózkodás. ~i engedélytípusok: ideiglenes, nemzeti és EK-letelepedési engedély. A letelepedett harmadik országbeli → *állampolgár* a hatályos jogszabályokban biztosított jogosultságokkal rendelkezik.

<settlement; permanent residence>

Letelepedési kötvény: olyan állampapír, amelynek lejegyzésével (vásárlásával) a külföldi befektetők tartózkodási (letelepedési) jogosultságot szereznek a kötvényt kibocsátó → *államban*. A nemzetközileg ismert gyakorlat alapján Magyarországon 2012. december 28-i hatállyal vezették be az ún. befektetői letelepedés jogintézményét. A Letelepedési Magyar Államkötvényt lejegyző

harmadik országbeli állampolgár befektető (és a közvetlen családtagja) nemzeti letelepedési engedélyt kaphatott, mert beutazásához és tartózkodásához magyarországi befektetéseire tekintettel nemzetgazdasági érdek fűződött. Az Államadósság Kezelő Központ Zrt. 2017-ben lezárta a Letelepdedési Magyar Államkötvények értékesítését. A kötvények vásárlására a 2017. március 31-éig benyújtott kérelmek esetében volt lehetőség.

<state bound of settlement; permanent residency for investment>

Létesítményi tűzoltóság: a gazdálkodó → *szervezet* tevékenységével összefüggő tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére, adott gazdálkodó szervezet által létrehozott és fenntartott, önálló működési területtel nem rendelkező tűzoltóság.

<industrial fire department>

Létesítményvédelem: Mab.: adott létesítmény biztonságát támogató rendszer, amely az ingatlan építészeti határán belül és kívül létrehozott technikai és élőerős védelmek összességét, arányát határozza meg.

<facility protection>

Létfenntartáshoz szükséges szolgáltatás:

a lakosság alapellátását biztosító szolgáltatások összessége. A ~ok biztonságát létfontosságú rendszerek és rendszerelemek leírásai szabályozzák. A ~ok körébe tartozik többek között az elektromos, az ivóvíz-, az élelmiszer-, az alapegészségügyi és a távközlési szolgáltatás. → *Katasztrófa* során szükségessé válhat a ~ újraszervezése, beindítása.

<necessary services for subsistence>

Létfontosságú információs rendszer és létesítmény: a társadalom olyan hálózatszerű, fizikai és virtuális rendszereinek, eszközeinek és módszereinek összefoglaló elnevezése, amelyek az → *információ* folyamatos biztosításának és az informatikai feltételek

üzemfolytonosságának szükségességéből adódóan önmagukban létfontosságú rendszerelemek, vagy más azonosított → *létfontosságú rendszerelemek* működéséhez nélkülözhetetlenek.

<critical information system and facility>

Létfontosságú rendszerelem: eszközök, létesítmények vagy egy meghatározott rendszer olyan eleme, amely elengedhetetlen a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához – így különösen az egészségügyhöz, a lakosság személy- és vagyónbiztonságához, a gazdasági és szociális közszolgáltatások biztosításához – és amelynek kiesése jelentős negatív következményekkel járna.

<critical infrastructure elements>

Létfontosságú rendszerelem védelme:

a → *létfontosságú rendszerelem* funkciójának, folyamatos működésének és sértetlenségének biztosítását célzó, a → *fenyegetettség* és a sebezhetőség enyhítésére vagy semlegesítésére irányuló valamennyi tevékenység.

<protection of critical infrastructure>

Lezárás: Közl.: a közlekedők vagy azok egy csoportjának a közlekedési hálózat adott pontján, adott irányban való továbbhaladásának az arra jogosult által történő megakadályozása a forgalom ideiglenes korlátozása vagy szüneteltetése miatt.

<close-off>

Lezárt térség: Közl.: a közlekedési hálózat azon eleme vagy elemei, amely(ek) területén az arra jogosult a forgalmat ideiglenesen korlátozza vagy szünetelteti.

<close-off area>

Likert-skála: → *kutatási eljárás*, amelyben az alany a felajánlott lehetőségek megjelölésével fejezi ki állásfoglalását. Pl. ha a kérdőívben az érdekel, hogy egy sze-

mély mennyire érzi biztonságosnak a lakókönyezetét, akkor állítást fogalmazunk meg, majd válaszlehetőségeket ajánlunk fel: „Biztonságban érzem magam a lakóhelyemen.” 5. Teljesen egyetértek; 4. Egyetértek; 3. Egyet is értek, meg nem is; 2. Nem értek egyet, 1. Egyáltalán nem értek egyet. <Likert scale>

Limbikus rendszer: az érzelmi és kognitív funkciókért felelős agyterületek gyűjtőneve. Zavart működése → *mentális zavarok*hoz, súlyos → *bűnelkövetés*hez vezethet. <limbic system>

Lineáris törzskari szervezet: a lineáris szervezeti alaptípus törzskarral kiegészített változata, amely leginkább a honvédségi, rendvédelmi → *szervezetek*re jellemző. A szervezet felépítése hasonlít a lineáris felépítéséhez azzal a különbséggel, hogy itt a felső vezetés munkáját az ún. törzskar segíti. A törzskar egy olyan, szakértőkből álló csoport, amelynek döntés-előkészítési, koordinációs, végrehajtás-ellenőrzési, elemzési feladatai vannak. Ennek megfelelően törzskarnak – feladatából adódóan – nincs döntési joga. Honvédségi és rendvédelmi szervezetekben, ahol zászlóalj vagy magasabb szintű kötelékeket vezetnek, és ahol a vezetők (parancsnokok) döntéseit a különböző szakterületekre szakosodott (előadók, törzstisztek) készítik elő, de ezzel együtt is minden jogkör a vezető (a parancsnok) kezében összpontosul.

Ez a szervezeti forma már rugalmasabb, alkalmasabb eseti feladatok megoldására, mivel a gyakori döntések előkészítése már nem csak a felső vezetőt terheli. A törzskar csökkenti a felső vezetés túlterheltségét.

E szervezeti forma jellemzői egyébként megegyeznek a lineáris szervezetével.

<linear staff organisation>

Lisszaboni szerződés: az → *Európai Unió*ról szóló szerződés (EUSZ) és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló, Lisszabonban aláírt megállapodás, amely 2009. december 1-jén lépett életbe. Célja az Európai Unió (EU) működésének hatékonyabbá tétele az alapszerződések korábbi változatainak módosításával, továbbá hogy lezárja az amszterdami és a nizzai szerződéssel megkezdett folyamatot, amely arra irányult, hogy megerősítse az unió hatékonyságát és demokratikus legitimitását, valamint javítsa egységes fellépését.

E szerződéssel bevezetett főbb változtatások közé tartozott a minősített többségi szavazások számának növelése az EU Tanácsában, az → *Európai Parlament* megnövelt szerepe a döntéshozatalban, a pillérrendszer megszüntetése, új tisztségek létrehozása (az Európai Tanács elnöke és az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője) egy egységes álláspont képviselésének megkönnyítésére.

E szerződés – bizonyos kivételekkel – jogilag kötelezővé tette az Alapjogi Chartát.

<Treaty of Lisbon>

Logisztika: Á.: az anyagok, személyek és → *információk* rendszereken belüli és rendszerek közötti áramlásának tervezése, irányítása és ellenőrzése, valamint a vizsgált rendszerben adódó feladatok megoldásához, valamint tartós végrehajtásához szükséges tárgyi feltételek megteremtése.

Rsz.: (1) a rendészeti feladatokat ellátó → *szervezetek* feladatrendszerébe tartozó erők, eszközök folyamatos mobilitásának, ellátásának valamint fenntartásának tervezése, szervezése, irányítása és végrehajtása. A rendészeti ~ általános célja olyan készletek és képességek kialakítása, fenntartása és folyamatos rendelkezésre bocsátása, amelyek a rendvédelmi szervek alapfeladatai (jogszabályokban, alapító okirat-

ban meghatározott) ellátásához szükséges anyagi-technikai feltételek megteremtésére és folyamatos biztosítására irányulnak. Alrendszerei: a → *fejlesztési* ~ és a → *felhasználói* ~. (2) Szűkebb értelemben a ~ anyagi-technikai gazdálkodás, biztosítás, tágabb értelemben magában foglalja a rendszer működéséhez szükséges egyéb erőforrásokkal (pénzügyi, humán) gazdálkodást, valamint a moztatási és szállítási, a szolgáltatási és az elhelyezési, valamint az infrastruktúra-funkcióit is. A ~i rendszer hatékony működésének alapja a vezetést (a ~i menedzsmentet) segítő → *logisztikai kontrolling* rendszerének kialakítása és működtetése. Kv.: katasztrófaelhárítási ~ mindazon tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységek összessége, amelyek a → *katasztrófák* elleni hatékony védekezés érdekében a szükséges és elégséges ~i feltételek, az anyagi-technikai és különleges erőforrások biztosítása, valamint optimális felhasználása céljából kerülnek végrehajtásra. A katasztrófaelhárítási ~ célja a katasztrófák elleni védekezés feladatainak végrehajtásához szükséges erőforrások tervezése, a humán, az anyagi, a technikai, feltételek biztosítása, valamint a felhasználás szervezése, koordinálása a megelőzés, a védekezés és a helyreállítás során.
<logistics>

Logisztikai biztosítás: Log.: (1) a mindentoldalú biztosítás alrendszere. (2) A rendszeti feladatok ellátásához szükséges erőforrások tervezésére, szervezésére és biztosítására irányuló rendszabályok és tevékenységek összessége. A ~ feladata a tevékenységek és az azt megvalósító szervezetek segítése, támogatása a szükséglethez igazodó humán, pénzügyi és anyagi-technikai erőforrások biztosításával, a feladat által meghatározott helyen, időben, mennyiségben és minőségben. Alrendszerei az → *anyagi biztosítás* és → *technikai biztosítás*.

Kv.: “a katasztrófavédelmi ~ a normál, a katasztrófaveszély és veszélyhelyzeti időszakban a katasztrófavédelmi logisztikai feladatok végrehajtása, ami kiterjed mind a mentőerők békeidős és minősített időszakai komplex ellátására éppúgy, mint a kimenekített lakosság ellátásához szükséges képességek megletére.” (TÓTH–HORVÁTH 2009)

<logistical supply>

Logisztikai gazdálkodás: a rendvédelmi szerveken belüli, ill. egymás közötti anyagáramlás (→ *beszerzés*, tárgyieszköz-gazdálkodás és a → *készletgazdálkodás*, elosztás, → *szállítás*, → *tárolás*, anyagmozgatás, termékazonosítás, nyilvántartás, → *használatból való kivonás*) folyamatos megszervezését, a végrehajtás megtervezését, megszervezését és irányítását, valamint a végrehajtás ellenőrzését magában foglaló feladat- és tevékenységrendszer.

<logistic management>

Logisztikai képesség: Log.: → *logisztikai* teljesítmény kifejtésére való alkalmasság. A rendvédelmi szerveknél a ~ alapja a → *szervezet* alapfeladatai ellátásának a logisztikai biztosítására (támogatására) rendelkezésre álló humán és anyagi erőforrások mennyisége, összetétele és minősége, valamint az állomány felkészültsége és felkészítettsége. Kv.: a katasztrófa-elhárítási feladatok ellátásához szükséges és elégséges alkalmasság. Horváth meghatározása szerint, a katasztrófa-elhárítási ~ terén megkülönböztetünk elsődleges és másodlagos ~et. Az elsődleges ~ alatt a → *katasztrófavédelem* szereplőinek saját szervezetében meglévő humán erőforrások, anyagi-technikai erőforrások, készletek, anyagok, eljárások, módszerek (információ) és azok mozgatását és felhasználását lehetővé tevő saját logisztikai rendszer által biztosított képességeket határozhatjuk meg. Ez alatt a BM OKF központi, területi és helyi szerveinek,

valamint a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdasági Ellátó Központ meglévő képességeit érthetjük. Másodlagos ~ alatt értjük azt a megerősítő és visszapótló ~et, amelynek célja, hogy a védekezéshez szükséges, a kárterületen közvetlenül felhasználható anyagokat és eszközöket időben, megfelelő mennyiségben – megerősítő jelleggel – a helyszínre juttassa, valamint a védekezésben részt vevő szervezetek által felhasznált saját erőforrásait visszapótolja.” (HORVÁTH 2009)

<logistic capability>

Logisztikai kontrolling: (1) olyan menedzsmenteszköz-rendszer, amely a → *logisztikai* adatok célorientált gyűjtése, feldolgozása és rendelkezésre állítása révén támogatja a logisztikai folyamatok hatékony megtervezését, megszervezését, irányítását és lebonyolítását. (2) A gazdasági események folyamatos nyomon követése és elemző értékelése.

<logistic controlling>

Logisztikai támogatás: Rsz.: (1) → a *logisztikai biztosítással* analógiaként használt fogalom. (2) Olyan szakirányú tevékenységek összessége, amelyek végrehajtása során a támogató logisztikai szervezetek (állandó vagy ideiglenesen létrehozott) a rendelkezésére álló ellátási, elhelyezési, üzemeltetési, üzemben tartási, szállítási és szolgáltatási lehetőségeikkel segítik a csapaterő alkalmazásával vagy a rendvédelmi szervek együttműködésével végrehajtott rendészeti feladatok eredményes teljesülését. A ~ alrendszerei az anyagi támogatás és a technikai támogatás. (3) A ~ a rendőri egységek és → *szervezetek* mozgatójának és fenntartásának tervezésével, szervezésével foglalkozó feladatok, valamint rendszabályok összessége, amely magában foglalja a rendőrség alaprendeltetéséből adódó tevékenységek logisztikai szükségleteinek kielégítését. A ~ feladat-

rendszerét az ellátás, üzemben tartás, mozgató és szállítás, valamint a rendőrségi infrastruktúra, továbbá a logisztikai szolgáltatások képezik. A logisztikai támogatáshoz szükséges tevékenység a költségvetési-gazdálkodási funkció érvényesítése.

Kat.: a harcokszolgálati támogatás egyik alrendszere, amely magában foglalja az anyagi, közlekedési, valamint az infrastruktúrális támogatást.

<logistical support>

Logisztikai terv: (1) a rendvédelmi költségvetési szerveknek adott költségvetési évben a betervezett, várható, ill. a váratlanul jelentkező feladatai anyagi-technikai biztosítására készített terve. Éves ~et (logisztikai biztosítási tervet) az elemi költségvetés vizsgálását követően, arra alapozva, számvetésekkel alátámasztva kell elkészíteni, és az előre nem tervezhető, de várható feladatokra anyagi tartalékot kell képezni. (2) Az év során, a váratlanul jelentkező feladatok előkészítése során, az anyagi-technikai és egészségügyi biztosításra a mindenoldali biztosítás keretében → *logisztikai biztosítási tervet* (résztervet) kell készíteni, amelynek legalább az alábbiakat tartalmaznia kell: 1. A feladat (esemény, rendezvény) megnevezését, leírását, a parancsnok (vezető) elgondolását; 2. a logisztikai biztosítási tevékenység elgondolását; 3. a logisztikai biztosító (támogató) csoport összetételét és feladatait; 4. az együttműködés rendjére vonatkozó utasításokat; 5. a jelentések rendjét. Mellékletként az erő-eszköz táblázat és erő-eszköz elosztási táblázatot kell hozzárendelni. A logisztikai biztosító csoport vezetője felelős az anyagi ellátás, a technikai eszközök kiszolgáltatásának és a személyi állomány egészségügyi ellátásának megtervezéséért, megszervezéséért; a szállítási, utánszállítási feladatok megszervezéséért és irányításáért; a ~ kidolgozásáért és az abban foglalt feladatoknak az alárendeltekhez

történi eljuttatásáért; a vezetési pont településének, áttelepülésének, anyagi kiszolgálásának közvetlen irányításáért.

<logistical plan>

Logisztikus regresszió: regressziós statisztikai eljárás, egy vagy több független változó hatásának mérésére egy bináris függő változóra. Az utóbbi csak kétféle értéket vehet fel (0 vagy 1), azonban a vizsgálat tárgyától és az → *adatoktól* függően számtalan formában megjelenhet az adatok között. ~ használható pl. egy → *közlekedési baleset* halálos vagy nem halálos kimenetelét befolyásoló független változók meghatározására. A vizsgált függő változó bináris, mivel vagy halálos kimenetelű volt a vizsgált baleset, vagy nem.

<logistic regression>

Longitudinális vizsgálat: Kut., hosszmetzeti vizsgálat, amelynek keretében a mérések ugyanazon mintán, hosszú időn keresztül ismétlődnek. A → *keresztmetszeti vizsgálattal* ellentétben, a ~ lehetőséget ad fejlődési tendenciák, változások és folyamatok vizsgálatára. Nehézsége, hogy az alanyok az ismételt méréseken nem mindig állnak rendelkezésre, így az → *adatok* hiányosak lehetnek. Egyik típusa a → *kohorsz-vizsgálat*.

<longitudinal study>

Lőfegyver: a kidolgozás idején hatályos rendelkezés szerint ~ a → *tűzfegyver*, valamint az a → *légfegyver*, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki.

<firearm; gun>

Lőfegyver hatástalanítása: az éles → *lőfegyver* átalakítása oly módon, hogy töltény, éleslőszer befogadására és működtetésére alkalmatlanná váljék. A ~ során lényegében a fegyvercsövet és a zárszerkezetet (szán,

zárdugattyú, zártest) teszik működésképtelenné.

<deactivation of firearms>

Lőfegyvertartás: a lőfegyverbirtoklás, viselés és tárolás együttes elnevezése.

<possession of firearms>

Lőszer: lövedéket, lőport és gyúelegyet (csappantyút) tartalmazó, (töltényhüvelybe) egybeszerelt töltény.

<ammunition>

Lőszerelem: a füstös, ill. gyér füstű lőpor, valamint a töltények összeállításához, ill. újratöltéséhez használt (perem-, ill. központgyújtású) gyúelegyes töltényhüvely, továbbá a csappantyú együttes elnevezése.

<the component of the ammunition>

Lövedék: a lőszernek az a része, amely a fegyver csövéből kirepül. Típusai: ólom, teleköpenyes, részben köpenyes (expanzív), sörét. A teleköpenyes ~ külső részét kemény fémköpeny fedi. A részben köpenyes lövedék esetében a kemény fémköpeny orr-részét megnyitották a nagyobb roncsoló hatás elérésére (pl. vadászatra). Hadi célokra több különleges rendeltetésű lövedéket alakítottak ki (fényjelző, gyújtó stb.). A kilőtt lövedéken a fegyvercső huzagolásától származó értékes kriminalisztikai barázdanyomokat találhatunk, amelyek egyedi fegyverazonosítást is lehetővé tesznek.

<projectile>

Lövés: a → *lőfegyverek* működését előidéző folyamat, ill. a lőporgázok energiájának hatására a → *lövedék* kirepülése a fegyver csövéből.

<shot>

Lövési elváltozás: a kilőtt → *lövedék* hatására bekövetkezett alapvető vagy kiegészítő elváltozás a becsapódás után.

Alapvető (elsődleges) ~ az, amely esetében a kilőtt lövedék által érintett objektumon mechanikai elváltozás keletkezik. (pl. löcsatorna) Kiegészítő (másodlagos) a → *lövés* során keletkező anyagmaradványok, valamint a fegyvercsövet elhagyó gázok, egyéb anyagmaradványok által okozott elváltozások (pl. el nem égett lőporszemcse). A kilőtt lövedékek által okozott ún. alapvető ~ok tárgyakra, testbe csapódás után keletkeznek. A lövedékek tárgyakra, testbe behatolási pontja a bemeneti nyílás. Ha a lövedék áthalad a céltárgyon, akkor átmenő löcsatornáról beszélhetünk, ha megreked tárgyban úgy vaknyílás (vak löcsatorna) keletkezik. A lövedék tárgyból való kilépési pontja a kimeneti nyílás. Ha a lövedék érinti a tárgyat, akkor annak felületén ívelt, vajútszerű sérülést okoz, ún. horzsolásos löcsatorna jön létre. A közvetlenül kilőtt lövedék bemeneti nyílása általában kör alakú. Előfordul olyan lövés, amikor a kilőtt lövedék valamilyen tárgyon irányt változtatva éri a céltárgyat, és azon szabálytalan alakú bemeneti nyílást okoz. Az ilyen lövedéket gurulatos lövedéknek, a lövést gurulatos lövésnek nevezzük. A kilőtt lövedék okozta elváltozások mellett jelentősek azok a kiegészítő lövési elváltozások (másodlagos lőtényezők), amelyeket a lőporgázok, a lőporfüst, a kirepülő lőporszemcsék stb. okoznak. Ezek elsősorban a közletről leadott lövések kimutatásában jelentősek. A lőporfüst-lecsapódás, ill. a részben elégett lőporszemcsék kimutatásával igazolható az érintő, ill. közeli lövés. (A közvetlen közletről, rászorított csőtorkolattal leadott lövéskor a tárgy felületén leképződhet még a fegyver csőtorkolatának képe is.) A fegyvercsövön áthaladó lövedék magával ragadja a csőben levő szennyeződések (olaj, lőpormaradványok), amelyek a becsapódáskor a bemeneti nyílás szélén lerakódva törléses gyűrűt hozhatnak létre. A törléses gyűrű vizsgálata lehetőséget adhat a lövések sorrendjének meghatározására.

<projectile impact>

LSD: → *hallucinogén* rekreációs → *drog*. Engedélyezett orvosi felhasználása nincs. Tiszta állapotban apró prizmás kristályokat alkot, amelyeket nyelv alatt feloldva fogyasztanak, de lenyalható bélyegszerű papírnégyzetek hátoldaláról, szervezetbe juttatható kockacukorba vagy zselatinba keverve, továbbá beinjektálható. Mennyisége a vérben 5 óra alatt feleződik meg, hatása nagyjából 12 órán keresztül tart. A szerotonin-jelátvitel befolyásolásán keresztül vizuális → *hallucinációkat* idéz elő, fogyasztója a világ megismerését különösen intenzív és boldogságot kiváltó eseményként, „utazásnak” fogja fel. Legjelentősebb kockázata, hogy a hallucinációk miatt a fogyasztó kapcsolata a valósággal megszűnik, könnyen kerülhet életveszélyes helyzetbe, „rossz utazáskor” pedig a fogyasztó élménye rémálommá válik, ami pánikrohamot, akár → *öngyilkosságot* is kiválthat. Az azonnali → *kockázatok* miatt általában felügyelet mellett fogyasztják. Esetében a → *drogfüggés* ritka, a → *drogaddikció* szinte soha nem fordul elő. Hosszú távú káros következményei csekélyek. <LSD, „acid”>

M

Magánbiztonság: a → *közbiztonság* meghatározó jelentőségű alkotóeleme, olyan elérni kívánt ideális, zavartalan állapot, ill. kollektív együttműködésen keresztül létrejövő, immateriális társadalmi termék, amelynek érvényre juttatása a magánbiztonsági és rendészeti szereplők együttműködését kívánja. A ~ egy olyan, ellenszolgáltatás fejében, piaci alapon működő, engedéllyel rendelkező vállalkozás (vagy természetes személy) által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi, és elősegíti a jogainak teljesebb körű gyakorlását. A ~ fő küldetése a megrendelő személyhez fűződő jogainak, így különösen testi épségének, becsületének, ill. egyes vagyoni jellegű jogainak magánjogi eszközrendszer útján történő védelme, amely révén érdemi hatással lehet a → *közbiztonság* körében védeni kívánt értékeire is. A ~ gerincét jelentő személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói tevékenységek ellátásának feltételrendszerét jogszabályok határozzák meg, a konkrét megbízás részleteit a felek polgári jogi szerződésben fektetik le.

<private security>

Magánbiztonsági szolgálat: (1) nem állami (önkormányzati) keretekben személyes és vagyonvédelemmel foglalkozó szervezetek összefoglaló megnevezése, amelyeknek fontos szerepe van a társadalmi → *bűnmegelőzésben*. (2) A → *magánbiztonság* igényeit

kielégítő, vállalkozás keretében végzett biztonságszolgáltatás.

<private security service>

Magánbiztonsági vállalkozás: olyan gazdálkodó szervezet, gazdasági társaság, amely a vonatkozó törvényben meghatározott feltételeknek megfelelően, a megszerzett engedély birtokában, professzionális humán és technikai háttérrel rendelkezve haszon-szerzési célból személy- és vagyonvédelem körébe tartozó tevékenységeket végez polgári jogi szerződés alapján.

<private security enterprise>

Magánelzárás: a bv. intézeteknél alkalmazott legsúlyosabb fegyelmi → *fenyítés*, egy-személyes elhelyezés meghatározott ideig. Jelenleg a végrehajtási fokozatokhoz igazodik, és → *fegyházban* legfeljebb 25, → *börtönben* 20, → *fogházban* 10 nap lehet. Fia-talkorúaknál börtönben 10, fogházban 5 nap, elzárásnál legfeljebb 5 nap, előzetes letartóztatott esetében maximum 15 napig terjedhet. Alatta az elítélt kimaradásra és → *eltávolás*-ra nem mehet, a védőjével való kapcsolat-tartást kivéve nem telefonálhat, levelezhet, küldhet és kaphat csomagot, nem fogadhat látogatót, a személyes szükségleteire nem vásárolhat, és nem veheti igénybe a bv. intézet művelődési és sportolási lehetőségeit. A ~ várandós és kisgyermekes nővel szemben nem alkalmazható!

<solitary confinement>

Magánfél: a → *büntetőeljárásban* → *polgári jogi igényt* érvényesítő → *sértett*. A ~ csak a → *terhelttel* szemben terjeszthet elő polgári jogi igényt, csak a bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett kárról. A → *bíróság*: 1. helyt adhat a polgári jogi igénynek, és megítéli a kártérítést; 2. elutasíthatja a polgári jogi igényt; 3. egyéb törvényes útra utasíthatja, ha az összezszerúsége vitatott, és az e körben lefolytatott bizonyítás a büntetőeljárást elhúzná.
<victim with financial loss>

Magánindítvány: a → *sértett*, ill. az arra feljogosított személyek nyilatkozata, kívánsága az elkövető → *büntetőjogi felelősségre* vonására vonatkozóan.
<private motion>

Magánlakás: Rő.: kutatáskor és a különleges eszközök és módszerek alkalmazásakor a lakás (üdülő, nyaraló vagy a lakás céljára használt egyéb helyiség, létesítmény, tárgy), az ahhoz tartozó nem lakás céljára szolgáló helyiség, létesítmény, bekerített terület, a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló helyen kívül minden más helyiség vagy terület, továbbá – a közösségi közlekedési eszköz kivételével – a jármű is. Mb.: lakás, egyéb helyiség, ezekhez tartozó bekerített hely, amelyet a → *magánnyomozónak* a vonatkozó tv. szerint tilos átkutatnia, az itt történeteket technikai eszközzel megfigyelnie, rögzítenie. Nem tartoznak a ~ fogalmába a középületekben, intézményekben, irodákban, hivatalokban, gazdasági társaságok által használt épületekben, gyárakban, üzemekben, boltokban és egyéb munkahelyeken lévő nem lakás céljait szolgáló helyiségek.
<private property>

Magánnyomozás: az → *állampolgárok* jogszerű információszükségleteinek kielégítése végett polgári jogi megbízás alapján, ellen-

szolgáltatás fejében végzett, nem hatósági adatgyűjtő tevékenység, amelyet csak törvény szerint arra jogosult személy (→ *magánnyomozó*) végezhet.
<private investigation>

Magánnyomozó: → *magánnyomozásra* a törvény szerint jogosult, erre vonatkozó felkészültséggel rendelkező személy. Hazánkban ilyen jellegű tevékenység csak magánnyomozói igazolvány birtokában egyéni vállalkozóként egyéni cég vagy gazdasági társaság keretében végezhető.
<private investigator>

Magánrendészet: a személyek → *magánbiztonságára* vonatkozó rendészeti tevékenység.
<private policing>

Magánút: közúti járművek, járműnek nem minősülő közúti közlekedési eszközök és gyalogosok közlekedése céljára kialakított vagy arra szolgáló magánterület.
<private road>

Magánvádoló: a vádfunkció (vádemelés és vádképviselet) gyakorlására a törvény által feljogosított → *sértett*. A magánvád történeti formái: főmagánvád, a sértett önállóan képviseli a vádat, az ügyész értesítése, jóváhagyása nélkül, saját nevében és belátása szerint (önálló sértetti vádképviselet). Mellékmagánvád: a sértett az ügyész mellett általában kisebb jogkörben eljárva képviseli a → *vádat*. Pótmagánvád: a sértett az ügyész helyett jár el a vád képviseletében, mert a közvédas bűnüldözés valamely okból (pl. a → *feljelentést* elutasították vagy a → *nyomozást* megszüntették) elakad (jámulékos vádképviselet).
<private accuser>

Magányos merénylő: → *szervezetektől* független, egyetlen elkövetőként valamilyen

ideológia (pl. politikai, vallási vagy egyéni cél) szellemében külső segítség (pl. organizált → *terrorszervezet* segítése vagy világháló) nélkül erőszakot végrehajtó személy. Fogalma nem zárja ki egy-két támogató, ill. segítő meglétét sem. A → *terrorcselekmények* elkövetőinek viszonylag kis része ~. Érzelmileg és ideológiailag csoportokhoz kötődhetnek, de általában labilisak, → *mentális zavaroktól* szenvednek, így a terrrorszervezetek általában nem fogadják be őket. A fogalom meghatározása nem egyértelmű, ezt mutatják a különböző angol elnevezések is: leaderless resistance, „solo terrorism”, lone wolf terrorism, „lone-actor”. A magányos merényletek – az elkövetők látni való tevékenysége miatt – nagy kihívás elé állítják a biztonsági szakértőket, a rendészeti szakembereket és a katonákat. A magányos merényletek megelőzésében napjainkban egyre hangsúlyosabb szerepet kap a → *kriminálpszichológia* is, ugyanis a támadásokat általában hosszas és módszeres tervezés előzi meg, valamint a mészárlások utólagos elemzése alapján számos esetben beigazolódtott, hogy az elkövetők mentális zavarral küzdenek, amelynek jeleit nem minden esetben észlelte a közvetlen környezet a ~k izolálódása miatt.

<lone wolf terrorism, leaderless resistance, solo terrorism, lone-actor>

Magas profilú (láthatóságú) biztosítás: demonstratív, elrettentő → *tömegkezelési* műveleti elv és eljárás, amelynek alapján a nehezen megközelíthető, zárt alakzatú, védőfelszerelést viselő, jelentős méretű rendfenntartó erő jól látható kényszerítő eszközökkel, tömegkezelési eszközpark telepítésével, ill. a jogi korlátozó lehetőségekkel törekszik a rend fenntartására, helyreállítására.

<high-profile crowd management>

Magas vagy politikai rendőrség: szakmatörténeti megnevezés, mely Concha Győző

meghatározása szerint „a rendőrségnek azon feladata, amely az állam vagy a társadalom teljes körű biztonságával foglalkozik, és legfőképpen a tömegjelenségek szembeni fellépésre irányul. Lényegében a rendőri működésnek az az ága, amelyben a rendőrség természetével kapcsolatos eligazodás magára az alkotmány egészére kihatással van. A ~ legerősebb eszköze, a kivételes állapot létesítésének, a jogrend részleges fölfüggesztésének hatalma, mely csak időleges lehet, azaz addig tarthat csak, amíg a → *közrend* tényezőinek erő kifejtése újból lehetségessé válik.” (CONCHA 1905)

<high/superior or political police>

Magasabb besorolású vezetői beosztás:

a betöltöttnél magasabb besorolási kategóriájú vezetői beosztás.

<officer position of higher grade>

Magasabb készenléti fokozat: (1) a rendvédelmi szervek készenléti feladatrendszerének szintjei. (2) A belügyi utasítás a terrorfenyegetettség miatti ~ot „A”, „B”, „C”, „D” betűvel jelöli; közös, ill. önálló belügyi szervek feladataival. Adott szinteken szükség szerint a megelőző szintek rendszabályai is teljesülnek. Az elrendelésre, módosításra, megszüntetésre a → *belügyminiszter* saját hatáskörben vagy az országos rendőrfőkapitány, katasztrófavédelmi főigazgató, ill. az → *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* főigazgatói kezdeményezésére jogosult. Ezek az alábbiak: „A” szint: EU-vagy NATO-tagállamban, ill. szomszédjaink valamelyikében → *terrorcselekmény* elkövetésének veszélye áll fenn. „B” szint: ha a fentiek valamelyikében → *terrorcselekmény* történt, hatása országunkra kiszámíthatatlan, de magasabb fokozat indokolatlan. E szint a → *veszélyeztetettség* megszüntéig él. „C” szint: az ellenőrzött, részben ellenőrzött → *információk* szerint az országot konkrét → *veszély* fenyegeti. Fenntartandó

a veszély érzékelhető, ellenőrzött csökkenésig. „D” szint: ha az országot közvetlen terrorcselekmény fenyegeti, konkrét információk szerint; ill. az országban súlyos, nemzetközi összefüggésű terrorcselekmény történt. Fenntartandó a → *fenyegetettség* idejéig, a következmények felszámolásáig, ill. amíg az elkövetők felderítését, elfogását, további terrorcselekmények elhárítását e fokozat intézkedései hatékonyan segítik.

<higher state of readiness/higher stand-by grade>

Magasfigyelő: a határterületen, ill. a → *határbiztonsági zónában* telepített olyan műtárgy, amely elősegíti a honi, valamint a szomszédos ország területén történő személy- és járműmozgások határőrizeti célú megfigyelését.

<watchtower>

Magatartászavar: gyermekeknél diagnosztizált pszichiátriai kórkép, súlyos → *antiszociális viselkedés*, gondolkodás. Az esetek negyedében-felében vezet felnőttkori → *antiszociális személyiségzavar*hoz. Az utóbbi csak akkor diagnosztizálható, ha gyermekkorban ~ előzte meg. Fő tünetei a szociális kötelességek elhanyagolása (kimaradás iskolából, elszökés otthonról), vandalizmus (gyűjtogatás, rongálás) bűnözői viselkedés (lopás, rablás), ill. az agresszivitás (→ *zaklatás*, → *fenyegetés*, verekedésekbe bonyolódás gyakran fegyverhasználat, nemi erőszak).

<conduct disorder>

Magyar Börtönügyi Társaság: 1990. június 20-án alapított, börtönüggyel foglalkozó szakmai társaság. A ~ alapszabálya szerinti céljai: a börtönüggyel és a pönológia tudományával összefüggő tudományos tevékenység, kutatás végzése együttműködve a magyar büntetés-végrehajtás szervezetével, az ügyészségekkel, a → *bíróságokkal*,

a rendőrséggel és más rendvédelmi szervezetekkel, továbbá saját tudományos tevékenységével elősegíteni hazánk közrendjének és közbiztonságának védelmét, megőrzését, a szakterületet szabályozó jogszabályok korszerűsítését.

<Hungarian Prison Association>

Magyar igazságügyi hatóság: a magyar ügyészség és a → *bíróság* összefoglaló megnevezése. Az → *Európai Unió belüli bűnügyi együttműködés* Magyarországi szabályozása minden esetben meghatározza, hogy az adott együttműködési forma tekintetében mely szerv minősül ~nak. Az → *európai elfogatóparancs* alapján való átadásnál ez a Fővárosi Törvényszék, míg az → *európai nyomozási határozat* esetén pedig – főszabály szerint – a hatáskörrel rendelkező → *ügyészség*.

<hungarian judicial authority>

Magyar Királyi Határőrség: az akkori Magyarország → *határőrizetét* a két világháború között jelentős mértékben befolyásolta a trianoni békeszerződésnek a fegyveres erőkre vonatkozó korlátozása. A magyar kormány így arra kapott engedélyt, hogy 1921-ben a belbiztonsági erők kötelelérében hozza létre a határok őrizetére a Magyar Királyi Vámőrséget, amelyet a korlátozások lazulása után 1932-ben ~gé szerveztek át, és a pénzügyminisztérium helyett a → *belügyminisztérium* alárendeltségébe helyezték. Az 5 734 fő létszámú új szervezetben egy-egy határőrezred felügyelete alatt 7 határőrkerület működött, amelyek valójában a honvéd vegyesdandárok rejtett 3. gyalogezredei voltak. A kerületek alárendeltségében 24 határőrosztály működött, s ezek alárendeltségében 156 őr látta el a határőrizeti végrehajtó szolgálat feladatait. A kishatárforgalom számára 250 → *határátelőhelyet* nyitottak. A → *határőrőrsök* egyben a magyar határbiztosító erők részét is

képezték, és mozgósítás esetén századszintű katonai szervezetté töltötték fel azokat. 1935-ben a határőrsztyályokat határbiztosító osztályokká szervezték át. A ~et 1939-ben megszüntették, és határavadaszokként beolvastották a Magyar Királyi Honvédségbe. <Royal Hungarian Border Guard>

Magyar Királyi Határrendőrség: a Magyar Országgyűlés az 1903. évi VIII. törvénycikkben szabályozta a → *határőrizet*et, és döntött a ~ felállításáról, amely a működését 1906. január 16-tól kezdte meg. Központi irányító szerve a m. kir. Belügyminisztérium Határrendőrségi Osztálya volt. Tevékenységében megvalósult a határőrizet, a → *határforgalom-ellenőrzés* és az → *idegenrendészet* egysége. A feladatok komplex rendszert alkottak, és rendelkezésre álltak azok az alapvető jogi és szervezeti feltételek is, amelyek között a komplex feladatkört hatékonyan meg lehetett oldani. Határrendészeti szakszervként feladatait elsősorban a határforgalom ellenőrzésével, a határőrizettel összefüggő nyomozati munka végzésével, valamint a határőrizetben részt vevő többi hatósági szerv tevékenységének irányításával, koordinálásával hajtotta végre. Fegyveres végrehajtó állománnyal nem rendelkezett, szükség esetén a M. Kir. Csendőrség vagy a helyi rendőrség közreműködését vette igénybe. Az első világháború végéig eredményesen működött. A Trianonban kötött békeszerződést követő államigazgatás átszervezés során a Határrendőrség a Magyar Királyi Államrendőrség szervezetébe került.

<Royal Hungarian Border Police>

„Magyar Rendészet”: a RTF "Főiskolai Figyelő"-ből átalakult NKE RTK rendészeti szakmai folyóirata 2000-től, a RTSZL-kidolgozás idején is.

<Hungarian Law Enforcement (2000–)>

„Magyar Rendőr”: 1934–1944 között kiadott rendőri periodika, a Magyar Királyi Rendőrség szaklapja (→ *rendőrségi folyóiratok*). 1947–1991 között kiadott rendőri periodika, a "Zsaru" magazin jogelődje, a Magyar Államrendőrség folyóirata (→ *rendőrségi folyóiratok*).

<Hungarian Police Officer: periodical (1934–1944; 1947–1991)>

Magyar Rendőrség: → **Rendőrség**

Magyar Rendvédelmi Kar (MRK): a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak és közalkalmazottainak önkormányzati elven alapuló, különböző tagozatokkal rendelkező, országos hatáskörű rendvédelmi szakmai, érdekképviselői köztestülete, amely önálló ügyintézői szervezettel rendelkezve működik. Az MRK a közös értékalapú, egységes rendvédelmi hivatásrend megerősítése érdekében a rendvédelmi szervek hivatásos és közalkalmazotti állománya önszabályozásával, szakmai továbbképzésével, valamint a rendvédelmi szervek tevékenysége minőségének jobbításával kapcsolatos feladatokat lát el. A rendvédelmi szerv hivatásos állományának tagja és közalkalmazottja az MRK tagja. Az MRK tagsági viszony a szolgálati viszony vagy közalkalmazotti viszony létrejöttével keletkezik.

<Hungarian Law-enforcement Faculty/Organization>

Malvertising: egy a weboldalon levő fertőzött reklámra történő kattintással a felhasználó saját számítógépére tölt le valamilyen → *malware*-t.

<malvertising>

Malware: rosszindulatú programok, szoftverek. Ezek olyan alkalmazások – vírusok, trójai programok stb. –, amelyek a számítógépen vagy számítástechnikai eszközön súlyos károkat okoznak úgy, hogy a háttérben

nemkívánatos műveleteket végeznek, és ezáltal → *adatokat*, → *információkat* szerezhetnek meg és küldhetnek tovább. Maga a megnevezés (az angol malicious software első, ill. utolsó része) magyarul szó szerinti fordításban rosszindulatú szoftver (egyéb megnevezései: kártevő szoftver, kártékony szoftver, káros szoftver). A rosszindulatú számítógépes programok összefoglaló neve. Idetartozik a vírus, féreg, kémprogram (spyware), zsarolóprogram (ransomware), agresszív reklámprogram (adware) és a rendszerben láthatatlanul megbúvó, egy támadónak emelt jogokat biztosító eszköz (rootkit). A számítógépes kártevő programok mennyisége folyamatosan növekszik, és időről időre új típusok terjednek el. Az ellenük való védekezés víruskereső programnak nevezett szoftverekkel történik.

<malware>

Manager: a latin „manus” kéz és az „age-re” mozgásba hozni, elvégezni, cselekedni szavakból összeállt megnevezés, amely a → *szervezetben* a rendezett cselekvések irányítását, ill. az ügyek intézését, a dolgok kézben tartását végző személyre vonatkozik.

<manager>

Mánia: rendellenes, tartósan megemelkedett aktivitású és energiájú ingerlékeny hangulati állapot. A bipoláris zavar egyik szakasza (→ *hangulatzavarok*), de más → *mentális zavarokhoz* kapcsoltnak is előfordul. Tünetei a túlzott önértékelés („nagyság” érzete), tevékenységkényszer, ingerlékenység és → *agresszió*. Ez utóbbi és a ~ban néha jelentkező felfokozott szexualitás a ~t az erőszakos → *bűnelkövetés* kockázati tényezőjévé teszi.

<mania>

Manőver: a csapatszolgálati erők és eszközök feladat-végrehajtás szempontjából leg-

kedvezőbb csoportosításának létrehozása érdekében a → *kötélék* helyváltoztatásának szervezett, gyors és meglepetésszerű kombinációja. A ~ fajtái az átkarolás, a megkerülés és a kivonás.

<maneuver>

Manőverút: az → *ideiglenes biztonsági határzár* honi terület felőli oldalán húzóódó 3,5 méter széles, zúzottkő burkolatú, padkával és vízelvezető árokkal is rendelkező, közforgalom elől elzárt → *magánút*, amely a határőrizeti feladatot végrehajtó erők és eszközök manőverezőképességét biztosítja.

<quasi asphalted road along the temporary border barrier>

Marathon Terra: a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság által üzemeltetett Polgári Veszélyhelyzeti Információs Rendszer (NEO PVIR) részeként védelmi igazgatási célokra működő, online jelentési rendszer, amely a védelmi igazgatásban részt vevő szervek regisztrált felhasználói által igénybe vehető infokommunikációs alkalmazás, amely független, zárt és fájltypuskorlátozás nélküli adatforgalmazásra képes.

<Marathon Terra>

Marginalizáció: → **Szociális kizártság**

Marihuána: egyes országokban a depresszió kezelésére ajánlott, az indiai kenderből származó rekreációs drog. Felhasználhatók szárított virágai, levelei és hajtásai (növényi ~), a növényből kipréselt gyantaszerű kivonat (hasis) és a növény alkoholos kivonatai. Fogyasztható cigarettába keverten, étellekbe főzve vagy tinktúraként. Világszerte a legszélesebb körben használt rekreációs drog. Kellemes közérzetet, boldogságérzetet idéz elő, és növeli az étvágyat. Hatásai néhány perccel a fogyasztás után jelentkeznek, és 4–5 órán keresztül tartanak. A ~ vi-

szonylag ritkán idéz elő → *drogfüggést*, ill. → *drogaddikciót*, és mellékhatásai sem nagyon jelentősek. Kamaszkorban fogyasztva azonban hosszú távú idegrendszeri változásokkal járhat, tanulási és memóriaproblémákkal. „Kapunyitó”, a más súlyosabb hatású drogokhoz hozzászokást könnyíti.
<marijuana, cannabis>

Másodlagos baleset: a → *közlekedési baleset* következtében kialakult forgalmi torlódás területén bekövetkezett olyan baleset, amely nagy valószínűséggel a torlódás kialakulása nélkül nem következett volna be.
<secondary accident>

Másodlagos deviancia: a deviáns öntudat kialakulása, a → *deviancia* személyiségjeggyé válása. Elősegíti a címkézés, a környezet értékítéletének hatása. Az → *elsődleges devianciával* szemben ritka, megnöveli a bűnözői karrier kialakulásának kockázatát.
<secondary deviance>

Másodlagos illegális migráció: a → *hatóságok* által felfedett olyan jogellenes cselekmény, amely a schengeni térségen belüli jogszerűtlen mozgással, Magyarország schengeni belső határszakaszának engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépésével, annak kísérletével, illetőleg a jogszerűtlen tartózkodással valósul meg.
<secondary illegal migration>

Másodlagos támadás: a katonai definíció átértelmezése a többlépcsős, egy vagy több helyszínen elkövetett → *terrorcselekményekre*. Az elsődleges támadás kisebb erő és eszközalkalmazásának célja a pánikkeltés és a rendvédelmi, valamint mentőegységek kapacitásának lekötése. Az ezt követő ~ nagyobb erejű, és a pusztítás mértéke a rendvédelmi, valamint mentőegységek lekötöttsége miatt magasabb. A ~ célpontja gyakran

a polgári személyek tömegének → *evakuálására* kijelölt terület, gyülekezési pont vagy a mentésben részt vevő hivatalos személyek.
<secondary attack>

Másodlagos tápáramforrás: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer előre meghatározott ideig tartó tápellátására képes kiegészítő tápáramforrás, ha az → *elsődleges tápáramforrás* nem áll rendelkezésre.
<alternative power source>

Matematikai modell: Kut.: egy folyamat, jelenség vagy rendszer működését matematikai megfogalmazásban leíró absztrakt modell. Számos tudományterületen használják, pl. a természet-, a mérnöki, ill. a társadalomtudományokban. Számos formája van, pl. dinamikus rendszerek, a → *statisztikai* modellek, differenciálegyenletek, ill. a játékelméleti modellek, valamint átfedéseik egymással és más modellekkel.
<mathematical model>

Mátrixszervezet: az elsődleges munkamegosztást funkcionális és tárgyi elv szerint együtt szabályozó kétdimenziós szervezeti forma mindkét vezetési elv közös érvényesítésére. Katonai területen a feladatorientált ~ek a jellemzők, a projektorientáltak csak ideiglenes szervezeti struktúrák a projektek újszerű, nem ismétlődő jellegéből adódóan.
<matrix organisation>

Mechanikai védelem: a → *vagyonvédelem* szerves része – az élőerős és az elektronikai védelemmel közösen – amelynek lényege a fizikai védelem megteremtése, fenntartása, ezáltal a védendő objektumba történő behatolás lassítása, kizárása, optimális esetben a védendő értékekhez való illetéktelen hozzáférés megakadályozása. A ~ a vagyonvédelem legősibb formája,

amelyet a körülményektől függően előerővel is megerősítettek, őriztek vagy felügyelet nélkül hagytak. Főbb csoportjai: 1. építészeti védelem: árkok, falak, földemek stb.; 2. műszaki: időzárás széfek, pénz- és értéktárolók stb.; 3. vagyonvédelem hagyományos mechanikai eszközei: kapuk, kerítések, sorompók, zárok stb.
<mechanical protection>

Mediáció (közvetítő eljárás): egyes személy elleni, közlekedési, ill. vagyon elleni, ötévi → *szabadságvesztés*nél nem súlyosabban büntetendő → *bűncselekmény* miatt indult → *büntetőeljárás* tartama alatt a → *gyanúsított* vagy a → *sértett* indítványára, ill. önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható eljárás. Konfliktuskezelési módszer a bűncselekmény következményeinek jóvátételére, a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartásának elősegítésére.
<mediation>

Médiaerőszak: Krim. pszich.: a médiában direkt és indirekt formában megjelenő erőszakos megnyilvánulások összessége. A ~ a média közvetítő szerepe révén fejt ki hatását az egyén szocializációs folyamatára, amelyet a különböző → *társadalomtudományok* (pl. pszichológia, kommunikáció, pedagógia) eltérő megközelítésben értelmeznek.
<media violence>

Médiakapcsolat: a nyomtatott és az elektronikus média intézményeivel (szerkesztőségekkel, kiadókkal, újságírókkal) fenntartott kapcsolatok létesítése, ápolása a → *szervezet* publicitása érdekében. A rendvédelmi szervek kommunikációs szakembereinek egyik legfontosabb feladata, hogy fontos és érthető → *információkkal* lássa el a médiát a tevékenységükről.
<media relations, public relations>

Mefedron: amfetamintípusú → *pszichosztimuláns* drog.
<mephedrone>

Megalapozatlanság: a másod-, ill. a harmadfokú → *bíróság* által kimondott bírói ítélet az első-, ill. másodfokú bíróság ítéletével kapcsolatban, amely minden ítélkezési szakágban létezik (nem csak büntetőeljárásban). ~-ről akkor hoz ítéletet a felettes bíróság, ha a tényállás nincs felderítve, mert az elsőfokú bíróság nem tisztázta alaposan és hiánytalanul a bizonyítás tárgyát, nem szerevezve be potenciális → *bizonyítási eszközt* a kétes, de bizonyítandó tény felőli tájékozódására, ill. felderítetlen a tényállás, ha a bíróság a beszerzett bizonyítási eszközök és bizonyítékok közti ellentmondásokat nem észlelte vagy nem oldotta fel.
<quasi sentence without reason, ground or base>

Megállapodás: olyan, leginkább írásba foglalt nyilatkozat, amelyben a felderítő szerv a bűnüldözési feladatai teljesítése érdekében természetes és jogi személyekkel vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel titkos együttműködésben állapodik meg. A felderítő szervek bizalmi személyekkel szintén írásos együttműködési ~-ban rögzített keretek között tevékenykednek.
<agreement>

Megbízhatóság: egy eszköz azon tulajdonsága, hogy az előírt funkcióit teljesíti, miközben adott határok között megtartja azoknak a meghatározott mutatóinak értékeit, amelyek a felhasználás, a műszaki karbantartás, a javítások, a tárolás és szállítás előre megadott üzemmódjainak és feltételeinek felelnek meg. A ~ olyan tulajdonság, amely magában foglalhatja a hibamentességet, a tartósságot, a javíthatóságot, a tárolhatóságot.
<reliability>

Megbízhatósági vizsgálat: a rendvédelmi szervek hivatásos állománya körében a vonatkozó szolgálati törvényben meghatározott olyan jogintézmény, amelynek elsődleges célja annak ellenőrzése, ill. kontrollálása, hogy az ebben érintett felek vajon eleget tesznek-e hivatali kötelezettségüknek, vagy esetlegesen azt valamilyen módon megszegik. A vizsgálat menetét jogszabály tartalmazza, a végrehajtást pedig az → *ügyészség* felügyeli. A ~ot a védett → *szervezet* állományilletékes parancsnoka vagy egyéb más illetékes szerv vezetője megkeresése alapján a belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv vezetője jogosult határozat formájában – indoklással alátámasztva – elrendelni. A megkeresés tartalmazza a hivatásos állományba jelentkező által kitöltött kérdőívet, a jelentkező és a vele közös háztartásban élők nyilatkozatát, önéletrajzát, tervezett beosztását, a hivatásos állomány tagja jelenlegi vagy tervezett beosztását, korábbi kifogástalan életvitel ellenőrzésének időpontját és eredményét. Az ellenőrzést az elrendelésétől számított 30 napon belül be kell fejezni, indokolt esetben egyszeri 30 nappal meghosszabbítható ez az időtartam az elrendelő által. A ~ eredménye csakis → *büntetőeljárás* alapjául szolgál, hiszen a vonatkozó jogszabály előírása alapján a lefolytatott vizsgálat eredményeként feltárt jogsértés fegyelmi vagy szabálysértési eljárás alapját nem képezheti. A védett állomány ~tal érintett tagját annak megindításáról nem, de befejezéséről 3 munkanapon belül kell tájékoztatni. <reliability test>

Megelőzés: → *bűncselekmény*, → *terrorcselekmény*, nemzetbiztonságot veszélyeztető cselekmény elkerülése azáltal, hogy még elkövetésük előtt felfedik ezeket, és megakadályozzák bekövetkezésüket, ill. minimalizálják az okozott károk, veszteségek mértékét. <prevention>

Megelőző felvonulás: → *konfliktushelyzet* esetén a felek közötti harcok kialakulásának megelőzése céljából katonai alakulatok telepítése a felek közötti semleges zónába. <preventive movement>

Megelőző készenlét: az önálló belügyi szervnek elrendelhető három készenléti szint egyike, amely a békeidőszaki tevékenység mellé bevezetett külön szabályok alapján az élet- és vagyonszükséglet erősebb védelmére, a fokozott és a teljes készenlét elérése feltételeinek megteremtésére vonatkozik. <preventive readiness>

Megelőző rendészet (prediktív rendészet): olyan, matematikai alapokon nyugvó, jórészt térinformatikai alkalmazás, amely főként a múlt bűncselekményi adatai alapján jelzi előre bizonyos hibaszázalékkal a → *bűncselekmények* várható elkövetési helyét és idejét, ill. a → *sértettek* és elkövetők lehetséges körét. <predictive policing>

Megelőző rendőrszolgálat: azon rendőri tevékenységek összessége, amelyek célja a büntetendő cselekmények megakadályozása, a → *közrendet*, → *közbiztonságot* fenyegető → *veszélyek* elhárítása. <preventive police service>

Megelőző védelem: proaktív személyvédelmi tevékenység, amelynek során bírói engedélyhez nem kötött → *titkos információgyűjtés* és nyílt intézkedések kombinált alkalmazásával veszélyforrás-felkutatás és -elhárítás történik. <preventive protection>

Megelőző védelmi helyzet: olyan különleges jogrend, amelyet külső fegyveres támadás bekövetkezése, ill. szövetségi kötelezettség tel-

jesítése esetén határozott, meghosszabbítható időre az országgyűlésben jelen lévő képviselők kétharmadának szavazatával hirdetnek ki, felhatalmazva egyben a kormányt meghatározott rendkívüli intézkedések bevezetésére. A kormány a ~ kihirdetésének kezdeményezését követő rendeletében a közigazgatás, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek működését érintő törvényektől eltérő intézkedéseket vezethet be a ~ kihirdetéséig, de legfeljebb 60 napig, a köztársasági elnök, az országgyűlés érintett állandó bizottságai folyamatos tájékoztatásával. A kormány a ~ben is hozhat rendeletet. <situation of preventive defence>

Megerősített járőr csoport: az a járőrszolgálati csoport, amelyben a beosztott → *rendőrök*, ill. a velük közösen → *járőrszolgálatot* teljesítők létszáma 8–12 fő. A ~ tagjai speciálisan képzettek, ill. szükség esetén speciális felszereléssel rendelkeznek. ~ abban az esetben vezényelhető járőrszolgálati feladatra, ha a → *közterületek* és nyilvános helyek demonstratív rendőri ellenőrzése, felügyeleti szolgálattal ellátott rendezvénybiztosítás, fokozott ellenőrzés, ill. külön terv alapján ellátott szolgálati feladatok végrehajtása ezt indokolta teszi. <reinforced patrol group, quasi patrol squad>

Megfigyelés: Rő.: a → *titkos információgyűjtés* egyik módszere, amely végrehajtásakor a felderítő szervek helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt figyelnek meg, azokról → *információt* gyűjtenek, az észlelteket hang, kép, egyéb jel vagy → *nyom* rögzítésére szolgáló technikai eszközzel rögzítik.

Mb.: ~ a → *magánnyomozó* adatgyűjtő tevékenysége a → *magánlakáson* kívül tartózkodó személyek tevékenységének, valamint események, történések megismerésére. <physical surveillance>

Megfigyelési eszközök közös alkalmazása: az → *európai határőrizeti rendszer* keretében rendszeresített megfigyelési eszközök → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX)* által koordinált működtetése annak érdekében, hogy a FRONTEX és a nemzeti koordinációs központok – rendszeres, megbízható és költséghatékony módon – szerezzenek megfigyelési → *információkat* a külső határokra és a → *határok előtti területekre* vonatkozóan. Ezek az információk származhatnak: 1. olyan kijelölt, harmadik országbeli kikötők és tengerpartok szelektív monitoringjából, amelyekről → *kockázatelemzés*, ill. információk alapján megállapították, hogy illegális bevándorlás vagy → *határokon átnyúló bűnözés* kiindulási pontjai vagy → *tranzitterületei*; 2. olyan hajó vagy más vízi jármű nyílt tengeren való nyomon követéséből, amely esetében fennáll a → *gyanú*, ill. megállapítást nyert, hogy azt illegális bevándorlás vagy → *határokon átnyúló bűnözés* céljaira használják fel; 3. kijelölt tengeri területeken és külső szárazföldi határterületeken a monitoring- és járőrtevékenységek optimalizálása érdekében végzett környezeti vizsgálatból; 4. olyan kijelölt külső → *határok előtti területek* szelektív monitoringjából, amelyekről kockázatelemzés, ill. információk alapján megállapították, hogy illegális bevándorlás vagy → *határokon átnyúló bűnözés* kiindulási pontjai vagy tranzitterületei lehetnek. <common application of surveillance tools>

Megfigyelő rendőrszolgálat: azon rendőri tevékenységek összessége, amelyek során → *adatgyűjtés* céljából tárgyakat, személyeket folyamatosan, tartósan figyelemmel kísérnek. <police surveillance service>

Meghívó: Hr.: az a természetes vagy jogi személy, ill. jogi személyiség nélküli → *szervezet*, aki, ill. amely hatósági hozzá-

járuklással ellátott → *meghívólevél*ben kötelezettséget vállal arra, hogy a meghívott → *harmadik országbeli állampolgár* részére – Magyarország területén történő tartózkodása időtartamára – szállást biztosít, el-tartásáról gondoskodik, ill. egészségügyi ellátásának, valamint kiutazásának költségeit fedezi.
<inviter>

Meghívólevél: (1) az erre illetékes → *hatóság* által hitelesített tanúsítvány, amelyben a → *meghívó* a meghívás időtartamára erkölcsi és anyagi kötelezettséget vállal az általa saját országába meghívott külföldi természetes személy elhelyezéséért és ellátásáért. (2) Hatósági hozzájárulással ellátott olyan kötelezettségvállalás, nyilatkozat, amelyben a meghívó vállalja, hogy a meghívott → *harmadik országbeli állampolgár* el-tartásáról gondoskodik, részére szállást biztosít magyarországi tartózkodásának időtartamára, valamint fedezi egészségügyi ellátásának, továbbá kiutazásának költségeit. ~lel rendelkező harmadik országbeli állampolgár látogatás céljából tartózkodási engedélyt kaphat.
<letter of invitation>

Megkeresés: az a folyamat, amelynek során a → *bíróság*, az ügyész és a → *nyomozó hatóság* tájékoztatást igényel és iratokat szerez be a büntetőeljárás feladatok és cselekmények teljesítéséhez szükséges → *adatok*ról. Továbbá határidő tűzésével bármilyen állami, önkormányzati és társadalmi szövet, hatóságot, gazdálkodó → *szervezet*t, alapítványt, közalapítványt meg lehet keresni tájékoztatás adása, adatok közlése és átadása, ill. iratok rendelkezésre bocsátása végett.
<data acquisition>

Megkülönböztető fény- és hangjelzést adó készülék: a gépjárműre szerelt, rögzített vagy mozgatható üzemmódú (mobil), villo-

gó kék vagy kék-vörös fényjelzést adó berendezés és a sziréna vagy a váltakozó hangmaga-sasságú hangjelzést adó berendezés.
<distinguishing visual (lighting) and audible signal device>

Megosztott felelősség elve: az → *Európai Unió* külső határainak igazgatásáért viselt felelősség mértékét egyrészlől az Európai Unió és annak egyes tagállamai, másrészlől a határigazgatásért felelős uniós ügynökség és a nemzeti → *hatóságok* között tisztázó elv. Az → *európai integrált határigazgatás* elveinek gyakorlati végrehajtásában nehézséget okozott az, hogy az európai uniós szervezetek és a nemzeti hatóságok saját felelősségüket eltérően értelmezték. Az → *Európai Parlament* és a Tanács a vitát az → *Európai Határ- és Parti Örség* létrehozásáról szóló rendeletében úgy döntötte el, hogy az → *európai integrált határigazgatást* az → *Európai Határ- és Parti Örség* valósítja meg, a végrehajtás során azonban alkotóelemei, azaz az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség*, valamint a → *határigazgatásért felelős nemzeti hatóságok* – tengeri határőrizeti műveleteiknek és egyéb határellenőrzési feladataiknak megfelelő mértékben, ideértve a parti őrségeket is – között megoszlik a felelősség. Ennek során elsődlegesen a tagállamok felelőssége a → *külső határok* hozzájuk tartozó szakaszainak igazgatása, amelyet a határigazgatásért felelős nemzeti hatóságaik saját hatáskörben, de az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséggel szorosan együttműködve biztosítanak. Az ügynökség a külső határok igazgatásához kapcsolódó uniós intézkedéseket azok végrehajtásával és visszaküldéssel kapcsolatos tagállami fellépések megerősítésével, értékelésével és koordinációjával támogatja. A ~ abban is érvényre jut, hogy az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség alakítja ki az európai integrált határigazgatásra vonatkozó technikai és műveleti → *stratégiát*, majd a nemzeti hatóságok képviselőit

is magában foglaló igazgatótanács határozatával lépteti érvénybe. Ennek során indokolt esetben figyelembe veszi a tagállamok egyedi helyzetét, különösen földrajzi elhelyezkedésüket. A stratégiának minden tagállamban elő kell mozdítania és támogatnia kell az európai integrált határigazgatás végrehajtását. A határigazgatásért felelős nemzeti hatóságok alakítják ki – határellenőrzési feladatoknak megfelelő mértékben, ideértve a parti őrségeket is – az integrált határigazgatásra vonatkozó, saját nemzeti stratégiáikat.

<principle of shared responsibility>

Megszakítás: → *bűncselekmény*, → *terrorcselekmény*, nemzetbiztonságot veszélyeztető cselekmény elkövetésére történő beavatkozás az elkövetés megkezdése után, hogy megakadályozzák a cselekménynek az elkövető által tervezetten való befejezését.

<interruption>

Megszemélyesítés: az → *adatokkal* nem rendelkező → *biankó okmány* vizuális és → *személyes adatokkal* történő kitöltése, amelybe → *elektronikus biztonsági okmány* esetén az informatikai adathordozóba felvitt adatok is beletartoznak.

<personalisation>

Megszemélyesítést végző szervezet: a → *biztonsági okmány* → *megszemélyesítést végző* → *szervezet*, amely lehet a kibocsátó, az előállító, a kibocsátó által megbízott vagy jogszabály által meghatározott más szervezet.

<quasi the organisation performing the personalisation>

Megújuló biztonsági okmány: a már rendszeresített, de formailag új vagy új biztonsági elemeket tartalmazó okmány.

<quasi renewed security document>

Megváltozott munkaképességű munkaerő: az a munkavállaló, ill. hivatásos szolgálati vi-

szony keretében az a hivatásos állományú, akinek munkavégzési képesség szempontjából az egészségi állapotának szintje olyan mértékben romlott, hogy annak következtében nem vagy csak korlátozottan képes munkát végezni. A jogszabályban erre feljogosított intézmény, ill. szakértők a meghatározott módszertan alapján értékelik a testi és lelki egészség állapotát, és viszonyítják az egészséges munkavállalót jellemző értékekhez. Az így megállapított különbséget százalékos értékben fejezik ki. Ha ez az érték 80% vagy az alatti, megváltozott képességű munkaerőről van szó. A ~t az egészségcsökkenés mértékétől függően rehabilitálhatónak vagy rokkantnak minősítik. Rehabilitálható az, akinek az egészségi állapota nem zárja ki teljesen a munkavállalás lehetőségét, rokkant az, akitől állapota alapján nem várható el semmiféle munkavállalás. Az idők folyamán többféle módszertan és számítási mód alapján értékelték a munkavégző képességgel összefüggő egészségváltozást, amelyre a munkaképesség-csökkenés vagy egészségcsökkenés kifejezést használták. A szolgálati viszony keretei között az egészségi, pszichológiai alkalmasság felülvizsgálata során van jelentősége az egészségi állapot szintje szakértői vizsgálatának, mivel a vizsgált személy egészségállapotának meghatározott mértékű csökkenése kizárja a hivatásos szolgálatra való alkalmasságot. Emellett vizsgálni kell, hogy a megváltozott munkaképességre tekintettel milyen lehetőség van az egyén további foglalkoztatására, vagy milyen ellátásra válhat jogosulttá a szolgálati viszony keretében, ill. a társadalombiztosítás rendszerében.

<disabled/handicapped workforce>

Megvonás, megvonási tünetek: → **Drogaddikció**

Megyei, fővárosi védelmi bizottság: a vonatkozó törvény alapján a kormány irányítása alatt, adott illetékességi területen mű-

ködő, a honvédelmi és katasztrófavédelmi jellegű feladatok tervezésére, szervezésére, összehangolására hivatott közigazgatási szerv, amelynek elnöke a kormány megbízott, munkaszervezete pedig a megyei védelmi bizottság titkársága.

<county defence committee, defence committee of the capital>

Méltatlansági eljárás: az állományilletékes parancsnok – tábornok esetében a miniszter – által a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalom súlyos veszélyeztetésére utaló cselekményről való tudomásszerzést követően haladéktalanul elrendelt eljárás, amelynek rendeltetése az ezzel megbízott által végzendő vizsgálatot követően a méltatlanság kimondása vagy az eljárás megszüntetése → *határozat* formájában az illetékes parancsnok által. Nincs helye a ~ megindításának, ha a cselekményt korábbi eljárás során már elbírálták, a cselekmény elévült vagy fegyelemsértésnek minősül.

<indignity procedure>

Mélyégi ellenőrzés: a schengeni egyezményvel és a schengeni végrehajtási egyezményvel megjelölt határrendészeti szak kifejezés. A ~ a → *Schengeni végrehajtási egyezmény*hez tartozó → *állam* államhatára, az egyezményhez nem tartozó állam vagy nemzetközi területek (óceán) irányában való lépés meg. A külső határ átlépése az → *Európai Unió* által előírt fokozott → *ellenőrzés* mellett engedélyezett. A → *határrendészeti* is felelős szerv képviselője (→ *rendőr*) – önállóan vagy más → *hatóságokkal* együttműködve – az ország területén jogellenesen tartózkodó személyek felderítése céljából a → *külső határon* lévő → *határterületen* kívül ~t végez. A ~ nem irányulhat a → *határforgalom-ellenőrzésre*.

<inland check(s), check(s) in the depth of the country, check(s) in the area of free movement>

Menedékes: az ideiglenes védelmet szerző személy az őt megillető jogokkal és az őt terhelő kötelezettségekkel (→ *ideiglenes védelem*). A hazájukat tömegesen elhagyó csoportok esetében az → *Európai Unió* Tanácsa vagy a magyar kormány döntése alapján kerülhet sor ~ státusz megadására. A Magyar Országgyűlés ~ként ideiglenes védelemben részesíti azt a külföldit, aki a területére tömegesen menekülők olyan csoportjába tartozik, amelynek tagjai hazájukból → *fegyveres konfliktus*, polgárháború, etnikai összecsapás, ill. az emberi jogok általános, módszeres, durva megsértése – így különösen kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód miatt kényszerültek elmenekülni. A menekült- és a ~ státuszok között időbeli különbség van, mivel amíg a ~ státusz csak az országgyűlés által megjelölt időpontig – egy év, amely időtartam meghosszabbítható – áll fenn, addig a menekültstátusz a magyar → *állampolgárság* megszerzésével vagy a menekültstátusz visszavonásával szűnik meg.

<temporary protected status>

Menedékjog: egyfelől – mint humanitárius jog – a nemzetközi jog egyik összetevője, másfelől a nemzeti jogban az idegenjog speciális területe. ~ot az a természetes személy kaphat, aki faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, ill. meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, politikai meggyőződése miatti üldöztetéstől való megalapozott félelme miatt az → *állampolgársága* szerinti (hontalan esetében a szokásos tartózkodás helye szerinti) országon kívül tartózkodik, és nem tudja vagy az üldöztetéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni. A ~ jogcímet jelent a befogadó ország területén tartózkodásra, egyidejűleg védelmet nyújt a visszaküldés, a → *kiutasítás* és a → *kiadatás* ellen.

<asylum law>

Menedékkérelem: a külföldi vagy a hontalan személy által benyújtott, a → *nemzetközi védelem* megszerzésére irányuló kérelem. Magyarországon a menekültügyi eljárás a menekültügyi hatóságnál benyújtott elismerés iránti kérelemre indul, így amennyiben → *üldözés* vagy súlyos sérelem elől menekül az adott személy, (főszabályként) a Magyarországra érkezését követően nyilatkozik a nemzetközi védelem megszerzése iránti szándékáról. Az elismerés iránti kérelem előterjesztésekor személyesen kell megjelennie a menekültügyi hatóság előtt, de a ~ benyújtására irányuló szándékot idegenrendészeti, szabálysértési vagy → *büntetőeljárás* során, repülőtéren vagy → *transzitzónában* is lehet jelezni.
<asylum claim; asylum application>

Menedékkérő: (1) olyan külföldi vagy hontalan személy, aki → *nemzetközi védelem* iránti kérelmet nyújtott be, de ennek tárgyában a menekültügyi → *hatóság* még nem hozott jogerős döntést. A kérelem elbírálásának ideje alatt az alapvető létfenntartási feltételeket jellemzően a fogadó → *államnak* kell biztosítania, amit az → *Európai Unió* tagállamaiban a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról szóló 2013/33/EU irányelv szabályoz. (2) Az 1989. évi 15. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a → *menekültek* helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28-án elfogadott menekültügyi egyezmény (genfi konvenció), valamint az 1967. január 31-én ezt kiterjesztő jegyzőkönyvben meghatározott okok miatt hazájukat, életvitel szerinti tartózkodási helyüket elhagyó, a fenti konvenció részes államának határát → *személyi okmányokkal* vagy anélkül, egyénileg vagy csoportosan átlépő személy, aki a konvenció szerint a részes állam hatóságainál menedék iránti kérelmet terjeszt elő.
<asylum seeker>

Menedékkérők ujjnyomat-adatbázisa (Eurodac): → **Ujjnyomat-adatcsere platformja**

Menedzsment: egy vagy több személy által végzett tevékenység, a → *szervezet* működésének összehangolására, koordinálására, a kitűzött célok elérésére.
<management>

Menekítés: → **Evakuálás**

Menekült: (1) aki faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, ill. meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása vagy politikai meggyőződése okán → *üldözéstől* való megalapozott félelme miatt az → *állampolgársága* szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; ill. aki állampolgársággal nem rendelkezve és korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva ilyen események következtében nem tud, vagy az üldözéstől való félelmében nem akar oda visszatérni. Magyarországon a család egységének biztosítása érdekében ~ként ismerik el a ~ családtagját, valamint a Magyarországon született gyermekét is. A menekültstátusz a magyar állampolgárság megszerzéséig, valamint a menekültstátusz visszavonásig illeti meg a ~ként elismert személyt. (2) A Hadtudományi lexikon meghatározása szerint a ~ „az a személy, akit faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, ill. meghatározott társadalmi csoportokhoz való tartozása, politikai meggyőződése miatt üldöznek, vagy megalapozott félelemből az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy nem akarja országának a védelmét igénybe venni”. (SZABÓ 1995)
<refugee>

Menekültek helyzetére vonatkozó nemzetközi egyezmény: az 1951. évi genfi egyezmény, amely a területi → *menedékjog* szabályozásának univerzális dokumentuma.

A ~ alapvető célja, hogy minden ember számára garantálja azt, hogy amennyiben származási országa nem biztosítja számára az elemi jogainak védelmét vagy egyenesen üldözi, akkor egy másik → *államtól* kapjon védelmet. A ~ erejét elsősorban az adja, hogy a világ államainak nagy része elfogadta és beépítette saját jogrendszerébe. Bár kezdetben kizárólag az 1951. január 1-jét megelőzően üldözötté vált személyek helyzetét kívánta rendezni, az 1967. évi New York-i jegyzőkönyvvel kiegészítve máig a nemzetközi menekültvédelem legfontosabb dokumentuma.

<1951 Convention Relating to the Status of Refugees>

Menekültügyi Főbiztoság – UNHCR:

globális szinten kiemelkedően a legnagyobb és legfontosabb, kifejezetten a → *menekültekkel* foglalkozó szervezet az Egyesült Nemzetek Szervezetének ~a. Az → *ENSZ* közgyűlése 1950-ben hozta létre a II. világháború után otthonaik elhagyására kényszerült európaiak megsegítésére, majd tevékenységét fokozatosan terjesztette ki a világ többi részére, ill. később bekövetkező események miatt menekülni kényszerülő személyekre. A ~ elsődleges feladata a menekültek jogainak és jólétének védelme. Célja annak biztosítása, hogy mindenki szabadon élhessen azon joggal, hogy más országban menedéket vagy menekültstátuszt kérhet, onnan bármikor, önként hazatérhet, beilleszkedhet a helyi közösségbe, vagy továbbutazhat egy harmadik országba. Az UNHCR mandátuma a hontalanok támogatására is kiterjed. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának Hivatala 1989 óta működik Magyarországon.

<United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR>

Menekültügyi őrizet: a magyar menekültügyi szabályozásban 2013-ban bevezetett jogi eszköz, amelynek adminisztratív jellegű intézkedésként célja kizárólag a nemzetközi védelmet kérő személy rendelkezésre állásának biztosítása. A legjelentősebb jogkorlátozást jelenti a → *menedékkérők* kapcsán, így csak a legvégső esetben, szigorú szabályok betartása mellett rendelhető el, így különösen: ha az elismerését kérő → *személyazonossága* vagy → *állampolgársága* nem tisztázott (ennek megállapítása érdekében); ha az elismerését kérő → *kiutasítása* iránt eljárás folyik, és alapos okkal feltételezhető, hogy a kérelmező kizárólag azért folyamodik → *nemzetközi védelemért*, hogy késleltesse vagy megghiúsítsa a kiutasító határozat végrehajtását; ha a → *menedékjog* iránti kérelem alapjául szolgáló tények és körülmények csak az őrizet fenntartásával állapíthatók meg; ha az őrizetbe vétel a → *nemzetbiztonság* vagy a → *közrend* védelme érdekében szükséges; ha a kérelem előterjesztésére repülőtéri eljárásban került sor; vagy ha a dublini átadási eljárások biztosítása érdekében szükséges.

<asylum detention>

Menekültügyi őrzött befogadó központ:

az → *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* irányítása alá tartozó és a nemzetközi védelmet kérő külföldiek elhelyezésére és ellátására szolgáló intézmény. A ~ feladata, hogy a → *menekültügyi őrizet* végrehajtásával biztosítsa a menekültügyi eljárás során az elismerését kérő külföldi rendelkezésre állását.

<guarded asylum reception centre; closed asylum detention center>

Menet (csapatszolgálati): gyalogosan vagy köteléjkárművekkel, önállóan vagy menetoszlopban végrehajtott kiegészítő csapatszolgálati tevékenység, amelynek célja a kijelölt

vezénylési hely meghatározott időre történő tervszerű, szervezett és teljes alkalmazási készenlétben történő elérése.

<march/movement>

Menet közbeni ellenőrzés: (1) a → *határrendészeti szervek* által a mozgásban lévő járműveken (jellemzően vonaton, hajón és autóbuszon) végzett → *határforgalom-ellenőrzés*. (2) A két ország közötti határforgalmi szerződésben, jogszabályban megjelölt menetrend szerint közlekedő vonaton vagy hajón, továbbá menetrend szerint közlekedő autóbuszon utazó személy → *úti okmányainak* és a → *határátlépés* feltételeinek ellenőrzése menet közben. Nem menetrend szerint közlekedő járművön is engedélyezhető a szolgáltatást végző kérelmére. A ~t mobil okmány- és ujjnyomatolvasó eszközök használatával hajtják végre.

<on-the-way check>

Mentálhigiéné: lelki egészségmegőrzés, lelki gondozás, pszichohigiéné stb. tevékenységek az egészséges lelki élet kialakítására, fenntartására, ill. a → *mentális zavarok* megelőzésére. Azon → *interdiszciplináris* szemléletet lefedő tevékenységek összessége, amelyek az emberek egészséges lelki életének kialakulására és annak fenntartására törekuszenek. Számos fogalommal szinonimaként alkalmazzák: lelki egészségmegőrzés, lelki gondozás, pszichohigiéné. A ~ területe a mentális egészséget támogató, a mentális betegségeket pedig megelőző lélektani folyamatok: pl. proszociális értékek, az élet minőségének fejlesztése és az életigenlő magatartás támogatása. A ~s szemléletet különböző nézőpontból lehet képviselni (pl. pszichológiai, egészségtudományi, társadalmi stb.), de alapelveit, azaz az önszerveződés támogatását (önmegvalósítást), ill. a folyamatos ön- és továbbképzést mind egyik magáénak vallja. → Krim. pszich.: a ~

hozzájárul a morális értékek közvetítésével a destruktív és az aszociális megnyilvánulások gyakoriságának mérséklődéséhez.

<mentalhygiene>

Mentális zavar: a helyzetnek nem megfelelő, szenvedést okozó (ill. elszenvedője társadalmi érvényesülését hátráltató), tartósan fennálló érzelmek és/vagy viselkedések együttese. Nem tévesztendő össze a → *kognitív zavarokkal*. Pl. a → *pánikzavar* félelemrohamai hétköznapi élethelyzetekben alakulnak ki, az → *intermittáló explozív zavar* agresszív kitörései nem állnak arányban a kiváltó provokációkkal. Mindkettő akadályozza a normális életvitelt, és a → *mentális zavarok rendszereiben* definiált gyakorisággal jelentkeznek. A lakosság hozzávetőleg 10%-a részesül kezelésben ~ok miatt világszerte, ugyanakkor 20%-ánál diagnosztizálható ~. A bűnelkövetők elsőprő többsége ~ban szenved; a súlyos bűnt elkövetők ennel is többen.

<mental disorder>

Mentális zavarok rendszerei: a → *mentális zavarok* diagnosztikai kritériumait rögzítő szakkönyvek. Két világszerte alkalmazott és elfogadott alapmunka a *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (DSM – magyarul: „Mentális Zavarok Statisztikai és Diagnosztikai Kézikönyve”), amelynek 2015-ben az 5. (a részleges átdolgozásokat is figyelembe véve a 7. kiadása jelent meg, és az *International Classification of Diseases* (ICD – magyarul: Betegségek nemzetközi osztályozása, BNO), amelynek 2017-ben a 11. (a mentális zavarok leírásának bevezetése óta a 6. átdolgozását adták ki. Az Amerikai Pszichiátriai Társaság által publikált DSM-5 a diagnosztikai kritériumokon túl leírja a zavarok gyakoriságát, lefolyását, kockázatait, prognózisát, kulturális összefüggéseit stb. Az Egészségügyi

Világszervezet gondozta BNO-10 kevésbé részletes (az ICD-11 kiadás előtt áll). A két kézikönyv → *adatai* nagyrészt összhangban vannak, bár nevezéktanuk nem teljesen azonos. Ez a lexikon a DSM-5 rendszerét követi. <manuals of mental disorders>

Mentori rendszer: a mentorok és az általuk a munkahelyi környezetben folytatott mentori tevékenységek összessége. A ~ a stratégiai alapú integrált emberierőforrás-gazdálkodás és szervezetfejlesztés hatékony eszköze. Általános ismérvei közé tartozik, hogy az érintett → *szervezet* keretei között folyó formális tevékenységről van szó, előre megszabott ideig tart, célcsoportját a szervezet személyi állományának tagjai alkotják. A ~ általában projektjelleggel működtetett tevékenység, vagyis írott szabályok alapján, pontosan kijelölt célok mentén, garanciákat, felelősségi köröket meghatározva folyik. A munkáltató támogatásával a mentor és a mentorált együttműködési megállapodást (szerződést) kötnek egymással. A ~ működtetésével a tudatos karrierépítést, a feladat-végrehajtás hatékonyságának növelését, valamint a munkahelyre, munkakörbe történő beillesztést/beilleszkedést, továbbá a személyi állomány fejlesztését/fejlődését szolgálják. A ~ keretén belül különböző megoldásokat alkalmazhatnak, mint pl. a tradicionális, a kortárs (peer-mentoring), a fordított (reserve-mentoring) vagy a keresztmentorálást (Cross-Mentoring). A ~ működtetésében kiemelt szerepet játszó mentorok az egyéni mentorálás mellett végezhetnek csoportos, valamint e-mentorálást is, különböző időtartamok felhasználásával. <mentoring schemes/tutoring system/mentor system>

Mentőszervezet: mentőegységekből álló, speciális eszközökkel felszerelt, összevont alakulat, amelyet a feladat végrehajtására

több speciális komponensből vagy önkormányzati, gazdálkodói, ill. állami szervezetből, továbbá szakértők bevonásával hoznak létre. Formája lehet köteles és önkéntes. <rescue organisation>

Méreg- és tetemkereső kutya: mérgezett csalétkék, elhullott tetemek és az elkövetéshez használt mérgek felkutatására speciálisan kiképzett szolgálati állat. (A → *Helicon Life* projekt révén hazánkban két ~ van.) <quasi K9 unit for detecting poison and corpses>

Mesterséges intelligencia (MI): Á.: gép, program, mesterségesen létrehozott tudat által képviselt, az emberi gondolkodás, tanulás, reagálás reprodukálására törekvő intelligencia.

Inf.: a számítástudománynak az a területe, amely emberi intelligenciát igénylő feladatokat megoldó számítógépes programok készítésével foglalkozik.

<Artificial Intelligence – AI>

Metaanalízis: több, egymástól független, de hasonló célú → *kutatás* eredményeinek összevonása, összegzése, elemzése a pontosabb és általánosíthatóbb eredményekért. A ~ folyamatába tartozik a bekerülési kritériumok szigorú meghatározása, a szakirodalom átvizsgálása a releváns kutatások megtalálására, a standardizált → *hatásméret* (az egyes, ill. egy összesített hatásméret) meghatározása az összes belefoglalt vizsgálatokra. A bekerülési kritériumok szigorításával a ~ből kiküszöbölhetők a rossz minőségű, a következtetést torzító vizsgálatok. <meta-analysis>

Metadon: súlyos opioidfüggőségben szenvedőknél (→ *heroin*, → *morfium*, → *ópium*) a drogelvonás elősegítésére, ill. helyettesítő (fenntartó) terápiás anyagként alkalmazott,

→ *opioidok* közé tartozó vegyület. Felhasználásának alapja, hogy a többi opioidnál kevesebb és kevésbé veszélyes mellékhatással rendelkezik. Az elvonókúra alatt csökkenti a kellemetlen, sokszor fájdalommal járó elvonási tüneteket és az opioidok iránti vágyat anélkül, hogy ő maga függőséget idézne elő. Sikertelen elvonás esetén akár életlen keresztül tartó drogterápiaként alkalmazható egyéb (veszélyesebb) opiátok használatának kiváltására
<methadone>

Metakommunikáció: a verbális kommunikációhoz (információcseréhez) társul nem verbális „üzenetek”, jelek, csatornák, pl. a testbeszéd, → *mimika*, a partnerrel szemben megtartott távolság (→ *proxemika*), a hangszín, a hangerő stb. Az írott kommunikációban a külalak, forma, stílus stb. tartozik a ~ tárgykörébe. A ~ a felek (az → *adó* és a → *vevő*) egymás közötti kapcsolatáról ad → *információt*, arról, hogy mit gondolnak egymásról, miként viszonyulnak egymáshoz, a közlés tartalmához, a kommunikációs helyzethez. A ~ gyakran nem tudatos, ezért nehéz, vagy nem is lehet teljesen meghamisítani.
<metacommunication>

Metanfetamin: amfetamintípusú pszichostimuláns drog.
<methamphetamine>

Metilfenidát: a figyelemhiányos hiperaktív rendellenesség (ADHD) kezelésére alkalmazott pszichostimuláns.
<methylphenidate>

Metropolitan Police Service: szakmatörténeti kategória, az első modern → *rendőrség*, a londoni Scotland Yard. 1829-ben Sir Robert Peel (1788. február 5. – 1850. július 2. brit → *belügyminiszter* kezdeményezésére alakult közel 1000 közrendőr alkalmazá-

sával. A szervezet állományának az alapító nevéből eredeztethető beceneve a megalakulás óta „bobby”.
<Metropolitan Police Service>

Mezei őrszolgálat: → *önkormányzati rendészeti szerv*, amelyet a helyi önkormányzat a közigazgatási területéhez tartozó termőföldek őrzésére hoz létre és irányít.
<field guard service>

Mezőgazdasági igazgatási szerv: földművelésügyi igazgatási hatáskörben eljáró járási hivatal, ahová a → *mezei őrszolgálat* létrehozását be kell jelenteni.
<agricultural administrative body>

Mezőőr: → *rendészeti feladatokat ellátó személy*. A helyi önkormányzat alkalmazza a → *mezei őrszolgálat* feladataira.
<field guard>

Mezőőri járulék: a → *földhasználót*, ha ismeretlen, úgy a termőföld tulajdonosát terhelő, a helyi önkormányzat által → *önkormányzati rendeleti* formában rögzített fizetési kötelezettség.
<field guard contribution>

Mezőrendészet: a falu határát: erdőket, réteket, mezőket, legelőket, szőlőket károsító → *veszélyek* elhárítására létrehozott hatóság.
<field policing>

Migráció: a gazdasági, társadalmi, szociális és kulturális élet részét képező olyan aktív emberi magatartás, amely a tartózkodási hely megváltoztatására irányul. Az állandó lakóhely, származási vagy életvitelszerű tartózkodási hely tömeges, leggyakrabban szervezetlen elhagyása az 1989. évi 15. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a → *menekültek* helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott genfi konvenció, valamint a menekültek helyzetére vonatkozó-

an az 1967. évi január hó 31. napján ezt kiterjesztő jegyzőkönyv által meghatározott okok miatt. A ~s folyamatokban az elmúlt évek tapasztalatai szerint a politikai események, a gazdasági helyzet változása, az etnikumok és vallási közösségek közötti összeütközések, fegyveres belső és külső konfliktusok által kiváltott spontán ~ mellett az erre ráépülő → *szervezett bűnözés*, a nemzetközi → *embercsempészet*, ill. az azzal együttműködő, politikai célokat követő → *szervezetek* egyre jelentősebb szerepet játszanak. <migration>

Migráció szabályozása: a tudatos, előrelátó jogalkotó, szervezői tevékenységek azon összessége, amely kiterjed egyfelől a mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának emberi joga biztosítására, másfelől pedig mindazokra a jogi rendelkezésekre, amelyek a külföldiek beutazásához, tartózkodásához, ill. egyes jogügyleteihez kapcsolódnak. Funkciója, hogy hatékonyan reagáljon a ki- és beutazás aktuális helyzetére, egyben legyen alkalmas az emberi vándorlás tendenciáinak befolyásolására. <regulation of migration>

Migrációkezelést támogató csapat: olyan szakértői csoport, amely a → *migrációs csomópont*oknál technikai és műveleti megerősítést nyújt a tagállamoknak, és amely az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX)* és az → *Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (EASO)* által mozgósított tagállami szakértőkből, valamint az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség, az → *Euroapol* és más érintett uniós ügynökségek szakértőiből áll. <migration management support team>

Migrációs csomópont: olyan terület, amelyen a fogadó tagállam, az → *Európai Bizottság*, az érintett uniós ügynökségek és a részt vevő tagállamok együttműködnek

a → *külső határokhoz* érkező → *migránsok* számának jelentős megnövekedésével járó, aránytalanul nagy – meglévő vagy potenciális – migrációs kihívás kezelése érdekében. <hotspot area>

Migrációs nyomás: a tömeges → *migráció* váratlan, ugrásszerű megnövekedésével bekövetkezett, huzamos ideig fennmaradó gazdasági, társadalmi, → *nemzetbiztonsági*, → *idegenrendészeti*, rendvédelmi, → *terrorelhárítási*, logisztikai és humanitárius feladatok összessége. Ez az országra különösen nagy terhet ró, azonnali, nem tervezett intézkedésekkel és költségekkel jár, társadalmi feszültségeket generál vagy erősít fel, hátráltatja a gazdasági-társadalmi fejlődést, nemzetközi téren megnehezíti a nemzeti érdekek képviselését. <migrant pressure>

Migrációs tényezők (faktorok): olyan okok, amelyek lakóhelyük elhagyására készítik az embereket, ill. meghatározzák a célország kiválasztását. A → *migráció* okainak feltárásakor különféle azt előidéző tényezőkről (faktorokról) beszélhetünk. Feltárásának klasszikus megfogalmazása „Ernest George Ravenstein” angol–német földrajztudóshoz kötődik, aki 1889-ben megjelent A migráció törvényei c. művében leírta az ún. push-pull modellt. A későbbi migrációs elméletek alapjának tekinthető modellben a vándorlás okait a kibocsátó ország szempontjából toló vagy taszító (push), ill. a befogadó országok szempontjából húzó vagy vonzó (pull) tényezőkre bontotta. <migration factors>

Migráns: (1) a származási országából a tartózkodási helye megváltoztatása céljából elvándorló természetes személy. (2) Az 1989. évi 15. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a → *menekültek* helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan

az 1967. évi január hó 31. napján ezt kiterjesztő jegyzőkönyv által meghatározott okok miatt az állandó lakóhelyét, származási vagy életvitelszerű tartózkodási helyét elhagyó személy.
<migrant>

Miliókonfliktus: a ~ az egyén közvetlen környezetében jelen lévő személyek, tárgyak, jelenségek által keltett zavar, amely elsősorban az egyén érzelmi állapotára nézve fejt ki negatív hatást, és amely a későbbiekben gyakran deviáns magatartásformák megjelenéséhez vezet. Pl. családi ~t eredményezhet, ha a serdülő rossz tanulmányi eredményei nyomán mindennapos viták alakulnak ki az egyetemi felvételit erőltető szülei-vel, amely pszichikai nyomást adott esetben a fiatal marihuánás cigaretta fogyasztásával próbálhatja enyhíteni.

<milieu conflict>

Militáns: adott személy eszméihez való olyan cselekvő viszonyulás, amely harcra kész, harcos magatartást jelent az érintett elveinek érvényesítése céljából. Szélsőséges formái → *bűncselekmények* elkövetéséhez vezethetnek, a társadalmi nyugalom megzavarásától akár gyilkosságok elkövetéséig (pl. → *terrorizmus*) is.

<militant fundamentalism>

Mimika: az arcizmok összehangolt mozgása, amely valamilyen érzelmi megnyilvánulást tükröz. A ~ megmutathatja a szociális partnerek érzelmeit. Átlagembereknél többnyire nem tudatos, és általában véve kultúrától független. A ~ a következő hét alapérzelmet képes kifejezni: öröm, meglepetés, félelem, szorongás, harag, érdeklődés és undor.

<facial mimicry>

Mindenoldalú biztosítás: a feladat sikeréhez szükséges valamennyi feltételt megteremtő háttértevékenységek és rendszabályok összessége.

Magában foglalja azoknak a rendszabályoknak (→ *felderítés*, álcázás, fedező biztosítás, elektronikai védelem, a → *logisztikai biztosítás* stb.) az előkészítését és végrehajtását, amelyek a rendészeti feladatok sikeres végrehajtásához szükséges kedvező feltételek megteremtésére irányulnak. A parancsnok (vezető) elgondolása, elhatározása alapján a ~ megtervezése, megszervezése és a végrehajtás összehangolása a törzs feladata.

<all-sided service/force support>

Minősítés: (1) olyan eljárás és annak írásba foglalása, amelyre a közvetlen szolgálati előljáró által évente az → *egyéni teljesítményértékeléssel* együtt kerül sor, továbbá akkor, amikor a hivatásos állomány tagjának szolgálati beosztása év közben megváltozik, vagy szolgálatra alkalmatlansága merül fel. (2) A ~ az egyéni teljesítményértékelés eredményeire is figyelemmel lévő, szöveges indoklással kibővített értékelés, amely tartalmazza a minősített képességeire és a szolgálatteljesítéssel összefüggő személyes tulajdonságaira, kompetenciamegfelelésére, valamint a beosztás ellátására való alkalmasságára vonatkozó elemzést és megítélést, továbbá a minősített fejleszthetőségére és előmenetelére vonatkozó következtetéseket. A ~ értékelési szintje megegyezik az egyéni teljesítményértékelés szintjével. A ~ megállapításai ellen, a teljesítményértékelés egyes elemeire is kiterjedően, a hivatásos állomány tagja szolgálati panasszal élhet.

<rating>

Minősített adat: a védhető közérdekek körébe tartozó, valamilyen minősítési jelölést tartalmazó, nem a nyilvánosság számára készített adattartalom. Kétféle kategóriája létezik: a nemzeti és a külföldi ~. Nemzeti ~: a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést a törvényben, valamint a törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott

formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan → *adat*, amelyről – a megjelenési formájától függetlenül – a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti, és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza. Külföldi ~: az → *Európai Unió* valamennyi intézménye és szerve, továbbá az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, a külföldi részes fél vagy nemzetközi → *szervezet* által készített és törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés vagy megállapodás alapján átadott olyan adat, amelyhez a hozzáférést az Európai Unió intézményei és szervei, az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, más → *állam* vagy külföldi részes fél, ill. nemzetközi szervezet minősítés keretében korlátozza.

<classified data>

Minősített beszerzés: jogszabályban meghatározott olyan → *beszerzés*, amely → *minősített adatot*, ill. alapvető biztonsági érdekeket érintő → *információt* tartalmaz.

<qualified procurement>

Minősített időszak: az alaptörvényben meghatározott különleges jogrend működése.

<quasi qualified period during a state of emergency>

Minősítő bizottság: a sporttörvény végrehajtására kiadott, a → *sportrendezvények* biztonságáról szóló jogszabály alapján ezek biztonsági → *kockázat* szerinti minősítését

végző, az → *Országos Rendőr-főkapitányság* (ORFK) által működtetett → *szervezet*. Ennek javaslata alapján az ORFK közigazgatási hatósági eljárásban dönt a sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti besorolásáról. A ~ az ORFK, a → *katasztrófavédelem*, az Országos Mentőszolgálat, az Országos Bírósági Hivatal elnöke, a Legfőbb Ügyészség, a sportpolitikáért felelős miniszter, valamint az országos sportági szakszövetségek delegált szakértőiből áll. A ~ rendelet és az → *országos rendőrfőkapitány* által jóváhagyott ügyrend szerint működik, az országos rendőrfőkapitány által kijelölt elnök vezeti. Javaslatait a bizottság jelenlevő tagjai szavazatának egyszerű többségével hozza, pl. a sportrendezvény biztonsági kockázatának normál, fokozott vagy kiemelt kockázatú minősítéséről, legkésőbb a mérkőzés megrendezése előtt 18 nappal.

<Qualification Committee>

Mintavásárlás: olyan leplezett ügylet, amelynek célja, hogy a → *bűncselekmény* felderítése érdekében a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható tárgyak, eszközök vagy ezek mintái, alkatrészei további vizsgálat céljából a felderítő szerv birtokába kerüljenek, ill. a bűncselekmény történeti tényállása megismerhető legyen.

<test/sample purchase>

Misszió (küldetés): adott → *szervezet* által meghatározott küldetés, a szervezet létrehozási céljának, betölteni tervezett szerepének rövid meghatározása.

A ~ többnyire érzelmi töltéssel is rendelkezik. Szerepe elsősorban az, hogy megteremtse az elkötelezettséget, formálja a → *szervezeti kultúrát*, irányt mutasson az emberek cselekedeteinél.

<mission>

Mobil vezetési pont: híradó, informatikai és dokumentációs eszközökkel felszerelt jár-

mű, amely a rendőri → *műveletek* tervezéséhez, szervezéséhez, irányításához, ill. a műveleti feladatok végrehajtásának és a műveleti terület más releváns eseményeinek megfigyeléséhez szükséges munkafeltételeket a kívánt helyen és időben biztosítja.

<mobile command post>

Módosított előirányzat: a tervév eredeti → *előirányzatának* változtatása a közfeladat tartalmának megváltozása miatt.

<modified appropriation>

Moduláris képzési rendszer: meghatározott, összekapcsolható és egymásra épülő egységekből (modulokból) álló képzési program, amely – a tantárgyi felépítéssel szemben – lehetővé teszi a képzés kimeneti követelményének teljesítéséhez szükséges tudáselemek részenkénti elsajátítását, és biztosítja a szakmák közti átjárhatóságot, valamint az eltérő tudásszintekhez, munkatapasztalatokhoz való alkalmazkodást, továbbá a képzések különböző irányú specializálását. A ~ben néhány modul elsajátításával a képzésben részt vevők → *részzakképesítést* is szerezhetnek, amelyet egyrészt a gyakorlati munkavégzésben hasznosíthatnak, másrészt a képzésbe való visszalépéskor a korábban elsajátított modulok beszámításával és további modulok teljesítésével újabb rész- vagy teljes, ill. magasabb szintű szakképesítéshez juthatnak. A modulok egymáshoz illesztésével, cseréjével különböző tartalmú moduláris képzési programok állíthatók össze.

<modular training system>

Morfium: az → *opioidok* közé tartozó fájdalomcsillapító, amely → *drogként* is használható. Egyike az → *ópium* pszichoaktív alkotóelemeinek. A legerősebb fájdalomcsillapítók egyike, ezért a gyógyászatban nem nélkülözhető. Hatása hasonlít a többi opioidéhoz, de kevésbé erős és kevésbé addiktív, mint pl. a → *heroin* (→ *drogaddikció*). Ha fájdalom-

csillapításra használják, addikciós potenciálja enyhe; ha alkalmazását a fájdalom megszűnése után közvetlenül abbahagyják, → *drogfüggőség* is ritkán alakul ki az érintettnél.

<morphine>

Motiváció: (1) az egyén belső ösztönző tudati állapota, viselkedésének indíttatása valamely szükséglete kielégítésére. (2) Belülről fakadó erő és energia, amely ráveszi az embereket arra, hogy valamit megtegyenek, egyéb tevékenységektől pedig tartózkodjanak. A belső motiváltság két alapvető formáját ismerjük: a biológiai (pl. éhség, fáradtság, szexuális vágy), valamint a feladatteljesítés irántit (az érintett személy, ill. munkatárs belső elköteleződéséből fakadó ~ja). A ~ „szentháromsága”: az önállóság, a szakmai igényesség és a céltudatosság. Az önállóság kiteljesedésének a munkavégzés során akkor adottak a feltételei, ha megvalósulhat a feladatteljesítés önállósága, a munkakörülmények szabad megszervezésének lehetősége, a munkamódszer megválasztásának szabadsága és végül a csapatválasztás önállósága is. A szakmai igényesség az emberi mivoltból fakadó egyik legalapvetőbb vonásból ered, amely szerint jobbá és még jobbá szeretnénk válni abban, amit csinálunk. A flow-elmélet szerint az emberek a külvilág kizárásával képesek teljesen átadni magukat valamilyen tevékenységnek, így pl. a munkavégzésnek. Azonban a flow-állapot csak akkor jön létre, ha a képességek és a kihívások találkoznak, vagyis az ellátandó feladatok az érintetteket az aktuális felkészültségüknél kicsivel meghaladó kihívások elé állítják. A céltudatosság magában foglalja a kérdéses szervezet alapküldetésének meghatározását, a szakmai igényesség és a célkitűzések összekapcsolását, továbbá a személyi állomány elkötelezetté tételét eredményező egyéni célok figyelembevételét, összhangba hozását a szervezet stratégiai és operatív céljaival.

<motive, motivation>

Motiválás: (1) valamennyi emberi tevékenység, így a munkavégzés mikéntjét és miértjét befolyásoló, ill. meghatározó, a belső (intrinsic) és a külső (extrinsic) ~t mint két egymással összekapcsolódó, de tartalmukban, jellegükben, felfogásukban egymástól különböző megoldást összefogó fogalom. (2) Az a tevékenység, hatásgyakorlás, amellyel valaki, pl. a munkahelyi vezető rá akar venni valakit, pl. a beosztott munkatársát valaminek a megtételére, és cserébe kínál, felajánl, biztosít számára valamit. Ez lehet pl. fizetésemelés, prémium vagy elvont dolog, így pl. szabadidő, soron kívüli előléptetés, előresorolás vagy akár valaminek a megvonása is, így pl. nehezebb feladatok adása, a teljesítményelvárás megemlése, rosszabb munkakörülmények közé helyezés, jövedelemcsökkentés. A külső ~, különösen a jutalmazás és a → *büntetés* szisztematikus alkalmazása a korábbi korok elfogadott és bevált formája volt, mára azonban a fejlődés, az eredményes működés gátját jelenti a szervezeti működés legtöbb területén, így a rendszetben is. A külső ~ ellen szóló érvek: csökkenti vagy kioltja a belső → *motivációt*, akadályozza a kreativitást, csábít az erkölcsteleniségre, függővé tesz, a hosszan ható hasznokkal szemben a rövid távú előnyöket támogatja, valamint elnyomja a jó cselekedetek iránti természetes vágyat.
<motivation, motivating>

Mozgásérzékelő: olyan vagyónvédelmi eszköz, amely egy meghatározott térben a megengedettnél nagyobb mozgásokat detektál és jelez. A → *vagyonvédelem* hármas tagozódásában az → *elektronikai védelem* eszközeihez sorolható. A ~ működését tekintve lehet aktív vagy passzív. Az előbbi legnagyobb csoportját az olcsó és igen elterjedt passzív infravörös érzékelők adják, amelyet a köznyelv tévesen nevez ~nek, hiszen alapvetően a hőt és annak változását

érezkeli. Ezt hasonlítja össze a környezetel, és alakítja át villamos jelekké, amelyek meghatározott szintje esetén egy relé segítségével riasztást indukál. Az aktív ~ általában mikrohullámos vagy radartechnikás eszköz, amely kombináltan működik a passzív eszközökkel, és rendszerint ellátják őket védelmi funkciókkal, mint pl. a fehérfény- vagy hőmérséklet-védelem. A ~ nem összetévesztendő a jelenlét-érzékelővel, mert míg előbbi nem, utóbbi felkapcsolja a fényt pl. a kamerás megfigyelés számára.
<motion detector>

Mozgási körzet: az → *őr* számára a → *felállítási hely* közvetlen környezetében meghatározott, szolgálatellátásra kijelölt terület.
<sector of movement>

Mozgáskorlátozó eszköz: a szabad mozgás megnehezítésére, ellenőrzés alatt tartására, a fogva tartásra szolgáló tárgy. Ilyenek pl. a különféle bilincsek; a patentbilincs (rögzített tagokkal, anélkül), vezetősáras bilincstag, lábbilincs, bilincsrögzítő öv, továbbá a végtag rögzítésére alkalmas más eszköz. Használata nem minősül kényszerítőeszköz alkalmazásának.
<tools for the restriction of movement>

Mozgás szabadsága: az Alaptörvényben garantált emberi jog, amely szerint mindenkinek, aki törvényesen tartózkodik Magyarországon területén, joga van a szabad mozgáshoz és tartózkodási helye szabad megválasztásához. A ~nak általános értelmezése alapján tehát olyan jogosítványról beszélhetünk, amelynek része az ország területére lépés lehetősége, az onnan történő kiutazás, a → *kivándorlás* és a jog a hazatéréshez.
<freedom of movement>

Mozgó ellenőrzés: a → *forgalom-ellenőrzés* azon módszere, amelynek során az → *ellenőrzés* nem egy előre meghatározott

helyen folyik, hanem az ellenőrzésre jogosult a forgalommal haladva menet közben szűri ki a szabályszegő magatartást, és az azt tanúsítóval szemben – alkalmas helyen történő megállítást követően – kezdi meg az intézkedést, vagy megindítja a szükséges eljárást.

<mobile controlling>

Mozgóőri szolgálat: forgalmas csomópontok, idegenforgalmi szempontból frekvenciát helyek, közösségi terek állandó rendőri jelenlétének biztosítására szolgáló őrszolgálati forma. A mozgó őrszolgálatát a mozgási körzetében és az azon belül kijelölt felállítási helyén látja el.

<mobile guard, quasi patrol guard>

Mozgósorfal: → *tömegoszlatási taktika*, amelynek során az oszlató rendőrök egymás mellett, egy vagy több vonalban haladva tevékenykednek.

<cordon formation>

Mulasztásos bűncselekmény: olyan → *bűncselekmény*, amelynek elkövetési magatartása kötelességszegő tétlenség. A bűncselekmény emberi cselekmény, emberi magatartás következtében valósul meg. E magatartás megnyilvánulhat akár tevésben, akár mulasztásban. A ~ olyan deliktum, amelynél a → *bűncselekmény-elkövetési magatartás* nem tevés, hanem mulasztás. A mulasztás jogszabályból eredő, büntetőjogi fogalom, amely nem értelmezhető úgy, mint az egyszerű tétlenség, passzivitás. A büntetőjogi értelemben vett mulasztásnak két alkotóeleme van. 1. A mulasztás nemcsak egyszerű nem tevés, hanem kötelességellenes nem tevés. A mulasztó olyat nem tesz meg, amit jogi kötelességénél fogva meg kellene tennie. Ez úgy is megfogalmazható, hogy → *parancs* van a tevésre (hangsúlyozni kell, hogy nem erkölcsi, hanem jogi parancs), és a mulasztó

ennek nem tesz eleget. A cselekvési kötelesség eredhet büntető jogszabályból pl. ségítésgnyújtás elmulasztása, → *állam* elleni bűncselekmény feljelentésének elmulasztása, vagy eredhet más jogág jogszabályi rendelkezéseiből is. A tisztán erkölcsi-morális közömbösség, tétlenség bármennyire felháborító is – ha a tevés adott esetben nincs a jogi kötelezettség szintjére emelve – erkölcsileg elítélhető, de az ilyen passzivitás büntetőjogi értelemben vett mulasztásként nem értékelhető; 2. A mulasztás akkor állapítható meg, ha a tevésre vonatkozó jogi kötelezettség nem teljesítése mellett fennáll a tevési, cselekvési lehetőség is. A két összetevő ismeretében a büntetőjogi értelemben vett mulasztás a következőképpen definiálható: lehetséges cselekvés (ontológiai feltétel) kötelességellenes nem tevése (normatív feltétel). Bármely fogalmi összetevő hiánya esetén nem beszélhetünk mulasztásról, így a ~ nem is valósul meg. <crime/offence of omission>

Munkaerő-mobilitás: összetett szakkifejezés, amely magában foglalja a dolgozók helyének változásait a fizikai környezetüket figyelembe véve (földrajzi mobilitás), valamint az egyes állás csoportokon belüli (foglalkozási) mobilitást. A földrajzi mobilitás felosztható rövid és hosszú távú költözésekre, valamint önkéntes és kényszer migrációra. A foglalkozási mobilitás lehet oldalirányú (hasonló társadalmi-gazdasági státuszú állások széles csoportján belül) vagy függőleges (adott állásból egy jobb vagy egy rosszabb állás felé). A ~ra jelentős hatást gyakorol az urbanizáció, amelynek négy fejlődési szakasza ismert: a városnövekedést kifejező urbanizáció, az elővárosi gyűrű kialakulását jelentő szuburbanizáció, a vidéki térségek gyorsabb népességnövekedését megjelenítő dezurbanizáció, valamint a régi városközpontok felújított területei felé irányuló tömeges vissza-

költözés, a reurbanizáció. Az urbanizációhoz kapcsolódóan – mint a ~t befolyásoló tényezőt – meg kell említeni az ingázást, amely napi és távolsági formákat mutathat. A ~ra ható következő jelentős tényező a → *munkaerőpiac* aktuális helyzete, a munkaerő-kínálat és a munkaerő-kereslet szabta lehetőségek. A munkaerőmozgás a gazdaságilag aktív népesség számában és összetételében bekövetkező változásokat jeleníti meg. A munkaerőmozgás a munkaerő-forgalom útján valósul meg, amelynek két fő formája ismert: a demográfiai csere és a munkahely-változtatás (vagy → *fluktuáció*). A demográfiai csere alatt az egyének a gazdaságilag inaktív népesség köréből az aktív keresők közé lépnek be vagy onnan kilépnek. Ez a mozgás lehet átmeneti jellegű, pl. az időszakosan munkaképtelenné válók a szülők és a munkanélküliek körében, vagy lehet végleges is pl. a nyugdíjba vonulók és az elhalálozottak esetében. A fluktuáció alatt ebben a kontextusban a gazdaságilag aktív keresők munkahely-változtatását értjük attól függetlenül, hogy az egy → *szervezet*en belül a munkahely, ill. beosztás cseréjével történik, vagy a munkáltató megváltoztatását eredményezi. Az azonos típusú munkahelyek közötti, a munkaerő-struktúrát nem módosító munkahelyváltást tiszta fluktuációnak nevezik. <labour-mobility>

Munkaerőpiac: eltérően más piaci szegmensektől a ~ a munka, a munkaerő és a munkaerőt megjelenítő ember adásvételének a színtere, amelyen belül a munkavállalók munkatapasztalatokkal (munkahelyekkel) történő összekapcsolódása, ill. munkakapcsolatok (munkahelyek) közötti mozgása valósul meg. Optimális esetben a munkaerő-kínálat és a munkaerő-kereslet kiegyenlítettnek mondható, azonban ez nagyon ritkán fordul elő. A munkaerő-kínálatot befolyásoló tényezők: a demográfiai folyama-

tok, a munkaerőforrás nagysága, a munkaképes népesség munkavállalási hajlandósága és a gazdaságilag aktív népesség hányada. A munkaerő-keresletet befolyásolják: a demográfiai csere során felmerülő pótlási szükségletek, a munkaerőpiacról kiszoruló kör, a gazdaság konjunkturális helyzete, a reálbérszint és az egyensúlyi bérszint állapota. A munkaerő-kereslet és -kínálat közötti különbség a munkaerőhiány vagy a munkaerő-felesleg, amely a munkanélküliség formájában is megjelenhet. A munkaerőpiac az egyes szakmák, foglalkozási ágak és térségek szerint további részpiacokra bontható. A munkaerőpiac hatásait a rendészeti ágazat sem hagyhatja figyelmen kívül. <labour-market>

Munkahelyi pszichoterror: munkahelyen gyakran megjelenő (legalább hetente egy alkalommal és fél éven keresztül fennálló), ismétlődő bántalmazói megnyilvánulások (pl. → *konfliktusok*, inzultusok, → *zaklatások*, molesztálások stb.), amelyek egyén(ek) vagy a közösség felől egyén(ek) felé irányulnak mentális problémákat eredményezve. Heinz Leymann német munkapszichológus írta le elsőként 1986-ban a jelenséget, és kérdőívet is alkotott vizsgálatára. A ~ megnyilvánulásai különböző területeken jelentkeznek, és leggyakrabban a következők lehetnek: kommunikációs lehetőségek csökkenése, szociális kapcsolatok ellehetlenítése, jó hírnév rontása, munkában megnyilvánuló hatások, testi egészséget érintő faktorok. Tapasztalatok szerint az ellenségeskedés okát nem lehet a munkavégzés jellegére visszavezetni, különösebb racionális oka nincs, sokkal inkább emocionális faktorok (pl. irigység, ellenszenv, gyűlölet) határozzák meg. A zaklatások több szinten – a vezető, a beosztottak, ill. a közösség szintjén – jelentkezhetnek. Időbeli felismerésük azért is fontos, mert pszichoszomatikus betegségeket, valamint egyéb mentális

problémák kialakulását, továbbá a → *szervezet* munkaügyi szempontból indokolatlan elhagyását okozhatják.

<mobbing; occupational psycho-terror>

Munkakör: a → *szervezet* legkisebb azonosítható egysége, amelynek célja, dinamikája és – a ~t betöltő által megnyilvánuló – egyéni felelőse van. A ~ a munkavállaló munkafolyamatait, tevékenységeit, feladatait, funkcióit és kapcsolatrendszerét tartalmazza, beleértve ebbe a célokat, főbb felelősségi területeket és azokat a feltételeket is, amelyek között a személyi állomány tagja a munkáját végzi. A ~ megléte – jogi értelemben – a munkaszerződés, a kinevezés egyik kötelező eleme, amely a munkavállaló által az előírtaknak megfelelően teljesítendő feladatok összességét foglalja magában. A ~öket többféle módon lehet osztályozni, mégpedig a hierarchiában betöltött szerepük szerint (vezetői, nem vezetői, beosztotti), valamint a betöltők száma alapján (egy munkakör/egy betöltő, egy munkakör/több betöltő). A gyors változások miatt az innovatív szervezetek tartózkodnak a hagyományos munkakörök használatától, és inkább a lazább feladatkiosztást alkalmazzák.

<scope of employment>

Munkakörbővítés és munkakör-gazdagítás: a munkakörtervezést befolyásoló olyan munkavégzési rendszermodellek, amelyek alkalmazásával a személyi állomány tagjainak a korábban ellátott szűkebb feladatkörét újakkal egészítik ki. A munkakörbővítés eredményeként a személyi állomány tagja számára szélesebb, összetettebb munkakört alakítanak ki, amely – az előzetes elképzelésekhez és a munkakörben foglalkoztatott adottságaihoz, elképzeléseihez jobban igazodva – nagyobb kihívást jelent, ugyanakkor változatosabb és érdekesebb feladatellátást biztosít az érintett számára, továbbá

a munkakörbővítés révén lehetősége nyílik a képességei és készségei magasabb színvonalú kiaknázására is. A munkakörök összevonását eredményező munkakörbővítéssel teljesebb munkafolyamatok hozhatók létre, amelyek növelik az adott munkakör értékét, a munkakörben foglalkoztatott motivációját és megbecsültségét is. Munkakör-gazdagítás alatt a hagyományosan értelmezett munkakör átalakításával járó olyan megoldást értünk, amelynek eredményeként a munkavállalónak a belső motivációihoz igazodását, autonómiájának növelését elősegítve nagyobb mértékű azonosulása, kötődése érhető el a munkavégzése során. A munkakör-gazdagítás eredményeként a személyi állomány tagja számára egyértelműbbé válhat az általa végzett munka szervezeti értéke, értelme és jelentősége, a feladatellátása eredményeként érzett felelőssége, valamint az is, hogy mennyire kielégítően végzi tevékenységét. A munkakör-gazdagítás legjellemzőbb korlátjai: a rendelkezésre álló technológiai keretek, a személyi állomány kompetenciahiánya, a kontrollt nehezen átadó vezetési stílus, az emberierőforrás-gazdálkodási rendszer merevsége. A munkakör-gazdagítást az egyén szintjén a jövőben felválthatja az empowerment, ebben az értelemezésben a csoport, ill. a szervezet szintjén az autonóm munkacsoport és a folyamatelvű átszervezés alkalmazása.

<widening the scope of employment and job enrichment>

Munkakörelemzés és munkakör-értékelés: a munkafolyamat- és a kompetenciaelemzéshez kapcsolható módszerek együttes alkalmazása, amely az emberierőforrás-gazdálkodás valamennyi humán folyamatának kialakítására és működtetésére jelentős hatást gyakorol. A munkakörelemzés segítségével feltárható, beazonosítható a vizsgált → *munkakör* létesítésének célja, funkciója, a szervezeti struktúrában elfoglalt he-

lye, a munkavégzés tartalma, feladategyüttese, problémamegoldási, felelősségi és terhelési mutatója, kapcsolatrendszere, valamint a munkakör sikeres ellátásához szükséges → *kompetenciák* köre és azok elvárt szintje is. A munkakörelemzés – egyebek mellett – alapul szolgál a → *munkakör-és a munkaerő tervezéséhez*, a → *munkaköri leírás és specifikáció* elkészítéséhez, a munkakörcsaládok, továbbá a munkaköri kataszter, a → *kompetenciatérkép* kialakításához és a munkakör-értékelés elkészítéséhez. A munkakör-elemzéseket új → *szervezetek*, munkakörök kialakításakor, szervezetek átalakításakor, fejlesztésekor, bérezési és besorolási rendszerek felállításakor, ill. megváltoztatásakor veszik igénybe. A munkakörelemzés során összegyűjtött elemzési tényezők felhasználásával elkészülő munkakör-értékelés alatt azt a módszert, ill. eljárást értjük, amelynek alapján a kérdéses szervezeten belül – és a piaci viszonyokkal történő összehasonlásban is – megállapítható a vizsgált munkakör relatív értéke, súlya és fontossági sorrendje az egyéb munkakörökhöz képest. A munkakör-értékelés alapvetően a következő három elemből áll: az alkalmazott módszerből, a munkakörre vonatkozó → *információkból* és a munkakör relatív súlyának meghatározásából. A világon alkalmazott, legelterjedtebbnek tekinthető munkakör-értékelési módszerrel a tudás (szaktudás, vezetői képességek, emberi viszonyok kezelése), a problémamegoldás (kerete, módja), valamint a felelősség (szabadságfoka, mértéke, a befolyás módja) mértékét határozzák meg.

<job analysis and assessment>

Munkakör- és munkaerő-tervezés: az emberierőforrás-gazdálkodás két, egymáshoz kapcsolódó és meghatározó jelentőségű humán funkciója. Munkakörtervezés: az a humán funkció, amelynek keretében – a → *munkakört* majdan betöltő személyétől füg-

getlenül – meghatározzák a konkrét munkakör rendeltetését, feladatait és felelősségi körét, mégpedig az adott → *szervezet* által biztosított keretek között. Az egyes munkakörök meghatározása teszi lehetővé, hogy a munkakörök olyan struktúráját alakítsák ki, amely egyidejűleg képes elérni a szervezeti célokat és az optimálisnak tartott teljesítményt, valamint a személyi állomány igényeinek kiszolgálását és elégedettségük, motivációjuk biztosítását is. A munkakörök megtervezésénél általában a következő szempontokat mérlegelik: mit kell elvégezni, hol kell dolgozni (munkahely), milyen időkeretek között kell a feladatokat ellátni (munkaidő), miért van szükség az adott munkakörre, hogyan kell teljesíteni az elvártakat (módszer), és ki töltheti be az adott munkakört (szellemi, fizikai követelmények, képesítési, alkalmassági előírások). Munkaerő-tervezés: a múltbeli → *adatokon* és a jövőbeli elképzeléseken alapuló humán funkció, amelynek gyakorlása során meghatározzák a szervezeti célok eléréséhez szükséges számú, összetételű és felkészültségű alkalmazottak körét, valamint a megfelelő időben történő biztosításuk feltételeit, követelményeit és lehetőségeit. A munkaerő- vagy létszámtervezésnek ki kell szolgálnia a szervezet stratégiai és operatív céljai elérését, az ezekhez szükséges erőforrások biztosítását úgy, hogy eközben igazodnia kell a külső környezet kihívásaihoz, valamint a belső környezet adottságaihoz és a szervezet versenyképességét befolyásoló egyéb tényezők-höz. A munkaerő-tervezés három elemzési és döntési fázist magában foglaló elemre különíthető el, mégpedig a munkaerőigény előrejelzésére, a munkaerő-kínálat előrejelzésére és az esetlegesen mutatkozó eltérések felszámolását megoldó akciótervezésre. Stabils környezetben kisebb a jelentősége, míg a gyors változások idején megnő a szerepe. <definition of the scope of employment and workforce planning>

Munkaköri leírás és specifikáció: a → *munkakörelemzés és munkakör-értékelés* kiemelten fontos eredménytermékei, amelyek az ismert munkavégzési rendszer megoldások közül a karrieralapú, a munkaköralapú és a vegyes megoldású munkavégzési rendszer nélkülözhetetlen elemeivé váltak. A munkaköri leírás a rendvédelmi szervezeteket felépítő munkakörök általános, állandó (alap) és speciális (kiegészítő) elemeit, elvárásait foglalja egységes rendszerbe. A munkaköri leírás alkalmazásának célja – amely a betöltő személyétől független és mindenkire nézve egységesen érvényes előírásokat tartalmaz – az, hogy egyértelmű választ adjon arra a kérdésre: miért és milyen feladatok teljesítése érdekében hozták létre a kérdéses → *munkakört*. A munkaköri leírás állandónak nevezhető elemei közé tartozik a munkakör megnevezése, → *szervezeten* belüli elhelyezkedése, a közvetlen felettes munkakör meghatározása, a munkakör célja, feladata, felelősség- és hatásköre, a munkakör betöltéséhez szükséges tudás (képesítési követelmények). A kiegészítő elemek között szerepeltek pl. a munkakapcsolatokat, a munkavégzés helyét, a bérezés formáját, a munkaidő, a munkarend és a munkakörnyezet jellemzőit. A munkaköri specifikáció azt foglalja össze, ill. azt mutatja meg, hogy a kérdéses munkakör vagy feladat betöltéséhez, ill. ellátásához a munkáltatók milyen ismeretek, tapasztalatok, készségek és képességek meglétét várják el, ill. milyen → *kompetenciákat* és milyen szinten kérik számon a munkakört betöltőktől. A munkaköri specifikációnak a munkaköri leírásból kell következnie, és általában tartalmaznia kell az adott munkakör betöltéséhez elvárt speciális végzettségre, képzésre, engedélyre, jogi előírásra, gyakorlati tapasztalatra vonatkozó elvárásokat is. A munkaköri specifikáció nélkülözhetetlen

→ *információkkal* szolgál a toborzás, a → *kiválasztás*, a munkakör- és munkaerő-tervezés, az életpálya-tervezés, a képzés, a fejlesztés, a teljesítményértékelés és az ösztönzésmenedzsment sikeres működtetéséhez. A munkaköri specifikációt a gyakorlatban munkakörprofilnak és személyspecifikációnak is nevezik.
<job description and job specification>

Munkáltatói jogkör: a hivatásos szolgálati viszony tekintetében a jogszabályban meghatározott vezető (előljáró) részére biztosított hatáskörök összessége, amelyek gyakorlásával szolgálati viszonyt létrehoz, módosít, megszüntet, jogosultságokat és kötelezettségeket állapít meg. A ~öket a törvény alapvetően a rendvédelmi szerv szervezeti egységének vezetőjéhez, az állományilletékes parancsnokhoz telepíti. A rendvédelmi szervek hierarchikus irányítási és szervezeti rendszeréből következően a jogszabályok egyes munkáltatói jogokat kiemelnek az állományilletékes parancsnok hatásköréből, és magasabb vagy alacsonyabb szintű vezetőhöz telepítenek. Ilyen kiemelt munkáltatói jogkört gyakorló vezető a miniszter és az országos parancsnok. A köztársasági elnök ugyan nem tekinthető a rendvédelmi szervezetek irányításában részt vevő előljárónak, azonban történelmi hagyományokra is figyelemmel a tábournoki rendfokozat adományozásával, ill. a tábournoki rendfokozatot viselők szolgálati viszonyával kapcsolatos egyes jogköröket az Alaptörvény és a szolgálati viszonyra vonatkozó törvény az ő jogkörébe utal. Az állományilletékes parancsnok alárendeltségében levő vezető ~t csak akkor gyakorolhat, ha azt jogszabály a hatáskörébe utalja, vagy helyettesítő jogkörben jár el. A rendvédelmi szervezeti irányítási rendszerből eredő sajátossága a ~öknek, hogy a szolgálati felettes, előljáró a jogorvoslat elbírálása vagy hivatal-

ból észlelt törvénytértés esetén megváltoztathatja az irányítása alatt álló vezető által hozott munkáltatói intézkedést.

<employer's powers/jurisdiction>

Munkamegosztás: → *szervezeten* belül egy nagyobb feladatmennyiség részfeladatokra bontása és szervezeti egységekhez telepítése.

<division of labour>

Munkaszervezés: vezetői tevékenység → *munkakörök* létrehozására, a munkavégzés rendjének meghatározására; a munkaköri leírás, a technológiai utasítás, a munkahelyek elrendezése, az emberek, áruk és → *információk* belső logisztikai rendszere útján.

<work organisation>

Munkaterápiás foglalkozás: a reintegráció egyik formája. Főként a kényszergyógykezelt, ideiglenesen kényszergyógykezelt és a gyógyító-terápiás részlegbe helyezett, valamint a megváltozott munkaképességű vagy az egészségi állapota miatt a munkáltatásban részt venni képtelen elítéltek rendszeres és szervezett foglalkoztatása a bv. törvényben meghatározott feltételekkel és térítési díj ellenében, bv. jogviszony keretében.

<occupational therapy>

Munkaterv: (1) rögzített feladatsor, végrehajtandó cselekvési program egy → *szervezet* vagy személy számára meghatározott idő alatt (év, fél év stb.), határidővel, felelőssel, forrásokkal. (2) Adott időszakban végrehajtandó tennivalók, indokolható célokkal, követelményekkel, elvárásokkal, eredményekkel. E cselekvési vezérfonalakkal a szervezeti teljesítmény hatékonyabbá, eredményesebbé válik.

<work plan, work organisation>

Munkavédelem: a szervezett munkavégzésre vonatkozó biztonsági és egészségügyi követelmények, valamint az ezeket megvalósító → *szervezetek*, eszközök, előírások összessége. Kibővített értelemben az a jogszabályban rögzített szakmai eljárásrendszer, amelynek célja a munkavállaló számára az egészséges munkakörülmények biztosítása, ezek fenntartása, fejlesztése, a baleset és baleseti ártalmak megelőzése, továbbá a vezetés és az alkalmazottak együttműködésének elősegítése. A ~ két összetevője a munkabiztonság és a foglalkozás-egészségügy.

<labor protection>

Muzeális fegyver és lőszer: az → *előltöltő fegyver*, valamint a korszerű perem- vagy központi, ill. elektromos gyújtású → *lőszer* használatára alkalmatlan → *tűzfegyver*. Ugyancsak ~ az 1870-ig gyártott olyan → *lőfegyver* is, amely muzeális célokat szolgál, és amelyet lövésre tartósan alkalmatlanná tettek.

<museum weapon an ammunitions>

Működési engedély: Mab.: a → *Rendőrség* által kiállított hatósági → *okirat*, amelyet az engedélyeztetési eljárás záró aktusaként adnak át a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző részére.

<operating permit>

Működési kiadás: a → *működési költségvetés* kiadási előirányzatainak összessége. Működési kiadások kiemelt → *előirányzatai* (közgazdasági jellege szerint): 1. a személyi juttatások; 2. a munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó; 3. a dologi kiadások; 4. az ellátottak pénzbeli juttatásai; 5. az egyéb működési célú kiadások.

<operating expenditure>

Működési költségvetés: a meglévő szervezeti keretek között, a rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek mellett a feladatellátáshoz szükséges → *előírányzatok* összessége.

<operating budget>

Működési körzet: szűkebb értelemben a → *körzeti megbízottnak* a körzeti megbízotti székhely szerinti, valamint a körzeti megbízotti besorolt települések közigazgatási területének, ill. részterületeinek együttese. Csapatszolgálati értelemben az → *előjáró parancsnok* által pontosan körülhatárolt azon területrészt, amelyen a → *csapaterő* egységei a → *csapatszolgálati taktikai eljárásokat* végrehajtják. A ~ a rendőri művelet kiterjedésének függvényében kijelölhető országos, regionális, megyei, helyi vagy ezeknél földrajzilag kisebb méretű területre is.

<beat (of a neighbourhood police officer), operation area (of a team)>

Műszaki mentés: természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy más cselekmény által előidézett → *veszélyhelyzet* során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről – a rendelkezésére álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel – végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.

<technical rescue>

Műszeres repülés: olyan repülés, amelynél a légi jármű vezetője a repülés során a tájékozódáshoz légi navigációs műszereket alkalmaz.

<Instrument Flight Rules>

Művelet: Bü.: a → *felderítés* során tervszerűen végrehajtott többszereplős cselekvés-

sorozat, amely: 1. események célorientált befolyásolásával cselekmények kimenetelét és eredményét alakítja; 2. részeredményeket elérve meghatározza a felderítés további irányait és súlypontját; 3. a ~ során a felderítés eredményei részlegesen vagy teljeskörűen realizálódnak.

Rö.: a → *műveleti egységek* által speciális eszközökkel és taktikák alkalmazásával végrehajtott tevékenység, a kiváltó emberi magatartás, helyzet, körülmény, cselekmény, ill. folyamatban lévő → *bűncselekmény* megszakítására az elkövető(k) elfogásával, szükséges és indokolt esetben semlegesítésével.

<operation>

Műveleti: a titkos → *felderítés* eszköztárának alkalmazásával járó tevékenység jelzője, amely az „operatív” szó tükörfordításából származik.

<operational>

Műveleti egység: önálló, a Terrorelhárítási Központ Műveleti Igazgatóság állományából szervezett, a → *műveleti feladatot* végrehajtó, annak hatékony megvalósításához minden szükséges erővel, eszközzel rendelkező szakmai csoport. Tagjai magasan képzettek, felkészültek a magasabb kockázatú szituációk elhárítására, → *terrorcselekmények* felszámolására. A ~ek alapvető, feladatkörök szerinti tagozódása: felszámoló, mesterlövő, műszaki, tűzszerész, kutyavezető, egészségügyi ellátó, tárgyaló, dokumentáló részleg. Európai uniós terminológiája: Speciális Intervenciók Egység.

<SWAT team/task force>

Műveleti feladat: egy → *művelet* stratégiai célját definiáló, a → *műveleti egységek* számára meghatározott részfeladatokból összeálló egységes feladatrendszer része.

<operational task>

Műveleti irányítás: a műveletirányító → *Helyszíni Válságkezelő Parancsnokság (HVP)* támogatásával a → *művelet* során végzett összehangolt, koordinációs tevékenység megvalósítása.
<operational management>

Műveleti kockázatelemzés: a jogellenes cselekményeknek és a szervezett információgyűjtés → *adatainak* és egyes ügyek információtartalmának vizsgálatával foglalkozó tevékenység. Statisztikai módszerek felhasználásával segítséget nyújt a rendelkezésre álló, a cselekmény kiküszöbölésére vagy felfedésére alkalmas eszközök (személyi, technikai) és a becsült, fel nem fedett cselekmények arányának figyelembevételével a rendészeti eredményesség kiértékeléséhez, a pozitívumok vagy a rejtett hiányosságok mértékének felméréséhez, ill. a rendszerben rejtőzködő hibák, gyenge pontok meghatározásához, feltárásához.
<operational risk assessment>

Műveleti parancsnok: a → *stratégiai parancsnok*nak alárendelt csapatszolgálati vezető, aki a → *veszélyekről*, → *fenyegetésekről*, biztonsági → *kockázatokról* részére elérhető → *információk* elemzése-értékelése után teljes hatáskörrel dönt a → *csapatszolgálati művelet*be beosztott erőkről, taktikákról, irányításukról és koordinálásukról. Kialakítja a vezetésirányítási láncot, összekötő a → *stratégiai parancsnok* és a → *taktikai parancsnokok* között. Jogkörében – többek között – intézkedik a részt vevő rendőrök eligazítására, ellenőrzésére, valamint gondoskodik a → *műveletek* dokumentálásáról.
<operational (silver) commander>

Műveleti támogatás: a → *műveleti feladat* végrajtása során a → *műveleti egységek* számára minden szükséges erő és eszköz biztosításával nyújtott → *logisztikai támogatás*.

<operational support>

Műveleti terv: a → *kötelékek* tevékenységét írásban és grafikusán rögzítő, a műveletirányító parancsnok, ill. a → *törzs* által készített és a parancsnokok által jóváhagyott dokumentum a kapcsolódó tevékenységekkel, azok időbeli sorrendjével és végrehajtási rendjével.
<operational plan>

M2M (gép és gép közötti): olyan adatáramlás, amely emberi közreműködés nélkül a gépek között automatikusan zajlik. A → *kommunikáció* minden olyan gép között létrejöhet, amely a megfelelő technológiával van ellátva ahhoz, hogy bekapcsolható legyen a rendszerbe. A gép a környezeti → *információk* felfogását (pl. hőmérséklet, áramfogyasztás, készletinformáció, szívritmus, mozgás stb.) automatikusan érzékelő okoseszköz, amely a beépített protokoll szerint küld információt egy másik gép számára. Az ~ jól használható a rendészetben, távfelügyeletben, intelligens tér változásairól szóló értesítésben, robotalkalmazásban, gyógyászatban, vezető nélküli járműközlekedésben, monitorozásban és az optimalizálásban. Az ~ működéséhez nagy mennyiségű → *adatra* és gyors adatátvitelre van szükség, ezért olyan technológiákra támaszkodik, mint a gyors mobil-adatátvitel, a felhőalkalmazás, a → *Big Data* adatkezelés.
<machine to machine>

N

Nagy kockázatú művelet: olyan → *műveleti feladat*, amelynek végrehajtása során az együttesen fennálló → *kockázati tényezők* – operatív körülmények, a → *célszemély* előléte, a várható ellenállás mértéke, a helyszín adottságai vagy nagyszámú indifferens személy jelenléte – nagymértékben nehezíti, ill. veszélyezteti annak sikerét.
<high risk operation>

Nagy területű helyszín biztosítása: a → *biztosítószolgálat* egyik fajtája, amely meghatározott területen folytatott kármegelőzési, kárelhárítási, illetőleg közegészség- és járványügyi tevékenység zavartalan végrehajtásához szükséges feltételek biztosítására, zárlati intézkedések érvényesítésére, katasztrófaelhárítási vagy más, polgári védelmi rendszabályokhoz kapcsolódó közbiztonsági feladatok ellátására vonatkozó → *rendőri intézkedések* összessége.
<quasi securing of extended/wide range location>

Naloxon: az opiátreceptorok antagonistája, vagyis olyan → *anyag*, amely blokkolja az opiátreceptorokat, vagy helyettesíti a receptorhoz kötött → *opioidekat* (→ *drogok mechanizmusai*). Bár szintén kötődik a receptorhoz, nem idézi elő az opioidek jellegzetes hatásait, nem → *drog*. Az opioidos befolyásoltságot megszünteti; opioidtúladagolás esetén életmentő lehet.
<neloxone>

Napidíj: az az összeg, amelyre a (rendőr) tisztviselő a szolgálati helyétől távoli kiküldetése esetén az utazási költségein felüli ellátására naponként jogosult.
<daily subsistence allowance>

Napirend: a bv. intézeti házirend része. A fogvatartottak, ill. csoportjaiknak, a végrehajtási fokozat és az intézet adottságai alapján a parancsnok által meghatározott napi tevékenységi rend, az ébresztőtől a takarodóig, benne ezek és az étkezések, szabadlevegőn tartózkodás, munkavégzés, oktatás, szabadidő eltöltésének rendjével. Ettől eltérni csak a parancsnok engedélyével lehet.
<daily routine>

Narkotikum: kábítószer; olyan → *drog*, amelynek euforikus hatásaihoz bódult, alvásszerű állapot társul. A fogalom eredetileg minden altatóra alkalmazható volt, de manapság már elsősorban az → *opioidek*ra vonatkoztatják.
<narcotic>

Natura 2000 terület: különleges madárvédelmi, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési vagy annak jelölt terület, az európai közösségi természetvédelmi jogszabály szerint.
<Natura 2000 area>

„Ne csak órizd, gyűlöld is!”: a kommunista rendszer idején a bv. közösségi helyiségeiben

a személyzet számára kifüggesztett ideológiai jelmondat.

<”Do not just guard them, hate them!”>

Négylépcsős belépés-ellenőrzési modell:

az → *európai integrált határigazgatás* alapját képező elvi, tartalmi és módszertani struktúra, amely az alábbiak szerint épül fel. Az első lépcső magában foglalja a harmadik országokban – többek között a közös vízumpolitika keretében – végrehajtott intézkedéseket. A második lépcsőt a szomszédos harmadik országokkal való együttműködés keretében végrehajtott intézkedések jelentik. A harmadik – egyben a legfontosabb – lépcsőben kerül sor a → *külső határoknál végrehajtott határellenőrzési intézkedésekre* és a → *kockázatelemzésre*. A negyedik lépcsőt a személyek szabad mozgásának egységes schengeni térségében (a → *schengeni tagállamok területén*) végrehajtott intézkedések és a visszaküldések alkotják.
<four-tier access control model>

NEKOR (Nemzeti Komplex Okmánynyilvántartó Rendszer):

a → *Rendőrség* informatikai rendszere, amely eredeti, hamis és hamisított úti, személyazonosító és egyéb jogosultságot igazoló okmányok biztonsági elemeinek leírásait, valamint → *közokirat-hamisításokkal* kapcsolatos → *információkat* tartalmaz, azok képi megjelenítéseivel együtt.

<quasi Hungarian IT system for the registration of genuine, false and falsified documents>

Nemek és kommunikáció: kommunikációelméleti megközelítés, amely a nemek interakcióinak különbségeivel foglalkozik. Olyan fogalmakkal operál, mint a kapcsolatteremtés, intimitás, hatalom kiterjesztése, a nemek közötti szociokulturális különbségek, nemekhez köthető társadalmi hierarchia stb.
<gender and discourse>

Nemi különbségek: Pszich.: olyan különbségek amelyek férfiak és nők között kimutathatóan fennállnak. Ezek részben genetikai, élettani, szomatikus (testi) különbségekre vezethetők vissza (bizonyos idegrendszeri központok mérete pl. jelentős eltérést mutat a nemek között). A nemek eltérő szocializációja (pl. a neveléssel kialakított nemi szerepek) szintén fontos szerepet játszanak a ~ kialakulásában. Az intelligencia szintjében nem mutathatók ki ~, de sok → *mentális zavar* gyakorisága függ a nemtől (pl. az → *antiszociális személyiségzavar* főleg férfiaknál, a → *borderline személyiségzavar* főleg nőknél jelentkezik, és hasonló különbségek a mentális zavarok mintegy felénél fennállnak). Jelentős különbségek vannak a → *bűnelkövetésben* is, ami férfiaknál gyakoribb.
<gender differences>

Nemi szerepek: → Nemi különbségek

Nem paraméteres tesztek: Kut.: statisztikai eljárások, amelyek ún. nem normális eloszlású → *adatok* összehasonlítását teszik lehetővé. A normális eloszlásnak több kritériuma van; az eloszlást a legtöbb statisztikai szoftver becsüli, így segítséget nyújt a megfelelő eljárás alkalmazásában. Általában véve nem normális eloszlásúak azok az adatok, amelyek nem folytonosak. Folytonos változó pl. a testmagasság, amely bizonyos határok között bármilyen értéket felvehet; nem folytonos változó pl. egy → *kérdőívre* adott válaszok pontszáma, amely csak egész értékeket vehet fel. A → *Khi-négyzet teszt*től eltérően az itt tárgyalt statisztikai eljárások nem az adatokat hasonlítják össze, hanem azokat nagyság szerint sorba állítják, és a sorrendben elfoglalt pozíciók alapján hasonlítják össze a vizsgált kutatási csoportok eredményeit (pl. Mann–Whitney-próba, Kruskal–Wallis-próba). Az itt tárgyalt ~ akkor alkalmazhatók, amikor a változó nem folytonos, de sok értéket vehet fel; egy

kérdőíves vizsgálat eredménye pl. csak egész szám lehet, de ez széles határok (pl. 1–60) között változhat.

<non-parametric tests>

Nem verbális kommunikáció: a beszéd-től különböző kommunikációs viselkedési forma. Elemei a mimika (arc kifejezés), szemmozgás (pl. szemkontaktus), gesztikuláció (beszédet kísérő kézmozgások), különböző testtartások és mozgások (pl. fenyegető testtartás, partner megérintése). Nem verbális kommunikációnak tekinthető a hangszín és hangmagasság is, amely függ a beszélő szándékaitól és lelkiállapotától. A ~ figyelése segíthet a → *hazugság detektálásában*, így a → *kihallgatás* lélektani eszköze. A ~ egyben az → *agresszió* egyik formája, ugyanakkor segíthet a → *profilalkotásban* is, mivel egyénre jellemző.

<nonverbal communication>

Nemzetbiztonság: az ország (nemzet) függetlenségének, alkotmányos rendjének, biztonsági érdekeinek titkosszolgálati eszközökkel is fenntartott, támogatott, külső és belső veszélyektől, fenyegetettségektől mentes állapota, amelyben az → *állam* a teljes szuverenitás alapján és zavartalanul gyakorolhatja funkcióit.

<national security>

Nemzetbiztonsági ellenőrzés: (1) a → *nemzetbiztonsági szolgálatok* által nyújtott nemzetbiztonsági védelem a törvényben meghatározott személyek tevékenysége ellen irányuló, valamint ezen személyek tevékenységéhez kötődő védett → *információk* jogellenes megszerzését célzó – ezáltal Magyarország nemzetbiztonsági érdekeit sértő vagy veszélyeztető – leplezett törekvések felderítése és elhárítása. A nemzetbiztonsági szolgálatok által végzett → *nemzetbiztonsági ellenőrzés* célja annak vizsgálata, hogy az állami élet és a nemzet-

gazdaság jogszerű működéséhez szükséges, valamint – amennyiben indokolt – a nemzetközi → *kötelezettségvállalásokból* fakadó biztonsági feltételekkel összefüggésben, a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső személlyel kapcsolatosan nemzetbiztonsági kockázat megállapítható-e. (2) A → *kockázati tényezők* feltárására irányuló tevékenység, az → *elhárítás* megelőző-korlátozó intézkedései közé tartozó ellenőrzési forma, amelynek célja, hogy a → *minősített adatokat* kezelő és használó személyek közé ne kerülhessen be olyan személy, aki titkosszolgálati eszközökkel támadható.

A ~t valamennyi demokratikus országban alkalmazzák.

<national security vetting procedure>

Nemzetbiztonsági érdek: minden olyan szempont, tényező, amely az egész ország, közösség biztonságára kihat. Kiemelt ~ Magyarország függetlenségének biztosítása és törvényes rendjének védelme, amelynek legfőbb összetevői az alábbiak: 1. az ország függetlensége és területi épsége elleni támadó szándékú törekvések felderítése; 2. az ország politikai, gazdasági, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető leplezett törekvések felfedése és elhárítása; 3. a kormányzati döntésekhez szükséges, külföldre vonatkozó, ill. külföldi eredetű információk megszerzése; 4. az ország az alapvető emberi jogok gyakorlását biztosító törvényes rendjének, a többpárti rendszeren alapuló képviselői demokráciának és a törvényes intézmények működésének jogellenes eszközökkel történő megváltoztatására vagy megzavarására irányuló leplezett törekvések felderítése és elhárítása; valamint 5. a → *terrorcselekmények*, az illegális fegyver- és kábítószer-kereskedelem, valamint a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák illegális forgalmának felderítése és megakadályozása.

<national security interest>

Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ):

Magyarország nemzetbiztonsági védelmének, a → *bűncselekmények* megelőzésének és feltárásának, valamint az igazságszolgáltatás hatékonyságának elősegítésére hivatott speciális → *szervezet*, amely az igénybevételére törvényi jogosultsággal rendelkező nemzetbiztonsági és bűnüldöző szervek számára magasan képzett szakembereivel, folyamatosan fejlesztett eszközeinek és módszereinek alkalmazásával, titkos információgyűjtési és adatszerzési tevékenységgel, továbbá szakértői szolgáltatásokkal járul hozzá azok feladatainak eredményes teljesítéséhez.

<Special Service for National Security>

Nemzetbiztonsági szolgálatok: a → *felderítés*,

titkos felderítés eszközrendszerét ofenzív vagy defenzív módon, jogállami keretek között, a → *nemzetbiztonság* fenntartása, megszilárdítása, helyreállítása érdekében alkalmazó állami szervek. Felsorolásukat a nemzetbiztonsági törvény rögzíti. Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatai (2018-ban): 1. Információs Hivatal; 2. Alkotmányvédelmi Hivatal; 3. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat; 4. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat; 5. Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ.

<national security services>

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV):

államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó, a kormány eredeti jogalkotói hatáskörében kijelölt miniszter által irányított, központi hivatalként működő központi költségvetési szerv, amely adatait központi és területi szervei útján látja el. A ~ feladatköre öt csoportba fogható össze, ezek: az adóigazgatási, a vám- és jövedéki igazgatási, bűnüldözési és nyomozó hatósági, a rendészeti és igazgatási, valamint egyéb feladatkörök.

A ~ személyi állománya kormánytisztviselőkből, hivatásos szolgálati jogviszonyban állókból (pénzügyőr), kormányzati ügykezelőkből, munkavállalókból és tisztjelöltekből áll.

<National Tax and Customs>

Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia: a →

közrend erősítését, a közterületek biztonságának fokozását, a → *bűnözés* mennyiségi visszaszorítását és csökkentését, a → *bűnözéssel* okozott károk és negatív hatások enyhítését, a családok és egyének számára a megfelelő védelmet, az → *állampolgárok* biztonságérzetének javítását célzó program, elképzelés.

<National Crime Prevention Strategy>

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH):

az élelmiszerlánc-biztonsági szabályok betartását országosan felügyelő, az élelmiszer-hamisítások és a feketegazdaság elleni kormányzati háttérintézmény.

<Hungarian Food Safety Office>

Nemzeti határőrizeti helyzetkép: az →

európai határőrizeti rendszer keretének egyik alkotóeleme, amely eseményrétegből, műveleti rétegből és elemzési rétegből épül fel. A ~et a nemzeti koordinációs központok hozzák létre és tartják naprakészen annak érdekében, hogy megfelelő, pontos és időszerű → *információkat* biztosítson a → *külső határok* ellenőrzéséért és különösen az őrizetükért felelős valamennyi nemzeti hatóság számára. A ~ a következő, releváns forrásokból összegyűjtött és rendszerezett információkat tartalmazza: a nemzeti határőrizeti rendszer a nemzeti joggal összhangban, a külső határőrizetért felelős nemzeti hatóságok által működtetett stabil és mobil érzékelő eszközök, határőrizetet végrehajtó járőrök és egyéb monitoringlátogatások, helyi, regionális és egyéb koordinációs központok, más

érintett nemzeti hatóságok és rendszerek, ideértve az összekötő tisztviselőket, a műveleti központokat és a kapcsolattartó pontokat, a → *FRONTEX*, az → *Európai Unió* más tagállamainak nemzeti koordinációs központjai, a harmadik országok hatóságai, hajójelentési rendszerek, egyéb érintett európai és nemzetközi → *szervezetek*, egyéb források. A szomszédos tagállamok → *nemzeti koordinációs központjai* közvetlenül és közel valós időben megoszthatják egymással a szomszédos külső határszakaszok helyzetképét a szomszédos külső határszakaszokon működtetett saját eszközök helyzetére, állapotára és típusára vonatkozóan, a műveleti rétegben foglaltak szerint. <national border surveillance situational picture>

Nemzeti Helyzetértékelő Központ:

az ágazatok lehetőségeit meghaladó válsághelyzetekben a BM-ben működő központi értékelő, elemző részleg. A szükséges hírközlési, informatikai elemekkel a Nemzetbiztonsági Kabinetet, a kormányt látja el → *információkkal* a megfelelő döntésekhez. <National Situation Centre>

Nemzeti kapcsolattartó iroda: az → *Interpol* főtítkárságával, valamint a többi tagállammal folytatott rugalmas és hatékony információáramlás elősegítésére szolgáló nemzeti egység. (Magyarországon a ~ a → *Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ* szervezetében működik).

<National Contact Bureau>

Nemzeti Koordinációs Központ: (1) információgyűjtő, teljesítésellenőrző, nyilvántartó centrum, a rendőrség hazai, nemzetközi határrendészeti és mélységi ellenőrzési tevékenysége → *adatainak*, → *információinak* rögzítésére, a kapcsolódó feladatok megvalósulásának felügyeletére; az ORFK ügyeletvezetője alárendelt-

ségében, az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztály szakmai irányításával. Közvetlen kapcsolatban áll az EUROSUR működtetésére a → *FRONTEX*-szel és a tagállami ~okkal, pontos és közel valós idejű nemzeti határhelyzetképpel rendelkezik az országban felfedett illegális migráció és határon átnyúló bűnözés elleni rendőri fellépésről, nyilvántartja a vendégtisztteket, a FRONTEX közös műveletek feladatait, a más tagállamok műveleti területre telepített technikai eszközeit, szükség szerint kapcsolatot tart a külföldön FRONTEX-műveletben részt vevő magyar rendőrökkel. (2) Az → *európai határőrizeti rendszer* egyik eleme, amely az egyedüli kapcsolattartó pont a többi ~tal és FRONTEX-szel folytatott információcsere, valamint együttműködés terén. Írország és az Egyesült Királyság, valamint a szomszédos harmadik országokkal folytatott információcsere kapcsán ugyancsak a tagállamok ~jai szolgálnak kapcsolattartó pontokként.

<National Co-ordination Centre; national contact point>

Nemzeti minősítés: az országban működő → *önkéntes mentőszervezet* számára meghatározott képzettségi, felkészültségi alapkövetelmények meglétének bizonyítása érdekében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve által lefolytatott, jogszabályban szabályozott eljárás. A ~ rendszere a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve által kidolgozott szakmai követelményrendszer teljesítésén alapuló, 5 évente megújítandó minősítés. A → *mentőszervezet* a hazai → *katasztrófák* és → *veszélyhelyzetek* hatásai elleni védekezésben akkor vehet részt, ha a ~t megszerezte. A ~i eljárás során a mentőszervezet bizonyítja, hogy tagjai megfelelnek a jogszabályban meghatározott feltételeknek, rendelkeznek a feladat végrehajtásához szük-

séges elméleti és gyakorlati ismeretekkel, valamint a szükséges műszaki technikai eszközrendszerrel.

<national classification>

Nemzeti szabvány: egy olyan – MSZ-előjellel ellátott – műszaki dokumentum, amely tevékenységekre vagy azok eredményeire vonatkozik, s amelyet a nemzeti szabványügyi szervezet alkotott meg vagy vett át eredeti szövegű fordítással, és fogadott el közmegegyezéssel, ill. tett a nyilvánosság számára hozzáférhetővé.

<national standard>

Nemzeti vagyon: közgazdasági fogalomként egy adott ország anyagi javainak és természeti erőforrásainak valamilyen értékben kifejezett összessége. Hazánkban a hatályos szabályozás szerint a ~ a magyar állam és az önkormányzatok tulajdonában álló → *vagyon*. A ~ kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele. A ~ megőrzésének, védelmének és a ~-nal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit az Alaptörvény és sarkalatos törvény határozza meg.

<national asset>

Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ): a → *Magyar Rendőrség* azon része, amely kizárólagos hatáskörrel ellátja a → *kifogástalan életvitel* ellenőrzését, valamint a számára meghatározott rendvédelmi és más szervek hivatásos állománya, a kormány- és köztisztviselők, állami szolgálati, közalkalmazotti, továbbá igazságügyi alkalmazotti jogviszonyban lévők (védett személyek) megbízhatósági vizsgálatát, továbbá a morális és szakmai tekintély erősítése, megőrzése érdekében végzi a védett állománnyal összefüggő korrupciók és más → *bűncselekmények* megelőzését, felderítését.

A ~ működésének alapelvei a törvényesség, a védelmi jelleg, a dinamizmus és a nyitottság.

<National Protective Service>

Nemzetközi Bíróság: az → *ENSZ* alapokmányának 92. cikke értelmében az ENSZ legfőbb bírói szerve, amely napjainkban az egyetlen állandó és egyetemes jellegű nemzetközi bírói fórum, az ENSZ hat fő szervének az egyike. Feladata az eléje terjesztett ügyeket a nemzetközi jog alapján elbírálni. Székhelye Hágában (Hollandia) van.

<International Court of Justice – ICJ>

Nemzetközi bűncselekmény: ~nek minősül minden olyan, a nemzetközi közösség érdekeit sértő vagy veszélyeztető → *bűncselekmény*, amelyet közvetlenül vagy közvetve, vagyis a belső jog közvetítésével a nemzetközi jog tilt. ~nek minősül a bűncselekmény: 1. ha az adott magatartás kriminalizálására hatályos nemzetközi szerződés, szokásjog vagy a nemzetközi jog más forrása kötelezi az államokat; avagy 2. a belső jogi transzformáció hiányában is az elkövető büntetőjogi felelőssége közvetlenül a nemzetközi jog szabályaiból ered. A ~ egyik csoportjába az ún. nemzetközi jogi bűncselekmények, a másik csoportjába az ún. transznacionális bűncselekmények sorolhatók. Szűkebb értelemben véve ~nek a nemzetközi jogi bűncselekmény tekinthető. A nemzetközi jogi bűncselekmények (crimes under international law) a nemzetek közösségének legalapvetőbb értékeit, ill. érdekeit, különösen az emberiség békéjét vagy biztonságát sértik vagy veszélyeztetik. Ezen cselekményeknek bűncselekményként történő minősítése nem függ a nemzeti jogoktól, így büntetendőségük közvetlenül a nemzetközi jogon alapul. A nemzetközi jogi bűncselekmények azok, amelyek a jogtörténeti fejlődés tanúsága szerint nemzetközi büntetőbíróságok

joghatóságába tartoztak és tartoznak, és további jellemzőjük lehet egy adott → *állam* kormányzata közreműködésével vagy támogatásával történő elkövetés is. Konszenzus van abban, hogy nemzetközi jogi bűncselekménynek tekinthetők pl. az → *agresszió*, a → *népirtás*, a béke és az emberiség elleni bűncselekmények, a → *háborús bűncselekmények*, a → *kínzás*, a nemzetközi terrorizmus körébe tartozó bűntettek, tömegpusztító fegyverek illegális előállítás, kereskedelme, valamint az ún. PIF-bűncselekmények. A transznacionális bűncselekmények (transnational crimes) olyan nagy tárgyi súlyú, nemzetközi kihatású bűncselekmények, amelyek elkövetésük körülményeire figyelemmel több állam érdekeit, ill. akár a nemzetközi közösség egészének érdekeit sértik vagy veszélyeztetik. E deliktumok büntetendősége az érintett államok között létrejött, az adott cselekmény megelőzését és megbüntetését előíró nemzetközi szerződésen alapul. A vonatkozó szabályozást be kell építeni a belső jogba, ezért az e bűncselekményért való felelősség a nemzetközi jogon alapuló közvetett felelősség.

<international crimes>

Nemzetközi büntetőbíróóság: a 124 tagállam által, 2002 júliusában alapított, hágai székhelyű ~ az első jogi testület, amely állandó jelleggel bíraskodik → *népirtás*, emberiség elleni és háborús bűnök ügyeiben. <International Criminal Court – ICC>

Nemzetközi büntetőjog: a → *nemzetközi bűncselekmények* jogát, ill. a nemzetközi bűnügyi együttműködések jogát rendező nemzetközi jogszabályok összessége. Tágabb értelemben véve a ~ az előbbi két összetevőből áll. A szűkebb értelemben vett ~on a nemzetközi anyagi büntetőjog, vagyis a nemzetközi bűncselekmények joga értendő. A ~ fogalma meghatá-

rozásának kiinduló alapját az összetevői képezik. Ezek a nemzetközi jog szabályai szerint – a szerződésekben részes → *államok* konszenzusával – megalkotott jogszabályok. E jogszabályok a szabályozás tárgyát és annak tartalmi elemeit tekintve specifikusak (büntető anyagi, eljárási és végrehajtási jogi jellegűek). Erre tekintettel a ~ a legtágabb értelemben: 1. az államok konszenzusával elfogadott; 2. nemzetközi szokásjogon, ill. nemzetközi szerződéseken mint nemzetközi forrásokon alapulva; 3. személyekre – a belső jog közvetítésével is – büntetőjogi felelősséget telepítő; 4. jogszabályok összessége. A ~ funkciója az, hogy: nemzetközi forrásai, ill. az államok belső joga által biztosított eszközrendszerrel biztosítsa az államok közösségének biztonsági és bűnüldözési érdekeit. A nemzetek közössége büntető hatalma más feltételek és más korlátok között működik, mint az egyes államoké; az eltérések az általa üldözött → *bűncselekmények* sajátosságából, különösen az egész emberiségre nézve bennük rejlő veszélyből erednek, amelyek miatt kiemelték őket a nemzeti megítélésből. <international criminal law>

Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK): (1) a → *Magyar Rendőrség* szervezeti egysége, amely egységes eljárással, koncentráltan valósítja meg a külföldi rendőri szervekkel való kapcsolattartást. A nap 24 órájában együttműködik az → *Interpollal*, → *Europollal*, valamint – a bilaterális kapcsolatok szintjén – más országok rendőrségeivel. (2) Speciális bűnügyi szerv, élén az igazgató áll. A ~ szervezeti egységei (2018. szeptember 9. állapot szerint): Titkársági Osztály; Nemzetközi Bűnügyi Igazgatóság; Nemzetközi Stratégiai Osztály (Europol Nemzeti Iroda); Bűnügyi Együttműködési Főosztály (Interpol Magyar Nemzeti Iroda, → *SIRENE* Iroda); Körözési Nyilvántartó és Szakirányító Főosztály; Bűnügyi Ellátó

Igazgatóság. Főbb feladatai: együttműködik a külföldi, valamint a nemzetközi bűnüldözési szervezetekkel, ellátja a határon átnyúló, → *fedett nyomozó* alkalmazását igénylő feladatokat, titkos információgyűjtéshez eszközöket biztosít, végzi a → *Rendőrség* speciális működési költségeinek elosztását, ellátja a körözési eljárások szakirányítási feladatait, ellátja a → *SIS* figyelmeztető jelzésekkel kapcsolatos feladatokat. A ~ ellátja a szervezeti-ileg független, hágai Europol Magyar Összekötő Iroda szakmai irányítását. A ~-ben, valamint az ennek keretében működő Europol Magyar Összekötő Irodában jelen vannak a rendőrség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal munkatársai is. A ~ ellátja a SIS nemzeti feladatait, felügyeli a körözési rendszert, tartja a kapcsolatot az Europollal és az Interpollal. <International Law Enforcement Cooperation Centre; International Crime Cooperation Center – ICCC>

Nemzetközi bűnügyi jogsegély: az → *államok* igazságügyi hatóságai közötti együttműködés büntetőeljárások lefolytatása, ill. büntetőjogi szankciók végrehajtása során. A ~ formái: → *kiadatás*; → *büntetőeljárás átadása*, ill. → *büntetőeljárás átvétele*; → *szabadságelvonással járó szankció végrehajtásának átvétele*, ill. → *szabadságelvonással járó szankció végrehajtásának átengedése*; → *vagyonelkobzás* vagy *elkobzás* végrehajtásának átvétele; *vagyonelkobzás* végrehajtásának átengedése; → *elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának átvétele*, ill. → *elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele átengedése*; → *büntetőeljárás jogsegély*; feljelentés külföldi államnál. A ~-hez hasonló és további jogintézmények jelennek meg az → *Európai Unió*n belüli bűnügyi együttműködés, ill. a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködésének körében.

<international legal assistance in criminal matters>

Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete (Interpol): azzal a céllal létrehozott nemzetközi szervezet, hogy a nemzeti rendőrségek munkáját segítse a határokon, ill. országokon átívelő → *bűnözés* visszaszorítása érdekében. A ~-nek saját nyomozati jogköre nincs, a tagállamok rendőrségeinek munkáját segíti adatszolgáltatással és -nyilvántartással. Alapítás éve: 1923. Székhelye: Lyon (Franciaország).

<International Criminal Police Organization – Interpol>

Nemzetközi együttműködés: állami, kormányzati és nem kormányzati szervek, szakmai intézmények közti két- vagy többoldalú, eseti (ad hoc) vagy folyamatosan fennálló tevékenység, kapcsolattartás, véleménycsere, tájékoztatás, közös fellépés a valamennyi résztvevő által elrendőnek tartott célok érdekében, egyeztetett módon és eszközökkel.

<international cooperation>

Nemzetközi elfogatóparancs: határozat, amelyet a → *terhelttel* szemben akkor lehet kibocsátani, ha vele szemben → *kiadatás*-nak van helye, és ezt a → *bűncselekmény* tárgyi súlya indokolja. A → *vádirat* benyújtását követően azonban → *büntetőeljárás* lefolytatása céljából csak akkor bocsátható ki, ha az ügyész – a vádiratban, ill. a → *vád* módosítása vagy kiterjesztése során – végrehajtandó szabadságvesztés-büntetés kiszabására vagy javítóintézeti nevelés alkalmazására tett indítványt.

<international arrest warrant>

Nemzetközi Migrációs Szervezet: a → *migránsok* szélesebb csoportjával, köztük a → *menekültekkel* is foglalkozó kormányközi → *szervezet*. A ~ (ill. elődszervezete) közvetlenül a második világháború után alakult, kifejezetten a háború európai menekültjei hazatérésének, ill. egy harmadik

országba történő utazásának és letelepedésének elősegítésére. Tevékenységét később kiterjesztette a világ más részeire is. A → *szervezet* alapvetése, hogy a humánus és rendezett → *migráció* a migránsok és a társadalom számára is hasznos. A ~ egy operatív logisztikai ügynökségből évtizedek alatt vált a kormányokkal és a civil társadalom legkülönbözőbb szervezeteivel együttműködő, világméretű nemzetközi migrációs szervezetté. A ~ 2016-ban az ENSZ ún. kvázi szakosított intézményévé vált.

<International Organization for Migration – IOM>

Nemzetközi rendészeti oktatási intézmények: a bel- és igazságügy területén fontos szerepet betöltő, a vonatkozó együttműködési megállapodás alapján álló, az érintett tagállamok bevonásával bizonyos képzési programok kidolgozását menedzselő, a nemzetközi jellegű és méretű rendészeti továbbképzések, szaktanfolyamok, rendészeti szaknyelvi felkészítések, hazai és külföldi szakmai tapasztalatgyűjtések, szakmai konferenciák, csereprogramok, külföldi kiküldetések tervezésére, szervezésére, végzésére hivatott olyan intézmények összefoglaló megnevezése, amelyek fejlesztési szolgáltatásait a külföldiek mellett legfőképpen a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai veszik igénybe. A legfőbb ~ a → *CEPOL*, az *ILEA*, a *KERA* és az *ICOFI*.

<International law enforcement further training institutions>

Nemzetközi szervezetek a terrorrelhárításban: globális, kontinentális vagy regionális szervezetek, ill. ezek részei, a → *terrorizmus* elleni nemzetközi együttműködés politikai, elvi, jogi, pénzügyi, szakmai kereteinek kialakítására, a nemzeti képességek létrehozásának, fejlesztésének, más

tagországok partnerszervezeteivel történő összehangolására. Emellett folyamatos vagy eseti együttműködés a partnerszervezetekkel, információ-, tapasztalat- és operatívadat-csere, a személyiségi jogok, a személyes → *adatok* és a minősített → *információk* védelmére vonatkozó nemzeti törvényi, nemzetközi jogszabályi vagy más előírások figyelembevételével, továbbá az egyes, több tagországot érintő műveletek összehangolása és esetleges közös végrehajtása. Idesorolható: a Teroresellenes Bizottság (Counter-Terrorism Committee, CTC), az → *ENSZ* főtitkára által 2005-ben alapított Counter-Terrorism Implementation Task Force (CTITF), továbbá a 2001-ben szaúdi kezdeményezésre az ENSZ által létrehozott Terrorizmus Elleni Központ (United Nations Center for Counter-Terrorism, UNCCT). Valamint az → *Európai Unió* Hírszerzési Elemző Központja (EU INTCEN), az → *Interpol* és az → *Europol*. Az Európai Unió tagországi terrorrelhárító műveleti egységeinek szakmai módszertani koordinációjában és kiképzési támogatásában meghatározó szerepet tölt be a 2001-ben, a 28 tagország különleges egységei által megalakított „ATLAS” hálózat.

<International organisations for antiterrorism>

Nemzetközi szerződés: a nemzetközi jogalanyok – → *államok* és jogalanyisággal bíró nemzetközi → *szervezetek* – között létrejött megállapodás, amely nemzetközi jogok és kötelezettségek létrehozására, módosítására vagy megszüntetésére irányul.

<International treaty>

Nemzetközi terrorizmus: (1) a → *terroristák* és terrorista csoportok több országra, földrészre kiterjedő, erőszakon alapuló politikai és köztörvényes tevékenysége, amely félelmet, pánikot, riadalmat kelt a nemzetközi közösség egészében vagy annak egy

részében. (2) A → *terrorizmus* valamennyi ismertetőjegyt magán viselő, hivatalból üldözendő, rendkívül súlyos, többszörösen minősíthető, a nemzetközi szervezett bűnözéssel is gyakran összefüggő, bünszervezetben elkövetett → *bűncselekmény*.

Különös jellemzője, hogy a terrorcselekmények tervezői, támogatói, végrehajtói és célpontjai más és más államok területén lehetnek, eltérő → *állampolgársággal* rendelkezhetnek, így a cselekmény tervezése, előkészítése és végrehajtása több → *állam* számára is különösen nagy nemzetbiztonsági kockázatot jelent.

<international terrorism>

Nemzetközi Törvényszék: nemzetközi bírósági → *szervezet*, amely Hágában működött 1993-tól 2017-ig, és kizárólagos rendeltetése a jugoszláv konfliktus során elkövetett háborús és emberiség elleni bűncselekmények kivizsgálása és a bűnösök felelősségre vonása volt. Fennállása alatt 161 ember ellen emelt vádat, 19-et mentett fel, 13 ügyet utalt nemzeti bíróságok hatáskörébe, és 90 embert ítélt el, többet közülük életfogytig tartó szabadságvesztésre. Jelenleg 59-en töltik jogerős büntetésüket. A törvényszék megbízatásának lejárta után a fennmaradó ügyeket az → *ENSZ* nemzetközi törvényszéki mechanizmusa (MICT) veszi át.

<International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia – ICTY>

Nemzetközi válság: több országra, kontinensre kiterjedő politikai, katonai → *konfliktushelyzet*.

<international crisis>

Nemzetközi Valutaalap: az → *ENSZ* által 1945-ben a pénzügyi együttműködés elősegítése érdekében megalakított intézmény, amely rendszeresen értékeli az egyes országok gazdasági, pénzügyi helyzetét, politikáját. A nemzetközi pénzügyi rendszer köz-

ponti intézménye. Élén a kormányzótanács áll, amelyben minden tagország képviselője (általában a nemzeti bank elnöke) jelen van. <International Monetary Fund – IMF>

Nemzetközi védelem: a → *védelem* sajátos fajtája, amelynek során egy → *állam* (a származási ország) nem tud, vagy nem akar az alapvető emberi jogok sértésével vagy veszélyeztetésével szemben védelmet biztosítani a saját → *állampolgára* – vagy hontalanok esetén: a területén élő személyek – számára, ezért a hiányzó állami védelmet a nemzetközi közösség tagjaként egy másik állam (a befogadó ország) vagy egy nemzetközi → *szervezet* biztosítja. Ilyen értelemben beszélhetünk a ~ helyettesítő jellegéről, miután az a hiányzó nemzeti védelem helyébe lép, azt pótolja. A ~ egyik jellemző formája a → *menedékjog*.

<international protection>

Nemzetközi Vöröskereszt: (1) az első genfi egyezmény aláírásakor, 1864. augusztus 22-én megszületett első semleges → *szervezet*, amely a harctéri sebesültek ellátására szakosodott. (2) A Hadtudományi lexikon meghatározása szerint „a ~ a hadra kelt seregek sebesültjeinek és betegeinek, a hadifogságba esettek, a háború polgári áldozatainak megsegítésére, valamint a természeti csapások károsultjainak támogatására létrehozott nemzetközi szervezet”. (SZABÓ 1995)

<International Committee of the Red Cross – ICRC>

Népi rtás: (1) valamely népcsoport ellen elkövetett erőszakos → *bűncselekmény*, amelyeknek célja az adott csoport kipusztítása.

(2) A Hadtudományi lexikon meghatározása szerint a ~ „a polgári lakosság ellen elkövetett gyilkosságok, erőszakos cselekedetek, a lakosság kiirtása, rabszolgasorsra juttatása, deportálása, egyes személyek politikai, faji, vagy vallási okokból történő üldözése, vala-

mint egyéb embertelen cselekedetek, emberiség elleni bűncselekmények összessége”. (SZABÓ 1995)
<genocide>

Nettó hatóanyag-tartalom: biztonságtechnikai értelemben önálló pirotechnikai termék pirotechnikai összetevőinek (robbanóanyag és pirotechnikai elegy) együttes tömege.

<net content of active substances>

Neurobiológia: az idegrendszer szerkezetét és működését vizsgáló tudományág. Fontos szerepe van a → *mentális zavarok* idegrendszeri hátterének megértésében és a különböző gyógymódok kidolgozásában. Az agyi képzőanyag eljárások bevezetése óta a → *kriminológiában* is szerepet játszik. Ezeket az eljárásokat (MRI, fMRI, PET, BOLD) felhasználják (többek között) a bűnelkövetők idegrendszeri sajátosságainak feltárására is. Fontos megállapításai pl., hogy a → *pszichopata* gyilkosok homlokleányának térfogata 10%-kal csökkent, a → *reaktív agresszió* esetén az → *amygdala* túlműködése tapasztalható stb.

<neurobiology, neuroscience>

Neurodegeneratív betegség: neurológiai betegségek, amelyek az idegrendszer károsodását (agyterületek pusztulását) idézik elő. Pszichiátriai következményei a → *kognitív zavarok*. Rendészeti szempontból a ~ben szenvedők memória- és gondolkodási képességének alacsony szintje, ezen keresztül pedig a kihallgathatóságuk csökkenése érdemel figyelmet. A leggyakoribb ~ az Alzheimer- és a Parkinson-kór, valamint a vaszkuláris eredetű ~ (agyi vérellátás zavarára visszavezethető ~), de a ~ek száma ennél jóval nagyobb. ~et idézhet elő pl. fejsérülés is.

<neurodegenerative diseases>

Neurózis: → *stressz*hez köthető → *mentális zavarok* csoportja. A DSM-5 nem használja e kifejezést, míg az BNO-10 a ~ok közé sorolja a → *fóbiákat*, a szorongásos zavarokat, → *kényszerbetegségeket*, → *poszttraumás stressz*zavart, → *disszociatív zavarokat* és egyes → *szomatikus tünetzavarokat*.
<neurosis>

Névre szóló jegyértékesítés: a → *szervező* és az általa megbízott, sportesemény-szervező → *szervezet* a belépőjegy, bérlet – ha a szervező sportszervezet, akkor a klubkártya – értékesítésekor a → *sportrendezvényre* belépésre jogosult személy nevét, anyja nevét, születési helyét és idejét, lakcímét is rögzíti, ill. a belépésre jogosító dokumentumon feltünteti. Kiemelt és fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvényénél → *beléptető rendszer* alkalmazása is kötelező. A szervező a beléptetéskor a belépni kívánó személy → *személyazonosságát* ellenőrzi, személyes adatait egybeveti a belépőjegy vagy a klubkártya, ill. a → *sportrendészeti nyilvántartás* → *adataival*. Amennyiben ezek nem egyeznek a személyazonosság igazolására alkalmas igazolvány adataival, a beléptetést meg kell tagadni.

<nominative, (non-transferable) ticket sale>

NFIP (Nemzeti futball-információs pont): a labdarúgó-eseményekkel összefüggő → *információk* cseréjére és a nemzetközi vonatkozású labdarúgó-mérkőzéseknél szükséges nemzetközi rendőrségi együttműködésre létrehozott tagállami információs szervezeti elem.

<National Football Information Point>

Nikotin: a dohány → *pszichoaktív* hatóanyaga. Az acetilkolin idegrendszeri jelátvivő anyag ún. nikotinreceptorain keresztül hat (→ *drogok mechanizmusai*); enyhe élnépesítő és agyműködést serkentő (pl. memóriát

javító) alkaloida. Hatásának enyhésege ellenére az egyik legaddiktívabb anyag; hatására → *drogfüggőség* néhány nap, a → *drogaddikció* néhány hét alatt kialakulhat. Az elvonási tünetek főleg pszichikai jellegűek. A dohányzás káros mellékhatásaiért elsősorban nem a ~, hanem a dohány vagy cigaretta-
tapapír elégeésekor keletkező kátrány felelős.
<nicotine>

NIMROD (Nemzeti illegális migrációs útvonalak folyamatos felderítése): az → *Európai Unió*ba irányuló illegális → *migráció* visszaszorítása érdekében a rendőrség által összehangolt, egymásra épülő, az egész országot átfogó, folyamatosan végzett mélységi ellenőrzés rendszere.
<National Illegal Migration Route Ongoing Detection>

NISZ Zrt. (Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.): jogszabályok által kijelölt, központi szolgáltató. A ~ a BM irányítása alatt működő állami informatikai cég, amely a központosított informatikai és elektronikus hírközlési és e-közigazgatási szolgáltatások biztosítására hivatott, az Idom-Soft Zrt. közreműködésével.
<National Infocommunications Service Company Limited by Shares>

Noradrenalin: Term.: az idegrendszeri jelátvivő anyagok egyike. A ~t termelő idegsejtek az agytörzsben (az agy hátul elhelyezkedő, „primitív” részében) találhatók, nyúlványai az egész agyat behálózzák, és szerepet játszanak a → *szorongás* és → *agresszió* kialakulásában. A ~ az → *adrenalin*hoz szerkezetiileg rendkívül hasonló, és annak idegrendszeri megfelelőjének tekinthető. A → *pszichostimulánsok* hatásainak jelentős része a ~ jelátvitel befolyásolása révén alakul ki (→ *drogok mechanizmusa*).
<noradrenaline, norepinephrine>

Norma: A.: szabvány, minta; mennyiségi vagy minőségi követelményként megszabott mérték.

Log.: (1) a szakutasításban rögzített vagy az előljáró által egyedileg meghatározott mennyiségi vagy minőségi követelményként megszabott mérték. A ~át leggyakrabban az anyagszükséglet megtervezésére, a készletszintek és a felhasználás normatív szabályozására alkalmazzák. A ~ a → *készletgazdálkodás* és a költséggazdálkodás fontos szabályzó eszköze. A készletgazdálkodás terén a ~ meghatározható: 1. időegységben (időtartam, ameddig az adott készletnek a felhasználást biztosítania kell); 2. mennyiségben (természetes mértékegységben való meghatározás); 3. értékben (adott anyagnemből készletezésre, felhasználásra rendelkezésre álló előirányzat, pénzügyi keret). (2) Szakanyag~ a normatáblázatban egy felszámítási jogcímre (felhasználói jogosultság, ellátandók köre) meghatározott szakanyagmennyiség.
<standard>

Normaélelmezés: az élelmezési normák alapján természetben biztosított élelmezés, ill. meghatározott esetekben kifizetett élelmezési pénz.
<food standards>

Normaidő: feladat, tevékenység, művelet előírt végrehajtási időhatára.
<time norm>

Notices (értesítések): az → *Interpol* → *informatikai rendszerében* közzétett körözések és kiegészítő adatkérések gyűjtőfogalma. A ~ lehetővé teszik a tagországok rendőrségei számára a nemzetközi együttműködési kérelmek vagy figyelmeztetések közzétételét, a → *bűnözéssel* kapcsolatos kritikus → *információk* megosztását. A honlapon csak a publikus ~ jelennek meg, az értesítések teljes listája – a joga-

sult felhasználók számára – az Interpol Információs Rendszeren keresztül érhető el. A ~ magyarul különböző színű, ún. sarkos körözésként ismeretesek (így pl. piros sarkos körözés, kék sarkos körözés, lila sarkos körözés stb.). Ezek az alábbiak lehetnek: 1. Vörös értesítés (piros sarkos körözés): nemzetközi körözés hatálya alatt álló személyek elfogását és őrizetbe vételét célzó körözés; 2. Kék értesítés (kék sarkos körözés): → *bűncselekménnyel* érintett személyek → *személyazonosságával*, tevékenységeivel, tartózkodási helyével kapcsolatos információk összegyűjtését célzó körözés; 3. Zöld értesítés (zöld sarkos körözés): a korábbi bűnügyi előélet elemzése alapján → *bűnisméltésre* hajlamosnak minősített személyekkel kapcsolatban kiadott figyelemfelhívó jelzés; 4. → ENSZ Biztonsági Tanács speciális körözés: az ENSZ BT Szankciós Bizottságai által keresett személyek felkutatását célzó körözés; 5. Sárga értesítés (sárga sarkos körözés): az eltűnt személyek felkutatását szolgáló körözés.; 6. Fekete értesítés (fekete sarkos körözés): az ismeretlen → *holttestek* beazonosítását szolgáló körözés; 7. Narancssárga értesítés (narancssárga sarkos körözés): figyelmeztetés egy személlyel/eseményel/tárggyal/eljárással kapcsolatban, amennyiben az súlyos és közvetlen veszélyt jelent a közbiztonságra; 8. Lila értesítés (lila sarkos körözés): sajátos elkövetési módszer vonatkozásában kiadott körözés, információk kérése vagy továbbítása a bűnözők által használt elkövetési módszerekről, tárgyakról, eszközökről, rejtékhelyekről (modus operandi). <notices>

NOVA mobil eszköz: a közterületi állomány tevékenységét támogató, szolgálati gépjárműbe szerelt vagy kézi berendezés, amely az állomány által használt nyilvánosságokhoz történő helyszíni hozzáférést,

ill. a rendőrségi NOVA mobil rendszerbe integrált alkalmazások elérését biztosítja. <NOVA mobile device>

Nukleáris biztonság: a → *biztonság* speciális összetevője, amely megfelelő üzemeltetési feltételek megvalósítása, balesetek megelőzése, ill. a balesetek következményeinek enyhítése által, a → *nukleáris létesítmény* és a radioaktív hulladék-tároló életciklusának valamennyi fázisában megvalósul a munkavállalóknak és a lakosságnak a létesítmények ionizáló sugárzásából származó → *veszélyekkel* szembeni védelme. <nuclear safety>

Nukleáris létesítmény: dúsító, nukleáris üzemanyagot gyártó és újrafeldolgozó üzem, atomerőmű, nukleáris üzemanyagot vizsgáló laboratórium, kutató-, oktatóreaktor, nukleáris kritikus és más neutronszorozás célját szolgáló rendszer, friss nukleáris és kiégett üzemanyag átmeneti tárolására szolgáló létesítmény, továbbá az ezekhez közvetlenül kapcsolódó, ugyanazon a telephelyen található, radioaktív → *hulladék* tárolására szolgáló építmények, amennyiben azok külön létesítménynek minősülnek. <nuclear facility>

Nulla poena sine lege („nincs büntetés törvény nélkül”): politikai jelszóból eredő büntetőjogi alapelv. A ~ elvét Magyarország történetében először a → *Csemegikódex* deklarálta, kimondva, hogy „büntetett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint a melyet arra elkövetése előtt a törvény megállapított”. A ~ elve az alkotmányos jogállamok büntetőjogában alapelv. L. Btk. Alapvető Rendelkezése (A törvényesség elve): „Bűncselekmény elkövetése miatt nem lehet olyan

büntetést kiszabni vagy intézkedést alkalmazni, amelyről törvény az elkövetés [...] idején nem rendelkezett.” L. még → *nullum crimen sine lege*.

<no penalty without law>

Nullum crimen sine lege („nincs bűncselekmény törvény nélkül”): politikai jelszóból eredő büntetőjogi alapelv. A klasszikus büntetőjogi iskola jelszóként tűzte zászlajára. Az iskola eszméiben a nyílt rendi egyenlőtlenlégek talaján burjánzó kodifikálatlan és partikuláris büntető gyakorlat, a rosszul vagy egyáltalán nem definiált bűncselekményi tényállásokkal szemben fellépő polgárság jog és törvény előtti egyenlőségre irányuló törekvése öltött testet. A ~ elvét Magyarország történetében először a → *Csemegi-kódex* deklarálta, ki mondva, hogy „Büntettet és vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánít.” A ~ elve az alkotmányos jogállamok büntetőjogában alapelveként jelenik meg. L. a Btk. Alapvető Rendelkezése (A törvényesség elve): „az elkövető büntetőjogi felelősségét csak olyan cselekmény miatt lehet megállapítani, amelyet [...] törvény az elkövetés idején büntetni rendelt.” L. még → *nulla poena sine lege*.

<no crime without law>

Ny

Nyílt forrású információszerzés (OSINT):

a → *magánnyomozó* → *adatgyűjtése* a szabadon hozzáférhető és felhasználható → *információk* beszerzésére. Pl. a napilapok, folyóiratok, hírügynökségi jelentések, térképek, fényképek, digitális képi anyagok, rádió- és televízióadások, nyilvános → *adattárisok*, az internetes források (közösségi hálózatok, blogok, videómegosztók, képmegosztók stb.).
<open source intelligence, OSINT>

Nyílt információgyűjtés: a nyilvánosan vagy korlátozottan terjesztett, nem minősített, nyílt eszközökkel megszerezhető → *adatoknak* a felkutatása, gyűjtése, szelektálása, tárolása, elemzése-értékelése és felhasználása.

<open source intelligence>

Nyilvánosság elve: azon elv, amelyet alapesetben – néhány kivétellel – a bírósági tárgyalások során mindenképpen érvényesíteni szükséges. Elvileg a bírósági tárgyalások minden érdeklődő előtt nyitva állnak, – főszabály szerint – nyilvánosak. A tárgyaláson történetekkel bármely → *állampolgár* megismerkedhet. Ugyanakkor lehetséges ennek korlátozása is. A nyilvánosság korlátozása az egész eljárásra vagy annak egy részére terjedhet ki indokolt esetben, és csak a törvényben meghatározott okok miatt, de a → *bíróság* a tárgyaláson hozott → *határozatát* ekkor is nyilvánosan hirdeti ki.

<publicity principle>

Nyilvántartás: Bü.: megtörtént bűnügyek elkövetőiről vezetett lajstrom.

Inf.: olyan adatkezelő rendszer, amely meghatározott céllal gyűjt, tárol, kezel → *adatok*. A bűnügyi nyilvántartási rendszer a törvényben meghatározott adatokat tartalmazó, közhitelű hatósági nyilvántartás, amelynek feladata adatok gyűjtése, kezelése, azokról → *okirat* kiadása, a törvényben meghatározott jogosultaknak adatok szolgáltatása.
<database, record, criminal/police records>

Nyilvántartó térkép: a → *csapatszolgálati műveletek* egyes mozzanatainak ábrázolása térképen, speciális jelkészlettel digitális, ill. papír térképszelvényeken.

<operational map>

Nyitott alakzat és nyitott alakzat hátra:

→ *tömegosztatási taktika*, a → *félíg nyitott alakzat* továbbfejlesztése, amely a → *rendőröket* – közvetlenül a sorfal előtt – támadó agresszív tömeggel szembeni leghatározottabb fellépés formációja.

<open order, open shape backward>

Nyom: a → *nyomhordozó* objektumon keletkezett olyan tárgyasult elváltozás, amelynek morfológiai jellemzői → *információval* szolgálnak a → *nyomképző* objektumról és a nyomképződési folyamatról.

<trace>

Nyomelmélet: a büntetőjogilag releváns → *nyomok* vizsgálatával, keletkezésük körülményeivel, tényezőivel foglalkozó, speciális szakértelmet igénylő ismeretek és eljárások összessége. Célja a nyomképződés folyamatának, a nyomok keletkezési körülményeinek feltárása, a nyomok megjelenési formájából kiolvasható következtetések levonása és a nyomot létrehozó objektum egyedi azonosítása.

<theory of impressions>

Nyomhordozó: azon objektum, amin az elváltozás létrejön. Általánosságban → *nyomképzőnek* mindig azt az objektumot tekintjük, amelynek tulajdonságai a kölcsönhatásban részt vevő másik tárgyon, vagyis a ~n tükröződnek. A nyomképződési folyamat megnevezés pedig a két objektum közötti kölcsönhatás eredményeképpen lejátszódó tükröződés leírására szolgál.

<impressed>

Nyomképző: ~nek nevezzük azt a tárgyat (ideértve az emberi és állati testrészeket is, pl. ujjak, tenyér, talp, fogazat, karmok, pata stb.), amelyik formai és felületi sajátosságait egy másik tárggyal történő érintkezése folytán azon hátrahagyja.

<impresser>

Nyomkövető: olyan, személyen vagy tárgyon (telefon, közlekedési eszköz stb.) elhelyezett jeladó, amely megfelelő infrastruktúra (pl. stacioner állomások, széles sávú internetkapcsolat, műholdas kommunikáció, lokális memória, IT-feldolgozó háttér) rendelkezésre állása esetén valós időben, pontosan meghatározza az eszköz helyzetét, ill. időben és térben reprodukálható a jeladó korábbi földrajzi elhelyezkedése és mozgási útvonala.

<tracker>

Nyomon követő technikai eszköz: a házi őrizetben lévő → *terhelt* ellenőrzésére szolgáló,

a terhelt hozzájárulásával alkalmazott, annak valamely végtagjához rögzíthető, elektromágneses hullámokat kibocsátó eszköz, amely – roncsolás nélkül – kizárólag a → *rendőrség* által távolítható el. A ~ vezeték nélküli összeköttetésben áll az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (rendőrség) szolgálati helyiségében működtetett, a terhelt helyzetének meghatározására alkalmas berendezéssel.

<technical device delegating on a trace>

Nyomozás: (1) a → *büntetőeljárás* előkészítő szakasza, eljárási cselekmények célirányos, szervezett végrehajtása, tudatos tervszerű megismerési folyamat, amely az → *információk* gyűjtésére és rögzítésére, a múltban lezajlott → *bűncselekmény* gyanúját keltő cselekmény valóságnak megfelelő rekonstruálására, az elkövetőjének megállapítására irányul, annak eldöntéshez szükséges, hogy indokolt-e a terhelt bírósági felelősségre vonása. A büntetőeljárás első, dinamikus szakasza ~sal kezdődik (kivéve a magánvádas eljárást), egyúttal a védelőkészítés funkcióját is megvalósítva. Az ügyész a ~ eredménye alapján dönt – figyelemmel a → *védelem* esetleges indítványaira, észrevételeire – a vádemelés, a további nyomozási cselekmények elrendeléséről, a nyomozás megszüntetéséről, ill. a vádemelés egyéb alternatíváiról.

(2) „A múltbeli releváns esemény valóságnak megfelelő rekonstruálására és az eljárási célok elérésére irányuló sokoldalú szellemi és gyakorlati tevékenység, amely a szükséges és lehetséges cselekvések tervszerű, tudatos, a vonatkozó eljárási szabályoknak megfelelő végrehajtása útján valósítható meg.”

(LAKATOS 2012)

<investigation>

Nyomozás felfüggesztése és megszüntetése:

a → *nyomozás* időleges és részleges szünetelése ügyészi vagy nyomozó hatósági határozat alapján. Időleges, mert a nyomozás nem

fejeződik be végleg, a szünetelés csak a felfüggesztés oka fennálltáig tart. Részleges, mivel a felfüggesztés alatt továbbra is lehet nyomozást folytatni, főszabály szerint csak a → *gyanúsított* személyét közvetlenül érintő nyomozási cselekmények nem végezhetők. A felfüggesztés ideje alatt a nyomozás határideje és az elévülés is nyugszik. Előfordulhat, hogy az ügy elévülhet ilyenkor is, pl. ha a nyomozást azért függesztették fel, mert az elkövető kiléte az eljárásban nem volt megállapítható, vagy ha a gyanúsított ismeretlen helyen tartózkodik. A nyomozás felfüggesztésének esetei nagyrészt a gyanúsított személyével, rendelkezésre állásának hiányával függnek össze. Van olyanok is, amelyek jelentős időkeretet biztosítanak a hatóságnak – a nyomozás határidejét nem nyújtva – az eljárás folytatásához feltétlenül szükséges hosszadalmasabb közbeiktatott eljárásoknak, döntéseknek vagy nyomozati cselekményeknek. A nyomozás megszüntetése a nyomozó → *hatóság*, ill. az ügyész érdemi állásfoglalása arról, hogy a → *büntetőeljárás* folytatásának érdemi akadálya van. A nyomozás megszüntetésének esetei, főként a büntetőeljárás alapvető céljaival vannak összhangban. A bűncselekmény megtörténtének megállapítására, a tényállás, ill. az elkövető személyének felderítésére és a felelősségrevonás lehetőségeinek sikertelenségkor teszik lehetővé az eljárás vádemelés nélküli befejezését. A megszüntetés másik jelentős indokai azoknak a törvényi akadályoknak a nyomozáskori jelentkezése, amelyek már az eljárás megindításának is akadályát jelentik, de akkor még fel nem mérültek, vagy ténykérdésként bizonyításhoz kötöttek, így még nem is voltak megállapíthatók. A törvényi akadályok lehetnek anyagi vagy alaki jogiak.

<suspension and termination of investigation>

Nyomozás megindítása: a → *büntetőeljárás* azon mozzanata, amikor a → *nyomozó hatóság* vagy az → *ügyészség* megfelelő módon értesült a bűncselekmény gyanújáról, és ezek tartalma kiváltja a nyomozási tevékenység beindítását. Az értesülés forrása, módja többféle lehet: a különböző személyektől, szervektől származó → *feljelentés*, bejelentés, a → *tettenérés*, valamint a „→ *hatóság* észlelése” (ideértve most azt is, amikor a hatóság más ügyben folytatott eljárása vagy felderítő munkája során jut hozzá a szükséges → *adatokhoz*).

<starting an investigation>

Nyomozási bíró: a → *vádirat* benyújtása előtt a → *bíróság* feladatait ellátó bíró.

A ~t a törvényszék elnöke jelöli ki. A törvényszék illetékességi területén lévő → *ügyészségek* által folytatott eljárás során jár el tekintet nélkül arra, hogy az eljárás alapjául szolgáló → *bűncselekmény* elbírálása a járásbíróság vagy a törvényszék hatáskörébe tartozik-e. Jellemzően ő dönt a jelentősebb → *állampolgári* jogok sérelmével járó → *kényszerintézkedésekről*, a leplezett eszközök engedélyezéséről, de bizonyítással és a jogorvoslat elbírálásával kapcsolatos feladatai is vannak.

<judge in the investigation>

Nyomozás tervezése: a rendelkezésre álló → *adatok* alapján, a konkrét feltételek és a gyakorlati tapasztalatok figyelembevételével a tényállás felderítése érdekében a nyomozási feladatok meghatározása és az azok teljesítésére vonatkozó előzetes elképzelés, észszerű program összeállítása.

<planning an investigation>

Nyomozó hatóság: a → *büntetőeljárás* nyomozati szakában az elkövető és a tényállás felderítéséhez, a bizonyítási eszközök felkutatásához és biztosításához, valamint

a → *büntetőjogi felelősség* megállapításához kapcsolódó vizsgálati feladatokat ellátó hatóság. A → *nyomozást* az ügyész rendelkezése alapján vagy önállóan végzi a ~, pl. egyes nyomozási cselekményeket, ha a → *bűncselekményt* maga észlelte, a feljelentést nála tették, vagy arról más módon maga szerzett tudomást. Tipikusan általános ~ a → *rendőrség*, különös nyomozó hatóságok lehetnek az adózással, jövedéki visszaélésekkel, gazdasági ügyekkel kapcsolatos speciális nyomozási feladatokat ellátó ~ok, továbbá katonai bűncselekmények vagy a terhelti speciális jogalanyiség alapján általánosan is eljáró katonai nyomozó hatóságok. A → *terheltre* vagy a → *sértett* személyére vonatkozó bizonyos feltételek fennállásakor az ügyészség nyomozó szervei is elláthatnak nyomozási feladatokat. A háttér-nyomozószervek alakszerű nyomozást nem, hanem proaktív, operatív tevékenységet végezhetnek.
<investigating authority>

Nyomrögzítés: azt a krimináltechnikai tevékenységet jelenti, amely eljárásjogiilag és kriminalisztikailag alkalmassá teszi a → *nyomot* (fizikai elváltozást) arra, hogy azt a szakértő érdemben megvizsgálhassa, és hogy a nyom a → *bizonyításban* felhasználható legyen.
<preservation and collection of trace evidence>

Nyomsáv: Bv.: a bv. intézetekben a bástyafal, valamint a kerítés belső oldala mellett lévő, legalább egy méter széles, → *nyomok* rögzítésére szolgáló területsáv. Az ide való belépés tilalmát 25 méterenként figyelmeztető táblával, határát egyéb eszközökkel egyértelműen jelzik. A bástyafaltól, ill. a kerítés belső vonalától 5 méteren belül építmény, fa vagy a terület áttekinthetőségét akadályozó más tárgy nem lehet.

Hr.: a → *határvonal* és az EJR, valamint védett objektumok (terepszakaszok) mentén kijelölt, korábban főleg az 1990-es években alkalmazott, természetes vagy mesterségesen létrehozott puha, boronált talajfelület, amelynek rendeltetése a rajta áthaladókról lenyomatok képezése és részben megőrzése.
<lanes>

Nyugalmi állapot: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszernek azon állapota, amelyben nincsenek olyan körülmények, amelyek megakadályoznák a behatolás- és támadásjelző rendszer élesítését.
<normal condition>

Nyugdíj, nyugellátás: állandó vagy ideiglenes jellegű pénzbeli ellátás, amelyet a meghatározott életkort elért vagy jelentős mértékű egészségkárosodást szenvedett biztosítottak, ill. haláluk esetén a hozzátartozók kapnak. A ~ra jogot járulékfizetéssel lehet szerezni. A társadalombiztosítási ~ lehet saját jogon járó vagy hozzátartozói ellátás, összege a járulék alapját képező keresettől, jövedelemtől függő, az előírt szolgálati idő megléte esetén jár a biztosítottnak, vagy a hozzátartozójának.
<pension>

Nyugtázás: az önálló belügyi szerv vezetője által (utasítással, intézkedéssel) kiadott olyan dokumentum (táblázat), amely az igényjogosult szervezetek és a személyi állomány fegyverzeti és vegyvédelmi → *szakanyag* szükséglete megállapításához szükséges alapadatokat tartalmazza rendeltetés szerinti bontásban: 1. a személyi alapfelszerelésként – szakfeladat szerint – biztosítandó fegyverzeti szakanyagok; 2. a beosztáshoz, technikai eszközhöz rendelt fegyverzeti szakanyagok; 3. az alegység-

egységkészleteket képező fegyverzeti szakanyagok; 4. a személyi alapfelszerelésként (szakfeladat szerint) biztosítandó vegyivédelmi szakanyagok; 5. az alegység-, egységkészleteket képező vegyivédelmi szakanyagok. Az önálló belügyi szerv vezetője egyedi döntése alapján egyéb szakanyagokra is kiadhat ilyen dokumentumot.

<norm table>

O, Ó

Objektív biztonság: statisztikai → *adatokban rögzített* → *biztonság*. ~ról akkor beszélünk, ha az eseményekről (→ *bűncselekményekről*, → *szabálysértésekről* stb.) összegyűjtött adatokat osztályozzák és statisztikai eszközökkel elemzik. A bűncselekmények és szabálysértések gyakorisága és ennek a gyakoriságnak a változása, területi elhelyezkedése, időszakra, lakosságra stb. számított értékei voltak azok, amelyekkel a biztonságot „objektíven” remélték megragadni a tudósok, rendészeti vezetők és politikusok. Az ~ tehát a hivatalok által szentesített biztonság. Az objektív szemlélet a 20. század hetvenes éveire már megbízhatatlanná vált, mert a valóságnak csak egyetlen szegmensét volt képes leírni, ezért nem elégíthette ki a társadalmi és hatalmi igényeket. A statisztikák mutatta képet ki kellett egészíteni a civilek által érzékelt valósággal. Ezt nevezük → *szubjektív biztonságnak*, ami a lakosság különböző csoportjai által észlelt valóságot jelöli.

<objective safety>

Objektív biztonsági helyzet: a bűnüldöző szerveknek az adott terület → *bűnügyi statisztikai* adataira épülő, időegységre bontott bűnügyihelyzet-értékelése.

<objective safety system>

Objektum: jól körülhatárolható épület, létesítmény, telephely stb., amely magánszemély vagy valamely → *szervezet*, rendészeti tes-

tület, politikai, államigazgatási szerv tulajdonában van, és amelynek megtartásához, zavartalan működésének biztosításához fontos érdeke fűződik a társadalomnak vagy adott közösségnek.

<object>

Objektumőri szolgálat: őrszolgálati forma, amelynek célja az → *objektumba* történő be-, ill. kiléptetés rendjének fenntartása, az objektum egészének vagy meghatározott körzetének ellenőrzése, az ott-tartózkodók biztonságának támadásokkal szembeni védelme, a támadás elhárítása, valamint a bent tartózkodók biztonságát sértő vagy veszélyeztető → *rendkívüli esemény* kezelése érdekében tett elsődleges intézkedések bevezetése.

<object guard duty>

Objektumőrzés: az → *objektumvédelem* része, amelyben a → *vagyonvédelem* eszközszeresével az adott objektum fizikai védelmét, a ki- és beléptetést, rakodást biztosítják, továbbá egyéb őrzési, ellenőrzési részteendőket látnak el. Az ~ megvalósítható kombináltan, élőerős, mechanikai és elektronikai védelemmel, de esetenként lehetséges → *távfelügyelet*, *reagáló szolgálat* alkalmazásával is, amikor a védelemben mechanikai és elektronikai elemek dominálnak, s csak riasztójelzésre megy ki a helyszínre a vonuló szolgálat vagy → *járőr*.

<object guarding>

Objektumvédelem: a → *védelem* azon speciális formája, amikor politikai, gazdasági, nemzetbiztonsági, védelmi, rendvédelmi, terrorelhárítási szempontból, továbbá az → *állam* működőképességének fenntartása, irányítási, kommunikációs feladatai ellátása biztosítására hivatott jelentős intézmények, épületegyüttesek, ingatlanok és az azokat kiszolgáló létesítmények megóvása történik illetéktelen vagy ellenséges behatolóktól, károkozástól. Ebben a nemzetbiztonsági, terrorelhárítási, rendvédelmi szervek és szolgálatok mellett a → *magánbiztonsági szolgálatok* is részt vesznek. Az ~ hagyományosan nem terjed ki az energetikai, közműszolgáltatási, egészségügyi, oktatási létesítmények védelmére, ám → *terrorámadás*nak való kitettségük megjelenésével biztonságukra növekvő figyelmet kell fordítani. Az ~ során a védendő → *objektum* jellegétől és adottságaitól függően egyaránt alkalmazható műszaki-technikai, elektronikus és élőerős védelem, az alkalmazott rendszabályok minősített időszakban változhatnak. Az ~ nem azonos a → *kritikus infrastruktúrák* védelmével, ám azzal sok hasonlóságot mutat.

<object protection>

Obszervációs vizsgálat: a kutatás alanyainak beavatkozás nélküli, természetes körülmények között történő megfigyelése. Az ~-ok lehetnek leíró jellegűek (→ *esettanulmány* vagy → *keresztmetszeti vizsgálat*) és elemző/analitikus jellegűek (→ *kohorszívizsgálat*).

<observational study>

Offenzív: eltérően e címszó általánosan közismert értelmétől, jelen esetben a titkos → *felderítés* aktivitását is hangsúlyozó jelzőt, kifejezést szükséges alatta érteni, amely minden olyan esetben alkalmazható, amikor a titkos felderítés célja rivális → *entitások* (pl. országok) észrevétlen megismerése,

titkaik, szándékaik kifürkészése, azaz a → *hírszerzés* tevékenységének jelzője. Ellentét-párja a → *defenzív*. A fogalompár utal a hírszerzés és az → *elhárítás* szoros kapcsolataira, lényegi azonosságára.

<offensive>

Officialitás elve: a hivatalból való eljárás elve a büntetőügyekben eljáró → *hatóságok* pozitív magatartását, cselekvésre irányuló kötelezettségét fejezi ki. A → *hatáskörükbe* tartozó ügyekben – az erre irányuló külön kezdeményezés, indítvány hiányában is – kötelesek a büntetőeljárás feladataikat teljesíteni. A → *nyomozó hatóság* köteles minden elkövető minden → *bűncselekményének* felderítésére; az ügyész kötelessége a → *nyomozás* vagy nyomoztatás, a → *vádemelés* és a vádképviselés, a → *bíróság* pedig ítélezésre, ill. büntetés kiszabására kötelezett.

<principle of officiality>

OFRA (Objektív Felelősség Rendőrségi Alkalmazás): az ún. objektív felelősségen alapuló jogsértések esetén folytatott közigazgatási hatósági eljárások ügyviteli folyamatait elektronikusan támogató → *Robotzsaru rendszer* objektív felelősség moduljának elnevezése. A Robotzsaru ~ egy olyan integrált rendszer, amelyet összekapcsoltak a Robotzsaru címtárával, állománytáblájával és alap ügyviteli-ügyfeldolgozó rendszerével, a KGIR pénzügyi modullal, segítségével külső nyilvántartások (pl. járműnyilvántartás, → *EUCARIS*, cégnyilvántartás) is elérhetők.

<Objective Responsibility police Application>

OGD (Nyílt kormányzati adat): az e-közigazgatási rendszerben meglévő → *adatok* anonimá tétele utáni újrahasznosítása. Az ~ elősegíti az átláthatóságot, az elszámoltathatóságot és az értékteremtést a kormány-

zati adatok mindenki számára hozzáférhetővé tételével. A közintézmények hatalmas mennyiségű adatot és → *információt* állítanak elő és adnak ki. Adatkészleteik rendelkezésre bocsátásával a közintézmények átláthatóbbá és elszámoltathatóbbá válnak az → *állampolgárok* számára. Az → *adatbázisok* felhasználásának, újbóli felhasználásának és ingyenes terjesztésének ösztönzésével a kormányok elősegítik a vállalkozások létrehozását és innovatív, állampolgári szempontú szolgáltatásokat. Deklarált cél a hazai adatipar működésének a serkentése, az ezzel foglalkozó innovatív vállalkozások előnyös helyzetbe hozatala.

<Open Government Data>

Okirat: alkalmas bizonyítási eszköz valamilyen tény, → *adat* valóságának, esemény megtörténtének vagy nyilatkozat megtételének bizonyítására. ~nak számít az abból készült kivonat is, ez kerül az eljárási iratok közé a különösen → *védett tanú* vallomásából, de ilyen a → *fedett nyomozó* jelentése is. Szintén ~ az irat és a rajz is, ill. minden olyan tárgy, amely műszaki, vegyi vagy más eljárással adatokat rögzít. A → *nyomozás* során készített kihallgatások → *jegyzőkönyvei* a felolvasással, a kamera- és hangfelvételek a bemutatással válnak a → *bíró-ságon* ~i bizonyítékká.

<charter/documentary>

Okmány: Á.: a személyekre, tárgyakra, szerződésekre vonatkozó, fontos → *adatok* tartalmazó, állami szervek által kibocsátott igazolvány, irat, → *igazolás*, értékcikk. Az → *okmányvédelem* és az → *okmányellenőrzés* szempontjából megkülönböztetjük a biztonsági és az általános ~kat. (→ *okirat*) Kri.: ~nak minősül a személyre, tárgyra vagy azok közötti viszonyra utalás, fontos adatokat tartalmazó irat, amelyet általában meghatározott alakiség szerint állítanak ki. A jog nem használja az ~ fogalmát, az ok-

iratot, ill. annak két fajtáját, a → *közokiratot* és magánokiratot ismeri.

<document>

Okmányazonosító: a személyi azonosítót és lakcímet igazoló hatósági igazolvány, illetőleg a → *személyazonosító igazolvány* azonosítására alkalmazott jel.

<quasi sign applied for the identification of official documents>

Okmányellenőrzés: „hivatalos irat hatósági megvizsgálása, eredetiségének, érvényességének, valamint az irat által biztosított jogszükségek felmutató általi törvényes módon történő gyakorlásának, továbbá a személyazonosítás megállapításának céljából. Leggyakoribb ~i fajták: az → *útlevél*, személyi igazolvány, személyazonosító igazolás, jogosítvány, → *szolgálati igazolvány*, lakcímet igazoló igazolvány, valamint a vezetői és a forgalmi engedélyek ellenőrzése.” (BEREGNYEI 2008)

<document check>

Okmányhamisítás: (1) eredeti → *okmány* illetéktelen módon történő jogellenes megváltoztatása. (2) „Az a tudatos megtévesztő cselekmény, amelynek végeredménye utánzott, manipulatív, ill. üres eredeti okmány jogtalan kitöltésével létrejövő → *hamisítvány*.” (BEREGNYEI 2008)

<forgery of official documents>

Okmányinformatikai védelem: az → *informatikai adathordozón* tárolt, ill. beállított → *adatok* informatikai védelme.

<IT protection of documents and data>

Okmányleolvasó készülék: telepített vagy mobil funkcionális készülék, amely alkalmas egyes útlevelek és → *úti okmányok* adathordozó lapoldalainak (OCR-sáv) beolvasására, az ott feltüntetett → *adatok* gépi kódolására, valamint ezeken a kódokon

keresztül az → *okmány* adatainak tárolására, online rendszereken megvalósuló ellenőrzésére.

<document reader>

Okmányvédelem: a → *biztonsági okmányok*ban differenciáltan alkalmazott kémiai, fizikai, technikai, technológiai és adminisztratív eljárások, valamint elektronikus biztonsági okmány esetében a → *digitális* védelmi módszerek, eljárások összessége.

<document protection, protection of official documents>

Okmányvédelmi kategóriák: a → *biztonsági okmányok*nak a – tartalmuktól, az általuk keletkeztetett vagy igazolt jogosultságoktól, ill. kötelezettségek súlyától függő – csoportosítása. Ezek alapján „A”, „B” vagy „C” ~kat különböztetünk meg. Elektronikus biztonsági okmány esetében az informatikai védelmet úgy alakítják ki, hogy az elektronikusan tárolt → *adatok* jellegétől és a használat során várható → *kockázattól* függően még kiemelt, fokozott vagy alapszintű informatikai védelmet is kapjanak. Az ~ meghatározásánál irányadó szempontok a következők: 1. az „A” védelmi kategóriába tartozó biztonsági okmányok (pl. törvény alapján személyazonosság igazolására alkalmas biztonsági okmányok) minden alkatrészét védeni kell a teljes vagy részleges → *hamisítás* ellen. A védelmi módszereknél a kémiai, fizikai, technikai, technológiai és adminisztratív eljárásokat, valamint elektronikus biztonsági okmány esetében a digitális védelmi módszereket, eljárásokat együtt kell alkalmazni; 2. a „B” védelmi kategóriába tartozó biztonsági okmányok (pl. hatósági intézkedésre jogosító biztonsági okmányok) egyes főbb alkatrészeit kell a teljes vagy részleges hamisítás ellen védeni. A védelmi módszereknél a kémiai, technikai, technológiai és adminiszt-

ratív eljárásokat, valamint elektronikus biztonsági okmány esetében a digitális védelmi módszereket, eljárásokat differenciáltan kell alkalmazni; 3. a „C” védelmi kategóriába tartozó biztonsági okmányok hamisítása ellen, és annak felismerése érdekében legalább adminisztratív védelmi eljárásokat kell alkalmazni.

<categories of security documents/document protection>

Okoseszköz: olyan elektronikus eszköz, amely képes kapcsolódni, megosztani és együttműködni a felhasználóval és más ~ökkel. Bár általában kis méretűek, az ~ök megfelelően magas számítási teljesítménnyel rendelkeznek. Az ~ általában számítógépi funkciókkal kiegészített, egyébként más célra (telefonálásra, időmérésre, látásjavításra, ételtárolásra stb.) létrehozott mechanikus vagy elektronikus eszköz, ilyen pl. az okostelefon, okosóra, okos szemüveg, okoshűtőszekrény, okos betörésvédelmi berendezés. Az ~ök nélkülözhetetlen technológiai az → *IoT* és az → *M2M*.

<smart device>

Okoshatárok (intelligens határok): korszerű, szilárd, biztonságos, az alapjogoknak is megfelelő információs rendszerek és ellenőrzési technológiák alkalmazása az integrált határigazgatás és különösen a → *határ-ellenőrzés* hatékonyságának javítása érdekében. Az ~ a → *határőrök* létszámának növelése nélkül lehetővé teszik a schengeni térség és a harmadik országok közötti mobilitás elősegítését és a → *terrorizmus*, valamint a súlyos → *bűncselekmények* elleni fellépés erősítését. A fejlesztések egyaránt kiterjednek a már alkalmazott rendszerek és technológiák tökéletesítésére, ill. újjak fejlesztésére. A modernizáció kiemelt területei közé tartoznak különösen a → *Schengeni Információs Rendszer*, a Vízuminformációs Rend-

szer, az utasnyilvántartási adatállományok, a határregisztrációs rendszer, az elektronikus utazási engedélyrendszer, az információs rendszerek összekapcsolhatósága, valamint az automatizált határellenőrzési rendszerek és technológiák alkalmazása.

<smart borders>

Oltalmazott: a → *nemzetközi védelem* egy sajátos formáját élvező külföldi. Az ~ jogállás a → *menekültek* védelmét mintegy „kiegészítő” védelmi forma (→ *kiegészítő védelem*), amelynek létrehozása a modern → *menedékjog* alapját jelentő 1951-es genfi egyezmény létrejötte óta lezajlott jogi és társadalmi változások nyomán vált szükségesé, tekintve, hogy a menekültdefiníció számos, arra rászoruló személynek nem biztosít védelmet. Az a személy szerezhethet ilyen jogállást, aki ugyan nem felelt meg a menekültkénti elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén őt súlyos sérelem érné, és nem tudja vagy az e veszélytől való félelmében nem kívánja hazája védelmét igénybe venni.

<subsidiary protection status>

Online csalások: a kiberbűncselekmények egyik típusa, amelynek lényege, hogy a megtévesztés nem a számítástechnikai rendszer folyamatait és → *adatait* célozza, hanem az interneten keresztül juttatnak megtévesztő → *információkat* a → *sértettek* tudomására, akik a megtévesztés hatására vagyoni kárt okozó cselekményt hajtanak végre.

<online frauds>

Onus probandi: bizonyítási teher. A → a *büntetőeljárásban* fennálló bizonyítási kötelezettséget jelenti. A → *vádlót* terheli, az ő feladata a → *vád* bizonyítása. Vádló lehet: az ügyész, ha közvádló; a → *magánvádló*;

ill. a → *pótmagánvádló*. A bizonyítási kötelezettség vádlót terhelő minősége alóli kivételek pl. a valóság bizonyítása rágalmazás, becsületsértés vagy kegyeletsértéskor.

<burden of the proof>

OPCAT (Nemzeti Megelőző Mechanizmus): a fogva tartásra szolgáló nemzetközi és nemzeti intézetekben bevezetett azon ellenőrzési módszer, amely a kínzás és a bánthatalmazás megelőzésére szolgál. A látogatósokat végző független testületek a hatóságoknak konstruktív javaslatokat terjesztenek elő. Nemzetközi szinten egy nemzetközi testületet hívott létre: ENSZ-albizottságot a kínzás megelőzésére. Nemzeti szinten a részes államoknak ún. nemzeti megelőző mechanizmust kell létrehozni a ~ ratifikálásától számított egy éven belül. Az → *ENSZ Közgyűlése* 2002 decemberében fogadta el a kínzás és más kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódról és büntetésről szóló 1984. évi egyezmény fakultatív → *jegyzőkönyvét*, amely 2006. június 22-én lépett hatályba, és az → *Európai Unió* 19 tagállama írta alá, köztük Magyarország is.

<Optional Protocol to the Convention against Torture>

Operatív technika: hang-, nyom- és kép-rögzítő, képalkotó, ill. követő-azonosító műszaki, elektronikai eszközök, amelyek az arra törvényben feljogosított szervezeteknek, szolgálatoknak megkönnyítik a titkos vagy leplezett információ- és adatgyűjtést, a titkos műveletek előkészítését és végrehajtását, továbbá lehetővé teszik a rögzített adatok bizonyítékként történő felhasználását a büntetőeljárásban.

<operational techniques>

Opioidok: Drog.: drogokkal kapcsolatos megközelítésben vegyületcsoport, amely az agy opiátreceptorain keresztül fejt ki fi-

zikai és pszichikai hatásokat. Az endogén ~ tehát az idegsejtek közötti kommunikációt opiátreceptorokon keresztül megvalósító idegrendszeri jelátvivő anyagok (endorfinok, enkefalinok, dinorfinok és endomorfinok) hatásait idézik elő mesterségesen (→ *drogok mechanizmusai*). A ~ vegyületcsaládjához egyaránt tartoznak gyógyászatilag jelentős, nem droghatású vegyületek (pl. a köhögéscsillapító kodein), gyógyszerek, amelyek → *drogként* is használatosak (pl. → *morfium*), ill. egyértelműen drogként alkalmazott, bár nem feltétlenül drognak fejlesztett szintetikus vegyületek (pl. → *heroin*). Valamennyi ~ nyugtató hatású.
<opiods>

Ópium: a mákgubó metszésekor kifolyó, levegőn megszilárduló, sárgásbarna anyag, amely → *drogként* használatos. Vegyületkeverék, amely több → *psichoaktív* vegyületet tartalmaz, köztük → *morfiumot*, kodeint, papaverint és narkotint (noscapine). A fogyasztók a felforrósított ~ gyorsan párolgó alkaloidait (tehát nem füstjét) lélegzik be, többnyire pipaszerű eszköz segítségével. Bódult, álmokképekkel teli, euforikus hangulatú alvást idéz elő (kábitószerű drog). Hatása percekben belül kialakul és órákon át fennmarad. Az erősen addiktív drogok közé tartozik, bár mind hatáserősségben, mind addiktív potenciáljában elmarad a → *herointól*. Legsúlyosabb hosszú távú hatása a légzőszervek károsítása (pl. tüdőödéma), ill. maga az addikció, amelynek következtében minden más tevékenység háttérbe szorul. Az elvonás hetekig tart, és tünetei súlyosak (izom- és alhasi fájdalmak, verejtékezés, hányás, hasmenés). Az ~ból kivont morfium a heroin előállításának alapanyaga.
<opium>

Opportunitás elve: a pragmatikus irányultságú jogrendszerekben (pl. angolszász országok jogrendszerében) domináló elv, amely

szerint meghatározott feltételekben a → *bűnüldöző hatóság* és az ügyész mérlegelheti a büntető igény érvényesítését.
<principle of opportunity>

Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal: rendőri hivatal, amely 1909. január 1-jén kezdte meg működését. Az 1906-ig országossá vált bűnügyi nyilvántartás budapesti székhelyű központi intézménye, amelynek anyagát a történelmi Magyarország valamennyi rendőrsége használta. Az ~ igazságügyi és közigazgatási osztályra tagolódott.
<National Office of Criminal Records>

Országos Cégnylvántartó és Céginformációs Rendszer: az Igazságügyi Minisztérium Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat (Céginformációs Szolgálat) online céginformációs szolgáltatása. Az online céginformációs rendszerből kérdezhetők le a cégekre vonatkozó hivatalos, közhiteles kiadmányok (cégkivonat, cégmátsolat, cégbizonyítvány). A kiadmányokban feltüntetett → *adatok* az ország cégbíróságain vezetett cégjegyzékekből származnak, amelyeket a kérés időpontjában az ~ gyűjt össze az adott cég illetékes cégbíróságának számítógépes rendszeréből.
<National company register and company information system>

Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF): a rendészetért felelős miniszter irányítása alá tartozó központi költségvetési szerv, amely ellátja a jogszabályokban hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat. A külföldiek ügyeivel komplex módon foglalkozó, országos illetékességgel működő rendvédelmi szerv: 1. ellátja a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek, valamint a → *harmadik országbeli állampolgárok* beutazásáról és tartózkodásáról szóló jogszabályokban meghatározott feladatokat; 2. központi vízumhatóság

ként működik; 3. menekültügyi → *hatóság*-ként ellátja a jogszabályokban → *hatáskörébe* utalt menekültügyi feladatokat; 4. útlevelhatóságként ellátja a külföldi → *állampolgárok* és a hontalan személyek → *úti okmányával* kapcsolatos hatósági feladatokat; ill. 5. végrehajtja a migrációs tárgyú nemzetközi szerződésekből adódó feladatokat. Az ~ jogutódja a 2000-ben felállított Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnak, valamint a 2016. decemberétől 2019. július 1-jéig működött Bevándorlási és Menekültügyi Hivatalnak.

<National Directorate-General for Aliens Policing>

Országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszer (ONER): az atomenergia békés célú felhasználásakor esetleg bekövetkező nukleáris események elhárítására való felkészülésről, a bekövetkezett esemény következményeinek csökkentéséről, megszüntetéséről gondoskodó struktúra.

<National Nuclear Accident Response System>

Országos Polgárőr Szövetség (OPSZ): a → *polgárőrség* országos szervezete, önálló jogi személy, amely közhasznú jogállású köztestület. Jogelőd → *szervezete*, az Önvédelmi Szervezetek Országos Szövetsége 1991 áprilisában alakult, jelenlegi elnevezését 1991 novemberében kapta.

<National Civil Guard Association>

Országos Rendőr-főkapitányság: az → általános rendeltetésű rendőrség központi szerve, országos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező rendőri szerv, önálló jogi személy, amely elkülönült szakmai és funkcionális szervezeti elemekre (főigazgatóságok, igazgatóságok, főosztály, szolgálat, hivatal) tagozódva látja el a közvetlen alárendeltségében lévő szervek működésének és szakmai tevékenységeinek központi irányítását, felügyeletét, ellenőrzését, a működés értéke-

lését, továbbá a tevékenység zavartalan végzéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítását.

<The National Police Headquarters>

Országos törzstisztképző tanfolyam: 1922–1944 között működött → *rendőrtisztviselőket továbbképző tanfolyam*.

<national further training course for senior police officials>

Orvos rendészet: szakmatörténeti kategória, tágabb megközelítésben az a tudomány, amely magában foglalja azon alapelveket, amelyek szerint az állam gondoskodik az alattvalók egészségének és életének fenntartásáról. Elméleti tudomány, de ha az uralkodó ilyen eljárásokat alkalmaz, akkor gyakorlati diszciplínává válik, és a két oldal együttes alkalmazását ~nek nevezték.

<health/medical policing>

OSINT (nyílt forrású hírszerzés): (1) főként a nyílt interneten található → *információk* begyűjtése, elemzése, az azok közötti kapcsolatok és összefüggések feltárása. Az ~ a minősített (titkos) információgyűjtés kiegészítő tevékenysége. (2) Nyilvánosan hozzáférhető, tetszőleges formában – elektronikusan, papíralapon vagy más módon – rögzített és vizsgálható, azonosítható és reprodukálható forrásból származó → *adatok* felhasználásával végzett adat- és információgyűjtés. (3) Hírszerzési metódus, amely a mindenki számára elérhető információforrásokból történő információgyűjtést jelenti. Nyílt információs források többek között a sajtókiadványok, a tömegkommunikáció műsorai, nyílt → *adattárak* és → *információs rendszerek* és az internet.

<Open Source Intelligence>

Osztatóék: → *tömegosztatási taktika*, amelynek során az osztató → *rendőrök* egymás mellett egy vagy több sorban, lépcsőzetesen,

ékalakzatban tevékenykednek. Békés tömegnél védőeszközök nélkül is terelhetik, „préselhetik” a tömeget.
<wedge formation>

Óvadék: a → *terhelt*nek az eljárási cselekményeken való jelenlétét személyi szabadságának elvonása nélkül biztosító, a → *bíróság* által meghatározott összeg. A terhelt szökésének valószínűségét – bár ki nem zárja – csökkenti. Megállapítására többnyire terhelti vagy védői indítványra van lehetőség olyankor, ha a → *bűncselekményre* és a terhelt személyi körülményeire tekintettel az eljárási cselekményeknél a terhelt megjelenését az ~ letétele valószínűvé teszi, így szükségtelen a szökés vagy elrejtőzés miatti fogva tartás.
<bail>

OVD (optikailag változó jel): az → *okmányok*ban elhelyezett, a megfigyelés és/vagy a megvilágítás körülményeitől függően eltérő → *adatokat* mutató nagy számban található biztonsági jellemző. Számos okmány biztonsági szintjének növelésére alkalmazzák (pl. laminált és kártyás formátumú tartózkodási engedélyek, kártyaformátumú személyi igazolványok, kártyaformátumú vezetői engedélyek és tartózkodási engedélyek, útlevelek). Az optikailag változó jelek lehetséges csoportosítása: 1. vékony rétegű interferencián alapuló színváltoztató jelek: → *OVI*; irizáló fólia; irizáló festék; 2. különböző reflektív tulajdonságokkal rendelkező anyagok/struktúrák, pl. retroreflektív fólia; 3. optikailag változó diffraktív elemek, amelyek fényelhajlást okozó (általában felületi kiemelkedéseket formázó) rácsokat tartalmaznak, s különböző hatásokat, pl. két- vagy háromdimenziós képeket, kinematikus és/vagy színváltó hatásokat hoznak létre.
<optically variable device>

OVI (optikailag változó festék): nyomtatófesték, amely interferenciaszűrőként viselkedik

dő mikroszkopikus pigmenteket tartalmaz, aminek köszönhetően a megfigyelés vagy a megvilágítás szögétől függően erőteljes színváltozások figyelhetők meg. Az ~ alkalmazása jól észlelhető a metszetsmélynyomtatásban és a szitanyomtatásban.
<optically variable ink>

OZIRIS jelentőszolgálati rendszer: a → *rendőrség* informatikai rendszere, amely Magyarország schengeni → *külső határán* történt → *határrendészeti* események jelentésére és statisztikai → *adatainak* megjelenítésére szolgált 2017. április 30-ig. Feladatát 2017. május 1-től nagy részben a → *Robotzsaru NEO Határrendészeti Modul* vette át.
<OZIRIS reporting system>

Ö, Ó

Ökológiai elmélet: Urie Bronfenbrenner által 1979-ben kidolgozott elmélet, amely szerint az egyén fejlődése – főként a személyiségfejlődés korai stádiumában – több tényező kölcsönös és együttes interakcióinak folyamatában érvényesül. A tényezők hatásai pedig a közvetlen környezettel való interakciós formákon (proximális folyamatokon) keresztül jelennek meg. A proximális folyamatoknak (pl. szülő-gyerek interakciónak) meghatározott ereje, iránya, tartalma és formái vannak, amelyek az egyén fejlődése során és a környezet dimenziójában változnak, valamint alkalmasak arra, hogy a kedvezőtlen környezeti hatások ellen védelmet biztosítsanak. Az ~ szerint az egyén szocializációjára hatást gyakorló társadalmi tényezőket négy szintre osztjuk: 1. mikrorendszer (pl. kortársak); 2. mezorendszer, (pl. az egyén szinterei); 3. exorendszer, (pl. intézmények); 4. makrorendszer (pl. kultúra).
<ecological system theory>

Önálló csapatrendszertartó zászlóalj: a → *csapatrendszertartó erő* egység szintű → *köteléke*, amely felkészült – a rendőri feladat jellege, a művelet országos vagy regionális kiterjedése, elhúzódó időtartama, valamint a közrend és közbiztonság veszélyeztetettsége által determinált – gyors bevetettségére. Az ~ 2–4 → *csapatrendszertartó századból* tevődik össze.
<Independent Public Order/Police Battalion>

Önértékelés: (1) a → *szervezet* (intézmény) vagy az egyén (vezető, pedagógus) tevékenységeinek, kompetenciáinak és eredményeinek átfogó, szisztematikus, rendszeres, összehasonlító, önmaga által – és meghatározott szempontok szerint – elvégzett felülvizsgálata, értéktétele. (2) Az egyén vagy a szervezet tudatos odafigyelése által saját magára, teljesítményére, hatékonyságára, viselkedésére, tulajdonságaira vonatkozó kritikai megítélés, minősítés, valamint pozitív és/vagy negatív kép kialakítása, amelyet a sikerek és/vagy a kudarcok, továbbá a másokkal történő és a saját belső normáival való összehasonlítás tényszerű eredményei determinálnak. Az ~t legfőképpen a környezet visszajelzései és a saját tapasztalatok alakítják, rámutatva arra, hogy milyen viszonyban állnak az ebben érintett személyek, ill. szervezetek önmagukkal. Megfelelő önértékelés esetén elégedettek, kiegyensúlyozottak, magabiztosak és sikeresek lehetnek. Az ~sek az értékelésekkel együtt alkotnak komplett egységet, és hozzájárulnak a minőségirányítási rendszer szervezeti működtetéséhez, a teljesítményértékeléshez, az előrelépéshez, fejlődéshez. A folyamatos önmegfigyelésen és önelenőrzésen alapuló ~ lehetővé teszi az egészséges, személyiségre, ill. szervezetre jellemző önismeret, önbizalom és elkötelezettség kialakulását, megerősítését, az önírányítás képességének fejlődését.
<self-evaluation>

Öngyilkos merénylő: olyan → *elkövető*, akinek esetében az elkövetési mód előre eltervezett vagy jelentős valószínűséggel számításba vett eleme a cselekmény elkövetése során bekövetkező halál is, akár önmegsemmisítéssel (önrobbantással), akár a terrorelhárító vagy más rendészeti szervekkel folytatott tűzharc során.

<suicide perpetrator/suicide attacker>

Öngyilkosság: Pszich.: saját élet kioltása, vagy arra tett kísérlet. Az ~ok többségének háttérében kezeletlen pszichiátriai zavar, leggyakrabban major depresszió (→ *hangulat-zavarok*), → *drogfüggés* vagy -addikció, ill. → *személyiségzavar* áll. Az ~ pillanatnyi kiváltó tényezője általában egy akut krízishelyzet. Az ~i hajlamnak genetikai tényezői is vannak, és hatással vannak rá a környezeti és szociokulturális tényezők is.

<suicide>

Önkéntes mentőszervezet: különleges kiképzésű személyi állománnyal rendelkező, speciális technikai eszközökkel felszerelt, → *katasztrófák* és → *veszélyhelyzetek* hatásainak kivédésére, felszámolására, katasztrófavédelmi feladatok ellátására, valamint emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződés.

<voluntary rescue organisation>

Önkéntes tűzoltó egyesület: a tűzmegelezési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő vagy ebben részt vevő olyan egyesület, amely alapszabályában ezt a tevékenysége céljaként rögzítette.

<volunteer fire association>

Önkéntes visszalépés: → *büntethetőséget megszüntető ok*, amely a törvény konkrét rendelkezése folytán büntetlenséget biztosít az elkövető számára, ha eláll a cselek-

mény megvalósításától. Az ~ esetén biztosított büntethetőség megszüntetésének kriminálpolitikai indoka az, hogy nagyobb érdeke fűződik a társadalomnak a → *bűncselekmény* elmaradásához, mint ahhoz, hogy az elkövetőt megbüntessék. → *Előkészület* esetén nem büntethető az elkövető, ha önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének megkezdése, vagy ha az elkövetés elhárítása céljából korábbi felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, illetőleg arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon (feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad), továbbá nem büntethető az, aki az előkészületet a hatóságnál a bűncselekmény elkövetésének megkezdése előtt feljelenti. → *Kísérlet* esetén két lehetőséget biztosít a törvény az ~re, egyik a bűncselekmény befejezésétől való önkéntes elállás, másik az önkéntes eredményelhárítás. Mindkét esetkör alkalmazása szempontjából fontos kiemelni, hogy ha az elkövető akár az előkészületi, akár a kísérleti cselekményével már önmagában is megvalósít egy másik bűncselekményt (maradékselekmény), e bűncselekmény miatt büntethető. Egyes bűncselekmények → *törvényi tényállásai* is tartalmazzanak az ~nek megfelelő rendelkezéseket. Így többek között nem büntethető a → *hivatalos személy elleni erőszak* elkövetésére irányuló csoportban részt vevő személy, ha a csoportot önként vagy a → *hatóság* felhívására elhagyja, ill. nem büntethető bünszervezetben részvétel miatt az a személy, aki a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

<voluntary withdrawal>

Önképzés: (1) szűkebb értelemben az ismeretszerzés, tanulás leginkább iskolai rendszeren kívüli olyan módja (más néven ön-

szabályozott tanulás), amely az erre készített taneszközök és/vagy egyéb források igénybevételevel lehetővé teszi az ebben érintett számára, hogy egyéniesített folyamatban (ritmusban, tartalomban, időtartamban) képpezze saját magát, növelje általános és szakmai → *kompetenciáit*. Önmagunk tanulási folyamatának tudatos irányítása, amelyben alapvető a tanulási célok kitűzése, a tanulás eszközeinek, módszereinek összegyűjtése, a tanulási motívumok rendszerének tudatos kezelése, a tanulási stílus és stratégiák tudatos megválasztása, a tanulás eredményeinek önálló értékelése. (2) Tágabban értelemben minden önszabályozott tanulási folyamat, mert maga a tanuló személyes aktivitásával hozza létre, építi fel saját tudását és részben személyiségét.

<self-tuition, self- education>

Önkormányzati intézmény: az önkormányzat feladatkörébe tartozó közfeladatok ellátására, a képviselő-testület alapította → *költségvetési szerv*, az államháztartási törvény szerint gazdálkodó → *szervezet*.
<local governmental institution>

Önkormányzati rendelet: az önkormányzat képviselő-testülete által elfogadott jogszabály. Tartalmazhat közbiztonsági jogi normákat.

<local governmental regulation>

Önkormányzati rendészet: (1) a → *közbiztonság* helyi megteremtésében való közreműködésének feladatait, kötelezettségeit, kapcsolódó cselekvési lehetőségeit, kereteit megjelenítő helyi önkormányzati tevékenység. (2) Helyi önkormányzati alapítású, fenntartású szervezet, → *önkormányzati rendészeti szerv* jogszabályban rögzített, a → *rendőrség*énél korlátozottabb kényszeralkalmazási felhatalmazással.

<local governmental law enforcement>

Önkormányzati rendészeti szerv: a → *közbiztonság* helyi fenntartásában közreműködő, önkormányzati alapítású és finanszírozású → *szervezet* jogszabályban rögzített kényszeralkalmazási felhatalmazással.

<local governmental law enforcement organization>

Önkormányzati rendőrség: a jelenlegi hazai jogi tiltás miatt csak külföldi viszonylatban értelmezhető, helyi önkormányzati irányítású, rendőrségi jogállású, rendészeti feladatát az állami → *rendőrséggel* párhuzamosan, ill. részben ahelyett ellátó, jogszabályban előírt felhatalmazású → *önkormányzati rendészeti szerv*.

<municipal police>

Önkormányzati segédfelügyelő: önálló intézkedési jogosultsággal nem rendelkező helyi önkormányzati alkalmazott, aki → *önkormányzati rendészeti szerv*, helyi önkormányzat vagy → *önkormányzati intézményi alkalmazott* → *rendészeti feladatokat ellátó személy* munkáját → *közterületen*, külterületen segíti.

<local governmental assistant inspector>

Önkormányzati társulás: két vagy több önkormányzat képviselő-testülete által a feladatkörébe tartozó közfeladat ellátására alapított → *költségvetési szerv*.

<local governmental association>

Önkormányzati természetvédelmi őr: kizárólag a → *helyi jelentőségű védett természeti terület* védelmére az önkormányzat polgármesteri hivatalában vagy → az *önkormányzati rendészeti szerv* tagjaként foglalkoztatott, → *rendészeti feladatokat ellátó személy*.

<local governmental nature protection guard>

Önkormányzati tűzoltóság: az önkormányzat(ok) és a tűzoltó egyesület által közösen alapított köztisztviselői szerv, amely tűzoltási és műszaki mentési feladatokat ellátó, elsődleges műveleti körzettel rendelkező önkéntes tűzoltóság.

<municipal fire department>

Önradikalizáció: az a jelenség, amelynek során a társadalom erkölcsi, etikai, jogi normáit elfogadó és megtartó személy valamilyen, a saját személyiségéből, gondolatvilágából, érzésvilágából, ismereteiből, a társadalmi, közösségi, egyéni és személyes problémákra adott egyéni reakcióiból és azok saját értékeléséből kiinduló folyamat következményeként fokozatosan szembekerül az adott társadalom alapvető normáival. Más hatások együttes közrejátszása esetén az ~ erőszakos fellépésbe, esetleg → *terrorcselekmény* elkövetésébe is torkollhat.

<self-radicalization>

Önvádra kötelezés tilalma: büntetőeljárás alapelve, amely szerint senki sem kötelezhető önmagát terhelő vallomásra és önmaga elleni bizonyíték szolgáltatására. → *Vallomást* kikényszeríteni senkitől sem lehet. A tanúvallomást megtagadhatja, aki magát (vagy hozzátartozóját) → *bűncselekmény* elkövetésével vádolná az ezzel kapcsolatos kérdésekben, a → *terhelt* pedig a vallomástételt bármikor megtagadhatja.

<prohibition of self-incrimination>

Önvédelem: az a (jogos) tevékenység, amely során olyan közvetlenül fenyegető támadás elhárítására kerül sor, amelynek a megakadályozására a → *bűnüldöző hatóságok* lennének jogosultak és kötelesek. Az ~ tehát azon egyéni (ellen)intézkedéseknek a folyamata, amely magában foglalja a → *biztonság* megteremtését, valamint a jólét és az egészség védelmét.

<self-defense>

Őr: Rő.: → *őrszolgálatot* teljesítő → *rendőr* függetlenül az általa betöltött beosztástól. Őrfeladatokat nem kizárólag meghatározott ~beosztású rendőr láthat el. A feladatellátás során az a rendőr minősül ~nek, aki az őrszolgálat körébe tartozó feladatokat teljesíti. Hr.: a meghatározott ~beosztásba kinevezett rendőr függetlenül az általa ellátott szolgálati feladatoktól.

<guard>

Őrhely: az → *őr* számára kijelölt → *mozgási körzet* és az ezen belül meghatározott → *felállítási hely* együttes megnevezése.

<guard post>

Őrparancsnok: a fogdai → *őrszolgálat* hierarchikusan felépülő rendszerében az ~ az a tiszthelyettes vagy zászlós, aki a → *fogdaőr(ök)* közvetlen szolgálati előjárójaként a vonatkozó jogi normák, valamint normatív és egyedi utasítások alapján közvetlenül vezeti az őrség tevékenységét. A szabályozás szintjei a törvényektől kezdődően a fogva tartásért felelős személy által kiadott → *őrutasítások*ig terjednek.

<guards' commander>

Őrszolgálat: az a szolgálati forma, amelynek során a → *rendőr* a kijelölt → *őrhelyén*, mozgási körzetében állandó vagy ideiglenes jelleggel személyt, meghatározott területet, létesítményt vagy értéket véd, őriz, közbiztonsági szempontból ellenőriz vagy protokolláris feladatot lát el. Formái a feladat típusa szerint: mozgó ~; rendkívüli ~; objektum-~; fogda-~; kísérelő ~; dísz-~.

<guarding duty>

Őrutasítás: a biztonsági, vagyoni védelmi, őrzési szempontok figyelembevételével kialakított, meghatározott feladatok ellátását, annak megvalósítási módját tartalmazó szolgálati → *okmány*, egyedi előírás. Az őrség vagy →

őrszolgálat, a felállított → *őr* az ebben szereplő előírások alapján, a biztosított jogsultságok maximális kihasználásával köteles feladatát ellátni. Az ~ megbízható ismerete az egyik feltétele az őrszolgálatba lépésnek.
<guard instructions>

Őrzés: (csapat- vagy feladatszolgálati) személyek, létesítmények, meghatározott területek, ill. értékek ellenőrzése, az ellenük irányuló → *bűncselekmények* megelőzésére, a behatolás vagy kijutás megakadályozására, ill. a → *védelem* feltételeinek megteremtésére irányuló tevékenység.
<guarding>

Őrzésbiztonság: (1) a → *fogvatartottak* törvényes, szakszerű és biztonságos őrzéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételek összessége. (2) Az ~ a fogvatartottak alapvető jogai korlátozásának indoka és zsinórmértéke. A fogva tartás ideje alatt a fogvatartottak alapvető jogai a → *fogda* rendjének és biztonságának érdekében korlátozhatók az ezeknek a céloknak az eléréséhez szükséges legkisebb mértékig.
<custody security>

Őrző-védő munkára kiképzett kutya: olyan, erre a célra kiképzett szolgálati kutya, amelyet a rendvédelmi szerv veszélyeztetett területek ellenőrzésére, rendezvények, demonstrációk biztosítására, tömegkezelési feladatok ellátására, a rendvédelmi szerv tagja intézkedésének biztosítására, → *bűncselekményt* elkövető személy felkutatására, elfogására, előállításának, ill. a rendvédelmi szerv tagjának és/vagy más személy életének, testi épségének biztosítására, a közrendre és a közbiztonságra veszélyt jelentő csoport szétosztatására, → *járőr*, járőrpár vagy → *járőr-csoport* megerősítésére, külterületek éjszakai ellenőrzésére, erdős, bokros, hegyes területek átkutatására, ellenőrzésére,

a határ és egyéb területek ellenőrzésére, → *terrorcselekmény* elkövetőjének elfogására alkalmaznak.

<protective guard dog>

Összeférhetetlenség: nemkívánatos, tiltott állapot, helyzet, amelynek keretében a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja – a miniszter által meghatározott kivétellel – a közeli hozzátartozójával közvetlen szolgálati előljáró-alarendelt viszonyba kerül, valamint amelynek révén – az állományilletékes parancsnok engedélye nélkül – olyan gazdálkodó szervezettel kerül elszámolási viszonyba, amelyben közeli hozzátartozójának tulajdoni hányada meghatározó, vagy a hozzátartozó az elszámolási viszonyt befolyásoló → *munkakört*, tisztséget lát el.
<incompatibility>

Összehangolt áruleíró és kódrendszer: → **Vámtarifaszám**

Összekötő tisztviselők: Hr.: határrendészeti értelemben a → *belső határokon* megszűnt → *határellenőrzés* nyomán keletkezett → *biztonsági deficit kompenzálása* és a tagállamok közötti együttműködés hatékonyságának javítása céljából – a → *Schengeni végrehajtási egyezmény* alapján – alkalmazott szakértők összefoglaló elnevezése. Az ~ fő feladata a tanácsadás és a segítségnyújtás a gyors információcserében, a bűnügyi jogsegélyre irányuló kérelmek végrehajtásában és a → *külső határ* őrzetével kapcsolatos kérdésekben. Konkrét feladataikat a küldő és a fogadó → *államok* közötti megállapodás tartalmazza. Feladataik ellátása során a lehető legmagasabb szintű védelemben részesülnek. Nem jogosultak önálló rendőrségi intézkedések végrehajtására. A megosztott felelősségvállalás szellemében a → *FRONTEX* is küldhet a tagállamokba egy adott időszakra ~et, akik ez alatt az időszak alatt jelentést

tesznek az ügyvezető igazgatónak. Az ~ jelentése a → *sebezhetőségi értékelés* részét képezi. A tagállamok és a FRONTEX a külső határok igazgatásával kapcsolatos operatív együttműködés megvalósítása során ~eket küldhetnek ki olyan harmadik országokba is, amelyek határigazgatási gyakorlata megfelel a minimális emberi jogi normáknak. Ezek feladatköre kibővíülhet a visszaküldéssel kapcsolatos ügyekben – ideértve pl. az → *úti okmányok* beszerzését is – való együttműködésre a harmadik országok → *hatóságaival*.

<liaison officers>

Összeköttetés átviteli közege: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint az a közeg, amelyen a jelzések vagy üzenetek továbbítása történik.

<interconnection media>

Összeköttetés rendelkezésre állása: Mab.: magánbiztonsági megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint az az állapot, amelyben egy összeköttetés képes a jelzések vagy üzenetek továbbítására.

<availability of interconnection>

P

Pallosjog (ius gladii): a 14. századtól élő jogi fogalom, amelynek lényege egyes földesuraknak az a (királyi kiváltságon alapuló) örökös felhatalmazása, hogy a birtokaik határain belül elfogott gonosztevőkön maguk hajthatták végre a halálos vagy csonkítással járó ítéletet, ami egyébként a megyei hatóságokat illette volna meg. Privilégiumuk jelképeként birtokukon akasztófát, kereket és más kínzóeszközöket állíthattak fel. Legkorábbi példái Károly Róbert király (1308–1342) korából ismertek. I. (Nagy) Lajos idején (1324–1382) már számos földesúr kapta meg ezt a jogot. Később, a polgári átalakulásig (1848. áprilisi törvények) az úriszék vette át a szerepét.
<the right to absolve a man from, or condemn him to death>

Panasz: olyan kérelem, amely egyéni jogvagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és elintézése nem tartozik más – így különösen bírósági, közigazgatási – eljárás hatálya alá.
A ~ javaslatot is tartalmazhat.
<complaint>

Panasz a rendőri intézkedéssel szemben: az → *intézkedés* által jogaiban vagy jogos érdekében sérelmet szenvedett természetes vagy jogi személy eljárás kezdeményezésére irányuló jogi aktusa. A rendőri intézkedésekre jellemző azonnali végrehajtás nem teszi lehetővé az intézkedéssel mint hatósági ak-

tussal szembeni jogorvoslatot, ezért a rendőr intézkedése által okozott sérelmek utólagos megállapítására a → *panaszeljárá*sban nyílik lehetőség.

<quasi complaint against a police measure>

Panaszeljárás: rendőri → *intézkedéssel* szembeni → *panasz* alapján induló eljárás, amelynek célja annak megállapítása, hogy az intézkedés okozott-e jog- vagy érdeksérelmet, ill. alapjogsérelmet. Az eljárás lefolytatására a panaszos döntése szerint a Független Rendészeti Panasztestület vagy a panaszolt intézkedést lefolytató rendőr szolgálati helye szerinti rendőri szerv jogosult.

<complaint procedure>

Pandúr: a 18–19. században a vármegyénként szerveződő törvényhatóságú polgári rendvédelmi testület, a pandúrszervezet tagja. A ~ok létszáma megyénként néhány tíz fő volt. Az elnevezés a latin „persecutor” szóból ered.

<local guards called persecutors>

Pánikzavar: Pszich.: → *mentális zavar*, amelynek fő tünete a rohamként, váratlanul jelentkező és indokolatlan félelem, amely egyúttal testi tünetekkel is jár (szívverés gyorsulása, verejtékezés stb.). Néhány percig tart; diagnosztizálásához a → *roham* gyakori megjelenése szükséges.

<panic disorder>

Paradigma: Kut.: általánosan elfogadott kutatási módszerek, előfeltételezések vagy elméletek gyűjtőneve. A ~ alkalmazása érvényesíti a kutatási eredményt, ami azonban nem zárja ki a ~váltást, ha ezt forradalmian új kutatási eredmények szükségessé teszik.
<paradigm>

Parafilía: a szexuális orientáció zavarainak gyűjtőneve. A ~k közé tartozik a voyeurizmus, → *exhibicionizmus*, → *frotteurizmus*, szadizmus, mazochizmus, → *pedofília* és néhány rendszertileg kevésbé jelentős ~. A ~ra a nemi kielégülés szokásostól eltérő forrásához való erős vonzódás jellemző. Ilyen forrás pl. a meztelen test vagy nemi aktus látványa (voyeurizmus), testi és pszichikai fájdalom okozása (szadizmus) vagy elszenvédése (mazochizmus).
<paraphilia>

Paramilitáris: katonai jellegű, a katonaság mintájára szervezett. A → *rendőrség* a ~ szervezeti felépítés szerint olyan szervezet, amelyet szabályok kötnek, és nem egyének, hanem szabályok igazgatnak. A ~ rendőri szervezetek a kommunista országokban álltak legközelebb a katonasághoz. A piramiszerűen felépülő struktúra és a katonai függelmi viszonyok, a rendfokozatok és a besztások kettős rendszere a kommunista rendőrségeket jellemezte leginkább. A ~ szervezetben az engedelmesség és az engedelmességre kényszerítés fontos rendőri erény volt. A ~ rendszerekben kialakult centralizáció és a döntések egyetlen központ általi kisajátítása teljesen megbénítják a rendőrség működését, figyelmen kívül hagyják a társadalmi hatásokat és következményeket, mert alárendelik azokat a politikai és szervezeti igényeknek. Ekkor kezdődött a rendőrségen belül a statisztikai szemlélet karrierje.
<paramilitary>

Parancs: (1) az előljáró szolgálati akaratának legfőbb kifejezési módja, vezetési eszköze rendelkezése, az alárendeltek kötelezettségeinek teljesítésére. (2) Az alárendeltek kötelező magatartási szabálya, az előljárói akarat megvalósítási eszköze. A ~csal szemben az alárendelt engedelmességgel tartozik. (3) Egyedi utasítás meghatározott tevékenység, feladat végrehajtására.
<command>

Párkapcsolaton belüli erőszak: a → *családon belüli erőszak* specifikus formája, amely a nem házasságban élők közötti olyan cselekmény, amely leginkább → *szexuális erőszakkal* kapcsolatosan testi vagy/és lelki sérülést okoz. Külön entitásként való kiemelését az indokolja, hogy a szexuális erőszak párkapcsolaton belüli formáját csak az utolsó néhány évtizedben kanonizálták. → *Áldozatai* elsősorban nők; célja a párkapcsolaton belüli dominancia megszerzése. Specifikus formája a találkaerőszak, amely fiatal férfiaknál és nőknél egyaránt előfordul, és tartós párkapcsolaton kívül jelentkezik. Ez utóbbi sokszor kölcsönös (kétoldalú erőszakos dominanciaharc). Lenore Walker feminista kutató (1979) által indított – „A nők védelmében” – mozgalom hatására ma már nem számít tabutémának a ~. Mivel az úttörő kutatók alapvetően a nők elleni erőszakkal foglalkoztak, ezért a „bántalmazott nő szindróma” fogalma is használatos, amely nemcsak politikai, hanem jogi fogalomká is vált. A szerteágazó kutatásoknak köszönhetően a téma kiterjedt szakirodalommal rendelkezik. Bebizonyították, hogy az → *erőszak* ismétlődésének értelmében a bántalmazások mögött sajátos dinamika feszül, amelyet az „erőszak ciklusa” modellben lehet ábrázolni. A → *kutatások* eredményeként felismerték, hogy a ~ egyik direkt következménye lehet a poszttraumás tünetegyüttes, ill. a szenvedélybetegségek kialakulása. Azonban nemcsak kizárólagosan a nőket, hanem

a férfiakat is érinti a párkapcsolaton belüli bántalmazás. Hazai kutatások alapján elsőként Tamási Erzsébet (2005) egyértelműsítette, hogy a férfiak sérelmére elkövetett családon belüli erőszak sértetteinek száma nem elhanyagolható.

<intimate partner violence>

Part menti halászat: a schengeni szabályozás értelmében a halászat olyan fajtája, amelynek során a hajók naponta vagy 36 órán belül visszatérnek a tagállamok területén lévő kikötőbe anélkül, hogy egy harmadik ország területén lévő kikötőbe befutnának.

<coastal fisheries>

Pártfogó felügyelet: önállóan – büntetés helyett – és → *büntetés* vagy más → *intézkedés* mellett egyaránt alkalmazható büntetőjogi → *intézkedés*. Önálló alkalmazás esetén a maximális időtartama öt év, életfogytig tartó → *szabadságvesztésből* feltételes szabadságra bocsátás esetén legfeljebb tizenöt év lehet. A pártfogolt magatartásának irányítása és ellenőrzése révén igyekszik segíteni a társadalomba való beilleszkedését, elejét véve további → *bűncselekmény* elkövetésének. A kapcsolatos tevékenység ellátása a pártfogó felügyelői szolgálat által kijelölt → *pártfogó felügyelő*, ill. a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő feladata. Kötelező ~ alá helyezni azt, akit életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátottak, valamint az olyan visszaeső elkövetőt, akit – újabb bűncselekmény miatt, büntetés helyett – próbára bocsátottak, vagy a büntetésének végrehajtását felfüggesztették. A → *bíróság* ~ alá helyezheti a → *terheltet* a vádemelés elhalasztásának tartamára, az → *elítéltet* a feltételes szabadság tartamára, a próbára bocsátás próbaidejére, továbbá azt, akinek jóvátételi munkát írt elő, vagy a próbaidő tartamára azt, akinek a szabadságvesztés-büntetését felfüggesztették.

Időtartama az itt felsorolt esetekben rendszerint igazodik annak a jogintézménynek az időtartamához, amely mellé rendelték. A ~ alá helyezett személy köteles a pártfogóval rendszeres kapcsolatot tartani, az → *ellenőrzéséhez* szükséges felvilágosításokat megadni, valamint a törvényben vagy → *határozatban* előírt magatartási szabályokat megtartani. A pártfogolt részére általános magatartási szabályokat törvény, személyre szabott magatartási szabályokat pedig a bíróság – vádemelés elhalasztása esetén az ügyész – állapít meg. Megszegésük esetén az elítéltől megvonják a ~ alkalmazásának alapjául szolgáló jogintézményhez kapcsolódó kedvezményeket.

<probation supervision>

Pártfogó felügyelő: bv. → *szervezethez* tartozó, a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásával összefüggésben segítő-támogató személy. Gondozási tevékenysége keretében együttműködik a helyi önkormányzatokkal, a munkáltatókkal, az → *elítélt* társadalomba beilleszkedését segítő, karitatív civil szervezetekkel, vallási közösségekkel, egyéb önkéntes közreműködőkkel.

<probation officer>

Parti tenger: adott ország partjai mellett fekvő azon tengerövezet, amely a szárazföld vonalától (alapvonalától) a tenger belseje felé eső, az ebben érintett ország által meghatározott – általában 3–12 mérföld – mélységet fog át.

<territorial sea>

Partnerscsoport: a → rendőrség állandó csa-patszolgálati szervében működő, művelettámogató, konfliktusmegelőző → *szolgálati csoport*, amelynek rendeltetése a → *tömegrendezvények* rendőri jelenlétének demonstrálása, valamint a folyamatos kapcsolattartás, továbbá a többirányú kommunikáció.

<partner team>

Patológiás ittasság: Drog.: kis mennyiségű → *alkohol* fogyasztása után fellépő tudatzavaros állapot, amelynek fő jellemzője az erőszakosság. Ezt kimerültségérzet, alvás, majd emlékezetkiesés követi. A szokványos részegségtől eltérően nem jár mozgáskoordinációs problémákkal vagy lelassult reakcióidővel, és nem kötődik alkoholfüggőséghez (→ *alkoholizmus*). Egyes országokban a beszámíthatóság megkérdőjelezésének egyik gyakori oka vagy ürügye. A tudatzavar fennállását igazságügy szakértői vizsgálat döntheti el.

<pathological alcohol intoxication>

Pauler Tivadar (1816–1886): büntetőjogász és jogbölcsész, egyetemi tanár, igazságügyi miniszter, az MTA tagja. 1838–1848 között a zágrábi, 1848-ban a győri jogakadémián, 1848-tól a pesti egyetemen tanár. Mint a magyar kormány kinevezettjét 1859-ben elbocsátották, de néhány hónap múlva ideiglenesen állásában megerősítették. 1852–1878-ig a büntetőjog tanára a pesti egyetemen. 1861–1862-ben az egyetem rektora. 1863-ban rövid ideig a hétszemélyes táblának, 1869-ben a Kúria legfőbb ítélőszéki osztályának bírója. 1871. február 10-től 1872. szeptember 4-ig vallás- és közoktatásügyi, 1872. szeptember 8. és 1875 március 2. között igazságügyi miniszter az Andrássy-, a Lónyay-, a Szlávy- és a Bittó-kormányban; 1878. június 30-án végleg megvált egyetemi katedrájától, és július 1-től haláláig ismét az igazságügy-miniszteri tárcát viselte Tisza Kálmán kormányában. 1880-ban az MTA másodelnöke. 1871-től 1886-ig országgyűlési képviselő. Számos fontos jogalkotás kezdeményezője, minisztersége alatt kezdődtek meg a magyar polgári törvénykönyv, valamint a büntetőeljárás törvénykönyv előkészítésének munkálatai. Toldy Ferencsel együtt megalapította az „Új Magyar Múzeum” c. folyóiratot. Eredetileg Kant gyakorlati bölcsészetének híve, lényegében azon-

ban kompromisszumot fogadott el az észjogi és történeti jogi iskolák között. Munkásságának tudományos értékét erősen túlbecsülték. Főbb művei: *Jog- és államtudományok encyklopaediája*, Pest, 1871.; *Észjogi előtan*, Pest, 1873.; *Büntetőjogtan I–II.*, Pest, 1873.; *Adalékok a hazai jogtudomány történetéhez*, Budapest, 1878.

<Tivadar, Pauler>

Pedofília: gyermekek és serdülőkorúak iránti szexuális vonzalomban megnyilvánuló → *parafília*. A pedofil személyek nem alkotnak homogén populációt; egyeseknél a ~ kizárólagos, másoknál nem az, vagyis a szexuális vonzalom a ~-val párhuzamosan felnőttek irányában is megnyilvánulhat. A szexuális aktusokban megvalósuló ~t → *mentális zavarnak*, a pusztán vágyakban megnyilvánuló specifikus szexuális érdeklődésnek tekintik. Háttérében gyakran idegrendszeri elváltozások állnak. Ha kialakul, a ~ tartós, gyakran egész életen át fennmarad, bár intenzitása az életkor folyamán ingadozik, és idős korban csökken. Orvosi kezelése megoldatlan, de vegyi kasztrációval megszüntethető; ezt az eljárást több országban törvényes keretek között alkalmazzák. A ~t mint betegséget elsőként Richard von Krafft-Ebing (1886) írta le „Psychopathia Sexualis” c. művében. Később, 1980-ban a DSM-III-ban jelent meg két kritériummal, majd a DSM-IV már megkülönbözteti a ~ kizárólagos (azaz gyermek iránt érdeklődő), ill. nem kizárólagos altípusait. Komoly kihívás elé állítja a kutatókat a pedofil személyek vizsgálata, mert nem alkotnak homogén populációt. A pedofilok karakterjellegzetességei és viselkedései ugyan ismertek, azonban ennek ellenére pszichológiai szempontból mégsem körvonalazható egy tipikus pedofil személyiségprofil. A ~ okainak vizsgálatában egyre több kísérleti bizonyítékokat találtak az agyi diszfunkciók terén. Eltéréseket tapasztaltak

az agy frontostriatális rendszerének morfológiájában, a kisagyban, valamint a frontokortikális lebenyben. A pedofil személyek büntetésében elterjedőben van a kémiai kasztrációs terápia, amelyet Kalifornia Államban vezettek be elsőként. Azóta több tagállamban alkalmazott metodika és Európában (pl. Lengyelországban, Nagy-Britanniában, Oroszországban, Észtországban) is törvényi erejű szankció lett.

<paedophilia, paedophilic disorder>

Peel, Sir Robert (1788–1850): brit konzervatív párti politikus. 21 éves korától a parlamenti alsóház tagja, 1809-től hadügyminiszteri helyettes államtitkár, 1822–1830 között belügyminiszter. Az ő nevéhez fűződik a londoni állami rendőrség (→ *Metropolitan Police Service*) 1829-ben történő felállítása. 1834–1835 és 1841–1846 között két alkalommal is betöltötte a kormányfői tisztséget. Nevét a mai angol rendőrök köznyelvben elterjedt „Bobby” elnevezése is őrzi.

<Sir Robert Peel>

Pékár Ferenc dr., Zebegnyő (1859–1925): budapesti rendőrfőkapitány-helyettes. Pályáját 1882-ben kezdte a fővárosi rendőrségnél írnokeként. 1906-ban főkapitány-helyettesé nevezték ki. A rendőri intézmények terén bevezetett reformjai a budapesti államrendőrséget nyugat-európai színvonalra emelték. Az ő segítségével honosodott meg az ujjnyomattan (→ *daktiloszkópia*) alkalmazása Magyarországon, emellett részt vett az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal megszervezésében, fejlesztette a rendőri szakképzést és szakirodalmat, valamint reformjaival előkészítette a vidéki rendőrségek államosítását.

<Ferenc, Pékár>

Pénzbírság, pénzbüntetés: a fegyelmi büntetés egyik neme, amelyet enyhébb fegyelmi vétség elkövetése esetén alkalmaznak.

<fine, penalty>

Pénzbüntetés végrehajtására irányuló jogsegély: az → *Európai Unió belüli bűnügyi együttműködés* keretében a → *végrehajtási jogsegély* egyik fajtája. Meghatározott összeget meghaladó, más tagállamban kiszabott pénzbüntetés végrehajtása azon tagállam által vehető át, ahol a → *terhelt* lakó- vagy tartózkodási hellyel, a jogi személy székhelyével vagy telephellyel, ill. bármelyikük → *vagyonnal* vagy jövedelemmel rendelkezik. A tagállami → *határozatban* kiszabott pénzbüntetés → *szabadságvesztésre* való átváltoztatására csak akkor kerülhet sor, ha ahhoz a kibocsátó tagállam hozzájárult. Ha a tagállami hatóság a szabadságvesztésre való átváltoztatáshoz nem járult hozzá, és a terhelt nem fizette meg a pénzbüntetést, akkor az → *adók* módjára behajtandó köztartozásnak minősül. Ennek keretében lehetőség van nemcsak pénzbüntetés, hanem a jogi személlyel szemben alkalmazott pénzbírság, → *bűncselekmény* elkövetése miatt bűnösséget megállapító vagy azon alapuló tagállami határozatban megállapított eljárási költség, sértett vagy a köz javára fizetendő jóvátétel átvételére is. Ilyen esetekben azonban a tagállami határozatban kiszabott pénzbüntetés átváltoztatásának nincs helye, de a pénzbüntetés – a sértett javára fizetendő jóvátétel kivételével – meg nem fizetése esetén adók módjára behajtandó köztartozásnak minősül. A terhelt által megfizetett, ill. a terheltlen végrehajtott pénzüsszeg nemzetközi megállapodás eltérő rendelkezése hiányában a magyar → *állam* tulajdonába kerül. A meghatározott összeget meghaladó pénzbüntetés átadható a terhelt lakóhelye, tartózkodási helye, a jogi személy székhelye vagy telephelye szerinti tagállamnak, vagy annak, ahol a terhelt vagy a jogi személy vagyonnal vagy jövedelemmel rendelkezik.

<international legal assistance for enforcement of monetary sanctions>

Pénz- és értékszállítás: azon technikai, szervezeti és személyi → *intézkedések*,

védelmi és képzési rendszerek összessége, amelyek együttesen biztosítják a szállítandó pénz, érték, termék és egyéb áruk helyváltoztatás közbeni → *örzését* és védelmét.
<money and value transfer>

Pénzintézet: olyan pénzügyi intézmény, amely betétet gyűjt, hitelt és pénzkölcsönt nyújt, valamint egyéb pénzügyi szolgáltatási tevékenységet végez. A ~ fajtái a vonatkozó jogszabályok szerint: bankok, szakosított hitelintézetek, takaré-, illetve hitelszövetkezetek. A hatályos jogszabályok szóhasználata 1996. évtől a pénzintézet helyett a hitelintézetet kifejezést alkalmazza.
<financial institution>

Pénzügyi ellenjegyzés: a → *kötelezettségvállalás* pénzügyi teljesíthetőségét igazoló érvényességi feltétel. A → *kötelezettségvállalás* a gazdasági vezetőnek vagy az általa kijelölt személynek az ellenjegyzése után, és csak írásban történhet. A ~t mindenkor megelőzi a → *kötelezettségvállalás* nyilván tartásba vétele.
<financial countersigning>

Pénzügyi számvitel: az államháztartás számvitelének egyik alrendszere. A ~ a → *vagyon* és annak összetétele, a tevékenység eredménye valóságnak megfelelő, folyamatos, zárt rendszerű, áttekinthető nyilvántartását és az éves költségvetési beszámoló ezekre vonatkozó részei megbízható és valós összképet mutató elkészítését biztosítja.
<financial accounting>

Perszeverancia: az elkövetési módhoz való állhatatos és kitaró ragaszkodás. Olyan felvett magatartás, amely az alapvető személyiségjegyekre alapozottan éveken keresztül formálódik, majd stabilizálódik, és amelynek során a szokások készségszerűvé, dinamikus sztereotípiává alakulnak.
<perseverance>

Perújítás: rendkívüli perorvoslati forma jogerős ügydöntő → *határozat* ténybeli hibáinak kiküszöbölésére. ~nak csak a → *büntetőjogi felelősség* kérdésében hozott érdemi határozat ellen, ill. a → *bíróság* által az eljárást jogerősen megszüntető vagy a tárgyalás, annak mellőzésével hozott végzés ellen van helye. Kezdeményezése ~i indítvány nyál történik, a → *terhelt* terhére csak életében és csak elévülési időn belül van helye. A terhelt javára a ~nak nincs időbeli korlátja, az ítéletet a terhelt hátrányára nem lehet megváltoztatni. ~i okok: új bizonyíték, ítélt dolog, hamis vagy hamisított bizonyíték felhasználása, a hatóság → *bűncselekménye*; határozat a terhelt távollétében, köztársasági elnöki kegyelem. E két utolsó ~i oknál kötelező a ~ lefolytatása az erre irányuló indítvány benyújtásakor. A ~i indítványban meg kell jelölni annak okát és bizonyítékait, majd a megengedhetőség kérdésében döntésre jogosult → *bíróság* területén működő ügyésznél írásban kell benyújtani. A ~ „kétlépcsős” eljárás. Először a ~ megengedhetőségének kérdésében döntenek, majd a tényleges ~t a bírósági eljárás általános és az elsőfokú bírósági tárgyalás szabályai szerint folytatják le. Az elrendelt ~i eljárásban a bíróság a ~t elutasítja, ha azt alaptalannak találja. Ha a ~ alapos, a bíróság az ítéletnek a ~sal megtámadott részét hatályon kívül helyezi, és új ítéletet hoz. Az eljárást ~ idején hatályos eljárási törvény szerint kell lefolytatni.
<retrial>

Phishing (adathalászat): folyamat, amely során az adathalászok egy ismert oldal vagy vállalkozás (leggyakrabban bankok, pénzintézetek) nevében hamis e-mailt küldenek, és ezzel megszerzik a felhasználók jelszavait, → *adatait*, amelyekkel aztán visszaélnek, vagy amelyeket a feketepiacon értékesítenek.
<phishing>

Pilóta nélküli légi jármű: kizárólag fedélzeti autonóm vagy távirányítással működő, elektronikai és elektromechanikai rendszerek által vezérelt és irányított repülő eszköz. <unmanned aerial vehicle – UAV>

Pilóta nélküli légi jármű-rendszer: a → *pilóta nélküli légi járművek*, valamint az azok üzemeltetéséhez, távirányításához vagy az autonóm irányításhoz szükséges rádióelektronikai, optikai és más eszközök egymással összehangolt, funkcionális egysége. <UAV-system>

PIU (utasadat-információs egység): a PNR-adatok gyűjtését, tárolását feldolgozását, → *kockázatelemzését* végző nemzeti bünyügyi szerv, amely az → *Európai Parlament* és a Tanács (EU) vonatkozó – a terrorista és súlyos → *bűncselekmények* megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása érdekében történő légiutas-adatok gyűjtéséről és felhasználásáról szóló – irányelve alapján, 2016-tól létrehozott tagállami nemzeti hatóság. A ~ lehet a terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása terén illetékes önálló hatóság vagy egy ilyen hatóság szervezeti egysége. A ~ felel a PNR-adatoknak a légi fuvarozóktól történő gyűjtéséért, ezen → *adatok* tárolásáért és kezeléséért, továbbá az adatoknak vagy a kezelésükből származó eredményeknek az illetékes hatóságok részére történő továbbításáért; valamint mind a PNR-adatoknak, mind a kezelésükből származó eredményeknek más tagállamok ~eivel és az → *Europollal* történő cseréjéért. A ~ és a légitársaságok között az adatsere elektronikus úton valósul meg. A ~ szerepét Magyarországon a → *Terrorelhárítási Információs és Bünyügyi Elemző Központ (TIBEK)* Utasadat Információs Egység (Hungarian Passenger In-

formation Unit, a továbbiakban: HU-PIU) látja el. A HU-PIU veszi át a légitársaságtól a Magyarországról Schengen-külső és Schengen-belső desztinációkba induló, ill. onnan Magyarországra érkező járatokon utazó utasok adatait. Az adatokat előre beállított profilk alapján automatikusan elemzi e rendszer, majd jelzi az operátornak, ha gyanús adatot talált. A rendszerben manuálisan is lehet keresni, de csak akkor, ha az arra jogosult hatóságtól (nyomozó hatóságok, → *titkosszolgálatok*, → *ügyészség*, → *bíróság*) kapott megkeresést a TIBEK. Az adatvédelmi felügyeletet Magyarországon a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) látja el. <Passenger Information Unit>

PNR (utasnyilvántartási adatállomány): az → *Európai Parlament* és a Tanács (EU) – a terrorista bűncselekmények és súlyos → *bűncselekmények* megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása érdekében történő légiutas-adatok gyűjtéséről és felhasználásáról szóló – irányelve alapján, a légi fuvarozók részéről a nemzeti kormányok felé történő, egy-egy légi utasra vonatkozó, az utazáshoz kötelezően megadandó személyes és utazási adatok (PNR-adatok) összessége. A ~-adatok tartalmazzák az utas családi és utónevét, nemét, a járat számát, a járat indulási és érkezési idejét, az indulási, a tranzit- és a célállomást, a nyilvántartási helymeghatározó kódot (rekordlokátor), a jegykiállítás időpontját, az utassal együtt utazók nevét és az utazók számát, az utas által közölt kapcsolattartási → *adatok*at, különösen az utas és a vele utazók lakó- és tartózkodási helyének címét, telefonszámukat, e-mail-címüket, a hitelkártyával vagy bankszámlával kapcsolatos, az utazási tranzakcióhoz nem kötődő tranzakciós adatok kivételével valamennyi rendelkezésre álló fizetési vagy számlázási → *információt*, a repülőjegyre vonat-

kozó adatokat, így különösen az azt kibocsátó légitársaság nevét és a repülőjegy sorszámaát, a foglalási nevet, az utazási iroda/utazásközvetítő nevét, az ülőhely számát és egyéb helyinformációkat, a poggyászra vonatkozó adatokat, az utazás körülményeire vonatkozó adatokat, valamint a fentiekben felsorolt adatok módosításait. A ~ adatokat a légitársaságoknak kell továbbítaniuk az illetékes → *hatóság* felé. A ~ adatokat a → *PIU*-k (Magyarországon a HU-PIU) kezelik, az adatok védelmének betartását nemzeti felügyeleti hatóságok (Magyarországon a Nemzeti Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóság – NAIH) és az → *Európai Unió* adatvédelmi tisztviselője ellenőrzi. A ~ adatformátum (Passenger Name Record data format – utasnyilvántartási adatállomány digitális adatfaj-konvenció) a légi fuvarozók számára meghatározott, az utasforgalom adatainak egységesített elektronikus (digitális) felépítése a nemzeti kormányok felé történő továbbításához. A ~ adatformátumot a PNRGOV (Passenger Name Recognition for Governments – Utasnév-felismerés a kormányok számára) alapján kidolgozott protokollok és elfogadott szabványok határozzák meg.

<Passenger Name Record>

Pókhálórendszer: a → *terrorszervezetek*, ill. a → *terrorcselekmények* elkövetésére létrejött vagy létrehozott sejtek olyan szervezeti felépítménye, amelyben az egyes egységek a tevékenységüket a velük (nyomon követhető vagy könnyen felderíthető, nyilvános kapcsolatban nem álló, kizárólag konspirált módszerrel, elektronikus úton vagy közvetítők láncolatán keresztül) kommunikáló politikai vagy magasabb szintű műveleti központ utasításainak megfelelően hajtják végre. Az egyes egységek egymás előtt is ismeretlenek, egymással kapcsolatot nem tartanak.

<spiderweb network>

Polgári hírszerzés: az → *állam* általános, stratégiai, nem katonai vonatkozású (így különösen politikai, gazdasági, pénzügyi stb.) hírszerzési feladatok ellátására szolgáló → *szervezete*, ennek tevékenysége.

<civilian intelligence>

Polgári jogi igény: a → *büntetőeljárá*sban a → *terhel*ttel szemben érvényesíthető, a → *vád* tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett kárigény.

<private civil law claim>

Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok: egy demokratikus jogállam általános, nem katonai (így különösen politikai, gazdasági, pénzügyi, alkotmányvédelmi, kémelhárítási) vonatkozású, nemzetbiztonsági feladatai ellátására hivatott, a nemzetbiztonsági törvényben rögzített szervezeteinek összefoglaló megnevezése. Magyarországon 2018-ban ezek közé tartozik az: 1. Információs Hivatal; 2. Alkotmányvédelmi Hivatal; 3. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat; 4. Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ.

<civilian national security services>

Polgári ostromállapot: szakmatörténeti kategória, Concha meghatározásának lényege szerint „a → *közrend* felbomlása esetén → *rendőrség* és a → *biróság* hatalmának kitágítása”. (CONCHA 1905)

<state of martial law>

Polgári válságkezelés: nem katonai → *szervezetek* által és nem katonai eljárások, műveletek alkalmazásával végrehajtott válságkezelő tevékenység.

<civilian crisis management>

Polgári válságkezelő missziók: elsősorban rendvédelmi és közigazgatási szakértők bevonásával egy adott konfliktusövezetben végrehajtott tevékenység.

<civilian crisis management missions>

Polgári védelem: állampolgári feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja a → *katasztrófák*, ill. fegyveres összeütközés esetén a lakosság életének, életfeltételeinek megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében.

<civil protection>

Polgári védelmi kötelezettség: a jogrendszertől fakadó személyes kötelezettség az emberi élet-, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében, amely magában foglalja az adatszolgáltatási, a bejelentési, a megjelenési kötelezettséget és a polgári védelmi szolgálatot. Minden magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar → *állampolgár* számára, a hon- és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – ~ írható elő. A ~ személyes közreműködési kötelezettséget jelent. A ~ 18 éves kortól a mindenkor i öregségnyugdíj-korhatár eléréséig terjed ki azon magyar állampolgárokra, akik belföldön lakóhellyel rendelkeznek. Ez alóli mentesség esetei elsősorban a gyermekneveléshez és a kötelezettség alatt álló személy egészségi állapotához igazodnak, és csak ezen állapot fennállásáig érvényesek. A ~t a munkaköre ellátásával, köz megbízatása gyakorlásával teljesíti az, aki törvényben felsorolt szervezetnél vagy munkakörben dolgozik, vagy az ott megjelölt közfeladatot látja el.

<civil protection obligation>

Polgári védelmi mechanizmus: a → *szubszidiaritás* elve alapján az → *Európai Unió* és a tagállamok közötti fokozott együttműködés előmozdítására létrehozott közösségi eljárás, amely súlyos vagy közvetlenül fenyegető súlyos → *veszélyhelyzetek* esetén azonna-

li segítségnyújtás igényelhetőségét biztosítja a → *polgári védelem* terén. A ~ rendeltetése az, hogy előmozdítsa elsősorban a személyek, másodsorban a környezet és a tulajdon hatékonyabb védelmének biztosítását olyan nagyobb veszélyhelyzetek esetén, mint a természeti, műszaki, radiológiai vagy környezeti balesetek az unión belül vagy azon kívül. Ilyen típusú → *katasztrófák* mindegyike esetén a ~ keretében polgári védelmi és más veszélyhelyzeti segítségnyújtás kérhető az érintett ország reagálási képességeinek kiegészítése céljából. A → *terrorcselekmények*, valamint a nukleáris vagy radiológiai balesetek által okozott katasztrófák esetében a ~ csak a polgári védelem körébe tartozó katasztrófakészültségi és reagálási intézkedésekre terjedhet ki.

<civil protection mechanism>

Polgári védelmi szervezet: az a → *szervezet*, amely önkéntes és köteles személyi állomány útján a → *katasztrófák* elleni védekezésről szóló törvényben meghatározott módon, valamint fegyveres összeütközés idején végrehajtandó polgári védelmi feladatokat lát el. Lehetnek központi, területi, települési és munkahelyi ~k, amelyek állományát a polgári védelmi feladatok ellátása érdekében a lakóhely szerint illetékes polgármester kötelezés útján jelöli ki.

<civil protection organization>

Polgári Veszélyhelyzeti Információs Rendszer: a → *Belügyminisztérium* működtetésében Magyarország biztonságát érintő rendkívüli események, → *katasztrófaveszély* és veszélyhelyzetek elhárítására való felkészülés, a bekövetkezett események hatásai csökkentésének, megszüntetésének, valamint az eredeti helyzet visszaállításának támogatására, továbbá a lakosság életvédelméhez és létfenntartásához szükséges anyagi javainak védelme érdekében kialakított rendszer. A ~ a katasztrófaveszély és ve-

szélyhelyzet-kezelésben részt vevő szervek számára az események alakításával kapcsolatos dinamikus → *adatokat* egységes felületen közzéteszi, az informatikai rendszerben található → *információk* elérhetősége érdekében.

<civil emergency response information system>

Polgári veszélyhelyzeti tervezés: a → *védelmi igazgatás* közös, civil-katonai tervezési rendszere a kormányzás folyamatos biztosítása, a lakosság és az anyagi javak védelme, a nemzetgazdasági működőképesség fenntartása, a honvédség és a rendvédelmi szervek, a szövetségi műveletek polgári támogatása, ill. a hatóságok katonai erővel, eszközökkel segítése érdekében.

<planning for civil emergencies>

Polgármesteri hivatal: helyi önkormányzat képviselő-testülete által az önkormányzat működésével, a polgármester, ill. a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntés-előkészítésére és teljesítésére alapított → *költségvetési szerv*.

<mayor's office>

Polgárőr: az a jogkövető → *állampolgár*, aki önként vállalt tevékenysége során hatósági jogkörrel nem rendelkezve lát el közfeladatot, és ennek során fokozott büntetőjogi védelemben részesül, ill. fokozott → *büntetőjogi felelősség* terheli. A ~ szolgálata ellátása során a → *rendőrségnél* rendszeresített hatóanyag-tartalmú és töltőanyag tömegű vegyi eszközt (gázspray) tarthat magánál, amelyet kizárólag jogos védelmi helyzetben használhat.

<civil guard>

Polgárőri tevékenység: a helyi → *közrend* és → *közbiztonság* védelme, valamint a → *bűnmegelőzésben* való közreműködés érdekében → *polgárőr* által végezhető közterü-

leti járőr-, figyelő-, továbbá jelzőőri szolgálatok összefoglaló megnevezése.

<civil guard activity>

Polgárőrség: önkéntes alapon szerveződő olyan társadalmi önvédelmi → *szervezet*, amelynek célja a települések biztonságának erősítése, a lakóközösséget veszélyeztető → *bűncselekmények* megelőzése, a közlekedési balesetek elkerülésének segítése, a gyermek- és ifjúságvédelem erősítése, valamint az állami feladatokat ellátó szervek munkájának lakossági segítése. Mára a ~ egy jól szervezett, egységes szemléletű, egyben hazánk messze legnagyobb létszámú társadalmi bűnmegelőzési szervezetévé vált, 2016-ban több mint 2 000 egyesületben lévő tagjainak összlétszáma meghaladta a hatvan-ezer főt. A ~ helyi polgárőr-egyesületekből, területi (fővárosi, megyei) polgárőrszervezetekből és az → *Országos Polgárőr Szövetségből* áll.

<civil/home guard>

Police malware: a → *ransomware*-eknek azon változata, amellyel a → *rendőrség* nevében zsarolnak felhasználókat.

<police malware>

Policziatudomány: Karvasy Ágoston 1843-as meghatározása szerint „olyan tudomány, amely azon elvek összessége, melyeknek a célja a jog uralkodásának, a személyi és közösségi jólét megalapozása, továbbá ennek folyamatos biztosítása. Megítélése szerint rendeltetése a belső bátorság, és a közrend a statusában minden lehetséges sértések, és balesetek ellen történő oltalmazás is. Egyébiránt azt a személyzetet, amely a ~ céljának eléréséhez rendeltetett, policziának, vagy rendőrségnek hívják.” (KARVASY 1843)

<'policzia' science (archaic name for police science)>

Poligráf: görög szó, amely „többféle írás”-t jelent. Sokcsatornás műszer, egy időben több, az emberi szervezetben végbemenő fiziológiai változást mér, és írótüsk segítségével papírszalagra rajzolt görbék formájában vagy számítógép merevlemezére rögzít. Egy eszköz ~ként akkor használható, ha minimum három biológiai paraméter mérésére alkalmas. Méri pl. a légzés, a vérnyomás, a bőr (vezetőképesség), a mozgásaktivitás változásait, ill. az egyes vértagokon átáramló vérmennyiséget. A ~os műszeres vallomás-ellenőrzési módszerének alapja, hogy a leleplezéstől és annak következményeitől való félelem detektálható. A ~ot a → *szaktanácsadó* kezeli, aki a vizsgálati eredményét feljegyzésben rögzíti. A ~os vizsgálat írásos beleegyezése esetén végezhető el nagykorú → *tanún*, ill. felnőttkorú → *gyanúsított*.
<polygraph>

Politeia: Ógörög kifejezés, több nyelv rendőrséget jelentő szavának etimológiája a ~ szóra vezethető vissza: pl. angol police; német Polizei; vagy akár a latin politia. A magyar rendőr és rendőrség kifejezések nyelvújítás kori szóösszetételek. A rendőr kifejezés első írott forrása 1823-ból való.
<city, town, state (Greek)>

Politika: (1) az államvezetés és kormányzás egészében vagy egy-egy ágazatában, az ország belső életének irányításában és a nemzetközi kapcsolatokban követett, osztályérdekektől meghatározott alapelvek összessége és a megvalósításukra irányuló társadalmi tevékenység. (2) Valamely társadalmi csoport, osztály, párt ilyen vonatkozású eszméinek, céljainak összessége, ill. általuk meghatározott tevékenysége. (3) Valamely közösség, → *szervezet*, vállalat, intézmény társadalmi érdekű tevékenységének sajátága, jellegzetessége. (4) A közösség sorsával törődő, foglalkozó, az → *állam* ügyeiben részt vevő,

irányító vagy döntő szerepet játszó közéleti tevékenység, a társadalom életének e tevékenység által meghatározott tere. (5) Valakinek másokkal kapcsolatban kialakított, gyakran hátsó gondolatokkal befolyásolt véleménye, magatartása, eljárása, cselekvésmódja.
<politics, policy>

Politikai rendészet: az → *állam* biztonsága ellen irányuló → *bűntettek*, → *vétségek* és politikai mozgalmak titkos ellenőrzése, felderítése.
<political policing>

Politikai rendőrség: a második világháború után hazánkban létrejött olyan → *rendőrség*, amelynek rendeltetése leginkább a fennálló hatalommal szembeni nézeteket valló személyek felderítése, kiiktatása volt. A magyar ~ megszervezése két helyszínen, két vezetővel indult meg. Debrecenben Tömpe Andrással, Budapesten (1945. január 17-től) Péter Gáborral. Ennek a kettősségnek lett az eredménye, hogy 1945 elején megalakult a Tömpe vezette Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztálya, ill. a Péter által parancsnokolt Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztálya. A PRO ténylegesen 1945. február 2-án alakult meg, vezetője Péter Gábor lett, helyettesei Fehér Lajos (1946-ig), Tímár István (1947-ig), Kovács János (1948-ig). A Tömpe-féle csoport február 26-án csatlakozott, és az Andrassy út 60.-ban helyezték el. A politikai rendészethez 1945 januárjában főként partizánok, antifasiszták, szökött katonák és munkaszolgálatosok csatlakoztak, de a kommunista vezérkar előszeretettel merített egykori harcostársai, az illegalitás veteránjainak a sorából. 1946-ban Rajk László belügyminisztersége alatt az Államvédelmi Osztály (ÁVO) felállítását az országos hatáskörű, egységes politikai rendőrség igénye indokolta. 1948. szeptember 10-i hatállyal az ÁVO kivált a rendőrség

kötélékéből, és közép fokú hatósági → *szervezet*ként Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága (BM ÁVH) néven folytatta tevékenységét, és ezzel vette kezdetét a politikai rendőrség militarizálódása. A folyamat csúcspontját az 1950. január 1-jén önállóvá vált Államvédelmi Hatóság (ÁVH) jelentette, amely tekintélyes létszámú karhatalommal, határőrséggel vértette fel magát. 1956. október 28-án az ÁVH-t Nagy Imre felszámolta.

<political police>

Polizei-Landreiter: 1823-ban Márton József "Német-magyar-deák szótárában" szerepelt először a rendőr kifejezés a német Polizei-Landreiter magyar megfelelőjeként.

<police officer (German)>

Populáció: Kut.: a kutatás alanyainak összessége. Tágabb értelemben a lakosságnak az a része, amelynek vizsgálatára a → *kutatás* irányul. A kutatási ~ egy minta, amely a lakosságnak csak kis részét foglalja magában. Ennek alapján vonunk le következtetéseket a lakosságra (a tágabb értelemben vett ~ra) → *statisztikai* eljárások segítségével.

<population>

Poszttraumás stressz szindróma: → *trauma* hatására kialakuló sokrétű → *mentális zavar* (poszttraumás stresszzavar). Jellemzők rá a → *szorongás*, → *hangulat-zavarok*, különböző → *agressziós* kórképek, → *pszichózis* tüneteinek együttes megjelenése. Gyakoriak az → *alvászavarok*, → *disszociatív zavar* és egyes kognitív, valamint szociális problémák. Rendészeti jelentőségét részben a ~ban szenvedők nehéz kezelhetősége jelenti, részben az, hogy traumás élmények következtében a rendészetben dolgozók körében is kialakulhat, ami így jelentős → *mentálhigiénés* probléma lehet. Tünetei → *pszichoterápiával* és/

vagy → *farmakoterápiával* enyhíthetők, de a zavar végleges gyógyítása nem megoldott. <post traumatic stress syndrome, post traumatic stress disorder>

Poszttraumás stresszzavar: traumatikus események során megjelenő stressz következményeként kialakuló szindróma (tünetegyüttes). Az → *áldozat* általában olyan helyzettel szembesül, amely kívül esik addigi tapasztalatain. A → *traumát* követően zavar (tünet) jelenik meg, amely az eredeti élménytől számítva hónapok, akár évek múltán is fennállhat, amelyet előidézhet egy-egy olyan momentum, amely kapcsolatban áll az eredeti traumatikus tapasztalattal. Legfőbb tünete (így pl. alvászavar, koncentrációs zavar, izgatottság, lelassultság) mellett vegetatív (pl. szívdobogás, mellkasi szorítás, gyomor- és bélrendszeri zavarok, izomfeszültség, légzési nehézség), hangulati (pl. melankólia, depresszív hangulat, felhangoltság) és kognitív (pl. negatív gondolati körök, gondolati „kattogás”, zavaró, katasztrofizáló gondolatok) tünetek fordulnak elő. A traumatikus esemény a személy számára váratlan és megjósolhatatlan történés, amely megváltoztathatatlan, esetleg súlyos fizikai sérülésekkel, emberi és érzelmi veszteségekkel, anyagi károkkal jár együtt (pl. természeti katasztrófák, balesetek, erőszakos → *bűncselekmények* stb.).

<posttraumatic stress disorder>

Pótmagánvádló: közvadás → *bűncselekmények* esetén a → *vádat* képviselő → *sértett*.

<party filing substitute legal action>

Pozitivizmus: a 19. század utolsó harmadában kibontakozó, a társadalmi jelenségek oksági meghatározottságát valló filozófiai, büntetőjogi irányzat. A → *kriminálanropológiában* a bűncselekményi és elkövetői

jellemzők együttes vizsgálatát, a büntetéske-
szabás körében történő értékelését, továbbá
a megelőzés követelményét állította előtérbe.
<positivism>

PPP (Public-Privat Partnership) börtön: a köz- és magánszféra együttműkö-
dése keretében, PPP-konstrukcióban kivi-
telezett és üzemeltetett → *börtön*. A PPP
a köz- és magánszféra olyan együttműkö-
dését jelenti, amelyben a felek a közszolgál-
tatás nyújtásának felelősségét és → *kocká-
zatát* közösen viselik, a közfeladathoz kötő-
dő tervezési, építési, működtetési és finan-
szírozási feladatokat az → *állam* a megszo-
kottnál nagyobb mértékben és ugyanakkor
komplexebb módon bízva a magánszektor-
ra. Magyarországon a Tiszalöki Országos
Bv. Intézet és a Szombathelyi Országos Bv.
Intézet esetében nemcsak az építés kivitele-
zése, hanem a működtetés bizonyos részei
is a magánszektor feladatai közé tartoznak.
Lényegében a közsféra és a magánszfé-
ra együttműködéséből származó beruhá-
zásműködtetésű börtönmodell. Ilyen mo-
dell más országokban is létezik. A francia
modellben a magánszektor, egy magánvál-
lalat banki támogatással épít egy börtönt,
ill. az állam által felépített börtönt vesz át.
A szolgáltatások nagy részét – egészségvé-
delem, étkezések, foglalkoztatás, oktatás
és az adminisztrációs feladatok – a magán-
vállalat biztosítja. A biztonsági feladatokat
állami alkalmazottak látják el. A hatékonyság
nem feltétlenül kedvezőbb, mint teljes
állami irányítás-működtetés mellett. A brit
modell szerint az → *ellenőrzés* egésze kerül
a magánszektorhoz. A társaság elképzelé-
se szerint finanszírozza, építteti, működteti
a bv. intézetet, az állam a helyszín kiválasz-
tásában dönt. Az állam által elvárt eredmény
az egyedüli meghatározó tényező.
<public-private partnership prison>

**PRADO (eredeti úti és személyazonosí-
tó okmányok nyilvános online adatbázi-
sa):** a → *FADO* harmadik szintje, amely in-
terneten elérhető és korlátozott tartalmú →
információt biztosít az eredeti úti, személy-
azonosító és egyéb jogosultságot igazoló →
okmányok biztonsági elemeiről. Az → *adat-
bázisban* tárolt → *adatok* nem minősítettek,
így mindenki hozzáférhet.
<public register of authentic travel and
identity documents online>

**Praeterintentionalis bűncselekmény
(szándékon túli eredményű bűncselek-
mény):** olyan materiális → *bűncselekmény*,
amelynek elkövetője a szándékan túli, súlyo-
sabb minősítésre alapot adó eredményt idé-
zett elő. A minősített esetében eredményt
tartalmazó bűncselekmények többségénél
az alapeseti → *szándékosság* mellett a mi-
nősítő eredményre is kiterjedhet az elköve-
tő szándékossága annak a következménye
nélkül, hogy ilyenkor már más bűncselek-
ményt kellene megállapítani. Az ilyen bűn-
cselekmények akár teljes egészében (alap-
és minősített esetre is kiterjedő) szándékos
bűnösséggel is, és alapeseti szándékos bű-
nösség mellett a minősítő eredményre kiter-
jedő gondatlan bűnösséggel, azaz → *vegyes
bűnösséggel* is megvalósulhatnak. Az ered-
mény alapján súlyosabbnak minősülő bűn-
cselekmények kisebb hányadánál az alap-
eseti szándékosság mellett a minősítő ered-
ményre az → *elkövető* szándékossága nem
terjedhet ki. Az ilyen bűncselekmények ki-
zárólag vegyes bűnösséggel valósulhatnak
meg, és szándékon túli eredményű, vagy-
is ~nek nevezzük őket. Ilyen deliktum pl.
a testi sértés egyik minősített esete: a halált
okozó testi sértés.
<criminal offence committed praeter in-
tentionem, quasi acts whose consequence
exceeded the intention>

Prefrontális kéreg: az agykéreg elülső, a homlokcsont mögött elhelyezkedő része; a legmagasabb szintű döntések meghozatalának központja. Súlyos bűnelkövetőknél (pl. pszichopata gyilkosoknál) alulfejlett. Baleseti sérülése személyiségváltozást, ún. szerzett pszichopátiát eredményez.

<prefrontal cortex>

Preventív rendészet: a → *közrend*, → *közbiztonság* megzavarásának előzetes megakadályozása.

<preventive policing>

Priorálás: szakmatörténeti kategória, a → *határforgalom-ellenőrzés* és a vízumkiadás folyamatában végrehajtott szolgálati tevékenység, amelynek során a → *határátlépésre* jelentkező személy, → *úti okmány*, jármű és szállítmány → *adatait* a határfigyelőztetési nyilvántartásban és a tiltó névjegyzékben ellenőrizték. Lényegét illetően speciális körzési tevékenység volt. Találat esetén a nyilvántartásban meghatározott feladatokat kellett végrehajtani; a meghatározott, ill. szükséges esetekben az ügyeleti rendszeren keresztül lehetséges volt a kiegészítő → *információk* cseréje.

<checking data against a watch list during border checks and visa procedures>

Prizonizáció: börtönélethez való idomulás, a reintegráció ellen ható káros börtönártalom. E fogalmat először Donald Clemmer amerikai börtönszociológus használta 1940-ben a „The Prison Community” (Börtönközösség) c. munkájában; folyamat, amikor az egyén többé-kevésbé átveszi a fegyintézet társadalmi gyakorlatait, erkölcsét, szokásait és általános kultúráját.

<prisonization>

Proaktív agresszió: → **Instrumentális agresszió**

Proaktív rendészet: Krim. szoc.: a bűnmegelőzés rendészete, amely a rendőrségi/bűnüldözői jelenlétén, ill. a lakosság bevonásán alapul. Ellentéte a → *reaktív rendészet*, amely a bűn elkövetését követő → *bűnüldözésre* koncentrálnak. Lényegi eleme, hogy a rendőrök/bűnüldözők aktívan keresik a személyes kapcsolatot a lakossággal, amelyet együttműködő partnernek, egyben ügyfélnek is tekintenek.

<proactive policing>

Proaktív rendőrség: a → *közrend*, → *közbiztonság* fenntartása, a → *bűncselekmények* megelőzése érdekében előrelátóan cselekvő, felelősségteljes, önmagáért felelősséget vállaló rendőrségi modell szerinti működés.

<proactive police>

Próbaidő alatti magatartási szabály: a felfüggesztett büntetéssel vagy más, felfüggesztett szabadságelvonással járó intézkedéssel, a próbára bocsátással vagy a feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatban megállapított magatartási szabály. A ~ok végrehajtására irányuló jogsegélyre az → *alternatív szankciók végrehajtásának átadására* és az → *alternatív szankciók végrehajtásának átvételére* vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

<obligations and instructions imposed in connection with a conditional sentence>

Próbaidő a szolgálati jogban: a jogviszony létesítésének napjával kezdődő időtartam, amely alatt a jogviszonyt létesítő felek azonnali hatállyal, egyoldalú akaratnyilvánítással megszüntethetik a jogviszonyt. A próbaidő célja, rendeltetése – valamennyi foglalkoztatási jogviszonyban, így a szolgálatban is – az, hogy a jogviszonyt létesítő felek a munkavégzés, ill. a jogviszonyból eredő kötelezettségek és jogok teljesülésének tapasztalatai alapján mintegy „eláll-

hassanak” a munkaszerződés fenntartásától a felmondás lehetséges következményei nélkül, annak tartama alatt. A szolgálati jog keretei között a próbaidő kikötése kötelező, amelynek ideje legalább 3 hónap, és nem lehet több mint 12 hónap. A próbaidő kötelező alkalmazása alól törvény néhány esetben felmentést ad, ill. annak tartamát 6 hónapban korlátozza. Ezek a mentességek elsősorban egy másik közszolgálati jogviszonyból áthelyezéssel történő jogviszony létesítések, ill. a hivatásos állományba visszavétel eseteire vonatkoznak, elősegítve a közszolgálati hivatásrendek közötti átjárhatóságot. A szolgálati jog a rendészeti szakképzettség megszerzését mint a jogviszony-létesítés feltételét összeköti a próbaidővel. Abban az esetben, amikor a jogviszony-létesítő a kinevezésekor még nem rendelkezik szolgálati területének megfelelő rendészeti szakképzettséggel, a törvény 12 havi próbaidő kikötését teszi kötelezővé, amely alatt a hivatásos állományú köteles a szakképzettséget megszerezni. A próbaidő kikötésének kötelezettsége megjelenik a tisztjelölti jogviszonyban is a hat hónapos alapkiképzés tartamára.
<probation in service law>

Próbairás: a vizsgált ügyben a → *nyomozó hatóság* vagy az írásszakértő útmutatásai alapján, meghatározott körülmények között készült írásminta. A megfelelő minőségű minták beszerzése érdekében, a próbairáshoz célszerű szaktanácsadó közreműködését igénybe venni, de az írásminta felvételére maga a kirendelt írásszakértő is felkérhető.
<making a comparison handwriting sample>

Próbára bocsátás: büntetőjogi intézkedés, a → *büntetés* kiszabásának próbaidőre történő elhalasztása. Alkalmazható önállóan, büntetés helyett vagy más intézkedéssel – pl. → *pártfogó felügyelettel* – kombinálva. Mivel a → *bíróság* az → *ítéletben* az elkövető bűnösségét kimondja, de büntetést nem

szab ki, ez a tulajdonképpeni → *feltételes elítélés*. Alkalmazható, ha az elbírálendő → *bűncselekmény* legfeljebb háromévi → *szabadságvesztéssel* büntetendő, és a büntetési célok önmagában a büntetéssel fenyegetettség által is elérhetők. Kizárt az alkalmazása visszaeső és olyan → *vádolt* javára, aki az elbírálendő szándékos bűncselekményt korábbi szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt, esetleg a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt vagy bünszervezetben követte el. A próbaidőt egy és három év közötti tartamban kell meghatározni, de kivételesen egy évvel meghosszabbítható. A próbaidő eredményes kiállása büntethetőséget megszüntető ok. Ha az elítéltet akár a próbaidő alatt, akár azt megelőzően elkövetett bűncselekmény miatt a próbaidő alatt elítélik, vagy a → *pártfogó felügyelet* magatartási szabályait súlyosan megsérti, a ~t meg kell szüntetni, és büntetést kell kiszabni.

<release on parole>

Profilalkotás: az a folyamat, amelynek során egy adott büntényről vagy tetthelyről rendelkezésre álló → *információk* alapján pszichológiai-szociológiai portré készíthető a büntény ismeretlen elkövetőjéről. Valakinek vagy valaminek oldalnézeti, metszeti körvonalának megalkotása, ill. működési területének, átfogó jellemzőinek leírása. A ~ a bűnügyi tevékenységben – a jogellenes cselekményt elkövetők jellemző adatainak a feldolgozásával – egyfajta kép elkészítése arról, hogy milyen → *adat* jellemzi az egyes → *bűncselekmények*, szabálysértések elkövetőjét és/vagy tárgyát. Az aktuál-profilalkotás egy adott helyzetben a befolyásoló hatások, ingerek által valakinek vagy valaminek a változásait, a változások hatására kialakult jellemzőit, lényeges jegyeit megállapító, feltáró tevékenység. Célja az egyéni bűnözői profil, azaz konkrét bűncselekményre vonatkozóan valószínű-

síthető jellemző együttes meghatározása. A ~ lényege, hogy olyan jellemzőket adjon meg az ismeretlen elkövetőről és cselekményéről, amelyek alapján a már látókörbe került személyek közül kiválasztható, ill. a → *sértett* szűkebb vagy tágabb környezetében kereshető az annak megfelelő személy. Az elkészült profil megmutatja, hogy milyen típusú személy lehet, aki elkövette a bűncselekményt. A profilalkotásnak többféle módozata, megközelítése létezik. Ezek közé tartoznak az alábbiak. A ~ FBI iskolája a bűnelkövetőket személyiségjegyeit és viselkedési sajátosságait méri fel a → *nyomok* alapján. A bűnelkövetőt típusokra osztja (szervezett, szervezetlen), felméri a bűnelkövetés eljárási sajátosságait (pl. technikai képességeket), a bűnelkövetéstől független pszichológiai igények megjelenését (pl. szexuális vonatkozások, bűnözői „szignó”), majd elkészíti a bűnözői profilt, amely demográfiai, családi, képzettségi, katonai előéleti információkat tartalmaz. Része lehet az alkalmazandó kihallgatási technikára tett javaslat is. A földrajzi ~ a nyomozási adatokból a bűnelkövető lakhelyét határolja be. Több hipotézis alapján dolgozik, pl. a legkisebb erőfeszítés, racionális választás, rutintevékenység elve. A sorozatbűnesetek esetében találják hatásosnak. A pszichiátriai ~ a nyomozati anyagban → *mentális zavarra* utaló elemeket keres, majd ezek alapján szűkíti a → *gyanúsítottak* körét, egyúttal prognosztizálva a bűnelkövető jövőbeni viselkedését. A statisztikai ~ koncepciója, hogy hasonló bűnöket hasonló tulajdonságokkal rendelkező emberek követnek el. Bűnesetek adatait feldolgozva összeállítja azt a bűnelkövetői profilt, amely az adott bűnesetre legjellemzőbb. A viselkedésalapú ~ a bűnözői viselkedésmintázatok elemzése által hozza létre a bűnözői profilt. A viselkedésmintázatokot dimenziókba sorolja (pl. ellenségesség: megüti az → *áldozatot*, letépi ruháját stb.;

kontroll iránti igény: megköttözi az áldozatot, fenyegeti stb.), az egyes dimenzióknak és viselkedésmintázatoknak számértéket tulajdonít, majd ennek alapján listázza azokat, akik viselkedés alapján legközelebb állnak az elkövetőhöz, és azokat az eseteket, amelyeknél hasonló viselkedésmintázatok fordultak elő.

<offender profiling, criminal profiling>

Prognózis: Hr.: (1) a → *határforgalom* egy meghatározott időszakban várható helyzetére, alakulására vonatkozó előrejelzés.

(2) A határforgalom országos, viszonylati, területi és helyi tapasztalatainak mélyreható elemzése alapján készített megfelelő differenciáltságú, adott időtartam lehetséges határforgalmi helyzetére vonatkozó előrejelzés. (3) A határforgalomból rendelkezésre álló → *információk* elemzése alapján készített olyan havi, féléves, éves előrejelzés, amelynek célja a várható forgalom, az átbo-csátóképesség és a rendelkezésre álló erő-eszközök közti összhang megteremtése, biztosítása, és ezzel együtt a → *várakozási idő* lehetőség szerinti csökkentése.

<forecast (of prospective border traffic, based on analysis)>

Projekt: (1) meghatározott kutatás-fejlesztési feladat, technológiai innovációs folyamat végrehajtására irányuló, jóváhagyott terv alapján folyó tevékenység.

(2) A ~ a rendészeti feladatokat ellátó szerveknél olyan egyedi feladat megvalósítását jelenti, amelyet egy külön erre a célra létrejött csoport végez. A ~ a → *szervezet* rendes költségvetésétől elkülönült forrásokkal rendelkezik, általában saját költségvetése van. Sajátosságaiból adódóan új típusú munkavégzést, munkaszervezést és vezetési szemléletet (projektszemlélet, projektmenedzsment) igényel beosztottól, vezetőtől egyaránt.

<project>

Prostitúció: fizetség ellenében nyújtott szexuális szolgáltatás. A szolgáltatást nyújtó hölgyeket a különböző korszakokban más-más néven illették. Az ókortól elfogadott a prostituált kifejezés, a 18–20. század között elterjedt volt a kéjné, napjainkban kulturált kifejezése a szexmunkás. Azt a nőt, aki keresetszerűen üzte a kéjlegést, és ezt a tevékenységet jogszerűen bejelentette a rendőrségen, kéjnének, aki nem jelentette be tevékenységét, titkos kéjnének nevezték.

<prostitution, prostitute, sex worker>

Proxemika: (1) az emberek közötti tér tudatos vagy öntudatlan szabályozása; a metakommunikáció egyik formája. Négy, nevében jelzett jelentőségű zónája van: intim vagy bizalmas zóna (0–50 cm); személyes zóna (50–100 cm), társasági vagy társadalmi zóna (100–200 cm), és nyilvános zóna (200 cm fölött). Ezek a zónák kultúráktól, szituációtól és egyéntől függően változhatnak. (2) A lakosság sűrűsége és az emberi viselkedés közötti kapcsolatot vizsgáló tudomány.

<proxemics>

Pszichikai bántalmazás: érzelmi bántalmazás, érzelmi abúzus, másik személy irányában megvalósuló, negatív hatású lelki interakciók pregnáns ismétlődése. A ~ formái: verbális, nonverbális, mulasztásos, tevőleges magatartás, online bántalmazás. A leggyakrabban előforduló típusai: elutasítás, terrorizálás, ignorálás, izolálás, megvesztegetés, megvetés, negatív magatartásmódok kifejlesztése, érzelmi válaszkészség megtagadása, a szülői feladatok inkonzisztens végrehajtása, a mentális egészség elhanyagolása, az orvosi, oktatási kötelezettségek be nem tartása, de ebbe a körbe tartozik az is, ha az illető mások (pl. az anya) bántalmazásának szemtanúja. A ~i helyzetek széles spektrumot ölelnek fel; huzamo-

sabb ideig tartó fennállásuk esetén pszichés tüneteket eredményeznek. A tünetek és következmények, jellegükből adódóan, pszichés megnyilvánulások, így pl. alacsony önértékelés, depresszív tünetek, autoagresszió, deviáns magatartás, szomatizáció. <psychological abuse, emotional abuse, mental abuse>

Pszichoaktív szerek: természetes vagy mesterséges eredetű anyagok, amelyek a központi idegrendszerre hatva megváltoztatják annak működését, funkcióját, ill. hiányuk elvonási tünetekkel jár. Fajtái:

1. opiátok (morfin, → *heroin*); 2. központi idegrendszeri depresszánsok, gátlók (barbiturátok, → *alkohol*, benzodiazepinek); 3. pszichostimulánsok (→ *kokain*, amfetaminszármazékok, → *koffein*); 4. kannabinoidok (kender, → *hasis*); 5. hallucinogének (→ *LSD*, meszkalin, pszilocibin); 6. szerves oldószerek (→ *inhalánsok*); 7. disszociatív szerek (feniciklidin, ketamin). Főbb pszichoaktív hatásjellegek a következők:

1. narkotikus (általános fájdalomcsillapító és akut feszültségoldó hatás, pl. heroin, ópium); 2. pszichedelikus (szubjektív, tudattalan mentális tartalmak felszínre kerülése, LSD, meszkalin); 3. serkentő (fokozzák a szellemi és/vagy fizikai aktivitást és teljesítőképességet, pl. koffein, metamfetamin, kokain). A szociális, ill. rekreációs használat mellett gyógyászati, vallásos és katonai felhasználásuk is gyakori.

<psychoactive substances>

Pszichoanalízis: → **Pszichoterápia**

Pszichológiai alkalmasság: adott hivatás, foglalkozás, munkakör, beosztás, ill. állás betöltésére való alkalmasság vizsgálata pszichológiai eszközökkel. A rendvédelmi szervek ~i vizsgálata kiterjed az intellektuális, személyiségbeli, kommunikációs és figyelmi képességekre, valamint az élet-

eseményekre és motivációs háttérre. Ilyen vizsgálatot kell végezni a hivatásos állományba történő kinevezés, visszavétel és a → *rendőrség* különleges foglalkoztatási állományába történő felvétel előtt, rendészeti oktatási intézménybe jelentkezéskor, rendészeti oktatási intézmény hallgatóinak és tanulóinak hivatásos állományba történő kinevezése előtt, hivatásos állományba véglegesítés előtt, más fegyveres szervtől és a Magyar Honvédségtől való áthelyezés előtt. A hivatásos jogviszony fennállása alatt időszakosan végeznek ~i vizsgálatot, valamint soron kívül az állományilletékes parancsnok elrendelésére, beosztás változását megelőzően, állományilletékes parancsnoki beosztásba kinevezést megelőzően, speciális szolgálati beosztásba helyezés előtt, külföldi szolgálatra vezénylést megelőzően és azt követően, megkülönböztető jelzést használó, valamint speciális gépjármű vezetésére jogosító engedély kiadása előtt, ill. azt követően ötévente. Alkalmatlan minősítés esetén az alapellátó orvos hivatalból kezdeményezi a másodfokú pszichikai alkalmassági vizsgálat lefolytatását. Amennyiben a személy a másodfokú eljárás során is alkalmatlan minősítést kap, akkor felülvizsgálati eljárás kezdeményezésére kerül sor.

<psychological aptitude/fitness>

Pszichometria: kutatási módszerek összessége, amellyel egy vizsgálati → *populáció* pszichológiai vagy pszichiátriai tulajdonságait mérik fel.

<psychometry>

Pszichopátia: az → *antiszociális személyiségzavar* súlyos formája; az ICD-10 ennek szinonimájaként kezeli, a DSM-5 megkülönböztető jegyeket is felsorol, de nem tekinti önálló mentális zavarnak (→ *mentális zavarok rendszerei*). Jellemzői a felfokozott egoizmus, gátlástalan viselkedés, ill. az empátia és a büntudat hiánya. Az ún. 1-es típusú

sú ~ esetében az antiszociális személyiségzavar tüneteinek felszínes kedvesség és látványos „elbűvölő” személyiség, a 2-es típusú ~hoz depresszió és szélsőséges aszocialitás társul. Gyakran jár együtt bűnelkövetői magatartással.

<psychopathy>

Pszichopatológia: a → *mentális zavarok* tudománya, amely ezek osztályozásával, okainak feltárásával és kezelésével foglalkozik.

<psychopathology>

Pszichostimulánsok: fizikailag energizáló, pszichikailag élénkítő → *drogok*. Olyan különböző hatásmechanizmusú vegyületeket sorolnak ebbe a kategóriába, mint az → *amfetamin*, → *crack*, → *ecstasy*, → *efedrin*, → *koffein*, → *kokain*, → *mefedron*, → *metilfenidát* és → *nikotin*. Szűkebb értelemben az adrenalin-, dopamin-, ill. szerotonin-jelátvitelt fokozó drogokat sorolják ebbe az osztályba (a koffein és nikotin nem tartozik ezek közé).

<psychostimulants>

Pszichoszociális részleg: speciális igényű → *fogvatartottnak* létesített rész. Fogvatartásuk – személyi körülményeik, az elkövetett → *bűncselekmény* jellege vagy egyéb okból eredő veszélyeztetettségük miatt – csak itt célszerű. A reintegrációt komplex terápiás program szolgálja. Kérelemre vagy hivatalból is kezdeményezhető. Az elítélt kihelyezhető innen, ha a → *reintegrációs programban* meghatározott követelményeket nem teljesíti, súlyos fegyelemsértést követ el, vagy az idehelyezés feltételei már nem állnak fenn.

<psycho-social unit>

Pszichoterápia: mentális állapotok pozitív befolyásolása a pszichológia eszközeivel.

Céljai között szerepel a személyes problémák kezelése, különböző (pl. szociális) kompetenciák fejlesztése vagy a → *mentális zavarok* kezelése. Különböző eljárások tartoznak ebbe a kategóriába, beleértve Freud → *pszichoanalízisét*, amely a tudatalatti élmények feldolgozására koncentrált, és a modern kognitív viselkedésterápiákat. Ez utóbbiak a pszichológiai probléma azonosításából (kognitív elem) és helyzetgyakorlatokból (viselkedéselem) áll, ami megkönnyíti a kritikus események kezelését valós helyzetben.

<psychotherapy>

Pszichoterror: gyakran ismétlődő (legalább hetente egy alkalommal és legalább fél éven keresztül megvalósuló) bántalmazói megnyilvánulások (pl. → *konfliktusok*, *inzultusok*, → *zaklatások*, *molesztálások*), amelyek egyén(ek) vagy a közösség felől egyén(ek) felé irányulnak és mentális problémákat eredményeznek. Tipikusan a másodlagos szocializációs szintereken jelenik meg, így iskolában és munkahelyen (→ *munkahelyi pszichoterror*).

<psycho terror, mobbing>

Pszichotróp anyagok: → *kábítószerekként* nyilvántartott, de gyógyszerként is alkalmazott mesterséges → *anyagok*. „Az idegrendszer működését befolyásoló, arra károsan ható, természetes eredetű, de leginkább szintetikus, vegyi úton előállított gyógyszerek és az azokhoz nagyon hasonló tulajdonságú azon kémiai vegyületek, amelyek a szervezetben elsősorban a tudatra, a lelki egyensúlyra és a közérzetre hatnak.” (FARKAS–SZAKÁCS 2012)

<psychotropic substances>

Pszichozis: mentális állapot, amelyben megszűnik a valósággal való adekvát kapcsolat. Fő tünetei a → *hallucináció*, → *paranoia* és más téveszmék (pl. annak érzete, hogy

külső szereplők gondolatokat ültetnek el a ~ állapotában levő személy fejébe, és ezek által irányítják). Több → *mentális zavar* esetében jelentkezhethet (skizofrénia, drogaddikció, poszttraumás stressz zavar stb.). → *Bűnelkövetésre*, néha erőszakos → *bűnözésre* készíthető; a ~ra visszavezethető bűnesetek közös jellemzője a racionális indok vagy cél hiánya, ill. a végletesen bizarr elkövetési mód. A jogi beszámíthatóságot megkérdőjelezi.

<psychosis>

Puha célpont: → *terrorcselekmények* olyan célpontja, amelynek leküzdése, megsemmisítése, ill. az abban történő nagy méretű, tartós, esetleg helyrehozhatatlan kár okozása jelentősen meghaladja a cselekmény elkövetői részéről a végrehajtásra fordított anyagi, logisztikai és személyi erőforrások virtuális értékét. Ilyen ~ok leggyakrabban a véletlen, semleges személyek, akik a terrorcselekmény idején annak helyszínén tartózkodnak, de egyénileg nem képeznének célpontot a → *terroristák* számára, ill. az olyan intézmények, rendezvényi és egyéb helyszínek, ahol nagyszámú áldozat valószínűsíthető.

<soft target>

Puhatolás: a → *felderítő* által – a leplezett célnak megfelelő témakörökre irányított beszélgetés formájában – folytatott → *adatgyűjtés* vagy adatellenőrzés oly módon, hogy az eljárás valódi célja az adatszolgáltató számára ne váljék nyilvánvalóvá.

<covert information gathering>

Putatív veszély: valóságban nem létező, a rendvédelmi szervezetek vélelmezésén alapuló → *veszély*.

<putative danger>

R

Ráday Gedeon (1829–1901): gróf, nagybirtokos. 1869–1871 között az alsó-tiszai vidék közbiztonságának királyi biztosa, akinek fő feladata a betyárság felszámolása volt, amelyet kíméletlenül végrehajtott.

<Gedeon, Ráday>

Radikalizáció: az a jelenség, amelynek során a társadalom erkölcsi, etikai, jogi normáit elfogadó és megtartó személy a saját személyiségéből, gondolatvilágából, érzésvilágából és ismereteiből, a társadalmi, közösségi, egyéni és személyes problémákra adott egyéni reakcióiból és azok saját értékeléséből kiinduló folyamatos elégedetlensége, kritikus magatartása következtében és valamely külső radikalizáló tényező hatására fokozatosan szembekerül az adott társadalom alapvető normáival. Más hatások együttes közrejátszása esetén a ~ erőszakos fellépésbe, esetleg → *terrorcselekmény* elkövetésébe is torkollhat.

<radicalization>

RAILPOL (vasúti rendőrségek európai hálózata): az európai uniós tagállamok olyan → *szervezeteinek* nemzetközi → *hálózata*, amely felelős a vasutak ellenőrzéséért, működtetéséért. A szervezet célja a nemzetközi vasúti rendőrségi együttműködés elősegítése az → *Európai Unió*-ban, a → *fenyvesetése* megelőzése, a határokon átnyúló bűncselekmények elleni → *intézkedések* hatékonyságának garantálása,

a → *biztonság* növelése, tapasztalatcsere, → *információk* cseréje, a szakértői hálózat fenntartása, gyakorlatok tartása a legjobb gyakorlat megismerése céljából. Munkacsoportjai: bűnügyi, közrendvédelmi, terrorizmusellenes, vasúti közlekedési és stratégiai elemző.

<European Association of Railway Police Forces>

Raktár: olyan létesítmény, amely a benne tárolt → *anyagok*, → *szakanyagok* minőségét és mennyiségét veszteség nélkül megőrzi, befogadóképessége, valamint mozgatási rendszerének teljesítőképessége lehetővé teszi a szükség szerinti ki- és betárolást. A ~ technológiai kialakítása során az alábbi feladatokra kell kiemelt figyelmet fordítani: 1. a raktári rend (ügyrend) meghatározása, a felelős személyek kijelölése; 2. a szakanyagok jellegéhez, műszaki paramétereikhez, biztonsági előírásaihoz igazodó technológiák és biztonsági előírások meghatározása; 3. vagyon- és tűzvédelmi teendők meghatározása; 4. a baleset-elhárítás és az egészségvédelem szabályainak meghatározása; 5. az áruk folyamatos ellenőrzése, szükség szerinti gondozása, → *karbantartása*.

<warehouse>

Raktározás: Á.: kis tömegű → *anyag* (készlet) rövidebb ideig történő készletezése.

Log.: (1) a → *szakanyagok* technológiai leírásoknak megfelelő körülmények közötti, az együtt-tárolási feltételeknek megfelelő, a szakanyag (kiemelten a fegyverzeti) jellegéhez igazodó speciális biztonsági (védelmi) előírásokat kielégítő tárolása és megőrzése. (2) A rendvédelmi szerveknél a közjogi szabályzóknak és a szakmai anyagokban a → *tárolás* és a ~ egymással analóg fogalmakként használhatók.

<storage>

Random mintavétel: véletlenszerű mintavételezési eljárás. Biztosítja, hogy a vizsgálati → *populációba*, ill. azon belül az egyes kutatási csoportokba való bekerülésre a célpopuláció minden egyedének egyenlő esélye van. Elkerülhetővé teszi a célzatos vagy téves mintavételezési stratégiát. Lehet teljesen véletlenszerű vagy irányított; utóbbi esetben a véletlenszerűséget számítógép által generált random számsorok biztosítják.

<random sampling>

Randomizált kontrollált vizsgálat: olyan → *kutatás*, amelynek során az alanyok kutatási csoportokba kerülése véletlenszerű, ugyanakkor van egy olyan kutatási csoport is, amelyet semmilyen kutatási beavatkozás nem érint. Utóbbi a kontrollcsoport. Alkalmazása akkor célszerű, amikor egyetlen kutatáson belül párhuzamosan vizsgálják több beavatkozás hatását, és ezeket egy közös kontrollhoz hasonlítják. Elsősorban a gyógyszeres kezelések vizsgálatában alkalmazzák, de szempontrendszere a rendészeti kutatásban is alkalmazható.

<randomized controlled trial>

Ransomware: magyarul zsarolóvírus/zsarolóprogram; olyan kártékony szoftver, azaz számítógépes alkalmazás, amely valamilyen fenyegetéssel megkísérel pénzt kicsikarni a felhasználóból. Ez rendszerint azt jelenti, hogy a ~ használhatatlanná teszi

a számítógépet vagy elérhetetlenné a rajta lévő adatokat, és csak pénzért vásárolható meg az a kód, aminek a hatására visszaállítja az eredeti állapotot. A ~ célja, hogy a megfertőzött számítógépek fölött részben vagy egészben átvegye a hatalmat, majd az abban tárolt → *adatokhoz* történő hozzáférést csak anyagi ellenszolgáltatás, azaz váltságdíj fejében (leginkább → *bitcoin* megfizetését követően) szolgáltatja vissza a jogosult személynek. Legismertebb ~ 2017-ben, a több országban is súlyos károkat okozó „Petya” volt.

<ransomware>

Rassizmus: az emberi rasszok közötti minőségi különbségeket feltételező ideológia, amely egyes rasszok felsőbbrendűségét hirdeti, és gyakran vezet → *gyűlölet-bűncselekményekhez*. Használatos a tudományos ~ is, amely a tudomány köntösébe öltöztetett ~, áltudomány, gyakran használja fel a darwini evolúcióelmélet posztulátumait annak ellenére, hogy Darwin maga elítélte a ~t.

<racism, scientific racism>

Razzia: Rö.: rajtaütésszerű rendőri → *ellenőrzés*.

Tört.: a ~ a határőr csapatoknak – jellemzően 1946–1989 között – az együttműködő szervek bevonásával, egységes terv alapján végrehajtott, harci jellegű tevékenysége, amely egy adott terület zárásával és átkutatásával a befelé vagy kifelé haladó keresett személyek (→ *határsértők*, bűnözők vagy fegyveres csoportok) felkutatására, → *üldözésére*, ártalmatlanná tételére irányult. A ~t a határőrkerület – konkrét és ellenőrzött → *adatok* alapján – az alábbi esetekben alkalmazhatta: 1. befelé történt → *határsértés* felfedezésekor, a határsértő valószínű tartózkodási helyére vonatkozó adatok alapján; 2. kifelé irányuló határsértési kísérlet esetén, gyanús idegen vagy körözött

személyek megjelenésekor; 3. ellenséges kártevő csoport megjelenése esetén; 4. a határon légi, vízi, földi úton átjuttatott vagy korábban telepített személyek, ill. csoportok felkutatása és elfogása céljából; 5. a határörkeület működési területén elkövetett → *bűncselekmények* tettesének elfogására, ha feltételezhető volt azok határsértési szándéka.

A ~ elmélete a határrendészeti szervek tevékenységében tartósan jelen van, s elemei a körülményeknek megfelelően érvényesülnek a gyakorlatban.

<raid; police raid>

Reagálóképesség: (1) a rendőri szerveknek az a képessége, amellyel a bejelentésre a legészszerűbb időn belül a legjobban kiválasztott helyszínrre a legmegfelelőbb szakértelem összpontosítható. A → *rendőrség* funkcióinak egy része a → *közrendet* sértő cselekményekre adott azonnali rendészeti válaszlépésekben, reakciókban materializálódik. Ezért a ~ a rendészetnek a társadalmat ért rendészeti kihívásokkal szembeni válaszadási képessége. Azt fejezi ki, hogy a rendőrség mennyire eredményesen képes kezelni az előre ki nem számíthatóan sokféle jogellenes emberi magatartásból származó → *veszélyt*. (2) A határokon átnyúló illegális tevékenységek elleni, a → *külső határokon*, azok mentén vagy azok közelében történő fellépésre való képesség, beleértve a megfelelő reagáláshoz szükséges eszközöket és → *határidőket* is.
<reaction capability; response capability>

Reakcióidő: a rendőri intézkedést igénylő eseménynek bármely → *hatóság* vagy természetes személy által a rendőrség tudomására hozására irányuló cselekmény megkezdése, valamint a szükséges → *intézkedések* megtételére rendelt rendőri erők intézkedéseinek megkezdése között eltelt idő.

<response time>

Reaktív rendészet: Krim. szoc.: egyének vagy csoportok bejelentését, ill. segítségkérését követő rendészeti beavatkozás, esetenként bünfelderítési és bűnüldözői tevékenység. A → *proaktív rendészet* mellett a rendészeti tevékenység egyik fő ágazata.

<reactive policing>

Reaktív rendőrség: a → *közrend*, → *közbiztonság* fenntartása során bekövetkezett eseményekre reagáló, beavatkozó rendőrségi modell.

<reactive police>

Realizálás: a titkos → *felderítésből* keletkezett ismeretek alapján végrehajtott konkrét elhárító – korlátozó, megszakító, bűnügyi – intézkedés.

<realization>

Redemarkáció: → **Határmegállapítás**

Regionális stratégia: a → *kriminálstratégia* egyik fajtája, amelynek földrajzilag meghatározható kriminális jelenségek adják a tárgyát. Feltételezi a térbeli gyűjtőpontok felismerését, amelyek preventív és represzszív → *intézkedések* koncentrálásával kezelhetők. ~k különösen akkor alkalmazandók, ha egy meghatározott terület bizonyos → *bűncselekményekkel* aránytalan mértékben válik fertőzötté.

<regional strategy>

Regresszió: Kut.: → *statisztikai* eljárás, amellyel → *változók* közötti összefüggések vizsgálhatók. A → *korrelációelemzés*hez hasonló eljárás. A kettő közötti különbség az, hogy a ~ esetében egy függő (vizsgálni tervezett) változót egy független, vagyis adott (kontrollált) változóval vetünk össze, míg a korrelációelemzés esetében két függő változót hasonlítunk össze. Amennyiben az elemzésben csak egy független változó van, egyszerű ~ről beszélünk, amennyiben

több is van, többszörös ~ról. Ez utóbbi azt mutatja meg, milyen viszony van egyetlen függő és több függő változó között. A ~ speciális esete a → *logisztikus* ~.

<regression>

Reguláris migráció: az országok közötti emberi vándorlás ellenőrzött (dokumentált) módon megvalósuló formája, tekintet nélkül arra, hogy a → *migráns* tartózkodása méltányolható okból engedélyezhető-e, vagy sem.

<regular migration>

Regulátor: rendszermodellel a terv-tény eltérések alapján a rendszert befolyásoló intézkedéseket meghatározó, szabályozó egység/elem.

<regulator>

Reintegrációs őrizet: a társadalomba való visszailleszkedést elősegítő szabadságkorlátozó → *intézkedés*. 2015-ben bevezetett fokozat, a szabadságvesztés-büntetés és a → *feltételes szabadságra bocsátás* között. A bv. kódex szerint alkalmazható annál, akit nem személy elleni erőszakos → *bűncselekmény* miatt ítélték el, először ítélték végrehajtandó → *szabadságvesztésre*, ill. visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő, és aki 5 évet meg nem haladó szabadságvesztését tölti. Időtartama gondatlan bűncselekménynél legfeljebb 12, szándékosnál legfeljebb 10 hónap. Alkalmazásához a bv. intézet tesz előterjesztést hivatalból, ill. az elítélt kérelmére a bv. bírónak. Az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, de mozgási szabadságát és a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát korlátozza. Elrendelésekor a bv. bíró által kijelölt lakást és az ahhoz tartozó bekerített helyet csak az elrendelő → *határozatában* meghatározott célból pl. a mindennapi élet szokásos szükségleteihez, munkavégzésre, oktatásban, képzésben való részvételre, ill. gyógykezelésre, a bíró meghatározta időben, meg-

határozott úti céllal hagyhatja el. Az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazásával biztosítható.

<reintegration detention>

Reintegrációs program: a büntetés-végrehajtásban meghonosodott szervezett, irányított programok, önállóan vállalt tevékenységek gyűjtőneve. Elősegíti az elítélt sikeres visszailleszkedését a társadalomba, támogatva munkaerőpiaci integrációja sikerét. A személyiségi és szociális készségfejlesztési programokkal csökkenti az előző életkörülményekből, életvitelből eredő hátrányokat.

<reintegration plan>

Rekreációs drogfogyasztás: Pszich.: enyhe mértékű tudatállapot-módosítás a → *drogok* használata révén. Szórakozóhelyeken gyakori; általában szociálisan (de nem rendszeretileg) tolerált viselkedés, amely nem meríti ki a → *drogfüggés* vagy a → *drogaddikció* kritériumait.

<recreational drug use>

Relációs adatbázis: a relációs adatmodell elvén létrehozott → *adatok* összessége, a relációs adatmodell fogalomrendszerében meghatározott, ún. relációk véges halmaza. A ~ az adatokat relációkban (kapcsolatokban) tárolja, amelyek a felhasználó számára táblák formájában jelennek meg. Relációsadatbázis-kezelőkkel hozhatunk létre, szerkeszthetünk és törölhetünk ~okat. Egy adott → *adatbázis* általában több adatállományból áll. A táblák a logikailag összetartozó adatok sorokból és oszlopokból álló elrendezése. A táblák sorait adatrekordoknak, oszlopaikat rekordmezőknek nevezzük. Tehát az adatbázist alkotó egyedek a táblázat soraiban, az egyedtulajdonságok pedig az oszlopaiban találhatóak. A relációs adatmodellben az egyedek közötti kapcsolat az adatértékeken keresztül valósul meg,

vagyis az ún. kapcsoló mezők azonosságán alapszik. A rendészeti → *információs rendszerekben* is jelentős szerepet játszanak a ~ok (→ *SIS*, → *VIS*, → *Eurodac*, a körözési és a → *Robotzsaru* rendszer adatbázisai stb.), amelyek a releváns rendészeti adatokat tárolják és dolgozzák fel. A rendészeti ~okban a rendészeti tisztviselők a jogosultságuknak megfelelően kereséseket tudnak végrehajtani. A ~ok karbantartását (adatok felvitelét, módosítását, törlését) csak a külön erre feljogosított felhasználók (operátorok) végezhetik. Egy rendészeti szerv ~aihoz a jogszabályok alapján más rendészeti szervek is hozzáférhetnek.
<relational database>

Relatív sebességtúllépés: az adott körülmények között az út vonalvezetéséhez, az útburkolat minőségéhez és állapotához, a forgalmi viszonyokhoz, az időjárási körülményekhez, a látási viszonyokhoz képest el túlzott mértékű sebességgel való haladás.
<relative overspeeding>

Rend: Á.: valamely szabálynak, törvénynek megfelelő állapot. Az élet alapvető teremtképességének azon megnyilvánulása, amikor a konstans feltételek, befolyásoló tényezők a hatékony mindennapi tevékenységekhez szükséges ismert, elvárt helyükön vannak, valamint jól, legalább zavartalanul működnek.

Tört.: Tomcsányi értelmezésében „a természeti, társadalmi és az állami élet tárgyi és személyi elemeinek, tényezőinek valamiféle belső szükségességből, indoklásból folyó elhelyezkedése, összefüggése, kapcsolata, s az összefüggés céljának megfelelő érvényesülése, életfolyamata”.

(TOMCSÁNYI 1933)

<order, ordered conditions>

Rendbiztos: a gyülekezési jog gyakorlásának körébe tartozó rendezvényeken az illetékes rendőrhatalóságot képviselő → *rendőr*.
<local community policing officer>

Rendelkezési állomány: a rendvédelmi szervek hivatásos → *szolgálati jogviszonyban* álló személyi állományának azon csoportja, amelynek körébe tartozó személyek a vonatkozó jogszabályban meghatározott ideig – bizonyos körülmények miatt – → *szolgálati beosztást*, → *munkakört* nem töltenek be. Ilyen okok lehetnek, ha: a hivatásos szolgálati jogviszonyban állót más szervezethez vagy külföldre vezénylik, a szolgálati beosztása létszámcsökkentés vagy átszervezés miatt megszűnik, kötelező → *iskolai rendszerű képzésben* vagy felsőoktatási intézmény nappali munkarendű képzésében vesz részt, olyan egészségi, pszichikai vagy fizikai állapotban van, amely miatt eredeti szolgálati beosztását tartósan képtelen ellátni, de felgyógyulása várható, a → *vezetői beosztásba* történt kinevezése visszavonásakor, valamint a → *vezetői kinevezésről* történő lemondása esetén, ha számára megfelelő szolgálati beosztást nem tudnak felajánlani. A ~ba helyezésre hivatásos szolgálati jogviszonyban állók (és a katonai hivatásos szolgálati jogviszonyba tartozók) esetében kerülhet sor. Ez a jogintézmény elsősorban az adott szervezeten belüli továbbfoglalkoztatást szolgálja, azt próbálja elősegíteni, hogy a munkaerő kiáramlása ne végérvényesen, ne minden esetben, vagy legalábbis ne a döntést követően azonnal kerüljön sorra. Bizonyos esetekben lehetőséget teremt az elbocsátásra történő felkészülésre is. A ~ba tartozók jogai és kötelezettségei általában megegyeznek a → *szolgálati beosztást* betöltők jogaival és kötelezettségeivel, kivéve, ha más szervnél teljesítenek szolgálatot, ill. ha képzésben vesznek részt. Nyugdíj előtti ~ba tartozik a hivatásos állomány azon tagja, aki legalább harminc év tényle-

ges szolgálati idővel rendelkezik, és a hivatásos szolgálat felső korhatárának elérése előtt 5 évvel kérelmére, vagy a rendvédelmi szerv érdekkörében felmerült okból, beleegezésével ~ba helyezik.

<non-active status>

Rendelkezési jogkör gyakorlója: a fogva tartás alapjául szolgáló → *határozatot* és annak rendőrségi fogdában történő végrehajtását elrendelő személy.

<person with authority>

Rendészet: (1) a közigazgatási (államigazgatási, önkormányzati) szervek olyan rendeltetészerű tevékenysége, megnyilvánulása, amely az állami és társadalmi → *rend* védelmét, a jogszabályok megtartását, a jogsértések megelőzését, elhárítását, a megsértett jogrend helyreállítását hivatott biztosítani leginkább igazgatási, legvégső esetben pedig → *kényszerítő eszközökkel*. (2) A ~ olyan állami tevékenység, amely a jogilag szabályozott → *közrend*, → *közbiztonság* megóvását jelenti. Ebben a megközelítésben mivel a rendvédelmi szervek rendészeti tevékenységet végeznek, egyúttal rendészeti szerveknek is tekinthetők. Rendészeti tevékenységet széles körben ellátnak más ágazathoz tartozó szervek is, pl. építésrendészet, üzemrendészet, → *ebrendészet*, ezért a ~ ilyen értelemben tágabb a rendvédelem fogalmánál, a közigazgatás egy sajátos része. (3) A közigazgatás azon része, amelynek küldetése az → *állam* belső rendjének, valamint a közrendnek és a közbiztonságnak a fenntartása, a társadalom tagjainak, ill. alapvető értékeinek az oltalmazása, az ezeket sértő, veszélyeztető jogsértő cselekmények megelőzése, elhárítása, megszakítása, akár legitim fizikai → *erőszak* alkalmazásával is. Mivel az igényelt → *biztonság* megteremtése rendkívül komplex, szerteágazó tevékenység, ezért csak társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesít

hető, amelyben a rendvédelmi szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. (4) A ~ a közigazgatás legrégebbi tevékenysége, és mint közhatalmi tevékenységnek feladata a kialakult rend, szabályok megvédelmzése, tiltó, korlátozó, kötelező rendészeti közigazgatási cselekmények ellátása. A rendészeti igazgatás Európa abszolút monarchiáinak késői korszakában alakult ki a maga teljes differenciáltságában. A ~ a mai modern társadalomban olyan állami tevékenység, amely a jogilag szabályozott közrend, közbiztonság megóvását jelenti, azaz mindazoknak a → *veszélyeknek*, *jogsértéseknek* az elhárítását, megelőzését, amelyek a közrendet, közbiztonságot, köznyugalmat veszélyeztetik, ill. zavarják.

<policing, law enforcement>

Rendészetfogalmak története: a rendészet története során a rendészeti fogalom folyamatosan változott. Korszakonként a főbb rendészeti fogalmak szerepeltek: 1. „A → *rendészet* feladata, a köznyugalom, közbiztonság és a közrend biztosítása, továbbá a közönséget és annak egyes tagjait fenyegető veszélyek elhárítása érdekében a szükséges intézkedések megtétele” (Allgemeine Landrecht 1794) 2. Pauler meghatározása szerint „az állam végczéljai létesítésére, a jogsértések lehetőleg megelőzésére, a társadalmi rendet fenyegető veszélyek elhárítására, azok káros következményeinek megszüntetése szükséges; az e cél közvetlen elérésére alakított intézetek a rendészet köréhez számítanak; a rendészeti politika, vagy rendészettan annál fogva azon elvek rendszeres foglalátja, melyek szerint a belbátorságot és a polgári rendet fenyegető veszélyek közvetlenül elhárítandók, azoknak káros következményeik megszüntetendők”. (PAULER 1865); 3. Stein szerint a rendészet alatt „mindazon formákat

értendők, amelyekben általában a kormány az igazgatásba avatkozik”. (STEIN 1871) 4. Grünwald szerint „a → *rendészet* az állam azon tevékenységét jelenti, mellyel a külső lét biztonságát szolgálja, ami az emberi fejlődés fő feltételeinek egyike, és ezt megadja az állam polgárainak. A rendészet tárgya tehát: valamely közveszélyes tényező, s feladata a védelem e tényező hatása ellen.” (GRÜNWALD 1884); 5. Knetty szerint „→ *rendészet* alatt ma a közigazgatásnak rendőri természetű, preventív jellegű működését értjük, mely a jog és minden közérdekű rendet, előzetes intézményekkel és intézkedésekkel biztosítani, azokat bárhonnán eredő, megzavarások, veszélyek, károsító-soktól megóvni hivatott”. (KNETTY 1905); 6. A korabeli Rendőri lexikon szerint „→ *rendészet* alatt értjük az állam belügyi igazgatásának a közrend és a közbiztonság fenntartására irányuló, kényszerítő hatalommal rendelkező tevékenységét. A rendészet tehát állami feladat. A többi igazgatási ágaktól független, és önálló.” (RÉDEY-LAKY 1909); 7. Az államigazgatási tevékenységnek arra a körére szorítják, amely a társadalom külső rendjének közvetlen biztosítására, megoltalmazására irányul. A Révai Nagy Lexikon a → *rendészet* tartalmán a következőket értette: 7.1. „országhatár rendben tartása és az állami címer használatának ügyei; 7.2. népességi rendben tartás, (állami anyakönyvvezetés, állampolgári ügyek, névváltozás, költözködés); 7.3. egyesülés és gyülekezés; 7.4. sajtórendészet; 7.5. államellenes mozgalmak figyelemmel kísérése és ellenőrzése; 7.6. közbiztonság és közrend megóvása az emberekkel szemben; 7.7. erkölcsrendészet; 7.8. építkezésrendészet; 7.9. tűz- és robbanószerek rendészete; 7.10. cselédügy; 7.11. közegészségügy rendészet.” 8. Magyar megközelítése, rendészetten „a közrendnek az egyesek által való megzavarása elleni védekezést értendő. A → *rendészet* a közigazgatásnak egyik ága, amelynek hatáskö-

re a → *közigazgatás* minden más ágába be-
lenyúlik, ezért tartozik az általános igazga-
táshoz, de célja határozottan körül van írva:
az általános nyugalom, biztonság és a rend
biztosítása. A rendészet nem pozitív, hanem
védő, elhárító tevékenység. Ebben is külön-
bözik a szakirányú közigazgatástól, amely-
nek pozitív feladatai vannak.” (MAGYARY
1942); 9. Szamel szerint a → *rendészet* úgy
határozható meg, mint „olyan állami tevé-
kenység, amely a → *közrend* megzavarásá-
nak megelőzésére, a közvetlen zavaró ma-
gatartás megakadályozására és a megza-
vart rend helyreállítására irányul”. (SZAMEL
1972); 10. Katona értelmezése: „a → *rendé-
szet* a → *közrend* megzavarásának megelő-
zésére, a közvetlenül zavaró magatartások,
események, veszélyek megakadályozására,
elhárítására, a megzavart → *rend* helyre-
állítására irányuló tevékenység.” (KATONA
2004); 11. Sallai féle meghatározásban a →
rendészet „az állam belügyi igazgatásának
a → *közrend* és a → *közbiztonság* fenntar-
tására irányuló kényszerítő hatalommal ren-
delkező tevékenysége”. (SALLAI 2015)
<the concept of policing/law enforcement
historicity>

Rendészeti adatfajták: a rendészeti infor-
mációs folyamatokban szereplő, ill. a ren-
dészeti és bűnügyi → *adatbázis*okban tá-
rolt személyre, tárgyra, eseményre vonat-
kozó, egy-egy sajátosság alapján elkülönü-
lő adatsoportok összessége. A ~ a követ-
kezők: → *személyes adat*, bűnügyi szemé-
lyes adat, genetikai adat, különleges adat.
Ezek meghatározásának lényege: Szemé-
lyes adat: egy érintettre vonatkozó bármely
→ *információ*, az érintettel kapcsolatba hoz-
ható → *adat* – különösen az érintett neve,
azonosító jele, valamint egy vagy több fi-
zikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kul-
turális vagy szociális azonosságára jellem-
ző ismeret –, valamint az adatból levonha-
tó, az érintettre vonatkozó következtetés.

Bűnügyi személyes adat: a → *büntetőeljárás* során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, ill. a → *bűncselekmények* felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtási → *szervezet*nél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat. A bűnügyi személyes adathoz tartozik az álnév, gúnynev, genetikai adat és a tetoválás. Genetikai adat: egy természetes személy örökölt vagy szerzett genetikai jellemzőire vonatkozó minden olyan személyes adat, amely az adott személy fiziológiájára vagy egészségi állapotára vonatkozó egyedi információt hordoz, és amely elsősorban az említett természetes személyből vett biológiai minta, jelesül a kromoszóma, dezoxiribonukleinsav (DNS) vagy a ribonukleinsav (RNS) vizsgálatának elemzéséből ered. A genetikai adat jogi szabályozását a → *GDPR* vezette be. Különleges adat: a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdekképviseleti szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adat, továbbá az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat, valamint a bűnügyi személyes adat. <law enforcement data types>

Rendészeti adattár: rendészeti adatok bevételére, tárolására és kinyerésére alkalmas rendszer. Az elemző-értékelő tevékenység szempontjából a ~-ral szemben támasztott alapvető követelmény, hogy rendelkezzen olyan lekérdező és megjelenítő felülettel, amelynek segítségével az előre beállított szűrőfeltételeknek megfelelő → *adatok* a megfelelő formátumban leválogathatók. Lehetséges paraméterek, amelyek megadásával a lekérdezés történhet: adattér, rendőri szerv, terület, időszak. Megkü-

lönbötötünk statikus és dinamikus adattárakat; a különbségnek a lekérdezés időpontja és a göngyöltett adatok keletkezése szempontjából van jelentősége. A statikus adattárak esetében a lekérdezés időpontja nem releváns, mert a rendszer egy adott időszakra ugyanazokat az adatokat adja egy későbbi lekérdezéskor is. Ebből következően nem szükséges külön lekérdezés a göngyöltett adatokra vonatkozóan, azok manuális összeadással keletkeznek. Ezzel szemben a dinamikus adattárak esetében az adattartalom folyamatosan változhat adott szűrőfeltételek alkalmazásával is, így szükséges egy adott időpillanatban történő hitelesítés, amellyel az adatok rögzíthetők. A dinamikus adattárak esetében a dinamizmus a göngyöltett adatok keletkezésére is vonatkozik, ennek oka lehet a rendőri eljárás menetében vagy a külső körülményekben beállt változás, átminősítés vagy egyéb rendőrszakmai szabályok alkalmazása. Ez azt jelenti, hogy pl. valamely adatközből az év első két hónapjának adata nem egyezik meg a januári és februári adatok összegével, hanem egy külön lekérdezéssel nyerjük ki a január–februári göngyöltett adatokat. <policing databases>

Rendészeti alapvizsga: a rendvédelmi szervek mentességgel nem rendelkező hivatalos állományú tagjának a szolgálati viszony létesítését követő egy éven belül kötelezően teljesítendő, közigazgatási és rendészeti alapismereteken belül szereplő tananyagból, vizsgabiztos felügyelete alatt, számítógép igénybevételével megvalósuló számonkérése, vizsgálja. Ilyen vizsgát önkéntes elhatározás alapján a → *köztisztviselő*, a kormánytisztviselő és az állami tisztviselő is tehet. Mentessül a rendészeti alapismeretek vizsgarész letételének kötelezettsége alól az, aki közigazgatási alapvizsgával, közigazgatási szakvizsgával vagy jogi

szakvizsgával rendelkezik és legalább 3 éve – megszakítás nélkül – hivatásos szolgálati viszonyban áll. A ~-val rendelkező személy mentesül a jogszabályban meghatározott közigazgatási alapvizsga-kötelezettség alól.

<basic examination in law enforcement>

Rendészeti átképzés: (1) adott rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagját közvetlenül az új → *munkakörbe* kerülés előtt terhelő azon kötelezettség, amely a korábitól eltérő szaktudás megszerzését célozza és eredményezi, leginkább iskolarendszeren kívüli felkészítés keretében, a felügyelő miniszter által meghatározott rendészeti oktatási intézményben, a fegyveres szerv központi, területi, helyi szervezeti egységénél vagy felkért egyéb más oktatási intézményben. (2) Minden olyan képzés, amelyet adott rendvédelmi szerv hivatásos állománya akkor köteles teljesíteni, amikor az ebben érintett munkatárs adott tárcán belül rövidesen szakterületet vált. (3) Adott rendvédelmi szervnél – a foglalkoztatási jogviszonyhoz szükséges alapképzettséggel rendelkező – hivatásos állományú személy által kötelezően teljesítendő minden további olyan iskolai rendszerű vagy iskolarendszeren kívüli képzés, amely más munkakörbe kerüléséhez szükséges. Ezekre általában a miniszter által meghatározott rendészeti oktatási intézményben, a fegyveres rendvédelmi szerv központi, területi, helyi szervezeti egységénél vagy felkért oktatási intézményben a személyzeti mozgató, munkakörváltást megelőzően kerül sor. Történhet nappali, esti, levelező tagozatos, nyitott és távoktatási (irányított önképzés) formában, beiskolázáson, pályázaton vagy önkéntes jelentkezés keretében. Jellege szerint lehet kiképzés, vezetővé, mestervezetővé képzés, ill. vezetői továbbképzés.

<law enforcement retraining>

Rendészeti beruházás: (1) rendészeti tárgyi eszköz létesítése, előállítása saját vállalkozásban, beszerzése, rendeltetészerű használatbavétele, az ezt megelőző szállítás, vámkezelés, közvetítés, alapozás, a beszerzés tervezése, előkészítése, megvalósítása, biztosítás megkötése. (2) A rendészeti tárgyi eszköz bővítése, rendeltetésének megváltoztatása, átalakítása, az élettartam, ill. teljesítőképesség növelése az ezekkel járó tevékenységekkel együtt.

<law enforcement investment>

Rendészeti büntetés: szakmatörténeti kategória, Tóth meghatározása szerint „valamely rendészetellenességre alkalmazott olyan büntetés, amely arra szolgál, hogy a rendészet céljait megvalósításhoz segítse”. (TÓTH 1939)

<policing/law enforcement punishment>

Rendészeti célú személyazonosítás: rendészeti eljárás keretében az ellenőrzés alá vont személy és az általa személyazonosításra átadott → *okmány* közötti közvetlen kapcsolat megállapítása az arckép/fénykép, a → *személyes adatok* és a rögzített → *biometrikus azonosító* által az → *ellenőrzés* helyszínén, az ellenőrzés folyamatába építetten és azonnali válaszadással az azonosításra vagy eltérésre.

<personal identification for policing/law enforcement purposes>

Rendészeti civil szervezetek: a rendészeti feladatok ellátása, humán feladatok biztosítása, továbbá a rendészeti tisztviselők érdekében létrehozott tudományos, kulturális, sport- és szociális jellegű civil szervezetek. L.: Magyar Rendészeti Tisztviselők Országos Egyesülete (MROE), Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT), Rendőr Atlétikai Club (RAC).

<policing/law enforcement NGOs/civil society organisations>

Rendészeti egészségi pályaalakalmassági feltételek: a rendvédelmi szervezetbe felvett kéréssel, valamint hivatásos állományúként már szolgálatot teljesítő személyekkel szemben támasztott, jogszabályban meghatározott és az orvostudomány aktuális állásának megfelelő, a rendészeti hivatás ellátásához szükséges általános egészségügyi követelmények összessége. A rendvédelmi pályára jelentkezők egészségi állapotát alkalmazásuk előtt és a későbbi munkájuk során rendszeresen vizsgálni kell. A jogszabályban rögzített kritériumok figyelembevételével, az egészségi alkalmassági vizsgálatnak ki kell terjednie a testsúly, testmagasság, testtömegindex mérésére, a testarányok, a bőr és látható nyálkahártyák, fogazat, garatképletek, a keringési, légzési, hasi szervek, az idegrendszer, érzékszervek, valamint az ízületek, az izomzat és a csontrendszer vizsgálatára, az esetleg fennálló testi és szellemi fogyatékoságokra, az általános belgyógyászati vizsgálatok mellett fül-orr-gégészeti, szemészeti szűrésre, a vérnyomás és a pulzus mérésére, laboratóriumi vagy más kiegészítő diagnosztikus vizsgálatok elvégzésére, az alkohol-, gyógyszer-, kábítószer-fogyasztás, valamint -függőség esetleges jeleinek megállapítására.
<medical aptitude requirements for law enforcement>

Rendészeti életpálya- és karriertervezés: egyrészt az egyéni életpálya építéséhez és befutásához, másrészt a horizontális és a vertikális irányú karrierutak munkáltatói menedzseléséhez szükséges feltételek és követelmények összehangolt meghatározása, rendszerezése. Az életpálya és a karrier a hosszú időn keresztül megszerzett munkatapasztalatok egymásra épülő szakaszait, a munka világában befutott pályát, pályafutást jeleníti meg. A stratégiai alapú, integrált emberierőforrás-gazdálkodás egyik meghatározó jelentőségű humán folyamata, az em-

berierőforrás-áramlás és -fejlesztés foglalja magában a rendszeten belül kialakított ~i megoldásokat. A ~ hagyományos felfogás szerint a szervezeti hierarchiában történő felemelkedést, a mind magasabb pozícióba kerülést, az egyre több ember feletti hatalom és befolyás megszerzését jelenti. A korszerűen értelmezett életpálya- és karriertervezési megoldásokkal már inkább az egyén szakmai, szociális, emberi és módszertani kompetenciáinak fejlesztésére fókuszálnak.
<law enforcement career planning>

Rendészeti emberierőforrás-áramlás és -fejlesztés humán folyamata: a rendvédelmi → *szervezet* stratégiájának és → *humán stratégiájának* megfelelően kialakított, az alkalmazott munkavégzési rendszer szerint működtetett, rendészeti életpálya menedzsment. A ~ a következő részfolyamatokból és az azokhoz tartozó humán funkciókból épülhet fel: 1. a rendészeti életpálya menedzsment működtetése keretfeltételeinek részfolyamatából: humán vagy személyzeti, létszám- és életpálya-tervezési, munkaerő-gazdálkodási, -fejlesztési, fluktuációs és kiáramlási politikák kialakítása, működtetése; 2. a rendszetbe történő bekerülés részfolyamatából: toborzás, pályáztatás, kiválasztás, gyakornoki és ösztöndíjas programok, kinevezés, állományba vétel, beillesztés, mentori rendszer, visszavétel; 3. a rendészeti életpályán történő előrehaladás részfolyamatából: előmenetel (besorolásban, címben, rangban, → *munkakörben*), utánpótlás-tervezés, tehetséggondozás, karriermenedzsment, átcsoportosítás, áthelyezés, kirendelés, kinevezéstől eltérő foglalkoztatás, fegyelmi, kártérítési és különleges eljárások; 4. a személyi állomány fejlesztése részfolyamatából: iskolai rendszerű és iskolarendszeren kívüli képzések, kiképzések, átképzések, továbbképzések, vezetőképzések, külföldi felkészítések stb., a munkavégzéshez kötődő fejlesztések

(pl. mentorálás, akciótanulás, coaching, projektmunkák, munkaköri rotáció); 5. a rendészetből való kiáramlás részfolyamatából: jogviszony megszűnése, megszüntetése, felmentés, végkielégítés, tartalékállomány, rendelkezési állomány, nyugdíjazás, gondoskodó elbocsátás, nyugdíjgondozás. A ~ának működtetése során a → *vezetők* és a humán szakemberek az alábbi kérdésekre keresik a megfelelő megoldásokat. Milyen keretfeltételek (humán/személyzeti politika, létszámtervezés, munkaerő-gazdálkodás, jogszabályi környezet) kialakítására van szükség a tárgyalt humán folyamat sikeres működtetéséhez? Miként kerülhetnek be a rendészetbe a személyi állomány majdani tagjai? Milyen megoldások segítik beilleszkedésüket az adott szervezetbe, milyen karrierutak segítségével juthatnak előre életpályájukon, hogyan válhatnak a rendészetben és a közszolgálaton belül munkakört, beosztást, munkahelyet? Milyen felkészítések és fejlesztések szolgálják leginkább tudágyarapodásukat, karrierépítésüket, teljesítményük fokozását? Miként hagyhatják el a rendészetet?

<human process of human resource flow and development in law enforcement>

Rendészeti emberierőforrás-gazdálkodás humán folyamatai és humán funkciói: a stratégiai alapú, integrált emberierőforrás-gazdálkodás rendészeti rendszermodelljének alkotóelemei, ill. olyan tartópilérei, amelyek keretbe foglalják, meghatározzák az emberierőforrás-gazdálkodásnak mint funkcionális szakterületnek a lényegét, értelmét, feladatrendszerét, szerepkörét és az egyéb szervezeti alrendszerekhez való viszonyát. A rendszermodellt alkotó humán folyamatok: a humán stratégiai tervezés és rendszerfejlesztés, a munkavégzési rendszerek, az emberierőforrás-áramlás és -fejlesztés, a teljesítménymenedzsment, az ösztönzésmenedzsment, a személyügyi

szolgáltatások és tevékenységek a keretrendszer állandó, konstans elemének tekintendők. A humán funkciók a rendszermodell változó elemei, amelyek a külső környezeti kihívások és a rendészetben, ill. a rendvédelmi szervezeteken belüli környezet hatásai, továbbá a szervezetek versenyképességi tényezői függvényében szüntelen mozgásban vannak, folyamatos átalakuláson mennek keresztül. A humán funkciók többsége a hatályos jogszabályok által meghatározott jogintézményként, jogszabályhelyként közismertek. Azonban vannak olyan humán funkciók is, amelyek nem jelennek meg a hatályos szabályokban, de jelentőségüknél fogva mint humánmenedzsment-technikák, -módszerek, -eszközök – megfelelő adaptáció után – szerepet kaphatnak, ill. kapnak a rendészeti emberierőforrás-gazdálkodás napi munkavégzésében. A humán folyamatok és a humán funkciók dinamikusan változó, mátrixrendszerű kapcsolati hálót alkotnak, ill. tevékenységi gyakorlatot jelenítenek meg. A humán funkcióknak a humán folyamatokhoz rendelése megoldja az emberierőforrás-gazdálkodás egész rendszerként való működtetését éppúgy, mint az egyes résztevékenységek egymás hatását felerősítő, ezért költséghatékony módon, a szervezeti tevékenységhez hozzáadott értéket is biztosító összehangolt feladatellátását.

<human processes and human functions of human resource management in law enforcement>

Rendészeti emlékhely: a rendészeti feladatok teljesítése során, a rendészet érdekében hősi halált halt tisztviselők emlékére létrehozott kegyhely.

<policing/law enforcement memorial place>

Rendészeti engedély: szakmatörténeti kategória, Tóth meghatározása szerint

„a rendőrhatóságoknak olyan felsőbbbségi akaratnyilvánítása, amely valamely egyébként tilos tevékenységet szabaddá, megengedetté tesz”. (TÓTH 1939)

<licence issued by policing/law enforcement authorities>

Rendészeti és bűnügyi adatfeldolgozás:

a rendelkezésre álló → *adatokból* a rendészeti és bűnügyi tevékenységekhez szükséges → *információk* kinyerésének, → *kockázatok* feltárásának, stratégiai jelentőségű dolgok megállapításának, tendenciák előrejelzésének, trendek megállapításának manuális vagy automatizált folyamata.

<policing and criminal data processing>

Rendészeti feladatok ellátására jogosult

erdészeti szakszemélyzet: erdőgazdálkodó erdőgazdálkodásának szakszerűségét biztosító erdőőr; erdészeti hatóság szakszemélyzeti névjegyzékében szereplő, jogszabályban rögzített végzettségű, szakmai tapasztalatú → *rendészeti feladatokat ellátó személy*.

<authorized forestry staff in charge of law enforcement>

Rendészeti feladatokat ellátó személy:

a → *természetvédelmi őr*, → *erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja*, → *hegyőr*, → *hivatásos vadász*, rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet, → *halászati őr*, → *közterület-felügyelő*, → *önkormányzati természetvédelmi őr*, → *mező-őr* összefoglaló megnevezése.

<person in charge of law enforcement>

Rendészeti feladatokat ellátó személy azonosítására vezetett nyilvántartás:

rendőrségi nyilvántartás a → *rendészeti feladatokat ellátó személynek* kiadott → *egyedi azonosító számú szolgálati jelvény* nyilvántartására, hitelessége ellenőrzésére, a rendészeti feladatokat ellátó személy azonosítására,

a rendészeti feladatokat ellátó személynél fennálló kizáró okok ellenőrzésére.

<register for identification of person in charge of law enforcement duties>

Rendészeti felvételi eljárás:

a → *kiválasztási eljárás* része, jogszabályban meghatározott folyamat, amely a jelentkező alkalmasságát vizsgálja a rendvédelmi munkára. Részei: egészségi, pszichológiai, fizikai, munkaköri alkalmasság.

<recruitment procedures in law enforcement>

Rendészeti fizikai pályalkalmassági feltételek:

a rendészeti hivatás ellátásához szükséges fizikai (erőnléti) képességek összessége. A rendvédelmi szervekhez felvételiző, valamint az ilyen → *szervezeteknél* hivatásosként szolgálatot teljesítő személyek részére a munkáltató a szakmai elvárásoknak megfelelő fizikai követelményeket határoz meg, és ezeket jogszabályokban is megjeleníti. A rendvédelmi szerveknél jogszabályban meghatározott ~ szerint a rendvédelmi pályára jelentkezőknek, alkalmazásuk előtt és későbbi munkájuk során rendszeresen, szakirányú fizikai (erőnléti) állapotfelmérésen kell részt venniük fizikai alkalmasságuk megállapítása céljából. A felmérésen a rendvédelmi szakemberek fizikai (erőnléti) állapotát vizsgálják, a munkájukhoz szükséges alapvető fizikai képességeket – erő, gyorsaság, állóképesség, koordináció – évente ellenőrzik.

<physical aptitude requirements for law enforcement>

Rendészeti gazdálkodás:

rendészeti feladatokat ellátó szerveknél végzett gazdálkodási tevékenységek összessége, a rendelkezésre álló erőforrásokkal (pénzügyi, anyagi, humán) való gazdálkodás, amely magában foglalja a költségvetési → *előirányzatokkal* és a → *vagyonnal* való gazdálkodást is.

A ~t költségvetési-pénzügyi és logisztikai tevékenységek és folyamatok alkotják (költségvetési-pénzügyi alrendszer és logisztikai alrendszer). A gazdálkodás központi (középirányító), területei és helyi szinten folyik.

<law enforcement economic management>

Rendészeti humán informatikai rendszeralkalmazás: a rendvédelmi szervek humánerőforrás-gazdálkodását támogató, erre a célra kifejlesztett informatikai rendszer (szoftver). A rendvédelmi szerveknél foglalkoztatottak jogállásáról szóló törvények a munkáltatói szervezeteknek lehetővé teszik, hogy a munkavállalóik jogszerűen kezelhető → *személyes adatait* informatikai rendszerben is feldolgozzák és kezeljék. A humán informatikai rendszerek egyfelől részesei a jogszabályok alapján vezethető személyügyi nyilvántartásnak, másfelől az alkalmazások fejlettségétől függően képesek a → *vezetést* megfelelő → *információkkal*, statisztikákkal ellátni a személyi állomány állapotáról, összetételéről (pl. kor, képzettség, előmenetel, fluktuáció stb.). Ebben a funkciójában vezetést támogató, döntés-előkészítő rendszerként is értelmezhető. További funkciója a ~nak, hogy informatikai algoritmusok és tipizált okmánymodellek segítségével támogatja a humánpolitikai ügyintézés, a munkáltatói intézkedések előkészítését. A szolgálati jogban bevezetett elektronikus ügyintézés szükségessé teszi, hogy a humán informatikai rendszerek megfelelő interfész kapcsolatban legyenek azokkal az ügyviteli és kommunikációs informatikai rendszerekkel, amelyek útján az elektronikus ügyintézés (jognyilatkozatok hitelesítése, nyilvántartása és közlése) történik.

<law enforcement human resource information system application>

Rendészeti humánpolitika: szűkebben értelmezve a rendészet személyügyi politikája, amely összefoglalja a → *rendészeti hu-*

mán stratégia megvalósításának elvi kérdéseit, valamint integrálja, egységes rendszerbe foglalja az emberierőforrás-gazdálkodás irányelveit és a munkaerő tervezésére vonatkozó elképzeléseket. Ennek megfelelően a ~ kiemelten foglalkozik egyrészt a fizetési és foglalkoztatási feltételeket tartalmazó irányelvekkel, pl. a munkaértékeléssel, az anyagi ösztönzéssel, a nem pénzügyi juttatásokkal, a munkahelyi környezettel, a munkafeltételekkel, másrészt a munkaerőhöz kapcsolódó irányelvekkel, úgymint a munkaerő-tervezéssel, a felvétellel, a beillesztéssel, a munkatársak fejlesztésével és – egyebek mellett – a → *karriermenedzsmenttel* is. A ~ kiemelt figyelmet fordít a személyi állomány jólétének, elégedettségének megteremtésére, a munkahelyi légkör javítására és a szervezeti kultúra fejlesztésére. A ~ megvalósításának minőségi mutatóit, hatékonyságát belső elégedettségvizsgálatokkal mérik.

<law enforcement human resources policy>

Rendészeti humán stratégia: a rendészeti szervezeti → *stratégia* részét alkotó, ahhoz szorosan kapcsolódó olyan funkcionális stratégia, amely közép- vagy hosszú távra meghatározza az emberierőforrás-gazdálkodás jövőképét (irányát), céljait, a munkavégzés prioritásait, a szervezeten belül megkívánt viselkedési és magatartásformákat, az eredményes, jogszerű és versenyképes működés feltételeit. A ~ célja, hogy a rendvédelmi → *szervezet* erőforrásait – a környezeti változásokhoz igazítva, a belső feltételeket figyelembe véve – mindenkor a lehető leggazdaságosabb módon csoportosítsa, alapul véve a fenntartó elvárásait, az érintettek igényeit és azt is, hogy a személyi állomány tagjai munkavégzésükben, munkahelyükön sikeresnek érezhessék magukat. A ~nak integrálnia kell az emberierőforrás-gazdálkodást alkotó humán folyamatokat és humán funkciókat. A ~ a rendvédel-

mi szervezeteken belül is szolgálhatja a szervezeti működés szinten tartását, fejlesztését vagy annak visszafejlesztését.

<law enforcement human resource strategy>

Rendészeti információrendszer: a belső → *biztonságot* fenntartó szervek működéséhez, felkészítéséhez szükséges szervezeti és környezeti → *adatok* hagyományos (analog) vagy digitális technológiák segítségével történő összegyűjtését, tárolását, feldolgozását, felhasználását, továbbítását, közzétételét és megsemmisítését végző eszközök, eljárások, technológiák, szoftverek, valamint az ezen adatok kezelését ellátó személyek, továbbá jogszabályok és más szabályozó dokumentumok egymással szervezett és rendszerezett kapcsolatban lévő együttese. A ~ sajátossága, hogy a rendészeti szervek saját belső és térinformációs adatai mellett számos más, a szervezeten kívüli entitások adatait is kezeli, mint pl. a jog sértést elkövetők személyes adatait, az elkövetett jogsértéseket, a → *bűnelkövetésre* vonatkozó jellemzők (modus operandi) adatait, a rendészeti tevékenységet kiváltó (körzési, megfigyelési, őrizetbe vételi) adatokat, az → *ellenőrzéshez*, → *döntéshez*, → *információ* kinyeréséhez szükséges (→ *ujjnyom*, arcmáskép, hamis vagy hamisított okmány-minta, drogleírás, fegyverjellemezés, szagminta, bizonyíték, egyéb → *nyom* stb.) adatokat és titkosszolgálati nyilvántartásokat.
<policing/law enforcement information system>

Rendészeti informatika: a belső → *biztonság* megteremtéséhez hozzájáruló elektronikus (különösképpen számítógépi) információkezelés résztudománya. A ~ tudományosan feltárja a rendészeti tevékenységek információigényeinek kielégítésére szolgáló módszereket, eljárásokat, amelyek tükrében felkutatja az informatika területén meglévő legújabb technológiákat, eljárásokat,

hardver- és szoftvereszközöket, majd módszertant ad ezek rendészeti alkalmazhatóságára. A ~ gyakorlati életbe történő átvitele a rendészeti → *elektronikus információs rendszerek* üzemeltetésében és fejlesztésében nyilvánul meg. A ~ területei: az irodai, vezetői és feladat-végrehajtási tevékenységek számítógépi támogatása, az elektronikus adatgyűjtés (pl. biometrikus, → *OSINT*, digitális nyom, automatikus terepfelügyeleti és biztonsági jelző) technológiáinak és korszerű eszközeinek (pl. robot, szenzor, → *3D szkennel*, → *3D nyomtató*, kamera, okos- és intelligens eszközök stb.) rendszerbe állítása, a különböző digitális adatfajok egy-egy tárolási és feldolgozási módszereinek (pl. → *Big Data*, → *mesterséges intelligencia*, informatikai robotok, prediktív elemzés, → *térinformatika*) implementálása, a → *kiberbűnözés* felfedése, valamint az → *információ* továbbításának, állandó rendelkezésre állásának körülményeit biztosító infokommunikációs technológiák és eszközök alkalmazásának bevezetése.

<law enforcement informatics>

Rendészeti informatikai rendszer: a belső → *biztonság* fenntartását elősegítő digitális → *adatok*, automatikus adatkezelő eszközök (számítástechnikai, infokommunikációs eszközök) és szoftvereik, valamint az ezen eszközök kapcsolatait biztosító hálózati infrastruktúra, az adatkezelői emberi erőforrás és szabályozórendszer szervezett, szabályozott, egymással kapcsolatban lévő együttese. A ~ a digitalizált természetes adatfajok (beszéd, kép, mozgókép), a digitális eszközökkel rögzített (digitális kamera, ujjnyomszkennel, 3D-s lézerszkennel, webkamera) adatfajok, valamint a számítógéppel képzett (szöveg, táblázat, bemutató, → *adattáris*) bitfolyamokat kezeli.

<policing informatics system>

Rendészeti intézkedés: szakmatörténeti kategória, Tóth meghatározása szerint „a → *rendészeti parancs* közvetlen megjelenési formája, a rendészeti akarat leggyakoribb megnyilvánulási alakja. A → *rendészet* érdekében általában egy konkrét személlyel szemben támasztott követelés.” (TÓTH 1939) A ~ közigazgatási aktus és nem jogszabály.

<policing/law enforcement measure>

Rendészeti kényszer: szakmatörténeti kategória, Tóth-féle megközelítésben „a kényszerítés a ténylegességénél fogva mindig pozitív, aktív jellegű magatartás, míg a kényszerítettség mindig passzív, negatív ténykedés. A kettő együtt adja a → *kényszer* fogalmát, amelyet ha a rendészeti célok elérése érdekében fejtünk ki, akkor az a ~. A pszichikai kényszer a lelki eszközök alkalmazását, míg fizikai kényszer a konkrét fizikai eszközök alkalmazását jelenti.” (TÓTH 1939)

<policing/law enforcement coercive measures>

Rendészeti képzés: szakmai jellegű ismeretek, készségek – teljesítőképes szaktudás – megszerzésének és az elvárt szemlélet elsajátításának, alakításának, a személyiségjellemzők formálásának iskolai rendszerben vagy azon kívül szervezett körülmények között megvalósuló célirányos folyamata az arra vonatkozó szakmai vagy képzési program alapján, amely a sikeres vizsgát követő rendészeti → *szakképzettség* megszerzésével lehetőséget teremt a munkavállalásra, annak folyamatos gyakorlására, konkrét rendészeti jellegű feladatok legalább elvárható, hatékony vagy magasabb szintű teljesítésére. Más megközelítésben a ~ előre megtervezett, módszeres, többféle feladatszeria végrehajtásán, átszarmaztatásán keresztül megvalósuló tudatos, ellenőrzött és értékelt felkészítő/fejlesztő tevékenység,

amelynek keretében konkrét rendészeti jellegű munkafeladatok végrehajtásához szükséges és elvárt, teljesítőképes szaktudás, az ágazatra jellemző kompetenciák kialakítása, megerősítése és a rendészeti szemlélet formálása, gyarapítása történik az oktatás (tanítás/tanulás), valamint a nevelés (magatartás- és személyiségformálás) útján azzal a céllal, hogy képzésben részt vevő személy alkalmassá váljék valamely → *munkakör*, szakmai tevékenységi kör, ill. tevékenység hatékony ellátására. A ~ az oktatáshoz, a tanítási és tanulási folyamatokhoz szorosan kapcsolódó kategória, lehetővé teszi azok sajátos funkciójának, céljának kifejezését.

<law enforcement training>

Rendészeti képzési program: a → *felőttképzés*ben használatos, a képző intézmény által a → *szakképzésről* szóló törvény szerint a → *szakmai és vizsgakövetelmények*, valamint az iskolai rendszerben megszerezhető szakképesítések esetében a vonatkozó kerettanterv tartalmi követelményei alapján kidolgozott, meghatározott tartalommal rendelkező, a felnőttképzési szakértő által előzetesen minősített olyan képzési dokumentum, amely alapját képezi adott tárgyú felnőttképzés jogszerű megvalósításának.

<law enforcement training programme>

Rendészeti képzettség: (1) rendészeti jellegű szakterületen, valamely témakörben, iskolai rendszerű vagy azon kívüli (szak)képzés és ahhoz tartozó sikeres szakmai vizsga egyik lehetséges eredménye, amely ezen a területen létező → *munkakörök* ellátására jogosít. (2) Adott rendészeti jellegű képzőintézmény képzésében való részvétellel és ennek sikeres vizsgájával együtt járó valamilyen szintű végzettség, felkészültség. (3) Alapesetben az állami iskolai végzettségen túl a → *szolgálati jogviszony* létesítéséhez szükséges rendészeti jellegű szakképzettség, felkészültségbeli követelmények-

nek való megfelelés, amelyre az egyénnek szüksége van ahhoz, hogy valamely rendészeti munkakört véglegesítettként elláthasson, ill. abban előrehaladhasson. (4) A rendészeti jellegű felkészítés, képzés – munkavégzés szempontjából meghatározó – végeredménye.

<law enforcement qualification>

Rendészeti kiképzés: (1) a rendészeti, rendvédelmi jellegű munka bizonyos alapvető, főleg manuális mozzanatai ellátásához szükséges tréningek, több gyakoroltatással járó készségfejlesztések összessége. (2) A rendvédelmi szervek tagjai által elvégzendő, leginkább motorikus jellegű rendészeti részfeladatok (fellépések, → *intézkedések*, → *kényszerítő eszközök* alkalmazása) sikeres ellátásához szükséges tréningek, több gyakoroltatással járó készségfejlesztések összefoglaló megnevezése. A ~ adott esetben egyaránt része lehet az iskolarendszerű és az iskolarendszeren kívüli alapképzésnek, továbbképzésnek és átképzésnek.

<law enforcement training>

Rendészeti kockázatelemzés: a rendészeti és más releváns → *adatok*, valamint a feladatokhoz kapcsolódó → *információk* közötti összefüggések feltárását, azonosítását és azok értékelését végző rendszeres, célirányos, összehangolt tevékenység. Magában foglalja a → *rendőrség* szolgálati ágainak sajátosságából adódó feladatok végrehajtásához szükséges erők, eszközök mennyiségi, minőségi mutatóinak, módszereinek és hiányosságainak, valamint az országhatáron kívülről hazánk rendjére és biztonságára ható → *fenyegetések*, → *veszélyek* elemzését is. Alapelvei: célirányosság, folyamatosság, ciklikusság, teljesség, objektivitás, kompatibilitás.

<policing and criminal risk analysis>

Rendészeti korfa: a rendvédelmi → *szervezet* hivatásos állományú tagjai korösszetéte-

léből összeállított grafikus ábrázolás, amely bemutatja az adott szervezet életkor alapján felvázolt szerkezetét. A viszonylag egyenletes korcsoport-elosztású (harang alakú) korfa biztosíthatja az adott szervezet kiegyensúlyozott utánpótlását és működését.

<age pyramid of law enforcement organizations>

Rendészeti modul-záró vizsga: az iskolarendszeren kívüli rendészeti szakképzésben, az ilyen jellegű szakképzés végzésére feljogosított intézmények által a képzési szakaszok lezárásaként vagy a teljes képzési időszak végén összevontan megszervezendő, a → *szakmai és vizsgakövetelmény*ben meghatározott moduloknak megfelelő vizsga, kompetenciamérés, amelynek során meggyőződnek a szakmai és vizsgakövetelmény egyes követelménymoduljaiban előírt felkészültség meglétéről vagy hiányáról. A modulzáró vizsga az iskolarendszeren kívüli → *komplex szakmai vizsgára* bocsátás egyik alapfeltétele. Az iskolai rendszerű rendészeti jellegű szakképzésben az évfolyam teljesítését igazoló bizonyítványban foglaltak szerint teljesített tantárgyak – a szakképzési kerettantervben meghatározottak szerint – egyenértékűek az adott követelménymodulhoz tartozó ~ teljesítésével.

<quasi final examination on the completion of a law enforcement module/course>

Rendészeti munkavégzési rendszer humán folyamata: a stratégiai alapú, integrált emberierőforrás-gazdálkodás rendészeti rendszermodelljét alkotó humán folyamatok meghatározó eleme, amely a humán stratégiai tervezés és rendszerfejlesztés humán folyamatához igazodva alapvetően határozza meg a rendvédelmi szervezetek működését, a személyi állomány foglalkoztatását, az életpálya-tervezés kínálta lehetőségeket és annak mozgásterét, valamint egységbe

foglalja a rendészetre jellemző munkavégzési rendszermegoldáshoz nélkülözhetetlen humán funkciókat. A ~ kiindulási alapot biztosít a rendszermodellt alkotó egyéb humán folyamatok és humán funkciók által igénybe vehető stratégiai és operatív válaszlehetőségek meghatározásához, valamint az ezek működtetését megalapozó jogszabályi környezet kialakításához. A ~ az alábbi részfolyamatokból és humán funkciókból épülhet fel: 1. a munkavégzés rendszerének kialakítása és működtetése részfolyamatából: a munkakörelemzésből, a munkakörtervezésből, a → *munkakörök* kialakításából és munkaköri kataszterbe rendezéséből, a munkakör-családok felállításából, a munkaköri leírások és a munkaköri specifikációk meghatározásából, folyamatos felülvizsgálatukból, az életpálya-tervezésből, a karrierutak és -lehetőségek kiépítéséből; 2. a szervezeti struktúra és a munkafolyamatok kialakításának, működtetésének részfolyamatából: a munkafolyamatok elemzéséből, értékeléséből, a szervezeti állománytábla kialakításából, az emberierőforrás-gazdálkodás szervezeti és személyi feltételeinek a munkavégzés rendszeréhez igazításából; 3. a rendészet munkaidőrendszerének kialakítása, működtetése részfolyamatából: a munkaidő, a pihenőidő, a szabadság, a távollét gyakorlatának kialakításából, az atipikus és rugalmas munkavégzések (pl. távmunka, részmunkaidő, egyszerűsített foglalkoztatás, közfoglalkoztatás, alkalmi munka) alkalmazásából; 4. a rendészet etikai elveinek, munka- és magatartási előírásainak részfolyamatából; 5. a rendészetikompetencia-menedzsmenthez kapcsolódó alkalmazások és fejlesztések részfolyamatából: a kompetenciaelemzésből és -mérésből, a → *kompetencia*, a kompetenciatípusok, a kompetenciamodellek, a kompetenciatérkép (szótár) kialakításából és felhasználásából, a kompetenciamegfelelés és a kompetenciadeficit megállapításából; 6. a humán kontrolling, a humán monitoring

és a humán benchmarking működtetésének részfolyamatából.

<the human process of the work system of law enforcement>

Rendészeti nevelés: a rendészeti pályára készülő tanulókkal és hallgatókkal való foglalkozás sajátos formája, más elnevezéssel rendészeti magatartás- és személyiségformálás. A ~ különböző módszerei és eszközei elősegítik az érintettek szervezeti szocializációját, hivatástudatának kialakítását, a rendvédelmi szervek etikai és fegyelmi normáinak megismerését és elfogadását.

<character education for law enforcement students>

Rendészeti oktatás: (1) leginkább iskolákban, oktatási központokban zajló pedagógiai tevékenységek meghatározott rend szerinti sorozata, amelyek célja, hogy az oktatásban részt vevő személy olyan szakmai tudást, speciális kompetenciákat, értékeket és képességeket sajátítson el, ill. fejlesszen ki, amelyek meghatározóan a rendészeti ágazat tevékenységi területeire vonatkoznak, és lehetővé teszik a szakmai jellegű problémák széles körének meghatározását, elemzését és megoldását. A ~ általában megfelelő elméleti alapok, fogalmi és jogi keretlehetőségek megismertetésével alapozza meg, segíti elő a praxisorientált rendészeti szakképzettség kialakulását, megerősítését. (2) A nevelő (személyiségfejlesztő) tevékenységnek az a része, amely főként a rendészeti ismeretek elsajátítása, a szakmai műveltség megszerzése és az intellektuális képességek kialakítása révén járulhat hozzá adott rendvédelmi szerv tevékenysége eredményességéhez. A rendészeti jellegű oktatás szerves része az állami oktatási rendszernek, ugyanakkor több kisebb-nagyobb sajátosság jellemzi, legfőképpen rendeltetésében. <law enforcement education>

Rendészeti oktatási intézmény: (1) rendvédelmi szerv által működtetett, meghatározott hivatásos szolgálati beosztások betöltésére jogosító képzést megvalósító intézmény. (2) A → *rendészeti szakképesítés*-hez szükséges előzetes tudás alapozására, ilyen jellegű → *szakképzettség* megszerzésére létesített és fenntartott köznevelési intézmények, valamint a rendészeti és nemzetbiztonsági jellegű képzést folytató közép- és felsőoktatási intézmények összefoglaló megnevezése.

<law enforcement training institution>

Rendészeti ösztönzésmenedzsment humán folyamata: a rendészet, ill. a rendvédelmi → *szervezetek* stratégiai, valamint operatív céljainak elérését szolgáló egységes bér- és ösztönzéspolitika kialakítására, hatékony működtetésére irányuló vezetési elvek és vezetői gyakorlat megvalósulása, amely a feladatellátáshoz elengedhetetlenül szükséges felkészült személyi állomány megszerzését, megtartását, folyamatos motiválását célozza és eredményezi. A ~ magában foglalhatja az alábbi humán funkciókat: a kompenzációt, a javadalmazást, a → *motivációt*, a *motiválást*, a munkakör-értékelést, az alkalmazott munkavégzési rendszer függvényében pl. a bér- és besorolási, a cím- és előresorolási, a cafetéria-, továbbá a szociális, gondoskodási, a jóléti, az egészségbiztosítási és a segélyezési rendszer elemeket. A kompenzáció lehet egyéni, csoportos és szervezeti szintű; megnyilvánulhat anyagi és nem anyagi juttatások formájában. A javadalmazás lehet rendszeres és eseti jellegű, amely biztosítható anyagi, pénzbeli és természetbeni juttatások formájában.

<the human process of incentive management in law enforcement>

Rendészeti pályaaorientációs képzés: a köznevelési rendszer részét képező olyan okta-

tási forma, amely a rendvédelmi szervekre, valamint a rendészeti tevékenységet végző személyekre és szervezetekre vonatkozó alapvető tudnivalók átadásával, az érdeklődés felkeltésével célirányosan orientálja a képzésben részt vevőket az ilyen jellegű hivatás/feladatvégzés vállalására, továbbá segítséget ad a jogkövető, felelős állampolgári lét megalapozásához is. Ilyen jellegű felkészülésre – a kidolgozás időszakában – többféle lehetőség van az állami köznevelés rendszerében. A gimnáziumokban belügyi rendészeti ismeretek, a szakgimnáziumokban fegyveres szervek és vagyonvédelem, rendészeti ügyintéző, közszolgálati ügyintéző, közszolgálati ügykezelő, továbbá a szakközépiskolákban rendészeti őr megnevezésű képzések keretében.

<law enforcement jobs orientation training>

Rendészeti parancs: a rendvédelmi szerveknél alkalmazott speciális vezetési eszközök egyike, az arra jogosult által kiadott és tartalmilag a szolgálati feladatok ellátásával kapcsolatos tevékenységre irányuló egyedi rendelkezés az illetékes vezető kezében, amely a szolgálati tevékenység irányításának alapvető eszköze, meghatározott szolgálati tevékenység vagy feladat végrehajtására vonatkozó egyedi utasítás. Megjegyzés: a → *parancs* és utasítás nem teljesen azonos tartalmat takar.

<policing/law enforcement order>

Rendészeti pszichológiai pályaalakmassági feltételek: a rendészeti hivatás ellátásához szükséges pszichikai képességek összessége. A rendvédelmi szervekhez felvételiző, valamint az ilyen szervezeteknél hivatásosként szolgálatot teljesítő személyek részére a munkáltató a szakmai elvárásoknak megfelelő pszichikai követelményeket határoz meg, és ezeket jogszabályokban is megjeleníti. A pszichikai alkalakmassági vizsgálatnak ki kell terjednie a személyiség, a psi-

chés egyensúly, a képességek és készségek, a devianciák vizsgálatára, valamint a pályamotivációra. A pszichikai alkalmasságot személyiségtesztek, intelligenciatesztek, papíralapú és műszeres figyelemvizsgálatok és az exploráció komplex értékelése alapján, valamint – ha a vizsgált személy pszichikai állapota indokolja – kiegészítő vizsgálatok elvégzésével a vizsgálatot végző pszichológus minősíti.

<psychological aptitude requirements for law enforcement>

Rendészeti rendelet: történelmi kategória, Tóth meghatározása szerint „a → *rendészeti parancs* egyik megnyilvánulási formája, olyan előírás, amelyet a rendészeti → *hatóságok* bocsátanak ki. A ~ek lehetnek törvényt pótló vagy törvényi felhatalmazáson alapulók”. (TÓTH 1939)

<policing/law enforcement decree/statute>

Rendészeti részzakképesítés: nem a teljes → *rendészeti szakképesítést*, ill. annak nem az összes követelménymodulját lefedő, hanem csak egy kisebb részét tartalmazó, egyféle → *munkakör* ellátására képesítő felkészültség összefoglaló megnevezése. A rendőr szakképesítés esetében – a kidolgozás időszakában – részzakképesítések a következők: ör-járőrtárs, csapatszolgálati járőrtárs és a → *járőr*.

<law-enforcement part qualification>

Rendészeti robot: Rsz.: a valós, virtuális és a kibertér → *információinak* érzékelésre képes, a rendészeti (rendvédelmi) szervek monoton, időben és térben folytonos, veszélyes tevékenységeinek kiváltására szolgáló olyan, helyhez kötött vagy mozgó, → *mesterséges intelligencia* által felügyelt emberi tevékenység leképezésére alkalmas elektromechanikus gép, amely önállóan a memóriájába betöltött tevékenységsorozat (program) vagy közvetlen emberi irányítás alap-

ján működik, pl. robbanószerkezetek, bombák hatástalanítása.

Inf: a szoftverrobot (más néven bot) egy automatizált eszköz, amely ismétlődő és hétköznapi feladatokat lát el (jellemzően szkripteket futtat az → *interneten*) annak érdekében, hogy a rendészeti (rendvédelmi) szervek tevékenységét (pl. információgyűjtés) elősegítse.

<police robot>

Rendészeti stratégiai tervezés és rendszerfejlesztés humán folyamata: a → *rendészet* és a rendvédelmi → *szervezetek* jövőképét, misszióját, küldetését, szakmai stratégiai terveit, valamint az ezek megvalósításához szükséges emberierőforrás-gazdálkodás közép- és hosszú távú céljait, fejlesztési akcióit összekapcsoló tevékenységegyüttes. A kérdéses humán folyamat sikeres működtetéséhez a → *vezetőknek* és az emberierőforrás-gazdálkodási szakterületen dolgozóknak együttesen kell olyan helyzetet kialakítaniuk, hogy a stratégiai gondolkodás áthassa a szervezet működésének egészét, a személyi állomány mindennapi tevékenységét. A ~ a következő humán funkciókból állhat: 1. a komplex rendszerfejlesztésből, amely a rendvédelmi szervezet tudatos, átgondolt, a változásokhoz igazodó szervezetfejlesztésében (struktúra, feladatrendszer, irányítás, kultúraváltás stb.) nyilvánul meg; 2. az emberierőforrás-gazdálkodás humán folyamatainak és humán funkcióinak kialakításából, változtatásából; 3. az emberierőforrás-tervezésből; 4. a HR-menedzsmenttechnikák és -módszerek adaptálásából; 5. egyéb menedzsmenttechnikák és módszerek (pl. változásmenedzsment, minőségbiztosítás, kommunikáció, IT-menedzsment, logisztikai, innovációmenedzsment stb.) felhasználásából; 6. a stratégiai tervezésben és az emberierőforrás-gazdálkodásban az esélyegyenlőségi, az integritással összefüggő, a környezettudatossági, a fenntartha-

tósági, a diszkriminációmentességi és a versenyképességi szempontok érvényesítéséből. A ~ közvetlen vagy közvetett kapcsolatban áll a rendszermodellt alkotó egyéb humán folyamatokkal és humán funkciókkal, ill. hatást gyakorol ezekre.

<human process of human strategy planning and system development in law enforcement>

Rendészeti szakanyag: a rendészeti → *szervezetek* és *szervek* feladatellátásához a rendészeti gazdasági szervezet szakterületi gazdálkodási körében biztosított általános és speciális → *anyagok*, valamint *eszközök* összessége. A ~ rendeltetés szerinti csoportosítása: 1. → *személyi alapfelszerelés*; 2. személyhez (beosztáshoz), technikai eszközökhöz rendelt felszerelés; 3. → *alegységkészlet*; 4. → *egységkészlet*; 5. → *tartalék*; 6. *főcikk*ek, *kiegészítő* cikkek, *tartozék*; 7. *javító* és *karbantartó* anyagok és *eszközök*; 8. *tároló-* és *csoomagolóeszközök*.

<law enforcement special materials>

Rendészeti szakgimnázium: a rendészetért felelős miniszter fenntartásában lévő, az állami köznevelési rendszer részét képező, sajátos szabályok szerint működő nevelési-oktatási intézmény, amely alaprendeltetésének megfelelően szakképzési évfolyamokon végzi az érettségivel már rendelkező tanulók *rendőr* tiszthelyettesi *rendfokozattal* betölthető → *munkakörök* ellátására irányuló komplex szakmai elméleti és gyakorlati felkészítést, *személyiségformálást*, továbbá egyéb, a képzéshez kapcsolódó *részfeladatok* teljesítését. A köznevelési intézmény korábbi megnevezése *rendészeti szakközépiskola* volt.

<law-enforcement secondary technical school>

Rendészeti szakképesítés: a rendészeti szakágazatban valamilyen tevékenység folytatására, *foglalkozás* gyakorlására jogosító, leg-

inkább Magyarországon, valamint külföldön szerzett és itthon honosított, ill. elismert, *alap-, közép- és felsőfokú szakképzésben*, *elsőoktatási alapképzésben*, valamint az egyetemi és főiskolai végzettségű személyek *felsőfokú szakirányú szakképzése* során megszerzett *rendészeti jellegű szaktudás*, amely *rendészeti szolgálatteljesítésre*, ill. *munkavégzésre* jogosít. Az állam által elismert ~eket is az Országos Képzési Jegyzék tartalmazza. <law-enforcement qualification>

Rendészeti szaknyelvi vizsga: a *nyelvvizsga* egyik válfaja, amely a rendészeti szakterületen alkalmazott *szakkifejezések*, *terminológia* elsajátításának ellenőrzésére és minősítésére szolgál. Formája *egy- vagy kétnyelvű*, *szintjei* *alap-, közép- és felsőfokú*. A ~ *írásbeli és szóbeli vizsgarészből* állhat.

<examination in a/the (foreign) language for law enforcement/language for the specific purpose of law enforcement>

Rendészeti szakvizsga: meghatározott rendészeti jellegű témaköröket átfogó, kötelező és választható vizsgatárgyakból álló, *írásbeli és szóbeli vizsgarésszel* párosuló olyan *iskolarendszeren kívüli*, *felnoítképzési*, *felsővezetői* *készségeket fejlesztő tanfolyamot* lezáró *végso* ellenőrzés, *számonekérés*, amelynek teljesítése a rendészetet felügyelő miniszter irányítása alá tartozó → *szervezetek*nél *rendszeresített*, *meghatározott szintű vezetői* *besorolású* *beosztások* betöltésének egyik *szigorú kinevezési feltétele*. A ~ *célja*, hogy a *fégyveres* *szervek* *hivatásos állományú tagjainak* *tiszti besorolási osztály* „E” *besorolási kategória* *beosztásaiba* *kinevezett* és *kinevezendő tisztek* a *rendvédelmi* *szervek* *tevékenységével*, a *közigazgatás* *működésével* *kapcsolatban* *átfogó*, *rendszerezett tudásanyagot* *sajátítsanak el*, valamint hogy a *jelöltek* *kiegészítsék* és *felfrissítsék* *szakmai ismereteiket*. A ~-ra a *munkáltató kötelezése* alapján vagy *önkéntesen* – bizonyos

feltételek esetén – lehet jelentkezni. ~t tehet az a → *köztisztviselő*, kormánytisztviselő vagy állami tisztviselő is, aki felsőfokú végzettséggel, közigazgatási vagy jogi szakvizsgával, közigazgatási tanulmányok szakirányú szakképzettséggel vagy kormányzati tanulmányok szakirányú szakképzettséggel és legalább 3 év közigazgatási gyakorlattal rendelkezik.

<qualification examination in law enforcement>

Rendészeti személyi állomány tagjának alkalmassága:

a rendészeti hivatás követelményeinek teljesítéséhez és feladatainak ellátásához szükséges egészségi, pszichikai, fizikai, pályaalkalmassági kompetenciák összessége és megléte. A ~át a → *rendészeti felvételi eljárás* során és a rendészeti pályán – a jogszabályban meghatározott időközönként és kritériumok mentén – rendszeresen mérik. A felvételi eljárás alkalmával egészségügyi, pszichikai, fizikai és pályaalkalmassági kritériumoknak kell hogy megfeleljen a jelölt. A rendészeti szakemberek egészségi, pszichikai, fizikai állapotát folyamatosan tesztelik az időszakos felmérések alkalmával. Az alkalmasságot a rendészeti pálya speciális követelményeinek megfelelő módszerekkel ellenőrzik (fizikai, pszichikai és egészségügyi pályaalkalmassági vizsgálatok). Az alkalmassági vizsgálatokat kiegészítik a vezetői értékelések, a társterületek szakembereinek észrevételei és a polgárok visszajelzései. A ~ a rendészeti szervek hatékony működésének meghatározó tényezője.

<aptitude of law enforcement staff>

Rendészeti személyi állomány utánpótlásának biztosítása:

az emberierőforrás-áramlás és -fejlesztés humán folyamatának része, amelynek során a rendvédelmi szervek a pályaorientációs képzések és szakképzések szervezésével, valamint

a rendvédelmi pálya népszerűsítésével elősegítik a fiatalok pályára vonzását, továbbá az egyes → *munkakörök* ellátásához szükséges ismeretek, tapasztalatok átadásával támogatják az új munkaerő beillesztését. Az új életpályamodell, valamint a személyre szabott karrierutak, az előrelépési, továbbá a képzési és továbbképzési lehetőségek megteremtése révén lehetőséget nyújtanak a professzionális munkaerő megtartására, ezáltal biztosítva a megfelelő mennyiségű és minőségű munkaerő folyamatos rendelkezésre állását. A folyamat olyan humán funkciókat foglal magában, mint a toborzás, → *kiválasztás*, beillesztés, → *karriermenedzsment*, tehetség-gondozás, -fejlesztés.

<ensuring law enforcement staff replenishment>

Rendészeti személyügyi tevékenységek és szolgáltatások humán folyamata:

az emberierőforrás-gazdálkodással összefüggő, a jogszabályi előírások teljesítését eredményező személyügyi, munkaügyi és humánigazgatási részfolyamatok együttese. A ~ több szálon is kapcsolódik a rendszermodellt alkotó egyéb humán folyamatokhoz és humán funkciókhoz, ill. hatást gyakorol azokra. A ~ és részfolyamatai stratégiai, operatív és adminisztratív jellegű humán funkciókat (feladatokat, tevékenységeket) rendeznek egységbe. 1. A stratégiai jellegű humán funkciók közé tartozhat: 1.1 a humán stratégia és a humánpolitika kialakítását és megvalósítását segítő elemző, értékelő és tudományos kutatómunka folytatása; 1.2. a rendszermodell humán folyamatainak és humán funkcióinak fejlesztése, az új menedzsmenttechnikák rendszerbe építése; 1.3. a szolgálati jogviszony szabályrendszerének kidolgozását, indokolt fejlesztését segítő javaslatok kidolgozása; 1.4. az emberierőforrás-gazdálkodás fejlesztését szolgáló pályázati és projekttevékenységek

teljesítése. 2. Az operatív jellegű humán funkciók közé tartozhat: 2.1. a → *vezetők* módszertani támogatása és a személyi állomány tagjainak magas szintű tájékoztatása, életpályán történő előmenetelük segítése; 2.2. a humán folyamatok és a humán funkciók professzionális működtetése; 2.3. személyügyi és munkaügyi kérdésekben jogi képviselő, jogsegély-szolgáltatás megteremtése; 2.4. munkahelyi konfliktusok megelőzésében való közreműködés és – indokolt esetben – mediátori tevékenység megszervezése; 2.5. a munkaügyi kapcsolatok és az érdekegyeztetés rendszerének szervezeten belüli működtetése; 2.6. a munka- és egészségvédelemmel, a munkafeltételek javításával, az ergonómiai előírások teljesítésével, a szűrővizsgálatokkal, a rekreációval, az üdültetéssel, a tömegsport-tevékenységekkel kapcsolatos feladatok ellátásában való közreműködés; 2.7. az emberierőforrás-gazdálkodással összefüggő → *kommunikáció* és információáramlás biztosítása, HR-marketingtevékenység folytatása; 2.8. a rendvédelmi szervezeten belüli rendezvény-szervezés ellátása, a biztonsági feladatok koordinálása. 3. Az adminisztratív jellegű humán funkciók közé tartozhat: 3.1. a humán folyamatok és a humán funkciók működtetéséhez előírt ügyintézési, ügykezelési, nyilvántartási, adatszolgáltatási, statisztikai feladatok ellátása; 3.2. a humán folyamatok és a humán funkciók működtetését komplexen támogató, integrált informatikai alkalmazás működtetése, ill. szolgáltatásainak felhasználása; 3.3. a → *személyes adatok* előírás szerinti kezelése és védelme; 3.4. szoros és folyamatos együttműködés fenntartása a Személyügyi Szolgáltató Központ funkcióját ellátó → *szervezettel*, szervezeti egységgel.

<the human process of human resources activities and services in law enforcement>

Rendészeti szervek által elérhető nyilván- tartások: olyan elektronikus → *adatbázisok*, amelyekből a rendészeti, kormányzati és nemzetbiztonsági szervek közvetlenül (extranet informatikai hálózaton keresztül) vagy közvetetten (kérelem alapján) tudnak célhoz kötötten, a releváns jogszabályok alapján személyi, kiegészítő és járműadatokot lekérni. Ezek pl.: 1. → *integrált portálalapú lekérdező rendszer* nyilvántartásai; 2. a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság hatósági feladatainak ellátása során vezetett hatósági nyilvántartások; 3. a → *HERMON* körözési rendszerben lévő → *adatok*; 4. a → *Robotzsaru rendszerben* lévő *adatok*; 5. a központi idegenrendészeti nyilvántartáshoz kapcsolódó egyes rendszerek (IDR, ISZL, IDEGEN) nyilvántartásai; 6. az IdomSoft Informatikai Zártkörűen Működő Részvénytársaság által kezelt rendszerek; 7. az ÁROP, EKOP, TIOP, TÁMOP, KEOP keretében fejlesztett nyilvántartások.

<registers which can be reached by law enforcement organisations>

Rendészeti tanulói és hallgatói jogviszony: a szolgálati jogviszony két sajátos formája.

Rendészeti tanulói jogviszony: a rendészeti szakközgimnáziumok tanulóinak jogviszonya, amely lehet ösztöndíjas vagy kettős jogállású tanulói jogviszony. Rendészeti hallgatói jogviszony: a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Kara hallgatóinak jogviszonya, amely lehet tisztjelölti jogállás, kettős jogállású hallgatói jogviszony, közszolgálati ösztöndíjas hallgatói vagy rendészeti ösztöndíjas hallgatói jogállás. A rendvédelmi, a közigazgatási szerv és az NKE, ill. a hallgató közötti jogokat és kötelezettségeket a hallgatói jogviszony létesítésekor megkötött ösztöndíj- vagy tanulmányi szerződés tartalmazza.

<law enforcement student or university student status>

Rendészeti teljesítménymenedzsment humán folyamata: a rendészeti ágazat, ill. a rendvédelmi → *szervezetek* teljesítménypolitikájának, a teljesítmény értelmezésének, a teljesítménymenedzsment-rendszer kiépítésének, a szervezeti, az egység szintű és az egyéni teljesítményértékeléseknek, a minősítésnek, valamint a teljesítménymenedzsment-rendszernek megújítását szolgáló humán funkciók egységbe foglalt rendszere. A ~nak kiegészítésére felhasználhatók az egyéb (90, 180, 360 fokos) értékelések és felmérések, a minőségmenedzsment eszközrendszere, a közvélemény-kutatás, továbbá a belső elégedettségvizsgálat eredményei. Ez a humán folyamat az emberierőforrás-gazdálkodás rendészeti rendszermodelljének egyik központi eleme, amely jelentős hatást gyakorol az egyéb humán folyamatokra és számos humán funkcióra.

<the human process of performance management in law enforcement>

Rendészeti továbbképzés: a rendvédelmi szervek hivatásos állománya feladatai további ellátásához, tudása, kompetenciái és személyisége fejlesztéséhez, ill. szinten tartásához a miniszter által meghatározott rendészeti oktatási intézményben, a fegyveres szerv központi, területi, helyi szervezeti egységénél vagy felkért oktatási intézményben az állományilletékes parancsnok, → *vezető* által jóváhagyott éves kiképzési és továbbképzési terv szerinti szakmai kompetenciafejlesztés. A ~ az alapképzéstől eltérő, annak tartamára, a körülményekben bekövetkező változásokra, fejlődésekre reagáló, megelőző jellegű egyéni vagy csoportos formájú felkészülés, ill. ennek keretében zajló kompetenciafejlesztés, -erősítés. A ~ történhet nappali, esti, levelező tagozatos, nyitott és távoktatási (irányított önképzés) formában, beiskolázáson, pályázaton vagy önkéntes jelentkezésen alapuló kiképzés, vezetővé, mestervezetővé képzés, ill.

vezetői továbbképzés formájában is. A hivatásos állomány tagja ötévenként legalább egyszer köteles részt venni szakmai továbbképzésen, ill. a speciális rendészeti végzettséget biztosító képzéseken történő részvételét biztosítani kell az állományilletékes parancsnoknak. A ~ lehet központi és területi (helyi) szintű. Központi ~: a minisztérium továbbképzéssel kapcsolatos feladatokat ellátó szervezeti egysége által fejlesztett és lebonyolított bejelentésköteles továbbképzési program, amely széles körű szakmai ismereteket közvetít, és amely továbbképzési program a miniszter erre irányuló döntése esetén központi továbbképzésként elrendelhető. Területi ~: adott rendvédelmi szervnél – a foglalkoztatási jogviszonyhoz szükséges alapképzettséggel rendelkező – hivatásos állományú személy által kötelezően teljesítendő minden további olyan iskolai rendszerű vagy iskolarendszeren kívüli képzés, amely → *munkakörének* megtartásához, naprakész tudással történő további betöltéséhez szükséges. Ilyen rendeltetésű képzésre bizonyos esetekben szaktanfolyamok, ill. speciális szaktanfolyamok keretében is van lehetőség. <law enforcement further training>

Rendészeti továbbképzési program: adott rendvédelmi szerv által készített, minősített és bejelentésköteles tervdokumentum, amelynek alapján történik az abban érintettek szakmai tudásának, kompetenciáinak a fejlesztése, megújítása. Két fajtája ismeretes: a minősített, ill. a bejelentésköteles ~. Minősített ~: a minősítési eljárás követelményeinek megfelelő, minőségtanúsított, továbbképzési pontértékkel rendelkező, képzési vagy kompetenciafejlesztésre irányuló program, amely önálló tanulási vagy tananyagegységekből áll, és lehetővé teszi a képzés kimeneti követelményének teljesítéséhez szükséges ismeretek, valamint gyakorlatok elsajátítását.

Bejelentésköteles ~: minősítési eljáráshoz nem kötött, az egyszerűsített vételi eljárás során nyilvántartásba vett, továbbképzési pontértékkel rendelkező, szakmai belső továbbképzési program vagy rendészeti továbbképzési program. A hivatásos állomány rendészeti továbbképzése kizárólag a továbbképzési programjegyzéken szereplő, nyilvántartásba vett ~ok alapján végezhető. <law enforcement further training programe>

Rendészeti utánpótlási adatbank: (1) a rendvédelmi szerveknél működtetett, személyzeti jellegű számítástechnikával támogatott, vizsgálatokon, elemzéseken alapuló olyan nyilvántartás, adatállomány, amelynek egyik része a hivatásos állomány tagjának – érdemeken és teljesítményen alapuló – tervezett előmenetelét szolgálja, másik része pedig a céltudatos és tervszerű utánpótlás lehetőségét kívánja biztosítani. (2) Adott rendvédelmi szervnél a központi személyügyi nyilvántartás részeként vezetett, az utánpótlási és a vezetői nyilvántartásból álló olyan digitális adattár, amely egyrészt a hivatásos állomány tagjának – érdemeken és teljesítményen alapuló – tervezett előmenetelét szolgálja, másrészt pedig elősegíteni hivatott a rendvédelmi szerveknél rendszeresített vezetői beosztásoknak arra alkalmas személyekkel való betöltését. Amíg a vezetői nyilvántartás az osztályvezetői vagy annál magasabb besorolású vezetői beosztást betöltő személyek → *adatait* tartalmazza, addig az utánpótlási nyilvántartásban a hivatásos állománynak a jogszabályban meghatározott vezetőikiválasztási eljárás eredményeként vezetői beosztás ellátására alkalmas, nem vezetői beosztást betöltőkre vonatkozó → *információk* találhatóak. Ebbe a nyilvántartásba az állományilletékes parancsnok, ill. munkáltatói jogkörrel rendelkező vezető javaslata, az érintett egyetértése vagy önkéntes jelentkezés alapján azok kerülhetnek be, akik legalább négyéves szol-

galmati viszonytal rendelkeznek, valamint teljesítményértékelésük alapján a jogszabályban rögzítetteknek megfelelően kiváló minősítést kaptak, és sikeresen szerepeltek a kiválasztási eljárásban.

<promotion and recruitment data banks for law enforcement>

Rendészeti veszély: szakmatörténeti meghatározás, Tóth megfogalmazásában „egyesek akarata folytán az egésznek a veszélyeztetése, amelyhez hozzátartozik a természeti erők jelentette veszély is”. (TÓTH 1939)

<law enforcement danger/threat>

Rendészeti vezetők képzése, fejlesztése: (1) a rendvédelmi szerveknél beosztott, közép- vagy kiemelt szintű vezetői beosztást ellátó hivatásos állományúak vezetői, szakmai tudásának, kompetenciáinak megerősítésére, újabbakkal való kiegészítésére irányuló, formális, informális és nonformális módon megvalósuló különféle speciális jellegű felkészítések/felkészülések összefoglaló megnevezése. (2) Az osztályvezetői, főosztályvezető-helyettesi, főosztályvezetői vagy annál magasabb vezetői besorolású beosztások betöltéséhez előírt iskolarendszeren kívüli, felsővezetői készségeket fejlesztő tanfolyam, továbbá a vezetők ön- és továbbképzése. (3) A rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja vezetői beosztásban történő foglalkoztatási jogviszonya létesítéséhez előírt iskolai (állami, szakmai) alapképzettségen (szakképzettségen, ill. szakképesítésen) kívüli minden további nappali, esti, levelező tagozatos, nyitott és távoktatási (irányított önképzés) formában megvalósuló, beiskolázáson, pályázaton vagy önkéntes jelentkezésen alapuló iskolai rendszerű vagy iskolarendszeren kívüli felkészítés, vezetővé, mesterveetővé képzés, ill. vezetői továbbképzés összefoglaló megnevezése, amely adott vezetői pozíció megtartásához vagy magasabb vezetői pozícióba helyezéséhez szüksé-

ges. A vezetők fejlesztése nem csupán képzésekkel történik, hanem ehhez hozzájárulhatnak a szűkebb és tágabb környezeti tényezők, így különösen a parancsnoki nevelőmunka, a mentorálás, a tehetséggondozás, a teljesítményértékelés, valamint az érintett munkatársak hatása is.

<training and development of leaders/ommanders of law enforcement>

Rendészetszociológia: a szociológia egyik speciális ága, amely a rendészeti szervek struktúrájával, társas életével, az itteni csoportok működésével, a → *vezetők* és beosztottak közötti kapcsolatokkal, a → *hatóság* és az → *állampolgárok* közötti → *interakciókkal*, viszonyokkal foglalkozó résztudomány.

Az 1960-as évek végétől kezdett a tudomány a rendészettel foglalkozni, vagyis ekkoriban született a ~ és a → *rendészettudomány*. Ekkor készültek az első → *kutatások*, és ezek eredményei egyaránt formálták a civilek, a politikusok és a rendészet vezetőinek szemléletét. 1970-es évek óta a → *rendőrséget* vizsgáló kriminológiai és szociológiai kutatások sora foglalkozott a → *rendőrök* közötti viszonyokkal és azokkal a tényezőkkal, amelyek ezeket a viszonyokat meghatározták. A rendészet szociológiai vizsgálatának kettős célja van: átláthatóvá és ez által ellenőrizhetővé válnak a rendészeti szervek, hiszen a demokrácia nem állhat fenn a társadalmi kontroll intézményeinek átláthatósága, társadalmi ellenőrzése nélkül. A ~ feladata, hogy a rendészettel kapcsolatos jelenségeket abban a társadalmi környezetben vizsgálja meg, amelyben azok létrejöttek és érvényesek voltak.

<law enforcement sociology>

Rendészettudomány: Finszter Géza szerint ~, „az állam- és jogtudományoknak azon ágazata, amelynek kutatási tárgya a rendészet szervezete, működése és a rendészeti

jog. A ~ sajátos módszertana azoknak a társadalomtudományi metodikáknak az összessége, amelyek alkalmasak a kutatási tárgy feltárására. A ~ rendszere visszatükrözi a rendészeti rendszerre jellemző struktúrát.” (FINSZTER 2014)

<police science>

Rendészettudomány akkreditációja: a → *rendészettudomány* mint önálló tudományág hivatalos elismerése. Magyarországon az erre hivatott szervezet, a Magyar Akkreditációs Bizottság 2012-ben kiadott → *határozatával* a rendészettudományt tudományágként ismerte el.

<the accreditation of police science>

Rendészettudomány etablációja: a → *rendészettudomány* elfogadását, befogadását jelenti a tudományos társadalomban. Ez egy hosszú folyamat, amelynek során a következő négy feltételnek kell teljesülnie: 1. egyetemi oktatás, → *kutatás*, tanszék; 2. országos szakmai civil → *szervezet* megléte; 3. szakmai folyóirat, tudományos publikációk (a tudományterület elméleti ismereteinek rögzítése, rendszerezése, közreadása); 4. a tudományterület tradíciójának megteremtése. A magyar rendészettudomány befogadása folyamatának kezdetét Karvasy Ágoston polizei fogalmának 1843-ban való megjelenéséhez, befejezését a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola (létesítése: 2015, képzés kezdete: 2016) létrejöttéhez lehet datálni.

<the justification of police science, its acceptance as a scientific discipline>

Rendészettudományi Szaklexikon (RTSZL): (1) a → *rendészettudományra* és a kapcsolódó határtudományokra vonatkozó, leginkább alkalmazott és keresett szócikkek betűrendes gyűjteménye. (2) A ~ a rendészettudomány legfontosabb címszóit – és azokban a korábban ezzel foglalkozott

legjelentősebb kutatók, tudósok megnevezéseit is –, valamint az ő szócikkeiket is betűrendben tartalmazó kézikönyv. A címszó, valamint az arról alkotott definíció, továbbá a lényegi ismertető és esetenként az indokolt értelmezés, kiegészítés egésze adja az adott szócikket. (3) A ~ a meghatározott megközelítési módok szerinti gyors és rövid tájékozódást lehetővé tevő, tudományos és egyben rendészeti szakmai hiteles forrás. <technical lexicon/glossary of police science>

Rendező: a → *sportrendezvény* → *szervezője* által a biztonságos lebonyolítást, a helyszíni → *rend* fenntartását és a szervezési feltételek biztosítását szerződés alapján végző személy és/vagy → *szervezet*. Egyéb tömegrendezvényen ~ a szervező utasításainak érvényre juttatását vállaló személy. ~ szerv, csak a személy-, vagyonvédelmi és magánnyomozói tevékenységről szóló törvény szerinti egyéni vagy társas vállalkozás, ~ csak hatósági személy-, vagyonvédelmi igazolvánnyal ellátott – a képzésekkel kapcsolatos jogszabályban és a sportági szakszövetség belső szabályzatában meghatározott képesítési, képzési követelményeknek megfelelő, a sportrendezvényen való rendfenntartásra felkészített – személy lehet. A → *szervező* köteles a ~t a rendfenntartásra – ennek keretében a → *rendőrséggel* való együttműködésre – felkészíteni. A sportrendezvényen részt vevő ~ szerv alkalmazottjának vagy a ~nek e minőségében és személyében külső megjelenése alapján azonosíthatónak kell lennie. Ebből a célból a ~ megkülönböztető ruhát, rendezői minőségét, nevét és azonosító számát jól látható módon tartalmazó kitűzött kell viselnie.

<stewar; regulator, quasi security guard of an event>

Rendezvénybiztosítás: (1) a nagy létszámú rendezvények jogszerű, biztonságos megva-

lósítására alkalmazott → *biztosítószo*lgálat általi rendfenntartás. (2) Azon → *intézkedések* és tevékenységek összessége, amelyeket az emberek kisebb vagy nagyobb csoportját, tömegeket vonzó események zavartalanúsága, a résztvevők személyi és vagyonbiztonságának megőrzése érdekében alkalmaznak. <event security operation>

Rendfenntartó csoport: rendészeti feladatot ellátó ideiglenes szervezeti egység, kiürített, ill. kitelepítési területen, az értékek megóvására, a lakosság visszatérésének megakadályozására, a → *rend* fenntartására. <public order unit>

Rendfokozat: a hivatásos szolgálati viszony sajátos és nélkülözhetetlen eleme, a hivatásos állományú személyéhez kötött címzés, amelyből jogok és kötelezettségek származnak. Általános tartalma és rendeltetése a szervezeti hierarchiában betöltött szintekhez tartozás és az előjárói (feljebbvalói) – alárendelti viszonyban elfoglalt hely megjelenítése. Minden hivatásos állományú rendelkezik ~tal. Ha attól – büntető → *ítélet* vagy → *fegyelmi eljárás*ban hozott → *döntés* következtében – megfosztják, a szolgálati viszony is megszűnik. A ~ok hierarchikus kapcsolatban vannak egymással és ~i állománycsoportokba rendeződnek. Tiszt-helyettesi ~ok: őrmester, törzsőrmester, fő-törzsőrmester; zászlósi ~ok: zászlós, törzszászlós, fő-törzszászlós; tisztí ~ok: hadnagy, főhadnagy, százados; főtisztí ~ok: őrnagy, alezredes, ezredes; tábornoki ~ok: dandártábornok; vezérőrnagy, altábornagy, vezérezredes. Az előjárói (feljebbvalói) – alárendelti viszony ~i kifejeződése, hogy a magasabb ~ú (feljebbvaló), ha a beosztások szintjéből más nem következik, akkor is utasítási és számonkérési joggal és kötelezettséggel rendelkezik az alacsonyabb ~ú felé, ha az egyébként nem tartozik a közvetlen irányítása alá. A szolgálatellátásra vonatko-

zó szabályok egyéb magatartási szabályokat is előírhatnak a magasabb és az alacsonyabb ~úak kapcsolatában. A ~ot a szolgálati viszonyt létesítő, ill. a beosztásba helyező munkáltatói jogkört gyakorló → *vezető* állapítja meg. Az első tisztii ~ot a miniszter, a tábornoki ~ot a köztársasági elnök adományozza. Főtisztii ~ba a rendvédelmi szerv vezetője, ezredesi ~ba a miniszter léptet elő. A ~ függ az iskolai végzettségtől és képzettségtől, valamint a beosztás szintjétől. Jogszabály állapítja meg az egyes beosztási szintekben viselhető ~okat.
<rank>

Rendfokozati jelzés: az egyenruhán rögzített vagy azon elhelyezendő, előírt formátumban és anyagból elkészített ékítmény, amelyből megállapítható, hogy az egyenruha viselője milyen → *rendfokozattal* rendelkezik és melyik rendvédelmi szerv állományába tartozik. Az egyes rendfokozatokat a ~ek – különböző méretű, formájú és színű csillagok, ill. az ékítményen rögzített sávok vagy ezek kombinációja alkalmazásával, tábornoki rendfokozatok esetében babér- vagy tölgyfalevél imitációval kiegészítve – mutatják meg. Magyarországon a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek hivatásos állománya részére egységes ~t rendszeresítettek.

A ~ek rendfokozati állománycsoportonként eltérő elemeket és felépítést tartalmaznak, a rendfokozati kategórián belül az egyes rendfokozatok a rajta levő csillagok száma alapján különböztethetők meg. A ~ alapszíne rendvédelmi szervenként eltérő és kizárólagos, annak alapján jól beazonosítható a rendvédelmi szervhez tartozás.
<insignia>

Rendfokozati vizsga: a magasabb → *rendfokozat* eléréséhez szükséges ismeret- és képességellenőrző vizsga. Alapvető célja,

hogy megállapítsa: a hivatásos állományú rendelkezik-e azokkal társadalmi és államszervezeti, közigazgatási, valamint rendészeti szakmai és szervezeti ismeretekkel, továbbá a rendfokozathoz méltó etikai szinthez tartozó jellemzőkkel, amelyek a magasabb rendfokozattal járó szolgálati beosztás elvárható színvonalú teljesüléséhez szükségesek. A ~ kiterjed a vizsgázó kommunikációs készségeire, megjelenésére is. A vizsga ismeretanyagát, követelményeit és rendjét miniszteri rendelet állapítja meg. A ~ a beosztásban, ill. az ahhoz rendelt rendfokozatban való soron történő előmenetel előzetes feltétele. Soron kívüli előléptetés esetén az előléptetett utólag köteles rendfokozati vizsgát tenni. Ezredesi vagy magasabb rendfokozat eléréséhez nem kell ~t tenni, továbbá annak sem, aki az ugyancsak előmeneteli vizsgaként funkcionáló rendészeti szakvizsgálathoz kötött beosztásba kerül, és rendelkezik rendészeti szakvizsgálattal.
<promotion examination>

Rendkívüli állapot: (1) a különleges jogrend egyik eleme, amelynek országgyűlés általi kihirdetésére → *hadiállapot* vagy idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen → *veszélye* (háborús veszély) esetén kerülhet sor. Az országgyűlés akadályoztatása esetén a köztársasági elnök jogosult a hadiállapot kinyilvánítására, a rendkívüli és a → *szükségállapot* kihirdetésére, a Honvédelmi Tanács létrehozására. (2) Az ország függetlenségét, területi épségét közvetlenül veszélyeztető idegen hatalom erőszakos fellépésekor kihirdetett jogállapot. (3) A különleges jogrend egyik formája, az → *állam* külső → *fenyegetettség*kor az Országgyűlés, akadályoztatásakor az államfő vezeti be, ill. → *háború* kitörésekor automatikusan beáll a háború idejére. ~ alatt egyes alkotmányos intézmények működése, pl. a törvényhozásé szünetelhet, → *hatásköreiket*, speciális, az alkotmány

alapján csak ilyenkor létrehozható szervek gyakorolják. ~ idején egyes, többnyire politikai alapjogok, pl. egyesülési, gyülekezési jog felfüggeszhető, egyes törvények alkalmazásával együtt. A rendeleti jogalkotás szélesebb körben megengedett.

<state of emergency/national crisis>

Rendkívüli esemény: Rő.: (1) a → *rendőri intézkedés* során bekövetkező minden olyan esemény, tevékenység vagy mulasztás, amely az → *intézkedés* alá vont, az intézkedést végrehajtó vagy más személy életét, testi épségét, egészségét, anyagi javait, a személyi szabadság korlátozása helyének rendjét vagy az őrzésbiztonságot sérti, ill. veszélyezteti. (2) A rendvédelmi szerv tagjával kapcsolatos minden olyan esemény, tevékenység vagy mulasztás, amely az adott rendvédelmi szerv személyi állományának helyzetét, a rendvédelmi szerv tekintélyét, ill. a közbiztonságot hátrányosan befolyásolja. (3) Az → *európai határőrizeti rendszer* fogalmkörében a → *külső határokon*, azok mentén vagy azok közelében kialakult, az illegális bevándorláshoz, a → *határokon átnyúló bűnözéshez* vagy a → *migránsok* életét fenyegető → *veszélyhez* kapcsolódó helyzet.

Bv.: a fogva tartás → *biztonságát* súlyosan sértő vagy veszélyeztető, speciális intézkedések bevezetését szükségessé tevő történet. Különösen a → *terrorcselekmény*, a fogolyzandulás, a bv. szerv létesítményét, eszközeit, járműveit, valamint a személyi állomány tagját vagy az elítéltet ért támadás, a bv. szerv létesítményéből vagy járművéből való erőszakos kitérés, a fogolyszökés, az elítélt → *öngyilkossága*, az elítélt halála, a bv. szerv létesítményét vagy járművét veszélyeztető elemi csapás, jelentős tüzeset.

Mab.: a személyvédelmi vagy más jellegű biztosítás során bekövetkező olyan cselekmény vagy esemény, amely előre nem tervezhető, és azonnali intézkedések végrehaj-

tását teszi szükségessé. A → *személyvédelmi biztosítás* során a → *védett személy* életét, testi épségét, egészségét vagy emberi méltóságát közvetlenül sértő vagy veszélyeztető ~ a védett személy → *kivonását* vagy → *menekítését* teszi szükségessé.

<incident; extraordinary event>

Rendkívüli eset: baleset, elemi csapás vagy súlyos → *kár* megelőzése, illetőleg elhárítása, következményeinek felszámolása, továbbá egyéb előre nem látható kedvezőtlen tényező, körülmény bekövetkezése.

<extraordinary event>

Rendkívüli időjárás: az időjárás, a légkör egyes időjárási elemeinek (hőmérséklet, csapadék, szélirány, szélesebesség, légnyomás) rövid idejű, nem átlagos, nem normális helyi állapota. Egy országban, régióban vannak átlagos, normális és szélsőséges, rendkívüli értékek. Az utóbbi kettőbe tartozik különösen a 90 km/h, ill. e feletti sebességű szél, a +32 °C feletti kültéri hőmérséklet árnyékolt mérőhelyen, a -10 °C fok alatti kültéri hőmérséklet, a villámcsapás és közvetlen veszélye, az intenzív, tartós csapadék-hullás, ill. mindezek kombinációja.

<extreme weather>

Rendkívüli intézkedés: a rendestől nagymértékben eltérő szigorító szabály, amelynek bevezetéséről a Honvédelmi Tanács dönt.

<extraordinary measures>

Rendkívüli őr szolgálat: az → *őrszolgálatnak* az a formája, amelynek során az őrzési feladatok ellátását előre nem kiszámíthatóan bekövetkező esemény teszi indokolttá. Tipikus alkalmazási területe az előállított személy előállító helyiségben vagy rendőrségi objektumon kívüli őrzése, valamint az elővezetett személy őrzése, felügyelete.

<extraordinary guard duty>

Rendőr: Rö.: az a személy, aki rendőri szakképesítése birtokában, esküje szellemében, különleges jogviszony keretében, adott rendőri → *szervezet* tagjaként gyakorolja e szakmával/hivatással együtt járó jogokat, teljesíti a kötelezettségeket, továbbá az elvárásoknak megfelelően végzi a → *rendőrség* számára jogszabályban meghatározott a saját munkaterületére vonatkozó részteendőket. Többek között bűnüldözési feladatokat lát el (megelőzi és felderíti a → *bűncselekményeket*, szabálysértéseket), védi a → *közrendet* és a → *közbiztonságot* (közrendvédelmi, közlekedés-, igazgatás- és háttárrendészeti feladatokat teljesít), továbbá általános szolgálati feladatokat is végez. Felkészültségéből adódóan képes a rendszeresített eszközöket kezelni, használni, adminisztratív, ügykezelési feladatokat végezni, szervezeten belül és kívül kommunikálni, államigazgatási és rendészeti feladatokat teljesíteni, → *különleges jogrend időszakában* feladatokat ellátni, vezetési, szervezési és ellenőrzési feladatokat megoldani, → *adatokat*, → *információkat* elemezni, értékelni.

Tört.: (1) a rendőri szolgálatot végrehajtó, erre a feladatra speciálisan felkészített, sajátos jogállású személy. Korszakonként más-más városokban, településeken eltérő módon nevezték meg őket: → *bakter*, *dara*, *bont*, *poroszló*, *hajdú*, *perzekutor*, → *csendbiztos*, *csákányos*, *tizedes*, *fertálmester*. „A ~ a törvények és rendeletek végrehajtó közege, a személy és vagyonbiztonság, valamint a közrend őre.” (LAKY 1906)

(2) 1927–1931 között kiadott rendőri periodika. (→ *Rendőrségi folyóiratok*)

<police officer>

Rendőr Akadémia (RAK): 1948-ban a rendőrtisztek felkészítésére, a tisztí utánpótlás biztosítására létrehozott oktatási intézmény volt, amelyben a rendőri szolgálat

minden ágában alkalmazható rendőrtiszteket képeztek ki.

<Police Academy>

Rendőr altiszt, törzsaltiszt: az altiszt a két világháború között a → *rendőrség* altiszti vizsgát tett és kinevezett végrehajtó állománya volt. A törzsaltiszt a két világháború között a rendőrség törzsaltiszti vizsgát tett és az altisztek között vezetői beosztásra kinevezett állományúként szerepelt és tevékenykedett. Érettségi, Ludovikai akadémiai vagy egyetemi végzettség hiányában az altisztek, törzsaltisztek nem léphettek át a tisztí kategóriába.

<noncommissioned police officer, staff noncommissioned police officer>

Rendőrállam: a modern → *rendészet* kialakulása előtti időszakra jellemző helyzet, ill. állapot, amelyben az uralkodó gondoskodik az alattvalóiról, és a polgárok minden viszonyát szabályozza.

<police state>

Rendőregyenruha: a → *rendőrség* egyenruha viselésére jogosult tagjainak rendeletekkel és szabályzatokkal meghatározott formájú, típusú és színű viselete.

<police uniform>

Rendőrijog: a → *rendőrség* tevékenységét, → *szervezetét*, *humán és anyagi viszonyait*, → *hatáskörét*, → *illetékességét* meghatározó jogszabályok összessége.

<police law>

Rendőr jogai: a → *rendőrnek* törvényes joga van az → *állammal* szemben illetményre, segélyekre, kitüntetésre, előléptetésre, gyógykezelésre, végkielégítésre vagy nyugdíjra, temetkezési költségre.

<the rights of police officers>

Rendőrorvos (rendőrorvosi intézmény): a → *rendőrség* személyi állománya körében gyógyító tevékenységet folytató orvos. <physician, doctor and institute providing medical care for the police staff>

Rendőőr önálló intézkedései: Tört.: a magyar állami → *rendőrség* kialakulása időszakában a következő fő tevékenységek léteztek: megszólítás, figyelmeztetés, igazolás, jelentés, feljelentés, előállítás, elővezetés, bekísérés, tanúkihallgatás, gyanúsítottkihallgatás, megbilincselés, fegyverhasználat, személymotoszás, házkutatás, bűnjelek őrizetbe vétele, talált tárgyakkal való eljárás. <autonomous measures taken by a police officer>

Rendőőr Tiszti Főiskola/Rendőrtiszti Főiskola (RTF): 1970-ben létrehozott felsőfokú rendőrtisztképző-, ill. főiskolai rangú felsőoktatási intézmény. A ~ hároméves nappali és négyéves levelező tagozaton, az 1971/72. tanévvel hirdette meg először képzéseit; 2012-től a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karaként folytatja a rendeltetésének megfelelő felsőoktatási tevékenységét. <Police College (1970–2011)>

Rendőri bajtársi kötelezettség: a → *rendőrség* → *szervezetébe* tartozó hivatásos állománnyal kapcsolatos egyik fontos, leginkább etikai és nem jogi jellegű kötelezettség. A rendőri bajtársi viselkedés megnyilvánul a → *rendőrök* egymás iránti kölcsönös tiszteletadás, üdvözlés, segítségnyújtás, szolgálatban egymásért való kiállás, bajban önfeláldozó magatartás tanúsítása révén. A bajtársias magatartást jellemzi a kölcsönös bizalom és jóakarát, támogatás. Aki a rendőri közösség tagja kíván lenni, annak ezek a tulajdonságok kötelezők. Egy

rendőr a bajtársi közösség tagjaként nem lehet gyáva, irigy, alattomos, rosszindulatú. <a police officer's duties towards his comrades in arms>

Rendőri erőszak: Krim. pszich.: a rendőri szervek által jogosulatlanul alkalmazott → *erőszak*. A → *kényszerítő eszközök* jogosult használata nem tartozik ebbe a kategóriába. Bár gyakran ölti a törvényesség látszatát, a ~ lényegében bűnelkövetői magatartás, bár egyes eseteinek besorolása jogi vita tárgyát képezheti. A ~ot nemzetközileg, országokra és esetekre lebontva nyilvántartják, és → *üldözését* a rendőrségi elszámoltathatóság kritériumának tekintik. <police brutality, police violence>

Rendőri hatóság: szakmatörténeti kategória, Karvasy szerint „azon különféle hivatalokat és műszerveknek összességét kell érteni, melyek által az államban a rendőri ügyek kezeltetnek”. (KARVASY 1862) <police authority>

Rendőri igazságérzet: szakmatörténeti kategória, Laky szerint „a → *rendőr* minden jelentésében, megnyilvánulásában csak a legtisztább igazság és valódi tényállás előadására hivatkozhat”. (LAKY 1906) <police officer's sense of justice>

Rendőri illetmény: a → *rendőr* számára aktív szolgálata és nyugdíja idejére a társadalom által a megélhetésére havonta folyósított összeg. <police officer's salary>

Rendőri intézkedés: a → *rendőrnek* az a hatósági tevékenysége, amelyet a → *közrend* és a → *közbiztonság* védelme és fenntartása érdekében végez. A ~t rendszert szövegben rendelik el, az intézkedés alá vont személyre pedig azonnali végrehajtási

kötelezettséget ró. Céljának eléréséhez legitim fizikai erőszak alkalmazására sor kerülhet. A ~ által a → *rendőrség*, valamint az intézkedés alá vont személy között közgazgatási jogi jogviszony jön létre.

<police measure>

Rendőri karos forgalomirányítás: → **Karos forgalomirányítás**

Rendőri kivételes állapot: Concha szerint „a politikai rendőrség legerősebb eszköze, a kivételes állapot létesítésének, a jogrend részleges fölfüggesztésének hatalma végül is időleges, addig tart csak, amíg a közrend tényezőinek erőkifejtése újból lehetségessé válik.” (CONCHA 1905)

<quasi state of emergency declared by the police>

Rendőri kötelesség: mindazon előírások, szabályok összessége, amelyeket a rendőri hivatás gyakorlójával szemben követelményként, elvárásként támasztanak. Ebbe a körbe tartozik az alkotmányhoz (az Alaptörvényhez) való tántoríthatatlan hűség, a törvények, előljárók parancsainak, feljebbvalók utasításainak betartása, betartatása, szolgálati kötelességeinek a teljesítése.

<the obligations of police officers>

„Rendőri Közlöny”: szakmatörténeti kategória, „a → *rendőr* minden jelentésében, megnyilvánulásában a legtisztább igazság és valódi tényállás előadására hivatkozhat”. (LAKY 1906)

<Police Journal: police periodical (1896–1919)>

„Rendőri Lapok”: 1882–1883 között kiadott rendőri periodika. A csendőrség és rendőrség lapja: 1894–1907 között ki-

adott rendőri periodika, a magyarországi rendőrhatóságok hivatalos közlönye.

<Police Papers: police periodical (1882–1883; 1894–1907)>

Rendőri megfigyelő: békefenntartási értelemben az a → *rendőr*, → *határőr* vagy más rendészeti szakember, aki a békeműveletek során valamely → *békemissziót* folytató → *szervezet* tagjaként a helyi rendőrség, ill. rendvédelmi szervek felügyeletét látja el.

<police monitor/observer>

Rendőri oktatás: szakmatörténeti meghatározás. „Azon elméleti és gyakorlati szakismeretek szervezett keretekben történő átadása, amelyek a rendőri állomány sikeres és megfelelő színvonalú szolgálatellátását segítik elő.” (LAKY 1906)

A századfordulóig kizárólag szóbeli frontális oktatás folyt, ezt követően jelentek meg az első írott tananyagok.

<police education/training>

Rendőri professzionalizmus: a → *rendőrség* mindennapi működésének, hatékonysági mutatói egyik fontos feltétele, amelynek következtében a rendőrségi alkalmazott jól átlátható és megalapozott, részben különleges ismeretek (kompetenciák) birtokában, sajátos cselekvési formák keretében, mesteri módon végzi mindennapi alaptevékenységét, továbbá korszerű, hatékony szakmaiság, racionalitás és állandó megújulás jellemzi. A ~, a fegyelmezett szolgálatellátás, az etikus hivatásgyakorlás elengedhetetlen feltételei a fegyveres szervek és az → *állampolgárok* súrlódásmentes együttműködésének. A rendőrségi szervezetben dolgozók professzionalizmusának szükségessége először az 1930-as években merült fel. August Vollmer (1876–1955), a 20. század elejének meghatározó kriminológiai szakembere és a Los Angeles-i rendőrkapitányság vezetője refor-

málta meg a képzést annak érdekében, hogy a rendőrség magasabb színvonalon tudja végezni a munkáját. Jelentős rendőrségi tapasztalatai alapján a modernizációban, a képzettség emelésében, a szakértelem elsődlegességében és a technikai fejlesztésben látta a rendőri munka hatékonyságának növelését. Szerinte a professzionalizmus az az érték, amelynek érvényesítése a színvonal javításához és jobb közbiztonsághoz vezet. Elképzeléseit a „The Police and Modern Society” (A rendőrség és a modern társadalom) c., 1936-ban megjelent művében foglalta össze. <police professionalism>

Rendőri szolgálat: Magyary meghatározása szerint „legáltalánosabb értelemben a rendőri személyzet minden tagjának mindenmű hivatalos szolgálata. Szorosabb értelemben: foganatosító rendőri szerveknek, az un. rendőrközegeknek szolgálata, amellyel végrehajtták, foganatosítják a rendőrhatalóság rendelkezését.” (MAGYARY 1935)
<police service>

Rendőri tízparancsolat: szakmatörténeti megnevezés, mely Rédey szerint több követelményt foglalt magába, lényegében a → *rendőrrel szembeni általános elvárások összessége*. Ezek: „Légy hű és kötelességtudó! Légy erős! Légy józan és mérsékletes! Légy szorgalmas! Légy tapintatos! Légy lelkiismeretes! Ne légy részrehajló! Légy emberséges! Ne légy túl érzékeny! Légy talpig ember!” (RÉDEY 1916)
<the ten commandments of police officers>

Rendőrség: Rsz.: közigazgatási feladatokat is ellátó fegyveres rendvédelmi szerv, amely egymástól elkülönült, négy önálló feladat- és hatáskörrel, valamint intézményrendszerrel rendelkezik. Ezek: az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési fel-

adatokat ellátó szerv (NVSZ), az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF), valamint a terrorizmust elhárító szerv (TEK). A ~ rendeltetészerű feladatainak ellátását szolgálati ágakra, szolgálatokra és szakszolgálatokra tagozódva látja el.

Tört.: (1) Block szerint a ~ „a közhatalomnak az a része, mely arra hivatott, hogy a személyeket és dolgokat ótalmazza mindazon támadások és bajok ellen, melyeket emberi okosság meggátolhat, vagy legalább enyhíthet. Fenntartani a közrendet, ótalmazni a tulajdont és az egyéni szabadságot, ügyelni a közérkölciségre, biztosítani a közegészséget, ezek a rendőrség gondjaira bízott főtárgyak.” (BLOCK 1877) (2) Kedvesy meghatározása szerint „~ alatt kell érteni a törvényhatóságok azon kebelbeli hivatalát, melynek feladata a jólét előmozdítása, rend és biztonság fenntartására nemkülönben az ezeket fenyegető veszélyek elhárítása céljából, akár emberi cselekvés vagy mulasztásból akár pedig természet elemeitől származnak – megállapított országos és helyi rendszabályokat végrehajtani illetőleg, azok megtartása fölött őrködni, és a vétségek bűntények elkövetőit nyomozni, elfogni és a törvényszék elé állítani.” (KEDVESY 1872) (3) Illyefalvi szerint „a ~ az államnak a jogrendet egyes esetekben közvetlenül fenyegető, már előtérbe lépett veszélyek és támadások elhárítására irányuló kényszerhatalmát alkalmazó szerve.” (ILLYEFALVI 1908) (4) A korabeli Rendőrségi lexicon szerint „a ~ az állami és a közrend fenntartására hivatott polgári intézmény, melynek őrségi személyzete szigorú, katonai fegyelmi szabályok alatt áll.” (RÉDEY-LAKY 1903)
<police (force/service)>

Rendőrség államosítása: az állam politikai, jogi, társadalmi és más viszonyokba történő, egyoldalú beavatkozásának egyike, amelynek eredményeként az eredetileg

decentralizált fővárosi, vidéki, funkcionális és más rendőrségek központosított és egységes állami rendőrségként működtek tovább. A ~ának három kiemelkedő időpontja ismert. Az első, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc időszakára esett, amikor Szemere Bertalan belügyminisztersége alatt egy egységes magyar rendőrséget akartak létrehozni Hajnik Pál vezetésével. Ez a törekvés az ismert történelmi okok, a honvédk harcok miatt nem tudott megvalósulni. A második 1873, amikor a főváros egyesítéséről szóló törvény rendelkezett a Fővárosi Rendőrség államosításáról. A harmadik fő dátum 1919, amikor egy hosszú folyamat eredményeként, az 5047/1919. M.E. rendeletével a vidéki rendőrségeket, a Fővárosi Rendőrséget és a Határrendőrséget Magyar Királyi Állami Rendőrség néven egységes állami rendőrséggé szervezték, és a magyar → *állam* centralizáló törekvései révbe értek. <nationalisation of the police (force)>

Rendőrség feladatai történeti visszatekintés keretében: „a → *béke* és a → *közrend* fenntartása. A személy- és vagyonbiztonság megóvása. A közrend és a → *közbiztonság* érdekében tiltott cselekmények elkövetésének megakadályozása. Bármilyen természetű mulasztásból eredhető → *veszélyek* és → *károk* elhárítása. A már megzavart rend és béke helyreállítása. Azután a rendbontók és békebontók kinyomozása, feljelentése és elfogása. Feljebbvalóik és előljáróik hivatalos utasításainak végrehajtása.” (RÉDEY 1916)
<tasks and responsibilities of the police>

Rendőrségi adatszolgáltatások: a → *Rendőrség* rendeltetésével és feladataival, szolgálati tevékenységével és alkalmazott eljárásaival, a konkrét szolgálatellátással, az eseményekkel, → *intézkedésekkel* kapcsolatos jogsértésekkel és azok kezelésével, valamint a belső és külső együttműködéssel, továbbá

a rendőrség humán erőivel, tárgyi eszközeivel és a működésével összefüggő → *adatok* gyűjtésével, tárolásával, nyilvántartásával, feldolgozásával, továbbításával, felhasználásával és jelentésével összefüggő, többszintű adatkezelések összessége és rendszere. A ~ csoportosítása az alábbiak szerinti: Körzeti megbízotti szolgálattal kapcsolatos adatszolgáltatás: a → *Robotzsaru Neo* rendszerén a „Körzeti Megbízotti” modul „Szolgálati Napló” menüpontja alatt végzett → *adatkezelés*. A rendőrség körzeti megbízottja a szolgálata megkezdésekor rögzíti az adott napra tervezett feladatait, amelyet kinyomtat és magánál tart az ellenőrzésre jogosult részére történő átadás céljából. A szolgálat befejezésekor a körzeti megbízott – személyesen vagy távbeszélőn – jelenti a szolgálatirányító tisztnek vagy a szolgálatparancsnoknak a részére meghatározott tevékenységek végrehajtását, majd a szolgálata alatt történt eseményekről és a végrehajtott feladatokról a → *Robotzsaru Neo* rendszeren a „Körzeti Megbízotti” modul „Szolgálati Napló” menüpontja alatt beszámol a szolgálatirányító tisztnek. Hajléktalanokkal kapcsolatos adatszolgáltatások: a rászoruló személyeket a téli időjárási viszonyok következtében fenyegető → *veszélyhelyzetek* megelőzésével és kezelésével összefüggő rendőri feladatok végrehajtására kiadott utasításnak megfelelően, az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Rendészeti Elemző-értékelő Osztály által vezetett nyilvántartás a tanyákon vagy ritkán lakott külterületi részeken élő magányos, ill. időse személyek, valamint a hajléktalanok ellenőrzését illetően. Kihüléssel halálesetekkel kapcsolatos adatszolgáltatások: a rendőrség különböző szintű szerveinek adatszolgáltatásai a → *közterületen* és egyéb helyen kihüléssel gyanúja következtében elhalálozott hajléktalan személyekről, valamint – a közigazgatási eljárás lezárását követően – a ténylegesen kihüléssel halálesetekről, a vonatkozó ORFK-utasítás alapján végzett adatszol-

gáltatás. Közterületi jelenléttel kapcsolatos adatszolgáltatás: a vonatkozó ORFK-utasítás értelmében → *járőrszolgálatot* ellátók tevékenységével kapcsolatos adatok elektronikus gyűjtése, tárolása, feldolgozása, továbbítása a → *Robotzsaru rendszer* megfelelő modulján keresztül. Az adatszolgáltatás kiterjed a szolgáltattervezetre, az eligazításra vonatkozó, informatikai alapú dokumentációra, a szolgálatból bevonuló → *járőr* és → *őr* beszámolási tevékenységének elektronikus → *okmányára*, ill. a más szolgálati okmányokra. A polgárőrség és a rendőrség együttműködésével kapcsolatos adatszolgáltatások: a rendőrség és a polgárőrség által végrehajtott közös szolgálatok nyilvántartási tevékenysége. → *Személyes adatok* továbbítása: személyes adatok közlése, aktív rendelkezésre bocsátása korlátozott számú azonosított fél között, az adatküldő tudomásával vagy azon szándékával, hogy a címzettek számára hozzáférést nyújtson a személyes adatokhoz. Szolgálati állatokkal kapcsolatos adatszolgáltatások: a rendőrség által végzett, a rendőrség által kiképzett és ellátott szolgálati lovak és szolgálati kutyák adatainak, ill. azok szolgálati alkalmazásával, helyzetével és állategészségügyi, anyagai nyilvántartásával kapcsolatos adatokra vonatkozó többszintű jelentési tevékenység. A papíralapú és elektronikus adatnyilvántartásokat a megyei rendőri szervek, a Készenléti Rendőrség, valamint a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ vezetik. Az adatszolgáltatások a napi jelentések és az időszakos vezetői tájékoztatók, elemző-értékelő jelentések keretében valósulnak meg. Tiltott kéjlegéssel kapcsolatos adatszolgáltatások: a → *prostitúcióval* összefüggő jogsértések és az emberkereskedelem kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról szóló ORFK-utasításban meghatározottak alapján a vonatkozó események, intézkedések során keletkezett adatok jogszabályi előírások szerinti gyűjtésének, feldolgozásának

és továbbításának tevékenysége. Vonatokon történt intézkedésekkel kapcsolatos adatszolgáltatások: a rendőrség rendészeti szolgálatellátása időszakában a határrendészeti ellenőrzések alkalmával a vonatokon történt eseményekkel, intézkedésekkel kapcsolatos jogsértések kezelése során keletkezett adatok jogszabályi előírások szerinti gyűjtésének, feldolgozásának és továbbításának tevékenysége. Az adatszolgáltatás alapját képező adatok gyűjtésének és jelentésének rendjét vonatkozó ORFK-utasítások, ill. a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló törvények, rendeletek szabályozzák. Az adatszolgáltatás a napi jelentések és az időszakos vezetői tájékoztató, elemző-értékelő jelentések keretében valósul meg.

<police's data service provision>

Rendőrségi évkönyvek: 1993-tól az Országos Rendőr-főkapitányság gondozásában évente megjelenő kiadványok a → *Magyar Rendőrség* adott évi működéséről.

<police almanacs>

Rendőrségi fogva tartás: a → *fogvatartottak* személyes szabadságuktól eljárásjogi érdekből → *határozat* vagy szankciót kiszabó bírói határozat alapján történő megfosztása, amelynek végrehajtása rendőrségi fogdában történik. Ide kell érteni azt az esetet is, amikor a fogvatartottat ideiglenes jelleggel – pl. kísérés, külső őrzés – céljából elbocsátják a fogdából. A fogva tartás rendőrségi fogdában történő végrehajtását ún. rendelvénnyel a rendelkezési jogkör gyakorlója rendeli el.

<police custody>

Rendőrségi folyóiratok: a budapesti, később az országos rendőrség szakmai és ismeretterjesztő periodikái. Fontosabb ~ok (időrendben): 1. Közbiztonság (1869–1870), 2. Közrendészeti Lap (1870–1875); 3. Rendőri Lapok (1882–1883); 4. Hivatalos Rendőri

Közlöny (1884–1896); 5. Rendőri Lapok (1894–1907, majd Közbiztonság néven 1907–1929, ill. 1934–1939); 6. Rendőri Közlöny (1896–1919); 7. A Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség hivatalos lapja (1903–1913); 8. A Rendőr (1913–1914); 9. A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség hivatalos lapja (1914–1918); 10. Rendőrségi Lapok (1914–1928); 11. A Budapesti Magyar Államrendőrség hivatalos lapja (1918–1919); 12. A Rend (1921–1927); 13. Detektív Szemle (1923–1928); 14. Rendőrségi Szemle (1924–1925), (1953–1963); 15. Magyar Detektív (1926–1934); 16. Rendőr (1927–1931); 17. Magyar Rendőr (1934–1944); 16. Magyar Rendőr (1947–1991).

<police periodicals>

Rendőrségi járművek: a rendőri szolgálatellátás mobilitását segítő eszközök (pl. motorkerékpár, kerékpár, csapatszállító, riadóautó, járőrautó, tolonckocsi, helyszínelő gépjármű, motorcsonak, helikopter, páncélozott gépjármű stb.).

<police vehicles>

Rendőrségi laktanya: Tört.: a rendőri légénység (rendőrőrszemélyzet) elszállásolására és gyakorlati-elméleti képzésére kialakított zárt objektum.

<police barracks>

Rendőrségi reform: az új társadalmi szerepeknek megfelelő → *rendőrség* kialakítására irányuló mozgalom és folyamat elnevezése. Az első ~ az 1930-as években alakult, válaszként a nagy gazdasági világválság és a szesztilalom után kialakult → *válsághelyzetre*. A szesztilalom idején ugyan is a rendőrség nagymértékben korrumpálódott és politikailag függő helyzetbe került. A második ~ a → *bűnözés* elleni → *háború* és a rendfenntartás közötti társadalmi szerepváltás idején, az 1960-as években kezdődött, és az 1970-es években bontakozott ki.

A harmadik ~ az 1990-es években kezdődött, és mindmáig a community policing követelményeinek megfelelően alakul.

<police reform>

Rendőrsűrűség: egy adott helyen szolgálatban lévő → *rendőrök* száma. E fogalommal kapcsolatban negatívumként fogalmazzák meg, hogy nem mutatja meg a ténylegesen is rendelkezésre álló rendőrök számát, ezért használatos a tényleges ~ fogalma is. Ez alatt – Finszter Géza meghatározása alapján – azt értjük, hogy „miként alakul az adott helyen, adott időpontban ténylegesen rendelkezésre álló rendőrlétszám és a vizsgált település lakosainak egymáshoz mért aránya. A tényleges rendőrsűrűség kizárólag az egy rendőrrre eső lakosságsszámmal mérhető.” (FINSZTER 2015)

<police density>

Rendőrtisztviselői tiszti tanfolyam: Tört.: a magyar királyi állami rendőrség fogalmazói és felügyelői kar részére, az országos szaktanfolyamok keretein belül 1922 novemberétől rendszeresített egyéves tanfolyam, amelynek célja az volt, hogy a próbaszolgálatos segédfogalmazók és segédfelügyelők tervszerű tanulmányi rendben szerezhessék meg szakképzettségüket. A tanfolyam résztvevői előadásokat hallgattak, írásbeli feladatokat oldottak meg, intézménylátogatásokat tettek, s a képzés végeztével tiszti vizsgát teljesítettek.

<police officials' course for promotion to commissioned police officer>

Rendőrtisztviselőket továbbképző tanfolyam: Tört.: a rendőrtisztviselői tiszti vizsgát tett, VIII. fizetési osztályba sorolt kapitányi és főfelügyelői rendfokozat elnyerésére pályázók részére előírt tanfolyam a m. kir. állami → *rendőrség* országos szaktanfolyamainak keretében. Tantárgyai nagyrészt megfeleltek a tiszti tanfolyaménak, de

bővebb ismeretanyagot ölelt fel. A fogalmazók és a felügyelők oktatása külön csoportban történt, a tanfolyam végeztével a hallgatók a rendőrtisztviselői felső tiszti vizsgát tették le.

<national further training course for senior police officials for promotion to chief constable or chief inspector>

Rendszerbiztonsági felügyelő: az a kijelölt, erre felkészített személy, aki a biztonsági vezető irányítása alatt, a biztonsági rendszeralkalmazási területen felelős a → *minősített adatot* kezelő elektronikus rendszer személyi, fizikai, adminisztratív és rendszerbiztonsági feltételeinek teljesítéséért, továbbá a hozzáférési jogosultságok beállításáért.

<system security officer>

Rendszerből való kivonás: a belügyi szerv vezetőjének a rendszeresített → *szakanyag* rendszerből való kivezetésére irányuló, indoklással alátámasztott felterjesztése, amelyet a rendszeresítői jogkört gyakorló vezető hagy jóvá. A ~t a hatályos rendszeresítési szabályzat melléklete szerinti dokumentum felterjesztésével lehet kezdeményezni.

<withdrawn from the system>

Rendszeres belső kompjárat: a schengeni tagállamok területén található, ugyanazon két vagy több kikötő közötti bármely kompjárat, amely nem köt ki a tagállamok területén kívül, és amely utasokat és járműveket szállít nyilvános menetrend szerint.

<regular internal ferry connection>

Rendszeresítés: a rendszeresítői jogkör gyakorlójának jóváhagyása a rendszeresítési → *jegyzőkönyvön*. A → *Belügyminisztérium* ban a jogkör gyakorlója fegyverzeti és → *kényszerítő eszköz* esetében a belügyminiszter, a Belügyminisztérium Rendszeresítési Szabályzatában tételesen felsorolt egyéb →

szakanyag esetében pedig a gazdálkodásért felelős helyettes államtitkár.

<implementation>

Rendszerfejlesztés: egy rendszernek a rendeltetési céljának és a vele szemben támasztott, állandóan növekvő követelményeknek megfelelő javítása, módosítása, átszervezése, új rendszer létrehozása.

<system development>

Rendszerszemlélet: interdiszciplináris tudományág, amely a tapasztalatilag érzékelhető világ általános – minden tudományág részére érzékelhető – összefüggéseivel foglalkozik. Alapja, hogy az anyagilag egymástól különböző objektumok rendszerei gyakran formálisan izomorf (hasonló alakú) rendszertörvényekkel magyarázhatók.

<system approach>

Rendvédelem: (1) az állam közigazgatási belső védelmi ágazataihoz tartozó állami szervek minden olyan céltudatos tevékenysége, mely az ország jogszabályokkal határolt, alkotmányos belső rendjét biztosítja, védelmezi, ha indokolt, a legsúlyosabb kényszerrel (fegyverekkel) is. (2) A rendészet egyik, a közjoghoz kapcsolódó azon ága, melynek keretében az állam (főleg annak államigazgatási szervei) szervezeten lépnek a közrendre, részben a közbiztonságra veszélyes cselekmények felderítése, megelőzése, megakadályozása vagy végső esetben a legsúlyosabb kényszerítő eszközzel (lőfegyverrel is) történő megtörése érdekében. (3) A rendvédelmi szerveknek jogi rend, az állam és polgárai biztonsága, a közrend-közbiztonság fenntartása, védelme céljából folytatott tevékenységeinek összessége. Tehát a közrendre és közbiztonságra irányuló meghatározott célú – fenntartó-védelmező, megelőző, akadályozó-megfosztó, eredeti helyzetet visszaállító állami tevékenység,

mely a közigazgatáson belül olyan közhatalmi, jogalkalmazó tevékenységet jelent, amely során az erre hivatott szervek a jogszabályok betartására készítetik, ha szükséges, kényszerítik a jogsértő személyeket és szervezeteket.

<law enforcement>

Rendvédelmi békefenntartás: a békefenntartó → *szervezetek* által tervezett, szervezett és vezetett rendfenntartói műveletek összessége, amely általában a háborús → *konfliktus* befejezése után kezdődik és a mandátumban meghatározott feladatok teljesítésével ér véget. Magában foglalja az ellenőrzést, megfigyelést, a mentori tevékenységet, képzést, tanácsadást és a helyi rendvédelmi szervek helyettesítését.

<law enforcement peacekeeping>

Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex: írásos formában rögzített elvi szabályrendszer a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai számára, amely olyan alapszabályokat tartalmaz, amelyek igazodnak a különleges közszolgálati jogviszonyhoz, e hivatás alapkövetelményeihez és annak kötelező jogi jellegű előírásaival együtt, egymást erősítve érvényesülhetnek. A ~ célja, rendeltetése, hogy „zsinórmértékként” irányt mutasson mind a szolgálatban, mind az azon kívüli időben történő magatartásra, viselkedésre vonatkozóan. Az abban megfogalmazottak megsértése etikai vétségnek számít. A ~ az alábbi tartalmakat érinti: 1. törvényesség, a köz és az → *állampolgárok* szolgálata, a tisztesség követelménye; 2. profeszionizmus, minőségi munkavégzés, felelősségvállalás, konstruktív kritikai attitűd, innováció. A ~ mellett – és azzal szoros összhangban – a rendőri hivatás etikai kódexe is létezik és érvényesül.

<Code of Ethics for Law Enforcement Staff>

Rendvédelmi szervek belső (dolgozói) elégedettségvizsgálata: a dolgozói vélemények eloszlásának mérésére szolgáló vizsgálati módszer, amelynek eredménye hozzájárul a stratégiai célok teljesülési szintjének megállapításához, a szervezeti diagnózis elkészítéséhez, valamint konkrét segítséget nyújt a változások menedzseléséhez, a munkatársak → *szervezethez* való viszonyának beazonosításához. A ~ során általában a következőket vizsgálják: a munkavégzés körülményeit, annak tartalmát, a motivációs rendszereket (fizetés, juttatások), a lojalitást, az elköteleződést, a vezetés felkészültségét, kommunikációját, a munkatársi kapcsolatok minőségét, a kommunikáció nyíltságát, a visszajelzések rendszerét, a karrier- és fejlődési lehetőségeket, a szervezet jövőképét, a munka és a magánélet egyensúlyát, a működési folyamatokat, a humán folyamatok minőségét, az esélyegyenlőséget és a szervezeti sokszínűséget. A ~ és a → *rendvédelmi szervek működését véleményező közvélemény-kutatás* együttesen a rendvédelmi szervek működését véleményező felmérések, értékelések vizsgálati módszereit alkotják.

<internal survey on employee satisfaction at law enforcement agencies>

Rendvédelmi szervek működését véleményező közvélemény-kutatás: a lakossági vélemények eloszlásának mérésére szolgáló vizsgálati módszer, amelynek segítségével – általában független szakértők közreműködésével – megállapítják, hogy a rendészeti szolgáltatásokkal, eseményekkel és eredményekkel, valamint a rendészeti szakterület, szakágak és szervezetek működésével kapcsolatban a megkérdezettek milyen érzéseket táplálnak, milyen véleményeket, attitűdöket fogalmaznak meg, ill. mennyire épül be a köztudatba, mennyire kelt feltűnést, elfogadást vagy eluta-

sítást a rendvédelmi szervek működése. A közvélemény-kutatások kérdőíves felméréssel, fókuszcsoporthoz megkérdezéssel és mélyinterjúval készülhetnek. A közvélemény-kutatók általában csak a véleményeket gyűjtik össze, de a szükséges megoldásokra nem tesznek javaslatot. A rendvédelmi szervek visszatérően élnek a közvélemény-kutatások kínálta lehetőségekkel, mert a ~ok eredményei sikerrel felhasználhatók az érintett szervek teljesítményének, versenyképességének, jogszerű és profeszionális működésének teljes körű megítéléséhez. A ~ és a → *rendvédelmi szervek belső (dolgozói) elégedettség-vizsgálata* együttesen a rendvédelmi szervek működését véleményező felmérések, értékelések vizsgálati módszereit alkotják.

<public opinion poll on the activities of law enforcement agencies>

Rendvédelmi szervek személyi állománya: adott rendvédelmi szerveknél állományviszonnyal rendelkező személyek – hivatásos állományúak, kormánytisztviselők, igazságügyi alkalmazottak, közalkalmazottak és munkavállalók, valamint rendészeti alapképzésre felvételt nyert tisztjelöltek – összefoglaló megnevezése. Használatos az itt felsoroltakat szervezetszerű erő megnevezéssel is illetni.

<law enforcement staff>

Represszív rendészet: a már folyamatban lévő közbiztonság-zavarás és közrendháborítás továbbterjedésének meggátolása és elnyomása.

<repressive policing>

Restitutív rendészet: a bekövetkezett rendzavarás után a → *közrend*, a → *közbiztonság* helyreállítása.

<quasi restitutive policing, restoring public order after disturbances>

Részegységek: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a biztonságtechnikai berendezés olyan egyedi eszközei, amelyek együttes konfigurálásukat követően behatolás- és támadásjelző rendszert alkotnak.

<system components>

Részegység-helyettesítés: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer részegységeinek helyettesítése olyan más, hasonló eszközökkel, amelyek gátolják a behatolás- és támadásjelző rendszer rendeltetészerű működését.

<component substitution>

Részleges határzár: a → *határforgalom* számára megnyitott → *határátkelőhelyen* meghatározott természetes személyek, járművek és szállítmányok körére kiterjedő, adott/határozott időszakra vonatkozó átlépés tilalma, (szüneteltetése). A → *határzár* egyik fajtája, amelyet rendkívül indokolt esetben a határrendészetért felelős miniszter a → *közbiztonság* védelme érdekében rendeletével legfeljebb 30 napra rendelhet el, amellyel az → *államhatár* átlépését meghatározott személyek, járművek és szállítmányok körére kiterjedően – szükség esetén az érintett miniszter egyetértésével – megtilthatja. Ennek okairól az Országgyűlés feladatkörrel rendelkező bizottságát tájékoztatja.

<partial closure of the border>

Részleges lezárás: Közl.: a → *lezárt térség* felé irányuló forgalom jelentős részének előzetes → *elterelése* annak érdekében, hogy a jellemzően átmenő jellegű forgalom a lezárt térséget már meg se közelítse, ezzel forgalomtól megritkított térség alakuljon ki, megakadályozva a → *teljes lezárás*nál kialakuló forgalmi torlódást.

<partial close-off>

Részleges tilalom alá eső célszemély:

a → *Törvénykönyvben felsorolt* → *hivatalos személy* vagy → *külföldi hivatalos személy*, akik → *hivatalos tevékenységére* a törvény szerint → *magánnyomozás* nem irányulhat.
<target person under partial restriction>

Részlegesen élesített:

→ *magánbiztonsági* megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer olyan állapota, amikor az a behatolás- vagy támadásjelzési állapotról értesítést küld, de a behatolás- és támadásjelző rendszer más része(i) hatástalanítva van(nak).
<partially set>

Reszocializáció:

a társadalmi elvárásoknak meg nem felelő viselkedésű – akár → *bűncselekményt* megvalósító – személy társadalomba visszavezetésének, a közösségbe való visszaillesztésének folyamata.
<resocialisation>

Részt vevő tagállam:

Hr.: az a tagállam, amely műszaki eszközöknek az → *európai határ- és partvédelmi csapatok* tagjaként bevetett → *határőrök* és más releváns szakemberek rendelkezésre bocsátásával közös → *műveletben*, → *gyorsreagálású határvédelmi intervencióban*, → *visszaküldési műveletben*, → *visszaküldési intervencióban* vagy migrációkezelést támogató csapat bevetésében vesz részt, valamint az a tagállam, amely műszaki eszközök és/vagy személyzet rendelkezésre bocsátásával, visszaküldési műveletekben vagy visszaküldési intervenciókban vesz részt, de nem fogadó tagállam.
<participating member state>

Retorikai hagyomány:

kommunikációelméleti megközelítés, amelynek fókuszában a → *kommunikáció* mint nyilvános beszéd áll. Az ékesszólás görög–római hagyományán alapul, ill. azt fejleszti. A retorikának mint a meggyőzés eszközének rendszeti je-

lentősége is van, elsősorban a lakossággal való kapcsolattartás során.

<retorical tradition>

Rezidentúra:

nemzetbiztonsági tisztokból és/vagy a hálózat tagjaiból álló, meghatározott műveleti feladatok ellátására felkészített, konspirált szervezeti forma; vezetője a rezidens.

<residency (network leader)>

Riasztás:

Mab.: a vonatkozó szabvány szerint az élet- és vagyonbiztonság vagy a környezet szempontjából veszélyes helyzetre való figyelemfelhívás.

<alarm>

Riasztásátviteli rendszer:

Mab.: a vonatkozó szabvány szerint egy vagy több behatolás- és támadásjelző rendszer állapotára vonatkozó → *információt* egy vagy több riasztásfogadó központhoz továbbító eszköz és → *hálózat*. A ~ekhez nem tartoznak közvetlen helyi összeköttetések, azaz egy behatolás- és támadásjelző rendszer részei közötti azon összeköttetései, amelyek nem igényelnek interfészt a behatolás- és támadásjelző rendszer információjának átvitelre alkalmas jellé való alakításához.

<alarm transmission system>

Riasztásértesítés:

Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a → *riasztási állapot* továbbítása figyelemfelhívó eszközök és/vagy a → *riasztásátviteli rendszerek* felé.

<alarm notification>

Riasztásfogadó központ:

Mab.: a vonatkozó szabvány szerint folyamatos emberi felügyelet alatt álló központ, ahová egy vagy több behatolás- és támadásjelző rendszer küld értesítést az állapotára vonatkozó → *információ(k)ról*.

<alarm receiving centre>

Riasztási állapot: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer vagy egy részének olyan állapota, amelybe a rendszer egy veszélyhelyzetre adott reakciója során kerül.
<alarm condition>

Riasztórendszer/rendszerek: (1) → Mab.: a vonatkozó szabvány szerint olyan elektronikus berendezés, amely a → *veszélyhelyzet* kézi jelzésére vagy automatikus érzékelésre reagál. (2) Megfelelő minősítéssel rendelkező központok, érzékelők és egyéb rendszerelemek, amelyek kielégítik a felhasználó védelmi igényeit, és az adott vagy prognosztizálható → *veszélyeknek* megfelelő → *biztonságot*, biztonságérzetet szolgáltatnak. Általános követelménye a megbízhatóság és az ár-érték arányosság a felmért biztonsági → *kockázatokkal*.
<alarm systems>

RID (Veszélyes áruk nemzetközi vasúti fuvarozásáról szóló szabályzat): a közlekedésbiztonság érdekében a szállítható áruk körére és a szállítás módjára vonatkozóan dolgozták ki a különböző közlekedési ágazatokhoz a veszélyes áruk szállításának szabályozását. Ez a nemzetközi szabályozás a vasúti közlekedés tekintetében a ~, amelyet a Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény (→ *COTIF*) „C” Függelék tartalmaz.
<Regulation of the transportation of dangerous goods>

Robotzsaru NEO Határrendészeti Modul: a rendőrségi informatikai rendszer egyik alrendszere, amely az → *illegális migrációval*, az → *államhatár* rendjével összefüggő jogellenes cselekmények rögzítésére, valamint az idegenrendészeti eljárást támogató, kiszolgáló ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelésre szol-

gál. Működését 2017. május 1-jétől kezdte meg, és alapvetően a korábbi, önálló határrendészeti rendszerek → *HIDRA*, *OZIRIS* lényegi funkcióinak → *Robotzsaru rendszerbe* történő integrálásának eredményeként jött létre.

<Border policing module of RoboCop NEO (IT system for the registration of illegal activities related to the border regime)>

Robotzsaru rendszer: a rendőri szervek alapinformatikai rendszere, az informatikai alkalmazások olyan együttese, amely egységes rendszerbe foglalja a nyílt rendőrségi tevékenységgel kapcsolatban keletkező, ill. beszerzett valamennyi elektronikus → *adatot* és iratot. A rendőri munka jellegéhez, ill. az egyes felhasználói csoportok feladat- és munkaköréhez igazodó felhasználói jogosultságok biztosításával komplex módon támogatja a rendőri szervek munkáját az elektronikus iratkezelésen, adat-szolgáltatáson és -feldolgozáson keresztül. A ~ részét képezi a Dokumentumtár, a Netzsaru, a → *Robotzsaru NEO*, a Robotzsaru KGIR, a Robotzsaru OFRA és a Robotzsaru TIR rendszer. A ~ megújítása NOVA néven folyamatban van. A ~t más rendvédelmi szervek is használják.
<Robocop system>

Roham: Pszich.: váratlanul fellépő, súlyos pszichikai tünetek megjelenése. A ~ok között a beteg általában tünetmentes, vagy a tünetek más jellegűek, mint ~ idején. A ~ok közben jelentkezik több → *mentális zavar*, pl. az → *epilepszia* és → *skizofrénia*, de ~szerű állapotokat idézhet elő az alkoholfogyasztás (→ *patológias ittaság*), egyes → *drogok* és néha olyan → *zavarok* is, amelyekre a ~ általában véve nem jellemző (pl. → *poszttraumás stressz zavar*). A ~ minden esetben sürgősségi ellátást igényel.
<attack, seizure>

Római szerződés(ek): az Európai Gazdasági Közösséget és az Európai Atomenergia Közösséget megalapító szerződések összefoglaló megnevezése, amelyeket 1957. március 25-én írtak alá és 1958. január 1-jén léptettek hatályba. Az EGK-t létrehozó szerződés bevezető részében fogalmazódtak meg az európai integráció legfontosabb céljai, így különösen az európai népek integrációja, az országok gazdasági és társadalmi előrehaladása, a foglalkoztatás növelése, a jólét emelése, a → *béke* és a szabadság megőrzése.

<Treaty of Rome – Treaty establishing the European Economic Community – TEEC>

Rotáció: a → *munkakör* változatosságának növelését szolgáló egyik munkaszervezési megoldás. A ~ lényegét az adja, hogy a munkavállalók előre meghatározott rendszerességgel (heti, napi vagy akár néhány órás ciklusokban) vagy a felmerülő lehetőségekhez, ill. igényekhez igazítottan a sajátjuktól eltérő, specializált munkakörök között mozogva, azokon belül átjárva látják el új, ezért kihívást, → *motivációt* jelentő feladataikat. A ~val csökkenthető a sztenderd munkakör ellátása során fellépő monotónia, a munkavégzés minőségére kedvezőtlenül ható rutinszerű feladatteljesítés. Az új kihívások alkalmat adnak a személyi állomány tagjainak arra, hogy különböző kompetenciáikat (pl. tudásukat, készségeiket, képességeiket) is fejlesszék. A személyi állomány részéről megfelelően fogadott és a → *szervezet* által professzionálisan működtetett ~ hozzájárulhat a fluktuáció és a hiányzások csökkentéséhez, ugyanakkor eredményesen alkalmazható pl. a pályakezdő vagy a szervezetbe újként belépők beillesztésekor, esetleg a vezetőfejlesztő és a tehetséggondozó programok lebonyolításakor is.

<rotation>

Rovatrend: az elemi → *költségvetés*ben szereplő bevételi és kiadási jogcímek jogszabályban előírt, egységes rovatazonosítókkal (ERA) való alábontása. Az egységes rovatazonosító (ERA) a költségvetési és finanszírozási bevételek és kiadások rendszerezésére szolgáló betűket és számokat tartalmazó nyolcpozíciós alfanumerikus kód (pl. K1 Személyi juttatások).

<box system>

Rögtönítélő bíróság: kivételes közrendészeti és közbiztonsági állapotok idején, súlyosabb → *bűncselekményekkel* megvádoltakkal szemben eljáró bíróság. A latin eredetű elnevezés eredetileg azt jelentette, hogy a → *bíróság* állva hozta meg a → *döntését*, ezért a statáriális bíróságot magyarul „lábön álló” bíróságnak is nevezték. <improvised/summary court>

Rövid idejű tartózkodás: a schengeni vízumszabályok értelmében a schengeni térségben való megszakítás nélküli tartózkodás esetén a beutazástól számított legfeljebb 90 napig, megszakítás esetén az első beutazás időpontjától számított 6 hónapon belül összesen 90 napig terjedő tartózkodás.

<short-stay>

Rövid löfegyver: olyan → *lőfegyver*, amelynek csőhossza nem haladja meg a 30 centimétert, vagy amelynek teljes hossza nem haladja meg a 60 centimétert.

<short-barrelled gun>

Ruházati alapellátás és norma: (1) az igényjogosult részére a szolgálata megkezdésekor biztosított alapfelszerelési ellátmány. (2) Egyszeri ellátmány, amelynek rendeltetése, hogy az igényjogosult rendelkezzen azon ruházati termékekkel és felszerelési cikkekkel, amelyek a szolgálati feladatai ellátásához szükségesek. Az el-

látás alapja a ruházati ellátási → *norma*, amely a hivatásos állomány tagja szolgálati beosztásához igazodó, a szolgálati feladatainak ellátásához szükséges ruházati termékek és felszerelési cikkek körét, valamint mennyiségét határozza meg.

<basic clothing provision>

Ruházati szakterület: a ruházati ellátással kapcsolatos feladatokat ellátó személyek, → *szervezetek* és szervezeti elemek összetartozó rendszere. A ~ rendeltetése a rendvédelmi szervek folyamatos működéséhez szükséges ruházati termékek és felszerelési cikkek, továbbá a ruházati ellátással összefüggő szolgáltatások biztosítása.

<clothing specialization>

Ruházati utánpótlás: az elhasználódott ruházati termékek és felszerelési cikkek pótlására, ill. a fejlesztés eredményeként újonnan rendszeresített és a ruházati ellátási normába bekerült ruházati terméknek, felszerelési cikknek a biztosítása természetben vagy pénzellátmányban.

<clothing supply>

RUVIS rendszer (visszaverődött ibolyántúli sugarak detektálásán alapuló képalkotó rendszer): az ultraibolya tartományban működő optikai nyomkutatás speciális eszközeinek és eljárásainak összessége.

<Reflected Ultra-Violet Imaging System>

S

Safe TIR (Tartalék/biztonsági/kisegítő TIR): több vonatkozásban is használt szakki-fejezés. a) $A \sim a \rightarrow$ *rendőrség* tevékenységirányítási központjaiban (TIK-jeiben) használt \rightarrow *tevékenységirányító rendszer (TIR)* informatikai alkalmazás meghibásodása esetén működésbe lépő TIR-tartalékrendszer, amely azonban nem képes a TIR összes funkcióját átvenni, így annak alkalmazásakor az adott funkciók csökkentett képességekkel működnek. b) $A \sim$ az ENSZ vonatkozásában a UNECE (United Nations Economic Commission for Europe – ENSZ Európai Gazdasági Bizottság) által vezetett statisztika (Safe TIR Statistics). c) $A \sim$ az \rightarrow *IRU* és a vámszervek közötti valós idejű automatikus információcserét megvalósító informatikai alkalmazás (SafeTIR Client). Ebben a vonatkozásban a \rightarrow *TIR Traffic International Routier* – Nemzetközi Szállítási Szabályozások kifejezést jelenti, ill. a TIR Carnet a nemzetközi vámokmányok, TIR-okmányok, TIR-egyezmény, TIR-igazolvány megnevezéseket takarja.
<Safe TIR>

Saját eszközök: az \rightarrow *európai határőrizeti rendszer* keretében működő \rightarrow *nemzeti koordinációs központ* által létrehozott \rightarrow *nemzeti határőrizeti helyzetkép* műveleti rétegének egyik alrétege, amely a \sim helyzetére, állapotára és típusára, valamint az érintett \rightarrow *hatóságokra* vonatkozó \rightarrow *információkat* tartalmazza. Azok az \rightarrow *adatok* is idetartoznak, amelyek a bűnüldözési missziókat támoga-

tó katonai forrásokra és műveleti területekre vonatkoznak, ezért ezekhez az információkhoz való hozzáférést a szükséges ismeret elve alapján korlátozzák. A \sim re vonatkozó információk RESTREINT UE/EU RESTRICTED (EU KORLÁTOZOTT) minősítés alá esnek. A szomszédos tagállamok \rightarrow *nemzeti koordinációs központjai* közvetlenül és közel valós időben megoszthatják egymással a szomszédos \rightarrow *külső határszakaszok* helyzetképét a szomszédos külső határszakaszokon működtetett \sim helyzetére, állapotára és típusára vonatkozóan.

<own assets/devices>

Saját tápellátású eszköz: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint olyan eszköz, amely magában foglalja a saját tápáramforrásait.

<self-powered devices>

Sajtórendészet: a sajtó ellenőrzésére irányuló hatósági tevékenység, valamint az erre vonatkozó jogszabályok összessége.

<policing of the press>

Scareware: olyan \rightarrow *malware*, amely azal téveszti meg a felhasználót, hogy számítógépe, mobilja, más technikai eszköze vírussal fertőzött, és ennek törléséhez töltsse le a felkínált programot, amelynek elindításával fertőzi meg valóságosan a számítástechnikai eszközt.

<scareware>

Schengeni tagállamok: mindazon teljes jogú tagállamok, amelyek részesei a schengeni megállapodásnak. A lexikon kidolgozásának lezárásáig teljes jogú tagállamok: Ausztria, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Izland, Lengyelország, Lettország, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Német Szövetségi Köztársaság, Norvégia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szlovákia és Szlovénia. A római szerződésben 1957-ben célként megfogalmazott négy alapvető szabadság közül a személyek szabad mozgása ügyében 1985-ben jelentős esemény történt, ugyanis Belgium, a Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország, Luxemburg és Hollandia aláírták a schengeni megállapodást, majd 1990-ben az annak végrehajtásáról szóló egyezményt. 1991-ben Spanyolország és Portugália csatlakozott hozzájuk, s a hét ország közös belső határain 1995-ben a gyakorlatban is megszüntették a → *határellenőrzést*. A bővítési folyamatban erre Olaszország és Ausztria esetében 1997-ben került sor. Görögország 2000-ben, Dánia, Finnország, Svédország, Izland és Norvégia 2001-ben lett a szabad mozgás térségének tagja. A Cseh Köztársaság, Észtország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia esetében 2007-ben a szárazföldi és tengeri határokon, majd 2008-ban a repülőtereken került sor a határellenőrzések megszüntetésére. Svájcban a szárazföldi határellenőrzések megszüntetése 2008-ban, a repülőtéri határellenőrzések megszüntetése 2009-ben történt. 2011-ben Liechtensteinnel is érvénybe lépett a megállapodás, így a szabad mozgás térsége 26 állam területére terjedt ki. Bulgária, Ciprus, Románia és Horvátország is csatlakozott a megállapodáshoz, de a teljes jogú tagság feltételeit 2017. december 31-éig még nem teljesítették. <Schengen states>

Schengeni belső repülés: olyan légi közlekedés, amelynek kezdete és vége kizárólag a szerződő felek területén van, és a légi jármű nem végez közbenső leszállást bármely harmadik → *állam* területén. (→ *Belső légi járat*) <Schengen internal flying>

Schengeni egyezmények: a személyek szabad mozgásának egységes schengeni térségének alapjait megteremtő, 1985. évi → *schengeni megállapodás* és annak gyakorlati megvalósítását részletesen szabályozó, 1990. évi → *schengeni végrehajtási egyezmény* szakzsargonban alkalmazott közös megnevezése. <schengen agreements>

Schengeni Információs Rendszer (SIS): Európa legnagyobb informatikai rendszere, amely a → *schengeni tagállamok* által, a → *belső határok* eltörléséből fakadó → *biztonsági deficit kompenzálása* érdekében, a → *külső határok* megszigorított ellenőrzését szolgáló, hatékony adatmegosztást lehetővé tevő rendszer. A ~ központja Strasbourgban található. A ~ben az európai vagy a → *nemzetközi elfogatóparancs* alapján átadás vagy → *kiadatás* miatt körözött személyek, a schengeni tagállamokban történő beutazási és tartózkodási tilalom alatt állók, az eltűnt személyek, a bírósági eljárásban való részvételük érdekében keresett személyek, a célzott vagy rejtett ellenőrzés alá vont személyek és tárgyak, a → *lefoglalás* vagy bizonyítékként történő felhasználás végett körözött → *okmányok*, gépjárművek és jogszabályban meghatározott egyéb tárgyak → *adatai* találhatóak. A tagállamok a központi rendszerrel összeköttetésben álló nemzeti hálózaton keresztül táplálnak → *információkat* a rendszerbe. Ezt a számítógépes rendszert a → *SIRENE* hálózat egészíti ki, amely a ~ emberi interfésze. A ~ben rögzített →

adatok személyekre és tárgyakra vonatkozó figyelmeztető jelzéseket tartalmaznak annak érdekében, hogy az arra feljogosított → *hatóságok* a → *határelőjárás* végrehajtása, ill. a belső határelőjárás nélküli térség → *közrendjének* és → *közbiztonságának* fenntartása során hatékony információcsere-t folytathassanak. A figyelmeztető jelzések lehetnek: 1. a szabad mozgás és tartózkodás jogával nem rendelkező → *harmadik országbeli állampolgárokkal* szemben beutazási és tartózkodási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzések; 2. a letartóztatandó és → *európai elfogatóparancs* alapján át- vagy kiadott személyekre vonatkozó figyelmeztető jelzések; 3. az eltűnt személyekre vonatkozóan kiadott figyelmeztető jelzések; 4. a bírósági eljárásban keresett személyekre (a → *büntetőeljárásban* → a *bíróság* által idézett személyekre, a → *büntetés* letöltésére felhívott személyekre, a → *tanúkra*) vonatkozó figyelmeztető jelzések; 5. a személyekre és tárgyakra vonatkozó, leplezett megfigyelés vagy célzott → *ellenőrzés* céljából kiadott figyelmeztető jelzések; 6. a lefoglalandó vagy büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználandó tárgyakra vonatkozó figyelmeztető jelzések.

<schengen information system – SIS>

Schengeni információs rendszer második generációja (SIS II): a → *Schengeni információs rendszer (SIS)* továbbfejlesztett változata, amely az alábbi összetevőkből épül fel. 1. A schengeni tagállamok központi információs bázisa, valamint egységes nemzeti interfész; 2. a SIS II → *adatbázisának* teljes másolatából álló, nemzeti másolattal működő nemzeti alrendszer; 3. a SIS II-t alkalmazó, többi → *állam* nemzeti rendszerei; 4. a kommunikációs infrastruktúra. A SIS II rendszerben rögzített → *adatok* csoportosítása: 1. az adott személy vagy tárgy azonosítására szolgáló adatok (amennyiben lehetséges, fénykép és → *ujjnyomat*

rögzítésével); 2. a jelzés elhelyezésének indokál szolgáló körülmények (annak kifejtése, hogy milyen okból szükséges a személy vagy tárgy megtalálása); 3. az adott személy vagy tárgy megtalálása esetén teendő → *intézkedések*. A → *SIS II* központi részének üzemeltetését az uniós eu-LISA ügynökség látja el, ill. a nemzeti részek üzemeltetéséért az egyes tagállamok felelnek (Magyarországon ezt a feladatot a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetését Felügyelő Helyettes Államtitkárság – mint nemzeti N-SIS II Hivatal – látja el); a rendszerbe bevitt figyelmeztető jelzésekhez kapcsolódó kiegészítő → *információkat* az Országos Rendőr-főkapitányságon működő SIRENE Iroda kezeli. A 2013. április 9-étől működő, második generációs SIS II rendszer a → *biometrikus adatok* (ujjnyomat, fénykép), új adatkategóriák (lopott légi járművek, hajók, konténerek, értékpapírok) információinak megosztására, egyes jelzések (pl. személyek és járművek) összekapcsolására, valamint az → *európai elfogatóparancs* egy példányának tárolására és megosztására is alkalmas. <Schengen information system II – SIS II>

Schengeni megállapodás: a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő → *ellenőrzések* fokozatos megszüntetéséről szóló, a luxemburgi Schengenben 1985. június 14-én aláírt megállapodás, amely a római szerződésben 1957-ben célként megfogalmazott négy alapvető szabadság közül a személyek szabad mozgása ügyében kiemelkedő jelentőségűvé vált, és amely megteremtette a schengeni térség és schengeni együttműködés alapját is. A keretjellelű megállapodás rövid távú → *intézkedéseket* foglalt magában a → *határforgalom-ellenőrzés* egyszerűsítésére, a várakozási idő csökkentésére, a vízumpolitika összehangolására, az együttműködés fejlesztésére, a → *kábító*

szerek tiltott forgalmazása elleni fellépésre. A kishatárforgalomra jogosultak részére lehetővé tették, hogy az → *államhatárt* a kijelölt → *határátkelőhelyeken* kívül és a nyitvatartási időn túl is átléphessék. A hosszabb távra tervezett intézkedésekkel előkészítették azt, hogy közös határaikon megszüntessék a → *határellenőrzést*, s lehetővé váljon a keletkezett → *biztonsági deficit kompenzálása*, kiegyenlítése.

<Schengen Treaty>

Schengeni végrehajtási egyezmény:

az 1985. évi → *schengeni megállapodás* hosszabb távú → *intézkedései* alapján megalkotott és a szerződő felek által 1990. június 19-én aláírt szerződés, amely egységes rendszerbe foglalta azokat a kötelező érvényű konkrét szabályokat és intézkedéseket, amelyek lehetővé tették az → *ellenőrzések* megszüntetését a → *belső határokon* és a személyek szabad mozgását az egységes schengeni térségben. Kiemelésre érdemes, hogy a szerződő felek rögzítették a → *harmadik országbeli állampolgárok* belépésének, mozgásának és tartózkodásának szabályait, a → *határellenőrzés* elveit és rendjét, a menedékjogi kérelmek elbírálását. További intézkedéseket fogalmaztak meg a → *biztonsági deficit kompenzálása* terén. Megújították a rendőrségi együttműködés rendszerét, létrehozták a → *schengeni információs rendszert*. Az új elveknek megfelelően szigorításokat vezettek be a szállításra és az áruk mozgására. A ~ lehetővé tette, hogy a szerződő felek a gyakorlatban is megkezdhessék a felkészülést a konkrét együttműködésre. A ~en alapuló kormányközi együttműködés területei tovább bővültek, majd az 1997-es amszterdami szerződés minőségi megújulást eredményezett azzal, hogy a schengeni joganyagot beemelte a közösségi jogba, s így megteremtette a „közösségi határellenőrzés” alapjait. <Convention Implementing the Schengen Treaty>

Scientometria: egyfelől tudománymetria vagy tudománymérés, másfelől a tudományos teljesítmény kifejezése mérőszámokkal. Ilyenek az → *idézettség* vagy a → *Hirsch-index*. A ~ terén közvetett teljesítménymérő eszköz azoknak a folyóiratoknak az → *impakt faktora*, ahol a kutató publikálni képes. <scientometry>

Script kiddie: mélyreható informatikai tudással nem rendelkező, jellemzően fiatal személy, aki → *hekkerek* által megalkotott eljárások alapján mások által megírt programokat („szkripteket”) használ arra, hogy informatikai eszközökhöz illegális hozzáférést szerezzen, vagy a hekkerek által célzott eredményeket érjen el. Jellemzően az általa használt eszközök működését sem ismeri részleteiben.

<script kiddie>

Sebesség-ellenőrzés: a → *forgalom-ellenőrzés* egyik eleme, amelynek során a járművek sebességének mérése által az → *abszolút sebességtúllépéssel* közlekedők kiszűrésére és a megfelelő szankciót elérő eljárás megindítására kerül sor a jogkövető magatartás kikényszerítése céljából.

<speed control>

Sebességmérő: közúti → *forgalom-ellenőrzésre* szolgáló, a közlekedő járművek sebességét detektáló és a mért értéket megfelelő módon rögzítő berendezés, amely a vonatkozó jogszabályok alapján lefolytatott kötelező hitelesítési eljárás miatt hiteles mérőeszköznek minősül.

<speed measure device>

Sebezhetőség: (1) a ~ valamely gyenge pont, működési zavar, általános értelemben integritási probléma, amely valamit valamilyen módon és irányban befolyásolhat. Ennek kihasználása kétirányú lehet. A kapacitást

elsősorban mennyiségi oldalként jelenítik meg, a minőségi oldal a kompetencia.

(2) A ~ egy → *fenyegetettség* enyhítéséhez szükséges adott rendszer kapacitásként határozható meg. A ~ azokat a határon vagy az EU-n belül meglévő tényezőket jelenti, amelyek esetlegesen növelhetik vagy csökkenthetik a → *fenyegetettség* nagyságát vagy valószínűségét.

<vulnerability>

Sebezhetőségi értékelés: az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség* objektív kritériumokon alapuló eljárása, amelynek során megállapítja, hogy a tagállamok milyen mértékben képesek és készek szembenézni a → *külső határaiknál* jelentkező kihívásokkal. Ennek keretében felméri, hogy a tagállamok milyen eszközökkel, infrastruktúrával, személyzettel, pénzügyi forrásokkal és vészhelyzeti tervekkel rendelkeznek a külső határoknál esetlegesen fellépő → *válságok* kezelésére. A tagállamoknak intézkedéseket kell hozniuk a ~ során feltárt esetleges hiányosságok orvoslására. Az ügyvezető igazgatónak azonosítania kell a szükséges → *intézkedéseket*, és azoknak megtételét ajánlania kell az érintett tagállam részére. Amennyiben a tagállam a megadott → *határidőn* belül nem teszi meg a szükséges intézkedéseket, az ügyet az igazgatótanács elé kell terjeszteni további határozathozatal céljából. Az igazgatótanács az ügyvezető igazgató javaslatára → *határozatot* hoz, hogy az érintett tagállamnak milyen intézkedéseket kell tennie. Az igazgatótanács határozata kötelező a tagállamra. Ha a tagállam a határozatban kitűzött határidőig nem hajtja végre az intézkedéseket, az igazgatótanács értesíti az → *Európai Tanácsot* és az → *Európai Bizottságot*, valamint további intézkedés megtételére kerülhet sor. A ~ eredményeit rendszeresen és évente legalább egyszer továbbítani kell az → *Európai Parla-*

mentnek, az Európai Tanácsnak és az Európai Bizottságnak.

<vulnerability assessment>

Segélykérő hívás: valamely → *infokommunikációs eszközről* rövidített telefonszámmal (112 egységes és ingyenes európai segélyhívószám, 107 stb.) természetes személy által vagy automatikusan indított, vészhelyzetet leíró, állampolgári bejelentéseket, kéréseket tartalmazó hangüzenet, elektronikus dokumentum vagy kód. A ~ híváskezelő központba fut be. Legfontosabb ~ rendszerek: 1. → ESR-112; 2. eCall rendszer: a gépkocsikba épített segélyhívó technológia, amely baleset bekövetkezésekor automatikusan hívja a baleseti helyszínhez legközelebb diszlokáló beavatkozó szervet. A segélyhívás a gépkocsivezető beavatkozása nélkül is aktivizálódik, így annak cselekvőképtelensége nem akadályozza meg a segítségkérést; 3. okoseszközökön beállítható ~ szolgáltatás, amely vészhelyzetben aktivizálható (SOS szolgáltatás). Zavaró hívásnak nevezik a ~ olyan használatát, amely tartalma szerint nem segélyhívás, és így indokolatlanul akadályozza a segélykérővonalak rendeltetésszerű használatát.

<emergency call>

Segítő: olyan mellékszemély, aki a → *terhelt*, a → *tanú*, ill. más személy érdekében fejthet ki tevékenységet, és eljárási jogairól a büntetőeljárás törvény külön rendelkezik. Lehet a tanú érdekében eljáró ügyvéd, a külföldi → *állampolgárságú* terhelt → *államának* → *konzuli tisztviselője*, házkutatásnál az érintett érdekeinek védelmére kirendelt személy vagy a motozásnál jelen levő, az érintett által megnevezett személy.

<helper>

Sértett: természetes vagy jogi személy, akinek, aminek a jogát, jogos érdekét a → *bűncselekmény* (közvetlenül) sértette vagy ve-

szélyeztette. Joghelyzetét tekintve az eljárásban mint feljelentő, → *magánvádoló*, → *pótmagánvádoló*, → *magánfél* is szerepelhet, ill. kihallgatható → *tanúként*.

<victim>

Sérülés: testi folyamat, amelyet valamely külső behatás – erőművi, fizikai, kémiai behatás vagy ezek kombinációja – indít meg, és amelynek következtében a szervezet sejtjeiben, szöveteiben alaki eltérés (folytonosság, megszakítás vagy anyaghiány), ill. működési zavar keletkezik.

<injury>

SIENA (biztonságos információcsere-hálózati alkalmazás): az → *Europol* biztonságos adatcserét lehetővé tevő hálózati alkalmazása, amelyet az Europol arra feljogosított központi szervezeti egységei/szakosított intézményei/elemezési projektjei, az összekötői irodák, valamint a tagállami végfelhasználók alkalmazhatnak. A ~ jelenleg legfeljebb „Korlátozott terjesztésű!” minősítési jelöléssel ellátott irat továbbítására alkalmas levelező rendszer, amely a következő fejlesztési fázist követően → *adattáza*ként is használható lesz. A ~ minden egyes üzenetet egyedi azonosítóval (Case ID) lát el, ezért a Magyar Összekötő Iroda „iktató-rendszerként” is használja. A ~ további rovatai: nemzeti azonosító (legtöbbször a → *NEBEK* iktatószáma), ügyintéző, tárgy, címzett. Az alkalmazás valamennyi rovatában végezhető akár strukturált, akár szabad szavas keresés.

<Secure Information Exchange Network Application>

SIRENE (kiegészítő információ kérése a nemzeti bevitel szintjén): a → *Schengeni Információs Rendszer (SIS)* szerves összetevője. A ~ tagállami szervezeti egységnek megnevezése hazánkban a Schengeni Információs Rendszer Kiegészítő Informá-

cióinak Cseréjét Biztosító Nemzeti Hatóság, amelynek feladatait a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (→ *NEBEK*) látja el. A valamennyi schengeni államban létrehozott ~-irodák legfőbb feladata a schengeni információs rendszerben elhelyezett figyelmeztető jelzésekkel kapcsolatos kiegészítő információk → *államok közötti cseréje*. <Supplementary Information Request at the National Entry>

SIRENE-kézikönyv: a tagállamokban működő SIRENE Irodák alkalmazottai számára kiadott utasítások gyűjteménye, amely meghatározza a schengeni egyezménynek az → *Európai Unió* keretébe integrált rendelkezései helyes végrehajtásához szükséges kiegészítő → *információk* bilaterális és multilaterális cseréjére vonatkozó szabályokat és eljárásokat.

<Sirene Manual>

Skimming: a bankkártyák mágnescsík-adattartalmának illegális megszerzése egy erre kifejlesztett eszközzel. Történhet rejtett kézi adatszerző berendezéssel, ATM kártyabeadó nyílására, bankfiók 24 órás zónában működő ajtajának nyitójába, postterminálba épített apró, rejtett berendezéssel.

<skimming>

Skizofrénia: → *mentális zavar*, amelynek fő tünetei a → *pszichózis* (→ *hallucináció*, → *paranoia*), szociális visszahúzóds és kognitív zavar (gondolkodási problémák). A pszichózis (amelyet „pozitív” tünetnek neveznek) általában → *rohamokban* jelentkezik, a szociális visszahúzóds és a kognitív zavarok (amelyeket „negatív” tüneteknek neveznek) tartósak lehetnek.

Rendészeti jelentőségét részben a bizarr és gyakran kontrollálhatatlan viselkedés, részben a rohamok alatti, elsősorban erőszakos bűnelkövetési → *kockázat* jelenti. A ~ra jellemző pszichotikus tünetek ellenállnak

a logikus érvelésnek. A pszichotikus tünetek viszonylag hamar és eredményesen kezelhetők. A ~, elsősorban a pszichotikus roham korlátozza a beszámíthatóságot.

<schizophrenia>

Social engineering: a magyar megfelelője a pszichikai manipuláció, amelynek célja a felhasználó jelszavának, azonosítóinak megismerése. Nem a technika elleni támadás, hanem az emberi hiszékenységet, segítőkészséget, könnyelműséget használják ki a ravasz, jó fellépésű, behízelt modorú elkövetők, akik kitudakolják a könnyen megismerhető jelszavakat.

<social engineering>

Sodorvonal: a folyóvizekben, rendszerint a legmélyebb mederrészeknél a leggyorsabb folyású víztömeg mozgását leíró vonal, amely egyenes folyamszakaszon rendszerint a folyam közepén, kanyarulatokban a külső homorú part mentén található.

A ~ a vízállással változtatja a helyét.

<thalweg>

Sorfaloszlop: → *tömegosztási taktika*, amelynek során az oszlató → *rendőrök* járható folyosó nyitására kettes oszlopban gyakorlatosan, ill. gépjárművel a tömegbe hatolnak.

<corridor formation>

Soron kívüli eljárás: a → *büntetőeljárás* általánostól eltérő bizonyos esete. Ilyen lehet a kiskorú → *sértett* érdeke, ha a sérelmére az alábbi bűncselekményeket követik el: az élet, a testi épség és az egészség elleni, a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni vagy más, személy elleni erőszakos bűncselekmény bekövetkezése esetén, ha a kiskorú sértett érdeke a büntetőeljárás mielőbbi befejezését indokolja (pl. ha a sértett testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését a bűncselekmény jelentősen veszélyez-

tette, ill. ha a → *terhelt* az eljárás lefolytatásakor is ellátja a sértett nevelését, felügyeletét, gondozását, vagy egyébként is a sértett környezetében él).

<extraordinary procedure>

Soron kívüli ellenőrzés: Hr.: (1) ha → *nemzetközi szerződés* vagy jogszabály alapján elsőbbséget élvező személy vagy jármű vezetője határátlépési szándékát a → *határforgalom-ellenőrzést* végző személynek jelzi, vagy azt az ellenőrzést végző személy észleli, a határforgalom-ellenőrzés az átlépésre jelentkező utasokat megelőzve, soron kívül kerül végrehajtásra. (2) A → *határátlépés* ellenőrzését végző szerv a → *határátlé- lőhelyen* kérelemre soron kívül hajtja végre a határátlépés ellenőrzését, ha a határátlépés ellenőrzésének soronkívülségéhez jelentős gazdasági, társadalmi, egészségügyi vagy kulturális érdek fűződik.

<priority, expeditious border check(s)>

Sorozatjellegű bűncselekmények: ismételtten elkövetett, hasonló jellegű → *bűncselekmények*, amelyeket összekapcsolhat ugyanazon elkövető, esetleg eszköz, mód, motívum, cél vagy a sértetti kör.

<serial offences>

SOS-szám: a → *rendőrség* tevékenységirányító központjaiban (TIK) létrehozott olyan elkülönített belügyi hívószám, amelyre a hívásfogadó központból a folyamatban lévő események bejelentőit kiemelt prioritású konferenciahívásként kapcsolják át, amely minden munkaállomáson lévő telefonkészüléken egyazon időben jelez, és kezelését soron kívül kell végrehajtani. A belföldi híváskezdeményezés szolgáltatását nyújtó elektronikus hírközlési szolgáltatók kötelesek minden végfelhasználó számára ingyenesen (nyilvános telefonállomás esetén fizetőeszköz használata nélkül) biztosítani a segélyhívó szolgálatok, valamint segély-

szolgálati állomások elérését a jogszabályban meghatározott hívószámokon keresztül (ideértve a 112 egységes európai segélyhívószámot is). A segélyhívások megválaszolása céljából a telefonszolgáltató a hívó fél azonosítása kijelzésének letiltására, továbbá a helymeghatározási → *adatok* kezelésére vonatkozó hozzájárulásának hiánya vagy visszavonása esetén is köteles a segélyhívó szolgálatok és a segélyszolgálati állomások rendelkezésére bocsátani – külön jogszabályban meghatározott módon – a hívó fél azonosítására, ill. a helymeghatározásra vonatkozó adatokat.

<SOS number>

Sörétes lőfegyverek kalibere: e → *fegyverek* esetében a kaliberméret csak közvetve utal a csőfurat nagyságára, az öbnagyságot egy régi angol eredetű számítás alapján adják meg. A fegyverre jellemző kaliberérték azt fejezi ki, hogy egy font (453,6 g) ólomból hány darab olyan méretű ólomgolyó önthető, amekkora a csőfurat átmérője. A leggyakoribb kaliberek sörétes vadászlőfegyver esetében a 12-es, a 16-os és a 20-as. A számítás logikájából következően a kaliberszám növekedése a csőfurat átmérőjének csökkenését jelenti.

<caliber of a shotgun>

Spam: kéréstlen kereskedelmi küldemények összefoglaló megnevezése. Ennek keretében a feleslegesen szétszórt e-mail-címeket használják fel reklámok küldésére.

<spam>

Speciális működési kiadások: Magyarország költségvetésében a → *Belügyminisztérium* fejezetéhez tartozó költség-előirányzat azon része, amely a → *titkos információgyűjtés* személyi, dologi és működési kiadásait fedezi.

<special operational expenditure>

Spontán radikalizáció: az a jelenség és folyamat, amelynek során a társadalom erkölcsi, etikai, jogi normáit elfogadó és megtartó személyt egy vagy több, esetlegesen többértű, sokszerű hatás, → *frusztráció* éri a társadalom, ill. az adott társadalomban vezető szerepet betöltők vagy az ország közigazgatási apparátusa, bűnüldöző és más rendészeti szervei részéről, és mindezek következtében szembekerül korábbi értékrendjével, elutasítja azt, és azzal ellenkező módon foglal állást, ill. nyilvánít véleményt. Amennyiben az egyént ért frusztráció hatása nem gyengül, a ~ elvezethet akár erőszakcselekmények előkészítésében való részvételhez, ill. ilyenek előkészítéséhez és végrehajtásához is.

<spontaneous radicalization>

Sport huliganizmus: a → *sportrendezvényeket* látogató/k jogellenes, erőszakos verbális vagy fizikai megnyilvánulása. A tapasztalatok szerint már a sportlétesítményekhez utazó vagy onnan távozó elkövetőkre is szükséges az erőösszpontosítás. A jogalkotó különösen a → *futballhuliganizmus* visszaszorítására büntető törvénykönyvben rögzítette a → *sportrendezvények látogatásától való eltiltás* szankcióját. (→ *Futball-, sporthuliganizmus*)

<sport hooliganism>

Sportrendészet: a sportigazgatás szakrendészeti része. A ~ feladatait, kötelezettségeit, jogköreit bizonyos jogszabályok és a sportági szakszövetségi szabályozások tartalmazzák, amelyek a → *sportrendészeti nyilvántartás* vezetéséhez, a → *sportrendezvények* biztosításához is iránymutatók.

<sport policing>

Sportrendészeti nyilvántartás: rendőrségi → *adatbázis* a → *szervező* által kizárt, valamint a szabálysértési → *hatóság* vagy a → *bíróság* által a → *sportrendezvényről*, ill. a sportlétesítményből kitiltott vagy a →

sportrendezvények látogatásától eltiltott személyek → *adataival* a sportrendezvényre jutásuk megakadályozása érdekében. Ehhez a ~ból pl. a jegyértékesítés és beléptetés során és a → *szervezők* is adatokat igényelhetnek.
<sport policing registry>

Sportrendezvény: sportszervezet, sportszövetség által, jogszabályok és a sportszövetségek belső szabályzatai alapján megtartott verseny, mérkőzés. Helyszíne lehet nyilvános hely, közterület meghatározott része vagy magánterület. A versenyzés során a fokozott veszéllyel járó ~ (veszélyes üzem) kizárólag a szakszövetség vagy az országos sportági szövetség előzetes írásbeli hozzájárulásával tartható. Ez nem tagadható meg, ha a ~ lebonyolítása a sportág hazai és nemzetközi versenyszabályzatában, valamint egyéb szabályzataiban meghatározott biztonsági előírásoknak megfelel, továbbá megtartása a sportág versenyrendszerének (bajnokság) működtetését nem veszélyezteti.
<sport event>

Sportrendezvény-látogatástól eltiltás: → *bíróság* által, a vonatkozó jogszabály alapján elrendelt 1–5 évig terjedő eltiltás bármely sportszövetség versenyrendszerének → *sportrendezvényén* való részvételtől ennek látogatásától vagy bármely sportlétesítménybe való belépéstől, az ottani, az odamenetel vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnel összefüggésben elkövetett → *bűncselekmény* miatt.
<restriction from participating in sport event>

Sportszervezői kizárás: a → *szervező* által adott → *sportrendezvényre* történő belépőjegy-eladás megtagadása, valamint a sportrendezvényen való részvétel megtiltása olyan személlyel szemben, aki a beléptetés feltételeinek nem felel meg: a sportrendezvényről eltávolították, aki a sport-

rendezvény megtartását, ill. mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy kifogásolt magatartását felszólítás után sem fejezi be. A ~ lehetőségéről a szervező a sportlétesítményen kívül és belül jól látható hirdetőtáblán köteles tájékoztatást adni, amelyet – általános szerződési feltételként – magyar, angol, német és a külföldi vendég sportszervezet országa szerinti nyelven is fel kell tüntetni. A ~ döntés előtt a szervező a → *sportrendészeti nyilvántartásból* igényelhet → *adatot*. E → *döntés* ellen az érintett bírósági jogorvoslattal élhet.
<ban by the sport organiser>

Spotter: speciálisan képzett (klub)rendőr a sportszervezetekkel történő kapcsolattartásra és a → *sportrendezvények* rendőri biztosítására, ill. azok koordinálására.
<spotter>

Stabilizációs Erő: békefenntartási értelemben az 1997–2004 között Bosznia-Hercegovinában működött, NATO vezette békefenntartó katonai alakulatok összessége.
<stabilization force – SFOR>

Statárium: (1) rögtönbíráskodás, ezzel járó rendkívüli állapot. (2) Rögtönítélő eljárás az általános → *közrend* veszélyeztetettségekor, elrettentésül az → *államra*, társadalomra legveszélyesebb, a ~ot elrendelő jogszabályokban rögzített → *bűncselekményektől*.
<martial law>

Statikus kommunikáció: a → *kommunikáció*nak az ún. harmadlagos jelzőrendszere. Olyan többé-kevésbé állandó tulajdonságok tartoznak a ~ elemei közé, mint a test fizikai adottságai (testalkat, magasság stb), megjelenés (tisztaság, ápoltság stb.), a test elváltozásai vagy elváltoztatásai (pl. betegségek nyomai vagy tetoválás), öltözködés, státuszszimbólumok (ékszerek, személygépkocsi), a szűkebb környezet (írásztal, iroda, lakás,

kert stb.) állapota, a beszéd néhány vokális jellemzője (pl. orgánus, hangszín) stb.

<static non-verbal communication>

Statikus nyom: a → *nyomok* azon csoportja, amely akkor keletkezik, ha a nyomképződés utolsó fázisában a → *nyomképző* és a → *nyomhordozó* között már nincs számottevő elmozdulás, vagyis a két tárgy érintkező felületei az érintkezés időpontját követően egymáshoz viszonyítva oldalirányban már nem mozdulnak el. Az ilyen nyomokban a nyomképző alakbeli és felületi sajátosságai viszonylag hűen, torzulásmentesen és – ami az azonosítás szempontjából a legfontosabb – pontszerűen tükröződnek, vagyis a nyom minden sajátossági pontja egy az egyben megfeleltethető a nyomképző felület jellemzőivel.

<static print>

Statisztika: Kut.: matematikai eljárás, amelynek segítségével megbecsülhető a → *kutatás* eredményének véletlen vagy törvényszerű jellege. Ezt a → *szignifikancia* fogalma írja le. Nem tévesztendő össze a ~ nyilvántartás-értelmű fogalmával. Amennyiben a nyilvántartás teljes, a különbségek további értékelése nem szükséges, mert azok abszolúta (a teljes → *populációra* kiterjednek). A kutatási populáció ezzel szemben a lakoságnak csak igen kis hányadát teszi ki, ezért alá van vetve a véletlen hatásának. A matematikai ~ a véletlen hatását különíti el a kutatási csoportok között fennálló törvényszerű különbségektől. Az alkalmazható statisztikai eljárás függ az → *adatok* tulajdonságaitól (→ *khi-négyzet-teszt* → *nem paraméteres tesztek*, → *varianciaanalízis*) és a kutatási csoportok számától (→ *páros összehasonlítás*). A → *korrelációelemzés*, → *regresszió*, → *klaszteranalízis*, → *faktoranalízis* olyan statisztikai eljárások, amelyek nem csoportok közötti különbségek, hanem vál-

tozók közötti összefüggések → *szignifikanciáját* vizsgálják.

<statistics>

Statisztikai szemlélet: a rendőri munka értékelése a bűnügyi statisztikai adatok, felderítési mutatók tükrében. Nem számol a → *szubjektív biztonságérzettel*, látenciával. A → *bűnözés* sajátosságaival és a felderítési mutatókkal kapcsolatosan statisztikai adatok 1894-től jelentek meg nyomtatott formában az évente kiadott főkapitányi jelentésekben.

<statistical approach>

Stigmatizáció: az egyén negatív megítélése, kirekesztése, megbélyegzése olyan tulajdonságára történő utalással, amelyet a társadalom elutasít, bűnösnek vagy szégyenletesnek tart. Változatai széles skálán lehettek fel, de közös következményük a közösségből való kirekesztés, ill. az erre irányuló törekvés. Leggyakoribb stigmák: kisebbségi származás, vallás vagy bőrszín, fizikai vagy mentális betegség (pl. AIDS, alkoholizmus, depresszió), homoszexualitás, ill. bármilyen olyan tulajdonság, amely az adott társadalom normái szerint negatívnak, nemkívánatosnak minősül. A stigmatizációnak számos intrapszichés és interperszonális negatív következménye van, mint amilyen pl. a különféle negatív érzelmi állapotok (pl. depresszió, szorongás) kialakulása vagy a kirekesztés különböző diszkriminatív megjelenési formáinak elszívődése.

<stigmatization/stigmatisation>

Stílus: (1) az a sajátos kifejezőmód, ahogyan gondolatainkat, közölnivalónkat a nyelvi eszközök megválogatásával kifejezzük. (2) A történetileg kialakult, koronként, tájanként, nemzetenként, művészeti irányonként és csoportonként, sőt egyénenként is változó jellegzetes kifejezőmód, formanyelv. (3) A magatartásban, viselkedés-

ben, fellépésben, kommunikációban vagy valamely más tevékenységben, megnyilvánulásban tetten érhető sajátos, az egyénre jellemző mód, modor. (A ~ a → *kommunikáció* esetében → *metakommunikációs* üzeneteket is hordoz.)

<style>

Stílusréteg: az emberi közlésformák stílusbeli jellemzőket egybefogó, egymástól viszonylag jól elkülöníthető nagyobb csoportjai. A hagyományos stiliztikák a következő tipikus ~eket különböztetik meg a szövegek stílushatása alapján: társalgási, hivatalos, publicisztikai, tudományos, előadói (szónoki), szépirodalmi stílus. Mindegyik stílusrétegnek van szóbeli és írott változata.

<style layer>

Stockholm-szindróma: a túszerződés és fogvatartója között kialakuló paradox pszichológiai kötődés. A ~ következtében az → *áldozat* szívesebben működik együtt bántalmazójával, mint a → *rendőrséggel*. Ezt egy stockholmi bankrablás során, 1973-ban figyelték meg először. Tágabb értelemben olyan személyes vonzódás, amely két ember között annak ellenére alakul ki, hogy az egyik pszichikai vagy fizikai értelemben bántalmazza a másikat. A ~ tágabb értelemben viszonylag gyakran fordul elő párkapcsolatokban. Általában az áldozat túlélési taktikájaként (érvédelmi mechanizmusaként) értelmezik, amely az idő előrehaladtával valódi érzelmi alakul.

<Stockholm syndrome>

Stratégia: a → *szervezet* legfőbb, legfontosabb cselekvési iránymutatója, egyben elvek, elvárások, eljárások, normák rendszere. Mindenkor jelentős, de különösen → *krízishelyzetben* van vezérlő szerepe. A ~ olyan távlati cél, amely a szervezet tagjainak irányt mutat, meghatározó szerepet játszik szerveze-

ti életükben, tevékenységükben, értékek kialakításában, fenntartásában.

<strategy>

Stratégiai alapú, integrált emberierőforrás-gazdálkodás rendszertani rendszermo-

dellje: a → *stratégiai emberierőforrás-menedzsment* elvei szerint felépülő, a rendszertani ágazatban és a rendvédelmi szervezeteken belül alkalmazható olyan rendszeralkalmazás, amely az emberierőforrás-gazdálkodással szemben támasztott alapfeladatait és az annak teljesítésétől remélt eredményeket a külső környezet kihívásainak, a belső (ágazati, szervezeti) környezet hatásainak, az érintett szervezetek versenyképességét befolyásoló tényezőinek és a személyi állományra ható kérdéseknek a megértésén, valamint előretékinő befolyásolásán keresztül kívánja elérni. A ~ egységes keretbe foglalja azt az állandónak tekinthető hat humán folyamatot és az azokhoz rendezhető közel száz, szüntelenül változó humán funkciót, amelyek összehangolt tervezése, integrált működtetése, értékelése és fejlesztése a rendszert, ill. a rendvédelmi szervezetek stratégiai céljainak elérését, versenyelőnyének megteremtését és megtartását, valamint jogszzerű és egyben professzionális működését hivatott megoldani.

<system model of strategy-based, integrated human resource management in law enforcement>

Stratégiai emberierőforrás-menedzs-

ment: az emberierőforrás-gazdálkodás negyedik – és eddigi ismereteink szerinti legfejlettebb – szakasza, amely az 1990-es évek elejétől terjedt el a világban. Ezen a szinten már nem egyszerűen a humán funkciók hatékony megoldásáról és az egyéb szervezeti tevékenységek támogatásáról van szó. A korábbi fejlődési szakaszok (személyzeti adminisztráció, személyzeti menedzsment,

emberierőforrás-menedzsment) által elért eredményekre építve a stratégiai szemlélet és a tervezés, a humán folyamatok integrált, rendszerszemléletű működtetése, a proaktív, hatékony feladatellátás, a célok elérését hitelesítő mérési, értékelési megoldások rendszerbe építése kap jelentőséget, épp a versenyképességhez való hozzáadott érték biztosítása érdekében. Itt jelenik meg elsőként a felső vezetői nézőpont jelentősége, az emberi erőforrás kritikus szerepe a → *szervezet* versenyképességének növelésében és az integráció kialakulásában. A ~ rendszerében a humán folyamatokat és a humán funkciókat a stratégiai választási lehetőségekhez igazítva alakítják ki és működtetik. A → *stratégiai alapú, integrált emberierőforrás-gazdálkodás rendszertani rendszermodellje* a ~ elvei alapján és rendszermodelljének felhasználásával született meg.

<Strategic Human Resources Management – SHRM>

Stratégiai kockázatelemzés: a jogellenes cselekményeknek, ezen belül a cselekményhez kapcsolódó → *bűnözés* egészének vagy egyes → *bűncselekmények*, szabálysértések résztvevőinek, jellemzőinek, elterjedtségének, tendenciáinak vizsgálatával a hosszabb távon érvényesülő változások, prioritások meghatározását végzi el annak érdekében, hogy képessé tegye a döntéshozókat a szükséges ellenlépések, preventív intézkedések megtételére, szemléletváltásra vagy akár jogszabályok módosítására.

<strategic risk assessment>

Stratégiai menedzsment: olyan szervezeti értékek, vezetői képességek, szervezeti felelősség és adminisztratív rendszerek kifejlesztése, amelyek összekapcsolják a stratégiai és az operatív döntéshozatalt valamenynyi vezetési szinten.

<strategic management>

Stratégiai menedzsment tényezői: az adott rendvédelmi → *szervezet* stratégiájával kapcsolatos, azt befolyásoló elemek összessége. Ezek: a stratégiaalkotás, tervezési rendszer, → *szervezeti struktúra*, kommunikációs és → *információs rendszer*, ösztönzési rendszer és a → *szervezeti kultúra*.
<factors of strategic management>

Stratégiai parancsnok: a → *csapatszolgálati művelet* legmagasabb szintű vezetője, aki felel a művelet irányításáért, teljesítéséért, felügyeletéért, meghatározza a stratégiai célokat, az alkalmazható taktikákat, de nem vesz részt alkalmazásuk döntési folyamatában.

Rendelkezik az információgyűjtés és hírszerzés elérhető → *adataival*, jogkörében meghatározza az erőforrások elosztását.

<strategic commander>

Stressz: a pszichére erős befolyással lévő élettani folyamat, amely a szervezet számára kihívást jelentő tényezőtől (stressztényezőtől) és a szervezet válaszából (stresszválasz) áll. A stresszválasz első eseménye a → *stresszhormonok* termelése, lényegét azonban az általuk előidézett testi és pszichikai változások képezik. „Jó ~” (→ *eustressz*) névvel szokták illetni azokat a stressztényezőket, amelyek nem merítik ki a szervezet alkalmazkodóképességét, és a teljesítményt fokozzák, negatív következmények nélkül. A „rossz ~” (→ *distressz*) túlnő a szervezet alkalmazkodóképességén, és testi-pszichikai betegségek kialakulását eredményezheti. Az erős akut ~ a → *reaktív agresszióban* megnyilvánuló erőszakos → *bűncselekmények*hez vezethet, különösen → *agresszióval* kapcsolatba hozható pszichiátriai zavarok esetén (pl. → *intermittáló explozív zavar*). A krónikus stresszválasz a → *szorongás* és → *hangulatzavarok* hajlamosító tényezője.

A krónikusan csökkent kortizoltermelés és csökkent kortizol-reaktivitás az → *antiszociális személyiségzavar* és → *poszttraumás stresszavar* egyik velejárója, és az → *instrumentális agresszió* egyik hajlamosító tényezője. A krónikusan megnövekedett adrenalintermelés a poszttraumás stresszavarban fordul elő, és a tartós felajzottság állapotának előidézője, ami rendészeti problémássá válhat. Rendészeti intézkedés során a ~ az intézkedési képesség romlásához vezethet. A stresszhormonok viselkedési hatásai a rendészeti intézkedések esetében hasonlítanak a bűnelkövetéssel kapcsolatban leírtakhoz.

<stress>

Stresszhormonok: az → *adrenalin* és → *kortizol* együttes megnevezése. Termelésük a stressztényezők hatására többszörösére fokozódik, és a → *stressz* testi és pszichikai hatásainak kialakulásáért felelősek.

<stressz hormonok>

SZ

Szabad akarat (indeterminizmus): a ráción alapuló választás. A lehetőségek kerekei között az egyén szándékának befolyástól mentes, szabad érvényesíthetősége. Hirdetőinek álláspontja szerint a bűnös viselkedés az egyén szabad akaratának, az előnyök és a hátrányok közti racionális mérlegelésnek a következménye (indeterminizmus). A ~on alapuló → *döntés* a büntethetőség alapja. A → *kriminológiában* a megengedett normakövető és a tilalmazott, akár kriminális megoldás közti szabad választásra van lehetőség. A választási szabadság a determinációs folyamat része. Az akarat determinált, de létezik relatív választási autonómia, ami a → *büntetőjogi felelősség* alapja. <free will>

Szabad levegőn tartózkodás: a bv. intézetekben → *fogvatartottak* lehetősége, hogy naponta bizonyos időt (minimum 1 órát) ne a zárkában, hanem a szabad levegőn tartózkodhatnak. (A ~ nem kötelező jellegű). <the possibility to walk in the courtyard of the prison (free air walk)>

Szabad mozgás uniós jogával rendelkező személy: az → *Európai Unió* működéséről szóló szerződés 20. cikkének (1) bekezdése szerinti → *uniós polgár*, valamint harmadik országok azon → *állampolgára*, aki a szabad mozgás jogát gyakorló valamely uniós

polgár családtagja, és akire az uniós polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazandó. A → *harmadik országbeli állampolgár* és családtagjai → *állampolgárságuktól* függetlenül, akik egyrészt az uniós és tagállamai, másrészt az említett országok közötti megállapodások értelmében az uniós polgárokkal megegyező jogokat élveznek a szabad mozgás terén. <person enjoying the right of free movement under Union law>

Szabad forgalomba bocsátás: az → *Európai Unió* piacára szánt nem uniós áruk jogi és kereskedelmi aktusa az uniós áru vámjogi státuszának elnyerésére, az esedékes behozatali → *vámok*, egyéb terhek beszedésével, kereskedelempolitikai intézkedésekkel, jogszabályi alakítások elvégzésével. <release for free circulation>

Szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtásának átadása: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*en belül a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája, amelyre a → *szabadságvesztés végrehajtásának átadására* vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. <surrender of enforcement of custodial measures>

Szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtásának átvétele: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*en belül a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája, amelyre a → *szabadságvesztés végrehajtásának átvételére* vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. A külföldi → *bíróság* által elrendelt intézkedés végrehajtása csak akkor vehető át, ha a magyar jog ismer azonos vagy hasonló → *intézkedést* vagy → *büntetést*.
<acceptance of enforcement of custodial measures>

Szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazó ítéletek végrehajtására irányuló jogsegély: az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* és ezen belül a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája, amelyre a → *szabadságvesztést kiszabó ítéletek végrehajtására irányuló jogsegély* szabályait kell alkalmazni. A → *bíróság* a végrehajtás átvételét akkor is megtagadhatja, ha a másik tagállam → *határozata* olyan szabadságelvonással járó intézkedést tartalmaz, amelyet Magyarország nem tud végrehajtani.
<legal assistance for enforcement of custodial measures>

Szabadságvesztés: büntetési nem, az elítélt személyi szabadságának megvonása, amelynek időtartama határozott ideig vagy életfogytig tarthat. Az elítélt nemcsak a tartózkodási hely megválasztásának és megváltoztatásának jogát veszíti el, hanem a → *büntetés* korlátozza számos egyéb jogát is. Azok a jogai, amelyeket a → *közügyektől eltiltás* érint, a ~ végrehajtása idején szünetelnek, számos más jogát (pl. a szexuális élethez, a normális családi kapcsolatokhoz vagy az egészséges környezethez való jogát) a büntetés értelemszerű velejárójaként nem gyakorolhatja. A szabadságelvonás a kereső tevékenységben is akadályozza, ezért komoly egzisztenciális hátrány is érheti. A ~

egészségügyi következményekkel is járhat, és időtartamának függvényében a fizikai és pszichés állapotának fokozott romlása, a személyiség leépülése is bekövetkezhet. Ezért hazánkban a ~ a legsúlyosabb büntetési nem. A határozott tartamú ~ kiszabható legrövidebb időtartama 3 hónap, a leghosszabb 20 év, halmazati vagy összbüntetés esetén, valamint bünszervezetben vagy különös, ill. többszörös visszaesőként történő elkövetés esetén 25 év. Az életfogytig tartó ~ időtartama – értelemszerűen – határozatlan. A → *bíróság* az → *ítéletben* csak a → *feltételes szabadságra bocsátásig* letöltendő minimális időtartamot határozza meg, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét zárja ki. Ez utóbbi vitatott; van olyan vélemény, amely szerint a határozatlan időtartamú büntetések alkalmazásának → *nemzetközi szerződésekben rögzített tilalmát* sérti. Ezt orvosolná az, ha a köztársasági elnök 40 év után hivatalból megvizsgálná, nem vált-e érdemessé az elítélt egyéni végrehajtási kegyelemre.
<imprisonment>

Szabadságvesztés végrehajtásának átadása: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*en belül a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája. A magyar → *bíróság* által jogerősen kiszabott → *szabadságvesztés* végrehajtása más → *állam* részére átadható, ha az kötelezettséget vállal a → *büntetés* még végre nem hajtott részének végrehajtására. Ha a ~ az elítélt átadásával jár együtt, akkor annak az is feltétele, hogy az elítélt a végrehajtás átengedéséhez hozzájárult. Ha az elítélt magyar → *állampolgár*, akkor a vele szemben kiszabott szabadságvesztés végrehajtása csak akkor adható át, ha állandó lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye külföldön van.
<surrender of enforcement of custodial sentences>

Szabadságvesztés végrehajtásának átvétele: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*en belül a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája. Ennek keretében a külföldi → *bíróság* által kiszabott → *szabadságvesztés* végrehajtását át lehet venni, ha az elítélt magyar → *állampolgár*, és állandó lakóhelye Magyarországon van, ill. Magyarországra bevándorolt, itt letelepedett vagy Magyarország által → *menekültként* elismert, nem magyar állampolgár. A ~nek ezenfelül feltétele az is, hogy az átvétel iránti kérelemnek az igazságügyért felelős miniszterhez történő érkezésekor az elítéltnak legalább 6 hónap letöltendő → *büntetése* van hátra, vagy büntetése határozatlan időre szól. A ~ általában feltételezi a külföldön fogva tartásban lévő elítélt hozzájárulását, de arra sor kerülhet az elítélt hozzájárulása nélkül is, ha a külföldi → *ítélettel* összefüggésben a külföldön fogva tartásban lévő elítéltet Magyarországra kitoloncolják, vagy más olyan → *határozatot* hoznak, amely szerint az elítélt a szabadulása esetén nem tartózkodhat tovább a külföldi ítéletet hozó államban. Nem vehető át a végrehajtás, ha a külföldi elítélés alapjául szolgáló cselekmény magyar bíróság már jogerősen elbírált.

<acceptance of enforcement of custodial sentences>

Szabadságvesztést kiszabó ítéletek végrehajtására irányuló jogsegély: az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés*en belül a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája. A tagállami → *ítéletben* kiszabott szabadságvesztés-büntetés végrehajtása akkor vehető át, ha az elítélt letöltendő → *büntetéséből* még legalább 6 hónap van hátra. Az átvétel feltétele az is, hogy a végrehajtás átvétele elősegíti az elítélt társadalomba való beilleszkedését. Erről az igazságügyért felelős miniszter dönt, de ezt magyar → *állampolgár* esetén nem kell külön vizsgálni. Az is szükséges feltétel, hogy a végrehajtás átvételéhez

az elítélt hozzájáruljon, ez azonban nem szükséges, ha az elítélt Magyarországon lakóhelyvel rendelkező magyar → *állampolgár* vagy olyan állampolgár, akit Magyarországra kitoloncolnak. A → *szabadságvesztés* végrehajtása átadására akkor van lehetőség, ha ez elősegíti az elítélt társadalomba való beilleszkedését a másik tagállamban, ill. az elítélt a végrehajtás átadásához hozzájárult. Ezek a feltételek nem szükségesek, ha az elítélt a másik tagállam állampolgára. A végrehajtás átadásához a végrehajtó tagállam hozzájárulására is szükség lehet, ennek megadása érdekében az igazságügyért felelős miniszter előzetes egyeztetéseket is folytathat.

<legal assistance for enforcement of custodial sentences>

Szabadulásra felkészítés: az elítéltek előkészítése szabadulásukra a bv. intézetből. E gondozásban már a → *szabadságvesztésük* alatt segítséget kapnak társadalmi visszailleszkedésük szociális feltételeinek megteremtésében. Ez kiterjed a befogadó környezet felkészítésére, más személyek és → *szervezetek* bevonására is. A bv. intézet az elítéltnak egyéni → *reintegrációs programot*, gondozási „vezérfonalat” készít a szabadulás – ideértve a → *feltételes szabadságra bocsátás* lehetőségét is – várható időpontja előtt. A ~ egy évig terjedő szabadságvesztésnél 2 hónappal, 1–5 évig terjedőnél 6 hónappal, 5–10 évig terjedőnél egy évvel, 10 évnél hosszabbinál 2 évvel megelőzően kezdődik.

<preparation for the release>

Szabályozás: az → *irányítás* egyik alapvető formája, amely a terv- és tényállapotok közötti eltérés mérésén, értékelésén és az eltérésből eredő folyamatos korrekción alapul. A hatékony ~t a folyamatos → *ellenőrzés* és visszacsatolás biztosítja.

<control>

Szabályozási cél: a terv-tény eltérések korigálása folyamatos → *ellenőrzéssel* és vizsacsatolással.

<control goal>

Szabályrendelet: az önkormányzati jogkörrel felruházott közigazgatási → *szervezetek* nek jogszabályt megállapító rendelkezések.
<municipal law/regulation>

Szabálysértési nyilvántartások: szabálysértési előkészítő eljárások statisztikai adatai, amelyek dinamikusak, és a → *Robotzsaru rendszerben* történő rögzítések alapján a leválogatáskor automatikusan generálódnak. A ~ típusai: 1. Szabálysértési Nyilvántartási Rendszer (SZNYR): a személyazonosító → *adatok* nyilvántartásából, a ~ből, valamint a szabálysértési nyilvántartási rendszer használatára jogosultak nyilvántartásából álló elektronikus rendszer, amelyre vonatkozóan az adatkezelési és hatósági feladatokat a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság végzi. Az SZNYR részét képező ~ a szabálysértési eljárás hatálya alatt állók, ill. a szabálysértést elkövetettek és a helyszíni bírságoltak nyilvántartásából állnak, amelyek jogszabályban meghatározott célból, adatkörben és időtartamig tárolják a szabálysértés elkövetése miatt eljárás alá vont, valamint jogerősen elmarasztalt személyek személyes és a szabálysértés miatti felelősségre vonással összefüggő adatait. A ~ közhiteles hatósági nyilvántartások, amelyek törvényességi felügyeletét a Legfőbb Ügyészség látja el; 2. Szabálysértési Statisztikai Rendszer (SZSR): szabálysértési eljárásokkal összefüggő adatokat gyűjtő elektronikus rendszer.
<offence registers>

Szabálytalanság: adó- és vámigazgatási megközelítésben a → *jövedéki termék* előállításával, szállításával, tárolásával ösz-

szefüggő olyan állapot, amely ellentétes a jogszabályi előírásokkal, és a jövedéki adó megfizetésének elmaradásával fenyeget. Eseteit a jövedéki adóról szóló törvény részletesen meghatározza.

<irregularity, anomaly>

Szabályzat: magatartást, cselekvést, eljárást, konkrét esethez vagy általános helyzethez köthető, ill. követendő tevékenység leírását, szabályt, előírást, követelményt rögzítő irat, gyűjtemény.
<regulations>

Szabotázs: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint rosszindulatú, zavaró hatású beavatkozás egy behatolás- és támadásjelző rendszerbe vagy annak egy részébe.
<tamper>

Szabotázsállapot: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer olyan állapota, amelyben rosszindulatú, zavaró hatású beavatkozás érzékelhető.
<tamper condition>

Szabotázs elleni intelligens jelzőrendszer: a fizikai akadályt kiegészítő biztonságtechnikai jelzőrendszer a → *határbiztonsági zónában*.
<quasi smart anti-sabotage signalling system (in the border security zone)>

Szabotázsérzékelés: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint rosszindulatú, zavaró hatású beavatkozás érzékelése egy behatolás- és támadásjelző rendszerben vagy annak egy részében.
<tamper detection>

Szabotázsjelzés: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a → *sabotázs* érzékelése által létrehozott → *riasztás*.
<tamper alarm>

Szabotázsvédelem: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a rosszindulatú, zavaró hatású beavatkozás ellen használt módszerek vagy eszközök egy behatolás- és támadásjelző rendszernek vagy egy részének védelmére.

<tamper protection>

Szabotázssal szembeni biztonság: Mab.: → *magánbiztonsági* megközelítésben a vonatkozó szabvány szerint a rosszindulatú, zavaró hatású beavatkozás ellen használt módszerek vagy eszközök érvényesülése a → *riasztórendszer* vagy annak egy része védelmére, valamint a rosszindulatú, zavaró hatású beavatkozás érzékelése a riasztórendszerben vagy annak egy részében.

<tamper security>

Szagazonosítás (szagkiválasztás): a nyomozati jogkörrel rendelkező → *hatóság* nyomozási cselekményében végzett olyan, speciális szakértelmet igénylő munka, amelyet erre a célra kiképzett, szagazonosító → *szolgálati kutya* hajt végre. A szagazonosító szolgálati kutya a cselekmény helyszínén rögzített szagkonzerv és az eljárás során, a hatóság látókörébe került személytől rögzített személyi szagminta összehasonlítását végzi el (azonosítja vagy sem).

<smell identification>

Szagnyom: egyedi, minden emberre jellemző olyan kémiai → *anyag*, amelyet a testfelületről leváló hámréteg, valamint a faggyú- és verejtékmirigyek által termelt, a szervezet által kiválasztott anyag tartalmaz.

<smell trail>

Szakanyag: a gazdasági szervezet → *szakterületeinek* gazdálkodási körébe tartozó, a rendészeti feladatokat ellátó szervek szükségleteinek biztosítására szolgáló általános és speciális →

anyagok összefoglaló megnevezése. A ~ok a rendeltetésük szerint lehetnek:

1. → *személyi alapfelszerelések*; 2. → *beosztáshoz, technikai eszközhöz rendelt felszerelések*; 3. → *alegység-, egységkészletek*; 4. tartalékok; 5. főcikkék, kiegészítő cikkek, tartozékok; 6. javító és karbantartó szakanyagok; 7. tároló- és csomagolóeszközök.

<professional kits>

Szakanyagszükséglet: az alapfeladat ellátásához és a biztonságos működéshez szükséges → *szakanyag* mennyisége. A ~ felméréséhez, tervezéséhez alapul szolgálnak: 1. a különböző időtartamú tervekből a tervezési évre vonatkozó, aktualizált feladatok → *előírányzatai*; 2. a kiadott normák és tervezési útmutatók előírásai; 3. a normák alapján kidolgozott → *eszközszükségleti táblázatokban (ESZT)* jóváhagyott mennyiségek; 4. a szakanyagokkal való feltöltöttség, azok minőségi állapota; 5. a jóváhagyott vagy tervbe vett vagy a tervkészítés időszakában már ismert szervezeti változás; 6. a megelőző időszakok ráfordítási és felhasználási tévyszámjai, továbbá a tervidőszakban jelentkező új feladatok ellátásának szakanyagigénye. A ~ kielégítése, a szakanyagok biztosítása történhet: 1. központi → *ellátás* útján; 2. → *központi készletről*; 3. saját → *hatáskörben* végrehajtott → *beszerzéssel*; 4. átcsoportosítás útján; 5. a meglévő készletekből.

<requirement for professional kits>

Szakértő: (1) olyan személy, aki segítséget nyújt az eljáró → *hatóságnak*, amennyiben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához, megítéléséhez olyan különleges tudás, szakértelem szükséges, amellyel az eljáró hatóság nem rendelkezik. (2) A bizonyítandó tény hatóságok (→ *nyomozó hatóság*, → *ügyészség*, → *bíróság*) általi megállapításához vagy megítéléséhez se-

gítséget nyújtó, különleges szakértelemmel rendelkező személy. Szakvéleménye → *bizonyítási eszköz*nek minősül.

Tényeket közöl, véleménye a szakmai meg-
alapozottsága alapján → *szakvélemény*.

<expert>

Szakértői rendszer: egy szűk problémakör kezeléséhez létrehozott tudásbázis, üzleti logika, felhasználói interfész és emberi szakértői tudás szervezett, logikai összefüggésekre épülő együttese, az → *informatikai rendszer* egyik, számítógépprogrammal, esetleg → *mesterséges intelligenciával* működő fajtája. A rendszetben a ~ egy meghatározott szakmai terület igényeit, tényeit, következtetési szabályait foglalja magában, de emellett tartalmazza az egyes helyzetek, esetek kezelése során alkalmazandó protokollt, szabályrendszert, valamint az adott szakterület szakértői névsorát, a szakértőkkel történő online → *kommunikáció* lehetőségét. A ~ lehetővé teszi a keresési, azonosítási, osztályozási, diagnosztizálási, előrejelzési, tervezési feladatok elvégzését, de végrehajtási, javaslattevési, magyarázási funkciókat is biztosít, amelyekhez felhasználja a jogszabályokat, releváns szakirodalmat, egzakt és heurisztikus következtetési módokat, eljárási és deklaratív szabályokat. Fontos része a tudásbázis (knowledge base), amely tartalmazza a betáplált emberi szakértői tudás tényeit (állandó viszonyait vagy ideiglenes jelenségeit), szabályait és kereteit. A rendszeti ~ek – jellemzően jelszavas hozzáféréssel – az → *interneten* zárt körű fórumként is szolgálják a ~t használókat.

<expert system>

Szakértői vélemény: a szakértői vizsgálatok deklarált szakmai és formai követelményeknek megfelelő dokumentációja. A feltett kérdéseket a szakértő a szakterületnek megfelelő → *hipotézisekként* kódolja, majd tudományos módszerekkel vizsgálatokat

(nem tudományos kísérleteket) végez, amelyek eredményét a kérdező számára dekódolja. A ~ gyakorlatilag a szakértő számára feltett kérdésekben megfogalmazott hipotézisek alátámasztását, ill. elvetését szolgáló eljárások és vizsgálatok konkludálása, egyúttal azonban interpretálási korlátja is. Fentieknek megfelelően a feltett kérdésnek nem szükségszerűen tudományosnak, azonban egyértelműen (egyetlen, egymást kizáró hipotézispárra vonatkozóan) értelmezhetőnek kell lennie.

<expert report>

Szakképzés: hagyományos értelemben olyan gyakorlatias jellegű szakmai felkészítés, amely általában különféle, felsőfokú képesítést nem igénylő szakmák gyakorlására készíti fel az alap- és középfokú képzésben részesülő tanulókat. Ebben az értelemben a ~ elkülönül az egyetemi, főiskolai képzéstől, amely a magasabb társadalmi tekintéllyel rendelkező hivatás folytatására jogosítja fel a felsőfokú képesítést szerző hallgatókat. (Ez a különbség azonban nem zárja ki azt, hogy ~ folyhat felsőfokon, felsőoktatási intézményben is.) ~nek mondható a közoktatás szerves részét képező, meghatározott szakmára vonatkozó, célirányos, iskolarendszerű vagy azon kívüli felkészítés, felkészülés az azt követő sikeres vizsgával együtt, amelyre az egyénnek szüksége van ahhoz, hogy a meghatározott szakmát, foglalkozást gyakorolhassa, ill. abban előbbre jusson. Valójában a képzés és az azt lezáró eredményes vizsga következtében kerülhet annak résztvevője a megcélzott → *szakképzettség* birtokába.

<professional/vocational training>

Szakképzettség: a választott szakma gyakorlásának egyik előfeltétele, sőt döntő kritériuma, amely magában foglalja a hordozójának (szakember) elméleti és gyakorlati szakmai felkészültségét, → *kompetenciáit*. Elvileg há-

rom szintje (alap-, közép- és felsőszintű ~) léteznek, bár a szakember csak közép- vagy felsőfokon lehet szakképzett. A ~ irányát szellemiennél a tudományterület, fizikaiaknál a munkatípus jelzi. ~et bizonyít az a hivatalos igazolás (oklevél, bizonyítvány), amely valamilyen oktatási, képzési kurzus eredményes elvégzéséről és/vagy a vizsga sikeres teljesítéséről szól. A képesítést igazoló → *okmányok* jelentőségének fokozott társadalmi elismertsége sok tekintetben összefügg a korábbi gazdaság- és oktatáspolitikában kialakult mechanizmussal, amely a → *munkakörök* jelentős részét állami bizonyítványokkal igazolt képesítéshez kötötte, az esetek többségénél jogszabályilag, más esetekben egy központi szemlélet érvényesítésével. A civil szférában ma már a munkáltató elsősorban nem a képesítést kéri számon a munkavállalótól, hanem képességeit, tudását, kompetenciáit. A ~hez szorosan hozzátartozik – de nem teljesen azonos vele – a szakképesítés, amely lényegében az Országos Képzési Jegyzékben szereplő megnevezése annak, amire irányul adott → *szakképzés* célkitűzése, tartalma. Ebben a dokumentumban minden szakképesítésnek van azonosító száma, megnevezése, valamint utalás arra, hogy részszakképesítésről, szakképesítésről (a szakmai irány megjelölésével) vagy ráépülésről van-e szó, továbbá az azonosító szám jelzi az érdeklődő számára, hogy milyen ennek a szintje, értéke (alapfokú, alsó középfokú, középfokú, felső középfokú, emelt szintű vagy felsőfokú képzettséghez kötött). Ugyanezeket túl az adott szakképesítéshez tartozó → *szakmai és vizsgakövetelmény* a pályatükrő részében feltünteti az adott szakképesítéssel betölthető munkaköröket, foglalkozásokat (a FEOR-megnevezésük szerint), valamint a kapcsolódó szakképesítéseket egyaránt. Hosszabb távon gondolkodó oktatásirányításnak kívánatos előnybe helyezni a szélesebb körű képzést, leginkább a speciális ismeretek gyors változása miatt, hiszen a komplex tudással,

lényeges alapkompenciákkal rendelkező munkaerőt könnyebb felkészíteni a bekövetkező változásokra, átképezni az új feladatok ellátására, ill. korábban még nem létezett foglalkozások gyakorlására.

<professional qualification>

Szakmai előképzettség: adott szakképesítés, ráépülés megkezdésének feltételül szolgáló, korábban megszerzett szakképesítés, szakmai tudás megnevezése, amelyet az érintett szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye tartalmaz.

<prior professional qualification>

Szakmai elöljáró: szakterületén irányítási jogkörrel felruházott személy. E jogkörét csak a szakterületén, kizárólag a jogszabályok, a közjogi szervezetszabályozó eszközök, a belső normák, valamint a → *szolgáltatási elöljárói* döntés keretein belül, azokkal összhangban gyakorolhatja.

<superior>

Szakmai és vizsgakövetelmény (Szv.): szakképesítésért felelős miniszter által rendeletben kiadott – ellenőrzési, mérési és értékelési rendszert biztosító – központi képzési dokumentum, amely meghatározza a vonatkozó komplex szakmai vizsgára történő felkészülés szakmai követelményeit, feltételeit, e vizsga során teljesíteni szükséges követelményeket. A ~ tartalmazza az adott szakképesítésre vonatkozó OKJ-ban szereplő és az egyéb → *adatok*at, a pályatükrőt, a szakmai, valamint a vizsgáztatási követelményeket, az eszköz- és felszerelésjegyzéket és egyebeket. <professional and examination requirements>

Szakmai felügyelet: a → *rendőrség* területi szerveinek jogilag szabályozott, azon permanens tevékenysége, amelynek során közigazgatási hatáskörben ellátják a vál-

lalkozás keretében végzett személy- és vagyónvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szakmai felügyeletét, ill. az e tevékenységgel kapcsolatos → *intézkedést* kezdeményeznek, ill. ezek teljesítését kikényszerítik.

<professional supervision>

Szakmai teljesítés igazolása: a kiadás teljesítésének és a bevételek beszédésének elrendelése előtti → *ellenőrzés*, amelynek célja annak igazolása, hogy a → *kötelezettségvállalás* dokumentumában szereplő kötelezettségek teljesítése megfelelő-e, és megalapozza-e a kiadások teljesítését, illetőleg a bevétel beszédését. Az igazolást annak a személynek kell elvégezni, aki a szakmai teljesítés tényéről → *információval* rendelkezik. Az igazolás az érvényesítés alapja. A ~nak módjáról és az azt végző személyek kijelöléséről a költségvetési szerv vezetője belső szabályzatban kötelese rendelkezni. A szakmai teljesítést az igazolás dátumának és a meghatározott igazolási kötelezettség végrehajtásának megjelölésével, az arra jogosult személy aláírásával kell igazolni.

<professional performance certification>

Szakstratégia: a → *kriminálstratégia* egyik fajtája, amely a → *bűnözés* elleni küzdelem egy szakmai szempontból meghatározott feladatkörét jelenti. Bűncselekménytípusoktól függetlenül alkalmazható, pl. → *információs rendszerek* kiépítése és alkalmazása, megelőzési modellek vagy speciális eszközök bevetése a bűnözés elleni fellépésre (titkos nyomozati eszközök alkalmazása stb.).

<specific strategy>

Szaktanácsadó: (1) olyan személy, aki rendelkezik az adott konkrét feladat ellátásához vagy a megválaszolandó kérdés eldöntéséhez szükséges szakértelemmel. A ~t

a → *szakértőtől* elsősorban eljárásjogi helyzete különbözteti meg. (2) Szakkérdésben felvilágosítást adó, a → *bizonyítási eszközök* felkutatásához, megszerzéséhez, összegyűjtéséhez vagy rögzítéséhez szükséges különleges szakismerettel rendelkező, az → *ügyészség* és a → *nyomozó hatóság* által igénybe vehető személy. Tevékenysége elsősorban nem bizonyítási eszköz létrehozására irányul, ezért ha az ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja birtokában van a szükséges szakismereteknek, akkor általában eltekinthet alkalmazásától. Kötelező viszont ~ igénybe vétele, ha pl. a → *gyanúsított* vagy a → *tanú* vallomását műszeres vallomás-ellenőrzéssel vizsgálják.

<adviser; special consultant>

Szakterület: Log.: a gazdasági → *szervezet* tevékenységi kör alapján elkülönült alrendszere, a terület gazdálkodásával, anyagi-technikai biztosításával kapcsolatos feladatokat ellátó személyek, szervezetek és szervezeti elemek rendszere. A ~ a rendvédelmi szerv működésének végrehajtásához tervezi, koordinálja, irányítja a szakutasításokban, szabályzatokban, előírásokban meghatározott vagy vezetői → *döntés* alapján hozzáutalt anyagoknak, szaktevékenységek biztosításával és alkalmazásával kapcsolatos feladatokat.

<expertise/specialization>

Szakovélemény: olyan bizonyítási eszköz, amelyet a → *szakértő* a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával a szükséges vizsgálatok elvégzése eredményeként készít.

<forensic expert report>

Szállás/lakás biztosítása: a → *védett személy* állandó vagy ideiglenes szálláshelyének és környezetének folyamatos idejű élőerős védelme és biztosítása. A szállás vagy lakás biztosítását az → *objektumvédelem*

alapvető ismérvei szerint kell megszervezni, amely indokolt esetben az előerős biztosításon túl más → *intézkedések* – pl. technikai eszközök igénybevétele – végrehajtását is szükségessé teheti.
<securing accomodation>

Szállítás: Rsz.: a rendészeti feladatok végrehajtása során felmerülő személyes anyagszállítási igények kielégítése, valamint a → *szervezetek* mozgatásával összefüggő ~ok megtervezése, megszervezése és végrehajtása.

Bv.: olyan biztonsági tevékenység, amely során a → *fogvatartottak* mozgatása meghatározott útvonalon szolgálati gépjárművel, ill. mentőautóval (indokolt esetben mentőheli-kopterrel) szabályozottan történik.

Log.: a logisztikai támogatás egyik funkciója.

<transport>

Szállítmány kísérése: az az összetett (technikai, fizikai és előerős) biztosítási tevékenység, amelynek során a védendő szállítmány másik járművel történő kísérése, védelme történik polgári jogi szerződés (kivételesen jogszabály rendelkezése) alapján. Ennek során a magánbiztonsági vállalkozás vagy hatósági jogkörrel rendelkező egyéb szereplő (pl. rendőrség, NAV) a szerződés vagy jogszabály által rábízott feladat alapján a védett értékek kiindulási és érkezési helye közötti szállítást és biztosítást vagy a más által szállított védett értékek biztosítását végzi.

<escorting cargo/shipment>

Számítástechnikai rendszer: az → *adatok* automatikus feldolgozását, kezelését, tárolását, továbbítását biztosító berendezés vagy az egymással kapcsolatban lévő ilyen berendezések összessége.

<IT system>

Számlakeret: könyvviteli elszámolások során alkalmazandó főkönyvi számlák decimális osztályozás elvére épülő, egységesen és következetesen felépített rendszere.

<chart of accounts>

Számlarend: a → *számviteli politika* része, egy számviteli szabályzat, amelyben a → *gazdálkodó* meghatározza minden alkalmazásra kijelölt számla számjelét és megnevezését, a számla tartalmát, ha az a számla megnevezéséből egyértelműen nem következik, továbbá a számla értéknövekedésének, -csökkenésének jogcímeit, a számlát érintő gazdasági eseményeket, azok más számlákkal való kapcsolatát, a főkönyvi számla és az analitikus nyilvántartás kapcsolatát, a ~ben foglaltakat alátámasztó bizonylati rendet.

<system of accounts>

Számlatükör: a → *gazdálkodó* (költségvetési szerv) főkönyvi számláinak száma és elnevezése alapján összeállított rendszer, a számviteli rend része.

<G/L accounts>

Száműzetés tilalma: egy adott ország saját → *állampolgárának* → *kiutasítása*, vizsgáztatása megakadályozásának általános tilalmára vonatkozó szabály. A ~ a magyar jogrendszerben úgy jelenik meg, hogy magyar állampolgár Magyarország területéről nem utasítható ki, és külföldről bármikor hazatérhet.

<principle of non banishment; prohibition of banishment>

Számviteli politika: (1) az adott → *gazdálkodó* számviteli szabályzata.(2) A ~ a → *költségvetési szerv* jogszerű működéséhez és a számviteli törvény végrehajtásához elfogadott egyedi módszerek, sajátos szabályok és eszközök meghatározása. A ~ célja, hogy a költségvetési szerveknél

olyan számviteli rendszert (könyvvezetési és az azt alátámasztó → *bizonylati rendet*) alakítsanak ki, amely alapján összeállított → *éves költségvetési beszámoló* megbízható, valós képet nyújt a gazdálkodásról, ill. a vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetéről, és megfelel a jogszabályi előírásoknak. A rendészeti feladatokat ellátó központi költségvetési szervnek úgy kell kialakítania a ~ját, hogy az a költségvetési szerv adottságaihoz, körülményeihez, sajátosságaihoz illeszkedjen. A ~t írásba kell foglalni. A ~ elkészítéséért és módosításáért a → *költségvetési szerv* vezetője a felelős.
<accounting policy>

Szándékosság: a büntetőjogi → *bűnösség* súlyosabb alakzata. Két fajtájáról lehet beszélni: az egyenes ~ (dolus directus) és az eshetőleges ~ (dolus eventualis). A ~ két fajtájának megkülönböztetése az érzelmi oldalon történik, míg az egyes szándékot a következmények kívánása, addig az eshetőleges szándékot a következményekbe való belenyugvás jellemzi. Az eshetőleges szándék tekinthető általában az enyhébb bűnösségi alakzatnak, ezért az ítélezési gyakorlat rendszerint enyhítő körülményként veszi figyelembe. A ~ két fajtája a tudati oldalon nem különbözik egymástól. Mindkét esetben szükséges az érzelmi-tudati összetevő, így a cselekmény következményeinek felismerése. A tudati oldal is két részből áll, egyrészt a tények tudatát, másrészt a cselekmény → *társadalomra veszélyességének* (jogellenességének) tudatát jelenti. Tények tudata alatt a → *bűncselekmény* tárgyi oldali elemeire – elkövetési magatartás, elkövetési tárgy, eredmény, szituációs ismérvek – való rá gondolás értendő, természetesen nem azok jogi ismeretét, hanem a cselekmény elkövetése során jelentőséghez jutó körülmények ismeretét jelenti. Így pl. az elkövetőnek a bántalmazás elkövetése során fel kell ismernie, hogy magatartásá-

val a → *sértettnek* sérülést okoz vagy okozhat. A társadalomra veszélyesség (jogellenesség) tudata általában inaktív összetevője az érzelmi oldalnak, azt jelenti, hogy az elkövető tisztában van cselekménye jogellenességével. Nem szükséges, hogy az elkövető ismerje a pontos jogszabályi rendelkezéseket, a társadalomra veszélyesség tudatát a büntető jogszabály ismeretén kívül a cselekmény erkölcsi kifogásolhatóságának vagy más emberekre való veszélyességének felismerése is közvetítheti.
<intent>

Szegényi rendőrség: szakmatörténeti kategória, Karvasy szerint „azon intézkedések összessége kapcsolható a ~hez, amelyek részint az elszegényedés okainak felszámolását, részint a valódi szegények felsegélyezését és a koldulás megszüntetését célozták”. (KARVASY 1862)
<quasi poverty police, measures taken to help the poor and eliminate begging>

„Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség hivatalos lapja”: 1914–1918 között kiadott rendőri periodika.
<official paper of the Royal Hungarian Police of the Capital City: (1914–1918)>

Szelektív ellenőrzés: a → *határforgalom-ellenőrzés* végrehajtásáért felelős → *szervezet* azon tevékenysége, amelynek keretében az → *államhatáron* átlépésre jelentkező személy, jármű, szállítmány → *ellenőrzését* → *kockázatelemzés* alapján, az utas és járműkategóriák, továbbá általánosított ismérvek, → *információk*, gyanúkok figyelembevételével, a veszélyesség mértékének megfelelő szétválasztással hajtja végre.
<selective (border) check(s)>

Szélsőségesség: → **Extrémizmus**

Szembesítés: vallomási igazságtartalmak → *ellenőrzésének* egyik kontinentális módja, amikor az ellentmondásban levőket egymással szembe leültetve, → *vallomásukat* egymás előtt kimondatva hallgatja ki a → *nyomozó hatóság* tagja.
<confrontation>

Személyazonosítás eszközspecifikus követelményrendszere (biometria): az → *ellenőrzéshez* szükséges technikai és informatikai feltételek, valamint eszközök és hálózatok összessége. Legfőbb követelmény, hogy az eszköz legyen képes a személyazonosítást végrehajtani. A ~ különösen az alábbi szempontokat foglalja magában: 1. a megoldandó feladathoz célorientáltan illeszkedjen, vagyis felesleges alkalmazásokat ne tartalmazzon (feladatorientált felépítés); 2. extrém időjárási körülmények között (szélsőséges hideg vagy meleg, magas páratartalom, vertikális és horizontális gyorsulás stb.), folyamatos mintavételezés, ill. a mintának nagyszámú maszkkal történő összevetése (1:N) esetén is üzembiztosan működjön (működési stabilitás); 3. egyszerűen, a felhasználótól megkövetelt speciális képességek nélkül működjön (felhasználóbarát).

<quasi device-specific requirements for the identification of persons (biometrics)>

Személyazonosítás módszerspecifikus szempontrendszere (biometria): az → *ellenőrzés* végrehajtásának eljárásrendje, metodikája, amely biztosítja a személyazonosítás végrehajtását. A ~ különösen az alábbi szempontokat foglalja magában: 1. mindenkinél alkalmazható (egyetemeség); 2. eltérő helyszíneken azonos eredményességgel végrehajtható: stabil és mobil módon közúti, vasúti, vízi és légi → *határátkelőhelyen*; közúton; épületekben (helyszínfüggetlenség); 3. eltérő ellenőrzési körülmények között is végrehajtható:

éjszaka és nappal, jó és rossz megvilágítás esetén, változó időjárási paraméterek, eltérő hőmérsékleti viszonyok között (körülmenyfüggetlenség); 4. az ellenőrzés folyamatában zajlik (beépülés a → *rezsimbe*); 5. belső biometrikus azonosítás alapján történik (nehéz eltulajdoníthatóság); 6. higiéniai szempontok figyelembevételével hajtható végre: az azonosításhoz használt eszköz és az azonosítandó személy közötti kontaktmentes kapcsolaton alapul (érintésnélküliség); 7. nem eredményezi az ellenőrzési idő jelentős növekedését (időkorlát); 8. eredménye azonnali, mindössze két lehetséges kimenetel van („GO – NO GO”): elfogadás-elutasítás).

<quasi methodology-specific criteria for the identification of persons (biometrics)>

Személyazonosító igazolvány: a személy írásbeli nyilatkozata, valamint az anyakönyv és a nyilvántartás – nem magyar → *állampolgár* esetében, ezeken túlmenően a személy útlevéle és a magyarországi tartózkodásának jogcímét igazoló → *közokirat* – alapján kiállított olyan hatósági igazolvány, amely a személy → *személyazonosságát* és törvényben meghatározott → *adatait* közhitelűen igazolja. Az állandó ~ alkalmas a személy elektronikus úton történő közhiteles azonosítására; törvényben megjelölt kivételekkel – a személy kérelmére – minősített → *elektronikus aláírás* létrehozására, valamint a személy törvényben megjelölt esetekben gyakorolhatja azzal a külföldre utazás jogát. A személy a személyazonosságát a ~on túl az érvényes → *útlevéllel* vagy kártyaformátumú vezetői engedéllyel is igazolhatja. Személyazonosítás céljából – jogszabályban meghatározott kivételekkel – a személy nem kötelezhető más → *okmány* bemutatására.

<identity card>

Személyazonosság: „a személyi → *adatok* törvényes követelményeknek megfelelő, valóság szerinti feltüntetése és érvényes, hiteles okmánnyal történő igazolása.” (BEREGNYEI 2008)
<identity>

Személybiztonsági tanúsítvány (SZBT): olyan igazolás, amely érvényességi idejének lejártáig lehetőséget biztosít birtoklója számára akár a legmagasabb minősítési szintű → *adat* felhasználására is. A ~ tehát azt igazolja, hogy a → *nemzetbiztonsági ellenőrzés* alapján a → *minősített adatot* felhasználó személy meddig és milyen minősítési szintű adatokhoz férhet hozzá.
<personal security certificate>

Személybiztosítás: Rő.: speciális rendőri feladat, amely a → *védett személy* fizikai védelmére, az életének, testi épségének, méltóságának megóvására irányul.
Mab.: az a → *magánbiztonsági tevékenység*, amelynek során a megfelelően kiképzett → *személybiztosító* vagy személybiztosítók gondoskodnak a védett személy közvetlen fizikai védelméről, valamint életének, testi épségének és méltóságának megóvásáról.
<close protection; personal securing>

Személybiztosító: személyvédelmi kíséresben részt vevő olyan személy, akinek elsődleges feladata – a biztosítás hatékony végrehajtása érdekében – a védett személlyel való folyamatos kapcsolattartás, ill. közvetlen → *fenyegetettsége*, → *veszélyeztetettsége* vagy sérelme esetén mindazon → *intézkedések* megtétele, amelyek a → *védelem* alatt álló életének, testi épségének, egészségének és emberi méltóságának megóvásához, valamint a további sérelmek megakadályozásához szükségesek.
<personal guard>

Személycsere: a „fonderlat” kategóriájába tartozó olyan cselekmény, amelynek során az → *okmányban* lévő fényképet/arcképet és a → *személyes adatokat* – amelyek hasonlóak az okmány felmutatójához/felhasználójához – változtatás nélkül, vagy az okmányt felmutató/felhasználó személy okmányhoz történő hozzáigazításával használnak fel.
<misuse of a document, often by substituting the photo and the personal data in it>

Személyek szabad mozgása: az → *Európai Unió* négy, ún. szabadságelvének – azaz a személyek, a szolgáltatások, az áruk és a tőke szabad áramlásának – egyike.
Az Európai Unió egy → *belső határok* nélküli, a szabadságon, a → *biztonságon* és a jog érvényesülésén alapuló olyan térséget kínál polgárai számára, amelyben a személyek szabad mozgásának biztosítása a → *külső határok* → *ellenőrzésére*, a menekültügyre, a bevándorlásra, valamint a → *bűn-megelőzésre* és → *bűnüldözésre* vonatkozó megfelelő → *intézkedésekkel* párosul.
A személyek → *határátlépésére* vonatkozó közös szabályok így nem kérdőjelezik meg és nem érintik az → *uniós polgárok*, valamint családtagjaik, továbbá harmadik országok azon → *állampolgárai* és családtagjaik szabad mozgáshoz való jogát, akik egyrésztől az unió és tagállamai, másrésztől az említett országok között létrejött megállapodások értelmében az uniós polgárokéval azonos, szabad mozgáshoz való joggal rendelkeznek. Ugyanakkor egy vagy több tagállam közrendjét vagy belső biztonságát komolyan veszélyeztető helyzetekben, kivételes körülmények között a belső határokon történő → *határellenőrzés* ideiglenes visszaállítása lehetséges, anélkül azonban, hogy ez veszélyeztetné a ~nak elvét.
<free movement of persons>

Személyes adat: (1) meghatározott személlyel kapcsolatba hozható olyan → *adat*,

amelyből az érintettre következtetés vonható le. Az eljárásban részt vevők ~ának megismerésére és kezelésére a → *bíróság*, az → *ügyész*, a → *nyomozó hatóság*, a → *szakértő*, valamint a bíróság vagy az ügyész által megkeresett → *hatóság* jogosult. A ~ok megismerése és kezelése csak a törvényben meghatározott feladataik teljesítéséhez kapcsolódva történhet. ~nak minősül a → *terhelt* személyazonosítója, ill. személyes körülményeire vonatkozó adatok a kihallgatása kezdetén, a → *tanú* kihallgatása elején meghatározott személyi adatok köre, és a szakértőtől felvett személyi azonosítók a → *szakvélemény* szóbeli előadását megelőzően. (2) Bármely meghatározott, azonosított vagy azonosítható természetes személlyel (érintett) kapcsolatba hozható adat és az adatból az érintettre vonatkozó, levonható következtetés. A ~ az → *adatkezelés* során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. <personal data>

Személyes adatok továbbítása: → *személyes adatok* közlése, aktív rendelkezésre bocsátása korlátozott számú azonosított fél között az adatküldő tudomásával vagy azon szándékával, hogy a címzettek számára hozzáférést nyújtson. Minden személyesadat-továbbítási tevékenységet a jogszabályok előírásai alapján naplózni kell, amelyet a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) ellenőriz. <transmission of personal data>

Személyes bátorlét/bátorság: szakmatörténeti megnevezés, melyet Karvasy a következőképpen határozta meg: „az élet és a test bátorságában áll, veszélybe hozatik, másnak gonoszsága, vigyázatlansága, és baleset által.” (KARVASY 1862) <quasi personal bravery (archaic name for personal safety)>

Személyes szükségletekre fordítható összeg: a → *fogvatartott* időközönkénti vásárlási lehetősége a letétben elhelyezett pénzből az intézeten belüli boltban. Jutalomként az elkölthető összeg növelhető, ill. fegyelmi fenytésként csökkenthető. Más néven kiétkezés („spájz”). <amount for personal needs>

Személyes vezetés: a szervezeti célok eléréséhez a beosztottakra gyakorolt, a vezető-beosztott kapcsolat személyes, összefogó-mozgósító tevékenységére (közvetlen irányítás, leadership) fókuszáló befolyás. <personal leadership>

Személy- és vagyonőr: a vonatkozó törvény és az e törvényhez kapcsolódó végrehajtási rendelet által meghatározott feltételeknek megfelelő, a személy- és vagyonvédelmi feladatok ellátására engedéllyel (személy- és vagyonőri igazolvány) rendelkező azon személy, akinek feladata a szerződés, ill. munkaköri leírás vagy egyéb belső utasítás alapján meghatározott személy, ingó vagy ingatlan dolog nem hatósági eszközökkel történő őrzése, védelme. <personal and property guard>

Személy- és vagyonőri, magánnyomozói igazolvány: a személy- és vagyonőri, valamint a magánnyomozói tevékenység személyes végzéséhez a → *rendőrség* által kiadott igazolvány. <private- and security guard card>

Személy- és vagyonvédelemhez kapcsolódó nyilvántartás: a → *rendőrség* által kezelt közhiteles hatósági nyilvántartás, amely a kiadott → *működési engedélyeket* és igazolványokat, a kiadásuk alapjául szolgáló törvényben meghatározott feltételek igazolásához szükséges → *adatokat*, az adatváltásokat, a tervező-szerelő vagy magánnyomozói tevékenység folytatására jogosultak

személyére, a működési engedély visszavonására, a vállalkozás tevékenységének megtiltására és az igazolvány visszavonására, ill. bevonására vonatkozó adatokat tartalmazza. <records relating to personal and property protection>

Személy- és vagyonvédelmi tevékenység:

(1) a → *közrend* és a → *közbiztonság* fenntartása, javítása részeként – a személy- és vagyonvédelem, valamint a → *bűnmegelőzés* hatékonyságának fokozása érdekében – kifejlesztett szakmai tevékenység, ill. szolgáltatás, amelyet elsődlegesen személy- és vagyonvédelmi egyéni vállalkozók, ill. az egyéni cégek és gazdasági társaságok végeznek az ebben érintettek számára, azok jogai, vagyona sérthetatlensége érdekében. (2) A természetes személyek életének és testi épségének védelme, az ingatlan, ill. ingóság őrzése, a → *szállítmány kísérése*, a pénz és érték szállítása, a rendezvény biztosítása és e tevékenységek szervezése és irányítása.

<personal and property protection activities>

Személy- és vagyonvédelmi tevékenység végzésére kiadott működési engedély:

a vállalkozás keretében történő → *személy- és vagyonvédelmi tevékenység* végzéséhez a → *rendőrség* által kiadott engedély. <operating licence issued to carry out the exercise of the occupation of private- and security guard>

Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara (SZVMSZK):

a kidolgozás időszakában az a közhasznú → *szervezet*, amely a vonatkozó törvény által meghatározott állami feladatokat ellátva közérdekből, haszonszerzési cél nélkül, a meghatározott követelményeknek és feltételeknek megfelelően végzi a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység folytatására jogosult

természetes személyek érdekképviseletének ellátását.

<Chamber of Personal and Property Guards, and Private Investigators>

Személyi alapfelszerelés: a rendészeti feladatok ellátásához az egyén számára szabályozott módon, egységes → *norma* alapján biztosított → *fegyverzeti-technikai szakanyagok*, ruházati termékek, munka- és védőfelszerelések.

<personal basic equipment>

Személyi állomány felkészítése és fejlesztése:

a rendvédelmi szerveknél eltérő jogviszonyban foglalkoztatott személyi állomány – jogszabályok által – meghatározott állománycsoportjai, ill. tagjai számára tartandó rendszeres, tervszerű keretek között az emberierőforrás-gazdálkodás részeként folyó komplex pedagógiai (szakképzési, felsőoktatási, felnőttképzési) tevékenység. A rendészetben belül végzett emberierőforrás-fejlesztés speciális céljait – az életpálya részeként – az érintettek az első rendészeti → *munkakörbe* kerülést biztosító, a már betöltött munkakör megtartását szolgáló, a más vagy magasabb értékű munkakörbe jutást eredményező, munkavégzésen kívüli és a munkavégzéshez kötődő legkülönbözőbb felkészítések (képzések, továbbképzések, vizsgák, vezetőképzések, átképzések, kiképzések, hagyományos és e-felkészítések) és fejlesztések (kompetenciafejlesztések, akciótanulás, coaching, projekt munkák stb.) teljesítésével érhetik el. A rendszert a → *Belügyminisztérium*, a rendvédelmi szervezetek, a rendészeti oktatási és továbbképzési intézmények, valamint a Nemzeti Közzolgálati Egyetem együttesen működtetik a hatályos jogszabályi előírások keretfeltételeinek biztosításával. <preparation and development of staff>

Személyi bizonyítás: a személyi jellegű bizonyítékokra épülő ténymegállapítási folyamat, amely lényegében pszichikus, tudati visszatükröződésre épül, és amely igen sok módszertani feladatot és problémát vet fel a tanú-, ill. terhelti vallomások és szakértői vélemények esetében is. Ezekkel részletesen foglalkozik a *→ kriminálisztika* egyik fő ága, a *→ krimináltaktika*.

<personal verification/proof>

Személyi okmányok: szűkebb értelemben az *→ állampolgár* legalapvetőbb személyi adatait tartalmazó iratok, így különösen a személyazonosító igazolvány, a személyi azonosítót és a lakcímet igazoló hatósági igazolvány, az adóigazolvány, a diákigazolvány, a tájkaártya, az útlevél és a gépjárművezetői engedély. Tágabb értelemben pl. *~* azok az *→ okmányok* is, amelyek egy testülethez való tartozást igazolnak, annak nevében intézkedésre jogosítanak, esetleg fegyverviselésre is engedélyt adnak.

<personal documents>

Személyiség: az egyes emberre jellemző viselkedés- és gondolkodásbeli tulajdonságok, testi és lelki tényezők. A személynek a külső környezethez és önmagához való pszichikus viszonya. A biológiai adottságokra épülve, társadalmi hatásokra fejlődik ki. Értékelve az érintett felé irányuló hatásokat, az egyén azok közti választása, esetlegesen a *→ bűnözés* lehetősége mellett való döntése attól függ, melyik hatásnak milyen jelentőséget tulajdonít a *~*. Önállósága csak viszonylagos. A választás *~* általi meghatározottsága a normakövető és a normasértő viselkedés közötti döntésben csúcspontot képez.

<personality>

Személyiségzavar: a kulturális közeg elvárásaitól jelentős mértékben különböző lelkiállapot vagy viselkedés, amely korai élet-

korban alakul ki, többnyire egész életen át fennáll, ellenáll a megváltoztatására irányuló kísérleteknek, és káros hatással van az egyén szociális érvényesülésére. A *→ mentális zavarok* egyik csoportja, amelyek közül első sorban az antiszociális, borderline és paranoid *~*nek van rendészeti jelentősége. Az utóbbi az *→ üldözési mániához* hasonló, állandósult személyiségjeggyé torzuló állapot, amely bűnelkövetési *→ motiváció*vá válhat.

<personality disorder>

Személyleírás: a személy és a *→ holttest*, holttestrész azonosítására szolgáló kriminálisztikai eszköz, amely a *→ személyleírás-készítés* alapelveire tekintettel differenciáltan tartalmazza az általános tulajdonságokat és a sajátosságokat (különös ismertetőjeleket): 1. az általános humánbiológiai ismérvek (biológiai nem, életkor, testmagasság, testtömeg, testalkat, elhízás jellege és helye, testtartás, színkomplexió); 2. az egyes testrészekre vonatkozó külső alaktani ismérvek (a fej és a test egyes részeinek mérete, alakja, deformitása); 3. a funkcionális ismérvek (járás, beszéd, viselkedés, szag), 4. egyéb ismérvek (tetoválás, testékszer, seb, heg, anyajegy, bőrkínövés, öltözék). Az általános tulajdonságok olyan ismérvek, amelyek önmagukban vagy másokkal együtt sok embert jellemeznek (pl. „átlagos” testalkat). A sajátosságok olyan ismérvek, amelyek önmagukban vagy másokkal együtt kevés embert jellemeznek, így ezek alapján a személyek, holttestek, holttestrészek viszonylag magas szinten azonosíthatók (pl. „hórihorgas” testalkat; vakbélműtéti heg).

<description of person/deceased>

Személyleírás-készítés: a személy és a *→ holttest*, holttestrész általános humánbiológiai, testrészeire vonatkozó alaktani, valamint funkcionális és egyéb ismérveinek, vagyis általános tulajdonságainak és saját-

tosságainak azonosítás érdekében és az alapelveknek megfelelő módon történő leírására szolgáló kriminalisztikai módszer.

<description making>

Személyügyi nyilvántartás: a munkáltató szervek által vezetett, a hivatásos állományúra és meghatározott körben a hozzátartozókra vonatkozó → *személyes adatok*, valamint a szolgálati viszonyal összefüggésben keletkezett jognyilatkozatok kezelésére létrehozott nyilvántartási és ügyviteli rendszer, amely általában három részből áll: személyianyaggyűjtő, munkáltatói intézkedések archív nyilvántartása és a kezelt → *adatok* elektronikus tárolását és feldolgozását végző humán informatikai rendszer.

A ~ rendeltetése a szolgálati viszonyal összefüggésben gyakorolható jogok és kötelezettségek érvényesítéséhez, a megalapozott munkáltatói intézkedésekhez szükséges → *információk* begyűjtése, meghatározott szempontok szerinti rendezése az adatszolgáltatás rendszeréből. A ~ kétszintű: a közvetlen munkáltatói szerv jogosult és köteles a személyianyaggyűjtőt mint alapnyilvántartást vezetni, emellett gondoskodik a munkáltatói intézkedések archiválásáról és az adatoknak a humán informatikai rendszerbe való felviteléről. A rendvédelmi szerv országos parancsnoksága működteti a humán informatikai rendszert, úgy is mint központi nyilvántartást. A szolgálati viszony rendszerében a ~ része az ún. fogyatéki nyilvántartás, amely jogszabályban meghatározott ideig a szolgálati viszony megszűnését követően is kezeli a volt hivatásos állományúak, mindenképp a hivatásos állományból nyugállományba helyezett személyiirat-gyűjtőit, és amelybe befogadja a jogviszony megszűnését követően a korábbi jogviszonyra tekintettel keletkezett jognyilatkozatokat. A ~-ban kezelhető adatok körét törvény határozza meg, adatkörönként tételesen. Ezek az adatkörök: a személyhez köthető adatok, a hozzátartozókra vonatko-

zó adatok, az iskolai végzettség, képzettség adatai, korábbi foglalkoztatásokra vonatkozó adatok, az ellátott → *munkakörre* vonatkozó adatok, az alkalmazási feltételeknek megfelelőeséről szóló adatok, a szolgálati viszonyra (szakzsargon szerint a szolgálat lefolyására) vonatkozó adatok, teljesítményértékelésre vonatkozó adatok, összeférhetlenségre vonatkozó adatok, illetményel, javadalma-zással és juttatásokkal kapcsolatos adatok, fegyelmi és kártérítési ügyek adatai, szociális és kegyeleti gondoskodással kapcsolatos adatok, ill. a szolgálati nyugdíjasokra vonatkozó adatok. A személyes adatokkal való rendelkezés alkotmányos elveinek megfelelően törvény határozza meg az adatkezelők és a megismerésre jogosultak körét. Alapvető rendező elv, hogy a gyűjthető és kezelhető adatok teljes körét tartalmazó alapnyilvántartásból adatot szolgáltatni, ill. a személyianyaggyűjtőbe betekinteni csak az érintett hozzájárulásával lehet. A szolgálati viszony jellegéből fakadóan a munkáltatói jogkörök gyakorlásában, továbbá felügyeleti → *ellenőrzésben* részt vevő → *vezetők* és személyek, ill. egyes ügyekben eljáró → *hatóságok* a feladatkörükben az érintett hozzájárulása nélkül is jogosultak megismerni a ~-ban kezelt adatokat. A hivatásos állományú egyes ~-ban szereplő adatai – törvényben meghatározott kivételekkel – közérdekből nyilvános adatnak minősülnek.

<HR records, personnel register>

Személyvédelem: a → *magánbiztonság* szereplőinek (szolgáltatóknak) olyan összetett tevékenysége (szolgáltatás), amelyben a vállalkozás által, szerződés alapján megvalósul a → *védett személy* (ügyfél) életének, testi épiségének, valamint a személyhez fűződő jogainak védelme. A ~ a magánbiztonság egyik fő területe. A szolgáltató e tevékenységét nem hatósági eszközökkel, közvetett vagy közvetlen védelem útján fejti ki.

<personal protection>

Személyvédelmi (biztosítási) alakzat: a → *védett személy* → *személyvédelmi biztosítása* során a kísérését közvetlenül ellátó azon személyek köre, felállása, akik → *veszélyhelyzet* esetén az elsődleges → *intézkedések* megtételéért felelnek. Az alakzat létszáma minimum két fő, akik közül egy fő (parancsnok) az alakzat tevékenységének irányításáért felel, egy fő (személybiztosító) pedig a védett személlyel való kapcsolattartást végzi, ill. közvetlen kísérését és védelmét látja el. Az alakzat a biztosítás igényeinek megfelelően további személyekkel bővíthet. Az alakzat az alkalmazott élőrő számában, egyéb sajátosságaival összefüggésben, a biztosítás sajátosságainak megfelelően változhat.
<personal protection (securing) form>

Személyvédelmi biztosítás: Mab.: közvetlen biztosítási → *intézkedéseket* magában foglaló, élőrős személyvédelmi résztevékenységek összessége. A ~ magában foglalja a személyvédelmi kísérést, a helyszín- és szállásbiztosítást, étel-miszer-higiéniai biztosítást, biztonsági gépjárművek szolgáltatását és az egészségügyi biztosítást.
<personal protection securing>

Szemiotikai hagyomány: kommunikációelméleti megközelítés, amely a → *kommunikációt* mint a jelek mentén történő jelentésátvitelt vizsgálja. A szemiotika a jelek-jelrendszerek tudománya; kutatói azt vizsgálják, hogyan lehet a jeleket félreértések nélkül közvetíteni és használni. A jel az, amely valami mást jelöl. A szavak szimbólumok, speciális jelek, amelyek önmagukban nem hordoznak jelentést, csak a kontextus által kapnak értelmet. A szavak jelentése a kontextustól függően számtalan lehet. Ezért a ~ képviselői szerint a szavak nem önmaguk hordozzák a jelentést, hanem az egyének töltik meg azokat tartalommal. Ezért lehet az, hogy ugyanazt a szót két különböző egyén teljesen eltérő jelentéssel használja (pl. a kutya „A” személy

számára jelölhet kedves, ölelnivaló állatot, míg „B” számára egy harapós, morgós négylábút – tapasztalattól függően).
<semiotic tradition>

Szemle: a büntetőeljárás törvényben a bizonyítási cselekmények között szabályozott bizonyítási tevékenység, amelynek keretében a → *nyomozó hatóság* az esemény/cselekmény szempontjából releváns helyen felkutatja, rögzíti és dokumentálja a releváns elváltozásokat, állapotokat és azok összefüggéseit annak érdekében, hogy azok a bizonyítást szolgálják, és az eljárás későbbi szakaszában a valóságot érzékeltessék. Rögzítése → *jegyzőkönyvben* történik, emellett lehetséges folyamatos hangfelvétel, ill. kép- és hangfelvételen rögzíteni.
<crime scene assessment>

Szemtanúk pszichológiája: a szemtanúk vallomásának értékelésével foglalkozó kriminálpszichológiai tudományág. Leggyakrabban azokat a zavaró tényezőket vizsgálja, amelyek csökkentik a szemtanúk megbízhatóságát. Ilyenek a félelem és szorongás, az élmény/esemény utólagos kiegészítése korábbi tapasztalatok alapján, a veszélyes élményelemek (pl. fegyverek) figyelemelvonó hatása, ill. a → *befolyásoló kérdések*.
<witness psychology>

SZENYOR RI nyilvántartás: a → *rendőrség* által a vonatkozó jogszabály alapján a → *rendészeti feladatokat ellátó személy* számára a szolgálati igazolványról és az egyedi azonosító számmal ellátott szolgálati jelvényről kiadott nyilvántartás, amelyet az alkalmazást kizáró okok ellenőrzése, továbbá a szolgálati igazolványok hitelességének és a rendészeti feladatokat ellátó személy azonosításának céljából vezetnek.
<SZENYOR RI register>

Szerencsejáték-zavar: kényszeres játékszenvedélyben megnyilvánuló pszichikai zavar. Gyakran jelentkezik együtt → *bűnelkövetéshez* kapcsolható pszichikai zavarokkal (→ *viselkedési zavar*, → *antiszociális személyiségzavar*, → *drogaddikció*), ill. a bűnelkövetéssel általában. A lakosság körében gyakorisága 1% körüli. Fő tünetei a növekvő összegekben történő játék a veszteségtől függetlenül, elvonási tünetek megjelenése (nyugtalanság, ingerlékenység), a szenvedély tagadása, ill. anyagi erőforrások biztosításának belső kényszere. Nem azonos az → *internetaddikcióval*, amely nem kapcsolódik szerencsejátékokhoz. Háttérben a → *drogok mechanizmusaihoz* hasonló idegrendszeri folyamatok állnak (beleértve a tolerancia jelenségét), de a kiváltó ok nem egy vegyület, hanem a játék izgalma.
<gambling disorder>

Szerkezeti változás: olyan pénzügyi-gazdasági események sorozata, amelyek a tervévet megelőző évben történtek, és kihatnak a tervév → *előirányzatára*.

Szerkezeti változásként kell szerepeltetni: 1. a tervévet megelőző évben tartós jelleggel átcsoportosított előirányzatok összegét; 2. a kiadási előirányzatoknak a közfeladatok megszűnéséből, intézmény átszervezésből, belső szerkezeti korszerűsítésből vagy más hasonló okból adódó módosításait; 3. a bevételi előirányzatok tartós változásait.
<structural change>

Szerotonin: idegrendszeri jelátvivő → *anyag*, amelyet az agytörzs specializált idegsejtjei termelnek és használnak fel idegrendszeri → *kommunikációra*. E sejtek nyúlványai behálózják az egész agyat. Az → *agresszivitás*, → *szorongás* és depresszió egyik gátló mechanizmusa; hatásainak terápiás fokozása, pl. a szelektív szerotoninfelvételt gátlók révén, javítja az ezekhez kapcsolódó idegrendszeri zavarokban szenvedők állapo-

tát, és általában véve jó közérzetet alakít ki. E hatása miatt helytelenül, „boldogsághormonnak” is nevezik. A szerotoninreceptorok egyes agonistái (a ~ hatását mímelő anyagok) → *hallucinogének*; ebbe a csoportba tartozik az → *LSD* is.
<serotonin>

Szervezés: Á.: olyan alkotó tevékenység, amely egy kitűzött cél hatékony elérése érdekében folyamatok és azok megvalósítására hivatott → *szervezetek* létrehozására, fejlesztésére, működtetésére erőforrásokat és tevékenységeket rendel egymáshoz és hangol össze hely, idő, irányok szerint.

Rsz.: az a vezetési funkció, amelynek gyakorlása során az adott szintű rendészeti → *vezető* (parancsnok) megfogalmazza és megtervezi a végrehajtandó feladatokat (kivitelező tervezés), lejuttatja azokat az alárendeltekhez (rendelkezések kiadása), koordinálja és megszervezi a tennivalókat a végrehajtókkal és az alárendelt vezetőkkel, valamint biztosítja a végrehajtás mindenoldali feltételeit.
<organization>

Szervezet: tudatosan létrehozott társadalmi formáció, amely a különböző társadalmi szükségletek kielégítésére keletkezik, és addig maradhat fenn, amíg ezt a feladatot el tudja látni. Főbb jellemzői: 1. viszonylag stabil belső struktúra, amelynek felépítése hierarchikus; 2. a tagjainak tevékenységét a kooperatív munkamegosztás jellemzi; 3. a tagjai közötti (alá- és fölé-, valamint mellérendeltségi) viszonyokat, kapcsolati formákat és működési mechanizmusokat a belső szabályrendszer rögzíti.

Osztálya és típusa: 1. lineáris ~; 2. lineáris-törzskari ~; 3. törzskari ~; 4. funkcionális-törzskari ~.

<organization>

Szervezeti állománytáblázat: (1) a szervezeti és működési szabályzat, valamint az ügyrend mellett a rendvédelmi szervek működésének alapvető → *okmánya*, amelynek rendeltetése az adott szerv felépítésének, valamint a rendszeresített beosztásainak és az azokhoz kapcsolódó normatíváknak a meghatározása. (2) A rendvédelmi szerv önálló jogi személynek minősülő egységeihez tartozó főbb szervezeti elemek állománytáblázatát magában foglaló olyan összesített táblázat, kimutatás, amely a rendszeresített szervezeti elemeket, az odatartozó szolgálati beosztásokat, azok illetménybesorolását, az azokban elérhető rendfokozatokat, valamint az ellátásukhoz szükséges képesítési, képzettségi, végzettségi és egyéb követelményeket határozza meg. A ~ tartalmazza: 1. a rendvédelmi szerv valamennyi szervezeti egységére kiterjedően osztály, ill. osztályjogállású szervezeti elem szintjéig lebontva a rendvédelmi szerv felépítését; 2. az előbbi taglalásban a vezetői szolgálati beosztások, → *munkakörök* megnevezését és (a jogviszonynak megfelelő) besorolását, valamint az azokra rendszeresített és a ténylegesen betöltött státuszok számát; 3. a tiszti és tiszthelyettesi beosztási osztályba tartozó szolgálati beosztások megnevezését, valamint az azokra rendszeresített és a ténylegesen betöltött státuszok számát; 4. a beosztotti munkakörök megnevezését, az azokhoz rendelt jogviszonyt, a munkakör jogviszonynak megfelelő besorolását, valamint a rendszeresített és ténylegesen betöltött státuszok számát. A rendvédelmi szerv szervezeti egységeinek állománytáblázatát, ill. annak módosítását a rendvédelmi szerv központi szerve készíti elő és vezeti. A ~ot elektronikus nyilvántartási rendszerben folyamatosan, havonta frissítve kell vezetni. Új ~ot kell előkészíteni új szervezeti egység létrejöttkor, ha a szervezeti egység olyan mértékű átalakítására kerül sor, amely a rendszeresített szolgálati beosztások és munkakörök

összességének legalább 20%-át érinti, továbbá ha a jóváhagyó vagy a → *belügyminiszter* erre vonatkozó döntést hoz.

<staffing table of organization; quasi muster roll of an organization>

Szervezeti deviancia: egy → *szervezet* működésének megzavarása, amely jelentős anyagi kárt okozhat. A munkahelyeken megnyilvánuló ~ magában foglalja a munkahelyi légkör rontását (pl. ellenséges vagy agresszív viselkedés), a termelékenység gyengítését (pl. munkakerülés, hanyag munkavégzés), a szervezeti tulajdon megrongálását, ill. a munkahelyi politizálást (pl. rosszindulatú pletykák terjesztése). Kimerítheti a → *bűnelkövetés* fogalmát, amennyiben szándékos vagy nagymértékű anyagi kárt okoz. A 2008-ban kialakult világméretű gazdasági válságot pl. sokan a ~ következményének tekintik.

<organizational deviance>

Szervezeti egység: a rendvédelmi szerv szervezeti rendszerében lévő, különböző szervezeti elemekből álló, önálló feladatra és működésre létrehozott, székhellyel vagy telephellyel rendelkező, az állományilletékes parancsnok által vezetett → *szervezet*.

<organizational unit>

Szervezeti integritás: egy → *szervezetnek* a kinyilvánított szakpolitikai céljainak, küldetésének, elveinek és értékeinek, a rá vonatkozó szabályoknak, jogi és etikai normáknak megfelelő, rendeltetészerű működése.

<organizational integrity>

Szervezeti kommunikáció: a → *szervezetek* egyik fontos jellemzője, belső és külső információs és kommunikációs rendszer. A befelé irányuló → *kommunikáció* célja a szervezeti folyamatok irányítása, összehangolása és hatékony működtetése, kifelé pedig a szervezet és környezete közötti kommunikáció – a köznyelvben PR

(public relations) – a szervezet megjelenésének, képének (imázsának) tudatos kialakítását, fenntartását és javítását jelenti a kiválasztott külső célcsoportokban. Minden szervezet eredményes működésének alapja az abban létrejövő kommunikáció milyensége. A ~nak részei a → *vezetői kompetenciák* is, hiszen a → *motiválás* eszközeként (meggyőzés, jutalmazás-büntetés, dicséret megfogalmazása), az információátadás eszközeként (bizonytalanságcsökkenés, pontosság), az → *ellenőrzés* eszközeként (tájékozódás) szolgál, ill. a beosztottak számára érzelm-kifejezési funkciója is van (elégedettség-elégedetlenség kifejezésre juttatása). A ~n belül megkülönböztethetünk formális és informális kommunikációs csatornákat. A formális csatornába, azon belül is a „lefelé” irányuló kommunikációba tartozik a feladatok delegálása, a szervezeti → *stratégia* meghatározása, segítő-nevelő irányú üzenetek, elvárások felállításai, a teljesítményről történő visszajelzés. A lefelé irányuló kommunikáció a vezetőtől a beosztott felé valósul meg. A formális csatorna „felfelé” irányuló kommunikációjának szereplői: a sérelmek közlése, a problémák prezentálása, beszámolók, jelentések készítése. A felfelé irányuló kommunikáció a beosztottól indul a vezető felé. A szervezetben használt informális csatornák ismerete a vezetővel szembeni egyik elengedhetetlen követelmény. Oldalirányú kommunikációra is van példa a szervezeten belül, mégpedig az egymás mellé osztott vezetők és egymás mellé osztott beosztottak között. A szervezeten belül leggyakrabban előforduló kommunikációs megnyilvánulások: értekezlet, körlevél, egyéni beszélgetés, informális beszélgetés, tárgyalás.

<organizational communication; internal communication>

Szervezeti kultúra: (1) a → *szervezet* tagjai által elfogadott, közösen értelmezett előfeltevések, értékek, meggyőződések, hiedel-

mek rendszere. Ezeket a szervezet tagjai érvényesnek fogadják el, követik, s az új tagok alkalmazkodnak hozzá. (2) Szervezeti rituálékban, szimbólumokban és tárgyakban megjelenő, közös, alapvető előfeltevések, hiedelmek és értékek rendszere a szervezet tagjai és környezetük meghatározására. Lényegében a szervezet tagjai által elfogadott meggyőződések, értékek, a közös tapasztalatok, tevékenységek rendszere.

<organizational culture>

Szervezeti magatartás: a → *szervezet* hatékonyságának növelésére, a belső magatartásra gyakorolt egyéni, csoportos és strukturális hatást vizsgáló tudományterület.

<organizational behaviour>

Szervezeti struktúra: a → *szervezet* építőelemeinek a munkamegosztás és az irányítás rendszerében kialakult helye, viszonya.

<organizational structure>

Szervezeti teljesítményértékelés: a rendvédelmi feladatokat ellátó szerv által működtetett olyan értékelő rendszer, amely – a vonatkozó értékelési elemek segítségével – elősegíti az érintett szerv professzionális, jogszerű és szakszerű működését, javítja tevékenysége hatékonyságát és eredményességét, támogatja a vezetői döntés-előkészítést és a döntéshozatalt. A hozzá tartozó indikátorok, értékelési elemek: a szervezeti teljesítménycélok, a szervezeti működés teljesítménymutatói és a szakmai teljesítménykövetelmény-minimumok. A ~nek szoros kapcsolata van az → *egyéni teljesítményértékeléssel*.

<evaluation of an organization's performance>

Szervezett bűnözés: Rsz.: az összбűnözés alrendszere, különös szintű jelenségcsoportja. Elkövetői valamely bünszervezet tagjaként, ill. vezetőjeként a foglalkozásszerűen végzett egzisztenciateremtő tevékenységet tagolt

munkamegosztás és magas fokú → *konspiráció* mellett valósítják meg.

Krim. szoc.: egynél több ember → *bűncselekmények* elkövetésére kötött szövetsége. Magában foglalja a kis létszámú bűnözői csoportokat és a profitorientált nemzetközi bűnözői szervezeteket egyaránt. Bizonyos bűnelkövetési módok (pl. drogbűnözés) csak ~ formájában képzelhető el, más esetekben a ~ összefonódik a politikával, pl. olyan országokban, ahol a kormányzat nem képes ellátni alapvető funkcióit. A ~ munkamegosztást feltételez, a kis csoportokon belüli technikai specializációtól a nagy szervezeteken belüli professzionális szerveződésségig, ahol a tagok gazdasági, jogi, logisztikai és termelési/bűnelkövetési feladatokat osztanak meg képzett szakemberek között, ill. bevonásukkal.

<organized crime>

Szervezett terrorizmus: Krim. szoc.: egynél több ember által együttműködésben művelt → *terrorizmus*. Fogalma lefedi a néhány fős terrorista csoportokat, nemzetközi terrorhálózatokat és terroristának tekintett kormányzati → *szervezeteket* egyaránt. A ~ fogalmának definiálása országonként és régióként eltér, ezért ugyanaz a szervezet terroristának minősülhet egy régióban (pl. az EU-ban) anélkül, hogy ugyanilyen minőségben szerepelne egy másik régió vagy ország (pl. Amerikai Egyesült Államok) nyilvántartásában. Szoros összefüggés áll fenn a ~ és → *szervezett bűnözés* között a terrorista cselekményektől függetlenül is.

<organized terrorism, terrorist organizations>

Szervezettervezés: a formális → *szervezeti struktúra* kialakítására, megváltoztatására irányuló → *vezetői tevékenység* a → *szervezet* adottságaihoz alkalmazkodó, stratégiájának megvalósítását támogató szervezeti működéshez.

<organizational planning>

Szervező: (1) a → *tömegrendezvényt* szervező felelős személy vagy → *szervezet*. (2) Jogszabályokban és a szakszövetségek, ill. a sportági szövetségek szabályzataiban meghatározottak szerint sporteseményeket, → *sportrendezvényeket* szervező, azok lebonyolításáért felelős, erre kijelölt vagy felhatalmazott személy vagy szervezet. Ezek lebonyolításáért a ~, rendező szerv, → *rendező* alkalmazása esetén a ~ és a rendező egyetemlegesen felel, ahogy a résztvevők személyi és vagyónbiztonságának megóvásáért és a jogsértések megelőzéséért egyaránt. A ~ felelőssége a résztvevőknek a sportesemény helyszínén történő megjelenésétől távozásukig tart. Sportrendezvény csak a résztvevők személyét és vagyonát nem veszélyeztető sportlétesítményben szervezhető. Ezen kívüli sportrendezvény esetén a ~ köteles a fentiekén túl a környezet- és a természetvédelmi előírásokat is teljesíteni.

<organizer>

Szerződéses jogviszony: két vagy több természetes vagy jogi személy által írásban vagy szóban megkötött szerződés alapján létrejövő, jogilag szabályozott viszonyrendszer, amelynek tartalmát és kereteit – különös tekintettel a felek egymással szemben érvényesíthető jogosultságaira és kötelezettségeire – a felek szerződésbe foglalt megegyező akarata (akarategysége) alakítja. A felek a szerződésben valamely szolgáltatás teljesítésére vagy tevékenység nyújtására, ill. ezzel összefüggésben ellenszolgáltatásra és/vagy ellenérték megfizetésére tesznek hivatalos ajánlatot, ill. vállalat.

<contractual legal relationship>

SZEVAPO: a → *rendőrség* által kiadott működési engedélyekről és igazolványokról, a kiadásuk alapjául szolgáló, meghatározott feltételek igazolásához szükséges → *adatokról*, az adatváltozásról, a tervező-szerelő vagy magánnyomozói tevékenység folytatá-

sára jogosultokról, a → *működési engedély* visszavonásáról, a vállalkozás tevékenységének megtiltásáról és az igazolvány visszavonásáról, bevonásáról – a működési engedély és az igazolvány hitelességének, valamint a tevékenység → *ellenőrzésének* céljából – vezetett nyilvántartás. Az ebben történő adatkezelési, nyilvántartási, ellenőrzési, engedélyezési feladatokat a rendőrkapitányságok a ~ számítógépes ügyintézői és nyilvántartó rendszer alkalmazásával látják el.
<person and property protection, and the private detective activity>

Szexizmus: olyan → *sztereotípiá*, → *előítélet* vagy hátrányos megkülönböztetés, amely az emberek nemi hovatartozásán vagy nemi szerepén alapul. Bár a fogalom alapvetően mindkét nemre vonatkozó diszkriminációt jelölheti, a gyakorlatban mégis legtöbbször a nőket sújtó előítéletekre, hátrányos megkülönböztetésre szokták vonatkoztatni. Társadalmi vonatkozásban ezt mutatja, hogy a nők még ma is sokszor hátrányos helyzetben vannak a döntéshozatalban, vezetői pozíciókban vagy a munkaerőpiacon. Megkülönböztetünk nyílt és indirekt ~t. Nyílt ~ a direkt nemi különbségeken alapuló verbális kinyilatkoztatás vagy cselekedet, míg az indirekt ~ sokkal rejtettebb, kevésbé észrevehető (pl. olyan bók, amellyel a nő nem tud azonosulni).
<sexism>

Szexuális bűnözés: a szexuális megnyilvánulásokkal összefüggésben elkövetett törvénysértő viselkedés, amely számtalan formát ölthet a kockázatos szexuális élettől (→ *kockázatos viselkedés*) a → *parafilákon* át a nemi erőszakig. A ~ kategóriájába való besorolás kultúrafüggő; a modern társadalmak bizonyos vonatkozásokban toleránsabbak (pl. nem tekintik ~nek a nemi orientáció egyes korábban elítélt formáit), ugyanakkor kevésbé toleránsak a nemi élet más formái iránt

(pl. a házasságon belüli nemi erőszak). A ~ kezelésére országonként változó mértékben alkalmaznak fizikai vagy vegyi (kezelés függesztésével visszafordítható) kasztrációt, ill. viselkedésterápiákat, amelyek kondicionálás jellegűek, vagyis a kívánt viselkedést pozitív, a nem kívánt viselkedéseket valamilyen negatív megerősítéssel kapcsolják össze.
<sex crimes>

Szexuális erőszak: minden olyan cselekmény, bántalmazás, amelynek során szexuális aktivitásba vonnak be egy személyt úgy, hogy ez a magatartás ellenkezik az akaratával, az adott ország törvényeivel és az elfogadott társadalmi normákkal. A szexuális visszaélést elszenvedők jelentős része → *traumaként* éli meg a vele történeteket, amelynek súlyossága függ az → *áldozat* korától, személyiségjellegzetességeitől, valamint a cselekmény gyakoriságától és súlyosságától. A ~ speciális formái: *incesztus* (vérfertőző kapcsolat); → *pedofília*; → *cybercrime*. A ~ következményei a traumatizáltságtól és az áldozat személyiségétől függően széles skálán jelentkezhetnek. Jellemzően előfordulhat, hogy az áldozat saját magát hibáztatja a történetekért, szégyelli a kiszolgáltatottsággal járó helyzetét és a megaláztatás tényét. A pszichés következmények közé tartoznak a következők: a szomatizáció, a disszociáció, a szerabúzus, a feszültségcsökkentő magatartások, a táplálkozási zavarok, az öncsonkítás, az öngyilkossági kísérletek és a → *poszttraumás stressz*zavar. Jelentkezhetnek megváltozott érzelmi problémák (pl. szorongásos, ill. depresszív tünetek), szelfregulációs problémák (pl. érzelmi instabilitás, impulzivitás, pánikroham, → *agresszivitás*, antiszociális viselkedés), kapcsolati problémák (pl. szociális funkciózavarok, szexuális problémák, szociális szerepek fragmentációja, szociális izoláció, másokkal szembeni bizalmatlanság), identitásproblémák (pl. az önészlelés,

önértékelés problémái, testképzavar, büntudat, reménytelenségérzés), ill. előfordulhat a bántalmazás megismétlődése is.

<sexual violence; sexual abuse>

Szexuális identitás: egyik vagy másik nemmel való tudati azonosulás. Összefüggésben állhat a → *genetikai nem*, → *hormonális nem* és → *fenotípusos nem* közötti különbségekkel, de pszichikai tényezőktől is függhet. A → *mentális zavarok rendszerei* a ~t nem, de az azzal járó elégedetlenséget mint pszichikai szenvedést okozó tényezőt mentális zavarnak tekintik.

<gender identity, gender dysphoria>

Szexuális irányultság: szexuális vonzódás különböző típusainak összefoglaló neve. Egyes típusait → *mentális zavaroknak* tekintik (→ *parafília*). Más formáinak nincs rendészeti vonatkozása.

<sexual orientation>

Szexuális zaklatás: olyan magatartás, amelynek során valaki a nemi hovatartozása miatt szenved el → *zaklatást*. A nemi alapú diszkrimináció egyik fajtája, amely magában foglal olyan szexuálisan meghatározott, nemkívánatos viselkedést, mint a testi kontaktus és közeledés, szexuális tartalmú verbális közlések, pornográf képek mutatása, szexuális követelések akár szóban, akár tettek formájában. A ~nak alapvetően három fajtáját különböztetjük meg: 1. a köztéri ~ (általában gyors lefolyású, utcán, tömegközlekedési eszközön idegenek által elkövetett fizikai vagy verbális abúzus); 2. a munkahelyi zaklatás (hosszabb időn át tartó, munkatárs, főnök vagy oktatási intézményben tanár által elkövetett molesztálás); 3. a családon belüli szexuális bántalmazás (közeli hozzátartozó, családtag által elkövetett erőszakos cselekedet). A nemkívánatos szexuális viselkedés bármilyen formája megalázó, mivel az áldozati oldal kiszolgáltatott, a zaklatás átmenet-

tileg vagy tartósan testi integritását, biztonságérzetét fenyegeti, ezért fizikai és mentális egészségügyi problémákat okozhat.

<sexual abuse>

Szignifikancia: a statisztikai összehasonlítás végeredményét tükröző kifejezés. A → *kutatás* megállapításait szignifikánsnak tekintjük akkor, ha 5%-nál kisebb a valószínűsége annak, hogy a kutatás eredménye a véletlennek tulajdonítható. Ez akkor következik be, ha a statisztikai számítás ún. p értéke 0,05-nél kisebb (az abszolút véletlent jelző 1-nek a 0,05 az 5%-a). Az 5%-os határ pusztán konvenció, nem szól matematikai érv mellette. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy egy állítás több mint 95%-os biztonsága (a véletlennek kevesebb, mint 5%-os az esélye) már eléggé megbízható, bár a következtetés csak akkor tekinthető teljesen biztonságosnak, ha több független kutatás is megerősíti azt (→ *ismételhetőség*).

<significance>

Szimatkatlan: az a fizikailag körülhatárolható terület, amely a szagot létrehozó személy egyedi szagsajátosságait megkötötte, és amelyről a → *szolgálati kutya* vezetője a nyomkövető kutyát nyomkövetésre indítja.

<smell trap>

Szimbolikus interakcionizmus: kommunikációelméleti megközelítés, amelynek legfőbb tétele, hogy az emberi tevékenység legmagasabb megnyilvánulása a beszélgetés.

A ~nak 3 alapelve van, amelyek – a modell szerint – a személyiség kialakulását és szocializálódását elősegítik: jelentés, nyelv, gondolat. Ezek hozzák létre azokat a szimbólumokat, amelyek a → *kommunikáció* alapját adják. A ~ hívei szerint beszéd és nyelv nélkül nincs énkép, tehát az egyénnek előbb integrálódnia kell egy közösségbe, mielőtt képessé válik megfogalmazni és megismerni saját magát. A ~ alkalmazható a valóságjal-

kotásban, jelentéskutatásban, az általános tükörcép felfedezésében, sértések értelmezésében, önmagukat beteljesítő jóslatok esetén, szimbólumok mentén történő manipuláció értelmezésében.

<symbolic interactionism>

Szimbolikus konvergencia: kommunikációelméleti megközelítés, amely a kis csoportban történő → *kommunikáció* értelmezésével foglalkozik. Alaptétele, hogy a kis csoportokban olyan sajátos képzetársítások jönnek létre és terjednek el, amelyek később egységes jelrendszerré alakulnak. Ezeket „fantáziáknak”, vizsgálatukat pedig fantáziatéma-elemzésnek hívják. A közösen létrehozott fantáziák egységet kovácsolnak a csoportból, és kialakul a csoporttudat. Minél több fantáziatémája van egy csoportnak, annál összetartóbbnak tekinthető.

<symbolic convergence theory>

Szinergia: (1) együttes erő, amely arra utal, hogy az erők külön-külön működésének eredményéhez képest az erők egyidejű, egyirányú hatása mennyiségi vagy minőségi többletet eredményez. (2) Pozitív együtt hatás, olyan együttműködést, együttes pozitív hatást jelent, amelynek eredményeként a tényezők egyszerű összegzésénél nagyobb előnyök keletkeznek.

<synergy>

Szinergikus hatás: két különféle tevékenység (intézkedés, program) egymásra hatása által létrejött eredmény, amely jórészt mindkét tevékenység speciális vonásait magán viseli. A ~ alapját a programok, intézkedések egyes (fizikai, szervezeti, szellemi) eredményei, létesítményei adják azáltal, hogy többcélúak, többirányúak, rendeltetésük egyszerre szolgálja mindegyik érintett program célkitűzéseit.

<synergistic effects>

Szintre hozás: a költségvetési évet megelőző évben nem teljes éven át ellátott, szerkezeti változásként beépült közfeladatok egész évi bevételi és kiadási → *előirányzatának* megfelelő összegű kiegészítése.

<budget level change>

Szituációs bűnmegelőzés: a bűnalkalmak csökkentésére irányuló olyan többkomponensű módszer (lehetőségsökkentő intézkedés), amely a környezeti elemek speciális kialakításával a → *bűnelkövetés* kockázatát növelni, az elkövetés hajlandóságát pedig csökkenteni törekszik. A ~ során olyan, ún. védhető terek (defensible space) kialakítása a cél, amelyek a bűnelkövetőket eltérítik a bűnelkövetés szándékától, aminek köszönhetően egy adott területen csökken az → *áldozattá* válás → *kockázata*.

<situational crime prevention>

Szkenner: a számítógép egyik bemeneti perifériája, elektromechanikus vagy teljesen elektronikus eszköz, amelynek feladata a látható objektumokról → *adatok* begyűjtése és azoknak a számítógép által kezelhető digitális adatokká való átalakítása. Lapolvasónak a papíralapú adathordozó tartalmának digitalizálására használatos ~t nevezik, amelyet a fényképek és szöveges dokumentumok (ezek akár optikai karakterfelismerő programmal, szöveges formátumban történő) digitalizációjára használnak. A → *biometrikus adatok*at felfogó ~ek is teljesen elektronikus eszközök, amelyeket szenzoroknak is neveznek. Ilyen pl. az ujjnyomat~. Az alakzatok 3D-s téradatainak felfogására a → *3D szkenner* szolgál.

<scanner>

Szlang: olyan nyelvváltozat (csoportnyelv), amely kis létszámú, sok időt együtt töltő, azonos foglalkozású vagy érdeklődési körű csoportokban születik, ill. létezik. A ~ fon-

tos szerepet tölt be a közösségi identitás kialakulásában, mert erősíti az összetartozás érzését, és elkülöníti az adott közösséget a többitől.

<slang>

Szóbeliség elve: az a követelmény, hogy az eljáró → *hatóság* ügydöntő → *határozatát* szóban lefolytatott eljárás alapján hozza meg. A → *büntetőeljárás* mindkét főszakaszát jellemzi, de legkövetkezetesebben a bírósági tárgyaláson érvényesül. Itt a bizonyítási eljárás szóban folyik, az → *okiratok* → *adatai* csak akkor válhatnak az eljárás anyagává – s így az ítékezés alapjává – ha azokat a → *bíróság* a tárgyaláson felolvassa.

<principle of orality>

Szociálgeográfia: a földrajztudomány (társadalomföldrajz) egyik területe, amely a társadalmi jelenségek és folyamatok térbeli vizsgálatával foglalkozik. A ~ rendészettudományi relevanciája elsősorban a → *bűnözés* térbeli elhelyezkedésének vizsgálatával kapcsolatos.

<quasi social geography>

Szociális gondoskodás: a rendvédelmi szerv állománya aktív, valamint már nem aktív tagjának, továbbá közvetlen hozzátartozójuk anyagi támogatásban történő részvételének a → *szervezet* részéről. A ~ az életkörülményekben, a szociális helyzetben bekövetkezett változásokra tekintettel, a rászorultság elvének figyelembevételével állapítható meg. A támogatás lehetséges konkrét formái a születési, a beiskolázási, a képzési, a szociális és a temetési segély.

<social care>

Szociális integráció: az egyén beépülése a társadalom szövetébe vagy egy csoportba; tágabb értelemben a társadalom vagy egy csoport tagjainak szerves egész-

ként való működése. A ~ fellazulása egyéni vagy csoportszinten fontos bűnelkövetési tényező lehet.

<social integration>

Szociális kapcsolat: bármilyen kapcsolat két vagy több egyén között, amely a szociális struktúra alapját képezi. A ~-ok szövetébe a → *szervezett bűnözés* alapja is lehet.

<social relationship>

Szociális kitaszítotttság: a társadalom pelemére való szorulás, a → *szociális támogatás* hiánya. A ~ megfosztja elszorított azoktól a jogoktól és előnyöktől, amelyeket a társadalom tagjai általában élveznek. Okai lehetnek társadalmi, etnikai, faji, vallási és neveltetési tényezők, de kiválthatja foggyatékosság, szexuális orientáció stb. Érinthet egész társadalmi csoportokat, vidékeket vagy lakókörzeteket. A ~ mértéke gyakran korrelál a → *bűnelkövetés* gyakoriságával.

<social exclusion>

Szociális kompetencia: egy olyan motívum- és képességrendszer, amely nélkülözhetetlen a társas viselkedéshez, a társas alkalmazkodáshoz. A ~ pszichikus (szociális, kognitív és emocionális) elemeket tartalmaz, az életkorral folyamatosan változik, formálódik. A ~ öröklött és tanult elemek készletéből áll, amelyek lehetővé teszik, hogy szociális kapcsolatainkban el tudjuk érni a kívánt hatást. Jelzi a személy attitűdjeit, készségeit, képességeit, amelyek hozzájárulhatnak a harmonikus életvitelhez, és döntően meghatározzák az egyén közösségi beilleszkedését.

<social competency>

Szociális támogatás: a szociális támogatottság ténye vagy érzete, amely megnyilvánulhat anyagi, szociális, pszichikai vagy információs támogatás (pl. tanácsadás) formájá-

ban. Tágabb értelemben egy támogató szociális hálózathoz való tartozás. A → *szociális kitaszítotttság* ellentéte. Általában védő tényező mind a → *stressz* hatásaival, mind a → *bűnelkövetéssel* szemben.

<social support>

Szociális tanuláselmélet: Kro.: pszichológiai nézőpont, amely szerint az egyén a szociális tanulás során sajátítja el azt a repertoárt, amely a magatartását meghatározza. A megközelítés a viselkedések jutalmazással, ill. → *büntetéssel* történő megerősítésére helyezi a hangsúlyt arra való tekintettel, hogy a magatartás a szociális környezet hatására megváltoztatható, akár ki is oltható, ezért központi témái a tanulási folyamatok különböző típusai köré szerveződnek (pl. klasszikus kondicionálás, operáns kondicionálás, szociális tanulás stb.). Ezt az elméletet a → *bűnelkövetési* viselkedéssel is kapcsolatba hozzák, mivel képviselői a → *bűnözést* is a ~vel magyarázzák.

Pszich.: egy pszichológiai perspektíva, amely azt hangsúlyozza, hogy a személyiségünk tanult viselkedéstendenciákból tevődik össze. Ezért a központi témája a tanulási folyamatok különböző típusai (pl. klasszikus kondicionálás, operáns kondicionálás, szociális tanulás stb.) köré szerveződnek. Képviselői szerint az egyén a társas tanulás során sajátítja el a magatartását meghatározó repertoárt. A megközelítés a viselkedések – jutalmazással, ill. büntetéssel történő – megerősítésére helyezi a hangsúlyt, és vallja, hogy a magatartás a szociális környezet hatására megváltoztatható, akár ki is oltható. Az emberi magatartás determináltsága azon alapvető feltevésben is megmutatkozik, amely szerint kizárólag az élettapasztalatok és a környezeti ingerek határozzák meg cselekedeteinket.

<social learning theory>

Szocializáció: egész életen át tartó fejlődési folyamat, amely a társas környezettel való folyamatos → *interakció* során alakul ki, erősödik meg. Ebben a folyamatban a ~ alanyát bevezetik a társadalomba, aki elsajátítja annak normáit, értékeit, tudását és hiedelemrendszerét, miközben önálló személyes identitását, önazonosságát is kialakítja, erősíti.

A ~nak több megközelítése is lehetséges: pszichológiai szempontból az egyénre koncentrálnak, az ő társas, környezeti térben bejárt fejlődési útvonallát követik nyomon. Szocializációs ágensnek nevezzük azokat a személyeket, akik az egyén ~jában részt vesznek, a ~ alanya pedig az a személy, akire a szociális ágensek hatnak. A szociális ágenseknek sajátos céljaik, erőfeszítéseik, nevelési elképzeléseik vannak, ezek alakítják a ~ alanyának személyiségfejlődését. Másfelől a ~ alanyának önálló pszichés adottságai, veleszületett temperamentuma, biológiai predispozíciói vannak, amelyek visszahatnak a szociális ágensekre, módosítva a nevelés hatásait. A ~ tehát egy kölcsönös, interaktív folyamat, nem pedig egyirányú nevelési hatás. A szociális ágensek lehetnek formálisak, őket a ~ alanya nem választja, ilyenek pl. a szülők, tanárok, fontos felnőttek a gyermek életében. Ebben az esetben a ~ folyamata tudásátadás szempontjából hierarchizált. Az informális szociális ágenseket a ~ alanya maga választja ki, ezért ezekben a kapcsolatokban a kölcsönösség, az egymásra hatás egyenlősége jellemző. A tanulási folyamat egyik célja, hogy a személy viselkedése a szűkebb vagy tágabb közösség elvárásainak fokozatosan megfeleljen, a társadalomba, a kisközösségbe beilleszkedjen. Az ember biológiai lényként születik, de életét társadalmi lényként éli, és ez utóbbi közvetítő közege maga a ~.

<socialization>

Szociálpatológia: a szociális tényezők és szociális problémák közötti viszonyt tanulmányozó tudományág. A ~i koncepció értelmezésében a bűnelkövetői magatartás a szociális viszonyok következménye. Két uralkodó koncepciója a szociális tanulás és szociális feszültség elmélete.
<social pathology>

Szociálpszichológia: a pszichológia egyik rendszertileg is jelentős ága, amely tudományos módszerekkel vizsgálja a társas folyamatokat. Arra keresi a választ, hogy az emberi észlelés, egymás befolyásolása és az egymáshoz viszonyulás hogyan hat a szociális és kognitív folyamatokra. Központi témája az emberek közötti → *interakció*. Részletesen kitér a személyészlelés, az énkép, a csoportok, a társas identitás, az attitűdök és attitűdváltozások, a normák, a konformitás, a proszociális és agresszív megnyilvánulások kérdéseire. A ~ alaptézisei szerint: 1. az ember valóságról alkotott nézete konstrukció, amelyet kognitív folyamatok alakítanak; 2. a társak a jelenlétüktől függetlenül befolyásolják gondolatainkat, érzéseinket és viselkedésünket; 3. az emberek jellemzően automatikus cselekvéseket hajtanak végre (amelyek felületlen információfeldolgozást eredményeznek), bár bizonyos esetekben, így pl. ha motiváltak, akkor szisztematikus és részletes feldolgozást alkalmaznak.
<social psychology>

Szociálpszichológiai hagyomány: kommunikációelméleti megközelítés, amelynek középpontjában a → *kommunikáció* mint személyközi befolyásolás kutatása áll. A ~ az ok-okozati összefüggéseket keresi, amelyek arra adnak választ, mitől válik sikeressé egy kommunikációs aktus, és mitől sikertelenné. Központi kérdése: mit tehetné, hogy változást idézzek elő a másik egyénben?

A meggyőzési lehetőségeknek három alapkérdése van: ki, mit és kinek? Vagyis, ki mondta (megbízhatósága, szakértelme), mit mondott (maga az → *üzenet*, logikai felépítése, érvelési mechanizmusok), kinek mondta (a befogadó személyiségének dimenziói). A hitelesebbnek vélt forrásból eredő üzenet nagyobb befolyású: egy orvosnak könnyebben elhiszük, hogy egy orvosság hatékony, mintha ugyanerről egy újságíró érvelne. A hitelesség két forrása (a jellem és a szakértelem) között a véleményváltoztatás folyamatában a szakértelemnek nagyobb befolyásoló ereje van.

<socio-psychological tradition>

Szociokulturális hagyomány: kommunikációelméleti megközelítés, amelynek középpontjában a → *kommunikáció* mint a társadalmi valóság megtestesítője áll. A ~ alap tétele, hogy a kultúra újra és újra történő megteremtése kommunikáció mentén megy végbe. Az, hogy milyen képet alkot az egyén a valóságról, erősen a gyermekkortól használt nyelv befolyásolása alatt áll. Az emberek gondolatainak és tetteinek egyik formálója az a kultúra, amely a valódi világról alkotott felfogásokkal együtt a beállítódások mentén alakul. Vagyis a nyelv az, amely a közös valóságot meghatározza, így tehát két egymással → *interakció*ba kerülő egyén közösen alkotja saját egyéni társadalmi valóságát.

<socio-cultural tradition>

Szociometria: a → *szociálpszichológiai* kutatásokban alkalmazott módszer, amelyet a csoporton belüli társas kapcsolatok mérésére alakítottak ki. A csoport belső szerkezetét feltérképező módszert Moreno (1937) dolgozta ki a tagok közötti kapcsolatrendszer feltárására. Hazánkban Mérei Ferenc (1971) végzett jelentős → *kutatásokat* e téren. A metodika azon a feltevésen alapszik,

hogy a formális alakzatok háttérében (pl. szakasz, alosztály) rejtett hálózatok, spon-tán társulások (pl. baráti kapcsolatok) hú-zódnak meg, amelyek objektív módon tanulmányozhatók. A válaszokat kölcsönös-ségi táblázatban és a társas kapcsolatok grafi-kus ábrázolásában, szociogramban dolgoz-zák fel. A szociogram felvázolásával jelleg-zetes alakzatok körvonalazódhatnak, ame-lyek megmutatják a személy aktuális hely-zetét a csoporton belül, ami felhasználható egyebek mellett a bűnöző szervezetek tanul-mányozására is. Különböző alakzatok külö-níthetők el, így: páralakzat, háromszögalak-zat, négyzetalakzat, csillagalakzat, láncalak-zat, de előfordulhat sztárhelyzet, magányos, peremhelyzet és sündisznóhelyzet is.

<sociometry>

Szociopátia: → Pszichopátia

Szolgálati baleset, szolgálati betegség: a szolgálat teljesítésének helyén vagy a szol-gálat ellátása során elszenvedett baleset, ill. a szolgálat ellátásával összefüggésben elvi-selt egészségkárosító hatások következté-ben kialakult betegség. A → *munkavédelem* egyik meghatározó követelménye az egész-séget nem veszélyeztető és a biztonságos munkavégzés tárgyi, technológiai, szerve-zési és személyi feltételeinek biztosítása a munkáltató részéről. A munkahelyen, ill. a munkavégzéssel összefüggő tevékenység során bekövetkezett baleset esetén, vagy ha a munkavállaló betegségének kialakulásá-ban, ill. súlyosbodásában ok-okozati kap-csolat állapítható meg a munkavégzés kö-rülményeivel, azt munkabalesetnek vagy munkával összefüggő betegségként kell ér-tékelni, és a munkáltatónak a következmé-nyek elhárítása vagy a károk enyhítése tekin-tetében objektív megtérítési felelőssége van. Ebben a tekintetben nincs különbség a rend-védelmi szervek hivatásos állományára, ill. a többi foglalkoztatási jogviszonyban fog-

lalkoztatottakra vonatkozó szabályozás tar-talma között. A munkavédelemről szóló tör-vény lehetőséget ad a rendvédelmi szervek és a → *honvédség* tekintetében eltérő szabá-lyok alkalmazására, mindenekelőtt a mun-kavégzéssel összefüggő baleset, betegség kivizsgálása, a munkavédelmi hatósági el-járás szabályozása tekintetében. Az eltérő szabályozást nemcsak a rendvédelmi szer-vek működési sajátosságai indokolják, ha-nem az is, hogy a munkahelyi baleset vagy betegség következtében előállt egészség-csökkenés kihathat a hivatásos állományú szolgálatra való alkalmasságának megíté-lésére is. A munkabaleset és betegség szol-gálati viszony keretei között alkalmazott lé-nyegében azonos tartalmú megfelelő termi-nológia: a szolgálati baleset vagy a szol-gálati betegség. A baleset vagy betegség szol-gálati összefüggőségének megállapítására hivatalból irányuló eljárás két elemből áll. Elsődlegesen meg kell állapítani baleset ese-tén a sérülés a betegség esetén annak diag-nózisát és az egészségi állapotra gyakorolt hatását. Ezt követően tisztázni kell a baleset bekövetkezésének körülményeit, betegség esetén pedig azokat a szolgálati körülmé-nyeket, amelyek ok-okozati szinten közre-hathattak a betegség kialakulásában vagy súlyosbíthatták azt. A minősítés tárgyában a munkáltatói szerv vezetője, az állomány-illetékes parancsnok dönt, amivel szemben a hivatásos állományú fellebbezéssel élhet a rendvédelmi szerv vezetőjéhez.

<accident or illness occurring while on or due to service>

Szolgálati beosztás: (1) az → *állománytáb-lázatban* rendszeresített, a hivatásosként be-tölthető munkakör. (2) A rendvédelmi szerv-nél vagy az azt irányító miniszter munkaszer-vezeténél rendszeresített, kizárólag hivatásos szolgálati viszonyban állóval betöltendő → *munkakör* megjelölése. A ~ meghatározása (rendszeresítése) a munkakör általános mun-

kajogi tartalma mellett megmutatja a munkakör előmeneteli rendszerben elfoglalt helyét (besorolását), a betöltésével együtt járó, viselhető rendfokozatokat és a képzettségi/képesítési követelményeket. A szolgálati jog pontosan meghatározza a ~ok elnevezését, besorolási szintjét, valamint az előzőekben megjelölt tartalmi elemeket, továbbá a hozzárendelt egyes illetményelemeket. Törvényben meghatározott alapelv, hogy ~sá azokat a munkaköröket kell minősíteni, amelyek a rendvédelmi szerv alaptevékenységét közvetlenül szolgálják vagy az ellátásukhoz a rendvédelmi szervre jellemző rendészeti szakmai ismeretek és készségek, ill. a szolgálati jog alkalmazása nélkülözhetetlen.

<service job/position>

Szolgálati csoport: a → *csapatszolgálati erő* igénybevétele esetén a → *csapatszolgálati feladattól* és az alkalmazott taktikák jellegétől függően a → *csapatszolgálati alegységek* vagy a → *csapatszolgálati egységek* által létrehozott és alkalmazott → *kötelék*.

<public order unit>

Szolgálati csoportosítás: feladatra kirendelt, összehangoltan együttműködő → *szolgálati csoportok* kijelölt parancsnokkal.

<public order units/police units>

Szolgálati elöljáró: magasabb szolgálati beosztásánál fogva az állomány tagja számára utasítási, parancsadási, munkáltatói joggal felruházott személy.

<service principal>

Szolgálati forma: elsősorban a rendészeti igazgatási jellegű rendőri szolgálatellátás – annak célja és feladata szerint meghatározott – különböző módjait magában foglaló gyűjtőfogalom. A ~ kifejezés a meghatározott szolgálattípus ellátásának kereteit jelenti, amelyet az ágazati normák, ill. az egyedi utasítások töltenek ki tartalommal. Típu-

sai: ügyeleti ~, körzeti megbízotti ~, járőri ~, útlevélkezelői ~, őrszolgálati ~, személyvédelmi ~, pénzkísérő ~, vonatkísérő ~, védelmi ellenőrzési és felügyeleti ~, készenléti ~, felügyeleti ~.

<duty type according to the branch of service>

Szolgálati idő: a rendvédelmi szerv hivatásos állományában eltöltött idő, valamint törvényben meghatározott esetekben a ~be beszámítani rendelt, egyéb közszolgálati jogviszonyban és jogszabályok alapján korábban beszámított munkaviszonyban eltöltött idő. A szolgálati jogviszonyban – hasonlóan a többi közszolgálati jogviszonyhoz – számos olyan jogintézmény van, amelyben a közszolgálati jogviszonyban eltöltött idő releváns jelentőségű. Ilyen többek között a felmentési idő, a végkielégítés vagy a pótszabadság mértéke, a szolgálati idő alapján megállapítható illetménypótlék (szolgálati idő-pótlék) mértéke vagy a fizetési fokozat megállapítása (besorolás). A ~ számítása alapvetően két rendező elv szerint végezhető. Az egyik a közszolgálatok egyenértékűségét elismerő számítási mód, amely a közszférában különböző foglalkoztatási jogviszonyban eltöltött valamennyi időt számításba veszi. Ez a számítási mód nem a hivatásos szolgálatban eltöltött időt, nem a hivatásos szolgálattal együtt járó többletkötelezettségeket és igénybevételt akarja elsődlegesen elismerni, hanem az állami szolgálat iránti hűséget. A másik számítási mód viszont csak a rendvédelmi szerv, ill. a → *honvédség* hivatásos állományában ténylegesen eltöltött időt engedi beszámítani. A tényleges ~ azoknál a jogintézményeknél jelenik meg, ahol a jogalkotó a hivatásos szolgálattal járó többlet-igénybevételt és többletkötelezettségeket kívánja kompenzálni, elismerni, mint pl. a → *könnyített szolgálatra*, valamint a nyugdíj előtti → *rendelkezési állományra* való jogosultság. A ~ számítása-

kor csak a társadalombiztosítási járulékkal lefedett időket lehet figyelembe venni, ezalól kivétel a gyermekgondozás miatti illetmény nélküli szabadság tartama (GYED, GYES). Ugyancsak figyelmen kívül kell hagyni azokat az időtartamokat a jogviszony fennállásától függetlenül, amelyek alatt a hivatásos állományú neki felróható okból nem láthatja el a szolgálatát (pl. beosztásból felfüggesztés, előzetes letartóztatás tartama, ha az eljárás felelősségre vonással zárul). A ~ket a szolgálati viszony létesítésekor a munkáltatói jogkör gyakorlója – munkáltatói intézkedésben – köteles megállapítani. Ha megváltozik a ~ számítására vonatkozó szabály, vagy újabb ~ beszámítása válik szükségessé, akkor a ~ket újra meg kell állapítani vagy módosítani. A korábbi szabályok alapján megállapított ~ nem szerzett jog, azonban a számítása szabályainak változtatásakor a jogalkotó általában lehetőséget ad a korábban elismert, de az új szabályok alapján nem elismerhető időtartamok beszámítására.

<length of service, time spent at the service>

Szolgálati igazolvány: a → *rendészeti feladatokat ellátó személynek* a → *rendőrség* által kiadott és nyilvántartott, az illető családi és utónevét, fényképét, feladatkörét, munkáltatójának nevét, az igazolvány kibocsátójának megnevezését, továbbá egyedi azonosítót tartalmazó hatósági igazolvány.

<service card>

Szolgálati jogviszony: különleges foglalkoztatási jogviszony, amely az → *állam* nevében eljáró központi államigazgatási szerv és a hivatásos állomány tagja között jön létre, és amelyben mindkét felet a sajátos szolgálati körülményeknek megfelelő, a vonatkozó jogszabályokban meghatározott kötelezettségek terhelik, és jogosultságok illetik meg. A ~ alanya az állam képviselőjében a központi államigazgatási szerv, valamint a szolgálatában álló hivatásos állomány tagja. A hivatásos ál-

lomány tagja a ~ból fakadó kötelmeit önkéntes vállalás alapján, élethivatásként, szigorú függelmi rendben, akár életének és testi épségének kockáztatásával és egyes alapjogai korlátozásának elfogadásával teljesíti. A központi államigazgatási szerv a hivatásos állomány tagjának kötelezettségeihez igazodó, azok teljesítéséhez szükséges feltételeket, a vonatkozó jogszabályok szerinti díjazást, juttatásokat és kedvezményeket biztosítja.

<service relations/relationship>

Szolgálati jogviszony létesítése: a rendvédelmi szerv és a hivatásos állomány tagja – mint szerződő felek – közötti kétoldalú aktus, amelynek eredménye a központi államigazgatási szerv hivatásos személyi állományába való bekerülés. A ~ére jellemzően a toborzás és a → *kiválasztás* humán funkciók végrehajtását követően kerül sor. A ~ének a kidolgozás időszakában érvényes feltételei: szolgálati jogviszony csak azzal a személlyel létesíthető, aki önként jelentkezik, cselekvőképes, 18. életévét betöltötte, de – a vonatkozó törvényben meghatározott kivételekkel – a hivatásos szolgálat rá irányadó felső korhatáránál legalább tíz évvel kevesebb életkorral rendelkező magyar → *állampolgár*. A ~ének további feltétele, hogy a jelölt rendelkezzen megfelelő iskolai végzettséggel, → *szakképzettséggel*, ill. a tervezett → *munkakör* betöltésére fizikailag, pszichikailag és egészségügyileg alkalmas legyen. A hivatásos személyi állományba jelentkezőnek hozzá kell járulnia a kifogástalan életvitel ellenőrzéséhez vagy a → *nemzetbiztonsági ellenőrzés*hez, el kell fogadnia egyes alapvető jogainak korlátozását, tudomásul kell vennie a megbízhatósági vizsgálattal történő ellenőrzést, el kell fogadnia a hivatásos szolgálattal járó, szolgálati jogviszonyra vonatkozó szabályokban meghatározott kötelezettségeket és elvárásokat.

<establishment of service relations>

Szolgálati jogviszony megszüntetése: a hivatásos állomány tagja és a rendvédelmi szerv között fennálló foglalkoztatási jogviszony lezárása. A ~ akkor történik, amikor a hivatásos állomány tagja és a központi államigazgatási szerv érdekei különválnak, és a hivatásos állomány tagja vagy saját elhatározásából, vagy → *kényszer* hatására elhagyja a → *szervezetet*. A hivatásos állomány tagjának saját döntése, ha (akár azonnali hatállyal) lemond a szolgálati jogviszonyáról, vagy más szervhez történő áthelyezését kéri. Megszüntethető a szolgálati viszony a központi államigazgatási szerv döntése alapján is felmentéssel, fenyítés kiszabásának eredményeként vagy → *büntetőeljárás* keretében, közös megegyezéssel, azonnali hatállyal próbaidőn belül, ill. a szolgálat érdekében történő áthelyezéssel is.

<termination of service relations>

Szolgálati jogviszony módosítása: a szolgálati viszony létesítésekor a kinevezési → *okmányban* előírt és a hivatásos állomány tagja által elfogadott feltételek, körülmények olyan alakulása vagy alakítása, amelynek hatására a hivatásos állomány tagjának szolgálati beosztása, → *munkaköri* feladatai vagy a szolgálatelljesítési helye megváltozik. A szolgálati viszony – általában – a hivatásos állomány tagjának beleegyezésével módosítható. A szolgálati viszony módosításának esetei: szolgálati beosztás módosítása, áthelyezés, átrendelés, vezénylés, helyettesítés, rendelkezési állományba helyezés, nyugdíj előtti rendelkezési állományba helyezés, szolgálati viszony szüneteltetése, könnyített szolgálatban való foglalkoztatás.

<modification of service relations>

Szolgálati jogviszony szünetelése, szüneteltetése: a hivatásos állomány tagja foglalkoztatási jogviszonyának olyan meghatározott időszaka, amelyben a hivatásos állomány tagja a → *munkaköréből* eredő felada-

itait nem láthatja el, a szolgálati jogviszonyból származó jogait nem gyakorolhatja, egyenruhát és szolgálati → *fegyvert* nem viselhet, részére illetmény nem folyósítható, a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségek őt nem terhelik. A ~re akkor kerül sor, amikor a hivatásos állomány tagját országgyűlési, európai parlamenti, helyi önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati képviselők vagy polgármesterek választásán jelöltként nyilvántartásba vették, ill. ha a miniszter által vezetett minisztériumban állami vezetővé nevezik ki. A ~ időtartama a jelöltség nyilvántartásba vételétől a választás befejezéséig, megválasztása esetén a mandátuma igazolásáig tart, ill. az állami vezetővé való kinevezéstől vagy megválasztástól az állami vezetői megbízatás megszűnéséig tart.

<interruption of service relations>

Szolgálati kutya: a hazai rendvédelmi szervek által kiképzett és minősített, ill. az állományába vett és rendszeresített, a szolgálati feladatok ellátása során alkalmazott kutya. Típusai: kábítószer-kereső, robbanóanyag-kereső, nyomkövető, tetemkereső, szagazonosító, híradás-technikai eszközt kereső, készpénzkereső, cigarettakereső, veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajokat kereső, égésgyorsító anyagokat kereső, személykereső, speciális elfogó.

<service dog>

Szolgálati kutya minősítése: a → *szolgálati kutya* részére adott olyan értékelés, amelynek szintje az egyes alkalmazási területre történő kiképzése és sikeres vizsgáztatása eredményétől függ.

<certification of service dogs>

Szolgálatikutya-vezető: az a rendvédelmi szerv hivatásos személyi állományába tartozó személy, aki a rendvédelmi szerv által szervezett ~t képző tanfolyamon sikeres vizsgát tett, és aki szolgálati feladatait

a mellé rendelt → *szolgálati kutya* alkalmazásával látja el.

<service dog handler>

Szolgálatikutyá-vezetőt képző szaktanfolyam: a képzésre kijelölt, leendő → *szolgálatikutyá-vezetők* részére megszervezett, a → *szolgálati kutyával* történő – az adott szaknak megfelelő – feladat-, ill. munkavégzésre felkészítő, speciális elméleti és gyakorlati feladatok végrehajtásából álló tanfolyam, amely elméleti és gyakorlati vizsgával zárul.
<training for service dog handler>

Szolgálati nyugdíjas: a hivatásos állományból nyugállományba került személy, aki öregségi → *nyugdíjban* vagy szolgálati járandóságban részesül, ill. az a személy, akinek a szolgálati viszonya 2012. január 1. előtt rokkantsági nyugállományba helyezés miatt szűnt meg. A ~ a nyugállományba helyezését követően is köteles a rendvédelmi szervhez, korábbi → *szolgálati beosztásához* és → *rendfokozatához* méltó magatartást tanúsítani. A ~ egyenruháját viselheti, az utolsó megállapított rendfokozatát „nyugállományú” jelzővel használhatja.

<quasi retired person, former member of the professional staff>

Szolgálati út: a szolgálati tevékenységben az előljárók és az alárendeltek közötti kétirányú lépcsőzetes kapcsolat. A ~on a vezetési szintek fokozatain jut el az ügy a döntési, parancsadási, intézkedési jogú, kötelességű személyhez. A → *parancsokat* a ~ betartásával kell kiadni, ill. a kérelmeket előterjeszteni.

<chain of command>

Szolgálati viszony létesítését kizáró körülmény: a felvételre jelentkező személyének a közbizalom szempontjából hátrányos megítélését eredményező okok és tények, ill. állapotok összessége, amely miatt a szolgálati viszony létesítéséhez jogszabályban

előírt pozitív feltételek (pl. magyar → *állampolgárság*, iskolai végzettség, egészségi alkalmasság) teljesülése esetén sem jöhet létre a jogviszony. Ha hivatásos állományba jelentkezővel szemben → *büntetőeljárás* van folyamatban, vagy a → *büntetőjog* szabályai szerint büntetett előéletűnek számít, továbbá akkor sem, ha egyébként büntetlen előéletűnek számít, de szolgálati viszonyról szóló törvényben felsorolt → *bűncselekmények* miatt elítélték, és a törvényben meghatározott idő a mentesülés óta még nem telt el. A feltétel alapvetően kógens szabály, csak egyes enyhébb jogkövetkezmény esetében ad lehetőséget a mérlegelésre. Az 1989–90-es rendszerváltást követően a jogállamiság megteremtése keretében eltörölték a közzolgálati, így a hivatásos szolgálati viszony létesítésének feltételül szabott addigi feddhetetlenség intézményét. A feddhetetlenség lényegében a szolgálati viszony létesítésének jelenlegi két feltételét foglalta magában: a kifogástalan életvitel ellenőrzését és ~ként összefoglalt korábbi elítélésre vonatkozó → *adatokat*, természetesen az akkori politikai hatalom értékítélete szerint. Kizárólag a büntetlen előéletűség lett a jogviszonylétesítés feltétele, hivatkozva arra, hogy alkotmányos jogként a mentesülése után senki nem köteles számot adni korábbi elítéléséről. A gyakorlati tapasztalatok és a jogfelfogás változásai alapján néhány éven belül elismertté vált az az álláspont, hogy a → *szervezet* számára szükséges közbizalom fenntartásához nem elegendő a büntetlen előélet igazolása a jogviszony létesítésekor. Elegendhetlen olyan erkölcsi és életviteli háttér, életelözmény megléte is, amely a közmegítélés szerint egy közzolgálatól, hivatásos állományútól elvárható. Már az első szolgálati törvény (Hszt.) rendelkezéseket tartalmazott az életvitel ellenőrzésére és annak eredményére tekintettel a szolgálati viszony létesítésének kizárására. Az első Hszt. 2009 és 2012 közötti módosításaival a törvény már részle-

tesen szabályozta a → *kifogástalan életvitel* ellenőrzését, ill. beépítették a korábbi elitlélek miatti jogviszony-létesítést kizáró okokat is. Ezt a szabályozást az új Hszt. változtatás nélkül átvette.

<circumstance disqualifying someone from establishing service relations>

Szolgálatteljesítési idő: az az időtartam, amely alatt a hivatásos állományúnak szolgálatképes állapotban a részére meghatározott szolgálati helyen a → *munkakörébe* tartozó vagy a szolgálati előljárója által meghatározott más feladatokat köteles ellátni. A ~ vagy a munkaidő minden foglalkoztatási jogviszony alapvető kérdése. Az elmúlt századok szakszervezeti és érdekképviseleti mozgalmi leginkább két kérdés köré szervezték tevékenységüket. Az egyik a bérkérdés, a másik a törvényes munkaidő meghatározása. Ennek eredményeként a 20. század első felében általánosan elfogadottá vált az átlagos napi nyolcórás munkaidő azzal, hogy az azt meghaladóan végzett munkát túlmunkának számítják külön díjazással. Az → *Európai Unió* is kiemelt jelentőségű kérdésként kezeli a munkavállalói alapjogként értelmezhető törvényes munkaidő szabályozását. Erről az → *Európai Parlament* és a Tanács a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, a korábbi rendelkezéseket felváltó 2003/88/EK irányelvében rendelkezett. A magyar szabályozás minden foglalkoztatási jogviszonyban érvényesítette az irányelv rendelkezéseit. Így a szolgálati viszonyban állók esetében is ötnapos munkahetet figyelembe véve heti 40 órában alapította meg a szolgálatteljesítés idejét (törvényes munkaidő). Mind az EU joga, mind a magyar jog lehetővé teszi a készenléti jellegű munkakörökben a heti 48 órás időkeret alkalmazását. Azoknál a munkakörök-nél, szolgálati beosztásoknál, ahol a szolgálati feladatok sajátos jellege miatt nem biztosítható a munkaidő egyenletes elosztása,

a hivatali munkarendben való foglalkoztatás, a törvényes munkaidőkeret többheti vagy többhavi átlag alapján is elszámolható. A szolgálati jog is ismeri a részmunkaidős foglalkoztatást, azonban kizárja a felek alkupozícióját, csak a törvényben meghatározott esetekben, a gyermekneveléssel kapcsolatos társadalmi célokkal összhangban és legfeljebb a munkaidő felére kiterjedően lehet ezt biztosítani. A törvényes munkaidő meghatározásának alapvető célja a munkavállaló pihenéshez való jogának biztosítása, ezért a munkajogi szabályozásokban elválaszthatatlanul együtt kell kezelni a munkaidőt és a munkavégzések között biztosítandó pihenőidőt. Ez két vonatkozásban jelenik meg. Az egyik a két szolgálat között kötelezően biztosítandó szabadidőt (legalább 8 óra a munkahelyre, ill. hazautazás idejét nem számítva) jelenti, a másik a heti pihenőnapok (jellemzően a szombat és a vasárnap) kiadását. A ~ része a szolgálati időkeretet meghaladóan teljesített szolgálat, a túlszolgálat, ill. a szolgálaton kívüli készenlét. Mindkettő elrendelésének feltételeit, mértékét és díjazását, ill. szabadidővel történő kompenzációját a törvény szabályozza.

<working hours for members of service staff>

Szolgálattervezet: a vezetői tervező munka eredményeként elkészülő szolgálati → *okmány*, amely előzetesen meghatározza, hogy mely hivatásos állományú személy, mikor, milyen szolgálati formában teljesít szolgálatot, valamint tartalmazza a tervezhető távolléteket is.

<duty plan, duty roster>

Szomatikus tünetzavar: → *stressz* hatására kialakuló → *mentális zavar*, amelynek fő jellegzetességei a különböző testi (szomatikus) betegségi tüneteket felölelő panaszok. A szomatikus betegség valóságos megléte vagy hiánya az új osztályozások szerint nem annyira kulcskérdés, mint a korábbiak szerint (→

mentális zavarok rendszerei); a fő tünet a szomatikus tünetekkel való foglalkozás erőssége és jellege (pl. a tünetekhez való rögeszmeszerű hozzáállás, a folyamatos aggódás a létező vagy képzelt betegség kimenetelét illetően). Nem kriminológiai tényező, de a ~ félrevezető lehet a rendészeti intézkedések során.

<somatic symptom disorder>

Szomszédos állam: az az → *állam*, ill. ország, amelynek → *államhatára* Magyarországgal részben megegyezik.

<neighbouring state>

Szorongás: → *mentális zavar*, amelynek fő tünete az indokolatlan aggódás, amely zavarja a normális életvitelt, és tartósan (hónapokig) fennáll. Általában véve csökkenti a bűnelkövetési hajlamot és az agresszivitást, de egyik formája, a szociális fóbia rendszertileg is jelentős. A ~os zavaroknak erre a típusára a szociális kapcsolatok során jelentkező erőteljes félelem jellemző, amely nehezíti az alanyaival való kapcsolatfelvételt, a szociális kapcsolat kierőszakolása pedig dühkitörésbe, alkalmanként súlyos erőszakos → *bűncselekménybe* is torkollhat.

<anxiety>

Szórás: Kut.: az egyedi értékek különbsége a kutatási → *populáció* átlagától. Ez egyfajta bizonytalansági tényező, amelyet a statisztikai szoftverek figyelembe vesznek a → *szignifikancia* kiszámolásánál. Többféle formában is kifejezhető, ezek egyike maga a ~ (az egyedi értékek átlagától vett eltéréseinek négyzetes átlaga).

<standard deviation>

Sztereotípiá: a társas környezetről alkotott leegyszerűsítő kép. Rendet, struktúrát vetít a világba, ami megkönnyíti a gyors tájékozódást, leegyszerűsítő jellege miatt ugyanakkor torzítja a valóságot. A ~k gyakran vonatkoznak társadalmi csoportokra, sok-

szor alapulnak közmegegyezésen, és időben meglehetősen tartósan fennmaradnak. A szociális ~ megképzése során kis különbségek (pl. bőrszín) hamis ok-okozati kapcsolatok alapjává válhatnak (pl. bőrszínhez jellemvonás kapcsolódik), amelyeket a tulajdonság minden hordozójára általánosítanak. A ~k foglalkozási csoportok, társadalmi osztályok, világnézeti és vallási csoportok, kisebbségek, deviáns csoportok, nemi csoportok tagjaira egyaránt vonatkozhatnak.

<stereotype>

Szubjektív biztonság: Kro.: adott egyén személyes biztonságérzete, amely jelentősen befolyásolja az emberi magatartást és viselkedést. A → *biztonság* általában az elégedettség, hiánya az elégedetlenség érzését generálja. Az egyén egyedi tapasztalatok szerint érzékeli és értékeli az állapotot, amelyet biztonságnak, ill. bizonytalanságnak fogalmaz meg, ami által a két fogalom szubjektív válik. Sok tényező hatására alakul, változik az egyének és általuk a társadalom egészének biztonságérzete.

<subjective safety>

Szubjektív biztonságérzet: az egyes ember véleménye a → *bűnözésnek* való általános kitettségéről. Ez az érzet – a → *bűnözés* egyes különös szintű jelenségcsoportjait tekintve – eltérő.

<subjective safety>

Szubkultúra: devianciákat támogató alternatív normarendszer. Egy társadalmi csoportra jellemző, általa elfogadott kulturális tulajdonságoktól különböző – jellemzően a közösség által elutasított – nézetrendszer foglalatja. A megengedett, a társadalom többsége által elfogadhatótól a tilalmazott változatig (pl. bűnöző ~) terjednek típusai, pl. utóbbi körbe tartozik a galerikbe tömörült fiatalok konfliktusokat kiváltó ~ja. A lehe-

tőségek hiánya egy alternatív kultúra kialakulását hozza létre ezekben a csoportokban, amely a tagok számára is elérhető és megvalósítható értékeket, valamint státuszokat biztosít. A siker eszközei azonban jellemzően sértik a többségi – többek között a → *büntetőjogban* meghatározott – normákat.
<subculture>

Szubszidiaritás: az → *Európai Unió* egyik elve, amely szerint minden → *döntést* azon a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni, ahol az optimális informáltság, a döntési felelősség és a döntések hatásainak következményei a legjobban láthatók és érvényesíthetők. Ezért a közösségre csak az ezen a szinten hatékonyabban gyakorolható jogköröket ruházzák át a függetlenül eljáró tagállamok vagy a régiók.
<subsidiarity>

Szubszidiárius bűncselekmény: olyan kiegészítő jellegű tényállás, amelyben a törvényalkotó a „ha súlyosabb → *bűncselekmény* nem valósul meg” vagy a „ha más bűncselekmény nem valósul meg” fordulattal zárja ki a bűncselekmény megállapítását az alaki → *bűnhalmazatból*. A → *szubszidiaritás* a látszólagos alaki bűnhalmazatok egyik kiküszöbölési elve. Amikor a törvényalkotó a „ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg” fordulatot alkalmazza, akkor a ~t csak önállóan vagy kizárólag a nála nem súlyosabb szankcióval fenyegetett bűncselekmények mellett lehet megállapítani. Ilyen bűncselekmény többek között a garázdaság. A szubszidiaritás másik formájában a tényállás szövegében az „amennyiben más bűncselekmény nem valósul meg” fordulatot helyezi el a jogalkotó, ilyen pl. a kényszerítés bűncselekménye. Ebben az esetben a ~ nem állhat semmilyen más bűncselekménnyel alaki bűnhalmazatban függetlenül attól, hogy a másik bűncselekménynek enyhébb vagy súlyosabb a büntetési tétele.

<subsidiary criminal offense>

Szurkolói szerződés: egyedi szerződés a sportesemény → *szervezője* és a nézők között a sportesemények megtekintésére. A szervező hirdetményben közzétett általános szerződési feltételekben köteles meghatározni a sportesemény megtekintésének feltételeit. Ezekre a belépőjegyen, ill. a bérleten is utalni kell. A néző belépődíj fejében megtekintheti a sportlétesítményben megrendezett sporteseményt, alávetve magát a sportlétesítmény rendjének. Köteles betartani a szervező által meghatározott és szintén hirdetményben közzétett biztonsági előírásokat, nem folytathat a → *sportrendezvényt* megzavaró, megghiúsítható, más résztvevők testi épségét, vagyonát károsító, veszélyeztető tevékenységet.
<supporter contract>

Szuverenitás: általánosságban használt politikai és jogi kategória, amely szorosan kapcsolódik az → *állam* fogalmához, és annak egyik lényegi alkotóeleme. A legtágabb értelemben azt fejezi ki, hogy az emberi társadalom által létrehozott politikai intézmények hierarchiájában az államok helyezkednek el a legmagasabb szinten, mivel az államok rendelkeznek a → *hatalommal*. Az állam mindig szuverén, és e ~sal csak az államok rendelkezhetnek. Mivel minden állam ~a egyenlő terjedelmű, az államok egyenlők. A nemzetközi kapcsolatokban szuverénnek kell tekinteni azokat az államokat, amelyek e kapcsolatokban önállóan lépnek fel, tekintet nélkül lakosságuk és területük nagyságára, gazdasági és katonai potenciáljukra.
<sovereignty>

Szükségállapot: (1) az alkotmányos jogrend megdöntésére vagy a → *hatalom* kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az → *állampolgárok* élet- és vagyonbiztonságát tömeges mére-

tekben veszélyeztető, fegyveresen vagy fel-fegyverkezve elkövetett súlyos, erőszakos cselekmények, ill. elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén kihirdetendő ideiglenes, alkotmányos jogállapot, amelynek során külön törvényekben megállapított rendkívüli intézkedéseket vezetnek be. (2) Az → *állam* belső viszonyainak rendkívüli alakulásakor (pl. felkelés) alkotmányosan elfogadható → *intézkedések* összessége, ill. ezek jogszabályai. Ilyen esetben, a végrehajtó hatalom → *hatásköre* erősödik, (különleges szervek jöhetnek létre, pl. Honvédelmi Tanács), a törvényhozó és bírói hatalom pedig korlátozódik, ill. az alkotmányos jogok egy része (pl. emberi jogok) is korlátozható. A ~ alkotmányos szabályozásának döntő kérdése a ~ kihirdetésére jogosult szerv, szervek és eljárásaik rögzítése, ill. a ~ okának megszüntekor az alkotmányos rend helyreállítása. Az emberi jogok nemzetközi jogi védelméről szóló → *nemzetközi szerződések*, különösen a polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya és az emberi jogok európai egyezménye részletesen szabályozzák, milyen jogok függeszthetők fel ~ idején, és mikor alkalmazhatók a ~ szabályai. <state of emergency>

Szükséghelyzet: (1) egy cselekvő (természetes vagy jogi) személy saját életét, fennmaradását veszélyeztető helyzetében tanúsított, törvénybe ütköző magatartása jogellenességét vagy ezért való felelősséget kizáró és/vagy korlátozó feltétel. A ~ akkor áll fenn, ha a cselekvő kizárólag saját alapértékeinek sérelme és a jogellenes magatartás között választhat. A ~ elismerésének végső alapja, igazolása kettős: az ember, emberi közösség (→ *állam*) élethez, fennmaradáshoz (önfenntartáshoz) való jogának elismerése, amely a más (kisebb vagy azonos) jogi értékeket védő jogszabályok megsértését igazolja. A ~ elismerésében az önszegély gondolata lényeges, ugyanis ebben a helyzetben a cse-

lekvő olyan értéket véd (pl. saját, mások életét), amelyet a jogrendszernek, az államnak kellene megvédenie, de arra az adott helyzetben képtelen. Ezért a ~ lényeges követelménye: ne a cselekvő személy idézze azt elő. (2) A ~ valaki életét, testi épségét, vagyonát közvetlenül fenyegető, másként el nem hárítható veszély.

<emergency situation>

Szükségleti terv: a rendészeti feladatokat ellátó → *költségvetési szervek* szervezeti egységei (központi tervezésű → *előirányzatok* és → *szakanyagok* esetében a költségvetési szervek) által készített, a költségvetési előirányzatok, ill. a → *szakanyagszükséglet* megállapítását megalapozó, számvetésekkel és szöveges indoklással alátámasztott dokumentum.

<budget necessity plan>

Szükségvédőeszköz: (1) kimenekítéskor, ki-telepítéskor rövid időre alkalmazható, egyéni védőeszköz. Pl. szükségvédőruha, kapucnis anorák, overall, esőkabát, gumikesztyű, csizma, savszemüveg, szükséglégzésvédő, nedves, többbrétegű kendő a száj és orr elé kötve. (2) Nem rendszeresített, de célszerűen felhasználható, igénybe vehető eszköz.

<personal protective equipment>

Szünet: igazságszolgáltatási értelemben az az időszak, amelyen belül → *büntető-eljárási cselekmény* nem végezhető. Fajtái: törvénykezési (de a → *bíróság* ilyenkor is dönt pl. → *kényszerintézkedésekről*), munkaszüneti nap (de egyes nyomozati vagy kényszer-cselekmények ilyenkor is végezhetők), hivatalos munkaidőn kívüli időszak (de bizonyos megkezdett cselekmények folytathatók, halaszthatatlan nyomozási cselekmények végezhetők).

<pause>

T

Tagállami hatóság: a → *tagállami igazságügyi hatóság* és a tagállami → *nyomozó hatóság* gyűjtőfogalma.

<authority of a member state>

Tagállami igazságügyi hatóság: az → *Európai Unió belüli bűnügyi együttműködés* Magyarországi szabályozása alapján a más tagállam igazságügyi → *hatósága*. A ~ általában a → *bíróság* és az → *ügyészség*. Abban a kérdésben, hogy az adott szerv más ~nak minősül-e, végső soron a másik tagállam joga az irányadó.

<judicial authority of a member state>

Tagállami ítélet figyelembevétele: az → *Európai Unió belüli bűnügyi együttműködés* egyik intézménye, amelynek alapján a büntetőügyben hozott tagállami → *ítélet* – főszabály szerint – a magyar → *bíróság* ítéletével azonos érvényű. Nem vehető figyelembe a tagállami ítélet, ha az ítélet alapjául szolgáló eljárás súlyosan sértette a → *büntetőeljárás* során a → *terheltet* megillető – → *nemzetközi szerződésben* vagy európai uniós jogi aktusban rögzített – alapvető jogokat, ill. a tagállami ítélet alapjául szolgáló cselekmény vonatkozásában a terhelt a magyar törvény alapján gyermekkor miatt nem büntethető. A tagállami ítélet akkor sem vehető figyelembe, ha a terheltnek a tagállami ítélet alapjául szolgáló cselekményét Magyarországon vagy másik tagállamban jogerősen elbírálták, ill. a cselekmény érdeméről olyan

→ *határozatot* hoztak, amely azonos cselekmény vonatkozásában újabb büntetőeljárás megindításának akadályát képezi.

<consideration of a judgement from a member state>

Tagállami ítélet megfeleltetése: az → *Európai Unió belüli bűnügyi együttműködés* egyik intézménye, amelynek célja, hogy a büntetőügyben hozott tagállami → *ítélet* egyes rendelkezései, az abban kiszabott → *büntetés* vagy alkalmazott → *intézkedés*, valamint ezek jogkövetkezményei összeegyeztethetők legyenek a magyar törvénnyel. Erre akkor kerülhet sor, ha megtörtént a tagállami ítéletben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés végrehajtásának átvétele, ill. amikor megalapozottan feltehető, hogy az újabb → *büntetőeljárásban* a tagállami ítélet a Btk. visszaesésre vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását indokolja. A ~ során a → *bíróság* megállapítja a tagállami ítéletben szereplő → *bűncselekménynek* a Btk. szerinti minősítését, megvizsgálja, hogy a tagállami ítéletben kiszabott büntetés, ill. alkalmazott intézkedés összeegyeztethető-e a magyar törvénnyel. Ha nem, akkor a bíróság a tagállami ítélet rendelkezéseit, valamint a kiszabott büntetést vagy alkalmazott intézkedést a magyar törvénynek megfelelően átalakítja, ill. kiegészíti. A tagállami ítélet át nem alakított rendelkezéseit viszont a tagállami ítéletnek megfelelően kell figyelembe venni. A tagállami ítélet átalakítása, ill. kiegészítése nem eredményez

heti a tagállami ítéletben meghatározott büntetésnél, intézkedésnél súlyosabb büntetés vagy intézkedés megállapítását, ill. a büntetés vagy intézkedés hátrányosabb végrehajtását. A ~re irányuló eljárást a Fővárosi Törvényszék folytatja le.

<cross-compliance of a judgement from a member state>

Tagállamok közötti információcsere: a → *büntető joghatóság* gyakorlásával kapcsolatos összeütközések kezelésének egyik formája, amelynek keretében a legfőbb ügyész írásban tájékoztatást nyújt arról, hogy a megkeresésben megjelölt személlyel szemben a megkeresésben foglalt cselekmény miatt Magyarországon folyamatban van-e → *büntetőeljárás* (ha igen, mely → *ügyészség* vagy → *bíróság* előtt, ill. született-e jogerős → *határozat*). Ugyanilyen megkeresést a legfőbb ügyész is előterjeszthet más tagállami → *hatóság* felé, amennyiben → *adat* merül fel arra vonatkozóan, hogy a → *terhelttel* szemben ugyanazon cselekmény miatt másik tagállam is büntetőeljárást folytat.

<exchange of information between the member states>

Taktika: Á.: adott helyzetre megfogalmazott célkitűzés elérésére irányuló átgondolt, tervszerű magatartás, viselkedés, de leginkább eljárás, mesterfogás, fortély.

Rsz.: olyan eljárás, amely a beazonosítható középtávú célokhoz, lehetőségekhez igazítja a → *szervezet* konkrét cselekvési programját. Ennek keretében feladatszoportokat és az ahhoz szükséges erőforrásokat jelenítik meg a megoldás eljárásrendszerével együtt.

<tactic>

Taktikai kockázatelemzés: az igazgatás optimalizálására szolgáló eszközöknek, valamint az adott területen uralkodó helyzetre vonatkozó megbízható → *információ*knak az értékelése. Az értékelésre mindig a valós

idejű taktikai szituáció kontextusában kerül sor, és mindig az adott tevékenység típusához igazítottan.

<tactical risk assessment>

Taktikai parancsnok: a → *műveleti parancsnok*nak alárendelt csapatszolgálati vezető, aki megfelelő taktikákkal és az alárendelt erőkkel teljesíti a meghatározott feladatokat, kijelöli az alegységek telepítési rendjét, megbizonyosodik beosztottai eligazításáról, feladataik megértéséről, → *hatáskör*rükről, a szükséges eszközökről, ill. a → *csapatszolgálati erő* alegységei → *műveleti terv* szerinti tevékenységéről.

<tactical commander>

Találat: a → *Schengeni Információs Rendszerben* végrehajtott → *ellenőrzés* eredménye, amelynek segítségével a lekérdezést végző végfelhasználó (pl. → *rendőr*) megállapítja, hogy a rendszerben létezik egy olyan figyelmeztető jelzés, amely megfelel az általa bevitt (lekérdezett) → *adatok*nak. A ~ alapján a végfelhasználó megteszi a szükséges → *intézkedéseket*, vagy kérheti a nemzeti → *SIRENE* Irodát, hogy nyújtson kiegészítő → *információt* annak érdekében, hogy hatékonyan végre lehessen hajtani az előírt eljárásokat. Eltérő rendelkezés hiányában a figyelmeztető jelzést kiadó tagállamot tájékoztatni kell a ~ről és annak következményéről.

<hit>

Találkaerőszak: találkán vagy udvarlás közben kialakuló erőszakos viselkedés, amely egymással házassági viszonyban nem álló személyek között alakul ki. Lehet egy- vagy kétoldalú, és kimerítheti a → *bűnelkövetés* tényét. Megnyilvánulási formái az emocionális zsarolástól (pszichikai manipulációtól) a nemi → *erőszakon* át a fizikai erőszakig terjedhet. Motivációjaként a párkapcsolaton belüli hatalom megszerzését és megőrzését

tartják számon. Gyakorisága a ~ kritériumától függ; fiatalok kb. 20%-a él át ~ot. Az → *áldozatok* a pszichikai és fizikai sérüléseken túl a → *kockázatos viselkedésekre* is hajlamosabbá válnak.

<dating violence>

Támadásjelzési állapot: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a → *riasztórendszer* vagy egy részének olyan állapota, amelybe a behatolás- és támadásjelző rendszer egy → *támadásjelző eszköz* jelzésadására törént reakciója során kerül sor.

<hold-up alarm condition>

Támadásjelző eszköz: Mab.: a vonatkozó szabvány szerinti olyan eszköz, amely működtetésekor támadásjelzés vagy üzenet létrehozását váltja ki.

<hold-up device>

Támadásjelző rendszer: Mab.: a vonatkozó szabvány szerinti → *riasztórendszer*, amely olyan lehetőséget biztosít a felhasználó számára, hogy ha akarja, → *támadásjelzési állapotot* hozzon létre.

<hold-up alarm system>

Tanú: aki valamilyen történést, eseményt látott, hallott vagy más módon (pl. szaglás, tapintás) érzékelt, így a bizonyítandó tényről tudomása lehet. ~vá az válik, aki a → *büntetőeljárásban* tanúvallomást tesz. Ez a leggyakoribb → *bizonyíték*. A törvény főszabály szerint ~zási kötelezettséget ír elő mindenki számára, akiről feltehető, hogy a bizonyítandó tényről bármilyen forrásból származó tudomása lehet; e kötelezettség korra, nemre, vallásra, → *állampolgárságra* tekintet nélküli. A tanúvallomás megtagadását a törvény bizonyos esetekben lehetővé teszi, de a tanúzási kötelezettség nem vagy nem megfelelő teljesítése – hamis tanúzás – büntetőjogi szankcióval sújtható, vagy a tanúzás megtétele el-

járásjogi eszközökkel is kikényszeríthető. Erre a ~t figyelmeztetni kell. A ~nak eljárás jogai vannak, amelyeket a → *hatóság* köteles biztosítani számára.

<witness>

Tanú kutatás: → *adatgyűjtés* büntető-, polgári vagy egyéb hatósági eljárás tárgyát képező ügyekben, releváns → *információval* rendelkező személyek azonosítására.

<searching for witnesses>

Tanulmányi munkaidő-kedvezmény:

a munkáltató által nyújtott, általában tanulmányi szerződésben rögzített támogatás egyik lehetséges formája, amelynek során – amennyiben az oktatás vagy a vizsgázás munkaidőre esik – a munkáltató, az érintett kérelmére, mentesíti a munkavállalót a munkavégzési és rendelkezésre állási kötelezettség alól, ami lényegileg illetményfolyósítás nélküli szolgálatmentességgel jár. (Nem köthető tanulmányi szerződés, ha a tanulmányok elvégzésére a munkáltatói jogkört gyakorló eljáró a hivatásos állomány tagját kötelezte.) A szabadidő mértékét az oktatási intézmény által kiadott, a kötelező iskolai foglalkozás és szakmai gyakorlat időtartamáról szóló igazolás alapján állapítják meg. Ezen túl vizsgánként, ha pedig egy vizsganapon több vizsgatárgyból kell vizsgázni, vizsgatárgyanként – a vizsga napját is beleszámítva – 4 munkanap szabadidőt kell biztosítani. (Vizsgának az oktatási intézmény által meghatározott számonkérés minősül.) A diplomamunka, szak- és évfolyamdolgozat elkészítéséhez 10 munkanap szabadidő jár. Mindezeket a hivatásos állomány oktatásban, képzésben részt vevő tagja kérésének megfelelően a tanulmányi év folyamán kell kiadni. A hivatásos állomány iskolarendszeren kívüli oktatásban, képzésben részt vevő tagjának ~ csak abban az esetben jár, ha azt szolgálati viszonyra vonatkozó szabály elrendeli

vagy a tanulmányi szerződés megállapítja. ~ként ebben az esetben a szolgálati viszonyra vonatkozó szabályban meghatározott vagy a tanulmányi szerződésben megállapított mértékű szabadidőt kell biztosítani. A hivatásos állomány tagja részére a ~ tartamára távolléti díj jár, ha a korábban érintett tanulmányok folytatására őt a rendvédelmi szerv – szolgálati viszonyra vonatkozó szabály alapján – kötelezte, vagy a távolléti díj fizetését tanulmányi szerződés állapítja meg. <quasi reduction of working time due to studies>

Tanulmányi szerződés a szolgálati jogban:

a rendvédelmi szerv és a hivatásos állományú vagy a rendvédelmi szerv és a hivatásos állományba vételre tervezett magyar → *állampolgárságú* személy közötti megállapodás. A tanulmányi szerződés célja lehet egyfelől a hivatásos állományú magasabb szintű vagy valamilyen speciális képzettség megszerzésének támogatása a munkáltatói szerv részéről, másfelől a hivatásos állomány utánpótlásának biztosítása érdekében a hivatásos állományba vételre tervezett személy rendvédelmi szerv általi támogatása a rendészeti ismeretek és/vagy speciális (pl. tanár, informatikus, nyelvész) szakképzettség megszerzésére irányuló tanulmányokban. A tanulmányi szerződés irányulhat iskolarendszerű vagy → *felnötképzés* keretében folyó képzés teljesítésére is. A szolgálati jogban a tanulmányi szerződést, mint minden más foglalkoztatási jogviszonyban, a munkáltatói szerv részéről akkor kötik meg, ha az a munkáltató érdekeit szolgálja azzal, hogy képzett, ill. képzettebb munkatér fog a rendelkezésére állni, és a rendelkezésre állás legalább a szerződésben meghatározott ideig biztosított lesz. A hivatásos állományú, ill. a leendő hivatásos állományú szerződéskötési érdeke pedig abban áll, hogy a tervezett tanulmányok folytatásához anyagi támogatást, hivatásos esetében

továbbá szolgálatmentességet (szabadidőt), a hivatásos állományba tervezett esetében pedig foglalkoztatási garanciát kap, ha a tanulmányait a vállalt határidőben eredményesen befejezi. A tanulmányi szerződés jogi szabályozása a támogatások tartalmára vonatkozóan alapvetően szabad kezet biztosít a felek részére, így a közvetlen tanulmányi költségek (tandíj, tananyagköltség, vizsgadíj) mellett szállás- és utazási költségeket is magában foglalhat. Ezzel szemben a szabályozás pontosan meghatározza a szerződés-szegés következményeit. Sajátos szabálya a szolgálati jognak, hogy a nyelvi képzésre kötött tanulmányi szerződés esetén a tanulmányi költségekre adott támogatás összegének erejéig a hivatásos állományú nem jogosult nyelvpótlékra.

<study contract in service law>

Tanúvédelem: (1) a hazai vagy külföldi → *büntetőeljárás* bármely szakaszában a → *bíróság* által elrendelhető speciális → *intézkedések* olyan összessége, amelynek célja a büntetőeljárás sikerességének garantálása és az eljárás résztvevőinek fizikai vagy egyéb védelme. A ~ kiterjedhet az eljárásban érintett valamennyi olyan személyre (ill. e személyek hozzátartozóira is), akikkel szemben az eljárásban történő részvételükkel összefüggésben az élet vagy testi épség elleni közvetlen → *fenyegetés* vagy támadás veszélye áll fenn. (2) Az illetékes → *hatóságok*at terhelő, a → *tanú* személyét érintő intézkedések és sajátos eljárási eszközök életének, testi épségének és egészségének védelmére abból a célból, hogy vallomását megfélemlítés nélkül tehesse meg. Tanúvédelmi eszközök pl. a tanú személyi adatainak zárt kezelése, anonimitásának (→ *személyazonossága* fedésének) biztosítása, személynének fizikai védelme és a zömében ismert személyazonosságú tanúnak biztosított tanúvédelmi program a → *védett tanúval*.

<witness protection>

Tápegység: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a → *riasztórendszer* azon része, amely a behatolás- és támadásjelző rendszer vagy bármely része számára a tápellátást biztosítja.

<power supply>

Tárgyak/Dolgok internete: → IoT

Tárgyi bizonyíték: minden olyan tárgy (dolog), amely a releváns tény bizonyítására alkalmas, így különösen az, amellyel valamely cselekményt elkövettek, s azok → *nyomait* hordozza, vagy a cselekmény elkövetése útján jött létre, továbbá amelyet a cselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy amelyre a cselekményt elkövettek.

<material verification/proof>

Tárgyi eszköz: a „befektetett eszközök” főcsoportjába tartozó olyan anyagi eszköz, amely közvetlenül vagy közvetve, tartósan (1 évnél hosszabb ideig) szolgálja a → *gazdálkodó* tevékenységét. A hatályos szabályozás szerint a ~ök között a mérlegben azokat a rendeltetésszerűen használatba vett, üzembe helyezett anyagi eszközöket (földterület, telek, telkesítés, erdő, ültetvény, épület, egyéb építmény, műszaki berendezés, gép, jármű, üzemi és üzleti felszerelés, egyéb berendezés, ingatlanokhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogok), tenyészállatokat kell kimutatni, amelyek tartósan – közvetlenül vagy közvetett módon – szolgálják a vállalkozó tevékenységét, továbbá ki kell mutatni ezen eszközök beszerzésére (a beruházásokra) adott előlegeket és a → *beruházásokat*, valamint a ~ értékhelyesbítését. A ~ök csoportjába tartoznak: 1. ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok; 2. műszaki berendezések, gépek, járművek; 3. egyéb berendezések, felszerelések, járművek; 4. tenyészállatok; 5. beruházások, → *felújítások*; 6. beruházásokra adott előlegek.

<tangible asset>

Tárgyi postaláda: a → *hírszerzés* és a vele együttműködő személyekkel történő személytelen kapcsolattartás klasszikus eszköze. A természeti vagy épített környezetben megtalálható, jelentések, utasítások, eszközök elhelyezésére, kicserélésére alkalmas titkos hely.

<drop box>

TARIC (Tarif Intégré de la Communauté):

az EU tagállamai nyelvén működő, elektronikus „használati vámtarifa” nyílt internetes → *adatbázisa*, a → *vámeljáráásokban* kötelezően alkalmazandó → *vámtarifa* rendszere. Tartalmazza a → *Kombinált Nomenklatúrát*, az alkalmazandó vámtételeket, és az áruk → *vámjogi státuszának* rendezéséhez szükséges minden, főként → *kereskedelempolitikai intézkedést*.

<Integrated Tariff of the European Union – TARIC>

Tárolás: (1) nagy tömegű → *anyag* (tárgyi eszköz, készlet) huzamosabb ideig történő készletezése. (2) A közjogi szabályozókban és a szakmai anyagokban a → *raktározással* rokon kifejezés.

<storage>

Társadalmi halór: halászati őrzéssel és halállomány-védelemmel megbízott, halászati őri vizsgával rendelkező, korlátozott → *hatáskörben* eljáró személy, aki nem minősül → *rendészeti feladatokat ellátó személynek*.

<social fishing guard>

Társadalmi megítéléshez kapcsolódó elmélet: kommunikációelméleti megközelítés, amely szerint az egyén egy → *üzenet* hallatán azt azonnal elhelyezi elméje attitűdskáláján, és ennek megfelelően kezeli. A ~ szerint az attitűd három zónából áll: elfogadási sáv (egy kérdés esetén az általunk elfogadható állítások), elutasítási sáv (az el nem fogadható állítások) és az el nem kötelezettség sávja

(amikről az egyén nem tud dönteni). A hatékony befolyásolás figyelemmel van a partner attitűdzónájára, és nem törekszik gyökeres attitűdváltásra, mert ezzel könnyen az elutasítási sávba kerül. Hatékonyabb a „kis lépések” politikája, amelyekkel a partner az el nem köteleződés sávjából fokozatosan az elfogadási sávba terelhető.

<social judgement theory>

Társadalmi rend: (1) adott társadalom többségének értékeit, érdekeit kifejező szabályok, előírások és ezek mindennapi megvalósulása. A tényleges helyzet, a → *rend* bizonyos – még elfogadható – színvonalra adott társadalomban.

(2) A társadalomban követendő szabályok, előírások, szokások összessége és az ennek megfelelő, zavartalan tényleges állapot.

<social order>

Társadalmi veszély: mások személyét, jogait, az ország társadalmi, gazdasági, állami rendjét sértő tevékenység, mulasztás.

<social threat/danger>

Társadalmikötődés-program: vétség miatt egy évet meg nem haladó végrehajtandó → *szabadságvesztés*re elítéltek fogvatartási programja. Ebbe az elítéltet kérelmére be lehet vonni, és e lehetőségéről a bv. intézet a befogadástól számított 15 napon belül írásban tájékoztatja őt, egyben írásban nyilatkozta, hogy kéri-e bevonását. A kérelem elfogadásáról nem kell → *döntést* hozni, elutasításáról a bv. intézet parancsnoka → *határozattal* dönt. A bevont elítéltnak a bv. intézet egyéni → *reintegrációs programot* készít, ez alapján végezve az elítélt gondozását. A bv. → *pártfogó felügyelő* közreműködik az egyéni reintegrációs program kidolgozásában, megvalósításában. A bv. intézet ennek eredményességét a bv. pártfogó felügyelő bevonásával értékeli elemenként, ill.

szükség szerint módosítja azt. Az értékelés keretében a bv. pártfogó felügyelő háromhavonta jelentést készít a befogadó környezettel történő együttműködés eredményeiről.

<social liaison program>

Társadalomkritikai hagyomány: kommunikációelméleti megközelítés, amely a → *kommunikációra* úgy tekint, mint intellektuális kihívásra a társadalmi igazságtalanság ellen. Alapját a történelem során alakuló egyenlőtlenségek és a szenvedés igazságtalan eloszlása képezi (kizsákmányolás, igazságtalan hatalomkoncentráció). A ~ követői megoldást nem ajánlanak a problémák kezelésére, de felhívják a figyelmet a társadalom egyenlőtlen berendezkedésére, és etikai megfontolásra ösztönöznek.

<social criticism tradition>

Társadalomra veszélyesség: a magyar → *büntetőjogban* a → *bűncselekmény* fogalmának objektív tartalmi eleme. Ebben fejeződik ki az adott emberi cselekménynek az az immanens tulajdonsága, amely miatt az társadalmi szemszögből elvetendő: sérti vagy veszélyezteti valakinek az életét vagy jogait, avagy az ország törvényesen szabályozott társadalmi, gazdasági vagy állami rendjét. A ~ először az 1950. évi II. törvényben (Btá.) került a bűncselekmény törvényi fogalmába. A cselekmény ~ének a jogalkotásban is, és a jogalkalmazói gyakorlatban is jelentősége van. A jogalkotó számára a cselekmény absztrakt ~ének felismerése a büntetendővé nyilvánítás indoka. Adott magatartástípus akkor is veszélyes lehet a társadalomra, ha azt a jogalkotó nem ismeri fel, hiszen a ~ nem függ a jogalkotó akaratától, objektív kategória. A törvényhozó a társadalom adott időszakában meglévő értékrendje alapján dönti el, hogy az egyes emberi cselekmények közül melyek igényelnek büntetőjogi fenyegetettséget, tehát azt, hogy az ellenük

való védekezéshez büntetőjogi eszközöket kell-e igénybe venni. A jogalkalmazásban mindig konkrét cselekmények ~ének elbírálására kerül sor, ennek alapján állapítják meg a bűncselekmény tárgyi súlyát, amely a → *büntetés* kiszabásának meghatározó, irányadó pontja. Ha a konkrét esetben a jogalkalmazó arra a következtetésre jut, hogy hiányzik a cselekmény ~e, úgy nem kerülhet sor az elkövető → *büntetőjogi felelősségének* megállapítására. Ez azonban csak igen ritkán fordul elő az ítélkezési gyakorlatban. A büntetés kiszabása során nemcsak a cselekmény ~ét értékeli, hanem az elkövető ~e is befolyásolja az alkalmazandó büntetés nemét, mértékét és a végrehajtás módját is. <harmfulness to society>

Társtettség: a → *bűncselekmény* elkövetői dogmatikai értelemben mindazon személyek, akik a bűncselekmény megvalósításában a magyar → *büntetőjog* szerint közreműködhetnek. Az elkövetők körén belül → *tettség*ről és → *bűnrészségről* beszélhetünk. A tág értelemben vett tettség gyűjtőfogalma alatt a Btk. megkülönbözteti a szűk értelemben vett tettség, a ~ és a → *közvetett tettség* kategóriáit. A ~ esetén minimum két, büntetőjogilag felelősségre vonható személy valósítja meg a szándékos bűncselekmény → *törvényi tényállását* közösen (a ~ megállapíthatóságának objektív feltétele) és egymás cselekményéről tudva (a ~ megállapíthatóságának szubjektív feltétele). A ~ tehát feltételezi a → *bűncselekmény-elkövetési magatartás* megvalósításában való együttes részvétel mellett a szándékegységet is. A szándékegység megtörése esetén a tettestársak felelőssége a túllépés (excessus) szabályai alapján alakul. <coactor>

Tartalék: a → *csapatszolgálati erőből* parancsnoki póterőnek kiemelt → *szolgálati*

csoport. A ~ nagysága legalább a feladatra bevont → *csapatszolgálati egységek*, → *csapatszolgálati alegységek* összlétszámának 15%-a.

<reserve>

Tartalékállomány: a gondoskodó elbocsátás egyik intézménye, amely egyes esetekben lehetőséget teremt a közigazgatás, a rendvédelem vagy a honvédelem területén felmentett közsolgálati tisztviselők, hivatásos szolgálati és katonai jogviszonyba tartozók továbbfoglalkoztatására. ~ba a felmentési idejüket töltő olyan alkalmazottak tartoznak, akik esetében az adott közigazgatási, rendvédelmi vagy honvédelmi szervben belül további foglalkoztatásra nincs lehetőség. Lényege, hogy a munkáltató szervezetten, de az egyéni szempontokat is figyelembe véve támogatja a → *felmentéssel* érintett alkalmazottak újbóli elhelyezkedését. A ~ célja, hogy az → *állam* a képzett, tapasztalt munkaerőt a közszolgálaton belül tartsa meg. Alapesetben a ~ban tartás ideje megegyezik a → *felmentési idővel*.

<reserve staff>

Tartalék bevonulási hely: értesítési tervben a helyi körülményekhez igazított, rendvédelmi szervek vezetői által a különleges jogrend idejére kijelölt helyszín.

<quasi reserved designated service location for called-up/summoned staff>

Tartalékkészlet: a meglévők feletti, kiegészítő készletmennyiség; csak a döntő pillanatban felhasználható, raktározott → *anyagok*, áruk, eszközök összessége. Az alapkészleteket a fluktuációs készlet pótolja.

<reserve stock>

Tartalék vezetési pont (TVP): váratlan, előre nem tervezhető esemény bekövetkezése esetére felállított cél- és feladatmeghatá-

rozással rendelkező csoport, valamint a tevékenységéhez előkészített helyszín, amely az eredeti → *vezetési pont* sérülése, megsemmisítése esetén átveszi annak irányító funkcióját és feladatait. A ~ot a vezetői állomány és a vezetéstechnikai eszközök tervszerűen kikülönített részének felhasználásával hozzák létre. Rendeltetése a → *vezetés* folyamatosságának biztosítása. Az irányító funkció és a feladatok átvételéig a ~ folyamatos kapcsolatot tart fenn az állandó (fő) vezetési ponttal.

<reserved command post>

Tartalmi hamisítás: az → *okmányokkal* történő visszaélések leggyakoribb és legváltozatosabb formája, amely az okmány eredetileg bejegyzett → *adatainak* vagy egyes részeinek illetéktelen megváltoztatását jelenti. <counterfeiting of the content of a document>

Tartási költség: → *fogvatartott* köteles hozzájárulása fogva tartása költségeihez az országos parancsnok által megállapított összeggel – kivéve, ha önhibáján (→ *fegyelmi vétség*, → *bűncselekmény* elkövetése, ill., ha munkaképtelen állapotát szándékosan maga okozta) kívül nem dolgozik, és nem részeseül nyugellátásban vagy baleseti nyugellátásban. A hozzájárulás napi összege nem lehet kevesebb, mint az egy havi alapmunkadíj egy százaléka. A tanulmányok utáni térítésből és a terápiás foglalkoztatás keretében kapott pénzbeli juttatásokból hozzájárulás nem vonható. A nyugellátásban részesülő, intézetbe folyósított nem dolgozó elítéltnél a hozzájárulást ebből, dolgozónál a munkadíjából kell levonni.

<maintenance costs>

Tartózkodási engedély:

(1) valamely → *állam* által a területén való tartózkodásra kiadott engedély. (2) A → *Schengeni végrehajtási egyezmény* értel-

mében a szerződő felek egyike által kiadott bármilyen típusú engedély, amely a területén való tartózkodásra jogosít. Ez a meghatározás nem foglalja magában a szerződő fél területén → *menedékjog* iránti kérelem vagy ~ elintézése céljából való tartózkodásra jogosító, ideiglenes engedélyt.

<residence permit>

Tauffer Emil (1845–1891): börtönügyi szakíró, fegyházigazgató. Kolozsvári származású kereskedőcsalád sarja. Jogi tanulmányainak elvégzése után az igazságügy-minisztérium tisztviselője volt. Hosszabb ideig tanulmányozta külföldön a börtönügyet. Hazatérve a lipótvári és az illavai fegyház igazgatójaként tevékenykedett. Őt bízták meg Horvátország és Bosznia börtönügyének rendezésével, így tervei szerint építették meg a zenicai fegyintézetet. Külföldön is kiadott tanulmányait nagy tárgyi ismeret és széles látókör jellemzi. Főbb művei: *A börtönügy múltja (elmélete) jelen állása*, Pulszky Ágosttal, Pest, 1867.; *Der kroatische Strafgesetzentwurf*, Wien, 1880.; *A szabadságvesztés különféle nemeinek végrehajtása*, Budapest, 1880.; *Die Erfolge des progressiven Strafvollzuges*, Berlin, 1883.; *Bemerkungen zu dem Gesetzentwurf über die Vollstreckung der Freiheitsstrafen*, h. h és é. n.

A róla elnevezett Tauffer Emil-díj a bv. szervezet legmagasabb elismerési formája.

<Emil, Tauffer>

Taylor-jelentés: Peter Taylor főbíró (1930–1997, Newcastle upon Tyne, Lord Chief Justice of England) vezette bizottság által készített összefoglaló jelentés az 1989-ben az angol labdarúgókupa elődöntőjében, a Hillsborough Stadionban bekövetkezett, kilencvenhat halálos áldozatot követelő tragédia elemzése alapján, a → *sportrendezvények* biztosítási hibáiról, kiküszöbölésükre tett javaslatokkal együtt. A ~ radikálisan megváltoztatta a mo-

dern brit (majd európai) labdarúgás és egyéb sportágak rendezvényeinek biztosítását, ill. a sportlétesítmények biztonsági, biztonságtechnikai követelményeit. A ~következtetése szerint a szurkolói tömegek viselkedését teljes → *biztonságot* nyújtó, pusztán rendészeti módszerrel nem lehet kezelni, az komplex megközelítést igényel. Kizárólag büntetőjogi → *intézkedések* nem vezetnek eredményre, a sportrendezvények biztonságához fontos a lebonyolítással kapcsolatos → *kommunikáció* a klubok és a szurkolók, valamint a média irányába. Nagy problémát jelentett a szurkolók mérhetetlen alkoholfogyasztása, a nemzeti és nemzetközi futbalszervezetek vezetési alkalmatlansága, az infrastruktúrák, sportlétesítmények korszerűtlensége. A ~sürgette a szabálysértések, ill. → *bűncselekmények* elkövetőivel szembeni ítélezés felgyorsítását és a büntetési tételek emelését, az elkövetők sportlétesítményektől való távoltartására új jogintézmények megalkotását. A sportpálya védelmére javasolt „tilos vonal” bevezetésével a védett területekre illetéktelenül belépőket szigorú büntetés sújtja.

<Taylor Report>

Távfelügyelet, reagáló szolgálat: a → *magánbiztonsági* szolgáltatók/vállalkozások kombinált tulajdonvédelmi szolgáltatása, amelynek keretében – az ügyfél ingó vagy ingatlan értékeinek mechanikai és technikai védelme mellett – a telepített biztonságtechnikai berendezések riasztási jelzése alapján a szolgáltató → *járórszolgálatot* ellátó munkatársa meghatározott időn belül a helyszínre érkezik, és megbizonyosodik a védendő értékek sértetlenségéről, ill. jogsértő behatolása, gyanús körülmény észlelése esetén soron kívül intézkedik a bűnüldöző szervek riasztása érdekében.

<remote monitoring, response service>

Távoktatás: a tanítás-tanulás atipikus formája, amelyben a közvetlen helyett a köz-

vetett irányítás kapja a főszerepet. A ~ban a tanulás önirányítása meghatározó jelentőségű. A ~ra jellemző a didaktikai szerkezet zártsága, a tanulói önállóság növelése, a társadalmi nyitottság és az önművelés lehetősége. A ~ olcsóbb a hagyományos oktatásnál, ugyanakkor a ~i programok, tananyagok kifejlesztése a hagyományosnál jóval költségesebb. A korszerű infokommunikációs technológiák és eszközök jóvoltából bárhol lehetséges a tanulás, valamint az e-learning alkalmazása. A ~ elsősorban a felnőtteknek szól, mert élethelyzetük (a munka és család melletti tanulás) idő- és térbeli rugalmasságot igényel, ugyanakkor belső motiváltságuk és tanulási készségük erős. A ~ során a tanulói támogatások formái lehetnek: tananyag- és szervezői támogatás, oktatási csomag és konzultációs lehetőség (mentori, ill. tutori támogatás), valamint vizsga. A ~ fokozatosan nyer teret a rendészeti képzési, át- és továbbképzési rendszerben is.

<distance learning>

Távolsági védelem: a lakosság veszélyeztetett területről történő kimenekítése, kitelepítése, átmeneti elhelyezése befogadóhelyre. <quasi rescuing and extracting the population from a threatened area>

Team Consult-jelentés: a magyar → *rendőrség* helyzetéről, állapotáról külföldi (svájci) szakértők által 1991-ben készült felmérés (átvilágítás) eredményeként összeállított jelentés.

<the report of the Team Consult consultancy>

TECHINT (Technikai Hírszerzés): átfogó megnevezés, amely a hagyományos titkosszolgálati eszközök (pl. → *lehallgatás*) alkalmazásától az elektronikus eszközökkel folytatott felderítésig és tudományos módszerekkel kidolgozott eljárásokig terjed. A technikai információszerzés fogalma a távközlési csatornákból és adatátviteli

hálózatokból történő, továbbá a rejtjelző és irodatechnikai berendezések műszaki eszközökkel és módszerekkel való támadásával megvalósuló információszerzést foglalja magában. A távközlési csatornákból történő információszerzés a nemzetközi – elsősorban egyes külföldi kormányzati – távközlési csatornák támadásával valósl meg. A műszaki támadás a rejtjelző- és irodatechnikai eszközök működés közben keletkező, ill. azok valamely beavatkozással gerjesztett kísérőjelenségeinek vételére, feldolgozására és a támadott berendezéseken írt nyílt → *információk* visszaállítására irányuló, tudományos módszerek és technikai eszközök kombinált alkalmazásával folytatott tevékenység.

<Technical Intelligence>

Technikai biztosítás: Log.: (1) a → *logisztikai biztosítás* (támogatás) alrendszere, alapvető funkcionális folyamata. (2) A rendészeti feladatokat ellátó szervek és → *szervezetek* alaprendeltetéséből adódó feladatai végrehajtásához szükséges technikai eszközök biztosítására, azok üzemeltetésére, → *üzemben tartására* irányuló rendszabályok és tevékenységek összessége. A ~ folyamata a technikai eszközök rendszeresítésétől a használatból való kivonásáig (selejtezéséig) tart. A ~ főbb folyamatainak okai az alábbiak: 1. a technikai eszközök rendszeresítése, beszerzése, üzembehelyezése, lépcsőzése; 2. az üzemeltetés, használat normatív szabályozása és az üzemelés szakmai felügyelete; 3. az eszközök üzemeltetési feltételeinek biztosítása, az eszközök üzemben tartása (fenntartása) és a technológiai előírásoknak megfelelő tárolása; 4. az amortizálódott (üzemidőt, ill. a → *norma* szerinti futásteljesítményt teljesített eszközök), gazdaságosan nem javítható eszközök használatból való kivonása és pótlása; 5. fenntartási anyagbiztosítás.

<technical support>

Technikai elhárítás: objektumok helyiségeinek, berendezéseinek, biztonsági és összeköttetési eszközeinek műszaki-technikai eszközökkel történő ellenőrzése annak megállapítása céljából, hogy találhatóak-e illegálisan elhelyezett és működtetett lehallgató és/vagy megfigyelő berendezések, ill. eszközök.

<technical surveillance countermeasures>

Technikai kiszolgálás: Log.: (1) az → *üzemben tartás (fenntartás)* alrendszere. (2) A technikai eszközök és anyagok fenntartására irányuló mindazon tevékenységek összessége, amelyek biztosítják a meglévő technikai eszközök állandó hadrafoghatóságát, üzembiztos működését, a javításközi üzemeltetési normák teljesítését, élettartamuk növelését, továbbá a különböző igénybevételi és anyagnormák betartását.

<technical service>

Tehetség gondozás a rendészetben: a karriermenedzsment részeként végzett, nagy jelentőségű humán funkció, amely szoros kapcsolatban áll a kiválasztással, a beillesztéssel, az ösztöndíjas programokkal, a mentori tevékenységgel, a vezetői és a szakértői utánpótlás biztosításával, az emberierőforrás-fejlesztéssel és az ösztönzésmenteléssel. A munka világában, a munkahelyen értelmezhető tehetség – az egyik legelfogadottabb modell szerint – a következő elemekből építhető fel: 1. az átlag feletti általános képességből (pl. magas szintű elvont gondolkodás, jó memória, hatékony információfeldolgozási stratégia); 2. a kreativitásból (pl. originalitás, flexibilitás, problémáérzékenység); 3. a feladat iránti elkötelezettségből (érdeklődés, versenyszellem, kitartás, emocionális stabilitás), 4. az átlagot meghaladó speciális képességekből. A tehetségek menedzselése, a tehetségmenedzsment elvei szerinti működtetés feltételezi a folyamat megtervezését, megszervezését, irányítását

és permanens kontrollingját. A rendvédelmi → *szervezet*ekben folytatott tehetséggondozás nemcsak emberierőforrás-gazdálkodási feladat, hanem – hasonlóan más szervezetekhez – a szervezeti stratégia megvalósításának kulcskérdése is.

<talent management in law enforcement>

Telefonlehallgatás: elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított → *kommunikáció* lehallgatása, tartalmának megismerése, az észlelt technikai eszközzel történő rögzítése, majd tartalmuk ellenőrzése, értékelése és tárolása.

<wiretapping, eavesdropping>

Teljes határzár: az → *államhatár* egyes szakaszain a → *határforgalom* számára megnyitott → *határátkelőhelyeken* személyek, járművek és szállítmányok átléptetésének teljes szüneteltetése.

<total closure of the border>

Teljes készenlét: (1) szervezeti állapot a meghatározott feladatok elvégzésére. Feltételei: a vezetés és az irányítás, valamint az állomány feltöltöttsége, felkészültsége, ellátottsága anyagi-technikai és speciális eszközökkel. (2) Az önálló belügyi rendvédelmi szerv készenlétbe helyezésekor elrendelhető három fokozat közül a legmagasabb.

<full/highest state of alert>

Teljes lezárás: Közl.: a → *lezárt térség* felé irányuló valamennyi közlekedési résztvevő forgalmának → *elterelése*.

<total close-off>

Teljesítmény a rendészetben: Á.: (1) a tudás, a képesség, valamint a készség (kompetencia) valamilyen szintű és minőségű hasznosulása a munkavégzés során. (2) Adott → *munkakörre* vonatkozó meghatározott, elvárt követelmények megvalósítási szintje. Az egyénnel, az emberek egy adott csoport-

jával szembeni olyan elvárás, amelyet kívülről határoznak meg, ill. fogalmaznak meg.

Rsz.: adott rendvédelmi szerv személyi állománya egyes tagjainak a közös stratégiai és operatív célok érdekében tett erőfeszítései által bekövetkező rendészeti teljesítmény elérése.

Kép.: (1) az oktatási folyamat során a tanuló, hallgatók és más résztvevők magatartásában, tudásában, tevékenységében érvényesülő pozitív megnyilvánulások, produktumok, eredményességi mutatók, ill. ezek rendszere. Az eredményesség viszonyítási alapját a követelmények adják. (2) Az adott → *szervezet* által kijelölt feladatok elvégzésével kapcsolatban létező, bizonyos mennyiségi és minőségi elemekből álló változó, ill. ezek teljesülése. A teljesítménymegnevezést az eredményességgel párhuzamosan, pontosabban ehhez kapcsolva szokás használni. Szoros kapcsolata van az ebben érintettek teljesítményértékelésével, ugyanis a végeredményen – konkrét produktumon, ill. ennek paraméterén – túl, célszerű vizsgálni az annak érdekében megvalósult erőfeszítést is. Egyéni teljesítménynek tekinthető az elvégzett munka eredménye, amely a kitűzött céloknak és teljesítménykövetelményeknek való megfelelést eredményezheti. Az egyén teljesítményét általában a következő – három csoportba rendezhető – tényezők befolyásolják: 1. az egyén motivációi, erőfeszítései („Akarja-e?”); 2. az egyén tudása, képességei, készségei („Tudja-e?”); 3. a környezeti hatások („Hagyják-e?”).

<performance in law enforcement>

Teljesítményértékelési rendszer: eljárás az alkalmazottak teljesítményének, fejlődésének és képzési igényeinek, ill. azok teljesítésének meghatározott rendben történő felmérésére, megítélésére.

<performance assessment system>

Tenyérnyomat: tenyéren található fővonalak, fodorszalak ráncolatának kétdimenziós lenyomata.

<palm-print>

Terepszakasz: a → *csapatszolgálati egységek*, alegységek részfeladatai helyszínét kijelölő terület kisebb, áttekinthető része, vonal, sáv, szakasz.

<quasi area of operation>

Terhelt: büntetőeljárás résztvevő gyűjtőfogalma; a gyanúsított → *idézés* kézhezvételétől a jogerős bírósági → *határozat* meghozataláig az, akivel szemben a → *hatóságok* → *büntetőeljárást* folytatnak. A → *nyomozó hatóság*, → *feljelentés* alapjáni → *döntés* a büntetőeljárás megindításáról, feljelentett személyről beszélünk. A → *nyomozás* során már → *gyanúsított*tról lehet szó, a vádemeléssel egyidejűleg a ~ megnevezése a → *bírósági eljárásban* már → *vádolt* lesz. A → *büntetés* jogerős kiszabása, ill. a megrovás, → *próbára bocsátás* vagy → *javítóintézet*i nevelés alkalmazása után a megnevezés *elítél*tre, – felmentő ítélet után – jogerősen felmentettre változik.

<charged person>

Természetes személyek életének és testi épségének védelme: a vonatkozó jogszabályban előírt feltételekkel rendelkező → *magánbiztonsági vállalkozások*nak polgári jogi szerződésben vállalt azon védelmi szolgáltatása, amelynek keretében a meghatározott személy vagy személyek életének, testi épségének védelmét biztosító → *intézkedések* történnek nem hatósági eszközökkel.

<protection of lives and physical integrity of people>

Természeti veszély: (1) természeti esemény, jelenség, folyamat, helyzet következménye, ill. hiánya, az ezekben történő emberi beavatkozás vonzatainak káros hatása az egyénre, közösségre, a társadalomra, to-

vább ezek fenntartási körülményeikre. (2) Minden, az emberi életre → *kockázat*ot jelentő, a Földdel kapcsolatos (esetleg világtűrből eredő) folyamat. A ~forrás „geohazard” lehet: földtani (földcsuszamlás, vulkánkitörés), hidrometeorológiai (árvíz, szökőár, nagy erejű viharok), geofizikai (földrengés, geomágneses vihar).

<natural hazard>

Természetvédelmi őr: a nemzeti park-igazgatóság működési területén, esetenként azon kívül, az igazgatóság → *természetvédelmi őrszolgálat*ának tagja, → *rendészeti feladatokat ellátó személy*.

<nature protection guard>

Természetvédelmi őrszolgálat: egyenruhával, szolgálati igazolvánnyal, jelvénnel, maroklőfegyverrel, más technikai eszközökkel ellátott tagokból álló → *szervezet*, a természeti, valamint a védett természeti területek és értékek megóvására, megőrzésére, károsításuk megelőzésére, ami a hovatartozást illetően lehet állami, önkormányzati vagy polgári ~. A ~ a védett természeti területek kezeléséért felelős nemzeti park igazgatósági szervezetének része, amelynek tagjai a → *természetvédelmi őrök*.

<conservationist guard duty>

Természetvédelmi terület: az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb-nagyobb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, ill. ezek összefüggő rendszerének megőrzése, fenntartása. Lényegében minden esetben törvény vagy más jogszabály által védetté vagy fokozottan védetté nyilvánított, kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő földterület.

<nature conservation area>

Terror: megfélemlítő, kegyetlen, erőszakos módszer(ek), eljárás(ok) egyénekkal, tömegekkel vagy társadalmi osztályokkal szemben, főként hatalmi, politikai céllal.

<terror>

Terrorcselekmény: azon nemkívánatos esemény, cselekmény, amikor valaki állami szervet, más → *államot*, nemzetközi → *szervezetet* arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, illetve amikor az illető más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztatja, megzavarja, lakosságát megfélemlíti, nemzetközi szervezet működését zavarja, meghatározott személy ellen erőszakos, közveszélyt okozó vagy → *fegyverrel* kapcsolatos → *bűncselekményt* követ el.

A → *terrorizmus* visszaszorításáról szóló nemzetközi egyezmény szerint ~ek: légi jármű hatalomba kerítése, a polgári repülés biztonsága elleni jogellenes cselekmény, a nemzetközileg védett személyek (diplomáciai képviselők) élete, testi épsége, szabadsága elleni támadás, emberrablás, túszedés, súlyos, jogellenes fogva tartás, bomba, gránát, rakéta, automata tűzfegyver, levél-, csomagbomba használata, súlyos, tulajdon elleni bűncselekmény esetén személyeket fenyegető közveszélyokozás.

<terrorist act/activity>

Terrorelhárítás: az → *állam* és a mindenkori kormány alapfunkcióiból eredő feladat, azon cselekmények összessége, amelyeket a vonatkozó jogszabály a → *Terrorelhárítási Központ* (TEK) hatáskörébe utalt.

<counter-terrorism>

Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK): a → *nemzetbiztonságot*, a → *bűnüldözést*, a → *közbiztonságot* vagy más alapvető biztonsági érdeket sértő → *adatok* elemzésére, összevetésére hivatott speciális → *szervezet*, amely

a többszatszórás információs rendszere által képes lehet a → *biztonságot* veszélyeztető legátfogóbb kép összeállítására, az ország terror-, ill. esetleges más fenyegetettségére, a belső biztonsági helyzetre, a közbiztonság állapotára vonatkozó előrejelzések készítésére.

<Counter-terrorism Information and Criminal Analysis Centre>

Terrorelhárítási Központ (TEK): a → *Magyar Rendőrség* azon része, amely a rendészetet felügyelő miniszter közvetlen irányítása alatt országos illetékességgel végrehajtja a → *terrorcselekmény* és az ahhoz kapcsolódó más → *bűncselekmények* felderítését, megelőzését, megszakítását, szervezi, koordinálja az ilyen cselekmények elhárítását végző szervek tevékenységét, elemzi és értékeli Magyarország terrorfenyegetettségének helyzetét. Ellátja a számára meghatározott közjogi személyek, valamint → *kritikus infrastruktúrák* védelmét, kidolgozza a biztonsági intézkedési terveket. A rendvédelmi szervek felkérésére elfogja a bűncselekmények elkövetésével gyanúsítható fegyveres vagy felfegyverzett, ön- és közveszélyes személyeket, továbbá indokolt esetben végrehajthatja a kiadatási és átadási letartóztatásban lévő, kiemelten veszélyes személyek → *államhatárig* vagy külföldről Magyarországra történő kísérését.

<Counter Terrorism Centre>

Terrorfinanszírozás: a → *terroristák*, → *terror szervezetek* vagy → *terrorcselekményt* elkövetni készülő személyek, csoportok számára nyújtott bármilyen jellegetű – tipikusan anyagi – támogatás, amely akár közvetlenül, akár közvetve hozzájárul a felsorolt → *entitások* aktivitásához.

<financing terrorism>

Terrorfokozatok: a terrorfenyegetettség jellemzőihez igazodóan elrendelhető kü-

lönböző fokozatok összefoglaló elnevezése, amelyek jelölése Magyarországon (nemzetközi és szövetségi szinten is) 1–4. számmal történik. A ~at a tényleges → *fenyegetettség* mértékének megfelelően kell meghatározni azzal, hogy az 1-es fokozat jelenti a legmagasabb kockázatot.

<grades of terror alert; terrorist threat levels>

Terrorista: aki céljainak elérése, értékrendjének elfogadtatása és a többségi társadalomra kényszerítése érdekében intézmények, → *szervezetek* vagy csoportok ellen tömeges kárt, ill. tömeges, súlyos sérülést okozó eszközzel küldetészerűen követ el → *erőszakot*, a hatályos Btk. vonatkozó paragrafusaiba ütköző → *bűncselekményeket*. <terrorist>

Terrorista hálózat: a → *terrorszervezet*en belüli → *terrorista sejtek* gyűjtőcsoportja, amelynek tagjai lazábban kötődnek egymáshoz. Gyakran csak ideológiai vagy politikai közösségben kapcsolódnak a ~ tagjai, akik konkrét → *terrortámadás* előkészítésében, ill. végrehajtásában közösen nem vesznek részt. <terrorist network>

Terrorista sejt: a → *terrorszervezet* alacsonyabb szintű szervezeti eleme, amely általában 3–5 főt foglal magában. A ~ feladata egy adott támadás előkészítése és végrehajtása. Az egyes ~ek nem állnak kapcsolatban egymással, ezzel nehezítve a terrorelhárítási és más rendvédelmi szervek felderítési tevékenységét. A ~ek számos esetben hosszú ideig inaktívak, és igyekeznek beépülni a támadásra kiszemelt környezetbe.

<terrorist cell>

Terrorizmus: az → *erőszak*, a megfélemlítés stratégiája, az erőszak vagy az erőszak-

kal való → *fenyegetés* szándékos alkalmazása meghatározott célok elérése érdekében. A ~ definíciójának számos változata fog a szakmai és tudományos köztudatban. Ezek közös eleme, hogy a ~ célja a tetszőlegesen kiválasztott helyszínen és a véletlenszerűen jelen lévő egyének csoportja elleni rendkívül kegyetlen erőszak, megfélemlítés és elrettentés alkalmazásával a társadalom egészét megrázó drámai hatás kiváltása, valamint a → *terroret* alkalmazók elveinek és követeléseinek való engedelmeskedés elérése. Lényege a történetében fordulatot jelentő 2001. szeptember 11-i támadástól jellemzően nyílt erőszakkal, félelemkeltéssel, főként a 20. század utolsó harmadában az azzal való fenyegetéssel is megvalósuló, politikai, vallási célok eléréséhez alkalmazott kényszerítésben, államzsarolásban teljesedett ki. A nyílt erőszak célja a rendszer erodálása, destabilizálása, a → *kényszer* elfogadtatása a társadalommal, a bizonytalanság és a rettegés állandósítása. A ~ középpontjában valamilyen társadalomjobbító eszme áll. Elkövetői lehetnek magányos személyek (ők mentálisan gyakran zavartak), kis létszámú és diktatórikus szerveződésű terrorista csoportok (számuk világszerte több ezer) és nagy méretű → *szervezetek* (számuk 2017-ben nagyjából 200). A céljaik teljesítéséért küzdő egyének mellett (akik többnyire nem a szegény és alulképzett társadalmi rétegekből kerülnek ki) a ~hoz csapódnak perifériára szorult, bűnözői elemek is. A ~ gócpontjai Közép-Amerika, Egyenlítői Afrika, Közel-Kelet és Közép-Ázsia déli része, ebből a szempontból Európa viszonylag kevésbé érintett. A Global Terrorism Database 1970–2016 között 170 000 → *terrorcselekményt* tart számon, amelyeknek nagyjából ugyanannyi halálos áldozata volt. Többféle verziója fordulhat elő: Abortuszellenes ~: az abortusz eltörlése érdekében küzd. 1976–2016 között 269 abortuszellenes terrorcselekményt követtek el, ame-

lyeknek 12 halálos és 46 sebesült áldozata volt. Az abortuszellenes ~ az ezredforduló környékén volt a legaktívabb. Anarchista ~: a társadalom szerveződésének és fő szabályozóinak (törvények, kormány, parlament stb.) megszüntetéséért küzd. Célpontjai elsősorban a sajtó, kormányzat és → *rendőrség*. Az új évezredben kevésbé aktív formája a ~nak. Környezetvédelmi ~: a környezet védelmét kikényszeríteni kívánó ~. 1970–2016 között 133 cselekmény 70 halálos áldozatot és 46 sebesültet követelt. Az új évezredben akcióik száma folyamatosan nő.

Politikai ~: a társadalmi átalakulást (baloldali ~) vagy politikai függetlenséget (nacionalista ~) elérni kívánó ~. A baloldali ~ viszszaeszközölésben van, a nacionalista ~ szintje időben nagyjából állandó, időszakos fellángolásokkal. Vallási ~: a népcsoportok vallásával összefüggő, de nem feltétlenül vallási célokat kikényszeríteni kívánó ~. Az akciók jelentős része iszlamista indíttatású. Motivációi között szerepelhetnek az iszlám vallású bevándorlók jogainak és gazdasági helyzetének kérdése ugyanúgy, mint az országok belső szerveződésének és a világpolitikának iszlamista szellemű átalakítása. A vallási ~ az egyik leggyakoribb verzió. A ~ ellen való fellépés a → *terrorelhárítás*. A ~ történelmi jelenség, amelynek jelenkori cselekményi formáját és annak szankcionálását a hatályos Btk. írja le.

<terrorism>

Terrorszervezet: a hatályos Btk.-ban leírt → *bűncselekmények* tervezése és elkövetése céljából létrehozott → *szervezet*, amely a céljai elérése érdekében a → *terrorizmus* eszköztárát veszi igénybe, valamint az eszközöket változatos taktikai megoldásokkal alkalmazza.

<terrorist organization>

Terrortámadás: (1) egy ország büntető törvénykönyve, ill. a nemzetközi jog szerinti →

bűncselekmény, amelynek jellemzője a nyilvánosság, a kegyetlen → *erőszak*, a megfélemlítés, a kikényszerítő törekvés.

(2) Megfélemlítő akció.

<terrorist attack>

Terrorveszély: olyan helyzet, amikor ellenőrzött, részben ellenőrzött → *információk* az ország konkrét ~kiterjedésére utalnak, ill. közvetlen → *terrorcselekményre* konkrét információk vannak vagy azonosították annak konkrét előkészületeit.

<terrorist threat>

Terrorveszélyhelyzet: megelőző, reagáló és felszámoló → *intézkedéseket*, tevékenységeket kiváltó állapot, konkrét → *terrortámadásra* utaló → *információk* alapján. A terrortámadás, ill. annak veszélye esetére különleges jogrendi elem vezethető be.

<terrorist threat situation>

Területen maradás joga: a → *menedékkérők* általános jogai közé tartozó azon lehetőség, amely szerint a nemzetközi védelmet kérő → *külföldi* a kérelme jogerős elbírálásáig az ország területéről nem távolítható el. A főszabály alól azonban vannak kivételek, így a magyar szabályozás szerint azok a menedékkérők, akik ismételt, többedik alkalommal kérnek menedéket hazánkban (ha második kérelmét közvetlenül a → *kiutasítása* végrehajtása előtt nyújtja be, és azt a → *hatóság* elfogadhatatlanként elutasítja, ill. ha a második eljárásban végleges elutasító döntés született). A 2015 augusztusától bevezetett → *tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet* esetén, ha a kérelmező a → *transzitzónában* nyújtja be a kérelmét, és ott helyezik el, számára a ~ nem biztosított.

<right to remain on territory>

Területhez hozzáférés: potenciálisan védelmet nyújtó ország területére történő bejutás, amelyhez rendszerint egy meghatáro-

zott ideig terjedő tartózkodási jog kapcsolódik. Ez tehát nemcsak az adott, potenciálisan védelmet nyújtó ország területére történő bejutást jelenti, hanem az ügyintézéshez szükséges hosszabb-rövidebb tartózkodási jogot is. E tartózkodási jogot a → *területen maradás jogának* nevezi a nemzetközi menekültügyi terminológia, amely így a területhez való hozzáférés logikus és szükség-szerű kiterjesztésének tekintendő. Általános szabály, hogy az → *államoknak* szuverén joguk szabályozni a külföldi → *állampolgárok* területükre való beutazását és ott történő tartózkodását, ill. a (saját) állampolgároknak minden esetben joguk van beutazni → *állampolgárság* szerinti hazájukba. Magyarország tekintetében – a nemzetközi és hazai jogi szabályozás alapján – ugyancsak tilos az üldöztetés vagy más súlyos sérelem veszélyének kitett személyek visszafordítása (→ *visszaküldés tilalma*). Az uniós jog keretében az EU Alapjogi Chartája rendelkezik a → *menedékjogról*, ill. a visszaküldés tilalmáról. A → *menedékkérőknek* a származási országból a számukra → *biztonságot* nyújtó területig történő érkezése nem szabályozott, és az gyakran irreguláris körülmények között történik.

<access to the territory>

Területi ellenőrzés: a → *forgalom-ellenőrzés* azon módszere, amellyel egy nagyobb terület, általában egy közigazgatási egység teljes területe egyszerre kerül → *ellenőrzés* alá → *álló ellenőrzések* és → *mozgó ellenőrzések* alkalmazásával.

<areal controlling>

Területi menedékjog: a → *menedékjog* elterjedt formája, amely abban az esetben biztosítható, ha a → *külföldi* a származási országát elhagyva a befogadó országban, ill. annak területén kér menedéket. A ~ra vonatkozó legfontosabb jogi dokumentum a → *menekültek helyzetére vonatkozó nemzetközi*

egyezmény, amelynek alapján a → *nemzetközi védelem* egyik alapfeltétele, hogy a kérelmező az → *állampolgársága* szerinti országon kívül tartózkodjon, és ne tudja vagy az üldözéstől való félelmében ne kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni, továbbá hogy állampolgársággal nem rendelkezve, korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodjon.

<territorial asylum/protection>

Területi szakmai gyakorlat: Kép.: (1) a → *rendészethez* kapcsolódó szakképesítés megszerzése keretében folyó felkészítés gyakorlati jellegű, a végrehajtó szerveknél, valós körülmények között, mentorok felügyelete alatt megvalósuló fontos összetevője, amelynek feltételeit lényegében az adott rendvédelmi szerv vezetése biztosítja, és amelynek során a szakképzésben részt vevő elsajátíthatja, megerősítheti az adott rendvédelmi pálya által is igényelt gyakorlati tudáselemeket, kompetenciákat. (2) A szakképesítés megszerzéséhez szükséges és előírt, meghatározott munkaterületen, munkakörben korábban megszerzett elméleti ismeretek életszerű körülmények között, gyakorlati tevékenység formájában – felügyelet alatt – történő alkalmazása, gyakorlása, amelynek időtartamát az adott szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye tartalmazza.

<field practice/work placement at a specialised law enforcement organisation>

Terv: a → *szervezet* és a környezet állapotváltozásának a kitűzött cél eléréséig történő előrelátása, a szervezet által elérni kívánt állapotmodellje és ehhez szükséges cselekvésprogramja.

<plan>

Tervezés: Á.: vezetési funkció és tevékenység, amelynek a középpontjában a jövő, egy jövőbeni állapot, helyzet, elérni kívánt cél

vagy célok állnak. A ~ terméke maga a → *terv*. Tartalmát és célját tekintve elkülöníthető döntés-előkészítő és döntéskivitelező ~t.

Rsz.: (1) olyan tudatos emberi tevékenység, amelynek során a → *szervezet* jövőbeni állapotának előreláttatása, ezzel kapcsolatos cselekvési változatok kidolgozása, ill. egy cselekvési program részletes kimunkálása, formába öntése realizálódik. (2) Az a vezetési funkció, amelynek gyakorlása során az adott szintű rendszeti vezető (parancsnok) a megoldandó feladatokat a rendelkezésre álló erők-eszközök, valamint a közbiztonsági, közrendvédelmi, bűnügyi, határrendészeti operatív helyzet tükrében időrendi, fontossági sorrendben személyhez (szervezethez) kötöten csoportosítja a feladatok kellő időben történő szervezett végrehajtása érdekében. <planning>

Tervezett drogok: tiltólistán szereplő → *anyagok* kémiai szerkezetének módosításával létrehozott → *drogok*. Molekuláris szerkezetük hasonlít az → *illegális drogok*é, de az illegális drogok listáján még nem szerepelnek, így fogyasztásuk nem tiltott. Pontos összetételük a forgalmazás kezdetén általában nem ismert, így használatuk következményei is ismeretlenek. A pszichoaktív anyaggá minősített vegyületcsoportokról szóló rendelet jelentősen korlátozza a ~ forgalmazását.

<designer drugs>

Tervszerű megelőző karbantartás: időszakos, ciklusos karbantartási eljárás. A ~ lényege, hogy a → *szervezet*nél előre meghatározott időközönként felülvizsgálati, javítási vagy alkatrészcsere-szándékkal tervszerűen leállítják az eszközöket függetlenül attól, hogy észlelnek-e meghibásodást. Ezt a módszert elsősorban ott alkalmazzák, ahol a váratlan meghibásodás anyagi vagy

egyéb (elsősorban biztonsági) következményeit feltétlenül célszerű elkerülni (pl. repülőeszközöknél). A leállítás ütemének (a ciklusrendnek) a meghatározása idő- vagy teljesítményarányos alapon történhet.

<scheduled preventive maintenance>

TESTA-NG kommunikációs hálózat (Közigazgatási rendszerek közötti transzeurópai telematikai szolgáltatások új generációja): az → *Európai Unió* által létrehozott és az → *eu-LISA* ügynökség által üzemeltetett, biztonságos, megbízható és hatékony információcserét lehetővé tevő, → *internet* feletti → *VPN* hálózati szolgáltatás, az Európai Bizottság zártkörű hálózata, amely a közigazgatási rendszerek közötti biztonságos transzeurópai telematikai kommunikációra szolgál. A TESTA-NG negyedik generációs felhőalapú, titkosított, időbélyeget használó kommunikációs hálózatként nyújt szolgáltatásokat az Európai Unió bűnüldözési szervei számára.

<Trans European Services for Telematics between Administrations New Generation>

Testi kényszer: az → *intézkedés*nek ellenszegülő személlyel szemben alkalmazott fizikai – megfogás, lefogás, ellökés, elvezetés, önvédelmi fogás formájában megvalósuló – tevékenység az ellenállás megtörésére. A korlátozott ~ (megfogás és a lefogás) csak az állandóan, ill. ideiglenesen kényszergyógykezeltnél, továbbá a kóros elmeállapotúvá vált → *fogvatartott*nál alkalmazható. <physical constraint>

Testüreges átvizsgálása: eldugott tiltott tárgy megtalálására a → *fogvatartott* biztonsági szempontból történő testvizsgálása személymotosáskor. Kizárólag csak orvos végezheti.

<inspection of body cavities>

Tettenérés: a → *bűncselekmény*, szabálysértés, ill. a közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegés elkövetésének a megszakítása, valamint az ilyen cselekmény elkövetőjének a cselekmény elkövetését követően a cselekmény helyszínéhez közel, az elkövetés után rövid időn belül történő megtalálása. <catching someone in the act/red-handed>

Tettesség: büntetőjogi kategória és gyűjtőfogalom. A → *bűncselekmény* elkövetői dogmatikai értelemben mindazon személyek, akik a bűncselekmény megvalósításában a magyar → *büntetőjog* szerint közreműködhetnek. Az → *elkövetők* körén belül ~ről és → *bűnrészességről* beszélhetünk. A tág értelemben vett ~ gyűjtőfogalma alatt a Btk. megkülönbözteti a szűk értelemben vett ~et, a → *társ tettesség* és a → *közvetett tettesség* kategóriáit. A ~ fogalma tehát a büntetőjogban két értelemben használatos. Tág értelemben az elkövetők egy csoportjának gyűjtőfogalma. A tág értelemben vett tettestípusú elkövetők képezik a bűncselekményt elkövető személyek nagyobb → *társadalomra veszélyességű* csoportját. A ~ szűk értelemben az önálló, egyedüli vagy közvetlen tettesre utal, akinek közreműködése nélkül nem jön létre bűncselekmény. A bűncselekmények normatív meghatározásában a szűk értelemben vett tettes magatartását határozzák meg. ~ esetén a személy a bűncselekmény → *törvényi tényállását* egyedül, kizárólag saját cselekményével valósítja meg, amelyhez más személy részéről csak ún. tényálláson kívüli magatartás, bűnrészesség kapcsolódhat. A gondatlan bűnösségű és a → *mulasztásos bűncselekmények* elkövetése kizárólag önálló tettesi elkövetői minőségben képzelhető el.

<offender/principal>

Tevékeny megbánás: a törvényben meghatározott → *bűncselekmények* esetében →

büntethetőséget megszüntető ok vagy a → *büntetés* korlátlan enyhítésére lehetőséget biztosító rendelkezés. A ~ körében nem büntethető az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni, ill. a szellemi tulajdonjog elleni vétség vagy az ezen deliktumok háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntetési alakzata miatt az elkövető, ha a bűncselekmény elkövetését a vádemelésig beismerte, és → *közvetítő eljárás* keretében vagy azt megelőzően, de a közvetítő eljárás keretében született megállapodásban jóváhagyva, a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette. A jóvátétel nem kifejezetten kártérítést jelent, mértéke és módja a sértettől függ, megnyilvánulhat bocsánatkérésben, megbánás tanúsításában, a sértett részére járadékfizetésben vagy a károk pénzben történő megtérítésében is. Ahogyan az a vonatkozó rendelkezésből kitűnik, a ~nak nem minden bűncselekmény esetén van helye, csak azokban az esetekben, ahol a → *sértett* sérelmeinek reparálása, az őt ért károk megtérítése olyan kiemelt érdek, amely mellett az → *állam* büntető igénye háttérbe szorítható. Alkalmazása csak akkor lehetséges, ha a bűncselekmény → *vétségként* vagy háromévi → *szabadságvesztésnél* nem súlyosabban büntetendő → *büntettként* van a törvényben megfogalmazva. Az ezt meghaladó, de ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntettek esetében a törvény csupán a büntetés korlátlan enyhítésére ad lehetőséget.

<active repentance>

Tevékenységitárányítás: a → *hívásfogadó központokon* keresztül megtett, a → *közbiztonságot*, a → *közrendet* vagy az → *államhatár* rendjét sértő, veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt magában fog-

láló lakossági bejelentések, valamint a más forrásból származó ilyen tartalmú → *információk* rendszeti kezeléséhez szükséges rendőri erők, eszközök és tevékenységeik célszerű működtetése.

<operations management>

Tevékenységyrányítási központ: a megyei rendőr-főkapitányságok és az illetékességi területükön lévő rendőrkapitányságok ügyeleti feladatait központosított formában ellátó, osztály- vagy főosztályjogállással létrehozott állandó ügyeleti szervezeti egység.

<operations management center>

Térinformatika: objektumok és jelenségek térbeli kiterjedésével, elhelyezkedésével, kapcsolatrendszerének feltárásával és elemzésével foglalkozó tudomány és módszertan.

A ~ magában foglalja a térbeli → *adatok* gyűjtésének, adatok digitális előállításának, integrálásának és elemzésének folyamatát, ill. az elemzések megjelenítését.

<geographical information system – geoinformatics>

TÉSZ (tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés): a → *szabadságvesztés* leg súlyosabb változata, határozatlan idejű → *büntetés*.

<life imprisonment without the possibility of parole>

Tévedés: Á.: hétköznapi értelemben a valóság valamely jelenségéről vagy összefüggéséről alkotott hamis gondolati kép.

J.: a → *büntetőjogban* a ~ a → *büntethetőséget kizáró okok* között található, a → *bűnösséget*, ezen belül a → *szándékosságot* kizáró ok. A jogi ~ körébe tartozik valamilyen tény, körülmény ismeretének hiánya is. A szándékosság értelmi-tudati oldalával áll összefüggésben, ennek megfelelően a Btk.

megkülönbözteti a ténybeli és a → *társadalomra veszélyességben* való ~t.

A ténybeli ~ szabálya szerint nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott. A szándékosság értelmi-tudati összetevője a → *bűncselekmény* tényállási elemeinek – tehát a tények – tudata. Így amennyiben az elkövető a cselekmény elkövetésének pillanatában nem tudott egy olyan tényállási elemről (tényről), amely a bűncselekmény → *törvényi tényállásában* szerepel, a szándéka nem fogta át teljes mértékben a tényeket, ezért amiatt a tény miatt nem büntethető. Ebben az esetben az elkövető cselekményét az elkövetéskori tudatában tükröződő tényeknek megfelelően kell megállapítani, tehát azt a tény, amelyről nem tudott, ki kell hagyni a tényállásból. A ténybeli ~ szabályának alkalmazása az elkövető cselekményének minősítését többféleképpen befolyásolhatja. Lehet, hogy a tény az adott bűncselekmény vonatkozásában jelentős (releváns), és így nem állapítható meg bűncselekmény, és az elkövető nem büntethető. Pl. ha valaki ~ből másnak a kabátját veszi le a fogasról, és megy benne haza, nem valósítja meg a lopás bűncselekményét, ugyanis a lopás elkövetéséhez szükséges annak a felismerése, hogy a dolog idegen, tehát nem az elkövető tulajdona. Lehet az is, hogy a ~ miatt más bűncselekmény megállapítására nyílik lehetőség. Pl. ha az elkövető nincs tisztában azzal, hogy az általa bántalmazott → *sértett* hivatalos személy, abban az esetben → *hivatalos személy elleni erőszak* miatt nem, csak a tettelegesen becsületsértésért vagy a testi sértésért vonható felelősségre. Azonban az is lehetséges, hogy az elkövető olyan tényben tévedett, amely az adott bűncselekmény vonatkozásában irreleváns. Így pl. amennyiben az elkövető más személyt öl meg, mint akit eredetileg szándékozott, nem mentesíti a → *büntetőjogi felelősség* alól, és cselekménye emberölésnek minősül.

A ~ másik fajtája a cselekmény társadalomra veszélyességében való ~. Ez a szándékosság értelmi-tudati oldalának másik összetevőjével áll összefüggésben, amelyet a cselekmény jogellenességének, erkölcsi elítélendőségének tudata vagy a magatartás veszélyes jellegének felismerése közvetít. A társadalomra veszélyességben való ~re hivatkozni csak alapos okkal lehet, a törvény nem tudása nem elegendő erre. Alapos oknak számít azonban, ha a bűncselekmény törvényi tényállásában megfogalmazott keretdiszpozíciót kitöltő alacsonyabb szintű jogszabályt nem vagy nem megfelelően ismeri az elkövető, vagy a hatóságtól kapott téves jogi tájékoztatást annak tartalmára vonatkozóan. Ugyancsak kizárja a társadalomra veszélyesség tudatát, ha az elkövető azt hiszi, hogy jogos védelmi helyzetben (vélt jogos védelem) vagy végszükségi helyzetben (vélt végszükség) cselekszik.

Fontos kiemelni, hogy a ~ nem zárja ki a büntethetőséget, ha azt → *gondatlanság* okozta, és a törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli.

<mistake>

Tévképzet: mély meggyőződéssel vallott tévhit, amely semmibe veszi a racionális ellenérveket. → *Áldozata* állíthatja pl., hogy szomszédja meglopja, vagy összeesküvés áldozata lett, és állítását fenntartja minden ellenérvvel szemben. A nem irracionális ~ek félrevezethetik a rendészeti szerveket, de szélsőséges esetben a → *bűnelkövetést*, akár gyilkosság elkövetését is motiválhatják. Egyes pszichiátriai zavarok tünete (pl. → *skizofrénia*), de ~ek létrejöhetnek → *drogok* hatására is (pl. → *alkoholizmus*).

<delusion>

TFTP (terrorizmus finanszírozásának felderítését célzó program): az → *Európai Unió* és az Amerikai Egyesült Államok között, 2010. augusztus 1-jétől hatályba lé-

pett megállapodás, amelynek célja, hogy → *nemzetközi szerződés* keretében szabályozza az EU és az USA között a → *terrorizmus* elleni harc keretében folytatott információcsere-t, és amelynek tárgya az EU-ból származó pénzügyi üzenetadatoknak a feldolgozása és az USA-nak történő átadása.

<Terrorist Finance Tracking Programme>

Tiltás: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásjelző rendszer egy részének olyan állapota, amelyben annak riasztási állapotáról nem küldhető értesítés, és amely (tiltási) állapot mindaddig fennmarad, amíg a behatolás- és támadásjelző rendszernek vagy egy részének hatástalanítása meg nem történik.

<inhibition>

Tiltott célszemély: Mab.: a diplomáciai, konzuli képviselő vagy az ezekkel egy tekintet alá eső nemzetközi → *szervezet* tagja, akinek a tevékenységére a törvény szerint nem irányulhat → *magánnyomozás*, ellenében a → *részleges tilalom alá eső célszemély* kategóriába eső személlyel.

<forbidden/unallowed target person>

Tiltott határátlépés: az → *államhatár* engedély nélkül vagy meg nem engedett módon való átlépése. Magyarországon a ~ vagy annak kísérlete szabálysértésnek minősül, s az eljárás a → *rendőrség* → *hatáskörébe* tartozik. Ugyanakkor az a személy, aki másnak nyújt segítséget az államhatár jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez, → *büntettet* követ el.

<illegal border crossing>

Tiltott légtér: a → *légtérnek* az a része, ahol a légi közlekedés állandó jelleggel tilos.

<forbidden atmosphere>

Tippkutatás: a → *titkos kapcsolat* létesítésének egyik kezdeti mozzanata, amelynek

során a konkrét szakmai feladat ismeretében megállapítják a szakmai feladat végrehajtására – műveleti lehetőségeik és alkalmazásuk okán – szóba jöhető személyeket. <searching for tips>

TIR: több tevékenység és rendszer rövidítésére használt mozaikszó. Ezek részletesebben: 1. Tevékenységirányítási rendszer: a rendészeti események gyors és szakszerű kezelését biztosító → *adatbázis*, térinformatikai alkalmazás, kommunikációs hálózat, intézkedő és végrehajtó erő/eszközök és szabályozási dokumentumok szervezett egysége, amelyet a → *rendőrség* tevékenységirányítási feladatainak végrehajtása érdekében alakítottak ki. A ~-t az országos rendőrfőkapitány 2015-ben kiadott utasítása alapján hozták létre a rendőrség → *intézkedést* kiváltó eseményeinek szervezett, hatékony végrehajtására. A ~ kommunikációs kapcsolatban áll az → *ESR-112*-vel, a mobil eszközökkel, valamint a katasztrófavédelem és a mentőszolgálat rendszereivel. A ~ alapját a Tevékenységirányító Központ (TIK), a Hívásfogadó Központ (HIK) és a bevetési egységek alkotják. A TIK a rendőrség megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságai és rendőrkapitányságai ügyeleti feladatát látja el központosított formában. 2. A ~ térkép, amely megjeleníti a közterületen GPS-jeladóval ellátott, EDR-rádióval rendelkező egységeket, valamint az azokkal kapcsolatos adatokat, → *információkat* (így pl. pontos pozíció, hívónév, egység típusa, egység létszáma, az egységbe beosztottak neve, rendfokozata, az egységhez tartozó felszerelés, járókörzet, egyéni kompetenciák). 3. A~ esetirányításhoz tartoznak a hívásfogadó rendszeren keresztül a hívásfogadó központokban kezelt segélyhívások során keletkezett adatlapok és hangkapcsolatok, az esemény térképen (geokódolást követően térképi felületen) jelölt helyszíne, a bejelentő neve, telefonszáma, a bejelentés típusa, minősítése (prioritás foka), a bejelentő

elmondása alapján a hívásfogadó operátor által rögzített adatok. 4. A → *3M Webes alkalmazás*.

A TIK ügyeletes feladata az általa koordinált feladatokkal kapcsolatban az egységek státuszának a beállítása, az EDR-diszpécseri feladatok ellátása, a segély- és EDR-vészhelyzeti hívások kezelése, valamint a → *napi jelentés* elkészítése. A ~ tartalék rendszere a → *Safe TIR*. Idekapcsolódó további programok, szoftverek: 1. Természetvédelmi információs rendszer: országos kiterjedésű térinformatikai (→ *GIS*) alkalmazás segítségével, böngészőből kezelhető internetes → *adatbázis*, amely a védett objektumokhoz kapcsolódó, földrajzi helyhez kötődő → *adatok* gyűjtésével, tárolásával és feldolgozásával komplex → *információkat* biztosít a természetvédelmi stratégiai tervezéshez, a hatósági tevékenységhez, Magyarország mindenkori természeti állapotára vonatkozóan hazai és nemzetközi jelentésekhez, valamint a természetvédelmi kezelések, beavatkozások és egyéb külső hatások következményei értékelésének támogatásához. Ezek mellett tájékoztatja a lakosságot a védett természeti területekről, természetvédelmi tudnivalókról. 2. Nemzetközi szállítási egyezmény: a szerződő országok egymás közötti, közúton bonyolódó teheráru-forgalmának vámkérdéseit szabályozó → *nemzetközi szerződés*. Amely teherfuvar a ~ hatálya alá esik, és rendelkezik TIR Carnettel (nemzetközi vámokmányokkal), az mentesül a közbenső országokban a → *vámok*, adók és egyéb illetékek (járulékos költségek) megfizetésének kötelezettsége alól. A ~nek a tagországokban történő végrehajtását az ENSZ EGB (Európai Gazdasági Bizottsága) megbízása alapján a Nemzetközi Közúti Szállítók Egyesülete (International Road Transport Union IRU – figyelem: nem azonos az Europol IRU-val – Internet Referral Unit, Szélsőséges Internetes Tartalmakkal Foglalkozó Uniók Egységével) felügyeli, és meghozza a tagországok számára kötele-

ző érvénnyel végrehajtandó → *döntéseket, rendelkezéseket*. A ~egyezmény keretében az IRU szavatolja a vámfizetést, ill. a fuvaráru vámolását, ha az bármilyen oknál fogva a tranzitorszámban maradna.

<Activity Management System Nature Conservation Information System, Traffic International Treaty/Agreement>

TISPOL (Európai Közlekedésrendészeti Szervek Hálózata): e szervezet az → *Európai Bizottság* kezdeményezésére 1996-ban alakult azzal a céllal, hogy a közúti balesetben meghalt vagy megsérült személyek számának csökkentését előíró európai közlekedésbiztonsági program teljesülhessen. A ~ alapvető tevékenysége különböző nemzetközi rendezvények szervezése, európai közlekedésbiztonsági kampányok folytatása, az európai → *rendőrségek* közlekedésrendészeti és közlekedésbiztonsági együttműködésének koordinálása, tapasztalatcserék, a bevált gyakorlatok megismertetése.
<European Traffic Police Network>

Tiszti értekezlet: adott rendvédelmi → *szervezet* tiszti (korábban a fogalmazói, felügyelői) kategóriája számára tartott állománygyűlés, amely a tisztek zártkörű tájékoztatására szolgál.
<quasi commissioned police officers' conference>

Titkos: Bü.: a belső és a külső konspiráció maradéktalan érvényesülésével a dekonspiráció-mentes felderítés biztosítása.

J.: a vonatkozó tv. által meghatározott minősítési szint, ahol az → *adat* illetéktelen általi megismerése vagy érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala súlyos károkat okoz a védendő közérdekben.

<secret>

Titkos adatgyűjtés: a szükséges → *információk* beszerzésének leplezett – azaz a valódi célt titkoló – formában történő megvalósítása.

<covert/secret data-collection>

Titkosan együttműködő más személy: az → *informátor* és a bizalmi személy, valamint a → *fedett nyomozó*, a kihelyezett munkatárs és a sértetti szerepkör ellátója mellett a → *titkos információgyűjtés* erőihez sorolt részt vevő vagy közreműködő személyek köre (pl. tolmács, szaktanácsadó).
<other participant in covert operation>

Titkos információgyűjtés: Rsz.: jogszabályokban meghatározott rendészeti, bünyügyi hírszerzési, bűnmegelőzési és bűnfelderítési célok elérése érdekében folytatott titkos vagy leplezett → *felderítés*, amelyet az arra jogosult szervek valamely bünyügyi szempontból releváns → *adat* megszerzése céljából végeznek.

Bü.: a → *bűncselekmények* megállapítása vagy kizárása érdekében alkalmazott, jogszabályi keretek között folytatott eljárás, amely a rendelkezésre álló operatív erők, eszközök és módszerek igénybevételével éri el a célját.

Nb.: nemzetbiztonsági értelemben a nemzetbiztonsági törvényben a kidolgozás időszakában meghatározott nemzetbiztonsági szolgálatok – a Terrorrelhárítási Információs és Bünyügyi Elemző Központ kivételével – feladataik teljesítése érdekében folytatott, a kapcsolódó törvényben felsorolt fedett tevékenysége.

<covert information collection; secret information gathering/collecting>

Titkos kapcsolat: az a természetes személy, aki a → *titkosszolgálatok* és más illetékes szervek által előzetesen felderített és meghatározott körülmények hatására vállalja,

hogy az adott szolgálat vagy szerv céljai érdekében, annak irányításával titokban tevékenykedik. A ~ a nem technikai forrású titkos információszerzés rendszerének legfontosabb és leghatékonyabb eleme.

<secret human source>

Titkos rendőrség: szakmatörténeti megnevezés, Concha meghatározása szerint „a titkos rendészet legfőbb letéteményese. A végrehajtó rendőrség titkosan teljesítheti csak feladatát készülő vagy bevégzett bűntények kinyomozásában.” (CONCHA 1905)

<secret police>

Titkosírás: meghatározott szövegű és értelmű írott üzenet biztonságos továbbítását szolgáló összeköttetési mód. Pl. vegykémiai eszközök (mikropont), rejtjelezések (sifre, betűkód, ún. „virágnyelv”) és más lehetőségek.

<ciphering>

Titkosszolgálat: titkos tevékenységet végző, titkosszolgálati eszközöket és módszereket alkalmazó nemzetbiztonsági szervezetekre általánosan használt gyűjtőfogalom. Idetartozik a hírszerző, felderítő, elhárító, ill. egyéb titkosszolgálati feladatkörrel rendelkező szerv. Személyi állományát, tevékenységét, objektumait, munkamódszereit stb. nagy fokú titkosság jellemzi.

<intelligence/secret service>

Titokrendészet: szakmatörténeti megnevezés, Fekete meghatározása szerint „a ~, a → *titkos rendőrség* azon része, amelynek feladata tolvajok, rablók s más a polgárok életét és vagyonát veszélyeztető vagy tényleg megsértő gonosztevők titkos ellenőrzése”. (FEKETE 1877)

<quasi the criminal intelligence service within the secret police (arch.)>

Titoktartás: a → *minősített adat* védelmének egyik szubjektív feltétele. A ~ kötelezettségének betartása alól kizárólag az → *adat* minősítője adhat felmentést, a ~ kötelezettségének fennállását írásban kell rögzíteni.

<secrecy>

Tolonc- és fogház: szakmatörténeti kategória, a budapesti → *államrendőrség* toloncügyosztályának felügyelete alatt álló fogházintézmény, amely 1888-ban kezdte meg működését. A ~ a különböző kihágásokat elkövető személyek → *szabadságvesztésének* végrehajtási színtere volt. A budapesti illetőségüket igazolni nem tudó → *fogvatartottakat* → *toloncolási eljárás* keretében távolították el a főváros területéről.

<place, prison where vagrants were detained pending removal (arch.)>

Tolonc, toloncozás: szakmatörténeti kategória, a dualizmus időszakában Budapesten alkalmazott megelőző rendészeti eljárás, amelynek keretében eltávolították a fejlődés során leszakadó, perifériára kerülő rétegeket. Szervezett razziák keretében a fővárosi → *rendőrség* összegyűjtötte, majd eltávolította azokat a vidéki illetékességű személyeket, akik rombolták a főváros rendjét és biztonságát.

<removal of vagrants and undesired persons from the capital city (arch.)>

Tomcsányi Móric rendészeti rendszere: Tomcsányi a rendészeti közigazgatást két részre osztotta: biztonsági és (köz)igazgatási rendészetre. A biztonsági rendészet az igazságszolgáltatást és a bírászkodást támogatja, így fő feladata a bűnösök kézre kerítése és → *bíróság* elé állítása. A (köz)igazgatási rendészet a közigazgatást és a társadalom rendjére vonatkozó rendészeti közigazgatást foglalja magában. Fő

feladata biztosítani a közigazgatás szabályszerű működését, valamint a társadalmi rendet. A biztonsági rendszetet az igazságügyi és a közbiztonsági rendszet alkategóriákra osztotta fel, míg a közigazgatási rendszetet (vagy klasszikusan: az igazgatásrendszetet) közigazgatási védelmi és az engedélyi alcsoportra tagolta. A közbiztonsági kört további két nagy részre osztotta, amelyek magukban foglalják a rendőri funkció legnagyobb részeit: az államrendészeti (más néven politikai, magasabb rendészeti) és a közrendészeti csoportot. Az államrendészet fő feladataként jelentkezik az → *állam* védelme, az egyének és a társadalom javainak védelme a tömegzavargások ellen. Tomcsányi idesorolta a tömegrendszetet, amely alatt a gyülekezési és egyesülési jogot, a ki- és bevándorlást, valamint a → *külföldiek* nyilvántartását értette. A szerző szerint a közrendészeti csoportba tartozik a társadalom és a személyes javak védelme, így ez további két fő elemre bomlik, a személyes és a vagyonbiztonság rendszetére. A másik nagy ágat, a (köz)igazgatásrendszetet is két nagy csoportra osztotta. Az egyikbe a közigazgatás működésének védelmét, azaz a közhivatalok, utak, víz- és közművek rendőri oltalmát sorolta. Itt a rendőri tevékenység nem olyan fajsúlyosan van jelen, csak tömegmegmozdulások esetén. A másik csoportba az egyéni tevékenységet szabályozó igazgatási rendészeti tevékenység tartozik (pl. jogosítvány, rendőrhatósági engedélyek stb. kiadása, ellenőrzése). Tomcsányi véleménye szerint a rendőri közigazgatás közel áll az általános közigazgatáshoz, eltérés abban mutatkozik, hogy az előbbinek rendőri célzata van. Tomcsányi a rendészeti rendszert grafikusán is ábrázolta, ahol azonban a karhatalmi tevékenységet nem jelölte, amely a szerző besorolása szerint nem a rendszet körébe, hanem a rendőri → *kényszerintézkedések* közé tartozik,

s védekezésül vagy tetteges ellenszegülés leküzdésére szolgálhat.

<Móric Tomcsányi's public administration policing system>

Totális ellenőrzés: a → *forgalom-ellenőrzés* azon típusa, amelynek során a közlekedési hálózat adott pontján vagy szakaszán megjelenő valamennyi közlekedési résztvevőt ellenőrzik.

<total controlling>

Toxicológia: a vegyi → *anyagok* káros hatásaival és e hatások kivédésével foglalkozó tudományág. Tárgykörébe minden vegyi anyag beletartozik, amellyel emberek kapcsolatba kerülhetnek (pl. gyógyszerek, oldószerek, rovarirtók stb.). Eredményeit a → *kriminalisztikában* is használják. A ~i vizsgálatokat kísérleti állatokon végzik. Meghatározzák az 50%-os halálozási dózist (testtömegegységre számított mennyiséget), tanulmányozzák a szervezetbe különböző utakon (bőr, száj, légzés) bejutó mérgek akut és krónikus élettani hatásait, valamint a reprodukív toxicitást (az utódnemzés képességének károsodását), genotoxicitást (génkárosító hatást) és rákkeltő hatást. Ezek alapján a vegyületeket a következő mérgezési osztályokba sorolják: nagyon mérgező, mérgező, ártalmatlan, maró, irritatív (ingerlő), túlérzékenységet okozó (allergizáló), szenzibilizáló, rákkeltő, mutagén (genotoxikus) és reprodukciókárosító. Megkülönböztetik a visszafordítható és visszafordíthatatlan változásokat; leírják a káros hatások elleni védekezés módját és azok ki-küszöbölésének eljárásait.

<toxicology>

Többgenerációs migráns: olyan személy, akinek felmenői (szülei vagy nagyszülei, esetleg még korábbi ősei) nem abból az országból származnak, amelyben élet-

vitelszerűen vagy letelepedettként, esetleg születés jogán vagy honosítással megszerzett → *állampolgárság* birtokában él, ill. kulturális, vallási, etnikai és nemzeti identitását másként határozza meg, mint az adott országban többségben élők.
<migrant with multiple generation descendency>

Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO): a Sínai-félszigeten állomásozó nemzetközi katonai → *békefenntartó* alakulatok összessége. A ~-missziót az 1978-ban Camp Davidben megkötött békeszerződés ellenőrzésére hozta létre 1981-ben a három aláíró fél: Egyiptom, Izrael és az Amerikai Egyesült Államok. A békeszerződésben foglalt célok, valamint a misszió megszervezésének és működésének elvei megegyeznek az ENSZ békefenntartó tevékenységének céljaival és elveivel.
<Multinational Force and Observers – MFO>

Többszörös személyiségzavar: → *disszociatív zavar*, amely két vagy több, egymástól független személyiség megjelenését idézi elő ugyanannál az embernél. A személyiségeknek néha elkülönült identitástudatuk van, és előfordul, hogy ezek nem emlékeznek egymás cselekedeteire. A ~ rendkívül ritka, bár az elmúlt néhány évtizedben a regisztrált esetek száma többszörösére nőtt. Jogi eljárásokban gyakran vetődik fel a szimuláció és → *beszámíthatóság* kérdése; mindkettő nehezen eldönthető feladvány. Általában az elkülönült énállapotok egyike sem tekinthető → *kóros elmeállapotnak*, amely a beszámíthatóságot korlátozná, bár esetenként mindegyik annak tekintendő. Nem tévesztendő össze a tudathasadással, ami a → *skizofrénia* magyar neve.
<dissociative identity disorder, multiple personality disorder>

Tömeg: → *csapatszolgálati* értelemben adott célra és helyre összehívott, ill. alkalmasan, cél nélkül összeverődött, egymással közvetlen interakcióban álló emberek meg nem határozható létszámú csoportja, amelynek mérete befolyásolhatja annak viselkedését, a várható következményeket és hatásokat.
<crowd>

Tömegdemonstrációk: olyan felvonulások, tüntetések, amelyeken a polgárok tömegesen vesznek részt.
<mass demonstrations>

Tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet: a hivatalos szervek ellenintézkedéseit kiváltó, de különleges jogrendnek nem minősülő, (az alapvető → *állampolgári* jogokat nem érintő) az → *államhatáron*, a határterületen, ill. az ország mélységi területein a migránshullám következtében kialakult kritikus helyzet. Magyarországon 2015-ben bevezetett jogintézmény, amely legfeljebb 6 hónapos időtartamra rendelhető el. A ~et a menekültügyi hatóság vezetőjének és az országos rendőrfőkapitánynak a kezdeményezésére a kormány rendeli el, ill. hosszabbítja meg a → *menedékkérők* száma, a → *tranzitónákban* tartózkodók száma vagy a migrációs helyzettel összefüggő, más speciális körülmények miatt.
<crisis situation caused by mass immigration, mass immigration crisis situation>

Tömegkezelés: arra feljogosított → *szervezetek* tevékenysége a → *tömeg* gyülekezése előtt, alatt és után. Magában foglalja az alábbiakat: a → *kockázatok* elemzése, értékelése, az esemény biztosításának megtervezése és felügyelete a résztvevők magatartásának ellenőrzése és jogszerű tevékenységük elősegítése céljából, a jogsértő cselekmények bekövetkezésekor teendő → *intézkedések*, a megbomlott rend, akár

→ *kényszerítő eszközökkel* is történő helyreállítása.

<crowd management>

Tömeglélektan: egy többnyire ideiglenes emberi sokadalom és az azt alkotó egyének pszichológiai reakcióinak viszonyával foglalkozó szociálpszichológiai tudományág.

Legfontosabb megfigyelése, hogy a → *tömegnek* önálló pszichológiai reakciói vannak, amelyek az egyént olyan cselekedetek végrehajtására készíthetjük, amelyeket a tömeg hatása nélkül nem hajtana végre. A ~ jelenségeinek magyarázatára sok, többnyire egymást kiegészítő verzió született, amelyek közös motívumai a személyiség feloldódása a tömegben, és ezáltal az identitás és felelősségérzet elvesztése, az erőteljes felajzottság állapota, amely a viselkedés belső gátjainak megszűnésével jár, valamint olyan pillanatnyi viselkedési csoportnormák megszületése, amelyeknek az egyén aláveti magát. Egyebek mellett megkülönböztetnek agresszív és menekülő típusú tömeget, amelyek cselekvése súlyos → *bűncselekményekbe*, ill. életveszélyes menekülésbe torkollhat.

<crowd psychology, mob psychology>

Tömegosztatás: a jogellenes magatartású, összegyűlt személyekből álló → *tömeg* helyszínről távozásának, ill. a jogsértés abba-hagyásának → *csapatszolgálati erő* általi kikényszerítése tömegkezelési taktikával, eljárásokkal, kényszerítő intézkedésekkel és korlátozó rendszabályokkal.

<crowd dispersal/riot control>

Tömegosztatási taktikák: osztatási megoldások, ill. alakzatok, amelyek lehetnek: egy-, ill. többsoros → *mozgósorfal*; a → *félig nyitott alakzat*; a → *nyitott alakzat és nyitott alakzat hátra*; valamint az → *osztatóék*, illetve a → *sorfaloszlop*. A tömegosztatást végzők megerősíthetők más erőkkel és eszközökkel is, így pl. vízágyúval, könnygáz-

vetővel, lovas, illetőleg kutyás alegységgel. A tömegosztatást a rendőrök személyi védő- és kényszerítő eszközökkel végzik.

<tactics of crowd and riot control>

Tömegrendezvény: hivatásos és/vagy nem hivatásos szervezők által, meghatározott céllal, időben és helyen/helyszínen szervezeten, ill. spontán módon rendezett/tartott állami, társadalmi, politikai, vallási, művészeti, közművelődési, tudományos, szakmai, sport- és más rendezvény az előre tervezett, ill. ténylegesen megjelent nagyszámú résztvevővel. Így pl. tüntetés, kiállítás, koncert, fesztivál, konferencia, sportesemény.

<mass event>

Tömegrendszer: szakmatörténeti kategória, a budapesti → *államrendőrségnél* csendőrségi mintára (Massensystem) szervezett anyagi ellátórendszer, a ruházati és felszerelési tárgyak rendőrlegénységhez történő eljuttatásának módja.

<mass system of supplying the police staff with clothing and equipment>

Törvényi tényállás: a → *bűncselekmény* konstitutív elemeinek törvényben történő meghatározása. A Btk. Különös Részének rendelkezései határozzák meg az egyes különös ~okat és azt, hogy az → *elkövetőkkel* szemben e ~ok kimerítése esetén milyen jogkövetkezmények alkalmazhatók. A ~ alakzatai a következők lehetnek: alapeseti tényállás; minősített eseti tényállás; privilegizált (kedvezményezett) tényállás. Az alapeseti ~ban a jogalkotó a szóban forgó bűncselekménynek azt a változatát írja le, amely az életben a leggyakrabban fordul elő, tehát tipikusnak tekinthető. Több bűncselekménynek van azonban minősített vagy privilegizált esete, ill. mindkettő. E ~oknál a minősített, ill. a privilegizált esethez képest szólhatunk alapeseti ~ról. Megjegyezzük, hogy

elterjedt az a szóhasználat, amely az alapeset mellett súlyosabban, ill. enyhébben minősített esetről beszél, hozzátéve, hogy a jogi köznyelv „minősített” eseten a súlyosabban minősített esetet érti, s az enyhébben „minősített” esetet többnyire privilegizált esetnek tekinti. A Btk. Különös Részében számos olyan bűncselekmény található, amelynek nincs minősített, ill. privilegizált esete. Ezeknél az alakzatok szerinti csoportosítás természetesen nem érvényesíthető. Pl. gondozási kötelezettség elmulasztása, kényszerítés, kitarthatóság vagy kettős házasság. Mindazon körülmények, amelyek egy adott bűncselekménynél jelentkezve annak → *társadalomra veszélyességét* fokozzák, a jogalkotó megítélésétől függően a minősített esetekben nyerhetnek megfogalmazást, de megalapozhatja a súlyosabb minősítést a motívum vagy a célzat is. A minősített esetnek súlyosabb a büntetési tétele, mint az alapeseté. Pl. az emberölés alapesetéhez képest a különös kegyetlenséggel történő elkövetés – mint minősített eset – súlyosabban büntetendő. Azok a körülmények, amelyeknek jelentkezése a jogalkotó megítélése szerint az alapesethez képest enyhébb → *büntetés* kiszabását igényli, a privilegizált (kedvezményezett) esetekben nyerhetnek megfogalmazást. A minősített vagy privilegizált esetekben az alapesetnek az életben ritkábban előforduló, nem tipikus mozzanatait értékeli a jogalkotó.

<statutory definition of a criminal offence>

Törvénytudományi nyelvészet: a nyelvészettudomány eredményeinek alkalmazása a → *bűnüldözésben* és igazságszolgáltatásban. Rendészetileg legjelentősebb ágai a segélyhívások nyelvészeti elemzése (pl. a hamis segélykérések kiszűrése végett), a → *tűszótársaságok* során létrejövő → *kommunikáció* nyelvészeti elemzése (pl. a tűszók valós helyének és állapotának becslése érdekében), a szerző azonosítása nyelvészeti eszközök-

kel a → *bűnfelderítésben* (pl. egyéni nyelvi fordulatok vagy hibák azonosítása), ill. a nyelvjárások, bizonyos csoportokra jellemző dialektusok azonosítása, ami felhasználható pl. a bűnözői → *profilalkotásban*. <forensic linguistics>

Törzs: (1) szervezetszerű vagy eseti vezetői csoport, a szolgálatellátás, ill. akció megszervezésére, vezetésére, irányítására. (2) A rendőri műveletek parancsnoki vezetését segítő, támogató, ideiglenes szervezeti elem, amely közvetlenül részt vesz a → *csapat-szolgálati aleggység* feladatainak megtervezésében, a megvalósítás megszervezésében, ellenőrzésében és irányításában. Meghatározott feladatokhoz az együttműködő szervek és → *szervezetek* is összekötőt delegál(hat)nak a ~be.

<command staff>

Traffipax: közlekedésrendészeti kategória, eredetileg egy német, közúti ellenőrzésre szolgáló → *sebességmérő* berendezéscsalád gyártmányneve. Hazánkban a szolgálati gépkocsikba beépített változatai (~ V. kereskedelmi neve: Microspeed; ~ VI. kereskedelmi neve: Speedophot) voltak használatban 2012-ig, de a köznyelv valamilyeni sebességmérő berendezést ezzel az elnevezéssel illeti.

<traffipax>

Tranzitterület (röviden, tranzit): a → *határátkelőhely* elkülönített területe, ahol a magyarországi belépésre jogosító engedéllyel nem rendelkező → *külföldi* továbbutazás céljából ideiglenesen tartózkodhat.

<transit area>

Tranzitutas: olyan utas, aki ugyanazon repülőgépen utazik tovább, mint amelyen érkezett, és megtartja ugyanazt a járatszámot.

<transit passenger>

Tranzitória: Magyarország területén, a schengeni → *külső határ* szerinti → *határvonal*tól, ill. a → *határjelt*től számított 60 méteren belül kijelölt zóna/körzet, amely a menekültkénti vagy oltalmazottkénti elismerését kérő személyek átmeneti tartózkodására és a menekültügyi, idegenrendészeti eljárások lefolytatására, valamint az ezekhez szükséges létesítmények elhelyezésére szolgál.

<transit zone>

Traszológia (nyomtan): a → *bűncselekmény* elkövetése során, a cselekmény eseményeivel kölcsönhatásban keletkezett olyan fizikai elváltozásokkal foglalkozik, amelyek visszatükrözik a → *nyomot* létrehozó tárgy alakbeli, felületi, funkcionális sajátosságait, és ezáltal lehetőséget nyújtanak a → *nyomképző* tárgy azonosítására.

<trasology>

Trauma: életet veszélyeztető helyzet, amelyben az → *áldozat* kiszolgáltatottnak, védtelennek érzi magát. Ilyen élményt idézhet elő természeti → *katasztrófa*, → *terrorcselekmény*, rablótámadás, de életveszélyes betegség vagy családtagot érintő súlyos esemény is. Az esetek jelentős részében → *akut traumás stresszavart* és/vagy → *poszttraumás stresszavart* eredményez. Hatása függ a ~t átélő személy teherbírásától, megküzdési mechanizmusainak érettségétől is, nem csupán a kiváltó körülmények jellegzetességeitől.

<trauma>

Tréning: (1) komplex képzési (továbbképzési) eljárás (módszeregyüttes), amelynek keretében célorientált (igény szerinti), meghatározott tartalmú felkészítés folyik adekvát elméleti ismeretek feldolgozásával, gyakorlatban való alkalmazásával, továbbá visszacsatolásokkal. A ~ek alapvető rendeltetése egy adott készség, képesség

kifejlesztése, begyakorlása, megerősítése. A ~ négy elemet foglal magában: az elméleti ismeretek elsajátítását, feldolgozását, ezek gyakorlatban való alkalmazásának képességét, a visszacsatolást és a személyiség feladatra való alkalmasságának mérését, alkalmassá tételét. (2) Kis csoportos készség-, kompetenciafejlesztő módszer, amelyet a képzett vezető (tréner) irányít. Indirekt eszközökkel irányított, kombinált elméleti és tapasztalati tanulás. Leggyakoribb típusai az önismereti, társismereti, szociális és vezetői, együttműködési, kommunikációs, problémamegoldó, csoportfejlesztő és tolerancia~.

<training>

Trichotómia (hármastagoltság): a → *bűncselekmények* jogalkotó általi három osztályba sorolása. A ~ egy adott büntetőjogi rendszerben meghatározott bűncselekmények súly szerinti – hármastagolás (büntett, vétség, kihágás) – tagolásának jellemzésére szolgál. A bűncselekmények között – súlyuk szerint differenciálva – a Btk. a → *büntetteket* és a → *vétségeket* különbözteti meg (pl. a lopás bűncselekménye lehet lopás büntette és lopás vétsége). A bűncselekmények büntett vagy vétség szerinti megkülönböztetését a korábbi Btk. (1978. évi IV. törvény) vezette be. Az ezt megelőző két korábbi kódexünk – hatálybalépésük idején – nem így kategorizálta a bűncselekményeket. A → *Csemege-kódex* a bűncselekményeket ugyanerre a két csoportra osztotta ugyan, de a kódexhez kapcsolódó Kihágási Büntető Törvénykönyv a → *kihágások* bevezetésével valójában hármastagolásúvá, vagyis trichotomikussá tette a rendszert. Az 1945. után született első önálló büntetőkódex, az 1961. évi V. tv. már nem tett különbséget büntett és vétség között, bűncselekményen csak az előbbi értette. Bár az 1961. évi V. tv. novellája 1972. január 1-jei hatállyal a bűncselekményeket büntettekre és vétségekre osztotta,

az elhatárolás szempontjai részben eltértek a mai szabályoktól. <quasi a former trychotomy of offences, which divided them into three categories, such as felonies, misdemeanours and transgressions>

Tudás: pedagógiai értelemben az ismeretek, jártasságok, készségek, képességek, kompetenciák egymásra épülő és összefüggő rendszerének, ill. a mit és a hogyan összetevők megbízható birtoklása és reprodukálása. Szintjei: felismerni képes ~, felidézni képes ~, alkalmazni képes ~. Pszich.: a ~ a személyiség létezéséhez, ill. folyamatos környezeti alkalmazkodásához szükséges, tanulásal és tapasztalással megszerzett tartalmak és viselkedésmódok, valamint a mögöttes érzelmi, akarati megnyilvánulások harmonikus összessége. Más megközelítések is ismeretesek még, így pl. a hétköznapi ~, a filozófiai ~, ill. a vallások körébe tartozó ~. <knowledge>

Tudásmenedzsment: (1) az értékek magasabb minőségi szintjéhez értékvezérelt szervezeti folyamat, technológia és eszköz, tevékenységi modell, hangsúllyal az intellektuális eszközökre, az → *információ* megtalálásának, összeszerkesztésének és szétosztásának tudásalapú megközelítésére. (2) Adott → *szervezet*en belül meglévő, valamint a folyamatosan keletkező, ill. tudatosan létrehozott új → *tudás* eljuttatása azokhoz a szervezeti tagokhoz, akik ezzel nem rendelkeznek, vagy akik nem vettek részt annak előállításában. A ~nek közvetlen és közvetett formái vannak. A közvetlen formák közé tartoznak a továbbképzések, a minőségkörök és a partneri kapcsolatok. A közvetett ~ szinterei a → *munkakörök*, azok cseréje, újratervezésük, átszervezésük és a szocializáció. A ~ mikéntjét a tudástárolás megoldásának módja és az időtényező befolyásolja. A szervezeti kultúrában eltárolt tudás alapjainak a személyi állomány fejében való

rögzítése hosszadalmas és többletényező folyamat ahhoz képest, amikor a tudást írott dokumentumokkal, tananyagokkal terjesztik. Az új tudás folyamatos bővítése és a ~ segítségével a szervezet tagjaihoz történő közvetítése a szervezet versenyképességének alapvető tényezője. A ~ meghatározó eleme a szervezeti tanulás. Ez – az egyéni tanuláshoz hasonlóan – a szervezet viselkedésében végbemenő változásokat jeleníti meg. E változások tetten érhetők a döntési folyamatok átalakulásában, a szervezet tagjainak nyomon követhető cselekvési, tevékenységi rutinjainak megváltozásában, végső soron az egyéni és a szervezeti teljesítmény javulásában. A teljesítményjavuláshoz – a szervezeti tanulás részeként – hozzájárul még a tapasztalható magatartásváltozás, a több tudás és a jobb megértés, különösen akkor, ha ezek a szervezet „memóriájának” részeivé válnak. A szervezeti tanulás fontos kérdése, hogy a szervezet miként és hogyan tárja fel az elkövetett hibákat, valamint mit tesz ezek elemzése, majd korrekciója érdekében. Annak ellenére, hogy a szervezet csakis a vezetők és a munkatársak tapasztalatain és cselekedetein keresztül képes tanulni, a szervezeti tanulás nem egyenlő az egyéni tanulási folyamatok összességével. A tanuló szervezetté válás folyamatát öt alapelv figyelemmel kísérésével lehet nyomon követni: a rendszergondolkodás vagy → *rendszer szemlélet*, a személyes irányítás, a go dolati minták, a közös jövőkép kialakítása és a csoportos tanulás. Az öt alapelv csakis együtt képes a kívánt hatást kifejteni, mégpedig úgy, ha az elképzeléseket, a megvalósítani kívánt koncepciót a vezetők le tudják fordítani a mindennapi gyakorlat szintjére.

<knowledge management>

Tulajdonvédelem: a tulajdon szabadsága mint egyetemes érvényű emberi jog értelmében a természetes és jogi személyek

tulajdonainak különböző jogi eszközökkel történő védelme. A ~ a jogbiztonságon keresztül a jogállamiság tartalmi feltételeként is értelmezhető. A → *magánbiztonság* egyik kiemelt feladata a ~ eszközzrendszerének hatékonyabbá tétele, kiteljesítése, polgári jogi szerződésben vállalt komplex tevékenység keretében.

<property protection>

Túsztárgyalás: rendészeti kommunikációs technika, amelynek célja a túszok, a közönség, ill. az elkövető saját maga ellen irányuló támadó viselkedésének békés úton történő megszüntetése, ill. amennyiben ez nem lehetséges, a helyzetet felszámoló rendvédelmi alakulat tevékenységének az elősegítése. Ez a kommunikációs tevékenység speciálisan képzett alakulatok jelenlétében, velük összehangoltan történik. Magyarországon hivatalosan 1972 óta alkalmazzák. A ~ során fontos szerepe van az aktív meghallgatásnak (odafigyelésnek), az empátiának, a kapcsolatépítésnek és a hatásgyakorlásnak, amelyek együttesen érhetik el a kívánt eredményt. Hazánkban 1991 óta foglalkoznak túsztárgyalók képzésével. A ~ egyik körülményként léphet fel a → *Stockholm-szindróma*.

<hostage negotiation, crisis negotiation>

Tűzeset: az az égési folyamat, amely → *veszélyt* jelent az életre, a testi épségre vagy az anyagi javakra, ill. azokban károsodást okoz.

<fire>

Tűz elleni védekezés (tűzvédelem): a → *tűzesetek* megelőzése, a tűzoltási feladatok ellátása, a tűzvizsgálat elvégzése, valamint az ezekhez szükséges együttes feltételek biztosításának összessége.

<fire protection>

Tűzfegyver: az az eszköz, amelyből gyúlékony hajtóanyag segítségével szilárd anyagú

→ *lövedék* lőhető ki, kivéve, ha a jogszabályban meghatározott módon hatástalanították; ha riasztásra, jelzésre, életmentésre, állatok leölésére vagy szigorúval történő halászatra, ill. ipari vagy műszaki célokra tervezték, feltevé, hogy rendeltetészerűen csak e célokra használható; vagy ha a jogszabály rendelkezése alapján → *muzeális fegyvernek* minősül.

<firearm>

Tűzfegyverfődarab: a fegyvercső, a fegyveralkatrészeket összefogó tok, a zár (zárdugattyú, szán), a betétcső és a váltócső együttes elnevezése.

<the main part of the firearm>

Tűzijáték: szórakoztató célra szánt pirotechnikai termék.

<fireworks>

Tűzivíz-hálózat: a tűzoltói beavatkozáshoz szüksége oltóvizet biztosító vízvezeték-hálózat, amelynek belső átmérőjét az oltóvíz-intenzitás és a kifolyási nyomásigény alapján, valamint a közműrendszer kialakítását figyelembe véve méretezték.

<hydrant network>

Tűzmegelőzés: a tüzek keletkezésének megelőzésére, továbbterjedésének megakadályozására, illetőleg a tűzoltás alapvető feltételeinek biztosítására vonatkozó, a létesítés és a használat során megtartandó tűzvédelmi jogszabályok, műszaki szabványok, tűzvédelmi műszaki irányelvek, tűzvédelmi hatósági és szakhatósági előírások rendszere, valamint az ezek érvényesítésére irányuló komplex tevékenység.

<fire prevention>

Tűzoltóraj: a tűzoltás és műszaki mentés szervezetének taktikai eleme, amely a rendelkezésre álló eszközeivel önálló beavatkozásra képes; létszáma 1 + 5 fő.

<firefighting squad>

Tűzoltó szer: a tűzoltóság készenlétben tartott gépjárműve, a beépített és málházott szakfelszerelésekkel, oltó- és segédanyagokkal a tűzoltási, valamint műszaki mentési feladatok végrehajtására.
<firefighting vehicle>

Tűzoltótechnikai termék: a tűz észlelésére, jelzésére, oltására, a beavatkozás megkönnyítésére, a tűzkár csökkentésére vagy a tűz terjedésének megakadályozására alkalmazott berendezés, eszköz, tűzoltó készülék, oltóanyag, (amely nem tartozik külön meghatározott építési termék fogalmába), valamint a tűzoltóság által a műszaki mentés során használt jármű, felszerelés, hírközlő eszköz, védőeszköz, (amely nem tartozik az építési termékek forgalmazására vonatkozó egyes szabályozások hatálya alá) együttes elnevezése.
<fire intervention technics>

Tűzrendészet: Tört.: általános értelemben a ~ feladata a tűz kitörésének megelőzése, terjedésének megakadályozása, és a tűz eloltása, valamint az eloltást követően a kiváltó ok felderítése. A m. kir. belügyminiszternek a 180.000/1936 B.M. számú rendelete a ~ újabb szabályozásáról szól, amely szerint megyei és törvényhatósági jogú városok hivatásos tűzoltóságot voltak kötelesek fenntartani. A nagy- és kisközségekben a tűzoltóság szervezetét a belügyminiszter a kiadott rendeletben szabályozta. Tűzrendészeti ügyekben az illetékes → *hatóságok* a következők voltak: első fokon nagy- és kisközségekben a főszolgabíró, megyei városokban a polgármester, törvényhatósági jogú városokban a polgármester által kijelölt tisztviselő, Budapesten a kerületi előljáró; másodfokon a törvényhatóság első tisztviselője; harmadfokon a belügyminiszter. Az 1936. évi X. törvénycikk a ~ fejlesztéséről kimondta: azon tevékenységeinek összességét foglalja magában, amelyet a tűzvész kitörésének

megakadályozására és a már kiütött tűzvész megszüntetésére irányozták.
<fire protection>

Tűztávolság: Kv.: a külön tűzszakaszba tartozó szomszédos építmények, szomszédos szabadtéri tárolási egységek, ill. az építmény és szabadtéri tárolási egység között megengedett legkisebb, vízszintesen mért távolság.
<fire distance>

Tűz- vagy robbanásveszélyes készülék, gép, berendezés: olyan szerkezetek gyűjtő elnevezése, amelyeket 1. tűzveszélyes gázok; 2. tűzveszélyes aeroszolok; 3. tűzveszélyes folyadékok; 4. tűzveszélyes szilárd → *anyagok*; 5. A, B, C vagy D típusú önreaktív anyagok és keverékek; 6. piroforos folyadékok 7. piroforos szilárd anyagok; 8. 1. vagy 2. kategóriába tartozó, vízzel érintkezve tűzveszélyes gázokat kibocsátó anyagok és keverékek; 9. 1. kategóriába tartozó oxidáló folyadékok; 10. 1. kategóriába tartozó oxidáló szilárd anyagok; vagy 11. A, B, C vagy D típusú szerves peroxidok veszélyességi osztályai és kategóriái egyikébe tartozó anyag vagy keverék előállítására, feldolgozására, használatára, tárolására vagy kimérésére terveztek, gyártottak.
<fire- or explosion device, machine, equipment>

Tűz- vagy robbanásveszélyes technológia: a → *tűz- vagy robbanásveszélyes készülék, gép, berendezés* fogalmába nem tartozó, olyan anyag- vagy energiaátalakításra szolgáló szerkezetekből álló rendszer, amelyben a tűzveszélyes gázok, tűzveszélyes aeroszolok, tűzveszélyes folyadékok, tűzveszélyes szilárd → *anyagok*, A, B, C vagy D típusú önreaktív anyagok és keverékek, piroforos folyadékok, piroforos szilárd anyagok, 1., vagy 2. kategóriába tartozó, vízzel érintkezve tűzveszélyes gázokat kibocsátó anyagok és keverékek, 1. kategóriába tartozó

oxidáló folyadékok, 1. kategóriába tartozó oxidáló szilárd anyagok vagy A, B, C, D típusú szerves peroxidok előállítása, feldolgozása, használata, tárolása vagy kimérése történik.

<fire or explosion-proof technology>

Tűzveszélyesség: → *anyagra*, keverékre vonatkozó megállapítás, amely tűzvédelmi szempontból ezek fizikai, kémiai tulajdonságát alapul véve azok viselkedését és a veszélyességét jellemzi.

<flammability>

Tűzvédelem: az emberek életének, testi épségének és egészségének, valamint a természetes, mesterséges javaknak és → *vagyon tárgy*aknak a védelme a nem szándékos tüzeiktől, ill. kémiai robbanásoktól, valamint a szándékos és irányított tüzzel kapcsolatos zavaroktól és meghibásodásoktól, továbbá a szándékos, de nem irányított tüzeiktől. A tűz elleni védekezés jogszabályokban és szabályzatokban, szabványokban, valamint tűzvédelmi szabályzatokban körülhatárolt tevékenységi kör.

<fire protection>

Tűzvédelmi, biztonságossági követelmény: az építési, tűzoltótechnikai termék, tűz- vagy robbanásveszélyes készülék, gép, berendezés tűzvédelmi, biztonságossági tulajdonságát, jellemzőjét megállapító műszaki előírás.

<fire protection and safety requirement>

Tűzvédelmi megfelelési tanúsítvány: a magyarországi kijelölt tanúsító vagy az → *Európai Bizottságnál* megfelelésértékelési eljárásra bejelentett szervezet által kiadott dokumentum, amely bizonyítja, hogy adott tűzoltótechnikai termék, tűz- vagy robbanásveszélyes készülék, gép, berendezés megfelel a tűzvédelmi, bizton-

ságossági követelményben meghatározott tűzvédelmi előírásoknak.

<fire protection certificate>

Tűzvédelmi tervezői tevékenység: olyan mérnöki tevékenység, amelynek során a tűzvédelmi felelős személy/szakember a tűzvédelmi dokumentációt, a beépített tűzjelző berendezést vagy annak tervezését elkészíti.

<fire protection design activity>

Tűzvizsgálat: a tűz keletkezési idejének, helyének és okának felderítésére irányuló tűzvédelmi hatósági tevékenység. Másodlagos célja olyan tűz megelőzési, tűzoltási beavatkozási tapasztalatok megszerzése, következtetések levonása, amelyek alkalmasak a tűz megelőzési ismeretek bővítésére és a mentési beavatkozási feltételek javítására.

<fire investigation>

U, Ú

Új biztonsági okmány: → *okmány*, amely már szerepel a → *biztonsági okmányok* körét meghatározó felsorolásban, és első alkalommal bocsátották ki.

<new(ly introduced) security document>

Ujjnyom: az ember ujjainak tenyér felőli oldalán a dermális papillák által a bőrfelszínen képzett bőrfodorszalakból álló bőrlécsrendszer rajza.

<finger-print>

Ujjnyomszkennér: az → *ujjnyom* optikai, kapacitás-, ultrahang- vagy hőszensorok alkalmazásával történő rögzítésére és a rögzített → *adatok* digitalizálására szolgáló eszköz. Az ~ egy olyan → *digitális* kódot képez az ujjnyom meghatározott azonosítási pontjaiból, amelyekből nem reprodukálható a valódi ujjnyom, de alkalmas → *adatbázis*ban való tárolásra és összehasonlításra. Az ~ által előállított digitális kódot vezetékes vagy mobil kommunikáció segítségével továbbítják a megfelelő → *információs rendszerbe* (→ *SIS*, → *VIS*, → *AFIS* stb.). Az ~t a rendszeti alkalmazáson kívül a magánbiztonságban is széles körben használják (ajtónyitás, számítógépre bejelentkezés stb.). Az ultrahangos letapogatás alapján működő ~, amelyet főként az okostelefonokba építenek be, 3D-s képkalkotást végez, amivel nemcsak a bőrfelületről, hanem a belsőbb részekről is szerezhető adatok.

<fingerprint scanner>

Ujjnyomat: (1) a teljes ujjon található rajzolat beszkenelt vagy festékkal felvett mintája. A sikerületre helyezett ujj ott maradó kétdimenziós lenyomata. (2) A kézfej két ujjának síkfelületre helyezésekor előállt állapot elektronikus formátumban tárolt képe és annak további leíró → *adatai*.

<fingerprint; finger-mark>

Ujjnyomatadatcsere-platform: az eredetileg 2005-ben hét tagállam által elfogadott, majd 2007-ben huszonhét tagállamra kiterjesztett prümi szerződés (a továbbiakban: Szerződés) alapján meghatározott ujjnyomatadatok csere- és összevetési egységeinek, intézményeinek, eszközeinek, kommunikációs rendjének és a mindezeket támogató számítógépi felhasználói programnak (informatikai felületnek) az összefüggő rendszere. A Szerződés 9. cikkének végrehajtása céljából a felek megteremtik a kölcsönösen hozzáférhető műszaki belépés lehetőségét az „automatizált ujjnyomat-azonosító rendszereikhez” (a továbbiakban: AUAR). Az ujjnyomatadatok digitalizálása és más felek számára történő átadása a B.1. Mellékletben leírt „interfész-ellenőrzési dokumentumban” (Interface Control Document – ICD) specifikált adatformátumnak megfelelően történhet. Minden félnek biztosítania kell, hogy a más felek által átadott → *adatok*at össze lehessen hasonlítani saját AUAR-juk referenciaadataival. Az ~ részei: AFIS-rendszerű ujjnyomat-adatbázis

(Automatic Fingerprint Identification System fingerprints database – Automatikus Ujjnyomat Azonosító Rendszer ujjnyomat-adatbázisa): az → *Interpol* AFIS-sztemdernek megfelelő ujjnyomatokat tartalmazó strukturált számítógépes nyilvántartása a tagállamok által a bűnelkövetők/élítettek/eltűnt személyek/azonosítatlan holttestek adatainak tárolására. Az ~ az Interpol elektronikus → *információs rendszerének* egyik eleme. Az ~ kezelő rendszer az → *I-24/7* hálózatán keresztül biztosítja a tagállamok jogosult felhasználói számára az → *adatbázisba* az adatfelvitelt és abban az ellenőrzést, valamint az automatikus (számítógépi) ujjnyomat-azonosítást. SIRPIT (SIRENE Picture Transfer – SIRENE képátvitel): a → *SIRENE* irodák gyors és elektronikus úton történő fénykép- és ujjnyomatsere tevékenysége, hogy összehasonlíthassák a megtalált személy és a figyelmeztető jelzés hatálya alatt álló személy → *ujjnyomatait* és fényképeit. EURODAC (EUROpean DACTylographic Comparison System – Európai Daktiloszkópiai Összehasonlító Rendszer): az 1990. évi dublini egyezmény aláíróinak szándékát megvalósító elektronikus → *adatbázis* és adatkezelő rendszer, valamint kommunikációs hálózati szolgáltatás a menedékkérők ujjnyomatainak tárolására és ellenőrzésére, hogy csak egy tagállamban nyújthassanak be menedékkérelmet. Az ~ lehetővé teszi, hogy a rendszerben tárolt ujjnyomatok összehasonlításával megállapítsák a „dublini térség” egyik tagállamában illegálisan tartózkodó és/vagy → *menedékjogot* kérő külföldi → *állampolgár* kért-e korábban menedékjogot egy másik tagállamban, ill. jogellenesen lépett-e be ebbe a térségbe, valamint eldönthető, melyik tagállam jogosult és köteles a menekültügyi vagy idegenrendészeti eljárás lefolytatására az adott személlyel szemben. Az ~ az ujjnyomatok összehasonlítására alkalmas számítógépes központi ujj-

nyomatadatbázissal (Refugees/Asylum seekers fingerprint database) rendelkező központi egységből és az ennek működését lehetővé tevő szoftverekből, valamint a tagállamok és az adatbázis közötti elektronikus titkosított adatátvitelt biztosító rendszerből áll, amelyen a tagállamok az adatokat küldik a központi rendszerbe. Az ~ periférikus részeit tagállami műszaki infrastruktúrák (Nemzeti Hozzáférési Pontok) képezik. Magyarországon a Nemzeti Hozzáférési Pont a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ Daktiloszkópiai Szakértői Intézet (NSZKK DSZI). 2015-ben az európai migrációs stratégiában javasolták, hogy az ~ot egészítsék ki más biometrikus azonosítók-kal, elsősorban arcképmással.
<fingerprint data exchange platform>

Unió polgár (EU polgára): minden természetes személy, aki valamely európai uniós tagállam → *állampolgára*. Az uniós polgárság kiegészíti, de nem helyettesíti a nemzeti állampolgárságot. Az ~okat megilletik a szerződések által rájuk ruházott jogok, és terhelik az azokban előírt kötelezettségek. Így az ~ok többek között: 1. jogosultak a tagállamok területén, szabadon mozogni és tartózkodni; 2. választásra jogosultak és választhatók a lakóhelyük szerinti tagállam európai parlamenti és helyhatósági választásain, ugyanolyan feltételekkel, mint az adott tagállam állampolgárai; 3. jogosultak bármely tagállam diplomáciai vagy konzuli hatóságainak védelmét igénybe venni olyan harmadik ország területén, ahol az állampolgárságuk szerinti tagállam nem rendelkezik képvisellel, ugyanolyan feltételekkel, mint az adott tagállam állampolgárai; 4. jogosultak petíciót benyújtani az → *Európai Parlamenthez*, az európai ombudsmanhoz folyamodni, valamint arra, hogy a szerződések nyelveinek valamelyikén az unió bármely intézményéhez vagy

tanácsadó szervéhez forduljanak, és ugyanazon a nyelven választ kapjanak.

<Union citizen/EU citizen>

Utalványozás: a kiadás teljesítésének, ill. a bevétel beszédésének vagy elszámolásának elrendelését jelentő megnevezés. A kiadás teljesítésének, a bevétel beszédésének vagy elszámolásának elrendelésére érvényesített → *okmány* alapján – jogszabályban meghatározott kivétellel – a költségvetési szerv vezetője vagy az általa írásban felhatalmazott személy jogosult. Utalványozni csak az érvényesített okmányra rávezetett vagy külön írásbeli rendelkezéssel lehet. Az utalvány ellenjegyzésére – jogszabályban meghatározott kivétellel – a költségvetési szerv gazdasági vezetője, illetőleg az általa írásban kijelölt személy jogosult.

<remittance>

Utas: (1) az a természetes személy, aki átléptetés céljából jelenik meg a → *határátkelőhelyen* vagy a határforgalom-ellenőrzésre kijelölt más helyen. Ugyancsak ~ az → *államhatáron* át közlekedő járművek személyzete is. (2) A légi közlekedésben (a személyzet tagja kivételével) az egyazon légi jármű fedélzetén a személyszállítást végző légi fuvarozó hozzájárulásával szállított vagy szállítandó személy – beleértve a tranzit- vagy átszálló utasokat is –, akinek a → *személyes adatai* kezeléséhez való hozzájárulását az utasjegyzékbe történő felvétele igazolja.

<passenger, traveller>

Utazás- (szállítmány-) biztosítás: a → *biztosító szolgálat* egyik fajtája, a közlekedő személyek, szállítmányok elleni jogellenes cselekmények, ill. a személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztető események megelőzésére, megakadályozására, megszakítására, valamint a járművek akadálytalan haladásá-

hoz, valamint a célállomás rendkívüli esemény nélküli eléréséhez szükséges feltételek megteremtésére és fenntartására.

<travel/cargo security operation>

Utánzat: a hamis → *okmányok* egyik kategóriája, az eredeti → *útlevelek* utánzása, amelynek során az eredeti útlevelet közel azonos nyomdatechnikai, könyvkötési, ill. → *fűzési* eljárásokkal lemásolják. Az így elkészített ~ba elhelyezik a → *határátlépésre* jelentkező személy fényképét, ill. a fényképet biztosító ~ot, valamint hamis száraz- és nedvesbélyegző-lenyomatot.

<imitation>

Útba indítás: az önkéntes bv. intézetbe vonulás sajátos formája. Ha az elítélt nem a kijelölt bv. intézetben jelentkezett, az útba indíthatja őt a számára kijelöltbe, az oda címzett, zárt borítékban a befogadásához szükséges iratokkal, írásban tájékoztatva, hol jelentkezzenek, ennek kötelezettségéről, megszegésének jogkövetkezményeiről. Úgy kell elvégezni, hogy az elítélt a végrehajtásra kijelölt bv. intézetbe legkésőbb az ~t követő napon megérkezhesen. Az elítéltet jelentkezésekor be kell fogadni, nem indítható útba, ha a várható szabadulásáig hátralévő ideje harminc napon belüli, ha az utazást akadályozó betegségben szenved, ha ittas vagy bódult állapotban jelentkezett. Ugyancsak nem indítható útba, ha mozgásában súlyosan korlátozott, ha az → *Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben* történő kivizsgálása szükséges, ha a felhívásban megjelölt nap után késve jelentkezett; ha a → *személyazonossága* kétséges, ha az utazást nem vállalja, vagy alapos okkal feltehető, hogy a jelentkezési kötelezettségének nem tesz eleget, ha a másik intézetbe történő átutazást megtagadja, és ha a → *biróság* vagy az ügyész a → *szabadságvesztés* ideiglenes megvalósítását rendelte el.

<launch to another prison>

Úti okmány: Ált.: (1) a különféle → *útlevélek*, kivándorlási, hazatérési engedélyek, valamint más, a jogszerű → *határátlépésre* hivatalosan, előírászerűen kiállított egyéb → *okmányok* – újabban személyazonossági igazolvány is – összefoglaló megnevezése.

Hr.: (1) a magánútlevél, a hivatalos útlevél, valamint nemzetközi szerződésben, továbbá a vonatkozó jogszabályokban meghatározott, a külföldre utazásra, ill. az onnan való visszatérésre jogosító hatósági igazolvány, bizonyítvány vagy irat. (2) Az útlevél, valamint nemzetközi szerződésben, továbbá a vonatkozó jogszabályokban meghatározott, a külföldre utazásra, illetőleg az onnan való visszatérésre jogosító nemzetközi szerződés alapján legalizált személyazonosító, hatósági igazolvány, bizonyítvány vagy egyéb más azonosításra alkalmas irat. (3) Magyarország által az → *államhatárának* átlépésére jogosító okmányként elismert útlevél, igazolvány vagy irat, amely birtokosának → *személyazonosságát* és → *állampolgárságát* (hontalanságát) igazolja.

<travel document>

Úti okmány bélyegzése: → **Útlevélkezelés**

Úti okmány elvétele: → *kényszerintézkedés*, amelynek során az érvénytelen → *úti okmányt* az → *útlevélhatóság*, valamint a → *bíróság*, az → *ügyészség*, a → *rendőrség*, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszerve és → *nyomozó hatósága*, a büntetés-végrehajtási intézet intézkedésre feljogosított tagja, továbbá a magyar külképviselet intézkedésre feljogosított konzuli tisztviselője vagy tiszteletbeli konzuli tisztviselője hivatalos eljárása során elveszi. Az elvett úti okmányt haladéktalanul meg kell küldeni az útlevélhatóságnak. Az ~ ellen önálló jogorvoslatnak nincs helye, az úti okmány visszavonását elrendelő → *határozat* elleni fellebbezésben támadható meg. Az ~ alól kivételt jelent, ha elvesztését, megsem-

misülését vagy eltulajdonítását bejelentették, valamint ha azt a hatóság elvette, ill. bevonta vagy szabálysértési, ill. → *büntetőeljárásban* tárgyi bizonyítási eszközként lefoglalta.

<confiscation of a travel document>

Útlevél: Hr.: (1) Magyarország (az adott ország) tulajdonát képező hatósági igazolvány, amely birtokosának → *személyazonosságát* és → *állampolgárságát*, valamint a világ összes országába utazásra, ill. hazatérésre való jogosultságát hitelesen igazolja.

(2) A személyazonosságot, állampolgárságot tanúsító → *közokirat*, olyan → *biztonsági okmány*, amely érvényessége – más feltételek megléte – esetén feljogosítja tulajdonosát az → *államhatár* átlépésére, a külföldön tartózkodásra, és ott-tartózkodása ideje alatt a személyazonosság igazolására szolgál. (3) Különféle tartalmi, alaki előírásoknak megfelelő, a személyazonosságot, állampolgárságot tanúsító – kizáró ok nemléte esetén – az → *államhatáron* történő átlépésre jogosító → *biztonsági okmány*, közokirat

Tört.: az ~ egy olyan, a magyar korona országainak címerével ellátott dokumentum, amelyet mindegyik → *államban* teljesen azonos nyomtatványon készítettek el, magyar és francia nyelven Magyarországon; horvát és francia nyelven Horvát-Szlavonországokban. A dokumentumnak az 1903. évi törvénycikk alapján kötelezően tartalmaznia kellett az utazó nevét; állampolgárságát; állását vagy foglalkozását; lakhelyét; korát; személyleírását; az úti cél megjelölését; a további útítársak nevét, azok korát, személyleírását, az útlevél tulajdonoshoz való viszonyát; az útlevél érvényességének idejét.

<passport>

Útlevél-ellenőrzés: az → *útlevélek* eredetiségének, érvényességének, valamint a →

határátlépés és tartózkodás jogszerűségének megvizsgálása.

<passport control>

Útlevelhatóság: az → *úti okmány* kiadására, visszavonására, az utazás törvény szerint történő engedélyezésére, illetőleg korlátozására feljogosított közigazgatási szerv.

<passport issuing authority>

Útlevelkezelés: az adott → *határátkelőhely* → *útlevelkezelője* által az átléptető bélyegzője lenyomatának előírászerű elhelyezése, ill. a szükséges bejegyzések megtétele az → *útlevelbe*, esetleg annak mellékletébe.

<passport control>

Útlevelkezelő: az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vagy az arra jogosult hatóság szolgálati személye a → *határforgalom-ellenőrzés* végrehajtására. Az ~ a vonatkozó nemzetközi és nemzeti jogszabályokban és normákban meghatározottak szerint végzi a → *határátlépésre* jelentkező személyek ellenőrzését.

<passport controller>

Útlevelkezelő fülke: olyan, a → *határátkelőhely* telepített és ott rögzített kis méretű építmény, amelyben a → *határforgalom-ellenőrzésre* hivatott → *szervezet* szolgálati személye, az → *útlevelkezelő* feladatát ellátja, továbbá amelyben elhelyezik azokat az okmányvizsgáló, technikai és számítástechnikai eszközöket, amelyek a határforgalom-ellenőrzés végrehajtásához szükségesek.

<passport control booth>

Utógondozás: fogvatartási intézetből szabadult személy társadalomba történő visszailleszkedését elősegítő támogatási forma a társadalom védelme érdekében, az ismételt bűnelkövetés megelőzésére segítve a → *reintegrációt* és a hozzá szükséges szociális

feltételek megteremtését. (→ *szabadulásra felkészítés*). A segítségnyújtás a szabadulás után is folytatódhat az elítélt kérésére. Az ~ másik, fontos területe a → *terhelt* családjának felkészítése az elítélt visszafogadására.

<aftercare>

Utókövetés: (1) az iskolai rendszerű képzésben részt vevő, foglalkoztatási jogviszonyban nem álló tanuló által a sikeres komplex szakmai vizsgát követő három éven belüli adatszolgáltatás az iskolában megszerzett, államilag elismert szakképesítése hasznosulásáról. (2) Szervezett, rendszeres és szten-derdizált adatgyűjtés a képzést sikeresen befejezőkről, miként tudják hasznosítani szakmai és személyes kompetenciáikat, melyek szükségesek a sikeres életpálya megkezdésekor, a munkavégzés során, ill. melyek hiányoztak az életpályájuk első időszakában, mennyiben állták meg helyüket a végrehajtásban. Az → *információk* egy részét az adott munkáltató, vezető szolgáltatja. Elengedhetetlen egy jól működő pályakövetési rendszer a képzési programok és a képző intézmények közötti megalapozott választás érdekében. A pályakövetés komplex szolgáltatása a civil szférában magában foglalja: a pályainformáció-nyújtást, a pályaválasztási, a továbbtanulási tanácsadást, a professzionális pályatanácsadást, a foglalkoztatási és munkába állási tanácsadást, a pályakorrekciós tanácsadást és a kompetenciák fejlesztését, az egész életen át tartó tanulást az alapfokú iskolába történő felvételtől a munkaerőpiac elhagyásáig.

<graduate tracking system>

Utólagos bélyegző: a → *határátlépés* utólagos bejegyzésére szolgáló bélyegző, ha a → *harmadik országbeli állampolgár* → *úti okmányában* nem szerepel a Magyarország területére történő jogszerű be- vagy kilépést igazoló átléptető bélyegzőlenyomat, de a külföldi hitelt érdemlő módon –

pl. utazási jegy vagy a Magyarország területén kívül való tartózkodásának bizonyítására alkalmas eszköz útján – igazolni tudja az átlépés idejét és jogszerűségét. A bélyegzőlenyomatot a külföldi úti okmányába a helyszínen vagy a → *rendőrség* hivatalos helyiségében kell elhelyezni úgy, hogy a bélyegző lenyomatába vegytollal, nyomtatott nagybetűkkel be kell írni a hitelt érdemlően bizonyított határátlépés helyét.

<quasi stamp placed in a travel document subsequently, to prove the legal crossing of a border>

Utólagos lezárás: Közl.: a → *teljes lezárás* helye és a → *lezárt térség* között jelentkező helyi forgalom lezárt térségbe való bejutásának megakadályozása érdekében végrehajtott → *lezárás*.

<posterior close-off>

Utószűrés: a légi → *határátkelőhelyen*, a schengeni külső légi járatokra beszálló utasok ellenőrzése a jogellenes cselekmények megakadályozására, valamint a közbiztonság és közrend fenntartására. Ennek során az érvényes → *úti okmányok* meglétét, valamint a → *személyazonosságot* vizsgálják, ami nem helyettesíti a → *szabad mozgás uniós jogával rendelkező személynek* az → *államhatáron* történő kiléptetéskor végrehajtott → *határforgalom-ellenőrzését* vagy a → *harmadik országbeli állampolgár* → *alapos ellenőrzését*, és nem azonos az → *elkülönített helyen végzett ellenőrzéssel*.

<quasi post-screening of passengers before they board Schengen external flights at an air BCP>

Útrendészet: a közlekedési utakon, vasúton, hajózható vizeken előfordulható → *veszélyek* megelőzésére, járható útviszonyok fenntartására, veszélyek felszámolására vonatkozó rendszabályok összessége.

<quasi road policing>

Útvonal-biztosítás: a → *személyvédelmi biztosítás* résztvékenysége, a → *védett személy* vagy delegációs konvoj, programhelyek közötti gépjárművel történő közúti mozgásának biztosítása, az útvonalak ellenőrzése és az esetleges veszélyek felderítése, valamint ezek megakadályozása.

<route securing>

Útvonal-ellenőrzés: a → *forgalom-ellenőrzés* azon módszere, amelynek során egy nagyobb forgalmú útvonal akár több közigazgatási egységen áthaladó szakaszát egyszerre ellenőrzik → *álló ellenőrzések* és → *mozgó ellenőrzések* alkalmazásával.

<route controlling>

Útzár: az → *ellenőrző-átengedő ponton* alkalmazott kényszerítő eszköz, – a jármű gumibroncsainak kilyukasztásával és torlaszszal megállásra kényszerítésével – az intézkedés előtt járművel menekülő személy feltartóztatására, elfogására.

<road block>

UV- (ultraibolya) fény: a látható fény alsó tartományában (200–400 nm) lévő elektromágneses hullámokhoz tartozó fény. Az → *okmányellenőrzés*kor gyakran használt fényforrás a hordozóanyag fényességének, a fluoreszcens festékek és egyéb biztonsági jellemzőknek, valamint a → *hamisítás* elemzésére. Eltérő jelzés hiányában 365 nm-es ~t használnak. Az ~ önmagában nem látható, csak az ~ hatására láthatóvá váló fluoreszkálás.

<UV (ultraviolet) light>

Ü, Ű

Ügyek egyesítése és elkülönítése: a → *büntetőeljárásban* alkalmazott azon eljárás, amely során az eljárás tárgyára vagy az abban részt vevő személyekre tekintettel több bűnügyet összevontan (ügyek egyesítése), illetve a bűnügyek egyes részeit elkülönítve kezelik az alapügytől (ügyek elkülönítése). Több → *terhelt* esetén, velük szemben rendszerint egy eljárást kell lefolytatni bűnpártoló, ill. orgazda esetén is. Lehetőség van a tárgyukra és a részt vevő személyekre tekintettel egyéb okból más ügyek egyesítésére, együttes elbírálására is. Ha a terheltnek nagy száma vagy egyéb ok az ugyanabban az eljárásban történő elbírálást jelentősen nehezítené, az egyesítést mellőzni kell, illetőleg az ügyeket el kell különíteni.
<merging and separating cases>

Ügyelet: a rendszeti jellegű feladatok végrehajtása, a → *szervezet* működése, valamint irányítása és vezetése, továbbá a munkavégzés folyamatossága biztosítását, az együttműködő szervekkel való kapcsolat állandó fenntartását, a rendkívüli eseményekkel összefüggő halaszthatatlan intézkedések megtételét, az intézkedésre jogosult és köteles szervek, személyek értesítését, ill. a vezetők tájékoztatását szolgáló szervezeti elem. Típusai: → *állandó* ~; → *ideiglenes* ~; *vezetői* ~; → *tevékenységirányítási központ*.
<duty desk>

Ügyészség: az → *állampolgárok* jogainak védelméről gondoskodó szervezetek egyike. Magyarország ügyészi szervezete élén a Legfőbb ~ található, a legfőbb ügyész vezetésével. Alatta a (az ítéletábrák mellett szerveződött) fellebbviteli fő~ek. A következő szinten a megyei/fővárosi fő~ek, legalul a járási (ill. a fővárosi kerületi) ~ek, törvényességi felügyeleti ~ek vannak. Az ügyész: a → *büntetőeljárásban* közvádlóként → *vádat* emel, és azt képviseli a → *bíróság* előtt; a vádemelés feltételeinek megállapítására nyomoz (nyomozó~) vagy nyomoztat; a → *nyomozás* törvényessége feletti felügyeleti jogkörében figyelni, hogy fölöslegesen ne folytassanak a → *nyomozó hatóságok* nyomozást, olyan ügyekben ne vizsgálódjanak, ahol a felelősségrevonás eleve lehetetlen vagy elképzelhetetlen. E jogkörében pl. elrendelhet nyomozást, utasíthatja a nyomozó hatóságot az általa meghatározott nyomozási határidő betartására, jelen lehet egyes nyomozási cselekményeknél, betekinthet a nyomozás irataiba, azokat bármikor magához vonhatja, a nyomozó hatóság → *határozatát* megváltoztathatja, hatályon kívül helyezheti, elbírálja a hatóság tevékenységével kapcsolatos panaszokat, megszüntetheti a nyomozást, utasíthatja a hatóságot a nyomozás megszüntetésére, bármikor magához vonhatja a nyomozást, továbbá ellenőrzi a büntetőeljárás során elrendelt, a személyes szabadság elvonásával vagy

korlátozásával járó → *kényszerintézkedések* törvényes végrehajtását.

<prosecution>

Ügynök: a → *titkos kapcsolat*, az → *informátor*, valamint a titkosan vagy nyíltan együttműködő személy összefoglaló neve.

<agent>

Ügynökség: az ügynöki minősítésű hálózati személyek gyűjtőneve, ill. az ellenérdekelt hírszerzés kémhálózata.

<agency>

Ügýtípus: az adott esemény, ill. cselekménytípus összes kriminalisztikai és kriminológiai jellemzője.

<case type>

Ügýtípusismeret: az adott szakvonalon megszerzett tapasztalatok összessége.

<case knowledge/experience>

Üldözés: Rő.: (1) a szökésben lévő bűnözők, menekülők elfogása érdekében alkalmazott rendőri tevékenység, taktikai eljárás. Előfeltétele, hogy a menekülés és az ~ megkezdése között viszonylag rövid idő teljen el, ismert legyen a menekülő személy személyleírása, a rendelkezésre álló → *adatok* alapján legyen behatárolható a menekülés valószínű iránya, továbbá álljanak rendelkezésre az ~hez szükséges személyi és tárgyi feltételek. Az ~ fő elemét az üldözőcsoport képezi, amelynek segítésére zárócsoport(ok), → *csapda*, ill. leshely is szervezhető. (2) → *csapatszolgálati taktikai eljárás* az elszökött, menekülő személy elfogására.

Tört.: a → *határórség* által alkalmazott → *határőrizeti tevékenységek* egyike, amelynek során a → *határőr*(ök) önállóan vagy kötetlébe szervezve (üldözőcsoport), a konkrét helyzeti adatok alapján tevékenykedtek → *bűncselekmény* vagy súlyos szabálysér-

tés elkövetésével alaposan gyanúsítható, ill. magukat a határőr intézkedése alól kivonni szándékozó személy(ek) elfogására. Az ~ történhetett közvetlenül, → *nyomon*, irányban vagy párhuzamosan.

<pursuit>

Üldözési mánia: módosult tudatállapot, amelynek alanya úgy érzi, hogy egyéni → *üldözésnek* van kitéve, vagy egy nagyszabású összeesküvés → *áldozata*. Több → *mentális zavarban* előfordulhat, vagy a zavar tünete lehet; ilyenek a → *disszociatív zavarok*, → *drogaddikciós zavarok* (pl. fenciklidinaddikció), → *hangulatzavarok*, egyes neurokognitív betegségek (pl. Alzheimer-kór), paranoid személyiségzavar és → *skizofrénia*. Az ~s emberek gyanakvóak, vagyis szándékosnak tekintenek véletlenszerű eseményeket, és gyakran vádolnak igaztalanul másokat. Az ~hoz kapcsolódó téveszmék néha cselekvésre, válaszlépésekre ösztönöznek, ami erőszakos bűnelkövetésben is megnyilvánulhat.

<paranoia>

Ürügy: (1) adott címen, objektumban vagy környékén megtörtént, ill. folyamatban levő esemény, körülmény, amelynek színelv vizsgálatára lehetőséget teremt a → *felderítésre*, → *adatgyűjtésre*. (2) Olyan valós helyzetre (esemény, cselekmény, tény, körülmény) épülő hivatkozás, amely biztosítja a felderítőnek a célszeméllyel vagy annak környezetével kapcsolatos feladatok konspirált végrehajtását.

<pretext, reason>

Üzemben tartás (fenntartás): tevékenység, amely keretében a rendszeresített (alkalmazásba, használatba vett) eszközök működőképességének megőrzésével gondoskodnak az alapfeladat-ellátás technikai (elhelyezési) feltételeinek folyamatos bizto-

sításáról rendszeres ellenőrzés, karbantartás, javítás, felújítás és pótlólagos korszerűsítések útján.

<operation/operating>

Üzemeltetés: Á.: az ingatlanok, műszaki berendezések, gépek és járművek rendeltetésüknek megfelelő alkalmazása, használata.

Log.: (1) az → *üzemeltetéstechnikai biztosítást* és az → *üzemben tartást* (fenntartást) magában foglaló komplex fogalom. (2) Szűkebb értelemben → *üzemeltetés-technikai biztosítás*.

<operation, maintenance>

Üzemeltetéstechnikai biztosítás: a technikai eszközök üzemeltetését (használatát), az alegység szintű technikai kiszolgálást, a fenntartási anyagbiztosítást, az üzemeltetők (kezelők) képzését és felkészítését, valamint a helyi szintű szakmai felügyeletet magában foglaló feladat- és tevékenységrendszer. Az üzemeltetés – helyi szintű – szakmai felügyeletéért, a fenntartási anyagellátás folyamatos biztosításáért, valamint az ellenőrzések végrehajtásáért az eszközt (eszközrendszert) használó, üzemeltető szervezeti egységek vezetői a felelősek. Az eszközök előírás szerű használata (alkalmazása), kezelői technikai kiszolgálása és feltöltése kezelői feladat.

<operation technical support>

Üzemeltetői biztonsági terv: a → *létfonosságú rendszerelemet* üzemeltető által készített dokumentáció a létfonosságú rendszerelemek megjelölésével, az azok védelmét biztosító szervezeti és eszközrendszerrel.

<operator's safety documentation>

Üzenet: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint az összeköttetésen keresztül további-

tott jelsorozat, amely azonosítót, rendeltetési → *adatokat*, valamint az ~ épségét, védettségét és megfelelő vételét biztosító elemeket tartalmaz.

Komm.: tartalom, azaz a befogadóhoz eljutó és megfejtendő, az adó által megformált közlemény tartalma. Az ~ tartalma lehet szándék, akarat, kérés, kérdés, felszólítás, felhívás, információközlés, érzelmkifejezés, gondolat stb. ~ minden közleményben van, de nem mindig szándékos, ill. tudatos.

<message>

Üzenethelyettesítés: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a behatolás- és támadásvariáns-jelző rendszer részegységei között a nem a rendszertől származó üzenetek rosszindulatú vagy nem szándékos létrehozása, ami gátolja a behatolás- és támadásvariáns-jelző rendszer helyes működését.

<message substitution>

V, W

Vagyon: (1) J.: egy jogalany (természetes vagy jogi személy) pénzben meghatározható javainak összessége. A ~ba tartozik tehát az adott személy minden dologi és kötetmi jogi jogviszonya, amelyből csak a nem vagyoni jellegű jogok vannak kizárva. A ~ részét képezik a jogok és kötelezettségek is.

(2) Közgazdasági értelemben valamely természetes személy vagy jogi személy tulajdonában lévő anyagi javak összessége. (3) Számviteli értelemben a működéshez szükséges és rendelkezésre álló anyagi és nem anyagi javak összessége. A ~ tömege és összetétele nem állandó, a gazdálkodás függvényében növekedhet vagy csökkenhet.

<asset>

Vagyonbátorság: szakmatörténeti megnevezés. Karvasy Ágoston megfogalmazása értelmében: „minden → *veszély* elhárítása, amely a polgárok vagyoni biztonságát fenyegeti, pl. a polgártársak rossz akarata, gondatlansága, balesetek, az ingatlanok erőszakos elfoglalása, ingó → *vagyonok* tolvajlása, csalárdságok.” (KARVASY 1843)

<property bravery, the archaic name for the safety of property>

Vagyonelkobzás: az elkövető által → *bűncselekmény* megvalósítása során vagy azzal összefüggésben szerzett → *vagyon* elvonását szolgáló büntetőjogi intézkedés. Az elkobzott vagyon az → *államra* száll. Vagyonon annak hasznát, vagyoni értékű jogot,

követelést, továbbá bármely, pénzben kifejezhető értékű előnyt is érteni kell. Az → *intézkedést* kötelező elrendelni: 1. a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett; 2. a vagyonra, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett; 3. a vagyonra, amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szántak; 4. a vagyonra, amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt. A bünszervezetben való részvétel, a kábítószer forgalomba hozatala, ill. az azzal való kereskedés, az üzletszerűen vagy bünszövetségben elkövetett embercsempészés elkövetésének ideje alatt szerzett vagyont illetően „bűncselekménnyel összefüggésben szerzés” mellett a törvényhozó megdönthető vélelmet állított fel, s ezzel megfordította a bizonyítási terhet, ezzel a ~ elhárításának feltétele a szerzés törvényes voltának igazolása. A kiterjesztett hatályú ~ szabályai a ~ represszív jellegét erősítik. A törvényben felsorolt bűncselekmények megvalósítása esetén a ~ alá eső vagyonnak kell tekinteni a → *büntető-eljárás* megindítását megelőző 5 évben szerzett vagyont, ha annak mértéke, ill. az elkövető életvitele az igazolható jövedelmi viszonyaihoz, személyi körülményeihez képest különösen aránytalan. A jogalkotó ezzel

a rendelkezéssel a bűncselekmény elkövetése előtti időszakra terjeszti ki a „bűncselekménnyel összefüggésben szerzés” vélelmét. A ~t pénzüsszegben kifejezve kell elrendelni, ha az elkobzandó vagyon már nem lelhető fel, vagy az egyéb vagyontól nem különíthető el (pl. résztulajdonban áll), ill. elkülönítése aránytalan nehézséget okozna.
<confiscation order>

Vagyonelkobzás végrehajtásának átadása:

a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* körében a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája. A magyar → *bíróság* által jogerősen elrendelt → *vagyonelkobzás*, ill. → *elkobzás* végrehajtása – ha azt → *nemzetközi szerződés* lehetővé teszi – azon külföldi → *állam* részére átadható, amelynek területén a vagyonelkobzás alá tartozó → *vagyon* vagy az elkobzás alá eső dolog található.
<surrender of enforcement of confiscation>

Vagyonelkobzás végrehajtásának átvétele:

a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély* körében a → *végrehajtási jogsegély* egyik formája. Ennek során külföldi → *bíróság* által kiszabott végrehajtható → *vagyonelkobzás* vagy → *elkobzás* végrehajtását → *nemzetközi szerződés* alapján erre vonatkozó megkeresés esetén lehet átvenni. A vagyonelkobzás vagy az elkobzás végrehajtásának átadása iránti megkeresés teljesítésének feltételeit a bíróság megvizsgálja, de ennek határozatáról az igazságügyért felelős miniszter értesíti a megkereső külföldi → *államot*. A külföldi bíróság → *határozata* alapján elrendelt végrehajtást haladéktalanul meg kell szüntetni, ha a külföldi bíróság határozatának végrehajthatósága megszűnt. A vagyonelkobzás vagy az elkobzás végrehajtásából befolyt összeget az átvevő és a megkeresést előterjesztő állam között – annak összegétől is függően – meg kell osztani.
<acceptance of enforcement of confiscation>

Vagyonelkobzás végrehajtására irányuló jogsegély:

az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* keretében a → *végrehajtási jogsegély* egyik fajtája. Ennek keretében csak olyan, bírósági eljárásban hozott tagállami → *határozat* végrehajtása vehető át, amely megfelel a magyar büntetőjogban az → *elkobzásnak* és → *vagyonelkobzásnak* nevezett szankcióknak. A → *bíróság* a vagyonelkobzást elrendelő tagállami határozat elismerését és végrehajtását meghatározott esetekben megtagadhatja, ha a magyar jog szerint az elkobzás elrendelésére nincs lehetőség, így pl. amikor a dolog nem az elkövető tulajdona, a tulajdonos az elkövetésről előzetesen nem tudott, és az elkobzás ezen okból való mellőzését nemzetközi jogi kötelezettség nem zárja ki. A ~ irányulhat a magyar bíróság által kiszabott elkobzás vagy vagyonelkobzás egy másik tagállamban való végrehajtására is, ha ezt az a bíróság kezdeményezi, amelynek eljárásában a szankció végrehajthatóvá válik.
<legal assistance for enforcement of confiscation>

Vagyongazdálkodás:

az → *állami vagyon* hatékony működtetése, állagának védelme, értékének megőrzése, ill. gyarapítása, az állami és közfeladatok ellátásának elősegítése érdekében folytatott gazdálkodási tevékenység. Az állami vagyon felett a magyar államot megillető tulajdonosi jogok és kötelezettségek összességét az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszter gyakorolja, aki e feladatát az állami → *vagyonkezelő szervezet* útján látja el. A központi költségvetési szervek mint → *vagyonkezelők* állami vagyonnal gazdálkodnak. Számviteli értelemben a ~ a befektetett eszközökkel és → *készletekkel* való gazdálkodás.
<asset management>

Vagyonkezelő: az a természetes személy vagy jogi személyiség, akivel az ebben érintett tulajdonos vagyonkezelési és irányítási

szerződést köt. Az állami vagyon ~je a törvényben egyedileg meghatározott jogi személy vagy a vagyonkezelési szerződéssel megbízott jogi személy (elsődlegesen központi költségvetési szerv). A ~t főszabályként (ha jogszabály vagy a vagyonkezelési szerződés eltérően nem rendelkezik) megilletik a tulajdonos jogai, és terhelik a tulajdonos kötelezettségei azzal, hogy rendelkezési jogosultságai korlátozottak. A ~t megilleti a vagyonkezelésébe adott állami vagyon teljes körű működtetésének joga.

<trustee>

Vagyonkezelő szervezet: a felügyeletet gyakorló szervek vezetőjének egyetértésével kötött vagyonkezelési szerződés alapján állami → *vagyon* kezelését végző központi költségvetési szerv. A ~ ingatlanvagyonát – a szakmai feladatellátáshoz igazodó, gazdaságosan működtethető optimális ingatlanállomány kialakítása érdekében – köteles folyamatosan vizsgálni. A vagyonkezelő költségvetési szerv kezdeményezheti az ingatlan vagyonkezelői jogának megszüntetését, cseréjét, javaslatot tehet annak elidegenítésére, amennyiben az a feladatellátásához feleslegessé válik. A ~ a teljes ingatlanállományáról tételes elektronikus és papíralapú nyilvántartást vezet, amelynek naprakészségéért és valóságáért felelősséggel tartozik. A nyilvántartás alapját a vagyonkataszter, a földhivatali ingatlan-nyilvántartás, ill. a vagyonkezelési szerződés képezi.

<asset management organization>

Vagyontárgy: a → *vagyon* minden egyes összetevője. Ha a ~ konkrét megjelenési formáját vizsgáljuk, akkor eszközökről beszélünk, amikor pedig a vagyonelemek származását, akkor pedig a → *forrás* megnevezést használjuk.

<property>

Vagyonvédelem: az ingatlan és ingóság őrzése, a pénzürték-szállítás és szállítmánykísérés, a rendezvények biztosítása, valamint a felsorolt tevékenységek tervezése, szervezése és irányítása. A ~ ellátása gyakran kapcsolódik → *személyi védelem*hez, amely az adott természetes személy életének és testi épségének védelmére irányul. Ebben az utóbbi esetben már személyi és vagyonvédelmi tevékenységről van szó.

<property protection>

Vagyonvédelmi cég: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint minden olyan → *szervezet*, amely behatolás- és támadásjelző rendszerekkel, más személyek, dolgok védelmével kapcsolatos szolgáltatásokat nyújt.

<alarm company>

Vagyonvisszaszerzési eljárás: a vagyonvisszaszerzési → *hatóság* által – a → *nyomozás* idején, valamint a → *bíróság* ügydöntő → *határozatának* jogerőre emelkedését követően – folytatható büntetőeljárás külön eljárás.

<asset recovery>

Vallomás: bizonyítási eszköz, a → *tanú* és a → *terhelt* által előadott releváns vallomástétel, közlés. A vallomástétel ténytudomást hordozó közlések egymásutáni kijelentése. A kihallgatottak ebben közlik a jogvita eldöntéséhez, az ügy (bűnügy) ténybeli alapjainak megállapításához szükséges tényekről szóló tudomásukat. A → *kihallgatás* a leggyakoribb és a legjelentősebb nyomozási cselekmény. A büntető eljárásjogban meghatározott alakiságok és biztosítékok mellett a személyi jellegű bizonyítékok megszerzését szolgálja, lehetővé téve a kihallgatott (→ *gyanúsított*, → *sértett*, → *tanú*) → *bűncselekményről* szerzett legjobb tudomása megismerését. A kihallgatáskor a → *hatóság* megismeri a kihallgatott személy tudatában a vizsgálat tárgyát képező múltbéli eseményről megmaradt, rögzült emlékképe-

ket, az ügyel, ill. az eljárás szempontjából releváns kérdésekkel kapcsolatos álláspontját, véleményét, a kihallgatott által elmondottakat a bizonyításban is felhasználható módon. Ezért a szóban tett ~ról → *jegyzőkönyv* készül. A hatóság engedélyével a tanú írásban is tehet vallomást, a terhelnél ez alanyi jog (ő bármikor tehet). A sértettet is tanúként hallgatja ki a hatóság, amiből tanúvallomás keletkezik.

<testimony>

Valószínű mozgási idő: határrendészeti szempontból a jogsértő cselekményt elkövető személy megjelenésének valószínű ideje az → *államhatár* jogellenes átlépéséhez.

<probable duration of movement (of a person committing illegal border crossing)>

Valószínű mozgási irány: határrendészeti szempontból a jogsértő cselekményt elkövető személy által leggyakrabban használt útvonal/irány az → *államhatár* jogellenes átlépéséhez.

<probable direction of movement (of a person committing illegal border crossing)>

Varianciaanalízis: kutatási csoportok → *statisztikai* összehasonlítására alkalmazható eljárás. Alapesetben folytonos → *változók* vizsgálatára alkalmas, de az alkalmazhatósága más feltételektől is függ, amelyeket a statisztikai szoftverekkel lehet ellenőrizni (ilyen pl. az eloszlás jellege, átlag és szórás viszonya stb). Ha a feltételek nem teljesülnek, nem paraméteres tesztekkel kell alkalmazni, vagy adattranszformációt kell végezni (pl. → *adatok* négyzetre emelése, logaritmálása stb). Két kutatási csoport esetén a páros összehasonlítások elegendők. ~t kettőnél több csoport esetében kell alkalmazni, és ilyenkor a ~t páros összehasonlítások követik. A kutatáson belüli csoportosító tényező lehet egynél több (pl. alanyainkat csoportosíthatjuk → *stressznek* való kitett-

ség, nem és korosztály alapján); ez az ún. több szempontos ~. Az elemzés szempontjából ilyenkor kulcsfogalom az interakció, vagyis a szempontok közötti kölcsönhatás. <analysis of variance>

Vasfüggöny: (1) hidegháborús politikai kifejezés, amely Churchill W. 1946. március 5-én a Missouri állambeli Fultonban elmondott beszédében hangzott el, és a két világrendszer között lezárt határookra utalt. A politikus a földrajzi határok mentén létrejött, a politikai irányzatok szerint kialakult hatalmi övezetek kialakulását a színházi vasfüggöny leeresztéséhez hasonlította. A ~ jelentette az aknamezővel lezárt határt, és később az → *elektromos jelzőrendszerre* is alkalmazták. (2) A ~ átvitt értelemben az európai szovjet övezetet a kontinens többi részétől 1944–1945-ben elválasztó intézkedések (→ *információk* áramlásának megakadályozása, utazási korlátozás bevezetése, a személyes érintkezés minden formájának akadályozása) összességét jelentette. Nyugaton, valamint Keleten az 1960-as évek elejéig tartó hidegháborús korszak ismert megnevezése volt.

<iron curtain>

Vasúti határátkelőhely területe: a → *határállomás*, a hozzá tartozó pályaudvar és annak létesítményei, valamint a határállomás és az → *államhatár* közötti vasúti vonalszakasz, valamint az ott közlekedő vonatok.

<territory of rail border station>

Vasúti kocsi: saját hajtással nem rendelkező, saját kerekei által vasúti vágányokon futó, személy- vagy áruszállításra használt vasúti jármű.

<railway cars>

Vasútrendészet: a vasutakon, pályaudvarokon leselkedő → *veszélyek* elhárítására,

a → *közrend*, → *közbiztonság* fenntartására vonatkozó szabályok összessége, valamint ezek érvényesítése.
<railway policing>

Vád: hid és összekötő kapocs a büntetőeljárás nyomozási főszakasza és a bírósági eljárás között. A bírósági eljárás alapja, érvényesítési módozata a ~emelés és a ~képvi-selet. Az állami büntetőjogi igény érvényesítése; az állam által feljogosított vádló indítványozza, a → *bíróságnál* a ~ban meghatározott személy → *büntetőjogi felelősségé*-nek megállapítását és → *büntetés* kiszabását az e személy által elkövetett → *bűncselekmény* miatt. Általános kritériuma a törvényesség (a vádemelésre jogosulttól származzon, a bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt emeljék, és a magyar törvények szerint a ~ban jelölt személy büntetőjogilag felelősségre vonható legyen) és megalapozottság (törvényes bizonyítási eszközökből származó bizonyítékokon alapul). A törvényes ~ minimális tartalmi feltételei: a vádlott személye, a büntető törvénykönyvbe ütköző magatartás, ill. a vádlói indítvány. Fajtái a köz~ és a magán~. Főszabály szerint a közvádló (ügyész) vádmonopóliuma érvényesül, míg a → *magánvádló* és a → *pótmagánvádló* közreműködése kivételes.
<charge>

Vádfunkció: az állami büntetőigény érvényesítése. Legfontosabb eljárási cselekményei a vádemelés és a vádképvi-selet. Az egyes eljárásokban a több-kevesebb biztosítékkal körülbástyázott vádelv következményeként érvényesül. A ~t (→ *vádat*) az ügyész (közvádló), a → *magánvádló* vagy a → *pótmagánvádló* gyakorolja.
<prosecution function>

Vádhöz kötöttség: a → *bíróság* ~e a funkciómegosztás következménye.

Követelményei: a bírósági eljárás csak törvényes vád alapján indulhat, csak olyan személlyel szemben folytathatja le, akinek a → *büntetőjogi felelősségre* vonását a vádló a törvényes vád benyújtásakor kéri (személyi vádhoz kötöttség), és a bíróság csak olyan cselekményről (történeti tényállásról) dönthet, amelyet a vádló a törvényes vádban megjelölt (tárgyi vádhoz kötöttség).
<charge bounding>

Vádirat: a közvád formai megjelenése az ügyészi vádemeléskor. Az ügyész írásban nyújtja be a → *bíróságra*, kivéve a külön eljárások között szabályozott bíróság elé állítást, ahol az ügyész a ~ tartalmát csak szóban terjeszti elő az elsőfokú bírósági tárgyaláson.
<indictment>

Vádlott: a → *terhelt* elnevezése a bírósági eljárásban. A → *vádirat*ban fejeződik ki az a vádlói kívánalom, hogy a → *bíróság* kezdje meg a ~ → *büntetőjogi felelősségé*-nek vizsgálatát, s az a meggyőződés, hogy a leírt büntetendő cselekményt a ~ követte el. A bíróság eljárásának eredményeképpen döntést hoz: → *bűnösséget* megállapító → *ítélet* esetén → *büntetést* szab ki, ill. a ~at próbára bocsátja, számára jóvátételi munka végzését írja elő, megrovásban részesíti, és a büntetés kiszabását mellőzheti is. A bíróság a ~at fel is mentheti, ill. az eljárást megszüntetheti vele szemben.
<accused>

Válság: (1) politikai vagy gazdasági → *konfliktus*, ill. természeti → *katasztrófa* következtében bekövetkezett instabil állapot. (2) Valamely társadalom, társadalmi formáció, → *szervezet*, vállalkozás életében bekövetkező gazdasági, jogi, politikai, diplomáciai következményekkel is járó, → *konfliktushelyzeten* alapuló, a funkcionális tevékenység keretei közt már nem kezelhető instabil

állapot. (3) Bizonytalan kimenetelű súlyos zavar, nehéz helyzet az egyén, egy csoport, ill. a társadalom életében, amely adott esetben kedvező végkifejletű is lehet.

<crisis>

Válságdiplomácia: a → *válságkezelés* része, a nemzetközi konfliktusok megelőzésére és/vagy megoldására irányuló tevékenységek összessége.

<crisis diplomacy>

Válsághelyzet: Á.: Magyarország és valamely szomszédos ország(ok) között a biztonsági és/vagy a katonai egyensúly megbomlása, illetőleg ennek egyidejű és tartós kihatása az érintett két vagy több ország viszonyára.

Hr.: bármely olyan, az → *Európai Unió* → *külső határain*, azok közelében előforduló természeti vagy ember okozta → *katasztrófa*, baleset, humanitárius vagy politikai → *válság* vagy bármely egyéb, a külső határokon, azok közelében bekövetkező súlyos esemény, amely jelentős hatással lehet a külső határok ellenőrzésére.

<crisis situation, emergency>

Válságkezelés: (1) a bekövetkezett politikai, gazdasági → *konfliktusok*, természeti → *katasztrófák* felszámolására irányuló törekvések összessége, a fegyveres harc megelőzésének egyik lehetséges eszköze. (2) Olyan menedzsmenttevékenység, amely alapvetően a funkcionális megfelelésre, a szervezeti megmaradásra, a → *szervezet* megmentésére irányul. (3) → *Kísérlet* arra, hogy különböző → *intézkedésekkel* megakadályozzák a → *válsághelyzet* szisztematikus és súlyos erőszak-alkalmazással történő eskalálódását.

<crisis management>

Válságmegelőzés: az erőszakos → *konfliktusok* megakadályozását célzó szabályok, előírások valamint az idejében történő, terve-

zett, szisztematikus és koherens cselekvések, megnyilvánulások az illetékesek által az → *állam* és a társadalom különböző szintjein.

<crisis prevention>

Válságmenedzsment: komplex operatív tevékenység a szervezeti válságjelenségek felismerésére, diagnosztizálására és a krízisfolyamatok sikeres leküzdésére.

<crisis management>

Válságövezet: az a földrajzilag behatárolt terület, ahol a → *válság* kialakult, és ahol a → *válságkezeléssel* megbízott alakulatok és polgári → *szervezetek* tevékenykednek.

<zone of crisis or area of conflict>

Válságreakáló műveletek: Szternák megfogalmazása alapján „olyan többcélú tevékenységek, amelyek magukban foglalják a politikai, a diplomáciai, a katonai és a polgári tevékenységeket, valamint azokat a nemzetközi emberi jogokkal összhangban indítják és hajtják végre, továbbá hozzájárulnak a konfliktus megelőzéséhez. A ~összességében azokat a katonai és nem katonai jellegű műveleteket tartalmazzák, amelyeket korábban a nem háborús katonai műveletek csoportjába soroltak a szakemberek.” (SZTERNÁK 2004)

<crisis response operations>

Váltás: → *békefenntartási* értelemben a csapattvékenység során egy meghatározott feladat, szolgálati hely, működési körzet vagy → *terepszakasz* átadás-átvétele a tevékenység helyszínén.

<relief>

Változó: a → *kutatás* során vizsgált nem állandó mennyiségek. A kutatásban betöltött szerepük szerint megkülönböztethetők a független ~k és a függő ~k. Előbbiek feltételezésünk szerint egy bizonyos hatást gyakorolnak, míg a függő ~ az, amelyre a független ~ kifejti a hatását. Pl. ha azt vizsgáljuk, mi-

lyen hatással van a → *stressz* a → *rendőrök* egészségére, akkor a stressz a független ~, az egészségi állapot pedig a függő. A folytonos ~k bizonyos határok között bármely értéket felvehetnek (valós számok), a diszkrét ~k csak egész értéket vehetnek fel (mint pl. egy kérdőív pontszámai), a bináris ~k csak két értéket vehetnek fel (igen/nem, nő/férfi stb.). A ~ jellege meghatározza a rajta végezhető → *statisztikai* tevékenység milyenségét.

<variable>

Vám: Huszár megfogalmazása alapján „a ~ közzadó formájában alkalmazott gazdaság- és kereskedelempolitikai eszköz, a vámhatáron áthaladó áruk forgalmának korlátozó, terelő, árképző tényezője, a hazai termelőknek piac teremtésére, biztosítására”. (HUSZÁR 1997)

<customs duty>

Vámáru-nyilatkozat: az ebben érintett személy előírt formájú és módozatú cselekménye az áru → *vámeljáras* alá vonására, jelezve bármely alkalmazandó különleges rendelkezést is. A ~ lehet: szóbeli, írásbeli vagy elektronikus formátumú. Az áruk vámeljárasra vonatkozó bejelentése és → *vám* elé állítása ügyféli kötelezettség.

A gazdálkodó célja a vámhatóság előtt a beszállított áruval és annak benyújtott ~ ával válik ismertté.

<customs declaration>

Vámeljáras: az uniós vámkódex vámjogi aktusa, az → *áruk vámjogi státuszának* ideiglenes vagy végleges rendezése.

A ~ fajtái lehetnek: szabad forgalomba bocsátás, különleges eljárások és a kivitel.

<customs procedure>

Vámfelügyelet: a vámhatóságok intézkedése a vámjogszabályok és az áruval kapcsolatos egyéb rendelkezések betartására. Közvetlen ~kor a vámhatóság az árut őrzi, kíséri.

A közvetett ~ nyilvántartásba vételt és más vámhatósági intézkedést takar.

<customs supervision>

Vámtarifa: a kereskedelmi termékként előfordulható árucikkekről a Váme gyüttműködési Tanács égisze alatt kidolgozott, 1983. június 14-én megkötött nemzetközi egyezményen alapuló, világszerte elterjedt táblázatos, több számjegyű ún. → *vámtarifaszámmal* kódolt árufelsorolás. A ~t a → *vámeljárasok*kor alkalmazzák, de a kódszámok árume ghatózós igénye miatt terjed (pl. adózás, külkereskedelmi statisztika stb.). A → *vámeljáras* során, a vámtarifaszámokhoz rendelve határozzák meg az áruk vám tételeit.

<customs tariff>

Vámtarifaszám (vtsz.): a → *vámtarifában* meghatározott kódszámok az árucikkek azonosítására. A világ szinte valamennyi országában alkalmazott ~ a hat számjegyű → *HR-kód*.

<customs tariff number>

Vámunió: kettő vagy több vámterület egyg yé integrálása. Tagjai egymással szemben nem alkalmaznak → *vámokat*, egyéb kereskedelmi akadályokat, ugyanakkor a harmadik országgal szemben egységesen lépnek fel. A ~ tagjai egységes vámjogszabályt, → *vámtarifát* használnak, harmonizálják harmadik ország felé érvényesített mennyiségi korlátozásait, exporttámogatási és más kereskedelem politikai → *intézkedéseiket*.

<customs union>

Várakozási idő: Hr.: (1) a → *határforgalomban* részt vevő átlépési szándéka megvalósítása akadályoztatásának kezdetétől a → *határforgalom-ellenőrzés* befejezéséig tartó időintervallum. (2) Az az időmennyiség, amelyet a schengeni → *külső határon* lévő → *határátkelőhelyen* adott utas hasz-

nál fel a → *határátlépésre* való jelentkezésétől a tényleges határátlépésig.

<waiting time>

Váratlan támadás: külső fegyveres csoportok váratlan betörése az országba, amely a vonatkozó jogszabályok szerinti rendkívüli intézkedéseket eredményezhet.

<unexpected attack>

Városi rendőrség: az 1881. évi XXI. törvénycikk értelmében működtetett fővárosi rendőrség volt, amelynek rendeltetése: a működési területén a személy- és vagyonbiztonságot megóvni, a békét és → *közrendet* fenntartani. Fő feladatai voltak: a büntető-törvények, rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármilyen természetű mulasztásból eredhető → *veszélyeket* és károkat lehetőleg megakadályozni; a megzavart rendet és békét helyreállítani; az ezek ellen vétőket kipuhatolni és megfenyítés végett az illetékes → *bírósnak* vagy → *hatóságnak* feljelenteni, illetőleg átadni; s általában a figyelő, megelőző és felfedező rendőrség feladatait a jelen törvény keretén belül teljesíteni. A tevékenysége során a ~ egyrészt a helyi igényeknek megfelelően ellátta a piaci, hegyi, vásári, építészeti és közegészségi rendőrségi teendőket; másrészt pedig eljárta ipari viszonyokban vagy gazdák és cselédek között kialakult helyzetekben; valamint illetékes volt mindazon esetekben, amelyeket a vonatkozó törvények és szabályrendeletek előírtak.

<city/town police>

Vásár- (piac-) rendészet: Tört.: már az ókorban megtartott vásárokkal és piacokkal kapcsolatosan megjelent igazgatási szabályok, ill. ezek betartatására vonatkozó feladatok megnevezése, amihez hozzátartozott többek között a szerencse- és házárdjátékok kitiltása a kard és más → *fegyverek* vi-

selésének a kitiltása, vagy az áruk minősége, mennyisége, eladásának az → *ellenőrzése*.

<policing of markets and fairs>

Vegyes bűnösség: ha a szándékos → *bűncselekmény* minősítő eredményére az elkövetőnek csupán a → *gondatlansága* terjed ki. A ~gel létrehozott minősítő eredményhez fűződő súlyosabb jogkövetkezmények alkalmazásának lehetőségét a törvény konkrét rendelkezése biztosítja, amelynek értelmében az eredménynél az elkövető gondatlansága elegendő a minősített eset megállapításához. Fontos kiemelni, hogy a ~ csak és kizárólag az olyan minősítő körülmények esetében jöhet létre, amelyben a jogalkotó eredményt – tehát sérelmet vagy → *veszélyt* – fogalmaz meg. Amennyiben a bűncselekmény minősítő körülménye nem eredmény, hanem más tényállási elem (pl. a passzív alany jogállása vagy az elkövetés módja), a minősített eset megállapításához az elkövető szándékanak ezeket a körülményeket is át kell fognia. A minősítő eredmények esetében általában nem szükséges a ~gel történő elkövetés, így az ilyen alakzatok megvalósulhatnak oly módon is, hogy az elkövető szándéka kiterjed a súlyosabb eredményre is. Pl. a maradandó fogyatékoságot okozó testi sértés elkövethető akár a maradandó fogyatékoság okozását átfogó → *szándékossággal* is, azonban megvalósítható ~gel is, ha az elkövető szándéka csupán a könnyű vagy a súlyos sérülés okozására terjedt ki, de gondatlansága megállapítható a maradandó fogyatékoság előidézésében. A ~ű bűncselekmények a minősítés szempontjából szándékos bűncselekménynek minősülnek. Az a körülmény, hogy a minősítő eredménynél az elkövetőt szándékosság vagy csak gondatlanság terhelte, a → *büntetés kiszabása* során kap értékelést. Léteznek olyan minősítő eredmények, amelyek kizárólag ~gel valósíthatók meg, ezeket → *praeterintentionalis bűncselekményeknek* nevezi a jogirodalom. Ilyen

bűncselekmény pl. a halált okozó testi sértés, tekintettel arra, hogy amennyiben a halálos eredmény előidézését az elkövető szándéka átfogja, abban az esetben már nem a testi sértés minősített esete, hanem a szándékos emberölés valósul meg.

<mixed culpability>

Vegyesség megoldású munkavégzési rendszer: a közszolgálatok, így a rendészeti ágazat jelentős hányada és a versenyszektor számos szereplője által is alkalmazott munkavégzési rendszermegoldás, amely a → *munkakör* alapú, a kompetencia alapú és a karrier alapú rendszermegoldások elemeit használja fel, valamint ezekből saját lehetőségeit, adottságait, stratégiai céljait figyelembe véve építkezik. A ~t ezért „az összeilleszthető elemek rendszerének” lehet nevezni. A magyar közszolgálat egészénél ezt a munkavégzési rendszermegoldást alkalmazzák, mert a megtapasztalható differenciáltság ellenére mindenhol megtalálhatók a zárt (karrier alapú, „életpályára szóló foglalkoztatást biztosító”), a nyitott (munkakör alapú, „megfelelő embert a megfelelő helyre” elvet megvalósító) és a teljesen nyitott (kompetencia alapú, „a munkát végző kompetenciakészletéhez és annak szintjéhez igazodó munkaszervezés szerinti”) rendszermegoldások egyes elemei.

<mixed working arrangements>

Vegyesség összetételű járőr: járőrtípus, amelyben a → *rendőrök* és más jogállású személyek közösen látnak el → *járőr szolgálatot*. A rendőrrel közösen láthat el járőr szolgálatot a → *polgárőr*, a → *rendészeti feladatokat ellátó személy*, a → *fegyveres biztonsági őr*, a katonai rendész, a büntetés-végrehajtási felügyelő, a pénzügyőr, az országgyűlési őr, valamint – az → *Európai Unió* jogi aktusa vagy → nemzetközi szerződés alapján – más → *állam* rendvédelmi szervének tagja.

<quasi composite/mixed patrol, patrol made up of various law enforcement officers>

Vegyesség/vegyi csapdák: olyan, speciális összetételű színezékek, porok és paszták, amelyeknek általában az a jellemzője, hogy a kereskedelmi forgalomban nem kaphatók, finom szemcseméretűek, igen jól tapadnak, a beszennyezett felületről nehezen (vagy egyáltalán nem) eltávolíthatók, az emberi egészségre nincsenek számottevően károsító hatással, és jelenlétük jól detektálható. (Sokszor tolvajcsapdának is nevezik őket.)

<chemical criminal trap>

Verbális kommunikáció: a → *kommunikáció* legalapvetőbb és kimondottan fajspecifikus (kizárólag az emberre jellemző) formája. A fogalmat a hétköznapi szóhasználat gyakran egybemossa a beszéddel, a szóbeliséggel, holott a kettő nem egy és ugyanaz. A ~ nyelvileg történő megformálást, szavakba öntött közlést jelent, s ez kétféle módon történhet: szóban és írásban.

<verbal communication>

Veszély: Rsz.: (1) esemény, tevékenység, jelenség, folyamat, helyzet, ill. mindezek következménye vagy hiánya, amely sértheti a → *biztonságot*. (2) A biztonságot fenyegető esemény, tevékenység, helyzet és következményük, ill. hiányuk. (3) Civilizációs és természeti → *katasztrófák* okozta nemkívánatos hatás, állapot. (4) Szerencsétlenség előidézésére alkalmas körülmények és események sora, amelynek következtében lehetőség nyílik – egy bizonyos termék sebezhetőségét kihasználva – szerencsétlenség előidézésére.

Log.: a lét kiegyensúlyozatlan rendjéből fakadó bizonytalanság, a gazdálkodást zavaró körülmény, véletlen, előre nem látható eseményből származó anyagi hátrány, kárt

okozó vagy más módon szükségletet előidéz-
ző véletlen esemény, amely valamilyen mó-
don teljesítési kötelezettséget kíván.

Tört.: Tóth meghatározása szerint „a ~
az az állapot, amely káros következmé-
nyek lehetőségét feltételezi”. (TÓTH 1939)
<danger/hazard/risk/threat/crisis>

Veszélyelhárítási feladatterv: a → *veszé-
lyek* és a → *kockázatok* azonosítása, elem-
zése és értelmezése alapján a rendszeti fel-
adatok és intézkedések rendjét, teljesítését,
ezek személyi, anyagi és technikai eszkö-
zeit egységes okmányrendszerbe foglaló
dokumentum.
<threat response action plan>

Veszélyelhárítási tervezés: a természeti,
civilizációs és egyéb eredetű → *veszélyek-
nek* – a → *kockázatok* azonosítása, elem-
zése és értelmezése alapján történő – egy-
séges okmányrendszerbe foglalása a ka-
tasztrófavédelmi feladatok és intézkedések
rendjének, végrehajtásának, továbbá az azt
biztosító személyi, anyagi és technikai esz-
közöknek a hozzárendelésével. A ~ szintjei:
1. települési (a fővárosban kerületi) veszély-
elhárítási terv (a továbbiakban együtt: tele-
pülési veszélyelhárítási terv); 2. munkahe-
lyi veszélyelhárítási terv; 3. a hivatásos ka-
tasztrófavédelmi szerv helyi szervének ösz-
szesített terve; 4. területi (fővárosi) veszély-
elhárítási terv; 5. központi veszélyelhárítási
terv. A tervkészítésre kötelezetteknek köte-
lességük a veszélyelhárítási terveiket folya-
matosan naprakészen tartani.
<emergency management plan>

Veszélyes anyag: → *anyag*, keverék vagy
készítmény, amely mint nyersanyag, termé-
k, melléktermék, maradék, köztes termé-
k vagy → *hulladék* van jelen a → *veszé-
lyes anyagokkal foglalkozó üzem* vagy a kü-
szöbérték alatti üzem területén, beleértve

azokat az anyagokat is, amelyekről feltéte-
lezhető, hogy egy baleset bekövetkezésekor
létrejöhetnek.

<dangerous substances>

Veszélyes anyag kárelhárítása: a → *veszé-
lyes anyag* jelenlétében történő tűzoltó be-
avatkozás, műszaki mentési és környezeti
kárelhárítási tevékenység, amely a lakossá-
got és a környezeti elemeket veszélyeztető
tűz- és robbanásveszélyes, környezetveszé-
lyes vegyi, biológiai vagy sugárzóanyag ká-
ros következményeinek csökkentésére, meg-
szüntetésére irányul.

<danger control of accidents involving ha-
zardous substances>

Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem:
adott üzemeltető irányítása alatt álló azon
terület egésze, ahol egy vagy több → *ve-
szélyes anyaggal* foglalkozó létesítmény-
ben – ideértve a közös vagy kapcsolódó in-
frastruktúrát is – veszélyes anyagok vannak
jelen a vonatkozó törvény végrehajtására ki-
adott jogszabályban meghatározott küszöb-
értéket elérő mennyiségben, tekintet nélkül
az üzem tevékenységének ipari, mezőgaz-
dasági vagy egyéb besorolására.

<establishment where dangerous substan-
ces are present>

**Veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos
baleset:** a → *veszélyes anyagokkal foglal-
kozó üzem*, küszöbérték alatti üzem műkö-
dése során befolyásolhatatlan folyamatként
végbemenő olyan mértékű esemény, amely
→ *veszélyes anyag* kibocsátásával, üzem-
zavarral, tűzzel vagy robbanással jár, ezál-
tal az üzemen belül/kívül, közvetlenül vagy
lassan hatóan súlyosan veszélyezteteti, káro-
sítja az emberi egészséget, ill. a környezetet.
<major accident involving hazardous sub-
stances>

Veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek azonosítása és kockázatuk elemzése: az üzemeltető által végzett módszeres elemző tevékenység, amelynek során meghatározza és bemutatja a → *veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemben bekövetkező* → *veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek* kialakulásának lehetőségeit, következményeit és azok bekövetkezésének valószínűségét.

<identification of the risk of major accidents involving dangerous substances and their risk analysis>

Veszélyes áru: azok az árufeleségek (→ *anyagok* és tárgyak), amelyek a szállításuk során tűz- és robbanásveszélyt, egészségkárosító (főként maró, mérgező) hatást vagy környezetkárosító tulajdonságokat hordoznak, és amelyeket ilyenként azonosít valamely közlekedési ágazat veszélyesáru-szállítási szabályzata.

<dangerous goods>

Veszélyesáru-szállítás: a → *veszélyes áru* helyváltoztatása, beleértve a közlekedési okokból történő megállásokat, ill. minden olyan, közlekedési szempontból szükségessé vált időszakot a helyváltoztatás előtt, alatt és után, amelynek során a veszélyes áru a járműben, tartályban vagy konténerben van. A ~ kiterjed a veszélyes áruk átmeneti tárolására is a közlekedési ágak, ill. a közlekedési eszközök cseréjénél (átrakásnál) azzal a feltétellel, hogy az áru átvételének és kiszolgáltatásának helyét feltüntető fuvarokmányt kérésre bemutatják, ill. a küldeménydarabokat vagy a tartályokat nem nyitják fel, kivéve, ha az illetékes → *hatóságok* ezt célirányosan ellenőrzik.

<transport of dangerous goods>

Veszélyes hulladék: jogszabályban meghatározott veszélyességi jellemzők legalább

egyikével rendelkező → *hulladék* (pl. robbanásveszélyes, oxidáló).

<hazardous waste>

Veszélyes légtér: a → *légtérnek* az a része, ahol az előre meghatározott – a területen lévő veszélyes üzem működési idejéhez igazított – időintervallumokban légi közlekedési tevékenység megvalósítása tiltott.

<dangerous airspace>

Veszélyes tevékenység: a → *veszélyes anyagok* mellett végzett olyan tevékenység, amely ellenőrizhetetlenné válása esetén tömeges méretekben veszélyeztetheti, ill. károsíthatja az emberi egészséget, a környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot.

<hazardous activities>

Veszélyességi övezet: a → *veszélyes anyagokkal*, technológiákkal kapcsolatos súlyos baleset következményeinek csökkentésére az üzem környezetében az egyéni → *sérülés* → *kockázatához* igazodó, a → *hatóság* által kijelölt terület. Az üzemeltető a biztonsági jelentésben, elemzésben a veszélyeztetett terület minden pontjára meghatározhatja a sérülések egyéni kockázatát. Az így kialakított, veszélyességük szerint számokkal, ill. betűkkel jelölt ~ek belső, középső, külső övezeti zónákból állnak.

<danger zone>

Veszélyeztetettség: a bűnügyi (operatív) helyzet egyik fő alkotóeleme, amely azokat a bűnügyiileg értékelt → *adatokat* és megállapításokat detektálja, amelyek → *bűncselekmények* elkövetéséhez vezethetnek, azonban a konkrét → *bűnelkövetések* még nem valósultak meg.

<high risk/exposure to danger>

Veszélyeztetési bűncselekmények: a materiális → *bűncselekmények* csoportja, amely-

ben az eredmény az elkövetési magatartás által létrehozott → *veszély*. A → *törvényi tényállás*ban foglalt eredmény fajtája szerint különbség tehető egyrészt a jogtárgyat sértő, másrészt a jogtárgyat veszélyeztető bűncselekmények között. A materiális bűncselekmények egy részének → *törvényi tényállásai* sértő eredményt tartalmaznak, más részének törvényi tényállásai eredményként a veszélyt írják le. Tehát sértő eredmény és veszélyt mint eredményt megfogalmazó materiális bűncselekmények különböztethetők meg. Ennek megfelelően az eredmény két fajtája ismert: a sérelem és a veszély. A veszélyt mint eredményt megfogalmazó tényállásokban a jogi tárgy veszélybe kerülése az eredmény. A veszély fogalmilag a sérelem bekövetkezésének objektív lehetőségére. A veszély típusa szerint megkülönböztethető: 1. a közvetlen veszély mint eredmény. A közvetlen veszély a sérelem bekövetkezésének nyombani lehetőségét jelenti, azaz helyzetre és személyre konkretizált (pl. foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés, közúti veszélyeztetés); 2. a veszély mint eredmény. Az időben és térben pontosan nem mérhető → *veszélyhelyzet* tartozik e körbe. A veszély elvont (absztrakt), vagyis még távoli (pl. vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése). A sértő (sértési) szándéknak át kell fognia a tényleges sérelmet (pl. halál, betegség, sérülés), míg a szándékos ~ek esetén a → *szándékosság* csak a → *veszélyhelyzetet* foghatja át, a sérelemre nem terjedhet ki. Ez a körülhatárolt terjedelmű szándékosság az ún. limitált veszélyeztetési szándék, amikor tehát az elkövető szándékossága csak a veszély (mint eredmény) előidézésére terjedhet ki, de a veszélyhelyzeten túli (sértő) eredményt már nem foghatja át. A szándékos ~ek esetében az elkövetőnek a veszélyhelyzet előidézésén túlmenő, a minősített esetek körébe tartozó eredményre kizárólag a gondatlansága terjedhet

ki. Amennyiben az elkövetőnek a veszélyhelyzet előidézésén túlmenő eredményre is kiterjed a szándékossága, akkor magatartását a ténylegesen létrejött eredmény szerint kell minősíteni, ugyanis ebben az esetben már nem veszélyeztető, hanem ennél súlyosabb, valamilyen jogviszonyt bűnösen sértő magatartás valósult meg.

<crimes of endangerment>

Veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi egyezmény: a címében jelzett fajokkal végezhető kereskedelmi tevékenység feltételeit, és szabályait meghatározó egyezmény, amelyhez Magyarország 1985-ben csatlakozott.

<Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – CITES>

Veszélyeztetettség szint: a rendvédelmi szervek számára a → *személyvédelmi biztosítás* megtervezéséhez és végrehajtásához szükséges, a rendelkezésre álló → *adatok* alapján fennálló valamennyi fenyegető tény, cselekmény vagy körülmény alapján meghatározott ötszintű, skálaalapú értékelési rendszer. A ~ meghatározását követően állapítható meg a személyvédelmi feladat végrehajtásához szükséges biztonsági intézkedések köre, védelmi fokozata, az ehhez indokolt humán erőforrás és technikai mennyiség.

<level of danger>

Veszélyhelyzet: Rsz.: (1) az → *állampolgárok* élet- és vagyónbiztonságát veszélyeztető elemi csapás, ipari és környezeti → *katasztrófa*, illetőleg ezek következményeinek elhárítását szolgáló részleges vagy teljes → *határozár* végrehajtását igénylő intézkedési helyzet. (Megjegyzés: a vonatkozó törvény ezeket részletezi.) (2) Minősített időszaki ka-

tegória, amely akkor alakul ki, ha az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát elemi csapás fenyegeti vagy éri, valamint ha annak következményeit kell felszámolni, illetőleg a → *közrend* és a → *közbiztonság* a szokásos eszközökkel már nem tartható fenn. A ~ súlyossága nem éri el a minősített időszakok következő fokozatát.

Mab.: közvetett vagy közvetlen fizikai sérelmet okozó vagy → *fenyegetést* jelentő tény, cselekmény vagy körülmény, amely előre nem tervezett és halaszthatatlan → *intézkedések* végrehajtását teszi szükségessé. A ~ felismerését követően a személyvédelmi (biztosítási) alakzat elsődleges feladata a védett személy életének és testi épségének fenyegetéstől, ill. sérelemtől történő védelme, ill. a ~ lehetőség szerinti elhárítása.

<emergency situation>

Vevő: Komm.: a közlésfolyamat során a mindenkor befogadó (vagy hallgató, olvasó stb.), aki az → *adó* partnere. Lehet egy vagy több személy (egy előadás hallgatásakor vagy tévénézéskor, színházban stb.). A ~ személye, annak tulajdonságai (neme, kora, társadalmi szerepe-rangja, egyénisége, műveltsége, iskolázottsága, kulturáltsága, igényessége, aktuális pszichikai és fizikai állapota, ill. a „vevőkészülékének” finomság-érzékenysége, a befogadókészség) legalább annyira fontosak és meghatározók a → *kommunikációra* nézve, mint az adó tulajdonságai, kompetenciái.

<receiver>

Vezeték nélküli összeköttetés: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint olyan összeköttetés, amely → *információt* továbbít egy behatolás- és támadásjelző rendszer részegységei között, anyagi közvetítő közeg nélkül.

<wireless connection>

Vezetés: Á.: (1) társadalmi tevékenységi folyamat, amely az emberek meghatározott

csoportjában érvényesül. Sajátos emberi cselekvés, amelyben az egyik ember – a vezető – másokat (munkatárs, beosztott) befolyásol, ill. késztet közösségi cél elérésére, és ehhez megteremti a legkedvezőbb erőforrás-feltételeket a szervezeti funkciónak megfelelően.(2) Mások befolyásolásának a folyamaata egy meghatározott feladat teljesítése érdekében azáltal, hogy célt, utasítást és → *motivációt* nyújt. Szervezeti keretekben, emberek közötti viszonyban realizálódik, ahol ők a célok megvalósításáért, hierarchikus rendszerben – megfelelő feltételek mellett – leginkább → *kommunikáció* útján együttműködnek.

Rsz.: a rendvédelmi szerv vezetője és a beosztottak (vezetett) között működő permanens jelenség, amikor a vezető valamilyen szervezeti cél érdekében befolyásolja, mozgósítja a vezetetteket. Jellemzői: 1. céltudatosság; 2. tervszerűség; 3. szervezettség; 4. ösztönzés; 5. feltételek meglétének szükségessége.

<management>

Vezetéstudomány: a → *szervezet* sikeres működésében betöltött vezetési szerep megvalósítási elveinek, módszereinek, eszközeinek meghatározásával és leírásával foglalkozó elméleti ismeretrendszer. A ~ a vezetéstudomány és más tudományok interdiszciplináris alrendszereként: 1. analizálja a vezetés filozófiai, jogi, pszichológiai, szociológiai, informatikai, kommunikációs, metodikai, logikai, pedagógiai, matematikai stb. alapjait; 2. tanulmányozza a vezetés elméleti alapjait, folyamatát, eszközrendszerét, technikai rendszerét, a vezetői felkészítés fejlődésének és fejlesztésének rendszerét, lehetőségét; 3. vizsgálja a szervezeti humán erőforrás kiválasztásának, gazdálkodásának, hatékonyságának, fejleszthetőségének, ösztönzésének és motiválásának módjait, lehetőségeit; 4. kutatja a hatékony vezetési rendszerek kialakításának lehetőségeit, a vezetési szintek optimalizálásának munkamódszereit, a vezetéstech-

nikai eszközök alkalmazásának problémáit, lehetséges fejlesztésüket, a környezeti változásokra történő reagálási idő minimalizálását, a fenntarthatóságot; 5. kidolgozza a vezetési szervek működésének elveit és rendjét, a → *vezetők* és a támogatók munkamódszereit, a felkészítésük és a tevékenységük integrálását, a vezetésük hatékonyságát fokozó eszközrendszert, valamint a szervezet védelmét, különös tekintettel az → *információvédelemre* (→ *kibervédelem*).
<management theory>

Vezetés folyamata: → **Vezetéstudomány**

Vezetési ciklus: a vezetési folyamat és tevékenység meghatározott szakasza, amely a → *szervezet* előtti probléma megjelenésétől annak megoldásáig terjed, és amely néhány másodperctől akár évekig tarthat.
<management cycle>

Vezetési módszer: (1) komplex vezetői eljárásrendszer, amelynek tartalma függ a kialakult helyzettől, a feladatok jellegétől, a rendelkezésre álló időtől és a végrehajtók, a beosztott → *vezetők* felkészültségétől. A körülmények miatt kiválasztott ~ mindig meghatározza a kívánatos, leghatékonyabb vezetési stílust is. (2) A vezetettek vezetői akarat szerinti magatartásáért alkalmazott eljárások összessége.
<management method>

Vezetési pont: (1) a helyi körülményektől függően, a rendezvény helyszínén belül vagy közvetlenül amellet, a közönség elől elzárt, védett helyen elhelyezkedő vezetési elem. A helyszínen, annak egy magas, jó rálátást biztosító pontján külön figyelőpontot is berendezhetnek, ahol a rendezvény időszakában a biztosítás parancsnoka és az oda beosztott állomány tartózkodhat. A figyelőpont berendezése biztosítja az állandó híradó- és lehetőség szerint a képi információ

összeköttetést valamennyi alárendelttel, továbbá a ~ többi elemével. (2) Objektumban vagy terepen technikai és más eszközökkel berendezett helyiség, ill. felszerelt jármű (→ *mobilitás vezetési pont*), amely a → *vezető* és a → *törzs* folyamatos munkájához szükséges tárgyi feltételek biztosításával elősegíti a → *csapatvezetési feladatok* előkészítésének, irányításának és végső soron végrehajtásának eredményességét.
<command post; observation point (of management)>

Vezetés rendje: az elhatározás része, a → *vezetés* megszervezésének alapja.
<management procedure>

Vezetőbilincs: vezetőszárral ellátott bilincstag a → *fogvatartott* mozgásának korlátozására, kontroll alatt tartására.
<leading handcuffs>

Vezetői beosztás: a munkavállalók egy csoportja irányítására létrehozott → *munkakör*. Alapvető jellemzője az egyszemélyi felelősség és az erős jogosítványok az irányított munkavállalók felé. A vezetői szolgálati beosztást jellemzően egy → *szervezet* belül elkülönült szakterületi feladatra létrehozott önálló szervezeti elem (osztály és/vagy főosztály) irányítására, ill. a rendvédelmi szerv önálló szervezeti egységének vezetésében közreműködő feladatokra hoznak létre. ~ értelemszerűen a rendvédelmi szerv központi irányítását ellátó országos parancsnok és helyetteseinek munkaköre is. A szolgálati jog – hasonlóan a közszolgálat többi szervezetrendszeréhez – csak egyes, jelentősebb irányítói feladatra létrehozott szolgálati beosztásokat (munkaköröket) ismer el ~ként. A szolgálati jog szerint az előmeneteli rendszerben a ~oknak három szintje van: 1. kiemelt → *vezetők*, 2. középvezetők, 3. beosztott vezetők. Kiemelt vezetők az országos parancsnok

és helyettesei, valamint a területi (önálló) szervek vezetői. Középvezetők a központi és területi szervek azon vezetői, akik vagy a szervezet irányításában átlagosnál fontosabb szerepet játszanak, vagy jelentősebb súlyú szervezeti elemet vezetnek (szakirányítók, főosztályvezetők). Beosztott vezetői szolgálati beosztások a szervezetben megtalálható egyéb vezetői munkakörök (főosztályvezető-helyettes, osztályvezető). A szakirányító elnevezése lényegében egy kiemelt főosztályvezetői beosztásként értelmezhető. A rendvédelmi szervezet – igazodva az alapfeladatok jellegéhez – általában több szervezeti szint és tagolt szervezeti struktúra jellemzi. A szervezeti tagolódásból és a szigorú függelmi viszonyokra épülő irányítási rendből is eredően szervezeti irányítási, munkamegosztási szempontból a szolgálati jogban elismertnél lényegesen több vezetői feladatra létrehozott vagy azt is ellátó munkakör létezik a rendvédelmi szerveknél (pl.: osztályvezető-helyettes, alosztályvezető, csoportvezető stb.). Ezek a munkakörök azonban a szolgálati jog szempontjából beosztotti szolgálati beosztásnak minősülnek, és azokra a beosztotti előmeneteli szabályok vonatkoznak. Vezetői szolgálati beosztás csak felsőfokú végzettségű és legalább tisztai → *rendfokozatú* személy részére adható, feltéve, hogy egyéb képzettségi és alkalmassági feltételeknek megfelel. A ~ munkaköri elnevezése – szervezeti, működési sajátosságok miatt – gyakran eltér a beosztás előmeneteli besorolásától, ezért a szervezeti állománytáblában, ill. a vezetői kinevezési okmányban jelölni kell a munkaköri elnevezés mellett annak előmeneteli rend szerinti besorolását is.

<managerial post>

Vezetői ellenőrzés: vezetési funkció, feladat és tevékenység, amelynek keretében a rendészeti vezető vizsgálja és megállapítja az alárendelt vezetők vezetői tevé-

kenységének, ill. más beosztottak szolgálati tevékenységének, a követelményekhez viszonyított jog- és szakszerűségét, hatékonyságát és minőségét.

<management check/control>

Vezetői képesség: → *vezetésre*, irányításra alkalmassá tevő természetes, ill. tanult jellemző tulajdonságok, kompetenciák.

<management skills>

Vezetői kinevezés: szolgálati viszony módosításának egyik esete, a → *munkáltatói jogkör* gyakorlójának intézkedése a vezetői → *munkakör* ellátására. Egyes → *vezetői beosztások* betöltését megfelelő vezetői tapasztalathoz is kötik. Általános képzettségi feltétel a felsőfokú végzettség, magasabb szintű beosztások esetén ez egyetemi, ill. mesterképzésben szerzett oklevél. További képzettségi feltétel a beosztás ellátásához szükséges szakmai, ill. a beosztás szintjéhez igazodó rendészeti képzettség is. Az alkalmassági feltételek területei a beosztás ellátásához szükséges szintű vezetői alkalmasság (kompetenciák), amelyet vezetőikiválasztási eljárás során értékelnek, vagy olyan vezetői munkakörre felkészítő tréning teljesítése igazolja, amelyet erre a célra alakítottak ki. A belügyi ágazatban ezt vezetővé, ill. mestervezetővé képzésként ismerik. Az alkalmassági feltételek másik területe a tervezett beosztáshoz igazodó egészségi, pszichikai és fizikai állapotbeli követelmény, amelyet jogszabályban meghatározott tartalommal és protokollal vizsgálnak. A vezetői kinevezés hosszabb ideje vitatott kérdése, hogy nem tervezett vezetőváltás vagy a feltételeknek megfelelő jelölt hiányában lehet-e és milyen feltételekkel a követelmények utólagos teljesítését lehetővé tenni, vagy éppen mentességet adni az egyes, elsősorban a képzettségi követelmények teljesítése alól a beosztás mielőbbi betöltése érdekében. A magyar

rendvédelem történetében folyamatosan jelen volt a mentességek biztosításának igénye, amelynek fenntartása a ma már elfogadott szakmai álláspont szerint a tervszerű karrierutakra épített életpályával és a szakmai vezetői szint minőségi követelményeivel nem egyeztethető össze. A képzési rendszer fejlődésével, a tervszerű vezetői utánpótlási bázis megteremtésével ezek az igények kivethetők válnak a rendszerből. Másik ilyen vezetői kiválasztással kapcsolatos kérdés, hogy a felfelé menő karrierút a szervezeti egységen belül is megvalósulhat, vagy indokolt más → *szervezet* felé nyitni a karrierutat. Az adott szervezeten belüli előmenetel előnyös lehet a beosztott vezetői szintekig. A helyi, területi szervezeti egység vezetése esetében azonban több érv szól amellett, hogy a beosztott vezetőből szervezeti egység-vezetővé válás ne ugyanabban a munkakörnyezetben valósuljon meg. A vezetői beosztásba kinevezés alapvetően határozatlan időre szól, azonban a szolgálati jog is ismeri a határozott időre szóló kinevezést helyettesítés vagy külföldi szolgálat esetére, de korlátozott idejű kinevezést kapnak a területi és helyi szervek vezetői is, akik meghatározott időn túl nem maradhatnak ugyanabban a vezetői beosztásban. A hosszabb ideig tartó vezetői kinevezéssel járó veszélyek (motiváció hiánya, rutinszerű vezetéssel, el-kényelmesedésből eredő vezetési hibák) el-lensúlyozását szolgálhatja a korlátozott idejű kinevezés rendszere mellett a ~ indokolás nélküli visszavonásának lehetősége.
<appointment of a leader>

Vezetői kinevezés visszavonása: a kinevezéssel ellentétes tartalmú munkáltatói intézkedés, a hivatásos állományú a vezetői → *munkakörből* másik beosztásba kerül, vagy a szolgálati viszonya megszűnik. A ~t nem kell indokolni. Az indokolási kötelezettség mellőzése erős eszköz a munkáltatói jogkör gyakorlójának kezében. Ennek ellensúlyozá-

sát szolgálják azok a garanciák, amelyeket a hivatásos állomány számára biztosít a szolgálati jog a ~ esetére, elsősorban egzisztenciális szempontból. Legfontosabb garancia az új beosztás felajánlási kötelezettsége, ill. annak hiányában a rendelkezési állományba helyezés lehetősége, amely megakadályozhatja a hivatásos jogviszony felek által nem kívánt megszüntetését. Ugyancsak garanciális elem, hogy a leváltott vezetőre bízva annak eldöntését, hogy elfogadja-e az új beosztást vagy kéri a jogviszonya felmentéssel történő megszüntetését.

<the revocation of such an appointment>

Vezetői kommunikáció: a vezetési feladatok realizálásának eszköze, a → *szervezeti kommunikáció* része. A → *vezető* a → *kommunikációval* gyakorolja vezetői funkcióit (tervezés, szervezés, irányítás, ellenőrzés), és érvényesíti vezetői viszonyát (beosztottal, környezettel, vezetőtársakkal).
<management communication>

Vezetői kompetenciák: a különböző → *vezetői szerepek* eredményes, professzionális és hatékony ellátását biztosító ismeretek, jártasságok, készségek, képességek, valamint személyes és szociális jegyek együttese. A vezetői feladatok teljesítéséhez szükséges kompetenciák körét és azok elvárt szintjét számos tényező befolyásolja, ezért indokolt azokat minél pontosabban meghatározni. A rendészeti ágazatban a közép- és a felső vezetői szintű beosztásban szolgálatot teljesítő vezetők kiválasztásához kialakított kompetenciaegyüttes, amely a vezetői munkavégzés elengedhetetlen alapja. A ~ rendszerét az alábbi területek és az azokhoz tartozó kompetenciák alkotják: 1. társas kapcsolatok: kommunikációs készség, konfliktuskezelés, érdekérvényesítés; 2. külső környezet: vezetői funkciók ellátása (erőforrások megteremtése, felhasználásuk ellenőrzése); 3. szervezet: munkatársak motiválása,

fejlesztése, vezetői funkciók ellátása (erőforrások meghatározása és azok hatékony felhasználása); 4. egyén: következetesség, kiszámíthatóság, reális önismeret, önfejlesztési igény, személyes példamutatás, kreativitás, innováció, rendszerszemlélet, cél- és feladat-orientáció; 5. döntés, felelősségvállalás: szakmai ismeret, szervezeti tájékozottság. A felsorolásban szereplő 13 kompetencia megléte szükséges a közép- és a felső vezetőknél, azonban azok elvárt szintjében (tartalmában, kiterjedésében) különbségek lehetnek.
<managerial competences>

Vezetői stílus: (1) a → *vezető* személyiségéből és a környezeti tényezőkből adódó komplex személyiségjegy, a vezető által követett elvek, alkalmazott eljárások (módszerek, eszközök) összessége. (2) Komplex jelenség, amelyben a vezető által követett elvek, alkalmazott eljárások (módszerek és igénybe vett eszközök) együttesen kifejeződnek, és amely a vezető személyisége és a környezeti tényezők által meghatározott.
<leadership style, management style>

Vezetői szerep: vezetői pozíció betöltését lehetővé tevő, sajátos és elvárt viselkedésminta.
<leadership>

Vezetői tevékenység: előrelátó és körültekintő munka a vezetett → *szervezet* rendeltetés-szerű működtetésére és eredményes, sikeres feladat-végrehajtására. A ~ részei az irányítás, a megszabott jog- és hatáskörök érvényesítése, a döntések előkészítése, meghozatala, a végrehajtási utasítások kiadása, a feltételek megteremtése, a végrehajtás ellenőrzése.
<management activity>

Vezetői ügyelet: készenléti, egyszemélyes ügyeleti szolgálat, az ellátó személy hivatali munkaidőn túl, az adott rendvédelmi szerv feladatainak szakszerű és hatékony végrehajtására a szerv vezetőjének jogkörében el-

járva, a részére meghatározott kérdésekben dönt, azokban aláírási jogosultsággal rendelkezik. A ~i szolgálatot teljesítő az adott rendvédelmi szerv vezetői köréből ideiglenes és rotációs jelleggel kerül ki.
<quasi commander's duty>

Vezénylés a szolgálati jogban: a szolgálati viszony módosításának esete, a hivatásos állományú – beleegyezésével – jogállása és állományviszonya megtartása mellett meghatározott időtartamban nem a rendvédelmi szerv szervezetében teljesíti a szolgálatát, hanem a szolgálati viszonyra vonatkozó törvényben (Hszt.) meghatározott valamely másik szervezetnél, a törvény szóhasználat szerinti: más szervnél. A vezénylés kormányzati, hon- és rendvédelmi vagy az → *állam* működése szempontjából fontos egyéb biztonsági érdekből történik. A törvényben meghatározott szerveken, szervezeteken túl más gazdasági vagy társadalmi szervezethez, ill. más célból a hivatásos állományú nem vezényelhető. A vezénylés rendje, valamint a jogok és kötelezettségek szempontjából három csoportra oszthatók a szervek: 1. a rendvédelmi szervet irányító miniszter irányítása alatt álló szervek, 2. más hazai közigazgatási szervek vagy közintézmények, ill. költségvetési és egyéb közfeladatot ellátó szervek, 3. nemzetközi szervezetek, EU-intézmények. A vezénylés sajátos munkajogi tartalma, hogy a miniszter irányítása alatt álló szervekhez történő vezénylésnél a hivatásos állományú az új munkakörének megfelelő hivatásos szolgálati beosztás szerint jogosult illetményre és előmenetelre, a miniszter irányításán kívüli szervekhez vezényléskor a vezénylés helye szerinti foglalkoztatási jogviszonynak megfelelően jogosult illetményre és előmenetelre, azonban továbbra is megilletik a szolgálati viszonyból eredő jogosultságai és terhelik kötelezettségei. Egyes más szervekhez történő vezényléshez – mint pl. az ügyészségekhez

vagy a rendészeti felsőoktatást megvalósító Nemzeti Közszolgálati Egyetemhez – speciális rendelkezések is kapcsolódnak. A vezénylés speciális területe a külföldre vezénylés, amikor nemzetközi kötelezettségvállalás vagy nemzetközi szervek (ENSZ, EU) békefenntartási feladatokra kiírt pályázata alapján elnyert beosztásra vagy nemzeti szakértőként az EU-intézményeibe történik a vezénylés.

<deployment in service law>

Vezérlés: a környezeti zavarhatások kiegyenlítésére a környezeti hatásokon és az erről szerzett értesüléseken alapuló beavatkozású kapcsolati rendszer, irányítási mód, nyitott hatásláncú struktúrával. Az → *intézkedés*re a zavarójel bekövetkezésekor, előjelei esetén kerül sor.

<control>

Vezérlő- és kijelzőberendezés: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint berendezés az → *információ* fogadására, feldolgozására, vezérlésére, kijelzésére és további átvitelének kezdeményezésére.

<control and indicating equipment>

VÉDA (Közúti Intelligens Kamerahálózat): a változtatható helyű és fix telepítésű → *Komplex Közlekedési Ellenőrző Pontok*ból és egy ehhez kapcsolódó adatfeldolgozó rendszerből álló, → *forgalomfelügyelet*, valamint a → *forgalom-ellenőrzés* végrehajtására alkalmas technikai eszközök hálózata. A rendszert a „Célzottan közlekedésbiztonságot javító fejlesztések – A közlekedésbiztonság növelése terén kifejtett rendőrségi tevékenység komplex fejlesztése” c. projekt keretében, konzorciumi formában a → *Belügyminisztérium*, az → *Országos Rendőr-főkapitányság* és a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala valósította meg európai uniós forrásból, a Kohéziós Alap és az Európai Re-

gionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával 2012–2016 között.

<mosaic word – public road intelligent camera network>

Védelem: csapatszolgálati megközelítésben az objektumok → *őrzésére*, megerősítésére kirendelt → *csapatszolgálati erő* azon tervszerű tevékenysége, amelynek célja garantálni az objektum sérthetetlenségét, felderíteni a támadók szándékát, megakadályozni személyek, csoportok erőszakos behatolását, visszaverni támadásukat és végrehajtani az elfogásukat.

<protection>

Védelem alapelve: a → *védelem*hez való jog deklarációja. Jogszabály által a → *terhelt*nek biztosított azon eljárási jogok összessége, amely alapján a vele szemben érvényesített büntetőigény alaposságáról az eljáró → *hatóságok* ehhez kapcsolódó tevékenységéről és különösen a javára szóló körülményekről álláspontját kifejthesse, az eljáró hatóságok tevékenységének lényegét megismerhesse és ezekre vonatkozó észrevételeit jogi hatállyal előterjeszthesse.

<principle of protection>

Védelmi bizottság: törvény szerint katasztrófavédelemben felállítandó ideiglenes vezetési → *szervezet*, alapvető rendeltetése az illetékességi területén a védekezésben közreműködők védelmi feladatainak, valamint felkészülésük összehangolása.

<defence committee>

Védelmi érdek: az ország → *biztonságát*, rendészeti képességét meghatározó feltételek összessége, különösen a törvényes rend, a függetlenség védelméhez, ill. a szuverenitást és területi integritást sértő, veszélyeztető törekvések elhárításához, a szövetségi kötelezettségek teljesítéséhez, a szövetségi

és honi védelmi infrastruktúra működéséhez, fejlesztéséhez fűződő érdekek.

<defence interest>

Védelmi és biztonsági célú beszerzés: jogszabályban meghatározott → *beszerzés*, amely leginkább haditechnikai eszközök megvásárlására, szolgáltatások megrendelésére, valamint haditechnikai rendszerek és képességek kialakítására irányul. Magyarországon e körbe tartoznak a belső és külső biztonságot érintő, így különösen a rendvédelmi, a határvédelmi, az idegenrendészeti, a nemzetbiztonsági, a katasztrófavédelmi, az igazságszolgáltatási, a központi pénzügyi, a büntetés-végrehajtási, a válságkezelő feladatokkal, valamint a kritikus infrastruktúrák védelmével közvetlenül összefüggő beszerzések.

<defense and security procurement>

Védelmi fokozatok: a → *védett személy*, ill. a kiemelten fontos létesítmények, objektumok → *veszélyeztetettségétől* függő biztonsági, őrzési, védelmi → *intézkedések* meghatározott szintjei és ezek erőssége.

<protection classes/glades>

Védelmi funkció: büntetőjogi értelemben a → *terhelt* és a → *védő* által gyakorolt alaki vagy formális → *védelem* általában a ténykérdésekben a → *vádban* foglaltak cáfolására, a vádbeli álláspontot alátámasztó bizonyítékok teljes vagy részbeni megdöntésére; jogkérdésekben pedig a terheltre nézve kedvezőbb (a minősítésre, a büntetéskiszabásra stb. vonatkozó) → *döntés* kieszközlésére irányul. Eredményességét a → *védelem alapelve* biztosítja.

<protection function>

Védelmi igazgatás: közigazgatási funkcionális feladat- és szervezeti rendszer, ill. az → *állam* védelmi feladataira létrehozott közigazgatási és kijelölt egyéb szervek végrehajtó,

rendelkező tevékenysége. Magában foglalja a különleges jogrendre való felkészülést, a minősített időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, rendvédelmi, védelemgazdasági, lakosságellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok teljesítésére irányuló állami tevékenységek összességét.

<defence management>

Védelmi tartalékolás: készletrendszer az → *államot* és a társadalmat fenyegető, váratlan → *veszélyhelyzeteket* kezelő hon- és rendvédelmi szervek, ill. speciális civil → *szervezetek*, valamint a gazdaság válsághelyzeti működéséhez, a lakosság ellátásához. A ~ csoportjai: 1. → *gazdaságbiztonsági tartalék*; 2. állami céltartalék; 3. állami egészségügyi tartalék; 4. devizaérték- és pénztartalékkészlet; 5. rögzített ipari kapacitás.

<reservation for defence purposes>

Védelmi tiszt: a rendvédelmi szervezeti elemek vezetői által, az állományból írásban kinevezett, megbízott személy, különleges jogrendben a továbbműködés szavatolására, a védelmi igazgatási feladatok tervezésére, szervezésére irányítására, koordinálására, ellenőrzésére.

<defence/protection officer>

Védett állami vezető: a vonatkozó jogszabályok alapján állandó → *személyvédelmi biztosításban* részesülő legfőbb közjogi méltóságok megnevezése. Ebbe a körbe tartozik (a kidolgozás időszakában): a köztársasági elnök, a miniszterelnök, az Alkotmánybíróság elnöke, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész és az Országgyűlés elnöke.

<protected state leader>

Védett/fokozottan védett faj (egyede): meghatározott földrajzi területen védetté/fokozottan védetté nyilvánított állat- vagy növényfaj (egyede).

<specially protected/protected species>

Védett személy: (1) Magyarország érdekei szempontjából különösen fontos személy, akinek állandó vagy ideiglenes védelmét jogszabályban, ill. az alapján rendelték el. (2) A → *személyvédelmi biztosítás* passzív alanya, a → *védelem* középpontjában álló természetes személy, akinek jogszabály, hatósági → *döntés* vagy szerződés állandó vagy ideiglenes személyi védelméről rendelkezik. Egy-egy személy (személyvédelmi) biztosítás alá helyezésének alapja lehet a hazai és külföldi közjogi tisztsége, közmegbízása vagy közfeladatának ellátása, a diplomáciai tevékenysége, a hazai és a külföldi → *állam* előtt folyamatban lévő → *büntetőeljárásban* való érintettsége, továbbá magánjogi szerződés.
<Very Important Person – VIP; protected person>

Védett tanú: hatósági döntés alapján → *tanúvédelem* alá vont személy, ill. az ilyen személy hozzátartozója. A → *személyvédelemmel* összefüggő tanúvédelmi biztosítás elrendelésének alapja a ~ eljárásban betöltött szerepére, továbbá az azzal összefüggésben fennálló vagy feltételezhető → *fenyegetettségére* alapozott hatósági → *döntés*.
<protected witness>

Védőterület: az üzemelő, ill. a tervezett vízkivételi műveket körülvevő azon terület, amelyet a vízkivétel mennyiségi és minőségi védelme érdekében a többi környezeténél fokozottabb → *biztonságban* kell tartani.
<safety area of water resources>

Védőügyvéd: a → *büntetőeljárásban* érintett → *terhelttől* különböző, jogilag képzett természetes személy, aki meghatalmazással vagy kirendeléssel a terhelt érdekében a védelmet jelentő eljárási cselekmények végzésére hivatott. Ennek fő célja a → *gyanúval* vagy a → *váddal* szemben a terhelt nem → *bűnösségének* vagy minél enyhébb bűnös-

ségének kimutatása az anyagi és eljárásjogi szabályok betartásával, betartatásával. Védőként meghatalmazással, ill. kirendeléssel ügyvéd vagy – az ügyvédi kamara névjegyzékében szereplő teljes kamarai tag – európai közösségi jogász járhat el. A → *nyomozás* során ügyvédjelölt is lehet védő, ill. amellet vagy annak helyettese, viszont a → *bírósági* eljárásban védőként nem jogosult eljárni a törvényszék, az ítéletábla és a Kúria nyilvános ülésén, ill. a törvényszék és az ítéletábla tárgyalásán. A legalább egyéves ügyvédjelölti gyakorlatú ügyvédjelölt a törvényszék elsőfokú eljárásában eljárhat, de védőbeszédet nem tarthat. Védőt a terhelt, a törvényes képviselője vagy nagykorú hozzátartozója, külföldi terhelt esetén → *államának* → *konzuli tisztségviselője* hatalmazhat meg.
<attorney>

Véglegesítés: írásba foglalt munkáltatói → *intézkedés* a próbaidő leteltekor, amelyben a munkáltató tájékoztatja a hivatásos állományút, hogy a próbaidő leteltével a szolgálati viszonyát fenntartja, azaz alkalmazása, foglalkoztatása „véglegessé” válik. A ~ előtt a munkáltatói jogkör gyakorlója megállapítja, hogy a hivatásos állományú a próbaidő tartamára részére meghatározott feltételeket teljesítette (pl. rendészeti szakképzettség megszerzése), és bekéri a közvetlen szolgálati előljáró véleményét a próbaidő alatti munkájáról, magatartásáról. A ~ről a munkáltatói jogkör gyakorlója mérlegelés alapján dönt. Az előírt feltételek teljesítése hiányában a ~re nem kerülhet sor, a szolgálati viszonyt a próbaidőre vonatkozó szabályok szerint meg kell szüntetni.
<confirmation after completion of probation period>

Végrehajtási jogsegély: a → *nemzetközi bűnügyi jogsegély*, ill. az → *Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés* kategóriája. A nemzetközi bűnügyi jogsegély köré-

ben szerepel, idetartoznak: a → *szabadságvesztés végrehajtásának átvétele*; a → *szabadságvesztés végrehajtásának átadása*; a → *szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtásának átvétele*; a → *szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtásának átadása*; a → *vagyonelkobzás végrehajtásának átvétele*; a → *vagyonelkobzás végrehajtásának átadása*; az → *elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának átvétele*; az → *elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának átadása*. A ~ feltételezi a külföldi → *ítélet* elismerését. A ~ fajtái az Európai Unió belüli bűnügyi együttműködés keretében: a → *szabadságvesztés büntetést kiszabó ítéletek végrehajtására irányuló jogsegély*; a → *szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazó ítéletek végrehajtására irányuló jogsegély*; az → *alternatív szankciók végrehajtásának átvétele* és az → *alternatív szankciók végrehajtásának átadása*; a → *próbaidő alatti magatartási szabályok végrehajtásának átvétele*; a → *pénzbüntetés végrehajtására irányuló jogsegély*; a → *vagyonelkobzás végrehajtására irányuló jogsegély*.

<legal assistance for enforcement of judgments>

Végrehajtó Erő (Implementation Force – IFOR): a Bosznia-Hercegovinában zajló háborút lezáró Daytoni békeszerződéssel létrehozott és NATO-irányítással 1996 végéig működött katonai → *békefenntartó* alakulatok összessége.

<Implementation Force – IFOR>

Végrehajtó rendőrség: szakmatörténeti kategória, az 1881-es rendőri törvény értelmében az a rendőri őrszemélyzet, amely a gyalogos és lovas állományú legénységből, valamint az őket közvetlenül irányító felügyelőkől (csapattisztekből) állt.

<executive police>

Végszükség: a → Büntető Törvénykönyvben meghatározott → *büntethetőséget kizáró ok*. Nem büntetendő annak a cselekménye, aki saját, ill. más személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható → *veszélyből* menti, vagy a közérdek védelme érdekében így jár el, feltéve, hogy a cselekmény nem okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, ill. aki azért okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedségből vagy menthető felindulásból nem ismeri fel a sérelem nagyságát.

<means of last resort>

Végzettség: iskolarendszerben vagy iskolai rendszeren kívül megszerzett képesítés. Az iskolai rendszerben a ~ szintjeit illetően megkülönböztetünk alapfokú, középfokú és felsőfokú ~et. Iskolai rendszeren kívül lehetőség van emelt szintű ~ megszerzésére is. Típusa szerint lehet általános műveltségre vonatkozó, szakmai képzettséget biztosító vagy speciális ismereteket tanúsító ~ (így pl. idegennyelv-ismeret, vezetővé készítő tanfolyam stb.).

<qualification>

Végzés: a bírósági → *határozatok* általános formája. A → *bíróság* az eljárása során ~t vagy → *ítéletet* hoz. Egyes fajtái ügydöntő határozatnak tekintendők, amikor a bíróság büntetőjogi főkérdésben dönt, vagy az eljárást véglegesen lezárja. Ilyen a tárgyalás mellőzésével hozott büntető~, ill. az eljárást megszüntető ~. Mindkettő önálló fellebbezéssel támadható. A nem ügydöntő határozat csak egyes részkérdésekről rendelkezik (pl. a pervezető ~), amit általában nem kell indokolni, és jellemzően nincs helye ellene fellebbezésnek.

<order>

Vészhelyzet: Közl.: a → *közlekedési baleset* bekövetkezésének közvetlen veszélyével fenyegető közlekedési szituáció.

Kv.: (1) intézkedési szituáció az → *állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát veszélyeztető elemi csapás, ipari és környezeti → katasztrófa*, ill. következményeik elhárítását szolgáló részleges vagy teljes → *határzár*. (2) Minősített időszaki kategória, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát fenyegető, ezt elérő elemi csapáskor, ill. a következmények felszámolása idejére, továbbá amikor a → *közrend* és → *közbiztonság* a szokásos eszközökkel már nem tartható fenn. <state of emergency>

Vészhelyzeti terv: vezetési → *okmány* a vészhelyzeti → *intézkedések*, feladat- és felelősségkörök meghatározásával a megfelelő vészhelyzeti reakciók előkészítésére, a vészhelyzeti készség kialakítására, az események személyi és dologi következményei csökkentésére. Rendellenes körülményekre (a szabályos üzemvitel biztonsági előírásai nem tarthatók be), a helyszín jellegére, helyzetére, kiterjedésére, ill. a veszélyforrások várható hatására, a munkavégzés hatókörében tartózkodókra is tekintettel mentési tervet kell készíteni, kijelölt személyekkel. Jogszabály erre kötelező előírásokat állapíthat meg. A mentési terv külön jogszabály által előírt vészhelyzeti, biztonsági, védelmi, intézkedési, ill. más hasonló tárgyú tervbe is foglalható. <emergency plan>

Vétség: a → *bűncselekmény* enyhébb kategóriája. A törvény értelmében ~ek a gondatlanul elkövetett bűncselekmények, továbbá ~nek minősülnek azok a szándékos bűncselekmények is, amelyeknek a törvényben megszabott → *büntetése* nem súlyosabb kétévi → *szabadságvesztés*nél. <misdemeanor>

Vidéki (municipiális) rendőrség: Tört.: a törvényhatósági joggal felruházott városok → *rendőrségeire* alkalmazott megnevezés, amelyek – ellentétben az állami rendőrségekkel – a helyi önkormányzatok irányítása alatt működtek 1919-ig. A Beniczky Ödön belügyminiszter által kiadott 5047/1919. M. E. számú törvénypótló kormányrendelettel a budapesti államrendőrség visszaállítása mellett a vidéki rendőrségek államosítását is kimondták. Az államosítás megvalósítása 1919 novemberétől 1921 augusztusáig tartott. <country/municipal police>

Viktimizálódás a börtönben: → *áldozattá* válás, amely a → *börtönben* lévő → *fogvatartottak* esetében is bekövetkezhet saját társaik vagy a felügyelők által. Nincs általános érvényű elmélet arra, kiből lesz áldozat, de a passzív, kevésbé domináns, gyenge önértékesítő készségű, introvertált (magába forduló) fogvatartottak különösen veszélyeztetettek, erős kockázati tényező a labilis, befolyásolható személyiség, akiről feltételezik, hogy az eseményt nem jelzi a → *felügyelet*nek. A záraközösség összetétele, de a személyi állomány figyelmetlensége, passzív magatartása is elősegítheti bekövetkezését. <victimization in prison>

Viktimológia (áldozattan): a → *kriminológiának* a → *bűncselekmények* → *sértettei*jeivel, a bűncselekmény bekövetkezésében játszott szerepükkel, a sértettek tipizálásával foglalkozó része. A ~ a latin *victima* (áldozat) és a görög *logosz* (*tan*) szavak összetételéből eredő kriminológiai szakkifejezés. <victimology>

VIN (járműazonosító szám): a hatályos nemzetközi szabványban rögzített módon a gépjárműiparban használt, a gépjárművek, vontatott járművek, motorkerékpárok, robotgók és mopedek egyedi azonosítására szol-

gáló, sorozatszámot is tartalmazó, 17 karakterből álló jelölés. A ~ a → *SIS II* rendszerbe is bevitt → *adat*.

<Vehicle Identification Number>

VIS (vízuminformációs rendszer):

a schengeni tagállamok által kiadott, rövid távú tartózkodásra jogosító → *vízumokkal*, ill. a kérelmezőkkel kapcsolatos → *adatok* gyűjtésére, tárolására, feldolgozására szolgáló nyilvántartás, ill. e nyilvántartásból a lekérdezéseket biztosító eszközök, kommunikációs módok, a rendszert üzemeltetők és felhasználók szervezett együttese. A ~ rendszer célja a vízumok kiadásának és → *ellenőrzésének* a megkönnyítése, a visszaélések elleni küzdelem, az utazók védelme, valamint a → *menedékjog* iránti kérelmek támogatása. A ~ támogatja → *biometrikus adatok* összehasonlítását, elsősorban az → *ujjnyomok* azonosítása és hitelesítése érdekében. A ~ a Központi Vízuminformációs Rendszerből (CS-VIS-ből), tagállamonként egy nemzeti interfészből (NI-VIS-ből), valamint a Központi Vízuminformációs Rendszer és a nemzeti interfészek közötti → *kommunikációs infrastruktúrából* épül fel. A ~ a nem uniós országokban működő konzulátusokat és a schengeni külső → *határátkelőhelyeket* is összeköti. A ~ kommunikációja a → *TESTA NG kommunikációs hálózaton* keresztül valósul meg.

<Visa Information System>

Viselkedési zavar: elsősorban kiskorúaknál diagnosztizálható, antiszociális jellegű → *mentális zavar*, amely az → *antiszociális személyiségzavar* felnőttkori diagnózisának előfeltétele. Gyakran társul → *bűnelkövetéssel*. Főbb tünetcsoportjai: a szociális normák megsértése (engedély nélküli távolmaradás otthonról vagy iskolából), javak szándékos megrongálása (gyűjtogatás, vandalizmus), hazudozás és lopás, ill. emberrel és/vagy állattal szembeni → *agresszió* (állatkínzás,

fenyegetőzés, verekedés, nemi erőszak). Súlyosabb formája a kegyetlen, érzelmmentes ~, amely ha 10 éves kor előtt jelentkezik, és → *drogaddikcióval* társul, valószínűleg antiszociális személyiségzavarban folytatódik. Kiskorúak 5%-ánál diagnosztizálható, esetében az orvosi/pszichiátriai kezelések hatékonysága mérsékelte.

<conduct disorder, conduct disorder with callous and unemotional traits>

Viselkedéstudomány: az emberek és állatok viselkedését tanulmányozó tudomány, amelynek koncepcióit és módszereit egyre gyakrabban alkalmazzák a pszichológiában. A ~ az alapja az ún. behaviorizmusnak mint pszichológiai irányzatnak, amely a nehezen feltárható pszichikai jelenségek helyett a könnyen megfigyelhető viselkedés vizsgálatára koncentrálnak. A ~t sok területen alkalmazzák, többek között a pszichiátriában és a kulturális pszichológiában, koncepciói és módszertana részben a → *kriminálpszichológiába* is beszűrődtek.

<behavioral sciences, ethology>

Vis maior helyzet: a természeti erők által okozott vagy civilizációs tevékenységhez köthető, de senkinek fel nem róható olyan esemény, amelynek bekövetkezése előre nem kiszámítható, és jellemzően az emberi beavatkozás nem elégséges az elhárításához. <situation of vis maior>

Vis maior támogatás: az egyes természeti károkból adódó, indokolt és szükséges védekezéssel összefüggő kiadások részbeni vagy teljes megtérítése; így különösen a helyi önkormányzat tulajdonában lévő épületben, építményben, partfalban vagy a helyi önkormányzat vagyongazdálkodásában, valamint az → *állam* tulajdonában lévő, kötelező feladatellátást szolgáló épületekben a vis maior események okozta károk helyreállításának, továbbá a katasztrófavédelmi szűnyoggyé-

rítéssel összefüggő kiadásoknak a részbeni támogatása.

<vis maior support>

Viszonylat: (1) általában valamilyen téren és szinten jelentkező, ill. meglévő kapcsolatok, viszonyulások összességének kifejezése. (2) A határrendészeti terminológiában használt kifejezés az → *államhatár* meghatározott szakaszának megkülönböztetésére, meghatározott jellegzetességek alapján. Leggyakrabban alkalmazottak a világtájak alapján történő (déli viszonylat, keleti viszonylat stb.), valamint a → *szomszédos államok* szerinti megnevezések (osztrák, szlovén, horvát, szerb, román, ukrán, szlovák viszonylat).

<quasi relation, specification of a border section according to certain characteristics, e.g. points of the compass or neighbouring countries>

Visszaadás: az idekapcsolódó → *visszafogadási egyezmény*nek megfelelő azon eljárás, amikor az illetékes idegenrendészeti → *hatóság* → *határozattal* alátámasztva ad át jogszerűtlenül tartózkodó → *harmadik országbeli állampolgárt* a másik ország számára. Az idegenrendészeti hatóság nem utasítja ki azt a jogszerűtlenül tartózkodó harmadik országbeli állampolgárt, akit az → *Európai Unió* más tagállama 2009. január 13-át megelőzően kötött kétoldalú → *visszafogadási egyezmény* vagy más megállapodás alapján visszafogad. A visszafogadási egyezmény alapján történő ~ról az idegenrendészeti hatóság végzéssel dönt, amellyel szemben a harmadik országbeli állampolgár a végzés közzétételétől számított 24 órán belül végrehajtási kifogást terjeszthet elő. A végrehajtási kifogásnak a ~ végrehajtására nincs halasztó hatálya. A visszafogadási egyezmény alapján történő ~ra a → *kitoloncolás* szabályait kell alkalmazni.

<return; rendition>

Visszaállítás: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint az a → *művelet*, amely egy riasztásjelzési, szabotázsjelzési, hiba vagy egyéb állapot megszüntetésére, a behatolás- és támadásjelző rendszernek az ezt megelőző állapotába való visszaállítására vonatkozik.

<restore>

Visszacsatolás: Komm.: az → *adóhoz* a → *vevőtől* érkező visszajelzések összessége. Ezekkel az adó észleli a vevőnek a kommunikációs helyzetben való jelenlétét; → *információkat* szerez a vevőtől az üzenet vételére, dekódolására, megértésére, feldolgozására vonatkozóan, valamint a vevő azon szándékáról, hogy nem kíván-e szerepet cserélni az adóval. A ~ alapvetően kétféle lehet: közvetlen és közvetett. A közvetlen visszajelzés alkalmas arra is, hogy magát a → *közlést* már annak megfogalmazódása során módosítsa. A közvetett visszajelzés erre csak időbeli késéssel képes, s az eredeti közlést magát már nem tudja megváltoztatni, azt az adó csak érvénytelenné tenni, kiegészíteni, pontosítani, átírni stb. tudja.

<feedback>

Visszafogadás: (1) az a hivatalos eljárás, amely saját → *állampolgárok* és a → *harmadik országbeli állampolgárok* eseteiben merül fel. Saját állampolgárok ~a esetén mindkét szerződő fél formáság nélkül visszafogadja saját állampolgárát, ha nem rendelkezik a másik fél területére történő belépéshez és tartózkodáshoz szükséges feltételekkel, feltéve, hogy az → *állampolgárság* ténye bizonyított. Ha utólag kiderül, hogy a felajánlott személy nem a megkeresett fél állampolgára, akkor a megkereső köteles őt visszafogadni. A → *külső határokon* beléptetett harmadik állam polgárainak ~a akkor lehetséges, ha bizonyítható, hogy a szerződő fél külső határait átlépve jutott az → *állam* területére, és nem rendelkezik a beutazási és tartózkodási feltételekkel. Ez esetben a megkeresett fél forma-

ság nélkül köteles a személyt visszafogadni. Formaság nélkül kell visszafogadni azon harmadik ország állampolgárát, aki nem rendelkezik a megkereső fél területére történő belépéshez és tartózkodáshoz szükséges feltételekkel, ill. rendelkezik a megkeresett fél által kiadott → *vízummal* vagy tartózkodási engedéllyel. Ha mindkét fél kiállított vízumot vagy → *tartózkodási engedélyt* a személy részére, akkor a felelősség azt az államot terheli, amelynek vízuma vagy tartózkodási engedélye később járt le. (2) Két állam között létrejött → *visszafogadási egyezmény* alapján a saját állampolgárok, ill. a harmadik országbeli állampolgárok visszavétele. Saját állampolgárok ~a esetén mindkét szerződő fél formaság nélkül visszafogadja saját állampolgárát, ha nem rendelkezik a másik fél területére történő belépéshez és tartózkodáshoz szükséges feltételekkel, feltéve, hogy az állampolgárság ténye bizonyított. A külső határokön beléptetett harmadik állam polgárainak ~a akkor lehetséges, ha bizonyítható, hogy a szerződő fél külső határait átlépve jutott az állam területére, és nem rendelkezik a beutazási és tartózkodási feltételekkel. Ez esetben a megkeresett fél formaság nélkül köteles a személyt visszafogadni.
<readmission>

Visszafogadási egyezmény: személyeknek az → *államhatáron* történő átadás-átvételéről, → *hatósági* → *kísérettel* történő átszállításának, ill. átutazásának engedélyezéséről szóló → *nemzetközi szerződés*.
<readmission agreement>

Visszairányítás (beléptetés megtagadása): (1) rendészeti → *intézkedés*, amelynek során a határforgalmat ellenőrző → *hatóság* a belépésre jelentkező személy beléptetését megtagadja a beutazáshoz előírt egy vagy több feltétel hiánya miatt, és visszairányítja őt annak az országnak a területére, ahonnan érkezett, vagy amely őt visszafogadni köteles, vagy ahol a szokásos tartózkodási helye van, ill. bármely más → *államba*, ahova a személy beutazhat.

(2) Olyan rendészeti intézkedés, amelynek során a határforgalmat ellenőrző hatóság a 90 napot meg nem haladó, tervezett időtartamú tartózkodás céljából beutazni kívánó → *harmadik országbeli állampolgár* → *államhatáron* történő beléptetését a schengeni határellenőrzési kódex rendelkezései alapján megtagadja, és – érdekeinek figyelembevételével – visszairányítja annak az országnak a területére, ahonnan érkezett, amely a harmadik országbeli állampolgárt visszafogadni köteles, ahol a harmadik országbeli állampolgár szokásos tartózkodási helye van, ill. bármely más államba, ahova a harmadik országbeli állampolgár beutazhat.
<refusal of entry>

Visszaküldés: Hr.: egy → *harmadik országbeli állampolgár* visszatérési folyamata, függetlenül attól, hogy a visszatérési kötelezettség önkéntes teljesítéséről vagy → *kitoloncolásról* van-e szó. A ~ történhet: 1. a származási országba; vagy 2. egy tranzitországba a közösségi vagy kétoldalú visszafogadási megállapodásoknak vagy egyéb megegyezéseknek megfelelően; vagy 3. más harmadik országba, ahova az érintett harmadik országbeli állampolgár önkéntesen vissza kíván térni, és amely őt befogadja.
<return>

Visszaküldés tilalma: a → *visszairányítás*, a → *kiutasítás* vagy a → *kiadatás* során alkalmazandó nemzetközi jogi követelmény, amely szerint meg kell tagadni azoknak a természetes személyeknek a visszaküldését olyan országba, akiket ott a fajuk, nemzetiségük, vallásuk, politikai meggyőződésük vagy meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk miatt üldöztetés, ill. aki-

ket → *halálbüntetés*, kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy → *büntetés* (tehát súlyos sérelem) fenyeget. A menekültek helyzetére vonatkozó ún. genfi egyezmény, valamint a → *menekültek* helyzetére vonatkozó jegyzőkönyv 33. cikke szerint egyetlen szerződő állam sem utasítja ki vagy küldi vissza („refouler”) a menekültet azon ország területének határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okokból, nemzeti hovatartozása miatt vagy abból az okból van veszélyeztetve, hogy bizonyos társadalmi csoporthoz tartozik, vagy bizonyos politikai véleményt vall. A fentiekből eredő kedvezmény azonban nem illeti meg azt a menekültet, akiről alaposan feltehető, hogy veszélyezteti annak az országnak → *biztonságát*, amelynek területén van, vagy aki, mivel különösen súlyos → *bűncselekményért* jogerősen elítélték, → *veszélyt* jelent az illető ország lakosságára nézve. Hasonlóan más → *államokéhoz* a magyar jogrendszer is tartalmazza a ~ának garanciális rendelkezéseit. Ennek alapján a visszairányítás, ill. a kiutasítás nem rendelhető el és nem hajtható végre olyan ország területére, ahol az érintett nem minősül → *biztonságos származási* vagy → *biztonságos harmadik országnak*, így különösen, ahol faji, vallási, nemzeti hovatartozása, egy meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása vagy politikai véleménye miatt üldöztes veszélyének lenne kitéve, továbbá olyan állam területére vagy olyan terület határára sem, ahol nyomós oknál fogva tartani lehet attól, hogy a visszairányított, ill. a kiutasított személy kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek, ill. halálbüntetésnek lenne kitéve.
<non-refoulement>

Visszaküldési intervenció: az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség* tevékenysége, amely keretében az európai ~s csapatok tagállamokban történő bevetésével

és a → *visszaküldési műveletek* megszervezésével fokozott technikai és műveleti segítséget nyújt a tagállamoknak. A ~ra akkor kerülhet sor, ha egy tagállamra nagy teher nehezedik a harmadik országbeli olyan állampolgárok visszaküldésére irányuló kötelezettség végrehajtása során, akikkel szemben valamely tagállam kiutasítási → *határozatot* hozott, s a tagállam kérésére a → *FRONTEX* ~ formájában megfelelő technikai és műveleti segítséget nyújt. A ~ magában foglalhatja az → *európai visszaküldési intervenciók csapatok* bevetését a fogadó tagállamban és a fogadó tagállamból induló visszaküldési műveletek szervezését is. Ha a tagállamra nehezedő kihívás súlyos és aránytalan, akkor a FRONTEX saját kezdeményezésre is felajánlhatja a ~ formájában nyújtott támogatást. Végrehajtása az ügyvezető igazgató által a fogadó tagállammal és a részt vevő tagállamokkal egyetértésben kidolgozott → *műveleti terv* alapján történik, költségeit az ügynökség a rá alkalmazandó pénzügyi szabályokkal összhangban, a saját költségvetéséből finanszírozza vagy társfinanszírozza.

<return intervention>

Visszaküldési művelet: az → *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség* által koordinált művelet, amely egy vagy több tagállam által felajánlott technikai és műveleti megerősítést foglal magában, és amelynek keretében visszatérésre kötelezett személyeket toloncolnak ki, vagy ilyen személyek távoznak önkéntesen egy vagy több tagállamból. Az ügynökség a kiutasítási → *határozatok* érdemi vizsgálata nélkül, valamint a harmadik országok jogellenesen tartózkodó → *állampolgárainak* visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvvel összhangban biztosítja a szükséges segítséget, és – egy vagy több részt vevő tagállam

kérésére – biztosítja a ~ek koordinálását vagy szervezését, beleértve légi járművek ilyen műveletek céljára történő bérbevételeit is. Az ügynökség – saját kezdeményezésére – javasolhatja egy adott tagállamnak a ~ek koordinálását vagy szervezését. A tagállamok havi rendszerességgel tájékoztatják az ügynökséget a tőlük az egyes nemzeti ~ek keretében az előzetes tervek szerint visszatérésre kötelezett személyek számáról és az egyes nemzeti ~ek keretében visszaküldési célországként megjelölt nem uniós országokról, valamint az ügynökség által végzett segítségnyújtási és koordinációs tevékenységek iránti igényükről. Az ügynökség ún. gördülő műveleti tervet dolgoz ki, hogy biztosítsa a kérelmező tagállamok számára a szükséges műveleti megerősítést, többek között műszaki eszközök révén. A saját kezdeményezésére vagy valamely tagállam kérésére belefoglalhatja a gördülő műveleti tervbe az igényfelmérés alapján általa szükségesnek ítélt ~ek dátumát és végcélját. Az igazgatótanács az ügyvezető igazgató javaslatára meghatározza a gördülő műveleti terv működési rendjét. Az ügynökség szükség szerint segítséget nyújthat és – a részt vevő tagállamok kérésére vagy saját javaslata alapján – biztosíthatja olyan ~ek koordinálását vagy szervezését, amelyekhez a közlekedési eszközöket és a kitoloncolást végrehajtó hatósági kísérőket a nem uniós visszaküldési célország bocsátja rendelkezésre (a továbbiakban: gyűjtő ~ek). A részt vevő tagállamok és az ügynökség a teljes ~ során biztosítják az alapvető jogok, a → *visszaküldés tilalmának (non-refoulement) elve*, valamint a → *kényszerítő eszközök* arányos alkalmazására vonatkozó elvnek tiszteletben tartását. A ~ során végig, azaz a nem uniós visszaküldési célországba való megérkezésig jelen kell lennie legalább egy tagállami képviselőnek és egy, a → *kitoloncolás* végrehajtásának felügyeletét ellátó sze-

mélynek. Az ügynökség a rá alkalmazandó pénzügyi szabályokkal összhangban a saját költségvetéséből finanszírozza vagy társfinanszírozza a ~eket, előnyben részesítve a több tagállam által végzett vagy → *migrációs csomópontokból* induló műveleteket. <return operation>

Visszaküldési szakértő: az illetékes nemzeti szervek, valamint az → *Európai Hátár- és Partvédelmi Ügynökség* alkalmazottja, aki megfelelő képzésben részesült, és rendelkezik a visszaküldéssel összefüggő tevékenységek végrehajtásához szükséges készségekkel és szakértelemmel. Fő feladatai közé tartozik a → *harmadik országbeli állampolgárok* meghatározott csoportjainak azonosítása, → *úti okmányok* beszerzése harmadik országokból és a konzuli együttműködés megkönnyítése. A tagállamoknak a megadott profilnak megfelelő szakértők kinevezésével kell hozzájárulniuk a → *visszaküldési műveletekben* és intervenciókban részt vevő állomány mennyiségi és minőségi összetételéhez. Az állományban magában kell foglalnia olyan ~ket, akik a gyermekvédelem területén különös szakértelemmel rendelkeznek. A ~re a visszaküldési művelet vagy visszaküldési intervenció során továbbra is vagy az ügynökség, vagy a küldő tagállamuk fegyelmi előírásai vonatkoznak. Az operatív tevékenységekben való részvételüket megelőzően az ügynökség által finanszírozott képzésben részesülnek a vonatkozó uniós és nemzetközi jogszabályokról, beleértve az alapvető jogokat és a → *nemzetközi védelemhez* való hozzáférést, valamint adott esetben a kutató-mentő műveleteket is. <return specialist>

Visszamaradó készlet: valamely dologból felhalmozott mennyiség, a különleges jogrendben a veszélyeztetett területeken a megelőző polgári védelmi kiürítő → *intézkedés*

hatálya alá nem eső, → *visszamaradó lakosság* és a továbbtermelő üzemek.

<quasi assets remaining in an evacuated area>

Visszamaradó lakosság: különleges jogrendben a veszélyeztetett területeken a megelőző polgári védelmi kiürítő → *intézkedés* hatálya alá nem eső, a kitelepítés alól mentesített emberek.

<quasi population remaining in an evacuated area>

Visszatartás: Rsz.: a → *rendészeti feladatok*at ellátó személy törvényi felhatalmazású, személyes szabadságot korlátozó → *intézkedése* az érintettel szemben.

Rő.: az az időszak, amely indokolt esetben az elővezetés megkezdése és az elővezetésre okot adó eljárási cselekmény megkezdése között eltelik. A ~ időtartamának számítására az → *előállításra* vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

J.: bármely → *állampolgár* által → *bűncselekmény* vagy tulajdon elleni szabálysértés elkövetésén tetten ért személlyel szemben alkalmazható személyes szabadságot korlátozó cselekmény, amelynek célja az érintett személy → *rendőrség* számára történő átadása.

<detention>

Visszatelepítés: → *intézkedések* és tevékenységek összessége, a kimenekített, kitelepített lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak lakóhelyre visszajuttatására, a → *veszély* elmúltával.

<resettlement>

Visszatérésre kötelezett személy: az az → *Európai Unióban* jogellenesen tartózkodó (beleértve a jogszerűen beutazó, de a tartózkodás feltételeivel már nem rendelkező) → *harmadik országbeli állampolgár* vagy → *hontalan*, akivel szemben valamely tagál-

lam kiutasítási → *határozatot* hozott. A kiutasítási határozat lehet közigazgatási vagy bírósági határozat vagy → *intézkedés*, amely valamely harmadik országbeli állampolgár tartózkodásának jogszerűtlenségét megállapítja vagy kimondja, és visszatérési kötelezettséget állapít meg vagy mond ki.

<returnee>

Visszavétel a hivatásos állományba: a szolgálati viszony létesítésének sajátos formája, amely kizárólag csak a fegyveres és rendvédelmi szervek hivatásos állományának jogviszonyában található meg. Azoknak, akik az adott rendvédelmi szervvel korábban hivatásos szolgálati viszonyban álltak, újbóli hivatásos jogviszony létesítése hivatásos állományba visszavétellel történik. Azaz a szolgálati jog úgy tekint az ismételt hivatásos állományba kerülőre, mint aki folytatja a hivatásos életpályáját. Visszavétellel történő jogviszony létesítésekor is meg kell felelni a hivatásos szolgálat létesítéséhez előírt általános és speciális feltételeknek (így pl. rendészeti képzettség, egészségi alkalmaság, kifogástalan életvitel). Nyilvánvalóan az idő múlása befolyásolja a szolgálat ellátását, ezért csak próbaidő kikötésével lehet e jogviszonyt létesíteni azzal, akinek szolgálati viszonya 5 évnél régebben szűnt meg, és a visszavételre legfeljebb a felső korhatárt megelőző 10 évig kerülhet sor. A szolgálati jog korábban mereven kizárta a határozott idejű jogviszony létesítését éppen a hosszan tartó életpálya iránti elkötelezettség szellemében, azonban a gyakorlati tapasztalatok és foglalkoztatási igények áttörték ezt az elvet, és a hatályos jog már lehetővé teszi visszavétellel volt hivatásos állományú határozott idejű foglalkoztatását elsősorban helyettesítés céljából (pl. gyesen, illetmény nélküli szabadságon levők helyettesítése). <reemployment of someone as a member of the professional staff>

Vizek kártételei elleni védelem és védekezés (vízkárelhárítás): a károsan sok vagy károsan kevés víz elleni szervezett tevékenységek megnevezése, ideértve a kártételek megelőzését szolgáló védőművek építését, rekonstrukcióját, fejlesztését, üzemeltetését és fenntartását, valamint a védekezést követő helyreállítást is.

<protection against inland water and floods>

Vizualizáció: az elképzelések, logikai modellek, leíró és tevékenységgeneráló algoritmusok képi megjelenítésének láthatóvá tétele elsősorban infokommunikációs eszközökkel. A ~ során különböző képek, ábrák, animációk készíthetők, térképek kezelhetők, épületek, gépalkatrészek stb. jeleníthetők meg, és 3D modellezés végezhető. A ~ a bűnügyi elemzésben az az eszköz, amellyel a felkutatott → *entitások* közötti kapcsolatokat azonosítják, valamint az összefüggéseket megjelenítik.

<visualisation>

Vizuális felderítés: a tárgyak, eszközök, területek, helyszínek, épületek, útvonalszakaszok megtekintése → *adatgyűjtés* céljából.

<visual reconnaissance>

Vízágyú: vízszállító gépjármű a tömeg felosztatására, a jogsértő cselekmények megszakítására nagynyomású vízszugárral, ill. pulzáló vízlökettel akár habképző, színező anyaggal, irritáló vegyi anyaggal.

<water-cannon>

Vízbázis: a vízkivételi művek által igénybe vett vagy arra kijelölt terület, illetőleg felszín alatti térrész, továbbá az onnan emberi fogyasztásra, ill. hasznosításra kitermelhető vízkészlet, a meglévő vagy a tervezett vízbeszerző létesítményekkel együtt.

<water resources>

Vízcsapás: a → *vízágyúból* a tömeg tagjaira irányított vízszugár. A ~ célja a jogellenes cselekmények megszakítása és elkövetői távozásának kikényszerítése.

<water strike>

Vízgazdálkodás: a vizek hasznosítását, hasznosítási lehetőségeinek megőrzését, a vizek kártételei elleni védelmét, továbbá a védekezését (vízkárelhárítást) szolgáló komplex tevékenység.

<water management>

Vízhasználat: az a tevékenység, amelynek következménye a víz vízlefolyási és áramlási viszonyainak, mennyiségének és minőségének, valamint medrének és partjának a víz hasznosítása érdekében történő tudatos befolyásolása.

<water usage>

Vízi határátkelőhely területe: a kikötő szárazföldi és vízi területe; az ott tartózkodó vízi járművek, valamint menet közbeni → *ellenőrzés* esetén, a nemzetközi forgalomban részt vevő vízi járművek a meghatározott területen, útvonalon.

<territory of a water border crossing>

Vízió: a → *szervezet* jövőképe, elképzelt állapota az elérendő képességgel, tulajdonossággal, alaptevékenységgel kapcsolatban.

<vision>

Vízi rendészet: a folyókon, tavakon előfordulható → *veszélyek* megelőzésére, bekövetkezett tragédiák felszámolására, a kikötőkben és a vizeken a → *közrend*, → *közbiztonság* fenntartására irányuló tevékenység.

<water policing>

Vízjel: az eredetiség igazolása, a → *hamisítás*, utánzás megelőzése érdekében alkalmazott papírgyártási, technológiai megol-

dás. A ~ek gyakorlatilag a papírok átnézetében világosabbnak, ill. sötétebbnek látszó vagy a kettő változataként megfigyelhető, különböző eljárásokkal készült rajzolatok. Ahol a hordozóanyag vastagabb, ott a kép sötétebbnek látszik, ill. ahol a hordozóanyag vékonyabb, ott több fény és világosabb kép látható. A papír felületének kiemelkedő és bemélyedő struktúrái sűrű fényben is jól tanulmányozhatók. Mivel a ~ mintáját vagy képét a papír hordozóanyag eltérő vastagsága vagy sűrűsége adja, a hagyományos ~ az → *UV (ultraviola) fényben* nem lesz látható, eltérően annak nyomtatott utánzatától. A ~ek több szempont szerint csoportosíthatók. A → *biztonsági okmányok* vizsgálatának célszerű szempont-rendszere szerint az alábbi típusú ~eket különböztethetjük meg: 1. egytónusú ~, amely lehet világos (negatív) vagy sötét (pozitív); 2. kéttónusú ~, amelyben a motívum egyszerre világos (negatív) és sötét (pozitív); 3. többtónusú ~, amelyet hengersizítés (eljárással készült) ~nek vagy árnyék~nek is neveznek. Ezeket rendszerint bankjegyeken, útlevelekben és más, nagy értékű → *okmányok* esetében használják a biztonsági okmányok nyomtatására szakosodott nyomdák. A hagyományos ~ nem tévesztendő össze a digitális ~lel, amelyet a szerzői jog azonosítására használnak, gyakran számítógéppel nyomtatott anyagra nyomtatva, ugyancsak digitális ~nek minősül az is, amikor digitalizált képekbe, videókba vagy képfájlokba titkos azonosítót kódolnak.
<watermark>

Vízum: (1) egy adott → *állam* területére való belépésre, ott-tartózkodásra, ki- és átutazásra, további ott-tartózkodásra feljogosító előzetes engedély, amelyet elhelyezhetnek az → *úti okmányban*. A ~ minden esetben tartalmazza a területi és időbeni érvényességi hatályt.

(2) Egy ország vízumkiadó → *hatósága* által a vízumkötelezettek részére kiadott belépési engedély (belépési ígérvény), amely feljogosítja birtokosát az adott ország területére történő belépésre, átutazásra, a ~ban meghatározott idejű és célú tartózkodásra, valamint kilépésre. A schengeni térségben, a Közösségi Vízumkódex alapján a ~ valamely tagállam által kiadott engedély a schengeni tagállamok területén való átutazás vagy a tagállamok területére történő első beutazás napjától számított bármely 180 napos időszakban 90 napot nem haladó, tervezett tartózkodásra (egységes vagy C-típusú ~), valamint a tagállamok nemzetközi repülőtéri tranzit területén történő áthaladásra (repülőtéri tranzit- vagy A-típusú ~) vonatkozik.
<visa>

Vízumkiadási eljárás: a → *vízum* kérelmezésének módját és kiadásának feltételeit, valamint az ezzel kapcsolatos további lehetőségeket meghatározó szabályok, hatósági → *intézkedések* összessége. Ezek lehetnek: az eljáró → *hatóságok* illetékessége, a kérelem benyújtásának lehetőségei, a kérelem benyújtásának általános szabályai, a kérelemnyomtatvány kitöltése, az → *úti okmány* kritériumai, a biometrikus azonosítók rögzítése, a támogató dokumentumokra vonatkozó feltételek, az utazási egészségbiztosítás kritériumai, a vízumdíj, a szolgáltatási díj, a vízumkérelem befogadhatósága, a beutazási feltételek ellenőrzése és → *kockázatértékelés*, előzetes egyeztetés más tagállamok központi hatóságaival, a kérelemről való → *döntés*, a vízum kiadása, a vízumbélyeg kitöltése, a kitöltött vízumbélyegek érvénytelenítése, a vízumbélyegek beillesztése, más tagállamok központi hatóságainak tájékoztatása, a vízum kiadásának elutasítása, a kiadott vízum módosítása: meghosszabbítás, megsemmisítés és visszavonás, a külső határon kiadott vízumok.
<visa procedure>

Vízumrendészet: (1) a rendészet része, amelynek keretében a schengeni vívmányokat alkalmazó tagállamok vízumkódexében meghatározott eljárásokhoz, a nemzeti vízumpolitikához igazodva szigorú feltételek és eljárási szabályok alapján történik a → *vízum*okkal kapcsolatos ügyek teljes körű, biztonságos intézése. (2) A vízumpolitika közgazgatási eszközökkel – az idegenrendészeti igazgatás keretében – történő végrehajtásának megnyilvánulása, továbbá a rendészet azon része, amelynek során egy → *állam* vízumkiadó → *hatósága* lefolytatja a → *vízumkiadási eljárást*. Minden állam – a saját szuverenitása alapján kialakított – vízumpolitikájában határozza meg, hogy mely országok → *állampolgárai* számára ír elő vízumkötelezettséget. Ugyanakkor a vízumpolitika kialakítása során számos szempontot (biztonsági, gazdasági, nemzetpolitikai, kulturális) mérlegelnek és vesznek figyelembe a legális → *migráció* elősegítése, ill. az illegális migráció megelőzése érdekében. A vízumrendészet az illegális migráció elleni fellépés egyik eszköze, az → *integrált határelenőrzési rendszer* része.
<visa policing>

Vokális csatorna: anatómiai kategória, amely a szűkebb értelemben vett emberi beszéd (azaz a szóbeli megnyilvánulások) során a nyelvileg megformált közleményt hordozó hang mindenféle fizikai jellegzetességét foglalja magában. Ehhez a következő mennyiségi és minőségi jellemzők tartoznak: beszédtempó, szünetek, hangerő; artikuláció, hangsúly, hanglejtés, hangmagasság, hangszín. Tágabb értelemben a ~hoz tartoznak még az emberi beszéd legkülönfélébb zavarai is, amelyek a különféle beszédhibák, beszédzavarok, készségbeli hiányosságok.
<vocal channel>

Vonalrész: a biztosítási → *vonalszakasz* kisebb szelete a rendőri erők és eszközök ha-

tékonyabb alkalmazásával, átláthatóbb vezetésével.

<quasi minor route segment>

Vonalszakasz: a → *biztosított útvonal* jellemzően egy adott rendőrkapitányság illetékességi területén áthaladó része, amely az útvonal sajátosságaitól, a szükséges rendőri erők nagyságától függően másként is kijelölhető.

<route segment>

VPN (Virtuális/látszólagos magánhálózat): a fizikai számítógép-hálózatban a hálózat részeként működtetett, az eredeti számítógép-hálózat elől a keresztülmenő → *adatokat* elfedő csatorna. A ~t szoftveresen vagy routerbe építetten, a megfelelő szabvány és protokoll alkalmazásával hozzák létre (a felhasználó szempontjából önálló, zárt hálózatként, alagútként viselkedő adatátviteli technológiaként), amelyben az adatok titkosított formában vagy titkosítás nélkül áramolhatnak. A rendészetben a ~t az otthoni vagy mobil infokommunikációs eszközről, a rendészeti információrendszer – interneten keresztül történő – elérésére használják.
<Virtual Private Network>

X, Z, Zs

Xenofóbia: az etnocentrikus viszonyulás egyik formája, → *idegengyűlölet*. Egy külső csoport tagjaival szemben megnyilvánuló bizalmatlanság és gyanakvás, amely agresszív megnyilvánulásokhoz vagy más, törvénybe ütköző cselekedetekhez vezethet. A → *rasszizmustól* eltérően a ~t nem faji, hanem elsősorban kulturális különbségek váltják ki, és nem feleltethető meg a szorongásos zavarok közé tartozó különböző → *fóbiákkal*.
<xenophobia>

XYY-kromoszóma-szindróma: a hím jellegeket közvetítő Y-kromoszóma (→ *genetikai nem*) duplázódása sejtosztódási hiba következtében. Az ~ az → *antiszociális viselkedés* kockázati tényezője.
<XYY-syndrome>

Zaj: Komm.: minden tényező, amely a → *kommunikációt* zavarja. Általában számos jelenség kísérheti az egyébként korrekt (azaz minden tényezőt magában foglaló és optimális körülmények között zajló) kommunikációs aktust, amelyek csak abban az esetben válnak zajjá, ha valamilyen mértékben vagy módon zavarják a kommunikációt.
<noise>

Zaklatás: emberi méltóságot sértő, lelki/fizikai fájdalmat vagy kényelmetlenséget előidéző magatartás. A ~ érintheti a nemi, életkori vagy faji hovatartozást, bőrszint, nem-

zetiséget, etnikai kisebbséghez való tartozást, fizikai vagy mentális egészségi állapotot, vallási, politikai vagy világnézeti meggyőződést, családi állapotot, vagyoni helyzetet stb. Tartós ~ számos pszichés problémát okozhat. Szorongásos tünetek, depresszió, alvászavar, figyelmi és koncentrációs nehézségek, negatív érzelmi megnyilvánulások léphetnek fel, súlyos esetben → *önnyilkosság* veszélye is előállhat. Az → *áldozat* személyisége, életkora, problémamegoldási stratégiái, valamint társas támogatottságának mértéke lényegi szerepet játszik a megküzdésben. A környezet támogató szerepe, a segítségkérés és -nyújtás lehetőségei, a tényleges beavatkozás, valamint az időben történő távoltartás megvalósulása döntőnek bizonyulhat a ~i helyzet megoldásában.
<abuse>

Zavargás: kiterjedt, tömeges, jogellenes, erőszakos magatartási formák összessége; így pl. erőszakos tüntetés, a rendfenntartókkal és másokkal szembeni fellépés, ill. → *vagyontárgyak* elleni felfegyverkezett, fegyveres, csoportos támadás, fosztogatás.
<riot, public disorder/disturbance>

Zárás: Ró.: (1) adott terület elszigetelése, körbezárása az adott területen folytatott más rendőri tevékenység sikeres végrehajtásához, valamint a meghatározott objektumok, személyek megóvásához, továbbá a → *közrend* fenntartásához szükséges feltételek

megteremtése érdekében. (A ~ célja, hogy távol tartsa az illetéktelen vagy → *veszélyt* jelentő személyeket, járművezetőket, megakadályozza a keresett személyek, járművek eltávozását vagy kitörését a lezárt területről. Sikere függ az adott terület rejtett, gyors és megbízható körülzárásától (főleg az olyan → *terepszakaszok*on és irányokban, ahol a legvalószínűbben lehet számolni a behatolás vagy a menekülés kísérletével), valamint a ~ végrehajtása során alkalmazott szolgálati csoportok összehangolt tevékenységétől. A szolgálati csoportok lehetnek zárócsoportok, szigetelőcsoportok, ellenőrző-átengedő pontok, műszaki csoport, biztosító őrk, biztosító járőrök, forgalomirányító őrk, → *csapda* (leshely) és → *tartalék*. (2) Csapatszolgálati megközelítésben bizonyos területen járőrrel, technikai eszközzel annak megakadályozása, hogy a zárt részre személy, jármű, tárgy → *ellenőrzés* nélkül be-, ill. kijusson, ill. hogy az ottani rendőri tevékenység sikerét külső körülmény ne zavarja.

Hr.: adott terület, terepszakasz, határszakasz térben és időben történő összefüggő figyelése és ellenőrzés alatt tartása, az oda bejutás, ill. az onnan kijutás, az azon történő áthaladás megakadályozása érdekében.

Tört: a → *határőrség* által alkalmazott határőrizeti tevékenységek egyike, amelynek során meghatározott szolgálati helyeken a határőrség erőit és eszközeit egy vagy több zárócsoportba szervezve a keresett személy(ek) valószínű mozgási irányának lezárását, ill. a lezárt területre való be- és kilépés ellenőrzését hajtották végre.

<blocking/cordoning; closing/closure>

Zárka: a → *fogda* → *zárkaegység*ében elhelyezkedő, a → *fogvatartottak* biztonságos elhelyezésére szolgáló helyiség.

<cell in the custody suite>

Zárkaegység: a fogdának a zárkákat magában foglaló helyiségkomplexuma. A befoga-

dó egységtől zsiliprendszer szerűen zárt ajtó választja el, amelyet a → *fogdaszolgálat* zár, ill. nyit. A ~ magában foglalja a zárkákat, a → *fogvatartottak* részére kialakított WC-t, a fürdő/zuhanyzó helyiséget, az élelmezési előkészítő helyiséget és a többcélú helyiségeket.

<cells unit in the custody suite>

Zárkatorlasz: a zárkában fogva tartottak által a felszerelési tárgyaik (ágy, szék, szekrény, asztal) segítségével készült, a befelől nyíló ajtó elé helyezett ideiglenes fizikai akadály azzal a szándékkal, hogy ezzel is akadályozzák a bejutást és a → *felügyeletet*. A ~ felépítése önálló rendkívüli esemény, de előfordulhat más esemény elkövetési elemeként, részeként is.

<cell barricade>

Zárolás: a költségvetési kiadási → *előirányzatok* felhasználásának időlegesen, feltételhez kötötten történő korlátozása, felfüggesztése.

<lock-up>

Zero-day vulnerability (nulladik napi sérülékenység): az újonnan megjelent szoftverek még nem ismert biztonsági réseinek kihasználásával végrehajtott támadás. A ~ később a program biztonsági problémái elleni frissítéssel korlátozható, javítható.

<Zero-day vulnerability>

Zéró tolerancia: az 1990-es években kidolgozott új rendőrségi koncepció, amelynek célja a közép- és felső társadalmi osztályok félelemérzetének csökkentése. A ~ agresszív rövid távú taktika, meglehetősen könyörtelen eljárás, amely különös figyelmet fordít a legkisebb szabályszegésre is. A koncepció legismertebb képviselői, megszervezői, ill. alkalmazói William J. Bratton, New York City rendőrkapitánya és Rudolf Giuliani, a város polgármestere. A ~ hívei úgy gondolják, hogy a → *rendőrség* egymagában is meg tudja változtatni az emberek magatartását, és hatást

tud gyakorolni a → *bűnözés* csökkenésére. A rendőrség tevékenysége fokozott mértékben irányul a szegények és a kisebbségek ellen, és ezzel a szegénységet és a nyomort kriminalizálja. Ezt részletesen elemzi Loïc Wacquant *A nyomor börtönei. A „zéró tolerancia” világméretű terjedése* c. könyvében, és azokat az utakat vázolja fel, amelyekeken keresztül az amerikai neokonzervatív gondolkodók által kidolgozott büntetőszellem egyre jobban elterjedt. A gondoskodó → *állam* átfordulása büntető állammá a nyomor igazgatásának új módját jelenti. Nem meggyőző az eredményessége, viszont a rendőrség agresszivitása növelheti a lakossági panaszok számát. „Nincs bizonyíték arra, hogy a ~ rendészeti koncepciója, amit az 1990-es években vezettek be New Yorkban, bármilyen eredménnyel is járt volna bárhol az országban az erőszakos bűnözés visszaszorítása terén” – így kezdődik az a cikk, amelyet Brent Staples írt a New York Times 2012. április 28-i számában a ~áról. Az 1990-es években szerte az Egyesült Államokban csökkent a bűnözési ráta, azokban a városokban, ahol a ~át alkalmazták, semmivel sem csökkent nagyobb mértékben, mint bárhol máshol, holott a rendőrség rendkívüli aktivitást mutatott. Rendészeti stratégiaként történő alkalmazása nem tesz különbséget a súlyosabb és a bagatell cselekmények között az azokra adott válaszoknál. Hazánkban elsősorban a közlekedési kihágások és a drogpolitika területén jellemző ez a megközelítés. Az elmélet szerint, e két területen az enyhébb cselekmények → *büntetés* nélkül hagyása súlyosabb törvénysértések bekövetkezéséhez vezethet.

<zero tolerance>

Zóna: Mab.: a vonatkozó szabvány szerint a ~ a felügyelt létesítménynek olyan meghatározott területe, ahol a behatolás, a behatolás kísérlete vagy egy pánik-jeladóeszköz aktiválása a behatolás- és támadásjelző rendszer számára érzékelhető. Habár egy ~ tartalmaz-

hat csupán összesen egy érzékelőt is, a ~ mint érzékelési terület nem azonos az „egy érzékelőbemenet” kifejezéssel. Egy ~ bármennyi érzékelőt magában foglalhat. Ilyen pl. egy épület egy szintje, egy épület kerületi határvonala, ill. egy melléképület.

<zone>

Zöldhatár: (1) a schengeni hivatalos terminológiában megnevezett → *határátkelőhelyek* közötti → *terepszakaszok*. (2) A szárazföldi határszakaszoknak az angol köznyelvi szóhasználatból átvett, a schengeni és a magyar határrendészeti zsargonban is használt megnevezése.

<green border>

Zsoldos: fizetésért többnyire külföldön szolgálatot vállaló katona.

<mercenary>

Zsoldos Ignác (1803–1885): jogtudós, aki elsők között írt a modern rendészetről, rendfenntartásról. Főbb művei: *Néhány szó a honi közbátorságról*, Pest, 1838. *A mezei rendőrség főbb szabályai*, Pápa, 1842.; *A szolgabírói hivatal. I. Törvénykezési rész*, Pápa, 1842.; (2. k. 1844., 3. k. Pest, 1861., 4. k. 1866.); *II. Közrendtartási rész*, Pápa, 1842. Főbb, korát megelőző, időtálló gondolatai: „Rend magában fenn nem tartódik, annak fenn kell tartatnia. Kik a rend fenntartásában felvigyáznak, s a rendbontókat – törvény szabta büntetéseik elvétele végett – bejelentik: rendőrnek neveztetnek. A rendőrség tehát minden jól rendezett polgáratok egyik fő kelléke, s van is minden művelt országban.”

<Ignác, Zsoldos>

RENDÉSZETTEL KAPCSOLATOS TOVÁBBI KIFEJEZÉSEK ÉS FOGALMAK

3E: a baleset-megelőzési tevékenység három-
elemű rendszere. A → *közlekedésbiztonsá-
gi elemzés* eredményeképpen meg lehet hatá-
rozni, hogy a beavatkozásra az oktatás, neve-
lés területén, a → *forgalom-ellenőrzés* vagy
a technika területén van-e szükség. Az elne-
vezés a három elem angol kifejezéséből szár-
mazik: oktatás, nevelés – education, forgalom-
ellenőrzés – enforcement, forgalomtechnikai
és járműmérnöki beavatkozás – engineering.
<The three component system of road accident
prevention activity>

**3D nyomtatás (háromdimenziós nyomta-
tás):** a testről készült 3D-s modell alapján a test
fizikai létrehozásának, gyártásának folyama-
ta. A ~ eszköze a 3D nyomtató, amely a 3D
modell alapján 3D test előállítását végző spe-
ciális számítógép, fizikai eszköz, periféria.
A 3D nyomtató a testet additív gyártási eljárás-
ként vékony anyagrétegek lerakásával készíti,
szemben a hagyományos forgácsolási eljárás-
sal. A 3D nyomtató különféle műanyag szála-
kat használ alapanyagként (pl. rendkívül erős
Tough PLA alapanyagtekerceket, vasport),
amelyeket megolvasztva mikron nagyságú vé-
kony rétegben rak le egymásra, így készítve
el az akár üreges alakzatokat is. Felhasználási
területei pl. a Digitális gyár (Digital factory)
az Ipar 4.0 technológián alapuló, a ~sal készü-
lő prototípusok és más, a gyakorlatban felhasz-
nálható tárgyak, alkatrészek előállítását vég-
ző korszerű, számítógép-vezérelt üzem. A ~
a gyors prototípuskészítés, az ipari és orvosi

alkalmazás mellett egyre terjed az élet min-
den területén (ház-, étel-, cipőnyomtatás stb.).
Az űrhajózásban a ~ lehetővé teszi a szállí-
tandó pótalkatrészek mennyiségének jelentős
csökkentését. A → *bűnüldözés* és a → *bűnel-
követés* területén is megjelenik a ~: pl. fegy-
verek 3D nyomtatása, de a másik oldalon →
nyomok 3D rögzítése és nyomtatása, vagy ép-
pen a koponyanyomtatás.
<three-dimensional printing>

3D szkennerek (háromdimenziós szkennerek):
a 3D alakzat (test, terep, objektum, állapot,
jelenség) nagyságának, kiterjedésének, térbe-
li elhelyezkedésének → *adatait* érzékelő, fel-
fogó és azokat → *digitális* formába átalakító,
a 3D modell számára egyik adatforrást biztosí-
tó távérzékelési (az alakzat fizikai geometriáját
érintés nélkül felmérő) eszköz. A ~ korszerű
változata a lézerpontszkennerek. A → *bűnüldö-
zés* területén ezt a technológiát alkalmazhatják
azokban az esetekben, amikor a hagyományos
fényképes megoldások nem tesznek lehetővé
olyan részletes meteorológiai méréseket, ame-
lyek képesek pl. a mélység és egyéb tényezők
figyelembevételére. A ~ a tárgyakat három di-
menzióban, nagy pontossággal rögzíti és jele-
níti meg. Az így rögzített eredmények ponto-
san méretezhetők, archiválhatók, emellett vi-
zuális modellek megalkotására (3D nyomtató
segítségével) is alkalmasak, pl. cipőaltpal lenyo-
matának rögzítésére, a → *tárgyi bizonyítékok*
közötti különbségek felfedezésére.
<three-dimensional scanner>

3M webes alkalmazás: az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (→ *rendőrség*) tevékenységirányítási központjában elhelyezett, a házi őrizetben lévő → *terhelt* mozgását → *nyomon követő technikai eszköz* elektronikus → *adatait megjelenítő* térinformatikai szoftver. A ~ folyamatosan fogja a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz által kisugárzott jeleket, és azokat megjeleníti a tevékenységirányító központ számítógép-képernyőjén futó térinformatikai programmal a → *digitális térképen*, és riasztójelzést ad le, ha a terhelt elhagyta a számára tartózkodásra kijelölt helyet.

<3M web application>

5G (ötödik generációs mobilhálózat): a vezeték nélküli mobil-adatátviteli technológia, a mobil-adatátviteli kommunikációs hálózatok ötödik generációja. Az ~t a 2016. évtől kezd-

ték kifejleszteni, főként az interneten a tárgyak összekötésének (→ *IoT*) és az okoseszközök kommunikációjának biztosítása érdekében. Az ~ piaci bevezetése 2020-ra várható, amelyhez a jelenlegi negyedik generációs rendszerek lépcsőzetes fejlesztésével (LTE, LTE-A, LTE-A Pro, majd 5G) érnek el. A tervek szerint az ~ a jelenlegi mobilhálózatoknál magasabb frekvencián (3,5 GHz felett) működve, széles spektrumot felhasználva, 1 km²-es körzetben 1 millió eszköznek átlagosan 100 Mbps adatátviteli sebességet fog biztosítani. A robotika, a virtuális valóság terén az ~ hálózatokhoz kapcsolódva alakulnak majd ki az okosautók és -utak (mint pl. a 2017. évtől indult zalaegerszegi fejlesztés keretében az önvezető autók tesztpályája), valamint az okosházak, okosvárosok.

<5th generation mobile network>

Békefenntartással kapcsolatos rövidítések jegyzéke

Rövidítés	Angol elnevezés	Magyar elnevezés
AMACIP	Worldwide Association of Police Peacekeepers	Békefenntartó Rendőrök Világszövetsége
BONUCA	United Nations Peace-building Office in the Central African Republic	ENSZ Békeépítő Iroda a Közép-afrikai Köztársaságban
CIVPOL	Civilian Police	Polgári Rendőrség
DPKO	Department of Peacekeeping Operations	Békefenntartó Műveletek Főosztálya
EBEÉ	Commission on Security and Cooperation in Europe (CSCE)	Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet
EBESZ	Organization for Security and Cooperation in Europe	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet
EC	European Council	Európai Bizottság
ENSZ	United Nations (UN)	Egyesült Nemzetek Szervezete
ESDP	European Security and Defence Policy	Európai Biztonság- és Védelempolitika
EU	European Union	Európai Unió
EU PM	European Union Police Mission in Bosnia-Herzegovina	Európai Unió Rendőri Missziója Bosznia-Hercegovinában
EU PROXIMA	European Union Police Mission in Macedonia	Európai Unió Rendőri Missziója Macedóniában
EUROPOL	European Police Office	Európai Rendőrségi Hivatal
IAPTC	International Association of Peacekeeping Training Centers	Békefenntartó Kiképző Központok Nemzetközi Szövetsége

Békefenntartással kapcsolatos rövidítések jegyzéke

Rövidítés	Angol elnevezés	Magyar elnevezés
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Republic of Yugoslavia	Hágai Nemzetközi Törvényszék (a volt jugoszláviai háborús bűnösök nyomozására)
IPTF	International Police Tasks Force	Nemzetközi Rendőri Alkalmi Kötelék
ITC	International Training Center	Nemzetközi Oktatási Központ
MAPE	Western-European Mission in Albania	Nyugat-Európai Unió Missziója Albániában
MFO	Multinational Force and Observers	Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők
MINUGUA	United Nations Verification Mission in Guatemala	ENSZ-misszió Guatemalában
MINURCA	United Nations Mission in the Central African Republic	ENSZ-misszió a Közép-afrikai Köztársaságban
MINURSO	United Nations Mission for the Referendum in Western-Sahara	ENSZ-misszió Nyugat-Szaharában
MIPONUH	United Nations Civilian Police Mission in Haiti	Az ENSZ rendőri missziója Haitin
MOI	Ministry of Interior	Belügyminisztérium
MONUA	United Nations Observer Mission in Angola	ENSZ-misszió Angolában
MONUC	United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo	ENSZ-misszió a Kongói Demokratikus Köztársaságban
NATO	North Atlantic Treaty Organization	Észak-atlanti Szerződés Szervezete
NYEU	Western European Union (WEU)	Nyugat-európai Unió
ONUB	United Nations Operation in Burundi	ENSZ-művelet Burundiban
ONUMOZ	United Nations Operation in Mozambique	ENSZ-művelet Mozambikban
ONUSAL	United Nations Observer Mission in El Salvador	ENSZ-megfigyelő misszió El Salvadorban
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ)
PPF	Partnership for Peace Programme	Partnerség a Békéért Program

Békefenntartással kapcsolatos rövidítések jegyzéke

Rövidítés	Angol elnevezés	Magyar elnevezés
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan	ENSZ-segítő misszió Afganisztánban
UNAMIR	United Nations Assistance Mission in Rwanda	ENSZ-támogató misszió Ruandában
UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone	ENSZ-misszió Sierra Leonében
UNCPSG	United Nation Civilian Police Support Group	ENSZ Rendőri Támogató Csoport, Horvátország, Dunai-régió
UNCRO	United Nations Confidence Restoration Operation, Croatia	ENSZ-bizalomépítő művelet, Horvátország
UNFICYP	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus	ENSZ Békefenntartó Erő, Ciprus
UNITAR	United Nations Institute for Training and Research	ENSZ Képzési és Kutatási Intézet
UNMIBH	United Nations Mission in Bosnia-Herzegovina	ENSZ-misszió Bosznia-Hercegovinában
UNMIH	United Nations Mission in Haiti	ENSZ-misszió Haitin
UNMIK	United Nations Mission in Kosovo	ENSZ-misszió Koszovóban
UNMISSET	United Nations Mission of Support in East Timor	ENSZ-támogató misszió Kelet-Timorban
UNMOT	United Nations Mission of Observers in Tajikistan	ENSZ-megfigyelői misszió Tádzsikisztánban
UNOCI	United Nations Operation in Cote d' Ivoire	ENSZ-művelet Elefántcsontparton
UNOL	United Nations Peace-building Support Office in Liberia	ENSZ Békeépítő Iroda, Libéria
UNOMIG	United Nations Observer Mission in Georgia	ENSZ-megfigyelő misszió, Grúzia
UNOSOM-II	United Nations Operation in Somalia II	ENSZ-művelet Szomáliában II
UNPREDEP	United Nations Preventive Deployment Force	ENSZ Megelőző Telepített Ereje, Macedónia
UNPROFOR	United Nations Protection Force	ENSZ Védelmi Erő (volt Jugoszlávia tagállamai)
UNSMIH	United Nations Support Mission in Haiti	ENSZ-támogató misszió Haitin

Békefenntartással kapcsolatos rövidítések jegyzéke

Rövidítés	Angol elnevezés	Magyar elnevezés
UNTAC	United Nations Transitional Authority in Cambodia	ENSZ-átmeneti hatóság, Kambodzsa
UNTAES	United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranya and Western Sremska Mitrovica	ENSZ-misszió Kelet-Szlavóniában, Baranyában és Nyugat-Szerémségben
UNTAG	United Nations Transition Assistance Group, Namibia	ENSZ-átmeneti segítő csoport, Namíbia
UNTMIH	United Nations Transitional Mission in Haiti	ENSZ-átmeneti misszió Haitin
UNTOP	United Nations Tajikistan Office of Peace-building	ENSZ-békeépítő iroda, Tádzsikisztán
USA	United States of America	Amerikai Egyesült Államok
WEU	Western European Union	Nyugat-európai Unió

Forrás- és irodalomjegyzék

Törvények

1936. évi törvénycikk a tűzrendészet fejlesztéséről.
1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról.
1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről.
1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről.
1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról.
1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről.
2000. évi C. törvény a számvitelről.
2001. évi LXXXIX. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Rendőrségi Hivatal között Budapesten, 2001. október 4-én aláírt Együttműködési Megállapodás kihirdetéséről.
2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről.
2004. évi I. törvény a sportról.
2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerkekről.
2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól.
2006. évi CIII. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek a migránsok szárazföldön, légi úton és tengeren történő csempészete elleni fellépésről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről.
2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról.
2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról.
2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról.
2007. évi LXXXIX. törvény az államhatárról.
2007. évi CV. törvény a Schengeni Végrehajtási Egyezmény keretében történő együttműködésről és információcseréről a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról.
2007. évi CVI. törvény az állami vagyonról.
2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról.
2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről.
2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről.
2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.
2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről.
2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről.
2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról
2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról.
2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról.
2011. évi CCX. törvény az emberiesség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről.

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről.
2012. évi C. törvény a Büntető törvénykönyvről.
2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról.
2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról.
2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről.
2013. évi CXL. törvény a fémkereskedelemlről.
2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.
2015. évi CXLIII. törvény a közbeszerzésekről.
2016. évi LXVIII. törvény a jövedéki adóról.
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

Kormányrendeletek

- 84/1994. (V. 27.) Korm. rendelet a Gazdaságbiztonsági Tartalékról.
- 86/1996. (VI. 14.) Korm. rendelet a biztonsági okmányok védelmének rendjéről.
- 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról.
- 168/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet az önkormányzati és területfejlesztési miniszter feladat- és hatásköréről.
- 330/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a határterületről, valamint a határátkelőhely területére nem határátlépés céljából történő belépés és tartózkodás szabályairól.
- 332/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a határátkelőhely és az ideiglenes határátkelőhely megnyitására és működtetéséről, valamint a határátlépési pontról.
- 167/2010. (V. 11.) Korm. rendelet az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről.
- 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet a levegő védelméről.
- 173/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet a polgári célú pirotechnikai tevékenységekről.
- 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemlről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.
- 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemlről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról.
- 150/2012. (VII. 6.) Korm. rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről.
- 217/2012. (VIII. 9.) Korm. rendelet az állam által elismert szakképesítések szakmai követelmény moduljairól.
- 274/2012. (IX. 28.) Korm. rendelet a rendészeti alapvizgáról és a rendészeti szakvizgáról, a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottságról, valamint a rendészeti alapvizsga vizsgabiztosi és a rendészeti szakvizsga vizsgabizottsági névjegyzékről.
- 92/2012. (III. 31.) Korm. rendelet az iparbiztonsági ellenőrzés és a telephely biztonsági tanúsítvány kiadásának részletes szabályairól.
- 315/2013. (VIII. 28.) Korm. rendelet a komplex szakmai vizsgáztatás szabályairól.

- 443/2013. (XI. 27.) Korm. rendelet, a fémkereskedelmi tevékenységről.
 154/2015. (VI. 19.) Korm. rendelet a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának
 szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény végrehajtásáról.
 485/2015. (XII. 29.) Korm. rendelet a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szerveinek hatásköréről és ille-
 tékességéről.
 310/2017. (X. 31.) Korm. rendelet a Magyar Államkincstárról.
 126/2019. (V. 30.) Korm. rendelet az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről.

Kormányhatározatok

- 2010/2002. (I. 25.) Korm. határozat a polgári veszélyhelyzet tervezés NATO Miniszteri Irányelvek-
 ből származó nemzeti feladatokról.
 1282/2010. (XII. 15.) Korm. határozat a rendvédelmi szervek egységes moduláris alapú képzési rend-
 szerének kialakításához szükséges intézkedésekről.
 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.
 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létre-
 hozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról.
 1824/2015. (XI. 19.) Korm. határozat a terrorizmus elleni küzdelem feladatainak egységes végre-
 hajtási rendjéről.

Törvényerejű rendeletek, miniszteri rendeletek

1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján
 elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó
 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről.
 4/2011. (I. 11.) VM rendelet a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennye-
 ző pontforrások kibocsátási határértékeiről.
 6/2011. (I. 14.) VM rendelet a levegőterheltségi szint és a helyhez kötött légszennyező források kibo-
 csátásának vizsgálatával, ellenőrzésével, értékelésével kapcsolatos szabályokról.
 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól.
 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet a szakképzési kerettantervekről.
 33/2015. (VI. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat
 ellátó szervek hivatásos szolgálati viszonyban álló tagjai illetményének és egyéb juttatásainak
 megállapításáról, valamint a folyósítás szabályairól.
 14/2016. (V. 10.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátás-
 ra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a külön-
 leges foglalkoztatási állomány ruházati, fegyverzeti, kényszerítőeszköz- és világítástechnikai
 felszereléséről.
 16/2016. (VIII. 31.) NGM rendelet a szakképzési kerettantervekről.

Belső utasítások, rendeletek és normák

- 180.000/1936. M. Kir. Belügyminiszter rendelete a tűzrendészet újabb szabályozásáról.
- 11/1998. (IV. 23.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzata kiadásáról.
- 29/2005. (BK 15.) BM utasítás a terrorizmus elleni fellépés egységes végrehajtására.
- 32/2005. (VI. 30.) BM-OM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendészeti szakközépiskolákra vonatkozó szabályokról.
- 6/2006. (BK 4.) BM utasítás a belügyi tudományos kutatói és tudományos szervezői munkáról.
- 9/2007. (IK. 8) IRM-ÖTM együttes utasítás a terrorizmus elleni fellépés egységes végrehajtására.
- 12/2007. (III. 13.) IRM rendelet a megkülönböztető és figyelmeztető jelzést adó készülékek felszerelésének és használatának szabályairól.
- 23/2008. (OT 14.) ORFK utasítás a Rendőrség hivatásos állományú tagjainak szolgálatteljesítési idejéről, valamint a szolgálati időrendszerekről.
- 57/2009. (X. 30.) IRM-ÖM-PTNM együttes rendelet az egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, ill. keresőképzetlenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról.
- 12/2011. (VIII. 19.) ORFK utasítás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv készenléte helyezéséről, minősített időszakos működésének szabályairól, valamint személyi állományának értesítéséről.
- 18/2011. (VI. 30.) BM utasítás a Belügyminisztérium Rendszeresítési Szabályzatáról.
- 29/2011. (X. 9.) BM utasítás a Belügyminisztérium Technikai Szabályzatáról.
- 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról.
- 35/2011. (XII. 9.) BM utasítás a Belügyminisztérium fegyverzeti, vegyvédelmi szakanyagellátás tervezéséről és a tartalékok képzéséről.
- 6/2012. (III. 9.) számú ORFK utasítás az Ellenőrzési Szabályzatról.
- 26/2012 (VI. 15.) BM utasítás a Belügyminisztérium és a belügyminiszter által irányított szervek készenléte helyezéséről, a különleges jogrend bevezetésére történő felkészülés szabályairól, valamint személyi állományának értesítéséről.
- 2/2013. (I. 30.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek hivatásos állományú tagjainak továbbképzési és vezetőképzési rendszeréről, valamint a rendészeti utánpótlási és vezetői adatbankról.
- 15/2013. (IV. 24.) ORFK utasítás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv ügyeleti szolgálata és a közreműködésével teljesítendő jelentési és tájékoztatási kötelezettség rendjéről.
- 20/2013. (V. 28.) BM rendelet a belügyminiszter ágazatába tartozó szakképzések szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint egyes, szakmai és vizsgakövetelmények kiadásáról szóló miniszteri rendeletek hatályon kívül helyezéséről.
- 30/2013. (VII. 5.) ORFK utasítás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv készenléte helyezéséről, a különleges jogrend bevezetésére történő felkészülésének szabályairól, valamint személyi állományának értesítéséről.
- 3/2015. (II. 20.) ORFK utasítás a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatáról.
- 9/2015. (III. 25.) BM rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságoknál, az önkéntes tűzoltó egyesületeknél, valamint az ez irányú szakágazatokban foglalkoztatottak szakmai képzési követelményeiről és szakmai képzéseiről.

- 20/2015. (VII. 31.) BM utasítás a belügyi szervek gépjármű szabályzatáról.
- 21/2015. (VI. 15.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alatt álló rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagjai által szolgálatban birtokban tartható vagyontárgyak, magáncélú telekommunikációs eszközök, készpénz, készpénzt helyettesítő eszközök korlátozásának szabályairól.
- 22/2015. (VI. 15.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálatképes állapota megállapítása érdekében a befolyásoltság kiszűrése céljából elvégezhető vizsgálatok köréről és a vizsgálat végrehajtásának szabályairól.
- 23/2015. (VI. 15.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagjai esetében a technikai ellenőrzés szabályairól.
- 27/2015. (VI. 15.) BM rendelet a rendőrség, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a büntetés-végrehajtási szervezet nem vezetői beosztást betöltő hivatásos állománya vonatkozásában a rendvédelmi szerv alapfeladatába tartozó szolgálati beosztások felsorolásáról.
- 30/2015. (VI. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alatt álló rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél a hivatásos szolgálati beosztásokról és a betöltésükhöz szükséges követelményekről.
- 31/2015. (VI. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományát érintő személyügyi igazgatás rendjéről.
- 32/2015. (VI. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alatt álló rendvédelmi szervek szolgálati jelvényeinek rendszeresítésével, valamint az ilyen szerveknél szolgálati jogviszonyban álló személyek szolgálati jelvénnel történő ellátásának rendjével összefüggő szabályokról.
- 33/2015. (VI. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos szolgálati viszonyban álló tagjai illetményének és egyéb juttatásainak megállapításáról, valamint a folyósítás szabályairól.
- 2/2016. (II. 25.) BM utasítás a Belügyminisztérium és a belügyminiszter által irányított szervek értesítési rendjéről.
- 3/2016. (II. 25.) BM utasítás a Belügyminisztérium és a belügyminiszter által irányított szervek készenléte helyezésének, különleges jogrendi feladatokra való felkészülésének és ellenőrzésének rendjéről.
- 17/2016. (VII. 29.) ORFK utasítás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv készenléte helyezéséről, a különleges jogrend bevezetésére történő felkészülésének szabályairól, valamint személyi állományának értesítéséről.
- 2155/2016/VEZ szabályzat a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vezetője által kiadott katasztrófavédelmi és polgári védelmi feladatokról.
- 12/2017. (V. 17.) BM utasítás a Belügyminisztérium Beszerzési Szabályzatáról.
A BM Határőrség ideiglenes határőrizeti szabályzata.
Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szakmai stratégiája (2012–2017). ORFK Rendészeti Főigazgatóság, szám: 29000/28714-9/2011. ált.
Az Országos Rendőrfőkapitány 24/2015. (X. 15.) ORFK Utasítása a Határforgalom-ellenőrzési Szabályzatról.

Nemzetközi joganyagok

- A Bizottság ajánlása az európai határőrizeti rendszer végrehajtására és irányítására vonatkozó gyakorlati kézikönyv (EUROSUR-kézikönyv) elfogadásáról.*
- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. A határigazgatás és a biztonság erősítését szolgáló szilárd és intelligens információs rendszerek. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak.*
- A Tanács 1290/2005/EK Rendelete egységes szerkezetbe foglalva (2005. június 21.) a közös agrárpolitika finanszírozásáról.*
- A Tanács 2008/118/EK irányelve (2008. december 16.) a jövedéki adóra vonatkozó általános rendelkezésekről és a 92/12/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről.*
- Az ENSZ Alapokmánya (1945) V. fej. 23. cikkely I. bek.*
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/1624 rendelete (2016. szeptember 14.) az Európai Határ- és Parti Őrségről és az (EU) 2016/399 európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 863/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a 2007/2004/EK tanácsi rendelet és a 2005/267/EK tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről.*
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (schengeni határ-ellenőrzési kódex).*
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/681 irányelve (2016. április 27.) az utas-nyilvántartási adatállományok (PNR) A terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása érdekében történő légi utasadat gyűjtéséről és felhasználásáról szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/681 európai parlamenti és tanácsi irányelv.*
- Az Európai Parlament és a Tanács 1052/2013/EU rendelete (2013. október 22.) az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) létrehozásáról.*
- Az Európai Parlament és a Tanács 166/2006/EK rendelete (2006. január 18.) az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és szállítási Nyilvántartás létrehozásáról, valamint a 91/689/EGK és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról.*
- Az Európai Parlament és a Tanács 1931/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a tagállamok külső szárazföldi határain való kishatárforgalom szabályainak meghatározásáról, valamint a Schengeni Egyezmény rendelkezéseinek módosításáról.*
- Az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról.*
- Az Európai Parlament és a Tanács 656/2014/EU rendelete (2014. május 15.) az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség által koordinált operatív együttműködés keretében a külső tengeri határok őrzetére vonatkozó szabályok megállapításáról.*
- Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Unió Vámkódex létrehozásáról.*
- Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-én kötött Schengeni Megállapodás végrehajtásáról.*
- ENSZ Közgyűlésének 1985. évi nyilatkozata.*
- Megállapodás a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i megállapodás.*

Lexikonok, enciklopédiák, szótárak

- BEREGNYEI József szerk. (2008): *Rendészettudományi szószerdet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság.
- BUCHBENDER, Ortwin – BÜHL, Hartmut – QUADEN, Heinrich Hrsg. (1985): *Wörterbuch zur Sicherheitspolitik*. Herford, Mittler and Sohn.
- GARAMVÖLGYI László (2010): *Rendészeti kommunikációs lexikon – Szókészlet, szókincstár, szókínálat*. Budapest, Pallas Anikvárium.
- M. SZABÓ Miklós – MEZŐ András szerk. (2015): *Katonai terminológiai értelmező szótár*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- LAMM Vanda – PRESCHKA Vilmos szerk. (1999): *Jogi lexikon*. Budapest, KJK – KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- MARKÓ László szerk. (1994): *Egyetemes lexikon*. Budapest, Officina Nova Kiadó.
- PUSZTAI Ferenc szerk. (2014): *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest, Akadémia Kiadó.
- RÉDEY Miklós – LAKY Imre (1909): *Rendőri lexikon*. Budapest, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt.
- RÉVAI nagy lexikona (XVI. kötet) (1924). Budapest, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság.
- SZABÓ József szerk. (1995): *Hadtudományi lexikon*. Budapest, Magyar Hadtudományi Társaság.
- Wörterbuch zur Sicherheitspolitik* (1985). Berlin, E.S. Mittler & Sohn.

Könyv, tankönyv, jegyzet

- BAÁN Mihály – BORS István – CSIFFÁRY Tamás – HÁRI László – KOCSIS Lajos – SZENTES László (2014): *Magyarország védelmi igazgatása a közigazgatás új környezetében*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor – SINKU Pál (2005): *Büntetőjog – Különös Rész*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- BENCZE Balázs – HEGEDŰS Zoltán – KOLOSSA Sándor – PADÁNYI József – PRAVECZKI Zoltán – SZTERNÁK György: *A válságreagáló műveletek elmélete és gyakorlata a 21. században*. (Egyetemi jegyzet) Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- BERTHEL, Ralph – LAPP, Matthias (2017): *Kriminalstrategie (Grundlagen der Kriminalistik)*. Heidelberg, Kriminalistik Verlag.
- BLOCK, Maurice (1877): *Dictionnaire de l'administration Française*. Paris, Berger-Levrault.
- BOUTROS-GHALI, Boutros (1992): *Békeprogram*. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, Tájékoztatósi Főosztály.
- CLAUSEWITZ, Carl von (1999): *A háborúról*. Budapest, Göttinger Kiadó.
- CONCHA Győző (2005): *Politika II*. Budapest, Hornyánszky Viktor.
- CZUPRÁK Ottó – KOVÁCS Gábor (2013): *Vezetés- és szervezésemélet*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- CSATH Magdolna (1990): *Stratégiai vezetés – vállalkozás*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó.
- CSONKA Károly – GULYÁS Zsolt – TORNYAI Miklós (2009): *Határrendészeti kockázatelemzés alapelvei*. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Tanulmányok „A rendészet kultúrája – kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja. 315–331. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/2009/csonka.pdf
- DALLOS Endre (2011): *Biztonságosabb helyek, biztonságosabb városok. Biztonságos város*. Budapest, VÁTI.

- DELAITRE, Sabine – MAGHIROS, Ioannis – PUNIE, Yves (2005): *Biometrics at the Frontiers: Assessing the Impact on Society*. For the European Parliament Committee on Citizens' Freedoms and Rights. Justice and Home Affairs (LIBE). Seville, Institute for Prospective Technological Studies.
- DINNYÉS János (2001): *A vezetés alapjai*. (Jegyzet) Gödöllő, Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar.
- Európai Bizottság (2012): *A közös agrárpolitika*. Luxembourg, Európai Unió Kiadóhivatala.
- FAGGYAS Zoltán (2014): *Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv gazdálkodása*. (Egyetemi jegyzet) Budapest, NKE Szolgáltató Kft.
- FANTOLY Zsanett – BUDAHÁZI Árpád (2015): *Büntető eljárásjogi ismeretek. I. Statikus rész*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- FARKAS Alexandra – SZAKÁCS Dominika (2012): *Drogok*. (Jegyzet) Győr, Széchenyi István Egyetem Műszaki Tudományok Kar.
- FAZEKAS Marianna – FICZERE Lajos szerk. (1999): *Magyar közigazgatási jog. Általános rész*. Budapest, Osiris Kiadó.
- FINSZTER Géza (2003): *A titkos adatgyűjtés kriminalisztikája. Emlékkönyv Kratochwill Ferenc tiszteletére*. Miskolc, Bíbor Kiadó.
- GÁSPÁR László (2001): *Határismeret*. Budapest, Rendőrtisztai Főiskola.
- GAZDAG Miklós – MEITNER Tamás (1968): *A vezetés emberi tényezői*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- GRIFFITHS, Martin – O'CALLAGHAN, Terry (2002): *International Relations: The Key Concepts*. London, Routledge.
- GRÜNWARD Béla (1880): *A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve*. Budapest, Grill K. bizom.
- GYÖKÉR Irén (2008): *Szervezeti viselkedés*. Budapest, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar.
- HATTENHAUER, Hans Hrsg. (1970): *Allgemeines Landrecht für die preußischen Staaten von 1794*. (Vol. 1.) Frankfurt, Metzner.
- HAUTZINGER Zoltán szerk. (2014): *A migráció elmélete*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.
- HAUTZINGER Zoltán (2016a): *Idegen a büntetőjogban*. Pécs, AndAnn.
- HAUTZINGER Zoltán (2016b): *Szemelvények a migráció szabályozásáról*. Pécs, AndAnn.
- HAUTZINGER Zoltán (2017): *Idegenrendészet és határrendészet*. In VARGA János szerk.: *A határrendészeti tisztképzés negyedszázada*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- HERKE Csongor (2002): *A letartóztatás*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- HORVÁTH Attila – SZALAI András – TEMESI István (2014): *Közigazgatási és jogi ismeretek a kormányablak ügyintézők részére*. (Elektronikus jegyzet) Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- HORVÁTH József – KOVÁCS Gábor szerk. (2014): *A rendészeti szervek vezetés- és szervezésemélete*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.
- HORVÁTH József – KOVÁCS Gábor szerk. (2016): *Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- HUSZÁR Ernő (1997): *Nemzetközi kereskedelempolitika*. Budapest, Aula Kiadó.
- ILLYEFALVI Vitéz Géza (1903): *Társadalmi fejlődés és a Rendőrség mint önálló szervezet*. Közigazgatás-jogi értekezés az ismeretelmélet és a szerves társadalmi fejlődéstan alapján. Budapest, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság.
- ISTVANOVSZKI László (2012): *Bűnelemzés a modern bűnüldözésben*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

- KARVASY Ágoston (1843): *A politicai tudományok rendszeresen előadva*. Győr, Streibig.
- KARVASY Ágoston (1862): *A közrendészeti tudomány*. Budapest, Emich Gusztáv.
- KEDVESSY György (1872): *Közrendészeti vezérfonal*. Budapest, k. n.
- KLINK, Manfred – KORDUS, Siegfried (1986): *Kriminalstrategie. Grundlagen polizeilicher Verbrechensbekämpfung*. Stuttgart–München–Hannover, Richard Boorberg Verlag.
- KMETY Károly (1897): *A magyar közigazgatási jog kézikönyve*. Budapest, Politzer Zsigmond.
- KNOLL Imre (1999): *Logisztika a 21. században. Profitnövekedés logisztikai eszközökkel*. Budapest, KIT Képzőművészeti Kiadó és Nyomda Kft.
- LAKATOS Gábor (2005): *Bűnügyi és felderítési ismeretek*. (Jegyzet) Budapest, IRM Oktatási Főigazgatóság.
- LAKATOS János (2012): *Kriminalisztika I. A kriminalisztika egyes elméleti kérdései*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- LAKATOS János szerk. (2005): *Kriminalisztikai alapismeretek*. (Jegyzet) Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- LAKATOS János – ANTI Csaba – BARTA Endre – KRISPÁN István szerk. (2004): *Krimináltaktika*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, Rejtjel Kiadó.
- LAKY Imre (1906): *Rendőrközegek tankönyve*. Budapest, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság.
- LENKOVICS Barnabás (2008): *Magyar polgári jog. Dologi jog*. Budapest, Eötvös József Könyvkiadó.
- MAGYARY Zoltán (1935): *Közigazgatási jog*. (Előadásai alapján) Budapest, Jog- és Államtudományi jegyzetek.
- MAGYARY Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás*. Budapest, Egyetemi Nyomda.
- MELVIN, Small – SINGER, David (1982): *Resort to Arms – International and Civil War, 1816–1980*. Beverly Hills, Sage Publications.
- MONTESQUIEU, Charles-Louis de Secondat (1784/2000): *A törvények szelleméről*. Budapest, Osiris Kiadó.
- MUHA Lajos – KRASZNAY Csaba (2014): *Az elektronikus információs rendszerek biztonságáról vezetőknél*. Budapest, Nemzeti Köszolgálati Egyetem Vezető- és Továbbképzési Intézet.
- NAGY József (2007): *A kriminálmotodika általános kérdései*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- NAGY Zoltán (2014): *Költségvetési jog*. Budapest, Nemzeti Köszolgálati Egyetem.
- NATO (2014): *Allied Tactical Publication 3.7.2. NATO Military Police Guidance and Procedures*. Brussels, NATO Standardization Agency.
- PALÁGYI Kálmán szerk. (1905): *Kézikönyv a rendőrségi őrszemélyzet részére*. Budapest, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság.
- PAULER Tivadar (1871): *Jog- és államtudományok encyclopaediája*. Pest, Athaneum.
- RATZEL, Friedrich (1903): *Politische Geographie oder die Geographie der Staaten, des Verkehrs und des Krieges*. München, R. Oldenbourg.
- RÉDEY Miklós (1916): *A rendőri szolgálat vezérfonala*. Budapest, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság.
- RÉDEY Miklós – LAKY Imre (1903): *Rendőrségi lexicon*. Budapest, Stephaneum Nyomda.
- SALLAI János (2015): *A magyar rendészettudomány története*. Budapest, Nemzeti Köszolgálati Egyetem.
- SALLAI János – MÁTYÁS Szabolcs (2015): Objektív és szubjektív biztonság néhány magyar nagyvárosban. In HERVAINE SZABÓ Gyöngyvér szerk.: *A 21. század eleji államiság kérdőjelei*. Székesfehérvár, Kodolányi János Főiskola.
- SÁRKÓZY Tamás (2015): *Magyar sportjog – Az új Polgári Törvénykönyv után*. Budapest, HVG-ORAC Kft.
- STEIN Lőrincz (1871): *Az államigazgatás és igazgatási jog alapvonalai*. Pest, Ráth Mór.
- SZAMEL Lajos (1970): *Magyar államigazgatási jog – Különös rész I*. Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat.

- SZAMKÓ Józsefné (2013): *Költségvetési szervek gazdálkodása és pénzügyei*. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- SZTERNÁK GYÖRGY (2014): *A műveletek elmélete*. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- TOMCSÁNYI MÓRIC (1933): *Magyar közigazgatási és pénzügyi jog: különös (szakigazgatási) rész*. Budapest, Fővárosi Nyomda.
- TÓTH ETELKA szerk. (2017): *A magyar helyesírás szabályai. Új magyar helyesírás*. 12. kiadás. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- TÓTH JÓZSEF (1938): *Rendészeti fogalom a nemzetiszocialista államban*. Eger, Szent János Nyomda.
- TÓTH JÓZSEF (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai*. Eger, Szent János Nyomda.
- TÓTH NIKOLETT ÁGNES (2019a): *A sportjog mint sajátos szakjog*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó.
- TÓTH NIKOLETT ÁGNES (2019b): *Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar.
- TREMME FLÓRIÁN – FENYVESI CSABA (1998): *Kriminalisztikai tankönyv és atlasz*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- VÁJLOK LÁSZLÓ (2013): *Magyarország határképviselési rendszere*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.
- VARGA JÁNOS szerk. (2017a): *A határrendészeti tisztképzés negyedszázada*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- VARGA JÁNOS (2017b): A helyzettudatosság és a reagálóképesség szerepe a migrációs válság határrendészeti kezelésében. In TÁLAS PÉTER szerk.: *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- VARGA JÁNOS – VERHÓCZKI JÁNOS (2013): *Határrendészeti alapismeretek*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.
- VARGA NORBERT – BALLA JÓZSEF (2006): *Okmányismeret – Okmányhamisítás*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- WEBER, MAX (2009): *Politikai szociológia*. Budapest, Helikon Kiadó.

Tudományos közlemények, tanulmányok

- BALÁZS LÁSZLÓ (2012): A visszafogadási egyezmények alkalmazásának tapasztalatai az Európai Unióban, illetve a hazai joggyakorlatban. *Migráció és Társadalom*, 2. sz. Elérhető: <http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/2/visszafogad%C3%A1si-egyezm%C3%A9nyek-alkalmaz%C3%A1s%C3%A1nak-tapasztalatai-az-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3ban-illetve-hazai> (A letöltés ideje: 2019. 02. 01.)
- BÖKÖNYI ISTVÁN (2012): Magyarország nemzeti biztonsági stratégiája, az Európai Unió belső biztonsági stratégiája, a megújuló magyar jogi szabályozás hatása a rendészettudományra. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Tanulmányok „A biztonság rendészettudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja. 41–51.
- BRAUN TIBOR – SCHUBERT ANDRÁS (2008): Interdiszciplinaritás. Elfogadjuk-e Magyarországon? *Magyar Tudomány*, 169. évf. 1. sz. 78–86. Elérhető: www.matud.iif.hu/08jan/13.html (A letöltés ideje: 2018. 04. 02.)
- BUNYITAI ÁKOS (2011): A ma és a holnap beléptető rendszereinek automatikus személyazonosító eljárásai biztonságtechnikai szempontból. *Hadmérnök*, 6. évf. 1. sz. 22–35.

- FEKETE Gyula (1877): A tikos rendészet szervezete és jelentőségéről. *Jogtudományi Közlöny*, 12. évf. 43. sz.
- FINSZTER Géza – KORINEK László (2018): Az eltűnt gyanú nyomában. *Belügyi Szemle*, 66. évf. 3. sz. 104–122.
- FINSZTER Géza (2015): Egy kutatás tervezése. *Magyar Rendészet*, 15. évf. 3. sz. 73–83.
- HORVÁTH Zoltán (2009): A hazai katasztrófavédelmi logisztikai támogatás újszerű értelmezése. *Polgári Védelmi Szemle*, 2. sz.
- KAPRONCZAY Katalin (1998): Kameralizmus, felvilágosodott abszolútizmus, orvosi rendészet. Joseph von Sonnenfels államigazgatási modelljének egészségpolitikai vonatkozásai a 18. századi Habsburg Birodalomban. *Lege Artis Medicinae*, 8. évf. 5. sz. 384–388.
- KATONA Géza (2003): A rendészet fogalma és tagozódása. *Magyar Rendészet*, 3. évf. 4. sz. 11–19.
- KIS László (2010): *A titkos adatgyűjtés szerepe a büntetőeljárásban, különös tekintettel az Európai Unió keretében folytatott együttműködésre.* (Doktori disszertáció) Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- KOVÁCS Gábor (2015): A határrendészetben ható törvényszerűségek és elvek érvényesülése az illegális migráció elleni küzdelemben. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Tanulmányok „A modernkori veszélyek rendészeti aspektusai” című tudományos konferenciáról.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.
- KUNOS Imre (1999): A számítógépes bűnözés. *Belügyi Szemle*, 47. évf. 11. sz. 28–42.
- LAKATOS László (2014): A különleges jogrend és a honvédelem szabályozása. In *MTA Law Working Papers*, 49. sz. Elérhető: http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_49_Lakatos.pdf (A letöltés ideje: 2018. 07. 21.)
- LOESCHNER, Jan – ŘÍHA, Zdeněk – STEEN, Martin van den (2007): *BIOPASS Study on Automated Biometrics Border Crossing Systems for Registered Passenger at Four European Airports.* Warsaw, FRONTEX Libertas Securitas Justitia.
- MÓROCZA Árpád – PELLÉRDI Rezső (2010): Az óvóhelyi védelem aktualitásának vizsgálata, avagy a 4-es metró és Budapest. *Hadmérnök*, 5. évf. 1. sz. 119–140.
- NAGY Zoltán András (2001): Informatikai bűncselekmények Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 108. évf. 8. sz. 946–957.
- NIKODÉM Edit (2013): A lakosságvédelem eszközrendszere és megvalósulása hazánkban. *Hadmérnök*, 8. évf. 2. sz. 282–296.
- SALLAI János (2015): A magyar rendészettudomány etablációja. *Belügyi Szemle*, 63. évf. 6. sz. 5–28.
- SHERMAN, Lawrence W. (2013): The Rise of Evidence-Based Policing: Targeting, Testing, and Tracking. *Crime and Justice*, Vol. 42, No. 1. 377–451. DOI: <https://doi.org/10.1086/670819>
- SZABÓ Csaba (2017): A 3D nyomtatási technológiával előállított tűzfegyverek biztonságpolitikai kihívásainak vizsgálata a fegyverrendészet aspektusából. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 5. évf. 4. sz. 91–124.
- SZABÓ László (2016): A terrorizmus és a terrorveszély-helyzet különleges jogrendi helyzet lakossági percepciója. *Nemzet és Biztonság*, 5. sz. 70–78.
- SZÉP Árpád (2012): A védett beléptetési eljárás kudarca. A diplomáciai menedékjog vége? *Iustum Aequum Salutare*, 8. évf. 1. sz. 147–161.
- TEKE András (2006): A veszélyhelyzetek kezelése és a határbiztonság. *Tanulmányok a „Határellenőrzés a veszélyhelyzetek tükrében” című tudományos konferenciáról.* Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2006. június 22. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/2006/VI/teke.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 02.)
- TÓTH József (2007): A védelmi célú tartalékolás rendszere, és strukturális változása napjainkban. In *Szolnoki Tudományos Közlemények XI.*

- TÓTH Rudolf – HORVÁTH Zoltán (2009): A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében. *Polgári Védelmi Szemle*, 1 sz. 146–155.
- ÜRMÖSI Károly (2013): A biztonság, a biztonság fogalma. *Hadtudományi Szemle*, 6. évf. 4. sz. 147–154.
- VARGA János (2017): A határrendészeti kirendeltség szervezeti rendszerének sajátosságai és vezetésének aktuális kérdései. *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 1. sz. 506–526.
- VERESS Károly (2015): *Az interdiszciplinaritás problémája*. Kolozsvár, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Doktorandusz Konferencia Filozófiai Doktori Iskola.

Internetes források

- A Föld éve*. Elérhető: www.foldev.ggki.hu
- A kritikus infrastruktúra*. Elérhető: www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=pvl_kritikus_infrastruktura
- A magyar nyelv értelmező szótára*. Elérhető: <http://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?kereses=terror>
- A tanítás mestersége. Értéklés*. Elérhető: <http://tanmester.tanarkepzo.hu/ertekeles>
- Az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás*. Elérhető: <http://ippc.kormany.hu/az-egyseg-es-kornyezethasznalati-engedelyezesi-eljaras>
- Az elérhető legjobb technika (Bat)*. Elérhető: www.kornyezeti-hatasvizsgalat.hu/egyeb/elerheto-legjobb-technika
- Biztonsági piac. Tudástár*. Elérhető: <http://biztonsagpiac.hu/tudastar>
- CEPOL. Educate, innovate, motivate*. Elérhető: <https://enet.cepol.europa.eu/moodle/file.php/678/Material/VirtualTour/v1.0/index.html>
- Eredeti úti és személyazonosító okmányok nyilvános online adatbázisa*. Elérhető: www.consilium.europa.eu/prado/hu/prado-start-page.html
- Információs Hivatal*. Elérhető: www.mkih.hu
- LACZKÓ Levente (2012): *A veszélyességi övezet és a veszélyeztetett terület*. Budapest, BM OKF. Elérhető: www.mavesz.hu/file/Veszelyessegi_ovezet_Laczko_L.pdf
- Országos Meteorológiai Szolgálat. Éghajlat*. Elérhető: www.met.hu/eghajlat
- Parlagi sasok védelme a Pannon-régióban*. Elérhető: www.parlagisas.hu
- Pénzügyi Sziget*. Elérhető: <http://penzugysziget.hu>
- Természetvédelem*. Elérhető: www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0032_termeszetvedelem/ch03s02.html
- Új rendészeti platform születőben*. Elérhető: <http://2010-2014.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/europai-unios-es-nemzetkozi-helyettes-allamtitkarsag/hirek/uj-rendeszeti-platform-szuletoben>

CÍMSZÓMUTATÓ

„A, Á” (13–47. oldal)

- Abszolút sebességtúllépés
- Absztrakt vagy potenciális veszély
- Acetilcolin
- Adaptáció
- Adaptációs szabadság
- Adat
- Adatbank
- Adatbázis
- Adatbiztonság
- Adatfarm/adatraktár
- Adatfeldolgozás
- Adatformátum
- Adatgyűjtés
- Adatigénylés az EU más tagállamának bűnügyi nyilvántartásából
- Adatkérés
- Adatkezelés
- Adatvédelem
- Adekvát reakció
- Adhéziós (kapcsolt) eljárás
- Adminisztratív védelem
- ADN
- Adó
- Adóalany
- Adóellenőrzés
- Adófelfüggesztési eljárás
- Adófizető
- Adóigazgatási eljárás
- Adóvégrehajtási eljárás
- Adózó
- ADR
- Adrenalin
- Aedilisek
- AEPC
- AETR
- Affektív, affektivitás
- Affektusszabályozás
- AFIS-rendszer
- Afrikai békefenntartás
- Afrikai Unió
- Agresszió
- Agresszivitás
- Agyi képzőanyagok eljárások
- Agysérülés
- Akcio
- Akcióellenőrzés
- Akkreditáció
- Akkuzatórius (védelvű vagy angolszász) eljárás
- Aktív
- Aktív elkövető
- Aktív időtartam
- Aktív lövöldöző
- Akut traumás stresszszavar
- Alacsony biztonsági kockázatú részleg
- Alacsony profilú (láthatóságú) biztosítás
- Alany
- Alapos ellenőrzés
- Alapvető jogok korlátozása
- Alárendeltségi viszony
- Áldozat
- Áldozatok csoportosítása
- Áldozatvédelem
- Alegység-, egységkészlet
- ALFONZ személyleírási rendszer
- Alkalmazás
- Alkalmazásba vétel

Alkalmazási terv	Alternatív elkövetési eszköz
Alkohol, etanol	Alternatív szankció
Alkoholizmus, alkoholfogyasztási zavar	Alternatív szankciók végrehajtásának átadása
Alkoholszonda	Alternatív szankciók végrehajtásának átvétele
Alkoholteszter	Altiszti tanfolyam
Alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása	Álvásárlás
Alkotmányvédelmi Hivatal	Alvászavar
Állam	Amfetamin
Állam biztonsága	Amnézia
Állam funkciói	Amobarbitál
Államhatár	Ámokfutó
Államhatár átlépése	Amygdala
Államhatár biztosítása	Anabolikus szteroidok
Államhatár forgalmának ellenőrzése	Analitikus nyilvántartás
Államhatár menti tiltott repülési sáv	Analyst's Notebook
Államhatár őrzése	Angyal Pál
Államhatár rendje	Angyalpor
Államhatár rendjének fenntartása	Anómia
Államhatár rendjének védelme	Anonymus-jelenség
Államhatáron történt esemény	Antiszociális személyiség
Államhatárral kapcsolatos bűncselekmény	Antiszociális személyiségzavar
Államhatárral kapcsolatos cselekmény	Antiszociális viselkedés
Államhatárral kapcsolatos szabálysértés	Antropológia
Állami rend	Anyag
Állami vagyon	Anyag-, szakanyagnorma
Államkincstár	Anyagellátás
Állam közbátor léte	Anyagfelelős
Állampolgár	Anyagfelhasználás
Állampolgárság	Anyagi biztosítás
Állampolgárság visszavonása	Anyagi javak védelme
Állampolgárságtól megfosztás	Anyagi tartalék
Államrendőrség	Anyagi-technikai támogatás
Államterület	Anyagmaradvány
Államtitok	Anyagnem
Állandó tárolóhely	Anya-gyermek körlet
Állandó ügyeleti szolgálat	Anyanyelvhasználat elve
Állatrendészet	API
Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten	APT-attack
Álló ellenőrzés	AQUAPOL
Állományilletékes parancsnok	Arányosság (vagy fokozatosság) elve
Alrendszer	Arcfelismerés
ALS/FLS-megvilágítók	Arcképes igazolvány (személyazonosításra alkalmas okmány)
Általános ellenőrzés	Arcképes rendőri igazolvány
Általános rendeltetésű rendőrség	„A rend”

„A rendőr”	„B” (48–99. oldal)
Ártatlanság vélelme	Bakterek
Árucsempész	Baleset-elhárítási kötelezettség
Áruk vámjogi státusza	Baleseti góckutatás
ASF	Baleseti gócpont
ASF-NOM	Baleseti oktatás
Aszocialitás (aszociális viselkedés)	Ballisztika
Asszertivitás	Ballisztikai Információs Hálózat
Átadás a végrehajtó államtól eltérő államnak	Bankkártyás csalás
Átadás-átvétel	Bázisalapú költségvetés-tervezés
Átadási letartóztatás	Beccaria, Cesare Bonesana di marchese
Átcsoportosítás	Beépülés
Áteresztőképesség	Befejezett bűncselekmény
Átfogó biztonsági vizsgálat	Befogadás
Átfogó ellenőrzés	Befogadási terület
Áthelyezés a szolgálati jogban	Befogadó nemzeti támogatás
Áthidalási időtartam	Befogadó, befogadó egység
Átképzés	Befogadott
Átlépés időtartama	Befolyásoló
Átléptetés megtagadása	Befolyásolhatóság
Átmeneti részleg	Befolyásoló kérdés
Átmenő átszállítás	Behatolásérzékelő
Átmenő forgalom	Behatolásjelzés vagy üzenet
Átrendelés a szolgálati jogban	Behatolásjelzési állapot
Átszálló utas	Behatolásjelző rendszer
Áttévedés	Behaviorizmus
Átutazás	Béke
Átutazó	Békeakció
Átutazó vízum	Békeépítés
Átvilágító fény (áteső fény)	Békeérvényesítés
Átviteli út	Békefenntartás
Átvizsgáló csoport	Békefenntartó
Autizmuspektrum-zavar	Békefenntartó erők
Autóbusz-terminál	Békefenntartó műveletek
Autoimmun radikalizáció	Békefenntartó Műveletek Főosztálya
Autokrata (tekintélyelvű) vezetési stílus	Békefenntartói képzés
Automatikus adattovábbítás az Európai Unió más tagállamába	Békehadtest
Automatikus Arcképfelismerő és Azonosító Rendszer (3AR)	Békeidőszak
Automatizált határforgalom-ellenőrzési rendszer	Békekikényszerítés
AWF bűnelemzői munkafajl	Békemisszió (-művelet)
Azonnal bevethető békefenntartó erők	Bekerítés
Azonosítás	Békés egymás mellett élés
Azonosítatlan holttestek adatbázisa	Békeszerződés
	Béketábor
	Béketámogatás

- Béketámogató művelet
Béketeremtés
Béketerv
Belbiztonság
Belépési/kilépési útvonala
Belépő forgalom
Belépő oldal
Beléptetés
Beléptetés megtagadása
Beléptető rendszer
Belív
Belső Biztonsági Alap
Belső ellenőrzés
Belső határ
Belső határok átlépése
Belső konspiráció
Belső légi járat
Belső védelmi terv
Belügyi közigazgatás
Belügyi Szemle, Külföldi Figyelő
Belügyi Szemle, Rendészeti Szemle
Belügyminiszter
Belügyminisztérium
Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság
Bélyegzőlenyomat hamisítás
Benzodiazepinek
Beosztáshoz, technikai eszközökhöz rendelt felszerelés
Beruházási terv
Beszállókapu
Beszámíthatóság
Beszámíthatóság teljes hiánya
Beszámíthatósági képesség
Beszervezés
Beszerzés
Betörtablak-elmélet
Beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló személy
Beutazási feltételek
Bebetetés/műveletirányító
Bevonulási hely
Biankó okmány
Big Data
Biodiverzitás
Biometria
Biometrikus adat
Biometrikus alapú személyazonosítása
Biometrikus azonosítás
Biometrikus azonosító rendszer
Bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés
Bíróság
Bíróság elé állítás
Bírósági eljárási formák
Bitcoin
Bitminta
Bizalmas adat
Bizalmi személy
Bizalmi vásárlás
Bizonyítás
Bizonyítékokon alapuló rendszet
Bizonylat
Bizonylati fegyelem
Bizonylati rend
Biztonság
Biztonságba helyezés
Biztonsági deficit
Biztonsági deficit kompenzálása
Biztonsági dokumentáció
Biztonsági elkülönítés
Biztonsági ellenőrzés
Biztonsági esemény
Biztonsági esemény kezelése
Biztonsági felügyelet
Biztonsági gépjármű
Biztonsági intézkedés
Biztonsági kockázati besorolás
Biztonsági kockázatok fölmérése
Biztonsági kultúra
Biztonsági minősítés
Biztonsági okmány
Biztonsági okmányként rendszeresített új okmány
Biztonsági osztály
Biztonsági őr
Biztonsági rendszet
Biztonsági rendőrség
Biztonsági stratégia
Biztonsági szabályzat
Biztonsági szektor
Biztonsági szint

- Biztonsági Tanács
 Biztonsági tudatosság
 Biztonságos harmadik ország
 Biztonságos származási ország
 Biztonságtechnikai ellenőrzés
 Biztonságtudatosság
 Biztonságvédelem
 Biztosítás
 Biztosítás parancsnoka
 Biztosítási alapelvek
 Biztosítási fokozatok
 Biztosítási intézkedést elrendelő tagállami hatá-
 rozat végrehajtásának átadása
 Biztosítási intézkedést elrendelő tagállami hatá-
 rozat végrehajtásának átvétele
 Biztosítási szakasz
 Biztosítási terv
 Biztosító szolgálat
 Biztosított útvonal
 Borderline személyiségzavar
 BORDERPOL
 Botnet
 Bőrelenállás
 Börtön
 Börtönadaptáció
 Börtönpsztoráció
 Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség hivata-
 los lapja
 Budapesti Magyar Államrendőrség hivatalos lapja
 Bűnbanda
 Bűncselekmény
 Bűncselekmény-elkövetés eszköze
 Bűncselekmény-elkövetés jellemzői
 Bűncselekmény-elkövetés módszerei
 Bűncselekmény-elkövetési magatartás
 Bűncselekmény elkövetési tárgya
 Bűncselekmény-elkövetői taktikák
 Bűncselekmény-orientált stratégia
 Bűncselekményből eredő vagyon
 Bűncselekményt elkövetők
 Bűnelemzés
 Bűnelemzési munkafájl
 Bűnelkövetés
 Bűnelkövetői csoport
 Bűnelkövetői vonzaskörzet
 Bűnfelderítés
 Bűnfelderítési célú hírszerzés
 Bűnhalmazat
 Bűnismétlés
 Bűnkapcsolatok
 Bűnmegelőzés (prevenció)
 Bűnösség
 Bűnözés
 Bűnözés alaktana
 Bűnözés dinamikája
 Bűnözés oksága
 Bűnözés szerkezete
 Bűnözés volumene
 Bűnözésföldrajz
 Bűnözési térkép
 Bűnözési térképezés
 Bűnöző személyiség
 Bűnözői profilalkotás
 Bűnözői szociológia
 Bűnpártolás
 Bűnrészesség
 Bűnsegély
 Bűnszervezetbe beépülés
 Bűnszervezetben elkövetés
 Bűnszövetségben elkövetés
 Büntetés
 Büntetés enyhítése
 Büntetés félbeszakítása
 Büntetés kiszabása
 Büntetés végrehajtásának felfüggesztése
 Büntetési elméletek
 Büntetési nemek
 Büntetési tétel
 Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksá-
 ga (BVOP)
 Büntetés-végrehajtási bíró
 Büntetés-végrehajtási jog
 Büntetés-végrehajtási rezsim
 Büntetés-végrehajtási Szervezet
 Büntetés-végrehajtási törvényességi felügyele-
 ti ügyész
 Büntethetőséget kizáró okok
 Büntethetőséget megszüntető okok
 Büntetlen előélet

Büntető Igazságszolgáltatási Együttműködés Európai Ügynöksége → EUROJUST	„C” (100–106. oldal)
Büntető joghatóság	Cannabis
Büntető joghatóság gyakorlásával kapcsolatos összeütközések kezelése	CBRNC (Chemical, Biological, Radiological, and Nuclear Countermeasures)
Büntető tárgyalási rendszer	Céginformációk gyűjtése
Büntető törvénykönyv	Céballisztika
Büntetőeljárás	Célcsoport
Büntetőeljárás átadása	Céllenőrzés
Büntetőeljárás átvétele	Célirányosság
Büntetőeljárás garanciái	Célkitűzés
Büntetőeljárás megindítása	Cellakutyaprogram
Büntetőeljárási akadályok	Célszállítás
Büntetőeljárási alapelvek	Célszemély
Büntetőeljárási cselekmények	Célzatos bűncselekmény
Büntetőeljárási jog	Centralizált vezetés elve
Büntetőeljárási jogsegély	CEO (Chief Executive Officer) család
Büntetőeljárási rendszerek	CEPOL (Collège Européen de Police, Európai Rendőrákadémia)
Büntetőeljárási tevékenység	Certifikáció
Büntetőjog	Chicagói Iskola
Büntetőjogi felelősség	Chiffre
Büntetőparancs	CIRAM (Common Integrated Risk Analysis Model)
Büntetőper	Clickjacking
Büntett	Cloud computing (felhőalapú számítástechnika)
Bűnügyi (nyomozási) terv	Cloud-szolgáltatás
Bűnügyi (operatív) helyzet	CNP-tranzakciók
Bűnügyi költség	COMINT (COMMunications INTelligence)
Bűnügyi múzeum	Community policing (közösségi rendőrség)
Bűnügyi őrizet	Computer-related crime
Bűnügyi statisztika	COSI (Standing Committee on Operational Cooperation on Internal Security)
Bűnügyi technika	COTIF (Convention de Transport Internationale Ferroviaire)
Bűnügyi Tudományok	CPT (Committee for the Prevention of Torture)
Bűnügyi tudományok rendszere	Crack
Bűnüldözés	Cronbach-alpha együttható
Bűnüldözési célú felderítés	Cyberbulling
Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniói Ügynöksége	Cybercrime
Bűnüldöző hatóság	Cybermobbing
Bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködése	
Bűnüldöző szervvel együttműködő személy igénybevétele	

„Cs” (107–111. oldal)

Családi erőszak
 Családon belüli erőszak
 Csapatok tagja
 Csapatpróba (próbahasználat)
 Csapatszolgálat
 Csapatszolgálati alegység
 Csapatszolgálati bevetési csoport
 Csapatszolgálati egység
 Csapatszolgálati erő
 Csapatszolgálati erő alegységparancsnok
 Csapatszolgálati erő vezetése
 Csapatszolgálati ezred
 Csapatszolgálati feladat
 Csapatszolgálati művelet
 Csapatszolgálati raj
 Csapatszolgálati szakasz
 Csapatszolgálati század
 Csapatszolgálati taktikai eljárás
 Csapatszolgálati tevékenység
 Csapatszolgálati zászlóalj
 Csapda, ill. leshely
 CsDCs (Családi döntéshozó csoport)
 Cselédügyi rendészet
 Cselekvőképesség
 Csemegi-kódex
 Csendbiztos (commissarius)
 Csendőrségi Lapok
 Csoport
 Csoportos elkövetés
 Csoportos lakosságvédelem
 Csoportosulás
 Csőtorkolati energia

„D” (112–125. oldal)

Daktiloszkópia
 Ddos-támadás
 Decentrálás
 Defacing
 Defenzív
 Defenzív vezetés
 Dekonspiráció

Delegálás
 Delimitáció → Határmegállapítás
 Delírium
 Délkelet-európai Bűnüldöző Központ
 Demarkáció → Határmegállapítás
 Demencia
 Demográfiai nyomás
 Deperszonalizációs zavar
 Depriváció
 Detektív
 Detektív és detektívfelügyelői tanfolyam
 Detektív Szemle
 Detektívvizsga
 Detrimentalizáció
 Deviancia
 Devianciaelméletek
 Deviancia és bűnözés
 Deviancia kriminalizálása
 Deviáns karrier
 Deviáns szubkultúra
 Dezinformáció
 Differenciált ellenőrzés
 Digital INTERPOL Alert Library Document
 Digitális
 Digitális adatformátum
 Digitális aláírás
 Digitális bűnözés
 Digitális nyom
 Digitális térkép
 Digitális védelem
 Dinamikus nyom
 Diplomáciai jog
 Diplomáciai menedékjog
 Diplomáciai mentesség
 Diplomáciai védelem
 Diplomata
 Direkt kérdés
 Distressz
 Diszkrecionális/Discrecionárius jog
 Díszőri szolgálat
 Disszimuláció
 Disszociatív zavar
 Disszonancia
 Divizionális szervezet
 DNS-profil

- DNS-adatbázis és adatsereplatform
DNS-adatok cseréje
Dokumentáció-készítés
Dokumentációs csoport
Dokumentálás
Dopamin
DoS-támadás
Döntés
Döntéstámogatás
Drive-by-Downloads
Drog
Drogaddikció
Drogfüggés
Drogok dekriminalizálása
Drogok mechanizmusai
Drogprevenációs részleg
Drón
Dühöngő
Dynomenhelyzet
- „E, É” (126–176. oldal)
- Ebrendészet
EC3 (European Cybercrime Centre)
ECRIS (European Criminal Records Information System)
Ecstasy
EDR Prio rendszer
EES (Entry/Exit System)
Efedrin
Égéskeletető
Egész életen át tartó tanulás (LLL)
Egészségrendészet
Egészségügyi csoport
Egy útlevel egy személy elve
Egyéb adatszerző tevékenység
Egyéb érdekelt
Egyéb idő
Egyéb irány
Egyéb jogcímen fogvatartott
Egyéb törvényes útra utasítás
Egyedi azonosító számmal ellátott szolgálati jelvény
- Egyediség és különbözőség viszonylagossága a kriminalisztikai azonosítás elméletben
Egyediség törvénye a kriminalisztikai azonosítás elméletben
Egyéni és szervezeti továbbképzési terv
Egyéni fejlesztés
Egyéni lakosságvédelem
Egyéni teljesítményértékelés
Egyéni teljesítményértékelés folyamat
Egyesülési jog
Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)
Egymegállásos határforgalom-ellenőrzés
Egyoldalú ellenőrzés
Egységes környezethasználati engedély (EKHE)
Egységes moduláris alapú képzési rendszer
Egyszemélyi vezetés
Egyszerűsített átadás
Egyszerűsített határátlépés
Egyszerűsített honosítási eljárás
Egyszerűsített kiadási eljárás
Együttes fellépés
Együtműködés
Együtműködés megszervezése
Együtműködő személy
E-HR (Elektronikus Humán Erőforrás)
EIXM (European Information Exchange Model)
EKÜR/KÉR (Egységes Kormányzati Ügyiratkezelő Rendszer)
Elaboráció
Elbocsátás
Elégséges biztonság
Elégséges védelmi szint
Elektromos jelzőrendszer
Elektromos sokkoló eszköz
Elektronikai védelem
Elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele
Elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának átadása
Elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának átvétele
Elektronikus aláírás
Elektronikus biztonsági okmány
Elektronikus információs rendszer
Elektronikus megfigyelési eszköz

Elektronikus Modus Operandi Nyilvántartás	Ellenőrzött szállítás
Elektronikus okmánynyilvántartó rendszer	Előállítás
Elektronikus távfelügyeleti eszköz	Előállító egység
Elektronikus út	Előállító helyiség
Elektronikus úton történő ellenőrzés	Előélet alapulvételével történő tipizálás
Elektronikus ügyintézés	Élőerős védelem
Élelmezési norma	Előirányzat
Élelmezési szakterület	Előirányzat-átcsoportosítás
Elemi csapás	Előirányzat-gazdálkodás
Elemi költségvetés	Előirányzat-módosítás
Elemzési Munkafajok Index Rendszere	Előítélet
Elemzési projekt	Előkészület
Elemző-értékelő	Előjáró parancsnok
Elemző-értékelő munka	Elöltöltő fegyver
Elemző-értékelő tevékenység	Előszűrés
Elérhető legjobb technológia	Elővezetés
Élesített	Előzékoldal
Élet és vagyonbiztonság	Előzetes elhatározás
Élet és vagyonbiztonságot veszélyeztető ele-
mi csapás	Előzetes Intézkedési Terv (EIT)
Életmentés	Elrettentés
Életvédelmi létesítmény	Elsődleges (halasztást nem tűrő) intézkedések
és nyomozási cselekmények
Elfogás	Elsődleges deviancia
Elgondolás	Elsődleges illegális migráció
Elhárítás	Elsődleges tápáramforrás
Elhatározás	Elsötétítés
ELINT (ELectronic INTelligence)	Elszállítási útvonal
Elítélt	Eltávozás
Elkobzás	Elterelés
Elkülönítés	Eltulajdonított és elveszett úti okmányok adat-
bázisa (ASF-SLTD)
Elkülönített helyen történő ellenőrzés	Eltulajdonított Gépjárművek Adatbázisa (SMV)
Ellátás	Eltulajdonított műkincsek adatbázisa
Ellenkező-kihívó viselkedészavar	Elzárkózás
Ellenőrizhetőség	Embargó
Ellenőrzés	Embercsempész
Ellenőrzés célja	Embercsempészás
Ellenőrzés feladata	Emberierőforrás-menedzsment
Ellenőrzés tervezése	Emberi jogok
Ellenőrzés vonala	Emisszió
Ellenőrzési hely	Emlékezet
Ellenőrzési idő	Emocionális agresszió
Ellenőrzési pont	Empirikus kutatás
Ellenőrzési terv	EMV-chip
Ellenőrzési ütemterv	Endokrinológia
Ellenőrző-átengedő pont (EÁP)	

Engedélyezett gazdálkodó	Értesítési névjegyzék
Engedélyező bíró	Értesítési normaidő
Énkép	Értesítési terv
ENS- békefenntartás	Értesülés (tudomásra jutás) forrásai
ENSZ Egyetem	Érvényes úti okmány
ENSZ katonaság	Érvényesítés
ENSZ-közyűlés	Érvényesség
ENSZ Menekültügyi Főbiztosság	Érvényességi vizsgálat (okmány)
ENSZ politikai és békeépítő misszió	Érzékelési tartomány jelentős csökkenése
ENSZ-rendőr (UN Police)	Érzékelőelem
ENSZ-rendőrség	Érzelmi beszámíthatatlanság
ENSZ Továbbképző és Kutató Intézet	Érzelmi kompetencia
Entitás	Esemény
Enyhébb végrehajtási szabályok (EVSZ)	Eseménynapló
Epidemiológiai vizsgálat	Eseménynaplózás
Epigenetika	Eseti bűnöző
Epilepszia	Eseti helyzetkép
Építészeti bűnmegelőzés	Eseti szakértő
Építményszerkezet (épület- vagy műtárgyszerkezet)	Esettanulmány
Érdemek elismerése a szolgálati jogban	Eskü
Erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja	ESN (EUROPOL Security Network)
Erdőrendészet	ESR 112
Eredendő kockázat	ESTA (Electronic System for Travel Authorisation)
Eredeti előirányzat	Eszköznyom
Eredetiségvizsgálat (okmány)	Eszközök és források leltározása
Érintési nyomok	Eszközsükségleti táblázat (ESZT)
Érintett	E-tanulás
Erkölcshrendészet	ETDS (Explosive Taste Detection System)
Erő alkalmazása	Etikus (legális) hekkelés
Erőszak	Etnikai csoport
Erőszakindex	Etnikai konfliktus
Erőszakos bűnözés	Etnikai tisztogatás
Értékelés	Etnocentrikusság
Értékelő vélemény	Etológia
Értekezletek rendje	E-TRACE (Electronic tracing)
Értelmi fogyatékoság	E-ügyintézés a szolgálati jogban
Értelmi, gyakorlati, valamint érzelmi intelligencia és kompetencia a rendészetben	eu-LISA (European Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems)
Értesítés	EUROJUST
Értesítési gyakorlat	Európai Bizottság
Értesítési kártya	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ)
Értesítési körzet	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Stratégiai Rendőri Ügyek Osztálya
Értesítési megbízott	

Európai Börtönszabályok	Éves helyzetkép
Európai bűnügyi nyilvántartási információs rendszer keretei között történő adatsere	Éves költségvetési beszámoló
Európai Csendőri Erő	EVOFINDER
Európai elfogatóparancs	Exhibicionizmus
Európai Gazdasági Térség (EGT)	Extrémizmus
Európai Gépjármű és Vezetői Engedély Információs Rendszer (EUCARIS)	„F” (177–210. oldal)
Európai Határ- és Parti Őrség	FADO (False and Authentic Documents Online)
Európai határ- és partvédelmi csapatok	Fajgyűlölet
Európai határ- és partvédelmi csapatok összetétele és bevetése	Fájlmegosztás
Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX)	Fajvédelem
Európai határőrizeti helyzetkép	Faktoranalízis
Európai határőrizeti rendszer	Farmakoterápia
Európai integrált határigazgatás	Favor defensionis elve
Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (EASO)	Feddés (fegyelmzés)
európai nyomozási határozat	Fedés
Európai Parlament	Fedett kapcsolattartás
Európai Rendőri Charta	Fedett művelet
Európai Rendőrségi Hivatal	Fedett nyomozó
Európai Tanács	Fedett tiszt
Európai Terrorizmusellenes Központ	Fedőintézmény
Európai Unió	Fedőokirat
Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége	Fegyelemsértés
Európai Unió informatikai rendszere	Fegyelmi eljárás
Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartása	Fegyelmi felelősség
Európai Unión belüli bűnügyi együttműködés	Fegyelmi jogkör
Európai uniós forrás	Fegyelmi vétség
Európai védelmi határozat	Fegyelmi zárka
Európai visszaküldési intervenciók csapatok	Fegyház
Europol	Fegyver
Europol Elemzési Rendszer	Fegyver átadása
Europol Információs Rendszer	Fegyver átengedése
Europol kiberbűnözési platform	Fegyveres agresszió
Europol Magyar Összekötő Iroda (EMŐI)	Fegyveres biztonsági őr (FBŐ)
Europol Nemzeti Iroda	Fegyveres konfliktus
Europol összekötő tiszt	Fegyverhasználat
Europol-tevékenység számítógépes támogatása	Fegyvernyilvántartások
Eustressz	Fegyverrendészet
Evakuálás	Fegyverzet
	Fegyverzeti-technikai szakanyag
	Fegyverzeti-technikai szakterület
	Fehérgalléros bűnözés
	Fejlesztési logisztika

Fejlesztő-értékelő központ	Fémellenőrzés
Fékintenzitás	Fémkereskedelmi engedélyköteles anyag
Fékkészlet	Fémkereskedelmi telephely
Feladat	Fémkereskedelmi tevékenység
Feladatok strukturálása	Fenciklidin
Feladatszabás	Fenomenológiai hagyomány
Feladattisztázás	Fenotípusos nem
Felállítási hely	Fenyegetés
Felbujtás, felbújtó	Fenyegetettség (veszélyeztetettség, sebezhetőség)
Felderítés	Fenyítés, fenyítési nemek
Felderítő	Fényképbiztosítás
Felderítő szervek nemzetközi együttműködése	Fényképcsere
Felelősség	Fényűzőrendészet
Felfedő rendőrszolgálat	Ferde (surló) fény
Felfüggesztés	Fertőzöttség
Felhalmozási költségvetés	Fiatalkorú
Felhasználás	Fiatalkorú bűnözés
Felhasználó	Fiatalkorúak büntetőjoga
Felhasználói interfész	Figyelemfelhívó eszköz
Felhasználói logisztika	Figyelés
Félig nyitott alakzat	Figyelmeztető jelzés
Felismerésre bemutatás	Figyelmeztető jelzést adó készülék
Feljebbvaló	Figyelmeztető kijelzés
Feljegyzés	Figyelőszolgálat
Feljelentés	Fiktív
Feljelentés elmulasztása	Fiktív úti okmány
Felkészülési terv	Finanszírozás
Felmentés a szolgálati jogban	Finanszírozási/pénzellátási terv
Felmentési idő a szolgálati jogban	Finkey Ferenc
Felnőttképzés	Finn módszer
Felszámolás	Fiumei államrendőrség
Feltáró kérdés	Fizetési osztályok/díjosztályok
Felterjesztés	Fizikai védelem
Feltételes elítélés	Fizikai védelmi terv
Feltételes szabadság	Fiziognómia
Feltételes szabadságra bocsátás	Flóbert rövid löfegyver
Felújítás	Fluktuáció
Felügyelet	Fóbia
Felügyeleti intézkedés végrehajtásának átadása	Fogadó tagállam
Felügyeleti intézkedés végrehajtásának átvétele	Fogalmazó
Felügyeleti szolgálat	Fogantatba vétel
Felügyelő, főfelügyelő	Fogda
Felügyelt létesítmény	Fogdaőr
Felülbírálás	Fogdaóri szolgálat
Felülvizsgálat	Fogdaparancsnok

Fogdatszolgálat	FRC (Face Recognition System – Arc/Személy Azonosító Rendszer)
Fogház	Frenológia
Foglalkozás-egészségügyi ellátás és vizsgálat	FRONTEX
Foglalkozási titoktartási kötelezettség	Frotteurizmus
Foglalkozástól eltiltás	Frusztráció
Fogva tartott személy ideiglenes átszállítása	Frusztráció-agresszió elmélet
Fogva tartásért felelős személy	Frusztrációtolerancia
Fogva tartással összefüggő rendkívüli esemény	Fundamentalizmus
Fogvatartott	Funkcionális szervezet
Fogyasztási cikkek készletezése	Futball,- sport huliganizmus
Fokozatos (progresszív) rezsim	Független Rendészeti Panasztestület
Fokozatváltás	Fűzés
Fokozott készenlét	
Fokozott őrzés	
Folyamatoptimalizálás	
Folyamatos polgári védelmi szolgálat	„G” (211–217. oldal)
Folyamrendészet	
Folytatólagosan elkövetett bűncselekmény	Galvanikus bőrreflex Garantált védelem
Forenzikus	Gátrendészet
Forenzikus pszichológia	Gazdálkodás irányítása
Forenzikus tudományok	Gazdálkodási terv
Forgalmi zavar	Gazdálkodó, gazdálkodó szerv
Forgalom-ellenőrzés	Gazdaságbiztonsági tartalék
Forgalom-ellenőrző Pont (FEP)	Gazdaságbiztonsági válsághelyzet
Forgalomfelügyelet	Gazdaságfelkészítés
Forgalomirányítás	Gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség
Forgalomirányítási terv	Gazdasági esemény
Forgalomirányító (határátkelőhelyen)	Gazdasági hírszerzés
Forgalomirányító őrhely	Gazdasági információs rendszer
Forgalomirányító pont	Gazdasági migráns
Forgalomsegítés	Gazdasági rendszer
Forgalomszabályozás	Gazdasági szervezet
Forgalomszervezés	Gazdaságmozgósítás
Formális csoport	Gazdaságmozgósítási feladat
Formális és materiális rendészeti fogalom	Gazdaságvédelem
Formális gondolkodás	Gáz- és riasztófégyver
Forrás	GDPR (General Data Protection Regulation)
Forrópont	Generációmenedzsment
Forrópontos rendészet	Genetika
Főiskolai Figyelő, Új Rendészeti Tanulmányok,
Magyar Rendészet	Genetikai deviancia
Főkapitány, főkapitányság	Genetikai nem
Földhasználó	Genetikai ujjnyomat
Főnix rendszer	Genetikai vizsgálat környezet és természet elleni bűncselekmény esetén
Franchise-terrorizmus	Génhiba

- Génpolimorfizmus
Geoblocking
Geokódolás
Gépjármű regisztrációs adatok cseréjének plat-
formja
Gépjármű-szakterület
Gépkocsi-navigációs rendszer (GPS)
GIS (földrajzi információs rendszer)
Golyós lőfegyverek kalibere
Gondatlanság
Gondnokoltak nyilvántartása
Grafikus megjelenítés
- „Gy”** (218–221. oldal)
- Gyakorlat
Gyakorlat elgondolása
Gyakorlat levezetési terve
Gyakorlat terve
Gyakorlatvezető
Gyakorló-kábitószer
Gyanú, megalapozott gyanú
Gyanúsított
Gyepű
Gyermekek szexuális kizsákmányolásának nem-
zetközi képi adatbázisa
Gyógyító-terápiás részleg
Gyógytartam
Gyorsreagálású alakulatok
Gyorsreagálású határvédelmi intervenciók
Gyorstelepítésű drótakadály
Gyorsteszt
Gyülekezési jog
Gyűlöletbeszéd
Gyűlölet-bűncselekmény
- „H”** (222–264. oldal)
- Háború
Háborús bűncselekmények
Háborús bűnök nyomozása
Háborús veszély
Hadiállapot
Hadiállapot kinyilvánítása
Hadifogoly
Hadviselés
Hajó
Hajós nyilatkozat
Hajózó személyzet
Halálbüntetés
Halászati őr
Halasztás
Halasztást nem tűrő nyomozási cselekmény
Halgazdálkodási vízterület
Hallucináció
Hallucinogének
Halmazati büntetés
Hálós tervezés
Hálózat
Hálózati személy
Hamis úti vagy személyazonossági okmány
Hamisítás
Hamisítvány
Hangulatszabályozási zavar
Hangulatzavarok
Harcparancs
Harmadik országbeli állampolgár
Hasis
Használatbavétel
Használatból való kivonás
Hasznos élettartam
Hatalom
Hatályosság
Határ
Határállomás
Határátkelőhely
Határátkelőhely rendje
Határátkelőhely üzemeltetője
Határátlépés
Határátlépési igazolvány
Határátlépési pont
Határátléptető bélyegző
Határbizottság
Határbiztonság
Határbiztonsági infrastruktúra
Határbiztonsági zóna
Határbiztosítás
Határegyezmény
Határellenőrzés

Határelőőrzés ideiglenes visszaállítása	Határrend
Határeseemény	Határrendész
Határfolyó	Határrendészjárór
Határforgalmi Kirendeltség (HFK)	Határrendészet
Határforgalmi prognózis	Határrendészeti akció
Határforgalmi statisztikai adat	Határrendészeti elvek
Határforgalom	Határrendészeti, igazgatásrendészeti, idegen-
Határforgalom-ellenőrzés	rendészeti, közrendvédelmi, közlekedés-
Határforgalom-ellenőrzés kapacitása	rendészeti egységes rendészeti statisztikai
Határforgalom-ellenőrzés könnyítése	rendészeti rendszer
Határforgalom intenzitása	Határrendészeti Igazgatóság
Határidő	Határrendészeti Kirendeltség
Határigazgatásért felelős nemzeti hatóság	Határrendészeti nyilvántartás
Határjel	Határrendészeti Operatív Törzs
Határjelrongálás	Határrendészeti rendszer
Határkörözés	Határrendészeti Sebezhetőség Értékelési Hálózat
Határmegállapítás	Határrendészeti stratégia
Határmegbízott	Határrendészeti szervek
Határnap	Határrendészeti szervek együttműködése
Határnyiladék	Határrendészeti szolgálat
Határok előtti területek	Határrendészeti szolgálati ág
Határok előtti területekről alkotott közös hírszerzési kép	Határrendészeti tanulmányok
Határokmányok	Határrendészeti távfelügyeleti irányító központ
Határokon átnyúló bűncselekmény	Határrendi eset
Határokon átnyúló bűnözés	Határrendsértés
Határon átnyúló fémkereskedelmi tevékenység	Határsértés
Határon átnyúló megfigyelés	Határsértő
Határozat	Határsértő-segítő
Határór	Határterület
Határór-felderítés	Határút
Határór-igazgatóság	Határvármegye
Határórizet	Határvédelem
Határórizet elvei	Határvíz
Határórizeti akció	Határvonal
Határórizeti helyzetismeret	Határzár
Határórizeti helyzetkép	Hatáskör
Határórizeti kirendeltség	Hatáskörmegosztás
Határórizeti monitoring	Hatásméret
Határórizeti nap	Hatástalanított
Határórizeti tevékenység	Hatóság
Határór órs	Hatósági állatorvos
Határórség	Hatósági tanú
Határórzés	Hazáért/Határór újság
Határregisztrációs rendszer	Hazatérő (visszatérő) harcos
	Házilagos lőszerrelés és lőszerújratöltés

Házkutatás	Hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak
Hazugság detektálása	Hivatalos tevékenység
Hegyőr	Hivatásos állományú besorolása
Hegyrendészet	Hivatásos állományú előmenetele
Hekker	Hivatásos állományú érdemeinek elismerése a szolgálati jogban
Helicon Life	Hivatásos katasztrófavédelmi szerv
Helybenhagyólag történő lefoglalás	Hivatásos szolgálati beosztások besorolása
Helyfüggő szolgáltatás	Hivatásos tűzoltóság
Helyi erők	Hivatásos vadász
Helyi jelentőségű védett természeti terület	Hoax
Helyi rendőrség	Hologram
Helyi védelmi bizottság	Holttest
Helyszínbiztosítás	Homloklebeny
Helyszíni bírságolás	Honi és szövetséges légvédelmi repülő készület
Helyszíni kihallgatás	Honosítás
Helyszíni műveletirányító	Hontalan
Helyszíni Válságkezelő, Vezetésirányítási Parancsnokság (HVP)	Hontalanság eseteinek csökkentése
Helyzetértékelés	Honvédelmi és Rendészeti Bizottság
Helyzeti adat	Honvédelmi Intézkedési Terv
Helyzetjelentés	Honvédelmi Tanács
HERMON Körözési Nyilvántartási Rendszer (KÖNYIR)	Horizontális kritérium
Heroin	Hormonális nem
HERR (Border Control and Registration System)	Hospitalizáció
Hibaállapot	Hosszúidős Speciális Részleg (HSR)
Hibamentesség	Hozzáadott érték a pedagógiában
Hideg pont	Hozzáférési szint
Hierarchiakultúra	Hozzájárulás
Hipotézis	Hozzátartozó
Híradó és informatikai csoport	HR-kód
Hírközlés	Hulladék
Hirsch-index	Humán feladatkörök
Hírszerzés	Humanitárius katasztrófa
Hitelesítés	Humanitárius műveletek
Hitelesített légalkoholmérő	Humanitárius segítségnyújtás
Hívásfogadó központ	Humán kontrolling
Hivatali büncselekmény	Humán monitoring
Hivatali titok	Humánszervezet
Hivatali visszaélés	Humán szolgáltató központ
Hivatalos rendőri közlöny	HUMINT (Human Intelligence)
Hivatalos személy	
Hivatalos személy elleni büncselekmény	
Hivatalos személy elleni erőszak	

„I, Í” (265–291. oldal)

IBIS rendszer (Integrated Ballistics Identification System)	Illegális fegyverek nyilvántartására és nyomon követésükre szolgáló adatbázis és együttműködési platform
Idegengyűlölet	Illegális migráció
Idegenjog	Illegális migrációs szűrőháló
Idegenrendészet	Illeték
Idegenrendészeti hatóság	Illetékes
Idegenrendészeti hatósági ügy	Illetékesség
Idegenrendészeti kényszerintézkedés	Immateriális bűncselekmény
Idegenrendészeti őrizet	Impakt faktor
Ideiglenes átadási házi őrizet	Improvizált robbanótestek, eszközök
Ideiglenes átadási lakhelyelhagyási tilalom	Impulzivitás
Ideiglenes átadási letartóztatás	Impulzuskontroll
Ideiglenes Biztonsági Határzár (IBH)	Inadekvát
Ideiglenes hatályú elhelyezés	In dubio pro reo elv (terhelt javára)
Ideiglenes határátkelőhely	Infantilis
Ideiglenes tárolóhely	Információ
Ideiglenes ügyeleti szolgálat	Információ csoportosítása
Ideiglenes védelem	Információ elemzése és értékelése
Identitáslopás	Információ ellenőrzése
Idézés	Információs ciklus
Idézettség	Információs Hivatal
Időköz	Információs igény
Időszakosan korlátozott légtér	Információs rendszer
Időszámvetés	Információtechnológiai védelem
IFADO	Információvédelem
IFRT	Informális csoport
Igazgatás	Informált beleegyezés
Igazgatásrendészet	Informatika
Igazolás	Informatikai adathordozó (okmány)
Igazoltatás	Informátor
Igazságszérum	Ingatlangazdálkodás
Igazságügyi lőfegyvertan	Ingatlangazdálkodási szakterület
Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet (IMEI)	Ingatlan, ill. ingóság őrzése
Igazságügyi orvosstan	Ingerlékenység
Igazságügyi pszichiátria	Inhalánsok
Igazságügyi pszichológia	Inkapacitáció
Igazságügyi szakértő	Inkarceráció
Igazságügyi tűzszerészet	Inkvizitórius büntetőeljárás
Igénybevétel	INSARAG-minősítés
Iktatás	Instrumentális agresszió
Illegális drogkereskedelem	Integrált határellenőrzési rendszer
Illegális drogok	Integrált határigazgatás
	Integrált hatósági koordinációs tevékenység
	Integrált Portál-alapú Lekérdező rendszer (IPL)

- Integrált tevékenység
Integrált Vezetési Központ
Intellektuális közokirat-hamisítás
Intelligence-led policing
Intelligens tér
Interakció
Interdiszciplináris
Interdiszciplinaritás
Interjú
Intermittáló explozív zavar
Internet
Internetaddikció (internetjáték-zavar)
Interoperabilitás
Interperszonális megtévesztés elmélet
INTERPOL
INTERPOL MIND/FIND rendszer
Intervenciós vizsgálat
Intézkedés
Intézkedések
Intéző rendőrség
Intimszoba
IoT (Internet of Things)
IoT-támadások
Iparbiztonság
Iparbiztonsági célú veszélyeztetettség
Iparbiztonsági jogi szabályozás
Ipari kémkedés
Iparrendészet
Irányítás
Irányítási cél
Írás álcázása
Írás torzítása
Írásbeli együttműködési megállapodás
Iratismertetés
Iratkezelés
Iratmásolat
Irodalomkutatás
Irreguláris migráció
Irritabilitás
Iskolai erőszak
Iskolai rendszerű képzés
Iskolarendészet
Iskolarendszeren kívüli képzés
Ismeretlen tettes
Ismeretterjesztő cikk
Ismertté vált bűnözés
Ismételhetőség
Ítélet
Ítélezési funkció
Ittasság büntetőjogi értékelése
Ittasság-ellenőrzés
Izolálás
I–24/7

„J” (292–299. oldal)

Jackpotting
Jármű
Járműfenntartó szerv
Járműmegszemlélés
Járműnyilvántartási jegyzék
Járművezetéstől eltiltás
Járművezető távollétében kiszabott helyszíni bírság
Járőr
Járőrcsoport
Járőrkörzet
Járőrkörzetesítés térképe
Járőrkutya-vezető
Járőrszolgálat
Járőrtárs
Járőrútirány
Járőrvezető
Javítás
Javítóintézeti nevelés
Jegy- vagy utalványrendszer
Jegyzőkönyv
Jelenléti jog
Jelentés
Jelzésadás
Jogállami büntetőeljárás elve
Jogellenes belépés
Jogellenes belföldi tartózkodás
Jogellenes határátlépés
Jogerő
Joghatóság
Jogi rend

Jogi személlyel szemben alkalmazható büntető-
jogi intézkedések	Katasztrófavédelmi igazgatás
Jogképesség	Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bi-
zottság
Jogorvoslat a szolgálati jogban	Katasztrófavédelmi műveletek elemzése
Jogorvoslat a törvényesség érdekében	Katasztrófavédelmi osztály
Jogorvoslati jogosultság elve	Katasztrófavédelmi őrs
Jogos védelem	Katasztrófaveszély
Jogosultság	Katonai hírszerzés
Jogosultsági kódok	Katonai rendszet
Jóléti bűnözés	Kauzalitás
Jövedéki ellenőrzés	KBKR (Közlekedési Biztonsági Kiszolgáló
Rendszer)
Jövedéki igazgatási eljárás	Kegyeleti gondoskodás
Jövedéki termék	Kékhatár
Jövedéki termék szabadforgalomba bocsátása	Kém
Jövedéki ügy	Kémelhárítás
Jövőkép (vízió)	Kényszer
„K” (300–362. oldal)	Kényszerbetegség
Kábitószerek	Kényszergyógykezelés (KGYK)
KAFIR (Közlekedésbiztonsági Automatizált Fel-
dolgozó és Információs Rendszer)	Kényszerintézkedés
Kaliber	Kényszerítő eszköz
Kamerával történő megfigyelés	Kényszerítő eszköz alkalmazása
Kapcsolat	Kényszervallatás
Kapcsolati háló	Képesítés
Kapcsolattartás	Képesítési követelmény
Kapunyitó drog	Képfeltevő berendezés
Kár	Képviselők
Karbantartás	Képzettség
Kárelhárítás	Kérdezési sajátosságok
Karhatalom	Kérdőív
Karos forgalomirányítás	Kerékbilincs
Karriermenedzsment	Kerékbilincs-alkalmazás
Kártérítés a szolgálati jogban	Keresett nyom
Kártérítési felelősség a szolgálati jogban	Kereskedelempolitikai intézkedés
Kárterület	Kereső kutya
Kaszárnya	Keresztmetszeti vizsgálat
Katasztrófa	Kereszttabuláció
Katasztrófa-egészségügy	Készenlét
Katasztrófák elleni védekezés irányítása	Készenlét fokozása
Katasztrófariadó	Készenléthez helyezés
Katasztrófavédelem	Készenléthez helyezési és értesítési gyakorlat
	Készenléthez helyezési terv
	Készenléti erő
	Készenléti fokozat

Készenléti Rendőrség	Kitelepítés
Készenléti szervek	Kitelepülés
Készlet	Kiterjesztett valóság
Készletgazdálkodás	Kitiltás
Készletképzés	Kitoloncolás
Készültség	Kiutasítás
Kettős könyvvitel	Kiürítés
Kézbesítés	Kiürítési és menekítési terv
Kezelő	Kiürítési terv
Kézi tárolóhely	Kiválasztás
Kézírás hamisítása	Kiválasztási eljárás
KFOR (Koszovói Erő)	Kiválasztási értékelő központ
Khi-négyzet-teszt	Kivándorlás
Kiadatás	Kivezetéses mélységi ellenőrzés
Kiberbiztonság	Kivonás
Kiberbűnözés	Kizárás
Kibernetikai hagyomány	Klaszteranalízis
Kibertámadás	Klorál
Kibertér	KN-kód
Kiberterrorizmus	Kockázat
Kibervédelem	Kockázatazonosítás
Kiegészés	Kockázatbecslés
Kiegészítő elsődleges tápáramforrás	Kockázatelemzés
Kiegészítő védelem	Kockázatelemzési és kezelési rendszer
Kiemelt készenlét	Kockázatértékelés
Kiértésítési terv	Kockázati tényezők
Kiértésítő személy	Kockázatkezelés
Kifogástalan életvitel	Kockázatmenedzsment
Kihágás	Kockázatos viselkedés
Kihallgatás	Kockázatvállalás
Kijárási tilalom	Kód
Kijelölés	Koffein
Kijelzés	Kognitív interjú
Kikötői rendészet	Kognitív viselkedésterápia
Kimaradás	Kognitív zavar
Kimenekítés	Koherencia
Kinegram	Kohorszvizsgálat
Kinevezés hivatásos szolgálati jogviszonyba	Kokain
Kioktatás	Kollektív biztonság
Kísérés	Kóma
Kísérlet	Kombinált Nomenklatúra
Kísérő őri szolgálat	Kommunális ellenőrzés
Kishatárforgalmi engedély	Kommunikáció
Kishatárforgalmi határátkelőhely	Kommunikációs kultúra
Kitakart	Kommunikációs zavarok

Komorbiditás	Kortizol, kortizon
Kompenzálás	Kölcsönhatás visszatükröződésének elve
Kompetencia	Költséggazdálkodás
Kompetenciadeficit	Költségvetés
Kompetenciamegfelelés	Költségvetési beszámoló
Kompetenciamodell	Költségvetési cím
Kompetencia-térkép	Költségvetési gazdálkodás
Kompetenciátípusok	Költségvetési számvitel
Komplementer rendészet	Költségvetés tervezés
Komplex (vegyes) büntetőeljárás rendszer	Költségvetés-végrehajtás
Komplex határvédelmi rendszer	Költségvetési szerv
Komplex Közlekedési Ellenőrzési Pont	Költségvetési szerv alapító okirata
Komplex szakmai vizsga	Költségvetési szerv belső kontrollrendszere
Koncentrikus körök elmélete	Könnyített szolgálat
Konfabuláció	Könyvviteli mérleg
Konfiguráció	Körlet/részleg
Konfliktus	Környezeti jog
Konfliktushelyzet	Környezetkárosodás
Konfliktuskezelés	Környezettanulmány
Konfliktusmegelőzés	Környezettudatosság
Kongruencia	Környezetvédelmi igazgatás
Konspiráció	Környezetvédelmi szabálysértés
Konspirált	Körszállítás
Konstábler, konstáblerintézmény	Körutazást végző hajó
Kontamináció	Körzeti megbízott
Konténer	Körzeti megbízotti szolgálat
Kontradiktórius elv	Kötélék
Kontrollált kísérlet	Kötelezettségvállalás
Konzul	Kötelező kegyelmi eljárás
Konzuli jog	Követés
Konzuli tisztviselő	Közbátorlét
Konzuli védelem	Közbenső (ügyési) szakasz
Kooperáció	Közbiztosítás
Koordináció	Közbiztosítás (Rendőri Lapok)
Koordinációs eszközök	Közbiztosítás elleni bűncselekmények
Koordinációs tisztviselő	Közbiztosítási csoport, bizottság
Koordinált ellenőrzés	Közbiztosítási engedély
Kordon	Közbiztosítási tanácsnok
Kordonszolgálat	Közegészségügyi veszély
Korhatár előtti ellátás	Középirányító szerv
Korlátozott légtér	Közérdekű adat
Korlátozott terjesztésű adat	Közérdekű bejelentés
Kóros elmeállapot	Közérdekű munka
Korrektív pszichológia	Közérdekű üzem
Korrelációelemzés	

- Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak
Közforgalom elől el nem zárt magánút
Közforgalom elől elzárt magánút
Közhasznú munka
Közigazgatás
Közigazgatási bírság
Közigazgatási büntetőjog
Közigazgatási rendészet
Közigazgatási rendőrség
Közlekedésbiztonsági elemzés
Közlekedési baleset
Közlekedési útvonal
Közlekedésrendészet
Közlés
Közokirat
Közokirat-hamisítás
Közös ellenőrzés
Közös Európai Menekültügyi Rendszer
Közös határátkelőhely
Közös kapcsolattartási szolgálati hely
Közös kül- és biztonságpolitika
Közös műveletek tervezése
Közös nyomozócsoport
Közös önkormányzati hivatal
Központi ellátás
Központi ellátó szerv
Központi Készenléthe Helyezési Terv
Központi készlet
Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (KKMI)
Központi költségvetés szerkezeti rendje
Központi szintű logisztikai szervezet
Központilag irányított szervezett terrorizmus
Központosított közbeszerzés
Központosított őrzés-védelmi rendszer
Közrend
Közrendészeti és kihágási főosztály
Közrendészeti hatóság
Közrendészeti Lap
Közrendészeti tudomány
Közrendészeti tudomány fő elvei
Közrendi klauzula
Közszégi rendőrség
Községrendészet
Közterület
- Közterület-felügyelet
Közterület-felügyelő
Közterület-használati engedély
Köztisztviselő
Közút
Közúti határátkelőhely területe
Közúti közlekedési előéleti pontrendszer
Közügyektől eltiltás
Közveszély
Közvetett tettesség
Közvetítő eljárás
Közvetlenség elve
Krecsányi Kálmán dr.
Krekker
KRESZ
Kriminálantropológia
Kriminalisztika
Kriminalisztikai alapkérdések
Kriminalisztikai azonosítás
Kriminalisztikai ballisztika
Kriminalisztikai gondolkodás
Kriminálmotodika
Kriminálpszichiátria
Kriminálpszichológia
Kriminálstratégia
Krimináltaktika
Krimináltechnika
Kriminológia
Kriminológia helye a tudományok rendszerében
Kriminológia tárgya
Kriminológiai kutatás
Kritikus (létfontosságú) infrastruktúrák
Krízishelyzet
Krízisintervenció
Kríziskommunikáció
Kultivációs differenciál
Kultúraközi kommunikáció
Kulturális szignálok
Kutatás
Kutyakiképző
Kutyavezetői alapfelszerelés
Küldő tagállam
Külföldi
Külföldi fogva tartás beszámítása
Külföldi harcos

Külföldi ítélet érvényének elismerése
 Külön eljárás
 Különbözőség elve
 Különleges bánásmódot igénylő személy
 Különleges eljárások
 Különleges eszközök és módszerek
 Különleges foglalkoztatási (senior) állomány
 Különleges jogrend időszaka
 Külső határ
 Külső határszakasz
 Külső konspiráció
 Külső légi járat
 Külső védelmi terv
 Kvalitatív módszer
 Kvantitatív módszer

„L” (363–372. oldal)

Lábbelinyom
 Lábnym
 Lakásbiztosítás
 Lakásügyi szerv
 Lakosságfelkészítés
 Lakossági riasztórendszer
 Lakosságvédelem
 Lapsere
 Laphiány
 Látens bűnözés
 Látva repülés
 LEDES (Liquid Explosive Detection System)
 Lefoglalás
 Legalitás elve
 Legenda
 Légfegyver
 Légi határátkelőhely
 Légirendészet
 Légi riasztás
 Legitim erőszak
 Légtér
 Légtérsértés
 Lehallgatás
 Leíró statisztika
 Leltár
 Leplezett

Leplezett eszközök
 Leplezett művelet
 Letartóztatás
 Letelepedés
 Letelepedési kötvény
 Létesítményi tűzoltóság
 Létesítményvédelem
 Létfenntartáshoz szükséges szolgáltatás
 Létfontosságú információs rendszer és létesítmény
 Létfontosságú rendszerelem
 Létfontosságú rendszerelem védelme
 Lezárás
 Lezárt térség
 Likert-skála
 Limbikus rendszer
 Lineáris törzskari szervezet
 Lisszaboni szerződés
 Logisztika
 Logisztikai biztosítás
 Logisztikai gazdálkodás
 Logisztikai képesség
 Logisztikai kontrolling
 Logisztikai támogatás
 Logisztikai terv
 Logisztikus regresszió
 Longitudinális vizsgálat
 Lőfegyver
 Lőfegyver hatástalanítása
 Lőfegyvertartás
 Lőszer
 Lőszerelem
 Lövedék
 Lövés
 Lövési elváltozás
 LSD

„M” (373–403. oldal)

Magánbiztonság
 Magánbiztonsági szolgálat
 Magánbiztonsági vállalkozás
 Magánelzárás
 Magánfél
 Magánindítvány

Magánlakás	Megbízhatóság
Magánnyomozás	Megbízhatósági vizsgálat
Magánnyomozó	Megelőzés
Magánrendészet	Megelőző felvonulás
Magánút	Megelőző készenlét
Magánvádlo	Megelőző rendészet
Magányos merénylő	Megelőző rendőrszolgálat
Magas profilú biztosítás	Megelőző védelem
Magas vagy politikai rendőrség	Megelőző védelmi helyzet
Magasabb besorolású vezetői beosztás	Megerősített járőrsoport
Magasabb készenléti fokozat	Megfigyelés
Magasfigyelő	Megfigyelési eszközök közös alkalmazása
Magatartászavar	Megfigyelő rendőrszolgálat
Magyar Börtönügyi Társaság	Meghívó
Magyar igazságügyi hatóság	Meghívólevél
Magyar Királyi Határőrség	Megkeresés
Magyar Királyi Határrendőrség	Megkülönböztető fény- és hangjelzést adó készülék
Magyar Rendészet (Lap)	Megosztott felelősség elve
Magyar Rendőr (Újság)	Megszakítás
Magyar Rendőrség → Rendőrség	Megszemélyesítés
Magyar Rendvédelmi Kar (MRK)	Megszemélyesítést végző szervezet
Malvertising	Megújuló biztonsági okmány
Malware	Megváltozott munkaképességű munkaerő
Manager	Megvonás, megvonási tünetek
Mánia	Megyei, fővárosi védelmi bizottság
Manőver	Méltatlansági eljárás
Manőverút	Mélyléségi ellenőrzés
Marathon Terra	Menedékes
Marginalizáció	Menedékjog
Marihuána	Menedékkérelem
Másodlagos baleset	Menedékkérő
Másodlagos deviancia	Menedékkérők ujjnyomat-adatbázisa (Eurodac)
Másodlagos illegális migráció	Menedzsment
Másodlagos támadás	Menekítés
Másodlagos tápáramforrás	Menekült
Matematikai modell	Menekültek helyzetére vonatkozó nemzetközi egyezmény
Mátrixszervezet	Menekültügyi főbiztosság (UNHCR)
Mechanikai védelem	Menekültügyi őrizet
Mediáció	Menekültügyi őrzött befogadó központ
Médiaerőszak	Menet
Médiakapcsolat	Menet közbeni ellenőrzés
Mefedron	Mentálhigiéné
Megalapozatlanság	
Megállapodás	

Mentális zavar	Mozgás szabadsága
Mentális zavarok rendszerei	Mozgó ellenőrzés
Mentori rendszer	Mozgóőri szolgálat
Mentőszervezet	Mozgóorfal
Méreg- és tetemkereső kutya	Mulasztásos bűncselekmény
Mesterséges intelligencia	Munkaerő-mobilitás
Metaanalízis	Munkaerőpiac
Metadon	Munkahelyi pszichoterror
Metakommunikáció	Munkakör
Metanfetamin	Munkakörbővítés és munkakör-gazdagítás
Metilfenidát	Munkakörelemzés és munkakör-értékelés
Metropolitan Police	Munkakör- és munkaerő-tervezés
Mezei őrszolgálat	Munkaköri leírás és specifikáció
Mezőgazdasági igazgatási szerv	Munkáltatói jogkör
Mezőőr	Munkamegosztás
Mezőőri járulék	Munkaszervezés
Mezőrendészet	Munkaterápiás foglalkozás
Migráció	Munkaterv
Migráció szabályozása	Munkavédelem
Migrációkezelést támogató csapat	Muzeális fegyver és lőszer
Migrációs csomópont	Működési engedély
Migrációs nyomás	Működési kiadás
Migrációs tényezők (faktorok)	Működési költségvetés
Migráns	Működési körzet
Miliőkonfliktus	Műszaki mentés
Militáns	Műszeres repülés
Mimika	Művelet
Mindenoldalú biztosítás	Műveleti
Minősítés	Műveleti egység
Minősített adat	Műveleti feladat
Minősített beszerzés	Műveleti irányítás
Minősített időszak	Műveleti kockázatelemzés
Minősítő Bizottság	Műveleti parancsnok
Mintavásárlás	Műveleti támogatás
Misszió	Műveleti terv
Mobil vezetési pont	M2M
Módosított előirányzat	
Moduláris képzési rendszer	
Morfium	„N” (404–417. oldal)
Motiváció	
Motiválás	Nagy kockázatú művelet
Mozgásérzékelő	Nagy területű helyszín biztosítása
Mozgási körzet	Naloxon
Mozgáskorlátozó eszköz	Napidíj

- Napirend
Narkotikum
Natura 2000 terület
„Ne csak őrizd, gyűljöd is!”
Négylépcsős belépés-ellenőrzési modell
NEKOR
Nemek és kommunikáció
Nemi különbségek
Nemi szerepek
Nem paraméteres tesztek
Nem verbális kommunikáció
Nemzetbiztonság
Nemzetbiztonsági ellenőrzés
Nemzetbiztonsági érdek
Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NVSZ)
Nemzetbiztonsági szolgálatok
Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV)
Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia
Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
Nemzeti határőrizeti helyzetkép
Nemzeti Helyzetértékelő Központ
Nemzeti kapcsolattartó iroda
Nemzeti Koordinációs Központ
Nemzeti minősítés
Nemzeti szabvány
Nemzeti vagyion
Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ)
Nemzetközi Bíróság
Nemzetközi bűncselekmények
Nemzetközi büntetőbíróság
Nemzetközi büntetőjog
Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK)
Nemzetközi bűnügyi jogsegély
Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete (INTERPOL)
Nemzetközi együttműködés
Nemzetközi elfogatóparancs
Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM)
Nemzetközi rendészeti oktatási intézmények
Nemzetközi szervezetek a terrorelhárításban
Nemzetközi szerződés
Nemzetközi terrorizmus
Nemzetközi Törvényszék
Nemzetközi válság
Nemzetközi Valutaalap (IMF)
Nemzetközi védelem
Nemzetközi Vöröskereszt (ICRC)
Népiprtás
Nettó hatóanyag-tartalom
Neurobiológia
Neurodegeneratív betegség
Neurózis
Névre szóló jegyértékesítés
NFIP (National Football Information Point)
Nikotin
NIMROD
NISZ Zrt.
Noradrenalin
Norma
Normaélelmzés
Normaidő
Notices (értesítések)
NOVA mobil eszköz
Nukleáris biztonság
Nukleáris létesítmény
Nulla poena sine lege
Nullum crimen sine lege
- „Ny” (418–422. oldal)
- Nyílt forrású információszerzés (OSINT)
Nyílt információgyűjtés
Nyilvánosság elve
Nyilvántartás
Nyilvántartó térkép
Nyitott alakzat és nyitott alakzat hátra
Nyom
Nyomelmélet
Nyomhordozó
Nyomképző
Nyomkövető
Nyomon követő technikai eszköz
Nyomozás
Nyomozás felfüggesztése és megszüntetése
Nyomozás megindítása
Nyomozási bíró
Nyomozás tervezése
Nyomozó hatóság

- Nyomrögzítés
Nyomsáv
Nyugalmi állapot
Nyugdíj, nyugellátás
Nyugtázás
- „O, Ó” (423–430. oldal)**
- Objektív biztonság
Objektív biztonsági helyzet
Objektum
Objektumőri szolgálat
Objektumörzés
Objektumvédelem
Obszervációs vizsgálat
Offenzív
Officialitás elve
OFRA
OGD (Open Government Data)
Okirat
Okmány
Okmányazonosító
Okmányellenőrzés
Okmányhamisítás
Okmányinformatikai védelem
Okmányleolvasó készülék
Okmányvédelem
Okmányvédelmi kategóriák
Okoseszköz
Okoshatárok
Oltalmazott
Online csalások
Onus probandi
OPCAT (Optional Protocol to the Convention against Torture)
Operatív technika
Opioidok
Ópium
Opportunitás elve
Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal
Országos Cégnylvántartó és Céginformációs Rendszer
Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF)
Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer
Országos Polgárőr Szövetség (OPSZ)
- Országos Rendőr-főkapitányság
Országos törzstisztképző tanfolyam
Orvos rendészet
OSINT (Open Source Intelligence – nyílt forrású hírszerzés)
Oszlatóék
Óvadék
OVD (optically variable device – optikailag változó jel)
OVI (optically variable ink – optikailag változó festék)
OZIRIS jelentőszolgálati rendszer
- Ö, Ő” (431–436. oldal)**
- Ökológiai elmélet
Önálló csapatszolgálati zászlóalj
Önértékelés
Öngyilkos merénylő
Öngyilkosság
Önkéntes mentőszervezet
Önkéntes tűzoltó egyesület
Önkéntes visszalépés
Önképzés
Önkormányzati intézmény
Önkormányzati rendelet
Önkormányzati rendészet
Önkormányzati rendészeti szerv
Önkormányzati rendőrség
Önkormányzati segédfelügyelő
Önkormányzati társulás
Önkormányzati természetvédelmi őr
Önkormányzati tűzoltóság
Önradikalizáció
Önvádra kötelezés tilalma
Önvédelem
Őr
Őrhely
Őrparancsnok
Őrszolgálat
Őrutasítás
Őrzés
Őrzésbiztonság
Őrző-védő munkára kiképzett kutya
Összeférhetetlenség

- Összehangolt Áruleíró és Kódrendszer
Összekötő tisztviselők
Összeköttetés átviteli közege
Összeköttetés rendelkezésre állása
- „P” (437–455. oldal)
- Pallosjog
Panasz
Panasz a rendőri intézkedéssel szemben
Panaszeljárás
Pandúr
Pánikzavar
Paradigma
Parafília
Paramilitáris
Parancs
Párkapcsolaton belüli erőszak
Part menti halászat
Pártfogó felügyelet
Pártfogó felügyelő
Parti tenger
Partnerscsoport
Patológias ittasság
Pauler Tivadar
Pedofília
PEEL, Sir Robert
Pekáry Ferenc
Pénzbírság, pénzbüntetés
Pénzbüntetés végrehajtására irányuló jogsegély
Pénz- és értékszállítás
Pénzintézet
Pénzügyi ellenjegyzés
Pénzügyi számvitel
Perszeverancia
Perújítás
Phishing (adathalászat)
Pilóta nélküli légi jármű
Pilóta nélküli légi járműrendszer
PIU (Passenger Information Unit)
PNR (Passenger Name Record)
Pókhálórendszer
Polgári hírszerzés
Polgári jogi igény
Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok
Polgári ostromállapot
Polgári válságkezelés
Polgári válságkezelő missziók
Polgári védelem
Polgári védelmi kötelezettség
Polgári védelmi mechanizmus
Polgári védelmi szervezet
Polgári Veszélyhelyzeti Információs Rendszer
Polgári veszélyhelyzeti tervezés
Polgármesteri hivatal
Polgárőr
Polgárőri tevékenység
Polgárórség
Police malware
Policzia tudomány
Poligráf
Politeia
Politika
Politikai rendészet
Politikai rendőrség
Polizei-Landreiter
Populáció
Poszttraumás stressz-szindróma
Poszttraumás stresszavar
Pótmagánvándó
Pozitívizmus
PPP (Public-Privat Partnership) börtön
PRADO
Praeterintentionalis bűncselekmény
Prefrontális kéreg
Preventív rendészet
Priorálás
Prizonizáció
Proaktív agresszió
Proaktív rendészet
Proaktív rendőrség
Próbaidő alatti magartási szabály
Próbaidő a szolgálati jogban
Próbairás
Próbára bocsátás
Profilalkotás
Prognózis
Projekt
Prostitúció

Proxemika	Relatív sebességtűllépés
Pszichikai bántalmazás	Rend
Pszichoaktív szerek	Rendbiztos
Pszichoanalízis	Rendelkezési állomány
Pszichológiai alkalmasság	Rendelkezési jogkör gyakorlója
Pszichometria	Rendészet
Pszichopátia	Rendészetfogalmak története
Pszichopatológia	Rendészeti adatfajták
Pszichostimulánsok	Rendészeti adattár
Pszichoszociális részleg	Rendészeti alapvizsga
Pszichoterápia	Rendészeti átképzés
Pszichoterror	Rendészeti beruházás
Pszichotrop anyagok	Rendészeti büntetés
Pszichózis	Rendészeti célú személyazonosítás
Puha célpont	Rendészeti civil szervezetek
Puhatólás	Rendészeti egészségi pályalkalmassági feltételek
Putatív veszély	Rendészeti életpálya- és karriertervezés
„R” (456–497. oldal)	Rendészeti emberierőforrás-áramlás és fejlesztés humán folyamata
Ráday Gedeon	Rendészeti emberierőforrás-gazdálkodás humán folyamatai és humán funkciói
Radikalizáció	Rendészeti emlékhely
RAILPOL (European network of railroad police)	Rendészeti engedély
Raktár	Rendészeti és bünygyi adatfeldolgozás
Raktározás	Rendészeti feladatok ellátására jogosult erdészeti szakszemélyzet
Random mintavétel	Rendészeti feladatokat ellátó személy
Randomizált kontrollált vizsgálat	Rendészeti feladatokat ellátó személy azonosítására vezetett nyilvántartás
Ransomware	Rendészeti felvételi eljárás
Rasszizmus	Rendészeti fizikai pályalkalmassági feltételek
Razzia	Rendészeti gazdálkodás
Reagálóképesség	Rendészeti humán informatikai rendszeralkalmazás
Reakcióidő	Rendészeti humánpolitika
Reaktív rendészet	Rendészeti humán stratégia
Reaktív rendőrség	Rendészeti információrendszer
Realizálás	Rendészeti informatika
Redemarkáció	Rendészeti informatikai rendszer
Regionális stratégia	Rendészeti intézkedés
Regresszió	Rendészeti kényszer
Reguláris migráció	Rendészeti képzés
Regulátor	Rendészeti képzési program
Reintegrációs őrizet	Rendészeti képzettség
Reintegrációs programok	Rendészeti kiképzés
Rekreációs drogfogyasztás	
Relációs adatbázis	

Rendészeti kockázatelemzés	Rendezvénybiztosítás
Rendészeti korfa	Rendfenntartó csoport
Rendészeti modulzáró vizsga	Rendfokozat
Rendészeti munkavégzési rendszer humán folyamata	Rendfokozati jelzés
Rendészeti nevelés	Rendfokozati vizsga
Rendészeti oktatás	Rendkívüli állapot
Rendészeti oktatási intézmény	Rendkívüli esemény
Rendészeti ösztönzésmenedzsment humán folyamata	Rendkívüli eset
Rendészeti pályaorientációs képzés	Rendkívüli időjárás
Rendészeti parancs	Rendkívüli intézkedések
Rendészeti pszichológiai pályaalakmassági felteletek	Rendkívüli őri szolgálat
Rendészeti rendelet	Rendőr
Rendészeti részszakképesítés	Rendőr Akadémia (RAK)
Rendészeti robot	Rendőr altiszt, törzsaltiszt
Rendészeti stratégiai tervezés és rendszerfejlesztés humán folyamata	Rendőrállam
Rendészeti szakanyag	Rendőr egyenruha
Rendészeti szakgimnázium	Rendőrjog
Rendészeti szakképesítés	Rendőr jogai
Rendészeti szaknyelvi vizsga	Rendőr orvos (rendőr-orvosi intézmény)
Rendészeti szakvizsga	Rendőr önálló intézkedései
Rendészeti személyi állomány tagjának alkalmassága	Rendőr Tiszti Főiskola/Rendőrtiszti Főiskola (RTF)
Rendészeti személyi állomány utánpótlásának biztosítása	Rendőri bajtársi kötelezettség
Rendészeti személyügyi tevékenységek és szolgáltatások humán folyamata	Rendőri erőszak
Rendészeti szervek által elérhető nyilvántartások	Rendőri hatóság
Rendészeti tanulói és hallgatói jogviszony	Rendőri igazságérzet
Rendészeti teljesítménymenedzsment humán folyamata	Rendőri illetmény
Rendészeti továbbképzés	Rendőri intézkedés
Rendészeti továbbképzési program	Rendőri karos forgalomirányítás
Rendészeti utánpótlási adatbank	Rendőri kivételes állapot
Rendészeti veszély	Rendőri kötelesség
Rendészeti vezetők képzése, fejlesztése	Rendőri közlöny
Rendészetszociológia	Rendőri Lapok
Rendészettudomány	Rendőri megfigyelő
Rendészettudomány akkreditációja	Rendőri oktatás
Rendészettudomány etablációja	Rendőri professzionalizmus
Rendészettudományi szaklexikon (RTSZL)	Rendőri szolgálat
Rendező	Rendőri tizparancsolat
	Rendőrség
	Rendőrség államosítása
	Rendőrség feladatai történeti visszatekintés keretében
	Rendőrségi adatszolgáltatások
	Rendőrségi évkönyvek
	Rendőrségi fogva tartás

Rendőrségi folyóiratok	Római szerződés(ek)
Rendőrségi járművek	Rotáció
Rendőrségi laktanya	Rovatrend
Rendőrségi reform	Rögtönítélő bíróság
Rendőrsűrűség	Rövid idejű tartózkodás
Rendőrtisztviselői tiszti tanfolyam	Rövid löfegyver
Rendőrtisztviselőket továbbképző tanfolyam	Ruházati alapellátás és norma
Rendszerbiztonsági felügyelő	Ruházati szakterület
Rendszerből való kivonás	Ruházati utánpótlás
Rendszeres belső kompjárat	RUVIS rendszer
Rendszeresítés	
Rendszerfejlesztés	
Rendszerszemlélet	„S” (498–510. oldal)
Rendvédelem	
Rendvédelmi békefenntartás	Safe TIR
Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex	Saját eszközök
Rendvédelmi szervek belső (dolgozói) elégedettségvizsgálata	Saját tápellátású eszköz
Rendvédelmi szervek működését véleményező közvélemény-kutatás	Sajtórendészet
Rendvédelmi szervek személyi állománya	Scareware
Represszív rendészet	Schengeni tagállamok
Restitutív rendészet	Schengeni belső repülés
Részegységek	Schengeni egyezmények
Részegység-helyettesítés	Schengeni Információs Rendszer (SIS)
Részleges határzár	Schengeni Információs Rendszer második generációja (SIS II)
Részleges lezárás	Schengeni megállapodás
Részleges tilalom alá eső célszemély	Schengeni végrehajtási egyezmény
Részlegesen élesített	Scientometria
Reszocializáció	Script kiddie
Részt vevő tagállam	Sebességellenőrzés
Retorikai hagyomány	Sebességmérő
Rezydentúra	Sebezhetőség
Rezsím	Sebezhetőségi értékelés
Riasztás	Segélykérő hívás
Riasztásátviteli rendszer	Segítő
Riasztásértesítés	Sértett
Riasztásfogadó központ	Sérülés
Riasztási állapot	SIENA (Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazás)
Riasztórendszer/rendszerek	SIRENE (Kiegészítő Információ Kérése a Nemzeti Bevitel Szintjén)
RID (Veszélyes áruk nemzetközi vasúti fuvarozásáról szóló szabályzat)	SIRENE kézikönyv
Robotzsaru NEO Határrendészeti Modul	Skimming
Robotzsaru rendszer	Skizofrénia
Roham	Social engineering

Sodorvonal	Szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtásának átadása
Sorfaloszlop	Szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtásának átvétele
Soron kívüli eljárás	Szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazó ítéletek végrehajtására irányuló jogsegély
Soron kívüli ellenőrzés	Szabadságvesztés
Sorozatjellegű bűncselekmények	Szabadságvesztés végrehajtásának átadása
SOS-szám	Szabadságvesztés végrehajtásának átvétele
Sörétes lőfegyverek kalibere	Szabadságvesztést kiszabó ítéletek végrehajtására irányuló jogsegély
Spam	Szabadulásra felkészítés
Speciális működési kiadások	Szabályozás
Spontán radikalizáció	Szabályozási cél
Sporthuliganizmus	Szabályrendelet
Sportrendészet	Szabálysértési nyilvántartások
Sportrendészeti nyilvántartás	Szabálytalanság
Sportrendezvény	Szabályzat
Sportrendezvény-látogatástól eltiltás	Szabotázs
Sportszervezői kizárás	Szabotázsállapot
Spotter	Szabotázs elleni intelligens jelzőrendszer
Stabilizációs Erő (Stabilization Force – SFOR)	Szabotázsérzékelés
Statárium	Szabotázsjelzés
Statikus kommunikáció	Szabotázsvédelem
Statikus nyom	Szabotázssal szembeni biztonság
Statisztika	Szagazonosítás (szagkiválasztás)
Statisztikai szemlélet	Szagnyom
Stigmatizáció	Szakanyag
Stílus	Szakanyagszükséglet
Stílusréteg	Szakértő
Stockholm-szindróma	Szakértői rendszer
Stratégia	Szakértői vélemény
Stratégiai alapú integrált emberierőforrás-gazdálkodás rendészeti rendszermodellje	Szakképzés
Stratégiai emberierőforrás-menedzsment	Szakképzettség
Stratégiai kockázatelemzés	Szakmai előképzettség
Stratégiai menedzsment	Szakmai előjáró
Stratégiai menedzsment tényezői	Szakmai és vizsgakövetelmény (Szv.)
Stratégiai parancsnok	Szakmai felügyelet
Stressz	Szakmai teljesítésigazolás
Stresszhormonok	Szakstratégia
„Sz” (511–546. oldal)	Szaktanácsadó
Szabad akarat	Szakterület
Szabad levegőn tartózkodás	Szakvélemény
Szabad mozgás uniós jogával rendelkező személy	Szállás/lakás biztosítása
Szabadforgalomba bocsátás	Szállítás

Szállítmány kísérése	Személyiségzavar
Számítástechnikai rendszer	Személyleírás
Számlakeret	Személyleírás-készítés
Számlarend	Személyügyi nyilvántartás
Számlatükör	Személyvédelem
Száműzetés tilalma	Személyvédelmi (biztosítási) alakzat
Számveteli politika	Személyvédelmi biztosítás
Szándékosság	Szemiotikai hagyomány
Szegényi rendőrség	Szemle
Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség hivatalos lapja	Szemanúk pszichológiája
Szelektív ellenőrzés	SZENYOR RI Nyilvántartás
Szélsőségesesség	Szerencsejáték-zavar
Szembesítés	Szerkezeti változás
Személyazonosítás eszközspecifikus követelményrendszere	Szerotonin
Személyazonosítás módszerspecifikus szempontrendszere	Szervezés
Személyazonosító igazolvány	Szervezet
Személyazonosság	Szervezeti állománytáblázat
Személybiztonsági tanúsítvány	Szervezeti deviancia
Személybiztosítás	Szervezeti egység
Személybiztosító	Szervezeti integritás
Személycsere	Szervezeti kommunikáció
Személyek szabad mozgása	Szervezeti kultúra
Személyes adat	Szervezeti magatartás
Személyes adatok továbbítása	Szervezeti struktúra
Személyes bátorlét/bátorság	Szervezeti teljesítményértékelés
Személyes szükségletekre fordítható összeg	Szervezett bűnözés
Személyes vezetés	Szervezett terrorizmus
Személy- és vagyonőr	Szervezettervezés
Személy- és vagyonőri, magánnyomozói igazolvány	Szervező
Személy- és vagyonvédelemhez kapcsolódó nyilvántartás	Szerződéses jogviszony
Személy- és vagyonvédelmi tevékenység	SZEVAPOL
Személy- és vagyonvédelmi tevékenység végzése kiadott működési engedély	Szexizmus
Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara (SZVMSZK)	Szexuális bűnözés
Személyi alapfelszerelés	Szexuális erőszak
Személyi állomány felkészítése és fejlesztése	Szexuális identitás
Személyi bizonyítás	Szexuális irányultság
Személyi okmányok	Szexuális zaklatás
Személyiség	Szignifikancia
	Szimatkatlan
	Szimbolikus interakcionizmus
	Szimbolikus konvergencia
	Szinergia
	Szinergikus hatás
	Szintrehozás
	Szituációs bűnmegelőzés

Szkenner	Szubjektív biztonság
Szlang	Szubjektív biztonságérzet
Szóbeliség elve	Szubkultúra
Szociálgeográfia	Szubszidiaritás
Szociális gondoskodás	Szubszidiárius bűncselekmény
Szociális integráció	Szurkolói szerződés
Szociális kapcsolat	Szuverenitás
Szociális kitaszítotttság	Szükségállapot
Szociális kompetencia	Szükséghelyzet
Szociális támogatás	Szükségleti terv
Szociális tanulásmélet	Szükségvédőeszköz
Szocializáció	Szünet
Szociálpatológia	
Szociálpszichológia	
Szociálpszichológiai hagyomány	„T” (547–578. oldal)
Szociokulturális hagyomány	
Szociometria	Tagállami hatóság
Szociopátia	Tagállami igazságügyi hatóság
Szolgálati baleset, betegség	Tagállami ítélet figyelembevétele
Szolgálati beosztás	Tagállami ítélet megfeleltetése
Szolgálati csoport	Tagállamok közötti információcsere
Szolgálati csoportosítás	Taktika
Szolgálati előjáró	Taktikai kockázatelemzés
Szolgálati forma	Taktikai parancsnok
Szolgálati idő	Találat
Szolgálati igazolvány	Találkaerőszak
Szolgálati jogviszony	Támadásjelzési állapot
Szolgálati jogviszony létesítése	Támadásjelző eszköz
Szolgálati jogviszony megszüntetése	Támadásjelző rendszer
Szolgálati jogviszony módosítása	Tanú
Szolgálati jogviszony szünetelése, szüneteltetése	Tanú kutatás
Szolgálati kutya	Tanulmányi munkaidő-kedvezmény
Szolgálati kutya minősítése	Tanulmányi szerződés a szolgálati jogban
Szolgálati kutya vezető	Tanúvédelem
Szolgálatikutya-vezető képző szaktanfolyam	Tápegység
Szolgálati nyugdíjas	Tárgyak/Dolgok internete
Szolgálati út	Tárgyi bizonyíték
Szolgálati viszony létesítését kizáró körülmény	Tárgyi eszköz
Szolgálatteljesítési idő	Tárgyi postaláda
Szolgálattervezet	TARIC (Tarif Intégré de la Communauté)
Szomatikus tünetzavar	Tárolás
Szomszédos állam	Társadalmi halőr
Szorongás	Társadalmi megítéléshez kapcsolódó elmélet
Szórás	Társadalmi rend
Sztereotípiá	Társadalmi veszély

Társadalmikötődés-program	Terrorfokozatok
Társadalomkritikai hagyomány	Terrorista
Társadalomra veszélyesség	Terrorista hálózat
Társtettség	Terrorista sejt
Tartalék	Terrorizmus
Tartalékállomány	Terrorszervezet
Tartalék bevonulási hely	Terrortámadás
Tartalékkészlet	Terrorveszély
Tartalékvezetési pont (TVP)	Terrorveszélyhelyzet
Tartalmai hamisítás	Területen maradás joga
Tartási költség	Területhez hozzáférés
Tartózkodási engedély	Területi ellenőrzés
Tauffer Emil	Területi menedékjog
Taylor-jelentés	Területi szakmai gyakorlat
Távfelügyelet, reagálószolgálat	Terv
Távoktatás	Tervezés
Távolsági védelem	Tervezett drogok
Team Consult jelentés	Tervszerű megelőző karbantartás
TECHINT (Technikai Hírszerzés)	TESTA-NG kommunikációs hálózat
Technikai biztosítás	Testi kényszer
Technikai elhárítás	Testüreges átvizsgálása
Technikai kiszolgálás	Tettenérés
Tehetséggondozás a rendészetben	Tettesség
Telefonlehallgatás	Tevékeny megbánás
Teljes határzár	Tevékenységitányítás
Teljes készenlét	Tevékenységitányítási központ
Teljes lezárás	Térinformatika
Teljesítmény a rendészetben	TÉSZ (tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés)
Teljesítményértékelési rendszer	Tévedés
Tenyérnyomat	Tévképzet
Terepszakasz	TFTP (Terrorizmus finanszírozásának felderítését célzó program)
Terhelt	Tiltás
Természetes személyek életének és testi épségének védelme	Tiltott célszemély
Természeti veszély	Tiltott határátlépés
Természetvédelmi őr	Tiltott légtér
Természetvédelmi őrszolgálat	Tippkutatás
Természetvédelmi terület	TIR
Terror	TISPOL (Európai Közlekedésrendészeti Szervek Hálózata)
Terrorcselekmény	Tiszti értekezlet
Terrorelhárítás	Titkos
Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK)	Titkos adatgyűjtés
Terrorelhárítási Központ (TEK)	Titkosan együttműködő más személy
Terrorfinanszírozás	

Titkos információgyűjtés	Tűzmelegőzés
Titkos kapcsolat	Tűzoltó raj
Titkos rendőrség	Tűzoltó szer
Titkosírás	Tűzoltótechnikai termék
Titkosszolgálat	Tűzrendészet
Titokrendészet	Tűztávolság
Titoktartás	Tűz- vagy robbanásveszélyes készülék, gép, be-
rendezés
Tolonc- és fogház	Tűz- vagy robbanásveszélyes technológia
Tolonc, toloncozás	Tűzveszélyesség
Tomcsányi Móric rendészeti rendszere	Tűzvédelem
Totális ellenőrzés	Tűzvédelmi, biztonságossági követelmény
Toxikológia	Tűzvédelmi megfelelési tanúsítvány
Többgenerációs migráns	Tűzvédelmi tervezői tevékenység
Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO)	Tűzvizsgálat
Többszörös személyiségzavar	
Tömeg	
Tömegdemonstrációk	
Tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet	„U, Ú” (579–584. oldal)
Tömegkezelés	
Tömeglélektan	Új biztonsági okmány
Tömegosztatás	Ujjnyom
Tömegosztatási taktikák	Ujjnyomszkenner
Tömegrendezvény	Ujjnyomat
Tömegrendszer	Ujjnyomat-adatsere platform
Törvényi tényállás	Uniós polgár
Törvényszéki nyelvészet	Utalványozás
Törzs	Utas
Traffipax	Utazás (szállítmány) biztosítás
Tranzitterület	Utánzat
Tranzitutas	Útba indítás
Tranzitzóna	Úti okmány
Traszológia	Úti okmány bélyegzése
Trauma	Úti okmány elvétele
Tréning	Útlevel
Trichotómia (három tagoltság)	Útlevel-ellenőrzés
Tudás	Útlevelhatóság
Tudásmenedzsment	Útlevelkezelés
Tulajdonvédelem	Útlevelkezelő
Túsztárgyalás	Útlevelkezelő fülke
Tűz	Utógondozás
Tűz elleni védekezés (tűzvédelem)	Utókövetés
Tűzfegyver	Utólagos bélyegző
Tűzfegyverfődarab	Utólagos lezárás
Tűzijáték	Utószűrés
Tűzvízhálózat	Útrendészet

Útvonal-biztosítás	Vasfüggöny
Útvonal-ellenőrzés	Vasúti határátkelőhely területe
Útzár	Vasúti kocsi
UV-fény	Vasútrendészet
	Vád
	Vádfunkció
„Ü, Ű” (585–587. oldal)	Vádhoz kötöttség
	Vádirat
Ügyek egyesítése és elkülönítése	Vádlott
Ügyelet	Válság
Ügyészség	Válságdiplomácia
Ügynök	Válsághelyzet
Ügynökség	Válságkezelés
Ügytípus	Válságmegelőzés
Ügytípusismeret	Válságmenedzsment
Üldözés	Válságövezet
Üldözési mánia	Válságreagáló műveletek
Ürügy	Váltás
Üzemben tartás (fenntartás)	Változó
Üzemeltetés	Vám
Üzemeltetéstechnikai biztosítása	Vámáru-nyilatkozat
Üzemeltetői biztonsági terv	Vámeljárás
Üzenet	Vámfelügyelet
Üzenethelyettesítés	Vámtarifa
	Vámtarifaszám
„V, W” (588–618. oldal)	Vámunió
	Várakozási idő
Vagyon	Váratlan támadás
Vagyonbátorság	Városi rendőrség
Vagyonelkobzás	Vásár- (piac-) rendszer
Vagyonelkobzás végrehajtásának átadása	Vegyes bűnösség
Vagyonelkobzás végrehajtásának átvétele	Vegyes megoldású munkavégzési rendszer
Vagyonelkobzás végrehajtására irányuló jogsegély	Vegyes összetételű járőr
Vagyongazdálkodás	Vegyszeres/vegyi csapdák
Vagyonkezelő	Verbális kommunikáció
Vagyonkezelő szervezet	Veszély
Vagyontárgy	Veszélyelhárítási feladatterv
Vagyonvédelem	Veszélyelhárítási tervezés
Vagyonvédelmi cég	Veszélyes anyag
Vagyonvisszaszerzési eljárás	Veszélyes anyag kárelhárítása
Vallomás	Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem
Valószínű mozgási idő	Veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset
Valószínű mozgási irány	Veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek azonosítása és kockázatuk elemzése
Varianciaanalízis	Veszélyes áru

Veszélyesáru-szállítás	Védelmi tartalékolás
Veszélyes hulladék	Védelmi tiszt
Veszélyes légtér	Védett állami vezető
Veszélyes tevékenység	Védett/fokozottan védett faj (egyede)
Veszélyességi övezet	Védett személy
Veszélyeztetettség	Védett tanú
Veszélyeztetési bűncselekmények	Védőterület
Veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok
nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi egyezmény	Védőügyvéd
Veszélyeztetettségi szint	Véglegesítés
Veszélyhelyzet	Végrehajtási jogsegély
Vevő	Végrehajtó Erő (Implementation Force – IFOR)
Vezeték nélküli összeköttetés	Végrehajtó rendőrség
Vezetés	Végszükség
Vezetélmélet	Végzettség
Vezetés folyamata	Végzés
Vezetési ciklus	Vészhelyzet
Vezetési módszer	Vészhelyzeti terv
Vezetési pont	Vétség
Vezetés rendje	Vidéki (municipiális) rendőrség
Vezetőbilincs	Viktimizálódás a börtönben
Vezetői beosztás	Viktimológia
Vezetői ellenőrzés	VIN (Vehicle Identification Number)
Vezetői képesség	VIS (Visa Information System)
Vezetői kinevezés	Viselkedési zavar
Vezetői kinevezés visszavonása	Viselkedéstudomány
Vezetői kommunikáció	Vis maior helyzet
Vezetői kompetenciák	Vis maior támogatás
Vezetői stílus	Viszonylat
Vezetői szerep	Visszaadás
Vezetői tevékenység	Visszaállítás
Vezetői ügyelet	Visszacsatolás
Vezénylés a szolgálati jogban	Visszafogadás
Vezérlés	Visszafogadási egyezmény
Vezérlő- és kijelzőberendezés	Visszairányítás
VÉDA	Visszaküldés
Védelem	Visszaküldés tilalma (non-refoulement)
Védelem alapelve	Visszaküldési intervenció
Védelmi bizottság	Visszaküldési művelet
Védelmi érdek	Visszaküldési szakértő
Védelmi és biztonsági célú beszerzés	Visszamaradó készlet
Védelmi fokozatok	Visszamaradó lakosság
Védelmi funkció	Visszatartás
Védelmi igazgatás	Visszatelepítés
	Visszatérésre kötelezett személy
	Visszavétel a hivatásos állományba

Vizek kártételei elleni védelem és védekezés
(vízkárelhárítás)	3D nyomtató
Vizualizáció	3D szkennelés
Vizuális felderítés	3M webes alkalmazás
Vízagyú	3E
Vízbázis	5G

Vízcsapás
 Vízgazdálkodás
 Vízhasználat
 Vízi határátkelőhely területe
 Vízió
 Vízi rendszet
 Vízjel
 Vízum
 Vízumkiadási eljárás
 Vízumrendszet
 Vokális csatorna
 Vonalrész
 Vonalszakasz
 VPN (Virtual Private Network)

„X, Z, Zs” (619–621. oldal)

Xenofóbia
 XY Y-kromoszóma szindróma
 Zaj
 Zaklatás
 Zavargás
 Zárás
 Zárka
 Zárkaegység
 Zárkatorlasz
 Zárolás
 Zero-day vulnerability
 Zéró tolerancia
 Zóna
 Zöldhatár
 Zsoldos
 Zsoldos Ignác

Rendészettel kapcsolatos további kifejezések és fogalmak

Szám előtagúak (623–624. oldal)
 3D nyomtatás

Békefenntartással kapcsolatos rövidítések jegyzéke (625–628. oldal)

AMACIP
 BONUCA
 CIVPOL
 DPKO
 EBEÉ
 EBESZ
 EC
 ENSZ
 ESDP
 EU
 EU PM
 EU PROXIMA
 EUROPOL
 IAPTC
 ICTY
 IPTF
 ITC
 MAPE
 MFO
 MINUGUA
 MINURCA
 MINURSO
 MIPONUH
 MOI
 MONUA
 MONUC
 NATO
 NYEU
 ONUB
 ONUMOSZ
 ONUSAL
 OSCE
 PfP
 UNAMA
 UNAMIR

UNAMSIL
UNCPSG
UNCRO
UNFICYP
UNITAR
UNMIBH
UNMIH
UNMIK
UNMISSET
UNMOT
UNOCI
UNOL
UNOMIG
UNOSOM-II
UNPREDEP
UNPROFOR
UNSMIH
UNTAC
UNTAES
UNTAG
UNTMIH
UNTOP
USA
WEU

UTÓSZÓ

Az első rendészettudományi mű megszületése óta (1862) nagyon sok változást ért meg a rendészet. A kezdeti lelkesedés sok tanulmányt, színvonalas rendészeti szakfolyóiratot eredményezett. Majd a XX. században a két világháború, több forradalom és rendszerváltozás következtében az így kialakult szövetségi rendszerek hatása hol kiugró eredményeket produkált a rendészet művelésében, oktatásában, hol az egyes időszakokban hallgatást eredményezett, máskor pedig visszalépéssel járt.

Az 1990-es években lezajlott rendszerváltozás a rendészet számára is megnyitotta az utat, hogy a korábbi és nemzetközi tapasztalatokra, tudományos művekre támaszkodva a rendészet kutatói és művelői részére tudományos igényességgel kerüljön sor a rendészet elméletének, történetének és gyakorlatának feltárására.

E folyamat részeként jött létre az MRTT (2004) számtalan rendészeti témájú szimpózium, konferencia megtartására és a tudományos jellegű szakirodalom gazdagítására. A rendészettudomány tudományágként való elismerésére, egyetemi szintű művelésére Karvasy Ágoston műveinek megjelenése óta visszatérően megjelent az igény, de az csak 2012-ben valósulhatott meg. A hivatalos elismerés kezdő állomása Szabó András akadémikus 2003. szeptember 17-i MTA-n felolvasott gondolatai voltak, majd ezt követően 2012-ben a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának létrehozása következett. 2014-ben sor került a Rendészetelméleti Tanszék felállítására, és végül 2015-ben a MAB akkreditálta a Rendészettudományi Doktori Iskolát, ahol 2016-ban elindulhatott a rendészettudományi doktori képzés. Így a XXI. század második évtizedében egyetemi intézményi keretek között valósulhat meg a rendészettudomány művelése. Ennek fenntartására jelentős igényként fogalmazódott meg a rendészettudomány elméletének, gyakorlatának folyamatos kutatása és publikálása.

A fentiek motiváltak akkor, amikor a létrehozott Karvasy Ágoston Kiemelt Kutatóműhelyben célul tűztük ki a Rendészettudományi szaklexikon megalkotását, amely kétéves kitaró munka eredményeként kézbe vehetően megvalósult.

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem és a KÖFOP támogatásával több, mint háromezer szócikket tanulmányozhat a tisztelt olvasó. Bármennyire is törekedtünk azonban a teljességre, a nagyszámú címszó, valamint a korunkat jellemző változások miatt ennek megfelelni lehetetlen volt. Ezért a lexikonra első állomásként tekintünk, amely egyrészt betölt egy űrt, másrészt a jövőre vonatkozólag segítséget nyújt a rendészet kutatóinak, gyakorlati művelőinek, és egyben motiválhatja őket újabb címszavak megalkotására, ill. a változások miatt a tartalom módosítására.

Az internet világában nagyon nehéz versenyezni a különböző kereső rendszerekkel, ezt a Rendészettudományi szaklexikon szerzői sem tűzhatték célul maguk elé, ugyanakkor a nagyszámú szerzői, szerkesztői és lektori gárda garancia arra, hogy aki a lexikont a kezébe veszi, a rendészet teljes spektrumáról egy helyen átfogó képet kaphat. Továbbá biztos vagyok benne, hogy a rendészet művelőit nemcsak örömmel tölti el, hogy kézbe vehetik a lexikont, hanem azt mindennapi munkájukban alkalmazni is tudják. Végezetül úgy gondolom, a Rendészettudományi szaklexikon be fogja tudni tölteni hivatását azáltal, hogy a fiatal tudományág legfontosabb szócikkeit betűrendbe szedve képet nyújt a rendészettudomány jelenlegi helyzetéről, ezért jó szívvel ajánlom minden olvasónak.

Dr. Sallai János
Karvasy Ágoston Kiemelt Kutatóműhely vezetője

Közreműködők

Szerkesztőbizottság

Balla József dr., rendőr ezredes, PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Beregnyei József dr. univ., nyugállományú határőr dandártábornok, közoktatási vezető, felnőttképzési szakértő

Blaskó Béla prof. dr., nyugállományú rendőr vezérőrnagy, PhD, NKE RTK

Christián László dr. habil., rendőr ezredes, PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Deák József dr., rendőr alezredes, PhD, tanársegéd, NKE RTK

Dobák Imre dr. habil., nemzetbiztonsági ezredes, PhD, egyetemi docens, NKE NBI

Faggyas Zoltán dr., nyugállományú rendőr ezredes, PhD, címzetes egyetemi docens, óraadó, NKE RTK

Haller József prof. dr., MTA doktora, egyetemi tanár, NKE RTK

Hautzinger Zoltán dr. habil., PhD, rendőr ezredes, egyetemi docens, dékánhelyettes, NKE RTK

Hollán Miklós dr., PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Ivaskevincs Krisztián tudományos segédmunkatárs, NKE RTK

Janza Frigyes dr., nyugállományú rendőr vezérőrnagy, címzetes egyetemi tanár, BM oktatási főszemléző

Kaszvár Attila dr., nemzetbiztonsági alezredes, PhD, egyetemi docens, NKE NBI

Kovács Gábor prof. dr., rendőr dandártábornok, PhD, egyetemi tanár, rektorhelyettes, NKE RTK

Major Róbert dr., rendőr ezredes, PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Mátyás Szabolcs dr., rendőr őrnagy, PhD, adjunktus, NKE RTK

Nagy Judit dr., rendőr ezredes, PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Németh József dr., rendőr ezredes, PhD, címzetes egyetemi docens, NKE RTK

Németh Zsolt dr., nyugállományú rendőr ezredes, PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Sallai János prof. dr., rendőr ezredes, PhD, NKE RTK

Sárkány István prof. em. dr., nyugállományú rendőr vezérőrnagy, PhD/CSc, NKE RTK;

Szabó Andrea dr., pénzügyőr ezredes, PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Szakács Gábor dr., nyugállományú rendőr ezredes, PhD/CSc, egyetemi docens, NKE AKK

Szendrei Ferenc dr., rendőr ezredes, PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Tihanyi Miklós dr., rendőr őrnagy, PhD, adjunktus, NKE RTK

Tóth Nikolett Ágnes dr., rendőr alezredes, PhD, adjunktus, NKE RTK

Varga János dr. habil., nyugállományú határőr ezredes, PhD

Vári Vince dr., rendőr alezredes, PhD, adjunktus, NKE RTK

Virányi Gergely dr., nyugállományú határőr dandártábornok, PhD

Szerkesztőbizottsági titkár

Mátyás Szabolcs

Szerkesztők

Baksai Éva tanszéki adminisztrátor, NKE RTK

Deák József

Ivaskevics Krisztián

Mátyás Szabolcs

Tóth Nikolett Ágnes

Szerzők, lektorok és fordítók szakterületenként

I. Rendészetelmélet és rendszettörténet

Szerzők

Androvicz Gábor főelőadó, Készenléti Rendőrség, Rendőrmúzeum

Kozáry Andrea prof. dr., PhD/CSc, NKE RTK

Nagy Nikolett PhD-hallgató, NKE RDI

Sallai János

Szigetvári Oszkár rendőr százados, kiemelt főnyomozó, BRFK

Lektor

Finszter Géza prof. em. dr., nyugállományú rendőr ezredes, MTA doktora, NKE RTK

II. Bűnügyi rendészet

Szerzők

Amberg Erzsébet dr., rendőr őrnagy, tanársegéd, NKE RTK

Angyal Miklós dr. med., rendőr ezredes, igazságügyi orvosszakértő, Baranya MRFK

Balláné dr., Füstzer Erzsébet prof. dr., nyugállományú rendőr ezredes, NKE RTK

Blaskó Béla

Bói László dr., rendőr őrnagy, szaktanár, NKE RTK

Budaházi Árpád dr., rendőr őrnagy, PhD, adjunktus, NKE RTK

Czenczer Orsolya dr., büntetés-végrehajtási őrnagy, PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Fantoly Zsanett prof. dr., PhD, NKE RTK

Farkasné Halász Henrietta dr., rendőr őrnagy, szaktanár, NKE RTK

Frigyer László dr., rendőr őrnagy, tanársegéd, NKE RTK

Horgos Livia dr., PhD, tanársegéd, NKE RTK

Girhiny Kornél rendőr őrnagy, szaktanár, NKE RTK
Gyaraki Réka dr., rendőr őrnagy, tanársegéd, NKE RTK
Hautzinger Zoltán
Istvanovszki László dr., rendőr ezredes, óraadó, NKE RTK
Mátyás Szabolcs dr., rendőr őrnagy, PhD, adjunktus, NKE RTK
Mészáros Bence dr., rendőr ezredes, PhD, egyetemi docens, dékánhelyettes, NKE RTK
Nagy Zoltán dr. habil., egyetemi docens, PhD, NKE RTK
Nyeste Péter dr., rendőr őrnagy, PhD, tanársegéd, NKE RTK
Nyitrai Endre dr., rendőr őrnagy, PhD, szaktanár, NKE RTK
Pallagi Anikó dr., PhD, adjunktus, NKE RTK
Pálinkás András dr., pénzügyőr alezredes, szaktanár, NKE RTK
Sárkány István prof. em. dr., nyugállományú rendőr vezérőrnagy, PhD/CSc, NKE RTK
Schubauer László dr., mesteroktató, NKE RTK
Simon Béla dr., rendőr őrnagy, tanársegéd, NKE RTK
Szendrei Ferenc
Szűcs Bálint rendőr alezredes, szaktanár, NKE RTK
Tirts Tibor dr., rendőr őrnagy, szaktanár NKE RTK
Vári Vince dr., rendőr alezredes, PhD, adjunktus, NKE RTK

Lektorok

Bócz Endre dr., nyugalmazott fővárosi főügyész, CSc
Fenyvesi Csaba prof. dr., PhD, egyetemi tanár, PTE
Kerezi Klára prof. dr., MTA doktora, NKE RTK
Nyíri Sándor dr., nyugalmazott vezető ügyész, Belügyi Tudományos Tanács tagja

III. Közrendészet

Szerzők

Antal László rendőr százados, megbízott osztályvezető, Nógrád MRFK Bátorterenyei Rendőrkapitányság
Asztalos Zsolt pénzügyőr őrnagy, osztályvezető, NAV
Bács Zoltán György dr., szaktanár, NKE NBI
Bacsárdi József dr., PhD-hallgató, PPKÉ
Bácsi Attila dr., pénzügyőr alezredes, hatósági fellebbviteli főreferens, NAV Fellebbviteli Igazgatóság
Balla József
Balotai Nándor rendőr őrnagy, kiemelt főnyomozó, KR NNI
Baráth János büntetés-végrehajtási alezredes, biztonsági osztályvezető, BV IMEI
Baráth Szabolcs rendőr őrnagy, alosztályvezető, Baranya MRFK Komlói Rendőrkapitányság
Bolbás Norbert rendőr százados, kiemelt főnyomozó, ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Elemző
Értékelő Főosztály
Bregovic Zsuzsanna rendőr alezredes, osztályvezető, RRI

Közreműködők

Brodmann Ákos büntetés-végrehajtási őrnagy, osztályvezető-helyettes, Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

Christián László

Czégény Sándor dr., pénzügyőr százados, kiemelt főnyomozó, NAV

Csábi László rendőr alezredes, ellenőrzési szolgálatvezető, Nógrád MRFK

Csányi Csaba dr., PhD, adjunktus, NKE NBI

Csuhaj Tamás rendőr hadnagy, nyomozó, Heves MRFK Egri Rendőrkapitányság

Deák József

Dékány Balázs rendőr ezredes, főosztályvezető, NVSZ

Demeter Gábor pénzügyőr hadnagy, kiemelt referens, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Adó- és Vámigazgatósága Határkirendeltségi Főosztály

Demeter Viktor pénzügyőr őrnagy, főosztályvezető-helyettes, NAV

Dobák Imre

Dobány Viktor rendőr alezredes, osztályvezető-helyettes, Bács-Kiskun MRFK

Dobi Mihály rendőr őrnagy, KR Kelet-magyarországi Határrendészeti Igazgatóság

Emődi Miklós rendőr hadnagy, nyomozó, BRFK

Endrődi István dr. habil., tűzoltó ezredes, egyetemi docens, NKE KVI

Erdős Ákos pénzügyőr őrnagy, tanársegéd, NKE RTK

Fórizs Sándor prof. dr., nyugállományú rendőr dandártábornok, egyetemi tanár, NKE RTK

Gál Erika dr., rendőr őrnagy, szaktanár, NKE RTK

Gelencsér Csaba rendőr főhadnagy, csoportvezető, Zala MRFK

Győri Balázs rendőr hadnagy, főnyomozó, Tolna MRFK

Hajdú Renátó rendőr százados, kiemelt biztonsági főtiszt, TEK

Halász Zsuzsanna rendőr főhadnagy, kiemelt főelőadó, NVSZ

Haspel Orsolya dr., rendőr őrnagy, szaktanár, NKE RTK

Hermann Gábor szolgálati igazgatóhelyettes, Fővárosi Önkormányzat Rendészeti Igazgatóság

Horváth Helga pénzügyőr őrnagy, oktató, NAV KEKI

Horváth Péter János címzetes rendőr alezredes, kiemelt főreferens, ORFK

Istókné Bátorfi Tímea rendőr főhadnagy, kiemelt főnyomozó, BRFK XI. kerületi RK

Jéger Róbert rendőr őrnagy, osztályvezető, Komárom-Esztergom MRFK Kisbéri RK

Juhász Rebeka rendőr hadnagy, szabálysértési főelőadó, BRFK XVII. kerületi RK

Kabán Béla dr., tűzoltó őrnagy, kiemelt főreferens, BM OKF

Kapás Judit pénzügyőr százados, főnyomozó, NAV

Kardos Pál szaktanár, NKE RTK

Karmazsin Csaba címzetes rendőr őrnagy, Keszthelyi RK

Karmazsinné S. Izabella dr., rendőr százados, Keszthelyi RK

Kaszvár Attila

Kelemenné Palotai Tünde rendőr alezredes, alosztályvezető, Nógrád MRFK

Kis Gábor rendőr főhadnagy, főnyomozó, BRFK

Kis Katalin pénzügyőr hadnagy, nyomozó, NAV

Klenner Zoltán tanársegéd, NKE RTK

Kovács Tibor József rendőr alezredes, alosztályvezető, Hajdú-Bihar MRFK

Less Ferenc dr., rendőr alezredes, PhD, főosztályvezető, ORFK

Major Róbert

Mészáros Gábor rendőr alezredes, tanársegéd, NKE RTK

Móricz Ákos pénzügyőr főhadnagy, mobil-ellenőrzési referens, NAV
Parragi Márta dr., óraadó, NKE RTK
Regényi Kund Miklós dr., nemzetbiztonsági ezredes, PhD, adjunktus, NKE NBI
Rémai Dániel József főelőadó, TEK
Szendi Antal dr., pénzügyőr ezredes, szaktanár, NKE RTK
Szuhai Ilona dr., tanársegéd, NKE RTK
Tihanyi Miklós
Tóth Nikolett Ágnes
Varga János
Zalai-Göbölös Noémi dr., címzetes nemzetbiztonsági őrnagy, tanársegéd, NKE NBI
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes dr., pénzügyőr őrnagy, szaktanár, NKE RTK

Lektorok

Bleszity János prof. dr., nyugállományú tüzoltó altábornagy, PhD, NKE KVI
Bozsó Zoltán dr., büntetés-végrehajtási dandártábornok, PhD, parancsnok, Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet – I. objektum
Bodnár Zsolt Attila dr., rendőr dandártábornok, főtanácsadó, főkapitányi biztos, ORFK
Csaba Zágón dr., pénzügyőr őrnagy, PhD, adjunktus, NKE RTK
Dános Valér dr., nyugállományú rendőr vezérőrnagy, CSc, főosztályvezető, BM
Mergancz Sándor dandártábornok, parancsnok, MH Katonai Rendészeti Központ
Németh József
Teke András dr., nyugállományú határőr ezredes, PhD

IV. Nemzetközi rendészet

Szerzők

Boda József dr. habil., nyugállományú nemzetbiztonsági vezérőrnagy, PhD, címzetes egyetemi tanár
Nagy Judit
Hollán Miklós

Lektor

Karsai Krisztina prof. dr., MTA doktora, SZTE ÁJK

V. Magánrendészet

Szerzők

Bacsárdi József dr., aljegyző, Bábolnai Közös Önkormányzati Hivatal
Christián László
Kardos Pál

Közreműködők

Kovács Sándor dr., rendőr ezredes, címzetes főiskolai docens, szaktanár, NKE RTK

Major László dr., nyugállományú rendőr ezredes

Mészáros Bence

Nagy Tamás dr., rendőr főtörzsőrmester, nyomozó, KR NNI

Rottler Violetta dr., rendőr őrnagy, tanársegéd, NKE RTK

Szabó Csaba dr., rendőr őrnagy, PhD, Belügyi Szemle felelős szerkesztő

Tóth Attila megbízott oktató, NKE RTK

Tóth Levente szaktanár, NKE RTK

Lektor

Fialka György dr., PhD, Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara elnöke

VI. Rendészeti technológia

Szerzők

Anti Csaba László dr., rendőr alezredes, mesteroktató, NKE RTK

Baksi Eszter rendőr őrnagy, kiemelt főreferens, ORFK

Brezina Tímea rendőr zászlós, referens, ORFK

Dévényi Árpád rendőr mérnök alezredes, osztályvezető, ORFK

Dezső Csilla rendőr alezredes, osztályvezető, ORFK

Dinya Sándor címzetes rendőr alezredes, kiemelt főreferens, ORFK

Ducsai Tamás rendőr őrnagy, kiemelt főreferens, ORFK

Gáleg Attila címzetes rendőr alezredes, kiemelt főreferens, ORFK

Gégény Edmund dr., rendőr százados, kiemelt főnyomozó NEBEK

Hajnal Gábor dr., rendőr alezredes, osztályvezető, ORFK

Horváth Annamária rendőr őrnagy, kiemelt főreferens, ORFK

Horváth Péter János

Ivanné Mészáros Ágnes dr., rendőr alezredes, osztályvezető, ORFK

Juráskovics Tímea főelőadó, ORFK

Kalmár András rendőr őrnagy, kiemelt főreferens, TIBEK

Kádár Tibor rendőr őrnagy, kiemelt főreferens, ORFK

Kenyeres Kitti címzetes rendőr alezredes, kiemelt főelőadó, ORFK

Lovász Győző rendőr alezredes, kiemelt főreferens, ORFK

Lukácsovicsné dr., *Szegő Rita* dr., címzetes rendőr alezredes, kiemelt főelőadó, ORFK

Medveczki Zsolt dr., címzetes rendőr alezredes, kiemelt főreferens, ORFK

Nemere Sarolta rendszergazda, BRFK XIII. kerületi RK

Pukli Veronika dr., címzetes rendőr alezredes, kiemelt főreferens, ORFK

Sóskuti Zoltán rendőr őrnagy, kiemelt főreferens, ORFK

Szviridov István rendőr alezredes, osztályvezető, ORFK

Varga Judit rendőr őrnagy, kiemelt főreferens, ORFK

Zsigovits László dr., nyugállományú rendőr ezredes, PhD, címzetes egyetemi docens, képzési referens, ORFK

Lektor

Kovács Zoltán dr., nemzetbiztonsági dandártábornok, PhD, igazgató, NISZ

VII. Rendészeti vezetés-szervezés és humánerőforrás-gazdálkodás

Szerzők

Ambrusz József címzetes tüzoltó ezredes, tanársegéd, NKE KVI

Beregyei József

Bognár László nyugállományú rendőr dandártábornok, szakértő, NKE FH

Dragon Sándor dr., címzetes rendőr ezredes, ügyvivő szakértő, NKE RTK

Freyer Tamás dr., PhD, egyetemi docens, NKE RTK

Gubicza József dr., tüzoltó ezredes, PhD, főosztályvezető, BM OKF

Havasi Zoltán dr., címzetes rendőr dandártábornok, mesteroktató, NKE RTK

Kovács Gábor

Magasvári Adrienn pénzügyőr alezredes, tanár, NKE RTK

Németh József

Szakács Gábor

Teke András

Lektorok

Halmosi Zsolt dr., rendőr vezérőrnagy, rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes, ORFK

Janza Frigyes

VIII. Rendészeti gazdálkodás

Szerzők

Barna Éva óraadó NKE RTK

Faggyas Zoltán

Veszeli Dániel büntetés-végrehajtási alezredes, megbízott főosztályvezető, BVOP

Lektor

Lajtár József büntetés-végrehajtási vezérőrnagy, címzetes egyetemi docens, országos parancsnok gazdasági és informatikai helyettese, BVOP

IX. Rendészeti kommunikáció, viselkedéstan és szociológia

Szerzők

Közreműködők

Farkas Johanna dr., PhD, adjunktus, NKE RTK
Fekete Márta tanársegéd, NKE RTK
Fogarasi Mihály dr., PhD, egyetemi docens, NKE RTK
Haller József
Hegedűs Judit dr., PhD, egyetemi docens, NKE RTK
Ivaskevics Krisztián
Kováts Daniella tanársegéd, NKE RTK
Pápay Nikolett dr., PhD, adjunktus, NKE RTK
Sipos Szandra rendőr őrnagy, tanársegéd, NKE RTK
Varjú Nóra rendőr százados, kiemelt főnyomozó, NNI

Lektorok

Kozáry Andrea
Malét-Szabó Erika dr., rendőr alezredes, PhD, főtanácsadó, BM

Angol szaknyelvi fordítók

Acsai György nyelvtanár, NKE RTK
Barnucz Nóra nyelvtanár, NKE RTK
Borszéki Judit dr., nyelvtanár, PhD, NKE RTK
Gyura Veronika nyelvtanár, NKE RTK
Hársia Beate Irene nyelvtanár, NKE RTK
Kovács Éva nyelvtanár, NKE RTK
Kudar Mariann nyelvtanár, NKE RTK
Uricska Erna nyelvtanár, angol szakcsoportvezető, NKE RTK
Ürmösné Simon Gabriella dr., PhD, adjunktus, központvezető, NKE RTK
Angol szaknyelvi lektor
Kelemen Zsolt nyelvtanár, BM NOK

A Ludovika Egyetemi Kiadó a Nemzeti Közszerológati Egyetem könyvkiadója.

Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft. – Ludovika Press
Székhely: 1089 Budapest, Orczy út 1.
Kapcsolat: www.ludovika.hu
E-mail: info@ludovika.hu

A kiadásért felel: Koltányi Gergely ügyvezető igazgató
Felelős szerkesztő: Gőcze István
Olvasószerkesztő: Szarvas Melinda
Korrekktor: Bíró Csilla
Tördelőszerkesztő: Gyapjas Anikó
Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

ISBN 978-963-531-100-2 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-093-7 (PDF)
ISBN 978-963-531-092-0 (ePUB)

A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE